

θησαν ὑψηλὸν τῆς θείας ἱεραρχίας βαθμόν, ὡς εὐσεβῶς ἱεροουργοῦντας καὶ διατρέφοντας ἀγίως καὶ πνευματικῶς τοὺς ὀρθόδοξους τῆς Ἑλλάδος λαούς. Γνωρίζομεν βεβίως ὅτι μήτε τὴν τοιαύτην κατάστασιν καὶ καθύρυσιν αὐτῶν μήτ' ἄλλην μηδεμίαν πανηγυρικὴν περάδωσιν τῶν βέων Θεσμιῶν ἀπεδέχθησαν ἐγκαρδίως καὶ κατὰ συνείδησιν! καὶ αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν πράξιν οὐτ' ἐφρόνησαν, οὔτε ὑπηγόρευσαν αὐτοί, γεγραμμένην δὲ (καθὼς καὶ τὰ ἄλλα γράμματα τὰ Συνδικὰ) καὶ κατεσχεδιασμένην ὑπὸ τοῦ Συνδικοῦ γραμματέως καὶ τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας θέλοντες μὴ θέλοντες ὑπέγραψαν. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἀλγυῶμεν (καὶ πᾶς τις ὀρθόδοξος θεωρὸς μεθ' ὑμῶν), ὅτι πρὸς τοσούτας καὶ τοιαύτας ἐλκόμενοι παρανομίας οὐδόλως ἐτόλμησαν μίαν γοῦν λέξιν ἀντειπεῖν, καὶ ταύτην μονοσύλλαβον, τὴν Οἶ! (διότι μὴδ' αὐτὴ ἡ Ἀντιβασιλικὴ ἐξουσία ἠδύνατο βιάζεσθαι τούτους εἰς τὰ τῆς Συνειδήσεως). Ἀλλ' αὐτοὶ καθ' ὅλα τὰ παρὰ κανόνας ἐπειθάρχησαν ἀνθρώποις μᾶλλον ἢ θεῷ, μὴδ' αὐτὴν γοῦν τὴν ἐκφαντορικὴν τῆς ἱερᾶς αὐτῶν χειροτονίας ἔγγραφον πράξιν ἐνθυμηθέντες (α).

τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις κατὰ μῆνα Ἰουνίου αὐξή. Σωτηρίῳ ἔτει.

Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πρόεδρος Θεόφιλος. Ὁ Ἀργολίδος Γεράσιμος. Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Φιλόθεος. Ὁ Καρυστίας Μακάριος. Ὁ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας Ἀνθιμος.

(α) Ἴδου ὁ τύπος τῆς πράξεως, ἣν δίδωσι συνήθως ὁ Πατριάρχης τοῖς νεοχειροτονήτοις ἐπισκόποις τῶν Ἐκκλησιῶν. «Μέγιστον ὄντως ἡμῖν τοῖς εὐσεβεῖσι δῶρον τὸ ἀξιάγαστον καὶ ἀγγέλοις αἰδέσιμον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα παρὰ τῆς ἀνωθεν δεδομένον θείας φιλανθρωπίας. Τὸ γὰρ κτίσμα συνάπτον τῷ κτίσαντι, καὶ γῆθεν εἰς οὐρανὸν μεταβιβάζον τὸν ἄνθρωπον τῇ τῶν ἀχράντων καὶ σεπτῶν μυστηρίων μεταδόσει καὶ κοινωνίᾳ, πρόξενον τῆς οὐρανίου καὶ κρυφιομύστου ζωῆς καθίσταται. Ὅσον οὖν ἀναγκαῖον αὐτὸ παντὶ τῷ χριστωνύμῳ πληρώματι, τοσαύτη καὶ ἡ φροντὶς τοῖς προστατεύειν λαχοῦσιν, ὡς ἂν μηδεμία τῶν εὐσεβῶν παροικιῶν ἀμοιροῦσα τυγχάνῃ τῆς τοιαύτης πνευματικῆς καὶ ψυχολόγου χάριτος. Οὕτως οὖν ἀναγκαιότης οὗσης τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀπανταχοῦ, ἢ μετριότης ἡμῶν, οἷα τὴν ἀνωτάτω περιωπὴν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου διέπειν λαχοῦσα, καὶ τὴν μέριμναν τῶν ἀπανταχοῦ ἀγίων Ἐκκλησιῶν κληρωθεῖσα νεύσει τῆς θεαρχικῆς προνοίας κρείττονι, οὐ δίκαιον ἔκρινε διαμένειν ἐπὶ πολὺ ἀμοιροῦσαν προστασίαν πνευματικῆς

δὲ καὶ τὸ ἐφεξῆς 101 ἄρθρον τῆς ἐπιτροπῆς, διορίζον ῥητῶς «Ὅτι ὁ βασιλεὺς μεταθέτει ἀπὸ ἐπισκοπῆς εἰς ἐπισκοπὴν τοὺς ἐπισκόπους, καθὼς ἡ ἀνάγκη ἢ ἡ ὠφέλεια τοῦ τόπου ὑπαγορεύσῃ»! Ὡς καὶ τὸ θειότατον τῆς ἱεραρχίας ἀξίωμα παντάπασιν ἐξηνθρωπίσθη καὶ ἐκοινώθη, θεωρούμενον ὡς ἂν πολιτικὴ τις ὑπάλληλος τῆς κυβερνήσεως ἀρχή, καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἐνομίσθη ῥασφόρος τις νομάρχης, ἢ διοικητής, διοριζόμενος, ἢ ὀνομαζόμενος, ἢ μετατοπιζόμενος, ἢ καὶ παυόμενος καὶ ὑπὸ μόνῃς (ὅταν τύχῃ) τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας! Καὶ δικαίως λοιπὸν ὁ Μαύρερος, καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιτροπὴ (ὡς ὀφόμεθα μετ' ὀλίγον) ὠνόμαζε τὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος αὐτολεξεὶ κεφαλὴν τῆς ἐλληνικῆς ἑκκλησίας!

Ἄρθρ. 31. Ἡ ἀμέσως ἀπὸ λαϊκῶν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν προχείρησις (πλὴν εἰ μὴ κατὰ θείας χάριτος ἀποκάλυψιν) ἀπηγόρευται παρὰ τοῦ κανόνος: «Μηδεὶς τῶν λαϊκῶν ἢ μοναχῶν ἀθρόον εἰς τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ὕψος ἀναγέσθω, εἰ μὴ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πρότερον βαθμοῖς ἐξετάζοιτο, ἐν ἐκάστῳ τάγματι τὸν νενομισμένον χρόνον ἀποπληρῶν» (α).

Ἄρθρ. 33. Ἡ μὴ καὶ παρ' αὐτοῦ ἀμέσως τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλ' ὑπὸ μόνου τοῦ ἐπισκοπικοῦ Συνεδρίου ἐξέτασις καὶ ἔγκρισις τῶν ὑποψηφίων πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ἀντιβαίνει εἰς τὴν κανονικὴν διάταξιν (βλ. ἐφεξῆς Κεφ. Ε. ἄρθρ. 40).

Ἄρθρ. 36. Ἀόριστον ἐρρίφθη εἰς τὸ μέσον κυλισθὲν καὶ τοῦτο τὸ περὶ μεταθέσεως τῶν ἐπισκόπων εἰς ἄλλας ἐπισκοπάς, ὡς μηδόλως διορίζον ὑπὸ τίνος κυρίως «ἐμποροῦν νὰ μετατεθοῦν», καὶ ὑπὸ τίνος ἢ μετὰθεσις κριθήσεται ἀναγκαία. Συμφωνεῖ λοιπὸν καὶ τοῦτο πρὸς τὸν ἀνωτέρω τῆς κυβερνήσεως σκοπὸν (ἄρθρ. 30). Οἱ δὲ τὰ περὶ τῆς μεταθέσεως οὕτως ἐξακριβοῦντες θεῖοι κανόνες προφανῶς ἀθετοῦνται! (β).

Κεφ. Δ. Ἄρθρ. 37. Παράνομος καὶ κακόβουλος οὐχ ἥττον ἢ ἀπερίσκεπτος ἡ διαίρεσις τῶν περὶ τὸν ἐπίσκοπον καὶ τῶν περὶ τὴν ἐπισκοπὴν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιοματικῶν, (ἐξ ὧν οἱ μὲν περὶ

(α) Τῆς Α καὶ Β καν. ιζ. πρβλ. Ἀποστολ. π. καὶ ι τῆς ἐν Σαρδικῇ.

(β) Βλ. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κα. καὶ τῆς ἐν Καρθαγ. α καὶ β καὶ τῆς Σαρδικ. α. καὶ σχολ. εἰς τὸν ις, τῆς ἐν Ἀντιοχ. πρβλ. καὶ ιδ τῶν Ἀποστόλ. καὶ τὸ «περὶ μεταθέσεων» ἐν Leunc'ay. Jus Graecor. T. 1. p. 293.

Academy of Athens
 ὁδου προβεβλημένον ἐπίσκοπον ἐδέχοντο πλέον εἰς τὴν ἀπὸ Ὀθωμανικῆς
 ἐξουσίας ἐλευθέραν γῆν. Οὐδὲν εἶδος εἰσφορᾶς, οὔτε φόρος κεφαλαιακός,
 οὔτε τόκοι ἐτήσιοι, οὐτ' αὐτὰς ἂν εἴπῃς τὰς πρὸς τὰ μεγάλα σχολεῖα
 πεμπομένας προσφορὰς (α), οὐδὲν πλέον τῶν τοιούτων ἐστέλλετο παρὰ
 τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν μοναστηρίων εἰς τὴν Πατριαρχικὴν
 Ἐκκλησίαν. Οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου πλέον ἐμνημόνευον ἐν ταῖς Ἐκ-
 κλησίαις· ἀλλ' ἅντὶ τοῦ μέχρι τότε κρατοῦντος τύπου εἰσήγαγον ἄλλον,
 ὅστις καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις τοῖς τρισὶ Πατριαρχικοῖς θρόνοις καὶ κατὰ
 τὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας ὑπάρχει συνήθης), τὸν ἐφεξῆς· «Μνη-
 σθητι Κύριε τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐκείνης». Ταῦτα
 πρῶτον ὁ Μαύρερος (β). Συνυποκρέκει δὲ καὶ ὁ τοῦ γαλλικοῦ ὑπομνή-
 ματος συγγραφεὺς βεβαιῶν καὶ αὐτός, καὶ (καθὸ Ἕλληνα) μετὰ πλείο-
 νος παρὰ τὸν ἀλλόφυλον Μαύρερον ἀκριβοῦς διασαφῶν, πῶς ἀπ' ἀρ-
 χῆς τοῦ ἀγῶνος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου Γρηγορίου παρευθὺς
 οἱ Ἕλληνες διεκῆρυξαν, ὅτι δὲν γνωρίζουσι πλέον τὴν ὑπεροχὴν (Su-
 prématie) τοῦ θρόνου τοῦ Οἰκουμενικοῦ, καθὸ τοῦ Πατριάρχου ἐκλεγο-
 μένου ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου! διὸ καὶ μηδὲ τοῦ Πατριαρχικοῦ ὀνόματος
 ἐμνημόνευον ἐπ' Ἐκκλησίας οἱ ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ, «πάσης ἐπισκοπῆς
 ὀρθοδόξων.»

§. ε. Ἀλλ' ὅσα μὲν περὶ τοῦ Πατριάρχου πικρῶς ἔγραψεν ὁ Μαύρε-
 ρος (δημιούργημα τῆς Ἱψηλῆς Πύλης, καὶ τοῦτο φιλόζων καὶ φιλό-
 ψυχον αὐτὸν ὀνομάσας), ἐσφαλὴ μεγάλως ὑπὸ ψευδῶν εἰσηγητῶν βου-
 κοληθεῖς. Ἄπαντες οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες ἀκριβῶς ἐπίστανται, καὶ αὐτοὶ

(α) Εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃν τοῦ Γένους Σχολὴν
 (τὴν καὶ Παγγενῇ ἐπικληθεῖσαν) συνεισέφερον ἐνίοτε μικράς τινας κατ' ἔτος ἐπι-
 δόσεις αἱ ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον διατελοῦσαι μητροπόλεις καὶ ἐπισκοπαί·
 καὶ ταύτας φαίνεται νοῶν ὁ Μαύρερος συνεισφορὰς εἰς τὰ μεγάλα σχολεῖα. Τόκους
 δὲ λέγει τοὺς παρὰ τοῦ ἐπισκόπου εἰς τὸ Κοινὸν τῆς Ἐκκλησίας πεμπομένους
 ἕνεκα τῶν εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας διανενημεμένων ἀυλικῶν χρεῶν τοῦ Κοινοῦ.
 Φόρους δὲ κεφαλαιακοὺς ποίους ἄρα λέγει; Ἴσως ἐννοεῖ τὰ τουρκικὰ χαράτσια,
 νομίζων ὅτι καὶ ταῦτα ἐφορολόγει θησαυρίζων εἰς τὸ ἴδιον ταμεῖον ὁ Πατριάρχης!

(β) Mauger 1. Bd. pag. 469. Τὸν δὲ τύπον τοῦ μνημοσύνου, συγχωρη-
 τέος ὁ διαμαρτυρητῆς Μαύρερος, εἰ μὴτ' ἐγνώριζεν ὀρθῶς, μὴτ' ἐφρόντισε μαθεῖν, ἐν
 ᾧ τοῦτον ἔμελλε μάλιστα μνημονεύειν ἱστορικῶς. Τὸ Μαυρέρου σφάλμα διώρ-
 θωσεν ὁ φίλος τοῦ Ὑπομνήματος συγγραφεὺς, ὡς φαίνεται εὐθὺς ἐκ τῆς
 ἀνωτέρω συνεχείας τοῦ λόγου.

πρὸς πάσας τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ μὴ ἐν τῷ Καταστατικῷ παραδοχὴ τῆς πρώτης ἐκείνης γνώμης τῶν κατὰ τὴν πρώτην Συνεδρίασιν πρακτικῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ὅπου ἐγνωμοδοτήθη, «Νὰ γνωστοποιήσῃ ἐγγράφως διὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τὴν ἀνεξαρτησίαν της εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς ἀδελφὰς της Ἐκκλησίας τοῦ Ἀνατολικοῦ δόγματος» (Βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Α. § γ. σελ. 99). Τοσοῦτον γενναία οὐκ ἐφάνη (τῷ Θεῷ χάρις!) ἡ αὐτοχειροτόνητος ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' οὐδὲ τὸ Καταστατικὸν αὐτὸ συνεχώρησεν. Ὡ! καλὴ μὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ πλήρης ἀποστολικῆς ἀγάπης καὶ συνειδήσεως χριστιανικῆς ἡ τοιαύτη γνωστοποίησις ἐμελλε φανῆναι καὶ πρὸς τὰς ἄλλας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ πρὸς αὐτὴν δὲ μάλιστα τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν!

Κεφ. Γ. ἄρθρ. 28. «Πρεσβύτερος ἢ διάκονος δὲν χειροτονεῖται παρὰ τὴν εἵδησιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς»!—Ἵποπτος φαίνεται ἡ ἀοριστία! Ἄν ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ θούλεται καὶ θέλει εἰδέναι τὸν ἀριθμὸν τῶν κατὰ χώρας ἐκλεγομένων πρεσβυτέρων, (ἵνα μὴ καταβαρῇται ὑπὸ πλήθους ἱερέων μικρὰ ἐκκλησία) ἔστω, γινωσκέτω, καὶ ἐπαγρυπνεῖτω πρὸς τὴν κανονικὴν καὶ εὐτακτον ποιμαντορίαν τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν. Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον οὐ περιγράφει τὴν περὶ τὰς χειροτονίας εἵδησιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς εἰς μόνον τῶν χειροτονουμένων τὸν ἀριθμὸν· ἀλλ' ἀπολύτως εἰς αὐτὴν ὑποτάττει πᾶσαν τὴν ἄδειαν (τυχὸν) τῆς χειροτονίας (Βλ. Καταστατικ. ἄρθρον 14). Ὡστε, ὅταν (τέλος) ἡ πολιτικὴ ἐξουσία θελήσῃ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς Ἐκκλησίας τὸν ἐγχώριον λαὸν ἔρμιον τῆς ἀνηκούσης ἱερατικῆς ἐπιστασίας καταλιπεῖν (πρὸς τινος αὐτῆς σκοποῦ τὴν ἐπιτυχίαν), ἡ μὲν Σύνοδος εἰδοποιήσῃ περὶ τῆς χειροτονίας τὴν ἐξουσίαν, αὐτὴ δὲ κωφεύσει περὶ τὴν ἄδειαν, καὶ οὕτως «ἐκλείψει πρεσβύτερος καὶ ἱερεὺς» ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ «ποιμανοῦσιν ἀλλότριοι τὸν λαόν». Ἡ ποῖον περὶ τὰ δικαιώματα τῆς πνευματικῆς οἰκονομίας ἐχέγγυον ἀφῆκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἡ πολιτικὴ ἐξουσία;

Ἄρθρ. 30. Δυσὲν θάτερον, ἢ καθὸ πληρέστερον καὶ ἀκραιφνέστερον πολὺ παρὰ τὴν Σύνοδον ἡ βασιλικὴ ἀρχὴ γνωρίζουσα τοὺς τρεῖς εἰς ἐπισκοπὴν προβαλλομένους ὑποψηφίους, ἀπορρίπτει τούτους ἅπαντας, μὴ ἐγκρίνουσα τὴν ὑπὸ τῆς Συνόδου ἐκλογὴν· καὶ τότε ἡ Σύνοδος ἐξελέγχεται κούφη τις καὶ εὐαπάτητος περὶ τὰ θεϊότατα, καὶ ἄντικρυς ἀπατηλὴ μὲν πρὸς τὴν βασιλείαν, ἀσυνείδητος δὲ περὶ

αὐτὴν τὴν μεγάλην Βρετανίαν καὶ τὴν Ἰβερνίαν, ὅπου διὰ τὰς τῶν ἡγε-
μένων κατὰ τόπους μεταβολὰς καὶ τὴν διάφορον διαίρεσιν τῶν ἐπικρα-
τειῶν ἢ τούτου, φέρ' εἰπεῖν, ἢ ἐκείνου τοῦ βασιλεύοντος ἔθνους ἐκκλησία
ὑπέκειτο εἰς τὸν ἑξαρχον (τὸν πρωτεύοντα Μητροπολίτην, τὸν παρ' αὐ-
τοῖς λατινιστὶ πρίμαν ἦτοι πρῶτον, συγγενὲς τῷ Ἕλλητι. πρόμον), καθε-
δρεύοντα εἰς ἄλλην ἐπικράτειαν. Τοιαῦτα παραδείγματα παρέχουσι πολ-
λὰ τὰ κατ' αὐτοὺς χρονικὰ καὶ ἡ ἱστορία. Ἡμεῖς δὲ μνημονεύομεν μόνον
τὰ ἐξῆς. Τριῶν βορειοτέρων αὐτονόμων καὶ βασιλεύοντων ἐθνῶν τῆς
Δανίας καὶ Σουηδίας καὶ Νοβεργίας αἱ ἐκκλησίαι ὑπέκειντο διὰ χρόνων
πολλῶν ὑπὸ τὸν πρίμαν τοῦ Ἀμβούργου (ἀνήκοντος εἰς τὴν Γερμανι-
κὴν αὐτοκρατορίαν), ἕως οὗ συνέστη καθ' ἕκαστον τῶν Σκανδιναβικῶν
τούτων Βασιλείων αὐτοκέφαλος ἐκκλησία (α). Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως,
μακρότερα μὲν ἔσως τοῦ δέοντος, ἀλλ' ὅμως ἀναγκαῖα πρὸς διαφώτι-
σιν τῶν ὀλιγοσυλλάβων καὶ περιουστάτων γνωμιδίων τῆς ἀποφθεγμα-
τικῆς σοφίας τοῦ συγγραφέως. Τὰ δὲ ἐξῆς ὅποια ;

§. κη. «Ὅθεν (συμπεραίνει παρευθὺς μετὰ τὸ ἐναντίον εἰς
τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας) «Ὅθεν εἶτε κα-
νονικῶς εἶτε ἀντικανονικῶς ὑπέκειτο ἡ Ἑλληνικὴ ἐκ-
κλησία ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως» (ταῦτα καὶ
προῖον (σελ. 7) ἐπανελάβε καὶ, «ἀδιάφορον ἂν κανονικῶς ἢ ἀντικανο-
νικῶς ὑπέκειντο αὐτῷ») «μέχρι τῆς κ' Μαρτίου τοῦ 1821 ἔτους, ἅμα
διεκηρύχθη καὶ ἐπεγνώσθη» (δηλονότι τῷ 1829) «ἐλεύθερον, αὐτεξ-
ούσιον καὶ αὐτόνομον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, διεκηρύχθη καὶ ἐπεγνώσθη
ἐν τούτῳ αὐτοκέφαλος καὶ ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ». Καὶ τοὺς παραχρονι-
σμοὺς καὶ τὴν ὅλην πλαστολογίαν ταύτην ἐξήλεγξεν ἡ ἱστορικὴ ἀλή-
θεια καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (Τμήμ. Γ. Κεφ. Α. §. 5—1). Ἐνταῦθα δὲ
ἐξετάζομεν ἰδίως τὰ ἐξῆς· καὶ πρῶτον εἶτε κανονικῶς εἶτε
ἀντικανονικῶς (τουτ. ἐναντίον τῶν κανόνων). Καὶ
τοῦτο μὲν οὐ συμφωνεῖ πρὸς ὃ εἶπεν ἄνωτέρω «ἐναντίον εἰς τὰς
ἀρχὰς τῆς ἐκκλησίας» (περὶ οὗ προείπομεν), ἀναιρεῖ δὲ ἤδη
λαμπρότατα καὶ αὐτὸς οὗτος καυχώμενος (σελ. 8) ὅτι «καὶ αὕτη ἡ
πρώτη περὶ ἀναδείξεως αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ιδέα
ὑπῆρξεν αὐτοῦ». Τὸ δὲ κανονικῶς πῶς παρασυνῆψε μὴτ' ἐκ

(*) Βλ. L. Thomassini *Vetus et nova Ecclesiae disciplina*, T. 1. pag. 217, 270. Neapoli 1769.

ανωρίζει τὴν ἐλληνικὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἀπροσκιρτήσασαν καὶ τὴν δια-
 ηρύττει σχισματικὴν καὶ αἰρετικὴν. Ἐδόθη μάλιστα ἡ μέλλει νὰ δο-
 ῇ διαταγὴ εἰς τοὺς ἱερεῖς ὅλους νὰ μὴν ἔχωσιν οὐδεμίαν κοινωνίαν
 αἰ τοὺς Ἕλληνας, καὶ νὰ τοὺς ἀποφεύγωσιν ὡς σχισματικούς. Ἄν ἐρω-
 ῇσῃτε τὴν γνώμην τῶν περισσοτέρων, δηλαδὴ τῶν εὖ φρονούντων,
 ἵνα νὰ παύσουν ὅλα ταῦτα, ἀρκεῖ μόνον ἡ Μεγαλειότης τοῦ, ὁ Βασι-
 εὺς τῆς Ἑλλάδος, νὰ δεχθῇ τὰ δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς Καθολικῆς
 καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας».

Ἰδοὺ καὶ τὸ ἀνωτέρω μνημονευόμενον ἔγγραφον τοῦ Πατρι-
 αρχοῦ Κωνσταντίου, ἐν ᾧ γράφει τὰς ἰδίας αὐτοῦ γνώμας ἐ-
 πικρίνων συντόμως ἔνια τῶν ἄρθρων τοῦ Καταστατικοῦ καὶ τὴν δι'
 αὐτοῦ κατασταθεῖσαν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν Σύνοδον
 αὐτῆς.

Παρατηρήσεις περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Συνόδου.

Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας φανεροῦται ἐπὶ μόνῃ
 τῇ βάσει τῆς ἐφέσεως τῶν Μητροπολιτῶν, Ἀρχιεπισκόπων, καὶ
 Ἐπισκόπων τῆς ἐλληνικῆς Βασιλείας· αὕτη δὲ ἡ ἔφεσις εἶναι τά-
 χα αὐθόρμητος, ἢ βεβιασμένον κίνημα τῆς ἐξουσίας; προσκλη-
 θέντες αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως εὐρέθησαν φυσικῶς οἱ Ἀρχιερεῖς
 ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ἑτεροδόξων, οἵτινες καὶ ἠκολούθησαν εἰς τὴν
 θέλησιν μᾶλλον τοῦ Μονάρχου τῶν, ἢ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν θέλησιν·
 καὶ ἀναμφιβόλως ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη εἶναι ἔργον κοσμικῆς πολι-
 τικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐφάνη ξένον, ἢ μᾶλλον φοβερόν, νὰ ἐπι-
 τραπῇ ἡ οἰοῦν ἐπιρροὴ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλ' εἶναι τά-
 χα αὐτὸ φρονήσεως ἔργον, ἢ συγκεχωρημένον ἕνεκα τοῦ ξένου
 τούτου, ἢ τοῦ νομιζομένου φόβου, νὰ διασχισθῇ ἡ Ἐκκλησία, ἥτις
 ἐστὶ σῶμα Χριστοῦ (Ἐφес. Α'. 22, 23); Ἔτι δέ· διατί μόνοι οἱ
 Ἀρχιερεῖς, χωρὶς νὰ προσκληθῶσι καὶ τὰ λοιπὰ τάγματα τῶν βαθ-
 μῶν, Ἀρχιμανδριτῶν, ἡγουμένων, καὶ ἱερέων, ἀπεφάσισαν τὴν τύ-
 χην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος; Ἐν ᾧ δέον ἦν ἐπὶ τοιαύτης
 περιστάσεως καὶ διαιρέσεως τῆς Ἐκκλησίας νὰ λάβωσι μέρος ὅλα
 τὰ πνευματικὰ τάγματα, καὶ αὐτοὶ οἱ λογάδες τῶν κοσμικῶν. Οἱ
 Ἀπόστολοι ἦσαν ἀσημάντῳ λόγῳ ὑπέρτεροι τῶν Ἀρχιερέων τῆς
 Ἑλλάδος, ἀλλ' αὐτοὶ εἰς τὰς συνελεύσεις αὐτῶν προσεδέχοντο οὐ

ἡ ἐντὸς καὶ ἡ ἐκτὸς τοῦ Κράτους Ἑλληνικὴ ἢ Γραικικὴ Ἐκκλησία, ἡ Ὁρθόδοξος, ἀφ' ἧς καυχῶνται παρωνυμούμεναι καὶ ἄλλαι ἄλλων Ὁρθοδόξων ἐθνῶν Ἐκκλησίαι (καθὼς εἶπομεν καὶ ἄλλαχοῦ Τμήμ. Α. Κεφ. ζ. §. ιδ). Καὶ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθνος καὶ τὴν ἐντὸς καὶ τὴν ἐκτὸς τῆς Ἐπικρατείας Ἑλλάδα γῆν κατοικεῖ. Μαρτυροῦσι δὲ καὶ πᾶσαι τῶν Εὐρωπαϊκῶν αἱ γλῶσσαι, καὶ σὺ αὐτός, ὦ βέλτιστε, κατὰ τὴν ἰδίαν σου φωνὴν ὀνομάζων Γραικικὴν Ἐκκλησίαν, οὐ μόνον τὴν τῆς Ἐπικρατείας, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν ὀρθόδοξον· μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Γραικικὴν θρησκείαν ἐρεῖς αὐτὴν τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ Γραικὸν Πατριάρχην, καὶ τᾶλλα, καὶ αὐτοὺς «τοὺς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ κράτους» Ἑλληνας ὀνομάσεις (βλ. ἐφεξ. §. ζ. καὶ σημ.)· οὕτω λέγεις καὶ Γραικικὴν πολιτείαν τὴν τῆς Ἐπικρατείας, καὶ πάλιν ἔθνος Γραικικόν, ὅλον τὸ Ἑλληνικόν· ἢ ὀνόματον ταῦτα ἄλλως, ἂν δυνηθῇς! Σὺ δὲ διασπάσας (τὸ ἐπὶ σοί) τὴν τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὅλου τοῦ γένους τοῦ Ἑλληνικοῦ, καὶ διαμερίσας τὴν μίαν τὴν ἀγίαν καὶ καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ἐξ ἐθνῶν ὁ Κύριος ἐξηγόρασεν, εἰς ἐθνικὴν καὶ μὴ ἐθνικὴν, παίζεις ἔπειτα πρὸς λέξεις καὶ χιμαιρικὰς ἐλπίδας, βλέπων ἀγαλλόμενος ὅτι μᾶλλον φρίττειν ὤφειλες (ἂν ἔκρινες ὀρθότερον), τὸ ποῦ δηλαδὴ καθοδηγήσει τελευταῖον ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τὴν Ἑλληνικὴν πολιτείαν! Ὅσον δὲ περὶ τῆς μεγάλης καὶ δραστηκῆς ἐνεργείας, ἣν εἶδες ἀποδᾶσαν παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἐκ τῆς μὴ συμμετοχῆς τῶν Ῥώσων εἰς τὴν μεγάλην σου τελετήν, ἡμεῖς μὲν ἀδιαφοροῦμεν· διότι ταῦτα οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. Ἀντιλέγει δὲ πρὸς σὲ ἡ (φίλη καὶ αὐτὴ τῆς Ἀνεξαρτησίας) Ἀθηνᾶ, ἥτις (ὅπως ἂν ἄλλως τὰ πράγματα θεωρῇ) διαγράφει ὁμῶς δημοσίως καὶ τὸ ἱερατεῖον καὶ τοὺς Ἑλληνας μήτε χαίροντας μήτε γαυριῶντας, ἀλλὰ πᾶν τούναντίον, ἀγανακτοῦντας καὶ λυπούμενους διὰ τε τὴν ἄνισον ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῶν μοναστηρίων τὴν διάλυσιν. Οἱ δὲ περὶ τοὺς Ῥώσους (λέγει) συλλυπούμενοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ συναγανακτοῦντες ἐπέσυρον εἰς ἑαυτοὺς πολλῶν τὴν προσοχήν (α). Καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνη ὁμολογεῖ.

(α) Βλ. Ἀθην. ἀριθμ. 398. ἔτ. 1836. Δεκεμβρ. 30.

καὶ ταύτης Πατριαρχικῆς, ἥς τὰ ἐπὶ τῶν ἐν τῷ κράτει τῆς Ἑλλάδος ἐκκλησιῶν κανονικὰ δικαιώματα ἀνεγνώριζεν ὑπερτάτα ἔτι καὶ ἐνυπάρχοντα καὶ αὐτὴ ἡ Κυβέρνησις (τοῦτο δείκνυται πλατύτερον ἐν τοῖς ἐφεξῆς) — Β) Διότι ὑπῆρχεν ἀπρόσφορος καὶ ἀκατάλληλος πρὸς τὸ κριτικὸν πρᾶγμα· τὸ πρᾶγμα ἀνῆκεν εἰς τὸν θρόνον τὸν Οἰκουμενικόν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καθόλου Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἥτις ἔχει μόνη τὴν ἐξουσίαν τοῦ καθιστᾶν ἀνεξάρτητον καὶ αὐτόνομον τὴν εἰς ἄλλον θρόνον προεδρεύοντα ἀνοικῶς ὑποτελοῦσαν τοπικὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ τοῦτο μαρτυροῦσιν ἅπασαι αἱ κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ τόπους εἰς ὑποτελεῖς ἐκκλησίας χαρισθεῖσαι αὐτονομίαι. Οὐδέποτε οὐδαμοῦ τῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἠκούσθη τοπικὴ ἐκκλησία ἐπαναστᾶσα κατὰ τοῦ κανονικοῦ αὐτῆς προέδρου καὶ κηρύξασα αὐτόνομον αὐτὴ ἐαυτήν. — Γ) Διότι ἡ Συνέλευσις ὑπέγρα' ἐν οὐκ ἀπ' ἐλευθέρας γνώμης καὶ κατὰ συνείδησιν ἀνεπηρέαστον, ἀλλ' ἐξ ὑποβολῆς καὶ προπαρασκευῆς πράγματα ἐκεκριμένα ἤδη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ προεψηφισμένα. Ἰδοὺ τί λέγει τὸ Πρωτόκολλον· «Ἄν καὶ ἡ πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας διορισθεῖσα Ἐπιτροπή, καθὼς καὶ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ἐνέκρινεν ἡδη τὰ ἐνταῦθα ἐκτεθέντα (τὴν διχκήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τὴν σύστασιν τῆς Συνόδου), ἔχει μ' ὅλον τοῦτο σκοπὸν ἡ Κυβέρνησις νὰ μὴ κάμῃ κἀνὲν ὀριστικὸν κίνημα, πρὶν ζητήτῃ προηγουμένως καὶ πληροφορηθῇ τὴν περὶ τῶν δύο τούτων προτάσεων γνώμην τῶν ἐντὸς τοῦ Βασιλείου Ἀρχιερέων» κτλ. (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. 6. σελ. 166) Ταῦτα τότε λέγοντες οἱ περὶ τὸν Γραμματέα τί ἄλλο ἔλεγον, εἰ μὴ, ὦ Ἀρχιερεῖς, οἱ ἐντὸς τοῦ Βασιλείου, ἐπειδὴ τὰ ἐκτεθέντα ἐνέκριθησαν ἡδη ὑπὸ τῆς βασιλικῆς Κυβερνήσεως, ὑποτάγητε καὶ ὑμεῖς, σύμφωνον τὴν γνώμην ἐξενεγκόντες; Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τούτου, τὸ Καταστατικὸν τῆς ἀνεξαρτησίας διάταγμα ἐξεδόθη Ἰουλίου 23 (τὸ δὲ τῆς Συνόδου Ἰουλίου 25), ἤγουν τρεῖς ἡμέρας πρότερον πρὶν ἢ τελειώσωσιν αἱ (κατὰ τὸ Πρωτόκολλον) βαθμὴ δὸν συνεδριάσεις τῆς Συνελεύσεως· οἱ ἔσχατοι Ἀρχιερεῖς ἐνεφανίσθησαν καὶ ὑπέγραψαν τῇ 26 Ἰουλίου (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 169). Πρόσθετες καὶ ὅτι οὐδ' εἰς οἰκίαν ἐλευθέρην καὶ χωριστὴν συνῆλθεν ἐκείνη ἡ πρώτη Συνέλευσις, οὐδὲ καιρὸν ἀπόλυτον ἔλαβον εἰς διασκέψεις καὶ συζητήσεις, ἀλλ' ἐν τινὶ δωματίῳ τῆς Γραμματείας κλεισθεῖσα περιορίσθη.

τῆς ἁγιωτάτης ἐν Ῥωσσίᾳ διοικούσης Συνόδου. 4) Κυρίως μὲν οὐδεμία χρεία ὑπῆρχε Συνόδου οἰκουμενικῆς μόνον καὶ μόνον διὰ τοῦτον τὸν ἁγιώτατον καὶ κανονικώτατον σκοπόν. Αὐτὴν τὴν ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχείας πρότερον ὑποκειμένην ἄνω Ἰβηρίαν ἤρκεσε καὶ μόνη ἡ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου διάγνωσις, πατριαρχεύοντος Ἀλεξανδρείας Πέτρου, ὅπως ἀναδείξῃ αὐτὴν αὐτοκέφαλον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μονομάχου· ἀπεδέξατο δὲ ὕστερον ἐπικυρώσασα τὴν διάγνωσιν τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας καὶ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία. Τοιοῦτό τι γέγονε καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον τὸ πρῶτον ὑποκειμένην Ῥωσσίαν. Αὐτὸς πρῶτος ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀνεκήρυξε τὸ αὐτόνομον τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας χειροτονήσας ἐν Μόσχᾳ τὸν πρῶτον πάσης Ῥωσσίας πατριαρχεύοντα, ὅστις ἔπειτα καὶ ἐπὶ Συνόδου τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπεκυρώθη. Τοῦτ' αὐτὸ τὰν ἀπάλιν ἐγένετο καὶ περὶ τὰς Ἀχρίδος καὶ Πεκίου μητροπόλεις. Τὸ δικαίωμα τοῦ κανονικῶς «φυτεύειν καὶ ἐκρίζου» πρὸς σωτηρίαν, ἀνήκει καὶ εἰς τοὺς θρόνους τοὺς Πατριαρχικούς, ὅταν πρόκηται λόγος περὶ τινος τῶν εἰς τὴν αὐτῶν ἐξαρχικὴν προεδρείαν ὑποκειμένων διοικήσεων. Τὰς δὲ τοιαύτας πατριαρχικὰς κανονικὰς διαγνώσεις ἐπικυροῖ καὶ πᾶσα ἡ Ἐκκλησία. Ἡ πόθεν ἐπληροφορήθη ὁ σοφὸς Ὑπομνηματιστὴς ὅτι ἡ Μεγάλη τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησία οὐκ ἔλαβε καὶ τὴν συναίνεσιν τῶν ἄλλων τριῶν Πατριαρχῶν εἰς ἀπόλυσιν τῆς περὶ Ἀχρίδος καὶ Πεκίου τότε ψηφισθείσης ἐκδόσεως τοῦ θρόνου τοῦ Οἰκουμενικοῦ; Ταῦτα πρὸς τὸν Ὑπομνηματογράφον περὶ ἧς ἐπεχείρησε καὶ ἐκ παραδειγμάτων καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἱερῶν Κανόνων δικαιοῦσεως τῶν τετολμημένων παρανομιῶν. Ἀκούσωμεν δὲ τοῦτον καὶ ἐφεξῆς.

Σελ. 26. «Δύω (λέγει) μέγιστα ἀλήθειαι προκύπτουσιν ἐκ τῶν ἄνω προτεθειμένων παραδειγμάτων» (Ἀλήθειαι τόσον μεγάλαί καὶ τραναί, ὅσον καὶ ἡ, ἐξ ἧς προκύπτουσι, βεβαιότης τῶν ἐφαρμοσθέντων παραδειγμάτων!).

Α) (λέγει) «Ὅτι εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἡ ἐξουσία συγκεκεντρωμένη εἰς ἐνὸς ἐπισκόπου χειρας. Ὅθεν οὐ μόνον εἰς διάφορα βασιλεία κράτη, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκῆπτρον κείμεναι ἐκκλησίαι ὑπῆρχον καὶ ὑπάρχουσιν ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητοι οἷον ἐν τῇ Τουρκίᾳ, πλὴν τῶν κατὰ πάντα ἰσοτίμων τεσσάρων Πατριαρχῶν, σώζει καὶ ὁ Κύπρου μέχρι σή-

πλὴν διὰ τὴν ἀγχιθυρόν τῆς ἀνάγκης ταύτης φιλοκέρδειαν (οὐχὶ διὰ τὴν ἀνάγκην αὐτήν;) ἀποστέλλουσι κατ' ἔτος ἐκ στρατείας καλογήρων (ταξειδιωτῶν). Οὗτοι δὲ περιέρχονται ἀργυρολογοῦντες Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν εἰκοσικαὶ τριάκοντα χρόνους κατὰ συνέχειαν. Ἀπορεῖς ἴσως, ἀναγνώστα, πῶς κατ' ἔτος οὗτοι στρατεύοντες, ἔπειτα πάλιν εἰκοσαετίζουσι καὶ τριάκοντοῦ τίζουσιν εἰς τὰς χώρας τῆς αὐτῶν ἐκστρατείας! ἀλλ' οὕτως ἐνίοτε χαριεντίζονται καὶ διὰ τῶν λέξεων οἱ σοφοὶ τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐννοοῦσι δὲ, ὅτι ἀπὸ τῶν κατ' ἔτος τούτων ἐκστρατεύοντων ῥαποφόρων λεγεώνων, πολλοί τινες χρονίζουσιν εἰς τῶν ταξειδιῶν τὴν στρατείαν. Συμπέρανον λοιπόν, πόσα στίφη καλογηρικῶν φαλάγγων ἢ συνταγματῶν ἱλαδὸν στρατεύουσι κατ' ἔτος ἐκ τοῦ Ἄθω! (καί τοι μόνον πεντακισχιλίους ἀνθρώπους εἰς αὐτὸν κατοικοῦντας αὐτὴ πάλιν ὠμολόγησεν ἡ Ἐπιτροπὴ!). Οὗτοι δὲ περιερχόμενοι Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν (ἴσως ἐπέκεινα καὶ αὐτῶν τῶν Ἡρακλείων στηλῶν μόνον πρὸς Βορρᾶν καὶ Νότον οὐκ ἀπέρχονται!), διηνεκῶς ἀργυρολογοῦσι καὶ χρυσοῦν ἄμωνται θέρος! Τί ἄρα ποιοῦντες καὶ τί λέγοντες; καὶ ταῦτα ἀνθρωποι καλόγηροι; «καταχρώμενοι (λέγουσι) τῆς εὐλαθείας τῶν ἀπλουστέρων!» Γόητες λοιπόν αὐτόχρημα καὶ μητραγύρται περιτρέχουσιν οὗτοι σωρηδόν, ἀγεληδόν, πανταχοῦ πλανώμενοι καὶ πλανῶντες τοὺς ἀπλουστέρους! ἀγαθὸν δὲ ἡ ὠρέλιμον, οὔτε κοινόν, οὔτε μερικόν οὐδὲν οὐδαμοῦ πράττουσιν οὐδόλως, οὐδὲ καὶ εἰς ἐκ τούτων τῶν ταξειδιωτῶν οὐδ' ὠρελοῦσιν οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ψυχικῶς οὐδένα τῶν ἐν μετανοίᾳ πρὸς αὐτοὺς ἐξομολογουμένων κοσμικῶν «οὐδὲ σπεύρουσιν ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀπλουστέροις γοῦν τὰ πνευματικά, παρ' ὧν αὐτοὶ θερίζουσι τὰ σωματικά!» Ἀλλ' οὕτω δι' ὅλης αὐτῶν σχεδὸν τῆς ζωῆς ληστεύσαντες καὶ λωποδυτήσαντες τοὺς ἀχάκους καὶ ἀφελεστέρους καὶ Ἀνατολικοὺς καὶ Δυτικούς, «ἐπιστρέφουσι, τέλος (λέγουσι), περὶ δυσμάς τῆς ζωῆς τῶν εἰς τὴν μετάνοιάν των, κατὰ τὴν καλογηρικὴν ἔκφρασιν (τὴν μωρὰν δηλαδὴ καὶ ψευδῇ, καὶ ὑπουλον ἅμα καὶ ὑποκριτικὴν, ἣ ὅ,τι ἄλλα σημαίνει τὸ καλόγηρος καὶ καλογηρικὸς εἰς τὸ λεξικὸν τῆς Ἐπιτροπῆς!), φορτωμένοι χρυσίον! καὶ διάγουσι τὸ ὑπόλοιπον

ἴσως διὰ τῆς σιωπῆς), ἀνθυποφέρει δὲ πρὸς δῆθεν ἀπολογία τῶν δια-
βαλλομένων τὰ ἐξῆς· «Ἄλλὰ τοῦτο» (τὸ πράξαι δηλαδὴ τὰς τοιαύ-
τας κακουργίας) «δὲν εἶναι δυνατόν, ἴσως εἴποι τις· διότι καὶ
αὐτοὶ Ἕλληνες εἶναι, καὶ τοῦ Βασιλέως ὑπήκοοι, καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς
νόμους ὑπάγονται» (καὶ ταῦτα γράψας ὡς λόγους ἐξ ἄλλου τινός, συγ-
καταφάσκει καὶ αὐτός, καὶ πάντα συνομολογεῖ, κατανεύων κεφα-
λῇ, καὶ ἐπιλέγων λαμπροφώνως τὸ ΝΑΙ) «ΝΑΙ» (φησί.). Καὶ λοι-
πὸν οὔτε τοῦ Σουλτάνου δημιούργημα ἐστὶν ἡ ἱερά τις Ἑλλάδος Σύν-
οδος, οὔτε οἱ ταύτην ἀλληλοδιαδόχως συγκροτοῦντες Ἀρχιερεῖς κατα-
πατοῦσι τοὺς νόμους τῆς πολιτείας (καὶ τᾶλλα ὅσα πρότερον παρελά-
λησεν). Ἄλλ' οὐδ' εἰς ὅσας νῦν ἀπηρίθμησε φρικτὰς κακουργίας ἐμ-
πίπτουσιν ἔνεκα χρυσοῦ καὶ δώρων καὶ τιμῆς· πάντα ταῦτα νῦν ἀπαρ-
νεῖται καὶ ἀναιρεῖ καὶ μονονοῦ καταναθεματίζει, συνομολογῶν πάν-
τα καθόλου τὰ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς ἀνθυποφορᾶς καὶ κατακυ-
ρῶν διὰ τοῦ ΝΑΙ. Δὲν εἶναι δυνατόν, ὃ ἐστίν, ἀδύνατον ταῦτα
γενέσθαι, λέγει ἐκείνη· ΝΑΙ, λέγει καὶ αὐτός, ἀδύνατον! Εὗγε ταῦτα
καὶ ὑπέρευγε! Καὶ ἐστὶ μὲν ἀσθενὴς ὅπωςδήποτε καὶ νῆστις ἡ ἀνθυ-
ποφρά, παραλιποῦσα καὶ ἄλλους λόγους ἰσχυροτέρους περιφρουροῦν-
τας διηνεκῶς καὶ τοὺς ἐπισκόπους καὶ πάντα καθόλου τὸν τῆς Ὁρθο-
δοξίας κληρὸν ἀπὸ τοιούτων κακουργημάτων· ἀλλ' ἔσω καὶ ὅσα εἶπε
λαλῶν περὶ μόνων τῶν πολιτικῶν καθηκόντων τῶν Ἀρχιερέων πολιτι-
κώτερον, ὅσα ἂν τις εἴποι συνήθως καὶ περὶ κοσμικῶν· μετὰ δὲ ταῦτα
τί ἐπιφέρει; *ΝΑΙ (φησὶν). Ἄλλ' ἂν γενῇ (!) τοιοῦτόν τι, τότε τί γί-
νεται; εἰς ποῖον κίνδυνον ρίπτεται διὰ μιᾶς ἡ Πατρίς;» Παρά-
δοξε ἄνθρωπε· νῦν ὡμολόγησας εἰσάπαξ ὅτι τοῦτο (τὸ τοιοῦτόν τι)
δὲν εἶναι δυνατόν (νὰ γενῇ), καὶ τοῦτ' αὐτὸ πάλιν εὐθύς ἐπα-
ναφέρεις ὡς δυνατόν; ἀλλ' ἂν γενῇ τοιοῦτόν τι; Θαυμαστὴ τῷ ὄν-
τι τοιαύτη ῥώμη φρενῶν, ἣτις δύναται συνάμα συμφιλιῶν διὰ τοῦ λό-
γου περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος τὸ δυνατόν καὶ τὸ ἀδύνατον, τὸ ναὶ
καὶ τὸ οὐ, ἐναντίον τῆς τε φύσεως τῶν ὄντων, καὶ αὐτῆς ἐκείνης τῆς
θείας ἐντολῆς· «Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν Ναί, Ναί· Οὐ, Οὐ»! Ἄλλ' ἐν
τούτοις ἴσως τινὲς τῶν διαβληθέντων τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιερέων εἴπωσι
πρὸς αὐτόν· Σὺ μὲν, ὦ βέλτιστε, καίτοι κληρικὸς ὢν ὑπερασπίζεις γεν-
ναίως τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας ζηλῶν, ὡς ἄλλος οὐδεὶς, ὑπὲρ τε τῶν
κοινῇ καὶ τῶν ἰδίᾳ τοῖς πολίταις συμφερόντων. Ἐπειδὴ δὲ πρῶτους
προδότας τοῦ πολιτεύματος καὶ μειζόνων κακουργημάτων ἐργάτας

ὁ Αὐτοκράτωρ Θεοδοσίος ὁ Μέγας». Πόθεν, ὦ μακάριοι, γνωρίζετε ταύτην τὴν προσταγὴν; ὁ Κανὼν οὐδὲν τοιοῦτον λέγει· ἢ μήπως κατὰ προσταγὴν τοῦ Θεοδοσίου καὶ ἡ Α, Σύνοδος ἔταξε μετὰ τῶν πρώτων αὐτῆς προέδρων καὶ τὸν τοποτηρητὴν τοῦ τότε προεστῶτος τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων; ἢ καὶ τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων Ἐκκλησιῶν τὰ ἀρχαιότατα πρεσβεῖα ἐπεκράτησαν κατὰ βασιλικὴν τινων Θεοδοσίων ἐπιταγὴν; Αὕτῃ δὲ ἡ Ἐκκλησία οὐδὲν ἡδύνατο διατάσσειν περὶ τῆς ἱεραρχίας αὐτῆς; Ἀλλ' ἡμεῖς βλέπομεν πᾶν τοῦναντίον, ὅτι, ὅποτε οἱ ὀρθόδοξοι Αὐτοκράτορες ἤθελον προδιβάzejν (διὰ λόγους εὐλόγους) ἐπισκοπὴν τινα εἰς μητρόπολιν, ὁ προδιβασμὸς ἐγένετο ἐντὸς τῶν ὅρων τῶν κανονικῶν, συνεπικυρούσης καὶ τῆς Συνόδου. Οὕτως ὁ αὐτοκράτωρ Μαρκιανὸς αὐτοπροσώπως λέγει πρὸς τὴν ἐν Χαλκηδόνι Δ. οἰκουμενικὴν Σύνοδον, «Εἰς τιμὴν τῆς τε ἁγίας μάρτυρος Εὐφημίας καὶ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος τὴν Χαλκηδονέων πόλιν, ἐν ἣ τὰ τῆς ἁγίας πίστεως κατὰ Σύνοδον διεκροτήθη, μητροπόλεως ἔχειν πρεσβεῖα ἐθεσπίσαμεν, ὀνόματι μόνῳ ταύτην τιμήσαντες, σωζομένου δηλαδὴ τῇ Νικομηδείῳ πόλει (ἧς ἦν ἐπισκοπὴ ἡ Χαλκηδών) τοῦ ἰδίου ἀξιώματος». — Οἱ πάντες (τῆς Συνόδου πατέρες) ἐβόησαν «Δικαία ἡ κρίσις τοῦ Βασιλέως» κτλ. (α). Ἡ αὕτη Δ, οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐπεκύρωσε καὶ τὸν νόμον Οὐαλεντιανοῦ καὶ Οὐάλεντος, δι' οὗ τὸ πρῶτον οὗτοι ὀνόματι μόνῳ μητρόπολιν ἐτίμησαν τὴν Νίκαιαν (ἐπισκοπὴν τῆς Νικομηδείας), τηρουμένων τῶν διχαίων τῇ κυρίως μητροπόλει κατὰ τοὺς κανόνας (β). Ἡ δὲ τρίτη οἰκουμενικὴ Σύνοδος διατάσσουσα ἵνα ἐκάστη ἐπαρχία καθαρὰ καὶ ἀβίαστα διασώζωνται τὰ ἐξ ἀρχῆς αὐταῖς προσόντα δίκαια, ἐθέσπισε καχεῖνο· «Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον (νόμον βασιλικόν) τοῖς νῦν ὠρισμένοις προσκομίσει, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ (Καν. η). Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα. Ἡ δὲ Ἐπιτροπὴ καὶ ἄλλο πεπανούργηκε. Λέγει πρῶτον τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀνεξάρτητον κηρυχθέντα ὑπὸ τῆς Β, Συνόδου, τοῦ Θεοδοσίου κελεύσαντος, καὶ ἔπειτα, τὸν αὐτῆς μὲν τῆς Β. Συνόδου τὸν κανόνα παρατρέχει, φέρει δὲ καὶ πρὸς μαρτυρίαν τὸν κη, τῆς Δ', καὶ τούτου θαρρόντως ἱεροσυλεῖ τινας λόγους πρὸς κατασκευὴν τοῦ σοφίσματος αὐτῆς. Ἄκουε· «Ἄς ἀναγνώσῃ ὅστις θέλει τὸν κη, Κανόνα τῆς Δ' Συν-

(α) Δ. Συνόδ. πράξ. γ ἐν Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Β. σελ. 165.

(β) Αὐτόθ. σελ. 190. πράξ. ιγ. τῆς Δ. Συνόδ. πρὸς καὶ ιβ κανόνα τῆς αὐτῆς καὶ ιζ.

τον ἀμόρφωτος, καὶ τοσοῦτον αὐτῷ διέφερε, καὶ οὕτω σφοδρῶς ἐπε-
θύμει τὴν εὐτυχὴ τοῦ δράματος λύσιν, ὥστε ὁ Κ. Τρικούπης εὐθύς
ἀφ' οὗ παρέδωκαν εἰς αὐτὸν οἱ Ἀρχιερεῖς (οἱ τὸ πρῶτον συνελθόν-
τες 22) ἔγγραφον τὴν συγκατάθεσιν, ἔσπευσεν εὐθέως τῇ 6 ὥρᾳ
μετ' ἡμισυμέρας, μίαν ὥραν καὶ ἡμίσειαν σχεδὸν μετὰ τὴν διάλυ-
σιν τῆς συνεδριάσεως, ἵνα κοινοποιήσῃ τὸ ἔγγραφον, οὐχὶ πρὸς
ὅλην τὴν Ἀντιβασιλείαν ἀθρόαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθοῦσαν, οὐδ' εἰς
πρῶτον τὸν Μαύρερον, ὅστις ἐπιστάται ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν,
ἀλλὰ πρῶτιστα πάντων πρὸς τὸν Κ. Ἀρμανσπέργην, ὅστις εὐθύς, ὡς
ἤκουσε, θαυμαστὸν ὅσον κατεκηλήθη! Ὅλη δὲ ἡ Ἀντιβασιλεία ἤκουσεν
ἐπισίμως παρὰ τοῦ Γραμματέως τὸ πρᾶγμα τῇ ἐπαύριον». *Ἄλλ'*
οὐδὲν παράδοξον, εἰ ὁ Γραμματεὺς ἔδραμε πρῶτον πρὸς τὸν
ἴδιον αὐτοῦ προστάτην, κομίζων τὰ εὐαγγέλια· ἄλλος τις ἴσως τῶν
ὑπουργικῶν συμβούλων προέδραμε συγχαίρων τῷ Μαυρέρῳ! Ἐπεῖτα
τίνι μέλει περὶ τοῦ, ποῖος τῶν Ἀρμανσπεργιαστῶν, ἢ τῶν Μαυρερι-
στῶν, ἢ τῶν Εἰδεκείων, ἢ καὶ αὐτῶν τῶν Καϊνιζόντων Ἀβελιστῶν ἐθυ-
μίαζε πρωΐας ἢ ἐσπέρας τὸ ὑπ' αὐτοῦ λατρευόμενον εἰδωλόν, προδι-
δούς τὰ συμφέροντα καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρὸς; Ἐν μόνον ἐκ
ταύτης τῆς περιόδου πληροφορούμεθα ἀμφότεροι, καὶ γὰρ καὶ σὺ ἀνα-
γνώστα, τὸ ἐφεξῆς· Μόλις κατεπράχθη τὸ κακούργημα, καὶ παρευθὺς
οἱ τε πρωτοурγοὶ καὶ οἱ τούτων ὑπουργοί, φρίξαντες πρὸς τὸ μέγεθος
τοῦ τολμήματος, αὐτοὶ τοῦτο κατέκρινον, ἀπορρίπτοντες ἄλλοι εἰς
ἄλλον τὴν ἐνοχλήν. Καὶ ὁμως ἐξ ἐκάστου τῆς συνειδήσεως ἐξεχεῖτο
ἡ φοβερά καὶ σπασμώδης ἐκείνη φωνή, «ἤμαρτον παραδοῦς αἷμα ἀ-
θῶν»!

Ἐφεξῆς ὁ Ὑπομνηματογράφος πραγματεύεται περὶ τινων ἄλλων
καλῶν κατορθωμάτων τῆς Ἀντιβασιλείας, ψήφῳ καὶ διαγνώσει τῆς
ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλλάδος καθιδρυθείσης ἁγίας Συνό-
δου καταπραχθέντων! Καὶ πρῶτον ἔρχεται εἰς τῶν μοναστηριῶν τὴν
διάλυσιν.

Σελ. 54. Quand à la prétendue dissolution de Monastères, etc.

«Περὶ δὲ τῆς νομισθείσης (λέγει) διαλύσεως τῶν μοναστηρίων» (νο-
μ ι σ θ ε ί σ η ς; λοιπὸν ὠνειρεύθησαν πάντες τῆς Ἑλλάδος οἱ κάτοικοι
ταύτην τὴν διάλυσιν καὶ καθαίρεσιν! ἢ μήπως ἔπρεπε μᾶλλον ὀνο-
μάσαι αὐτὴν σύστασιν καὶ ἀνόρθωσιν;), «πράξεως οὕτω
μὲν κακῶς ἡρμηνευμένης, οὕτω δὲ καταβροχθείσης (!), καὶ φρονίμως

λοῦθίας σχῆμα, καὶ ταύτης οὐχὶ περὶ τὴν σύνταξιν τοῦ λόγου κατὰ τέ-
χνην γραμματικὴν, ἀλλὰ σοφιστικῆς περὶ τὴν διάνοιαν κακοτεχνίας! Δύω
γὰρ Ἐκκλησίας πρὸς ἀλλήλας παραβάλλων, μίαν τὴν τοῦ αὐτο-
νόμου ἔθνους (δηλαδή τὴν ἐν τῷ κράτει τῆς Ἑλλάδος), ἐτέραν δὲ
τὴν ἄλλην τὴν ἀκατονόμαστον (τουτ. τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν), δύο
λαὸν ἐξ ἀνάγκης ὑποτίθῃσι καὶ τὰ ἔθνη, τὸ μὲν αὐτόνομον, τὸ
δὲ τὸ τῆς ἐτέρας) μὴ αὐτόνομον (ἔχει γὰρ ἐξ ἀνάγκης καὶ ἡ ἀνώνιμος
Ἐκκλησία τὸ ἴδιον αὐτῆς ἔθνος; ἢ πῶς ἂν ἄλλως Ἐκκλησία συσταίη;) καὶ
ὥφειλε λοιπὸν κατὰ συνέπειαν ἀναγκαίαν εἰπεῖν « νὰ ὑπόκηται εἰς
ἄλλην ἄλλου ἔθνους μὴ αὐτονόμου ». Ὁ δὲ ταύτην τὴν φι-
σικὴν τῆς ἐννοίας ἀκολουθίαν ὑπερπηδήσας, τρίτον εἰσῆγαγεν ἔθνος,
τὸ ὑφ' ὃ ὑποτελεῖ ἡ ἄλλη αὕτη Ἐκκλησία (τουτ. ἡ τῆς Κωνσταντι-
νουπόλεως). Ὅτι δὲ τοῦτο πλαγίως ἐμεθυδεύθη πρὸς ὕβριν αὐτῆς τε
τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγ. Ἐκκλησίας καὶ τῶν ὑπὸ τὴν δικαιο-
δοσίαν αὐτῆς τελούντων ὀρθοδόξων λαῶν, φανερόν. Ἄλλην γὰρ ἀπλῶς
καὶ ἀορίστως εἰπὼν, ἔπειτα παρέζευξεν εὐθύς γνῶρισμα ταύτης καὶ
χαρακτηριστικὸν τὸ ἄλλο ἔθνος τὸ ἀλλόφυλον καὶ ἀλλόπιστον,
ὑφ' ὃ πολιτικῶς ὑποτελεῖ (ὡς πολλῆς (οὐχ ὁρᾷς;) καὶ μεγάλης
ἐκ τούτου δῆθεν ἀτιμίας αὐτῇ προστριβομένης· διότι ὑπομένει τοὺς
πρὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου παρὰ τῶν ἐθνικῶν καὶ μετέπειτα παρὰ τῶν
αἰρετικῶν διωγμούς, καὶ βαστάζει τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου
Ἰησοῦ ἐν τῷ Ἀποστολικῷ σώματι αὐτῆς, καὶ τὴν ἐν
Χριστῷ ἐλευθερίαν καὶ πνευματικὴν αὐτονομίαν αὐτῇ τε διατηρεῖ καὶ
ἄλλοις εἰς πλατυσμὸν τῆς Ὀρθοδοξίας παρέχει)· τὸ δὲ μετὰ καὶ ἄλ-
λων τοσούτων ὀρθοδόξων ἐθνῶν εἰς τὴν ἑαυτῆς δικαιοδοσίαν ἀνῆκον
Ἑλληνικὸν (καὶ μὴ αὐτόνομον) ἔθνος παρέδραμεν ἀμνημόνευτον ὁ θερ-
μὸς τῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας ζηλωτής, ὡς πάντῃ ἄγνωστον καὶ ἄϊστον
καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους Μεγαρεῖς « οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν ἀριθμῷ ».
Καὶ οὕτω λοιπὸν τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν (ἦν, ὡς προείπομεν (σελ.
337) αὐτὸς ὡμολόγησε πρωτεύουσαν ἀπασῶν τῶν ἀνατολικῶν τῶν τὴν
μίαν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν συγκροτουσῶν Ἐκκλησιῶν) πα-
ρέστησεν ἡμῖν ἀφρήτορα καὶ (ὡς εἰπεῖν) ἀνεθνῆ καὶ χηρεύου-
σαν ὀρθοδόξων λαῶν, ὀλίγων δὲ δούλην καὶ δεσμῶτιν μητέρα καθυ-
πεζευγμένην καὶ πνευματικῶς ὑπὸ τὸ ἔθνος, οὗ ἐστὶ πολιτικῶς ὑπο-
τελής! Ἀλλ' ἐκ τούτου περιέπεσεν εἰς ἄλλην κατατομήν. ζ) Μόνην
θεωρῶν τὴν αὐτονομίαν ὡς ἔθνους συστατικὸν χαρακτῆρα (καὶ ἐνταῦθα

δὲ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας οἱ δριμύτατοι πολέμιοι συνομολογοῦσιν, ὅτι τὸν κατὰ καιροὺς προβαλλόμενον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην οὐχ' ἡ Ἱψηλὴ Πύλη ἐκλέγει, ἀλλ' αὕτη, κατὰ τοὺς θείους κανόνας, ἡ Ἐκκλησία· γενομένην δὲ ἤδη τὴν αὐτοῦ ἐκλογὴν μόνον πολιτικῶς ὁ βασιλεύων Σουλτάνος ἐπικυροῖ, ἐκδίδων τὴν συνειθισμένην ἄδειαν διὰ χωριστοῦ διατάγματος· ὥστε καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς ἐκλεγόμενος Πατριάρχης ὑπάρχει νομιμώτατος καὶ κανονικὸς οὐδὲν ἥττον παρὰ τοὺς ἁγίους Μητροφάνας καὶ Ἀλεξάνδρους καὶ Γρηγορίου καὶ Νεκταρίου καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχαίους ὀρθοδόξους Πατριάρχας τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὓς ἐκλεγομένους καὶ κείνους ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπεκύρου παρομοίως ἡ πολιτικὴ ἐξουσία τῶν τότε εὐσεβεστάτων Αὐτοκρατόρων. Εἰ δὲ ἑτερόθρησκος ὁ νῦν κυρίαρχος τοῦ κράτους, οὐδὲν ἐκ τούτου δεινόν. Οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ κανονικὴν τῶν ἐπισκόπων ἐκλογὴν ἢ ἐγκόσμιος ἐξουσία (ὅποιονδῆποτ' ἂν αὕτη πρεσβεύῃ τὸ θρήσκευμα). Εἰς αὐτὴν ἡ πάσαις ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις πολιτικῶς ὑποτασσομένη Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία (καθὼς ὁ θεὸς ἐκέλευσε νόμος) (α) γνωστοποιεῖ τὸν ἐκλεγέντα πνευματικὸν αὐτῆς πρόεδρον καὶ ποιμενάρχην, ἵνα πολιτικῶς διακηρυχθεὶς πρὸς πάσας τὰς τοῦ κράτους ἀρχάς, ἀπολαύῃ παρὰ πάντων τῆς προσηκούσης τιμῆς καὶ τῆς ἀνὰ τὴν ἐπικράτειαν ἐκείνην ἐλευθέρας ἐνεργείας τῶν ἱερῶν καθηκόντων τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος, θεωρούμενος ὡς πατὴρ καὶ πνευματικὸς ἀρχηγὸς τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων τῆς αὐτῆς ἐξουσίας. Πρὸς τοῦτο λοιπὸν, καὶ μόνον διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σουλτάνος δίδωσι διάταγμα πρὸς τὸν ἤδη ἐκλελεγμένον οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ἐπιγινώσκων τὴν ἐκλογὴν. Τὸ δὲ τοιοῦτο διάταγμα τοῦ Μωαμεθανοῦ Μονάρχου οὐδὲν οὐδόλως διαφέρει τῆς ἀντιγραφῆς (ἥτοι διαταγῆς) τοῦ ἐθνικοῦ Καίσαρος Γαλλιήνου, ἣν ἐκεῖνος ἔγραψε πρὸς τοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων ἐπικράτειαν ἁγίους Ἐπισκόπους, «ὥς τε μηδὲν αὐτῶν (τῶν εἰδωλοθρήσκων) ἐπὶ τῶν τόπων τῶν θρησκευσίμων αὐτοῖς ἐνοχλεῖν, ἀλλ' ἐπὶ ἐλευθερίας τὰ ἐξ ἑθνοῦς ἐπιτελεῖν» (β). Μὴ γὰρ παρεβλάβη τῶν ἀποστολικῶν ἐκείνων ἐπισκόπων ἡ κανονικὴ ἀξία καὶ ἁγιότης ἐκ τοῦ διατάγματος τοῦ εἰδωλοθρήσκου Καίσαρος; ἢ μήπως πάλιν τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου καὶ τοῦ θείου Μελετίου καὶ

(α) Ῥωμ. ιγ. 4. Α. Πέτρ. 6. 13.

(β) Εὐσέβ. Ἐκκλησ. ἱστορ. Ζ. ιγ.

κλήρου, ἀριθμὸς ἱερέων, παιδεία τοῦ κλήρου, ἱεροκήρυκες, ἐκκλησίαι, ἐξωκκλησία, εἰσοδήματα τῶν ἐκκλησιῶν. — Παρατρέχομεν ὅσα λέγουσι περὶ τούτων, πᾶν μὲν, εἴτι καλόν, σμικρύνοντες, ἢ διαστρεβλοῦντες, πᾶν δέ, εἴτι κακόν, καθολικεύοντες καὶ μεγαλύνοντες καὶ δεινοποιοῦντες, καὶ πανταχόθεν διαγράφοντες λαμπρὰν τὴν εἰκόνα τῆς κοιλάδος τοῦ Μαυρερείου κλαυθμῶνος! Ἐξελέγχονται δὲ καὶ ἄλλως ἀλόγιστα λέγοντες καὶ ἀντιφατικά. Οἶον τοὺς μὲν ἱερομονάχους ἐφημερίους (κατὰ τὸ καθόλου πρὸς τοὺς μοναχοὺς φονῶδες αὐτῶν μῖσος) ὑβρίζουσιν ἅπαντας, ὥς μὴ κανονικοὺς, ὥς φιλαύτους κοσμοπολίτας, ὥς τῷ ὄντι παροίκους καὶ φερεοίκους! (κατὰ τὰς χελώνας, ἴσως), καὶ κλείουσι τούτους σύροντες εἰς τὰ θηριοφυλακεῖα τῶν Κοινοβίων! Ἀλλ' ἐφεξῆς ὁμολογοῦσιν, ὅτι μάλιστα οἱ ἱερομόναχοι διεκρίνοντο κατὰ τὴν παιδείαν ἀπὸ τὸν λοιπὸν ὄχλον τῆς Ἑλλάδος! καὶ ἐδίδασκον κατ' οἴκους καὶ εἰς δημοσίας σχολάς (ἴσως δὲ καὶ αὐτῆς τῆς Ἐπιτροπῆς οἱ σοφοὶ μοναχῶν τινῶν ἐγένοντο παιδεύματα!). Ὅθεν καὶ εἰς τὸ Σχέδιον (ἄρθρ. 92) οἱ αὐτοὶ θεσμοθέται συνεχώρησαν τοὺς ἔχοντας ἑξοχὸν ἱκανότητα περὶ τὸ διδάσκειν, ἵνα τῶν κοινοβίων ἐξερχόμενοι διαμένωσιν ἐντὸς τῶν κοινοτήτων! Ἀποβλέποντες δὲ πάλιν, ἂν μὴ πρὸς ἐξάλειψιν (ὥς ἀδύνατον), ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐλάττωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ ἱερατείου τῆς Ἑλλάδος, σκηνογραφοῦσι μὲν τὸ κατὰ τὴν Ἄνδρον πλῆθος τῶν ἐφημερευόντων ἱερέων καὶ μάλιστα ἱερομονάχων (τῶν παντάπασιν, ὥς λέγουσιν, ἀσυμβιβάστων πρὸς τὰ ἥθη τὰ ἐλληνικά. Πλὴν ἀλλ' ὁμῶς ὕστερον ἰδόντες τὸν νεολαμπῆ τῆς Ἑλλάδος φωστῆρα Καίρην, ἴσως κατέπαυσαν τὴν κατὰ τῶν Ἀνδρίων ἱερομονάχων ὀργήν). συμπεραίνουν δὲ καὶ μέγιστον κακόν, ὅτι πρὸς ἓνα ἱερεῖα ἀναλογοῦσιν 28 οἰκογένειαι! Καὶ ὁμῶς αὐτοὶ μετ' ὀλίγον παρακατιόντες λέγουσιν ὅτι «καὶ 30 οἰκογένειαι δύνανται νὰ θρέψωσιν ἓνα ἱερεῖα». Ὡστε παρὰ δύο μόνας οἰκογενείας ἔπνιξε τοὺς Ἀνδρίους ἢ πλεονῶν τῶν ἱερέων! (ἐν ᾧ διὰ τοσούτων αἰώνων οἱ Ἄνδριοι καὶ τούτους σέβονται καὶ τιμῶσιν ὥς ποιμένας καὶ συμπολίτας ἀγαθοὺς, καὶ τοὺς ναοὺς αὐτῶν κοσμοῦσι καὶ πληροῦσιν ἐκκλησιαζόμενοι, ἀναλογοῦσι δὲ καὶ πρὸς ἓνα ἐφημέριον πλεονῶν ἢ 40 οἰκογένειαι). τὸ δὲ πάντων ἀναισχυντότατον, ὅτι καὶ χωρία τῆς Ἑλλάδος πλάττουσιν οἱ

φορά, ἡ δὲ οὐλοῦ πρὸς δεσπότην! Τὰ 98, 99, 100, 101, ἄρθρα διεσαφίσθησαν ἐν τοῖς προλαβοῦσι. Καὶ τὸ 102 ἄρθρον περιττῶς διορίζεται. Πάντα ὑπετάγησαν ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς ἐγκοσμίου ἀρχῆς! Τίς ἀμφιβολία λοιπὸν ὅτι ἡ κοσμικὴ ἐξουσία ἀποφασίζει καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν ἐπισκοπῶν τοῦ Βασιλείου, εἴτε κατὰ πρότασιν τῆς συνόδου εἴτε καὶ ἀπ' εὐθείας; Οἱ κανόνες τῆς ἐκκλησίας ἐδεσμεύθησαν· κατηργήθη λοιπὸν καὶ ὁ η, τῆς τρίτης οἰκουμενικῆς (α), καὶ ὁ ιβ, τῆς τετάρτης (β). Πλὴν ἀλλ' ὅμως ἐτέθη, καθὼς φαίνεται, τοῦτο τὸ ἄρθρον ὡς προοίμιον τῆς ἐκτοτὲ μελετηθείσης καὶ ὕστερον ἐκ διατάγματος θεσπισθείσης εἰς δέκα διαιρέσεως τῶν ἐπισκοπῶν τοῦ Βασιλείου. Ἄξιον δὲ φαίνεται ἰδίας ἐπιστάσεως τὸ 103 ἄρθρον, δι' οὗ διορίζεται τὸ κατ' ἐκκλησίαν μνημόσυνον τοῦ βασιλικοῦ ὀνόματος. «Εἰς τὰς ἱεράς (λέγει) τελετὰς τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως προηγεῖται πρὸ παντὸς ἄλλου». Δίκαιον καὶ ἀρχαιότατον ἔθος τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τὸ μνημονεύειν τοῦ βασιλικοῦ ὀνόματος κατὰ τὸ «Δεήσεις ποιεῖσθε ὑπὲρ βασιλέων». Πότε καὶ πῶς τέτακται τοῦτο γίνεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, βλέπομεν παρακατιόντες. Ἐν δὲ τῷ 67 ἄρθρῳ πάλιν διορίζεται καὶ τὸ μνημόσυνον τῆς ἱερᾶς Συνόδου. «Ὅλοι (λέγει) οἱ ἐπίσκοποι τοῦ Βασιλείου μνημονεύουσιν εἰς τὰς ἱεράς τελετὰς τὴν Σύνοδον τοῦ Βασιλείου κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον· «Ἐν πρώτοις μνησθήτι, Κύριε, τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου, ἣν χάρισαι κτλ. Ἐκ τῶν δύο τούτων ἄρθρων συνετέθη τὸ παρατελευταῖον ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ. Εἰς ἐκκλησιαστικὰς (λέγει) τελετὰς μνημονεύ-

(α) «Ἐκάστης ἐπαρχίης ἀβιάστως φυλαττέσθω τὰ δίκαια, ὁ δὲ τύπον ἕτερον ἀντεισαγαγὼν ἄκυρος» (ὁ η, τῆς Γ.)

(β) Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινες παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς προσδραμόντες δυναστείας, διὰ πραγματικῶν (διαταγμάτων) τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον. — Ὄρισε τοίνυν ἡ Ἁγία Σύνοδος τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο τολμᾶσθαι. — Ὅσαι δὲ ἤδη πόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς μητροπόλεως ἐτιμήθησαν ὀνόματι, μόνης τῆς τιμῆς ἀπολαύεωσαν (συν τῷ ἐπισκόπῳ), τῆς δὲ ὡς ἀληθοῦς μητροπόλεως σωζέσθω τὰ δίκαια» (ὁ ιβ, τῆς Δ). Ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα συμβαίνει τᾶν ἀπάλιν, οὐ μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο διέτεμον, ἀλλὰ ὅλας τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ εἰς δέκα συνεχώνευσαν, τῶν ὁρίων συγχυσθέντων (χωρὶς ἀδείας τοῦ κανονικοῦ Προέδρου τῶν ἐπισκοπῶν)· καὶ χειροτονοῦσι λοιπὸν οἱ ἐπίσκοποι καὶ διοικοῦσι τὰ πράγματα ὑπερόρια, ἐναντίον τοῦ λε τῶν Ἀπιστόλων καὶ τοῦ ιγ καὶ κβ τῆς ἐν Ἀντιοχ. κτλ. Βλ. περὶ τούτου πλατύτερον ἐν τοῖς ἐξῆς §. ιε. ιγ.

ΤΟΜ. Γ'.

6.

ριον διάκροσμον ἐμελέτητε πώποτε, καὶ συναναφύρει θεσμοθεσίας ἱερὰς καὶ πνευματικὰς πρὸς τὰς γενηρὰς καὶ δημοκρατικωτέρας αὐτοῦ φαντασίας· ἀντιπεριπίπτει δέ, τέλος, καὶ αὐτὸς πρὸς ἑαυτόν, καὶ τοῦτο διπλῶς· α) τὰς πρωτεύουσας τῶν νομῶν ὠνόμασε καὶ αὐτὰς μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Ἀντιβασιλείας μελῶν «μητροπόλεις», οἷον Μητρόπολις τοῦ Νομοῦ τῆς Ἀργολίδος, ἢ Ναυπλία· τῆς Ἀττικῆς αἱ Ἀθῆναι» κτλ. (α). Τί ἄλλο λοιπὸν ἐστὶν ὁ τῆς τοῦ Νομοῦ μητροπόλεως ἐπίσκοπος εἰ μὴ Μητροπολίτης; Ὅτι δὲ τὸ Μητροπολίτης καὶ τὸ Ἐπίσκοπος τῆς Μητροπόλεως ἀνέκαθεν ἦσαν συνώνυμα, γνωστὸν ἐκ τῶν ἱερῶν κανόνων (β). Ὅθεν καὶ αὐτοὶ τῶν μεγάλων Ἐκκλησιῶν οἱ Ἀρχιεπίσκοποι ἐλέγοντο πολλὰκις καὶ ἀπλῶς ἐπίσκοποι, οἷον ὁ Ῥώμης ἐπίσκοπος, ὁ Ἀλεξανδρείας κτλ. (τῆς Α, ς). Καὶ λοιπὸν ὁ σεμνοπανοῦργος ἡμῖν ὀνοματοθήρας, ὅταν διορίζῃ καθέδραν τοῦ ἐπισκόπου, φερ' εἰπεῖν, τοῦ Ἀττικῆς, τὴν τοῦ νομοῦ μητρόπολιν, τὰς Ἀθῆνας, οὐδὲν ἄλλο λέγει τὸν Ἀττικῆς εἰμὴ τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον, καὶ τοῦτ' αὐτὸ Μητροπολίτην (καὶ τοῦτον τοιοῦτον, οἷον ἔψεξεν ἀνωτέρω, τίτλον ἀπλοῦν καὶ χωρὶς ἐπισκοπῶν!)· ἢ μήπως ἡ μητρόπολις διὰ μὲν τὸν Νομάρχην καὶ τὴν πολιτείαν ἔστι τε καὶ λέγεται μητρόπολις, διὰ δὲ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Ἐπίσκοπον οὐ; ἢ μήπως οὗτος πάλιν ὅλης μὲν τῆς Ἀττικῆς καθέστηκεν ἐπίσκοπος, τῆς δὲ μητροπόλεως οὐ; —β) Πάντας τοὺς πρόσφυγας Μητροπολίτας συνεχώρησεν ἵνα φέρωσι τὸν τίτλον, καὶ καθ' ἃς αὐτοὺς αὐτὸς διώρισεν ἐπισκοπὰς. Τοῦτο δὲ ποιῶν, πρῶτον μὲν ἀπεδέξατο καὶ ὡμολόγησεν ὃν κατήργει τίτλον τοῦ Μητροπολίτου. Ἐπειτα δὲ καὶ λίαν ἐφάνη γελοῖος διορίσας ἐκ τῶν προσφύγων Μητροπολιτῶν ἐπισκόπους οὐ μόνον εἰς μητροπόλεις Νομῶν (ὡς τὸν πρῶτον Λαρίσσης Μητροπολίτην εἰς τὴν τῆς Ἀργολίδος, ἥς μητρόπολις ἢ Ναυπλία κτλ.), ἀλλὰ καὶ εἰς ἐλάσσονας ἐπαρχίας ὑποκειμένας τοῖς νομοῖς (ὡς τὸν πρῶτον Εὐρίπου Μητροπολίτην Ἰάκωβον ἐπὶ τῆς Φθιώτιδος, ἐπαρχίας τοῦ τῆς Λοκρίδος νομοῦ, ἥς πρωτεύουσα ἢ Λαμία

(α) Βλ. Διάταγμα περὶ τῆς Διαιρέσεως τοῦ Βασιλείου, κτλ. (ἐν Ἐφημ. τῆς Κυβερν. ἔτ. 1833. σελ. 75). Αἱ δὲ τῶν (εἰς ἃς οἱ νομοὶ διαιροῦνται) διοικήσεων πρωτεύουσαι ὀνομάζονται τοῦτ' αὐτὸ πρωτεύουσαι, ὡς ἐλάσσονες δηλονότι καὶ ὑποκειμένας εἰς τὰς Μητροπόλεις τῶν νομῶν.

(β) Βλ. Ἀντιοχ. καν. ιβ.— Σχρδικ. ς. κτλ.

πρώτου κόμματος, καὶ πάλιν μηδὲν μελήσαντες ἀ-
 χωρήσωσι καὶ ὑπάγωσιν ἐν εἰρήνῃ! Εἰς τοιαύ-
 την Συνέλευσιν καυχᾶται ὁ Μαύρερος, ἐν ἧ μήτε συνεδρίασαν
 κρινῶς, μήτε συνεσκέφθησαν συμβουλευόμενοι καὶ συζητοῦντες καὶ
 παθμίζοντες τὸ προκείμενον ἀκριβῶς, μήτε τῆς φωνῆς ἀλλήλων
 πάντες ἤκουσαν, μήτ' ἀλλήλων εἶδον τὰ πρόσωπα συνελθόντες
 παξάπαντες ἐπὶ τὸ αὐτό, μηδ' αὐτοὶ γοῦν οἱ ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ
 υπογεγραμμένοι ἠθροίσθησαν συνοδικῶς ὡς συγκεκλημένοι
 καὶ προσκεκλημένοι Μητροπολιταὶ καὶ Ἀρχιε-
 ρεῖσκοποι καὶ ἐπίσκοποι τοῦ Κράτους! Ἀλλ' ἐν
 μὲν πολιτικοῖς Δικαστηρίοις πᾶσα ψῆφος ἀκυροῦται, ὅταν μὴ συνέλ-
 θωσι καὶ συζητήσωσι καὶ συμψηφίσωσι πάντες ἅμα συμπρόντες οἱ
 τεταγμένοι δικασταὶ (τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ νομοθέτης τῆς Ἑλλά-
 δος ἐνομοθέτησεν), ἐν δὲ ταῖς ἐθνικαῖς Συνόδοις ἢ Συνελεύσεσι (καὶ
 κατ' αὐτὴν τῆς Βαυαρίας τὴν Βουλὴν) οὐδὲν κύριον ψη-
 φίζεται, ἂν μὴ συνεδριάσωσι τὰ δύο τρίτα γοῦν ἢ πάντως ἱκανῶς
 ὑπὲρ τοὺς ἡμίσεις τῶν ἀντιπροσώπων. Ἐκκλησιαστικὴν δὲ Σύνοδον,
 ἢ Συνέλευσιν οὕτω μὲν ἐλλιπῇ καὶ κολοβῇ, οὕτω δὲ κομματικὴν
 καὶ τεμαχιστὴν καί, ὡς ἂν Ἀψύρτου μέλη, διαμελεῖστί κατεσχι-
 σμένην, ὡς ὀλόκληρον ἡμῖν πωλεῖ καὶ νόμιμον καὶ κανονικὴν καὶ
 κύρια ψηφισαμένην! Ἀλλ' ὅπως ἂν καὶ ὅση συνῆλθεν ἡ Συνέλευσις,
 ὑπῆρξε παράνομος καὶ διὰ τὰ ἐξῆς: — Η) Διότι συνέστη ἀνταρτικῶς
 κατὰ τῆς καθολικῆς διατυπώσεως τῶν ἀρχαίων πρεσβείων τῶν ἀγίων
 τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν (ἐν αἷς ἐστὶ καὶ ἡ τῆς Κωνσταντινουπό-
 λεως), καταπατοῦσα κανόνας πέντε πανσέπτων Συνόδων Οἰκουμε-
 νικῶν, καὶ ἄλλων τοπικῶν, οἵτινες κελεύουσι «Τὰ ἀρχαῖα
 πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς Ἐκκλησίαις» (α). — Θ) Διότι οἱ Ἀρχιερεῖς ἠθροίσθησαν συνοδικῶς χωρὶς τοῦ πρῶ-
 του αὐτῶν (τοῦ Πατριάρχου) ἐναντίον τῶν Ἀποστολικῶν καὶ
 Συνοδικῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν (β). — Ι) Διότι καὶ ἀρχὴν ἐψή-
 φισαν ἐκκλησιαστικὴν (τὴν διαρκῆ Σύνοδον) ἀνευ τῆς γνώμης
 τοῦ πρώτου αὐτῶν, ἐν ᾧ καὶ εἰς ἐνὸς Ἐπισκόπου μιᾶς τινος
 ἐκκλησίας προεδρεύοντος τὴν ἐκλογὴν, ἀπάντων τῶν γινο-

(α) Α. Συνόδ. καν. ς. τῆς Β, β. γ: τῆς Γ, η: τῆς Δ. κη: τῆς ς, λς. πρβλ.
 καὶ τῆς ΑΒ. ιδ, ιε καὶ τῆς Ἀντιοχ. ιθ. τῆς Καρθαγ. ιγ, κτλ.

(β) Ἀποστόλ. καν. λδ. καὶ τῆς Δ, ιθ: τῆς ς, η: τῆς Ζ, ζ. τῆς Ἀντιοχ.
 ς, καὶ κ. Λαοδικ. μ. Καρθαγέν. κς. πα, πδ. πε, κτλ.

καὶ «Μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον» (Ῥωμ. ιδ. 13), καὶ «Σκοπεῖτε τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν, ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιῶντας· καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἐαυτῶν κοιλίᾳ· καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων» (Ῥωμ. ις, 17). «Πᾶν δὲ» (ὁ Μ. Βασίλειός φησιν), «πᾶν τὸ ἀντικείμενον τῷ τοῦ Κυρίου θελήματι σκάνδαλον ἐστίν». Ὅθεν καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Πέτρον εἶπεν ὁ Κύριος, «ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων» (Ματθ. ις. 23)· καὶ ταῦτα μὲν οὕτως (α).

§. δ. Ὁ δὲ σοφὸς ἡμῖν Ἀληθολόγος ἐν ᾧ διὰ παραπετασμάτων καὶ προπαρασκευῶν ἐσπούδαζε συστιάσαι καὶ δικαιῶσαι τὸ σκάνδαλον τῆς κατ' αὐτὸν ἀληθείας, ἔλαθε καταφωράσας ἐαυτὸν ζηλωτὴν γενόμενον καὶ συνοφιστὴν τῆς προειρημένης τοῦ Γάλλου Δεποττέρου συγγραφῆς, ἀπ' αὐτῆς ἀρξάμενος τῆς τοῦ βιβλίου κεφαλίδος. Ἐκεῖνος τε γὰρ (ὡς προείδομεν) εἰς ἀγῶνα πλήρη σκανδάλων εἰσδύναι μέλλων κατὰ τε τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ κατὰ πάσης χριστιανῶν ἐκκλησίας, προκαθώπλισε τὴν συγγραφὴν (ὡς οἱ παλαιοὶ πυγμάχοι τὴν χεῖρα διὰ τοῦ μυρμηκώδους ἱμάντος) χαράζας ἐν τῷ προμετωπίῳ τὴν περὶ σκανδαλιστρίας ἀληθείας περικοπὴν τοῦ πάπα Γρηγορίου (καθὰ προείπομεν §. γ). Τὴν αὐτὴν δὲ (ὡς εἶδομεν) προσέγραψε ῥῆσιν καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς τῆς ἀληθείας ἀθλητὴς ἐν τῷ μετώπῳ τῆς αὐτοῦ συγγραφῆς, καὶ ἀπεκδυόμενος εὐθαρσῶς εἰς τὸν ἡράκλειον ἄθλον τῆς πολυσκανδάλου τομομαχίας, ἐκ τῆς αὐτῆς ἴσως ῥήσεως ὀρμηθεὶς, ἐπέθηκεν εἰς τὴν βίβλον καὶ τὴν περὶ ἀληθείας ἐπιγραφὴν. Πάλιν ὁ ἐπ' ἀσεβείᾳ καὶ μισοχριστίᾳ περιδόητος ἐκεῖνος καὶ γλαφυρὸς Δεπόττερος ἐν τῷ προειρημένῳ αὐτοῦ πονήματι συνέγραψε φιλοσοφικὰς καὶ πολιτικὰς ἐπιστάσεις εἰς τὴν τῶν Συνόδων καὶ τῶν ΠΑΠΩΝ ἱστορίαν ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων μέχρι τῆς σήμερον (κη-

«γινῶσιν ἔχων περισσοτέραν φαίνεται ὁ σκανδαλίζων, ἢ ἐν ἀριθμῷ ἱερατικῷ ἐξετάζεται» κτλ.

(α) Περὶ τῆς Ἱερωνύμου καὶ τῶν ἄλλων ἐν τῷ προμετωπίῳ περικοπῶν καὶ περὶ αὐτῆς τῆς κυρίας ἐπιγραφῆς τοῦ προκειμένου Περὶ ἀληθείας συγγράμματος ἐξήλεγξε συντόμως μὲν, ἀλλ' εὐφυῶς καὶ κχιρίως τὸν συγγραφέα καὶ ἡ Πανδώρα ἐφημερὶς Τόμ. Γ'. σελ. 94.

ΤΟΜ. Γ.

20.

ἐκφράσειε λόγος. Ἄλλ' ἐνταῦθα, ὦ θαυμάσιε, οὐδόλως ἔχει χώραν ἡ ἀποσιώπησις· ἐπ' αὐτοῦ γὰρ τοῦ ἀποσιωπηθέντος ὀνόματος ἔστηκε καὶ σαλεύει ὡς ἐπ' ἀγκύρας ἡ ὅλη ἀπόδειξις τῆς ὁμοιωματικῆς συγκρίσεως. Λέγε λοιπόν! Ἀλλὰ πῶς ἂν εἶπεν· οὗτος γάρ, οὐδεὶς ἂν ἕτερος εἴη πρὸς τὸν Πάπαν ἀντιστοιχῶν, εἰ μὴ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ἦτοι αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀπελευθερῶν ἀπὸ τῆς εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὑποταγῆς τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν καὶ αὐτοκέφαλον αὐτὴν μετὰ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ἀναγορεύων! Ἐφिमώθη τοίνυν, ὡς ἦλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς θηριώδους ἀντιφάσεως, καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν κρύπτραν τῆς ἀποσιωπήσεως. Ἄλλ' ἡ ἀντίφασις μένει· «σ α φ ῆ δ' ἔχ ν ι α φ ω ρ ό ς»· καὶ ὅλη ἡ σύγκρισις οὐδέν ἐστιν ἕτερον, ἢ κονίστρα τις (ὡς εἶπεῖν) καὶ παλαιίστρα ἀντιπάλων, καὶ κατ' αὐτὴν Πάπας καὶ Πατριάρχης ἓν ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ (ὅθεν καὶ Ἀρχιεπισκόπους ἑκατέρους, ὡς ἀρχαῖζων δῆθεν καὶ ἅμα τούτους ἐξισάζων, ἐπονομάζει· φεύγει δὲ καὶ τὸ Πάπας Ῥώμης, ὅστις οὐδέποτε καταδέχεται τὸ Ἀ ρ χ ι ε π ί σ κ ο π ο ς· ἀποδιοπομπεῖται καὶ τὸ πατριάρχης, ὡς συνήθως ἐπώνυμον τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἀρχιεπισκόπου)· ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. Ὑ π ο τ α γ ῆ ἐλευθέρας καὶ ἀ π ε λ ε υ θ έ ρ ω σ ι ς ὑποτεταγμένης ἐκκλησίας ἓν ἐστι καὶ τὸ αὐτό. Τόμος Συνοδικὸς καὶ πάσης τῆς καθόλου Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθοδόξων, ἐπικυρῶν τὸ αὐτοκέφαλον τῆς ἀπελευθερωθείσης καὶ μετὰ πατριαρχικῶν προνομίων τιμηθείσης ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, καὶ Δεκρέτον τῆς τότε Ἑνετικῆς δημοκρατίας, καθαιροῦν τὰ προϋπάρχοντα προνόμια καὶ ὑποδουλοῦν ὑπὸ τὸν Πάπαν τὴν Ἑνετίησιν ἐλευθέραν ἐκκλησίαν, ἓν ἐστι καὶ τὸ αὐτό. Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἐκκλησία τῆς Ἑνετίας ἓν ἐστι καὶ τὸ αὐτό, καὶ τὴν αὐτὴν καιρίαν ἔλαβον πληγὴν, ἡ μὲν διὰ τοῦ Δεκρέτου, ἡ δὲ διὰ τοῦ Τόμου. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ὁμοίως καὶ Τυπάλδος ἐκεῖνος ὁ ἀλιτῆριος ὁ αὐτός ἐστι καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς Σταυρουπόλεως Τυπάλδος. Εἰς τοσαύτας καὶ τοιαύτας ἀντιφάσεις ἐνεκυβίστησεν ὁ συγγραφεὺς τῆς ἀληθείας, ὑπὸ μόνῃς τῆς πυρώδους ὀρέξεως, ἵνα καὶ ἐπὶ τοῦ Σταυρουπόλεως ἐφαρμόσῃ τὸ εἰς μόνον τὸν τῆς Ἑνετίας Τυπάλδον προσηκόντως ἀπονεμηθὲν ἐπίθετον, καὶ ταύτην τὴν ἀτοπωτάτην ἐφαρμογὴν ἐπεχείρησε δικαιῶσαι δῆθεν ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ αἰδίου Εὐγενίου ῥήσεως, ὡς περ εἰ οὗτος ἔγραφε (τῷ 1765) περὶ τοῦ Σταυρουπόλεως, καὶ μὴ περὶ τοῦ τότε Φιλαδελφείας. Ἀλλὰ τοιαύτας σολοίκους μετονομασίας ἀγαπᾷ συνήθως ὁ ἀνὴρ, ὡς καὶ τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας ζηλωτὰς ἀπεκάλει ζηλωτὰς.

νται ζητῶν καὶ τροπάριον τῆς ἁγίας Αἰδοῦς· καὶ τὸ μὲν τῆς ἁγίας Εὐ-
φημίας ἀνέκδοτον λέγει. Γνωρίζει δὲ αὐτὸς τὸ τῆς κατ' αὐτὸν ἁγίας
Αἰδοῦς, διὸ καὶ ἀγανακτεῖ ὅτι παρελείφθη (οὕτω χαριέντως διακωμῶδων
τὴν κατ' αὐτὸν Ἀναίδειαν τῆς ἁγιοτάτης ἱεροτελεστίας ἐκείνης!!).
Ἀλλ' ἡ μὲν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ οὐδεμίαν οἶδε τοιαύτην ἐκ προσωποποιίας
παραπλασμένην ἁγίαν· μόνοι οἱ ἁγιοκατήγοροι ἔπλαττον καὶ Μανίαν
καὶ Μωρίαν καὶ Μέθην ἁγίαν ἐπὶ χλεύῃ καὶ δυσφημίαι τῶν πανσε-
βαστων ἁγίων τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Τοιαύτη τις φαίνεται καὶ
ἡ πρὸς τὴν πανεύφημον μάρτυρα Εὐφημίαν παραβολή· ἀλλ' ἔστω δὴ καὶ
τοῦτο σμικρὸν καὶ ἀμαυρὸν ἀπήχημα τῶν στυγερωτάτων ἀδικημάτων,
δι' ὧν ὁ δυσσεβὴς Κοπρώνυμος ἐμμανῶς ἐξύβρισεν εἰς τὴν μεγαλώ-
νυμον ἐκείνην μεγαλομάρτυρα (α). Ὁ δὲ ἁγιοπλάστης οὗτος ὥφειλε
καὶ ἐνθυμηθῆναι τοῦ Ἡσιόδου ἐκεῖνα, ἐν οἷς (κατὰ τὴν μυθολογικὴν
ἀλληγορίαν) προσωποποιῶν καὶ τὴν Αἰδῶ (ὡς καὶ τὴν Νέμεσιν), διαγρά-
φει μὲν τῶν ἐπὶ γῆς ποικίλων κακιῶν τὸν ἐσμὸν, ἐν δὲ τούτων εἶδος
τίθησι καὶ τὸ «βλάψει δ' ὁ κακὸς τὸν ἀρείονα φῶτα, Μύθοισι σκο-
λιοῖς ἐνέπων. Ζῆλος δὲ -δυσκέλαδος κακὸς χαρτος ὁμαρτή-
σει στυγερωπὶς.. Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὀλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐ-
ρυοδείης, Ἀθανάτων μετὰ φῦλ' ἴτην, καλυψαμένω χροά καλὸν Αἰδῶς
καὶ Νέμεσις» (Ἔργα καὶ Ἡμέρ. στίχ. 190—200). Καὶ ταῦτα
μὲν τοιαῦτα.

§. λς. Ἐν δ' ἔτι σημειοῦμεν ἐκ τοῦ Α' τούτου μέρους, τὸ ἐξῆς. Ἡ
ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει διέταξε τρεῖς τινὰς

(α) «Τοιοῦτο γοῦν τι καὶ εἰς τὸ τιμαλφέστατον λείψανον τῆς πανευφήμου μάρ-
τυρος Εὐφημίας ὁ ἀνόσιος βασιλεὺς διεπράξατο, βυθίσας αὐτὸ σὺν τῇ λάρνακι»
(εἰς τὴν θάλασσαν). «Ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ φυλάσσων τὰ ὁσῆ τῶν εὐαρε-
στούντων αὐτῷ (κατὰ τὰ λόγια) ἀσυνὲς αὐτὸ διεφύλαξε, πάλιν ἀναδείξας αὐτὸ ἐν
τῇ Δήμνῳ τῇ νήσῳ· διὰ γὰρ νυκτερινῆς ὁράσεως, κείμενον ἀρθῆναι προσέταξε
καὶ φυλάττεσθαι. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν εὐσεβεστάτων Βασιλέων
μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς ἐπανῆλθεν ἐν τῷ τεμένει αὐτῆς· ὁ αὐτὸς μὲν ὁ τῶν
ἐκκλησιῶν ἐχθρὸς κοινώσας ἀρμαμέντον καὶ κοπροθέσιον ἐποίησεν· αὐτοὶ δὲ
(οἱ εὐσεβεῖς βασιλεῖς) ἀνακαθάραντες τοῦτο πάλιν καθιέρωσαν, πρὸς ἔλεγχον μὲν
τῆς τούτου ἀθεότητος, ἐνδείξιν δὲ τῆς τούτων εὐσεβείας» κτλ. (Θεοφάν. Χρο-
νογραφ. Τόμ. Α. σελ. 679. ἐκδ. Βόν. πρβλ. καὶ Ζωναρ. ΙΕ. η. σελ. 443). [Τῆς
δὲ θαυμασίας ἀπὸ τῆς θαλάσσης διασώσεως μνημονεύει καὶ Ἀνδρέας ἐν τῷ
Κανόνι, ὡδ. ς. τροπ. ς. Βλ. Ἀκολουθίαν τῆς ἁγ. ἐνδόξου Μεγαλομ. καὶ Πανευ-
φήμου Εὐφημίας σελ. 32. ἐν Κωνσταντινουπόλ. 1857. Σημ. ἐκδ.]

κανὼν ἀποβάλλει ὡς ἀδέκτους πρὸς κατηγορίαν ἐπισκόπων ἐπ' ἐγκλήμασιν ἐκκλησιαστικοῖς οὐ μόνον τοὺς κεκηρυγμένους αἰρετικοῦς, ἀλλὰ καὶ « τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιᾶ προσποιούμενους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἐπισκόποις » καὶ τὰ λοιπά. Ὡσαύτως καὶ ὁ ΚΑ΄. τῆς Δ. Οἰκουμενικῆς λέγει « Ἐκκλητικούς ἢ λαϊκοὺς κατηγοροῦντας ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν ἀπλῶς καὶ ἀδοκιμάστως μὴ παροδέχεσθαι εἰς κατηγορίαν, εἰμὴ πρότερον ἐξετασθεῖη αὐτῶν ἡ ὑπόληψις »· ἄλλους κανόνας παραλείπομεν. Εἰ δέ τις καὶ ἐκκλησίαν ὅλην ὀρθόδοξον διαβάλλειν ἐπιχειρεῖ καὶ καταδικάζειν, αὐτὸς γενόμενος καὶ δικαστὴς καὶ κατήγορος, σκέψαι ποίας καὶ πόσης ἔπειτ' εὐθύνης τὸ βάρος εἰς ἑαυτὸν ἐπισπᾶται παρά τε τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ παρὰ τῶν νόμων αὐτῶν. Σὺ δὲ καὶ ὅλην ἣν λέγεις τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν Ἐκκλησίαν ἐσυκοφάντησας ἐν ταύτῃ δὴ τῇ περὶ ἀληθείας θαυμασίῃ σου συγγραφῇ, καὶ τὰ μέλη ταύτης κατὰ μέρος, καὶ Πατριάρχας καὶ Ἀρχιερεῖς! νῦν δ' ἀπειλεῖς καὶ αὐθις ἕκαστον αὐτῶν ἀναζωγραφῆσαι « ποῖοί τινές εἰσιν »· ἀλλὰ καὶ οὕτως οἱ κανόνες, οὗς προβάλλῃ, λαμπρῶς σὲ καταδικάζουσι μετὰ πάντων τῶν τοιούτων, ὅσοι μὴ πρότερον ἐπὶ Συνόδου μεγάλης ἀνενέγκοιεν ὧν κατηγοροῦσιν ἐπισκόπων τὰ ἐγκλήματα ἐγγράφως, προὔποτχεθέντες « τὸν ἴσον ἑαυτοῖς ἐπιτιμήσασθαι κίνδυνον, εἴπερ ἂν τῇ τῶν πραγμάτων τάξει συκοφαντοῦντες τὸν κατηγορούμενον ἐπίσκοπον ἐλεγχθεῖεν » (ς. τῆς Β). Ἀπόσχου τοίνυν, ὦ βέλτιστε, τῶν ἱερῶν κανόνων, ὡς μηδόλως σοι λυπιτελούντων πρὸς τὸν σκοπόν. Εἰ δὲ θέλεις οἰκοθεν τῶν ἀπειλουμένων τούτων ποιμένων τοὺς βίους ἀναζωγραφεῖν καὶ θεατρίζειν, ἔξεστί σοι καὶ χωρὶς τῶν κανόνων τοῦτο ποιεῖν καὶ ὅπως καὶ ὅσον ἂν θέλῃς ἀσχημονεῖν (α).

(α) Οὕτω καὶ τις ἕτερος ζηλωτὴς τῆς τοῦ φιλαλήθους σοφίας, ὁ περιβόητος Ἰάκωβος Πιτζιπίος, ὡς ἀνέγνω τὸν Ἀντίτομον, ἐφιλοτιμήθη δουλεύειν τῇ Ῥώμῃ, ἐκδοὺς ἐν Μελίτῃ τῷ 1852 λοῖδορον φυλλάδιον ἐπιγεγραμμένον « Ὁ ἀνατολικὸς χριστιανισμός, ἡ ἐπιστολαὶ περὶ τῆς ἐνεστώσης κυβερνήσεως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, τῆς διαγωγῆς τοῦ κλήρου αὐτῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως τῶν ὑπὸ τὸν πατριαρχικὸν τοῦτον θρόνον διατελούντων λαῶν ». Καὶ ἔχει ἤδη ἡ ἐλληνικὴ φιλολογία [ἀγλαόν (!) τῆς τοῦ Ἀντιτόμου φιλαληθείας πρωτότοκον, διατρανοῦν τῆς τε φρενὸς τῆς τεκούσης καὶ τοῦ μαιευσαμένου τὰς ἀρετάς].

διότι καὶ ταῦτα δικπιστεύεται αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ κυβέρνησις, ἀντιφάσκοντα ἐνίοτε πρὸς τὰς ἐμπιστευθείσας αὐτοῖς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κανονικὰς διαταγὰς.— γ) Ὁ ὅρκος περιέχει καὶ δικαιώματα καὶ προνόμια τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας· ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα παντάπασιν γεγόνασιν βασιλικά, ὁμνύουσι λοιπὸν (ὅσον κατὰ τοῦτο) καὶ ματαίως «λαμβάνοντες τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ ματαίῳ».— δ) Ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας εὐορκῶσι· διότι ἡ Ἐκκλησία ὑπόκειται (καθὼς εἵπομεν) εἰς ξένην (τὴν κοσμικὴν) ἐξουσίαν.— ε) Ὀμνύουσιν ἐπὶ κακῷ· διότι θεωροῦσιν ἰδιὰ τινὰ συμφέροντα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, χωρίζοντες αὐτὴν ἀπὸ τῆς κοινῆς ἐνότητος τῶν ἄλλων αὐτῆς ἀδελφῶν. Ἐν καὶ μόνον ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τῆς καθόλου καὶ πάσης κατὰ τόπον μερικῆς, εἴτε ἀνεξαρτήτου εἴτε αὐτονόμου εἴτε καὶ ὑποτελοῦς, Ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, «ἡ οἰκοδομὴ καὶ σωτηρία τοῦ πληρώματος τῶν πιστῶν». Ἀλλ' ὁ ὅρκος ἰδιὰ συμφέροντα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐννοεῖ πλαγίως ὑπονοοουμένην τὴν νομοθετηθεῖσαν κοσμικὴν αὐτῆς μορφήν. Καὶ ὁμῶς ὁ Ἀρχιερεὺς ὁμνύει παρὰ πόδας καὶ «ἀποχὴν ἀπὸ παντὸς πλαγίου σκοποῦ» (*arrière-pensée*. Βλ. καὶ ἐφεξῆς ἄρθρ. 13).— ς) Ὁ ὅρκος προφέρεται ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, δεχομένου τοῦτον ὡς ἀρχηγοῦ δηλονότι καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς (ὁποῖος καὶ εἰς αὐτὸ τὸ καταστατικὸν ῥητῶς ἀνηγορεύθη). Ὡςτε κατὰ λέξιν μόνον ὁπωσοῦν διαφέρει, τὸ δὲ πρᾶγμα συμπίπτει πρὸς τὸν ὅρκον, ὃν ὤμνουν οἱ ὑπήκοοι πρὸς τὴν Βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας Ἐλισάβετ, ὁμολογοῦντες ἕκαστος αὐτὴν «Μόνην καὶ ὑπερτάτην κυβερνήτριαν τοῦ βασιλείου ἐν παντί τοῖς πνευματικοῖς καὶ ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν, ἢ δίκαις, οὐχ ἡττον ἢ ἐν τοῖς κοσμικοῖς»· καὶ ὅτι «οὐδεὶς ἐξωτερικὸς ἡγεμὼν, ἢ ἄλλο πρόσωπον, ἢ ἐπίσκοπος, οὐδεμίαν ἔχει δικαιοδοσίαν ἐκκλησιαστικὴν ἢ πνευματικὴν ἐν τῷ βασιλείῳ τούτῳ» (α). Ἀλλ' ἂν εἰς ἄλλας βασιλείας θεοστηρίκτους ὁ τοιοῦτος ὅρκος ὑπάρχει καλὸς καὶ συνήθης, ἡμεῖς οὐδὲν πολυπραγμονοῦμεν. Κρατεῖτω παρ' αὐτοῖς τὸ ἔθος, ὡς ἔδοξε καλόν, καὶ εὐδαιμονεῖτωσαν καὶ οἱ λαοὶ καὶ οἱ βασι-

(α) Βλ. Liberman *Theolog. Dogmatic. general. etc.* vol. 2 pag. 180. *Mogunt.* 1836.

μετὰ τὴν ἐλληνικὴν ἐπανάστασιν τὸ λαμβάνειν δύο ἀδελφοὺς θείαν καὶ ἀνεψιὰν (βαθμ. ε) ἢ δύο δισεξαδέλφους (βαθμ. ς), ἤδη καθιερώθη διὰ μακρᾶς παραδειγμάτων σειρᾶς, συγχωροῦντος φανερώς ἢ σιωπηλῶς τοῦ Πατριάρχου καὶ ταῦτα τὰ παραδείγματα εὑρηκαν πολλοὺς μιμητὰς καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα» (χάρις εἰς τὴν περὶ δημοσίου ἠθικῆς κηδεμονίαν τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ τὰ ζῶντα ταύτης παραδείγματα!). «Ἄλλ' ὅμως (λέγει) ἡ ἁγία Σύνοδος καὶ ἡ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεία» (ὡς κυρία δηλονότι καὶ παιδαγωγὸς τῆς ἁγίας Συνόδου!) «οὐδέποτε συγκατένευσαν πρὸς τοὺς νομίζοντας ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Βασιλείου ὤφειλεν ὡς πρὸς τοῦτο (τὸ περὶ βαθμῶν) ἀντικείμενον ἵνα φανῇ χαλαρωτέρα καὶ μαλακωτέρα τῆς ἀρχαίας αὐτῆς αὐστηρότητος». Καὶ τίς ἀμφιβάλλει ὅτι ἡ ἁγία Συνοδο-γραμματεία ἐμελλε φυλάξαι καὶ ἐνταῦθα τὴν ἀρχαίαν τῶν κανόνων ἀκρίβειαν, ἀφ' οὗ ἔδειξε πόσον αὐτοὺς ἐτίμα, τὰ τε ἄλλα καὶ εἰς τὴν σπουδὴν αὐτῆς ὅπως μεταποιηθῶσι τὰ Μοναστήρια εἰς ἀσκητῶν κοινόβια! Μόνον τὰ περὶ τῆς ἀθεμιτουργίας προβαλλόμενα ξένα παραδείγματα φαίνονται ὀλίγον ἀπίθανα, ὡς ἀμάρτυρα! μᾶλλον δὲ προφανεῖς συκοφανταί· εἰ δέ τινες παρηνόμησαν (ὡς θέλει ὁ Ὑπομνηματογράφος), τί πταίει ἢ ποῦ τούτους ἠνέσχετο μαθὼν ὁ Πατριάρχης; Πλὴν εἰ μὴ τυχὸν ὑποτεθείη (κατὰ τὸν Ὑπομνηματογράφον), ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Οἰκουμενικὸς πατὴρ καὶ Πατριάρχης μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἐκήρυξε καὶ αὐτὸς ἐαυτὸν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν θείων Κανόνων! Ἐπειτα καὶ αὐτῆς τῆς ἁγίας Συνόδου ἡ κροτουμένη αὐστηρότης οὐ φαίνεται τόσον ἀκηλίδωτος καὶ λαμπρά, καθὼς αὐτὴν ἐκαλλιγράφησε τὸ Ὑπόμνημα. Ἐδωκε παραγγελίας ἀπὸ στόματος ἡ ἁγία Σύνοδος εἰς τοὺς ἐπισκόπους, ἵνα συγχωρῶσι τὸν ς' τοῦ γάμου βαθμὸν εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν; ὁμοίως καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῶν συγγενειῶν εἶδη συγκαταβαίνωσιν ἓνα βαθμὸν παρὰ τοὺς διωρισμένους! Διέταξε δὲ τούτους καὶ δι' ἐγκυκλίων μυστικῶν ἵνα συγχωρῶσι τὰς ἑτεροζυγίας τῶν συνοικεσίων. Προσέθηκεν ἔτι καὶ ἄλλας μυστικὰς ἐγκυκλίους βαθυτέρου σκότους ἀξιοτέρας, ἵνα μὴ συγχωρῇται μηδεὶς τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Βασιλείου ἱερωμένων ἐξέρχεσθαι ἐξω τῶν ὁρίων, ἵνα μὴ μνημονεύσῃ ἄλλης ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν! Τὰ τοιαῦτα, ἐρωτῶμεν τὸν Ὑπομνηματιστήν, πότερον, τῆς παλαιᾶς καὶ αὐστηρᾶς ἐκείνης τάξεώς εἰσιν ἔχγονα, ἢ σχισματικῆς αὐτονομίας ἐξαμβλώματα; Πλὴν ἄλλ' εἰς μάτην

ἀνεξιθρησκείας, μηδεμίαν διάκρισιν θρησκειῶν ποιουμένη (α). Ναί, μηδεμίαν διάκρισιν! Πάσας ἐπίσης τὰς ἄλλας θρησκείας ἐπαφῆκεν ἐλευθέρως καὶ ἀπολύτως ἐναντίον μιᾶς καὶ μόνης, τῆς τῶν Ἑλλήνων ὀρθοδοξίας. — «Ἄυτη δέ, λέγει, ἡ αὐστηρὰ καὶ ἀπερέγκλιτος ἀμεροληψία κατώρθωσεν ἵνα μείνωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τινες ἐκατοντάδες Ὀθωμανῶν», — ἤγουν ὀλίγαι μόναι δεκάδες εἰς τὴν Εὐβοίαν μόνην, αἵτινες πωλοῦσι τὰ κτήματα αὐτῶν καὶ ἀναχωροῦσι καταρῶμεναι τοὺς νόμους τοὺς Μαυρερικοὺς! — «Καὶ τὸ χάσμα δέ, λέγει, τὸ διὰ πολλῶν αἰώνων διαίρουν τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν Λατίνων ἀποβέβηκεν ἥττον φαραγγῶδες.» — Καὶ ἂν ἔμενεν ὀλίγους ἔτι χρόνους ἡ περὶ τὸν Μαύρερον Ἀντιβασιλεία, ἴσως ἐπληροῦτο τὸ χάσμα τοῦτο καὶ συνέκλειε παντάπασι, καὶ ἐγένετο κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ εὐκταιοτάτη ἐκείνη τῶς Ἐκκλησιῶν ἑνώσις, «χεῖλος ἐν καὶ φωνὴ μία πᾶσιν», ὁ τῆς παγκοσμίου Ἐκκλησίας θεῖος μόρος! (β). Μετὰ δὲ τὴν τοσαύτην περὶ πάσας ἐπίσης τὰς κοινωνίας ἀμερόληπτον ἀνεξιθρησκείαν ὁ Μαύρερος εὐθὺς ὑποσυνάπτει καὶ τὰ ἐφεξῆς· «Ἡ δὲ κατάστασις τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἔμεινε καθόλου ἡ αὐτή, καθὼς καὶ πρότερον· ἔμειναν καὶ αἱ τρεῖς ἐν Σύρῳ καὶ Τήνῳ καὶ Θήρᾳ ἐπισκοπαί, καὶ ἡ τῆς Νάξου μητρόπολις, ἡ ἀρχιεπισκοπή. Καὶ τὰ πρῶην δὲ εἰς τὸν δυτικὸν τῆς Ζαχύνθου ἐπίσκοπον ἀνήκοντα δικαιώματα τῆς κατὰ τὴν Πελοπόννησον ποιμαντορικῆς ἐπιστασίας μετετέθησαν ὑπὸ τοῦ Πάπα εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Σύρου». — «Μία μόνη (λέγει) περὶ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν αὐτόματος ἐπήγαγε μεταβολή, ἡ τῆς πολιτικῆς τῶν Δυτικῶν προστασίας μετάβασις ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος.

(α) Maurer 2 Bd. p. 185.

(β) Ὁ Μαύρερος ἐλησμόνησεν ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ (I. Bd. p. 443) τοῦτο τὸ χάσμα καθιστόρησε πολὺ πρότερον ἢ δὴ μεμυκός. «Ἀφ' οὗ (λέγει ἐκεῖ) οὐκ ἔμεινεν ἐλπίς ἐνώσεως (τῶν ἐκκλησιῶν), οἱ κατὰ τὴν Ἑλλάδα λατῖνοι καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπίσκοποι ἐσπούδαζον πλησιάσαι πρὸς ἀλλήλους, ἀποφεύγοντες πᾶσαν διαμάχης ἀφορμὴν. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀρμονία ἐπεκράτησε μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως, ὥστε καὶ μικτὰ συνοικέσια μεταξὺ Λατίνων συνήπτοντο καὶ Ἑλλήνων, καὶ τὰς ἐορτάς αὐτῶν οἱ Λατῖνοι συνεώρταζον συγχρόνως μετὰ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ πολλαὶ ἐκκλησίαι ἐχρησίμευον καὶ εἰς τοὺς λατίνους καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας πρὸς κοινὴν ἱεροπραξίαν». κτλ.

γε καὶ ἡ πανουργία φρόνησίς ἐστι ψευδώνυμος). Ἀλλὰ τούτου μὲν τὴν φρόνησιν εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις· αὐτὸς δὲ τέλος καταντᾷ πρὸς τὴν διασάφησιν τῆς, ἣν προεῖπε φονοκτόνον διὰ τοῦ Τόμου καὶ δηλητηρίου ἐπιβουλήν κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας· «καὶ δὴ πρὸς αὐτῷ γ' ἐστὶ τῷ δεινῷ λέγειν». Ἄκουε! (σελ. 129—130). «Ἀλλ' ὅποια ἐγκαθίσταται διὰ τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου ἡ διαρκὴς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας Σύνοδος, καὶ ὅπως μέλλει νὰ διοικῇ αὕτη τὰ τῆς ἐκκλησίας καθόλου, συμφέρει εἰς τὴν Ἑλλάδα; Δὲν ἀδικοῦμεν κανένα, οὔτε τῶν νῦν ὄντων, οὔτε τῶν μελλόντων χειροτονηθῆναι ἐπισκόπων, ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι οὔτε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, οὔτε ἡ Κυβέρνησις αὐτοῦ δύνανται νὰ ἐμπιστευθῶσι τὰ κοινὰ τῆς ἐπικρατείας καὶ τὰ μερικὰ τῶν πολιτῶν συμφέροντα εἰς ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν μὴ καθιστανομένην παρ' αὐτῶν» (τοῦ ἔθνους δηλονότι καὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ!). Θέλει λοιπὸν ἐν τούτοις ὁ ἄνθρωπος ἔνθεν μὲν τὸ ἔθνος, ἐτέρωθεν δὲ καὶ πρῶτιστα τὴν κυβέρνησιν κυρίαρχον καὶ δημιουργὸν τῆς τὴν Ἐκκλησίαν ἀντιπροσωπούσης ἱερᾶς Συνόδου, ὅπως ἂν αὕτη πιστῶς ἐξυπηρετῇ πρὸς πᾶν ὅ,τι ἂν δόξῃ τῇ κοσμικῇ ἐξουσίᾳ πρόσφορον καὶ συμφέρον τῇ πολιτείᾳ! (θείων δὲ καὶ Συνοδικῶν θεσμῶν καὶ πατροπαραδότων ἐθίμων καὶ διατάξεων οὐδεὶς λόγος). Ἀλλ' ὅτι μὲν τὸ ἀξίωμα τοῦτο πρεσβεύει ἀραρότως ὁ τῆς ἀληθείας ἱεροφάντης, εἶδομεν ἐν τοῖς προλαβοῦσιν, ἐν οἷς ἀπεφάνητο ὅτι «πολιτεία καὶ ἐκκλησία ἓν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτὸ» (συμφώνως δηλονότι πρὸς τὸ περιδόητον ἐκεῖνο τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας ἀπόφθεγμα· «οὐτινος ἡ χώρα, τούτου καὶ ἡ θρησκεία!» Βλ. ὀπισθ. σελ. 355). Τᾶλλα δὲ τῆς ἀνωτέρω περικοπῆς φαίνονται παράδοξα. Οὐ μόνον τοὺς ἐκ τῶν παλαιῶν ὀλίγους περιλειφθέντας ἐπισκόπους, ἀλλὰ καὶ τοὺς (μετὰ τὸν ἱερὸν Τόμον) χειροτονηθησομένους ἅπαντας ἀπαξιαπλῶς, ὅσοι τοῦ λοιποῦ διοικήσουσι τὴν Ἑλλαδικὴν Ἐκκλησίαν περιοδικῶς κατὰ καιροὺς εἰς τὸ διηνεκὲς τὴν ἱερὰν Σύνοδον συνιστῶντες, πάντας τούτους ἐχαρακτήρισεν ἀπίστους καὶ προδοτικοὺς τῶν τε δημοσίων καὶ τῶν μερικῶν τῶν πολιτῶν συμφερόντων. Ὅθεν καὶ τὴν τούτων εἰς τοὺς ἐπισκόπους τούτους καταπίστευσιν οὐχ ἀπλῶς ἀσύμφορον ἢ βλαβεράν, ἀλλὰ πάντῃ πάντως ἀδύνατον (ἠθικῶς) ἀποφαίνεται (δὲν δύνανται, λέγων κτλ. οἷα λέγεται συνήθως καὶ περὶ ἄλλων κατεγνωσμένων, ὥς ὅτε λησταῖς ἀνδροφόνοις οὐ δύνανται ἡ πολιτεία τὸν δημόσιον πιστεῦσαι θησαυ-

εἴ τινες ἦσαν ἐν αὐτοῖς εἰδήμονες τάξεως ἐκκλησιαστικῆς, καταμωκωμένων τῆς βιαιοπραγίας ἢ καὶ διὰ μισορθοξίαν ἐπιχαιρόντων, σιωπῶμεν ἀποροῦντες πρὸς ποίας χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τὰς ἀρχὰς ὁ Μαύρερος ἀποβλέπων ἐνόμισεν ὅτι πρεσβεῖαι πολιτικαὶ καὶ ναυτικαὶ δυνάμεις ἐτεροδόξων καὶ ξένων ἐθνῶν διὰ τῆς αὐτῶν παρουσίας ἐπισφραγίζουσι καὶ οἷον ἐπικυροῦσι τὴν καθίδρυσιν τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς Ἐκκλησίας τινὸς μηδὲν αὐταῖς προσηκούσης. Τοῦτο μὴδ' ὁ Λούθηρος, μὴδ' ὁ Καλβῖνος ἐφρόνησαν. Καὶ αὐτὸν τὸν Πάπαν ἐπὶ τῆς δημοσίας αὐτοῦ στέψεως ὅσοι τῶν ἐτεροδόξων Δυνάμεων πρέσβεις συνέλθωσιν ἐν τῷ ναῷ, θεῶνται καὶ συγχαίρουσι πολιτικῶς, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐκλεχθῇ ὑπὸ τῶν Καρδινάλιων καὶ τῆς κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίας. Οὐδὲ κλίνουσι τὸ γόνυ οἱ ξένοι, ὅτε ἡ αὐτοῦ Μακαριότης ἐκτείνουσα τὰς χεῖρας ἐπιχέει τὰς εὐλογίας *urbi et orbi* (τῇ πόλει καὶ τῷ κόσμῳ). Πλὴν ἀλλ' ἐν τούτοις δικαίως ἂν τις ἀποθαυμάσαι τὴν πλαστικὴν τοῦ ἱστορικοῦ φαντασίαν, ὅστις καὶ τοὺς ξένους καὶ τοὺς ἐτεροδόξους καὶ ἀλλογλώσσους καὶ μὴδὲν τῶν πραττομένων μήτε συνιέντας μήτε ὅλως εἰδότας (τοὺς πλείστους), καὶ ναύτας καὶ ὑπηρέτας καὶ ἀρχηγούς, πασσυδεὶ καὶ παμπληθεὶ συνεισάγει τοὺς πάντας εἰς τὴν θέαν τῆς ἐορτῆς, μὴδεν ὅς ἀπολειπομένου! Φαίνεται ὁ ἱστορικὸς ὅτι εἶχε κατὰ νοῦν ἐκείνην τὴν πολεμητόκον καὶ στασιαρχικὴν ὁμήγυριν τῶν Ὀμηρικῶν θεῶν, καθ' ἣν, τῆς Θέμιδος κηρυττούσης, συνήλθον εἰς τὸ δῶμα τοῦ Διὸς ἅπαντες καὶ θεοὶ καὶ θεάιναι παντοδαποί, καὶ Ἕλληνες καὶ βαρβαρικοί.

«Οὔτε τις οὖν ποταμῶν ἀπέην, νόσφ' Ὀκεανοῖο

«Οὔτ' ἄρα νυμφάων, ταῖ τ' ἄλσεα καλὰ νέμονται» κτλ.

(Ἰλιάδ. γ. 4—8).

Ἄλλ' ἐκεῖ μὲν ὁ Ζεὺς ὑπέμεινεν οὐδ' ἐμεμψιμοίρησε διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ὀκεανοῦ. Ὁ δὲ Μαύρερος ἀγανακτεῖ διὰ τὴν ἀπουσίαν τῆς Ῥωσσικῆς πρεσβείας καὶ τῶν Ῥώσσω τῶν ναυτῶν! Ἦθελεν, ὡς φαίνεται, ὁ ἄνθρωπος, ἵνα καὶ οἱ εὐσεβέστατοι Ῥῶσσοι καὶ αὐτὴ τοῦ τρισεβδάστου προστάτου τῆς Ὀρθοδοξίας ἡ πρεσβεῖα συμμετάσχωσιν ἄσμενοι τοιαύτης ἀνεόρτου καὶ βεβήλου καὶ ἀτελέστου τελετῆς· ἤθελεν ἵνα καὶ αὐτοὶ παρουσιάζωσιν εἰς τὴν ἄφατον ἐκείνην εἰρωνεῖαν καὶ ὕβριν τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· καθ' ἣν ὅλη μὲν ἡ ἐτεροδόξος Ἀντιβασιλεία ἐπεῖχε τόπον ἐξάρχων καὶ προέδρων Συνόδου Οἰκουμενικῆς, αὐτὸς δὲ ὁ Καλβῖνος Μαύρερος προήδρευεν ἰδίως ὡς

σιν κατὰ τοὺς πρώτους τρεῖς αἰῶνας τοῦ χριστιανισμοῦ». Καὶ «ἡ τάξις αὕτη (προσθέτει) διέμεινε σταθερὰ μέχρι τῆς Α. Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ὀλίγω ὕστερον»! Καὶ διὰ νὰ προκατασκευάσῃ τοῦτο, μᾶς προεῖπε (σελ. 10) καὶ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο τὸ ἄγνωστον, ὅτι «ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῇ ἀπ' ἀρχῆς θεῖα παραδόσει καὶ πράξει τῶν Ἀποστόλων ἐπομένη τὸ τῆς Ἱερωσύνης σεπτὸν μυστήριον παρ' αὐτῶν διδαχθεῖσα (ἤθελεν ἴσως νὰ εἴπῃ, διαδοχικῶς παραλαβοῦσα) καὶ διατηροῦσα, τρεῖς ἀνέκαθεν καὶ διὰ παντός ἐπέσβευσε βαθμούς, τὸν τοῦ Διακόνου, τὸν τοῦ Πρεσβυτέρου, καὶ τρίτον τὸν ἀνώτατον τὸν τοῦ Ἐπισκόπου» κτλ. ὦραία καὶ προσφυῆς ἡ προκατασκευή! Ἀλλὰ διὰ τί ὁ εὐλογημένος δὲν ἐπρόσεξεν, ὅτι ὄχι μόνον κιβδηλεύει τοὺς λόγους τοῦ Βαλσαμῶνος, ἀλλὰ ἀντιλέγει καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἀποστολικοὺς Κανόνας; Ἄν εἰς τοὺς πρώτους τρεῖς αἰῶνας οἱ Ἐπίσκοποι ἦσαν ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητοι, διὰ τί λοιπὸν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι εἰς τὸν λδ'. Κανόνα ἐθέσπισαν, «Τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης;» κτλ. Ἄν ἡ τάξις τῆς κατ' αὐτὸν ἀπολύτου ἀνεξαρτησίας τῶν Ἐπισκόπων διέμεινεν, ὡς λέγει, σταθερὰ καὶ ὀλίγον ὕστερον μετὰ τὴν Α. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ποῖα λοιπὸν ἦτο τὰ κατ' αὐτὴν κεκυρωμένα ἀρχαῖα ἔθνη, περὶ τῶν ὁποίων εἵπομεν ἀνωτέρω;

Ἐρωτῶμεν· Ἄν ἡ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐπωνυμία «ἀπαντᾷται πρῶτον εἰς τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον, εἰς οὐδὲν δὲ μνημεῖον (καθὼς λέγει σελ. 11), οὔτε τῶν Ἀνατολικῶν οὔτε τῶν Δυτικῶν δὲν εὕρισκεται ἡ λέξις μέχρι τοῦ ἔτους 431», ἤγουν 70 περίπου χρόνους μετὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, ἄρά γε πρῶτος ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ἐπλασεν αὐτεξουσίως τὴν λέξιν, καὶ τὴν εἰσήγαγεν εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν; Καὶ πῶς πάλιν ἔκτοτε ἐλησμονήθη ἕως τοῦ 431, οὐδ' εὗρέθη πλέον εἰς κανέν μνημεῖον οὔτε τῆς Δύσεως οὔτε τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλ' ἡμεῖς στοχαζόμεθα ἀρκετὰ εὐρύχωρον μνημεῖον ἀνατολικὸν ὁλόκληρον τὴν νῆσον Κύπρον, τῆς ὁποίας ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἐπιφάνιος, ἔτι κατὰ τὸ 390, μνημονεύει ῥητῶς καὶ ὄχι ἅπαξ «τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ἀλεξανδρείας» καὶ ἐν γένει, καὶ ἰδίως τὸν πολὺ πρὸ τοῦ Μ. Ἀθανασίου Ἀρχιεπίσκοπον καὶ Ἱερομάρτυρα Πέτρον; (Αἰρέσ. ξη. 1. καὶ Αἰρέσ. ξθ. 1). Ὅσον δὲ περὶ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

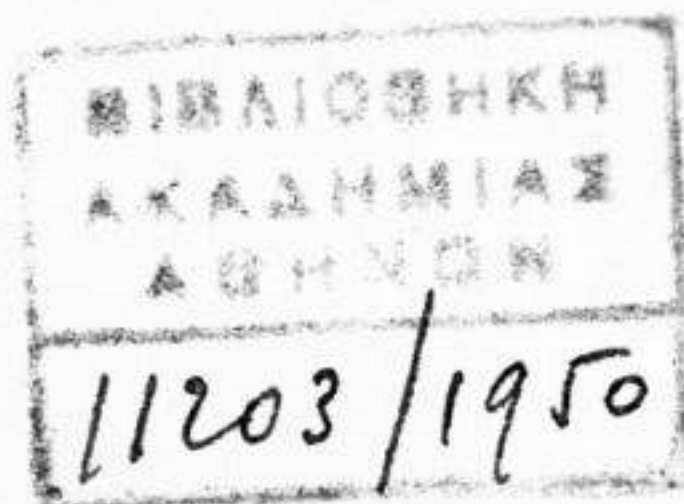
ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ

Ἐκδιδόντος

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ Κ. ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ.

Ἰατροῦ καὶ χειρουργοῦ, Συνέδρου τῆς Ἀθηνῶν Ἱατρικῆς Ἑταιρείας, ἑταίρου
τῆς ἐν Μαδρίτῃ Ἀκαδημίας τῶν Ἱατρῶν καὶ Χειρουργῶν, τῆς ἐν Ὁδησσῷ
ἐπὶ τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων Ἑταιρείας, κτλ.

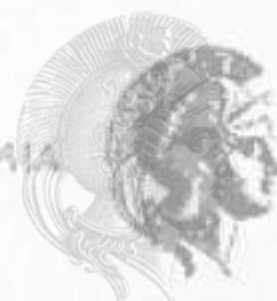
ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΑΘΗΝΗΣΙ.

ΤΥΠΟΙΣ Φ. ΚΑΡΑΜΠΙΝΟΥ.

ΑΩΕΓ.

Κορίνθου μετωνομάσθη Κορινθίας, καὶ ὁ Θηβῶν Βοιωτίας, καὶ ὁ Ναυπλίου Ἀργολίδος (ἐν ᾧ τὸ Ἄργος ὑποτελεῖ ὑπὸ τὴν Κόρινθον), καὶ ὁ Ναυπάκτου Ἀκαρνανίας, καὶ ὁ παλαιῶν Πατρῶν Ἀχαΐας, ὡς ὑπάλληλοί τινες δηλαδή καὶ αὐτὴ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ὑφ' ἧς καὶ διορίζονται ἐπίσης καθὼς καὶ οἱ νομάρχαι τῆς Ἀργολίδος, καὶ Ἀττικῆς καὶ Κορινθίας καὶ Βοιωτίας κτλ. Καὶ ἡ μὲν νῆσος τῶν Πετσων (μετωνομασθεῖσα καὶ κείνη γελοίως ἐπίσης καὶ ψευδῶς Τιπάρηνος) συνεχωρήθη πλέον δι' ὑψηλοῦ Διατάγματος (15 (27) Ἰουλ. 1834) ἵνα φέρῃ τὸ πρῶτον αὐτῆς ὄνομα (Πέτσα), «τὸ ὁποῖον (λέγει τὸ Διάταγμα) ἀπεκατέστη ἐνδοξὸν διὰ τῶν ἡρωϊκῶν ἀνδραγαθημάτων καὶ τῶν πατριωτικῶν θυσιῶν τῶν κατοίκων αὐτῆς». Καὶ καλῶς ποιῶντες οἱ γενναῖοι Πετσιῶται ἐξεσύριξαν τὴν αὐτοῖς ὡς δῆθεν ἀρχαίαν ἐπιβληθεῖσαν ἀσημοτάτην καὶ ἀμφίβολον προσηγορίαν. Αἱ δὲ Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Πατρῶν, καὶ Θηβῶν, καὶ αὐτῆς τῆς βασιλευούσης ἤδη πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, οὐ συνεχωρήθησαν ἵνα φέρωσι τὰς διὰ τοσούτων αἰώνων σεβαστὰς καὶ ἀοιδίμους καὶ ἱστορικὰς αὐτῶν ὀνομασίας! Οὕτως ἡ φοβερὰ τῆς Ἀντιβασιλείας χωνεῖα ἔσπευδε διαλύσαι πάντα, καὶ αὐτὰ τὰ ἀρχαιότατα καὶ σωτικώτατα πάτρια τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὸ πᾶν μετατυπῶσαι, κτίζουσα λαὸν καὶ νὸν καὶ γῆν καὶ νῆν καὶ (κατὰ τὸν Μαύρeron) Ἐκκλησίαν ἐθνικὴν καὶ ταυτώνυμον τῇ πολιτείᾳ, καὶ καθόλου, καὶ κατὰ νομοὺς καὶ ἐπαρχίας.

§. ια. Καὶ τῶν Ἐπισκόπων δὲ τὴν ἰσοπέδωσιν, ὡς ἰσοστασίων κατασταθέντων ἀπάντων ἐκ τῆς καταργήσεως τῶν Μητροπόλεων ἢ Ἀρχιεπισκοπῶν, σεμνῶς ἐπανηγύρισεν ὁ Μαύρερος λέγων, ὅτι καὶ «κατὰ τοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία πάλιν ἀνέχθη εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν». — Ἰσως ἐννοεῖ τὴν ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Ἀποστολικῶν, ὁπότε «οἱ ἐπίσκοποι ἐκάστου ἔθνους εἶχον τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον»! ἢ λέγει τὴν κατάστασιν τὴν ἐπὶ τῆς Α. Συνόδου καὶ ἐφεξῆς, ὁπότε «τὸ κύριον τῶν καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων εἶχεν ὁ Μητροπολίτης» (τῆς Α, δ)! Ἀλλὰ πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα οὐδόλως ἐγνώριζεν ἴσως ὁ πάσης ἱεραρχίας ἀμύητος μεταρρυθμιστής! — Ἐπειτα (λέγει) καὶ τὰ ἐπωνύμια Μητροπολίτης καὶ Ἀρχιεπίσκοπος ὑπῆρχον ἀποθάντα καὶ εἰς τὴν

τέσσαρα ἰσότιμα (καί, ἂν θέλῃς, ἰσοτιμότατα) πατριαρχεῖα καὶ ἡ Κύπρος ἡ αὐτοκέφαλος, αὐτὸς λέγω ὁ μισόχριστος καὶ βάρβαρος ἐκεῖνος δυνάστης, ἀπέκοψέ ποτε πολλὰς ἢ καὶ μίαν ἐπαρχίαν ἀπὸ τινος τῶν πατριαρχικῶν; ἢ κατηνάγκασέ ποτε τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ἵνα παρανομήσῃ τι τοιοῦτο καταπατήσασα τοὺς ἁγίους τῶν Συνόδων κανόνας; Οὐδέποτε! Τοῦτο κατέπραξε περὶ τὰς εὐαγεστάτας καὶ Ἀποστολικὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μόνη ἡ Ὑψηλὴ Ἀντιβασιλεία· ἥτις ἑτερόθρησκος μὲν οὔσα καὶ ξένη τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὅμως ἐπαγγελλομένη χριστιανισμόν, ἐφάνη παρὰ τὸν Μωαμεθανὸν ὠμοτέρα, διαρρήξασα διὰ τῶν ἀξίων ἐαυτῆς ὀργάνων τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς ἁγίας αὐτῆς Μητρός, ὅπως ἀποβῇ λόγῳ μὲν αὐτόνομος, ἔργῳ δὲ δούλη καὶ αἰχμάλωτος τῶν ψυχολέθρων τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας σκοπῶν. Καλὰ ταῦτα εὐρίσχεις καὶ κανονικά, φίλε τῆς ἀληθείας Ὑπομνηματογράφε;

Οὐχ ὑπῆρχε (λέγεις) οὐδέποτε εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἡ πνευματικὴ ἐξουσία εἰς ἓν ὅς ἐπισκόπου χειρὸς συγκεκεντρωμένη· καὶ λέγεις ἀληθῆ. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ κέντρου τινὸς μεταφορικώτερον ἐπεμνήσθης, ἔπρεπεν ὑποσημειῶσαι καὶ τὴν ἐφεξῆς παρατήρησιν· ὅτι καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλα ἰσότιμα πατριαρχεῖα, καὶ ἡ Κύπρος ἡ αὐτοκέφαλος, καὶ πᾶσα ἄλλη πανταχοῦ τῆς γῆς αὐτονομουμένη Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ἀνέκαθεν καὶ ἤδη πάντοτε θεωροῦσι τὸν θρόνον τὸν Οἰκουμενικὸν ὡς κέντρον ἐνότητος, πρὸς ὃν ἀνάγκης τυχούσης ἀπευθύνονται πᾶσαι αἱ αὐτόνομοι ἐκκλησίαι, προβάλλουσai τὰς περὶ δογμάτων ἢ κανονικῶν τινῶν ἀναγκαίων διατάξεις προσπιπτούσας περιστάσεις. Ναί, κύριε! Ἐκεῖνος ὁ Ἀποστολικὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνος (ὃν σὺ δι' ὅλου τοῦ Ὑπομνήματος οὐδ' ἅπαξ καὶ ἠξίωσας ὀνομάσαι Οἰκουμενικὸν! ἐπειδὴ μετὰ τοὺς τυράννους Βασιλίσκους καὶ Φωκᾶς καὶ ἄλλους πολεμίους καὶ παλαιούς καὶ νεωτέρους, προσῆλθοντες τὰς κακὰς αὐτῶν κεφαλὰς εἰς τοῦ Οἰκουμενικοῦ τούτου θρόνου τὰ ἀδαμάντινα προνόμια, ἐμελλονταῦτα πολεμηθῆναι καταφρονούμενα καὶ ὑπὸ σοφῶν τινῶν Σχεδιογράφων εἰς τὰς ἐσχάτας ταῦτας ἡμέρας!). Ἐκεῖνος ὁ θρόνος ὁ Οἰκουμενικὸς ἐτιμήθη ὑπὸ πάσης τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθοδόξων, ὡς ἔξοχος θησαυροφύλαξ καὶ ἀρχιταμίας τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν διαταγῶν. Ἐκεῖνον τὸν θρόνον ἐσεβάσθησαν τοσοῦτοι ἀοίδιμοι καὶ ὀρθόδοξοι Αὐτοκράτορες, τιμῶντες τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ὡς εὐμενεστάτην μητέρα πάσης τῆς

νεύει τὴν τῆς Συνόδου πράξιν μηδὲν ἕτερον οὖσαν ἢ ἐπανάληψιν τῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς Κυβερνήσεως περιεχομένων, ὑποσυνάπτει δὲ ταύτην σιωπηλῶς, μηδὲν διαδηλοῦσα περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς. « Ἐγνώμεν (λέγει) κατ' εὐδοκίαν τῆς Α. Μ. καὶ κατ' αἵτησιν τῆς παρ' ἡμῖν ἱερᾶς Συνόδου δι' ἰδιαιτέρας αὐτῆς πράξεως γενομένην διακοινῶσαι κτλ. Ἐφεξῆς δὲ καὶ καθολικώτερον ἐκφράζεται « γνώμη καὶ αἰτήσῃ τοῦ ἱεροῦ κλήρου » (οὐ πιστὸς διερμηνεὺς παρέστη ἀνωτέρω ἢ Σύνοδος ἐν τῇ πράξει αὐτῆς). Ὅθεν δ) Καὶ ἐν τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ πρῶτον καὶ κυρίως τὸ τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως ἀναγινώσκεται γράμμα, « μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ζητήσεως γενομένης, εἰ νομίμως καὶ ἀρμοδίως, ὑφ' ὧν ἔδει, γέγονεν ἡ αἵτησις, καὶ τοῦ γράμματος αὐθις ἀναγνωσθέντος τε καὶ ἐκμελετηθέντος, πάντες νομίμως καὶ ἀρμοδίως ὡς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἑλλάδος κλήρου τὴν αἵτησιν γεγονέναι ἐπείσθησαν, διὰ τὸ ἀξιόχρεων τῆς ἐπισήμου διαβεβαιώσεως τῆς εὐσεβοῦς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἀνεγνώσθη δὲ προσέτι καὶ τὸ ἔγγραφον τῆς ἐν Ἑλλάδι τέως ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ὡς συναποσταλὲν καὶ τοῦτο περιουσία ζήλου καὶ προθυμίας παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος » (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 535). Ὡστε πάντῃ περιττῶς καὶ διακένως ὁ ἀληθογράφος προβάλλει τὴν Πράξιν τῆς ἐν Ἑλλάδι Συνόδου, προσαυξάνων τὰ πρόσωπα τῶν αἰτούντων καὶ τὸ βάρος τῶν αἰτημάτων. Ἡ Πράξις αὕτη μόλις ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ, ὡς γράμμα τινὸς ἀγνώστου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, καὶ τοῦτο διότι παρεσύναψε τὸ ἔγγραφον ἡ Κυβερνήσις πρὸς τὴν ἐπιστολήν· ἅμα δὲ ἀνεγνώσθη, καὶ ὡς ἄχρηστον παρημελήθη, μηδόλως θεωρηθέντων τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων. Πᾶσαν δὲ τῶν αἰτημάτων τὴν θεωρίαν καὶ συζήτησιν ἡ μεγάλη Σύνοδος ἐποίησατο ἐκ τοῦ γράμματος τῆς ὑψηλῆς Κυβερνήσεως. Ἀκούσωμεν οὖν ἐκ τούτου τὰ αἰτήματα (μικρὸν ἄνωθεν ἀναλαβόντες τῆς ἐπιστολῆς τὴν περικοπὴν). « Καὶ ἐθεωρήθη μὲν παρὰ τοῦ ἔθνους αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1821 ἔτους, ὑπαγορευθέντος τούτου ἐκ τῆς ἀνάγκης τῶν τότε πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος περιστάσεων καὶ μεταβολῶν. Ἀλλ' ἐν τοιούτοις καιροῖς ἦν ἀδύνατος ἡ σύστασις ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, κυβερνήσεως τὰ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἱε-

τὰς τῶν Ἐπιτρόπων! Συμπεραίνει δὲ, τέλος, αὐτὸ τῶν λόγων τὸ κεφάλαιον.
«Εἶναι (λέγει) λοιπὸν ὁ κοσμικὸς τοῦ ἔθνους ἄρχων
καὶ ΚΕΦΑΛΗ τῆς Ἐκκλησίας! ἀλλὰ κεφαλὴ πολιτι-
κὴ, ὅχι Ἐκκλησιαστικὴ! ὅχι μετὰ ἐπισκοπικῆς
ἀξίας»! (σελ. 150). — Τὶ σημαίνει κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας
ὅχι ἐκκλησιαστικὴ, καὶ πῶς ἀρμόζει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν
πολιτικὴ κεφαλὴ, τοῦτο πάλιν αὐτοὶ γνωρίζουσιν οἱ ἄνδρες τῆς
Ἐπιτροπῆς. Ἡμεῖς δὲ μετὰ παντὸς τοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος μίαν κε-
φαλὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰδότες, τὸν παμβασιλέα Χριστόν,
τὸν δὲ τοῦ ἔθνους ἄρχοντα μόνον τῆς ἐγκοσμίου πολιτείας τρισέβασον
κεφαλὴν, παραλείπομεν τὴν Ἐπιτροπὴν χωρίζουσαν τὸ πνευματικὸν τῆς
Ἐκκλησίας σῶμα ἀπὸ τῆς πνευματικῆς καὶ θείας αὐτοῦ κεφαλῆς, καὶ
ἀντικαθιστῶσαν εἰς αὐτὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ Καίσαρος. Εἴπομεν δέ τινα
περὶ τούτου καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 60). Πλὴν ἀλλ' ἐν τούτοις φαί-
νεται πῶς ἀξίεπαινος ἡ εὐλαβὴς μετριοφροσύνη τῶν Ἐπιτρόπων, ὅτι οὐκ
ἀπέδωκαν εἰς ἣν λέγουσι Κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν
ἀξίαν τὴν ἐπισκοπικὴν· ἀλλ' ἐτήρησαν τὴν ἀρχιερατικὴν σολὴν
καὶ ἱεροουργίαν εἰς μόνους τοὺς ἐπισκόπους! Σοφὸν δὲ καὶ ἄλλως
τὸ πολίτευμα τῶν ἀνδρῶν, διότι γνωματεύουσιν οὐχὶ Ἀρχιεπίσκο-
πον βασιλεύοντα (κατὰ τὸν Πάπαν), ἀλλὰ τάνάπαλιν, Βασιλέα
ἀρχιεπισκοποῦντα. Ἐν μόνον οὐκ ἐκαινοῦμεν, τὴν προπέτειαν
τῶν ὑπολοίπων λόγων τῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις μηδὲν μελήσασα συμπα-
ρασύρει καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀοιδίμους Αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως ἅπαντας ὁμάδην, ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου
Κωνσταντίνου, παριστῶσα καὶ τούτους ὡς Κεφαλὰς τῆς Ἐκ-
κλησίας! καὶ εἰς αὐτὴν δὲ (προστίθῃσι) τὴν ὁμόδοξον
Ῥωσσίαν Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Αὐτο-
κράτωρ! Ταῦτα τὰ ἀστεῖα λάβη ἐπανελάβε καὶ ὁ σοφὸς Μαύρερος
(διδασθεῖς ἴσως καὶ αὐτὸς παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς), καὶ λέγομέν τινα
πρὸς ἐκείνον ἐν τοῖς ἐφεξῆς.

Ἐκ δὲ τῶν ὑπολοίπων τῆς Ἐκθέσεως ἄξια μάλιστα σημειώσεως
φαίνονται καχεῖνα· Ὅτι τὰ μέλη τῆς Συνόδου διορίζονται παρὰ τοῦ
ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ ὅλαι αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ
(σελ. 151, 152). Ὅτι ἢ τὰ μὲν ἐκτὸς ἐν ὀνόματι τοῦ ἄρ-
χοντος, τὰ δὲ ἐντὸς ἀφ' ἐαυτῆς διοικοῦσα Σύνοδος
ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐκδίδῃ καὶ νέας διατάξεις

δ' ὄζων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν κατὰ τὸν αὐτὸν Τόμον ἐγκαταστάσαν ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀδελφὴν περιπτύσσεται. Τούτων δ' ἐχομένως ἐπάγει «Οὕτω μὲν οὖν ἡ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἀποκατάστασις πέρας ἔχει παρ' ἡμῶν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι· πεπεσμεθα δὲ ὅτι ἢ τε ὑμετέρα Ἐκλαμπρότης, καὶ ὁ ἱερὸς Κληρὸς, καὶ σύμπας ὁ φιλόθεος καὶ εὐσεβοῦς λαὸς τῆς ὀρθοδόξου Ἑλλάδος, τὰ γνήσια καὶ πιστὰ τέκνα τῆς μιᾶς ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ ἧς ὤφθητε καὶ ἐν ἔργοις καὶ ἐν ΒΟΥΛΑΙΣ εὐσεβῶς καὶ φρονίμως μογήσαντες, ἀσμένως ἀσπάσασθε τὸν παρὰ τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας φιλοστόργοις χερσὶν ἐπιβραβεύομενον τοῦτον στέφανον» κτλ. Βουλὰς δὲ λέγουσα ἡ ἀπάντησις ὑποσημαίνει τὰ κατὰ τὸ α. καὶ β'. ἄρθρον τοῦ Συντάγματος περὶ Ἐκκλησίας εὐσεβῶς βεβουλευμένα καὶ πανδήμως ἀνωμολογημένα. Ταῦτα δὲ καὶ ἡ δευτέρα πρὸς τοὺς ἐκλαμπροτάτους ὑπουργοὺς τοῦ Βασιλείου παρὰ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἀπάντησις τρανῶς ἀνακηρύττει, ἐν οἷς μνημονεύουσα τὸ παρὰ τῶν αἰοιδίμων Αὐτοκρατόρων νενομοθετημένον, «ἵνα πᾶς νόμος πολιτικὸς τοῖς θείοις Κανόσιν ἐναντιούμενος ἄκυρος ᾖ», «τοῦτ' αὐτὸ (φησι) καὶ οἱ παρ' ὑμῖν ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ νόμοι συμφώνως καὶ ἀξίως τῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους εὐσεβείας ἀνωμολόγησαν· καὶ οὐδὲν ἔχει κῦρος, εἴ τι τυχὸν» (οἷον τὸ Καταστατικὸν) «διατέτακται ἀντικειμένως πρὸς ἐκεῖνο τὸ τῆς θεσμοθεσίας κεφάλαιον» (τοῦ α. καὶ β'. ἁρθροῦ τοῦ Συντάγματος), «τὸ τὴν πατρίαν εὐσέβειαν καὶ τοὺς κανόνας καὶ τὰ ἔθιμα ἀμετασάλευτως ὑποστηρίζον» (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 555—557. 568). Πρόσθετες καὶ τὸν κατόπιν τοῦ Συντάγματος εὐθύς (τῷ 1843, Μαρτ. 18) ἐκδοθέντα νόμον (βλ. ὅπισθ. σελ. 408), ὅστις παραγγέλλων ΠΑΝΤΑΣ, ἵνα τηρῶσιν ἀπαρασάλευτως τὸ πολιτικὸν Σύνταγμα, θεσπίζει καὶ τὴν ἀπαρασάλευτον τήρησιν τοῦ περὶ Ἐκκλησίας α. καὶ β'. ἁρθροῦ τοῦ Συντάγματος· ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο περιττῶς καὶ οὐ δεόντως τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον παρασυνῆψε τὸ καταργηθὲν ἤδη καὶ νεκρὸν Καταστατικὸν τοῦ 1833 πρὸς τὴν ζῶσαν καὶ νόμῳ κυρωθεῖσαν Συνταγματικὴν θεσμοθεσίαν. Οὕτως ἀκριβῶς καὶ καθηκόντως ἐπλήρωσεν ἡ ἁγία καὶ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τὰ παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἔθνους καὶ τῆς ὑψηλῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος περὶ τῆς ἐν αὐτῷ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας αἰτήματα.

Μάτην λαπὸν ὁ Ἀληθογράφος σκιαμαχεῖ, φωνασκῶν ὅτι δῆθεν

χε φόβος διαστροφῆς τῆς πράξεως» (σελ. 9). Ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἐῶμεν ἐπισείοντα συχνῶς τὴν μυθώδη τῆς Μεδούσης κεφαλὴν, καὶ φόβους καὶ τρόμους ἐξ οὐκ ὄντων δημιουργοῦντα, καὶ καταδοκοῦντα οὐς φαντάζεται μακρόθεν ἐξ ἄλλοδαπῶν ἐρχομένους βεβαίως ἐπιτυχίας καιρούς. Ὅσον δὲ περὶ τῆς ἐπιστολῆς, ποίων πραγμάτων δυσχέρειαν ὡς πρόξενον τῆς τοσαύτης ἀναβολῆς αἰτιᾶται, ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν. Ἐν μόνον ὑπάρχει βέβαιον καὶ πανομολόγητον (καὶ τοῦτο ἴσως εὐφήμως αἰνιττεται ἡ ἐπιστολὴ διὰ τῆς ἐτέρας φράσεως, τῆς ἐπιτρέποντος τοῦ καιροῦ), ἡ ἀνάγκη χειροτονίας Ἀρχιερέων, ἣν κατήπειγεν ὁ καιρός. Ἀπὸ τῶν κατὰ τὸ 1833 διαγόντων ἐν τῷ κράτει τῆς Ἑλλάδος 52 Ἀρχιερέων, προσφύγων καὶ κανονικῶν, μόλις δώδεκα μόνον ἔζων, καὶ οὗτοι γηραιοὶ κατὰ τὸ 1850 (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. ΙΕ. §. η). Ἐμενον λοιπὸν χηρεύουσαι διὰ μακροῦ αἱ πλεῖσται τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπαί. Ἡ δὲ Κυβέρνησις καὶ μετὰ τὴν παράνομον διακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας πάλιν ἐπεγίνωσκε σεβομένη τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἑλλάδος κανονικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἴκουμενικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου· ὅθεν οὐδεμίαν ἐπέτρεψεν ἀρχιερατικὴν χειροτονίαν πρὸ τῆς παραιτήσεως τοῦ Πατριάρχου, δειλιῶσα τὴν ἐκ τῶν θείων Κανόνων ἐπαγομένην ἀχύρωσιν τῶν τοιούτων χειροτονιῶν. Καὶ αὕτη μὲν ὑπῆρχεν ἡ μόνη αἰτία τῆς μόλις μετὰ τὴν δεκαεπταετίαν πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἀποστολῆς, περὶ ἧς προείπομεν (Τμήμ. Β. Κεφ. ΙΔ. §. γ).

Ἀλλὰ, τέλος, ἀνήγγειλεν ἡ ἀνήγγειλε πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἡ Ἑλλην. Κυβέρνησις, τί αἰτεῖ παρ' αὐτῆς ἐπιμόνως; «Ἀξιῶμεν (λέγει) τὴν Ἱμετ. Παναγιότητα, ὡς πρῶτον Ποιμενάρχην τῆς Ὀρθοδόξου καθολικῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτην Σύνοδον, ἵνα ἐπιδοκιμάσαντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν (δηλονότι τὴν περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας) ταύτην θεσμοθεσίαν, καὶ τὴν δι' αὐτῆς συστάσαν ἱεράν Σύνοδον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος γνωρίσαντες, ἀποδέξῃσθε αὐτὴν ὡς ἐν Χριστῷ ἀδελφὴν, εὐλογοῦντες τὸ ἔργον τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ ἔθνους.» Δόξα καὶ τιμὴ τῇ εὐσεβεῖ Κυβερνήσει τῆς Ἑλλάδος, οὕτως ἐμφρόνως ἐργαζομένη τὸ ἀγαθὸν τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ εὐαγῶς καὶ προσηκόντως πρὸς τὸν πρῶτον ποιμενάρχην τῆς Ὀρθοδόξου καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν περὶ αὐτὸν ἱερωτάτην Σύνοδον προβαλλούσῃ τὴν ἀξίωσιν αὐτῆς. Διὸ καὶ ἡ Μ. Ἐκκλησία ὡς φιλοστοργυρὰ μήτηρ ἐνηγκαλίσατο

διὰ χρυσὸν ἱματισμὸν τῆς διὰ τῶν ἱερῶν κανόνων πρὸς τὰς ἀδελφὰς αὐτῆς ἐνότητος, ἡδρασμένης ἐπὶ τῶν ἀδαμαντίνων βάθρων τοῦ Συνοδικοῦ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας Τόμου. Ὡστε κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦτο, ὁ μὲν Ἐφέσιος ναὸς ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ Μαυρέρειον Καταστατικόν, τὸ δὲ ξόانون τῆς Ἀρτέμιδος πρὸς τὴν ἐν τῷ Καταστατικῷ πρὸς καιρὸν περικλεισθεῖσαν ἀγίαν καὶ ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος· ὁ δέ, τέλος, ἐμπρηστὴς Ἡρόστρατος πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρὸς εὐσεβείας διακαῇ ζῆλον τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τὴν κανονικὴν διοίκησιν καὶ τὴν μετὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἀδιάσπαστον ἐνότητα τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἀνακηρύξαντες, ἔπειτα καὶ τὸν ταῦτα συμφῶνως θεσπίσαντα Συνοδικὸν Τόμον πανηγυρικῶς καὶ παγκοίνως μετὰ τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως ἀπεδέξαντο καὶ ἐτίμησαν. Καὶ τοιοῦτο μὲν παράδειγμα βέβηλον καὶ ἀνόσιον οὐχ' ἦττον, ἢ ἄτοπον καὶ παράλογον, ἐπέφερε περιφρονῶν τὸ ἀξιωματικόν ἐν τῇ πράξεως, ὡς ἐπωνόμασεν αὐτὴν πρῶτον ὁ βασιλικὸς λόγος (Ἴδε Τμήμ. Β. Κεφ. ιε. §. γ).

§. μδ. Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ ῥήτωρ τῆς ἀληθείας (σελ. 92, 93) ὁμολογεῖ μὲν ὅτι ἡ τοῦ ἱεροῦ Τόμου παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀποδοχὴ ὑπῆρξε συνθήκη (μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Μ. Ἐκκλησίας), ἀλλ' ὁμως (λέγει) πρὸς τὴν τούτου ὑποδοχὴν ἀναγκαῖον ἦν προηγήσασθαι νόμον (τὴν ἐπιψήφισιν τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας)· καὶ ἐπιφέρει πρὸς ἀπόδειξιν ἄρθρον τι ἐκ τοῦ Συντάγματος, τὸ ἐξῆς· «Αἱ περὶ ἐμπορίας συνθήκαι, καὶ ὅσαι ἄλλαι περιέχουσι παραχωρήσεις, περὶ τῶν ὁποίων κατ' ἄλλας διατάξεις τοῦ παρόντος Συντάγματος δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ τι ἄνευ νόμου, ἢ ἐπιβαρύνουσιν [αὗται] ἀτομικῶς τοὺς Ἕλληνας, δὲν ἔχουσιν ἰσχύν, ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας». Ἐκ δὲ τούτου συμπεραίνει ὁ φιλόνομος οὗτος ἀνίσχυρον τὴν περὶ τοῦ Τόμου συνθήκην, ἢ τὸ ἄρθρον τοῦ Συντάγματος παραβεβαμένον. Ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦτο οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς ἣν ὁμολόγησε περὶ τοῦ Τόμου συνθήκην, φανερὸν τῷ καὶ μικρὸν ἐπιστήσαντι. Τὸ Σύνταγμα διαλαμβάνει περὶ τῶν μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλων ἐπικρατειῶν γενησομένων συνθηκῶν περὶ ἐμπορίας καὶ ἄλλων παραχωρήσεων (οἷον τελωνειακῶν δασμῶν, καὶ τῶν τοιούτων, περὶ ὧν παραπέμπει ῥητῶς εἰς «ἄλλας τοῦ αὐτοῦ Συντάγματος διατάξεις»), ὁ δὲ νομολόγος ἐφαρμόζει τὸ ἄρθρον

ἀγωνιστάς! Ἀλλ' ὅπως μὲν ἐπὶ τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος οἱ κατὰ τόπον ποιμένες διεύθυνον τὰς ἐκασταχοῦ Ἐκκλησίας καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου, μήτ' αὐθαίρετον πνευματικὴν ἀνεξαρτησίαν μήτε χωριστὴν Ἐκκλησίαν ἐλληνικὴν μηδέποτε φαντασθέντες, εἶδομεν ἐν τῷ πρώτῳ Τμήματι τῆς ἱστορίας. Ὁ δὲ σοφὸς ἡμῖν συγγραφεὺς ἠδίκησε μεγάλως τοὺς, δι' οὓς ἐπεγνώσθη καὶ ἐτιμήθη καὶ παρ' ὧν εὐηργετήθη πλουσίως, πολυπαθεῖς Ἕλληνας, παριστῶν αὐτοὺς ἐπαναστάντας ἐπίσης καὶ κατὰ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ κατὰ τῆς πνευματικῆς ἀξίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου! Οὐτ' ἐκεῖνος εἶχεν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος δυναστείαν παπικὴν, οὔτε πάλιν οἱ υἱοὶ τῆς ὀρθοδοξίας Ἕλληνες ἀπέβησαν ὀπαδοὶ τοῦ Λουθήρου καὶ Καλβίνου! Ὁ δὲ συγγραφεὺς ἔκρινεν, ὡς φαίνεται, καὶ τὰ ἀλλότρια ἐκ τῶν οἰκείων.

§. ζ. Ἀλλὰ (λέγει) οὐδὲ τῶν συνειθισμένων εἰσφορῶν οὐδεμίαν ἔπεμπον οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν πατριαρχικὴν Ἐκκλησίαν.»—Καὶ τοῦτο παράδοξον, καὶ (ζητοῦμεν συγγνώμην) πάσης ἀπαντήσεως κατώτερον. Οἱ πάμπτωχοι καὶ τλήμονες καὶ τῶν ἰδίων Ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων καὶ αὐτῆς αὐτῶν τῆς ζωῆς δι' ἐτῶν τοσούτων ἀφειδήσαντες Ἕλληνες, ἤθελεν ὁ Μαύρερος, ἵνα πέμπωσι καὶ τὰς εἰθισμένας συνεισφορὰς εἰς τὴν πατριαρχικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐν ᾧ δὲ πάλιν ἐκείνη κατεξαίνετο πολυειδῶς ὑπὸ τῆς ἀγανακτοῦσης ἐξουσίας ἔνεκα τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος, οὐ μόνον ζημίας ὑπομένουσα χρηματικάς, ἀλλὰ καὶ μυρίας ἄλλας κακώσεις καὶ συμφοράς, οὐκ ὥκνησεν ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ τοσοῦτον εἰς αὐτὴν ἀχαρίστους τοὺς Ἕλληνας ζωγραφῶν, ὥστε καὶ τὴν ἐξ ἀνάγκης μὴ ἀποστολὴν τῶν εἰθισμένων εἰσφορῶν εἰσήγαγεν εἰς ἀπόδειξιν τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀνταρσίας καὶ κατ' αὐτῆς τῆς ὑπὲρ αὐτῶν κακοπαθούσης μητρος!—«Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου (λέγει) καὶ τῆς Συνόδου καταστάντας ἐπισκόπους οἱ Ἕλληνες ἐδέχοντο πλέον εἰς τὴν ἐξουσίας Ὀθωμανικῆς ἐλευθέραν αὐτῶν χώραν».—Καὶ τοῦτο λάθος μέγα καὶ βαρὺ καὶ πᾶλλαχῶς ἀντιβαῖνον εἰς τε τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐλληνικὴν ὀρθοδοξίαν. Ἐπειδὴ α) εἰς τὴν Πελοπόννησον (καθ' ἣν ἀπέθανον, ὡς εἶδομεν, πολλοὶ ἀρχιερεῖς, καὶ ἥτις ἀπέβη σταθερῶς μέχρι τινὸς ἐλευθέρα τουρκικῆς ἐξουσίας) οὐδέποτε οὐτ' ἀπέστειλεν οὐτ' ἐχειροτόνησεν ὅλως ἡ πατριαρχικὴ Ἐκκλησία διαδόχους τῶν μεταστάντων ἀρχιερεῖς, ἄγαν συνετῶς καὶ θεοφιλῶς οἰκονομοῦσα τὰς παρούσας ταραχάς, καὶ περιμένουσα τῶν πραγμάτων τὴν

καθὼς συστηθὲν ἀξίωμα, ἀναφέρεται πρῶτον (καθὼς λέγει) ἐν ἔτει 440 ἀπὸ Χριστοῦ, μήπως καὶ πρὶν φανῇ ἡ χρῆσις τῆς λέξεως, πολλοὺς χρόνους πρὸ τῆς Α. Συνόδου καὶ πρὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, δὲν εἶχον ἄρά γε τὰ προσόντα δικαιώματα τῆς Πατριαρχικῆς ἀξίας οἱ κατὰ τὴν παλαιὰν Ῥώμην, ὕστερον δὲ καὶ οἱ κατὰ τὴν Ἰωνίαν καὶ κατ' Ἀλεξανδρείαν καὶ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ προεδρεύοντες Ἱεράρχαι; Καὶ πῶς ἐλησμόνησεν ὁ συγγραφεύς μας τῆς Α. Οἰκουμενικῆς τὸν ς'. καὶ ζ'. Κανόνα «Τὰ ἀρχαῖα ἔθνη κρατεῖτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν» ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ Ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν» κτλ. Ταῦτα δὲ τὰ Πατριαρχικά προνόμια τῶν Ἐπισκόπων τούτων τῶν Ἀποστολικῶν Θρόνων ποῖα τάχα Πολιτικὴ Ἐξουσία εἰς τούτους τὰ ἔδωκε τοσούτους χρόνους πρὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου; Μήπως τάχα ὁ Νέρων ἢ ἄλλος τις Ῥωμαῖος Αὐτοκράτωρ διώκτης τῆς Ἐκκλησίας;

Ἐρωτῶμεν· Ἄν (ὡς λέγει σελ. 10) «κατ' ἀρχὰς ὠνομάσθησαν Πατριάρχαι μόνον τέσσαρες τὸν ἀριθμόν» καὶ ὁ ἀριθμὸς οὗτος, λέγει, διέμεινε πολὺν χρόνον (ἡγουν ὁ τῆς Ῥώμης, ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας, ὁ τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ περὶ τούτου μᾶς στέλλει νὰ πληροφορηθῶμεν εἰς τὸν κή. Κανόνα τῆς ἐν ἔτει 451 Τετάρτης Οἰκουμενικῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου)· τί ἔπαθε λοιπὸν ὁ πέμπτος, ὁ Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ ὁποίου μάλιστα τὰ πρεσβεῖα ἀνακηρύττει ὁ εἰρημένος κή τῆς Δ'. κανὼν, καθὼς καὶ τὰ τοῦ Ῥώμης; (Περὶ δὲ τῶν ἄλλων τριῶν Πατριαρχῶν ὁ κανὼν οὗτος δὲν ἀναφέρει τίποτε). Ὅσον δὲ περὶ τοῦ πατριαρχείου (καθὼς λέγει), εἰς τὸ ὅποιον ἀνύψωσεν ὁ Ἰουστινιανὸς τὴν πατρίδα του, λέγομεν ἀκολούθως.

Ἐρωτῶμεν· Διὰ τί διαφθείρει τοὺς λόγους τοῦ Βαλσαμῶνος; (σελ. 11)· ὁ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι «τὸ παλαιὸν πάντες οἱ τῶν Ἐπαρχιῶν Μητροπολίται αὐτοκέφαλοι ἦσαν, καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων συνόδων ἐχειροτονοῦντο» (ἡγουν ὑπὸ τῶν ὑποκειμένων εἰς αὐτοὺς Ἐπισκόπων, αἵτινες ἐλέγοντο καὶ ἡ Σύνοδος τῆς ἐπαρχίας. Β. Οἰκουμ. Καν. Β). Ὁ δὲ φυλλαδιογράφος μεταποιεῖ τοὺς Μητροπολίτας εἰς ἀπλῶς Ἐπισκόπους, λέγων, «οἱ δὲ Ἐπίσκοποι ἰσότιμοι καὶ ἰσόβαθοι ὄντες, οὐδεμίαν εἶχον ἀπ' ἀλλήλων ἐξάρτη-

Αὐτοκράτορα θεόχριστον, χριστὸν Κυρίου (τῷ θεῷ μύρω κεχρισμένον), ὅστις καὶ κατὰ τὴν ἱεράν τῆς στέψεως αὐτοῦ τελετὴν ὁμολογεῖ πανδήμως καὶ πανηγυρικῶς τὴν καλὴν τῆς πίστεως ὁμολογίαν, ὑποσχόμενος ἐνώπιον Θεοῦ καὶ τοῦ ἔθνους τὴν προστασίαν τῶν δογμάτων καὶ διδαγμάτων τῆς πατρῴας εὐσεβείας, καὶ διὰ παντὸς ἐπαγρυπνεῖ καὶ ἐφορεύει εἰς τὴν εὐστάθειαν καὶ εἰρήνην τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς Ἐκκλησίας. Αὐτοκράτορα, τέλος, ὅστις ὑπάρχει πανταχοῦ τῆς Οἰκουμένης ἀνακεκηρυγμένος «προστάτης τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ». Τοιαύτης λοιπὸν βασιλείας ὀρθόδοξου ὁμόδοξος ἐπίτροπος οὔτε προβάλλει τι πρὸς τὴν Σύνοδον ἐναντίον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὅρων καὶ θεσμῶν, οὔτε κωλύει οὐδεμίαν τῆς Συνόδου ψῆφον κανονικὴν, οὔτε παντάπασιν ἐπιμίγνυται εἰς πράγματα ἀφορῶντα τὴν οἰκονομίαν καὶ κυβέρνησιν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ δὲ παρὰ τῇ Συνόδῳ τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας ὅτι μὲν βασιλείαν οὐχ ὁμόδοξον τῷ ἔθνει ἀντιπροσωπεύει, τοῦτο παραλείπομεν, ὥς πάντῃ ἀδιάφορον πρὸς τὸ προκείμενον· καθότι τὸν πρῶτον τῆς Ἑλλάδος θεόπεμπτον καὶ φιλόχριστον Βασιλέα ὅλον τὸ ὑπῆκρον ἔθνος ἀγαπᾷ καὶ τιμᾷ, ὥς ἂν εἰ ὑπῆρχε καὶ ὁμόδοξος, καὶ σέβεται ὥς ὑπέρτατον ἄρχοντα καὶ κεφαλὴν τῆς πολιτείας, καὶ τὴν κατὰ νόμους ὀφειλομένην πίστιν καὶ ὑποταγὴν ἀκραδάντως πρὸς αὐτὸν διαφυλάττει· καὶ αὕτῃ δὲ τοῦτον ἡ Ἐκκλησία ὥς προστατὴν αὐτῆς τιμᾷ καὶ γεραίρει, καὶ εὐχεται ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς Θεόν, καὶ τοῦ Βασιλικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ τῆς Βασιλείας πανηγυρικῶς μνημονεύει, καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ πρὸς πάντας ἀποστολικῶς διακηρύττει· «τὸν Βασιλέα τιμᾷτε· οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ· καὶ ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκε» (Α. Πέτρ. β. 17. Ρώμ. ιγ, 1—2). Ἀλλὰ γε σὺν πᾶσι τούτοις ὁ παρὰ τῇ Συνόδῳ τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας δύναται μὲν εἶναι καὶ μὴ ὀρθόδοξος (διότι περὶ τοῦ θρησκευματος αὐτοῦ οὐδὲν διορίζει τὸ Καταστατικόν)· ἐπικάθηται δὲ πληρεξούσιος ἐπὶ τῆς Συνόδου κοσμικὴν ἀσκῶν δυναστείαν καὶ

τὰ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος λεγόμενα ὁ σοφὸς Ῥώσσοις Τουργενέφρος (Turguenef) ἐν τῷ Β'. τόμῳ τῆς τριτόμου αὐτοῦ συγγραφῆς. *La Russie et les Russes* (pag. 280-288. Paris 1847). Σημ. Ἐκδ.

φικὴν ἰσότητα τῆς Ἐκκλησίας » ! (σελ. 17 — 18). Πῶς Κύριε; Οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι πρῶτον (καν. λδ') καὶ ἔπειτα ὅλοι οἱ θεοφόροι Πατέρες ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν ἁγίων Συνόδων ἐθέσπισαν τὴν τοιαύτην συγκέντρωσιν, καὶ σὺ λέγεις, ὅτι τὴν ἑκάμαν διὰ τὴν ἰδιοτέλειαν καὶ φιλοδοξίαν τινῶν; οἱ θεῖοι Πατέρες αὐτῆς τῆς Α'. Συνόδου ὥρισαν τὰ ἀρχαῖα ἔθνη (τὰ πρεσβεῖα τῶν Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν) κρατεῖν, ὁμοίως καὶ αὐτοὶ οἱ τῆς Β'. Συνόδου (τῆς ὁποίας μέλος ἦν καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος)· καὶ σὺ ἴσα ἴσα αὐτὸν τὸν Θεολόγον Γρηγόριον μᾶς φέρεις ὅτι λέγει τὴν τοιαύτην συγκέντρωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν αἰτίαν καὶ πηγὴν σκανδάλων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ; Καὶ τί λέγει ὁ Θεολόγος; ψέγει τὴν προεδρίαν ὅχι ἀπολύτως, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς προαιρέσεως τῶν καταχρωμένων καὶ κινούντων ταραχὰς διὰ τὴν προεδρίαν· εἰ δὲ μὴ, διὰ τί καὶ αὐτὸς ἐδέχετο τὴν προεδρίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γεινόμενος αὐτῆς Ἀρχιεπίσκοπος, ἢ Πατριάρχης; Αὐτὸς οὗτος ὁ Γρηγόριος (Λογ. λ') τὸν Καισαρείας Ἀρχιεπίσκοπον ὠνόμαζε « Μέγαν Ποιμένα τῆς λαμπρᾶς προκαθήμενον Μητροπόλεως, ὃν τίμιον ἴσμεν, κεφαλὴν γινώσκουμεν, ἅγιον καλοῦμεν » (ὅπου παρατηρητέον, πῶς ἐκφράζει τὸν εἰρημένον ἀποστολικὸν κανόνα τὸ « ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν »), καὶ ὁ Γρηγόριος ἐκατηγόρει ἀπολύτως τὴν προεδρίαν; εἰ δὲ καὶ λέγει « εἴθε μὴ ἦν προεδρία », τοῦτο εἶναι λόγου σχῆμα συνειθισμένον εἰς ὅλους τοὺς συγγραφεῖς, ὡς ὅταν λέγουν, « εἴθε μὴ ἦν πλοῦτος, κάλλος, ἀξιώματα » κτλ. κατηγοροῦντες ὅχι τὰ θεῖα δῶρα, ἀλλὰ τὴν ἐν αὐτοῖς κατάχρησιν τῶν ἀσυνέτων ἀνθρώπων. Ὁ Γρηγόριος εἶπε πολλὰ καὶ κατὰ τῶν ἀναξίων Ἐπισκόπων καὶ κατὰ τῶν κακῶς συναγομένων Συνόδων, ἢ ψευδοσυνόδων, κατεφρόνει λοιπὸν καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ Ἐπισκόπου, (ὅστις καὶ αὐτὸς τί ἄλλο εἶναι, εἰ μὴ πρόεδρος τῆς Ἐπισκοπῆς;), καὶ τὰς ἱεράς Συνόδους, ἐν αἷς ἦτο καὶ ἡ πρὸ αὐτοῦ γενομένη Α'. Σύνοδος, καὶ αὐτὴ ἡ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Β', Οἰκουμενική; Δὲν ὁμοιάζει τάχα ὁ πατὴρ τῆς Διατριβῆς, ὅτι κινδυνεύει νὰ μᾶς παρυστήσῃ καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ὡς σχεδὸν δικαιολογοῦντα τὴν αἵρεσιν τῶν παλαιῶν Ἀκεφάλων; Ἐπειτα καὶ αὐτὸς ὁ λόγιος, ἐν ᾧ τῶρα θέλει καθέναν τῶν Ἐπισκόπων Αὐτοκέφαλον καὶ ἀνεξάρτητον, πῶς ἔπειτα θέλει δικαιολογήσῃ τὴν ὑποταγὴν τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἑλλάδος εἰς ὑπερτάτην ἀρχὴν ἐκκλησιαστικὴν;

τοῦ κηδεμονίας τυγχάνοντες (ὡς εἰς τὴν Μητρόπολιν, καὶ μάλιστα τὴν βασιλεύουσαν, κατοικοῦντος), ἀτάραχον διατηρῶσι τὴν κανονικὴν εὐταξίαν περὶ τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν εὐστάθειαν καὶ εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς τοῦτον τὸν ἱερώτατον σύνδεσμον ἀφορῶν καὶ ὁ Ἀποστολικὸς κανὼν διέταξε «τοὺς Ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους γνωρίζειν τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον» κτλ. (Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι) (αὐτ.).

Ἀλλ' οἱ σοφοὶ τῆς Ἐπιτροπῆς ὅλους τοὺς λόγους τοῦ κητῆς Δ, εὑρηκαν «λόγους ἀνθρωπίνους, λόγους κοσμικοὺς καὶ πολιτικούς, λόγους, οἵ ὅποιοι δὲν ὑποχρεόνουσιν ἔθνη πολιτικῶς ἐλεύθερα καὶ ἀνεξάρτητα (καθὼς δηλαδὴ τοὺς ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος ἐλευθέρους Ἕλληνας) εἰς ἐκκλησιαστικὴν ἐξαρτησίαν ἀπ' ἄλλης ἐκκλησίας ἄλλου ἔθνους» (ἄλλο λοιπὸν ἔθνος νομίζουσι καὶ λέγουσιν οἱ ἐθνογράφοι οὗτοι πᾶν τὸ ἐκτὸς τοῦ Κράτους Ἑλληνικόν. Καλὴ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, καὶ λίαν εὐσεβὴς καὶ φιλάδελφος ἡ διάρρηξις αὕτη τοῦ ἔθνους τοῦ Ἑλληνικοῦ! Ἀλλ' ἀκούσωμεν καὶ τὰ ἐξῆς τῆς βαθυνοίας ῥητά). «Καθὼς (λέγουσιν) οὐδέποτε οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἐνὸς ἔθνους» (λόγου χάριν τοῦ Τουρκικοῦ) «ἰσχύουσιν εἰς ἄλλο ἔθνος» (καθὼς δηλαδὴ τὸ Ἑλληνικόν), «ὑποκείμενον μὲν πρότερον, ἐλεύθερον δὲ καὶ ἀνεξάρτητον ἔπειτα κατασταθὲν καὶ νόμους θέμενον εἰς ἑαυτὸ ἰδίους»! — Καὶ ταῦτα παράδοξα! Καὶ λοιπὸν οὐδ' αὐτὸς ὁ τοὺς λόγους τούτους προβάλλων τῆς οἰκουμένης Συνόδου κανὼν οὐδόλως ὑποχρεώνει ἔθνη πολιτικῶς ἐλεύθερα (πρόσθετες καὶ ὀρθόδοξα)· δύνανται δὲ ταῦτα διὰ τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν καταργῆσαι καὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας τοὺς θεσμούς! Μέγα καὶ λαμπρὸν τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας κατὰ τῆς καθολικῆς τῶν Ὀρθοδόξων ἐκκλησίας τοῦτο δικαίωμα! Καὶ τοῦτο πῶθεν ὡς κύριον ἐμπεδοῦται; ἐκ τοῦ παραδείγματος τῶν νόμων τῶν πολιτικῶν (ἄλλων τε ἐθνῶν καὶ τοῦ Τουρκικοῦ)· διότι πρὸς τούτους συγκρίνει καὶ τοὺς θεοπνεύστους τῆς ἐκκλησίας θεσμούς ἢ «μηδέποτε μεταξὺ βεβήλου καὶ ἱεροῦ διαστέλλουσα» φιλόσοφος Ἐπιτροπὴ! Πλὴν ἀλλ' ὅσον κατὰ τοῦτο, πάντως ὀλίγον αὐτὴν ἐπήνεσεν ὁ σοφὸς αὐτῆς νομοθέτης, ὅστις μεταφράσας ἄλλων ἐθνῶν

Τί διακηρύττει ἐν τούτοις τοῖς Ἄρθροις τὸ εὐσεβέστατον ἔθνος; Μετὰ τὴν καλὴν ὁμολογίαν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς πατροπαράδοτου Ὀρθοδοξίας πρῶτον διατάσσει καὶ ἀπαιτεῖ τὴν μετὰ τῆς Μεγάλης καὶ πάσης ἄλλης Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἔνωσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησίας, καὶ ταύτην εἰς τὸ διηνεκὲς ἀναπόσπαστον (καὶ ὅρα μοι τὴν ἔμφασιν τοῦ ἀναπόσπαστως καταδικάζουσιν τὴν διὰ τοῦ Καταστατικοῦ βι α ί α ν ἀ π ό σ π α σ ι ν τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Μεγάλης καὶ τῶν ἄλλων ὁμοδόξων ἀδελφῶν). Ἐπειτα διορίζει τὴν ἔνωσιν ταύτην μὴ μόνον δ ο γ μ α τ ι κ ῆ ν (ὡς ἐν τῷ Καταστατικῷ), ἀλλὰ καὶ κ α ν ο ν ι κ ῆ ν, παριστάνον τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησίαν «τηροῦσαν ἀπαραλλάκτως, ὡς ἐκεῖναι, τοὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικαὺς Κανόνας» κτλ. μεταξύ δὲ τούτων τῶν ἱερῶν κανόνων ὑπάρχουσι καὶ οἱ καταδικάζοντες τὴν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου ἄνομον ἀποστασίαν τῶν ὑποκειμένων ἐπισκόπων (ὡς ἀνέκαθεν ὑπέκειντο καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῶν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ ἐμπεριεχομένων Ἐπισκοπῶν, αἵτινες συλλήβδην συνιστῶσι τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ὅθεν καὶ τὴν ταύτης ἀνεξαρτησίαν ἔδει πάντως γενέσθαι κατὰ κανόνας, παραιτηθέντος πρῶτον τῶν ἐπ' αὐτῇ κανονικῶν δικαιωμάτων τοῦ Πατριάρχου). Ταῦτα δὲ πάντα ὡς προαπαιτούμενα προηγουμένως ἐν ὀλίγαις συλλαβαῖς διαλαβὼν ὁ τοῦ Συντάγματος θεσμός, ἐπιφέρει τελευταῖον τὸ ἐκ τούτων παρεπόμενον, ὅτι α ὑ τ ο κ έ φ α λ ό ς ἐστίν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἐ ν ε ρ γ ο ὕ σ α ἀ ν ε ξ α ρ τ ή τ ω ς ἀ π ό πά σ η ς ἄ λ λ η ς Ἐ κ κ λ η σ ί α ς τ ᾱ κ υ ρ ι α ρ χ ι κ ᾱ α ὑ τ ῆ ς δ ι κ α ι ώ μ α τ α, καὶ ὅτι διοικεῖται ὑπὸ Συνόδου Ἀρχιε-

ραδόσεις; Ὅλα ἐτήρει». Καὶ πῶς, ὦ ἀγαθέ, ὅ λ α ἐ τ ή ρ ε ι; Παρέβαινεν ἄρα ἡ ἱερὰ Σύνοδος τὸν μηδὲν τοιοῦτο, πάντα δὲ τάναντία διατάξαντα φρόνιμον νόμον; Ἀλλ' ἡ καταδίκη τῆς παρανομίας ἐγγύθεν ὡς ταντάλειος ἐπεκρέματο λίθος ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἐποπτεύοντος αὐτὴν ἐπιτρόπου! Κἂν τυχὸν ἤθελεν ἡ δειλαία πράξαί τι τῶν ταιούτων ἀφρόνων παραγεμισμάτων, ὃ ἔπειτα προσέθηκεν ὁ Συνταγματικὸς θεσμός, ἐν Ἀ πα γ ο ρ ε ύ ω τοῦ ἐπιτρόπου, ἡ τοῦ μείζονος αὐτῆς κυρίου, τοῦ ὑπουργοῦ, τόχιστα ὑπέστρεφεν αὐτὴν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐ μ π ι σ τ ε υ θ έ ν τ ω ν α ὑ τ ῆ κ α θ η κ ό ν τ ω ν μετὰ καὶ παιδείας ἐπιπλήξεων παρὰ τῆς ἀρταδοτούσης αὐτῆς ἐξουσίας. «Ἄρτος καὶ παιδεία καὶ ἔργον οἰκέτη» (Σειρ. λ. 24). Σὺ δὲ κάκεινο σημείωσαι, ἀναγνώστα, πῶς ὁ ἀτρόμητος Ἀντίτομος ὅσα πρὸς πολλὴν τοῦ Συντάγματος τιμὴν ὠνόμασεν εὐφρόμως πα ρ α γ ε μ ί σ μ α τ α, εἰς δύο μόνα συνέστειλε, τὴν τήρησιν τῶν κανόνων, καὶ τῶν παραδόσεων, τὰ δὲ λοιπὰ καὶ προηγούμενα καὶ ἐπόμενα (βλ. ἀνωτέρω τὸ 2 ἄρθρον τοῦ Συντάγματος) εὖ μάλα καὶ ἐπιστημένως περιέλαβε!

ἀποβαίνει κυριάρχης καὶ τῆς Συνόδου καὶ τῆς ὑπερτάτης Ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας· καὶ οὕτως ἀναδείκνυται κυριάρχης οὐ μόνον τοῦ διοικητικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ δογματικοῦ τῆς ἐκκλησίας μέρους (διότι καὶ τοῦτο περιέχεται εἰς τὴν ὑπερτάτην Ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν)· τοῦτο δὲ φανήσεται σαφέστερον καὶ ἐφεξῆς (ἄρθρ. 9). — γ) Διότι ὁ τὴν ὑπερτάτην ταύτην ἐξουσίαν ἔχων κυριάρχης βασιλεὺς προσδιορίζει (ἀπολύτως) δι' ὀριστικοῦ διατάγματος τὴν Γραμματεῖαν εἰς τὸ διενεργεῖν τὰ τῆς Κυριαρχίας ταύτης· ὥστε ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ὑπόκειται οὐ μόνον εἰς τὸ ἀπόλυτον τῆς κυριαρχίας τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἰδιότροπον (ἐν τύχῃ) τοῦ ἐμπιστευομένου τὴν κυριαρχίαν Γραμματέως. Ποία πλέον μένει ἀσφάλεια εἰς τὴν ὀρθόδοξον τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησίαν, εἴτε περὶ τὸ δόγμα εἴτε περὶ τὴν κανονικὴν αὐτῆς διοίκησιν καὶ οἰκονομίαν τῶν ψυχῶν;

Ἄρθρ. 3. Ἡ Σύνοδος οὐκ ἀθροίζεται πρὸς καιρὸν (ὁποίας καὶ πατριάρχαι καὶ βασιλεῖς εὐσεβῶς συγκαλοῦσιν ἐκ πολλῶν ἐπισκόπων, ἵνα μόνον κρίνωσι καὶ ψηφίσωσι περὶ τινων ἀναφύοντων ζητημάτων ἐκκλησιαστικῶν), ἀλλὰ καθίσταται διαρκῶς καὶ μονίμως ὡς μόνον πρόσωπος ἀρχῆς, ἐμπιστευμένη τὴν ποιμαντικὴν ἡγεμονίαν τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας· καὶ λοιπὸν ἐπέχει τόπον πάσης ἄλλης πνευματικῆς ἀρχῆς διοικούσης αὐτοκέφαλόν τινα καθεστῶσαν καὶ αὐτόνομον Ἐκκλησίαν, Πατριάρχου, φέρ' εἰπεῖν, ἢ Ἀρχιεπισκόπου (οἶον τῆς Κύπρου κτλ.). Ἀλλὰ τὰς τοιαύτας πνευματικὰς κεφαλὰς τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἐκλέγει μὲν ἡ Ἐκκλησία ἐκείνη, ἐπικυροῖ δὲ ὁ βασιλεὺς. Τὰ δὲ μέλη τῆς ἐν Ἑλλάδι διαρκοῦς Συνόδου ἐκλέγει καὶ διορίζει πάντα ἡ πολιτικὴ κυβέρνησις. Ὡς οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ κυβέρνησις αὐτοῦ καθίστησι καὶ ταύτην τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην οἵανδήποτε κοσμικὴν! ἢ ἀναλαμβάνει εἰς ἑαυτὴν καὶ τὸ πνευματικὸν δικαίωμα τοῦ ποιμενάρχου τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ ποῖον ἄλλο παρὰ τοῦτο μᾶλλον ἀντίκειται εἰς τοὺς ἱεροὺς τῆς Ἐκκλησίας θισμούς; Ἐπειτα τὸ πρᾶγμα ἀντιφάσκει καὶ εἰς τὸ 16 Ἄρθρον αὐτοῦ τοῦ Καταστατικοῦ· τοῦτο διατάσσει ὅτι «οἱ ἐπίσκοποι διορίζονται κατὰ πρότασιν τῆς Συνόδου παρὰ τῆς Κυβερνήσεως». Παρομοίως λοιπὸν ὤφειλεν ἡ Κυβέρνησις ἵνα καὶ τὰ μέλη τῆς Συνόδου διορίζη, μὴ ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλὰ κατὰ πρότασιν καὶ ἐκλογὴν ἄλλων πάλιν ἐπισκόπων, ὡς τοποτηρητῶν ἀπάσης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κράτους, ἢ τὴν ἀνωτάτην προεδρίαν ἡ Σύνοδος ἐμπιστεύεται.

οὐδόλως οἱ ἄνδρες ἐνεθυμήθησαν· ἀλλ' οὐδ' ἐπεμνήσθησαν οὐδὲ γοῶν
ἐκείνους τοὺς κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας θεοφόρους καὶ σοφωτάτους
πατέρας τῆς τυραννουμένης ἐκκλησίας (πλὴν εἴ μὴ καὶ τούτους
ἀμαθεῖς τινες ἐνόμιζον καὶ ἀχρεῖους καὶ αὐτοῦ τοῦ δοῦλου φιλο-
σόφου Ἐπικτήτου χείρονας!). Ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνο καθόλου συνείδον,
ὅτι καὶ τῶν τυράννων οἱ ὠμότετοι ἐλευθερώτατοι διάγουσι, καὶ τῶν
ἀσεβῶν οἱ πανουργότετοι φρόνιμοι λέγονται καὶ σοφοί· ἢ μήπως τὴν
τῶν σωμάτων δουλείαν καὶ τὴν ἐν γράμμασιν ἀμάθειαν χεῖρον ἐνόμιζον
κακὸν καὶ φοβερώτερον παρὰ τὴν ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ τῆς κακίας κα-
ταδούλωσιν καὶ καταδυναστείαν τῶν ψυχῶν, ὅσον ἂν ἐλεύθεροι ζῶσι καὶ
πολυῖδμονες κατὰ κόσμον; Εἰ δὲ καὶ τούτοις ὀλίγον προσέσχον, πῶς καὶ
ἐλησμόνησαν ὅτι τοιαῦτα γνωμολογοῦσι πρὸς ἄνδρας ἐμπείρους τοῦ
κόσμου, τοὺς Ἀντιβασιλεῖς, οἵτινες ἠπίσταντο καλῶς ὁποίους μὲν καὶ
κοσμικοὺς καὶ κληρικοὺς πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἔθρεψεν
ἡ λεγομένη ἐλευθερία, πόσους δὲ πάλιν χρηστοὺς τὰ ἥθη διέσωσεν
ἡ τρισόλβιος ἄγνοια τῆς ψευδοσοφίας; Πῶς δέ, τέλος, ἐσιώ-
πησαν καὶ τὸν πολλὰ δὴ βλάπτοντα τὰ ἥθη καὶ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν
ἀνθρωποφθόρον πόλεμον, ὅστις πολλαχοῦ τῆς Οἰκουμένης πρὸς ὀλίγον
διαρκέσας πολὺ βαθυτέραν ἐπέφερε τὴν διαφθοράν, καὶ μᾶλλον ἀνήκε-
στον παρὰ τὸν ὅλην σχεδὸν ἐνναετίαν μαστίζαντα τὴν Ἑλλάδα; Καὶ
ἄλλως δέ πως, ὅσον ἂν ὑπῆρχον οἱ ἐκθέται φύσει μισοτύραννοι λάτρεις
ἐλευθερίας καὶ μισοπόνηροι σοφίας θεράποντες, ὥφειλον ὁμως ἐνθυ-
μηθῆναι, ὅτι καὶ αὐτοί, τῆς ἀμαθοῦς καὶ δούλης Ἑλλά-
δος τέκνα γενόμενοι καὶ παιδεύματα, ἔφερον, ἴσως, ἐν ταῖς ψυχαῖς
ὀλίγην ἔτι καὶ λεπτὴν δουλείας τρίχα, καὶ μικράς τινες ἀνθρωπίνης ἀ-
σθενείας κηλίδας, ἵνα μὴ δριμεῖς τινες ἐκάθιζον καὶ ἄγριοι κατήγοροι
τῆς ἀμαθοῦς κακοηθείας τῶν ὁμογενῶν καὶ πρώην ὁμοδούλων αὐτοῖς κλη-
ρικῶν! Πλὴν ἀλλ' ὁμως οἱ ἄνδρες ἐπ' ἀγαθῷ (καθὼς λέγουσι) καὶ διὰ φι-
λανθρωπίαν κατηγοροῦσιν, ὑπεξαιροῦντες ἐκ τοῦ λόγου πᾶσαν ὠμότητα
ψυχῆς· ἄκουε· «Ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ πατρὸς τῆς πατρίδος καὶ τοῦ προστά-
του τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἀνακαλύπτοντες τὰ τραύ-
ματα τῆς σεβασμίας ταύτης Μητροῦς, εἴμεθα πεπεισμένοι
ὅτι πράττομεν πᾶν τὸ πρὸς θεραπείαν αὐτῶν ἀπαιτού-
μενον». Ἐνώπιον τοῦ Πατρὸς τῆς πατρίδος (λόγῳ μὲν τοῦ ἀληθινοῦ
τῆς πατρίδος πατρὸς καὶ Βασιλέως, πράγματι δὲ τοῦ Μαυρέρου καὶ
τῶν ἄλλων τῆς Ἀντιβασιλείας μελῶν), ἀνακαλύπτουσι τὰ τραύμα-

ρομεν καὶ ταύτας δὴ τὰς ἀποδείξεις ἐκλέξαντες ἐπιτομώτερον ἐκ τῆς δασυτάτης καὶ ἀνηλίου λόγμης τῆς περιστοιχούσης αὐτὰς ἀπεράντου ταύτολογίας. Εἰσὶ δὲ αἱ ἐφεξῆς.

α) Ἐρωτᾷ (σελ. 125) « Τίς καθίστανεν ἅπαξ διὰ παντὸς τὴν ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν Συνοδικὸν Τόμον; Ὁχι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, οὔτινος δικαίωμα εἶναι τοῦτο » (δηλαδή κατὰ τὸ Βαυαρικὸν Καταστατικόν), « ἀλλὰ ξένη ἀρχή, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος. Ἀλλ' ὑπὸ ξένης ἐξουσίας καθιστανομένη εἰς διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀρχὴ εἶναι πλέον ἀρχὴ Ἑλληνική; Εἶναι πλέον ἀρχὴ ἐθνική; Ἐκείνου εἶναι αὕτη ἡ ἀρχή, παρ' οὗ καὶ καθιστάνεται, ὑπο τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου καθιστανομένη. Ὁ ἐστὶν εἶναι ἐξ Ἑλλήνων συνισταμένη ἀρχὴ τοῦ Σουλτάνου τῶν Ὀθωμανῶν ἢ οὔτινος δὴ ποτε ἄλλου· οὐδέποτε ὁμῶς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ». Ἀπαντῶμεν· ὅτι τὸ συνιστᾶν ἐκκλησίαν, καὶ πρὸς διοίκησιν αὐτῆς ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ἐγκαθιστᾶν ὑπάρχει δικαίωμα τῆς ἐθνικῆς ἐξουσίας, καὶ οὐχὶ τῆς ἀποστολικῆς καὶ κανονικῆς διατάξεως καὶ οἰκονομίας τῶν ὀρθοδόξων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, τοῦτο φανερώς ἐστὶν ἀπόρροια τοῦ μοχθηροῦ καὶ πανασεβεστάτου ἐκείνου ἀξιώματος, ὅτι πολιτεία καὶ ἐκκλησία ἓν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτό, περὶ οὗ προείπομεν (σελ. 353). Ἦδη δὲ θεωροῦμεν τὴν περὶ τὸ συλλογίζεσθαι μέθοδον τοῦ Ἀντιτόμου. Ξένην (λέγει) ἀρχὴν τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον, ἐν ᾗ πᾶσαι αἱ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Κράτει ἐκκλησίαι ὑπῆρχον ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν, μέχρις οὗ παραιτηθέντος τοῦ Πατριάρχου, διὰ τοῦ Τόμου ἐνεκηρύχθη κανονικῶς ἀνεξάρτητος ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησία διοικουμένη ὑπὸ Συνόδου ἱερᾶς κατὰ τὴν αἴτησιν τῆς εὐσεβοῦς τοῦ ἔθνους τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως (βλ. ὀπισθ. σελ. 407, 414). Οὕτω δὲ ψευδοῦς τῆς πρώτης ὑποθέσεως ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἐλεγχομένης, καταρρέουσιν αὐτόματα καὶ τὰ παρεπόμενα. Διέλθωμεν δὲ ὁμῶς ταῦτα κατὰ μέρος, ὅπως ἄρτιος ἡμῖν ὁ ἄνθρωπος φανῇ. « Ἀλλὰ (φησὶν) ἡ ὑπὸ ξένης ἐξουσίας καθιστανομένη εἰς διοίκησιν τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησίας ἀρχή... ἐκείνου εἶναι αὕτη ἡ ἀρχή, παρ' οὗ καὶ καθιστάνεται, ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου καθισταμένη ». Ἄλλος οὗτος λόγων στρόβιλος· 1) Πῶς; ἡ ὑπὸ ξένης (ποίας δὲ ξένης, εἶδομεν!), ἡ ὑπὸ ξένης

κτικῶς τὰ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ φύσεως τοῦ αὐτοκέφαλου τῆς Ἑλλη-
νικῆς Ἐκκλησίας, ἐπιχειρῶν ἀπὸ παντοίων θεωρημάτων, ἱστορικῶν,
πολιτικῶν, φιλοσοφικῶν, Ἐκκλησιαστικῶν. Ἀρχεται δὲ τοῦ λόγου βε-
βαιῶν καὶ αὐθις μετὰ πληροφορίας, ὅτι τῷ ὄντι «ὕπάρχει λοιπὸν
Συνοδικὸς Τόμος» (σελ. 4), καὶ ἐπερωτήσας μετ' ἀπορίας
ἀλλὰ πόθεν, πῶς, διχτί, καὶ πρὸς τί ἡ ὑπαρξίς αὐτοῦ; » ἐπιφέρει ὡς
ὁμολογούμενον τοῖς πᾶσι καὶ γνωστὸν πρᾶγμα παντάπασιν ἄγνωστον
καὶ ἀνύπαρκτον, «Ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀνέδειξε
πράγματι καὶ ἔργῳ αὐτοκέφαλον τὴν αὐτοῦ Ἐκ-
κλησίαν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ ἀγῶνος ». ὡς
ἂν εἴπερ οἱ κατὰ τῆς ξένης δεσποτείας ἐπαναστάντες ὀρθόδοξοι Ἕλλη-
νες ἠγωνίζοντο συγχρόνως ὑπὲρ τε τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ἐλευθερίας καὶ
ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἀποσχίσεως ἀπὸ τῶν μὴ ἐπαναστάν-
των καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ἐπαναστάντας ἀποκτεινομένων ὁμογενῶν καὶ
ὁμοπίστων καὶ πολυπληθεστέρων αὐτῶν ἀδελφῶν· ἀλλὰ τῆς τοιαύτης
κατὰ τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων συκοφαντίας τὸ ψεῦδος ἐξήλεγξαν
τρανῶς τὰ προηγηθέντα (βλ. Τμήμ. Β. κεφ. ΙΔ. §. ε. σελ. 531). Ὁ
δὲ ταύτην πρώτην πρότασιν τοῦ ἐνθυμήματος τιθεῖς, πρὶν ἢ τὸ λεγό-
μενον ἀποδείξῃ (καὶ πόθεν καὶ πῶς ἂν ἀπέδειξεν; ἢ μήπως ἤρκεσεν
αὐτῷ πρὸς ἀπόδειξιν τὸ «ὡς γνωστὸν» κλεπτικῶς παραρρίφθην ῥημά-
τιον, ὡς ὠνόμασεν ἀνωτέρω τὸ ἄγνωστον καὶ ἀνύπαρκτον;), συνάγει
συλλογιστικῶς ὅτι ἔκτοτε (λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος) χρονολο-
γεῖται τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ δεῖξον, ἄν-
θρωπε, πρότερον, εἰ ὑπῆρχε, καὶ τότε χρονολόγησον· αἰτιολογῶν δὲ τὸ
συμπέρασμα, ἐπιφέρει καὶ δευτέραν πρότασιν. «Διότι (λέγει) ἔκτοτε
χρονολογεῖται καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἡ ἐλευθερία καὶ αὐτεξουσιότης
καὶ αὐτονομία». — Καὶ τοῦτο σφόδρα παράλογον· πῶς δ' οὐχί; Πάσης
πράξεως ἱστορικῆς ἢ ἡλικίας ἀπὸ τινος σταθεροῦ καταμετρεῖται σημείου,
σημεῖον δὲ τὸ τέρμα τῆς κατ' αὐτὴν ἐνεργείας, ἀφ' οὗ ἄρχεται τῶν
χρόνων ὁ ὑπολογισμὸς καὶ ἡ χρονολογία τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. Οὐκ
οἰκοδόμημα ἀπ' αὐτῆς (φέρ' εἰπεῖν) τῆς τῶν θεμελίων καταβολῆς, ἀλλ'
ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς οἰκοδομῆς χρονολογεῖται. Οὐδ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς
χρονίου τινὸς πολέμου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς νίκης τοῦ κεκρατηκότος χρονο-
λογοῦνται τὰ ἐκ τῆς νίκης προσκεκμημένα καλὰ. Οὕτω πάντως χρονο-
λογητέον καὶ τὰ Ἑλληνικά. «Ἐννέα δὲ βεβάασι Διὸς μεγάλου
ἐνιαυτοί», καθ' οὓς οἱ Ἕλληνες ἠγωνίζοντο πρὸς τοὺς ἐχθροὺς (ὡς καὶ

οούμενοι) καὶ ἱερεῖς ἐπιστατοῦντες ἐκκλησιῶν, καὶ διάκονοι (καὶ μάλιστα τοποτηρηταὶ πεμπόμενοι παρὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων), καὶ μοναχοὶ λογάδες ἐξ ἐπιστῆμων μοναχικῶν (α). Μόνον πρῶτην ἐπισκόπους (χωρὶς ἐπισκοπῶν δηλονότι), μηδὲ πρῶτην, ἀλλ' ἀπλῶς τιτουλαρίους οὐδαμοῦ παρ' οὐδεμιᾶ συνοδῶ βλέπομεν συμπρόχοντας καὶ συμφηριζοντας μετὰ τῶν κανονικῶν. Ὅθεν καὶ ἡ βασιτὴ Ἀντιόχεια (ἂν καὶ ὅλως ἔπρεπε, καὶ ἂν ἠδύνατο νομίμως ὀρθόδοξος ἐξουσία συγκροτῆσαι συνέλευσιν ἐκκλησιαστικὴν, ψηφισομένην περὶ πράγματος ἀνέκοντος εἰς ὅλην τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν) αὐτὴν ἄλλος ὁ περὶ τούτου λόγος τοιαύτην ὥρειλε συγκροτῆσαι συνέλευσιν, ἐκ παντὸς τοῦ ἐντοπίου κλήρου τοῦ Βασιλείου συγκαλέσασα μετὰ τῶν κανονικῶν ἐπισκόπων καὶ τοὺς πρωτοῖερεῖς τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων τοὺς ἡγουμένους ἀρχιμανδρίτας, καὶ τοὺς πρωτοσυγκέλλους καὶ ἐκ τῶν ἄλλων κληρικῶν τοὺς λογάδας, ὥστε παρουσιαῖν ὅλον τὸν κλῆρον τοῦ Βασιλείου εἰς τοιούτου ἱεροῦ καὶ σπουδαιοτάτου πράγματος συζήτησιν· ἢ μήπως οἱ ξένοι καὶ πρόσφυγες ἐπίσκοποι εἶχον κἀνὲν ἢ κανονικὸν ἢ πολιτικὸν δικαίωμα περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος καὶ γνώσει ἀκριβεστέρας καὶ ζήλον εἰλικρινέστερον παρὰ τοὺς ἐγχωρίους κληρικούς; Ἐπειτα αὐτὸς ὁ Μαύρερος ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοκέφαλον δῆθεν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν ἀποδεικνύων, μίαν τῶν λαμπρῶν ἀποδείξεων εἰσήγαγε καὶ ὅτι, οἱ Ἕλληνες οὐδένα παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πεμπόμενον ἐπίσκοπον ἐδέχοντο (καὶ το δι' ὅλου τοῦ ἀγῶνος οὔτε οἱ Ἕλληνες ἀπέβαντον πραγματικῶς, οὔτε ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἔστειλεν οὐδένα ἐπίσκοπον εἰς οὐδεμίαν τῶν χηρευσουσῶν τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος ἐπισκοπῶν!). Ὡς τε καὶ κατ' αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ὁμολογίαν ὁ Μαύρερος ἔπραξεν ἔργον ἐναντίον τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων γνώμης, συγκαλέσας ὡς ἰσοστασίους καὶ ἰσοψήφους τοῖς κανονικοῖς ἐπισκόποις καὶ τοὺς ἐπήλυδας καὶ πρόσφυγας, οὓς μόνον ὡς ἀπλοῦς τοποτηρητας ἐδέξαντο αἱ κατὰ καιρὸν ἑλληνικαὶ Κυβερνήσεις, καὶ τὴν πενίαν αὐτῶν ἐλεῶσαι, καὶ τὴν οἰκονομίαν τῶν χηρευσουσῶν ἐκκλησιῶν θεραπεύουσαι. Εἰ δὲ καὶ εἰς τοὺς τοιούτους ἐδίδου τὸ δικαίωμα τῆς εἰς τὴν συνέλευσιν προκλήσεως ἢ πρόσκαιρος τοποτήρησις, διὰ τί μὴ παρομοίως καὶ εἰς

(α) Βλ. Πρακτ. τῆς ἐν Χαλκιδ. Δ'. Οἰκουμ. Συνόδ. πράξ. δ. Σωζόμ. Ἐκκλ. ἱστορ. α, 15. κτλ. πρὸς. καὶ Πράξ. ιε, 6. κτλ.

§. ιγ. Ποία δὲ καὶ ἡ ἱερὰ πράξις, δι' ἧς ἡ Σύνοδος ἐπικυροῖ καὶ συνιστᾷ τοὺς κατὰ τόπον διορισθέντας ἐπισκόπους; (Βλ. Τμήμ. Β. §. δ). Λέγωμεν καὶ περὶ αὐτῆς ὀλίγα τινά. α) Οἱ ἱεροὶ ποιμένες καὶ διδάσκαλοι, οὓς ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (Ἐφεσ. δ) καὶ οὓς ἔθετο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ (Πράξ. κ), τί κηρύττουσι καὶ τί γράφουσι καὶ πῶς φρονοῦσιν αὐτοὶ περὶ ἑαυτῶν; ἄκουε. «Τὴν μέριμναν τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ τῶν κατὰ τὸ θεοφρούρητον ἐλληνικὸν Κράτος παρὰ τοῦ φιλοχρίστου ἡμῶν Μονάρχου πεπιστευμένοι!»! Ἀλλ' ὁ θεῖος Παῦλος, ὃ Σεβασμιώτατοι Συνεδικοί, καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, παρ' ὧν καὶ ὑμεῖς ὀρθῶς ὁμολογεῖτε «παράλαβόντες ἀλληλοδιαδόχως διαπορθμευθεῖσαν τὴν ἀγχίθεον ἱεραρχίαν», ὁ θεῖος Παῦλος, λέγω, πᾶν τούναντίον κηρύττει, ὅτι «οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων, ἀλλὰ δι' Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἐκλήθη ἀπόστολος, καὶ παρέλαβε τὴν μέριμναν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν (α). ὡσαύτως καὶ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους ὁ Κύριος ἐξελέξατο ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ αὐτὸς «ἔπεμψεν αὐτούς, καθὼς ἀπέσταλκεν αὐτὸν ὁ πατήρ» (β). β) ἐφεξῆς ὁμολογοῦντες «τὴν ἀγχίθεον ἱεραρχίαν πηγὴν καὶ ρίζαν τῆς τῶν σεπτῶν μυστηρίων ἀρρήτου τελεσιουργίας,» ἐπιφέρουσι καὶ θεῖα ῥητὰ πρὸς ἀπόδειξιν (ὡς ἂν ἔγραφον πρὸς ἀντιλέγοντας ἢ ἀμφιβάλλοντας τοὺς ὀρθοδόξους!). Τὰ δὲ ῥητὰ ποῖα; τὸ μὲν περὶ τοῦ θείου βαπτίσματος («ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ» κτλ.), τὸ δὲ περὶ τῆς θείας μυσταγωγίας καὶ κοινωνίας τῶν μυστηρίων («ἐὰν μὴ φάγητε» κτλ.), ὡς ἂν τῶν δύο μόνων τούτων μυστηρίων τῆς τελεσιουργίας πηγὴ καὶ ρίζα ὑπῆρχεν ἡ ἱεραρχία· ἢ ὡς ἂν ὁ ἱεράρχης καθίστατο ἐπίσκοπος κυρίως, ἵνα βαπτίζῃ καὶ μεταδιδῷ τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἢ, τέλος, ὡς ἂν οἱ, πρὸς οὓς γράφουσιν, ἀπείχοντο τῆς θείας κοινωνίας, διὸ καὶ προτρέπονται διὰ τοῦ ῥητοῦ «ἐὰν μὴ φάγητε» κτλ.! — γ) Διακηρύττουσιν ὅτι «Ἀνακτορικῶς διατάγματι ἀνέλαθεν ὁ ἐπίσκοπος τὴν πνευματικὴν προστασίαν καὶ διεύ-

(*) Β. Κορινθ. ια, 28. — Γαλάτ. α. 1. — (β) Ἰωαν. κ, 21. 22.

καυμένην, αὐτὴ εἶναι αἰτία τῆς ἀδικίας ταύτης». — Ἀνωτέρω ἔλεγεν ὅτι οὐδένα ἠδίκησεν, αὐτὴ δὲ ἡ Σύνοδος ἠδίκησεν ἐ-
αυτήν· ἥδη δ' ὁμολογεῖ τὴν ἑαυτοῦ ἀδικίαν· ἀλλ' ὅμως ἀναφέρει
τὴν αἰτίαν εἰς τὴν Σύνοδον κατ' ἐκεῖνο τὸ παλαιόν· «Τί δ' εἴ τι καὶ
ἥμαρτον; αἴτιος θεός».

§. η. Ἀλλ' ἀκολούθως (σελ. ζ) παρίσταται μᾶλλον σεμνότερος δρα-
ματικώτερον ἐξομολογούμενος καὶ, ὡς ἐπὶ σκηνῇ βιολόγος, ἠθολογῶν
κρίαι προσωποποιῶν. «Ἀλλ' ὁμολογοῦμεν (λέγει) μετὰ πάσης εἰλικρι-
νίας, ὅτε ἐθέσαμεν ἐν νῶ τὸ γράψαι (!) κατὰ τῆς πράξεως
τῆς Συνόδου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας, ἡσθάνθημεν ἐν ἡμῖν
αὐτοῖς μεγίστην ταραχήν. Δύο αἰσθήματα εὐρέθησαν διαμιᾶς ἐν
τῇ ψυχῇ ἡμῶν εἰς πόλεμον πρὸς ἄλληλα — τὸ πρὸς τὴν κα-
τὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας πρωτεύουσαν μετὰ τὸ ὡς μὴ ὤφελε
σχίσμα ἐν ταῖς συναποτελούσαις ἔκτοτε τὴν μίαν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν
ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις, τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τὸ πρὸς τὴν
πατρίδα καθῆκον». — Εὖγε, ζῶν λοιπὸν ἡσθάνετο καὶ ἀκμάζον ἐν τῇ
ψυχῇ αὐτοῦ τὸ καθῆκον τὸ ὀφειλόμενον πρὸς τὴν πρωτεύουσαν τῶν Ὀρ-
θοδόξων ἐκκλησιῶν τῶν συναποτελουσῶν τὴν μίαν Ἐκκλησίαν. Τὸ
δὲ ἀνατολικὴν ἐνταῦθα περιττεύει· πᾶς ὅστις ἀκούει τὴν μίαν ἀ-
νατολικὴν ἀπεκδέχεται καὶ τὴν ἄλλην. Εἰ δέ τι καὶ ἐπίθετον ἤθελε
προσθεῖναι, προσφυέστερον ἂν ἦν τὸ καθολικὴν· ἢ τέλος ὤφειλε
πάντως ἑναρθρον συνάψαι τὸ ἐπίθετον, λέγων τὴν μίαν, τὴν ἀνα-
τολικὴν Ἐκκλησίαν, ὡς ὀριστικὴν ἐξήγησιν τῆς μιᾶς, πρὸς ἀντιδια-
στολὴν τῆς ἐννοουμένης Δυτικῆς, ἐπειδὴ καὶ ἀνέφερε τὸ ὡς μὴ ὤφε-
λε σχίσμα· ἀλλὰ περὶ τοιαῦτα οὐκ ἀκριβολογοῦμεν· ἀρκεῖ ὅτι τὴν
ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλην (κἂν αὐτὸς μὴ λέγῃ) ἐκκλησίαν πρω-
τεύουσαν εἶπε τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ τῆς
Ἑλλάδος. Πῶς δὲ τὸ πρὸς τὴν κατὰ τοὺς θείους κανόνας πρωτεύουσαν
Ἐκκλησίαν ὀφειλόμενον καθῆκον εἴρηκεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ πολέμιον
τοῦ καθήκοντος τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα; Τοῦτο μόνον ἀποροῦμεν· μὴ
γὰρ καὶ ἡ Πατρίς, ἡ ὀρθόδοξος Ἑλλάς, οὐκ ἐτήρει τὰ πρὸς τὴν πρω-
τεύουσαν Ἐκκλησίαν καθῆκον σέβας. Ἀπορον τοῦτο λέγει, ἀλλ' ἴσως
ἐκφρασθῇ σαφέστερον ἐν τοῖς ἐξῆς. Ἀκούσωμεν. «Πρῶτον (λέγει) κα-
θῆκον ἔλεγε, Μὴ γράφης κατὰ τῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς,
ἦτοι τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου· διότι ὅ,τι καὶ ὅπως ἂν γράψῃς, θέλει εἶναι
πρὸς ἡθικὴν αὐτῆς βλάβην· καὶ τοῦτο δὲν συμφέρει». — Θεατρίζονται

της λέξεως Μητροπολίτης καλὰ ἔκαμεν ὁ συγγραφεὺς τῆς Διατριβῆς καὶ δὲν μᾶς εἶπε πότε καὶ αὐτὴ ἐγεννήθη (σελ. 12)· διότι ἐν εὐρίσκομεν ὑπάρχουσιν ἤδη ἡλικιωμένην καὶ κατ' αὐτὴν τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (Καν. ς).

Ἐρωτῶμεν· Ἄν ἡ εἰς ὀλίγας ὑπερεχούσας ἐκκλησίας συγκέντρωσις (καθὼς λέγει σελ. 13 καὶ 17) τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως προήλθεν εἰς κατάπαυσιν τῶν σχισμάτων καὶ ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁμονοίας, πῶς πάλιν ψέγει τοῦτον (καθὼς λέγει) τὸν ὀργανισμόν· καὶ μᾶς προβάλλει μάρτυρα καὶ τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν, ὡς ἐξελέγχοντα τὰς ἐκ τούτου τάχα τοῦ ὀργανισμοῦ προελθούσας ἔριδας τῶν Ἐπισκόπων; Ἀναφέρει τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γρηγορίου, ἐκ τοῦ περὶ τῶν Ἐπισκόπων αὐτοῦ Ποιήματος. Ἀλλ' ἡμεῖς Ποίημα περὶ Ἐπισκόπων τοῦ Γρηγορίου δὲν γνωρίζομεν· ἔπειτα καὶ ἡ μαρτυρία, τὴν ὁποίαν φέρει τάχα ἀπὸ τοῦτο τὸ Ποίημα, εἶναι γραμμένη εἰς ὕψος πεζόν. Πλὴν ἀλλ' ὅμως ἡμεῖς πιστεύομεν τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς τῆς Διατριβῆς. Ἐν μόνον ἐρωτῶμεν, ἂν ἡ λέξις Πατριάρχης ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ κυρίως συσταθέντος ἀξιώματος ἠκούσθη μόλις κατὰ τὸ 440 (καθὼς προεῖπε), πῶς πάλιν ὁ θεῖος Γρηγόριος ἔτι κατὰ τὸ 380 εἰς τὴν ῥηθεῖσαν μαρτυρίαν τοῦ Ποιήματος μνημονεύει Πατριαρχίας, λέγων «Πατριαρχίας κληροῦσθε»; (ὅτι δὲ μεταξὺ τούτων τῶν Πατριαρχιῶν, ἐννοεῖ πρῶτον τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς ὁποίας ἦτο καὶ αὐτὸς Πατριάρχης, φανερόν.). Ταῦτα πῶς τὰ φιλιώνει ὁ πατὴρ τῆς Διατριβῆς;

Ἐρωτῶμεν· Ἄν (ὡς λέγει σελ. 15) ἡ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐπικρατείας διαίρεσις εἰς τέσσαρα ἢ πέντε Πατριαρχεῖα (ὅσα θέλει ἄς μετρή) ἀνεφέρετο μόνον εἰς τὰς ἐντὸς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους ὑπαρχούσας Ἐκκλησίας, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὰς ἐκτός, ἡ Ἀφρικὴ λοιπόν, τῆς ὁποίας ἡ ἐκκλησία ἀπέρριψε (καθὼς λέγει) τὸν τίτλον τοῦ Ἐξάρχου καὶ Πατριάρχου (καὶ ποῖα τάχα Σύνοδος Οἰκουμενικὴ τῆς τὸν ἐπρόσφερεν;), ἡ Ἀφρικὴ λοιπόν ὑπῆρχεν ἐκτὸς τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐπικρατείας; Μήπως ἄρά γε καὶ τότε ἀνθοῦσεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἡ Αὐτοκρατορία τοῦ Μαρόκου;

Ἐρωτῶμεν· Ἄν ἡ τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἐκκλησία καὶ ἡ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἡ τῆς Ἀντιοχείας εἶχον τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς καὶ πρὸ τῆς Α. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθνη, πα-

τέλος· καὶ αὐτὸ τὸ πρόβλημα δολίως συνεσκίασεν ἢ ἐπὶ τῶν συνδιαλέξεων Ἐπιτροπῇ, τοῦτο μὲν παριστῶσα πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς τὴν ἀνεξαρτησίαν ὡς ἤδη προκεκριμένην ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως· τοῦτο δὲ καὶ κεφαλαιωδῶς καὶ γενικῶς αὐτὰς ἐκφράζουσα μόνας καὶ ξηρὰς τὰς δύο τοῦ προβλήματος προτάσεις (τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν διαρκῆ Σύνοδον), καὶ ταῦτα, μετὰ τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο καὶ μεγαλοπρεπὲς προοίμιον! Τὸ δὲ φοβερὸν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συντάγματος Σχέδιον ἀπέκρυψε τοὺς συνελθόντας (ὡς προείπομεν ἀνωτέρω §. γ. σελ. 174)· καὶ ἦσαν ἄρα τὰ παριστανόμενα τοῦτ' ἐκεῖνο τὸ προφητικόν, «τὰ μὲν ἔμπροσθεν παράδεισος τρυφῆς, τὰ δὲ ὀπίσθεν πεδίων ἀφανισμοῦ»!

§. δ. Ὡς οὖν ἦλθον εἰς τὸν οἶκον τῆς Γραμματείας οἱ συγκαλεσθέντες καὶ (κατὰ τὴν κυρίαν ἡμέραν) προσκληθέντες 22 Ἀρχιερεῖς, εἰσῆχθησαν εἰς δωμάτιον, καὶ παρέστη πρὸς αὐτοὺς ἡ ἐπὶ τῶν συνδιαλέξεων Ἐπιτροπῇ, προλογίζουσα τὸν ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ πρόλογον, καὶ παριστῶσα τὸν σκοπὸν, πρὸς ὃν ἀπέβλεπεν ἡ συγκαλεσις καὶ προσκλήσεις τῆς σεβασμιότητος αὐτῶν. Οὗτοι δὲ τοὺς λόγους ἀκούσαντες ἐπέστησαν τὸν νοῦν ἐφ' ἱκανόν. Καὶ λέγει τοῦτο τὸ πρωτόκολλον ἀληθῶς, ἀλλ' ἐσιώπησε καὶ τὸ ἐφεξῆς. Ἐπειδὴ τινες ἐξ αὐτῶν (ἐν οἷς καὶ ὁ τότε Ῥέοντος, εἴτα δὲ Κυνουρίας Διονύσιος) ἐζήτησαν παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ χαρὸν καὶ τόπον μᾶλλον εὐθετον εἰς διάσκεψιν καὶ συζήτησιν, ἤκουσαν πρὸς ἀπόκρισιν αὐτὰ σχεδὸν τὰ ῥήματα τοῦ σοβαροῦ Ποπίλλιου, ὅστις ἀπαγγέλλων τὰς παρὰ τῆς Συγκλήτου τῶν Ῥωμαίων ἐπιταγὰς πρὸς τὸν Ἀντίοχον, ἐπειδὴ χαρὸν ἐζήτησεν οὗτος ἵνα βουλευθῇ περὶ τῶν πρακτέων, εὐθὺς ὁ Ποπίλλιος δι' ἧς ἔφερε ῥάβδου περιγράψας κύκλον περὶ τὸν Ἀντίοχον «ένταυθα (λέγει) ἐστὼς βούλευσαι καὶ ἀποκρίναι!» Παρομοίως καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς ἡ Ἐπιτροπῇ περικύρισε εἰς τὸ γραφεῖον, ἵνα βουλευθῶσι, καὶ γνωμοδοτήσωσι, πρὶν ἐξέλθωσιν, αὐθημερόν. Καὶ ἐβουλευθήσαν καὶ ἐγνωμοδοτήσαν συνεδριάσαντες οὔτε δι' ἐξ ὥρων (ὡς εἰκάζει τὸ Πρωτόκολλον), οὔτε δι' ὅλων ὀκτῶ (κατὰ τὸν Μαύρερον), ἀλλὰ μόλις τεσσάρων, καὶ οὐδὲ τούτων ὁλοκλήρων.

§. ε. Εἰς ταύτην δὲ τὴν συνεδρίασιν οὔτε πρακτικῶν πρωτόγραφον (ἢ πρωτόκολλον) βιβλίον κατεγράφετο κατὰ σειρὰν τῶν παρ' ἐνὸς ἐκάστου λεγομένων καὶ διαμφισβητούμενων (διότι καὶ τὸ πρωτόκολλον ἐκράτησεν ὑπὸ τὴν ἐαυτῆς διεύθυνσιν ἢ ἐπὶ τῶν συνδιαλέξεων Ἐπιτρο-

δύω μέρη διαίρεσις ὑπὸ δύω κυρίους διατελοῦντα, εἰς μέρος δηλαδή ἐσωτερικὸν ἢ πνευματικόν, καθ' ὃ μόνον ἡ Ἐκκλησία ἔχει κεφαλὴν τὸν Χριστόν, καὶ εἰς μέρος πολιτικὸν ἢ ἐξωτερικόν (α), καθ' ὃ γνωρίζει ἀρχηγὸν τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἡ μία, ἀγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῶν Ὁρθόδοξων, καθὼς Ἐκκλησία θεωρουμένη, σῶμα δηλαδή Χριστοῦ, μίαν καὶ μόνην γνωρίζει κεφαλὴν, ἓνα καὶ μόνον ἀρχηγὸν καὶ νυμφίον καὶ βασιλέα, αὐτὸν τὸν ἀρχηγὸν τῆς πίστεως καὶ τελειότην, «τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὃ μόνω πρέπει ἡ αἰώνιος ἱερωσύνη καὶ βασιλεία». Οὐδὲ διαχωρίζει τὰ ἐκ τῆς μέρη ἀπὸ ταύτης τῆς μιᾶς καὶ μόνης αὐτῆς κεφαλῆς· ἀλλ' ἀπλῶς καὶ ἀδιαίρετως ὁμολογεῖ, καθὼς ἐδιδάχθη, τὴν ἀμέριστον ἐκείνην καὶ μονοειδῆ ἀποστολικὴν ὁμολογίαν, ὅτι «ὁ Χριστὸς ἐστὶ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας», καὶ «Αὐτὸς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας» (β). Εἰς ὅποιανδήποτε πολιτικὴν ἐξουσίαν διάγει ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, καθὼς μὲν σύστημα πολιτικῆς κοινωνίας θεωρουμένη ὑποτάσσεται εἰς τὸν πολιτικὸν τοῦ Κράτους ἀρχηγὸν (ἐπίσης, ὡς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ, ἂν τύχωσιν, ἐτερόδοξοι τῆς ἐπικρατείας ἐκείνης λαοί), καὶ τοῦτον κατὰ νόμους γνωρίζει κοσμικὴν τοῦ πολιτεύματος κεφαλὴν, «ἀποδιδούσα τὰ Καίσαρος Καίσαρι». Καθὼς δὲ πάλιν σύστημα πιστῶν, διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος καὶ τῶν ἄλλων μυστηρίων τετελεσμένων καὶ συνημμένων ἀλλήλοις ὑπὸ μίαν κεφαλὴν, τὸν Χριστόν, τοῦτον καὶ μόνον ὁμολογεῖ καὶ γνωρίζει ἀρχηγὸν ἢ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, καὶ ἐσωτερικῶς, ἢ μυστικῶς καὶ πνευματικῶς, καὶ ἐξωτερικῶς, ἢ ὁρατῶς καὶ αἰσθητῶς. Διότι καὶ μυστικῶς καὶ ἀοράτως μετ' αὐτῆς τῆς ἀοράτου κεφαλῆς διαμένει πάντοτε ἡνωμένη διὰ τε τῆς πίστεως καὶ τῶν μυστηρίων καὶ τῶν πνευματικῶν

(α) Τὸ πολιτικὸν προστίθεται εἰς τὸ ἄρθρον δολίως πρὸς συσκίασιν τῆς σημασίας τοῦ, ἐξωτερικόν. Ὁ λόγος φανερῶς ἀποβλέπει τὴν ἐκκλησιαστικὴν οὐχὶ τὴν πολιτικὴν Κυβέρνησιν τῶν ὀρθόδοξων Ἑλλήνων τοῦ Βασιλείου, οἵτινες, καὶ χωρὶς τοῦ ἁρθρου τούτου τῆς Ἐπιτροπῆς, ἅπαντες ἐν γένει καὶ ἐκκλησιαστικοὶ καὶ κοσμικοὶ γνωρίζουσι πολιτικὸν αὐτῶν ἡγεμόνα καὶ ἀρχηγὸν τὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, ὡς ὑπήκοοι αὐτοῦ. Ἐφεξῆς (ἄρθρ. 16) διακρίνεται σαφῶς τί σημαίνει τοῦτο τὸ ἐξωτερικόν.

(β) Κολοσ. α. 18. Ἐφεσ. ε, 23. δ. 15. α, 22.

της γνώμας αὐτῶν) πρὸς κοινὴν καὶ πλήρη συζήτησιν καὶ ψῆφον περὶ τοῦ προκειμένου (α). Ἡ δὲ τῶν ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας συγκαλημένων τε καὶ προσκεκλημένων Ἀρχιερέων συνέλευσις ὅποια τις ἐγένετο, φαίνεται λαμπρῶς εἰς τὸ συνεχρὲς πρωτόκολλον (ὅσον ἄλλως ἐν αὐτῷ κατεψιμμιθίωσεν τὰς ῥακώδεις φράσεις οἱ πρωτοκολλισταί!). «Ἐγένοντο (λέγει) ἐσσαρες συνεδριάσεις (!), εἰς τὰς ὁποίας παρευρέθησαν βαθμηδὸν (!) 36, ἐκ τῶν ἐντὸς τοῦ Βασιλείου Ἀρχιερέων, ὅσοι δηλαδὴ ἔφθασαν μέχρι τοῦδε εἰς Ναύπλιον»! Ταῦτα τὸ πρῶτον πᾶς τις ἀναγινώσκων ἐννοεῖ πάντως ὅτι τετράκις συνεδρίασαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες ἅπαντες οὗτοι οἱ μέχρι τότε φθάσαντες εἰς Ναύπλιον καὶ παρευρεθέντες Ἀρχιερεῖς μόνον τὸ βαθμηδὸν ἄτοπον φαίνεται καὶ σκοτεινὸν συνημμένον πρὸς τὸ παρευρεθέντες (κατὰ ποίους ἄρα διακρινόμενοι βαθμοὺς, ἡλικίας ἐτῶν, ἢ τῆς χειροτονίας πρεσβείων, ἢ προεδρίας ἐπισκοπῶν, ἢ καὶ διὰ βαθμίδων ἀναβαίνοντες παρευρέθησαν;). Πλὴν ἀλλὰ τοῦτο τὸ βαθμηδὸν ἐτέθη προηγουμένως ὡς προμύλαγμα τῆς ἐπομένης ἀντιφάσεως, σημαῖνον τὸ κομματηδὸν καὶ διακριδὸν, ἐκ διαλειμμάτων δηλαδὴ καὶ διακοπῶν, ἄλλοι μετ' ἄλλους κατὰ διαφόρους καιροὺς παρουσιάζοντες (διὰ τί δὲ συνῆλθον κατὰ καιροὺς ὑστεροῦντες, λέγομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν) (β). Ἐκ τούτων οὖν τῶν 36 τῶν συνεδριάσεων τῶν εἰς 4 συνεδριάσεις, εἰκοσιδύο μόνον συνῆλθον τῇ 15 Ἰουλίου, συνεδρίασαντες καὶ ψηφίσαντες περὶ τῶν ὅλων αὐθημερόν. Τῇ δ' ἐπαύριον ἐνεφανίσθησαν ἄλλοι ὀκτώ, οἵτινες οὔτε μετὰ τῶν ἐχθесινῶν οὔτε μετ' ἀλλήλων γοῦν συνεδρίασαν εἰς διάσκεψιν ἰδίαν καὶ συζήτησιν καὶ συμβουλὴν· ἀλλ' «ἀφ' οὗ» (λέγει τὸ Πρωτόκολλον) «ἐκοινοποιήθη καὶ εἰς τοὺς ἐμφανισθέντας τούτους καὶ ἀνεπτύχθη κατ' ἑκτασιν (!) ὁ σκοπὸς τῆς συγκαλέσεως καὶ προσκλήσεως αὐτῶν, ἀνεγνώσθη δὲ καὶ τὸ πρωτόκολλον τῆς χθесινῆς» (ὡς ἂν ὑπῆρχε καὶ σημερινή!) «συνεδριάσεως, εὐθὺς

(α) Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ κς.κανὼν καὶ δύο τοποτηρητὰς τῶν ἀπόντων ἐπισκόπων εἰς τὴν τοπικὴν Σύνοδον ἀποστέλλεσθαι διορίζει, «ἵνα ἐν τῇ συναγθείσῃ συνελεύσει πλήρης εἶναι δυνήθῃ ἡ αὐθεντία». πρβλ. καὶ Καρθαγέν. πδ.

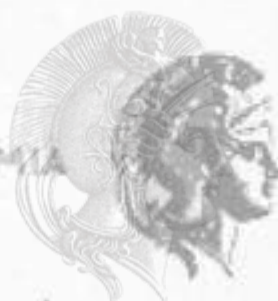
(β) Οὕτω καὶ τὸ Πρωτόκολλον εἰς τὴν ἀρχὴν εὐμορφολογήθη Συνεγές,

Τίνες διώρισεν ἡ Ἀντιβασιλεία δημίους τῶν μοναχῶν καὶ Μοναστηρίων, καὶ πῶς οὗτοι κατέπραξαν τὸ ἔργον, «*ἄρρ' ἡ τα κεῖσθω*», μηδὲ μιαίνωμεν τὴν γραφίδα τὰ πάνδεινα ἐξιστοροῦντες· ἄπαγε! ἱκανὰ καὶ ὅσα ἐθρηνήσαμεν! Διορθοῦμεν μόνον ἐν μνημονικὸν λάθος τοῦ Ἰπομνηματιστοῦ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μοναστηρίων. Ὅλα τὰ ἐν τῷ Βασιλείῳ ἦσαν 521 (οὐχὶ 437 κατὰ τὸ Ἰπόμνημα). Ἐκ τούτων διετηρήθησαν ἄθικτα τὰ τῆς Μάνης 44 (διότι οὐκ ἐτόλμησαν ἵνα ταῦτα διαλύσῃ) καὶ ἄλλα 90, κατὰ διαφόρους χώρας τοῦ Βασιλείου· διελύθησαν δὲ πάντα 390 (οὐχὶ 310· κατὰ τὸ Ἰπόμνημα). Τίς λογικὴ ψυχὴ οὐκ ἀλγεῖ καὶ φρίσσει πρὸς τοσαύτην ὠμότητα καὶ ἀσέβειαν; (πλὴν εἰ μή τις ὑπάρχει λίαν στωϊκός, ὡς ὁ Ἰπομνηματογράφος, ὅστις λέγων *συνόλις 310 διελύθησαν* φάνεται νομίζων ὀλίγον καὶ τοῦτον τὸν ἀριθμὸν!)· εἰς δὲ τὰ τότε μέιναντα 90, μόλις μετὰ δύο χρόνους μετὰ πολλὰς κραυγὰς καὶ ἱκεσίας τῶν χριστιανῶν προσετέθησαν καὶ ἕτερα τέσσαράκοντα, ἀποσπασθέντα ἐκ τοῦ τῶν διαλελυμένων ἀριθμοῦ, καὶ μόλις ἤδη ἀριθμοῦνται 130! τὰ διατηρούμενα (τοῦτον τὸν ἀριθμὸν ὁ Ἰπομνηματογράφος ἔκρινε προσφορώτερον ἵνα γράψῃ ἀντὶ τῶν 90 μόνων, ὅσα τότε διεσώθησαν). Ὅσον δὲ πρὸς τὴν περὶ τῆς μελετηθείσης καταργήσεως τοῦ μοναχικοῦ σχήματος βαρεῖαν κατηγορίαν, ὁμολογοῦμεν ὅτι λίαν ἀσθενῶς ἀπήντησε τὸ Ἰπόμνημα. Ἄν ἀφείθησαν (λέγουσιν οἱ κατήγοροι) ὅσα ἔμειναν Μοναστήρια, ἀφείθησαν ἐξ ἀδυναμίας μόνον καὶ οὐχὶ ἐκ προαιρέσεως. Καὶ ἄλλως δὲ τῆς βαυαρικῆς Ἀντιβασιλείας ἡ πολιτικὴ ἐφάνη πανταχοῦ σοφὴ καὶ μετὰ φρονήσεως αἰδήμων καὶ πεφισμένη! Κἂν ἐκυβέρνηα τὴν Ἑλλάδα, οὐκ ἐμιμείτο ὅμως καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας τὴν Ἄρτεμιν, ἥτις μετ' ὀργῆς ἀποκτείνασα πάντα συνάμα τῆς Νιόβης τὰ τέκνα κατηνάγκασε τὴν ἀπαραμύθητον μητέρα ἵνα μεταμορφωθῇ εἰς πέτραν σκληράν. Τοιαύτη βιαία οὐχ ὑπῆρχεν ἡ βασιλῆϊος τριανδρία! ἠκολούθει δὲ μᾶλλον τὸ Μαχαιβελλικὸν ἐκεῖνο παράγγελμα· «*Μὴ συνάμα πάντα καθαιρεῖν· βαρὺ γὰρ τοῦτο καὶ εἰσιονδόξει· τὸ δὲ καθ' ἓν ἕκαστον ἥρέμα χωροῦντα καὶ δάδην οὕτω διὰ πάντων τελευτᾶν, τοῦτο σοφὸν καὶ πολιτικόν*». Πρῶτον λοιπὸν κατέστρεψε τὰ τέσσαρα πεμπτημόρια τῶν Μοναστηρίων, τὸ δὲ τελευταῖον πεμπτημόριον ἀφῆκε παραμύθιον τοῦ στενάζοντος λαοῦ, τὸν καιρὸν οἰκονομοῦσα, καὶ φρονίμως ἀναβάλλουσα τούτων τὸν ὄλεθρον ὡς ἐπιτράγημα μεγάλου δείπνου, εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν. Ἡ μὲν γὰρ ἔμελλεν ἐλλεῖψαι εἰς τὴν Κυβέρνησιν χάριτος καὶ υἱέλαν καὶ θερμότης ὑπουργῶν πρὸς ἔκδο-

Ἐρωτῶμεν· Ἄν δὲν ἐνόησε τὸν κανόνα ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει (σελ. 18—19), « Καὶ εἴτις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, αὐθις καινισθείη, τοῖς πολιτικοῖς τύποις (διατάγμασι) καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἡ τάξις ἀκολουθείτω », διὰ τί δὲν ἐλάμβανεν εἰς χεῖρας τὸ Πηδάλιον τῶν Ἱερῶν Κανόνων, νὰ ἴδῃ, τί σημαίνει ὁ κανὼν (Πηδαλ. σελ. 112);

Ἐρωτῶμεν, τέλος, εἰς τὰ δύο του τὰ Ἡλίου φανότερα πορίσματα (σελ. 19—20). α) Τί σκοτίζει μὲ τὴν ἐκφράσιν του τὸ α. του συμπέρασμα; Καὶ κατὰ τὸ δόγμα τῆς Πίστεως καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων (ἐννοεῖ βέβαια τοὺς ἱεροὺς αὐτῆς θεσμοὺς) δύναται βέβαια νὰ ὑπάρχῃ καὶ Ἐκκλησία ὀρθοδόξων αὐτοκέφαλος. Καὶ μαρτυροῦσιν αἱ πασίγνωστοι αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι. Ἀλλ' αὐτὸς τί λέγει; « δύναται νὰ κυβερνᾶται π α ν τ ὁ ς Κ ρ ά τ ο υ ς ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ ἰδίας ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, χωρὶς νὰ ὑπόκειται εἰς Πατριάρχην — π α ν τ ὁ ς Κ ρ ά τ ο υ ς »· Καὶ πῶς; δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ καὶ αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία κειμένη εἰς τὸ Κράτος τὸ αὐτὸ (καθὼς ἡ τῆς Κύπρου), ἐν ᾧ καὶ οἱ Πατριάρχαι; Δύναται βέβαια νὰ κυβερνᾶται ὑπὸ ἰδίας ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς· ἀλλ' ὅταν κυβερνᾶται οὐχὶ κατὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς θεσμούς, δύναται ἄρά γε νὰ φυλάττῃ τὴν ὁποίαν λέγει « τ ά ξ ι ν τ ῆ ς κ α θ ο λ ι κ ῆ ς Ἐ κ κ λ η σ ί α ς τ ῶ ν ὀ ρ θ ο δ ὅ ξ ω ν »; — β') Καὶ ἡ ἐν τῇ Ἑλλάδι ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔστω ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοκέφαλος. Θεῖον τὸ δῶρον, καὶ ὅλοι τοῦ ἀσπαζόμεθα διὰ τὸ καλὸν καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἐρωτῶμεν, ἐκηρύχθη ἄρά γε αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος « πρὸς τὸ πα ρ ά δ ε ι γ μ α (καθὼς λέγει) τῆς ὁμοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ῥωσσίας, τῆς Οὐγγαρίας » (ἤθελε νὰ εἴπῃ τῆς Καρλοβίτζης), τῆς Κύπρου», κτλ; Καθὼς δὲ ἔγεινεν ἡ κήρυξις τῆς ἀνεξαρτησίας της, ἐφυλάχθησαν ἄρά γε αἱ κανονικαὶ τῆς Ἐκκλησίας διατάξεις πιστῶς (καθὼς λέγει) καὶ ἀπρασαλεύτως;

Ἔρχεται καὶ εἰς τὴν σχέσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πρὸς τὴν πολιτικὴν Ἀρχήν· προοιμιάζεται πολλὰ καὶ περιττά, καθὸ τοῖς πᾶσι γνωστὰ (σελ. 20—22). Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ τὸ ἐρωτῶμεν· διὰ τί δὲν εὐχαριστήθη εἰς ὅσα περὶ τῆς ὑποταγῆς ἀπεφάνθησαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἀλλ' ἐπρόσθεσε καὶ τὸ « οἱ χ ρ ι σ τ ι α ν οἱ σ υ γ γ ρ α φ ε ῖ ς »; Ποίους τούτους ἐννοεῖ;—Καὶ ἄλλο· Πῶς οἱ Αὐτοκράτορες, ἀφ' οὗ ἐχριστιάνισαν καὶ ἐπαρουσιάσθησαν προστάται τῆς Ἐκ-

καὶ συγχύσεων νὰ μὴ προέλθῃ ἐξ αἰτίας Πνευματικῶν κατ' οὐδένα τρόπον· δύνασθε καὶ μὲ τὸ εἰρηνικὸν νὰ διορθώσητε κάθε ὑπόθεσιν σας, τέλος πάντων, ἢ καὶ μὲ τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν. Πρὸς δὲ καὶ μυστικὰς διαθήκας νὰ μὴ ποιήσῃ τις ἐξ ὑμῶν, ὅτι παιδεύεσθε.

Αὐτὰ λοιπὸν τὰ τέσσαρα Ἄρθρα διορίζομεν εἰς ὑμᾶς τοὺς πνευματικούς, ὡς ἂν ὁποῦ τὰ περισσότερα τὰ γνωρίζετε μόνοι σας.

ΛΩΛ'. ΜΗΝΙ ΙΟΥΛΙΩ.

Ὁ Ἐλασσῶνος ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ἀποφαίνεται. (α).

(α) Ἱστορικῆς ἔνεκα γνώσεως τῶν γενομένων κατὰ τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν τοῦ Ἐλασσῶνος θρόνον περίπτου ἐκείνους τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ὁ παρὼν ἐξεδόθη Τόμος ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Πατρὸς συνταχθεὶς, παρατίθεμεν σημείωμά τι τοῦ αὐτοῦ ἔχον ὧδε. «Τῷ 1798 Παρθενίου τοῦ γέροντος τοῦ ἀπὸ Μυκόνου ἀρχιεπισκοποῦντος, διάκονος αὐτοῦ ὁμώνυμος ὑποκλέψας τὴν σφραγίδα τοῦ γέροντος ἀρχιερέως καὶ σφραγίσας ἤν ἐπλαστογράφησε παραίτησιν αὐτοῦ, δι' ἧς δῆθεν παρητεῖτο τὴν ἀρχιεπισκοπὴν αὐτοῦ εἰς αὐτὸν τὸν πλαστογράφον, ἀπῆλθεν ἐκ Τσαριτσάνης εἰς Κωνσταντινούπολιν· καὶ κεῖ μέσω χρησάμενος ἐξωτερικῶ, τῇ τότε Σουλτάνᾳ Ἑσμᾷ, κέλευε τὸν τότε τὸ πρῶτον πατριαρχεύοντα Γρηγόριον καὶ τὴν ἱερὰν Σύνοδον, ἵνα δώσιν αὐτῷ τὴν Ἐλασσῶνος παροικίαν, χειροτονήσαντες αὐτὸν ἀρχιερέα. Ἐπειδὴ δ' ἀντέστη γενναίως ὁ ἀοιδίμος Γρηγόριος, ἐξαίφνης ὁ καλὸς Παρθένιος ἐξήνεγκε φήμην, καὶ ἡ μάρτυρς παρέστησεν, ὅτι δῆθεν ἐτελεύτησεν ὁ Ἐλασσῶνος Παρθένιος ὁ γέρων. Ὁ γοῦν Πατριάρχης μὴ περιμείνας καὶ τὰ συνήθως πεμπόμενα γράμματα τῆς εἰδήσεως, διαζόμενος ὑπὸ τῶν πραγμάτων, ἐχειροτόνησεν Ἐλασσῶνος τὸν τότε μέγαν αὐτοῦ πρωτοσύγγελλον Ἰωαννίκιον τὸν Βυζάντιον. Καὶ μετ' ὀλίγον ἔρχονται γράμματα παρὰ τοῦ Ἐλασσῶνος Παρθενίου πέμποντος τὰς συνήθεις ἐτησίους εἰσφορὰς εἰς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν. Ἐμείνε λοιπὸν ὁ νεοχειροτόνητος Ἰωαννίκιος ἐπὶ ψ. λω ὀνόματι Ἐλασσῶνος ἐπὶ μῆνας ὀκτώ. Καὶ μετὰ ταῦτα τελευτᾷ ὄντως ὁ γέρων Παρθένιος, καὶ ἦλθεν εἰς Ἐλασσῶνα ὁ νόμιμος αὐτοῦ διάδοχος τῷ 1799 (Ἰανουαρ. 4), καὶ ἐποιήσατο θεαρέστως τὸ ποιμνιον μέχρι τοῦ 1809, ὅτε προὔβιδάσθη Φιλιππουπόλεως, ζήσας μέχρι τοῦ 1849 ὁπότε ἀπῆλθε πρὸς Κύριον μνήμην μακαρίαν καταλιπὼν ἔνεκα τῶν πομπενικῶν αὐτοῦ ἀρετῶν. Ὁ δὲ κακῶν διάκονος Παρθένιος ἐκεῖνος ἀποτυχὼν τῆς ῥαδιουργίας καὶ διωκόμενος ὡς πλάνος καὶ πλαστογράφος ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἄφαντος ἐγένετο τότε παραυτίκα ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τίς οἶδε ποῦ τὰ κῶλα ἔρριψεν (ἐν Κωνσταντινουπ. 1843 Αὐγούστου 20)». Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἀοιδίου Ἰωαννικίου εἴρηκέ τινα ὁ συγγραφεὺς καὶ τῷ Καταλόγῳ τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγ. καὶ Μεγ. Ἐκκλησίας· σελ. 277. Περὶ δὲ τῶν ἀρχαιτέρων ἱεραρχῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ὅρα Λεκυτῆνον (Oriens Chirist. T. B. σελ. 425—429) καὶ τὸν ἡμέτερον Πατέρα (Περὶ τῶν Ο. Ἑρμην. T. Δ. σελ. 800. 807)· οἷς πρόσθε καὶ Γαβριήλ, ὃς διεδέξατο τὸν μακάριον Ἀρσένιον τῷ 1592. Σημ. Ἐκδ.

τῆς Μητροπόλεως, Ἐκκλησίαν ἐλειτουργοῦντο καὶ Δυτικοὶ καὶ Ἀνατολικοί, ἕως οὗ πρῶτος ὁ ἐπίσκοπος Γαβριὴλ ἐξέωσε τοὺς Λατίνους ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας»! Τοιαῦτά τινα καὶ ὁ Μαύρερος ἐμνημόνευσεν, ἀπατηθεὶς καὶ κεῖνος ἴσως ὑπ' αὐτῶν τῶν σιφῶν τῆς Ἐπιτροπῆς (α). Ἀλλ' ὥφειλον οἱ ἄνδρες προσθεῖναι καὶ πῶς πρὸ τῶν 180 χρόνων ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Θήραν ἡ τοιαύτη παράλογος συνθήκη. Βία καὶ δυναστικῶς εἰσῆλθον εἰς ἐκείνην τὴν Ἐκκλησίαν οἱ τότε κρατοῦντες ἐν ταῖς νήσοις Δυτικοί, καὶ πῆξαντες ἴδιον θυσιαστήριον ἐλειτουργοῦν· ἀντεῖχοντο δὲ τῆς καθεδρευούσης Ἐκκλησίας καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι εἰς τὴν ἑαυτῶν ἁγίαν τράπεζαν ἱερουργοῦντες, ἕως ὃ ἀείμνηστος Γαβριὴλ ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τῶν ξένων τὴν ἐκκλησίαν. (β). Τοῦτ' αὐτὸ ἔπραξαν οἱ Δυτικοὶ καὶ κατὰ τὴν Πάρον ἐν τῇ λεγομένη Ἐκατονταφυλιανῇ Ἐκκλησίᾳ, ἴδιον πῆξαντες θυσιαστήριον ἐπὶ τῆς θαλασσοκρατίας τῶν Ἑνετῶν, ὅπερ καὶ κηταργηθέν, δείκνυται μέχρι καὶ τῆς σήμερον ἀχρηστοῦν. Οὕτω δὲ καὶ ἀλλαγῶ (φέρ' εἰπεῖν εἰς τὴν Κέρκυραν κτλ.) ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς ἐξουσίας οἱ Ὀρθόδοξοι παραδέξασθαι καὶ τοὺς Δυτικοὺς ἐν τισι τῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς ἴδιον θυσιαστήριον λειτουργοῦντας (γ). Ἀλλ' ἡ βίαιος ἀνάγκη μήτε πα-

(α) Ὁ Μαύρερος φέρει καὶ μάρτυρα τὸν Τournefort (Voyage etc. T. II. p. 71), ὅτι εἰς τὴν Τήνον συγχρόνως εἰς τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν ἐλειτουργοῦν καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι καὶ οἱ Λατῖνοι. Ἀλλ' ἀφ' οὗ δηλαδὴ ὁ Λατῖνος διάκονος ἀνεγίνωσκε τὸν Ἀπόστολον, τότε καὶ ὁ Ἕλληγ ἀναγνώστης (ἐλληγιστὴ) καὶ ὡς ἐπέραινε ὁ Λατῖνος ἀναγινώσκων τὸ Εὐαγγέλιον, ἀνεγίνωσκε τοῦτο καὶ ὁ Ἕλληγ (πάντοτε τὰ πρωτεῖα εἰς τοὺς Λατίνους!) κτλ. (Maurer I. Bd. p. 417—418). Γελῶσιν οἱ Τήνιοι ἀκούοντες τὴν τοιαύτην δις διὰ πασῶν συμφωνίαν τῶν Δυτικῶν πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ. Ἀλλ' ὁ μὲν περιηγητὴς Τournefort ἐγραψεν ὅτι ἤκουσε παρὰ τινος ἴσως ὁμοδόξου φλάρου. Ὁ δὲ Μαύρερος ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν ἀκριβέστερον παρὰ τῶν Τηνίων αὐτῶν, καὶ Ὀρθοδόξων καὶ Δυτικῶν!

(β) Τὴν τοιαύτην βίαν ἐνθυμούμενος καὶ ὁ σεβάσμιος τῆς Κέω Οἰκονόμος, ἐφοβεῖτο μήπως πάλιν οἱ μὴ ὀρθόδοξοι παρσιδύσωσιν εἰς τοὺς ναοὺς τῶν Ὀρθοδόξων κατὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους· διὸ καὶ ἐζήτει διόρθωσιν τοῦ ἄρθρου τῆς νέας νομοθεσίας παρὰ τῆς Β. ἐθνικῆς Συνελεύσεως. (Βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. Β. §. α. σελ. 29). Εἰς δὲ τὴν Θήραν καὶ ἀφ' οὗ ἐξεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ οἱ Δυτικοί, πάλιν ἐσκευάσθη ἵνα παρσιδύσωσιν εἰς ἄλλην ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Choiseul Gouffier Voyage de la Grèce. I. p. 43. πρβλ. καὶ Maurer ubi supra.

(γ) Τοιαύτας β. αἰοπραγίας τῶν Παπιστῶν πλείστας ὅσας παρέδωκεν ἡμῖν

δον, ἡ Σύνοδος ἐψήφησεν ἵνα ἐπικριθῇ ὑπὸ τῆς κοινῆς τῶν ὀρθοδόξων μητρὸς τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας· ἐπεκρίθη καὶ συμφώνως ἀπεβλήθη.—Σελ. 484. στίχ. 34. Δυτικῶν (πρόσθετες ἐν ὑποσημειώσει). Τὰς τῶν Δυτικῶν ἀποσταλατόρων ἐπιβουλὰς κατὰ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ Πεκίου καὶ τῶν περίξ ἱστορεῖ ὁ ἀκάματος τῶν Ἱεροσολύμων Πατριάρχης Δοσίθεος ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. Πατριάρχ. Η. ιγ σελ. 847. κὰν τῇ παραινετικῇ Ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Ἰπεκίου, Μπουντουμίου, Πάτζικας, Βλάτζικας, Στρεμίου, Πετζουίου καὶ Καρλοβίτσης, ἐν ἣ πρὸς τοῖς ἄλλοις γράφει καὶ τὰ ἐξῆς. «Προσέχετε νὰ μὴν ἀπατᾶσθε ἀπ' ἐκείνους ὁποῦ ἔχουν ἐξωθεν σχῆμα προβάτου, καὶ ἐσωθεν εἶναι λύκοι ψυχοφθόροι. Ὅσοι λαλοῦν ἐναντία τῆς πατροπαράδοτου πίστεώς σας, κὰν φαίνονται πῶς λέγουσι λόγια πιθανὰ καὶ γλυκά, νὰ τὰ ἔχετε ὅμως διὰ πικρὰ καὶ διαβολικά· μὴ τοὺς συναναστρέψετε, καὶ περὶ πίστεως μετ' αὐτῶν μὴ διαλέγεσθε. Ὅταν σᾶς λέγουν πῶς ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία, νὰ λέγετε ὅτι ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία εἶναι μία· ἀλλ' οἱ Λατῖνοι εἶναι ἀπὸ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν κεχωρισμένοι· τὸ Σύμβολον τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἄλλο, καὶ τῶν Λατίνων εἶναι ἄλλο· τὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τὰ ἐνεργοῦν οἱ Σέρβοι καθὼς καὶ ἡ παλαιὰ Ἐκκλησία, ἀμὴ οἱ Λατῖνοι ὅλα τὰ ἐκαινούργωσαν. Οἱ Σέρβοι κρατοῦν τὰς νηστείας καθὼς οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἐκανόνισαν, αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἐπαρεδέχθησαν, καὶ ἡ πρᾶξις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐβεβαίωσεν· οἱ δὲ Λατῖνοι τινὰ μὲν ἀθέτησαν, τινὰ δὲ μετέβαλον. Ὡστε ἄλλη εἶναι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἥτις ἁγία καὶ ἀποστολικὴ ἐστὶ, καὶ ἄλλη εἶναι ἡ Δυτικὴ, ἥτις μερικὴ καὶ σχισματικὴ ἐστίν· ἂν τάζουν νὰ σᾶς δώσουν ὅλον τὸν κόσμον καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἂν φοβερίζουν νὰ σᾶς κάμνουν ὅλα τὰ κακὰ τοῦ κόσμου καὶ μυρίους θανάτους, νὰ προσέχετε τὸν Πάπαν τῆς Ῥώμης νὰ μὴ τὸν μνημονεύετε, ὅτι ἂν τὸν μνημονεύετε, κοινωνεῖτε μετὰς αἱρέσεις καὶ καινοτομίας αὐτοῦ». Ἐγραψε δὲ ταύτην τὴν ἐγκύκλιον ὁ πανευκλεὲς καὶ σοφώτατος Πατριάρχης τῷ 1692, ἥτις ἀπόκειται ἀνέκδοτον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου.

κλησίας ἐπὶ τοιαύτης περιστάσεως οὐδεὶς αὐτῶν δύναται νὰ δικαιολογήσῃ.

Τὸ Β'. ἄρθρον τῆς ἀνεξαρτησίας λέγει, ὅτι «ἡ ὑπερτάτη Ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ἐναπόκειται εἰς χεῖρας Συνόδου». ἀλλ' αὕτη ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία εἶναι ὑποτεταγμένη οὐ μόνον εἰς τὸν βασιλέα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον· ἡ Σύνοδος λοιπὸν ὀφείλει νὰ ἀναρρέηται ὅχι ἐπ' εὐθείας πρὸς τὸν βασιλέα, ἀλλ' εἰς τὸ ῥηθὲν ὑπουργεῖον. Δὲν εἶναι τάχα αὐτὸ εὐτελές καὶ αἰσχιστον εἰς ταύτης τῆς Συνόδου τὴν νομιζομένην ὑπερτάτην ἐξουσίαν; δὲν δηλοῖ τάχα τοῦτο ὑποταγὴν τελείαν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν κοσμικὴν Διοίκησιν μᾶλλον, ἢ εἰς τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν; τοιαύτη ὑποταγὴ δὲν ὑπάρχει οὔτε καὶ εἰς αὐτάς τὰς μοναρχίας, ὅπου οἱ βασιλεῖς εἶναι τῆς αὐτῆς πίστεως μετὰ τῶν ὑπηκόων των· τί ἄρα ἔστι μετὰ τῆς ἐλληνικῆς τέως Ἐκκλησίας, ὅταν τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ἐμψυχωθῇ ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν ἀρχῶν τοῦ πηπισμοῦ τῆς Ρώμης, ἢ ὑπ' ἄλλου αἰρετικοῦ καὶ ἀπίστου κόμματος, ἢ ἀνίσως ἡ Σύνοδος συστηθῇ ἐκ τοιούτων μελῶν μὴ ἐχόντων ἱκανὰς γνώσεις πρὸς διάκρισιν τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθείας ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ψεύδους, ἢ ἱκανὴν ἐμβρίθειαν καὶ γενναιότητα πνεύματος πρὸς ἀντίστασιν τῆς ἑτεροθρησκείας; τότε δὴ τότε αἱ τάξεις, τὰ μυστήρια καὶ τὰ δόγματα ἀφεύκτως θέλουσι λάβει πραγματικὴν μεταβολήν· καὶ τοῦτο βεβαιοῦται ἀπὸ τὸν 13, 14, καὶ 23, ἀριθμὸν τῶν διαταγῶν τῆς διοικήσεως.

Τὸ Γ'. ἄρθρον εἶναι ἀξιοπερίεργον, διότι ἡ ἐξουσία ἰδιοποιεῖται ἐν αὐτῷ τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς ὅλων τῶν μελῶν τῆς Συνόδου· ἀλλ' αὐτὸ τὸ δικαίωμα τότε εἰς αὐτὴν ἦτον καθ' ἓνα τρόπον ἴδιον, ὅταν αὕτη ἦτον ὁμόπιστος μετὰ τῶν ὑπηκόων· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἑτερόδοξος, ἀναμφιβόλως αὕτη θέλει ἐκλέξει εἰς τὰ τῆς Συνόδου μελὴ τοιαῦτα ὑποκείμενα, τὰ ὅποια δύνανται νὰ γίνωσιν ὑποπτα ὄργανα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Οἱ ἐκ τοῦ βήματος, καθὼς ἄνθρωποι, ὑπόκεινται εἰς ἀδυναμίαν· τί δὲν δύναται ἄρα ἡ αἰσχροκέρδεια, ἡ φιλαυτία καὶ τᾶλλα πάθη; ταῦτα δὲ ἐξ ἀτυχίας θέλουσιν ἰσχύσει καὶ εἰς αὐτούς, καὶ τοὺς κατὰστήσει νὰ θυσιάσωσι τὰ συμφέροντα τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς ἰδίαις αὐτῶν μετὰ σκοπῶν ὠφελείας· τίς ἄρα δύναται νὰ ἐγγυηθῇ ὅτι ἡ παπικὴ τῆς Ἑλλάδος διοίκησις θέλει ἐκλέξει πάντοτε τοιαῦτα ὑποκείμενα τῆς Συνόδου, τὰ ὅποια θέλουν

1) Εἰ δέ τις χρεῖα καὶ τῆς παρὰ τῶν ἔξωθεν μαρτυρίας, καὶ αὐτὸς Βαυαρὸς Θήριος (καὶ οὗτος ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν Διαμαρτυρητῶν, ἀλλὰ πολὺ παρὰ τὸν Μαύρερον, ὅσον κατὰ τοῦτο, φρονιμώτερος), καὶ αὐτὸς ὁ Θήριος ἐν τῇ Ἑλλάδι διατρίβων τῷ 1832, οὐδεμίαν ἤκουεν ὑπάρχουσαν ἀνεξαρτησίαν Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐ- γνώριζεν αὐτὴν ἔτι καὶ τότε κατ' αὐτὸν διατελοῦσαν ἀχώριστον ἀπὸ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας. Ὅθεν καὶ γνωμοδοτῶν (ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ) περὶ διοικήσεως τῆς ἐν τῷ κράτει τῆς Ἑλλάδος ἐκκλησίας τῶν ὀρθο-δόξων λέγει κατὰ λέξιν τὰ ἑξῆς: «Προσεκτέον μὴ χωρίσῃσι τὴν ἐν τῷ Βασιλείῳ ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας. Τοιοῦτος διαχωρισμὸς εὐκόλως δύναται μεταπεσεῖν εἰς σχίσμα. Καὶ τότε ὁ Ἕλλην (τοῦ βασιλείου κάτοικος), θεωρούμενος ὡς σχισματικὸς καὶ Λατίνου βασι-λέως ὑπήκοος, οὔτε μονιμότητα εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ Κράτους ἔξει, οὔτε μὴν ἐλπίδα πάλιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν ὀρθοδόξων αὐτοῦ προγόνων. Ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος ἐπιστηρίζεται μάλιστα καὶ σα-λεύει ἐπὶ τὸν ἐσωτερικὸν σύνδεσμον τῆς ἐνότητος, ἣν ὀφείλει διατηρεῖν μετὰ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ λοιπὸν ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ὀφείλει συνελθεῖν πρὸς συμβιβασμὸν μετὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μηδὲν παραβλάψασα μήτε τὴν κανονικὴν ἐνότητα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας μήτε τὸ δόγμα» (α).

ΙΑ) Τελευταῖον αὐτὸς ὁ Μαύρερος ὡμολόγησε καὶ οὐκ ἠρνήσατο, ὅτι ἡ βιαία καὶ χωρὶς συγκαταθέσεως τοῦ Πατριάρχου διακήρυξις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας ἐγένετο ἐξ ἀνάγκης, καὶ ὅσοι ταύτην ἠτιάσαντο (τότε παρευθὺς γενομένην) εἶχον δίκαιον κατὰ θεωρίαν (β)! Ἀντιγράφομεν δὲ μετ' ὀλίγον αὐτὰς αὐτοῦ τὰς λέξεις, ἐρμηνεύοντες ἐπ' ἀκριβές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ποία τις ὑπῆρχεν ἡ κατάστασις τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐκκλη-σιαστικῶν ἐπὶ τῆς ἐλεύσεως τῆς Ἀντιβασιλείας.

§. α. Ἐν τῷ πρώτῳ Τμήματι τοῦ παρόντος συντάγματος (Κεφ. δ—ς) ιστορήσαμεν περιληπτικῶς καὶ ιδίως τὴν ἀπὸ τοῦ Κυβερνήτου

(α) Th'ersch De l' état actuel de la Grèce vol. 2. p. 197—198.

(β) Maurer Das Griechische Volk etc. 2 Bd. pag. 155.

τὴν ἐκλογὴν — ἡ αὐτὴ ἡ βασιλικὴ ἀρχή, μὴ ἐγκρίνουσα τὴν πρώτην τῶν ὑποψηφίων ἐκλογὴν, ἡ καὶ τὴν δευτέραν, (ἂν ποτε τύχη) καὶ τὴν τρίτην (τί δ' οὐχί; τὸ ἄρθρον κεῖται ἀδιόριστον), δύναται λοιπὸν μηδεμίαν ἐκλογὴν ἐπικυρῶσαι, εἰ μὴ μόνον, ὅταν ἐκλεγῶσιν ἄνδρες, εἰς οὓς αὐτὴ εὐδοκεῖ, καθὼς πιστοὺς ἐσομένους ὑπηρέτας καὶ θεράποντας τῶν κοσμικῶν αὐτῆς συμφερόντων! Σημείωσαι δὲ καὶ τὸ ἡ βασιλικὴ ἀρχή! Οὐ μόνον εἰς μόνου τοῦ βασιλέως (τοῦ ὑπερτάτου προστάτου καὶ ἐπιστημονάρχου τῆς Ἐκκλησίας) τὴν νενομοθετημένην ἔγκρισιν ἀνατίθεται τῶν ὑποψηφίων ἐπισκόπων ἡ ἐκλογὴ, ἀλλὰ καθολικώτερον εἰς τὴν βασιλικὴν ἀρχήν, συνεννοούμενης δηλαδὴ καὶ τῆς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας (τοῦ τε Γραμματέως αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν Συμβούλων), ἣτις καὶ αὐτὴ συνεργήσει πρὸς ἔγκρισιν (πληροφοροῦσα δηλαδὴ τὸν βασιλέα πιστότερον παρὰ τὴν Σύνοδον αὐτήν). Καὶ τοῦτο δὲ σαφέστερον ἐθέσπισε τὸ Καταστατικόν, ἔτι πορρωτέρω χωρῆσαν (ἄρθρ. 16). «Οἱ Ἀρχιεπίσκοποι (λέγει) καὶ Ἐπίσκοποι διορίζονται μὲν κατὰ πρότασιν τῆς Συνόδου παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, κατὰ δὲ τὴν γνωμοδότησιν τῆς αὐτῆς ἱερᾶς Συνόδου (πλὴν καὶ τοῦτο μόνον· εἰς τὰς παρὰ τῶν ἱερῶν κανόνων προσδιωρισμένας περιπτώσεις) μετατίθενται, παύονται, καὶ, πρὸς ποινὴν, γίνονται παντελῶς ἔκπτωτοι τῆς θέσεώς των». Κατὰ ταῦτα λοιπὸν οἱ ἀρχιερεῖς διορίζονται παρὰ τῆς Κυβερνήσεως κατὰ πρότασιν τῆς Συνόδου. Καὶ πάλιν μετατίθενται καὶ παύονται, καὶ καθαιροῦνται τῆς θέσεως αὐτῶν (ἡγουν τῆς ἐπισκοπικῆς καθέδρας, ἣτις καὶ αὐτὴ καλεῖται θέσις (place) ἀπλῶς, ὡς καὶ πᾶσα πολιτικὴ ἐπιστασία), κατὰ γνωμοδότησιν τῆς Συνόδου! Πλὴν ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο (ἡ τοιαύτη δηλαδὴ τῆς Συνόδου γνωμοδότησις) μόνον εἰς τὰς ὑπὸ τῶν κανόνων διωρισμένας περιπτώσεις ἀπαιτεῖται καὶ ἔχει χώρην. Ἄλλως δὲ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἡ Κυβέρνησις δύναται δηλαδὴ καὶ μετατιθέναι καὶ παύειν παντελῶς ἀρχιερεῖς καὶ χωρὶς γνωμοδοτήσεως Συνοδικῆς! Τοῦτο πάντως σημαίνει τὸ ἐξαιρετικὸν « πλὴν καὶ τοῦτο μόνον » κτλ. ἀκολούθως εὐθὺς εἰς τὴν γνωμοδότησιν προστεθέν (α). Μαρτυρεῖ

(α) Οὕτω κεῖται καὶ εἰς τὸ Γερμανικόν. Und nach Vernemung der Synode Jedoch nur in den canonischen Faellen, versetzt etc.

ἐθαύμασεν ἰδὼν τὴν ἐγγράφον αὐτῶν συμφωνίαν, καὶ ταύτην ἀξιό-
χρεον ἐνέχυρον τῆς μελλούσης ἐκ τοῦ πράγματος εὐδαιμονίας λαβών,
ἐβόησε πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν· ἀλλ' ἅμα γενομένην τὴν πράξιν ἐβδελύ-
ξτο, καθὼς φαίνεται, καὶ αὐτὸς καὶ λίαν ἀηδῶς ἀνεμνηρυκίζετο τὴν
κατήχησιν ἐκείνην καὶ ὕστερον, ἐν ᾗ ἔγραφε, διὸ καὶ τρέπει τὸν λόγον
πρὸς αὐτὸν (ὡς ἐνοχος) εἰς ἀπολογία· ἄκουε.

§. δ. «Τοῦτο (τῆς ἀνεξαρτησίας) τὸ ἐπίσημον βούλευμα (μέτρον) οὐκ
οὕτω ταχέως ἐπενοήθη, οὐδ' οὕτω ταχέως ἐξετελέσθη, εἰ μὴ κα-
τήπειγον πρὸς τοῦτο μυστικάι τινες ῥαδιουργίαι, δι' ἃς καὶ πᾶσα δια-
πραγματεύσεις πρὸς τὸν τότε Πατριάρχην (λίαν ἄλλως εὐνοϊκῶς ἔχον-
τα πρὸς τὴν Ἑλλάδα) ἀπέβαινεν ἀδύνατος. Πολλοὶ τινες (ὑποστημειοὶ)
κατητιάζαντο τὴν Ἀντιβασιλείαν, ὡς ἀμελήσαντες τῆς τοιαύτης πρὸς
τὸν Πατριάρχην προσηγορικῆς ἀναφορᾶς (α), καὶ κατὰ τὴν θεω-
ρίαν ἔχουσιν οὗτοι δίκαιον· ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν θεωρίαν!
Κατὰ δὲ τὴν θεωρίαν οὐδ' αὐτὸς ὁ τοῦ μεγάλου Πέτρου τρό-
πος δικαιούται περὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ρωσσογραφικῆς
Ἐκκλησίας (β). Ἐπίσης ὀλίγον δικαιολογεῖται καὶ ἡ τῶν Ἑλ-
λῆνων ἐπανάστασις κατὰ τοῦ Ὀσμανικοῦ ζυγοῦ. Ἀλλὰ μήπως ἔπρε-
πεν ἵνα καὶ αὕτη διὰ τὴν αὐτὴν θεωρίαν ἐμποδισθῇ; Ὑπὸ τὸν
αὐτὸν ὑπέκειτο ζυγὸν καὶ ὁ λαὸς ὁ ἐλληνικὸς καὶ ἡ ἐλ-
ληνικὴ Ἐκκλησία! Διὰ τοῦτο καὶ ὁ τῆς ἐλευθερίας πόλεμος οὐ μό-

κὸν ἐκείνον ποιμένα (θανόντα τῷ 1835)· διὰ τοῦτο τινὲς εἶπον, ὅτι ταῦτα δῆθεν
ἐγράφησαν μὲν ἐν Ναυπλίῳ, ὑπεγράφησαν δὲ μόνον (ἂν καὶ ὅλως ὑπεγράφησαν)
ἐν Ἀνδρῶ! Ἄλλος δέ τις πάλιν γέρων ἀνώνυμος ἀρχιερεὺς ἱστορεῖται ὡς γρά-
ψας πρὸς τὴν νεοσύστατον Σύνοδον τοιαῦτα· «Δοξάζω τὸν Θεόν, ὅτι μετὰ 36
ἔτη τῆς ἀρχιερατείας μου σήμερον πρῶτον ἀξιόνομαι ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ποιμάνω
τὸ ποίμνιόν μου κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου! (Βλ. Σωτῆρ. ἐφημ.
ἀριθμ. 26. σελ. 109. ἔτ. 1834. ἀπρίλ. 12). Κατανυκτικὴ ἐξομολόγησις! Δι' ὅ-
λων 36 ἐτῶν ἀρχιερατεύων ἐποίμαινεν οὐχὶ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Κυ-
ρίου, καὶ εἰς ἓν καὶ μόνον σήμερον ὁ ἁμαρτωλὸς εὗρηκε τὴν τέχνην τοῦ
ποιμαίνειν καθὼς ἤθελεν ὁ Κύριος! Πρὸς τοιαύτην ἐξαγόρευσιν ἴσως καὶ αὕτη ἡ
ἱερὰ Σύνοδος ἐπεδάκρυσεν, ὡς ἐγγύτερον ἤδη καὶ τελειότερον γνωρίσασα τὸ θέ-
λημα τοῦ ἰδίου κυρίου.

(α) Περὶ τῶν καταιτιαιτῶν τούτων βλ. ἔμπρ. Κεφ. ς. §. γ. σημ.

(β) Πρωθυστερώς ἔγραψε τὴν λέξιν. Οἱ Ῥώσσοι λέγουσι πάντοτε Γραικορωσσι-
κὴν τὴν ἑαυτῶν ἐκκλησίαν, προτάσσοντες τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας αὐτῆς μητρός, καὶ
δηλοῦντες ἀμφοτέρων τὴν πνευματικὴν ἀδιάσπαστον ἐνότητα.

προσωρινούς επισκόπους!), εξέφρασε παρόρησία πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἢ ἐπὶ τοῦ Κυνουρίας Σύνοδος (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Η §. ιβ). Ἀλλ' ἐπανεέλθωμεν ἐπὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς. Πάντως τοὺς 53 Ἕλληνας επισκόπους ὁ Μαύρερος διαγράφει παρεστῶτας ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ζητοῦντας ἄρτον, ἢ (ὡς εἶπεν ἀλλαχοῦ) θέσιν καὶ ἄρτον (βλ. ὅπισθ. σελ. 34)! Ἀλλ' οἱ μὲν τοῦ Πάπα θεράποντες ἐξυθρίζοντες ὡς ἀχαρίστους καὶ ψωμοζήτας ἐν Φλωρεντία τοὺς εἰς τὴν ψευδοσύνοδον ἐκείνην, θεοῦ παραχωρήσει, κατακυλισθέντας ἐκ τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιερεῖς, εἶχον καὶ τινὰ λόγον, καθὼς ξένους ὄντας καὶ ἀπόρους τρέφοντες αὐτοὺς ἐκ τῶν τοῦ Πάπα θησαυρῶν ἐντὸς τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος, ὅπου μήτ' Ἐκκλησίας εἶχον οἱ Ἀνατολικοί, μήτε τρέφεσθαι ἠδύναντο δουλεύοντες ἐν τῷ ναῷ! Ὁ δ' ἀπὸ τῶν ταπεινῶν τῆς χαμαιδιδασκαλίας βάρβρων εἰς τὴν ἐπιφανεστάτην τῆς Ἑλληδικῆς Ἀντιβασιλείας καθέδραν ἀνυψωθείς, ὁ ξένος καὶ ἀλλόδξος καὶ ἀλλόγλωσσος Μαύρερος, πῶς οὐκ ἠσχύνθη θεατρίζων εἰς τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας ὡς ἐπαίτας καὶ ψωμοζήτας περινοστοῦντας τοὺς Ἕλληνας Ἀρχιερεῖς; τίς ἔτρεφε τούτους, πρὶν αὐτὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα (ὡς μήποτ' ὤφειλεν) εἰσφθορῇ; ἢ ποίαν χρεῖαν εἶχον ἢ τοῦ ἄρτου ἢ τῶν παρανόμων αὐτοῦ θέσεων οἱ κανονικοὶ καὶ γνήσιοι τῆς Ἑλλάδος ποιμένες; τί δὲ πάλιν καὶ τοὺς πρόσφυγας οὐκ ἀφῆκεν οἴους εὐρηκε, τοποτηρητὰς τῶν ἐξ ὧν καὶ οὗτοι διετρέφοντο χηρευουσῶν επισκοπῶν; Ἐπειδὴ δὲ (καθὼς ἀναισχυντεῖ) παρέστησαν πρὸς αὐτὸν οἱ 53 οὗτοι Ἀρχιερεῖς, ποῦν λοιπὸν σιτηρέσιον ἐχορήγησεν εἰς αὐτοὺς ἐξ αὐτοῦ τοῦ ταμείου τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος, ἥτις ἔτρεφε μισθοδοτοῦσα πλουσιώτατα καὶ τοῦτον αὐτόν; Ἄλλο τι ἐποίησεν, ἢ συγχύσας καὶ συνταράξας δυναστικῶς τὰ ὅρια τῶν επισκοπῶν, ἀπέστειλε πάλιν αὐτούς, ἵνα διατρέφωνται, καθὼς καὶ πρότερον, ποιμαίνοντες τοὺς ὀρθοδόξους λαούς; Μᾶλλον δέ, καὶ αὐτὴν αὐτῶν ἀφῆρπασε τὴν ἀρχαίαν διατροφὴν, καὶ μετέβαλε τὸν ἄρτον αὐτῶν ἀπ' ἄρτου εὐφροσύνης τοῦ στηρίζοντος καρδίαν εἰς «ἄρτον κακώσεως καὶ ὀδύνης», δι' ὧν ἐξέδωκεν ἀντιχριστιανικῶν τινων νομοθεσιῶν. Καὶ μαρτυροῦσιν αὐταὶ τῶν Ἀρχιερέων αἱ ἀναφοραί, διατραγωδοῦσαι τὴν εἰς ἣν κατήντησαν ἀθλιότητα (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Ι. §. β). Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ σεβάσμιοι Ἀρχιερεῖς (εἰ δὲ καὶ κακοί τινες ἀλλ' ἱερῆς, φησὶν ὁ θεῖος Γρηγόριος), καὶ αὐτοί, λέγομεν,

σαν ἐξωτερικὴν τῆς ἱεραρχίας τιμὴν, διεγείρουσαν ἐν ταῖς ψυχαῖς τοῦ λαοῦ τὸ πρὸς τὸν κληρὸν σέβας. Ἐπὶ τούτῳ καὶ οὐδ' αὐτὸ τὸ ἅγιον (ὅπερ ὁ Ἀπόστολος καὶ εἰς πάντας τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ἐναρέτως βιοῦντας χριστιανούς ἀποδίδωσι, κλητοὺς ἁγίους αὐτοὺς ἀποκαλῶν), ἀνέκαθεν δὲ ὁ συνήθης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσφωνεῖσθαι ἐξαιρετικῶς πρὸς τοὺς καθιερωμένους λειτουργοὺς τοῦ θυσιαστηρίου (οὗς ὁ Θεὸς ἁγίους προσηγάγετο πρὸς ἑαυτόν· Ἀριθμ. ις), οὐδὲ τοῦτο συνεχώρησαν· ὅθεν καὶ τὴν Σύνοδον αὐτῶν ἐπέγραψαν μόνις ἱεράν, (ὡς δῆθεν ἐλαφρότερον καὶ μόνον πρὸς ἀναγκαίαν διάκρισιν στερῶντες τὸ ἐπώνυμον, ὅπως διακρίνηται τῆς Συνόδου τῶν Ὁρκωτῶν καὶ τῶν Ἐπαρχιακῶν συμβουλίων κτλ. διότι καὶ κείνας τὰς συνελεύσεις Συνόδους καλοῦσι), ἀλλ' οὐδέποτε καὶ ἁγίαν! Ἀντὶ δὲ τῆς παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις εἰθισμένης ἐπὶ τῶν Ἀρχιερέων φράσεως ἐκείνης «ὁ ἅγιος Καίσαρ εἰς ἡ Κορίνθου κτλ. (ἐλλειπτ. Ἐπίσκοπος, Ἀρχιερεὺς), ἀκούουσι τὰ νῦν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἑλλάδος «ὁ Κύριος Κορινθίος, ὁ Κύριος Ἀργολίδος, κτλ. Διότι τὸ Κύριος προσφωνεῖται καὶ εἰς πάντα κοσμικόν. Καὶ οὕτως οὐδ' ἀπ' αὐτῆς τῆς προσφωνήσεως οὐδεμία κατὰ τὴν κοινωνίαν φαίνεται διαφορὰ μεταξὺ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ κοσμικοῦ! «πᾶσα ἡ συναγωγὴ (ἔλεγον οἱ περὶ τὸν Κορὲ δημοτικοὶ καὶ φιλελεύθεροι περιφρονοῦντες τὸν Μωσέα καὶ τὴν Ἀαρωνίτιν ἱερωσύνην) πᾶσα ἡ συναγωγὴ, πάντες ἅγιοι».

Ἐφεξῆς ψέγουσι τοὺς Δεσπότες τούτους ὡς διορισμένους (τουτ. ψηφισμένους) παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου «χωρὶς τῆς γνώμης καὶ παρὰ τὴν θέλησιν πολλὰκις τῶν ἐπισκοπευομένων, ἐνίστε δὲ καὶ αὐτῆς τῆς Συνόδου, κατὰ προσταγὴν τῶν δυναστευόντων εἰς τὴν Τουρκικὴν Αὐλήν!» Βλέπεις, ἀναγνώστη, πόσον ἐλευθεροστομοῦν συκοφαντοῦντες ἐν γένει πάσας τὰς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ κανονικὰς τῶν ἀρχιερέων ἐκλογὰς τε καὶ προχειρίσεις ἀνθρώποι τίνες; Αὐτοὶ οὗτοι οἱ διατάξαντες ἐν τῷ Σχεδίῳ τὴν ἐκλογὴν τῶν τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιερέων οὐ μόνον ὑπὸ μόνῃς τῆς Συνόδου (καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν ἐπισκοπευομένων!), ἀλλὰ καὶ πρώτιστα καὶ μάλιστα κατὰ προσταγὴν τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας (μόνη δὲ ἡ πολιτικὴ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπικύρωσις τῆς τοῦ ἐπισκόπου ἐκλογῆς νόμιμός ἐστι καὶ δικαία). αὐτοὶ οὗτοι οἱ ὑπὸ μόνῃς τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας νομοθετήσαντες τῆς Συνόδου τὴν ἐκλογὴν αὐτοὶ οὗτοι

μητρόπολιν καὶ ἐπισκοπὴν; Ἀλλ' ἀδίκως περὶ τούτου διαβάλλονται οἱ ἱεροὶ τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος ποιμένες! Τόσον ἐτίμα καὶ ἐσέβετο δι' ὅλου τοῦ ἀγῶνος πᾶς ὁ κληρὸς τῆς Ἑλλάδος τὸ δικαίωμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν, ὥστε πολλῶν ἀρχιερέων πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀποθανόντων, τὸ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων ὅμως σύστημα οὐδέποτε κατένευσεν εἰς ἄλλων χειροτονίαν, καὶ τὰς εἰς τὴν Μάνην (ἃς προείπομεν) ἀπεκήρυξαν, θεωροῦντες ὡς παρανόμους δίχα τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πατριάρχου.

§. θ. Οὐτε τοίνυν ἡ μὴ ἀποστολὴ συνεισφορῶν, οὐτε τῶν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιερέων ἡ μὴ ἀποδοχὴ, οὐτε ἡ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος μὴ μνημόνευσις (ἡ τῶν Μαυρερείων ἐπιχειρημάτων «τρισύνθετος ἀλοιφή») ἀποδεικνύουσι τὴν δῆθεν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος ὑφυστώσαν (καὶ μάλιστα πανδημεὶ ψηφισθεῖσαν!) ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐπανάστασις καὶ ὁ μακρὸς καὶ πολυώδυνος πόλεμος ἐξ ἀνάγκης διέκοψε κατὰ τὸ φαινόμενον τὰς πρὸς τὴν μητέρα, τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν, σχέσεις καὶ ἀναφορὰς τῶν ἐπὶ τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος Ἐκκλησιῶν. Ἀλλὰ τὴν τοιαύτην τῶν σχέσεων ἀναγκαίαν διακοπὴν ἢ ἀναβολὴν οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων οὐτ' ἐλευθερίαν οὐτ' ἀνεξαρτησίαν ἐκκλησιαστικὴν ὀνομάζει.

§. ι. Καὶ συμπεραίνομεν λοιπὸν ἐκ τῶν προειρημένων ἀπάντων, ὅτι ψευδῶς καὶ συκοφαντικῶς ἔγραψαν, ὅτι δῆθεν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπανάστασεως ὑπῆρχε πραγματικῶς ὑφυστώσα καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἔθνους διακηρυγμένη ἡ ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου ἀνεξαρτησία τῆς ἐπονομασθείσης ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἰδοὺ τῶν ἀποδείξεων τὰ κεφάλαια.

Α) Ἐν τοῖς σωζομένοις δημοσίοις ἀπογράφοις βλέπει πᾶς τις εὐκρινῶς, ὅτι εἰς οὐδεμίαν πρᾶξιν τῶν κατὰ καιροὺς Κυβερνήσεων τῆς Ἑλλάδος, εἰς οὐδὲν οὐδεμιᾶς τῶν ἐθνικῶν Συνελεύσεων ψήφισμα οὐδεμία γίνεται μνήμη, οὐτε ἄρθρον, οὐτε λόγος, οὐτε λέξις ἀναγινώσκεται ῥητῶς περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' οὐδὲ θέσπισμα περὶ ταύτης ἢ νόμος παρὰ τῶν Βουλευτῶν τοιοῦτος ἐθεσπίσθη (βλ. ὀπισθ. §. ζ. καὶ τὸ παρὰ πόδας ἄρθρ. Β) (α).

(α) Οὐδ' ἐκεῖνο τὸ μυστικὸν ψήφισμα τὸ κατὰ τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ Τροιζῆνι κυμαινομένην καὶ φατριαζούσαν ἐκείνην τῆς Γ'. Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἀπαρχήν, ὑπὸ τε τῆς παρούσης τῶν πραγμάτων ἀνάγκης καὶ τινων ξένων

τῶν πατρῶων διδαγμάτων καὶ παραδόσεων (ὕπὲρ ὧν τοσαῦτα ἔτη δι-
επολέμησεν), ἠναγκάσθημεν καταγράψαι τὰ καιρίστα τῶν συμβε-
βηκότων μετὰ πάσης εἰλικρινείας, ἀπολογούμενοι ὑπὲρ τοῦ εὐτεβε-
στάτου ἔθνους, καὶ τὰ ἀληθῆ τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλη-
σίας τραύματα κατὰ χρέος συνειδήτεως καὶ ἀπὸ καρδίας συν-
τετριμμένης καὶ τεταπσινωμένης (Θεὸς μάρτυς) δακτυλοδεικτοῦντες
πρὸς τὴν σεβαστὴν τῆς Ἑλλάδος Κυβέρνησιν, παρ' ἧς καὶ μόνῃς ἐλπί-
ζεται ἡ θεραπεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὰ κατὰ τὴν Συνέλευσιν τῶν συγκληθέντων
καὶ προσκληθέντων Ἀρχιερέων.

§. α. Μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Σχεδίου καὶ τῆς Ἐκθέσεως συνε-
κλήθησαν καὶ προσεκλήθησαν ἐκ βασιλικοῦ διατάγματος οἱ Ἀρχιερεῖς
τοῦ Κράτους ἅπαντες, καὶ ταύτην τὴν Συνέλευσιν (ἣν καὶ Σύνοδον τινες
ωνόμασαν) ἐξιστορῶν ὁ Μαύρερος, διατείνεται ὅτι μόνον ἐξ Ἀρχιερέων
ἔπρεπε συγκροτηθῆναι τὴν ὁμήγουριν. «Ὅτι δὲ (λέγει) μήτε ἀρχιμαν-
δρίται, μήτε ἱερεῖς καὶ διάκονοι, μήτε μοναχοί τινες ὤφειλον συγ-
κληθῆναι, τοῦτο καὶ καθ' ἑαυτὸ πρόδηλον· ἐνεκρίθη δὲ καὶ παρ' αὐτῶν
τῶν ἐν τοῖς Ἑλλησι διορατικῶν· διότι οὐκ ἤθελον πολωνικὸν ἀμ-
φικτυονικὸν Συνέδριον (Reichstag, τουτέστι Σύνοδον πρεσ-
βευτῶν ἀπὸ τῶν πόλεων τῆς Πολωνίας συνεργομένων), ἀλλ' οὐδὲ δη-
μοσίαν συνηδρίαν. Ἡσυχον συμβούλιον (deliberatio) ἤθελον ἡκυ-
βέρνηναι, ἐφ' ᾧ προσεκάλεσε καὶ τοὺς ἐπήλυδας ἐπισκόπους» κτλ. (α).
Ἀλλ' ὁ σοφὸς Μαύρερος συγκρίβων τὰ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας πράγ-
ματα πρὸ τὰ τῶν ἑτεροδόξων, καὶ συνκναφύρων πάντοτε τὰ ἱερὰ μετὰ
τῶν πολιτικῶν, οὐδὲν παράδοξον ἂν πάλιν γελοιάζων παραδειγματίζει
καὶ τὴν πολωνικὴν Ἀμφικτυονίαν. Παράδοξον φαίνεται, πῶς καὶ αὐτῶν
τῶν περὶ αὐτὸν (οὗς εἶπεν) Ἑλλήνων οἱ τηλεσκόποι καὶ διο-
ρατικώτατοι οὐ συνείδον, ὅτι εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀ-
νωθεν καὶ ἐξ ἁχῆς, Συνόδων κατὰ τόπους ἀθροιζομένων εἰς κρίσιν
καὶ ἀπόφασιν περὶ πραγμάτων ἀνηκόντων εἰς ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν,
συνεκαλοῦντο μετὰ τῶν Ἀρχιερέων καὶ ἀρχιμανδρίται κοινοβίων (ἡ-

(α) Maurel Das Griech. Volk etc. 2, Bd. p. 158—159.

σις τοῦ ψηφισθέντος (ἐγίνετο) ὑπὸ τῆς Ἀριστοκρατίας, ἡ ἐκδοσις ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ χειροτονία ὑπὸ Ἀρχιερέων γνησίων ὁμοδόξων Ἀνατολικῶν καὶ ὁ χειροτονούμενος, ἐπαγγελλόμενος μετὰ παντὸς τοῦ ὑπ' αὐτὸν ποιμνίου πιστὸς ὑπήκοος τοῦ Βενετίου κράτους εἰς τὰ κοσμικά, ὡμολόγει παρρησίᾳ τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἀρχιερέα Γραικῶν, ὑποκείμενον ὅλως διόλου εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τέκνον εὐπειθέστατον καὶ γνησιώτατον, καὶ λέγων καὶ διδάσκων καὶ συγγράφων ἡδύνατο ἐλευθέρως καὶ μετὰ παρρησίας ἀνυποστόλου νὰ κηρύττῃ καὶ νὰ ἐπεκδικῇ τὰ τῆς ἡμετέρας πίστεως δόγματα». — Ἀλλ' ἐξηγέρθη τέως ὁ ἀλιτήριος (καὶ τὰ λοιπὰ ὡς ἀνωτέρω). «Ἐκτοτε οἱ ποιμένες τῶν ἐκεῖ Γραικῶν ἔπρεπε νὰ ᾔναι Καθολικορωμάνοι» (τουτέστι νὰ ὁμολογῶσι τὰ τῆς καθολικορωμάνας Ἐκκλησίας, ὡς οἱ Οὐνῖται). Τὸ γένος (τῶν Ἑνετίησι Γραικῶν) Ἀρχιερέα τοῦ λοιποῦ τοιοῦτον δὲν ἠθέλησε. — Μετὰ παρέλευσιν ἐξήκοντα σχεδὸν χρόνων ἀπὸ τῆς Τυπάλδου ἀποστασίας ἡ Ἀριστοκρατία διὰ διατάγματος (τῷ 1762) ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Γραικοὺς νὰ ἐκλέξωσιν Ἀρχιερέα κατὰ τὸ παλαιὸν προνόμιον. Ἀλλὰ τὸ διάταγμα θέλει τὸν προβιδιασθέντα νὰ δείξῃ μὲ τὴν παραδοχὴν τῆς ἐν Φλωρεντίας Συνόδου τὴν ἰδίαν καθολικότητα, τουτέστι νὰ ἀθετήσῃ τὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας δόγματα, καὶ νὰ νυμφευθῇ τὰ τῆς Δυτικῆς, διὰ νὰ ᾔναι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀρχιερεὺς, καὶ τοιουτοτρόπως νὰ φαίνεται ὅ,τι δὲν εἶναι, διὰ νὰ ᾔναι ὅ,τι δὲν φαίνεται. — Ἐπὶ τοιαύτῃ συνθήκῃ ἐχειροτονήθη τις ἐν Κερκύρα, χωρὶς πρῶτον νὰ λάβῃ κατὰ τοὺς Συνοδικοὺς κανόνας καὶ ὅρους τὴν Πατριαρχικὴν ἐκδοσιν. Εἶπε καθ' ἑαυτὸν διανοηθεὶς, ὅς χειροτονηθῶ, καὶ ὕστερον θέλω λάβει τὴν ἄδειαν νὰ μὲ χειροτονήσωσι. Τοῦτο θέλει εἶναι ἓνα ὕστερον πρῶτον, τὸ ὅποϊον δὲν θέλει προξενήσῃ εἰς τὴν σύνταξιν τῆς κανονικῆς διατυπώσεως κανένα σολοικισμόν. Εἶπεν, ἀλλ' ἐλάνθασθη. Ὁ τότε τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἰθύνων Ἰωαννίκιος μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερωτάτης Συνόδου ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα συνδιασχεψάμενοι, ἔκριναν τὸν προχειρισθέντα, ὡς μὴ εἰσελθόντα διὰ τῆς πύλης, ἀλλὰ ἀναβάντα ἀλλαχόθεν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, τῆς ποιμαντικῆς προεδρείας

ἀναθέματος, καὶ τούτου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐκφωνουμένου, εἶπε μετ' ἄλλων ἁγίων Πατέρων καὶ ὁ ἱερὸς Ταράσιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, οἷον ἔχει τὸ ἀποτέλεσμα· «Δεινόν, φησί, τὸ ἀνάθεμα· πόρρω Θεοῦ βάλλει καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐκδιώκει, ἀπάγον εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξωτέρον» (α).

§. ιβ'. Μετὰ τοὺς πρώτους τούτους εἰσάγει καὶ ἄλλους τινὰς ὁ συγγραφεὺς ὡς δῆθεν διαλεγόμενους πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ βιβλίου. «Εἶπον (λέγει) ἄλλοι, ὅτι τὸ βιβλίον θέλει παραδοθῇ τῷ πυρί· τί ἐκ τούτου; Ἄν παρεδόθῃ παρὰ τῶν ἀπίστων τῷ πυρί καὶ αὐτὸ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον; Ἀλλ' ἡ θεία τοῦ Εὐαγγελίου ἀλήθεια δὲν κατεκάλῃ». Φεῦ! τοιαύτην δυσσεβῆ σύγκρισιν οὐτ' αὐτὸς ὁ Ἄρειος ἐφαντάσθη, ὅτε προσαγῇ τοῦ ἱσαποστόλου βασιλέως Κωνσταντίνου κατεκάησαν τὰ βλάσφημα αὐτοῦ βιβλάριχ (β), οὔτε οἱ αἵρετικοὶ Μονοφυσῖται, ὅτε θεσπίσματος τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Γ'. Συνόδου παρεδόθησαν τῷ πυρί τὰ βέβηλα καὶ ψυχοφθίρα αὐτῶν συγγράμματα (γ). Ἀλλ' ὁ πάντολμος οὗτος ἀληθολόγος ἐτόλμησε καὶ τοῦτο, παραβαλὼν τοὺς μὲν βλασφήμους αὐτοῦ λήρους πρὸς τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας, τοὺς δὲ χριστιανούς, οὓς ὑπώπτευσεν ὡς ἂν κατακαύσοντας τὴν καλὴν αὐτοῦ συγγραφήν, πρὸς τὸν Διοκλητιανὸν καὶ τοὺς ἄλλους διώκτας, ὅσοι κατέκαιον τὰς θείας Γραφάς (δ). Ταῦτα δὲ γράψας ἐπιφέρει εὐθύς, μετριάζων τὴν βλασφημίαν· «Ἄν τὸ ἡμέτερον βιβλίον περιέχει ἀνθρωπίνην ἀλήθειαν, αὐτὸ μὲν κατακαίεται, ἢ ἐν αὐτῷ ὁμῶς ἀλήθεια μένει ἄκαυστος»· ὡς ἔμεινε δηλαδὴ καὶ ἡ τοῦ Εὐαγγελίου· θεία μὲν πάντως ἐκείνη, ἀνθρωπίνη δὲ ἡ κατ'αὐτόν· ἀλλ' ὁμῶς κακεῖ καὶ ὧδε ἀλήθεια ταυτοειδῆς ἐπ' ἀκριβὲς καὶ ταυτοδύναμος! Ὅτι δὲ πολλάκις «ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων» καὶ «ματαιοῦνται πολλάκις ἐν ταῖς ἀληθείαις αὐτῶν», τοῦτο οὐδόλως ὑπενόησεν, ὡς ἔοικεν, ὁ συγγραφεὺς. Ἐπειτα καὶ οὐδ' ἀπλῶς καὶ ἀκράτως ἀνθρωπίνη καὶ κοσμικὴ ἡ περὶ ἧς διαπνεύεται ἀλήθεια, ἀλλ' ἔχει καὶ τι μέγα καὶ ἱερὸν καὶ ὅλως πνευματικὴν (ἔστι δ' ὅπου καὶ δόγματος ἄπτεται καὶ

(α) Θεοφάν. Χρονογρ. Τόμ. α. σελ. 744. ἐκδ. Βον.

(β) Βλ. Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Β. σελ. 634, 636.

(γ) Σωκρ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Α. θ.

(δ) Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Η. β.

τίον τὸν Πατριάρχην ἐπιστολήν. — γ) Τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος εἶδες ὅπως ἐξεικονίσθη καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσι (Κεφ. Β. σελ. 20). δ) Βλέπεις, τελευταῖον, καὶ αὐτὸν ἤδη τὸν Μαύρερον ὁμολογούντα εἰλικρινῶς, ὅτι μέχρι τότε οὐχ ὑπῆρχεν ἀνεξάρτητος ἡ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία (διότι φανερώς ἀποδέχεται καὶ αὐτὸς ἱστάμενον ἔτι τὸν φραγμὸν τῆς πατριαρχικῆς προστασίας, οὗ τινος ἀρθέντος, ἔμελλε τμηθῆναι καὶ κατασκευασθῆναι ἡ ὁδὸς τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω προκοπῆς!). Παρατήρησον προσέτι καὶ πόσον συμφώνως παρελογίζοντο περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἄν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν κατέστη (καθὼς λέγει) κλαυθμῶνος κοιλάς ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία (καὶ τοι καὶ τότε τοῦ διοικοῦντος αὐτὴν Πατριάρχου τουρκικαῖς ἐπιρροαῖς ὑποκειμένου!), ἔπρεπε λοιπὸν ἵνα πάλιν ἀναλάβῃ τὴν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἀρχαίαν διοίκησιν καὶ οἰκονομίαν, εἴ περ ἔμελλεν ἀπαλλαγῆσθαι τῶν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν κακῶν. Ἡ τὶ ἔπταισεν εἰς ταῦτα ὁ Πατριάρχης; Μὴ γὰρ ἐκεῖνος (καὶ μάλιστα καθὼς τουρκικαῖς ὑποκείμενος ἐπιρροαῖς!) ἐξέβρασε τὸν χεῖμαρρον τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἀνέδειξε τὴν ἐλληνικὴν Ἐκκλησίαν ἀληθῆ κοιλάδα κλαυθμῶνος; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοιαῦτα, ὅποια δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἐκθεσιν καὶ τὸ Σχέδιον τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὰ κατ' αὐτὴν τὴν Ἐπιτροπὴν, ἐπικρίνομεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς παραγράφοις, ἀκούσαντες πρῶτον καὶ τινὰς ἄλλας δικαιολογίας τῆς ἀνεξαρτησίας, ὅσας ἀμέσως ὁ Μαύρερος ὑπεσύναψεν.

§. γ. «Ἡ ἐλευθερία (λέγει) τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀνῆκεν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ κοινοῦ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνος. Καθὼς περὶ τὸ πολιτικὸν ἐσπούδαζον οἱ Ἕλληνες ἐλεύθεροι γενέσθαι τῆς τουρκικῆς δυναστείας, οὕτως ἠγωνίζοντο καὶ περὶ τὸ θρησκευτικόν, ὅπως ἐλευθερωθῶσι δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου, ὅστις καὶ καθίσταται καὶ καθαιρεῖται πάλιν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου. Καὶ ὑφίστατο μὲν πραγματικῶς ἡ ἐλευθερία αὕτη πρὸ πολλοῦ (καθὼς πρεῖπομεν), ἀλλ' ὅμως πρὸς οὕτω μέγα βῆμα (ἐπιχείρημα) καὶ σπουδαῖον καὶ ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος ἴσως σπουδαιότατον, οὐδόλως ἤθελεν ἡ Ἀντιβασιλεία προδοῖναι, χωρὶς ἐγκαίρου διασταθμήσεως τῶν ἐκ τούτου προερχομένων ὠφελημάτων καὶ ζημιῶν, πρὶν ἢ ἐρωτηθῶσι περὶ τούτου καὶ οἱ ἀνώτατοι Ἐκκλησιαστικοί. Διὰ τοῦτο (λέγει) διέταξα τὸν τότε ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν γραμματέα κ. Τρικούπην καὶ τὸν τότε σύμβουλον τῆς αὐτῆς γραμματείας κύριον Κωνσταντῖνον

ς'.

Ἑλλάδι Ἐκκλησίας κινηθέντες ἐν τῇ Συνελεύσει ζητήματος, ὡς καὶ ἄλλοτε ἡ διαδόητος αὕτη συμμορία παρώτρυνε τὸν ἀοίδιμον διδάσκαλον Ν. Βάμβαν ἐκδοῦναι τὸ ἀνάξιον τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς αὐτοῦ περὶ νεοελληνικῆς Ἐκκλησίας φυλλάδιον ἐκεῖνο, περὶ οὗ ἤκουσε παρὰ τῆς Συνόδου ὅσα ἤκουσε (βλ. Τόμ. Β. σελ. 388). Ἀλλὰ μόλις ἐφάνη τὸ σκότιον τοῦ ἀρχιμανδρίτου Μισαήλ διατριβίδιον, καὶ εὐθὺς ἐγένετο παρὰ τοῦ συγγραφέως ἡ ἀρμόζουσα Ἀπάντησις, ἐκδοθεῖσα τύποις Π. Κ. Παντελῆ, καὶ συνετέλεσεν οὐ μικρὸν πρὸς διαφώτισιν τῶν ἀμαθῶς καὶ σρεβλῶς παρηρμηνευμένων πραγμάτων. Ἐγραψε δὲ ταύτην εἰς φράσιν μὴ τετορνευμένην χάριν τῶν ἀντιπροσώπων, μὴ ὄντων τῶν πλείστων ἐντρίβων περὶ τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν (α).

Τελευταῖον ἐδημοσιεύσαμεν κατὰ πρῶτον τὸν τὰ καθ' ἡκοντα τοῖς ἱεροῦσι θεσπίζοντα Τόμον, ὃν εἰκοσαέτης ἔγραψεν εὐθὺς μετὰ τὴν ἄφιξιν Ἰωαννικίου, τοῦ ζηλωτοῦ καὶ περιφανοῦς ἐκείνου ποιμενάρχου τῆς Ἑλασσῶνος, εἰς Τσαριτσάνην (βλ. σελ. 553). Τὰ τότε γεγραμμένα πρὸς κληρὸν πόλεως ἐμπορικῆς (β) ἀπλοῖκόν καὶ ἐργατικόν, ἀποζῶντα μᾶλλον ἐκ τοῦ ἐπιτηδεύματος τέχνης τινὸς οὐχὶ τῶν βαναύσων ἢ ἐκ τοῦ γάλακτος τοῦ κατίσχνου ὑπὸ τῆς δουλείας ποιμνίου, ταῦτα καὶ σήμερον ἴσως οὐκ εἰσιν ἄχρηστα πρὸς πάντα κληρικόν, καὶ τοῦτον μὴ τυχόντα παιδείας συστηματικῆς. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐν τῷδε τῷ τόμῳ περιειλημμένα.

Ἐπισφραγίζομεν δὲ τὸν παρόντα σύντομον πρόλογον διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἣν ἔγραψεν ἡμῖν τῆς Ὁρθοδοξίας ὁ στύλος καὶ τῆς Μ. Ἐκκλησίας τὸ σέμνωμα, ὁ περιφανὴς Γρηγόριος ὁ Γ'. ὁ πρῶτον Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης, τὸ κῦρος τῶν λελεγμένων παρὰ τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ συγγράμματος παρὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐμφαίνων. Ἄλλων δὲ Πατριαρχῶν καὶ λογίων ἀνδρῶν ἐπιστολὰς ἐκρίναμεν περιττὰς παρθέσθαι, ὅπως μὴ ἐξογκώσωμεν τὸ βιβλίον.

† Ἐξοχώτατε ἐν ἰατροφιλοσόφοις καὶ ἐλλόγιμε Κύριε Σοφόκλεις Κ.

(α) βλ. Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις τῆς Γ'. Σεπτεμβρίου Ἑθνικῆς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως. σελ. 422, 424, 427. Ἐν Ἀθήναις, 1844.

(β) Περὶ τῆς εὐθηνίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ δραστηρίου πνεύματος τῶν κατοίκων τῆς Τσαριτσάνης ἱκανὰ μὲν ἔγραψεν ὁ σοφὸς Γαλάτης Heuzey (Le mont Olympe etc. pag. 19. Paris, 1860). Εἰρήκασι δέ τινα καὶ τῶν ἡμετέρων ὁ τε Λεονάρδος (Νεωτ. τῆς Θεσσαλ. χωρογραφία. Πέστη, 1836) καὶ Μάγνης (Περιήγησις ἡ τοπογρ. τῆς Θεσσαλίας σελ. 44. Ἐν Ἀθήναις, 1860).

καθημία Αθηνά

27.

μὴ τὸ «Ὁκνηρὲ δοῦλε, καὶ πονηρὲ», ἀκούσωμεν καὶ δι' ὑμᾶς κατακριθῶμεν, δικαίως, ὅτι τὰ ἡμῶν φορτία ἐπ' ὤμων ἀράμενοι φέρομεν, ἐκρίναμεν εὐλογον ἵνα διορίσωμεν διὰ τοῦ παρόντος τὰ ἀνήκοντα χρὴ τῷ ἱερατικῷ ἐπαγγέλματι διηρημένα εἰς τὰ ἀκόλουθα ἄρθρα, καὶ διορισμένα τίνα δέον φυλάττεσθαι ὑπὸ τῶν ἱερέων, τίνα ὑπὸ τῶν ὑποψήφίων, καὶ τίνα ὑπὸ τῶν ἐπὶ πνευματικῇ ἐπαγγελίᾳ εὐρισκομένων ταξειδιωτῶν ἱερομονάχων. Ὅτι μὲν οὖν ὁ φόβος τοῦ Κυρίου εἶναι τὸ συστατικώτερον παντὶ μὲν χριστιανῷ, ἐξαιρέτως ὅμως τοῖς τοῦ ἱεροῦ καταλόγου, καὶ ἡ πρὸς τὰ θεῖα εὐλαβὴς διάθεσις ἀναγκαιοτάτη τοῖς λειτουργοῖς τοῦ ὑψίστου, τοῦτο ἂν καὶ εἶναι τὸ κορυφαϊότατον, δὲν τὸ διορίζομεν εἰς τὰ κατωτέρω ἄρθρα, ὡς ἂν ὁποῦ εἰς τὰ τοιαῦτα ἀπαιτεῖται ἡγουμένως ἢ ἐλευθέρα τοῦ καθενὸς θέλησις, ἥτις εἶαι ἀκατάγνωστος· διὸ ἀφίνομεν τοῦτο εἰς τὸν ἐμβρατεύοντα καρδίας τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ γνωρίζῃ τοὺς αὐτὸν φοβούμενους καὶ εὐλαβούμενους, καὶ τοὺς ἀθεοφόβους καὶ ἀνευλαβεῖς, καὶ νὰ ἀποδώσῃ ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως. Ἡμεῖς ὅμως ὅσα φαίνονται καὶ ἐπκινοῦνται ὡς καλὰ καὶ ζηλοῦνται θέλει διορίσωμεν, ἐμποδίζοντες ὅσα καὶ σκάνδαλα προξενούσιν ἀνοίκεια καὶ ἀπάδοντα τῇ ἱερατικῇ εὐσχημοσύνῃ, καὶ ὡς κακὰ μὲ τὴν μίμησιν τῶν βλέπόντων κρημνίζουσι καὶ πάντα ἐτραχηλίζουσιν εἰς τὸ θάραθρον τῆς ἀπωλείας τοὺς ζηλοῦντας καὶ μιμουμένους· καὶ ἐν γένει ὅσα σεμνύνουσι καὶ σεβασιάζουσι τὴν ἱερατικὴν πολιτείαν, ἀποδεικνύοντα αὐτοὺς καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ τιμίους, καὶ τῷ ὄντι ὁδηγοὺς χριστιανικοῦ λαοῦ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀξιόους τῆς τῶν οὐρανῶν Βασιλείας.

Ἄρθρον α'.

Διορίζομεν τὴν μεταξὺ ὑμῶν ἀγάπην καὶ εἰρήνην· διότι αὐτὴν μᾶς ἄφικεν ἐνέχυρον ὁ Δεσπότης τῶν ἀπάντων· «εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν»· καὶ ὁ Ἀπόστολος βοᾷ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν τὸ κεφαλαιωδέστερον τῶν θείων προσταγμάτων τὸ διορίζομεν πρῶτον νὰ τὸ φυλάττωσι μεταξὺ τῶν οἱ ἱερεῖς, διὰ νὰ φυλαχθῇ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη. Διορίζομεν ἔτι νὰ μὴ γίνηται σύγχυσις μεταξὺ ὑμῶν περὶ μηδεμιᾶς ὑποθέσεως, μήτε περὶ ἐκκλησιαστικῶν εἰσοδημάτων, μήτε περὶ ἐμπορίας, ἀλλ' ὡς συλλειτουργοὶ καὶ ἀδελφοὶ ἀγγελικῶς πολιτευόμενοι νὰ ζητεῖ ἐν αὐτῇ τῇ ἀγάπῃ· εἰ δέ ποτε ἀκολουθήσῃ τι μεταξὺ ὑμῶν, νὰ διορθένηται ἡ ὑπόθεσις εἰρηνικῶς κατὰ τὴν εὐλογοφανῆ

τοῦτες οὕτω τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς
 ἱεραρχίας θεσμούς; Ἄπαγε! οὔτε ὁ ἱερὸς Κλῆρος, οὔτε πᾶς ὁ εὐσεβὴς
 τῇ Ἑλλάδος λαὸς οὐδέποτε ἐφυσιώθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε πῆξαι
 θυσιαστήριον ἐναντίον πρὸς τὸ τῆς ἁγίας καὶ σεπτῆς αὐτῶν
 Μητρός!

§. η. «Ἄλλ' οὐδὲ (λέγει) τοῦ κανονικοῦ ὀνόματος τοῦ Πατριάρχου
 ἐμνημόνευον πλέον οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς Ἑλλάδος, πάντες δὲ τὸ πάσης
 ἐπισκοπῆς» - Ἀλλὰ καὶ τούτου τὰς αἰτίας εἵπομεν ἐν τῷ ἱστο-
 ρικῷ (Τμήμ. Α. Κεφ. Α. §. ιβ). Ἐνταῦθα δὲ τοῦτο μόνον προστιθέμεθα
 (χάριν τοῦ Μαυρέρου). Ἄν οἱ ἀρχιερεῖς ἐμνημόνευον πάσης ἐπι-
 σκοπῆς ὀρθοδόξων, τοῦτο οὐδὲν ἁπλοῶς ἀποδεικνύει τούτους ἀπο-
 στατήσαντας δῆθεν ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου. Καὶ ὄφειλον μὲν πάντες
 μνημονεύειν τοῦ κανονικοῦ ὀνόματος ἐκείνου κατὰ τοὺς ἱεροὺς θεσμούς.
 Ἐπειδὴ δὲ κατ' ἀνάγκην τῶν τοῦ πολέμου περιστατικῶν («πᾶν δὲ
 τὸ ἐξ ἀνάγκης παρανομούμενον αὐταναίρετον») ἀπεσιώπησαν τὸ μνη-
 μόσυον, τί ἄλλο πλέον εἶχον μνημονεύειν εἰς τὸ ἐν πρώτοις, εἰ
 μὴ τὸ πάσης ἐπισκοπῆς; Τοῦτο δὲ οὐ μόνον ἕκαστος τῶν ἀρ-
 χιερέων, ἀλλὰ καὶ πᾶς τις ἱερεὺς (ἐν τῇ μετὰ τὸ «ἐν πρώτοις»
 μυστικῇ εὐχῇ) μνημονεύει καθ' ἑκάστην ἐπὶ τῆς θείας λειτουργίας τῶν
 μυστηρίων. Τί δὲ κυρίως ἐφρόνουν οἱ τῆς Ἑλλάδος ἀρχιερεῖς περὶ τοῦ
 Πατριάρχου καὶ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀποδείκνυσι τρανῶς ἡ τού-
 των πρὸς τὴν ἐν Ἑρμιόνη (ἢ Τροιζῆνι) ἐθνικὴν Συνέλευσιν ἐπιστολή.
 Πλὴν δῶμεν τῷ σοφῷ Μαυρέρῳ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς εἴτε ἄκον-
 τες, εἴτε καὶ τινες ἄσμενοι καὶ ἐκόντες (οὗς «τύφος ἐπῆρε καὶ θράσος
 τοῦ νοῦ πλέον») κατέλιπον τὸ μνημόσυον τοῦ Πατριάρχου· ἐκ τούτου
 συνάγεται οὐδὲν ἕτερον, εἰ μὴ ὅτι παρέβαινον κανόνα ἐκ-
 κλησιαστικόν, καθὼς καὶ τινες τῶν ἐπισκόπων (ὡς καὶ οἱ περὶ ὧν
 διελάβομεν Τμήμ. Α. Κεφ. α. §. ιβ) ἀφέντες τὸ κανονικὸν μνημόσυον
 τοῦ ἰδίου ζώντος ἔτι μητροπολίτου, ἐμνημόνευον καὶ αὐτοὶ πάσης
 ἐπισκοπῆς. Ἀλλ' οὔτε ἐκ τῆς τοιαύτης παραβάσεως ἀκυροῦται
 τὸ κανονικὸν τοῦ Μητροπολίτου δικαίωμα, οὔτε ἐκ τῆς ὑποτιθεμένης
 παρεκτροπῆς τῶν Μητροπολιτῶν ἀναιρεῖται ἡ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρό-
 νου ὑπεροχή, καθὼς ὑπέλαβον οἱ περὶ τὸν Μαύρερον. Ἡ μήπως ἕκα-
 στος τῶν ἀρχιερέων μνημονεύων τὸ πάσης ἐπισκοπῆς ἐμελέτα
 κατὰ τῆς, ὑφ' ἧς ἐχειροτονήθη, μεγάλης Ἐκκλησίας ἀνταρσίαν, σπουδά-
 ζων ὅπως καταστήσῃ αὐτοκέφαλον καὶ ἀνεξάρτητον τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ

λατῶν ἢ καὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην πλήρης συνέλευσις τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων· καὶ μάρτυς ὁ Βαλσαμὼν ἱστορῶν τινα διάγνωσιν τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου ἀποφανθεῖσαν κανονικῶς, ὅτι «ὥφειλε τὸ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Θηβῶν καινισθῆναι» (τουτ. καινοτομηθῆναι ἐπὶ χειροτονία ἐπισκόπου), «ὥφειλεν ἐπιτραπῆναι παρὰ τῆς μεγάλης Συνόδου μετὰ διάγνωσιν κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν κανόνα» κτλ. (Ἑρμην. εἰς τὸν ς. τῆς ἐν Σαρδικῇ). Καὶ «Τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως ἀφορίσαντος τὸν ἴδιον κληρικὸν τὸν Καψορύμην, καὶ τοῦτο εἰπόντος διὰ πολλῶν μητροπολιτῶν ζητῆσαι τὴν τοῦ οἰκείου μητροπολίτου συμπάθειαν καὶ μὴ εἰσακουσθῆναι, διὰ τοῦτο καταντῆσαι εἰς τὴν μεγάλην Σύνοδον» (Ἑρμην. εἰς τὸν ια, τῆς ἐν Καρθαγ.). Καὶ «ἐπισκόπου τινὸς δικαζομένου μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἡ Σύνοδος ἀπεφάνετο μὴ καταβλάπτεσθαι τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ἐξ ὧν ὁ ταύτης πρόεδρος ἔπραξε παρὰ γνώμην τῶν οἰκείων κληρικῶν καὶ τῆς μεγάλης Συνόδου» (Ἑρμην. εἰς τὸν ρκ. τῆς ἐν Καρθ.). Καὶ αὐτὸς δὲ μόνος ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης (εἰ δεῖ καὶ τοῦτο προσθεῖναι) διὰ τοῦ «ἡ μεγάλη τοῦ ἁγιωσύνης» τιτλοφορεῖται ἐν Συνοδικῷ σημειώματι ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Μιχαήλ (βλ. Βαλσαμ. εἰς τὸν νδ (ξγ) τῆς ἐν Καρθαγένῃ). Καὶ τοῦτο μὲν οὕτως. Ἐπειτα καὶ ἄλλως ἡ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἁγία ἐκείνη Σύνοδος τύπον παρεῖχε Συνόδου Οἰκουμενικῆς, ἐν ᾗ ἡ καθόλου παριστάνεται Ἐκκλησία. Προήδρευε μὲν γὰρ ταύτης ὁ τῶν πέντε (μετὰ τοῦ Ῥωσσίας) πατριαρχῶν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας προκαθήμενος Κωνσταντινουπόλεως, συνήδρευε δὲ καὶ ὁ πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων. Ὁ δὲ τῆς Ἀντιοχείας θρόνος ἐχόρευε τότε, πρὸ μικροῦ προτετελευτηκότος τοῦ τῆς Ἀντιοχείας Μεθοδίου (ὅστις ἀντιπρόσωπον εἶχε δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς πατριαρχείας τὸν πρῶν Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντιὸν τὸν Α, συνεδρεύοντα καὶ τοῦτον ἐν τῇ Συνόδῳ). Τοῦ δὲ Ἀλεξανδρείας ἡ ψῆφος καὶ ἐκλογή μετὰ τῆς χειροτονίας ἐπιπροπικῶς ἀνέκειτο εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον πρὸ χρόνων παλαιῶν (ἀφ' οὗ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνος μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐστερήθη παντελῶς ἐπισκόπων μέχρις ενός). Οἱ δὲ συνεδριάζοντες Μητροπολῖται τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ὑπῆρχον οἱ αὐτοὶ καὶ ἔφοροι, διὸ καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἑκατὸν πέντε (ἐκτὸς τῶν τῆς Ἑλλάδος) μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων (περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Συνόδῳ συνεδρευόντων πρῶν

ἐν πρώην Λαρίσσης, εἶτα δ' Ἀργολίδος Κύριλλος, καὶ ὁ τότε πρώην Ἡλιουπόλεως, εἶτα δὲ Κυκλάδων Ἄνθιμος, καὶ τινες ἄλλοι. Καὶ ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν 9 κανονικῶν ἐδελέασαν τοὺς πλείστους, οἷον τὸν Κορυνθίου Κύριλλον, ὑποσχόμενοι τὴν προεδρείαν (ὡς ἄλλην Πατριαρχείαν), καὶ πρὸς τῷ καλῷ καὶ πεπιεσμένῳ σικτομετρίῳ προσυποσχόμενοι καὶ ἐπίμετρον (α). ἔκτον· Καὶ τόπον τῆς Συνελεύσεως παρελεύασε πρόσφορον αὐτὸ τὸ οἶκημα τῆς Γραμματείας, συστέλλουσα ἡλιονότι καὶ στενοχωροῦσα τῶν ἀντιλεγόντων τὴν παρρησίαν, ἐνθυμούμενων τὸ τῆς παροιμίας, ὅτι «καὶ τοῖς τοίχοις ἔνεισιν ἔστα»! Εἰς ἄλλην δὲ χωριστὴν οἰκίαν ἀσύμφορον ἐνόμιζε τὴν συνάθροισιν, διότι τότε τῶν ἐναντίων αἱ γνώμαι μᾶλλον ἐλεύθεραι ἐκφραζόμεναι διεκινδύνευον τὰς τῶν φίλων ὑπερνεκᾶν. Ἐλάλουν δ' ἂν τὸ παριστανόμενον θαρρόντως καὶ οἱ δειλότεροι. Καὶ τῶν ἐξωθεν δέ τινες παρατυχόντες καὶ ὑπακούοντες ἔμελλον θορυβεῖν, διαδίδοντες εἰς τὸ δημόσιον τὰ λεγόμενα (πρᾶγμα πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Κυβερνήσεως ἀσύμφορον). Ἐβδομον· Ὅρον χρονικὸν τῆς ἀποφάσεως τῶν πρώτων συνεληθόντων ἔταξεν αὐτὸ τὸ μόριον τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν συνῆλθον. Περαιτέρω δὲ εἰς ἄλλην ἡμέραν οὐ παρέτεινε τὴν περὶ τοῦ προβλήματος σκέψιν καὶ συζήτησιν τῶν συνεληθόντων· καὶ τοῦτο, διὰ δύο λόγους· πρῶτον, διότι ἐφοβεῖτο μή τινες καὶ ἄλλοι τῶν προσκληθέντων Ἀρχιερέων ἐπελθόντες ἐν τῷ μεταξύ καὶ μετασχόντες τῆς βουλῆς, ἐπαυξήσωσι τὰς γνώμας τὰς ἐναντίας· δεύτερον δὲ οὐδ' ἐξ αὐτῶν τῶν συνεληθόντων τοὺς ὁμόφρονας εἶχε παντάπασιν ἀσφαλεῖς· διότι, ἂν ἐξήρχοντο τοῦ οἰκήματος, πρὶν ὑπογράψωσι τὸ πρωτόκολλον, ἠδύναντο μεταβληθῆναι τὰς γνώμας, ὑπ' ἄλλων ἴσως μεταπεισθέντες. Ὅγδον,

(α) Μία τῶν ὑποσχέσεων δι' ὧν οἱ περὶ τὴν Γραμματείαν ἐπαιδαγώγουν τὰς ἐλπίδας τῶν τοιούτων Ἀρχιερέων ὑπῆρχε καὶ ὅτι «οἱ κατὰ καιροὺς ἐκλεγόμενοι μέλη τῆς ἐσομένης Συνόδου μέλλουσι φορεῖν καὶ σταυρὸν ἐπιστήθιον, ἀδαμαντοκόλλητον καὶ βαρύτιμον». Καὶ ἐμέτρουν τὰ στήθη τῶν πρὸς οὓς ὑποσχοῦντο τὸ καλλιστεῖον, ἵνα κατασκευασθῇ ἰσόμετρος καὶ ἀρμόδιος ὁ σταυρὸς! (Βλ. Αἰῶν. ἀριθμ. 224). Ἀλλὰ τοιοῦτο μὲν λιθοκόλλητον καλλιστεῖον τῶν Συνδικῶν εἰς μάτην ἤλπισαν οἱ πρὸς οὓς ἐπηγγέλθη. Ἡμεῖς δὲ καὶ τοῦτο διεμνημονεύσαμεν τὸ κοινῶς ὡς βέβαιον ὁμολογούμενον συμβεβηκὸς (καὶ περ' ἄλλως καθ' ἑαυτὸ μικροπρεπέστατον καὶ παιδαριῶδες), ἵνα φανῇ καὶ ἐκ τούτου ποῖοι πρὸς ποῖους καὶ μέχρι ποῶν μέσων καταβαίνοντες κατεσκεύαζον τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας.

πρωτεύως. Ἀλλὰ τίς ἂν γένοιτο λαμπρότερος καὶ βασιλικώτερος νόμος, εἰ μὴ ἢ παρὰ τοσούτων εὐσεβῶν καὶ ἀοιδίμων Αὐτοκρατόρων κεκυρωμένη διάταξις, ἥτις «τοὺς τῶν ἑπτὰ ἀγίων Συνόδων κανόνας ἐθέλει κρατοῦντας καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν ὡς τὰς θείας Γραφάς»; Οἱ δ' αὐτοὶ φιλόχριστοι βασιλεῖς διεκήρυξαν καὶ ὅτι «οἱ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἐναντιούμενοι πραγματικοὶ τύποι (νόμοι πολιτικοὶ) ἄκυροί εἰσι (βλ. Φωτίου Νομοκάν. Τίτλ. α. κεφ. β). Ὅθεν καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἐξελέγξας τινὰς προσκομίζοντας νόμους τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἐναντιούμενους, «ἐπισημείωσαι (φράσι) τὴν παροῦσαν ἐρμηνείαν, καὶ ἔχων αὐτὴν ἐπὶ μνήμης λέγε τοὺς κανόνας ἰσχύειν πλέον τῶν νόμων· οἱ μὲν γάρ, ἤγουν οἱ κανόνες, ὡς παρὰ βασιλέων καὶ ἀγίων πατέρων ἐκτεθέντες καὶ στηριχθέντες, ὡς αἱ θεῖαι Γραφαὶ δέχονται· οἱ δὲ νόμοι παρὰ βασιλέων μόνον ἐδέχθησαν ἢ συνετέθησαν, καὶ διὰ τοῦτο οὐ κατισχύσουσι τῶν θείων Γραφῶν οὐδὲ τῶν Κανόνων» (σχόλ. εἰς Νομοκάν. αὐτόθι). Ὅτι δὲ καὶ βασιλικαὶ διατάξεις ἐπικυροῦσαι τοὺς κανόνας τῶν ἑπτὰ οἰκουμενικῶν ἀγίων Συνόδων συνεπικυροῦσι καὶ τοὺς ὑπὸ τούτων βεβαιωθέντας κανόνας τῶν τε τοπικῶν Συνόδων καὶ τῶν λοιπῶν Πατέρων, ὁ αὐτὸς ἐσημείωσε Βαλσαμὼν (αὐτόθι), καὶ εἶπεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν.

§. λε. Ταῦτα ἔχεις, ἀναγνώστα, πρὸς ἀπάντησιν τῶν ἐν τῷ πρώτῳ ἀνεπιγράφῳ μέρει τοῦ Ἀντιτόμου γεγραμμένων (σελ. 4—7), μακρὰ μὲν ὡς πρὸς ἐκεῖνα τὰ ἀποφθεγματικά καὶ τῶν ὅλων τοῦ συγγράμματος ἀρχῶν περιληπτικά καὶ δηλίου δεόμενα κολυμβητοῦ, ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα ἀναγκαῖα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς διαθέσεως καὶ κρίσεως καὶ τῶν δοξασιῶν τοῦ συγγραφέως, μεθ' ὧν εἰσέρχεται εἰς ἀνάλυσιν τοῦ ἱεροῦ Συνοδικοῦ Τόμου. Τᾶλλα δέ, ὅσα περιέχει τὸ αὐτὸ πρῶτον μέρος, τὰ μὲν εἰσιν ὅλως προσωπικά (καυχᾶται γὰρ ὅτι «ἔλαβε πολὺ μέρος, καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν ἔνδοξον ἐκείνην πράξιν τοῦ κατὰ τὸ 1833 καταστατικοῦ (σελ. 8)· ἀπολογεῖται δὲ δῆθεν περὶ τῆς μέχρι τοῦ 1851 μὴ διακρινώσεως τῆς ἐνδόξου ταύτης πράξεως πρὸς τε τὴν Μεγάλην καὶ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας (σελ. 9)· ψέγει δὲ καὶ αὐτὴν τὴν τῷ 1850 γενομένην, ὡς ἐσπευσμένως καὶ λίαν ἀπολιτεύτως γεγεννημένην· ψέγει δὲ καὶ τὸν τότε κινήσαντα τὸ πρᾶγμα ὑπουργὸν καὶ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιτετραμμένον καὶ τὸν γραμματοφόρον τῆς πρὸς τὸν Πατριάρχην ἐπιστολῆς τοῦ προέδρου τῆς Συνόδου· διηγεῖται δὲ καὶ ἱστο-

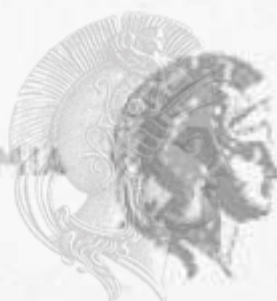
ξιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς καθυποβάλλεται, τέλος, καὶ αὐτὸ τὸ Δογματικόν ἄκουε.

Ἄρθρ. 18 Ἡ σύνοδος ἐπαγρυπνεῖ περὶ τὴν διατήρησιν τριῶν μάλιστα κεφαλαίων, τῶν ἐφεξῆς· 1) «τῆς καθαρότητος τῶν δογμάτων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» (ἄφ' οὗ δηλονότι κατηργήθη τὸ μέγιστον δόγμα, τὸ τῆς ἐνότητος!)· 2) «τῶν ἀνέκαθεν παραδεδεγμένων ἐκκλησιαστικῶν κανόνων» (ἄφ' οὗ πρῶτον αὐτὴ ἡ Σύνοδος καθιδρύθη καὶ κατέστη διὰ πανηγυρικῆς καταπατήσεως τῶν θείων κανόνων· δηλονότι τοῦ λδ, τῶν Ἀποστόλ. τοῦ ς, τῆς Α. τοῦ θ, τῆς Β. τοῦ η, τῆς Γ. τοῦ κη, τῆς Δ. Οἰκουμενικῆς Συνόδου· τοῦ θ, τῆς ἐν Ἀντιοχ. κτλ. καὶ αὐτὴ δὲ καταστᾶσα κατεπάτησε Συνοδικῶς οὐκ ὀλίγους τῶν κανόνων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, οἷον τοὺς περὶ γάμου, περὶ μοναχῶν κτλ.) καὶ 3) «τῶν ὀρθῶς ἐχόντων ἐθίμων» (σημειῶσαι τὸ ὀρθῶς ἐχόντων· διότι πολλὰ τῶν ἱερῶν ἐθίμων καθυποβάλλονται εἰς κατάργησιν, ὡς δὴ ἦθεν μὴ ὀρθῶς ἔχοντα!). Οὕτω λοιπὸν ἐπὶ τούτων ἐπαγρυπνοῦσα ἡ Σύνοδος, τί ποιεῖ; ἀναφέρεται πρὸς τὴν Κοσμικὴν ἀρχὴν ζητοῦσα τὰ πρὸς θεραπείαν καὶ διόρθωσιν τοῦ πράγματος, ὅσας ἀνθρωπότης ὅποιοςδήποτε ἐπιχειρήσῃ νὰ ταραξῇ τὴν Ἐκκλησίαν δι' ἐτεροδοξίας καὶ προσηλυτισμοῦ» κτλ. Καὶ ὅταν λοιπὸν ἡ μὲν Σύνοδος ἀναφέρηται (καθὼς πολλάκις ἀνήνεγκε), σιγᾷ δὲ καὶ ἀνηκουστῇ (καθὼς αἰέποτε ἐκώφευσεν) ἡ κοσμικὴ Κυβέρνησις, τότε περιφέρονται πλέον ἐλευθέρως παντοῖα βιβλία κατὰ τῆς εὐσεβείας· προσηλυτίζουσιν οἱ Ἀναμορφωταὶ καὶ ἄλλους, καὶ μάλιστα τὰ παιδιά τῶν ὀρθοδόξων· ἐκδίδοντ' ἐφημερίδες βλασφημοῦσαι δημοσίως εἰς τὰ θεῖα δόγματα καὶ μυστήρια τῆς ἀμωμήτου πίστεως· χλευάζουσιν ἐνίοτε τὰ θεϊότατα καὶ αὐτῶν τινες (ἂν τύχη) τῶν πεφωτισμένων καὶ ἀδεισδαιμόνων, εἴτε παρρησία, εἴτε καὶ δι' ἀλληγοριῶν καὶ ὑποκειῶν. Καὶ ἀπλῶς ἀποδαίνει ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς ἑλλάδος καὶ κατ' αὐτὸ τὸ δογματικὸν καὶ ἱεροτελεστικὸν ἀπερίφρακτος καὶ ἀτείχιστος, «Ἄμπελος καθηρημένη τὸν φραγμὸν αὐτῆς, καὶ πρὸς τρυγητὸν ἀνέδην ἀναπεπταμένη πᾶσι τοῖς παραπορευομένοις τὴν ὁδόν»!

Ἄρθρ. 21. Ἡ Σύνοδος ὀρίζει τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τοῦ κλήρου κατὰ τὰ ἐκκλησιαστικά. Δύναται ὅμως καὶ ἐκκλησιαστικὸς ἐκκλησιαστικὸν ἐνάγειν ἀπ' εὐθείας εἰς πολιτικὰ δικα-

παραδόξως επισυνῆψεν (ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω) τὸν τοῦ Συντάγματος θεσμὸν ὡς ὁμόψηφον καὶ ταῦτὰ νομοθετοῦντα, καὶ οἷον ἐπανάληψεν τοῦ ἀριδὴλως ὑπ' αὐτοῦ καταργηθέντος Καταστατικοῦ τοῦ 1833. Ὡς ὁμολογεῖται καὶ τὰ αἰτήματα τῆς ἐπιστολῆς.

Δ) «Ἦδη τοίνυν τῶν δυσχερῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος ἐξομαλυνόντων καὶ τοῦ καιροῦ ἐπιτρέψαντος, καθήκον ἡμῶν ἱερὸν ἡγησάμεθα πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἀναγγεῖλωμεν τοῦτο (τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὸ περὶ τῆς συστάσεως τῆς Συνόδου).» Καὶ τοῦτο παράδοξον. Ἐν τοῖς Πρακτικοῖς (Πράξ. α) τῆς (πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Καταστατικοῦ) πρὸς διοργανισμὸν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν προσδιορισθείσης ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκομεν ὅτι, ἀφ' οὗ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀνακηρύξῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς ἐπισήμως, θέλει τὴν γνωστοποιήσῃ ἐγγράφως διὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς ἀδελφὰς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀνατολικοῦ δόγματος» (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 99). Ἀλλ' ἔκτοτε (τῷ 1833) παρῆλθον ἔτη δέκα μέχρι τοῦ Συντάγματος, καὶ ἡ τοιαύτη γνωστοποίησις οὐκ ἐγένετο· ἀλλὰ καὶ τοῖς κληρικοῖς ἀπηγόρευτο μὴ ἐξέρχεσθαι τοῦ Κράτους, μήπως, τυχόν, ἱεραργοῦντες μνημονεύσωσι τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου, εἰς ἄλλην ἀνήκοντος Ἐκκλησίαν, πρὸς ἣν ἡ ἱερὰ τοῦ Βασιλείου Σύνοδος οὐδεμίαν εἶχε σχέσιν καὶ κοινωνίαν μέχρι τοῦ Συντάγματος (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 336). Τότε δὲ ἡ Σύνοδος καὶ ἄλλοι τῶν Ἀρχιερέων ἔγραψαν γνώμην πρὸς τὴν ἐθνικὴν Συνέλευσιν ἐξαιτούμενοι τὴν πρὸς τὴν Μεγ. Ἐκκλησίαν καὶ τὰς λοιπὰς κοινωνίαν καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ Καταστατικοῦ, καὶ ἡ γνώμη ἐγένετο δεκτὴ εἰς τὴν Συνέλευσιν (βλ. ταύτην ἐν Τμήμ. Β. σελ. 492). Πλὴν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ Συντάγματος ὅλη πάλιν παρῆλθεν ἐπταετία μέχρι τῆς προκειμένης παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐπιστολῆς (1843—1850), καὶ οὐδεμία γέγονεν ἐν τῷ μεταξύ πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἀναφορά, καίτοι γε πρὸς τοῦτο πολλὴν παρεῖχεν ἄδεια καὶ εὐκαιρίαν δι' ὅλης τῆς δεκαεπταετίας ταύτης πολλάκις ἡ εἰρηνικὴ κατάστασις τοῦ θεοστηρίχτου Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ὁ δὲ τῆς Ἀληθείας συγγραφεὺς καταψέγων ὡς πρόωρον καὶ κατεσπευσμένην καὶ ταύτην τὴν πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἀναφορὰν τῆς Κυβερνήσεως ἤθελεν, ἄγαν ἤθελεν, ἵνα καὶ ἐπέκεινα τῆς δεκαεπταετίας ἀναβληθῇ ἡ πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας κοινοποίησις τῆς αὐθαιρέτου ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς συστάσεως τῆς Συνόδου. «Ὅτε (λέγει) ὑπῆρχε βεβαία ἡ ἐπιτυχία» (τῆς τούτων παρὰ τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας ἀναγνωρίσεως καὶ ἀποδοχῆς), «καὶ οὐδεὶς ὑπῆρ-

ματός ἤδη δεδογμένου, ὡς προεψηφισμένου ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως (δ-
περ αὕτη καὶ ὡς προϋπάρχον ἀπεδέξατο καὶ ἐκύρωσε)· καὶ δεύτε-
ρον, ἵνα τῆς βιαίας ἀνεξαρτισίας τὸ ἄ ος (ἂν τὸ πρᾶγμα δι' ἐλθῇ)
εἰς αὐτὴν τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἀρχιερέων ἢ Κυβερνισις ἀπορίπτη. —
Ε) Δότι ἡ Συνέλευσις συνεκροτήθη καὶ ἐκ πολλῶν Ἀρχιερέων μὴ κα-
νονικῶν, ἀλλ' ἐπηλύδων καὶ ξένων, οἵτινες οὐδεμίαν πλεον (οἱ δὲ καὶ
οὐδέποτε) εἶχον ἐπισκοπὴν καὶ τοιοῦτοι σχολάζοντες καὶ βακα-
ντίβοι ἦσαν οἱ πλείους τῶν ἡμίσεων εἰς τὴν περὶ τῶν ὁλῶν ψυφι-
σαμένην πρώτην ἐκείνην συνεδρίασιν (ἦσαν ἐν αὐτῇ κανονικοὶ καὶ
13, ἐπήλυδες Ἰλ. Τμήμ. Β. σελ. 17). Καὶ καθόλου δὲ τῶν πάν-
των προκληθέντων καὶ κατὰ καιροὺς ἐμφανισθέντων 30 Ἀρχιερέων,
μόλις οἱ ἡμίσεις εἶχον ἐν τῷ ἑράτει κανονικὰς ἐπισκοπὰς, οἱ δὲ λοι-
ποὶ πάντες ὑπῆρχον παρεπίδημοι καὶ πρόσφυγες (τούτων δὲ τινες ἦ-
σαν, ὡς ἐλέγετο, καὶ καθηρημένοι)· ἀλλὰ τοιούτους οὐδαμοῦ τῶν
Ἐκκλησιαστικῶν Συνόδων οὔτε τῶν τρικῶν οὔτε τῶν Οἰκουμενικῶν
βλεπομένῳ προτικῇ λημένους οὐδ' ὑπῆρχον ὅλως ἐν αὐαῖς δεκτοὶ οἱ
μὴ ποιμαίνοντες ἐμπράκτως Ἱκκλησίας, ὥς βεβαιούται σαφῶς ἐκ τε
τῶν ὑπογραφῶν τῶν ἐν τοῖς πρακτικοῖς σωζομένων, καὶ τῆς Ἐκκλη-
σιαστικῆς ἱστορίας, καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν Κανόνων αὐτῶν (α). — ς) Διό-
τι ἡ μόνον ἐξ Ἀρχιερέων Συνέλευσις εἰς πράγματος ἀπόφασιν ἀνή-

(α) Ἡ Συνέλευσις αὕτη παρομοιάζει κατὰ τοῦτο πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀντιο-
χείας Ἰωάννου κατὰ τοῦ θείου Κυρίλλου καὶ τῆς Γ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου
γενομένην ἐκείνην Συλλογὴν ὅστις «συλλέξας ὡς περ κολλήγιον (collegium)
ἐαυτῷ τριάκοντά ποντοῦτον ἀριθμὸν ἀνθρώπων ἐπισκόπων
ἐχόντων ὄνομα, ὧν οἱ μὲν εἰσιν ἀπόλιδες, σχολάζοντες
δὲ καὶ Ἐκκλησίας μὴ ἔχοντες, ἕτεροι δὲ καὶ πρὸ πολλῶν ἐ-
τῶν ἐπὶ δειναῖς αἰτίαις καθηρημένοι ἀπὸ τῶν ἰδίων μητροπολιτῶν —
πρᾶγμα τετ' ἄμνηκεν ἀνόσιον, ὃ μηδεὶς πώποτε τῶν πρὸ αὐτοῦ συνιάττει γὰρ
κατὰ μόνας χαρτίον καὶ δὴ καθαιρέσεως ὄνομα καὶ ὕβριν προσετρίψατο τῷ
ἀγιωτάτῳ καὶ θεοσεβεστάτῳ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπῳ Κυρίλλῳ» κτλ. (Βλ.
Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Α. σελ. 520) Ὡς ἐκεῖνο τὸ ὡς περ κολλήγιον
οὕτω καὶ ἡ Συνέλευσις αὕτη ἐκ πολλῶν ὁμοίων συγκειμένη προσώπων συνέ-
ταξε χαρτίον καθαιρέσεως, ἂν μὴ τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας, ἀλλ' ὅμως τῆς
κανονικῆς ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος κυριαρχίας τοῦ Πατριάρχου, καὶ τούτου οὐχὶ ἐ-
τέρου κλίματος, ἀλλ' αὐτοῦ ἐκείνου, εἰς ὃν ὑπῆρχεν ὑποτελής. Καθ' ἐν μόνον
διαφέρει καὶ τακτικώτερον τὸ περὶ τὸν Ἀντιοχείας Κολλήγιον ἐκεῖνο, καθ'
ὅτι εἶχεν ὀκτωσὺν ἀρχιερατικῆς συνελεύσεως μορφήν, συνηγμένον περὶ τὸν

ἐν δύνανται νὰ ὑπόκηται» καὶ τὰ ἐξῆς. Τῆς δὲ τοιαύτης ἀποφάνσεως, τῆς πάντα μὲν τὰ προῤῥηθέντα ἔθνη πάσας δὲ τὰς αὐτῶν Ἐκκλησίας συλλήθεον περιεχούσης, δισσᾶς τὰς ποιητικὰς αἰτίας ἀποδίδωσι, πρῶτην «τοῦτο (τὸ ὑποκεῖσθαι) ὑπάρχει ἀντιπολιτικὸν καὶ ἀσύμφορον» (περὶ οὗ ἐφεξῆς)· δευτέραν «εἶναι ἐναντίον εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας». Ἰστέ (κατ' αὐτὸν) ἡ Ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ὑπάρχει τύπος καὶ κανὼν διοικήσεως, πρὸς ὃν ἀφορῶσι πᾶσαι αἱ ἑτερόδοξοι Ἐκκλησίαι τῶν αὐτονόμων τῆς οἰκουμένης ἐθνῶν! Ἀλλ' εἰς ἂν τοῦτο (Θεοῦ θέλοντος) κατορθωθῇ, ὅταν καταντήσωσιν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐλπιζομένην ἐνότητα τῆς πίστεως, συγχωρεῖται ἴσως, ἂν ὑπομνήσωμεν τὸν γενικὸν τοῦτον γνωμολόγον, ὅτι ὅσον πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς προκειμένης προτάσεως ἐσφαλὴ πολλαχῶς. α) Συμπεραίνει ἐκ τῶν μερικῶν ἐπιφέρων τὸ καθόλου, παραβαίνων τὸν καιριώτατον κανόνα τῆς λογικῆς, καὶ συνάγων ἐννοίας ψευδεῖς καὶ συγκεχυμένας, ὡς φανήσεται σαφέστερον ἐκ τῶν ἐπομένων· β) Αἰτιολογεῖ ψευδῶς. Ἐκ τῶν δύο τῶν περὶ τοῦ ὑποκεῖσθαι αἰτιῶν εἶδομεν ἀνωτέρω τῆς δευτέρας τὸ παράλογον (λέγω δὲ τὴν καὶ εἰς τὰς ἄλλας τὰς ἑτεροδόξους Ἐκκλησίας γενικὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας). Ὅσον δὲ περὶ τῆς πρώτης (καὶ ταύτης καθολικῶς ἐκφερομένης) αἰτίας τοῦ ἀντιπολιτικοῦ καὶ ἀσύμφορου ἀντιλέγουσιν (ὡς νομίζομεν) ἰσχυρῶς πρὸς τὸν γνωμολόγον αἱ ἑτερόδοξοι Ἐκκλησίαι (καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἡ Δυτικὴ, ἥτις ἔτι καὶ νῦν ἤδη καθ' ἡμᾶς καὶ συμφέρον πρᾶγμα καὶ πολιτικὸν δογματίζει τὸ ὑποκεῖσθαι πάντων τῶν ὁμοδόξων αὐτονόμων ἐθνῶν τὰς ἐκκλησίας ὑπὸ τὸ κῦρος τοῦ Ποντίφηκος). Ἡμεῖς δὲ περιοριζόμεθα κυρίως εἰς μόνην τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἐν ἣ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καθορῶμεν καὶ αὐτονόμων ἐθνῶν ἐκκλησίας ἡξηρημένας ἐκ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἥ καὶ ἄλλων Πατριαρχείων, ὡς ἥ, τε ἱστορία τρανῶς μαρτυρεῖ, δείξουσιν δὲ καὶ τὰ παραδείγματα ἐφεξῆς. Ὅθεν γ) Καὶ τὸ «κατὰ τὰς ἀρχὰς» (δηλονότι τὰς βάσεις τῆς πνευματικῆς καὶ διοικητικῆς καταστάσεως αὐτῆς) τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀποδείκνυται ψευδές. δ) Ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Δυτικοῖς πολλῶν καὶ μεγάλων ἐθνῶν αὐτονόμων αἱ Ἐκκλησίαι ὑπέκειντο τὸ πάλαι (πρὸ τοῦ σχίσματος) ὑπ' ἄλλην ἄλλου ὁμοδόξου ἔθνους ἐκκλησίαν, ὡς ἥ, τε κατ' αὐτοὺς ἱστορία διακηρύττει καὶ τὰ ἐφεξῆς ὡς ἐν παρόῳ προστι-

μελῶν εἰς ἀντίστασιν καὶ καταπολέμησιν τῶν κοινῶν ἐχθρῶν». Ἀλλ' ἡ μὲν ἁγία καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία τῶν Ὀρθοδόξων μία τέ ἐστι, καὶ ἐν τῇ ἐνότητι ἡδρασαι, ὥστε αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν χρεῖαν ἐνώσεως οὐκ ἔχει (καθότι ἡ χρεῖα ὑποτίθῃσιν ἑλλειψιν καὶ ἀπουσίαν ἐνώσεως). Ἐκαστα δὲ τῶν μελῶν αὐτῆς «σπουδάζουσι τηρεῖν τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης», ὡς μέλη ἐκ μέρους ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἧς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός. Πᾶσαν δὲ διαίρεσιν καὶ κατατομὴν παρὰ τῶν κακῶν ἐργατῶν (ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος) προερχομένην ἀποσυγοῦσιν, «οὐδὲ περιφέρονται κλυδωνιζόμενοι ἅπαντι ἀνέμῳ διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ, πρὸς τὴν μεθοδεῖαν τῆς πλάνης». Καὶ πρὸς τὰς κατὰ τόπους ἐκκλησίας τις ἐκ τοιαύτης μεθοδεῖας περιστατωθῇ, συντρέχει πᾶν τὸ πλήρωμα τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν πρὸς τὴν πάσχουσαν ἀδελφὴν, καὶ διασκεδάζει πάντα κίνδυνον διαστάσεως, περιποιεῖται τὸ ἴδιον μέρος ἐν ἀγάπῃ, ἵνα συναύξη καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Οὕτω καὶ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἁγίαν Ἐκκλησίαν, ἤκουσαν καὶ πρὸς καιρὸν ἀπολειφθεῖσαν ἐκ βιαίας περιστάσεως ἀπὸ τῆς συναφείας τῶν ἄλλων τῶν ὑπ' οὐρανὸν Ὀρθοδόξων αὐτῆς ἀδελφῶν, ἐνίσχυσε καὶ κατήρτισεν ἡ καθόλου Ἐκκλησία διὰ τοῦ ἱεροῦ Τόμου, ἵνα μένη καὶ αὐτὴ ἐστηριγμένη τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, καὶ ἐνδεδυμένη τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἄλλων τῶν ἁγίων αὐτῆς ἀδελφῶν ἀντικρούη τὰς προσβολὰς τῶν κοινῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας. Ταῦτα δὲ σεμνοπρεπῶς θεωρήσας, ἐξαίφνης ἐπιφωνεῖ τελευταῖον, «Ἀλλ' ἀντὶ τούτων τί γίνεται; Ὅτι δὲν ἔπρεπεν, οὐδὲ συνέφερε νὰ γενῇ! Ἀνάθεμα τοῖς πρωταιτίοις ὅλου τοῦ κακοῦ!» (σελ. 49). Ἀπορεῖς πάντως, ἀναγνώστα, πρὸς τί ταῦτα θροεῖ τοῦτο δὴ τό, ψαλμικῶς εἰπεῖν, ἀρᾶς καὶ πικρίας καὶ δόλου γέμον στόμα, καὶ ποῖον καλεῖ κακόν, καὶ τίνας πρωταιτίους ΟΛΟΥ (καθὼς λέγει) τοῦ κακοῦ, (διότι τὸ ἡμῖς, ἢ ὅσον δήποτε μέρος τοῦ κακοῦ τούτου, εἰς ἄλλους τινάς, ὡς ἔοικεν, ἀπονέμει, οὐς καὶ τοῦ ἀναθέματος ἐξαιρεῖ!). Οὐχ οὗτος αὐτός τὴν τῆς Ἀνατολικῆς (ὡς εἶπεν) Ἐκκλησίας μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς ἔνωσιν ὡμολόγησε καλόν, καὶ μάλιστα χρειῶδες πρὸς συνασπισμόν, κακὸν δὲ τὴν διαίρεσιν; Ναί, λέγει ταῦτα· ἀλλ' ἐν τούτοις ἀήπαλύνθη-

συνεῖδόν τι ἐπιώρχουν οὗτοι, παραβαίνοντες ἦν ἐν τῷ χειροτονεῖ-
 θαι καθωμολόγησαν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὑποταγὴν εἰς τὴν
 ἐκκλησιαστικὴν ποιμεναρχίαν, παρ' ἧς εἶχον λαβόντες τὰς τῆς ἀρχιε-
 ωσύνης αὐγὰς! Καλὴν τῇ ἀληθείᾳ καὶ εἰς ἐκείνους ἀνέφερε τιμὴν,
 καλὸν δὲ πίστεως παράδειγμα προτίθησι καὶ τοῖς ἐσομένοις ἐπισκό-
 τοις τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, ὅσιον καθῆκον καὶ καθαρᾶς καρδίας
 καὶ συνειδήσεως ἔργον ἀκατάκριτον παριστῶν τὴν παράβασιν τῆς ἱε-
 ρᾶς ὁμολογίας, δι' ἧς καταπιστεύονται τὸ τῆς χειροτονίας μυστή-
 ριον. Ἄλλ' ἵνα μὴ παρεκτείνωμεν τὸν περὶ τούτου λόγον, παρα-
 πέμπομεν τὸν ἀναγνώστην, ἵνα πληροφορηθῇ παρ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν
 Ἀρχιερέων ποῖόν τινα ἐφρόνουν τουτονὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν λεγόμενον
 ζυγὸν κατὰ τε τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως (ἴδε τὰς ἐπιστολάς
 τοῦ τότε μινίςρου τῆς θρησκείας καὶ μητροπολίτου Ἀνδρούσης Ἰω-
 σήφ (ὅπισθ. σελ. 14) καὶ τὴν πρὸς τὴν ἐν Ἑρμιόνη ἐθνικὴν Συνέλευσιν
 παρὰ τῶν Ἀρχιερέων ἀναφορὰν (Τμήμ. Α. Κεφ. Γ. §. α), καὶ τὰ κατ'
 ἐκείνην δὲ τὴν ἐπὶ τῆς Ἀντιβασιλείας συνέλευσιν αὐτῶν καὶ συναγωγὴν
 (ἐν ἧ καὶ δόλῳ καὶ βίᾳ χρηστολόγῳ καὶ τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν πραγ-
 ματευομένη συνωθοῦντο πρὸς παράβασιν τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ὁμολογίας),
 καὶ τότε πάντες ὁμοθυμαδὸν ἀνεκραύγαζον, ὅτι τοσοῦτον μόνον ἀπο-
 δέχονται μέρος τῆς περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν Βασιλικῆς
 ἐξουσίας, «ὅσον δὲν ἀντιβαίνει εἰς τοὺς ἱεροὺς Καν-
 νόνας» (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 167). Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα. Ὅποια δὲ
 καὶ τὰ ἐξῆς; «Κατ' ἀνάγκην (λέγει) πολιτικὴν ἔφερον οἱ (ἐν Ἑλλά-
 δι) ἀρχιερεῖς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ζυγόν». Τουτέστιν ὑπὸ τῆς πολι-
 τικῆς τῶν Ὀθωμανῶν δυναστείας ἀναγκαζόμενοι εἴλκον τὸν ζυγὸν τῆς
 ἐκκλησιαστικῆς ὑπὸ τὸν χειροτονήσαντα Πατριάρχην ὑποταγῆς. Ἐθλίβε
 δὲ πάντως τὸν ἐζυγωμένον αὐτῶν τράχηλον καὶ τῶν Ἀποστολικῶν καὶ
 Συνοδικῶν κανόνων ἡ ζεύγλη (ὡς συμμαχρύντων δήπου καὶ τούτων τῇ
 τῶν Ὀθωμανῶν δυναστείᾳ), μέχρις οὗ συγκαλέσασα τούτους ἐν Ναυ-
 πλίᾳ ἢ ἐπὶ τῶν Συνδιαλέξεων πολιτικῇ ἐπιτροπῇ (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 170), συνέτριψε τὸν ἐπ' αὐτῶν βαρὺν τῆς ἐκκλησίας
 ζυγόν, ὑπαγαγοῦσα τούτους ὑπὸ τὸν ἐλαφρὸν καὶ χρηστὸν
 (οἴμοι!) ζυγὸν τοῦ κοσμοδούλου αὐτοῦ καταστήσαντος Κατα-
 στικοῦ! Ὁ δὲ συγγραφεὺς (εἰρωνευόμενος πάντως) ἐπαινεῖ καὶ τὸ
 ἔργον, ὅπερ ἔπραξαν ἢ ἔπαθον οἱ Ἀρχιερεῖς, ὡς μηδόλως ἀντιβαῖνον
 μήτε πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν (μὴ γὰρ ἠρνήσαντο τὸν Χριστόν;)

ἐκκλησίας (α). Πλὴν ἀλλ' ὅταν κατὰ τοῦτο ἡλήθευταν ἐν μέρει καὶ ἀ-
κοντες! διότι χωρεπίσκοποι τινες ἂν εἶεν καὶ οἱ νῦν προϊστάμενοι ὀ-
λίγων τινῶν ἐν τοῖς Κωνσταντινουπόλεως προαστείαις ἐκκλησιῶν, καὶ
τινῶν μεγάλων τῆς Δακίας μοναστηρίων. Ἀλλ' ἡμεῖς τελευταῖον ἐνδί-
δομεν εὐχαρίστως εἰς τοὺς θερμοὺς τῆς τῶν κανόνων ἀκριθείας ζηλω-
τάς, ὅτι παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀκρίθειαν εἰσήγαγεν εἰς τινὰς μη-
τροπόλεις τὴν τοιαύτην συνήθειαν ἢ ἀνάγκη (καθ' ἧς καὶ Σαμουὴλ ὁ
ἐπίσκοπος Πατριαρχῆς καὶ ἄλλοι τῶν ἱερῶν ποιμένων καὶ ἐκκλησιαστι-
κῶν αὐστηρότερον ἐξεφράσθησαν πρὸς τὴν ὀσιωτάτης ἐπιτροπῆς)
τοῦτο μόνον ἐρωτῶμεν τοὺς ἄνδρας ἀπλῶς, ἂν τὴν χειροτονίαν τῶν ἐ-
πωνύμων εὐρίσκουσι τὸ χ ε ἰ ρ ι σ τ ο ν τῶν περὶ τὰς ἐπισκοπὰς καινοτό-
μ ο μ ο υ μ έ ν ω ν, πῶς λοιπὸν αὐτοὶ τὸ χ ε ἰ ρ ι σ τ ο ν δὴ τούτων καινοτό-
μημα (τοὺς ἐπωνύμους τοὺς εἰς τὸ Κράτος προσπεφευγότας) οὐ μόνον
ὡς ἀπλοῦς ἐδέξαντο τοποτηρητάς, ἀλλὰ καὶ ἀνεβίβασαν εἰς τὰ σύνθρο-
να τῶν ξένων ἐπισκοπῶν, μετονομάσαντες ποιμένας κανονι-
κούς; ἢ μήπως ἤρχεσεν εἰς τὸν τοιοῦτον κανονισμόν ἢ παρὰ τῆς κοσμι-
κῆς ἐξουσίας ἀναγόμεναι αὐτῶν;

Σελ. 129. «Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως» κτλ.
Πολλοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους μόνον ὑπὸ κληρικῶν
εὐρίσκουσι συγκροτημένην τὴν περὶ τὸν Πατριάρχην Σύνο-
δον. Ἀρχιερεῖς δὲ οὐδένα συγκροτοῦσιν οἱ ἄνδρες παρὰ τῷ Πατριάρ-
χῃ συνεδριάζοντα δι' ὅλου τοῦ μακροῦ τούτου χρόνου, οὐδ' αὐτοὺς γοῦν
τοὺς ἐν τοῖς προαστείαις τῆς πόλεως καὶ καταντικρὺ καὶ σύνεγγυς πα-
λαιῶθεν ἐπισκοποῦντας (οἷον τὸν Δέρκων καὶ τὸν Χαλκηδόνας, καὶ τὸν
Ἡρακλείας, καὶ τὸν Νικομηδείας κτλ.). Ἀλλ' ἡμεῖς βλέπομεν ὅτι καὶ
τὸν πρῶτον εὐθὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν Πατριάρχην Γεννάδιον ἀρχιερεῖς πα-
ρευρεθέντες ἐψήφισαν καὶ ἐχειροτόνησαν καὶ τὸν τούτου διάδο-
χον Ἰσίδωρον καὶ τὸν ἐφεξῆς Μάρκον, καὶ τοὺς ἄλλους ὡσαύτως (β). καὶ
καθόλου δὲ παρατηροῦμεν αἰείποτε κατὰ καιροὺς εἰς τὴν Κωνσταντι-
νούπολιν ἐνδημοῦντας καὶ συνοδικῶς συνεδριάζοντας Ἀρχιερεῖς. Πῶς λοιπὸν
οἱ ἄνδρες συγκροτοῦσιν ἑκπαλαι τὴν περὶ τὸν Πατριάρχην Σύνοδον
ἐκ μόνων τῶν περὶ αὐτὸν κληρικῶν, ἐξορίζοντες τοὺς Ἀρχιερεῖς;

(α) Τῆς Ἀντιοχ. Συνόδ. καν. ι. καὶ Ἀγκύρ. καν. ιγ. πρὸς Α. Συνόδ. η. Μ.
Ἀθαν. Ἀπολογ. Μ. Βασιλ. ἐπιστολ. ρπα, κτλ.

(β) Βλ. Μελετ. Ἐκκλ. ἱστορ. Τόμ. γ. σελ. 331,

ἐμελλον καταστραφῆσθαι αἱ ἄγιοι αὐτῶν μοναί, δι' ἃς ἐγκατέλιπον καὶ οἰκίας καὶ γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς καὶ τοῦ κόσμου τὰς εὐπαθείας; Ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας πολλάκις ἐμαστιζόντο ὑπὸ τῶν τυράννων, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ἡγωνίζοντο καὶ ἐμάχοντο πρὸς ἅπαντα τὰ στοιχεῖα, εἴπερ δυνηθῶσι διατηρῆσαι τὸ τῆς εὐσεβείας ἄσυλον, ὅπου καὶ ξένοι παντοῖοι καὶ παροδῖται εὕρισκον παραμυθίαν καὶ στέγην καὶ τροφήν, καὶ ἀλλόφυλοι καὶ ὁμογενεῖς. Ἀλλ' ἤδη αὐτοὶ μὲν ἐξηλάθησαν ἐκ τῶν ιδίων αὐτῶν μονῶν, ὡς ἂν τινες ἀλλόφυλοι φθορεῖς, ἢ λησταὶ καὶ τοιχωρύχοι· τὰς δ' ἡπειρώτους ἐκεῖνας τροφούς καὶ εὐεργιτιδας ἐστίας, ἃς καὶ Τοῦρκοι καὶ Ἀλβανοὶ καὶ Φράγγοι δυνάσται δι' ὅλης ἐσεβάσθησαν τῆς αἰχμαλωσίας, βλῖπουσιν οἱ Ἕλληνες ἱσταμένας ἐρήμους, ὡς σκηνὰς ἐν ἀμπελῶνι μετὰ τὸν τρυγητόν, καὶ πολυειδῶς βεβηλωμένας ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος· τὰ δὲ κτήματα ἐκμισθοῦνται, καθὼς ἐξεμισθώσθησαν, καὶ καρποφοροῦσιν εἰς τὸ ταμεῖον ὅ,τι ἐκαρποφόρησαν, καθὼς εἶδομεν ἐν τοῖς προηγούμενοις (α).

§. ζ. Τελευταῖον, ὁ Μαύρερος ἱστορήσας ὅτι τὰ (κατ' αὐτὸν) 400 μοναστήρια κατεβιάσθησαν εἰς μόνα 82· «ἀλλὰ (προστίθῃσι) καὶ οὗτος ὁ ἀριθμὸς ὑπάρχει μεγάλος εἰς τὴν νέην κατοίκων Ἑλλάδα» (β). — Πολὺ πάντως ἤθελεν ὀλιγώτερον καὶ μόλις δέκα γοῦν ἢ πέντε καταστῆσαι τὰ μοναστικά καταγώγια. ὅπως τάχιν καταντήσῃ πρὸς ὃν προσέθετο σκοπόν, τὴν παντελῆ τοῦ μοναχικοῦ τάγματος καταστροφήν. Τοῦτο δὲ καὶ αὐτὴ πρότερον, ἦν αὐτὸς συνέστησεν, ἡ ἐπταμελὴς Ἐπιτροπὴ παρηνίζατο (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Α. σελ. 123, 144 καὶ ὀπισθ. σελ. 78, 125, 130), καὶ ἡ Ἀθηνᾶ δὲ μετὰ ταῦτα διεκήρυξε λαμπρᾶ καὶ γεγωνυῖα τῇ φωνῇ (γ). Ὁ

(α) βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Δ. §. ζ. Ὁ δὲ Μαύρερος (σελ. 182—183) διατείνεται ὅτι τὸ εἰσόδημα τῆς κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἐκμισθώσεως τῶν μοναστηριακῶν ἐπικαρπιῶν (αἱ 160 χιλιάδες) κατὰ βεβαίους λογαριασμοὺς (!) ἀνέβη μέχρι τῶν 400,000 δραχμῶν! καὶ κατεξέλεγχαι τὴν Ἀντιβασίλειαν ὅτι κακῶς διεχειρίζεν ἐφεξῆς (μετ' αὐτὸν) τὴν ἐκ τῶν μοναστηρίων πρόσοδον! Ἀξίος καὶ τίμιος καὶ ὁ κατελέγχων καὶ οἱ κατελεγχόμενοι· «πάντες οὗτοι τέκνα ἐλεγμοῦ»!

(β) Maurer 2. Bd. pag. 182

(γ) «Ἀπαιτοῦνται» (λέγει ἡ διατριβὴ· συγγραφεὺς δὲ ταύτης λέγεται ὁ ἱερομόναχος Φαρμακίδης ὁ καὶ τῆς ἐπταμελοῦς γενόμενος εἷς) «Ἀπαιτοῦνται μοναχοὶ ἀπὸ τὴν ἱερὰν θρησκείαν μας; ὅχι· οὔτε οἱ Ἀπόστολοι τοὺς ἐδημιούργησαν, ἀλλ'

λιτήν ἀπατῆσαι ἢ καταναγκάσαι καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐν τῇ Ἑλλάδι ὀλίγους
ταλκωπώρους ἐπισκόπους, ἵνα συναχθέντες εἰς τινὰ τῆς Ἑλλάδος γωνίαν
ἀνακηρύξωσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀνεξαρτήτους ἀπὸ τῆς, ὑφ' ἧς ἐχειροτονή-
θην, ἁγίας Μητρὸς Ἐκκλησίας, καὶ καθυπογράψωσιν Ἐκκλησιαστικὴν
διοίκησιν ἄσχετον παντάπασιν πρὸς τὰς ἄλλας ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας,
καὶ πάντῃ πάντως ὑποκειμένην καὶ ὑπόδουλον εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀρχη-
γίαν καὶ νομοθεσίαν ἑτεροδόξου ἐξουσίας, κατὰ τὸ προδιατεταγμένον
ὑπ' αὐτῆς ἐκείνης Σχέδιον; Φεῦ! ποῦ ποτε ἠκούσθη τοσοῦτον παρανόμως
καὶ τοσοῦτον αὐθαδῶς δικαιολογουμένη διακήρυξις αὐτονομίας Ἐκκλη-
σιαστικῆς; — Οὐδ' αἱ ὑπὸ τοῦ ὑπομνηματογράφου μνημονεύμεναι αὐ-
τοκέφαλοι ἐπισκοπαὶ βοηθοῦσι τὸν ματαιόπονον αὐτοῦ σκοπόν· διότι καὶ
αὗται Συνοδικῇ τῆς Ἐκκλησίας διαγνώσει ἀπέλαβον τὰ πρεσβεῖα καὶ
διὰ λόγους δικαίους· οἷον ἡ μὲν τῆς Καρχηδόνης διὰ τὴν μεγάλην ἔκτα-
σιν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν Πατριαρχικῶν θρόνων μακρὰν
ἀπόστασιν, ὡσαύτως καὶ ἡ τῆς Ἄνω, καὶ ἡ τῆς Κάτω Ἰβηρίας, ἡ δὲ Κύ-
προς ἀπεσπάσθη τοῦ θρόνου τῆς Ἀντιοχείας καὶ δι' ἄλλας αἰτίας
καὶ διὰ τὴν κατ' αὐτῆς ἐπήρειαν καὶ ἐπιβουλὴν τοῦ αἵρετικοῦ Ἀντιο-
χείας Πέτρου τοῦ Κναφέως. Ὁ δὲ, τέλος, τῆς Ἀχρίδος καὶ ὁ τοῦ Πεκίου
κατὰ φιλοτιμίαν τῶν ὀρθοδόξων Αὐτοκρατῶν ἐπικυρώσης τῆς Συνόδου
καὶ τοῦ, εἰς ὃν πρότερον ὑπέκειντο, Πατριάρχου.

Γ) Ἀλλ' ἐπέφερεν ὁ Σχεδιογράφος ἐν παράδειγμα αὐτονομίας ἐκ-
κλησιαστικῆς, ὑπὸ μιᾶς τῶν νεωτέρων πολιτικῶν μεταβολῶν τεθεσπι-
σμένον, τὴν τῆς Τρανσυλβανίας Ἐκκλησίαν, ἣτις (λέγει) «ἀφ' ἑαυτῆς
ἐκκηρύχθη αὐτόνομος»! Ἀλλ' ὦ ἄνθρωπε, μὴ λέγε μηδὲ
ταῦτα, παρακαλῶ, διότι καὶ ταῦτα οὐκ ἀληθῆ λέγεις! ἐπειδὴ 1) ἡ Ἐκ-
κλησία τῆς Τρανσυλβανίας εἶχεν ἤδη πρὸ πολλῶν αἰώνων τὰ τῆς αὐ-
τονομίας προνόμια, ὅποτε μετέπεσεν εἰς ἄλλαν πολιτικὴν ἐξουσίαν,
καὶ οὐκ ἐκκηρύχθη τότε ἀνεξάρτητος ἀφ' ἑαυτῆς· ἄπαγε! Οὐδεμία τῶν
ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν οὐδαμοῦ οὐδέποτε ἔδειξε τοιαύτης αὐτεξουσίου
διακηρύξεως ἀθέμιτον τόλμην! Ἡ Ἐκκλησία τῆς Τρανσυλβανίας καὶ σὺ
ὁμολογεῖς ὅτι ὑπῆρχε μέγα μέρος τῆς ἐπὶ Θεοδώρου ἔτι τοῦ Αὐτοκρά-
τορος Συνοδικῶς ἀνακηρυχθείσης αὐτονόμου Ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου.
Ὡστε καὶ ὅτε ὑπὸ τῶν πολιτικῶν συνόρων ἀπεκόπη ἐκ τῆς ἄλλης ἀρ-
χιεπισκοπῆς ἡ τῆς Τρανσυλβανίας Ἐκκλησία, μεταπεσοῦσα ἀπὸ τῆς
Τουρκικῆς εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἐπικράτειαν, εἶχε μεθ' ἑαυτῆς τὰ κανο-
νικὰ τῆς αὐτονομίας πρεσβεῖα, ὑπὸ πάσης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας

πῇ τὸν δέ, Πλάτσης Ἄνθιμον, τῷ 1826 (καὶ οὗτος ἀπέθανε τῷ 1826, καὶ ἔκτοτε χηρεύει καὶ αὕτη ἡ ἐπισκοπή), τὸν δὲ Μηλέας Ἰω-
αννικιον (ἀποθανόντος τοῦ κανονικοῦ ἐπισκόπου Ἰωσήφ τῷ 1824)· τὸν
δὲ τέταρτον, τέλος, τῷ 1832, Ἀνδρουβίσης ἐπίσκοπον, ἀποθανόντος
τοῦ πρώην κανονικοῦ ἐπισκόπου Θεοκλήτου (ὥστε ὑπῆρχεν ἔκπαλαι
πρωτοπρεσβυτερικῶς ἡ Ἀνδρουβίσα εἰς τὴν Μάνην, καὶ ὁ ὑπομνηματογράφος
ἐλθὼνθάσθη καλέσας αὐτὴν ὄνομα μ υ θ ῶ δ ε ς). Ἀλλὰ πρὸς τὰς παρα-
νομίας ταύτας χειροτονίας διεμαρτυρήθησαν οἱ σεβασμιώτατοι Ἀρχιε-
ρεῖς (ὥς καὶ τὸ ὑπόμνημα μαρτυρεῖ), καὶ ἐγγράφως αὐτὰς ἀπεκήρυξαν,
ὅ,τε πανιερώτατος τότε μὲν Ῥέοντος, νῦν δὲ Κυνουρίας, κύριος Διονύ-
σιος, ὁ ζηλωτὴς τῶν θείων κανόνων καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπέρμαχος,
καὶ ὁ πανιερώτατος τότε μὲν Βρεσθένης, νῦν δὲ Σελλασίας, κύριος Θεο-
δώρητος, καὶ ἄλλοι τῶν γνησίων ποιμένων καὶ κανονικῶν ἱεραρχῶν
τῆς Πελοποννήσου. Ἡ δὲ μετὰ ταῦτα πρώτη καθιδρυθεῖσα ὑπερτάτη
Σύνοδος τί ἔπραξε πρὸς ταύτας τὰς παρανομίας; Καθεῖλε τὸν Ζαρνά-
τας καὶ τὸν χειροτονηθέντα Ἀνδρουβίστης, τὸν δὲ (τότε ζῶντα) Πλά-
τσης καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Ζαρνάτας συγχειροτονήσαντας Ἀρχιερεῖς ἀφῆ-
κεν ἀνευθύνους, καταδικάσασα καθ' ἕκαστον μόνον εἰς 300 δραχμῶν
πρόστιμον (νέαν μὲν καὶ καινουργόν, πλὴν τοῖς ἱεροῖς κανόσι θαυμασῶς
συνάδουσιν πλὴν, τῶν ἀνόμων χειροτονιῶν ἀθωωτικήν!)· ἀλλ' οὐδὲ
ταύτας ἐπλήρωσαν ἐκεῖνοι εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Συνόδου· διότι ἀπέτισαν
εἰς ἄλλους ἄλλας πολλαπλασίας πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς παρανομίας!
Αὗται καὶ τοιαῦται ὑπῆρχον αἱ ἀταξίαι τοῦ κλήρου τῆς Ἑλλάδος, καὶ
μάλιστα μετὰ τὴν μακαρίαν τοῦ Κυβερνήτου τελευτὴν (ὁπότε καὶ τῶν
ἐκκλησιαστικῶν τὴν φροντίδα διώκει ἡ Διοικητικὴ ἐπιτροπή). Εἰς το-
σαύτην λοιπόν, καὶ οὕτω δικηγορικῶς διαγραφεῖσαν ἀκαταστασίαν τῶν
τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησιῶν ἐχρειάζετο ταχεῖα καὶ δραστήριος θεραπεία·
καὶ (κατὰ θεῖαν παραχώρησιν) ἐφευρέθη! ποία; ἡ ἐφεξῆς·

Σελ. 12—15. La Regence etc.

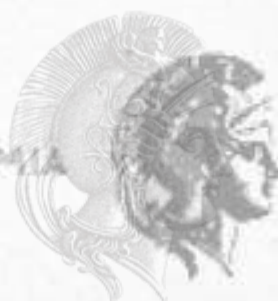
Ἡ Ἀντιδασιλεία (λέγει) μαθοῦσα παρὰ τοῦ τότε τυχόντος Γραμμα-
τέως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κ. Ῥίζου τὰς εἰρημένας τῶν Κληρικῶν ἀτα-
ξίας, ἔκρινε πρᾶγμα κατεπεῖγον ἵνα ἐπιφέρῃ τὴν ταχίστην θεραπείαν.
Τούτου χάριν κατέστησεν ἐπιτροπὴν συγχειμένην 1) ἐκ δύο ἐπισκόπων,
τοῦ πρώην Ἐλαίας (ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι ἐπισκόπου τοῦ Ἐφέσου) κυρίου
Παϊσίου, καὶ τοῦ πρώην Ἀρδαμερίων (ἐπισκόπου τοῦ Θεσσαλονίκης) κυ-
ρίου Ἰγνατίου· 2) ἐκ τοῦ ἱερομονάχου κυρίου Θ. Φαρμαχίδου· 3) ἐκ

τησαν. Οὐκ ἐρωτᾷ λοιπὸν τὴν γνώμην τοῦ ἔθνους» (καὶ ποίαν ἀπόκρισιν ἔμελλε δοῦναι τὸ ἔθνος, ἂν ἐμάνθανε παρὰ τῆς Ἀντιβασιλείας ὅτι ἦν, ὑπὲρ ἧς διὰ τοσούτων αἱμάτων καὶ πόνων καὶ χρόνων ἠγωνίσθησαν, ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἔμελλον οἱ Ἕλληνες ἰδεῖν αἰσχιστα προδεδωμένην ὑπὸ τινων δυστήνων ψευδαδέλφων, καὶ δεδουλωμένην ἀνοσίως καὶ πάσχουσιν ὅσας ὕβρεις καὶ ἐπιβουλάς οὐδ' ἐπὶ τῆς τῶν ἐθνικῶν δυναστείας ἔπαθε πώποτε;), «ἀλλ' ἐρωτᾷ διὰ τοῦ γραμματέως πλεοντέρους, ἢ καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους» (καὶ τίς ἡ χρεία τῶν πολλῶν; ὀλίγους καὶ καλοὺς!) «ἐπισκόπους, καὶ τούτων ἔγγραφον τὴν γνώμην ζητεῖ» (διότι οἱ μὲν λόγοι πτερόεντες καὶ μεταβλητοί, τῆς δὲ γραφίδος οἱ δεσμοὶ ἰσχυροί). Ἀλλ' ὁ μὲν ἐκλαμπρότατος Γραμματεὺς ἐγνώριζε ποίους ἐπισκόπους ἐρωτήσῃ· ὁ δὲ συντάκτης τοῦ Ὑπομνήματος ἔπρεπεν, ἵνα ῥητῶς ὀνομάσῃ ποίους τινὰς καὶ πόσους ἐπισκόπους ἐκεῖνος ἠρώτησε, καὶ πῶς ἐπρόβαλε τὸ ἐρώτημα· διότι πολλοὶ πιστεύουσι τὴν φήμην ἱστοροῦσαν ὅτι οἱ ἐρωτηθέντες ἐπίσκοποι οὐκ ἦσαν οὔτε τῶν ἐπισήμων οὔτε τῶν ἀσήμων κανονικῶν (ἐκτὸς τοῦ μνημονευθέντος Ἄνδρου), ἀλλ' ἐκ τῶν προσφύγων τινὲς τυχοζῆται καὶ ἐνδοτικοὶ πρὸς τῶν ἀρχόντων τὰ θελήματα. Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν κατὰ μέρος ἐρώτησιν πολλοὶ λέγουσι κακόσκοπον, διότι οὕτως εὐκολώτερον ἐδεδεάζοντο αἱ γνώμαι, ἐνὸς ἐκάστου ἰδίως ἐρωτωμένου! Καὶ ἄλλο δὲ λέγουσιν, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Ἄνδρου προγραφεῖσαν καὶ σταλεῖσαν πρὸς αὐτὸν τὴν γνώμην ὑπέγραψε, καὶ ἄλλα πολλὰ περιφέρονται. Πλὴν ἡμεῖς ἀποδεχόμενοι ὅσα καὶ συντόμως, ἀλλ' ὅμως εἰλικρινῶς ἐξέφρασεν ὁ κάλαμος τοῦ ὑπομνηματιστοῦ, συμπεραίνομεν.

α) Αὕτη ἡ περὶ τὴν ἐρώτησιν ἀπόπειρα τῆς Ἀντιβασιλείας ἀποδεικνύει τὸν φόβον αὐτῆς περὶ τὴν ἐγχείρησιν τοῦ τολμήματος· διότι καὶ αὕτη ἐγνώριζεν ὅτι οἱ τῆς Ἑλλάδος ἐπίσκοποι μέχρι τότε οὐκ εἶχον ἀποκηρύξαντες τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου (καθὼς ἐσπούδασεν ὀλίγω πρότερον ὁ ὑπομνηματιστὴς ἀποδειῖναι ἐκ τοῦ ὅτι ἐμνημόνευον «πάσης ἐπισκοπῆς»). Ἡ τί ἐχρειάζετο λαμβάνειν τὴν τούτων γνώμην ὁ γραμματεὺς περὶ πράγματος διὰ τοσούτων χρόνων ὑπὸ πάντων ἀνωμολογημένου;

β) Ἐὰν καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἐπισημοτέρων ἐπισκόπων ἀπεκρίθησαν, καθὼς ὁ Ἄνδρου (ἂν ὑπάρχει τούτου γνησίᾳ ἢ ἀπόκρισις), πάντες ἀπεκρίθησαν ἄλογα καὶ ψευδῆ. Ὁ τᾶλλα μὲν ἀγαθός, ἀλλὰ κοῦφος καὶ ἄκριτος ἱστορούμενος γέρων Ἄνδρου Σωφρόνιος παραλογίζεται μεγάλως. Ἄν

καθώς αὐτὰς ἐξέλαβον οἱ ἐπίσκοποι»! (καὶ καθὼς ὁ πλαστικώτατος τοῦ Μαυρέρου κάλαμος σχολιάζει!). «Καί, τέλος, (λέγει), καὶ ἐφημερίδες εἰσεπήδησαν εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. Ὁ Χρόνος, ἐφημερίς τῶν ἐνομαζομένων Καποδιστριανῶν, ἐλάλει πάντως κατὰ τὸ φρόνημα τοῦ ἐκ τῆς Ῥωσσίας ἐλθόντος ἀρχιερέως καὶ τοῦ Ἀθωνίτου μοναχοῦ» — (πρόσθετε, καὶ τῶν ἄλλων, οὓς προσῆπας, τῶν πολλῶν τῶν τὴν περὶ τὰ πάτρια νεωτεροποιεῖαν μὴ στεργόντων κατὰ σὲ ῥαδιουργῶν!), «κατηγορῶν τὸ βούλευμα τῆς Κυβερνήσεως. Αἱ ἄλλαι ἐφημερίδες» (ἡ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ὁ φίλος ὁ Σωτήρ), «ὑπερησπίζοντο μὲν τὸ βούλευμα, ἤθελον δὲ ὅμως μὴ μόνον ἀρχιερεῖς (εἰς τὴν συνέλευσιν) προκληθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀρχιμανδρίτας καὶ ἄλλους ἀντιπροσώπους τῶν ἱερέων καὶ μοναχῶν καὶ δικόνων. Καὶ δημοσίαν ἐπεθύμουν γενέσθαι τῆς συνελεύσεως τὴν διάσκεψιν. Οἱ δέ τινες ἀπήτουν καὶ ἐθνικὴν Συνέλευσιν, περὶ τοῦ μεγάλου τούτου πράγματος ψηφισομένην». (Μέχρι σοῦ λοιπόν, ὦ Μαύρερε, οὐδεμία τῶν ἐθνικῶν Συνελεύσεων οὐδὲν οὐδέποτε ἐψηφίσατο περὶ τούτου δὴ τοῦ πράγματος, ὅπερ αὐτὸς εἶπας, καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον ἐρεῖς, ἐψηφισμένον ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως!). «Ἀλλ' ὅτι (λέγει) ταῦτα πράττοντες καὶ διενεργοῦντες οὐκ ἀπέβλεπον πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ τόπου καὶ τῆς θρησκείας (!), ἀλλὰ μόνον ὑπὸ φατριαστικῶν ἐκινουῦντο διαβουλίων, ἔβλεπε καθαρῶς πᾶς τις ἥσυχος θεωρός. Ἐπειδὴ ταῦτα ἀντέρασκον ἐκ διαμέτρου καὶ πρὸς ὅσα εἶπον (τίνες;) εἰς ἡμᾶς ἅμα ἐλθόντας περὶ τοῦ πράγματος καὶ πρὸς ὅσα ἤθελον (τίνες;) διόλου τοῦ περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος» (α). — Ἐκ τούτων, ἀναγνώστα, βλέπεις καθαρῶς τὸν Μαύρερον ὁμολογοῦντα καὶ ἀκουσίως, ὅτι οὐκ εἶδον οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες προδεδομένην τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀτάραχοι καὶ ἄρῳνοι, «ὥς πρόβατον ἐλκόμενον ἐπὶ σφαγὴν», ἀλλὰ καὶ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ καὶ εἶπον, καὶ ἔγραψαν, βοῶντες κατὰ τῆς ἀδικίας(β). Εἰ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο ἐν Ναυπλίᾳ κατε-

(α) Maurer 2 Bd. pag. 156 — 157.

(β) Εἶδοι τότε καὶ ὁ ἀοίδιμος Νεόφ. ὁ Δούκας καὶ λέγων καὶ γράφων, ὡς δῆλον γίνεται ἐκ πολλῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν καὶ περ πολλὰ ἀπειλούμενος καὶ αὐτὸς, «νῦν δέ, φησί, καὶ πρὸς ἀπειλὴν ἐντετάλμεθα μηκέτι μηδὲν φθέγξασθαι περὶ τούτου, εἴγε βουλοίμεθα μὴ παθεῖν ταῦτά τῳ Προκοπίῳ.» (Ἐπιστολ. πρὸς τινὰς ἐν διαφόρ. περιστάσ. Τόμ. 6. σελ. 117. ἐν Αἰγίνῃ, 1835). Σημ. Ἐκδ.

τῷ κράτει τῆς Ἑλλάδος Ἕλληνες ὤφειλον ἐξομόσασθαι τὴν πάτριον αὐτῶν ὀρθοδοξίαν, ἐπειδὴ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι παρομοίως ὀρθόδοξοι λαοὶ εἰς ἄλλας ἐπικρατείας, κατὰ νόμους ἰδίους καὶ ἥθη καὶ πολιτικὰ βουλευμάτων αὐθέκαστα πολιτευομένας; Ἀλλὰ τί κοινόν, ὦ ἄνθρωπε, μεταξὺ τῆς πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀναλλοιώτου (καθὼς ἡμεῖς φρονοῦμεν) Ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, καὶ τῆς ἐφημέρου (καθὼς οὐδ' ἂν σὺ αὐτὸς ἀπαρνηθείης) καὶ μυριομόρφου θεωρίας τῶν πολιτικῶν; εἰ Λογισμοὶ θνητῶν, ὦ Μαύρερε, δειλοί, καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν· ἡ δὲ βουλή τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει »! Καὶ τοῦτο δ' ἂν τις ἠρώτησεν ἐκ περιεργείας· Ἄν (ἐξ ὑποθέσεως) ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ὑπῆρχε μὴ ὀρθόδοξος ἐξ ἀρχῆς, ὁμόπιστος δὲ πρὸς ἄλλας τινὰς μεγάλας ἐπικρατείας ἑτεροδόξους, τί τάχα τότε διεδογμάτιζες, ὦ κράτιστε ἄνερ, ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος Ἀντιβασιλείας σου; Ἄρά γε διήρεις καὶ τότε καὶ κατεσκεύαζες ἑκκλησίαν ἰδίαν ἑλληνικήν, δειλιῶν τὰς πολιτικὰς ἐπιρροίας ἐκείνων δὴ τῶν ὁμοδόξων πρὸς αὐτὴν ἐπικρατειῶν; — Ἐξ ἅπαντος (κατ' αὐτό σου τὸ προκείμενον ἀξίωμα!). Καὶ διὰ τί λοιπόν, ὦ βέλτιστε, τοὺς ἐν τῇ Ἑλλάδι δυτικοὺς οὐ διεκρίνας, καὶ τούτους συσφαιρώσας εἰς μίαν ἰδίαν ἑλληνοδυτικήν Ἐκκλησίαν, ἀνεξάρτητον καὶ χωριστὴν τῆς ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς βασιλευούσης Εὐρώπης; ἀφῆκας δὲ τούτων τῶν ἑλληνοδυτικῶν τὴν κοινωνίαν αὐτονόμως καὶ ἐλευθέρως διοικουμένην, καθὼς καὶ πρότερον; Ἄρά γε οὐχ ὑπόκειται καὶ αὕτη (κατὰ τὸ σὸν ἀξίωμα) εἰς ἑξωθὲν τινὰς πολιτικὰς τῶν ὁμοδόξων ἐπιρροὰς ὑπόπτους εἰς τοῦ Κράτους τὴν ἀσφάλειαν; ἢ μήπως ἐν μὲν πρὸς τὴν τῆς δυτικῆς ἐν Ἑλλάδι κοινωνίας πνευματικὴν Κεφαλὴν ἐνωτικὸν (concordat· καί τοι μήπω μηδ' αὐτὸ γενομένον· βλ. ἔμπροσθ. Κεφ. Ε. §. ε. Κεφ. Ζ. §. ζ) ἠδύνατο πᾶσαν τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν ἀπὸ παντὸς φόβου ἐξασφαλίσει, πρὸς δὲ τὸν (ὃν φοβεῖσαι) πρέεδρον τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας οὐδεμία ἠδύνατο γενέσθαι συνθήκη, καὶ τὸ κράτος ἀσφαλίζουσα καὶ τὴν ἑκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος συντηροῦσα ἀδιάσπαστον ἀπὸ τῆς ἀγίας αὐτῆς μητρὸς καὶ ἀληθῶς ἀδούλωτον; Ἀλλ', ὦ Μαύρερε, μὴ φοβοῦ! εἰς μὲν γὰρ ἄλλο τι (καθὼς λέγεις, κίνδυνόν τινα περὶ τὸ κράτος τῆς Ἑλλάδος ὑπονοῶν), οὔτε σὺ (σὺν Θεῷ) ἐπιζήσεις, οὔτε ὅλη σου ἡ γενεά, καὶ εἰς Τιθωνοῦ ἀφίκησθε γῆρας· εἰς δὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἀλύσου τῶν σῶν διαταγμάτων ἀπελευθέρωσιν τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ὀρθοδόξου ἐκ;

τοῦ πεμπόμενοις» («οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ». Ῥωμ.), καὶ νόμους τιμῶσα Ῥωμαῖκούς καὶ πολιτικὰ δικαστήρια, ὅτον ὁμως περὶ τὰς κοσμικὰς (καὶ πολὺ μᾶλλον περὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς) διαφορὰς καὶ διενέξεις συμβουλεύει τοὺς εὐσεβεῖς αὐτῆς λαοὺς μᾶλλον συνδιαλλάττεσθαι πρὸς ἀλλήλους κρινομένους «ἐπὶ τῶν ἀγίων» (πιστῶν δηλονότι καὶ εὐσεβῶν καὶ δικαστῶν καὶ νομοθετῶν (α) ἐδίκαζον δὲ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας καὶ οἱ Ἐπίσκοποι, οἷον εἰρηνοδίκαι τινὲς ἱεροὶ διαλλάττοντες τοὺς διαμαχομένους). Καὶ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀποστέλλει τοὺς διαφορομένους (β). Καὶ καθόλου δὲ ἐν πᾶσιν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐλευθέραν διетήρησε τὴν πνευματικὴν αὐτῆς θεσμοθεσίαν καὶ διοίκησιν καὶ ἀδούλωτον ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας ἡγεμόνων, εἴτε μὴ χριστιανῶν εἴτε καὶ χριστιανῶν, ὁμοδόξων τε καὶ ἑτεροδόξων. Ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία (ἐν ἣ τὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθνος ἐγεννήθη, ἀνετράφη, ἐβασίλευσεν, ἀδούλωτον ἐν τῇ κοσμικῇ δουλείᾳ διетηρήθη, γενναίως θείῳ νεύματι κατὰ τῶν δουλαγωγῶν ἡγωνίσθη, καὶ, τέλος, ἡλευθερώθη, καὶ αὐτὸν τὸν βασιλικὸν ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος καθίδρυσεν θρόνον), αὕτῃ λέγομεν ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δι' ὅλης τῆς πνευματικῆς αὐτῆς νομοθεσίας (ἦν καὶ οἱ ὀρθόδοξοι Αὐτοκράτορες

(α) Α. Κορινθ. ς. 4—6. «Εἰδέναι μὲν τοι χρή, ὡς οὐκ ἐναντίᾳ ταῦτα τοῖς πρὸς Ῥωμαίους γραφεῖσιν οὐ γὰρ ἀντιτείνειν κελεύει τοῖς ἄρχουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἡδικημένοις νομοθετεῖ μὴ κεχρηῆσθαι τοῖς ἄρχουσι· τὸ γὰρ αἰρεῖσθαι ἢ ἀδικεῖσθαι ἢ παρὰ τοῖς ὁμοπίστοις δοκιμάζεσθαι (ἴσ. γρ. δικάζεσθαι), τῆς αὐτῶν ἐξηρτᾶτο γνώμης» (Θεοδώρητ. ἐρμην. αὐτ.). πρβλ. Ἀποστόλ. Διαταγ. Β. 45. [Ἡ δικαιοδοσία τοῦ κατὰ τὸν ἐπισκόπου (καὶ μάλιστα περὶ ζητημάτων ἐκκλησιαστικῶν) ἀνέκαθεν ἐξετείνεται οὐ μόνον ἐπὶ τῶν κληρικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν κοσμικῶν (βλ. ὁπισθ. Τμήμ. Β. κεφ. ιε. §. ιζ. σημ. σελ. 634. πρβλ. καὶ Bingham Orig. eccles. vol. I. p. 121-206), καὶ εἰς αὐτὰς τὰς κοσμικὰς δίκας πολλάκις ὡς αἵρετοὶ κριταὶ παρὰ τῶν διαφορομένων ἐξελέγοντο (βλ. Bingham loc. c.p. 127-134). Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ τοῦ Ἀποστόλου «κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰμὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων» (Α. Τιμοθ. ε, 19), δικαστὴν ἐμφαίνει τὸν θεῖον Τιμόθεον καθήμενον εἰς τὴν ἐγκεχειρισμένην Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν. Ὁ δὲ τῶν Ἀποστόλων ος, καὶ ὁ ς. τῆς Β. Οἰκουμενικῆς καὶ ἄλλοι παλαιοὶ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας καὶ νόμοι εὐσεβῶν Αὐτοκρατόρων κωλύουσιν ἀποδέχεσθαι εἰς κατηγορίαν ἢ μαρτυρίαν κατὰ Ἐπισκόπου καὶ κληρικῶν ὀρθοδόξων ἀνθρώπους αἵρετικούς καὶ σχισματικούς (καὶ μάλιστα περὶ ἐγκλημάτων ἐκκλησιαστικῶν), ὡς ἐχθροὺς τῆς Ἐκκλησίας (βλ. Καρθαγ. καν. ρλη. Μ. Ἀθανάσ. Ἀπολογ. Β. Τόμ. α. σελ. 569. Com.). βλ. καὶ Bingham T. vii. p. 197. Σημ. Ἐκδ.]

(β) Ματθ. ιγ, 17.

Πλὴν ἀλλ' ὅμως ἔτι καὶ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1833 αἱ κατὰ τὰς νήσους δυτικαὶ Ἐκκλησίαι ἀνύψουν πάλιν κατὰ τὰς ἐορτὰς σημαίαν Γαλλικὴν καὶ κατ' αὐτὰ δὲ τὰ μέσα τοῦ 1834 ὁ ἐπίσκοπος τῶν ἐν Θήρᾳ Δυτικῶν διετείνετο, ὅτι διάγει ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Γαλλίας, καὶ οὐδὲν αὐτῷ μέλει περὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος» κτλ. (σελ. 190). — Ἀληθῆ ταῦτα λέγει ὁ ἱστορικός. Σὺ δὲ βλέπεις ἀναγνώστα καὶ ἐκ τούτων, πόσον ἡ Ἀντιβασιλεία ἐφάνη δικαία πρὸς τὴν (κατὰ τὸν Μαύρερον) ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐλληνικὴν, ἥτις μόνη πασῶν τῶν κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησιῶν ὁμωνυμεῖ πρὸς τὴν ἐλληνικὴν πολιτείαν! Ὁ δὲ Μαύρερος προστίθῃσιν, ὅτι καὶ προτεσαντικῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο κατὰ τὴν Σύρον φροντίς (ταύτην ὅμως οὔτε παρὼν ἐπιδεῖν ἠξιώθη, οὔτε μετ' αὐτὸν κτισθεῖσαν εὐηγγελίσθη μέχρι σήμερον). Καὶ αὐτοῦ καταπαύει τὸν περὶ τῶν Ἐκκλησιῶν λόγον, ὡς σφραγίδα τὴν ἀκριβεστάτην ἀνεξιθρησκείαν ἐπιβαλὼν. Ἡμεῖς δὲ τῆς τοσοῦτον λαμπρᾶς ἀνεξιθρησκείας ἀναμφίβολα καὶ ἀναντίρρητα γνωρίσματα προστιθέμεθα, τέλος, τὰ ἐφεξῆς.

§. η. Εἰς τὸ κράτος τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουσι χριστιανῶν κοινωνίαι, α) αὕτη ἡ τῇ πολιτεία ἰσομεγέθης καὶ κυριεύουσα τοῦ ἔθνους ἐκκλησία, ἡ Ὀρθόδοξος· πάσις μὲν ἄλλης ἐξουσίας ἐλευθέρα κεκηρυγμένη καὶ ἀνεξάρτητος, δούλη δὲ μόνον ἀνδραποδώδης αὐτοῦ τοῦ Κράτους τοῦ ἐλληνικοῦ! β) Ὀλιγάριθμοι Δυτικοί· τούτων τὴν προτέραν ἐκκλησιαστικὴν ἐλευθερίαν διετήρησεν ἄθικτον καὶ ἀκέραιον ἥ τε τοῦ Συμβουλίου τῆς Λόνδρας διακρίνωσις (βλ. σελ. 194), καὶ μία δὲ παρὰ τοῦ Πάπα ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Βασιλέα σταλεῖσα τῷ 1834. Πρὶν αὐτοῖς οὔτε ὁ βασιλεὺς ἀνηγόρευται κεφαλὴ, ἢ ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε Γραμματεὺς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐφεδρεύει, οὔτε βασιλικὸς ἐπίτροπος παρυσιάζει εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς αὐτῶν συνελεύσεις, οὔτε τὰ παρ' αὐτῶν ἐκδιδόμενα γράμματα χρήζουσιν ἐπικυρώσεως καὶ ἐγκρίσεως, οὔτε φόρος ἀπαιτεῖται μοναστηριακῶν κτημάτων βαρὺς, οὔτε ἄδεια καὶ ἔγκρισις χειροτονίας ἐπισκόπων καὶ ἱερέων καὶ διακόνων, οὔτε περιορισμὸς ναῶν, ἐφημερίων, μοναχῶν, ἐορτῶν, τελετῶν, οὔτε ἄδεια ἐγκαινιάσεως ἢ κτίσεως νέας ἐκκλησίας· οὔτε ἡ πρὸς τοῦς ἔξω ἀλληλογραφία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐκωλύθη, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς δεσμὸς αὐτοῖς ἐπεβλήθη περὶ τὴν πνευματικὴν καὶ κανονικὴν τῆς αὐτῶν Ἐκκλησίας διοίκησιν· ἀλλὰ πράττου-

νόμους πολιτικούς (Γαλλικούς καὶ Βαυαρικούς) ἐπέβαλεν αὐτοὺς ἰσχύνοντας εἰς τοὺς ἀνεξαρτήτους Ἕλληνας. Οὐκ εἶχον ἄρά γε τοσαύτην ἐπ' αὐτοὺς ἰσχὺν καὶ οἱ παρὰ τῶν ἁγίων αὐτῶν Πατέρων ἀνέκαθεν εἰς αὐτοὺς ἐπιτεθέντες ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες, δι' ὧν ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας κυβερνώμενοι διετήρησαν τὴν ἠθικὴν αὐτῶν ὑπαρξιν; ἢ μήπως οὐ διατηροῦσι τοὺς αὐτοὺς ἀνέκαθεν εὐσεβῶς καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τοῖς Ἕλλησιν ὁμοδόξων καὶ ἐπίσης ἀνεξαρτήτων ἐθνῶν; Ἀλλὰ περὶ τούτου ὀλίγον ἔμελε τῇ Ἐπιτροπῇ! ἥτις κατὰ τοὺς λόγους τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτὸ λοιπὸν τὸ θεῖον τῆς πίστεως σύμβολον παρ' ὀλίγον ἀφῆκε σαλευόμενον μεταξὺ τῶν, ὅσα αὖ ἐν ὑποχρεόουσιν τὰ ἀνεξάρτητα ἔθνη». διότι καὶ τοῦτο μετὰ τὴν Α, οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἀνεπλήρωσε καὶ ἐθέσπισεν αὐτὴ ἡ Β, οἰκουμενική, ἥτις καὶ τὰ κατὰ τὴν ἁγιωτάτην τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίαν ἐκανόνισε τῷ θεῷ πνεύματι κυβερνωμένη (καθὼς καὶ ἡ Δ, Σύνοδος)· οἱ δὲ σοφοὶ τῆς Ἐπιτροπῆς λεγέτωσαν ὅσον θέλουσι κατὰ προσταγὴν τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου! προσταγαῖς ἐδούλευον ἀνθρωπίναις, καὶ προσταγὰς ἔβλεπον πανταχοῦ.

Ἐφεξῆς αὐξάνουσι τὸν λόγον καὶ γεωγραφικώτερον, αἰτίοι (λέγουσιν) οἱ ὑποταγέντες εἰς τὸν νεόπλαστον πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦσαν ἐπαρχίαι τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας, καὶ ὅχι ἄλλων ἐθνῶν ἐλευθέρων καὶ ἀνεξαρτήτων». — Ναί, κύριοι! διότι μέχρι τότε ὑπῆρχεν ἄγνωστος ἡ Ἀμερικὴ. Καὶ ἦσαν μὲν, ἴσως, τότε καὶ τινες ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ἀνεξάρτητοι (τοῦλάχιστον κατὰ καιροὺς) λαοὶ βαρβαρικοί, (ὡς οἱ περὶ τὸν Πόντον Ἄλανοι καὶ οἱ περὶ τὸν Ἰστρον Σκύθαι, κτλ.), ὧν καὶ αὐτῶν τὰς ἐπισκοπὰς ὁ Κανὼν εἰς τὸν γειτονεύοντα Κωνσταντινουπόλεως ὑποτάσσει (πλὴν τούτους ἡ Ἐπιτροπὴ οὐκ ἐνόμιζεν, ὡς φαίνεται, ἀνεξαρτήτους, διότι ἦσαν ἄβάρβαροι). ἀλλ' ὑποχρεοῦται (ἐρωτῶσιν) εἰς τὴν τοιαύτην ὑποταγὴν μία ἐπαρχία τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας κατασταθεῖσα ἔπειτα ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητος; καὶ ἀφοῦ μάλιστα ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐπικράτεια ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ ᾖ τοιαύτη καὶ κατεστάθῃ τί; Τουρκική. — Ὑποχρεοῦται, κύριοι (νομίζομεν)· ἐπειδὴ ἡ πολιτικὴ τῶν Ἐπικρατειῶν μεταβολὴ οὐκ ἀνατρέπει τοὺς ἱεροὺς τῆς Ἐκκλησίας θεσμούς, οὐδ' ἡ κοσμικὴ ἐλευθερία ἢ δουλεία τῶν Ὀρθοδόξων λαῶν διαρρήγνυσι τὸν σύνδεσμον τῆς ἐν πίστεϊ καὶ

ὑπάρχει κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας παράνομον καὶ πανάθεσμον.

Α) Διότι παρέβη τὴν μετὰ τῶν συνελθόντων Ἀρχιερέων συνθήκην, οἵτινες ὡμολόγησαν ὅπωςδῆποτε, ὅτι γνωρίζουσι τὸν βασιλέα ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ διοικητικόν, «ἐφ' ὅσον δὲν ἀντιβαίνει εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας». Οὗτος ὁ διορισμὸς γραφεὶς ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ ἀπεσιωπήθη εἰς τὸ Διάταγμα (διότι οἱ κανόνες οὐδόλως συγχωροῦσι τὴν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ τοὺς νόμους τοὺς πολιτικούς, ἐὰν πρὸς τοὺς κανόνας ἀντιβαίνωσιν, ἀκύρους εἶναι ὀρίζοντες προστάτην τοῦτον μόνον καὶ ὑπέρμαχον τῆς ἐκκλησίας διακηρύττουσι).

Β) Διότι καὶ αὕτῃ ἡ ἐκ τοῦ διατάγματος κατασταθεῖσα Σύνοδος διεμαρτυρήθη περὶ ταύτης τῆς παραβάσεως πρὸς τὴν Γραμματείαν (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. κ).

Γ) Διότι τὸ σχέδιον τῆς ἐπταμελοῦς Ἐπιτροπῆς (ἐξ οὗ ἀπηνθίσθησαν ὅλα τὰ ἄρθρα τοῦ διατάγματος) ἐκρίθη παρὰ τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καθυποβλητέον εἰς τὴν συζήτησιν καὶ ἐπίκρισιν τῆς Συνόδου (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. β. §. ιη). Καὶ ὥφειλε μὲν πάντως τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ἵνα σκεφθῇ πρότερον, ἂν ἔπρεπε καὶ ὅλως συστήναι παρὰ τῆς πολιτικῆς κυβερνήσεως Σύνοδον αὐτοκέφαλον καὶ βιαίαν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας. Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως διὰ τῆς τοιαύτης πρωθυστερου γνώμοδος διεκήρυξε τὸ Συμβούλιον ὅτι χρήζει διορθώσεως Ἐκκλησιαστικῆς τὸ Σχέδιον, ἐπομένως δὲ καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ συνοψισθὲν Καταστατικόν. (βλ. ὀπισθ. σελ. 86).

Δ) Διότι ἡ ἑτερόδοξος Ἀντιδυναστεία οὐδεμίαν εἶχεν ὁμολογουμένως ἐξουσίαν εἰς διακήρυξιν Ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ εἰς ἐγκατάστασιν Συνόδου διοικητικῆς, καθὼς ἐν τοῖς προηγουμένοις (σελ. 193) ἀπεδείχθη.

Ε) Διότι καὶ αὐτὸς ὁ μεγαλειότατος Βασιλεὺς εἰς δύο δημοσίους διακηρύξεις, καὶ ὅτε τὸ πρῶτον ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅτε τὸν θρόνον ἀνέβη, καὶ κατ' αὐτὴν δὲ τὴν πρώτην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰσόδον αὐτοῦ, διεκήρυξεν ὅτι ἦλθε προστάτης καὶ ὑπερασπιστῆς τῆς ἱερᾶς τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ θρησκείας, καὶ στήριγμα στερρόν τῆς ἀγίας αὐτῶν Ἐκκλησίας. Προστασία δὲ καὶ στήριγμα σημαίνει τοῦτ' αὐτὸ στήριγμα καὶ προστασίαν τῆς ὑπαρχούσης πατροπαράδοτου θρησκείας τοῦ ἔθνους, καὶ φανερῶς ἀποκλείει

ἀντιβαίνει πρὸς τὰ τῷ συγγραφεῖ δοκοῦντα καλὰ καὶ συμφέροντα
 τῷ πολιτεύματι τῶν Ἑλλήνων. Ἐάν δὲ καὶ διὰ νόμου πολιτικοῦ ἐπι-
 κυρωθῶσι τὰ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτείαν ἰδίως ἀνα-
 φερόμενα σχέτικα, καθὼς περὶ τούτων οἱ θεῖοι θεσμοὶ καὶ κανόνες
 διὰ τοῦ Τόμου διαγορεύουσι, τότε τετέλεσται! δεδούλωται ἡ Ἑλλὰς
 ὑποταγεῖσα πάλιν ὑπὸ τὴν Σουλτανικὴν δεσποτείαν· πῶς τοῦτο; καὶ
 διὰ τί; Διότι παρεδέξατο τὸν ἱερὸν Τόμον, δι' οὗ ὁ τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως Ἀρχιεπίσκοπος παρητήσατο τῶν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος κανονικῶν
 τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου δικαιωμάτων, ἀναγορεύσας μετὰ τῆς καθό-
 λου Ἐκκλησίας τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοδιοίκητον!
 Παράδοξοι τῷ ὄντι συλλογισμοὶ καὶ αὐτεξέλεγκτοι, διὸ καὶ μηδόλως
 συμβάλλοντες εἰς ἀπόδειξιν τῆς πρὸς ἡν ἀπρσκηπτοῦσιν ἀπειλῆς τοῦ
 φοβεροῦ κινδύνου διὰ τὸ παράλογον καὶ ἀπίθανον· ἄτοπον δὲ καὶ
 γελοῖον σοφισμάτιον προσετέθη καὶ ἡ τετραγωδημένη τῶν ὀκταετῶν
 ἀγώνων ἀνάμνησις, ὑπὲρ ὧν φοβούμενος μὴ ματαιωθῶσι καὶ σχετ-
 λιάζων ὁ συγγραφεὺς διεξῆλθε δι' ὅλων τῶν ἐκ τοῦ πολέμου δεινῶν
 «διὰ τ' ἔν τε α καὶ μέλαν αἶμα»! — «Δὲν δυνάμεθα (πάλιν
 ἐπαναλαμβάνει λευκότεριν ἐκφραζόμενος) «δὲν δυνάμεθα καὶ μετὰ ἓν ἔτος
 νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ὑπάρχει τῷ ὄντι ἔγγραφον, καλοῦμενον
 Συνοδικὸς Τόμος, ἀναδεικνύον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος
 αὐτοκέφαλον, αὐτοκέφαλον οὖσαν ἀπὸ κζ Ἰουλίου 1833 (!),
 μᾶλλον δὲ (!) ἀπὸ κέ Μαρτίου τοῦ 1821 ἔτους (!) κατὰ
 θέλησιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους (!)· διότι αὐτὸ μόνον
 εἶχε δικαίωμα κατὰ τοῦτο (!). Ἀλλ' ὑπάρχει — ὡς μὴ ὦφελε! —
 τὸ ἔγγραφον, καὶ ὑπάρχει πρὸς κατασχύνην τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους»!
 — Παράδοξος τῷ ὄντι καὶ παράξενος ἡ ἀντίφασις τῆς τοιαύτης (ὡς
 ἂν εἴποι τις) πισταπιστίας. Δι' ὅλου ἐνὸς ἔτους πολλάκις ἀνε-
 γίνωσκε καὶ ἐμελέτα τὸ κατ' αὐτὸν παράδοξον ἔγγραφον, καὶ
 δι' ὅλου ἐνὸς ἔτους (ὡς ἂν εἴπερ ἔβλεπεν οὐ χειμερινόν, ἀλλὰ διετήσιον
 ὄνειρον) οὐκ ἠδύνατο πιστεῦσαι τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ. Ἐπεχείρησε καὶ τῇ
 κατ' αὐτοῦ συγγραφῇ χάριν τῆς ἀληθείας· πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω πάλιν
 καὶ ἀρχόμενος ἤδη τῆς συγγραφῆς ἀπόμνυται καὶ διακηρύττει ὅτι
 καὶ εἰσέτι οὐ δύναται πιστεῦσαι ὅτι ὑπάρχει τὸ ἔγγραφον·
 μικρῷ προχωρήσας πιστεύει καὶ ὁμολογεῖ, ὅτι ὑπάρχει, ὡς μὴ
 ὦφελε! Θαυμαστὰ πράγματα! Καὶ φαίνεται μὲν ὁ λόγος πρὸς
 ὑπέρμετρον ὑπερβολὴν ἀγροικότερον ἐσχηματισμένος· ἀλλὰ τοιοῦτο

τωθαστικὸν καὶ κατ' ἀντίφρασιν προσετέθη τὸ περὶ τῆς Ἀληθείας ἐπίγραμμα, κατὰ τοὺς Περὶ ἀληθοῦς ἱστορίας λόγους τοῦ Λουκιανοῦ. Εἰ δὲ καὶ σπυδαίως καὶ σεμνῶς τὸ δεύτερον τοῦτο μῦθον παρασυνήφθη πρὸς τῷ πρώτῳ ὡς ἐπεξηγηματικὸν (καθὰ φαίνεται καὶ ἐξ ἄλλων καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐν τῷ προμετωπίῳ κατεστηλομένων δύο διγλώσσων περικοπῶν, περὶ ὧν λέγουμεν εὐθύς). ἀλλὰ καὶ οὕτω γελοῖαι τις ἀντίφρασις ἀγροίκως ἐπικάθηται ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐν γὰρ ταῖς τοιαύταις ταῖς διπλαῖς ἢ διωνύμοις ἐπιγραφαῖς ἡ δευτέρα ἐπωνυμία παρασυνάπτεται συνήθως πρὸς τῇ πρώτῃ διὰ τοῦ διαζευκτικοῦ ἢ, ὡς ἐπεξηγήσεις ὑπογράφουσα τὴν ιδιότητα τῆς ὑποθέσεως τοῦ συγγράμματος· οἷα πάλιν ἐκεῖνα τὰ τοῦ Λουκιανοῦ, Ἀλέξανδρος ἡ ψευδόμαντις (τοιοῦτον γὰρ τὸν Ἀλέξανδρον τὸ πονημάτιον ἐξελέγχει), καὶ «Τίμων, ἡ μισάνθρωπος», καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ἀπαντῶνται πολλάκις ἐν οἷς ὁ κάλλαισχος ἐκείνου κάλαμος συνέγραψεν· ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς Πλάτωνος διαλόγοις. Εἰ μὲν οὖν καὶ ὁ τοῦ προκειμένου βιβλίου συγγραφεὺς Πλάτωνα μάλιστα μιμούμενος (ὃν φίλον ἑαυτοῦ καλεῖ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην ἱαμβικὴν γνώμην, ἣν καὶ ταύτην ἐν τοῖς προθύροις τῆς συγγραφῆς προσεχάραξε «φίλος μὲν Πλάτων, φιλότατη δὲ ἡ ἀλήθεια» γρφ. «Φίλος Πλάτων μὲν, φιλότατη δ' ἀλήθεια»), εἰ μὲν, λέγω, καὶ οὗτος ὁ συγγραφεὺς ἐπραγματεύετο περὶ τοῦ Συνοδικοῦ τόμου ὡς ἀληθῆ καὶ ἱερὸν διὰ μακρῶν αὐτὸν ἐπαινῶν, ὀρθῶς ἂν προσεπέγραφε καὶ τὸ περὶ Ἀληθείας εἰς διασάφησιν, σύμφωνα προανακρούων καὶ ὁμόλογα πρὸς τὴν πραγματείαν. Νῦν δὲ Κατὰ τοῦ Τόμου συγγράφων, καὶ δι' ὅλων 639 σελίδων ὡς ψευδόμενον τοῦτον ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν καὶ πανάθεσμον καὶ τυραννικὸν καὶ πᾶν κακὸν ἀποδειῖναι ἐπιχειρήσας, ἔπειτα δέον αὐτὸν ἐπιγράψαι «Ὁ Συνοδικὸς Τόμος, ἡ περὶ ψεύδους (ἡ ὅ,τι ἕτερον ἤθελε δύσφημον ῥῆμα καὶ πονηρὸν καὶ ἀκόλουθον τοῖς πεπραγμένοις), ὁ δὲ προσεκόλλησε τὸ περὶ ἀληθείας. Ταῦτα πῶς οὐκ ἀντίφρασις;

§. β. Ἀλλ', ὡς ἔοικεν, ὁ ἀνὴρ ἠθέλησεν ἐκ φιλοτιμίας καινοτομῆσαι περὶ τὸ ἔθος τῶν τοιούτων διαζευκτικῶν ἐπιγραφῶν, ἴδιον αὐτὸς συνάψας εἶδος ἐκ δύο πραγμάτων ἀντιθέτων συνεστηκός, ὅποια καὶ τὰ τέρατα γεννᾶσθαι συμβαίνει, ἄλλα τε παντοῖα καὶ τὸ αταύρου μεμίχθαι καὶ βροτοῦ διπλῇ φύσει». Οὕτω πως καὶ αὐτὸς τὸ μὲν Ὁ Συνοδικὸς τόμος ἐπέγραψε μετέωρον, ὡς ἂν τι τῶν δυσφήμων καὶ καχεμφάτων ὀνομάτων, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ ψεῦδος καὶ

Θεός (ὅπερ εἶπε μὲν ἄφρων ἐν καρδίᾳ, κατὰ τὸν ψαλμωδόν, διεκήρυξε δὲ καὶ στόματι καὶ καλᾶμῳ καὶ πανδήμως ἢ κατὰ τὸ 1792 ἐθνικῇ τῶν Γάλλων συνέλευσις). Ἄπαγε! ἀπέστω μακρὰν τῆς Ὀρθοδοξίας τοιοῦτον ἀπόλυτον ἀξίωμα τὸ συνάπτον καὶ συγχέον ἀδιακρίτως μετὰ τῆς πολιτικῆς καὶ τὴν θρησκευτικὴν τοῦ ἔθνους ἐλευθερίαν, πρεσβεύετω δὲ τοῦτο ἢ τῶν θεϊστῶν ἢ ὀρθολογιστῶν καὶ ὑλοφρόνων φυσικῶν μισόχριστος καὶ μεματαιωμένη φιλοσοφία, ἢ μηδὲν ἕτερον νομίζουσα πάσας ἀπλῶς τὰς θρησκείας ἢ πλάσματα γοήτων ἀνθρώπων καὶ ὄργανα πολιτικά, συμβάλλοντα πρὸς δούλωσιν καὶ κακοδαιμονίαν τῶν ἐθνῶν· ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

γ) Ἐφεξῆς ὁ συγγραφεὺς ἐπάγει ὡς ἀπόδειξιν τῆς προηγηθείσης προτάσεως ἕτερον δόγμα, καὶ τοῦτο καθολικόν! Ὅτι «ὁ ἄνθρωπος» (δηλαδή πᾶς ἄνθρωπος ἐν γένει καὶ χριστιανὸς καὶ μὴ) «εἶναι (διάγει) ἐλεύθερος ἢ δούλος μετὰ τοῦ αὐτοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος» (τουτέστι καθ' ἑκατέρας τὰς περιστάσεις τὰ αὐτὰ θρησκεύει καὶ φρονεῖ περὶ τοῦ Θεοῦ). Ἀλλὰ καὶ τοῦτο πλήρες τερατώδους ἀτοπίας καὶ ψευδές. Πόσοι καὶ ἄνθρωποι ἀτομικῶς, καὶ λαοὶ κατὰ τόπους εἰδικῶς, καὶ ἔθνη δὲ ὁλόκληρα καὶ δοῦλα καὶ αὐτόνομα βιοῦντα, μετέλλαξαν τὸ θρησκευτικὸν αὐτῶν φρόνημα, ἢ ὅλον, ἢ κατὰ μέρος, μαρτυρεῖ μὲν στεντορείως ἢ τε ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἢ πολιτικὴ τῶν ἐθνῶν ἱστορία, μαρτυροῦσι δὲ καὶ αὐταὶ αἱ τῶν καθ' ἡμᾶς αὐτονόμων (λέγω δὲ τῶν χριστιανικῶν) ἐθνῶν αἱ δογματικαὶ καὶ ἐκκλησιαστικαὶ διαφοραί. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· ὅτι δὲ καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀντιπεριπίπτει διὰ τούτου τοῦ φρονήματος ὁ συγγραφεὺς, ὁψόμεθα παρακατιόντες.

δ) Τέλος συγχέει τὴν συνείδησιν μετὰ τῆς θρησκείας, ὡς ἀμφοτέρωθεν καὶ τὸ αὐτό. Ἀλλὰ τὴν τοιαύτην τῆς συνειδήσεως ἐκδοχὴν οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ ἢ πάτριος γνωρίζει φωνή, οὔτε τῆς θείας Γραφῆς καὶ τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας ἢ χρῆσις, ἀλλ' οὐδὲ τῆς εὐσεβείας ὁ λόγος οὐδέποτε παρ' Ἑλλήσι συγχωρεῖ. Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἰδίωμα ξενικόν (ὡς παρὰ τοῖς Γάλλοις *liberté de conscience* ἐλευθερία συνειδήσεως· ἀλλὰ καὶ παρ' ἐκείνοις ἡ φράσις ἐλλειπτικὴ, δηλοῦσα τὴν περὶ τὸ θρησκεύειν ἐλευθέραν κρίσιν τῆς συνειδήσεως)· παρὰ δὲ τοῖς Ἑλλήσιν ἡ τοιαύτη ἡλικὴ συνείδησις δῆλον ὅτι σημαίνει (ἵνα μὴ μακρὰ περιττολογῶμεν). Ἀρκεῖτω δ' ἡμῖν Παῦλος ὁ θεῖος διακρίνων σαφῶς τὴν ἀληθῆ θρησκείαν ἀπὸ τῆς συνειδήσεως, ἐν οἷς «πίστιν ἔχειν παραινεῖ καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἣν τινες (τὴν ἀγαθὴν συνείδησιν)

πολλοὶ (λέγει) Ἐπίσκοποι καὶ Ἀρχιεπίσκοποι ἀπέθανον κατὰ τοὺς πρώτους καιροὺς τῆς ἐπαναστάσεως, οἱ μὲν ὑπὸ τύφου, οἱ δὲ κατὰ τὴν ἐν Τριπόλει φυλακὴν, οἱ δὲ εἰς μάχας, οἱ δὲ, τέλος, καὶ ἄλλως πῶς ὥστε ἔμεινεν ἀπειρία (une infinité!) χηρευουσῶν ἐπισκοπῶν» — Παράδοξος ζωγραφία! αἱ ἐπισκοπαὶ παρίστανται πλειότεραι παρὰ τὰς οἰκίας, καὶ οἱ ἐπίσκοποι πολυπληθέστεροι παρὰ τοὺς κατοίκους τῆς Ἑλλάδος! Ἀλλ' ἅπασαι αἱ κατὰ τὸ κράτος τῆς Ἑλλάδος περιεχόμεναι ἐπισκοπαὶ οὐχ ὑπῆρχον ἐξ ἀρχῆς πλειότεραι τῶν 48. Κατὰ δὲ τὴν ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας συγκροτηθεῖσαν μεγάλην καὶ καθολικὴν Σύνοδον εὐρέθησαν παλαιοὶ κανονικοὶ ἐπίσκοποι 24 (ὡς φαίνεται ἐν τῇ Κοινοποιήσει)· δι' ὅλου λοιπὸν τοῦ ἀγῶνος μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Βασιλέως ἀπέθανον ἐπίσκοποι 24 μόνον, καὶ οὗτοι κατὰ διαφόρους καιροὺς, καὶ μόλις περὶ τὰ τέλη τῆς ἐπαναστάσεως. Ὡστε τὸ προοίμιον τῆς ἀπειρίας τῶν ἀποθανόντων ἐπισκόπων οὐχ ὑπισχνεῖται πιστὴν διαγραφὴν τῆς ἐκ τούτου προελθούσης ἀναρχικῆς ἀταξίας· πλὴν ἀκούσωμεν!

Σελ. 5—9. Dans cet etat de choses etc.

Τούτων οὕτως ἐχόντων (λέγει), αἱ κατὰ καιροὺς πολιτικαὶ κυβερνήσεις κατεχρήσαντο τὸ δικαίωμα τοῦ καθιστᾶν ἢ προχειρίζειν (nommer) ἐπιστάτας εἰς τὰς χηρευούσας ἐπισκοπὰς, ὅπως ἤθελον, μήτε μηδεμίαν οἰανδήποτε ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν συμβουλευόμεναι, μήτε τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας φυλάττουσαι, μήτε καὶ τὰ ὅρια τῶν ἐπισκοπῶν· ἀλλ' ἄλλοτε καθίσανον ἐπισκόπους φυγάδας ἔξωθεν ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἄλλοτε καὶ ἀπλοῦς διακόνους (!), ἢ ἱερεῖς, οἵτινες, καὶ μὴ ὄντες Ἀρχιερεῖς, διώκουν ὀλόκληρον ἢ μέρος ἐπισκοπῆς, ἐφόρου ἐνίοτε καὶ τὴν ἀρχιερατικὴν στολήν, ἀφώριζον, ἐκαρποῦντο τὰς προσόδους τῆς ἐπισκοπῆς, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τινὰ πτωχὸν ἐπίσκοπον πρὸς τὰς προσπιπτούσας χειροτονίας ἱερέων, ἂν τύχη, ἢ διακόνων, ἀθλίως μισθοδοτούμενον, κτλ. Ἐφεξῆς ὀνομάζει καὶ τινὰς τούτων τῶν ἐπιστατῶν, ὅσοι ἐποίμανον ἐπισκοπὰς μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μακαρ. Καποδιστρίου.— Ἀπαντῶμεν.

Ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ 1825 ἐπεστάται εἰς τὴν εὐταξίαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μετὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὁ ἰδίως ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀνομασμένος, ὁ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, ὡς ἐκκλησιαστικὴ τις ἀρχή, τοῦτον δὲ πάλιν διε-

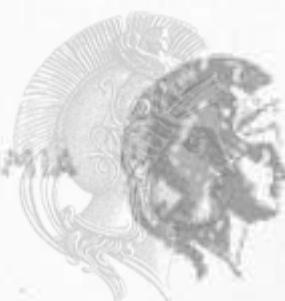

Οἰκονόμε, ἡμέτερε κατὰ πνεῦμα υἱὲ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε, τὴν περισπούδαστον ἡμῖν αὐτῆς Ἐξοχότητα πόθῳ πατρικῶ κατασπαζόμενοι, ψυχῆς ἐκ μέσης εὐχόμεθα.

Περὶ μέσον μὲν θέρος ἐνεχειρίσθη ἡμῖν περιπόθητον γράμμα τῆς φιλάτης ἡμῖν αὐτῆς Ἐξοχότητος, καὶ σὺν αὐτῷ τῶν τοῦ μάκαρος καὶ φειμνήστου Πατρὸς αὐτῆς, τοῦ μεγάλου ἐκσίνου ἐν τοῖς σοφοῖς καὶ πιστοῖς οἰκονόμοις τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὁ Β'. τόμος, τὰ τῆς ἐν ἀλλάδι θεοσώστου Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ αἰωκᾶ ἔτους ἕως τῆς κανονικῶς ἀνακηρυχθείσης ἀνεξαρτησίας αὐτῆς ἀνιστορῶν γεγονότα· ἡ δὲ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐνσκήψασα βαρεῖα καὶ βροτολοιγὸς τῆς χολέρας νόσος εἰς ἅπασαν τὴν μεγαλόπολιν ταύτην καὶ τὴν περίχωρον, οὐδὲ ἡμῶν φεισαμένη, ἀλλ' ἐγγύθεν φιλάτων ἀνεψιοῦ τε καὶ ἀνεψιάς ἀπροστερήσασα, ἵνα δὴ καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ μέρει τοῖς τὰ χαλεπώτερα πεπονθόσι βαρυπενθεστέρα φρενὶ καὶ καρδίᾳ συμπάσχοιμεν, αὐτὴ ἡ θεήλατος μάστιξ τὴν τε τῆς πολυτίμου βίβλου ὀνησιφόρον ἀνάγνωσιν εἰς μῆκος ἐξέτεινε, καὶ τὴν προσήκουσαν τῷ προσενεγκόντι ἀπάντησιν πέρα τῆς ἡμῶν προθυμίας καὶ βουλήσεως ἀνεβάλετο.

Περὶ μὲν οὖν ἐκείνου τοῦ διμήνου παγκλαύστου θέρους, οὗ τῷ θεῷ ἔλεει ἡλευθερώθημεν, εὐλογητὸς ὁ ἐλεήμων Θεός, ὁ ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἐν μέτρῳ οἰκονομῶν τὴν παιδείαν αὐτοῦ καὶ τὸν ἔλεον· ὑπὲρ δὲ τῆς νέας ταυτησὶ τιμαλφοῦς ὑμετέρας δωρεᾶς χάριτας, ὡς εἰκός, ὁμολογοῦμεν εἰλικρινεῖς τῇ αὐτῆς Ἐξοχότητι, ἥτις φιλαγάθως γέγνηθαι μὲν ἡμῖν γηθομένοις ἀναμιμνήσκουσα διὰ τε βιβλίων καὶ διὰ γραμμάτων τὴν αἰίζων εἰκόνα Ἀνδρὸς ἀριστοπόνου καὶ μεγαλονόου καὶ τύπου ἀληθινοῦ τῶν τοῦ Χριστοῦ ἱερέων καὶ γνησίου φίλου ἡμῶν χρηματίσαντος· δίδωσι δὲ πάλιν αὐθις ἐμφορηθῆναι σοφίας ἐνθέου, ἀπὸ φρονός θεόφρονος καὶ σπουδαίας ἐκπροϊούσης, καὶ λόγων εὐροῖαν ἐμμελῆ τε καὶ σαφῇ προχεούσης, εὐσεβείᾳ τε λαμπρᾷ καὶ φιλολόγου ἐπιστήμης ἀδρότητι, καὶ τῇ ἐκ τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας ἀκραιφνεῖ κομώσεως ἀριπρεπείᾳ, ἐφ' ᾧ δηλονότι (καθαπεροῦν εἶωθεν) ἀπὸ πάντων ἡμῖν ἄρτιος καὶ ἀγλαΐα πολλῇ μαρμαίρων περιτεχνουργοῖτο ὁ τῶν συγγραφικῶν ἀρετῶν Οἰκονόμειος ἀνδριάς.

Καὶ καθ' ἑαυτὰ γὰρ τὰ ἱστορούμενα, κομιδῇ πικρὰ καὶ ἀλγεινὰ καὶ ἀτεχνῶς τραγικὰ ὄντα τὴν φύσιν, ἱερῶν, φαιμένων, θεσμῶν καὶ κανόνων καταπάτησις ἀνίερως, καὶ αὐθαίρετος ἀνεξαρτησία Ἐκκλησίας ἀντικανονική, διοικητικῆς τε Συνόδου σύστασις ἐκνομος πρὸς τὸ εὐμαρέστερον

ανωτέρω παρέστησεν ὁ συγγραφεύς, ἱκανὰ προείπομεν ἐν τοῖς προλα-
βοῦσι (σελ. 342).

γ) Περὶ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔθνους ἀπελευθερωθέντος (ἐννοῶν τὸ
Ἑλληνικόν) ποιεῖται τὸν λόγον, καὶ ἔπειτα διευθύνει τὸ νομικὸν αὐτοῦ
κήρυγμα πρὸς τὰ κατὰ τὴν Ὀθωμανικὴν δυναστείαν ὑποτελοῦντα
χριστιανικὰ ἔθνη· ποῖα δὲ ταῦτα λέγει; Εἰ μὲν γὰρ ἐννοεῖ
πάντα συλλήβδην τὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἐπικράτειαν ποικίλα γένη τῶν
ἐν Χριστὸν πιστευόντων λαῶν (ὀρθοδόξων τε καὶ ἑτεροδόξων), λέγει
μὲν ἀντιφατικὰ καὶ μωρὰ (ὡς ὀφόμεθα παρακατίνοντες §. δ), ἄξια δ'
οὖν ὁμῶς τῆς πρὸς πᾶσαν οἰωνδήποτε χριστιανῶν καθεστῶσαν ἐκ-
κλησίαν ἀποστατικῆς αὐτοῦ διαθέσεως· ὑποβάλλει γὰρ αὐτοῖς τοῖς
λαοῖς νέας τινὰς συστήσασθαι πρὸς τὸ δοκοῦν ἐκκλησίας ἢ θρησκείας
(κατὰ τὸ «Οὗτινος ἡ χώρα» κτλ.), ὅταν πολιτικῶς ἐλευθερω-
θῶσιν, ἀποστάντες ἕκαστοι βιαίως καὶ ἀπὸ τῶν προέδρων τῶν κατ'
αὐτοὺς Ἐκκλησιῶν (οἷον οἱ Ὀρθόδοξοι ἀπὸ τῶν Πατριαρχῶν, τῶν δὲ
πάλιν ἑτεροδόξων ἕκαστοι ἀπὸ τῶν οἰκείων). Εἰ δὲ μόνον τὰ τῶν Ὀρ-
θοδόξων ὑπαινίττεται γένη, τὰ πνευματικῶς ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν καὶ
τοὺς ἄλλους Πατριάρχας ὑποτελοῦντα (περὶ ὧν λέγομεν εὐθύς), ὥφειλε
πάντως προσθεῖναι καὶ τὸν διακρίνοντα αὐτὰ χαρακτῆρα (οἷον τὰ
Ὀρθόδοξα, ἢ τὰ εὐσεβῆ ἔθνη), ἵνα μὴ δόξη ταυτόφρων
πρὸς τινὰς τῶν νεωτέρων περὶ χριστιανισμοῦ φιланθρωπότερον ἢ πυρ-
ρωνικώτερον φιλοσοφούντων, οἵτινες μηδεμίαν μεταξὺ χριστιανῶν εἰ-
δότες διαφορὰν, μίαν ἐξ ἀπάντων τῶν χριστεπωνύμων συνιστῶσι
παγκόσμιον ἐκκλησίαν (ὅπωςδῆποτ' ἂν οὗτοι, εἴτε ὀρθῶς εἴτε μὴ ὀρθῶς,
φρονῶσι περὶ Χριστοῦ καὶ τῶν ἄλλων δογμάτων καὶ διδαγμάτων τῆς
εὐσεβείας). Οὕτω καὶ αὐτὸς (συντομίας ἴσως χάριν) παριδὼν τὸ τῆς
Ὀρθοδοξίας ἐπώνυμον φαίνεται συγχύσας πρὸς ἄλληλα τὰ πρὸς ἅπερ
ὀριστικῶς ἀποτείνεται παντοῖα χριστιανικὰ ἔθνη, μηδὲν
διακρίνων ἀπὸ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπικρατείᾳ ἑτεροδόξων τοὺς ὀρθοδόξους,
μηδ' αὐτοὺς γοῦν τοὺς ὁμογενεῖς τῶν ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος
ἀδελφοὺς Ἕλληνας. Συνέκλεισε δὲ τούτους καὶ πάντας ἄλλους φύρδην
μίγδην ἀπαξάπαντας συνελάσας εἰς μίαν τὴν κοινὴν τῶν χρι-
στιανῶν ὀνομασίαν, οἷον τινὰ παμφυλίαν χριστωνύμων παντοδαπῶν
συνιστῶν, κατὰ τὸν ἐν Κρήτῃ παλαιὸν συνοικισμόν, ἔνθα μίαν νῆσον,
καὶ τὴν αὐτὴν ἄνδρες κατῴκουν τὰς τε φυλὰς διάφοροι καὶ τὰς δια-
λέκτους, διηρημένοι δὲ καὶ κατὰ πόλεις ὅλας ἕκατον

κλησιαστικὴν δουλείαν καὶ μετὰ τὴν πολιτικὴν αὐτῶν (τῶν ἐθνῶν) ἐλευθερίαν! Οὐδεὶς κανὼν ἢ νόμος διατάσσει, ἢ δύναται νὰ διατάξῃ καὶ τὴν συγκαταθέσῃ ἑτέρου τινὸς» (τουτ. τῆς ὑφ' ἣν κανονικῶς ἐτέλουν ἐκκλησίας) «ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ἀπελευθέρωσιν». Ἄλλ' ὅτι μὲν καὶ νόμοι Βασιλικοὶ καὶ θεῖοι κανόνες καὶ πατροπαράδοτα ἔθιμα διατάττουσι τὴν αὐτοκεφάλων τινῶν Ἐκκλησιῶν εἰς ἄλλον ὑπερβεβηκότα θρόνον πνευματικὴν ὑποταγὴν (ἣν ἡ ἐλευθεροστομία δουλείαν ἀποκαλεῖ), καὶ πάλιν τὴν ἑτέρων τινῶν ἐξηρητημένων εἰς αὐτοκεφάλους ἀνάδειξιν (συγκατατιθεμένου πρῶτον καὶ κυρίως αὐτοῦ τοῦ ἀφ' οὗ πνευματικῶς ἐξήρτηντο θρόνου), ταῦτα μὴδ' οἱ πάνυ δεινῶς μελαγχολῶντες ἀρνηθῆναι δύνανται. Σὺ δὲ, ὦ βέλτιστε, λέγε δὴ καὶ δεῖξον τίνες νόμοι καὶ κανόνες διατάσσουσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῶν ἐθνῶν ἐλευθερίαν ἐξ ἀνάγκης παρέπεσθαι τῇ πολιτικῇ, καὶ τᾶλλα ὅσα κατὰ τε τῶν ὀρθοδόξων ἐθνῶν καὶ ἐκκλησιῶν ἀνόμως καὶ ἀθέσμως ἀνωτέρω διεδογμάτισας. Ἄλλ' εὐθὺς παρίστησι μάρτυρας ὁ ἀνὴρ! ἀκούσωμεν

§. λ. «Οἱ ἐν Ἑλλάδι ἐπίσκοποι» (τραυτέστιν οἱ προσκληθέντες καὶ συγκαληθέντες ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας. Βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. β.) «ἄριστα γινώσκοντες καὶ ἐν συνειδήσει πεπεισμένοι ὄντες, ὅτι δὲν ἡμάρτανον κατ' οὐδέν, ἀποβάλλοντες ἀφ' ἑαυτῶν, ὃν κατ' ἀνάγκην πολιτικὴν ἔφερον καὶ πρὸ τῆς τουρκικῆς κατακρατήσεως καὶ μετ' αὐτὴν ἐκκλησιαστικὸν ζυγόν, ἀπέσεισαν αὐτόν, καὶ δὲν ἐπραξάν τι οὔτε ἐναντίον τοῦ χριστιανισμοῦ, οὔτε ἀντιβαῖνον εἰς τὸ δόγμα καὶ τοὺς κανόνας τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἧς δόγμα ὑπάρχει, ὅτι κεφαλὴ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός.» — Καὶ ταῦτα παράδοξα. Ἀλλὰ ποῖοί τινες ἦσαν οἱ τάλανες ἐκεῖνοι Ἀρχιερεῖς καὶ οἷά τε καὶ ὅσα κατ' ἐκείνην τὴν δυσποτμοτάτην συνέλευσιν ἔπαθον, ἐδήλωσεν ἡ ἰστορία (Τμ. Β. Κεφ. Β. §. γ—ζ). Ὁ δὲ συγγραφεὺς τῆς ἀνωτέρω χρυσῆς ταύτης περικοπῆς τὴν τε φίλην αὐτῷ ἀλήθειαν (ὑπὲρ ἧς πολλὰ μυχθήσας συνέγραψε) προφανῶς ἀδικεῖ, κάκείνων τῶν μακαριτῶν τὴν μνήμην ἀπηνέστερον ἐξύβρισεν ἐν ἐπαίνου προσχήματι. Παρίστησι γὰρ τούτους ἐν ἀρίστῃ ἐπιγνώσει καὶ εὐσυνειδήτως πεπληροφορημένους, ὅτι μὴδὲν ἡμάρτον, ἀλλ' ὅσια ποιῶντες ἀπεσείσαντο τὸν ἐκκλησιαστικόν, ὃν ἔφερον (ὡς εἶπε), ζυγόν (τουτ. τὴν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν πατριάρχην κανονικὴν ὑποταγὴν). Καὶ λοιπὸν ἐν χαθαρῷ

ἂν οἱ λόγοι αὐτοῦ ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοὶ εἰσι βολίδες». Τότε θεω-
 ρήσας τὰς ὀρθοδόξους ἐκκλησίας πρὸς ἀλλήλας ἡνωμένας, ὅταν ἀποδε-
 χῶσι τὴν τῆς Ἑλλάδος, οἷαν αὐτὴν ἐπειράθη καταστήσαι τὸ μεγα-
 λυδικὸν Καταστατικόν, δούλην τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας γεγυμνωμένην
 τῆς ἐξουσίας πνευματικῆς, τὴν δὲ Σύνοδον αὐτῆς ὡς μίαν τῶν κο-
 σμικῶν ἐπιτροπῶν, διοικοῦσαν οὐχὶ κατὰ τοὺς θείους κανόνας,
 ἀλλὰ κατὰ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας, καὶ ἐν οἷς οὗτοι καιρίως ἀν-
 τιβαίνουσι πρὸς ἐκείνους. Ὅταν δὲ πρὸς ταῦτα ἀντιλέγωσιν αἱ Ἐκ-
 κλησίαι τοῦ Θεοῦ, διαίρεσιν ὁ σύμβουλος τῆς ἐνώσεως ὀνομάζει τὸ
 πᾶγμα, ἀπρεπές, ἀσύμφορον, καὶ «πᾶν κακόν!». Οὕτω καὶ αὐτὸς
 κατὰ τοὺς ταλανιζομένους ὑπὸ τῆς προφητείας λέγει τὸ καλὸν πο-
 νηρόν, καὶ τὸ πονηρόν καλόν, ἔνωσιν τὸ σχίσμα, καὶ
 σχίσμα τὴν ἔνωσιν. Ὅτι μὲν γὰρ ἡ Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκ-
 κλησία τῶν ἀπανταχοῦ Ὀρθοδόξων ἐν ἑσὶ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ σῶμα,
 καὶ ταύτης τὰ μέλη, πᾶσαι αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ,
 καὶ μεγάλαι καὶ μικραί, ἡνωμέναι πρὸς ἀλλήλας εἰσὶ καὶ ἀδιαίρετοι,
 τοῦτο οὐδ' ἂν οὗτος αὐτὸς ἀρνηθεῖ· κηρύττουσι δὲ καὶ τοσοῦτοι αἰῶ-
 νες, ὅτι μετὰ τὸ σχίσμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας οὐδεμία διαίρεσις
 συνέπεσεν εἰς τὸν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ προφητῶν
 ὠκοδομημένον καὶ στύλοις ἐπτά, ταῖς ἐπτά Οἰκουμενικαῖς
 ἁγίαις Συνόδοις, ἐρηρυσμένον οἶκον τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ.
 Μόνον ἡ κατὰ τὸ 1833 Θεοῦ παραχωρήσει γενομένη Διακήρυξις τοῦ
 παρὰ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας αὐθαιρέτως ψηφισθέντος αὐτοκεφάλου τῆς
 ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησίας διέστησε ταύτην ἀπὸ τῆς, ἐξ ἧς κανονικῶς ἐξήρ-
 τητο, μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ πασῶν τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων ἐκκλη-
 σιῶν, καὶ ἀνήγειρε τὸ λαμπρὸν οἰκοδόμημα τοῦ κεφαλὴν διοι-
 κητικὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀντὶ τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ τὸν ἐπίγειον
 βασιλέα διακηρύξαντος Καταστατικοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο
 κατέρραξεν ἡ θεία χάρις καὶ καθεῖλε τὸν φραγμὸν τῆς πρὸς σχί-
 σμα προφανὲς καταντῶσης διαστάσεως, καὶ πάλιν ἡ τῆς εὐσεβεστά-
 τος Ἑλλάδος Ἐκκλησία ἡνώθη διὰ τοῦ ἱεροῦ Τόμου πρὸς ὅλον τὸ
 πλήρωμα τῶν Ὀρθοδόξων, ἀγανακτεῖ λοιπὸν περιπαθῶς διὰ τοῦτο
 ὁ σεμνὸς συνεργάτης τοῦ σχισματοποιοῦ Καταστατικοῦ, καὶ κα-
 ταναθεματίζει τίνας; τοὺς πρωταιτίους ὅλου τοῦ κα-
 κοῦ! Ἀλλ' ὅτι μέγιστον κακὸν ὑπάρχει τὸ σχίσμα, συναινεῖ καὶ
 αὐτὸς καχίσας ἀνωτέρω τὴν ἐκκλησιαστικὴν διαίρεσιν. Ὡστε προ-

ξεῖσθαι τιμῆς». Καὶ Καν. ΙΔ. «Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐγκλήματος πρόφα-
σιν ποιούμενος κατὰ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου πρὸ συνοδικῆς διαγνώ-
σεως ἀποστήσῃ ἐαυτὸν τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας. . . Τοῦτον ὥρισεν ἡ
ἁγία Σύνοδος καθηρημένον εἶναι» κτλ. Καὶ Καν. ΙΕ. «Τὰ ὀρισθέντα
περὶ Πρεσβυτέρων καὶ Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν πολλῶ μᾶλλον
καὶ ἐπὶ τῶν Πατριαρχῶν ἀρμόζει. Ὡστε εἴ τις προσβύτερος, ἢ ἐπίσκοπος
ἢ Μητροπολίτης τολμήσειεν ἀποστήναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖν Πατριάρ-
χη κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὀρισμένον
καθ' ἑταγμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, ἀλλὰ πρὸ ἐμφανείας συνο-
δικῆς καὶ τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως σχίσμα ποιήσῃ, τοῦτον ὥρισεν
ἡ ἁγία Σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον
ἐλεγχθεῖν τοῦτο παρανομήσας· καὶ ταῦτα μὲν ὥριστα καὶ ἐσφράγισται
περὶ τῶν προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων (α) τῶν οἰκείων ἀφισταμένων
προέδρων, καὶ σχίσμα ποιούντων, καὶ τὴν ἑνωσιν τῆς ἐκκλησίας δια-
σπώντων» κτλ.

Ἰδοὺ κανόνες καὶ Ἀποστολικοὶ καὶ Συνοδικοὶ (ἄλλους παραλείπομεν),
πλείονες ἀνθ' ἑνός, ὃν ἀπῆτησεν ἀνωτέρω ὁ συγγραφεὺς. Παραβάλωμεν
οὖν τούτους πρὸς ὃν ἐξήνεγκεν αὐτὸς ἴδιον αὐτοῦ κανόνι. α) Ὅτι κατὰ
τοὺς χρόνους τῆς Α καὶ Β Συνόδου, τῆς τὸν κανόνα τοῦτον ἐκδόσεως
ἀκολουθῶς τοῖς Ἀποστολικοῖς, καὶ πολὺ πρότερον ἐπὶ τῆς Ζ. ἁγίας
Οἰκουμενικῆς Συνόδου (τῷ 783) πᾶσαι αἱ ἐν τῷ νῦν Βασιλείῳ τῆς
Ἑλλάδος ἐπισκοπαὶ ὑπῆρχον ἐξηρητημέναι ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πα-
τριαρχικοῦ Θρόνου, βέβαιόν ἐστι καὶ ἀνκντήρρητον. Αὐτὸς ὁ ἀληθειο-
γράφος διατείνεται ὅτι ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ὑπετάγησαν αἱ Ἑλ-
λαδικαὶ παροικίαι ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως· καὶ τοῦτο
εἰ ἀληθεύει ὁφόμεθα ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Ὡστε καὶ οἱ κατὰ τὸ 1833
ἐπίσκοποι τῆς Ἑλλάδος κανονικῶς ὑπέκειντο τῷ Κωνσταντινουπόλεως
ὑπ' αὐτοῦ χειροτονούμενοι καὶ γνωρίζοντες κεφαλὴν (ὁμολο-
γεῖ δὲ πως καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς λέγων τὸ εἶτε κανονικῶς
εἶτε ἀντικανονικῶς ὑπέκειντο). β) Οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἑλλάδος
παρέβησαν τὸν Ἀποστολικὸν καὶ τοὺς ἄλλους τούτους κανόνας, διότι
ἐπραξαν περιττὸν χωρὶς τῆς γνώμης τοῦ, ὑφ' ὃν ὑπέκειντο,
ἀρχιεπισκόπου καὶ πατριάρχου, υπογράψαντες (καί τοι ἄκοντες

(α) «Ἐγκληματικὰ αἰτιάματά εἰσι, πορνεία, ἱεροσυλία, καὶ τῶν κανόνων ἀθε-
τήσεις.» Βαλσαμ. Ἑρμην. αὐτόθι.

Ἄρθρ. 5. Ἡ Σύνοδος εἰς τὴν κυβέρνησιν αὐτῆς θεωρεῖται ῥητῶς ὡς ἰα τῶν λοιπῶν (κοσμικῶν) ἐπιτροπῶν. Ἐντεῦθεν ἄρα φαίνεται σαφῶς ὅτι καὶ ἡ Σύνοδος ἐξελέφθη ὡς ἀπλῆ τις κοσμικὴ τῆς κυβερνήσεως Ἐπιτροπὴ, μηδὲνα φέρουσα χαρακτῆρα ἰδιάζοντα εἰς τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν θεοτύπων τῆς Ἐκκλησίας διοίκησιν. Ἡ αὐτὴν βεβήλωσιν τῶν ἱερωτάτων δεικνύουσι καὶ αἱ ἐφεξῆς ἐκφράσεις: Σύμβουλοι τοῦ προέδρου (ὡς καὶ Σύμβουλοι ὑπουργικοὶ κ.λ.), πᾶρεδροι (ὡς καὶ τοῦ δικαστηρίου), χρεῶν ἐμπειροῦς καὶ καθήκοντα τῆς ὑπηρεσίας (ἄρθρ. 8), ἐκπτώσεως τῆς θέσεως (τοῦ βαθμοῦ τῆς θείας ἱεραρχίας· ἡ δὲ θέσις ἐτέθη καὶ ἐπὶ πάντων τῶν πολιτικῶν τούτων (places) ἢ δημοσίων ἐπαγγελμάτων), μισθοὶ, ἐπιμίσθιον κτλ.

Ἄρθρ. 7. Ἄν πᾶσα (καθόλου) πρᾶξις τῆς Συνόδου γινόμενη ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ παρ' αὐτῇ βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου εἶναι ἄκυρος, ἡ ὑπερτάτη λοιπὸν Ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ὑπόκειται καὶ εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν (ἂν τύχη) τοῦ κατὰ καιρὸν Ἐπιτρόπου, τοῦ μεσιτεύοντος μεταξὺ τῆς Συνόδου καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Κράτους. Ἀλλ' ὅταν αὕτη μετ' ἐκείνου συμφωνήσῃ, ποῦ μένει πλέον εἰς τὴν Σύνοδον ἐξουσία πνευματικὴ;

Ἄρθρ. 8. Οἱ ὅρκος (οὐκ ἐξετάζομεν ἂν ὀφείλουσιν ὁμνύειν καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς), ὁ ὅρκος τῆς Ἑλληνικῆς Συνόδου περιέχει, α) οὐ μόνον πίστιν εἰς τὸν βασιλέα (κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν καὶ ἀποστολικὴν διαταγὴν, ἣν καὶ χωρὶς ὅρκου φυλάττειν ὀφείλουσι, καὶ ἥς χωρὶς οὐκ ἂν εἶεν Ἀρχιερεῖς), ἀλλὰ καὶ ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους τοῦ βασιλείου (ἐφ' ὅσον οὗτοι δηλαδὴ συμφωνοῦσι πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμούς). Ἐπειδὴ δὲ οἱ νόμοι τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος περιέχουσι καί τινα ἐναντία τῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας (οἷον τὸ περὶ τοῦ γάμου κεφάλαιον καὶ ἄλλα καὶ αὐτὰ τὰ παραδειγματιζόμενα ἄρθρα τοῦ Κανονικοῦ διατάγματος· νόμος δέ τις ἐστὶ καὶ αὐτό), εἰς τὸν ὅρκον λοιπὸν τοῦτον ἐξόμνουνται οἱ Ἀρχιερεῖς τὴν ἀγίαν ἐκείνην ὁμολογίαν, ἣν ἐπὶ τῆς χειροτονίας αὐτῶν ὡμολόγησαν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἔσονται πιστοὶ φύλακες τῶν κανόνων τῶν ἁγίων ἐπὶ τὰ οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὅρων καὶ θεσμῶν.— β) Τὸ αὐτὸ θεωρεῖται καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν διαπεπιστευμένων αὐτοῖς χρεῶν (καθὼς ὁ ὅρκος λέγει).

Εύρίσκονται παρὰ τῷ ἐκδότῃ τὰ ἐξῆς βιβλία.

	Δραχ.
Κ. Οἰκονόμου. Περὶ τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Ἐν Πετροπόλει, 1830.	20
» Ἐπίκρισις εἰς τὴν Περὶ νεοελληνικῆς Ἐκκλησίας ἀπάντησιν κτλ. Ἀθήνησι, 1839.	5
» Λόγοι Ἐκκλησιαστικοί. Ἐν Βερολίνῳ, 1833.	12
» Περὶ τῶν Ο, Ἑρμηνευτῶν τῆς παλαιᾶς θείας Γραφῆς. 4 Τόμ. Ἀθήνησι, 1844.	40
» Σιωνίτης προσκυνητής. Ἀθήνησι, 1850.	3
» Ἀλέξανδρος ὁ Στούρζας. Βιογραφικὸν Σχέδιον. Ἀθήνησι, 1855.	5
Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Φωτίου ἀρχιεπισκόπ. Κωνσταντινουπόλεως Τὰ Ἀμφιλόχεια. ἐκδ. Σ. Κ. Οἰκονόμου. Ἀθήνησι, 1858.	20
Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπ. Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ Ὁμιλίαι ΚΒ. ἐκδ. Σ. Κ. Οἰκονόμου. Ἀθήνησι, 1861.	6 50
Σ. Κ. Οἰκονόμου Βίος Γρηγορίου μητροπολίτου Εἰρηνοπόλεως. Ἀθήνησι, 1860.	1 20
» Περὶ Φραγκίσκου τοῦ Κοκκου ἐπιστ λή. Ἀθήνησι, 1863.	80
» Δωροκλείδας ὁ Θηραῖος ἀθλητής. Ἀθήνησι, 1864.	50

Τιμὴ τοῦ Γ'. Τόμου	Διὰ τὴν Ἑλλάδα	Δρ.	10
»	Διὰ τὴν Τουρκίαν.	»	11
»	Διὰ τὴν Βλαχίαν καὶ Ἀουστρίαν.	»	13
»	Διὰ τὴν Ῥωσσίαν	ρουβλ. ἀργυρ.	3
»	Διὰ τὴν Ἀγγλίαν	λίρας ἀγγλικ.	1/2

δούλου, ὅτι οὐ χρήζει δύω συνθηκῶν εἰς τελείαν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ), «Ὅθεν, ἂν τὰ ὑπὸ τὴν Ὄθωμανικὴν δεσποτείαν τελοῦντα τὴν σήμερον χριστιανικὰ ἔθνη ἀνακτήσωσιν αὐριοῦν τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν, εἶναι δι' αὐτὸ τοῦτο ἐλεύθερα καὶ ἐκκλησιαστικῶς· διότι εἶναι ἐλεύθερα καὶ κατὰ τὸ συνειδός». Σφόδρα φιланθρώπου καὶ φιλελευθέρου νομοθεσίας ἡ ῥήτρα, ἀλλ' οὐ πρὸς ἀλήθειαν ἀκριβής, καὶ πλήρης θηριωδῶν παραλογισμῶν· ἡ δὲ δεῖξις πρόχειρος.

α) Διττὰς τίθησιν αἰτίας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐλευθερίας τῶν ἐθνῶν, πρώτην, τὴν τοῦ συνειδότητος, καὶ δευτέραν, τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν· ἀλλ' ἀνωτέρω (σελ. 352) ἀπεφώνητο στεντοροφώνως ὅτι «Ἐκκλησία καὶ πολιτεία ἓν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτό», καὶ πάλιν «ἓν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτὸ συνειδήσεις καὶ θρησκεία». Διαιρεῖ λοιπὸν ἤδη καὶ ἐτεροποιεῖ τὴν θρυλλομένην ταύτην ἐνότητα καὶ ταυτότητα παριστῶν ἐναργῶς τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐλευθερίαν τοσούτῳ διαφέρουσαν τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς θρησκευτικῆς (ἢ τῆς κατὰ συνειδήσιν), ὅσῳ διαφέρει καὶ τὸ αἰτιατὸν ἀπὸ τῶν αἰτίων, καὶ οὕτως ἀνατρέπει ῥιζηδὸν αὐτὸς τοὺς ἑαυτοῦ προλαβόντας τεθρυλλημένους ταυτασμούς· ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀνατροπὴν ἐξώλισθε παρεκτραπείς εἰς ἄλλας ἀτοπίας, οἷον τὰς ἐξῆς.

β) Οὔτε ἡ τῆς πολιτείας οὔτε ἡ τῆς συνειδήσεως ἐλευθερία γεννῶσι τὴν ἐλευθερίαν τῶν αὐτοδιοικήτων ἢ αὐτοκεφάλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν· καὶ ὅσον μὲν τὸ περὶ πολιτείας, ὑπάρχουσι πάντως (ὡς ὑπῆρχον καὶ ἐξ ἀρχῆς) ἐν αὐτονόμοις πολιτείαις αὐτοκέφαλοι ἐκκλησίαι· ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατ' αὐθαίρετον τῆς πολιτείας νομοθεσίαν, κατὰ δὲ τοὺς θεῖους τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κανόνας, οἵτινες ἐθέσπισαν τὴν τάξιν τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν, ἀκόλουθον μὲν τῇ πολιτικῇ διαιρέσει τῶν διοικήσεων καὶ ἐπαρχιῶν, μηδόλως ὁμως παραβλαπτομένης καὶ κατατεμνομένης τῆς πνευματικῆς πρὸς ἀλλήλας ἐνότητος τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, ὧν τὸ ἄθροισμα συναπαρτίζει τὴν μίαν τὴν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, «τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ»! Ὡστε καὶ παντὸς κατὰ καιροὺς πολιτικῶς ἀπελευθερωθέντος ἔθνους τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν οὐχ ἡ πολιτεία κυριαρχικῶς καὶ αὐτεξουσίως, ἀλλ' ἡ ἐκκλησία κανονικῶς ἀποδείκνυσιν αὐτοκέφαλον. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο μὲν ἐπανελευσόμεθα καὶ πάλιν ἐν τοῖς ἐξῆς. Ὅσον δὲ περὶ τοῦ ταυτασμοῦ τῆς ἐλευθέρας συνειδήσεως ἢ θρησκείας, ἦν ὡς δεύτερον αἴτιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐλευθερίας

πρὸς τὸ Κράτος ἔχοντες δικαιοδοσίαν, σύμπαντες δὲ ὁμῶς, καὶ οὗτοι καχεῖνοι, ὑπὸ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως χειροτονημένοι. Ἐκ τούτων συνεκλήθη κομματηδὼν ἡ παμμιγῆς ἐκείνη Συνέλευσις, καὶ πρῶτον μὲν οἱ πρῶτοι χωρὶς μηδεμιᾶς συζητήσεως ἐν αὐτῷ τῷ Ἰπουργεῖῳ προσκεκλημένοι, συνδιαλεχθέντες τάχα μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ δὴ καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐπ' ὀλίγην ὥραν συσχεφθέντες καὶ πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντες (εἶδεμεν δὲ καὶ τὸ εἶδος τῆς διαλέξεως Τμήμ. Γ. Κεφ. Δ. §. α—θ), ἰδίᾳ δὲ προδεδιδαγμένοι καὶ μυρίαὶ δολοπλοκίαι οἱ πλείονες ἐαλωκότες ὑπέγραφον· ταῦτα συνυπέγραφον ὑποκλινῶς καὶ οἱ ἐφεξῆς μεθ' ἡμέρας ἐπεισιόντες χωρὶς μηδεμιᾶς προηγηθείσης συζητήσεως καὶ συσκέψεως κοινῆς. Οὕτω συνῆλθε πάντῃ ἀναρμόστως καὶ ἀκαταλλήλως πρὸς ἔργον ὅλως ξένον τοῦ καθήκοντος αὐτῆς ἡ πυλυθρύλλητος ἐκείνη Συνέλευσις οὐ χωρὶς μὲν τυπτομένης συνειδήσεως, ἀλλ' ὁμῶς οἱ δύστηνοι Ἀρχιερεῖς κατεπάτησαν μὲν τὴν ὅρκου παντὸς ἰσχυροτέραν πάνδημον ὁμολογίαν τῆς πρὸς τὸν θρόνον τὸν Οἰκουμενικόν, ἐξ οὗ κανονικῶς ἐξήρτηντο καὶ τὴν χειροτονίαν ἔλαβον, ὑποταγῆς· κατέστησαν δὲ ἑαυτοὺς ὑποδίκους τῆς ὑπὸ τῶν θείων κανόνων ἐπαγομένης τοῖς τοιούτοις καθιρέσεως, ἐνεπαίχθησαν δὲ (τὸ ἔσχατον) ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς· ἦν γὰρ πρὸς αὐτὴν πάντες ὁμοφώνως ἐποιήσαντο συνθήκην (ὅτι γνωρίζουσι τὸν βασιλέα ἀρχηγὸν τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸ διοικητικὸν μέρος τὸ μὴ ἀντιβαῖνον εἰς τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, κεῖται δὲ αὕτη ἡ συνθήκη καὶ νῦν ἐν τοῖς Πρωτοκόλλοις), ταύτην μετ' ὀδύνης εἶδον ἐξωβελισμένην ἐν τῷ Καταστατικῷ (Ἄρθρ. 2), καὶ οὕτως ἐξήσχουν τὰ διαπεπιστευμένα καθήκοντα τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν (Ἄρθρ. 8)· καὶ δὴ καὶ προσανακλαυσάμενοι περὶ τούτου ταπεινῶς εἰς τὴν τότε Κυβέρνησιν, κραταιῶς ἐπεπλήχθησαν (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. α) Οὕτως ἐξεδόθη ὁ βασιλικὸς νόμος (τὸ Καταστατικόν), αὐτοκέφαλον μὲν τὴν ἐν Ἑλλάδι ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀκράτῳ δυνάμει τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας καθιστῶν, Σύνοδον δ' ἐν αὐτῇ διαρκῇ καθιδρύων ὡς ὑπερτάτην Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν. Αὐτὰ δὲ τὰ πρῶτα καὶ θεμέλια μέλη τῆς Συνόδου ἐψήφισε καὶ ἐκύρωσε καὶ προεχείρισεν ἀθέσμως καὶ ἀνιέρως διὰ μόνου Διατάγματος ἡ ἐξουσία τῆς Ἀντιβασιλείας, ἐπισπῶσα πάντως ἐξ ἀγνοίας ἐπ' αὐτῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ἐξῆς αὐτῶν διαδόχων (ὁμοίως ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διοριζομένων. Καταστατ. Ἄρθρ. 3) τὴν ὑπὸ τῶν θείων κανόνων ἐψηφισμένην κατὰ πάντων τῶν εἰς ἐπισκοπὴν

μάζοντος, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κυβερνήτου, καὶ σχολεῖα ὑπῆρχον κατὰ τόπους τῆς Ἑλλάδος καὶ πεπαιδευμένοι ἄνδρες ἱκανοί, καὶ κοσμικοὶ καὶ ἐκκλησιαστικοί, προῖστορήσαμεν ἐμπαιρόδως ἐν τοῖς ἐμπροσθεν (Τμήμ. Α. Κεφ. ε. §. η). Ὁ δὲ Μαύρερος ἐξυψῶν τὰς περὶ τῆς ἐθνικῆς παιδείας ἀτελέστους καὶ μεираκιώδεις αὐτοῦ φροντίδας, εἰσάγει τοὺς Ἕλληνας πρὸ αὐτοῦ παντελῶς ἀμελήσαντας τῶν σχολείων· τὸ δὲ γελοιότερον, ὅτι καὶ τήν, ἣν ὠνόμασεν ἁπερίγραπτον, ἀμάθειαν τῶν ἱερέων ἀποδίδωσι καὶ ταύτην εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως (1821—1832) παραμέλησιν τῶν σχολείων. Ἀλλ' ἂν ἐκ τούτων ἀπέβησαν ἀγράμματοι οἱ ἱερεῖς, εὔρε λοιπὸν τούτους ὁ Μαύρερος (τῷ 1833) ἄρτι καὶ γενειάζοντας καὶ μόλις δεκαπενταετῆς χειροτονηθέντας! Ὅτι δὲ οὐδ' ἐχειροτονήθησαν ὅλως ἱερεῖς δι' ὅλης τῆς ἐπαναστάσεως (πλὴν εἰς ὀλίγα τινὰ χωρία τῆς Ἑλλάδος, μόλις δέκα ἢ τὸ πλεῖστον δεκαπέντε, καὶ πλέον οὐ), τοῦτο ὑπάρχει ἄλλη δεῖξις τῆς ἀληθείας τῶν ἱστορικῶν τοῦ Μαυρέρου θεωριῶν. Πλὴν ἀλλ' ὅμως ὁ ἄνθρωπος (καθὼς φαίνεται), ἀφ' οὗ κατέφαγεν ἐν βρώσει ἄρτου τοὺς μοναχοὺς, ὠρέχθη παρατρωγαλίσαι καὶ τὸ ἱερατεῖον τῆς Ἑλλάδος! Ὁ αὐτοχειροτόνητος οὗτος ἀρχιπάστωρ τῆς (ἣν ἀνεκομβώθη μετὰ ῥυθμίσει) Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας βεβαιοῖ μεθ' ὅλης τῆς ἐμβριθείας τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος, ὅτι ἀπὸ χιλίων ἱερέων τοὺς ἐννεακοσίους ἐνενήκοντα εὔρηκε παντάπασιν ἀγράμμάτους, μηδὲ τὸ ἴδιον ὄνομα γράφειν ἐπισταμένους. Καὶ γελῶσι μὲν τὸν λῆρον τοῦτον καὶ αὐτὰ τὰ ἐλληνικὰ παιδία, βλέποντα σχεδὸν καθ' ἡμέραν ὅτι πάντες οἱ ἱερεῖς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ κατὰ πόλεις καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μικρότατα τῶν χωρίων οὐδὲν ἄλλο συνηθέστερον γράφουσιν, εἰ μὴ ὄνομα (ὡς εἰς τὰς μερίδας καὶ τὰς ἄλλας προσφοράς τῶν χριστιανῶν μνημονεύοντες ὀνομαστικῶς τοὺς προσεγγκόντας κατὰ τὴν ἀρχαίαν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας), μυκτριζουσι δὲ καὶ τὴν εἰρωνεῖαν τοῦ σοφιστοῦ, ὅστις ἀπὸ φιλαλήθους (ὡς καυχᾶται) καὶ πολιτικοῦ συγγραφέως ἐξαίφνης σατύρου πρόσωπον ἀναλαβὼν, διαπαίζει τοὺς ἐπὶ τῆς ζώνης φέροντας καλαμάριον ἐργοπόνους ἱερεῖς· ἀλλ' ἴσως πολὺ πλέον κεχηνότως ἀνεκάγχαζεν ὁ γελοιαστής, ἂν ἐβλεπε τούτους τοὺς ἀγροίκους καὶ ἀπλοϊκοὺς καλαμάριώς, ὅτι καὶ γράφουσιν ὄρθιοι πολλάκις, ὅπου τύχωσιν, ἐπιτιθέοντες τὸν χάρτην ἐπὶ τῆς παλάμης τῆς ἀριστερᾶς, καὶ μήτε τραπεζίου καὶ κανόνης ἔχουσι χρεῖαν, μήτε σκίμποδος καὶ θρονίου, πρὸς τὸ παρα-

ερασπιζέτω, μὴ σφετεριζέσθω. Εἰς τὴν (κανονικὴν) τῆς Ἐκκλησίας κυβέρνησιν πᾶν κώλυμα ἀποβαίνει ἐπιβλαβές. Πᾶσαν καὶ τὴν ἀβλαβὴ δοκοῦσαν ἐπὶ ῥοίαν ἀποδιωκτέον· πᾶσα παράβασις γίνεται προδοσία. Αἰείποτε, καὶ μάλιστα κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τοὺς παλαιούς (ὧν τὴν ἀπλότητα καυχᾶται ψευδῶς ὁ προτεσαντισμός, ὅτι πάλιν ἀπεκατέστητε περὶ τε τὰ δόγματα καὶ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας), δι' ὅλης τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ὑπῆρχεν ὡς κανὼν ὅ,τι πρὸς τὸν Καίσαρα Βαλεντιανὸν ὁ ἱερὸς Ἀμβρόσιος ἐξεφώνησε, καὶ τούτου πρότερον ὁ Μ. Ἀθανάσιος πρὸς τὸν Κωνσταντῖον· «Οὐδὲν ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ἔχει δικαίωμα, οὐδεμίαν ἐξουσίαν»! Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἐλευθέραν ἀφῆκε τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον. Θεοδόσιος ὁ Β, ἀπηγόρευσε τὸν εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ Σύνοδον ἀπεσταλμένον ἄρχοντα «μηδὲν ταῖς περὶ τῶν δογμάτων γινομέναις ζητήσεσι κοινωνῆσαι» (α). Ὁ Μαρκιανὸς ἔλεγε πρὸς τοὺς πατέρας τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου, ὅτι παρουσίασεν εἰς τὴν Σύνοδον «βεβαιότητα τοῖς πραχθησομένοις προσθήσων, οὐδυνάμεως ἐπίδειξι· ποιησόμενος» κτλ. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Σμίττος (β).

§. ια. Ὁ δὲ Μαύρερος ἐφεξῆς πρὸς τὰ ἄρθρα τῆς βασιλικῆς διακηρύξεως (ἡ τοῦ Καταστατικοῦ τῆς ἀνεξαρτησίας διατάγματος, περὶ οὗ λέγομεν ἐφεξῆς), ἐπιφέρει καὶ τινὰς λόγους ἰδίου, οἷον σχολιάζων τὸ ἔργον τῶν χειρῶν αὐτοῦ (τὴν Διακήρυξιν). Εἰς τὸ Α, ἄρθρον ὑποσημειοῖ τὰ ἐφεξῆς «Ὁ βασιλεὺς ὤφειλεν εἶναι κοσμικὴ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' οὐχὶ ἐκκλησιαστικὴ (βλ. ὅπισθ. σελ. 162), ὤφειλεν ἵνα λέγῃ τὰς αὐτὰς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου φωνάς, ὅτι «ἐπισκοπικὴν ἀξίαν οὐκ ἔχει» (γ). Ἀλλ' ὁ Μαύρερος (καίτοι γράψας γράμμασιν Ἑλληνικοῖς τὸ, ἀξίαν ἐπισκοπικὴν) μεγάλως ἐλανθάσθη. Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος πᾶν τοῦνχεντίον ἔλεγεν, «Ὅτι ἄρα καὶ αὐτὸς ἐπίσκοπος εἶη» (δ)· ἀντιλέγει δὲ καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ὁμοδό-

(α) «Ἀθέμιτον γὰρ (ἔλεγε) τὸν μὴ τοῦ καταλόγου τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων τυγχάνοντα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς σκέμμασιν ἐπιμίγνυσθαι». Βλ. Συνόδ. Συλλ. Τόμ. α. σελ. 466.

(β) Schmitt Geschichte der Neugr. und der Rus. Kirche pag. 197—198.

(γ) Maurer. 2 Bd. pag. 161—162.

(δ) Εὐσέβ. Βίω Κωνσταντίν. Δ. 24.

γραμματέων, οὓς καθίστησιν αὐτή. Καὶ νομοθετεῖ λοιπὸν καὶ αὐθις
 κείνην τὴν σκανδαλώδη τῶν συγκληθέντων καὶ προσ-
 κληθέντων Ἀρχιερέων τοῦ κράτους σκηνήν! Τρίτον
 ποτίθῃσι τὴν Σύνοδον συγκαλουμένην καὶ περὶ δογμάτων τῆς ὀρθοδό-
 ου πίστεως (ἐν οἷς ὁμῶς ὑπόσχεται ἡ βασιλικὴ ἐξουσία ὅτι οὐ παρ-
 αιδύεται· καὶ πισεύομεν)· ἀλλ' ἐν τίνι δικαιώματι καθυποβάλλει καὶ τὰ
 ὄγματα τῆς καθολικῆς ὀρθοδόξου πίστεως εἰς τὴν ἔρευναν καὶ ἐξέτα-
 σιν Συνόδου τοπικῆς, ὡς ἂν ἦσαν ἀμφιβολίας καὶ ἐπικρίσεως, ἐπομένως
 καὶ μεταβολῆς (ἂν οὕτω δόξη τῇ Συνόδῳ τυχόν) ἐπιδεκτικά; Ποία
 πλέον τῶν κατὰ τόπους ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀμφιβάλλει περὶ τῶν
 θείων δογμάτων καὶ διδαγμάτων τῶν εἰσάπαξ καὶ εἰς αἰῶνας ὑπὸ τῶν
 ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀραρότως ἐψηφισμένων καὶ παραδεδομέ-
 νων εἰς ἅπαν τὸ πλήρωμα τῆς Ὀρθοδοξίας; Εἰ δέ τις κοινωνία περὶ
 τούτων ἀμφιβάλλει καὶ συζητεῖ, καὶ Συνόδους κατὰ τόπους συγκροτεῖ,
 πῶς δύναται πλέον μένειν ἀσφαλῆς ἐπὶ τὴν ἀσάλευτον πέτραν τῆς
 πίστεως, κρατοῦσα καὶ φυλάττουσα τὴν καλὴν ὁμο-
 λογίαν καὶ μένουσα βεβαία ἐν οἷς ἔμαθε καὶ ἐπι-
 στωθῇ;

Ἄρθρ. ταύτ. Ἡ Κυβέρνησις διατάσσει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν οὐ μόνον
 ἑορτάς (ἐννοεῖ τὰς βασιλικάς, ἃς καὶ διέταξεν ὀρθῶς καὶ προσηκόντως
 ἡ Σύνοδος), ἀλλὰ καὶ δημοσίους δεήσεις (ἀπεριορίστως)· καὶ
 λοιπὸν ἡ Κυβέρνησις εἰσάγει εἰς τὴν ὀρθόδοξον τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλη-
 σίαν νέον τυπικόν! Ὅθεν καί—

Ἄρθρ. 24. Εἰσέρχεται καὶ μέχρι τῶν ἀδύτων τοῦ θυσιαστηρίου
 διατάσσουσα καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἱναιμάκτου θυσίας (εἰς τὸ «Ἐν πρῶ-
 τοις») τὴν ἐκφώνησιν καὶ τοῦ βασιλικοῦ ὀνόματος· καὶ ταύτην καὶ
 πρὸ τοῦ μνημοσύνη τοῦ Συνόδου (α).

(α) Σύμφωνα πρὸς τὰ ἄρθρα τοῦ Καταστατικοῦ συνετάχθησαν καὶ τὰ τὴν
 Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Κλήρον ἀποβλέποντα παραγγέλματα τῶν διαταγμάτων, δι' ὧν
 νομοθετοῦνται τὰ καθήκοντα τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας, καὶ
 τὰ τῶν νομαρχῶν ἢ διοικητῶν καὶ ὑποδιοικητῶν. Εἰς ὅλων τούτων τὰς χεῖρας
 ἡ Κυβέρνησις παρέδωκε τὰς ἀλύσεις τῆς δεσμευθείσης πνευματικῆς ἐξουσίας
 ἵνα ταύτην κάκεῖνοι παρασύρῳσιν αἰχμάλωτον, ἐνεργοῦντες πανταχοῦ τοῦ Κρά-
 τος τὸν κωφὸν καὶ ἀφανῆ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διωγμόν, καθὼς φαίνεται
 ἐκ τῶν ἐφεξῆς. (Ἐκ τοῦ περὶ τῆς ἀρμοδιότητος τῶν διοικητῶν καὶ
 ὑποδιοικητῶν διατάγματος). Ἄρθρ. 44. «Νὰ προστατεύωσιν ὅλας

κυριεύουσας Ἐκκλησίαν τοῦ Κράτους τὴν Ὀρθόδοξον, σεβόμενον τὴν πνευματικὴν αὐτῆς διοίκησιν καὶ τὴν δι' αὐτῆς συντηρουμένην ὁλομέλειαν ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους· διὸ καὶ μηδ' ἐξ αὐτῶν, ὅσων εἰς τοὺς δυτικοὺς τῆς Ἑλλάδος κατοίκους παρεχώρησε προνομίων, μηδεμίαν βλάβην ἠνέσχετο παθεῖν τὴν δεσπόζουσας Ἐκκλησίαν, μηδὲ θλίψιν ὁποίαν δῆποτε. Πολλῷ μᾶλλον ἐφρόνει τοῦτο τὸ δόγμα (ὅπερ εἰσάπαξ εἶχεν ἤδη διακεκηρυγμένον) καὶ ὅτε πρὸς τὴν βασιλικὴν τῆς Βαυαρίας Διακοίνωσιν ὕστερον ἀπεδείκνυε τὸ δέκατον ἄρθρον τῆς Συνθήκης, καὶ ὅτε τοῦτ' αὐτὸ τὸ ἄρθρον μετὰ τῆς ὅλης Συνθήκης πρότερον ἐπεκύρωσε. Καὶ λοιπὸν ἡ πρὸς τὸ διέπειν καὶ διοικεῖν ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα βασιλικά δικαιώματα πρὸς χειρὸν καταστάσα ὑψηλὴ Ἀντιβασίλεια οὗτ' ἐκ τῆς Διακοινώσεως τοῦ καταστήσαντος αὐτὴν βασιλέως τῆς Βαυαρίας, οὔτε παρὰ τῶν ἐπικυρωσάντων αὐτὴν πληρεξουσίων τοῦ Συμβουλίου οὐδεμίαν ἔλαβεν ἐξουσίαν εἰς τὸ νεωτεροποιῆσαι τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα περὶ τὴν πνευματικὴν τῶν Ἑλλήνων κυδέρνησιν, καὶ καθυπατάξαι εἰς τὴν βασιλικὴν κυριαρχίαν τὴν κυριεύουσας Ἐκκλησίαν τοῦ ἔθνους· ἀλλ' ὥφειλεν ἵνα καὶ ταύτης τὴν γνησίαν καὶ κανονικὴν κατάστασιν σεβασθῇ, καθὼς διετήρησεν ἄθικτα καὶ πάντα τὰ παρὰ τοῦ Συμβουλίου παραχωρηθέντα ἔθιμα τῶν ὀλίγων ἐν τῇ Ἑλλάδι Δυτικῶν. Ἡ μήπως τούτων τὰ προνόμια ὑπῆρχον ἀρχαιότερα καὶ μᾶλλον ἰσχυρότερα παρὰ τὰ δικαιώματα τοῦ ἔθνους τοῦ Ἑλληνικοῦ;

§. 5. Ἡ Ἀντιβασίλεια παρέδωκε καὶ αὐτὴν τοῦ βασιλέως Ὁθωνός τὴν πάνδημον ὁμολογίαν, ἣν καὶ ἡ αὐτοῦ Μεγαλειότης ἅμα πατήσας εἰς τὸ Ναύπλιον κατ' αὐτὴν τὴν εἴσοδον τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν ἱερὸν κλῆρον τῆς Ἑλλάδος ὡμολόγησε, καὶ αὐτὴ ἡ Ἀντιβασίλεια διὰ τῆς προκηρύξεως πρὸς ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν τοῦ Κράτους ἔθνος διεκήρυξεν, ὅτι πάντοτε ὑπερασπίσει τὴν ἱερὰν θρησκείαν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εὐρήσει εἰς αὐτὸν τὴν πλήρη ὑπεράσπισιν (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 97 καὶ 318). Ὅτι δὲ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν ὁ βασιλεὺς ἐθεώρει κατὰ τὴν τότε καθεστῶσαν αὐτῆς κατάστασιν, φανερόν. Διὰ τοῦτο οὐδὲ κεφαλὴν οὐδ' ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας (εἰς τὸ διοικητικόν), ἀλλὰ μόνον ὑπερασπιστὴν ὠνόμασε καὶ διεκήρυξεν

imposer au Gouvernement Grec aucune obligation qui tournerait au préjudice de l'Eglise dominante etc. βλ. Πρωτόκολλ. τῇ 4 Ἰουλίου, 1830. Ἀρ. 33.

σκοπον τῆς Ἐφεσίων μητροπόλεως; «ἔθνος ὁλόκληρον τὸ τῆς Ἀσίας πεπιστευμένον» (Χρυσόστ. εἰς Α. Τιμ. Ὀμιλ. ιε)· καὶ πρὸς Τίτον, ὃν κατέλειπεν ἐπὶ πάσης τῆς Κρήτης (Τίτ. α, 5), «ἡς μητροπολὶς ἡ Γόρτυνα» προέχουσα τῶν ἄλλων τῆς Κρήτης Ἐκκλησιῶν (Εὐσέβ. Ἐκκλ. ἱστορ. δ. 23). Ἀλλ' οὐδ' εἰς αὐτὸν τὸν λδ τῶν Ἀποστολικῶν κανόνων οἱ ἄνδρες ἀνέβησαν, ὅπου διατάσσονται οἱ Ἐπίσκοποι ἐκ ἅσ του ἔθνους εἰδέναί τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν! (α). Ἐπειτα δὲ καὶ ἄλλως αὐτ' ἐπάλιν οἱ Ἐπίτροποι κατέλυσαν τὴν ἣν ἐπεχείρησαν ἀνακαινίσαι παλαιγενῆ πολτοκρατίαν δῆθεν τῆς Ἐκκλησίας· ἡ διὰ τί μὴ καὶ αὐτοὶ τὰς ἰσονόμους τοῖς Νομοῖς δέκα τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησίας καθίδρυσαν ἀληθινὰς καὶ ἀνεξαρτήτους δημοκρατίας, ἀλλὰ φέροντες ὑπέταξαν αὐτὰς μὲν εἰς τὴν ἐξουσίαν Συνόδου μονίμου καὶ διαρκοῦς, ταύτην δὲ πάλιν εἰς τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας τὴν ἀρχήν; ἄρα γε τοιαύτην νομίζουσι γεγонуῖαν ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τὴν ἣν καλοῦσι δημοκρατίαν τῆς Κορίνθου, φέρ' εἰπεῖν, ἡ ἄλλης τινὸς τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν; ἡ μήπως λέγουσι δημοκρατοῦ μένας τὰς ἀρχαίας Ἐκκλησίας κατὰ τὸ μονόβαθμον τῶν Πρεσβυτεριανῶν; (ὑπὸνίζαντο δὲ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σελ. 163). Ἀλλὰ τότε χαιρέτωσαν οἱ ἄνδρες μετὰ τοῦ σοφοῦ Γιββῶνος, ὅστις κἀκεῖνος μυχόμενος πρὸς τοῦ ἐπισκόπου τὸν βαθμὸν ἐπιχαίρει θαυμαστῶς, ὅτι δῆθεν ἡ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἀποκαλύψεως κρατήσασα κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπισκοπικὴ διοίκησις κατεστράφη τελευταῖον ὑπὸ τοῦ δημοκρατικοῦ δαιμονίου τῶν Ἀναμορφωτῶν (β).

«Ἡ καθόλου (λέγουσιν) Ἐκκλησία διηρέθη κατὰ τὸν τρίτον καὶ τέταρτον αἰῶνα ἐκ πολιτικῶν περιστάσεων εἰς πέντε μεγάλας διοικήσεις, καὶ εἰς αὐτὰς ὑπέταγθησαν ὅλαι αἱ λεγόμεναι

(α) Ὅθεν καὶ ὁ Θ. Κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχ. «Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναί χρὴ τὸν ἐν τῇ Μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας· διὰ τὸ ἐν τῇ Μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς πράγματα ἔχοντας· ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτόν. Μηδέν τε πράττειν περιστὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ». κτλ.

(β) Ὡλ. Gibbon, Hist. de la Decadence etc. ch. γ. Tom. 3 pag. 81.

κλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας, συγχύσασα καὶ παρσύρασα πάντας τοὺς ἐν τῷ κράτει ὁμοδόξους Ἀρχιερεῖς, ἵνα καὶ ἄκοντες φανῶσι τῶν Κανόνων παραβάται καὶ ἐπίορκοι καὶ ὑπεύθυνοι καὶ ἀκαθάρτοι.

§. δ. Πῶς δὲ καὶ κατεπράχθη ἡ τοιαύτη Συνέλευσις; ἄξιον καὶ τοῦτο διηγήσασθαι, καθὼς αὐτοὶ τε οἱ στενάζοντες ἤδη Ἀρχιερεῖς (οἱ ζῶσιν ἔτι) ὁμολογοῦσι, μαρτυροῦσι δὲ καὶ ἄλλοι τῶν συνειδότην λαϊκῶν, καὶ εἰς αὐτὸ δὲ τὸ Πρωτόκολλον φαίνονται τινὰ σαφῆ τεκμήρια τοῦ πράγματος· ἰδοὺ ἡ διήγησις. Τὸ πρὸς ἅπαντας τοὺς τοῦ Κράτους Ἀρχιερεῖς ἐγκύκλιον προσκλητήριον ὑπεγράφη τῇ 3 Ἰουλίου (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 164)· ὅρος δὲ τῆς προθεσμίας, καθ' ἣν διετάχθησαν ἵνα παρουσιάσωσιν εἰς Ναυπλίαν οἱ Ἀρχιερεῖς, ὡρίσθη ἡ 15 (27) Ἰουλίου ἀπὸ πρωΐας (ἤγουν ἐντὸς δώδεκα ἡμερῶν, καὶ αὐτῆς τῆς καθ' ἣν ἐγράφη τὸ διάταγμα συναριθμουμένης)· Αὕτη πρῶτον ἡ βραχύτης τῆς προθεσμίας προδεικνύει τὴν σκοπὸν τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι οὐκ ἤθελεν ὅλων συνάμα τῶν προσκαλουμένων τὴν παρουσίαν (διότι δυσκόλως ἠδύναντο κατελθεῖν ἐμπροθέσμως εἰς τὴν Ναυπλίαν οἱ ἐκ τῶν ἀπωτέρων μάλιστα νήτων, διὰ τὸ δύσκολον τῆς θαλασσοπλοΐας, καθὼς καὶ συνέβη). Ἡ πρὸς τί ἀπέβλεπεν ἄλλο ἢ τὸσάύτη περὶ τὴν βραχυτελεῖαν προθεσμίαν σπουδή; Καὶ ἄλλο δὲ περὶ τὴν πρόσκλησιν συνεσκευασμένη. Ὅσους Ἀρχιερεῖς ὑπωπτεύοντο οἱ περὶ τὸν Μάγρερον ὡς ἀντεροῦντας, ἴσως, πρὸς τὸ πρόβλημα, πρὸς τούτους ἀπεστέλλοντο τὰ προσκλητήρια βραδέως ἀπολυόμενα καὶ καθ' ὑπέρθεσιν τινων ἡμερῶν, ἵνα μὴ καταφθάσωσιν εἰς τὴν προθεσμίαν (οὕτως ὁ Ναυπάκτου Πορφύριος καὶ ὁ Τήνου Γαβριήλ μόλις ἤλθον τῇ ἐπικύριον τῆς προθεσμίας, ὡσάύτως καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Πελοποννήσου ὁ τρεῖς μόλις ἡμέρας ἀπέχων τῆς Ναυπλίας Ἀνδρούσης Ἰωσήφ· ὁ δὲ Βρεσθένης μόλις ἤλθε τῇ 26 Ἰουλίου κτλ.). Αὐτῶν δὲ τῶν εἰς τὴν πρώτην Συνέλευσιν συνεδριασάντων εἰκοσιδύο Ἀρχιερέων (9 κανονικῶν καὶ 13 προσφύγων) οἱ μὲν ἤλθον ἐμπροθέσμως ὡς ἐγγύτατα κατοικοῦντες, οἱ δὲ καὶ κατ' αὐτὴν διέτριβον τὴν Ναυπλίαν οἱ πλεῖστοι, πολὺ πρὸ τῆς προθεσμίας κρυφίως προσκαλεσθέντες διὰ τὴν ἀνήκουσαν προπαρασκευήν. Ἐκ τούτων συνεκρότησε τὴν Σύνοδον ἡ Κυβέρνησις, ἅμα τῆς κυρίας ἐλθούσης (τῆς 15 Ἰουλίου), μηδὲ μίαν γοῦν ἡμέραν περιμείνας τοὺς ἄλλους τοὺς ὑστερήσαντας.

νον ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐλευθερίας ἐξετελέσθη· καὶ ἦν ὁ πόλεμος οὗτος τῷ ὄντι θρησκευτικός. Μετὰ γοῦν τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας συνεκρδήθη (καὶν πραγματικῶς) καὶ ἡ θρησκευτική· οὐδ' ἂν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ ἡ ἑτέρα χωρὶς τῆς ἑτέρας. Οὐδεμίαν εἶχεν ἀξίαν (καθ' ἑαυτήν) ἡ ἀνεξαρτησία τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὅμως ἀποβέβηκεν ἀναγκαία πρὸς τὴν ὑπαρξίν τῆς Μοναρχίας! Ἄν λοιπὸν ἡ ἐλληνικὴ πολιτεία καὶ ἡ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία ἔμελλον ἀληθῶς ἐλεύθεραι διάγειν, οὐδόλως ἠδύνατο τὸ πρᾶγμα γενέσθαι κατ' ἄλλον τρόπον. Εἰ δὲ καὶ γεγονὸς ἦδη τοῦτο πρέπει πάλιν (κατὰ τὴν αὐστηρὰν θεωρίαν) ὡς μὴ ὀρθὸν θεωρεῖν, ἐπανελθέτω λοιπὸν ἡ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία πάλιν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ—ὑπὸ τὸ κνοῦτον (τὴν ἀστραγαλωτὴν μάστιγα), καὶ τότε δὴ γενέσθωσαν κατὰ τὸν σχολαστικὸν (τῆς θεωρίας) τρόπον αἱ διαπραγματεύσεις! Ἀλλὰ τότε φοβοῦμαι μήπως εἰς μὲν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας οὐκ ἐπιζήσω, εἰς ἄλλο δέ τι, καὶ μάλα!!—Παράβαλε (λέγει) καὶ τὸν Σωτῆρα περὶ τῶν ἐκ ταύτης τῆς ἀπελευθερώσεως, ἢ χειραφεσίας (emancipation) τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας κερδῶν (Ἀριθμ. 25—27), καὶ περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀνάγκης αὐτῆς (Ἀριθμ. 72 σελ. 297—298, ἔτους 1834)» (α).

(α) Maurer Das Griech. Volk etc. 2 Bd. p. 155.—156. — Ἴδου κατ' ἐπιτομήν, καὶ ὅσα κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐξέδωκεν ἐν τῇ τοῦ Σωτῆρος ἐφημ. ἀρθρογράφος τις πάντα τὰ Μαυρέρου τότε θεραπεύων καὶ πρεσβεύων πιστῶς. «Ἡ ἐλληνικὴ (φησὶν) Ἐκκλησία ἐτέλει πρὸ τῆς ἀλώσεως ὑπὸ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην, καθὼς καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, παρεκτὸς τῶν ὑπὸ τοὺς Πατριάρχας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων ὑποκειμένων. Τὴν δὲ ὑπἈλληλίαν ταύτην ὑπηγόρευσαν κατ' ἀρχὰς λόγοι ὅλως διόλου (!) πολιτικοί, ἄσχετοι παντελῶς μὲ τὸ πνευματικὸν καὶ δογματικὸν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. — Ὁ ΚΗ, κανὼν τῆς Δ, Οἰκουμενικῆς Συνόδου δὲν ἀφίνει περὶ τούτου τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν» (καὶ προστίθῃσιν ὀλόγραφον τὸν κανόνα πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ὅλως διόλου πολιτικῶν τούτων λόγων! Ὅτι δὲ τὸν Κανόνα ἐξέδιδεν Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, καὶ αὐτῇ διέταττε καὶ ἐπεκύρου τὰ πρεσβεῖα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου, καὶ τοῦτο ἴσως ὁ ἀρθρογράφος ἐνόμιζεν ὅλως διόλου πολιτικόν, καὶ οὐδόλως ἐκκλησιαστικόν!). «Τὴν τοιαύτην (λέγει) ὑπεροχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐν πνευματικῶν δὲν ἔλαβε χώραν, διετήρησε καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησία. Α, καθότι οἱ δορυκτῆτορες ὅσα εὖρον τείνοντα πρὸς τὴν

αμβάει, καί περ τοῦ ἔθνους μετὰ τοῦ ἄρθρου ἀκυρώτερον εἰ-
 ών, μαρτυροῦσι καὶ τὰ ἐπόμενα· τοῦτο τὸ πρῶτον ἄτοπον ἔπραξε
 συναναφύρας ἐν ἰδιαζούσῃ περιστάσει (τῷ περὶ τὴν ἐκκλησίαν δικαίω-
 ατι) τοὺς ἐν τῷ κράτει τῆς Ἑλλάδος Ἕλληνας ἀδιαστόλως μετὰ πάν-
 των τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ἐπειτα δὲ καὶ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκκλησίαν
 παραδραμῶν, ἀντέταξεν ὡς ἰσοδύναμον τὴν παρ' ἐκάστῳ αὐτονόμῳ
 θνεί ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως (συνείδησιν δὲ τὸ θρή-
 σκευμα καλεῖ, περὶ οὗ λέγομεν ἐφεξῆς). Ὡστε, κατ' αὐτόν, τότε θρή-
 σκευμα καὶ οἱ θρησκειούμενοι (ἢ, χριστιανικῶς, Ἐκκλησία
 καὶ πίστις) οὐδὲν ἀπ' ἀλλήλων διαφέρουσι! β) Τὴν ἐλευθερίαν
 (λέγει) τοῦ συνειδότος (τοῦ θρησκειύματος) φέρει μεθ'
 εαυτῆς (τουτέστι κρατεῖ, συνέχει, βαστάζει ἢ ἄγει συμπαρακολου-
 θοῦσαν) ἡ πολιτικὴ τοῦ ἔθνους ἐλευθερία (δηλονότι τὸ ἔθνος τὸ ἐλεύ-
 θερον ἐλεύθερον καὶ θρήσκευμα διακρατεῖ). Καὶ ἔστι μὲν τοῦτο καὶ
 γίνεται ἐν ὧ τὸ αὐτόνομον ἔθνος διαμένῃ ἔμπεδον ἐρριζωμένον
 καὶ ἐπωκοδομημένον καὶ βεβαιούμενον ἐν τῇ
 πίστει (Κολοσ. β, 7), ἄχραντον καὶ ἀλώβητον ἀπὸ πάσης ἐπι-
 βουλῆς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρώας εὐσεβείας διαφυλάττον, καὶ φυ-
 λαττόμενον ὑπ' αὐτῆς. Ἀλλ' ὅταν ἐπισυμβῶσιν (οἷα δὴ πολλάκις
 γίνεσθαι φιλεῖ) πολιτικαὶ τινες ἢ ἠθικαὶ περιστάσεις (οἷον ἱερέων, τῆς
 θείας διδασκαλίας καὶ τῆς τοῦ λαοῦ πνευματικῆς ποιμαντορίας τὴν
 παρακαταθήκην θεόθεν πεπιστευμένων, σκανδαλώδης ἐξαχρείωσις καὶ
 δουλοπρεπὴς ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου κατὰ παράβασιν ἀνθρωπίνην
 ὑποζύγωσις, καὶ ἑγγραφὴ καὶ ἄγραφὴ ψευδοδιδασκαλίας ἀνέδην χω-
 ροῦσαι διὰ τῆς πολιτείας καὶ συλαγωγοῦσαι τοὺς ἀπλουστέρους, ἰδιόρ-
 ρυθμοὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων κρίσεις καὶ φιλαυταί καὶ ἄλλαι
 παντοῖαι τοῦ πολιτεύματος νόσοι καὶ διαφθοραί), πολλὴν ἔχουσαι καὶ
 ἰσχυρὰν εἰς τὰ ἥθη καὶ φρονήματα τοῦ ἔθνους τὴν ἐπίδρασιν, τότε
 πάντως καὶ ἡ τοῦ θρησκειύματος ἐλευθερία πρὸς τὰς ἐπικρατεστέρας
 τοῦ ἔθνους περιστάσεις διαρρίπιζομένη συναστατεῖ καὶ συμμεταβάλλ-
 λεται (ὡς οὐ καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ μετὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ ἔθνους ἐλευ-
 θερίας καὶ αὐτεξουσιότητος συνυφαστῶσα καὶ συμφυρομένη κατὰ τὴν
 συγγραφέα). Διὸ καὶ τὸ θρήσκευμα κατὰ μικρὸν διαφθείρεται κατὰ
 μέρος ἢ καὶ ὅλον, καὶ ἀπὸ χριστιανικοῦ (κἂν τύχη, καὶ ὀρθοδόξου)
 μεταπίπτει εἰς ἀλλόδοξον ἢ κακόδοξον καὶ αἰρετικόν, καί ποτε καὶ
 ὅλως ἀσεβές, καὶ ζήτῳ ἡ ἐλευθερία καὶ (φεῦ!) οὐκ ἔστι

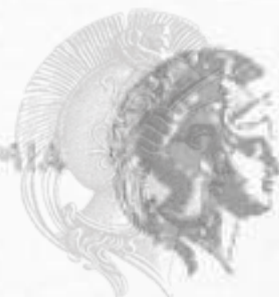
τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἔπαυσαν πλη-
 ρώνοντες τὰ διάφορα τῶν αὐλικῶν αὐτῶν ὁμολογιῶν! κτλ.
 Καὶ λοιπὸν τὸ μὴ μόνον εἰς ὀρθοδόξους τε καὶ ἑτεροδόξους χριστιανούς,
 ἀλλὰ καὶ εἰς Τούρκους καὶ εἰς Ἑβραίους δανειστάς, ὀφειλόμενον ἐν ἑκα-
 τομμύριον τοῦτο (πρόσθετε ἔτι καὶ ἡμῖς) προσετέθη βάρος εἰς τὸ
 κοινὸν τῆς ἐκκλησίας. Καὶ νῦν αἱ ἐπαρχίαι τοῦ Βασιλείου τῆς
 Ἑλλάδος (ὅσον ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου χρέους) διάγουσιν ἀμέρι-
 μνοι καὶ ἀφρόντιδες· «ἐν κόποις ἀνθρώπων (τῶν δούλων
 ἐκείνων λαῶν καὶ κληρικῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας) οὐκ εἰσὶ, καὶ
 μετὰ ἀνθρώπων οὐ μασιγῶθῃσονται. Αὐτὴ δὲ ἡ Μεγάλη
 Ἐκκλησία μετὰ τοὺς τόσους οὓς ἔπαθεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος διωγμούς,
 μετὰ τὰς μαρτυρικὰς φονοκτονίας αὐτῶν τε τῶν ἀνόμων(!) αὐτῆς πα-
 τριάρχων καὶ τῆς συρφετώδους αὐτῆς Συνόδου καὶ τῶν σιμωνιακῶν(!)
 αὐτῆς Ἀρχιερέων καὶ τῶν τετραδούλων(!) αὐτῆς λειτουργῶν, μετὰ
 τοσαύτας βασάνους, καθεύξεις, μαστιγώσεις, θημεύσεις, ἀτιμώσεις, φυγὰς
 παμπόλλων ἐκ τῶν στιγματιῶν καὶ τὰς σκανδαλώδεις
 ἐκείνας κηλίδας κεκληλιδωμένων αὐτῆς κληρικῶν(!), μετὰ
 τοσούτων ἀταμειύτων(!) αὐτῆς ναῶν, Μοναστηρίων, σχολείων,
 βιβλιοθηκῶν, νοσοκομείων, οἰκιῶν, οἰκογενειῶν, χωρῶν ὅλων ἀφανισμόν,
 καὶ τὴν παγγενῆ ἀπώλειαν καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς πράγμασι περὶ τὴν
 Σύνοδον ἀθροισμένων δυσωνύμων Γραικῶν(!), μετὰ τοσούτους, λέγω,
 καὶ τοιούτους ὑπὲρ τῆς φίλης Ἑλλάδος ἄθλους, ἡ Μεγάλη Ἐκ-
 κλησία βαστάζει ἤδη ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς καὶ αὐτὸ τὸ
 βαρύτατον φορτίον τοῦ χρέους τῶν αὐλικῶν τῆς Ἑλλάδος ὁμο-
 λογιῶν, καὶ καταβάλλει διὰ τοσούτων ἤδη ἐτῶν τοὺς τόκους
 αὐτῶν, ἀποτίνουσα καὶ μέγα μέρος τοῦ καθαροῦ κεφα-
 λαίου μετ' ἀποστολικῆς ἀνεξικακίας, μηδὲν γοῦν μετὰ τὴν ἐκθια-
 σθεῖσαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἀπόσπασιν μηδέποτε
 μήτ' ἐρίσασα μήτε κραυγᾶσασα, μήτε ὁλως μνη-
 σιχακῆσασα, λέγουσα δὲ μόνον τὰ τοῦ Νυμφίου καὶ Σωτῆρος
 αὐτῆς ἐκεῖνα, «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς!» Τοιαύτη, ὦ ἄνδρες
 τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν καιρῶν ἀπεδείχθη ἡ
 (καθ' ὑμᾶς) τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησία (Με-
 γάλην γὰρ αὐτὴν οὐκ' ἀξιοῦτε καλεῖν), «ἥς ἐσθίοντες τὸν ἄρτον,
 ἐμεγαλύνετε κατ' αὐτῆς πτερνισμόν».

Σελ. 135. Πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, εἰσοδήματα τοῦ

πληρεξούσιος, συγκειμένη ἐκ δύο Ἐπισκόπων φερόντων ἐπιστολὴν παρὰ τῆς Ἀγίας Συνόδου» (πῶς ; πρὶν ὁ Πατριάρχης γνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν, ἐθέλεις ἵνα γνωρίσῃ τὴν ὑπερτάτην Σύνοδον ; ἀλλὰ τοῦτο πρωτύτερον συμβουλευεῖς, ἂν μὴ ἀπατῶμαι !) — « καὶ προσέτι συγκειμένη ἐξ ἑνὸς ἐμπείρου τῶν πραγμάτων λαϊκοῦ » — (βέβαια τινὸς ἐκ τῶν πεφωτισμένων Σχεδιογράφων ! λόγου χάριν τοῦ Κυρίου Κωνστ. Σχινᾶ, μεμυημένου τὰ βάθη τοῦ πνεύματος !) — « Καὶ ἀφ' οὗ συμφωνήσῃ ἡ πρεσβεία μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου, τότε ὁ Πατριάρχης ἀπαντῶν πρὸς τῆς Ἀγίας Συνόδου τὴν ἐπιστολὴν ἀνακηρύξει τὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀνεξαρτησίαν μετὰ τῆς προσηκούσης εἰς ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἀξιοπρεπείας » (ἤγουν ἀποδιδούς εἰς ὅλους τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς τῆς Ἑλλάδος τὸν δημοτικώτατα νενομοθετημένον τίτλον « Σεβασμιώτατοι ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι, καὶ κοσμιώτατοι διάκονοι ! προσχὼν καὶ αὐτὸς μήπως ἐπονομασθῇ παρὰ τινος Παναγιώτατος ! ἢ μήποτε καὶ αὐτὸς ὀνομάσῃ θρόνον Οἰκουμενικόν, καὶ μεγάλην Ἐκκλησίαν ! διότι τὰ τοιαῦτα παραβιάπτουσι τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς !) — « Ἡ δὲ ἁγία Σύνοδος τοῦ Βασιλείου κατανεύσει διατάττουσα, ἵνα εἰς ὅλας τὰς λαμπρὰς πανηγύρεις μνημονεύῃ ὁ Διάκονος εἰς τὰ δίπτυχα τοὺς τέσσαρας Πατριάρχας, καὶ προσέτι τὴν ἁγίαν Σύνοδον τῆς Ῥωσσίας ». Συγχαίρομεν τῇ ἁγιωτάτῃ Συνόδῳ τῆς Γραικορωσικῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸ νέον καλλιστεῖον τῆς τιμῆς ! Τὸ δὲ τῶν Δ' Πατριαρχῶν μνημόσυνον ὀφείλει καθόλου πᾶς Μητροπολίτης ἢ Ἀρχιεπίσκοπος ἰδίως μνημονεύειν κατὰ καιροὺς ἐπὶ τῶν Διπτύχων. Ἀλλὰ τοῦτο μὴ γνωρίζουσα ἡ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας νεαρὰ διάταξις προβάλλει τὸ παρὰ τῆς Συνόδου μνημόσυνον τῶν Δ, Πατριαρχῶν ὡς ἐξαίρετον ἀμοιβὴν καὶ στέφανον βραβεῖου πρὸς τὸν θρόνον τὸν Οἰκουμενικόν· διότι παρεχώρησε τὰ κανονικὰ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος δικαιώματα ! Φεῦ ! ὡς βραβεῖον ὁ Ἰπομνηματιστὴς προβάλλει τὸ μνημόσυνον τῶν Πατριαρχῶν ! ὅπερ ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἐν ὅσῳ οὐ μνημονεύει, κηρύττει ἐαυτὴν ὑπόδικον εἰς τὰ κατὰ τῶν Ἀποσχιστῶν ἐπιτίμια ! διότι ἐξήλειψεν ἐκ τῶν ἁγιωτάτων πυξίδων τὰ κατὰ τὴν φρικτὴν ἱερουργίαν ἐκφωνούμενα κανονικὰ ὀνόματα τῶν ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ! Ἀλλ' ὁ Ἰπομνηματιστής, ὡς φαίνεται, οὐκ ἐγνώριζε πόσον φοβερὸν καὶ τοῦτο Σχίσματος σημεῖον ἐπέθηκεν εἰς τὴν

αὐτοὺς, καὶ θεωροῦντες τὸ μοναστήριον ὡς ἔρ-
μαιοῦν ἰδιοτελείας! (ἄπορον πράγμα! πῶς λοιπὸν διὰ το-
σούτων χρόνων τὰ μοναστήρια ταῦτα, καὶ παρ' ἡγουμένων καὶ παρὰ
τῶν ἄλλων μοναχῶν καὶ καλογήρων καταφθειρόμενα καὶ κατατρω-
γόμενα, διεσώθησαν ἀκέραια μέχρι τῶν λαμπρῶν ἡμερῶν τῆς μεγάλης
αὐτῶν εὐεργετίδος καὶ σωτείρας; Ἐπιτροπῆς;). Τελευταῖον καὶ
ἂν τινα τῶν μοναστηρίων ἔχουσιν ἴδιον χρέος, οὐδὲ τοῦτο κρίνουνσι πλη-
ρωτέον! αἱ ὁμολογίαι φαίνονται πως ὑποπτοί, διότι (κατὰ τὴν ἀρ-
χαίαν ἀπλότητα τῶν μοναστηρίων) φέρουσι μόνον τὴν ὑπο-
γραφὴν τοῦ ἡγουμένου καὶ τὴν σφραγίδά τῆς
Μονῆς! (Καὶ δικαίως λοιπὸν οἱ δανεισταὶ κατεζημιώθησαν, διότι ἐ-
δάνεισαν τὰ χρήματα πρὶν ἢ διατυπωθῇ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἡ περὶ
τὰ τοιαῦτα τάξις, μετὰ τὴν νομοθεσίαν τῆς Ἐπιτροπῆς!)(α). Ἐνταῦθα
καταπαύουσιν οἱ ἄνδρες τὸ πρῶτον μέρος τῆς Ἐκθέσεως, ἐν ᾧ διέγρα-
ψεν «ὡς ἐν συνόψει τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς
Ἐκκλησίας!» Σὺ δὲ παρετήρησας, ἀναγνώστα, πῶς ἐξύφραναν τὴν
συκοφαντίαν ἀπάσης τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀπ' ἄ-
κρων εἰς ἄκρα διαμπερῶς διασθέντες τοὺς μίτους τῆς πονηρίας, καὶ
πανταχόθεν τὰς βλασφημίας στημονίσαντες καὶ διχροκίσαντες κατα-
πύκνους καὶ σπαθητάς! Πάντα μὲν τὰ θεῖα καὶ ἱερὰ βεβηλώσαντες ἐν
λόγοις ἐξηχρείωσαν· πάντα δὲ τὰ σεμνὰ καὶ τίμια καὶ πράγματα καὶ

(α) Μετὰ τρία περίπου ἔτη ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς ἱερᾶς Συνόδου (τῷ 1836
Ἰουν. 16) ἐξεδόθη καὶ ἡ Δηλοποίησις τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησι. γραμματείας κε-
λεύουσα α) ὅτι αἱ μέχρι τότε ἐν χρήσει σφραγίδες τῶν διατηρουμένων μονα-
στηρίων καταργοῦνται· β) συναχθεῖσαι κατατίθενται εἰς τὰ ἀρχεῖα· γ) διατάσ-
σεται μία σφραγὶς εἰς ἕκαστον μοναστήριον, φέρουσα ἐν μέσῳ τὸν τύπον τοῦ
σταυροῦ καὶ γύρωθεν τὸ ὄνομα τοῦ μοναστηρίου καὶ τὸν τόπον ὅπου κεῖται.
δ) Παρεκτὸς τῆς σφραγίδος ταύτης καὶ δευτέρα σφραγὶς φέρουσα ἐγκεχαραγμέ-
νην τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου τῶν, καὶ μηδεμίαν ἔχουσα ἐπι-
σημότητα, χρησιμεύουσα δὲ μόνον πρὸς ἀπλοῦν στολισμὸν τῶν
ἐπισήμων τῆς μονῆς ἐγγράφων (βλ. Ἐφημ. τῆς Κυβερν. ἔτ.
1836. ἀριθ. 33. σελ. 150). Ἄλλα διατάγματα ἐκδοθέντα τῇ 9(21) Φεβρ. καὶ
8(20) Φεβρ. καὶ περιέχοντα διαφόρους κανονισμοὺς τῶν μοναστηρίων βλέπε εἰς τὴν
αὐτὴν ἐφημερίδα (ἔτ. 1836). Μετ' ὀλίγον (1836 Αὐγούστ. 18) ἐστάλησαν καὶ
δύω ἑκτακτοὶ ἐπίτροποι κοσμικοί, ὁ μὲν εἰς τὰς νήσους ὁ δὲ εἰς τὰ κατὰ τὴν
Πελοπόννησον καὶ τὴν στερεάν Ἑλλάδα διατηρούμενα μοναστήρια, ἵνα ἐξηγί-
σωσιν εἰς τοὺς ἡγουμένους καὶ τὰ συμβούλια αὐτῶν τὰς παρὰ τῆς ἱερᾶς Συν-
όδου ἐκδοθείσας ὁδηγίας περὶ κρατήσεως τῶν λογαριασμῶν καὶ κωδίκων (Ἐφημ.
τῆς Κυβερν. αὐτ. ἀριθ. 44. σελ. 214).

ρεῖν τοῦτον παρασκευάσων· ἄγεται δὲ ἐπαίνοις μᾶλλον, ἢ μάστιγι· τοῦ δὲ κρι-
τηρίου αὐτῷ διὰ τὸ ἄωρον μήπω ἀνατεῖλαντος, ἐκμανθάνειν, εἴ τις καὶ ἄλλος,
ἐτοιμότατος. Τοῦτον οὖν ἐκ φύσεως ὄντα εὐελπίς εἰμι τῇ ὑμετέρᾳ διδασκαλῇ καὶ
οἰκονομίᾳ ἐπὶ τὰ πρόσω χωρήσειν, εἴ γ' ἄς περ ἔχει ἀρχὰς ἀνακαινίσειεν. Ἐπι-
ταχθήτω οὖν ὁ ὑποδιδάκκαλος φροντίζειν αὐτοῦ, οὐχ' ὅπως μαθημάτων πέρι, ἀλλὰ
καὶ τῆς ἄλλης αὐτοῦ διαγωγῆς, ὑπὲρ οὗ ἔσομαι αὐτῇ εὐγνώμων, ἣν τινα περι-
φρουρεῖν εἶη τὸ Κρεῖττον ἀσινῇ καὶ ἀδιαλώδητον ἐς μακράϊωνας! 1817, Αὐγού-
στου 8. Ὑδρ. Δημόσιος τῆς ἐνταῦθα Ἑλληνικῆς Σχολῆς διδάσκαλος Ἰωάννης
Μαμμάκης.» — Σελ. 112. στίχ. 2. Σελεπῆδες. Περὶ Ἰωάννου Σελεπῆ ἄξια λό-
γου ἅπερ γέγραφεν ὁ μακαρίτης Ἀλέξ. Μ. Βλαστός ἐν τοῖς Χιακοῖς Τόμ. Β. σελ.
126. στίχ. 3. Σέργιοι. Περὶ Σεργίου τοῦ Μακραίου ὅρα τὰ ἐν τῷ πρώτῳ
Τόμῳ τῶνδε τῶν Σωζομένων σελ. 477, 511, 581 σεσημειωμένα.— Σελ. 126. στίχ.
13. Καλόγηρος (πρόσθετος ἐν ὑποσημείωσει). Τὸ Κ α λ ό γ η ρ ο ς ὄνομα ἐκυριωνυ-
μεῖτο πολλάκις οὐχὶ δῆπου δι' ἣν ἡ Ἐπιτροπὴ ἐφεύσατο αἰτίαν. Καὶ γὰρ ἐν τε τοῖς
πρακτικοῖς τῆς Δ. Συνόδου ἀναγινώσκεται « Καλόγηρος ὁ Κλαυδίουπόλεως » (Βλ.
Συνόδων Συλλ. Τ. Β. σελ. 158 καὶ 208) καὶ ταῖς ἀνεκδόταις ἐπιστολαῖς Ἀναστα-
σίου τοῦ Γορδίου τελευτήσαντος τῷ 1729 ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς
τῶν Γρανιανῶν (Βλ. Εὐνομίαν ἀριθμ. 215) ἀπαντᾷ τοιοῦτο κύριον ὄνομα.— Σελ.
158. στίχ. 27, ἀντὶ « διδάσκει » τοῦ παντάπασιν πρὸς τὴν ἐννοίαν ἀπεμφαίνοντος
γραπτέον « διδάσκει » τὰ ἔθνη δηλονότι, ὅπως ἔχει καὶ τὸ παρ' ἡμῖν χειρόγρα-
φον.— Σελ. 349. στίχ. 21 ἀναδείξας (πρόσθετος τὴν ἐξῆς σημειώσιν). Πρὸς συμπλή-
ρωσιν τῶν κατὰ τὰς σχέσεις τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλη-
σίαν προσθετέον καὶ τὰδε. Τῷ 1700 ἀποθανόντες τοῦ τελευταίου Πατριάρχου
τῆς Ῥωσσίας Ἀδριανοῦ, ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας Πέτρου τοῦ Α'. πάντες οἱ τῆς
Ῥωσσίας ἐπίσκοποι καὶ ὅλος ὁ κλήρος διὰ τινὰς προγεγονυῖας καταχρήσεις ἔ-
κριναν ὠφελιμώτεραν εἰς τὴν ἐν Ῥωσσίᾳ ἐκκλησίαν ἵνα ἀντὶ τοῦ Πατριάρχου συ-
σταθῇ διοικητικὴ Σύνοδος διατηροῦσα κατὰ διαδοχὴν τὰ δικαιώματα τῆς ἀνεξαρ-
τησίας τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου· καὶ συνέστη αὕτη τῷ 1721, συναινέσει καὶ τῆς
Μ. Ἐκκλησίας. Ταύτης δὲ τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ ἀγιωτάτης Διοικούσης Συνόδου ἡ
πρὸς τὴν Μεγ. Ἐκκλησίαν ἀδελφικὴ σχέσις καὶ ἀναφορὰ τηρεῖται ἀμετάβλη-
τος, καὶ μέχρι σήμερον καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ Πατριαρχείας, ὡς
μαρτυροῦσιν ἐκ πολλῶν τὰ ἐξῆς δύο παραδείγματα. 1) Ἐπὶ τῆς αὐτοκρα-
τορίας τοῦ αἰσιδίμου Πέτρου τοῦ Α'. τῷ 1707 ἡ ἐν Παρισίοις Θεολογικὴ
ἀκαδημία τῆς Σορβόνης ἐπεμψε πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα· καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν
ἐν Ῥωσσίᾳ ἀγιωτ. Διοικ. Σύνοδον ἄρθρα τινὰ προβάλλουσα τὴν ἔνωσιν τῆς Ἀ-
νατολικῆς μετὰ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Τὰ ἄρθρα ἡ Σύνοδος διεύθυνε πρὸς
τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν, ὅπου ἐπικριθέντα καὶ μὴ εὐρε-
θέντα σύμφωνα πρὸς τὰ δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀπεβλήθησαν συμ-
φώνως (Βλ. τὰ ἄρθρα ἐν Μελετ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. Τ. Δ. σελ. 34). 2) Ἐπὶ τῆς
Αὐτοκρατορίας Νικολάου τοῦ Α'. τῷ 1827 προσβλήθη παρά τινων Ἀκαδημαϊ-
τῶν τῆς Πετροπόλεως πρόβλημα περὶ παραδοχῆς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἡμερολο-
γίου (καλενδαρίου). Τὸ πρόβλημα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐστάλη εἰς τὴν Σύνο-

Τοῦτο λίαν ὀρθῶς καὶ ὁσίως καὶ πολὺ παρὰ τὸν Λούθηρον καὶ τὸν Καλβῖνον ἐλευθεροφρονέστερον ἐψήφισεν ἡ καθόλου τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων προστάτις Ἐπιτροπή, νομοθετοῦσα περὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκάστου ἔθνους! Μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα οὐκ ἐφαρμόζεται τὸ ψήφισμα! διότι οὐδέποτε τὸ ἔθνος τῶν δι' ὅλης τῆς ἐπαναστάσεως αὐτονομουμένων Ἑλλήνων οὔτε τοῦ λοιποῦ Ἑλληνικοῦ κατὰ τοὺς θεσμοὺς τῆς Ὀρθοδοξίας ἀπεχωρίσθη, οὔτε ἰδίαν συνέστησεν Ἐκκλησίαν, βιαίως ἀπὸ τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας ἀπορράγην, καὶ διασπάσαν τὸν ἐν Χριστῷ σύνδεσμον τῆς εἰρήνης! Τοῦτο τὸ ἀντεθνικὸν καὶ ἀντιχριστιανικὸν δικαίωμα ἄλλοι τινὲς ὕστερον ἐφαντάσθησαν καὶ ἐσφετερίσθησαν! Ἀλλ' ἀκούσωμεν καὶ τοῦ συμπεράσματος τὸ ἐφύμνιον. «Καὶ ἤθελεν εἶσθαι (λέγει) πρᾶγμα παράλογον τὸ νὰ ὑπόκηται ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία εἰς ἄλλου Κράτους» (καὶ ἄλλου ἔθνους, καθὼς προεῖτον) «Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, καὶ μάλιστα μὴ ὑποχρεωμένην εἰς τοῦτο κατ' οὐδέναν λόγον ὀρθόν» (ἐπειδὴ, κατ' αὐτούς, οἱ τῶν οἰκουμένων Συνόδων περὶ τούτου κανόνες οὐδέναν ἔχουσι λόγον ὀρθόν!), «ἐνῶ καὶ ἡ Ἑλλάς ἐτιμήθη κατὰ θείαν εὐδοκίαν Αὐτονομία καὶ Βασιλεία»! — Κατὰ τούτους λοιπὸν τοὺς λόγους ἐγνωμοδότησεν ἡ Ἐπιτροπή τὴν τελείαν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τούτους ἐπιλογικῶς συγκομίζουσα διατείνεται σφοδρότερον, ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία «οὔτε εἰς Δόγματα ἀντιβαίνει, οὔτε εἰς Κανόνας ἐκκλησιαστικούς, ἀνοῦτοι ἤθελον ἰσχύει καθ' ὅλα καὶ πανταχοῦ τὴν σήμερον (τοῦτο ἐξηγεῖ ἐφεξῆς), οὔτε εἰς νόμους πολιτικούς ἀμεταθέτους (ἡγουν τοὺς Βυζαντινοὺς· λέγει καὶ περὶ τούτων ἐφεξῆς), οὔτε εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην συνήθειαν» (ἡγουν τὴν πρὸ τῆς Α, Συνόδου, ὁπότε ὠνειρεύθησαν τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τῆς δημοκρατίας τῶν ἐκκλησιῶν!) Τὰ δὲ (κατὰ τὸν Σ, τῆς Α) ἀρχαῖα ἔθνη νεώτερα τῆς κατ' αὐτοὺς ἀρχαιοτάτης συνήθειας εὐρίσκουσι. Καὶ πάλιν τὴν ἀπὸ τῆς Α, Συνόδου καὶ ἐφεξῆς μέχρι τῶν κατ' αὐτοὺς ἡμερῶν δι' ὅλων χιλίων πεντακασίων ἐτῶν κρατήσασαν συνήθειαν χθιζὴν τινα νομίζουσιν, ὡς φαίνεται, καὶ νενιηλὴν! Ἀλλ' ἔσω, ταῦτα πάντα περατρέχομεν καὶ παραχωροῦμεν δὲ (πρὸς ὥραν) εἰς τὴν ἀξίωσιν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις ἀπαιτεῖ, καὶ θέμις καὶ μὴ θέμις, τὰ πρεσβεῖα τῶν κατὰ τύπους Ἐκκλησιῶν συμμεταβαλλόμενα πρὸς τὰς

ἀπαρχάρακτον καθ' ὅλην αὐτῆς καὶ τὴν ἐξωτερικὴν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν λαμπρότητα· πλὴν ἂν ὁ Μαύρερος ἐννοεῖ μέρος τῆς ἱεροπραξίας καὶ τὸν χορὸν τῶν χοροσίων, ὃν εἰσήγον οἱ ἀλλόδοξοι διδάσκαλοι ἐκ τῶν σχολείων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καθ' ὅλας τὰς ἐπετείους πανηγύρεις (ὅποτε παρουσιάζει ὁ βασιλεύς), ἱσταμένων ἀντικρὺ τοῦ θρόνου καὶ ψαλλόντων τὸ «τὸν βασιλέα μας σῶσον Θεέ»! (Got sav the King)· ἢ ἂν ἐννοεῖ τὰς δύο στίχας τῶν ἐνόπλων στρατιωτῶν (ὅποιωνδήποτε τὸ δόγμα, ἢ χριστιανῶν, ὀρθοδόξων τε καὶ ἑτεροδόξων, ἢ ἐβραίων, κτλ. ὅποιον ὑπῆρχε τότε συγκείμενον ἐκ παντοίων γενῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν τὸ ἐκ τῆς Βαυαρίας ἐλθὼν ἐπικουρικόν), ἐστηκότων ἐκατέρωθεν ἀπ' αὐτῶν τῶν βασιλικῶν τοῦ θείου βήματος θυρῶν μέχρι καὶ τῆς πύλης τοῦ Ναοῦ, καὶ τὰ ὅπλα ἐπιδεικνυμένων πρὸς τὸ θορυβῶδες κέλευσμα τοῦ ταξιάρχου, χάριν δὴθεν τιμῆς, εἰς ὅλας τῆς θείας μυσταγωγίας τὰς ἐπικαιροτάτας στιγμὰς! Ἄν ταῦτα νοεῖ ὁ Μαύρερος, ἀλλ' ἢ ἐκ τούτων ἄμαυρὰ καὶ βέβηλος λάμψις ἀνέκει εἰς τὴν διάταξιν αὐτῆς τῆς Ἀντιβασιλείας, ἥτις εἰσεφώρησε καὶ ταῦτα τὰ θορυβώδη μὲν καὶ τῆς ἱερᾶς ἱκολουθίας ταρακτικὰ καὶ πάντῃ ξένα παρὰ τοῖς εὐσεβέσι καὶ θεατρικὰ φαντάσματα, μηδόλως ὅμως ψάλλοντα μήτε τὴν τάξιν καὶ τὸ εἶδος τῶν ὕμνων καὶ προσευχῶν μήτε τὴν ἁγιστείαν τῶν ἱερῶν τελετῶν. Ἡ καλὰ μὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰ καίρια ὠρελεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ἀνίσως ἡ φιλόστοργος τῆς Ἀντιβασιλείας φροντίς ἤπτετο (καθὼς ἐπεθύμει) καὶ αὐτῶν τῶν πατροπαραδότων αὐτῆς τελετουργιῶν. Καὶ ταῦτα μὲν τοσαῦτα· ὁ δὲ Μαύρερος οὐδ' αὐτὸ τὸ περὶ τῆς Ἀθήνησιν οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Σωτῆρος ἐκδοθὲν ἐν ταῖς ἐφημερίσι διάταγμα παρέλιπε, περὶ οὗ προείπομεν (Τμήμ. Β. Κεφ. Γ. §. ια)· ἀλλ' ἔσχατον δὴ καὶ τοῦτο κατόρθωμα καὶ οἶον αὐτὸ τὸ κεφάλαιον τῶν περὶ τὰς ἐκκλησίας καθολικῶν τῆς Ἀντιβασιλείας μεριμνῶν ἐπιδειξάμενος, ἔπειτα μεταβλίνει εἰς τὰ τῶν Μοναστηρίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Ζ'.

Τὰ περὶ τῶν Μοναστηρίων.

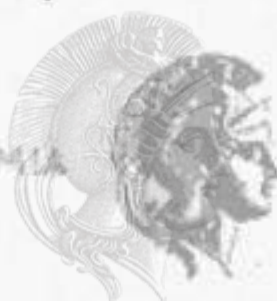
§. α. Τὰ περὶ τὴν κατάργησιν τῶν Μοναστηρίων ἱστορήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (Τμήμ. Β. Κεφ. Γ. §. ζ), αὐτὰ διαγράψαντες τὰ και-

λιμώτερον διὰ πολλοὺς λόγους νὰ ἐμβώσιν εἰς ἐνέργειαν — διὰ συνδρομῆς τῆς Συνόδου ». (σελ. 162). Καὶ οἱ λόγοι οὗτοι οἱ πολλοί, ποῖρι τάχα καὶ τίνες; ἵνα πᾶσα καινοτομία καὶ παράβασις τῶν θείων κανόνων διατάττηται κατὰ πρότασιν τῆς ἱερᾶς Συνόδου (προδιατιθεμένης δηλονότι καὶ νοουητουμένης ἢ ἐπιταττομένης μάλιστα μὲν ὑπὸ τοῦ Γραμματεως, ἢ καὶ τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου)· διότι οὕτως ἡ καινοτομία, ὡς ἐκ τῆς ἱερᾶς Συνόδου προτεινομένη, λαμβάνει χρῶμα ἐκκλησιαστικόν, καὶ οἶον καθίσταται, καὶ ἡ σιωπᾷ τὸ πλῆθος αἰδοῖ πρὸς τοὺς ἱεράρχας, ἢ γοῦν ἀπρὸρρίπτει τὴν ἀνοχὴν εἰς αὐτὴν τὴν Σύνοδον, ὡς προδότιν τῶν πατρώων· ἡ δὲ πολιτικὴ ἐξουσία (καὶ ταῦτα ὑπ' ἀνδρῶν ἐτεροδόξων ἰθυνομένη) διάγει ἀνεπίληπτος καὶ ἀπὸ πάσης μέμφεως ἀσφαλής.

Μετὰ τῆς Ἐκθέσεως ἐπισυνάπτει ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ ὀνομαστικὸν κατὰ λόγον τῶν Ἀρχιερέων, ἵνα, πληροφορηθεῖσα ἡ βασιλικὴ ἐξουσία παρὰ τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας (ἡγουν παρ' αὐτοῦ τοῦ προέδρου καὶ τῶν δύο συμβούλων, τῶν μετὰ τοῦ Φαρμακίδου πρωτίστων καὶ μόνων ἐνεργῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς), καταστήσῃ χρῆσιν πρὸς τὴν πνευματικὴν διεύθυνσιν τῶν λαῶν τοὺς σεβασμιωτέρους καὶ ἱκανωτέρους ἐξαὐτῶν! — Καὶ τοιούτους πάντως παρέστησεν ἡ Γραμματεία τοὺς ἄνδρας τῆς δεξιᾶς αὐτῆς καὶ τῶν κατὰ Μαύρερον ἐπιθυμιῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ὅσοι προὔπeschοντο πιστῶς τὴν ἐν τῇ συγκληθήτεσθαι μελλούσῃ Συνελεύσει πρόθυμον ἀποδοχὴν καὶ ἀναγόμεναι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας!

Ἐνταῦθα καταπαύομεν τὰς εἰς τὸ Σχέδιον καὶ τὴν Ἐκθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς σκυθρωπὰς ἐπιστάσεις. Καὶ ταύτας ἐπεστημειωσάμεθα μετὰ λύπης καὶ συνοχῆς καρδίας (Κύριος οἶδεν), οὐδ' ἐπεμβαίνομεν εἰς τὸ μέγα πτῶμα τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, οἵτινες ἐπιθυμία κερδῶν ματαίων ἀνθρωπαρεσκοῦντες καὶ κολακεύοντες τοὺς τότε τοῦ Κράτους προΐσταμένους (καὶ μάλιστα τὸν Μαύρερον), ἐξωλίσθησαν εἰς τοσαύτας ἀτοπίας, συμπαρασύραντες ἄσμενον καὶ αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν! Καὶ βλέπουσι μὲν ἤδη καὶ αὐτοὶ μετανοοῦντες (ἀναμφιβόλως) καὶ δακρύοντες, εἰς ποίας καὶ πόσας περιέβαλον συμφορὰς τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι πολυπαθεστάτην Ἐκκλησίαν! Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ δημοσίως ἐθριαμβεύθη ὁ ὀρθόδοξος Ἑλληνικὸς κλῆρος καὶ λαός, ὡς καταφρονητὴν

ριζόμενος τὴν συκοφαντίαν. Τοῦτο ποιεῖ καὶ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν
πειρημένων δύο μερῶν τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου. «Ὁρίσαμεν (λέγει ἐκεῖ
ἡ ἁγία Σύνοδος) «ὠρίσαμεν τῇ δυνάμει τοῦ παναγίου καὶ τελετε-
ρ-
χ-
ου Πνεύματος διὰ τοῦ παρόντος Συνοδικοῦ Τόμου, ἵνα ἡ ἐν τῷ Βασι-
λεῷ τῆς Ἑλλάδος ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ὑπάρχῃ τοῦ λοιποῦ κανονικῶς
αὐτοκέφαλος». — Δεινῶς ἐπὶ τούτοις ὁ Ἀντίτομος ἀγανακτεῖ, καὶ δεκά-
κιστὰ Συνοδικὰ ταῦτα ῥήματα ταυτάζων καὶ πολλάκις ἀντιλέγων καὶ
ἐπαναλαμβάνων τὸ φίλον αὐτῷ ἄσμα, ὅτι «ὑπῆρχεν ἤδη αὐτοκέφαλος
ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ 1833· ὁ δὲ Τόμος ὑβρίζει καὶ προ-
πηλακίζει τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀναγορεύων ἐξ ὑπαρχῆς τὴν Ἐκκλησίαν
ταύτην αὐτοκέφαλον». Δεινοποιῶν δὲ τὴν περιφρόνησιν ταύτην εἰσάγει
κατ' ἡθοποιίαν καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν ἐκείνην Σύνοδον λέγουσαν πρὸς τὸ
ἔθνος ταῦτα· «Ὅ,τι ἔπραξας σὺ καὶ τῷ 1833, καὶ τῷ 1844, δὲν ἔχει
παρ' ἐμοὶ οὐδεμίαν ἰσχύν—διὸ καὶ θεωρεῖται καὶ εἶναι ἄκυρον καὶ μη-
δόλως γεγονός, διότι ἐγένετο παρὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας. Μὴ
ζητῆς δὲ τοὺς κανόνας τούτους· διότι τοιοῦτοι κανόνες δὲν
ὑπάρχουσι. Πίστευε καὶ μὴ ἐρεῦνα! ἵνα μὴ ἀναγο-
ρευθῇς καὶ κηρυχθῇς καὶ σὺ κανονικῶς ἀσεβής!!
Ὅθεν περιφρονοῦσα, καταργοῦσα, ἀθετοῦσα καὶ ἀκυροῦσα τοὺς
νόμους σου, ὀρίζω ἐγώ, ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς
ὑπάρχῃ ἡ Ἐκκλησία σου κανονικῶς αὐτοκέφαλος». «Ἵψηλός ὀρισμός
(ἐπιφέρει), ὀρισμός ξένης ἀρχῆς νῦν ἡδη ἀναδεικνύει αὐτοκέφα-
λον τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ δὲ πρὸ δεκαεπτὰ ἐτῶν καταστήσασα
καὶ ἀναδείξασα ταύτην αὐτοκέφαλον ἐθνικὴ θέλησις, δειχθεῖσα
καὶ τῷ 1844, οὐδόλως τάττεται ἐν ἀριθμῷ! Γίνεται τούτου μείζων
καταφρόνησις τῆς ἐθνικῆς τιμῆς, αὐτονομίας καὶ ἀνεξαρτησίας καὶ
κυριαρχίας; Οἱ νόμοι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους οὐδὲν ἰσχύουσι, καὶ ἰσχύει
ὁ παρ' ὀλίγων ἐπισκόπων, ὑπηκόων τοῦ Σουλτάνου τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπι-
βαλλόμενος νόμος» κτλ. (σελ. 115, 116). Ἀλλὰ πρὸς τὰ διερρώγοτα
ταῦτα φληναφήματα λόγος οὐδεὶς· αὐτὰ γὰρ καθ' ἑαυτὰ φανερά καὶ
χρωτὶ δῆλα (κατὰ τὸν φθειριῶντα δάκτυλον τοῦ Ἡρακλείτου)· μό-
νον περὶ τῆς ξένης ἀρχῆς λέγομέντινα παρακατιόντες, ὅπου
πάλιν περὶ αὐτῆς τρανότερα τερατεύεται. Ἐνταῦθα δὲ μόνον περὶ τοῦ
ῥι-
σε-
ν, ὅπερ ἐσκανδάλισε τὸν ἄνθρωπον, καὶ περὶ τῆς πολλάκις
ὑπ' αὐτοῦ πρὸς χλεύην ἐπαναλαμβανομένης «ἁγίας καὶ μεγά-
λης Συνόδου», σημειοῦμεν τὰ ἐξῆς· καὶ πρῶτον περὶ τοῦ ῥι-
σε-
ν.

δεινοῖς τῆς τε Φραγκικῆς καὶ Τουρκικῆς αἰχμαλωσίας καιροῖς ποιμαίνονμενον καὶ παραμυθούμενον ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς πίστεως ἀκράδαντον ἐστηρίχθη, καὶ ἀβλαβὲς διετηρήθη καὶ διεσώθη, καὶ νῦν ἤδη στεφανούμενον ἐτιμήθη διὰ τοῦ Τόμου. « Ἄνθρωποι δὲ φιλόφθογοι τὰ τε ἄλλα ἀδικῶσι, καὶ τὰς οἰκείας μομφὰς ρίπτουσιν εἰς ἑτέρους. Καὶ Θεοσίτης μήτε καλὸς μήτε γενναῖός τις ὢν αὐτὸς πάντας ἔσκωπτεν Ἀχαιοὺς εἰς ἀνανδρίαν. Οἱ δὲ ἀσέβειαν ἡσκηκότες καὶ πόλιν εὐσεβοῦσαν ὅλην ποιοῖεν ἀν' ἀσεβεῖν ». Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα. Ἡ δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐγκατάσσεις ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἐν Ἑλλάδι (τῆς ἱερᾶς Συνόδου) διὰ τί σατανικόν, διὰ τί καταχθόνιον ἐπινόημα; Μὴ γὰρ οὐ διεκήρυξε τὴν ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν αὐτό σου τὸ παλλάδιον Καταστατικόν; ψευδῶς μὲν καὶ δολίως ἀρχὴν ὀνομάζον ἦν κατέστησεν ἐπονείδιστον δούλην τῆς ἐξουσίας, ἀλλ' ὅμως αὐτὸ πρῶτον διεκήρυξε ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν, « καλοῖς ὀνόμασι περιπέττον τὴν μοχθηρίαν » εἰς ἀπάτην τῶν ἀπλουστέρων. Τοῦτον οὖν τὸν ἀπατηλὸν σκοπὸν ὁ φιλαλγθέστατος Ἀντίτομος ὤφειλεν ὀνομάσαι δικαίως καὶ σατανικόν καὶ καταχθόνιον, εἰ δὲ θέλεις, καὶ φονῶδες καὶ φαρμακῶδες ἐπινόημα. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν κατέρραξε κατὰ χθονὸς ἢ τοῦ ἔθνους εὐσέβεια διὰ τοῦ Συντάγματος. Πῶς δὲ καὶ ἡ ὀρθόδοξος Συνέλευσις διέγραψε τὴν ἱερὰν Σύνοδον; Ὅτι σύγκειται ἐξ Ἀρχιερέων καὶ διοικεῖ τὴν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐνεργοῦσαν τὰ κυριαρχικὰ αὐτῆς δικαιώματα (βλ. ὀπισθ. σελ. 405, 406). Τί δὲ, τέλος, ἐθέσπισε κανονικῶς διὰ τοῦ Τόμου ἡ Ἐκκλησία; Ἴνα « ἡ ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησία ὑπάρχῃ τοῦ λοιποῦ κανονικῶς αὐτοκέφαλος, ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν γνωρίζουσα Σύνοδον διαρκῆ συνισταμένην ἐξ Ἀρχιερέων — καὶ διοικοῦσαν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐπεμβάσεως ». Τοῦτο δὲ τί ἄλλο ἐστίν, εἰμὴ τὸ τοῦ Συντάγματος « ἐνεργοῦσαν τὰ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΑ τῆς Ἐκκλησίας δικαιώματα; » (Ταῦτα δὲ φανερόν ὅτι οὐκ ἂν εἶησαν οὔτε κυριαρχικὰ οὔτε δικαιώματα ὅλως, εἰμὴ ὅταν ἐνεργῶνται κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης εἴτε ἄλλης Ἐκκλησίας εἴτε κοσμικῆς ἐπεμβάσεως· καὶ τοῦτο δὲ συνεπτυγμένως ἐκφράζει καὶ τὸ Σύνταγμα διὰ τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων). Εἰ δὲ καὶ ὁ

§. ε. Ὁ δὲ Μαύρερος ἐξιστορεῖ καὶ ἄλλα τινὰ τότε σύγχρονα περιστατικά. «Ὀλίγω (λέγει) μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς διακηρύξεως ἐπίσκοποι τινες, ἐν οἷς καὶ ὁ προμνημονευθεὶς ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ὁ Ῥεθύμνης ὁ Κρής, καί τοι κατὰ τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἐπισκόπων συμφωνήσαντες περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας, ἐπεχείρουν παρατρέψαι τὸν Ἕλληνα λαόν, παρεξηγοῦντες τὰ πεπραγμένα· ἀλλ' εἰς μὲν τὴν Πελοπόννησον οὐδὲν εἰσηκούσθησαν· εἰς δὲ τὰς νήσους, ὀλίγον. Μόνον εἰς τὴν Τήνον συνέβη ταραχὴ (προϋπῆρχον δὲ τῷ ὄντι καὶ τινες μεμψιμοιρίαι τῶν Τηνίων κατὰ τῶν δεκατιστῶν)· καὶ μόλις διέφυγον τὴν κράτησιν ἀμφότεροι οἱ Ἀρχιερεῖς» (α). — Ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτον Ἀδριανουπόλεως καί τοι διατρίβων ἐν Ναυπλῖα οὔτε ἐκαλέσθη οὔτε παρῆν ὅλως εἰς τὴν Συνέλευσιν (καὶ μαρτυροῦσι τὰ πρωτόκολλα τῶν ὑπογραφῶν)· ὁ δὲ Ῥεθύμνης ὅπως μὲν συνεφώνησεν, εἵπομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις (σελ. 187)· ὅτι δὲ καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ Κράτους εὐθὺς μετὰ τὴν συνέλευσιν, πρὶν ἢ Σύνοδος καθιδρυθῇ, μαρτυροῦσιν ἅπαντες ὁμολογουμένως (β). Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τῆς Ἀδριανουπόλεως, εὐθὺς μετὰ τὴν κατάστασιν τῆς Συνόδου μεταβὰς ἐκ τῆς Ναυπλίας εἰς Σύρον, ἐξέπλευσεν εὐθὺς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλαχοῦ δὲ τῆς Πελοποννήσου οὐδέτερος τῶν δύο τούτων Ἀρχιερέων ἀπῆλθεν· οὐδ' ἦσαν ὅλως ἐν τῇ Ἑλλάδι, καθ' ὃν καιρὸν συνέβη κατὰ τὴν Τήνον ἡ ταραχὴ. Ὁ δὲ πάντα λέγειν ἔτοιμος ἱστορικὸς περιάγει τούτους εἰς τε τὴν τοῦ Πέλοπος καὶ τὰς ἄλλας νήσους, ὡς δημεγεροσίας κήρυκας, ἐλευθέρως περιφροितῶντας, καὶ ποῦ μὲν οὐδὲν ὅλως, ποῦ δ' ὀλίγον ἀκουσμένους, εἰς δὲ τὴν Τήνον πάμπαν καὶ τὸ πᾶν! Ἀλλ' εἰς μὲν τὴν Πελοπόννησον καὶ χωρὶς τῆς τῶν Ἀρχιερέων περιουσίας οἱ τῆς Μάνης καὶ τῆς Ἀρχαδίας κάτοικοι τυχέως ἐπληροφόρησαν καὶ τὸν Μαύρερον αὐτὸν καὶ τὴν ἄλλην Ἀντιδασιλείαν πόσων ὀλίγον ἐχάρησαν οἱ Πελοποννήσιοι διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας! Οὐδὲ κατὰ τὰς νήσους ἐχάρησαν πολὺ! τὰ δὲ κατὰ τὴν Τήνον προϊστορήσμεν (Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. κδ). Εἰ δὲ καὶ ἦν ἀληθὲς τὸ προφανέστατον τοῦτο πλάσμα, ὅτι τότε τάχα παρῆσαν ἐν Τήνῳ καὶ ὁ Ῥεθύμνης καὶ ὁ Ἀδριανουπόλεως, τρεῖς λοιπὸν ἱεράρχαι (μετὰ τοῦ Τήνου) ἐκινδύνευσαν ἀναβῆναι εἰς τὴν λαιμητόμον σφαγὰδα, θύματα

(α) Maurer 2. Bd. pag. 163.

(β) Βλ. καὶ τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολὴν ἐφεξῆς §. ζ.

ἡ.

δουλεύειν ξενικοῖς συμφέρουσι, καὶ θείων μυστηρίων πάντολμος κολό-
 θωσις καὶ βεβήλωσις, καὶ τῶν εὐαγῶν μονῶν μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς ἀ-
 χράντων κειμηλίων ἱερόσυλος διαρπαγὴ καὶ κατάλυσις, καὶ μὴν καὶ τῶν
 ἀρχαίων καὶ σεβασμίων τῆς Ἐκκλησίας μελωδιῶν νεοχμός ἐκφράγκω-
 σις, καὶ τέρας στυγητὸν τοῦ μυσταροῦ καὶ ἀντιθέου Θεοσεβισμού, καὶ τὸ
 λοιπὸν δυσώνυμον στίφος τῶν ἐκφύλων ἀνομιῶν, ὑφ' ὧν ἡ νεοσύστατος
 Ἑλληνικὴ πολιτεία, ὡς ὑπὸ νόσων ἐπιδημικῶν ἢ ἀπηνῶν ληστῶν, ἀ-
 χλεῶς ἐπιέζετο· καὶ τοι, φαμέν, κακέμφοτα ταῦτα, καὶ τὰ πολλὰ οὐ-
 δὲ τῇ ἀκοῇ ἀνεκτά, μήτοι γε τῇ ὄψει, ἀλλὰ διὰ τῆς πεπνυμένης γρα-
 φίδος τοῦ συγγραφέως, ὃν ὅλον ζῆλος ἔνθεος, ζῆλος φιλομήτωρ κατέ-
 χει καὶ φλέγει, οὕτω ζωηρὰ καὶ ὥσπερ ὁρατὰ καθέστηκε τοῖς ἀνα-
 γινώσκουσιν, ὥστε θεατὰς εἶναι δοκῶντας συνοδύρεσθαι μὲν καὶ συν-
 θεοκλυτεῖν τοῖς ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς τῆς Ἐκκλησίας ἔκδικον τὸν Θεὸν
 ἐπιβοῶσι, συγκλαίειν δὲ τοῖς βίᾳ τυραννικῇ ἀποσπωμένοις ἀπὸ ἀρχαίων
 καὶ φίλων τῆς σωτηρίας ἀσύλων ποιμέσι καὶ μονασταῖς καὶ μοναζού-
 σαις, ἐρυθρίαν δ' ὑπ' ἐντροπῆς ἔναντι κληρικῶν μισθάρνων ἢ ἐξηπατη-
 μένων ἐκτραχηλιζόντων τὰ πάτρια, δόξαν δὲ ποιουμένων ἰδίαν τὴν τοῦ
 θυσιαστηρίου οἰκτρὰν ἐκλαΐκισιν καὶ ταπεινῶσιν, καὶ μᾶλλον ἄρχου-
 σιν ἐπιγείοις ἀρέσαι φιλοτιμουμένων ἢ τῷ οὐρανόθεν στρατολογήσαν-
 τι, συναγανακτεῖν δὲ καὶ ἀδημονεῖν ἐπὶ τῇ τηλικαύτῃ πωρώσει καὶ ὑ-
 ποκρίσει τοῦ ἀσεβοῦς καὶ σοροδαίμονος Θεοσεβισμού. Οὕτως ἄρ' Οἰ-
 κονόμον ἐχρῆν γενέσθαι τὸν τὴν κάθαρσιν (ἣν φασι τεχνογράφων παῖ-
 δες) τῶν τοιούτων παθημάτων τελέσοντα, καὶ τὴν μὲν παράβασιν
 στηλιτεύοντα, τοὺς δ' εὐσεβεῖς Πανέλληνας ἱκανῶς συνετίσοντα, ὥστε
 μηδαμῶς μεταίρειν ὄρους αἰωνίους καὶ πατροθέτους ἐφ' ὕβρει καὶ λυ-
 μάνσει τῆς θεοκοσμίου Ἐκκλησίας. Τοιοῦτόν ἐστιν ἡ πολύπειρος καὶ
 συνετὴ τοῦ βίου διδάσκαλος ἱστορία· ὅταν λαμπρῶν ἔργων ἀπορῇ, ἐκ
 τῶν χειρόνων τὴν ἀφήγησιν ἐκπορίζεται, ἵνα τοὺς μὲν ἱσταμένους βε-
 βαιώσῃ, τοὺς δὲ σαλευομένους στηρίξῃ φόβῳ τοῦ μὴ τοῖς αὐτοῖς ἐξο-
 λισθεῖν παραπτώμασι.

Τοιγαροῦν ἐξ αὐτῆς πείρας πεποιθήσιν ἔχομεν, ὅτι ὁ ἐν τοῖς δεινοῖς δει-
 νὸς καὶ διδακτικώτατος καὶ μελίγηρς Συγγραφεὺς πολλῷ τῷ μέτρῳ ἔσται
 θαυμασιώτερος, ἐπειδὴν ἐκεῖσε κατέλθῃ, ἐνθα ἡ ἐν ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι καλ-
 λίνικος Ἐκκλησία, Θεοῦ ἀφάτῳ φιλανθρωπίᾳ καὶ πανσόφῳ εὐμηχανίᾳ
 τοῦ δρασσομένου σοφοῦς ἐν οἷς πανουργεύονται, ἀπὸ σαπρῶν σπερ-
 μάτων στάχυν ἀγαθὸν κανονικῆς εὐκοσμίας καὶ νομιμότητος ἐκκαρπίζε-

εἰς τὴν Ἄνδρον, προστιθέντες καὶ τὸ «ὥς λέγεται» (καὶ ὁμῶς εἰς ὅλην τὴν Ἄνδρον οὐτ' ἐλέχθησαν, οὔτε ὑπῆρξαν πολὺ πλείονες τῶν 200!). Καὶ αὐτοὶ μὲν οἱ Ἐπίτροποι «δὲν ἐμβαίνουσιν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς χρησιμότητος ἢ ἀχρηστίας, περὶ τῆς βλάβης ἢ ὠφελείας τοῦ μοναχικοῦ βίου» (ὥς ἂν εἶπον ὀλίγα περὶ τῆς ἀχρηστίας καὶ βλάβης ἐν τοῖς προηγηθεῖσι σελ. 124 κτλ.). «τοῦτο εἶναι (λέγουσιν) ἐκ τῶν (ἐπιτροπικῶν) χρεῶν». (ἐπειδὴ ἄλλως, οὐχ ὁρᾷς; εἰς τὴν νεοφανῆ πληιάδα τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπέκειτο πάντως ἡ φωτεινὴ ἐπίκρισις καὶ λύσις τῆς τοιαύτης ἐξετάσεως!). πλὴν ἀλλ' ὁμῶς «κρίνουσιν οἱ ἄνδρες ἀναγκαιότατον τὸν περιορισμὸν τῶν μοναχῶν».

— «Μεταβάλλουσιν ὅλα τὰ μοναστήρια εἰς Κοινόβια. — Διορίζουσι νὰ μὴ συνιστῶσι κοινόβιον ὀλιγώτεροι τῶν τριάκοντα μοναχοί». Καὶ «κατὰ τοῦτο (λέγουσι) καθαιροῦνται ὅλα τὰ ὀλιγωτέρους τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ ἔχοντα μοναχοὺς μοναστήρια καὶ τοιαῦτα εἶναι τὰ περισσότερα! ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναστηρίων περιορίζεται εἰς τὸ ἐξῆς εἰς μικρότατον, κατ' αὐτὴν τὴν διάταξιν»! Ἀλλ' ἵνα καὶ ὁ μικρότατος ἀριθμὸς καταντήσῃ εἰς μηδέν, διορίζουσι προσέτι «νὰ μὴν ἐμβαίνειν καὶ νεῖς εἰς τὸ ἐξῆς εἰς μοναστήριον ἐπὶ τῷ μονάσαι, πρὸ τοῦ 30 ἔτους τῆς ἡλικίας τοῦ· μηδὲ νὰ κείρηται μοναχὸς (μετὰ τὴν τριῶν ἐτῶν δοκιμασίαν) χωρὶς ῥητῆς ἐγγράφου ἀδείας τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου» (σελ. 160). διότι καὶ μετὰ τὴν δοκιμασίαν, τυχόν, ἀποπέμπει πάλιν αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος εἰς τὸν κόσμον, ὥς ἀπέλυσαν καὶ χρονίους ἤδη κεκαρμένους μοναχοὺς καὶ μοναχάς, καθὼς εἶδομεν εἰς τὴν ἱστορίαν (Τμῆμ. Β. Κεφ. Δ. §. γ): καὶ οὕτως ἐξαλείφεται ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἡρέμα μὲν καὶ διὰ χρόνου, ἀλλ' ὁμῶς παγκληρεὶ καὶ πρόδροζον τὸ σχῆμα τὸ μοναχικόν. Ἐπὶ ταύταις ταῖς χρησταῖς ἐλπίσιν ἔκριναν ἀναγκαιότατον καὶ ὠφελιμώτατον καὶ «τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων τὴν τελείαν ἀφαίρεσιν». Καὶ τέλος ἐπιτιθέντες τὴν κορωνίδα τῆς Ἐκθέσεως γνωμοδοτοῦσιν ἵνα πρώτιστα καὶ τάχιστα πραχθῶσι δύο τινα μόνον ὡς ἀναγκαιότατα, α) ἡ διακήρυξις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ β) ἡ σύστασις τῆς διαρκοῦς Συνόδου· «τὰ δὲ λοιπὰ (λέγουσι) νομίζομεν ὥφε-

ὅτι « τοῦτο φαίνεται ὡς ῥόδον, πλὴν ὀλίγῳ μόνον
ἐκείνου διαφέρει! »! Καὶ εὐθὺς καταλέγει τὰς διαφορὰς τῆς
Ἑλληνικῆς Συνόδου καὶ τοῦ προτεσταντικοῦ Συνεδρίου· « τοῦτο
(λέγει) τῶν Βαυαρικῶν πολιτικῶν δούλων τὸ κονσι-
στόριον σύγκειται ἐν μέρει καὶ ἐκ συμβούλων κοσμικῶν καὶ
ἐκ προέδρου κοσμικοῦ. Τὰ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς Συνόδου μέλη πάντες
εἰσὶν Ἀρχιερεῖς (ἐπίσκοποι, ἀρχιεπίσκοποι καὶ μητροπολίται) » κτλ.
(α). Καὶ ὅμως, ὦ Μαύρερ, καὶ μετὰ τὰς ζωγραφικὰς τὰς εἰκό-
νας πάλιν ὁμογενεῖς σου σοφοί, καὶ πρῶτος ὁ Σμίττος σὲ ἐπληρο-
φόρησεν ὅτι καὶ τὸ ὑπέρτατόν σου Συνέδριον καὶ ἡ ἑλληνικὴ
Σύνοδος ὑπάρχουσιν ἐπίσης μικτὰ ἐπιτροπὰί! Καὶ ὅ,τι
δύναται εἰς τὸ Συνέδριον πρόεδρος κοσμικός, τοῦτ' αὐτὸ καὶ πολὺ
πλέον ἰσχύει παρ' ἧς κατέστησας Συνόδῳ καὶ ὁ σὸς Ἐπίτροπος (β),
καὶ ἐξαίρετως (ὅπερ ἔλαθε τὸν Σμίττον) ὁ τανταλείου λίθου βαρύ-
τερος ἐπικείμενος βραχίον τῆς ἀπούσης μὲν τῷ σώματι, παρούσης
δὲ ὅμως διὰ ῥητῶν τε καὶ γραπτῶν διαταγμάτων Γραμματείας!
(καὶ μαρτυροῦσι τὰ Συνοδικὰ τῆς πρώτης μάλιστα καὶ δευτέρας
περιόδου πρακτικά). Τάλαινα Ἑλλάς! ἥτις ἐν τοῖς ἱερωτάτοις πράγ-
μασιν ἔμελλες ἀποδῆσθαι παράδειγμα προτεσταντικῶν
κονσιστωρίων καὶ παροιμιῶν Νυρεμβουργικῶν! « Θρύλλημα ἐγέν-
ου ἐν ἔθνεσι, γέλως δὲ αὐτοῖς ἀπέβη »! Ἀλλὰ σιωπῶμεν, χεῖρα
θέντες ἐπὶ στόματι! Οὐδ' ἐξετάζομεν τὴν ἄνθρωπον οὔτε
διὰ τί τῆς καθ' ἑαυτὸν Ἐκκλησίας τὸ ὑπερτάτον συνέδριον
ὀνομάζει δούλους βαυαρικοὺς (βαυαρικὸς καὶ αὐτὸς ὑπήκοος
ὢν), οὔτε πρῶτον ἐλευθερίαν ἀφῆκεν εἰς ἣν ἐξ ἐπισκόπων καὶ
ἀρχιεπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν συγκειμένην κατέ-
στησεν ἀνεξάρτητον Σύνοδον τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος! Ἐν μόνον πα-
ρατηροῦμεν οὐκ ἀδακρυτί, ὅτι ἡ περὶ τὸν Μαύρερον ἐτερόδοξος Ἀντι-
βασιλεία μετεχειρίσθη τὸ τῶν Ἑλλήνων ὀρθόδοξον ἔθνος ὡς βιβλίον
παλίμψηστον, ἐξαλείφουσα μὲν (ἐφ' ὅσον ἡδύνατο) πᾶν ὅ,τι εὔρεν ἐν
αὐτῷ πρὸ τρισῶν αἰώνων ἅγιον καὶ ἱερὸν ὑπὸ τῶν θείων ἡμῶν πα-
τέρων ἀνεξίτηλον ἐγκεχαραγμένον, ἐπιγράφουσα δ' αὐτῇ βιαίως τὰς
ιδίας ἑαυτῆς βεβήλους καινοτομίας καὶ καρυόφυλλα καὶ ῥόδα
Νυρεμβέργεια! Καὶ παρομοιάζει λοιπὸν ἡ κατὰ τὸν Μαύρερον

(α) Maurer 2 Bd. pag. 106. — (β) Schmidt ubi supra. pag. 209.

§. ις. Ταῦτα κατ' ἐπιτομὴν σημειοῦμεν εἰς τὸ καθιστῶν τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν Σύνοδον διάταγμα τῆς περὶ τὸν Μαύρερον Ἀντιβασιλείας, πάντα παράνομα καὶ τῆς ὀρθοδόξου βασιλείας ἀλλότρια καὶ πολεμιώτατα, συμβάλλοντα πρὸς καθαίρεσιν αὐτῆς. Ὁμολογοῦμεν ὅτι, « Ἀσεβής,

τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ἑταιρείας εἰς τὰ δίκαιά των καὶ εἰς τοὺς θεμελιώδεις νόμους των»· καὶ (Ἀρθρ. 73) « νὰ ἐπιτηροῦν ὥστε νὰ μὴ ταραττηται ἡ εἰρήνη εἰς τὰς κατὰ μέρος Ἐκκλησιαστικὰς ἑταιρείας » (Ἐκκλησιαστικὰς ἑταιρείας ἐννοεῖ τὰς μερικὰς κοινωνίας τῶν ἑτεροδόξων, ὅσοι οὐκ ἔχουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα δημοσίας Ἐκκλησίας καὶ ἱεροτελεστίας δημοτελεῖς. Οὕτω δίδωσι τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς ἐπιπεσόντας ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐξαποστόλους Προσηλυτιστάς, οἵτινες συστήσαντες εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν εὐκτήρια δωμάτια συγκαλοῦσι κρυφίως τοὺς ἀπλουστέρους καὶ πτωχοτέρους τῶν Ἑλλήνων χρήμασι μάλιστα πείθοντες ἐπὶ προσηλυτισμῷ. Ταύτην τὴν ἐπιβουλὴν προστατεύει τὸ διάταγμα. Καὶ ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσι προστίθῃσι καὶ τὸ ἐφεξῆς: Ἀρθρ. 77. ἐν ᾧ δίδωσι τὴν ἄδειαν « ἵνα σχηματίζωνται νέαι θρησκευτικαὶ ἑταιρεῖαι, προηγουμένης ὁμως τῆς θελήσεως τοῦ βασιλέως »· νέων θρησκευτικῶν ἑταιρειῶν ἐπ' ἀδείας σύστασις εἰς τὴν δι' ὅλης τῆς αἰχμαλωσίας παρθένον ἀπὸ πάσης αἵρέσεως διατηρηθεῖσαν ἐλευθέραν Ἑλλάδα!). Ἀρθρ. 74. « Νὰ ἐμποδίζουεν πάντα προσηλυτισμὸν » (τοῦτο μόνον διὰ τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἑτεροδόξους, ἢ καὶ τοὺς τούρκους αὐτούς, εἰς ὧν τὴν ἐκουσίαν ἐπιστροφὴν αἱ κατὰ τόπους ἀρχαὶ ἐπιφέρουσι δυσκολίας διὰ πολιτικούς σκοπούς· οἱ δὲ πάλιν ἐξαπόστολοι βοηθοῦνται εἰς τὸν προσηλυτισμὸν τῶν Ὀρθοδόξων, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως κρατοῦντες διδασκαλεῖα, καὶ διδάσκοντες τὰ ὀρθόδοξα παιδία ὅ,τι ἂν θέλωσι, κατὰ τοὺς θεμελιώδεις νόμους αὐτῶν). Ἀρθρ. 75. « Νὰ προστατεύωσιν ἰδιαιτέρως τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ὑπερασπίζοντες ἐναντίον πάσης βλάβης τὰ δίκαιά της καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐναντίον προσβολῶν τῆς ἀνεξαρτησίας της » (ἡγουν τῆς ἀπὸ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας σταθερᾶς διαιρέσεως αὐτῆς) « κατὰ τοὺς θεμελιώδεις ὁρισμοὺς τῆς Διακυρώσεως » (Ἐναντίον δὲ τῆς ἐκ τούτων τῶν ὁρισμῶν πηγαζούσης βλάβης καὶ κατεξαρτησίας, τίς λοιπὸν ὑπερασπίζεται τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν; Σημείωσαι δὲ ὅτι, οὐδαμοῦ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Κράτους ὀνομάζεται ἐπικρατοῦσα· καὶ θεωρεῖται δὲ πανταχοῦ ἰσότημος πρὸς τὰς λοιπὰς καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς μερικὰς ἑταιρείας!). Ἀρθρ. 76. « Νὰ φυλάττουν ἐν γένει τὰ ἡγεμονικὰ δίκαιώματα τῆς ἐξουσίας εἰς Ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις » (ὅθεν καὶ διοικηταὶ καὶ ὑποδιοικηταὶ ἐπεστάτουν εἰς τὴν σύλησιν τῶν μοναστηρίων· οἱ δ' αὐτοὶ διορίζουσιν ἐνίοτε καὶ τὰς ὥρας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας κτλ. κτλ.) Ἀρθρ. 78. « Νὰ ἐπιτηροῦν εἰς τὸ δίκαιώμα τῆς ἐπικυρώσεως, τὸ ὁποῖον ἀπόκειται εἰς τὸν ἡγεμόνα »· καὶ Ἀρθρ. 94. « Νὰ φυλάττουν τὸ δίκαιώμα τοῦ βασιλέως περὶ τοῦ διορισμοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν »· καὶ Ἀρθρ. 84. « Νὰ ἐπιτηροῦν

συμπέρασμα συνάδει θαυμαστῶς πρὸς ἐκεῖνο τὸ γενικώτατον ἀπό-
φεγμα, « Πολιτεία καὶ Ἐκκλησία εἶναι ἓν καὶ τὸ
αὐτὸ » (σελ. 352). ἔχει δὲ καὶ ἄλλο τι παρεπόμενον. Γ) Ἐπειδὴ
κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπὶ τοῦ ἔθνους τούτου Ῥωμαϊκῆς δεσπο-
τείας συνεκροτήθησαν καὶ αἱ ἅγαι Σύνοδοι τῆς Ὁρθοδοξίας, δοῦλαι
ἦσαν ἄρα καθεῖναι ὑποῦργοι, καὶ οἱ κανόνες αὐτῶν δουλοπρεπεῖς, καὶ
τὸ ἔθνος πολιτικῶς, διὸ καὶ ἐκκλησιαστικῶς, ἐλευθερωθὲν συναπο-
σεί και τὸ ζύγωμα τῶν κανόνων ἐκείνων (καὶ τούτου σαφῆς δεῖξις
ἡ κατὰ τὸ 1833 διακήρυξις καὶ αὐτὸ τὸ Καταστατικὸν τῆς αὐ-
τοκέφαλου Ἐκκλησίας τοῦ Βασιλείου τῆς Ελλάδος). Καὶ τοιαῦτα μὲν
συνήγαγεν ὁ συγγραφεὺς ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ κανόνος· ἀκούσωμεν δὲ
καὶ ὅπως τοῦτον ἐπισφραγίζει.

§. λδ. « Τοῦτο ἔπραξε καὶ τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικὸν (ἔθνος ἐννοεῖ πάν-
τως τὴν οὐχ ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου τῶν Ἑλλήνων ἔθνους, ἀλλ' ὑπὸ τῆς
Ἀντιβασιλείας ἀνακρυχθεῖσαν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Ελλάδος,
χωρὶς τῆς συγκαταθέσεως τοῦ, ὑφ' ὃν ὑπέκειτο, Πατριάρχου· διότι οὐχ
εὐρίσκεται ὁ ταύτην διατάσσων κανὼν)· « καὶ ὅς τις (λέγει) φρονεῖ ἄλλως,
καὶ λέγει κακὴν καὶ ἀντικανονικὴν τὴν πράξιν ταύτην, ὀφείλει νὰ ἀπο-
δείξῃ τὸ πλημμελὲς αὐτῆς ἐκ κανόνων ἢ ἐκ νόμων ἢ ἐκ τοῦ ὀρ-
θοῦ λόγου. Ἄλλως παραλαλεῖ, καὶ δὲν λαλεῖ ». Ἔστι τις ὁ ταῦτα
πάντως παραλαλῶν καὶ παραφθεγγόμενος ἢ προφανῶς παραλογιζόμενος,
πρὸς ἑαυτὸν ἀντιλέγων καὶ ἀντιπεριπίπτων, ὡς ἀποδείκνυται ἐκ τῶν
προηγηθέντων. Τὸ δὲ μὴ μόνον πλημμελὲς καὶ παράχρδον, ἀλλὰ καὶ
παράνομον καὶ πανάθεσμον τῆς πράξεως ταύτης ἐξελέγχουσι καὶ κατα-
δικάζουσιν οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι Κανόνες, οἱ μόνοι ἀπαρέγκλιτοι γνώμονες
τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρακτέων τε καὶ μὴ. Καὶ πρῶτος ἐκεῖνος ὁ μηδέ-
ποτε πρόσκορος, ὅσάκις ἂν ἐν τοιαύταις ἐπαναλαμβάνηται περισάσεις,
ὁ Ἀποστολικὸς ΔΔ'. Κανὼν· « Τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ
τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι τοῦτον ὡς κεφαλὴν, καὶ ΜΗΔΕΝ
ΤΙ ΠΡΑΤΤΕΙΝ ΠΕΡΙΤΤΟΝ ΑΝΕΥ ΤΗΣ ΕΚΕΙΝΟΥ ΓΝΩΜΗΣ (α)· μόνον
δὲ πράττειν ἕκαστον ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει » κτλ. Πρόσθετος

(α) Περιττὸν (=περισσὸν, τὸ περισσότερον τῶν ὅσα εἰς τὴν ἰδίαν ἐκάστου ἐπι-
σκόπου παροικίαν ἐπιβάλλει) σημαίνει πᾶν « ὃ εἰς κοινὴν ἀφ' ἧς τῆς Ἐκκλησίας
κατάστασιν· ὅσον ζητήσεις δογματικὰς, οἰκονομίας περὶ σφαλμάτων κοινῶν, κα-
ταστάσεις ἀρχιερέων καὶ ὅσα τοιαῦτα ». Ζωναρ. ἐρμην. αὐτόθ.

καθιστάνει σκύβαλα, ὅχι μόνον προπηλακίζει τὴν ἐθνικὴν τιμὴν, ἀλλ' ἐπιβάλλει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ νόμον καταστρέφοντα καὶ αὐτὸ τὸ αὐτόνομον καὶ ἀνεξάρτητον αὐτοῦ» (σελ. 129). Καὶ τούτων τῶν βασιολογιῶν τὸ παράφορον αὐτόθεν δῆλον. Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος (ἥτοι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία) καὶ πᾶσα μετ' αὐτῆς ἡ τὸν ἱερόν συνμολογήσασα καὶ κυρώσασα Τόμον καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἄσεβεῖ· διότι κατήργησεν (ὡς λέγει) τοὺς νόμους τῆς Ἑλλάδος (ἅπλυντας δηλονότι, καὶ πολιτικούς καὶ δικαστικούς καὶ στρατιωτικούς· τοῦτο γὰρ παρέχει νρεῖν διὰ τοῦ καθολικοῦ τῆς φράσεως. Εἰ δὲ εἶχε κατὰ νοῦν μόνον τὸ Καταστατικόν, τὸ ἐν πολλὰ ποιῶν σοφιστικώτερον, ἀλλὰ τοῦτο κατήργησεν οὐχὶ ἡ Ἐκκλησία, ἀλλὰ τὸ β. Ἄρθρον τοῦ Συντάγματος· ὥστε καὶ οὕτως οὐκ ἀληθεύει). Ἄλλ' ἔστω· Κατήργησε τοὺς νόμους τούτους ἡ Ἐκκλησία. Πῶς δὲ καὶ κατήργησεν; Ἀναγορεύσασα τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον γνησίως καὶ κανονικῶς καὶ συμφώνως πρὸς τὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος θεσμόν, παραιτησαμένου τῶν ἐπ' αὐτῆς δικαιωμάτων τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, ὑφ' ὃν ὑπέκειτο μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ Τόμου. Καὶ οὕτως ἐξύβρισεν ἡ Ἐκκλησία τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ταύτης αὐτονομίαν, καὶ τὰ λοιπὰ στωμύλματα! (εἶπε δ' ἐν τῷ μεταξύ καὶ ὅτι τὸ κηρύξαι Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον οὐκ ἦν δικαίωμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μόνου τοῦ ἔθνους. βλ. ὀπισθ. σελ. 349). Βαβαὶ τῆς παραπληξίας τῶν συλλογισμῶν, ἐν οἷς ὑπερεξέχει τὸ ἄσεβες. Ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία καὶ ὀρθόδοξός ἐστι καὶ ἄσεβεῖ! ἄσεβεῖ δὲ εἰς τίνα;—«Εἰς τὴν Ἑλλάδα (λέγει) καταργοῦσα τοὺς νόμους αὐτῆς ἄσεβως»! Εὐφήμει, ὦ ἄνθρωπε! μὴ γὰρ Θεός τις ἐστὶν ἡ Ἑλλάς; (περὶ τὸ θεῖον γὰρ λέγεται κυρίως καὶ συνήθως τὸ ἄσεβεῖν). Ἀλλ', ὡς ἔοικεν, ἐνθουσιῶν ὁ δημηγόρος τῆς ἀληθείας καὶ σφόδρα ζηλῶν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς τιμῆς καὶ ἐθνικῆς αὐτονομίας, καὶ φλεγόμενος ὑπὸ γνησίας πρὸς τοὺς Ἕλληνας στοργῆς ἔλαθε θεοποιήσας ἡμῖν καὶ τὴν Ἑλλάδα, θύσας ὡς λιβανωτὸν αὐτῇ τὴν περὶ τὰ θεῖα στρεφομένην λέξιν ἄσεβως (καὶ ταύτην ὡς σμύρναν πρὸς ὕβριν τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα διπλῶς ἄσεβήσῃ)· παρὰ δὲ τὴν τοιαύτην τιμὴν τίς ἂν γένοιτο μιαιωτέρα κατὰ τῆς εὐσεβεστάτης Ἑλλάδος ὕβρις καὶ ἀτιμία; Ἄλλ' ἡ μὲν πολυπαθὴς καὶ ἐνδοξος Ἑλλάς εὐσεβεῖ μὲν ὀρθόδοξος ἀείποτε εἰς θεόν, εὐσεβεῖ δὲ πιστῶς καὶ εἰς τὴν ἁγίαν αὐτῆς Μητέρα, τὴν Ἐκκλησίαν, ἧς μέλος ἐστὶ τίμιον καὶ ἀδιάσπαστον, καὶ ὑφ' ἧς ἐν τοῖς

παρὰ νομήσας. Καὶ ταῦτα μὲν ἐσφράγισται τε καὶ ὥρι-
σται περὶ τῶν προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων τῶν
οἰκείων ἀφισταμένων προέδρων, καὶ σχίσμα ποι-
ούντων καὶ τὴν ἑνωσιν τῆς Ἐκκλησίας διασπών-
των» κτλ. (α).

§. β. Τοιαύτη ἐξελέγχεται παρὰ τῶν ἱερῶν κανόνων ἡ βιαία σύ-
στασις τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ὑπερτάτης Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Καὶ ὥ-
φειλον μὲν πάντως καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ μάλιστα οἱ πρῶτοι μέ-
λη τῆς Συνόδου καταστάντες ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, ὥφειλον λέγομεν μετὰ
φρίκης ἀναβοῆσαι ἐκεῖνο τὸ τοῦ θείου Χρυσοστόμου ῥητόν, «Ἔτοιμοί
ἐσμεν παραχωρῆσαι τῆς (τοιαύτης) ἀρχῆς, ὅτῳ ἂν βούλησθε· μόνον
Ἐκκλησία μία ἔστω» (β). Naί, ὥφειλον καὶ οὗτοι, καὶ
πάντες οἱ συγκαλεσθέντες τοῦ Κράτους Ἀρχιερεῖς, ἀνακράξαι τὰς
προμνημονευθείσας τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Δ. Οἰκουμενικῆς Συνόδου
φωνάς (σελ. 191)· ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι φόβῳ καὶ δειλίᾳ συσχεθέν-
τες καὶ σωματικαῖς ἀνάγκαις ὑπεῖξαντες, τινὲς δὲ καὶ πάθεσι σκοτι-
σθέντες καὶ φιλίαν ἀνθρώπων προτιμήσαντες μᾶλλον παρὰ τοὺς κα-
νόνας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀγάπην τῶν θείων Πατέρων, ἅπαντες
δὲ (τὸ μέγιστον) ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ μέλλοντος κακοῦ καθεστῶτες ὑπέκυ-
ψαν εἰς τῆς Ἐκκλησίας τὴν δούλωσιν, καὶ παρεδέχθησαν σύστασιν
Συνόδου τοῖς δουλαγωγοῖς ἄρχουσι καθυπηρετούσης ἐν τάξει θεραπει-
νίδος. Καί, τέλος, βραδέως καὶ ἀνωφελῶς, ἀλλ' ὅμως ἐνόησαν αὐτοὶ
κατὰ πρῶτον οἱ τῆς πρώτης περιόδου Συνοδικοί, ὅτι καὶ συνέρχονται
καὶ συνεδριάζουσι περὶ τράπεζαν, ἥτις ὁμοιάζει τὴν ἀπευκταίαν ἐ-
κείνην τοῦ ψαλμωδοῦ. «Γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα
καὶ εἰς ἀνταπόδοσιν καὶ εἰς σκάνδαλον— καὶ τὸν
νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς σύγκαμψον».

§. γ. Ὁ δὲ σοφὸς τῆς τοιαύτης δουλαγωγίας ῥέκτης καὶ δραμα-
τουργὸς Μαύρερος πανηγυρίζων τῆς Συνόδου τὴν ἐγκαθίδρυσιν, «Οὐ
μόνον (λέγει) ὁ ἐλληνικὸς λαὸς συνέτρεχον ἀγαλλόμενοι καὶ
εὐφημοῦντες, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πρεσβειῶν, καὶ ἐκ τῶν ἐλλιμενιζόντων
ξένων πολεμικῶν πλοίων, οὐδεὶς ἀπελείπετο ἄνθρωπος, ἐξαιρουμένης

(α) Τῆς AB, ὁ ιε. πρὸ βλ. καὶ ιγ. καὶ τῆς Ἀντιοχ. ε. τῆς Γάγγρ. ς. Καρθαγ.
ι. ια.

(β) Χρυσόστομ. εἰς Ἐφεσ. Ὁμιλ. ια.

κατάστασις τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον τοῦ Νόμου, οὗτινος τὰς σελίδας «ἐξηρεύων τὰ ἔθνη τοῦ ἐπιγράφειν ἐπ' αὐτῶν τὰ ὁμοιώματα τῶν εἰδώλων αὐτῶν» (Μακκαβ. Α. γ, 48).

§. ιε. Εἵπομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις περὶ τῆς Διακηρύξεως ἢ τοῦ Καταστατικοῦ Διατάγματος, ὅτι καὶ τοῦτο θεωρήσομεν ἐπιτομώτερον διαδραμόντες. Ἄπαντα σχεδὸν τὰ ἄρθρα, ἐξ ὧν σύγκειται τὸ Καταστατικόν, ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ πρωτατύπου Σχεδίου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συντάγματος, ὅπερ ἐξητάσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 55—87). Ὅθεν ὀλίγα μόνον ἤδη παρατηροῦμεν ἰδίως εἰς τὸ Καταστατικόν, τὰ ἐφεξῆς.

Ἄρθρ. Α. Ἡ ὀρθόδοξος, κτλ. Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀντιβαίνει εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τετραπλῶς.

α) Διότι διὰ τῆς λέξεως ἐν πνεύματι (ἣν συστέλλει μόνον εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἱεροτελεστείαν τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως) περιορίζει καὶ συγκόπτει τὴν θεόδοτον δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία ἔλαβε παρὰ τοῦ αἰωνίου αὐτῆς νυμφίου καὶ βασιλέως δύναμιν οὐ μόνον 1) τοῦ διδάσκειν, καὶ 2) τοῦ ἱεουργεῖν, ἀλλὰ καὶ 3) τοῦ ποιμαίνειν τὸν λαὸν Κυρίου καὶ διοικεῖν μετ' ἐξουσίας πνευματικῆς κατὰ τοὺς ὅρους καὶ θεσμοὺς τοὺς ἐν ἁγίῳ πνεύματι θεσμοθετηθέντας. Ταύτην δὲ τὴν τριπλὴν δύναμιν ἔδωκεν ὁ Κύριος μόνοις τοῖς Ἀποστόλοις καὶ τοῖς διαδόχοις αὐτῶν, τοῖς ἱεροῖς ποιμέσιν, «οὗς ἔθετο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ» (α).—β) Διότι ἀποδίδωσιν εἰς τὸν βασιλέα τὸ διοικητικὸν τῆς Ἐκκλησίας (θεωρουμένης ἢ σῶμα πιστῶν, σῶμα Χριστοῦ). Ὁ κατὰ νόμους ὑπέρτατος διαιτητὴς καὶ πρύτανις ἢ ἀρχηγὸς ὅποιαςδήποτε κοινότητος πρῶτιστον τῶν ἄλλων αὐταῦ γνώρισμάτων ὀφείλει πάντως ἔχειν σύμφυτον ἐν τῷ ἰδίῳ ἀξιωματικῇ ἀναγκαστικῇ παρακολούθῳ τὸ δικαίωμα τοῦ διοικεῖν καὶ διεξάγειν τὴν κοινότητα κατὰ τοὺς κειμένους νόμους. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκληρώθη θεόθεν μόνην τὴν πολιτικὴν ἡγεμονίαν καὶ κυβέρνησιν τῆς ἥς ἄρχει κοινωνίας (θεωρουμένης ἢ σῶμα πολιτικόν), «Θεοῦ διάκονος ὢν εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐκδικὸς τοῖς τὸ κακὸν πράττουσιν· «οὐ γὰρ εἰκὴ τὴν μάχαιραν φορεῖ» (β). Ἐπὶ δὲ τῆς πνευματικῆς κοι-

(α) Πράξ. κ. 28. 35. ις. 4. Πρβλ. Ἑφ. δ. 11. Α. Κορινθ. ε. 3. Α. Τιμοθ. β. Α. Πέτρ. ε, 4—4. Ἰδε καὶ ὁπισθ. σελ. 60—61 κτλ. = (β) Ῥωμ. ιγ. 4.

νόμον). Δεύτερον, ὅ,τι εἶπεν ἡ Β'. Σύνοδος περιληπτικῶς καὶ συντόμως ἀδιὰ τὸ εἶναι αὐτὴν (τὴν Κωνσταντινούπολιν) νέαν Ῥώμην τοῦτο σαφέστερον ἀνέπτυξεν ἡ Δ. «Καὶ γὰρ (λέγει) τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασιν τὰ πρεσβεῖα (καὶ τὰ ἐξῆς μέχρι τοῦ) καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσιν» (τὴν νέαν Ῥώμην). Ἄλλος οὗτος δεύτερος ὁ περὶ πρεσβείων λόγος· ἐπειδὴ ἡ πρεσβυτέρα Ῥώμη ἐβασίλευεν, ἐβασίλευσε δὲ καὶ ἡ νέα, ἐχέτω καὶ αὕτη τὰ ἴσα ἐκείνη πρεσβεῖα· ἵνα καὶ αὕτη (καθὼς ἐκείνη) μεγαλύνηται ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι. Ποῖα δὲ ταῦτα τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἐν οἷς ἡ Ῥώμη ἐμεγαλύνετο (κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθνη), καὶ μάλιστα καθ' ὃν χρόνον οἱ βασιλεῖς αὐτῆς ἦσαν εἰδωολάτραι, καὶ πολλάκις διώκται τῆς Ἐκκλησίας; Ἡ γενικὴ κηδεμονία καὶ προστασία τῶν ἐν ταῖς γειτονεύουσιν ἐπαρχίαις τῆς δυτικωτέρας ἐκείνης χώρας ἡ διοικήσεως (κατὰ τὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους διαίρεσιν) εὐρισκομένων Ἐκκλησιῶν. Αὐτοῦ ὁ Ῥώμης ὑπῆρχε πρῶτος μεταξὺ τῶν ἰσοτίμων ἐπισκόπων τῆς διοικήσεως καὶ κεφαλὴ (καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Πατριάρχαι εἰς τὰς κατ' αὐτοὺς γειτονευούσας διοικήσεις), χειροτονῶν τοὺς Μητροπολίτας καὶ ἀπὸ τῆς μεγάλης, ἧς ᾠκει, πόλεως ἐποπτεύων καὶ ἐπικουρῶν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατὰ τὴν ἰδίαν ἐνορίαν Ἐκκλησιῶν, τὰς τε τῶν ἐκεῖσε φυομένων αἱρέσεων ταραχὰς ἡσυχάζων, καὶ τὰς ἐκ τῶν διωγμῶν ἀταξίας παραμυθῶν, καὶ τῶν ἐξωθεν εἰς τὴν βασιλεύουσιν συρρέοντων ἀδελφῶν τὰς χρεῖας οἰκονομῶν, καὶ αὐτῶν, τυχόν, τῶν ὑποκειμένων ἐπισκόπων τὰς προσπιπτούσας διαφορὰς διαλλάττων, καὶ φυτεύων (τὴν τοῦ Χριστοῦ φυτείαν), καὶ ἐκρίζων (τὰ ζιζάνια) δραστηκώτερον (α). Τοῦτο τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τὸ μεγαλεῖον ἀπεδόθη καὶ εἰς τὴν νέαν βασιλίδαν Ῥώμην, ἵνα καὶ αὕτη μεγαλύνηται καὶ ἰσχὺν περὶ τὴν προστασίαν τῶν

(α) Περὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων καὶ πατριαρχῶν βλέπε Ζω. ναρ. καὶ Βαλσαμ. ἐρμην. εἰς ς, καὶ ζ, τῆς Α. Οἰκ. Συν. καὶ τὸ Πηδάλιον (Σχολ. εἰς τὸν Ἀποστολ. καν. λδ. καὶ Α, Συνόδ. καν. ς, κτλ.), καὶ τὴν τοῦ ἀοιδίμου Περτρουπόλεως Γαβριὴλ Τελετουργίαν (σελ. 277—280), καὶ Τόμον Καταλλαγῆς σελ. 29 καὶ ὅσα εἶπομεν ἐν Ἐπιστολῇ Διατριβῇ σελ. 44 καὶ 248.

χειρόνα, καὶ σύμφωνα πρὸς ἅς καθυπέβαλες ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

§. 5. »Ἰνα δὲ (λέγει) κωλυθῶσιν αἱ παρὰ τοῦ κλήρου καταθλίψεις εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν πολιτικῶν διενέξεων, συνέστησεν Καποδίστριας) καὶ δικαστήρια, εἰς ἃ ὄφειλον δικάζεσθαι πᾶσαι αἱ πολιτικαὶ καὶ κοσμικαὶ διαφοραί». — Καὶ τοῦτο παράδοξον. Δικαστήρια πολιτικὰ κατέστησεν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ὁ Κυβερνήτης οὐχὶ πρὸς ἀποκώλυσιν τῶν εἰς τὰς πολιτικὰς δίκας ἐπιπιπτόντων κληρικῶν καὶ ἀρχιερέων (περὶ ὧν ἑτερατεύσατο καὶ μικρὸν ἄνωτέρω §. 4.) ἀλλὰ διότι (καθὼς νομίζομεν) εἰς πᾶσαν πολιτείαν εὐνομουμένην ὀφείλουσιν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν πολιτικὰ δικαστήρια, εἴαν ἡ Πολιτεία ἐκείνη μέλλει κατοικεῖσθαι ὑπ' ἀνθρώπων καὶ μὴ θηρίων. — «Εἰς δὲ τὸν Κλήρον (λέγει) κατελείφθησαν μόνον τῶν καθαρῶν ἱερατικῶν πραγμάτων αἱ διαδικασίαι καὶ διαλύσεις » (δηλονότι, καθὼς κελεύουσιν οἱ ἱεροὶ κανόνες), «ἐν αἷς (φησὶ) συνηριθμοῦντο καὶ αἱ περὶ τῶν γάμων» (α). — Κακὸν ὀνομομαθέστατος Μαύρερος εὕρισκει, καὶ ἄδικον καὶ ἀκατάλληλον εἰς ἐκκλησιαστικούς, τὸ δικάζειν δηλονότι τὰς γαμικὰς διαφοράς. Ἀλλ' ὁ Κυβερνήτης, ἐπειδὴ ἐπίστευε καὶ ὡμολόγει τὸν γάμον ἐν τῶν ἐπτὰ μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας, ἔκρινεν ὅσιον καὶ δίκαιον (καθὼς ἔκρινεν ἀπ' ἀρχῆς καὶ πᾶσα ἡ Ἐκκλησία τῶν ὀρθοδόξων), καὶ πρὸς εἰρήνην δὲ τῶν διαμαχομένων συζύγων ἀνυσιμώτατον, ὅπως αἱ τούτων διαφοραὶ μὴ περισαλπίζωνται ὑπὸ δικηγόρων, μηδ' ἐκπομπεύωνται δημοσίως ἐν δικαστηρίοις κοσμοῖς, διαλύωνται δὲ μᾶλλον ἡσυχῶς ὑπὸ τῶν ποιμένων τῶν πνευματικῶν. Καὶν τις ὑπῆρχε χρεῖα πολιτικῆς διαδικασίας ἐν πράγμασι βιωτικοῖς (οἷον περὶ προικῶν καὶ κτημάτων καὶ χρεῶν, κτλ.), ἀνήγοντο τὰ τοιαῦτα εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια. Καὶν δὲ, τέλος, ἄφευκτος καὶ ἀνήκεστος ἀνάγκη κατήπειγε τὴν διάζευξιν, διέλυε τὴν γαμικὴν συνάφειαν ἐκείνη δικαίως ἢ χεῖρ, ἥτις καὶ τὸ πρῶτον αὐτὴν διὰ τῆς θείας ἱερολογίας συνῆψε! Ταῦτα, σοφὲ Μαύρερε, ἐφρόνει καὶ διέταττεν ὁ Κυβερνήτης, ὅσῳ παρὰ σὲ ὀρθοδοξότερα καὶ ἑλληνικώτερα, τοιοῦτῳ καὶ δικαιότερα καὶ πρὸς τὸ μέγα τοῦ γάμου μυστήριον ἀξιοπρεπέστερα καὶ καταλληλότερα. «Ἡ περὶ τὰ συνοικέσια καὶ διαζύγια τῶν γάμων εὐχέρεια (ἔγραφεν ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους ἐγκυκλίῳ) καθυβρίζει τοὺς

(α) Maurer Das Griech. Volk etc. 1 Bd. p. 479.

ἀσκήσουσα τούτους «ὅπως δεῖ ἀναστρέφεσθαι ἐν οἴκῳ
 τοῦ, ἡτίς ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζώντος» (Α. Τιμοθ. γ,
 10); Ὁ δὲ Τόμος (ὃν λέγεις) ὁ Συνοδικὸς τί ἄλλο περιέχει, εἰ μὴ τὴν
 τῶν θείων κανόνων διαταχθεῖσαν πνευματικὴν τῆς Ἐκκλησίας διοί-
 κησιν; Ἄρα κατὰ τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου συγγράφων, κατὰ τῆς πνευμα-
 τικῆς τῶν πιστῶν διοικήσεως γράφεις, κατὰ τῶν θείων Κανόνων γρά-
 φεις, κατὰ τῶν πνευματεμφύρων Συνόδων γράφεις, καθ' ὅλης τῆς μιᾶς
 (ἢ διαιρεῖς) Ἐκκλησίας γράφεις. Τριαῦτα δὲ γράφων ἀσεβεῖς, ἢ οὐ; —
 «Ἄλλ' ἂν (λέγει ἀντὶ καὶ) καὶ τὸ ὁποῖον πραγματευό-
 μεθα ὑποκείμενον ἦναι ἱστορικόν, δὲν ἐγράφομεν ΚΑΙ (!)
 περὶ αὐτοῦ, ἂν ὁ Συνοδικὸς τόμος συνετάττετο
 ὅπως ἔπρεπε νὰ συνταχθῇ» (ἡγουν κατὰ τὸ Μαυρέρειον
 Καταστατικόν!), «ἂν δὲν περιεῖχεν ὅ,τι περιέχει καθ'
 ἣν ἐποιήσαμεν ἀνάλυσιν αὐτοῦ». — Ἀλλ' ὅ,τι μὲν περιέ-
 χει ὁ Τόμος, εἶδομεν ἐν τοῖς προηγηθεῖσι (Τμ. Β. Κεφ. ΙΔ §. δ). Ὑπό-
 μεθα δὲ καὶ τὴν πεποιημένην ἀνάλυσιν αὐτοῦ. Ἐκεῖνο δὲ μόνον ἐν-
 ταῦθα σημειωτέον· εἰλικρινῶς ὁ ἄνθρωπος ὁμολογεῖ καὶ τιμίως, ὅτι
 οὐκ ἂν συνέγραφε περὶ τοῦ ἱστορήματος, οὐδ' ἀνεζώννυτο τὸν περὶ
 τῆς ἀληθείας ἀγῶνα, προὔπινε δὲ καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἱ-
 στορίαν συγκρούπων εἰς τὸ σκότος τῆς σιωπῆς, καὶ τὸ σκάνδαλον ἐκοί-
 μιζεν, εἶπερ ὁ Τόμος συνετάττετο καὶ περιεῖχεν ὅ,τι καὶ ὅπως ἤθελεν
 αὐτός· Εἰ δὲ δίκαια καὶ νόμιμα ἤθελεν, οὐδεὶς παρ' αὐτῷ περὶ τούτου
 λόγος. Ἀλλ' ἐν τούτοις βίαιός τις φαίνεται ὁ ἀνὴρ, καὶ πῶς καὶ φαλα-
 ρίζων, ὥσανεὶ καὶ ἔλεγε «Μὴ μοι λέγε θέμιν· ἡ δίκη 'στὶν ἐν χεροῖν· ἢ
 δρασον ἢ θέλω, ἢ σε δράσω τὰ μὴ θέλεις». Ἀλλ' εἰς
 ταῦτα πάλιν ὁ συγγραφεὺς ἐλεύσεται καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς· ἤδη δ' ἀκούσω-
 μεν ἢ προσεπισυνείρει. — «Ἄλλο (λέγει) ἤτησε τὸ Ἰπουργικὸν Συμβού-
 lion παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας,
 καὶ ἄλλο ἔδωκεν αὐτῇ· καὶ ἔπαθεν ἡ Ἑλλάς ὅ,τι ἔπαθεν
 ἡ Κάμηλος, κατὰ τὴν παροιμίαν» (τοῦτ' ἐστὶ «κέρατα,
 ποθοῦσα, καὶ τὰ ὧτ' ἀπώλεσε»). Καὶ ὁ μὲν μῦθος αἰνίττεται τοὺς αἰ-
 τοῦντας τὰ μὴ προσήκοντα, καὶ τὰ οἰκεῖα προσαποβάλλοντας.
 Ὁ δὲ συγγραφεὺς ἐλευθερώτερον χαριεντιζόμενος ἐτίμησε διὰ τοῦ μύθου
 καὶ τὴν φίλην Ἑλλάδα καὶ τὴν ἱερότητα τοῦ αἰτήματος αὐτῆς! Τί δὲ
 καὶ ἤτησεν ἡ Ἑλλάς; «Ἦτησε (φησὶ) παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντ.
 Ἐκκλησίας ἐπιδοκιμασίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς

κλησίας, ἐπροχώρησαν καὶ πέραν τοῦ δέοντος (καθὼς λέγει) καὶ εἰς τὰ ἔνδον τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιφυλάξαντες εἰς ἑαυτοὺς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱεραρχίᾳ; (σελ. 23). Ταῦτα τί σημαίνουν; ἐρωτῶμεν· μήπως οἱ Ὀρθόδοξοι Αὐτοκράτορες ὠμοιάζαν τοῖς Μωαμεθανοῖς Καλίφας τῆς Αἰγύπτου;

Ἐρωτῶμεν· Πότε καὶ πῶς ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐκηρύχθη τοιοῦτος; Ὀνόμασεν οὗτος αὐτὸς ἑαυτὸν (μὴ γὰρ τὸν ἐχειροτόνησεν ἡ Ἐκκλησία;) Ἐπίσκοπον τῶν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐξήγησεν ὁ Εὐσέβιος τὴν ἐπωνυμίαν, εἰπὼν ὅτι «τῶ ὄντι καὶ ἐπεσκόπει τοὺς ἀρχομένους ἅπαντας. Προὔτρεπέ τε, ὅση δύναμις, τὸν εὐσεβῆ μεταδιώκειν βίον».— Ταῦτα δὲ τί ἄλλο δηλοῦσι, παρ' ὅτι ὁ Μ. Κωνσταντῖνος κατὰ τοῦτο ὠνόμασεν ἑαυτὸν ἐπίσκοπον, καθότι ἐπεσκόπει βασιλικῶς συνεισφέρων, ὡς ἐκ τῆς ἐξουσίας, πρὸς αὐξήσιν καὶ στήριξιν καὶ ἥσυχον κατάστασιν καὶ εὐταξίαν τῆς διὰ τριῶν αἰώνων διωκομένης Ἐκκλησίας; Ἀλλὰ ὁ φυλλαδιογράφος μᾶς παρέστησε τὸν Μ. Κωνσταντῖνον ἔχοντα τὴν διοίκησιν τῶν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὅχι ὡς ἔφορον καὶ ἐπιτηρητὴν καὶ προστάτην αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὡς αὐτόχρημα κεφαλὴν καὶ ἀρχηγὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικικῆσεως, αὐτεξουσίως διοικοῦντα τοὺς Ἐπισκόπους· αὐτοὺς δὲ τοὺς ἔκλεισεν εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ ναοῦ, μόνον νὰ ἱεουργῶσι καὶ νὰ διδάσκωσι τὸν λαόν. Περὶ δὲ τοῦ ποιμνίου (εἰς δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο αὐτοὺς Ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ), πῶς διάγει, καὶ ἂν φυλάττῃ τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν καὶ ἐκκλησιαστικοὺς θεσμούς, περὶ τούτου νὰ μὴ δύνανται μήτε γρὸν νὰ εἰπωσι, ἂν δὲν λάβωσι τὴν ἄδειαν ἐκ τῆς ἐξουσίας! Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν φαίνεται τῶ ὄντι, ὅτι τοιοῦτος βαρὺς δεσπότης ἐμβόηκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκεῖνος ὁ ἱσαπόστολος τῶν χριστιανικῶν Βασιλέων πατήρ! διότι παρουσιάσας εἰς τὴν πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον «οὐ πρότερον, ἢ τοὺς ἐπισκόπους ἐπινεῦσαι, ἐκάθιζε», καὶ διότι ἐθεώρει τοὺς ἐπισκόπους «οἶον πατέρας, ἢ καὶ μᾶλλον προφήτας Θεοῦ, πάσῃ περιέπων τιμῇ· καὶ διότι τοὺς παρεκάλει νὰ φυλάττωσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιστήμην (εὐταξίαν) κατὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Ἐκκλησιαστικοὺς Κανόνας· καὶ διότι ἐθεώρει τῶν ἁγίων Συνόδων τὰς ἀποφάσεις ὡς θείας ἐντολάς, λέγων· «Πᾶν ὃ, τι

Ἐλκανᾶ, καὶ οἱ γονεῖς τοῦ Ναζιανζηνοῦ Γρηγορίου, καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα κρόνια καὶ πέμπελα τοῦ παλαίω-
νος καὶ τοῦ μεσαιώ-νος παραδείγματα!). Ἐν μόνον ἐλανθάσθη
τῆς Ἐπιτροπῆς ἡ σοφία λέγουσα ὅτι, ὅσοι γενναίως ἀφοσιῶνται τὴν
μητρικὴν αὐτῶν εὐχὴν, «λαμβάνουσιν ὡς ὄνομα βαπτίσμα-
τος τὸ Καλόγηρος, χωρὶς νὰ ἔμβουν εἰς Μοναστή-
ριον!» Καλόγηρον προσφωνοῦσιν ἐνίοτε αὐτοὶ οἱ γονεῖς τὸ καθοσιωθὲν
παιδίον, ἔτι παιδίον ὄν (φέρον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ),
χαριεντιζόμενοι, ἢ καὶ οἷον ἐπαγαλλόμενοι εἰς τὸ τέκνον τῆς
εὐχῆς. Ἀλλ' οὐδέποτε κυριωνυμεῖται καὶ διὰ βίου σταθερῶς καλό-
γηρος ὁ τοιοῦτος, καταργηθὲντος τοῦ βαπτιστικοῦ
αὐτοῦ ὀνόματος, καὶν ἀφοσιώσεται τὴν εὐχὴν! τοῦτο τὸ χάριεν
ἀνέκδοτον ἀνήκει εἰς μόνην τὴν δριμύτητα τῆς Ἐπιτροπῆς! Πλὴν ἀλλ'
ὅμως ἐπλήρωτε καὶ ὧδε τὸν ἐνδοξὸν αὐτῆς διορισμόν, στηλιτεύσασα
καὶ ταύτην (ὡς εἶπε) τὴν δεισιδαίμονίαν, ἥ τις, εὐροῦσα
σύμμαχον τὴν ἀμάθειαν, ἀφιεροῖ τῷ Θεῷ καὶ τὰ
ἔμβρυα!

Σελ. 143. Μοναστήρια τοῦ ἁγίου Ὁρους κτλ. Καθὼς
τοῦ Κλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, παρομοίως καὶ τῶν μοναχῶν
καὶ μοναστηρίων καθολικὴν ποιεῖται τὴν ἔποψιν ἢ Ἐπιτροπὴν, παν-
ταχοῦ παπταίνουσα καὶ διερευνῶσα τὴν κατάστασιν αὐτῶν, οὐδὲ πε-
ριγράφει τὴν ἐξέτασιν ἐντὸς μόνων τῶν ὁρίων τοῦ κράτους τῆς Ἑλ-
λάδος (καθὼς διετάχθη), γενικωτέρην δὲ καὶ κεραλαιώδη παρί-
στησι τὴν διαγραφὴν «οὐκ ἀπὸ τῶν ὀνύχων», ἀλλ'
αὐτὸν τὸν λέοντα ὀλόκληρον καταδεικνύουσα! Καὶ φαίνεται ἄρα
καὶ αὐτῆς τῆς τῶν κρατούντων βουλήσεως παρὰ πολὺ σπουδαιότερα
καὶ πικροτέρα. Τοιοῦτόν ἐστι τὸ «φιλοσόφως πολιτεύεσθαι!»
Ἀρχονται λοιπὸν οἱ ἄνδρες ἀπὸ τῶν μοναστηρίων τοῦ ἁγίου Ὁρους.
Καὶ ταῦτα πάλιν εὐφημοῦσι δι' ἄλλα τε καὶ πολλὰ καὶ ὡς λιμέ-
νας σωτηρίας· πλὴν ἀλλ', ὡς φαίνεται, καὶ ἐν τούτοις τῇ μὲν
γραφίδι καὶ «τῷ στόματι αὐτῶν ἡ ῥητορική, τῇ δὲ καρ-
δίᾳ αὐτῶν κατηρῶντο»! διὸ καὶ παρευθὺς ἐξερεῦγονται τὰς
ἀρχὰς καὶ ἀπὸ στόματος. «Οὗτοι (λέγουσιν) οἱ Ἀγιορεῖται τρέφον-
ται μὲν κυρίως μετὰ τοὺς κόπους των καὶ μετὰς
ἀφιερώσεις των προσκυνητῶν, ἀκριβὰ δὲ καὶ παρὰ
τῶν Τούρκων ἀγοράζουσι τὴν ἑαυτῶν ἡσυχίαν»

θησκείας καὶ ἐκκλησίας καὶ δὴ καὶ μετ' αὐτῶν τῶν Πατριαρχῶν τῶν
καρ' ἐκάστοις Ἐκκλησιῶν, ὧν ἡ Μεγάλη προεδρεύει ἐκκλησία (καθὰ
προεΐπομεν). Ὅθεν καὶ διατηρήσουσιν ἀκριβῶς τὰ τε θεῖα δόγματα καὶ
κατάγματα καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας, ὡς
ἐν σωστικῇ τινι κιβωτῷ περιφρουρηθέντα, ἐν ᾗ διετέλεσαν ὀρθόδοξα τὸ
φρόνημα καὶ πνευματικῶς ἐλεύθερα καὶ ἀδούλωτα ἐν μέσῳ τῆς ὑπὸ
τῆς δεσπόταις ἀλλοφύλοις ταπεινώσεως αὐτῶν καὶ τῶν παντοίων ἐπιβου-
λῶν τῶν «ὦ σ εἰ μ ἑ λ ι σ σ α ι κ η ρ ῖ ο ν» ἐξ ἀλλοδαπῶν αὐτὰ περικυ-
λωσάντων ἐχθρῶν τῆς Ὄρθοδοξίας. Καὶ τινὰ τῶν εὐσεβῶν τούτων ἐθνῶν
(ἐπ' ἀγαθῷ καὶ πλατυσμῷ τῆς πίστεως) ἀναχθῶσιν (ὡς καὶ ἄλλα πρὸ
αὐτῶν) εἰς αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, πάλιν ἐπ' αὐτῇ τῇ πέτρᾳ τῆς
Ἐκκλησίας (ἣτις πιστὴν παρέχει τοῖς εὐσεβέσιν ἐπαγγελίαν πάσης
ὠφελείας καὶ ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης) ἐπιστηρίξουσι τὴν
πολιτικὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν, ἄχραντον διατηροῦντα καὶ ἀπαράτρωτον
τὸ φρόνημα τῆς Ὄρθοδοξίας (ἀπεφώνητο δὲ ὁ γνωμολόγος ὅτι «ὁ ἄν-
θρωπος εἶναι ἐ λ ε ὑ θ ε ρ ο ς ἢ δ ο ὕ λ ο ς μετὰ τοῦ θρησκευτικοῦ
αὐτοῦ αἰσθήματος»). Ὅθεν οὐδεμίαν στέξουσι περὶ τὰ πάτρια ψυχο-
βλαβῇ καινοτομίαν, παρὰ τῆς πολιτικῆς (τυχόν) ἐξουσίας κατὰ τῆς
ἀγίας αὐτῶν Ἐκκλησίας (δῆθεν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ κοσμικοῦ πολιτεύματος)
αὐθαιρέτως ἐπαγομένην. Οὐδὲ καταργήσουσι τοὺς πάσας τὰς τάξεις
τῶν πολιτῶν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ εἰρήνῃ καὶ χριστιανικῇ σεμνότητι
καὶ πειθαρχίᾳ συγκρατοῦντας θεῖους θεσμούς, ἀντικαθιστῶντες ἀντ'
αὐτῶν «ἐντάλματα ἀνθρώπων», βεβήλους Νομοκάνοντας καθάπτοντας
καὶ αὐτῶν τῶν τῆς πίστεως μυστηρίων, οἵτινες καθαιροῦσι μὲν τοὺς
θεοπλόκους φραγμοὺς τῆς μυστικῆς ἀμπέλου τῆς Ἐκκλησίας (ἵνα
καταλυμαίνωνται καὶ τρυγῶσιν αὐτὴν πάντες οἱ πα-
ραπορευόμενοι τὴν ὁδόν), ἀποσπῶσι δὲ ταύτην ἀπὸ τῆς
μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν ἐνόητος καὶ ὁμο-
νοίας, καὶ οὕτω διαρρήσουσι τὸν τοῦ πολιτεύματος πρὸς πάντας
τοὺς ἐκτὸς ὁμοδόξους λαοὺς σωτηριώδη σύνδεσμον τῆς θείας ἀγάπης,
δι' ἧς «ἀ δ ε λ φ ὅ ς ὑ π' ἀ δ ε λ φ ο ὦ β ο η θ ο ὗ μ ε ν ο ς, ὡ ς π ὁ λ ι ς
ἐ σ τ ῖ ν ὁ χ υ ρ ᾶ». Οὐδὲ καταισχυνοῦσι τοὺς πνευματικοὺς αὐτῶν
Πατέρας καὶ προεστῶτας τῆς ἐν ᾗ διατελοῦσιν αὐτοκεφάλου ἐκκλη-
σίας, ἐπιτιθέντες ἐπ' αὐτῆς κυρίαρχον κεφαλὴν τὴν ἐγκόσμιον ἐξουσίαν,
καὶ καθιστῶντες εἴλωτας οἰκτροὺς ἐν ἐλευθέρᾳ πολιτείᾳ μόνους τοὺς
λειτουργοὺς τοῦ Θεοῦ, γεγυμνωμένους μὲν πάσης περὶ τὴν κανονικὴν

ριώτατα μετὰ συντομίας· διότι καὶ τοῦτο τὸ δυστύχημα τῆς Ἑλλάδος ἀνήκει εἰς ἐκείνας τὰς θεηλάτους συμφοράς, ὅσων τὸ μέγεθος οὔτε λόγος οὔτε γραφίς, αὐτὴ δὲ μόνη τοῦ πάθους καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ κακῶν ἢ αὐτοψία παρίστησιν ἐναργῶς εἰς τὴν φαντασίαν· καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις μάλιστα ἀληθεύει τὸ «ὄφθαλμοὶ ὠτίων πιστότεροι»! Πρὸς δὲ τὴν θέαν τῶν τριούτων δεινῶν καὶ αὐτοὶ πολλάκις οἱ αὐτουργοὶ κατανύσσονται τὴν ψυχὴν καὶ μετανοοῦσι, πάθος ἄλογον ἢ ἄνοιαν αἰτιώμενοι, καὶ πολὺ διὰ στόματος αὐτοῖς τὸ «ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνων». Ἀλλ' ὁ Μαύρερος ἱστορεῖ καὶ τὴν κατάργησιν τῶν μοναστηρίων ὡς ἐν τῶν καλῶν κατορθωμάτων τῆς Ἀντιδασιλείας δι' ὅλων σελίδων ὀκτὼ (σελ. 179—187), λέγων καὶ ἐν τούτοις πάντα μᾶλλον ἢ τ' ἀληθές. Αἰδούμεθα οὐδ' ἐνοχλοῦμεν τὸν ἀναγνώστην πρὸς ἕκαστον ἀπαντῶντες· ἐξελέγχομεν δὲ μόνας τὰς προφανεστάτας παραλογίας, καὶ ταύτας ὡς οἷόν τε συντομώτατα.

§. β. Καὶ πρῶτον ἀριθμῶν τὰ μοναστήρια λέγει ταῦτα περίπου 400 ἀνδρῶν, καὶ 30 ἕως 40 γυναικῶν, ἡγουν τὰ πάντα περίπου 440.—Ἀλλ' εἰς τὴν ἱστορίαν ἀπεδείχθησαν τὰ πάντα 524 (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Δ. §. ζ). Τοὺς δὲ πάλιν μοναχοὺς (οἵτινες (λέγει), κατὰ δυστυχίαν ἔζων οὐ μόνον ἐντός, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν μοναστηρίων!!) πρῶτον μὲν ἡρίθμησε χιλιάδας ὅλας ὀκτώ, προσθεῖς καὶ τὸ «καθὼς λέγουσι πλὴν (ἐπιφέρει) ἐξ ἀπαντος ἦσαν σφόδρα πολλοί! ἐπειδὴ μόνον ἐν τῇ νήσῳ Ἄνδρῳ ἦσαν 600». Ἐπειτα λαβὼν ἀκριβεστέρας (ὡς λέγει) πληροφορίας παρ' ἀνθρώπων ἐπιστημόνων (οὓς αὐτὸς διέταξεν ἵνα καταστρώσωσι κατάλογον τῶν τε μοναχῶν καὶ μοναστηρίων καὶ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν), καταγράφει τοὺς πάντας ἐν μὲν Πελοποννήσῳ 711, ἐν δὲ ταῖς νήσοις 387· ὥστε συναριθμουμένων καὶ τῶν 600 τῆς Ἄνδρου, ἀποβαίνουσιν οἱ πάντες 1698, κατὰ τε τὰς ἄλλας νήσους καὶ τὴν τοῦ Πέλοπος. «Μόνην (λέγει) τοὺς κατὰ τὴν ἡπειρον Ἑλλάδα δὲν ἡδυνήθη βεβαίως μαθεῖν. Εἰς μόνην τὴν Ἀττικὴν ἤκουσεν ὅτι ἦσαν 9 μοναστήρια, ὀλιγαρίθμους ὅμως ἔχοντα μοναχοὺς».—Ἐκ δὲ ταύτης (συμπεραίνει) τῆς συγκρίσεως γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ προειργμένος τῶν ὀκτακισχιλίων μοναχῶν ἀριθμὸς ὑπάρχει λίαν ἐπιτεταμένος!»—Πόσον ὅμως ἐπετάθη καὶ παρεξετάθη, σιωπᾷ! Σιωπᾷ δὲ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν μοναστριῶν, ἀορίστως λέγων καὶ περὶ αὐτῶν ὅτι «ἦσαν τινες ἐ-

μνία υπάρχουν πολὺ θεοσεβέστερα καὶ φιланθρωπότερα παρὰ τὰ καταστρεπτικά σου Σχέδια καὶ Καταστατικά. Ὡς οἱ Πέρσαι, τύραννοι τῶν παλαιῶν ἰσραηλιτῶν, ἀνήγειρον καὶ ἐστήριζον τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐκδίδοντες διατάγματα, τοιαῦτα ὑπῆρξαν, θεία νεύσει, καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας φερμένα τοῦ τυράννου τῶν Χριστιανῶν. Ἐν τοιοῦτο φερμένῳ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ φοβεροῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πορθητοῦ χρεωστεῖται ἡ ἀνέγερσις καὶ στήριξις καὶ συνάθροισις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ἥτις ἀνέλαβε πάλαι εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς καὶ ἀνεζώωσε καὶ συνήγαγε καὶ ἔθρεψε τὰ κατὰ τόπους ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας διασπαρέντα μέλη τοῦ Χριστοῦ! καὶ οὕτως ἀνέστησεν ἄλλαχού τε καὶ εἰς τὴν ὑπὸ διαφόρων ἐθνῶν κατηρημωμένην Ἑλλάδα τὰς πεσούσας Ἐκκλησίας τῶν πιστῶν, ἃς ἡ καλὴ τῆς Ἀντιβασιλείας κυβέρνησις, ὀρθὰς εὐροῦσα κατέστρεψε, καὶ ἠνάγκασε τὰ τέχνα, ἵνα διαρράγῃσιν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν μητρὸς καὶ τροφοῦ καὶ εὐεργέτιδος! Ἄγε ἤδη, λέγε σὺ πρὸς ὕβριν τῆς Ἐκκλησίας τὰ ταύτην προστατεύοντα φερμένα! Καὶ λοιπὸν ὁ ἀείμνηστος Σαμουὴλ ψήφῳ μὲν Ἐκκλησιαστικῇ καὶ κανονικῇ, δυνάμει δ' ἐκτελεστικῇ τῷ φερμένῳ χρησάμενος κατέστρεψε τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἀχρίδος καὶ τῶν τοῦ Πεκίου λειψάνων. Καὶ ἔπρεπε· α) διότι τοῦ Πεκίου μὲν ἡ αὐτονομία διετηρήθη, καθὼς εἴπομεν, εἰς τὴν μερίδα ταύτης τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τὴν τῆς Τρανσυλβανίας Ἐκκλησίαν, ἥτις μετέπεσεν ἐκ τῆς Τουρκικῆς εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἐπικράτειαν· ὅσα δὲ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Πεκίου λείψανα ὀλιγανθρωποτάτων ἐπισκοπῶν ἀπέμειναν ἐντεῦθεν τῶν ὁρίων εἰς τὸ κράτος τὸ Τουρκικόν, ταῦτα ἔχρηζον οὐχὶ προνομίων καὶ πρεσβείων, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς ἐκ τοῦ σύνεγγυς προστασίας καὶ κηδεμονίας τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, ὅθεν καὶ καθυπετάχθησαν εἰς τὴν τούτου δικαιοδοσίαν κανονικώτατα. Ἡ μήπως, ἐπειδὴ ἡ ἐπαρχία ἐκείνη διηρέθη εἰς δύο κράτη, ἤθελεν ὁ Ὑπομνηματιστὴς ἵνα διπλασιασθῶσι καὶ τῆς αὐτονομίας τὰ προνόμια; β) Τὰ λειπανθρωπήσαντα ταῦτα λείψανα τοῦ Πεκίου καὶ ὅλη ἡ καὶ αὐτὴ κατηρημωθείσα τῆς Ἀχρίδος ἀρχιεπισκοπὴ ἐπεβουλεύοντο ὑπὸ Δυτικῶν ἐξαποστόλων ἐκ γειτονίας παρεισδυόντων, οἵτινες εὐρίσκοντες τοὺς τόπους ἐκείνους πολυειδῶς δυστυχοῦντας καὶ προνοίας ποιμένων ἐστερημένους, εἰσῆγον πολλὴν περὶ τὸ δόγμα διαφθοράν· καὶ αὐτὴ δὲ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡ τάξις ἐν πολλοῖς καὶ καὶ καιρίοις παρημελεῖτο· ἡ τοῦ κλήρου παχυλὴ ἀμάθεια καὶ τοῦ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Αὐστρίας μακροῦ καὶ σκληροῦ πολέμου ὁ συντριμμὸς

ἴσως τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν χριστιανύ-
μων λαῶν, εἰς μίαν παγκόσμιον ἐκκλησίαν, ἐπαινεῖ τὸν
κατὰ τὴν Θήραν Δυτικὸν κλῆρον, ὅτι μέχρι σήμερον (ἀδεία τοῦ με-
γάλου Ποντίφηκος) ἐκτελεῖ τὰς ἐορτὰς κατὰ τὸ Καλενδάριον τῆς Ἀνα-
τολικῆς Ἐκκλησίας. «Παράδειγμα (λέγουσιν) ἀξιόμητον
μετριότητος! τὴν ὁποίαν ἂν ἐμιμοῦντο οἱ ἄλ-
λαχοῦ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, καὶ μάλιστα οἱ
ἐν Κωνσταντινουπόλει Δυτικοί, ἥθελον συντε-
λέσει εἰς σύναψιν τῶν διεστώτων»! Καὶ ὁμῶς ἡ σοφὴ αὐ-
τη νοθεύεται ἐξελέγχεται κενί! διότι καὶ εἰς τὴν Ἑπτάνησον, καὶ εἰς
τὴν Ῥωσσίαν αὐτήν, παμπόλλους ἤδη χρόνους οἱ Δυτικοὶ συνεορτά-
ζουσι ταυτοχρόνως μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων, καὶ πάλιν μένουσιν ἀ-
σύναπτα καὶ διεστώτα τὰ διεστώτα! Τελευταῖον, κα-
τακλείουσι τὴν σκυθρωπὴν τοῦ Ἀνατολικοῦ κλήρου διαγραφὴν ἐπιφέ-
ροντες χάριεν καὶ μειδιῶν (σαρδώνιον ὁμῶς καὶ πικρὸν) τὸ συμπέ-
ρασμα! «Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν (λέγουσιν) ὁ Ἀνατολικὸς κλῆ-
ρος, ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τῆς (εἰς τὸν Πάπαν) ὀρησκει-
τικῆς ὑποδουλώσεως τὸν φόβον, ἔγεινε μετριώ-
τερος ἐαυτοῦ καὶ συγκαταβατικώτερος (!), καὶ οἱ
χριστιανοὶ τῶν δύο δογματῶν ἡσυχάζουσιν, ὡς
ἀδελφοί, ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν νόμων πατρικῆς Βα-
σιλείας» Καὶ λοιπόν, ἂν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Σύρον
ἢ ἀλλαχοῦ συνέβαινε σπανίαις (καὶ ἄλλως ἀβλαβῆς) ἔρις μεταξὺ τῶν
Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν, ἔπταιεν αἰετοί τε ἢ διὰ παποροβίαν ἀτέρ-
αμος καὶ σφενδάμινος ὡμοφροσύνη τοῦ κλήρου τοῦ ἀνα-
τολικοῦ! Ὅτι δὲ συνήθως οἱ δύο λαοὶ φίλοι πρὸς ἀλλήλους διη-
γον εἰρηνεύοντες καὶ συναλλάττοντες ὡς συμπατριῶται (μαρτυροῦσι δὲ
καὶ Χίος, καὶ Θήρα, καὶ Νάξος, καὶ ἡ Σύρος αὐτή, καὶ αὐτὸς ὁ Μαύρε-
ρος· βλέπε ἐρεξῆς Κεφ. Ζ §. ζ.), καὶ ὅτι καὶ ἄλλοτε πολλάκις καὶ κατ'
αὐτὴν τὴν ἐπανάστασιν οἱ Ὀρθόδοξοι καὶ ἀδικούμενοι ὑπὸ
τῶν ἀπρακτούτων (κρυφῇ δὲ καὶ ἀντιπραττόντων) Δυτικῶν,
ὁμῶς ἠνείχοντο σιωπῶντες ἀνεξίκακοι. Καί, τέλος, ὅτι καὶ αὐτοῦ τοῦ
ἐθνικοῦ τῶν Ἑλλήνων συντάγματος νόμος κάλλιστος ἐτέθη ἡ δικαία
καὶ ἀκριβὴς ἀνεξιθρησκεία (βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. Β §. α. σημ.),
περὶ τούτων οὐδὲν ἢ Ἐπιτροπὴ ἐπεμνήσθη, βραδέως δὲ καὶ μόλις
εἰρηνεύει τοὺς δύο λαοὺς καθησυχάσαντας καὶ συναγελασθέντας

ναχοὶ ὀφείλουσιν ἀδιαμένουν εἰς τὰς σκήτας καὶ τὰ ὄρη. Περὶ δὲ μοναστηρίων ἄκρα σιωπὴ· διότι ἡ Ἐπιτροπὴ, καθὼς φαίνεται, ἐθεώρει πάντα τὰ μοναστήρια πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καταστρεπτέα πρόρριζα· ὅθεν καὶ μόνον εἰς τὰς σκήτας καὶ τὰ ὄρη πέμπει τοὺς μοναχούς· ἄδηλον δὲ ἂν καὶ οὕτω διεσώζοντο διάγοντες «ἐν ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς.» Ἐπειδὴ καὶ ὁ σοφὸς Μαύρερος, ἔτι παραπλέων τὸ Ταίναρον τῆς Λακωνίας (ὁπότε τὸ πρότερον εἰσήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα) ἐπωφθάλμισε καὶ τοὺς ἐρημίτας! «Εὐρομεν (λέγει) τῇ δεκάκεϊ σε καὶ νένα ἐρημίτην, οἷον εἰς τὸ Ταίναρον» κτλ. (α). Ὅσον δὲ περὶ τῶν σωρῶν τοῦ πλούτου τῶν Μοναχῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐμαρτύρησε λαμπρῶς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον! Ἄλλ' ἡ Ἐπιτροπὴ ἐξαρκεῖται μόνον εἰς τῶν ζώντων μοναχῶν τὸν ἀφανισμόν, φροντίζει δὲ καὶ ὅπως μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἀναφυῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς, αὐτὴν ἀποξηραίνουσα τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ, καὶ τὴν πηγὴν αὐτὴν ἀποφράττουσα καὶ ἀποτυφλοῦσα. Διὰ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄρθροις, ὅσα διεθεσμοθέτησεν ἐν τῷ Σχεδίῳ πρὸς ὄλεθρον τοῦ μοναχικοῦ τάγματος (ἄρθρ. 84—97), κατεξελέγχει ἤδη καὶ τὸν τρόπον, ὅπως ποτὲ ἔχοντες ἀναδεχονται οἱ μονάζοντες τὸ σχῆμα, μὴ μόνον ἔτι παῖδες ἀπαλοί, καὶ ἄκοντες, καὶ χάριν πορισμοῦ, καθὼς εἰς τὴν Ἄνδρον (ταλαίπωρος Ἄνδρος, τί σοι τόσον ὠδύσσατο ἡ Ἐπιτροπὴ; ἢ μή πως προσωφραίνετο τὴν μετ' ὀλίγον ἐμφάνισιν τοῦ Καίρου σου;)· ἀλλὰ (τὸ χεῖριστον) καὶ κατ' εὐχὴν τῶν μητέρων, αἵτινες πολλάκις ἔτι κυοφορομένους ἀφιερροῦσιν αὐτοὺς τῷ Θεῷ! Διὸ καὶ καταχλευάζουσιν οἱ ἄνδρες τοὺτους δὴ τοὺς Ναζηραίους καὶ ἐκ κοιλίας μητρὸς ἀφωρισμένους, καὶ λίαν ἀλγοῦσιν ὅτι μόνον ὀλίγοι τινὲς ἐκ τῶν τοιούτων ἀφοσιοῦνται (τουτέστιν ἀθετοῦσι) τὴν μητρικὴν αὐτῶν εὐχὴν! Λίαν ταῦτα καλῶς καὶ ἀξίως ἐαυτῶν οἱ σοφοί! καὶ πως καὶ ἐπιεικέστερον τοῦ δέοντος καὶ συγκαταβατικώτερον ἐξεφράσθησαν. Διότι οὐ μόνον ὅταν κυοφορῶσιν, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἔτι συλλάβωσιν αἱ μητέρες, καὶ ἀμρότεροι πολλάκις οἱ γονεῖς αἰτοῦντες τέκνον παρὰ Θεοῦ, ὑπισχνοῦνται τὴν εὐχὴν ταύτην, (ἔτι πλανῶνται, καθὼς φαίνεται, καὶ αὐτοί, καθὼς ποτε ἡ Ἀννα μετὰ τοῦ

(α) Maurer Das Griech. Volk etc. 2. Bd. p. 178.

ρικὸν Καταστατικὸν εἶδομεν ἐν τοῖς προλαβοῦσι (σελ. 407)· αὐτὸς δὲ, δι' ἧς παρεδέξατο ὑποθέσεως (δηλονότι θέσεως πραγματικῆς καὶ τοσούτῳ βεβαίας, ὅσῳ καὶ ἡ διαφορὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων ὀρθοδοξίας πρὸς τὴν ἑτεροδοξίαν τῆς Ἀντιβασιλείας), διὰ ταύτης, λέγω, τῆς εἴτ' ἀκαριείας εἴτε καὶ τοῦ ἀκαροῦς ἀκαρεστέρας ὑποθέσεως ὡμολόγησε διαρρήδην ὅτι τὸ Καταστατικὸν ὑπῆρξεν ἑτερόδοξος τῆς Ἀντιβασιλείας διάταξις, καὶ (ἐπομένως) ἀντορθόδοξος ἢ κατ' αὐτὴν οὐκ ἐν ἀκαρεῖ, ἀλλὰ δι' ὅλης δεκαεπταετίας διοικήσεως τῆς ἐκκλησίας τῶν Ὀρθοδόξων. Παραδοξότατον καὶ τὸ ἐξῆς· Μὴ ἀρκεσθεῖς ἐφ' οἷς δι' ὅλου τοῦ πονήματος ἀπ' εὐθείας ἐξυβρίζει εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγίαν ἐκείνην Σύνοδον, εἰσάγει καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς αὐτῆς βεβαιοῦντας τὰς σεμνὰς αὐτοῦ καλλιλογίας, ἀναπλάττων ὡς ἐκ προσώπου δῆθεν ἐκείνων ῥητορικὴν ἡθοποιίαν ἀξίαν τῆς περὶ ἧς πραγματεύεται ἀληθείας, θαυμαστόν τι χρῆμα παντόλμου καὶ ῥωμαλέας ἀναισχυντίας! Τὰς μὲν οὖν εἰς αὐτὴν τὴν Σύνοδον ἰδίως ἀφορώσας ὕβρεις καὶ συκοφαντίας, ὅσας ἀναπλάττει λέγοντας αὐτοὺς καθ' ἑαυτῶν τούτους δὴ τοὺς ἀρχιερεῖς αὐτοῦ (μὴ γὰρ εἵπομεν ἀληθεῖς ἐκείνης τῆς Συνόδου!), παραλείπομεν ἀποκειμένας παρ' αὐτῷ καὶ ταύτας μετὰ τῶν ἄλλων καλὸν κειμήλιον ἢ ἄγαλμα πολυχρύσου χλιδῆς, καταγλαΐζον τὴν μογεράν αὐτοῦ ματαιοπονίαν. Σημειοῦμεν δὲ μόνας ὀλίγας τινὰς ἀντιφατικὰς ψευδοῤῥημοσύνας. «Δεκαεπτὰ ἔτη» (λέγουσιν οἱ ἀρχιερεῖς αὐτοῦ) «ἦτον αὐτοκέφαλος ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, καὶ ἐδιοικεῖτο ὑπὸ ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς ΚΑΝΟΝΑΣ» (οὕτως, ὡς ἔοικεν, ὀνομάζει τὰ κατασχόντα τὸν τόπον τῶν καταργηθέντων κανόνων ἄρθρα τοῦ Καταστατικοῦ· ἀλλὰ προχωροῦμεν). «Τοῦτο (λέγουσιν) ἦτον ἔκτοτε γνωστὸν εἰς ἡμᾶς, καὶ ὁμῶς οὔτε ἐθεωρήσαμεν οὔτε ἐθεωροῦμεν αὐτὴν διὰ τοῦτο σχισματικὴν» (σελ. 102). Καὶ ὁμῶς αὐτὸς οὗτος ἐν τοῖς προηγουμένοις (σελ. 82) διδάσκων τίνας λόγους ὥφειλέ τις εἰπεῖν πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, ἵνα μὴ συντάξωσι τὸν Τόμον ὑπὸ τινος ὅρους, ἐπιφωνεῖ, «ΜΗ ΣΧΙΖΕΤΕ ΕΤΙ ΜΑΛΛΟΝ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ» (θεωρῶν αὐτὴν ἱκανῶς ἤδη ἐσχισμένην ὑπὸ τοῦ Καταστατικοῦ)· ἄκουε καὶ τὰ ἐξῆς «Ἀπόδειξις δὲ τούτου (ὅτι οὐκ ἐθεώρουν αὐτὴν σχισματικὴν) τρανωτάτη ἢ ΜΗ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ διακοπὴ τῆς ἀδελφικῆς ἐνότητος»· καὶ ὁμῶς αὐτὸς οὗτος διακηρύττει τὴν ἐν ὅλῳ τῷ χρόνῳ τούτῳ (μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ Τόμου) διακοπὴν τῆς ἀδελφικῆς ἐνότητος, λέγων «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία δὲν εἶχεν οὔτε

!). Καὶ τοιαῦτα λέγων διατείνεται τιμίως, ὅτι οὐδένα τῶν ἐπι-
 στήμονων τούτων ἀδίκηε! Δεινὰ ταῦτα καὶ πέρα δεινῶν, εἴ γε
 μόνον περὶ τῶν ζώντων ἢ καὶ μετ' ὀλίγον ἐσομένων, ἀλλ' ἀπολύ-
 τως περὶ πάντων τῶν εἰσέπειτα χειροτονεῖσθαι μελλόντων, οὓς
 οὐδ' ὄψεται πώποτε, οὕτως ἀποτόμως προφοιβάζει! Ἀλλὰ τοιαύτας συ-
 κροφάσεις ἀδίκους καὶ παραλογωτάτας Μοῦσά τις συκοφάντρια,
 καὶ ἡ τοῦ Κρατίνου συκοπέδιλος Δωρὼ (α) δύναται ληρεῖν· ἀν-
 δρὶ δὲ, οἷος αὐτὸς εἶναι καυχᾶται, λάτρει τοῦ ὀρθοῦ λόγου
 καὶ τῆς ἀληθείας ἀγωνιστῇ, πῶς ἂν ἐπιπρέψειαν τὰ τοιαῦτα; Οὗτος
 χωρεῖ καὶ πολὺ περαιτέρω, ἐπιχειρῶν καὶ ἀποδεικτικῶς κατασκευάσαι
 τὴν τερατώδη ταύτην συκοφαντίαν ἀπὸ τῶν κοινῶν τόπων τῆς ῥητο-
 ρικῆς. «Δὲν εἶναι» (προστίθῃσιν εὐθύς), «δὲν εἶναι ἄνθρωποι καὶ οἱ
 ἀρχιερεῖς; δὲν ὑπόκεινται καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ ΑΥΤΑ πάθη καὶ εἰς
 τοὺς ΑΥΤΟΥΣ πειρασμούς;» Naί, ὦ ἀγαθέ, καὶ εἰς πάθη καὶ
 εἰς πειρασμοὺς ὑπόκεινται καὶ αὐτοί, ὡς καὶ πάντες ἄνθρωποι, μηδ' αὐ-
 τῶν τῶν ἀρχόντων τῆς πολιτείας ἐξαιρουμένων, καὶ λέγεις ἀληθῆ
 κατὰ μέρος, παραλογίζῃ δὲ μεγάλως ταυτίζων τὰ τε πάθη καὶ
 τοὺς πειρασμοὺς ἐπίσης καὶ ὁμοίως ἐπὶ πάντων τῶν ἀνθρώ-
 πων· καίτοι τινὲς ἄλλως ἄλλοι καὶ πειράζονται καὶ παθαίνονται, ἢ
 φύσεως ἕκαστος ἔχει, καὶ ἀγωγῆς, καὶ ἔξεως, καὶ ἡλικίας, καὶ τύχης
 ἢ ἐπαγγέλματος, καὶ ὅπως ἄλλως διαιροῦσιν οἱ φυσιολογοῦντες. Σὺ
 δὲ λέγε καὶ τὰ ἐξῆς· «Δὲν ὑπάρχουσι ΚΑΙ ΕΝ ΑΥΤΟΙΣ ἀγαπῶντες
 τὸν χρυσὸν μᾶλλον ἢ τὸν Χριστόν;» Naί καὶ ἐν αὐτοῖς, ὡς καὶ
 ἐν ἄλλοις υἱοῖς ἀνθρώπων ὑπάρχουσι τοιοῦτοί τινες, οἷος καὶ Ἰούδας ἐν
 τοῖς Ἀποστόλοις αὐτοῖς. Σὺ δὲ ὅμως πρὸς σόφισμα βλέπεις, καὶ ἅμα
 σαυτὸν ἀναιρεῖς· ἢ οὐ κατεδίκασας ἀνωτέρω παμπήδην καὶ τοὺς νῦν
 καὶ τοὺς χειροτονεῖσθαι μέλλοντας ἐπισκόπους τῆς Ἑλλάδος ἐφ' οἷς
 καὶ κατεδίκασας; Ἢδὴ ἐν αὐτοῖς τινὰς πάντως λέγεις, ἀλλ' οὐ τοὺς
 πάντας ἐνόχους τοῦ ἐγκλήματος, τοὺς δὲ λοιποὺς ἄθωοις μερικεύων τὸ
 καθόλου. Λέγε καὶ ἄλλα· «Δὲν εἶναι καὶ αὐτοῖς (δηλονότι τοῖς
 τισὶν) «ἀπατηλὸν δέλεαρ ὁ στίλβων χρυσός;» (Πινδάρειον τὸ σχῆμα·
 «ὁ δὲ χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ ἅτε διαπρέπει» κτλ. Εἰ
 δὲ τούτοις προσετίθει καὶ τὰ τῶν Βυζαντινῶν ὑπέρ πυρα, ὡς ἔλε-
 γον ἐκεῖνοι τὰ στίλβοντα χρυσᾶ, χαριέστερον ἂν ἔστιλβεν ἢ τῆς αὐ-

(α) Ἀριστοφ. Ἰππ. 529.

§. ια. Αὐτὸς, ὁ μόνος Δεσπότης καὶ κύριος πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, οὗ ἐν τῇ χειρὶ καρδία βασιλέως, εἴθε φωτίσαι καὶ σθενώσαι καὶ διεγείρει καὶ ὃν αὐτὸς ἀπέστειλε πρῶτον βασιλέα τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνα τὸν Α, εἰς προστασίαν καὶ ἄνεσιν καὶ ἀπελευθέρωσιν τῆς τοσαῦτα πασχούσης, καὶ ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πρὸς Κύριον εὐχομένης ἁγίας Ἐκκλησίας τῶν πιστῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. Διότι, καθὼς ἡ αὐτοῦ Μεγαλειότης βασιλικῶς ἀπεφάνητο, «Εὐτυχία, οὔτε κοινὴ τοῦ κράτους, οὔτε ἐκάστου πολίτου, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς τῆς ἀληθοῦς Εὐσεβείας» (α).

Οἱ δὲ λοιποὶ ὠτανεὶ ἐπηρεχύνθησαν τὴν πάτριον σταυροποιίαν, μᾶλλον δ' εἰπεῖν, διευλαβήθησαν καὶ ἐξέφυγον τὴν εὐλάβειαν, ὡς κοινόν τι καὶ δημῶδες καὶ ἄσημον ἴσως ἔθιμον, ἥ, κατὰ τινὰς τυχὸν παρ' ἡμῖν σοφοῦς, ὡς ἀπότιμον λείψανον τοῦ ὑπ' αὐτῶν καταφρονουμένου ὡς δεισιδαιμονοῦντος Μέρσου αἰῶνος, καθ' ὃν οἱ Φώτιοι καὶ οἱ Θεοφύλακτοι καὶ οἱ αὐτῶν ἐνάμιλλοι ἔλαμψαν» (Βλ. Μιχ. Γ. Σχινᾶ Ἐπιστ. καὶ ἀνακεφαλαιώσεις εἰς τὸ βιβλίον, οὗ ἡ ἐπιγραφή Τὰ σωζόμενα ἐκκλησ. συγγράμματα Κωνσταντ. πρεσβ. καὶ Οἴκον. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων κτλ. σελ. 67, 68. Ἀθήνησι, 1865). Σημ. Ἐκδ.

(α) Βλ. Τμήμ. Β. σελ. 409.

Ἀνατολικοῦ δόγματος, «ὅστις (λέγουσι) μὴ ἔχων τὴν ἀντιτάξιν πρὸς τὴν φιλαρχίαν τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐλῆς, τὴν ὁποίαν ἐφοβεῖτο καὶ ὑπὲρ τὴν Τουρκικὴν τυραννίαν, ἔδιδε περισσότερον τοῦ δέοντος βάρος εἰς τὰς ἀρχαίας περὶ τῶν τοιοούτων παρατηρήσεις.» Οὕτω καλῶς καὶ σρογγύλως ἡτιολόγησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ περὶ τοὺς γάμους ἄμικτον τῶν Ὁρθοδόξων πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους! Καὶ παρατηρήσεις μὲν ἀρχαίας (γρὰ ὡς εἰς τινὰς ἴσως ὕθλους, ἢ διδασκαλίας ἀνθρώπων) ὠνόμασαν τοὺς περὶ τῆς ἀμιξίας ταύτης ἀγίους τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων θεσμούς. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἂν τις αὐτοὺς ἐρωτήσῃ, ποῖαί τινες ἄρα γε καὶ πόσον ἀρχαῖαι παρ' Ἑλλήσιν ὑπῆρξαν αἱ τοιαῦται δὴ παρατηρήσεις; Κἂν μὲν ἦσαν (καθὼς εἰσι) θεσπίσματα τῆς Ἐκκλησίας παγκόσμια, καὶ πολλοὺς αἰῶνας ἀρχαιότεραι, πρὶν ἢ παπικὴ φιλαρχία φανερωθῇ, πῶς λοιπὸν πρὸς ταύτην κυρίως ἀντιταττόμενος ὕστερον ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας ὁ κληρὸς τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἔδιδε περισσότερον τοῦ δέοντος βάρος εἰς ταύτας δὴ τὰς ἀρχαίας παρατηρήσεις, ἀφ' ὧν οὐδέποτε ἀπεχωρίσθη; ἢ μήποτε τὰς ἀρχαίας (ὡς λέγετε) ταύτας παρατηρήσεις, αὐτοὺς δηλαδὴ τοὺς Συνοδικοὺς θεσμούς, μόνον μερικοὺς νομίζετ' ἐκδοθέντας εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ μόλις παρ' αὐτῇ κρατήσαντας καὶ παρευθὺς ἀργήσαντας καὶ καταπροντηθέντας; (ὡς πριπτούς τινας δηλαδὴ καὶ κούφους τεθέντας καὶ φελλοῦ ἐλαφρότερους!). Τοῦτο φαίνεσθε φρονούντες. Ἐπειδὴ, πῶς ἄλλως ὕστερον ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας οἱ κληρικοὶ μετεχειρίζοντο τοὺς κανόνας τούτους (καθὼς εἶπατε) βαρυτέρους τοῦ δέοντος καταπτήσαντες, ὡς ἂν τινα βαρυσίδηρα δόρατα καὶ ξίφη, κατὰ τῆς φιλαρχίας τῆς παπικῆς; Πόσον παράλογα ταῦτα τὰ ῥήματα ἢ θαύματα! Ἀλλ' οἱ πολυίστορες Ἐπίτροποι εὐκόλως συγκυκῶσι τὰ πάντα πρὸς ἀνατροπὴν τῶν θείων κανόνων, τῷ μὲν λόγῳ δεικνύοντες ἀνεξιθρησκείας φιланθρωπίαν, ἔργῳ δὲ τοὺς ξένους κολακεύοντες σκοπούς, καὶ πανταχόθεν κατασκευάζοντες εἰς τὴν ὀλιγάνθρωπον Ἑλλάδα τὴν διὰ τῆς προχείρου καὶ ῥαδίας πρὸς τοὺς εἰσρέοντας ἑτεροδόξους ἐπιγάμίας παντελεῖ τῶν Ἑλλήνων ἡθῶν καὶ δογμάτων διανόθευσιν καὶ διαφθοράν (βλ. καὶ Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. ις). Φέρουσι δὲ καὶ παλαιὴν ἀνεξιθρησκείας δῆθεν παράδειγμα τὴν νῆσον Σαντορίνην (Θήραν), ὅπου (λέγουσι)

πρὸ 180 χρόνων εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν, τὴν

δὲ σημειῶσαι, ἀναγνῶστα, πόσον ἰταμῶς καὶ ἀδεῶς παρασύρονται
 εὐδόμενα καὶ δόγματα, καὶ θεῖοι κανόνες, καὶ Πατέρων ἀρχαίων
 βίαια, καὶ νόμοι δὲ θεῖοι καὶ ἀνθρώπινοι, ὁμοφώνως πάντες ὁμολο-
 οῦντες τί; Ὅτι «Πολιτεία καὶ Ἐκκλησία εἶναι ἓν
 καὶ τὸ αὐτό». Ἄκουε καὶ τὴν ἐξῆς ἐπαγομένην οἶον ἐπεξηγήσιν,
 συνθήκη ἰδιαίτερα δὲν ἀπαιτεῖται εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐκ-
 κλησίας· διότι δὲν ἀπαιτεῖται ἰδιαίτερα συνθήκη καὶ διὰ τὴν ἀπελευ-
 θέρωσιν τοῦ συνειδότος τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δοῦλος ἀπελευθεροῦται
 μετὰ τοῦ συνειδότος αὐτοῦ, μετὰ τῆς αὐτοῦ
 θρησκείας. Δὲν ἔχει λοιπὸν χρεῖαν δύο συνθηκῶν» (μιας δηλο-
 νότι διὰ τὴν σωματικὴν ἀπελευθέρωσιν, ἑτέρας δὲ διὰ τὸ θρήσκευμα)
 «εἰς τὴν τελείαν αὐτοῦ ἀπελευθέρωσιν». Εὖ, νῆ τὸν Ἑρμῆν!
 (φησὶν ὁ Κωμικός), σοφὰ ταῦτα καὶ γενναῖα γενναίας φιλοσοφίας
 φρονήματα. Ἄλλ' ἵνα συλλάβωμεν σαφεστέραν τὴν ἔννοιαν τῆς ἀλλη-
 λουχίας τῶν θαυμαστῶν τούτων γνωμῶν, ἀναλάβωμεν ταύτας συνο-
 πτικῶς καὶ ἀναλυτικῶς ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς ἐσχάτης. Ὁ δοῦλος δὲν
 ἔχει χρεῖαν δύο συνθηκῶν (εἰ μὴ μιας μόνον τῆς περὶ τὸ σῶμα) πρὸς
 τελείαν ἀπελευθέρωσιν· διότι ἀπελευθεροῦται μετὰ τοῦ συνειδότος
 αὐτοῦ, τουτέστι μετὰ τῆς θρησκείας αὐτοῦ (καθότι θρησκεία καὶ
 συνείδησις ἓν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτό). Ὅθεν οὐδ' εἰς ἀπελευθέρωσιν
 τῆς Ἐκκλησίας ἔθνους τινὸς (οἶον τοῦ ἀπελευθερωθέντος Ἑλληνικοῦ·
 διότι ὡς ὁ δοῦλος, οὕτω καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπηλευθερώθη μετὰ
 τῆς αὐτοῦ συνειδήσεως, τουτέστι μετὰ τῆς θρησκείας αὐτοῦ, τουτέστι
 μετὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ· ἀναλογεῖ δὲ ἡ τοῦ ἀνθρώπου συνείδησις
 ἢ θρησκεία πρὸς τὴν τοῦ ἔθνους ἐκκλησίαν) ὑπῆρχε χρεῖα δύο συνθηκῶν.
 Καὶ λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἀλληλουχίας ταύτης ἀποδείκνυται ἐναργῶς ὅτι ἓν
 ἐστὶ καὶ τὸ αὐτὸ ἐκκλησία καὶ θρησκεία καὶ συνείδησις. Ἐπειδὴ δὲ
 ἀνωτέρω ἐπληροφορήθημεν καὶ ὅτι πολιτεία καὶ ἐκκλησία
 ἓν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτό, παρέπεται λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ὅτι θρη-
 σκεία καὶ συνείδησις καὶ πολιτεία ἓν καὶ τὸ αὐτό! Cujus Regio, ejus
 quoque Religio· οὗτινος ἡ χώρα, τούτου καὶ ἡ θρησκεία. Τοιαῦτα
 θαύματα δύναται κατορθοῦν ἡ συλλογιστικὴ μέθοδος καὶ δεινότης τοῦ
 συγγραφέως· οὐχ ἴσταται μέχρις ὧδε, προβαίνει δὲ μεθ' ὑψηλοῦ
 τινος κηρύγματος καὶ πολὺ περαιτέρω. «Τοῦτο καὶ δὴ
 χωρεῖ τὸ καχόν»! ἄκουε.

§. κθ. «Ὅθεν (συμπεραίνει παρευθὺς ἐξ ὧν εἶπεν ἀνωτέρω περὶ τοῦ

κειμένους (ὡς εἶδομεν σελ. 348). καὶ πάλιν αὖθις αἱ αὐταὶ καὶ ἐκτὸς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥωμαίων ἐπικρατείᾳ ἐκράτυνον καθαρὰ καὶ ἄθικτα τὰ πρεσβεῖα τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, αἶνα μὴ ἐν ἱερουργίας προσχῆματι κοσμικῆς ἐξουσίας τύφος παρεισδύηται» (τῆς Γ. καν. η). ὅτι δὲ τῶν Οἰκουμενικῶν ἁγίων Συνόδων οἱ θεῖοι κανόνες εἰς πᾶσαν ἀπορῶσι καὶ κρατύνουσι τὴν ἐν τῷ κόσμῳ καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, ἔπεται ἐξ ἀνάγκης ἐκ τοῦ δόγματος τῆς εὐσεβείας, καὶ ὁ πρεσβεύομεν ἀδιστάκτως αὐτὰς ταύτας τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους ἀντιπροσωποῦσας τὴν μίαν καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ὅσοι δὲ τῶν καινοτόμων ἐν τοῖς θείοις τούτοις θεσμοῖς εὐρίσκουσιν (ὡς νομίζουσιν) ἀντιφάσεις τινὰς καὶ ἀντιλογίας (ὁποῖας ἐφαντάσθησαν καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς θεοπνεύστοις Γραφαῖς!), ἥ καὶ ἀντικαθιστῶσιν ἀντ' αὐτῶν κεφάλαιά τινα νομίμων πολιτικῶν, ὅσα συλλέγουσιν ἐκ τῶν νεωτέρων νόμων ἑτεροδόξων τινῶν ἐθνῶν (ἐπ' ἀγαθῷ δῆθεν τοῦ γένους τῶν Ὀρθοδόξων!!), οἱ τοιοῦτοι οὔτε τοὺς κατὰ καιροὺς εἰς σωτηρίαν τῶν πιστῶν ἀποκρύφους λόγους τῆς θείας οἰκονομίας ἀναλογίζονται, οὔτε τὴν αἰείποτε ἐπαγρυπνοῦσαν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ «διὰ τῆς Ἐκκλησίας γνωρισθεῖσαν πολυποίκιλον τοῦ Θεοῦ σοφίαν» (Ἐφεσ. γ, 6, 10), οὔτε αὐτὰς τὰς θεοσυλλέκτους Συνόδους ὁμολογοῦσιν ὑπὸ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου πνεύματος αὐγαθεΐσας εἰς ἔκθεσιν τῶν ἱερῶν κανόνων, ὅσους αὐταὶ τε ἐθέσπισαν, καὶ παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν τοπικῶν Συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος θεοφόρων Πατέρων παραλαβοῦσαι ἐκύρωσαν. (Βλ. τῆς Ζ. καν. α). Ἐκλαμβάνουσι δὲ ταύτας ὡς ἐθνικὰς συνελύσεις περὶ κοσμικῶν πραγμάτων ἄλλοτε ἄλλως νομοθετούσας· τοιαῦτα δὲ φρονοῦντες καὶ εἰς αὐτὴν τὴν «εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν» ὁμολογίαν τοῦ θεοπνεύστου Συμβόλου τῆς Πίστεως ἐξυβρίζουσιν· ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

§. λγ. Μετὰ τὸν προειρημένον ὑποθετικὸν συλλογισμόν εὐθὺς ὁ συγγραφεὺς ἐπιφέρει· «Ἄν λοιπὸν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς αὐτῆς ἐπικρατείας αἱ Ἐκκλησίαι ἦσαν τὸ ΠΑΛΑΙΟΤΟΚΕΦΑΛΟΙ, καὶ τοῦτο δὲν περιεῖχεν ἐν ἑαυτῷ κακόν τι, δὲν δύνανται αἱ Ἐκκλησίαι ἐθνῶν αὐτεξουσίων καὶ αὐτονόμων νὰ ἦναι αὐτοκέφαλοι;» Εἶδομεν ἄνωτέρῳ πῶς προδιέφθειρε τὸ νόημα τῆς, ἥς ἔμελλεν ἐπενεγκεῖν, μαρτυρίας τοῦ Βαλσαμῶνος, μετατρέψας τοὺς τούτου μητροπολίτας εἰς ἀπλῶς ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας. Ἐν δὲ τῷ μεταξύ παρα-

Αρθρ. ια΄.

Οἱ Ἐφημέριοι νὰ κάμνωσιν ἀρχὴν τῆς ἐβδομάδος των ἀπὸ τὸ ἐσπέρας τοῦ Σαββάτου κατὰ τὴν τάξιν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ὅλιγον πλέον ἀπὸ τὸ ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς.

Ἄρθρ. ιβ΄.

Τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ ἐπισφράγισμα τῶν Ἄρθρων τὸ πάντων λοιπὸν ἀναγκαιότατον καὶ κορυφαιότατον, κάθε Ἐφημέριος, ὅπου θέλει ἀρχίσει Ἐβδομάδα τὸ ἐσπέρας τοῦ Σαββάτου, καθὼς εἶπομεν ἀνωτέρω, νὰ ἔχη χρέος ἄφευκτον νὰ κάμνη τῇ ἡμέρᾳ τῆς Παρασκευῆς τὰ τῆς Παρασκευῆς· τοῦτέστι νὰ καθαρίζει τὴν ψυχὴν του διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, καὶ ἔτσι ὡς ἀληθὴς ἱερεὺς νὰ ἀναφέρῃ τὰς ἀναιμάκτους καὶ ὑπερφυεῖς θυσίας. Τὸ αὐδοκιμαζέτω πρῶτον ὁ ἄνθρωπος ἑαυτόν, εἴτα δὲ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω, δὲν ἐλέχθη μόνον διὰ τοὺς λαϊκοὺς, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον διὰ τοὺς ἱερεῖς. Ἄν οἱ λαϊκοὶ τέσσαρες μόνον φοραῖς ἐξομολογοῦνται, τέσσαρες ὅμως καὶ μεταλαμβάνουσιν· οἱ ἱερεῖς λοιπὸν ἔπρεπε καὶ αὐτοὶ νὰ ἐξομολογῶνται ὅσαις φοραῖς καὶ μεταλαμβάνουσιν, τοῦτέστι καθ' ἡμέραν ὄντες λειτουργοί. Μ' ὅλον τοῦτο συγκαταβαίνοντες, διορίζομεν κάθε ἱερεὺς νὰ ἐξομολογῆται τὸν χρόνον τόσαις φοραῖς, ὅσας ἐβδομάδας ἤθελεν ἐφημερεύσει· ἂν δέ τις ἐξ ὑμῶν, ἤθελεν ἀμελήσει τοῦτο ἅπαξ, θέλει παιδευθῇ ἐξ ἁπαντος.

Κατὰ τὰ εἰρημένα λοιπὸν ΙΒ. Ἄρθρα εἰς τὸ ἐξῆς βιοῦντες ὑμεῖς οἱ ἱερεῖς θέλει δεῖξτε ζωὴν ἱεροπρεπῆ, θέλει ὀνομασθῆτε τῷ ὄντι ποιμένες ποιμαίνοντες μὲ τὸ παράδειγμα τῆς ζωῆς σας τὰ λογικὰ ὑμῶν πρόβατα, τοὺς χριστιανούς. Εἰς τὰ ἔργα τῆς θεαρέστου ταύτης ζωῆς, θέλει παύσει, εἴμεθα βέβαιοι, ὁ συχνὸς ἱεροκτόνος θάνατος, ὅπου πάντοτε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκτείνει τὴν ρομφαίαν του εἰς τὸ ἱερατικὸν τάγμα· διότι ἀληθῶς εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ Προφήτου εἰς τοὺς ἱερεῖς μας, «ἐὰν θέλετε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐὰν δὲ μὴ θέλητε μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδε-ται». Ἐπειδὴ πάντοτε διὰ τὸ νὰ μὴν ἀκούητε τῶν θείων ἐντολῶν, καὶ διὰ τὸ νὰ μὴ ζῆτε ὡς ἀνήκει τοῖς ἱερεῦσι, σᾶς κατατρώγει ἡ μάχαιρα τοῦ θανάτου· ἀλλ' «ἐὰν τὸ φῶς ἐστὶ σκότος, τὸ σκότος πόσον;» ἀλλ' ἐὰν ἐσεῖς, ὅπου φωτίζετε μὲ τὴν ὁδηγίαν σας τοὺς ἄλλους, εἴθε σκοτεινοὶ κατὰ τὰ ἔργα, τί νὰ ἐλπίσῃ τις ἀπὸ τὸν λαόν; Διὰ τοῦτο λοιπὸν εἰς τὸ ἐξῆς ἕκαστος ὑμῶν θέλει φυλάξει ἀπαρατάλευτα τὰ εἰρημένα Ἄρθρα, διὰ νὰ ᾗσθῃ ὑπόδειγμα ἀρετῆς εἰς τοὺς χριστιανούς,

ῥωσικῆς πρεσβείας καὶ τῶν ῥώσων ναυτῶν, οἵτινες κατ' ἐκεί-
 νας ἀμφοτέρας τὰς ἡμέρας ἐγένοντο ἄφαντοι» (α). Ἄλλ' ἂν μετ' εὐ-
 ημιῶν ἢ μετὰ στεναγμῶν συνέτρεχον εἰς τὴν θέαν ὁ ἐλληνικὸς
 λόγος, περὶ τούτου φαίνεται πολὺ παρὰ τὸν Μαύρερον ἀξιόπιστος αὐ-
 τῇ ἢ ἐγκαθιδρυθεῖσα Σύνοδος, ἥτις ἐν τῇ περὶ συστάσεως αὐτῆς ἐγ-
 κλησίᾳ μνημονεύει πλῆθους καὶ τινὰς ὑποπτειομένους καὶ
 ἄλλους πονηρευομένους ἐν συνειδήσει (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ.
 § 1β). Ὅτι δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ περὶ τὸν Μαύρερον κατητιάσαντο τὴν
 ἀρχὴν, ὡμολόγησεν αὐτὸς οὗτος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (Κεφ. Γ. §. δ). (β).
 Περὶ δὲ τῆς ἐκ τῶν ξένων πρεσβειῶν καὶ πλοίων συνδρομῆς, τῶν μὲν
 ἐκ προσκλήσεως πάντως τῶν δὲ τινῶν καὶ διὰ περιέργειαν συνελθόντων,

(α) Maurer 2. Bd. p. 167.

(β) Μεταξὺ τῶν αἰτιασαμένων τὸν χωρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρχον καὶ
 αὐτοὶ τοῦ Μαυρέρου οἱ συνάρχοντες, καθὼς ἱστορεῖ τὸ Γαλλικὸν Ἰστορικόν Ἔργο-
 ν, λέγον ἐπὶ λέξεως ταῦτα. «Καὶ αὐτὸς ὁ κ. κόμης Ἀρμανσβέργης, ὅστις ὀλίγον
 ὕστερον ἀπερρίπτεν ὅλην ταύτην τὴν πραγματείαν εἰς τὸν κ. Μαύρερον, ὑπῆρχε
 μετ' αὐτοῦ τοσοῦτον ὁμόφωνος, καὶ τοσοῦτον αὐτῷ διέφερε, καὶ οὕτω σφοδρῶς
 ἐπεθύμει τὴν εὐτυχῇ τοῦ δράματος λύσιν, ὥστε ὁ (τότε Γραμματεὺς) κ. Τρι-
 κούπης, εὐθὺς ἀφ' οὗ παρέδωκεν εἰς αὐτὸν οἱ Ἀρχιερεῖς (οἱ τὸ πρῶτον συνελθόντες
 22) ἔγγραφον τὴν συγκατάθεσιν, ἔσπευσεν εὐθέως τῇ 6 ὥρᾳ μετὰ μεσημβρίαν, μίαν
 ὥραν καὶ ἡμίσειαν σχεδὸν μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς συνεδριάσεως, ἵνα κοινοποιήσῃ
 τὸ ἔγγραφον οὐχὶ πρὸς ὅλην τὴν Ἀντιβασιλείαν ἀθρόαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθοῦσαν,
 αὐδ' εἰς πρῶτον τὸν Μαύρερον, ὅστις ἐπιστάται ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ
 πρῶτιστά πάντων πρὸς τὸν κ. Ἀρμανσβέργην, ὅστις εὐθύς, ὡς ἤκουσε, θαυμαστὸν
 ὅσον κατεκηλήθη. Ὅλη δὲ ἡ Ἀντιβασιλεία ἤκουσεν ἐπισήμως παρὰ τοῦ Γραμ-
 ματέως τὸ πρᾶγμα τῇ ἐπαύριον». Ταῦτα ἐκεῖνος, οὕτως ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ
 Μαυρέρου! Σὺ δὲ βλέπεις, ἀναγνώστα, πῶς εὐθύς, ὡς κατεπράχθη τὸ δεινόν, καὶ
 αὐτοὶ τοῦ δράματος οἱ πρωτοῦργοι καὶ οἱ τούτων ὑπουργοί, φρίξαντες πρὸς τὸ
 μέγεθος τοῦ τολμήματος αὐτοὶ τοῦτο κατέκρινον, ἀπορρίπτοντες ἄλλος εἰς ἄλ-
 λον τὴν ἐνοχλήν. Ὅτι δὲ καὶ ἄλλως μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ὑψηλῆς Ἀντιβασι-
 λείας ἐνυπῆρχε τότε διχόνοια καὶ διχοστασία, καὶ ἐμάχοντο φανερώς ἀντιπράτ-
 τοντες πρὸς ἀλλήλους οἱ σταλέντες πρὸς τὴν φατριάζουσαν Ἑλλάδα κοσμήτορες
 καὶ φίλοι ἐφέστιοι εἰρήναρχοι καὶ κυβερνήται, ὑπάρχει πρᾶγμα βέβαιον καὶ
 ὁμολογούμενον παρὰ πάντων, ὥς οὗ μετακληθέντες ἄλλος μετ' ἄλλον ἀνεχώ-
 ρησαν αἰσχροῦς! Ἐλθὼς καὶ τοῦτο τῆς θείας προνοίας εἰς τὴν ταλαίπωρον Ἑλ-
 λάδα, καθ' ἧς οἱ τελαχῖνες οὗτοι πολλὰ τῶν ὧν κατέπραξαν ὀλεθριώτερα πάντως
 ἔμελλον ἐνεργεῖν συντελοῦντες αὐτῆς τὸν ἀφανισμόν, σεὶ μὴ συνέχεεν ὁ κ τ ῖ
 σ τ η ς τ ᾶ ς β ο υ λ ᾶ ς α ὕ τ ῶ ν καὶ τ ᾶ ς γ λ ῶ σ σ α ς, ὡς τῶν πάλαι τῆς
 Βαβυλῶνος πυργοποιῶν, καὶ κατέσφαξεν εἰς γῆν τὰ μηχανήμα-
 τ α α ὕ τ ῶ ν».

οί, οἵτινες θέλουν ἐνθυμηθῇ ὅτι, κατὰ τὸ Σύμβολον, πρέπει νὰ πι-
στεύωσιν εἰς μίαν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν· ἦσαν βέβαιοι ὅτι ὁ ὀρθό-
δοξος λαὸς θέλει σκανδαλισθῇ διὰ τὴν διαίρεσιν τῆς Ἐκκλησίας·
θεν πῶς νὰ θεραπεύσωσι τὸ κακὸν καὶ νὰ χρωματίσωσι τὸ ἀνό-
μιον αὐτῶν ἔργον μετὰ τὴν ὀρθότητά; ἡ πονηρία τοῦ νοὸς ἐφεῦρε ταύ-
την τὴν εὐπρόσωπον φράσιν «φυλαττομένης ἀπαρχα-
ἀκτου τῆς ὁγυματικῆς ἐνότητος». Ὅσον περισσό-
τερον ὁ πταίστης αἰσθάνεται τὸ πταῖσμά του καὶ φοβεῖται ἵνα μὴ
ποπέσῃ εἰς κατὰχρησιν, τόσον μᾶλλον ἀγωνίζεται νὰ ἐφεύρῃ πρό-
φασιν πρὸς δικαίωσίν του, διὸ καὶ ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης ἔρρευσαν
τὰ λόγια, «κατὰ τὰ παρὰ πασῶν τῶν ὀρθοδόξων
ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν ἀνέκαθεν πρεσβεύ-
μενα». Οἱ διασχίσαντες τὴν Ἐκκλησίαν ζητοῦσι συγγνώμην καὶ
προστασίαν εἰς τὸ παράδειγμα ὅλων τῶν ἀνατολικῶν ὀρθοδόξων
Ἐκκλησιῶν· ἀλλὰ ποία χριστιανικὴ κοινότης ἀπεσπάσθη ποτὲ τό-
σον ἀνόμως ἀπὸ τῆς ἐνότητος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καθὼς
ἡ νέα Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία; ποία ἄρα ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἄλλη πο-
τὲ ὑπεδουλώθη τόσον ἐντελῶς καὶ ὁλοσχερῶς εἰς τὴν αὐτοδέσπο-
τον ἐξουσίαν ἑτεροπίστου Βασιλέως; ἴσως ἡ τῆς Ἑλλάδος διοίκησις
διὰ τῆς ἀνωτέρω φράσεως εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν Γραικο-ῤωσικὴν
Ἐκκλησίαν. Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία αὕτη οὐδέποτε ἐφάνη ἄνομος καὶ ἄπιστος
ἀναφορικῶς πρὸς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Κατ' ἀρχὰς ἐξήρτητο
αὕτη ὁλοσχερῶς τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλ'
ἐπομένως ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλη-
σίας σχέσις διεδυσκολεύθη μετὰ τὴν ἄλωσιν καὶ διεκόπη· τότε μόνος
ὁ Πατριάρχης κατηναγκάσθη νὰ δώσῃ τὴν ἄδειαν εἰς τὴν Ῥωσσι-
κὴν Ἐκκλησίαν νὰ συστήσῃ πατριάρχην ἴδιον, καὶ εἰς τοῦτο αὐτὸ
συνεψήφισαν καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας·
ἀλλ' ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἐξ ἐναντίας μόνη διακηρύττει ἐαυτὴν
ἀνεξάρτητον τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, χωρὶς καμμιᾶς
προειδοποιήσεως πρότερον αὐτοῦ περὶ τούτου, καὶ μάλιστα ἐπὶ
τοιούτου καιροῦ καὶ περιστάσεως, καθ' ἣν τὸ νὰ ἐξήρτηται παρὰ τοῦ
Πατριάρχου κατ' οὐδένα λόγον δὲν ἐδύνατο νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτὴν
φόβον καὶ βλάβην· ἐν ᾧ αὕτη κατ' ἄλλον τρόπον κατεδούλωσεν
ἐαυτὴν εἰς τὴν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν τοῦ παπιστοῦ αὐτῆς βασι-
λέως· τὸν δὲ τοιοῦτον αὐτοκατάκριτον τρόπον τῆς ἑλληνικῆς Ἐκ-

φρόνης οὐδείς, οὐδείς ἐκείνων πρὸς τὰς λοιδορίας ἐπιστραφήσεται, ἀλλὰ καὶ μειδιάσουσιν ἐπειπόντες τὸ ἀποστολικὸν « Λοιδορούμενοι εὐλογούμεν ». Ἐν δὲ μόνον ἴσως ἀπορήσουσι, πῶς ἤλπισας ὅτι καταδεῖξεις αὐτοὺς καταγνωστέους « εἰς ὅλον τὸ ὀρθόδοξον πλῆρωμα », τῶν αὐτὸς καὶ τίνας πρὸς τίνας ἢ ποίαις φωναῖς! Παγγλωσσῶν γὰρ ἔχουσιν αἱ β.β.λοι σου λάβρων κοράκων (οἷαν εἶπε Πανδαρὸς), πάσης δὲ γλώσσης ἀνθρωπίνης διάλεκτον προφέρουσιν, εἰ μὴ μόνην τὴν ἐν ἣ συνεγράφησαν Ἑλληνικὴν. Ὅλον δὲ τὸ πλῆρωμα τῶν ὀρθοδόξων (ὡς λέγεις), ἐκ διαφόρων συνέστηκεν ἔθνων, ἰδίαν ἐκάστου γλώσσαν ἰέντων καὶ πολλαχοῦ τῆς Οἰκουμένης κατωκημένων. Πῶς οὖν εἰς αὐτὸν ἡ καλή σου βίβλος γνωστοποιήσει τὴν τῶν ἀπειλουμένων κακίαν! Ταῦτα οὐ παχεῖα κόρυζα; Ἀρκεῖτω σοι λοιπὸν καθ' ἑλλάδα μόνον καὶ μέσον Ἄργος περιφερομένη καὶ περιφρονουμένη. Εἰ δὲ καὶ εἰς ξένην τινὰ διάλεκτον μεταφρασθεῖη καὶ ἔξω που διαπεμρθεῖη τὴν ἑαυτῆς ἐπιδείξουσα καλλονήν, χεῖρον ἀποδῆσεται σοι τὸ πρᾶγμα, καὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ τοῦ ποιητοῦ « πόνος πόνῳ πόνον φέρων », καθότι στηλιτεύσει μετὰ τῶν ἄλλων, ὧν περιέχει σφαλμάτων, καὶ τὴν φίλυδριν νόσον τοῦ συγγραφέως οὐ μόνον πρὸς ὁμογλώσσους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑτεροδόξους καὶ ἀλλογλώσσους, καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐφημερίδας τῆς Οἰκουμένης καθ' ὅλας τὰς γλώσσας τῶν ἔθνων ἀποσταλῶσιν ἄρθρα ἐπαινετικὰ τῆς συγγραφῆς χαλκευθέντα ἐν Ἀθήναις (α). Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. « Δευτέρον (λέγει) θέλομεν ἐκθέσει τί ἐστὶν ἀφορισμὸς καὶ ἀνάθεμα, τίσιν ἐπιβάλλεται, καὶ τίνα τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν κτλ. » — Ἀλλ' ὅ,τι μὲν ἐστὶν ἀφορισμὸς καὶ ἀνάθεμα γνωστὸν τοῖς πᾶσι καὶ ἄνευ τῆς νεωτέρας ἐκθέσεως αὐτῶν καὶ ψεκτὴ μὲν ἢ τούτων κατάχρησις, κατακρίνονται δὲ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ὅσοι τῶν ἐκκλησιαστικῶν τούτοις παρονόμως καταχρῶνται. Ὁ δὲ συγγραφεὺς εἶπεν ἄλλαχού ὅτι τὰ τοιαῦτα μορμολύκεια καθόλου περιφρονεῖ (β). Ὅσον δὲ περὶ τοῦ

(α) Τοιοῦτο ἄρθρον ἀνέγνωμεν τὸ ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἐφημερίδι *Revue des deux Mondes* (ἔτ. 1853 Σεπτ. 15. σελ. 648—658). Ὅτι δ' ὁ Γάλλος οὐκ εἶδε τὸ βιβλίον δῆλον ἐξ ὧν αὐτὸ ἐπονομάζει Ἀντίτομον (ὡς κοινῶς ἐπωνόμασται παρ' Ἑλλήσιν)· ἐν δὲ τούτῳ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀποκαλεῖ τὸν Φαρμακίδην « *Savant et distingué, malgré l'exagération même des ses doctrines — et bien connu par ses écrits dans toute l'Eglise d'Orient* ».

(β) Βλ. Φαρμακίδ. Ἀπολογ. σελ. 141. πρβλ. καὶ τὴν πρὸς ταῦτα ἐλεγκτικὴν ἀπάντησιν τοῦ Κ. Εὐθυβούλου (Ὁ Ὀρκιστὴς Φαρμακίδ. σελ. 18).

τέκνα τῆς Ἐκκλησίας ὄντες) ἐναντίαν «καὶ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ γράμματος τῆς καινῆς Διαθήκης!»

«Εἶναι (λέγουσιν) ἀληθινόν, ὅτι οἱ εἰρημένοι πέντε μεγάλοι Ἐπίσκοποι, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ὁ τῆς Ῥώμης, ὁ τῆς Ἀντιοχείας καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἥρπασαν ἀφ' ἐαυτῶν τὴν ἐπὶ πολλῶν Ἐκκλησιαστικὴν κυριαρχίαν, καὶ μάλιστα πρὶν ὁ χριστιανισμὸς ἀναβῇ εἰς τὸν Αὐτοκρατορικὸν θρόνον! Εἰσέτειναν κατόπιν ἔτι μᾶλλον τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀπῆλαυσαν πολλὰ καὶ μεγάλα προνόμια, καὶ ἐφρόντισαν ν' ἀνομοποιήσωσιν ὅ,τι καὶ ὅσα ἥρπασαν διὰ τῶν Συνόδων, τοπικῶν καὶ οἰκουμενικῶν, τῶν ὀποίων αὐτοὶ κυριωτέρως ἦσαν τὰ ἐλατήρια». — Καὶ ταῦτα πάλιν ἀξίως ἐαυτῆς ἐξεθρύλλησεν ἡ Ἐπιτροπὴ! Οἱ τρεῖς (λέγει) πρὸ πάντων ἐπίσκοποι (οἱ Ῥώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας) ἥρπασαν ἀφ' ἐαυτῶν τὴν ἐπὶ πολλῶν Ἐκκλησιῶν κυριαρχίαν, καὶ πρὶν ὁ χριστιανισμὸς βασιλεύσῃ (ἡγουν πρὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου). Ὁμολογοῦσι λοιπὸν οἱ ἄνδρες (ὅπως ἂν ἄλλως βλασφημῶσι τὸ πρᾶγμα), ὅτι καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ἐπὶ Τραϊανοῦ καὶ Σευήρου καὶ Διοκλητιανοῦ μεγάλους τῆς Ἐκκλησίας διωγμοὺς (200—300, μ. Χ.) εἶχον ἤδη τὴν κυριαρχίαν ταύτην ἀφ' ἐαυτῶν ἥρπακότες οἱ τρεῖς ἐπίσκοποι (διότι κακεῖνοι κατέλυνον τὰς δημοκρατουμένας Ἐκκλησίας, ὡς φαίνεται, καθὼς οἱ τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτορες τὰς πολιτικὰς δημοκρατίας!!). Ἀλλ' εἰς τὰς τρεῖς ταύτας διοικήσεις ὤφειλεν ἡ Ἐπιτροπὴ προσθεῖναι καὶ τετάρτην τὴν τοῦ Ἱεροσολύμων, διότι καὶ ταύτην τιμᾶσθαι συνήθεια κεκράτηκε καὶ παράδοσις ἀρχαία (α), αὐς μητέρα πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν» (β). Ἐφεξῆς δὲ προσετέθη καὶ ἡ Ε, τοῦ Κωνσταντινουπόλεως (ὡς λέγομεν παρακατιόντες). Ἀλλ' ἡ δειλαία τῆς Ἐπιτροπῆς ἀθυροστομία καὶ εἰς αὐτὰς τὰς θεοπνεύστους ἐβλασφήμησε Συνόδους τὰς οἰκουμενικάς, διότι ἐπεκύρωσαν τὰ προνόμια τῶν πέντε Διοικήσεων, καὶ ταῦτα (καθὼς ὡμολόγησεν) ἐπὶ τῶν τριῶν μάλιστα παλαιόθεν ἤδη προϋπάρχοντα καὶ κρατοῦντα! Καὶ αὐτῶν δὲ τῶν θεοσυλλέκτων Συνόδων τοὺς πέντε τούτους ἐπισκόπους ἐπωνόμασε κυριωτέρως ἐλατήρια! (ὡς ἐξεπίτηδες δηλονότι

(α) Α. Συνόδ. καν. ζ.

(β) Τῆς Β, Συνόδ. ἐπιστ. πρὸς Δάμασον Ῥώμης παρὰ Θεοδωρήτ. Ἐκκλ. ἱστορ. Ε. θ.

§. ε. Πρῶτον λοιπὸν ἐρράδιουργήθη τὸ περὶ τὴν πρόσκλησιν τέχνασμα διὰ τε τῆς ἐν βραχυχρονίῳ προθεσμίᾳ διαταχθείσης παρουσίας τῶν Ἀρχιερέων, καὶ διὰ τῆς βραδείας πρὸς τοὺς πλείστους τῶν προσκλητηρίων ἀποστολῆς, ὡς προείπομεν. Δεύτερον ἐσκευωρήθη τὸ περὶ τὸν ἀριθμόν. Ἐκ τῶν 36, οὓς μόνους ὠνόμασε τὸ Πρωτόκολλον ὡς κύρια μέλη τῆς Συνελεύσεως, μόνους 22 βλέπομεν συνελθόντας εἰς τὴν κυρίαν ἡμέραν· καὶ τούτους ἡ Κυβέρνησις εὗρηκεν ἱκανοὺς εἰς τὴν πρώτην συνεδρίασιν, ἐν ἣ τὸ πᾶν ἔμελλε ψηφίζεσθαι· διότι εἶχεν ἤδη δι' αὐτῶν ἦν ἐθέρυε πλειονοψηφίαν (καθότι οἱ 22 ὑπερεῖχον τὸ ἥμισυ τῶν ὀνομασθέντων 36). Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν τῶν ὑστερησάντων ἂν τινες (ἐξ ὑποθέσεως) ἔμελλον ἀντιλέγειν, εἰς οὐδὲν ἐλογίζοντο· ἀλλ' ἦσαν καὶ οὗτοι ἠναγκασμένοι τὴν γνώμην ἀποδέξασθαι τῶν πλειόνων (ὡς γίνεται καὶ εἰς τὰς ψήφους τὰς πολιτικὰς!). Τρίτον· Τῶν εἰκασιδύω τούτων τὸ ἄθροισμα διεφρόντισεν ἵνα συσταθῇ τὸ πλεῖον ἐξ Ἀρχιερέων προσφύγων καὶ μὴ κανονικῶν· διότι οὗτοι μάλιστα ῥαδίως ἂν ἀπέκλιναν πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν, ἄνθρωποι πένητες, καὶ μήτ' ἐλπίδας ἔχοντες ἐπανελθεῖν καὶ αὐθις εἰς τὰς ἐκτὸς τοῦ Κράτους κανονικὰς αὐτῶν ἐπισκοπὰς (ἃς εἶχον ἤδη πρὸ χρόνων ἐγκαταλελειπότες), μήτε μόνιμον πόρον ἄλλον ζωῆς εὐρίσκοντες, μήτ' ἔσω μήτε ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ Κράτους (ὡς οἱ πλείστοι προβεβηκότες ἤδη τὴν ἡλικίαν, οἱ δὲ καὶ ὀλιγομαθεῖς). Τέταρτον· Διεσκόρπισε φήμην διὰ τινων ὀργάνων τῆς ἐξουσίας, ὅτι, ὅσοι τῶν προσφύγων ἐπισκόπων μὴ λάβωσιν ἐπισκοπὰς εἰς τὴν προσεγγίζουσαν διαμόρφωσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως, οὗτοι πάντες ἔμελλον ἢ ἀποβληθῆσθαι ἐκτὸς τῆς Ἐπικρατείας, ἢ ἐγκλεισθῆσθαι εἰς μοναστήρια (α). Ἰπῆρχε λοιπὸν καὶ τοῦτο πρὸς τοὺς πρόσφυγας μέσον πειστικώτατον εἰς συναίνεσιν. Πέμπτον· Ὅσους τῶν Ἀρχιερέων τούτων ἐγνώριζον οἱ περὶ τὴν τότε Γραμματείαν οἷους τε πάντα ποιεῖν καὶ στέγειν πρὸς ἀρέσκειαν τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπιτυχίαν τῶν ἐκ ταύτης ἀμοιβῶν, τούτους ἅπαντας εἶχον παρεσκευασμένους διὰ πολλῶν καὶ καλῶν δελεάσαντες ὑποσχέσεων. Τῶν δὲ τοιούτων μάλιστα προεῖχον (ὡς λέγεται κοινῶς) ὁ τότε

(α) Τοῦτο καὶ αὐτὴ ἡ διαρκὴς Σύνοδος, εὐθὺς ἀφ' οὗ κατεστάθη, ἔναυλον ἔτι ἔχουσα ὑπεμίμνησκε τὴν Κυβέρνησιν ἐν τῇ (ἀπὸ 41 Σεπτεμβρ. 1833) πρὸς τὴν Γραμματείαν ἐπιστολῇ· καθαρίζουσα δηλονότι τὸν τόπον ἐκ τοῦ ὄχλου τῶν προσφύγων, καὶ προδοποιοῦσα τὰς ἐν ταῖς ἐπισκοπαῖς τοποθεσίας εἰς τοὺς ἰδίους ἑαυτῆς καὶ τῆς Γραμματείας φίλους (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. κ).

αὐτῶν (ὡς ὁ τῶν ἀρχαίων Ἡρακλῆς τοῦς Κελτοὺς) χρυσαῖς καὶ λεπταῖς ἐλκομένην σειραῖς, ἀλλὰ δεδεμένην χειρὰς καὶ πόδας, ἐν πέ-
δαις σιδηραῖς, ἐν στραγγαλιαῖς βιαίων συναλλαγ-
μάτων, αὐτῶν δηλαδὴ τῶν ἄρθρων τοῦ Διατάγματος! (βλ. Τμήμ.
B. Κεφ. B. §. ις).

§. θ. Ἀκολούθως ὁ ἱστορικός διαγράφει καὶ τὴν εἰς δέκα (κατὰ τοὺς δέκα νομοὺς) διαίρεσιν τῶν ἐπισκοπῶν, καὶ ὅπως ἐκάστη φέρει τὸ ὄνομα τοῦ νομοῦ (κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν ὀνομαθεσίαν). «Ἐπειδὴ δὲ (λέγει) παρέστησαν (εἰς τὴν Κυβερνήσιν) πεντήκοντα καὶ τρεῖς ἑλληνες ἐπίσκοποι ζητοῦντες ἄρτον (!), διωρίσθησαν αἱ πᾶσαι τεσσαράκοντα προσωριναὶ ἐπισκοπαί, ἐν αἷς κατεστάθησαν ὅσοι τῶν ἐπισκόπων εἶχον ἔτι δύναμιν προϊστασθαι ἐπισκοπῆς· οἱ δὲ λοιποὶ κατ' ἄλλους τρόπους ὠκονομήθησαν» (α).—Πό-
σον μὲν παρανόμως, πόσον δὲ πρὸς αὐτὸ τὸ κράτος ἀσυμφόρως καὶ ἀτάκτως ἐγένετο καὶ τῶν ἐπισκοπῶν ἡ διχίσεις, εἵπομεν ἐν τοῖς ἔμ-
προσθεν (Τμήμ. B. Κεφ. Γ. §. γ). Ἦδη δὲ βλέπεις, ἀναγνώστα, πόσον ἠλλήθευσεν ἐκείνη τῆς Κυβερνήσεως ἡ διακήρυξις, «ὅτι συνεκάλε-
σε καὶ προσεκάλεσεν ἅπαντας τοὺς ἐν τῷ Κράτει παρευρισκομένους Ἀρχιερεῖς εἰς ἐκείνην τὴν ἀείμνηστον ὁμήγυριν». Ἐκ τῶν 53 (ὡς αὐτὸς ὁ Μχύρερος ὁμολογεῖ) μόλις ὑπε-
γράφησαν εἰς τὸ πρωτόκολλον 35 (βλ. Τμήμ. B. Κεφ. B. §. ς). Ἐκεῖ-
νο δὲ φαίνεται ἄπορον, πῶς ὁ νομοθέτης ἀφ' οὗ διείλετο τὸ κράτος εἰς δέκα μονίμους ἐπισκοπὰς, ἔπειτα πάλιν συμπεριέλαβε καὶ ταύ-
τας μεθ' ὧν ὥρισε προσωρινῶν. Διότι πᾶσας τὰς τεσσαρά-
κοντα τοῦ Κράτους ἐπισκοπὰς ὀνομάζει κοινῶς τὰς πάσας ὀνόματι προσωρινὰς (provisorische Bisthümer). Οὕτω δὲ ταύτας ἐπὶ-
νόμασε καὶ εἰς ὃ ἐξέδωκε διάταγμα (βλ. Τμήμ. B. Κεφ. Γ. §. α). Οὐκ ἔπρεπεν ἄρα τριάκοντα μόνον ἀριθμεῖν τὰς προσωρινὰς ἐξαιρουμένων τῶν μονίμων; Εἰ μὴ ὑπολανθάνει καὶ ὧδε βαθύς τις τῶν Μχύρερου πολιτευμάτων σκοπός, φαίνεται λοιπὸν ὅτι καὶ ὅσα διώριζε μόνιμα, καὶ ταῦτα προέβλεπε προσωρινὰ καὶ πρόσ-
καιρα, καθὼς μὴ καθιδρυμένα ἐπὶ τὴν ἀσάλευτον πέτραν τοῦ νο-
μίμου καὶ δικαίου! Πόσον δὲ παρανόμως καὶ παρὰ τοὺς ἱεροὺς θε-
σμοὺς διέταξε καὶ προσωρινὰς ἐπισκοπὰς (ὡς ἂν ἐγνώριζε καὶ

(α) Maurer Das Griech. Volk etc. 2 Bd. p. 170.

Π Ι Ν Α Ε

ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΤΡΙΤῳ ΤΟΜῳ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Προλεγόμενα

Σελ. α—θ.

Τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησιαστικῶν συμβε-
βηκότων τῶν εἰς τρία Τμῆμα τρίτον.

Κεφ. Α. Ἐπιστάσεις τινές εἰς ὅσα ὅ,τε Μαύρερος (εἷς τῶν
τριῶν τῆς Ἀντιβασιλείας μελῶν) καὶ ἄλλοι τινές
ἐξέδωκαν περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἐν Ἑλλάδι
Ἐκκλησίας, καὶ πότε, καὶ παρὰ τίνων τὸ πρῶτον
διεκηρύχθη.

1—17

» Β. Ποία τις ὑπῆρχεν ἡ κατάστασις τῶν ἐν τῇ Ἑλ-
λάδι Ἐκκλησιαστικῶν ἐπὶ τῆς ἐλεύσεως τῆς Ἀντι-
βασιλείας.

17—36

» Γ. Ἐπιστάσεις εἰς τὰς περὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἀνε-
ξαρτησίαν παρασκευάς, τὰς κατὰ τὴν Ἐπιτροπὴν,
καὶ τὸ Σχέδιον, καὶ τὴν Ἐκθεσιν αὐτῆς.

36—168

» Δ. Τὰ κατὰ τὴν Συνέλευσιν τῶν συγκληθέντων καὶ
προσκληθέντων Ἀρχιερέων.

168—190

» Ε. Τὰ μετὰ τὴν διακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ
τὴν καθίδρυσιν τῆς διαρκοῦς Συνόδου.

190—235

» ΣΤ. Τὰ περὶ τὴν καθίδρυσιν τῆς διαρκοῦς Συνόδου καὶ
τὸν διορισμὸν τῶν Ἐπισκοπῶν.

235—279

» Ζ. Τὰ περὶ τῶν Μοναστηρίων.

279—300

Παράρτημα εἰς τὸ Τρίτον Τμῆμα.

301—454

Σημειώσεις εἰς τὸ Περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκ-
κλησίας Γαλλικὸν Ὑπόμνημα.

455—530

Ἀπάντησις εἰς τὴν αὐτοσχέδιον Διατριβὴν περὶ τῆς ἀρχῆς
καὶ τῆς ἐξουσίας τῶν Πατριαρχῶν, καὶ περὶ τῆς
σχέσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς πρὸς τὴν πο-
λιτικὴν ἐξουσίαν.

530—544

Τόμος τὰ καθήκοντα τοῖς ἱερεῦσι θεσπίζων.

545—553

Σημειώσεις παραλειφθεῖσαι.

554—557

μ ο ν ε ἤ μ α τῆς Ἀντιβασιλείας προεῖπε τὴν Ἀνεξαρτησίαν, καί, ὡς πρὸς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος, ἐπισημότατον. Ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνισθέντας εἰσάγει καὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ πάλιν τὴν οὕτως ἐπισημοτάτην καὶ ζηλωτὴν καὶ πολλῶν αἱμάτων ὄνιον ἀνεξαρτησίαν ἔκρινεν ἀξίαν μηδενός. Δίκαια ταῦτα καὶ λογικά;—Σκευωρίας λέγει καὶ ῥαδιοϋργίας τινὰς (οἵασδήποτ' ἂν καὶ λέγῃ), σφόδρα κατεπειγού-

δος, ὁ κύριος Πρόεδρος κτλ. διότι καὶ τὸ ἄγιος κατηργήθη!)· «Τέταρτον κέρδος (ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας μεγαλοπρέπειαν)· ἡ εἰς τὰς ἐπισκοπὰς ἀντικατάστασις τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ὀνομάτων» (περὶ τούτων λέγομεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ). Πέμπτον κέρδος. «Μετὰ τὴν σύστασιν (λέγει) τῆς Συνόδου καὶ τὸν διορισμὸν τῶν ἐπισκόπων, οἱ ἀρχιερεῖς ἐφοδιασθέντες μὲ ῥητὰς ὁδηγίας, καὶ λαβόντες δύναμιν ἠθικὴν πρὸς ἐκκοπὴν τῶν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως γενομένων καταχρήσεων, ἐπανήγαγον εἰς τὸν κλῆρον τοῦ Βασιλείου τὴν πνευματικὴν πειθαρχίαν» (τοιαύτην δηλαδή, ὅποιαν ἔδειξαν καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν ὕψ' οὗ ἐχειροτονήθησαν Πατριάρχην!). «Ἐν ᾧ δὲ ἠϋξήθη ἡ δύναμις των» (διὰ τοῦ δυναμοποιοῦ δηλαδή Καταστατικοῦ! καὶ ἀφ' οὗ ἐπεβιβάσθησαν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ἐκλεγέντες ὡς ἐπόπται οἱ πρωτοσύγκελλοι καὶ ἀρχιδιάκονοι), «προσεπηυξήθη καὶ ἡ ἀπαιτούμενη πρὸς τὴν θεῖαν λατρείαν μεγαλοπρέπειά των (!!!) κτλ. «Καὶ ἄλλαι δὲ (λέγει) πρὸς ταῦτα βελτιώσεις ἐπηρεολούθησαν, τὰς ὁποίας ἀπῆται τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος, καὶ ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ (!). Οἱ βαρβαρόφωνοι τίτλοι τῶν ὀφικίων, ῥωμαϊκῆς ἐωλοκρασίας ἀπόζοντες, ἐξέλιπον διὰ πάντα» (δικαίως! ἐπειδὴ καὶ ἐκινᾶτο νέος ἀνθοσμία, πνέων τὸ εὐῶδες πνεῦμα τοῦ 19. αἰῶνος, καὶ τοῦ ξενικοῦ πολιτισμοῦ!), «ὥσαύτως καὶ οἱ ἀφορισμοὶ» (καὶ τίς πλέον χρεῖα ἀφορισμοῦ, ἢ χωρισμοῦ, ἀφ' οὗ τὰ πρόβατα καὶ ἐρίφια συνῆλθον εἰς μίαν ποίμνην, ἀχώριστα ἀπ' ἀλλήλων!). «ἐξέλιπον καὶ αἱ ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαι» (βλ. ὀπισθ. Τμήμ. Β. Κεφ. Δ. §. κ. Ἴδε καὶ τὴν Ἀθηνᾶν ἀριθ. 259 καὶ 440). «Καὶ τὰ κατὰ τοὺς γάμους ἑτακτοποιήθησαν» (ἱκανῶς! καὶ ἡ τάξις ἐπὶ πλέον προκόψει, ἕως ἂν καὶ ἀδελφὸς νυμφευθῇ τὴν ἀδελφήν! βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Γ. §. ις. Θ. §. β-γ.), «Ἀλλὰ (λέγει) καὶ ἡ διευθέτησις τῶν μοναστηρίων καὶ τῆς ἱερᾶς περιουσίας τίνος καρδίαν δὲν διεγείρει πρὸς ἀγαλλίασιν;» (!). «518 Μοναστήρια ἐκάλυπτον τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος» (ὡς ἂν δηλαδή σκυβάλων σωροὶ) «καὶ ἔμειναν μόνον 83!» (ἕως καθαρισθῇ καὶ ἐκ τούτων ἡ Ἑλλάς) κτλ. Ταῦτα περιληπτικῶς τὰ τοῦ Σωτήρος (Ἀριθ. 25—27 ἔτους 1834), ἐν οἷς ἀπεδείκνυε τὴν ἐθνικὴν καὶ πολιτικὴν ἀνάγκην τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἀνεξαρτησίας, ἀντιλέγων πρὸς τοὺς τότε πανταχόθεν καταβρωῶντας Ἕλληνας. Πολὺ δὲ τούτων χείρονα καὶ μηδενὸς ἀξία λόγου τὰ ἐν Ἀριθ. 72 (σελ. 297), ὅσα ῥητορεύει ἀπαντῶν, ὅπως ἠδύνατο, πρὸς τὴν ὀρθὰ καὶ δίκαια λέγουσαν ἐφημερίδα, τὴν Ἑθνικήν. Βλ. καὶ τὴν Ἐποχὴν ἀριθ. 2, 4 καὶ 8 ἔτ. 1834.

τας τοῦ Ρίζου) ἀπολογίας πρὸς τινὰ (ἐν τῷ προηγηθέντι τῆς ἐφημερίδος ἀριθμῷ) κατηγορίαν περὶ τῆς διαλύσεως τῶν Μοναστηρίων. Κατὰ τὸν ἐν τῇ ἀπολογίᾳ ταύτῃ λογαριασμὸν ἀπὸ 310 (γράφει 390) Μοναστηρίων συνήχθησαν ἐκ μὲν τῶν πωληθέντων φθαρτῶν κτημάτων 339, 981 δραχμαὶ ! (ἀνὰ ὀκτακοσίας ἐβδομήκοντα δύο περίπου δραχμὰς ἀφ' ἐκάστου Μοναστηρίου ποιρνίων, ἀγελῶν, ἵπποφορβίων, οὐκηνμάτων, ἀργυρωμάτων, χαλκωμάτων, κτλ. κτλ.). Ἐκ δὲ τῆς ἐτήσιου προσόδου τῶν ἀκινήτων 158,049. Τὸ ὅλον 498,030. (Τοσοῦτον ἔφερε κεφάλαιον κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἡ τιμὴ αἵματος τοσοῦτων μοναχῶν καὶ μοναστριῶν, καὶ ὁ καρπὸς τοσοῦτων ἀρῶν Συνοδικῶν, κτητορικῶν, καὶ μυρίων ἄλλων ἐν τε τοῖς ἀφιερωτικοῖς γράμμασιν ἐγκεκολλημένων, καὶ ὑπὸ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ συνεχῶς ἀναφωνουμένων !). Ἐφεξῆς δὲ (λέγει) τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τῆς ἐκ τῶν ἀκινήτων κτημάτων προσόδου ἀνέβη εἰς 202,000· ἡ δὲ κατ' ἔτος τοῦ ταμείου δαπάνη εἰς 522,029· ὥστε τὸ ταμεῖον μένει χρεώστης κατ' ἔτος εἰς τὴν Κυβέρνησιν 302,209 δραχμὰς ! ! ! Μετὰ ταῦτα τὸ Ἰπόμνημα (σελ. 54—62) ἀναιρεῖ «μίαν (λέγει) πλάνην πιστευθεῖσαν ὡς ἀλήθειαν ἐξ ἀγνοίας ἢ δυσμενείας ἐναντίον τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ διευθυνάντων τὰ ἐκκλησιαστικὰ (ἴσως ἐννοεῖ τὸν Κ. Σχινᾶν καὶ Κ. Ρίζον τοὺς γραμματεῖς· καὶ αὐτὰ ἴσως τὰ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν συνεδριάσαντα πρόσωπα τῆς ἁγίας Συνόδου !). «Οἱ ἄνδρες (λέγει) οὐχ ὑπῆρξαν εἰς ὑπερβολὴν καινοτομισταὶ» (ἀλλ' ἴσως μετρίως !). «Ἐξ ἐναντίας (λέγει) τόσῃν ὀλίγῃν κλίσιν εἶχον πρὸς θρησκευτικὰς καινοτομίας, καὶ τόσον ἦσαν ὡς πρὸς τοῦτο δειλοὶ, ὥστε ὁσάκις ἠδύναντο πρᾶξαι τινὰ (περὶ τὰ θρησκευτικὰ) τροπολογίαν ἀθῶαν ἢ καὶ ἀναγκαίαν (!), προετίμων μᾶλλον τὸ διατρέχειν τὴν παλαιὰν τῶν πραγμάτων τάξιν» (ὦ τάξις ἁγία τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ! ὦ θεσμοὶ καὶ νόμοι Πατέρων καὶ θεοστεφῶν Βασιλέων καὶ θείων Συνόδων οἰκουμενικῶν ! ἀπέκειτο λοιπὸν ἵνα ὑποκύψῃτε καὶ εἰς χεῖρας λογιωτάτων, οἵτινες καυχῶνται ὅτι ἐφείδοντο ὑμῶν, καὶ τοὶ δυνάμενοι τροπολογῆσαι, ἤγουν ἀθετῆσαι, εἰς τινὰς ἀθῶας ἢ ἀναγκαίας περιστάσεις, ὡς ἂν δύναται ὑπάρχειν ἢ ἀθῶα κανόνος τινὸς παράβασις ἢ τόσον ἀναγκαίη, ὥστε προτιμᾶσθαι τούτου ἢ ἐκείνου τὴν ὀρεξιν, παρὰ τὰς ἐντολὰς τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ! Καὶ εἰς ποίᾳς ἄράγε ἀθῶας ἢ ἀναγκαίας τροπολογίας ἐφάνησαν οἱ ἄνδρες οὗτοι δειλοὶ καὶ πεφεισμένοι ;). « Ἴδου (λέγει) εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν,

πή, ἵνα γράψῃ καὶ πρωτοκολλίῃ μόνον ὅσα κρίναι γραπτέα καὶ πρωτοκολλιστέα!), οὔτε τις ἄλλη τάξις ἐφυλάττετο συνελεύσεως ἐκκλησιαστικῆς· ἀλλ' ἐρρήτόρευον μὲν ὑπὲρ τῆς προτάσεως λαρυγγίζοντες ἐκ προπαρασκευῆς ὅ,τε πρῶτον Ἡλιοῦ πόλεως Ἄνθιμος (εὐφραδέστατος ἀνὴρ, πάλαι τῆς ἀνεξαρτησίας ἡδέως ὁσφραϊνόμενος, διὰ λόγους σως ἰδίους), καὶ ὁ πρῶτον Λαρίσσης Κύριλλος (ἔχων, ὡς ἔλεγε, καὶ τὴν γνώμην ἄλλου πάλιν πρῶτον, τοῦ Μοσχονησίων Βαρθολομαίου, ἐπισκόπου τῆς Μητροπόλεως Σμύρνης!). ἀμφότεροι οὗτοι ἦσαν τῆς ἀνεξαρτησίας οἱ πρόμαχοι (δριμέως ἐρυγγάνοντες ἀπὸ τοῦ χθεσινοῦ παρὰ τῷ Μαυρέρῳ δείπνου). Συνεφώνει δὲ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ Κορίνθου Κύριλλος, ὡς ὑπέρτιμος καὶ ἐξαρχος πάσης Πελοποννήσου, καὶ τοῦ ἀγῶνος ἱεράρχης! (προεζωγρημένος ὅμως καὶ αὐτὸς ὡς κητώδης ἰχθύς διὰ τοῦ παχέος ἀγκίστρου τῆς ὑποσχεθείσης προεδρίας). Συγκατένευν ὑποκρύπτοντες τὸ δάκρυον καὶ ὁ χρηστὸς Ἐλαίας καὶ ὁ πρῶτον Ἀρδαμερίου (βαρείας οὗτοι φέροντες ἃς εἶχον ἤδη προὑπογράψαντες ἀλύσεις τοῦ Σχεδίου τῆς Ἐπταμελοῦς Ἐπιτροπῆς)· καὶ ὁ πρῶτον δὲ Τριπόλεως ἐκόκκυζε γλιχόμενος, ἵνα γένηται καὶ νῦν. Τὸ νῦν δὲ καὶ ἄλλοι πρῶτον θηρεύοντες συνεπέκρεκον. Ὁ δὲ γενναῖος τῶν Κανόνων ὑπέρμαχος Διονύσιος ὁ Ῥέοντος ἐρῶς πολὺς, ἐξελέγχων τὸ παράνομον τῆς αὐθαιρέτου καὶ βιαίας ἀνεξαρτησίας, συνανέκραξε δὲ καὶ ὁ Ῥεθύμνης Ἰωαννίκιος, καὶ Γρηγόριος ὁ Μενδενίτζης καὶ εἴ τις ἄλλος ἐκ τῶν παρόντων ἀντεφώνησεν, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν εἰσηκούετο. Ὁ δὲ Κυρήνης Παρθένιος καὶ ἐξεβλήθη τοῦ Συνεδρίου σφοδρότερον ἐκφρασθεὶς (α). Οἱ δὲ λοιποί, ὅσοι ἔτυχον ἀπλούστεροι ἢ καὶ ἀπαρρησίαστοι (ἦγουν οἱ περὶ τὸν Τζίας καὶ τὸν Παραμυθίας καὶ τοὺς τοιούτους) εἴτε δι' ἄγνοιαν, εἴτε καὶ διὰ δειλίαν μάλιστα, ἐσιώπων, μόλις ἀνανεύοντες ἢ κατανεύοντες τὴν κεφαλὴν πρὸς πᾶσαν τὴν τυχεύσαν καταφατικὴν ἢ ἀποφατικὴν ἐρώτησιν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ περὶ τὸν Ῥέοντος συχνάκις ἐμέμνηντο κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, ἔθραττε τὸ πρᾶγμα τὰς ψυχὰς καὶ αὐτῶν τῶν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγωνιστῶν. Καὶ προσκαλέσαντες τὴν Ἐπιτροπὴν (ὡς λέγει τὸ Πρωτόκολλον, σιωπῶν τῆς προσκλήσεως τὴν αἰτίαν) ἐζήτησαν σαφεστέρας περὶ τῶν προτάσεων ἐξηγήσεις, διατεινόμενοι καὶ διορίζοντες ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὴν ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, καὶ ὅτι περὶ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοσοῦτον ἔξει δικαίωμα ὁ θρόνος ὁ βασι-

(α) Οὗτος ὕστερον μετὰ τὴν διακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας ἀπελθὼν εἰς Προνοιαν (προάστειον τῆς Ναυπλίας) ἀπέθανεν ὑπὸ λύπης ἀποπληκτικός.

αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δείξει· Ἦδη δ' ἐκεῖνο δυσσεβέστατον ἐξηρεύξατο, «ἐ-
γράψαμεν καθὼς ἐπλάσθημεν ἐκ φύσεως». Ἀλλ',
ὦ βέλτιστε, φύσιν πλάστειραν ἀνθρώπου μόνους οἶδαμεν ληρήσαντας
ὅσοι Θεὸν ἠρνήσαντο τὸν πάντων τῶν ὄντων δημιουργὸν (οἷα ποικίλα
καὶ πολυσχιδῇ γεγόνاسι φύλα καὶ παλαιῶν καὶ νεωτέρων ἀθέων φύσι-
κῶν). Ἡμεῖς δὲ Θεὸν ὑμνοῦντες τῶν πάντων ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δημιουρ-
γὸν καὶ προνοητὴν ὁμολογοῦμεν, ἐξ αὐτῶν τῶν θείων αὐτοῦ λόγων
μαθόντες ὅτι «πάντα ὅσα ἐποίησεν εἰσὶ καλὰ λίαν», καὶ
τὸν ἄνθρωπον ἐπλαστούργησε «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ» (Γενέσ.
α, 26. 31), καὶ «ἐποίησεν αὐτὸν εὐθὴν» (Ἐκκλῆσ. ζ. 30), καὶ «ἔθνη τὰ
μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιεῖ» (Ῥωμ. β, 14). Ἄν δέ τις τοῦ
κατὰ φύσιν παρεκτραπείς ἔπειτα καὶ διὰ χρονίαν καὶ πονηρὰν συνήθειαν
λέγη τε καὶ δρᾷ τὸ κακόν, οὗτος γίνεται «τέκνον φύσει ὀργῆς»
(Ἐφεσ. β, 3), καὶ ἑαυτῷ τε καὶ ἄλλοις κακῶν αἴτιος, θεὸς δ' ἀναί-
τιος (ὥς καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος ἀπεφθέγγετο). Ἄλλως δὲ,
Θεοῦ λοιπὸν δωρήματα φανήσεται καὶ τὸ ψεύδεσθαι καὶ τὸ συκοφαν-
τεῖν, καὶ ληστὴς δικαιοθήσεται καὶ πᾶς κακοῦργος διὰ τοῦ οὕτως ἐ-
πλάσθη ἐκ φύσεως· θεῖοι δὲ καὶ ἀνθρώπινοι νόμοι καὶ πίστεως
παραγγέλματα εἰς μάτην οἰχέσονται. Ἐξομεν δὲ ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς
καὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καθηγεμόνας τοὺς τε ἄλλους τῆς
φύσεως λάτρεις καὶ αὐτὸν (ἂν θέλῃς) τὸν Κρανιολόγον φιλόσοφον. Από-
πτυσον οὖν, ὦ βέλτιστε, τοῦτο τὸ φρόνημα· μιᾶρόν ἐστιν, ἀπάνθρω-
πον, ἀντικανονικόν, ἀντίθεον (α). Ἀλλ' οὗτος οὐ μόνον πλαστοουργὸν
ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ διδάσκαλον περὶ τὸν τρόπον τοῦ λέγειν τὴν φύσιν
ἀνακηρύττει, ἵνα καὶ μητροδίδακτος ἀναφανῇ· ἕνα δὲ, φησί, τὸν
τρόπον τοῦτον ἐδιδάχθη ἐκ φύσεως, τὸν εὐθύν!
(ὦ τῆς εὐθύτητος!).

§. ια. Μετὰ ταῦτα ὁ φυσιοδίδακτος ἡμῖν εὐθυλόγος ἐπ' ἄλλα μετα-
βαίνει. Ἐλαυνόμενος (ὥς ἔοικεν) ὑπὸ τῆς συνειδήσεως καὶ μὴ φοβού-
μενος μήπως πικρὸν ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν ἀληθείας τρυγῆσιν καρπὸν, δια-
πορεύεται δι' ὅλων, ὧν ἐφοβεῖτο, καὶ προλαμβάνει τὰς ὑπονοίας δι'
ἀπειλῶν καὶ κομπορρήμοσυνῶν. Καὶ πρῶτον πλάττει προλέγοντας αὐτῷ,
ὅτι «τὸ βιβλίον θέλει ἀφορισθῇ καὶ ἀναθεμα-
τισθῇ παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλη-

(α) Βλ. τὰς κατ' αὐτῆς ἀντιρρήσεις καὶ ἐν Αἰῶν. ἀριθμ. Μαΐου 40, 1852.

ἐπισκοπὰς καθυπέταξε παρὰ τοὺς νόμους καὶ κανόνας ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ᾗ καὶ διέμειναν ἀδιαλείπτως δι' ὅλων 1120 ἐτῶν (μέχρι τοῦ 1850, ὅτε διὰ τοῦ Τόμου παρητήσατο ὁ Πατριάρχης τῶν ἐπ' αὐταῖς κανονικῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου δικαιωμάτων· ταῦτα δὲ καθὼς τοιαῦτα καὶ αὐτὴ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἄθικτα διетήρησε, μηδεμίαν συγχωρήσασα χειροτονίαν Ἀρχιερέων μέχρι τῆς τοῦ Τόμου ἐκδόσεως καὶ ἀποδοχῆς). Ἐπειδὴ ταῦτα οὕτω γεγόνασιν, ὡς ὁμολογεῖ ὁ συγγραφεὺς, τί λοιπὸν ἄλλο καὶ κατ' αὐτὸν ἐκ τούτων ἀναντιρρήτως συνάγεται, εἰ μὴ τὸ ἐξῆς; Ὅτι ὁ θρόνος ὁ Οἰκουμενικὸς ἐκ παλαιῶν αἰώνων κεκτημένος καὶ ἐξασκῶν ἀδιαφιλονεικῆτως τὴν ἐπὶ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς Ἑλλάδος δικαιοδοσίαν παρητήσατο τούτων ἐπὶ ὅροις ῥητοῖς καὶ κανονικοῖς ἐκδοῦς Συνοδικῶς τὸν ἱερὸν Τόμον. Ὁ δὲ Τομομάχος ἐκ τῶν ἱστορημάτων συνήγαγεν ἀνωτέρω κατασκευάσας ὡς συμπέρασμα τὸν πρῶτον ἔλεγχον «ἡδίκησε (φησὶν) αὐτὴ ἑαυτὴν, διότι ὑπερεπήδησε τὰ παρὰ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν νόμων πρὸ πολλῶν αἰώνων τεθειμένα αὐτῇ ὅρια». Ποῖα ταῦτα; τὰ πρὸ ἑνδεκα αἰώνων ὅλων ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ὑπερπηδηθέντα ἤδη καὶ παραβαθέντα, ὅς τις πρῶτος (ὡς διίσχυρίζεται ὁ συγγραφεὺς καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ περιδιδούς), πρῶτος ὁ Εἰκονομάχος ἐκεῖνος (!) παρεξέτεινε τὰ ὅρια τῆς δι' ὅλων τῶν ἑνδεκα τούτων αἰώνων κρατησάσης ὡς κανονικῆς καὶ νομικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου. Πῶς λοιπὸν ἡ τοῦ Τόμου Σύνοδος χθὲς καὶ πρῶην ὑπερεπήδησε τὰ ὅρια. «Ἄρτι γαστρὸς ἐξέφυν» (ἔλεγε τὸ τοῦ μύθου πρόβατον πρὸς τὸν ἐπίβουλον καὶ συκοφαντοῦντα λύκον) «ἄρτι γαστρὸς ἐξέφυν, καὶ πῶς ὕδωρ ἐτάραττον;» Ὁ δὲ δεινὸς ἡμῖν συγγραφεὺς καὶ κεῖνο παραλογώτατον εἶπε λέγων, τὰ ὑπὸ νόμων καὶ κανόνων τεθέντα ὅρια τῆς τοῦ Κωνσταντινουπ. Πατριάρχου δικαιοδοσίας ἐτέθησαν οὐκ αὐτῷ, ἀλλ' αὐτὴ τῇ Συνόδῳ· καὶ ἔχει λοιπὸν καὶ ἡ περὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Σύνοδος ὅρια δικαιοδοσίας τεθειμένα πρὸ πολλῶν αἰώνων ὑπὸ νόμων καὶ κανόνων. Ἄτοπα ταῦτα πάντως εὐρίσκεις ἀναγνώστα, καὶ παράλογα ψεύδη παραθέρμου καὶ τετραγμένης κεφαλῆς· ἀλλὰ μὴ θαύμαζε, χεῖρω τούτων ὄψει. Τούτου δ' αἴτιος οὐκ αὐτός. Ὁ πολὺς τῆς Ἀληθείας ἔρως, ἀναγνώστα, καὶ τῶν τῆς Ἑλλάδος δικαίων ὁ ζῆλος εἰς τοσαύτην αὐτὸν βακχείαν ἐξέμηναν, ὥς τε πάντα λέγειν καὶ γράφειν καὶ κατὰ πάντων ὁμόσε χωρεῖν. «Οὗτος καὶ εἰς πῦρ ἄλλοιτο, καὶ εἰς μαχαίρας ἐγκυβι-

ἐν τοῖς ἁγίοις τῶν Ἐπισκόπων συνεδρίοις πράττεται, τοῦτο πρὸς θεῖαν βούλησιν ἔχει τὴν ἀναφοράν», καὶ διότι, τέλος, ὠμολόγει τοῖς Ἱερεῦσι παρὰ Θεοῦ δεδοσθαι τὴν ἐξουσίαν, ἵνα κρίνωσι (κατὰ πνευματικὰ) καὶ τοὺς Βασιλεῖς»!

Ἐρωτῶμεν· Ἄν «τοῦτό ἐστι τῆς ἐκκλησίας ἔνωσις, μίαν πίστιν ἔχειν καὶ ἀγάπην, ὁμογνώμονά τε εὐσεβείαν περὶ τὸν παγκρατῆ Θεὸν διατηρεῖν» (καθὼς λέγει ὀρθῶς ἐκ τοῦ Χρυσοστόμου σελ. 25), ἡ τοιαύτη κοινὴ ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν πῶς διατηρεῖται, καὶ πῶς ἀποδείκνυται ἄλλως πᾶρεξ μὲ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν, διεξαγομένην κατὰ τοὺς αὐτοὺς κανόνας καὶ θεσμούς;

Ἐρωτῶμεν· Ἄν αἱ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀποφάσεις δὲν ἠδύναντο νὰ λάβωσιν ἄλλως ἰσχὺν νόμου, καὶ νὰ κοινοποιθῶσιν, εἰμὴ πάντοτε διὰ τῆς ἐγκρίσεως καὶ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς βασιλικῆς (καθὼς λέγει σελ. 25), αἱ τῶν Θείων Ἀποστόλων καὶ τῶν τοπικῶν Συνόδων ἀποφάσεις, καὶ τῶν μερικῶν Ἀγίων Πατέρων οἱ Κανόνες (καθὼς οἱ τοῦ Μ. Βασιλείου κτλ.) μὲ ποίαν ἔγκρισιν βασιλικὴν ἐκοινοποιήθησαν καὶ ἐκράτησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; Καὶ πρὶν ὁ εὐσεβέστατος Ἰουστινιανὸς θεσπίσῃ «Τοὺς Κανόνας τῶν ἁγίων Συνόδων τὰ ξι ν νόμων ἐπέχειν», μήπως δὲν ἐπεῖχον καὶ πρὶν αὐτοῦ;

Ἐρωτῶμεν· Εἰς ποίους ἄλλους, εἰμὴ τοὺς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀφορισθέντας αἰρετικούς ἐκκλησιαστικούς ἐπέβαλλον σωματικὰς κολλάσεις οἱ ὀρθόδοξοι Βασιλεῖς; (σελ. 25), ἡ μήπως καὶ τότε οἱ κληρικοὶ ἐσύροντο καὶ ἐρρίπτοντο εἰς τῶν κακούργων τὴν φυλακὴν καὶ μόνον· διότι δὲν ὠρκοδοτοῦσαν;

Εἰς τὴν 26 σελίδα ἀφίνομεν τὸν αὐτοσχέδιον διατριβογράφον ἀπορροῦντα, καὶ μὴν ἐμποροῦντα νὰ καταλάβῃ πῶς πολλάκις καὶ οἱ Αὐτοκράτορες ἀπεφάσιζαν ὅλως ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις καὶ πῶς πάλιν οἱ Ἐπίσκοποι καὶ αἱ Σύνοδοι ἀπεφάσιζον ὑποθέσεις ἀνηκούσας εἰς τὸν ἐξωτερικὸν τύπον τῆς Διοικήσεως. Καὶ ὅμως ὕστερον ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀπορίαν συμπεραίνει ὁ ἄνθρωπος ὡς «βέβαιον, ὅτι οἱ Αὐτοκράτορες ἐπεφύλαξαν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἱεραρχίᾳ».

Ἄλλο ἐρωτῶμεν· Ποῦ εὑρεν, ὅτι οἱ Βασιλεῖς ὥριζον τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐορτάς; Ἡ τὴν ὁποίαν ἀναφέρει πρὸς ἀπόδειξιν διάταξις τοῦ Βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ διορίζει, ὅχι τὰς ἐορτάς, ἀλλ' εἰς

ρύττει δὲ τοῦτο καὶ ἡ ὅλη τοῦ συντάγματος ἐπιγραφή (α), διὰ δὲ τῶν ἐπιρρασιῶν τούτων πειρᾶται ὁ φυσικὸς φιλόσοφος, ἔρῳτι φλεγόμενος (ὡς λέγει) τῆς ἀληθείας, ἀνατρέψαι τὸν χριστιανισμόν, ὡς θρήσκευμα δεισιδαῖμον καὶ πανώλεθρον τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων. Ἐκφέρει δὲ τὰς δῆθεν ἀποδείξεις ἐκ τε τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἱστορίας εἰς πάντα τὸν διάκοσμον τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας βλασφημῶν, καὶ Συνόδους ἁγίας καὶ κανόνας Συνοδικούς καὶ πατέρας ἱεροὺς συκοφαντῶν, ὡς πάντα τετολμηκότας διὰ φιλοδοξίαν καὶ φιλαρχίαν ἢ ἐκ θεοβλαβείας, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς Συνόδου τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τελευτῶν εἰς τὸ σχίσμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Τουντεῦθεν δὲ καταλείπων ἥσυχον τὴν ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, συνεχίζει τὰς ἱστορικὰς ἐπιστάσεις ἀπὸ Καρόλου τοῦ Μάγνου λεγομένου μέχρι τῶν αὐτοῦ ἡμερῶν, καὶ μετέρχεται τὰς τε παπικὰς δραματουργίας καὶ τὰς τῶν ἐξ αἰτίας τούτων διαστάντων Διαμαρτυρητῶν καὶ παντοδαπῶν μεταρρύθμιστῶν. Τοιοῦτος ἐκεῖνος. Ἀπαραλλάκτως καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς Ἀληθολόγος «πεζὸς ἰχνεύων οὐχὶ παρὰ Λύδιον, ἀλλὰ παρὰ Δεποττέρειον ἄρμα», περιορίζεται (ὅσον πρὸς τὸ παρόν) (β), εἰς μόνα τὰ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τὴν διοίκησιν αὐτῆς, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν πρώτων ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ προχωρῶν ἐκλογάδην μέχρι καὶ τῶν αὐτοῦ ἡμερῶν καὶ κανόνας ἱερούς, καὶ Συνόδους Οἰκουμενικὰς καὶ πνευματεμφόρους ὡς ἀπὸ τάρροῦ περιφρονεῖ, καὶ τοὺς Πατέρας καὶ Πατριάρχας τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἄρπαγας διαγράφει διὰ φιλοδοξίαν καὶ φιλαρχίαν ἀκόρεστον, καί, τέλος, παρίστησι τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν δουλικῶς ὑποτεταγμένην εἰς τὴν κοσμικὴν τῶν Αὐτοκρατόρων ἐξουσίαν (ὁ κύριος αὐτῷ σκοπός), ἀντιγράφων (ἔστι δ' ὅπου καὶ διαφθείρων) τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν συμφέροντα παραδείγματα ἐκ τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν, πρὸς οὓς αὐτὸν ὁ Δεπόττε-

(α) L'Esprit de l'Eglise ou Considerations philosophiques et politiques sur l'Histoire des Consiles et des PAPES depuis les Apôtres jusque a nos jours (1821).

(β) Λέγομεν ὅσον πρὸς τὸ παρόν διότι ἐφεξῆς ὡς ἀκολουθίαν τῆς παρούσης συγγραφῆς ἐκδώσει καὶ τὰ κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν μετὰ τὸ σχίσμα, συγγράψας ἤδη κατὰ τῶν Παπῶν (ὡς βεβαιοῦσιν οἱ ἀναγνόντες), ἵνα καὶ αὐτὸς εἰς τῶν (ἐξ ὧν ἀντιγράφει) μυρίων παπομαστιγῶν ἀναφανῇ! Ἐὰν δ' ἐφεξῆς (ἵνα δίκαιος ᾖ) συγγράψῃ καὶ κατὰ τῶν Λαυθηροκαλθίνων τότε συμπληρώσει τέλειον τὸ τοῦ Δεποττέρου σχέδιον, μετερχόμενος κατὰ μίαν πάσας τὰς χριστιανικὰς Ἐκκλησίας εἰς δόξαν τοῦ κατ'αὐτὸν λαμπροῦ οἰκοδομήματος, τοῦ Καταστατικοῦ.

ῶν προηγουμένων παρεπόμενον, ἀλλὰ καὶ πολεμούμενον παρ' αὐ-
 τοῦ δι' ὅλης τῆς συγγραφῆς ; Εἴτε (λέγει) κανονικῶς εἴτε
 ἀντικανονικῶς· δίδωσι καὶ τὸ πρῶτον, δίδωσι καὶ τὸ δεύ-
 τερον. Ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, εἴτε νομίμως καὶ ἐνθέσμως,
 εἴτε τὰν ἀπάλιν ἀθέσμως καὶ ἀνόμως καὶ ἀδικῶς ὑπέκειτο ἢ ἐν Ἑλλάδι
 ἐκκλησίᾳ τῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίᾳ, οὐδεὶς περὶ τούτου λό-
 γος· ἀδιάφορον κρίνει πρᾶγμα τὴν ἐκ διαμέτρου μεταξὺ τῶν δύο τούτων
 ἀναντίωσιν· ὥς ἂν εἴπερ ἦσαν ἐκάτερα ταῦτοδύναμα πρὸς ἄλληλα, τό-
 τε ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν, ἢ ὥς ἂν εἴπερ μὴ ἐνυπῆρχεν ἐν τῇ λογικῇ τοῦ
 ἀνθρώπου φύσει συναίσθησις διακριτικὴ τῆς μεταξὺ τοῦ ἀπολύτως
 καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ἐναντίου κακοῦ διαφορᾶς. Ἀλλὰ
 τὸ δόγμα τοῦτο τῆς ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς διαφθορᾶς Πρωταγόραις μὲν καὶ
 ἄλλοις ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις σοφισταῖς ἔξεστι δογματίζειν, τοῖς
 μηδὲν φύσει δίκαιον μηδ' ὅσιον ἢ θεῶν πρεσβεύουσι καὶ διδάσκουσιν
 ὅτι πάντων δὲ μέτρον ἄνθρωπος ἐστὶ (φρονῶν περὶ
 τῶν πρακτέων καὶ μὴ πρακτέων ὅπως ἂν αὐτῷ δόξῃ), καὶ « Νόμῳ
 καλὸν νόμῳ αἰσχρὸν »· ἀνδρὶ δὲ σοφῷ καὶ περὶ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ
 Ἐκκλησιῶν εὐσεβοῶς διαλεγομένῳ οὐδόλως πρέπον νομιζόμεν οὐδὲ
 θεμιτόν, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀποτρίπαιον καὶ ἀθέμιτον, εἰ ἂν πᾶν τὸ ἐν τῇ
 ἁγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ὀρθόδοξων κεκρατηκὸς
 καὶ νενομισμένον ἦεν καὶ παρόμοιον φρονεῖ καὶ μηδὲν διαφέρον, εἴτε
 κανονικῶς κεκράτηκε καὶ τελεῖται, κατὰ τοὺς θεῖους δηλονότι
 κανόνας τοὺς αὐτὴν τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν πίστιν
 κρατύνοντας, εἴτε καὶ τὰν ἀπάλιν ἀντικανονικῶς κατα-
 τολμᾶται, τουτέστιν ἐναντίον τῶν θεῶν τούτων κανόνων, ἢ κατὰ
 παράβασιν ἀμαρτητικὴν, ἢ καὶ (τὸ χεῖριστον) διὰ κοσμικῶν τινῶν
 νομίμων ἀνιέρως ἀθετουμένων καὶ παντόλμως ἀναιρουμένων· καὶ
 ταῦτα μὲν ταύτη. Πῶς δὲ πάλιν καὶ ὑπὸ τίνων, ἅμα διακηρυχθέντος
 καὶ ἐπιγνωσθέντος αὐτονόμου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, συνεκηρύχθη καὶ
 ἐπεγνώσθη ἐν ταύτῳ αὐτοκέφαλος ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ ; Τὸ Ἑλλη-
 νικὸν ἔθνος ἐπεγνώσθη αὐτόνομον ὑπὸ τε τῶν τριῶν Συμμάχων Δυνά-
 μεων καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πρώην αὐτοῦ Δυναστού· ὑπὸ τούτων λοιπὸν
 ἐπεγνώσθη αὐτοκέφαλος καὶ ἡ Ἐκκλησία αὐτοῦ ; ἀλλὰ τοῦτο οὐ-
 δεὶς ἂν εἴποι τὰς φρένας ὑγιής. Ἐπειτα καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς διακη-
 ρύττει πολλαχρὸς τῆς συγγραφῆς, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος (ὡς ὀνομάζει
 τὴν ἐπὶ τῆς Ἀντιβασιλείας πολιτικὴν ἐξουσίαν) αὐτὸ καὶ μόνον διεκῆ-

καὶ νὰ μακροζώησητε εἰς τὸν παρόντα βίον, καὶ νὰ ἀπολαύσητε τῶν αγαθῶν τοῦ Παραδείσου. Ἀμήν.

Τὰ ὑπὸ τῶν ὑποψηφίων τηρηθησόμενα.

Τοῖς δὲ ὑποψηφίοις ὥσάν ὅπου ἀπεφάσισαν νὰ ὑπηρετήσωσι τῷ ἀθανάτῳ Βασιλεῖ, διὰ νὰ γείνωσιν ἄξιοι τοῦ ἀξιώματος ὅπου ἐπεθύμησαν, ἕως οὗ νὰ συγκταριθμηθῶσιν εἰς τὸν χορὸν τῶν ἱερέων, ἐντελλόμεθα νὰ ἀκολουθῶσι τὴν ζωὴν του; κατὰ τὰ ἐπόμενα Ἄρθρα.

Α'. Νὰ μὴ λείπῃ ποτὲ ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Ἐκκλησίαν ἐν τε τῷ Ἑσπερινῷ καὶ τῷ Ὁρθρῷ, καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ Λειτουργίᾳ· ἀλλὰ νὰ παρουσιάζωσιν εἰς μὲν τὸν Ἑσπερινὸν ἀπὸ τῆς θ'. ὥρας ἄχρι τέλους· εἰς δὲ τὸν Ὁρθρον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Μεσονυκτίου ἰστάμενοι μετ' εὐλαβείας· καὶ ἢ ψάλλοντες, ἢ ἀναγινώσκοντες τοὺς κανόνες, ἢ βοηθοῦντες τοῖς ἱερεῦσιν εἰς τὰς ἱερὰς παρακλήσεις. Πάντα ταῦτα μετὰ προσοχῆς καὶ εὐλαβείας ποιεῖτωσαν, καὶ μὴ τῷ σώματι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὴν δὲ ψυχὴν καὶ νοῦν ἀναισχύοντως ἔξω περιπλανάσθωσαν, ὥς ἡμεῖς αὐτοὶ πολλάκις ἔγνωμεν ἐκ πείρας, ὅτε δεήσοιτι τῶν τροπαρίων εἰπεῖν, τότε ἄρχονται τοῦ πτύειν τοὺς δακτύλους ὅπως εὐρόντες τὸ τροπάριον εἴπωσι· καὶ ἐκ τούτου χασμωδίας πρόξενοι γίνονται ἀσυστόλως. Αὐτοὶ ἂν καὶ τῇ τάξει εἶναι ἀνίεροι, τῇ προαιρέσει ὁμῶς εἶναι ἱερεῖς· διὰ τοῦτο χρεωστοῦσι νὰ ἀκούωσιν εὐλαβῶς ὅλην τὴν ἀκολουθίαν ὡς ἱερεῖς, διὰ νὰ ἐνσκηνώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατ' ἄξιαν.

Β'. Νὰ διαβάζωσιν εἰς τὰ ὁσπήτιά των καθεκάστην τὰς ὥρας, καὶ τὰ Τυπικά, καὶ τοὺς εἰκοσιτέσσαρας Οἴκους τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, δεόμενοι αὐτῆς καὶ τοῦ παναγάθου Θεοῦ, διὰ νὰ τοὺς ἀναδείξῃ δοχεῖα καθαρὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ ὅχι νὰ ἀμελῶσι καὶ τὸ Ἀπόδειπνον.

Γ'. Εἰς τὰς πραγματείας των νὰ ζῶσιν εἰρηνικῶς καὶ ἀταράχως μὲ τοὺς συμπραγματευομένους των καὶ συντεχνίας, βιοῦντες κατὰ πάντα ὁμοίως μὲ τοὺς ἱερεῖς κατὰ τὸ β'. Ἄρθρον τὸ πρὸς τοὺς ἱερεῖς.

Δ'. Εἰς τραπέζια φίλων καὶ εἰς γάμους ἂν παρουσιάσωσιν ἐξ ἀνάγκης, νὰ ἀπεράσωσι καθὼς οἱ ἱερεῖς, κατὰ τὸ πρὸς αὐτοὺς ε. Ἄρθρ.

Ε. Βλάσφημος λόγος νὰ μὴν ἐξέλθῃ ποτὲ ἀπὸ τὰ χεῖλη των κατ' οὐδενὸς καθὼς ἐδιωρίσθη Ἄρθρ. ς'.

Αὐτὰ τὰ ὀλίγα μὲν, πολλῶν περιεκτικὰ δέ, ἂν φυλάξῃτε ὑμεῖς οἱ ὑποψήφιοι, θέλει ἀνέλθῃτε εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης πλήρεις χά-

(πλὴν τῶν δέκα καλαμαράτων) τοὺς ἱερεῖς, εἰσήγαγε τέλος ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς ἅπαντας ἀντάρτας, δρομάδας, περιτρίμματα δικῶν, διαμαχομένους οὐ μόνον πρὸς ἀλλήλους ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν! Οὕτω πανταχόθεν τὸ πρᾶγμα δεινοποιεῖ καὶ βαθύνει τὸ τραῦμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀταξίας! Καὶ λίαν εὐφυῶς! διότι τοιοῦτοτρόπως ἔμελλεν ὁ ἄνθρωπος τρανῶς ἀποδείξει τὴν μεγάλην ἀνάγκην τῆς ταχίστης τοῦ κακοῦ θεραπείας, καὶ πῶς αὐτὴν ἐπέφερεν αὐτός, μαλακῇ χειρὶ ψηλαφῶν τὸ θηριῶδες ἔλκος! Μᾶλλον δέ, πῶς αὐτός ὁ μέγας νοῦς δημιουργικῇ τινι παλάμῃ διεκόσμησε χρήματα πάντα, οἷον ἐξ ἀμόρφου καὶ πρωτοκτίστου τινὸς ὕλης (τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀταξίας) κόσμον ἄλλον ἐξαγαγών, ἣν ὠδινεν ἀπ' ἀρχῆς ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν! (α).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Ἐπιστάσεις εἰς τὰς περὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν παρασκευάς, τὰς κατὰ τὴν Ἐπιτροπὴν, καὶ τὸ Σχέδιον, καὶ τὴν Ἐκθεσιν αὐτῆς.

§. α. Ὅπως μὲν μετ' ὀλίγον, ὡς ἦλθεν ἡ Ἀντιβασιλεία, ἐπεχείρησε τὰ πρὸς διάταξιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ἑλλάδος πραγμάτων, ιστορήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (Τμήμ. Β. Κεφ. Α. §. γ). Ἄξιον δὲ καὶ αὐτὸν ἤδη τὸν Μαύρερον ἐπακοῦσαι, πῶς διαγράφει τὴν πραγματείαν.

§. β. «Τοιαύτην (λέγει) τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εὔρηκεν ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Ἀντιβασιλεία. Καὶ ὑπῆρχε λοιπὸν ἀνάγκη δραστηκῆς βοηθείας, ἣν ἐζήτουν καὶ πανταχόθεν» (τίνες καὶ

(α) Τοιαύτην τινὰ τὴν ἀταξίαν, πάγκοινον καὶ πάμφυρτον, δραματουρgeῖ καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ (περὶ οὗ προεῖπομεν) Γαλλικοῦ ὑπομνήματος, παριστῶν αὐτὴν καὶ πρότερον μὲν ἐξυθρίσσαν, πολὺ δὲ μάλιστα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυβερνήτου. «Οἱ ἐπίσκοποι (λέγει) διῆγον, ὅπως τοὺς ἤρεσκε κληρικοὶ κατεφρίνουν τῶν ἐπισκόπων· μοναχοὶ κατεχρῶντο τὰ τῶν μοναστηρίων, οἱ δὲ τινες καὶ ἐνυμφεύθησαν», κτλ. Ταῦτα διηγεῖται μόνον καὶ μόνον, ὅπως καὶ αὐτός ἐξ αὐτῶν ἀποδείξη τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας. Καὶ προπαρασκευάζει ἄρα τὴν διήγησιν τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀταξίας, οἷον μηχανὴν τινα θεατρικὴν, ἐξ ἧς ἔμελλεν ὁ Μαύρερος ἐπιφανήσεσθαι, ἄλλος τις θεὸς ἐκμηχανῆς, καὶ σωτὴρ, κακῷ τὸ κακὸν ἰώμενος, μεγίστῳ τὰ μικρόν!

συνέτρεχον καὶ ἀπέτρεχον κατὰ κόμματα καὶ συστροφὰς οἱ τὴν φημι-
ζομένην μεγάλην Σύνοδον συγκροτήσαντες 36 ἐπίσκοποι τοῦ
Βασιλείου!

Φαίνεται λοιπὸν ἐναργῶς ἐκ τῶν προρρήθέντων, ὅτι οὐχὶ σύμπας ὁ
τῶν ἐπισκόπων ἀριθμός, ἀλλὰ μόνον οἱ πρῶτοι συνελθόντες εἰκοσιδύω
συνεψήφισαν καὶ ἀπεφάσισαν κυρίως καὶ ὀριστικῶς τὸ περὶ τῆς ἀνεξαρ-
τησίας καὶ τῆς διοικητικῆς Συνόδου πρόβλημα, μηδεμίαν ἀνσμείναντες
γνώμην καὶ συμβουλὴν παρὰ τῶν ἄλλων συναδέλφων, οὗτοι δὲ μετὰ
ταῦτα φθάνοντες ἐκ διαλειμμάτων κατόπιν ἐορτῆς (τὸ τῆς πα-
ροιμίας) καὶ οὐδ' αὐτοὶ καὶν συνάμα συνεδριάζοντες καὶ συμβουλευόμενοι
πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' ἅμα, ὡς ἕκαστοι ἤρχοντο, προσκαλούμενοι, ἢ μᾶλ-
λον ἀπαγόμενοι εἰς τὴν Γραμματείαν, ὑπέγραφον ἐκόντες ἄκοντες τὰ
προδεδογμένα. Ἄξια δὲ παρατηρήσεως καὶ τὰ περιστατικὰ τῶν πρῶ-
των συνελθόντων εἰκοσιδύω. 1) Οὗτοι ἦσαν μόλις οἱ ἡμίσεις κανονι-
κοί, οἱ δὲ ἕτεροι ἡμίσεις ἐκ τῶν ἐπηλύδων καὶ προσφύγων Ἀρχιερέων,
ὅλοι οὗτοι πρῶτην (τινὸς ἐπισκοπῆς) καὶ ἄλλοι τι τοῦ λάριοι. 2)
Συνῆλθον οὐχὶ εἰς τόπον ἐλεύθερον καὶ πρόσφορον εἰς τὴν μετὰ παρ-
ρησίας συζήτησιν περὶ τοῦ προκειμένου, ἀλλ' εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Γραμ-
ματείας, ὅπου προσεκλήθησαν. (Καταλαμβάνεις ἤδη μόλις, ἀναγνώσα,
τί διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων αἱ δύο μετοχαὶ «συγκληθέντες καὶ
προσκληθέντες». ἤγουν οἱ ἐπίσκοποι συγκαλεσθέντες
συνάμα εἰς μίαν πόλιν ἀπὸ πάντων τῶν τόπων τοῦ Βασιλείου, προ-
σεκαλέσθησαν εἰς τὴν Γραμματείαν, καὶ ἐκεῖ ἐνεφανίσθη-
σαν, ὡς ὑπήκουι πρὸς τὸν Κυριάρχην! Τὸ Γερμανικὸν πρω-
τόκολλον, ὅθεν φαίνεται μεταπεφρασμένον τὸ Ἑλληνικόν, πρὸς τοῦτο πα-
ραλλήλως ἐκδεδομένον, ἀντὶ τοῦ συγκληθέντων ἔχει εἰσκληθέντων,
einberufenen, πρὸς δὲ τὸ προσκληθέντων ἔχει συνημμένον καὶ
ἐπὶρρήμα, τὸ εὐλαβῶς, respective eingeladenen· ἀλλ' ὁ Ἕλλην
μεταφραστής, καθὰ φίλος ἴσως τῆς πολιτικῆς ἀξιοπρεπείας, παρέβλεψε
τὸ ὡς πρὸς τὸν τόπον, ὅπου συνεκαλοῦντο οἱ ἐπίσκοποι, ὅπωςδήποτε
ταπεινωτικὸν τοῦτο ἐπὶρρήμα!). 3) Ὡς ἐνεφανίσθησαν οἱ προσκληθέντες
οὗτοι καὶ ἤκουσαν παρὰ τῶν περὶ τὸν Γραμματέα τὴν πρότασιν, ἐ-
πειδὴ τινες ἐξ αὐτῶν ἐζήτησαν καιρὸν καὶ τόπον ἡσυχον πρὸς διάσκε-
ψιν καὶ συζήτησιν, ἤκουσαν καὶ αὐτοὶ πρὸς ἀπόκρισιν, ὅτι εἶπεν ὁ
σοβαρὸς ἐκεῖνος Ῥωμαῖος Ποπίλλιος πρὸς τὸν Ἀντίοχον ζητοῦντα καιρὸν
ἵναουλευθῇ περὶ ὧν ἀπῆται παρ' αὐτοῦ ἡ Σύγκλητος τῶν Ῥωμαίων·

λεῖς ἐκεῖνοι εἰς τοὺς αἰῶνας ἅπαντας. Εἰς δὲ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ὁ τοιοῦτος τῶν Ἀρχιερέων ὅρκος ἀντίκει-
ται πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικὰς θεσμούς. Οὐδαμοῦ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκ-
κλησίας οὐδέποτε οὐδεὶς ὀρθόδοξος βασιλεὺς ἀνεγνωρίσθη ὑπέρτατος
κυβερνήτης καὶ δαιτητῆς οὐ μόνον ἐν ταῖς δίκαις τῶν
ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς πνευματι-
κοῖς καὶ Ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι τοῦ Κράτους.
Ὅτι δὲ τοιοῦτον ἀνακηρύττει τὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος τὸ Καταστα-
τικόν, μαρτυροῦσι μάλιστα καὶ τὰ ἄρθρα τὰ ἐφεξῆς (α).

Ἄρθρ. 9. «Εἰς ὅλα (λέγει) τὰ ἐν τῷ τῆς Ἐκκλησίας ἐνεργεῖ ἡ
Σύνοδος ἀνεξαρτήτως ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐξουσίας»!
καὶ ὁμῶς «πρὶν ζητηθῇ ἡ ἔγκρισις (τὸ ἐνεκρίθῃ) τῆς Κυβερνήσεως,
δὲν ἡμπορεῖ νὰ κοινοποιηθῇ οὐδὲ νὰ ἐκτελεσθῇ
καμμία Συνοδικὴ ἀπόφασις». Ὡστε πάλιν εἰς τὰ ἐν τῷ
τῆς Ἐκκλησίας οὐκ ἐνεργεῖ ἡ Σύνοδος ἀνεξαρτήτως
ἀπὸ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας! Τοῦτ' ἔστιν ἐκεῖνο τό, «τῇ μὲν χειρὶ
οἰκοδομεῖν, τῷ δὲ ποδὶ καταλύειν». Καὶ ποῖα τὰ
ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας; Ὁρίζονται καὶ ταῦτα ῥητῶς (Ἄρθρ. 10). Ἡ
περὶ τῶν δογμάτων διδασκαλία, τὸ εἶδος καὶ ἡ
ἐκτέλεσις τῆς λατρείας, ἡ ἐκτέλεσις τῶν
καθηκόντων ἐκάστης τάξεως τοῦ Κλήρου, ἡ θρη-
σκευτικὴ διδασκαλία τοῦ λαοῦ, ἡ Ἐκκλησιαστικὴ
πειθαρχία, ἡ δοκιμασία καὶ χειροτονία τῶν
ἐκ τοῦ Κλήρου, ἡ καθιέρωσις κτλ. καὶ αὐτὴ τέλος ἡ
δικαιοδοσία εἰς τὰ τῆς συνειδήσεως (ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ἐξο-
μολογήσεως δηλονότι) κτλ. Καὶ λοιπὸν ὅλη ἡ περὶ τὸ διδάσκειν καὶ
ἐργουργεῖν καὶ διοικεῖν τὸ σῶμα τῶν πιστῶν ἐξουσία τῆς Ἐκκλησίας

(α) Περὶ τοῦ ὅρκου τῶν Ἀρχιερέων βλ. καὶ ἐμπροσθεν (Κεφ. γ. §. 16). Ση-
μείωσαι δὲ ὅτι εἰς τὸν ὅρκον τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ διοικούσης Συνόδου ὁ Αὐτοκράτωρ
οὔτε ἀρχηγὸς οὔτε κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας ὀνομάζεται, ἀλλὰ μόνον ἀνώτατος
κριτὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνόδου (ὡς ἐκδικὸς δηλονότι τῆς ἐκκλησιαστικῆς
εὐταξίας καὶ κοινὸς ἐπιστημονάρχης τὰς συνοδικὰς ψήφους κατὰ τοὺς ἱεροὺς κα-
νόνας ἐπικυρῶν). Αὐτὴν δὲ τὴν διοικοῦσαν ἀγιωτάτην Σύνοδον ὁ
αἰοίδιμος Αὐτοκράτωρ ἐπέγνω καὶ ἀνεκήρυξεν ὅτι ἔχει τιμὴν καὶ δύναμιν
καὶ ἐξουσίαν Πατριάρχου κτλ. (βλ. Πέτρου Ἐκκλησ. Κανονισμ. σελ.
91—92. Μόσχ. 1777).

ΤΟΜ. Γ΄.

15.

ρομοίως δὲ ἐτιμᾶτο καὶ ἡ τῶν Ἱεροσολύμων Ἐκκλησία (τὴν ὁποίαν ἡ Β'. Σύνοδος ὀνομάζει Μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ πρὸς τὸν Πάπαν Δάμασκον ἐπιστολῇ), ἃν καὶ αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ πατριαρχικά πρεσβεῖα ἐκηρύχθησαν ὑπὸ τῆς Β'. Οἰκουμενικῆς καὶ τῆς Δ'. τῆς ἐν Χαλκηδόνι, «Πανταχοῦ τοῖς τῶν Ἀγίων πατέρων ὁροις ἐπομένης» (Κανόν. κή), πῶς λοιπὸν (ὡς λέγει σελ. 15) καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Πατριαρχῶν μόνοι καὶ καθ' ἑαυτοὺς οἱ χριστιανοὶ Αὐτοκράτορες εἶχον τὴν ἐξουσίαν νὰ μετακινῶσι τὴν τοιαύτην τάξιν, ἀνυψοῦντες Ἐπισκοπὰς εἰς Ἀρχιεπισκοπὰς; κτλ. Φέρει εἰς ἀπόδειξιν τὸν Κύπρου Ἐπίσκοπον, τὸν ὁποῖον ὁμῶς αὐτὸς πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν παράγραφον ὁμολογεῖ, ὅτι τὸν ἐκήρυξεν αὐτοκέφαλον ἡ Γ'. Σύνοδος, ἐπεκύρωσε δὲ μόνον ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος (μ' ὅλον ὅτι καὶ τοῦτο λέγει σαθρόν· διότι τὰ προνόμια τῆς Κύπρου δὲν τὰ ἐχάρισε πρώτη ἡ Γ'. Σύνοδος, ἀλλὰ ἀνέκαθεν προϋπάρχοντα, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀντιοχείας πολεμούμενα, τὰ ἐβεβαίωσε καὶ τὰ διεκήρυξε· (βλ. τῆς Γ. καν. ή). Φέρει παράδειγμα καὶ τὸν Ἰβηρίας, ἀλλὰ καὶ τοῦτον αὐτὸς πάλιν εἶπεν, ὅτι ἀνηγόρευσε αὐτοκέφαλον ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ Σύνοδος. Φέρει, τέλος, καὶ τὸν Βουλγαρίας, τὸν ὁποῖον λέγει ὅτι ἀνήγαγεν ὁ Ἰουστινιανὸς εἰς Ἀρχιεπίσκοπον πατριαρχικά δικαιώματα ἔχοντα (τοῦτο λέγει μετριώτερον, διότι ἐν τοῖς προλαβοῦσι (σελ. 10) εἰπὼν, ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνύψωσε τὴν Ἐπισκοπὴν τῆς πατρίδος του εἰς Πατριαρχεῖον, δὲν εἶπεν ἀλήθειαν)· προσθέτει δὲ πρὸς ἀπόδειξιν καὶ αὐτοῦ τοὺς λόγους τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐκ τῆς Νεαρᾶς αὐτοῦ διατάξεως. Καὶ τί λέγει ὁ Ἰουστινιανός; «Θεσπίζομεν τὸν κατὰ καιροῦς Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Α'. Ἰουστινιανῆς.... ἐν ταῖς ὑποκειμέναις αὐτῷ ἐπαρχίαις τὸν τόπον ἐπέχειν τοῦ Ἀποστολικοῦ τῆς Ῥώμης θρόνου, κατὰ τὸν ὀρισθέντα (ἀνάγνωθι κατὰ τὰ ὀρισθέντα) ἀπὸ (ἀνάγνωθι ὑπὸ) τοῦ ἁγίου Πάπα Βιγιλίου, κτλ.

Ἄν λοιπὸν ὅσα ὁ Ἰουστινιανὸς ἐκύρωσε διὰ θεσπίσματος προνόμια τῆς πατρίδος του, ὠρίσθησαν καὶ ταῦτα πρότερον ὑπὸ τοῦ Πάπα Βιγιλίου, συνοδικῶς χαρισαμένου τὸ αὐτοκέφαλον εἰς τὴν Ἀἰουστίνιαν (ἥτις ὑπέκειτο τότε εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ῥώμης), ποῦ λοιπὸν μένουσιν ὅσα εἶπεν ὁ φυλλαδιοσυντάκτης περὶ τῆς ὑπερτά-

τηγορίαν ἀμφίβολον κατέστησεν ἐπισυνάψας, ὡς ἂν μέγα τι κα-
κὸν καὶ τὸ ἐφεξῆς, «ὅτι καὶ οἱ χειροτονηθέντες ἦσαν
συνήθως ἑγγαμοιχωρικοί»! Ἡγνώνει λοιπὸν ὁ ξένος Μαύ-
ρερος, ὅτι, καθὼς ἦσαν ἐπ' αὐτοῦ συνήθως, οὕτως ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρ-
χον ἐν Ἑλλάδι (καὶ καθ' ὅλην τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν) ἑγγαμο-
ιερεῖς, καὶ εἰς χωρία καὶ εἰς πόλεις κατὰ νόμους χειροτονούμενοι
πολλῷ δὲ μᾶλλον ἀγνοεῖν ἠδύναντο, τί ποτε κυρίως ἐστὶ τε καὶ λέγε-
ται κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνες τὸ ἐπὶ χρήμασι χειροτονεῖν. Πλὴν ἀλλ'
ἴσως ταύτην τὴν παρανομίαν οὐκ ἔπλασεν ὁ Μαύρερος αὐτός, ἀλλ' ἐ-
μαθε παρ' ἐκείνων, οἵτινες εἰσῆγον καὶ αὐτὴν τὴν ἐξ αὐτῶν τῶν τῆς
Ἑλλάδος ἐπισκόπων κατασταθεῖσαν Σύνοδον καυχωμένην καὶ ἄκουσαν
τὴν δειλαίαν ὅτι, μετὰ τῶν ἄλλων τῶν καλῶν αὐτῆς κατορθωμάτων
κατέπαυσε καὶ τὴν ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν (βλ.
Τμήμ. Β. Κεφ. Ε. §. α. σημ.). Τελευταῖον οἱ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας
Ἀρχιερεῖς (πολλαχοῦ δὲ καὶ οἱ πρωτοῖερεῖς καὶ αὐτοὶ τῶν χωρίων οἱ
ἐφημέριοι) ἔχουσιν ἀνέκαθεν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀποστολικῶν χρόνων παρα-
λαβόντες τὸ δικάζειν τοὺς προσερχομένους χριστιανούς, «ἅν τις
πρᾶγμα ἔχη πρὸς τὸν ἕτερον» (α), εἰρηνοποιοῦντες τοὺς
διαδίκους, καὶ φίλους σπουδάζοντες ποιεῖν, καὶ δὴ καὶ ποιοῦντες, ὧ
Μαύρερε, πολὺ τῶν σῶν εἰρηνοδικείων ἀδαπανητότερον καὶ ταχύ-
τερον, εἰ δὲ θέλεις, ἔστιν ὅτε καὶ δικαιοτέρον. Ἄλλ' ὅτι (καθὼς λέγεις)
ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως οἱ δικάζοντες δίκας κοσμικὰς ἀρχιερεῖς ἐλάμ-
βανον ἐκ τούτου καὶ μεγάλαν χρημάτων κεφάλαια, περὶ
τούτου σὺ πρῶτος σαυτὸν συκοφάντην ἐλέγχεις, ὁμολογήσας ἐν τοῖς
ἐμπροσθεν πτωχεύουσάν τὴν Ἑλλάδα! Ἐπειτα καὶ τὰς
δίκας τὰς κοσμικὰς καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν ἐδίκάζον, ὡς ἐπὶ τὸ
πλεῖστον, αἱ κοσμικαὶ ἀρχαί. Εἰς τὰς νήσους ἔκρινον οἱ προὔχοντες
καὶ οἱ σύνδικοι, καθὼς καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως. Κατὰ δὲ τὴν Πε-
λοπόννησον καὶ τὴν χέρσον Ἑλλάδα παρέπεμπε τὰς δίκας ἡ Διοίκησις
εἰς Ἐπιτροπάς καὶ αὐτοὶ οἱ Δημογέροντες ἐξετέλουν τὰ καθή-
κοντα τῶν εἰρηνοποιῶν κριτῶν. Σώζονται δὲ καθ' ἡμᾶς
δικαστικαὶ τινες πράξεις καὶ ἀποφάσεις τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν (κατὰ
τὸν ὀργανικὸν νόμον τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ πρώτης Ἐθνικῆς Συνελεύσεως)
ἀπὸ τοῦ 1822 καὶ ἐφεξῆς μέχρι καὶ τῶν ὕστερον ἐπὶ Κυβερνήτου

(α) Α. Κορινθ. γ. 4, 2. πρὸλ. Ἀποστολ. Διαταγ. 6. μς. μζ. κτλ.

τὸ διορίζον τὰ πρόσωπα τῆς διοικούσης Συνόδου! Κατὰ δὲ, τέλος, τὴν 26 Ἰουλίου ἐνεφανίσθησαν καὶ ὑπέγραψαν ἄλλοι τρεῖς ὁμολογήσαντες τελευταῖον τὰ τῶν προτέρων, καὶ οὕτω συνεπληρώθη τὸ Πρωτόκολλον, ἀφ' οὗ ἤδη ἐξεδόθη τό τε Καταστατικὸν καὶ τὸ Συνοδικὸν διάταγμα. Οὕτως ἀντὶ μιᾶς ὁλοκλήρου καὶ ὁλομελοῦς καὶ πληρεστάτης Συνόδου τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ Ἀρχιερέων (ἡ ὅλου τοῦ Κλήρου, ὡς εἶπε πρὸ μικροῦ τὸ Ἰπόμνημα) συνῆλθον τέσσαρα κόμματα ἐπισκόπων, ἐμφανιζόμενοι κατὰ καιροὺς εἰς τὴν Γραμματεῖαν, οἵτινες ἅμα τε ἐμάνθανον, καὶ ἀπεδέχοντο τὸ πρόβλημα, παρακολουθοῦντες οἱ δεῦτεροι τοὺς πρώτους, τοὺς δὲ δευτέρους οἱ τρίτοι, καὶ τούτοις οἱ ἔσχατοι. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Γραμματέα κρυφίως ἐγέλων βλέποντες ἤδη τὴν ἄγραν ἐν τοῖς δικτύοις, οἱ δὲ ταλαίπωροι Ἀρχιερεῖς συνέτρεχον ἀσθμαίνοντες, καὶ βαθμηδὸν (ὡς λέγει τὸ Πρωτόκολλον), τουτέστιν ἄλλοι μετ' ἄλλους ζωγρούμενοι ὑπέγραφον. Ἐφοβεῖτο δὲ δικαίως ἡ σοφὴ τῆς Ἀντιβασιλείας πολιτικὴ τὴν εἰς ἓν ἄθροισμα καθολικὸν καὶ πλήρες συνέλευσιν καὶ συνεδρίασιν τῶν Ἀρχιερέων, ὅπου ἠδύναντο γεννηθῆναι πολλαὶ συζητήσεις καὶ σκέψεις ἀντιβαίνουσαι πρὸς τοῦ Σχεδίου τοὺς σκοπούς, καὶ οἱ συνετώτεροι πληροφορῆσαι τοὺς ἀπλουστέρους (καὶ μάλιστα ἐὰν ἡ ὁμήγυρις συνηδρίαζεν ἔξω τοῦ Γραφείου τῆς Γραμματείας!). ὅθεν ἡχημαλώτιζε τοὺς Ἀρχιερεῖς πρὸς ὑπογραφὴν κομματικῶς καὶ διερρήγμένως, ἵνα μὴ δυνηθῶσι συνελθόντες ἀπαξάπαντες συμβουλευθῆναι συζητήσαντες περὶ τοῦ πρακτέου. Τὴν δὲ τοιαύτην διάρρηξιν τῶν προσκληθέντων ἐπισκόπων κατάρθωσεν εὐτυχῶς ἡ Γραμματεία πέμψασα τὰς ἐγκυκλίους πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολάς τῆς προσκλήσεως κατὰ διορίας ἡμερῶν, πρὸς ἄλλους μὲν ταχύτερον (ὅσους ἔκρινε προσφωρότερος), πρὸς ἄλλους δὲ (τοὺς ὑπόπτους) βραδύτερον. Ὡς δὲ παρῆσαν οἱ πρῶτοι συγχληθέντες εἰκοσιδύω, ἔχουσα ἤδη πλείονας τῶν ἡμίσεων (διότι πάντοτε ἀπέβλεπε τὴν πλειονοψηφίαν), προσεκάλεσεν αὐτοὺς ἡ Γραμματεία, καὶ παρέλαβε τὴν παρ' αὐτῶν ἑγγραφὴν καὶ κεφαλαιώδη καὶ περὶ τῶν ὅλων διακριτικὴν γνώμην (ἣν ὑπέγραψαν ὕστερον καὶ οἱ λοιποὶ), καὶ παρευθὺς διέλυσε τὴν Συνέλευσιν, οὐδ' ἐγένετο πλέον κοινὴ συνέντευξις καὶ συνεδρίασις τῶν ὑστέρω ἐρχομένων πρὸς τοὺς πρώτους, οὐδ' εἶδον ἀλλήλων τὰ πρόσωπα συνάμα τότε συναχθέντες εἰς ἓνα τόπον ὅλοι οἱ 36 ἐπίσκοποι· ἀλλ' ὡς Αἰγυπτίων τινῶν μετὰ Ἰβραῖμου πάλιν ἢ νέων ἄλλων πολεμίων ἐπερχομένων εἰς τὴν πόλιν, οὕτω βιαίως καὶ ἐσπευσμένως

ἐν πνεύματι μὴ ἀναγνώριζουσα κτλ. (ὡς ἐκφράζονται ἐν τῷ Πρωτο-
κόλλῳ ἀπαράλλακτα. Βλ. Τμήματ. Β. Κεφ. Β. §. 6. σελ. 167)»
Ἄλλ' ὁ σοφὸς Μαύρερος ζωγραφῶν τὴν Συνέλευσιν ἐκείνην, ἐξέπεσε
καὶ εἰς τινὰς αὐτεξελέγκτους ὑπερβολάς, αἵτινες κηλιδοῦσι τὴν ἀκρί-
βειαν τοῦ ἱστορικοῦ. Ὡς ἂν τινὰς ἱλαρὰς ζεφύρου πνοάς, ὡς ἡλιακὰς
ἀκτῖνας, ἐλευθέρως ἐκχυθείσας διαγράφει τὰς γνώμας τῶν Ἀρχιερέων
ἐκείνων, διότι οὐ παρουσία ζε καὶ αὐτὴ ἡ ἐπὶ τῶν συνδιαλέξεων
Ἐπιτροπῇ, ἡγουν διότι οὐ παρουσία ζε καὶ αὐτὴ ἡ Κυ-
βέρνησις (καθότι ἡ Ἐπιτροπὴ συνίστατο πάλιν ἐκ τοῦ Γραμματέως
τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν ὑπουργικῶν Συμβούλων!). Ἄλλ' ἡμεῖς
οὐδόλως ἐξετάζομεν, ἂν εἰς ἐλευθέρᾳ ἀνθρώπων οἰανδὴποτε συνέ-
λευσιν δύναται παρουσιάζειν ἀνυπόπτως καὶ ἡ κυριαρχικὴ ἐ-
ξουσία συζητοῦσα περὶ πνευματικοῦ πράγματος, οὔτινος θηρεύει τὸν
σφετερισμόν. Ἐρωτῶμεν μόνον τὸν Μαύρερον τὸ ἐφεξῆς. Εἰς ποίαν
ἄρα Σύνοδον ἐκκλησιαστικὴν ποία νόμιμος ἐξουσία καθί-
στησιν ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς ὑπαλλήλων ἰδίους αὐτῆς ἐπιτρόπους δι-
ευθύνοντας πρὸς ἴδιον αὐτῆς κέρδος (ἢ πρὸς τίνα σκοπὸν ἄλλον
ἔμελλον διευθύνειν;) τὰς μετὰ τῶν Ἀρχιερέων συνδια-
λέξεις; Γνώμας ἐλευθέρους ἐζήτει παρὰ τῶν Ἀρχιερέων ἢ Κυβέρνησις;
καὶ πάλιν καθίστα (ἐαυτῆς) Ἐπιτροπὴν διευθύνουσαν τὰς
μετὰ τῶν Ἀρχιερέων συνδιαλέξεις! καὶ ταῦτα, περὶ πράγματος οὕτως
ὀριστικῶς καὶ συντόμως προβεβλημένου! καὶ πρὸς τούτοις (κατ' αὐτὸν
τὸν Μαύρερον) ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος ὑπάρχοντος ἤδη πραγματικῶς, καὶ
πανδημῶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐψηφισμένου, δηλαδὴ τῆς ἐκκλησια-
στικῆς ἀνεξαρτησίας! Καὶ ὅμως αὕτη πάλιν ἡ συν-
διαλεκτικὴ Ἐπιτροπὴ ἀφ' οὗ πρὸς τὴν Συνέλευσιν ἀνήγ-
γειλε καὶ ἀνέπτυξεν ἀποχρώντως τὸν σκοπὸν τῆς συναθροίσεως αὐ-

θόλου καὶ τῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησιῶν τὸ μόνιμον κέντρον, διοικου-
μένη καθ' οὓς αὐτὸς ἐθέσπισε κανόνας! ἀποδέχεται δὲ καὶ τὸ Ἀποστολικὴν
χάριν ὠραϊσμοῦ. Μόνον τὸ Ὁρθόδοξος καὶ τὸ Ἀνατολικὴ καταδικάζει
εἰς λήθην διηνεκῇ, τὸ μὲν, ὡς διασταλτικὸν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῶν ἄλλων
τῶν μὴ ὀρθοδόξων παρ' αὐτοῖς νενομισμένων Χριστιανῶν (οὓς αὐτὸς πάντας
συναγελάζει εἰς μίαν παγκόσμιον Ἐκκλησίαν, κατὰ τὸ λουθηροκαλβι-
νικόν, ἢ φιλόσοφον καὶ φιλόανθρωπον ἀξίωμα)· τὸ δὲ Ἀνατολικὴν ὡς ἀν-
τιδιαστελλόμενον πρὸς τὴν Δυτικὴν, καὶ ὡς σύνηθες παρ' ἐκείνῃ τῇ δούλῃ
τῇ Πατριαρχικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ πάσαις ταῖς λοιπαῖς τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώ-
ματος.

τερον γνωρίζει, παρὰ τὴν διαμόρφωσιν ἀνεξαρτήτου Ἐκκλησιαστικῆς ἐθνικῆς; » (α).

§. θ. Ταῦτα μόνον ἐκρίναμεν ἰδιαιτέρας ἐπιστασίας καὶ ἐπικρίσεως ἄξια, πρὸς διασάφησιν τῆς ἱστορίας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ἑλλάδος συμβεβηκότων. Τᾶλλα δὲ τὶ μετὰ τὴν πρώτην τῆς Συνόδου περίοδον καὶ ἐφεξῆς ἐπακολουθήσαντα καταννοεῖ ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐξ αὐτῆς αὐτῶν τῆς ἀπλῆς ἐκάστου διηγήσεως, παρ' ἣ προσεθήκαμεν ἀμέσως καὶ τινὰς ἀναγκαίας παρατηρήσεις. Τοιαύτας ὁ καιρὸς εἰς τὴν πολυπαθεστάτην Ἑλλάδα κατήνεγκε τραγωδίας, σιγῆς μὲν καθ' ἑαυτὰς καὶ σκότους καὶ λήθης ἄξιας, ἀλλ' ὅμως ἱκανὰς δηλῶσαι σαφῶς τὴν οὐχὶ πάντως σιωπητέαν παροῦσαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κατάστασιν, καὶ τὴν φανεράν καταδρομὴν τῆς πατρώας Ὁρθοδοξίας! Ποῖα δὲ καὶ πόσα τὰ μέσα τῆς τοιαύτης πολυειδοῦς καταδρομῆς, συμπεραίνονται μὲν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἱστορίας· ἀνακαιφαιλοῦμεν δὲ ταῦτα καὶ ἡμεῖς, βοηθοῦντες τῇ μνήμῃ τοῦ ἀναγνώστου.

Α) Αὕτῃ τῆς Ἐκκλησίας ἡ καταδούλωσις ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν. Καὶ ἡ Σύνοδος καὶ οἱ κατὰ τόπον Ἐπίσκοποι (πλὴν δύο ἢ τριῶν, καὶ τούτων καταφρονουμένων) ἀπέβησαν δειλοὶ καὶ ἄθυμοι καὶ ψυχροί, οἱ δὲ τινες καὶ κόλακες τῶν αὐλικῶν, τῶν ὑπουργῶν, τῶν γραμματέων, τῶν διοικητῶν, τῶν δημάρχων αὐτῶν (διότι ἐξ ὅλων τούτων ἐξήρτηνται). Διὸ καὶ ῥαδίως οἱ τοιοῦτοι προδιδούσι τὸ πᾶν, θηρεύοντες τὴν εὖνοιαν τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ἀναδειχθῶσι μέλη τῆς κατ' ἔτος ἀλλασσομένης Συνόδου. Καὶ οἱ τοιοῦτοι (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον) ἀναδείκνυνται. (Σπανίως ἐκλέγονται οἱ Κυνουρίας· καὶ οὗτοι δὲ κραυγάζοντες ὀλιγάκις εἰσηκούοντο, καθὼς ἴδομεν εἰς τὴν ἱστορίαν). Διὸ καὶ καταφρονοῦνται παρὰ τε λαϊκῶν πολλάκις καὶ παρ' αὐτῶν τῶν κληρικῶν· καὶ οὕτως ἐξέλιπε σχεδὸν καὶ ἀπεσθῆσθαι πᾶσα ἡ πνευματικὴ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν Κυβέρνησιν ἐξουσία καὶ πειθαρχία.

Β) Ἡ ἄκρα πενία καὶ τῶν Ἐπισκόπων καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ κλήρου παντός, ὅστις ἀναγκάζεται πάντα στέγειν καὶ ποιεῖν, ἵνα πορισθῇ τὸ καθ' ἡμέραν, ἀμελουμένης πάσης πνευματικῆς ἐπισκέψεως καὶ νοουθεσίας τοῦ ποιμνίου.

Γ) Πολλὰ τῆς κατὰ Μαύρερον νομοθεσίας ἄρθρα, διατεταγμένα διὰ πολιτείαν ἐθνικῶν μᾶλλον ἢ χριστιανῶν ὀρθόδοξων.

(α) Schmidt Krit. Gesch. der Neugr. und der Russ. Kirche pag. 196.

ἐλθόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα (μόλις τῷ 1829 μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν, εἰς ὧν τὴν τάξιν ἀνῆκον, Φαναριωτῶν) ὑπῆρχον οἱ αὐτοὶ καὶ σύμβουλοι τῆς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας. Καὶ αὐτὸς δέ, τέλος, ὁ Γραμματεὺς Κ. Τρικούπης προήδρευε τῆς ἐπιτροπῆς. Ὡστε αὐτὴ ἡ Κυβέρνησις, ἥτις κατέστησε τὴν ἐπιτροπὴν, ἵνα κατὰ συνείδησιν ἐλευθέραν περὶ ὧν συνέστη γνωμοδοτήσῃ, αὐτὴ πάλιν ἡ Κυβέρνησις διὰ τοῦ γραμματέως καὶ τῶν συμβούλων (ἀγνοοῦμεν κατὰ τίνας νόμους) διώκει τὴν ἐπιτροπὴν περὶ τὸ σύνταγμα τοῦ Σχεδίου. Καὶ τοῦτο δὲ πάλιν συνέταττον αὐτοὶ τε οἱ δύο σύμβουλοι τῆς Γραμματείας, καὶ μάλιστα Θεόκλητος ὁ Φαρμακίδης, οὗ τινος ἡ γνώμη ἐν πᾶσιν ἐνίκη, καὶ ἤρεσκε τῷ προέδρῳ· συνεφώνουν δέ, τέλος, καὶ οἱ ἄλλοι, πλὴν τινῶν μικρῶν διαφορῶν, ὡς φαίνεται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν Συνεδριάσεων. Καὶ εἰς μὲν τις ἐκ τούτων τῶν τριῶν καθ' ἑκάστην συνεδρίαν ἀνεγίνωσκε τὰ προγεγραμμένα καὶ συνεζήτουν πρὸς ἀλλήλους οἱ τρεῖς. Οἱ δὲ δύο ἀρχιερεῖς ἤκουον σιωπῶντες (εἰ δέ ποτε πρὸς λαμπράν τινα τοῦ Σχεδίου παρανομίαν ἀντέλεγον, ἐπεπλήττοντο καὶ ἐπεστομοῦντο, ἢ καὶ παρεωρῶντο μηδεμιᾶς ἀποκρίσεως ἀξιούμενοι, καὶ πολλάκις ἀναστάντες πρὸς ἀφανῆ τινι γωνίᾳ ἐδάκρυον, καὶ πάλιν ἐξ ἀνάγκης καὶ δειλίας ἐπέστρεφον εἰς τὸν κύκλον τῆς Συνεδρίας, ὡς αὐτὸς ὠμολόγει ὁ μακαρίτης Ἀρδαμερίου)· ὁ δὲ Νοταρᾶς νευστάζων κάραν ἔρρεγχε· καὶ ὁ πρόεδρος ἐπεψήφισε! Καὶ λοιπὸν ἡ ἐπταμελὴς αὕτη ἐπιτροπὴ οὔτε νομίμως καὶ ἀνυπούλως συνέστη, οὔτε ἐλευθέρως καὶ εὐσυνειδήτως ἐνήργει περὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ Σχεδίου· ἀλλὰ κατέστη προηγουμένως καὶ ἐξεπίτηδες, οἷόν τι προσκήνιον ἢ καὶ προαγὼν τοῦ παρὰ τῇ Κυβερνήσει μεμελετημένου δράματος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Β'. Τὰ κατὰ τὸ Σχέδιον.

Ἐπιστάσιαι.

§. ι. Ἐπιγραφὴ «Σχέδιον Κανονισμοῦ ἢ Συντάγματος Ἐκκλησιαστικοῦ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος». — Νέαν λοιπὸν κανόνων διάταξιν, καὶ πολιτικοῦ τινος (καθὼς φαίνεται) συντάγματος παρόμοιον (πολὺ τοῦ παρὰ τοῦ Φωτίου συνταχθέντος Νομικοῦ συντάγματος διάφορον) ἐσχεδίασεν ἡ Ἐπιτροπὴ τὸ σύνταγμα τοῦτο τὸ ἐκκλησιαστικόν, καὶ τοῦτο διὰ μόνην τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος! Τοῦτο λέγει ἡ

καὶ διαμαρτυρόμενοι ὑπὲρ τῶν ἱερῶν κανόνων) τὴν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καταπραχθεῖσαν Διακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, ἥτοι τὸ Καταστατικὸν (καὶ αὐτὸς δὲ ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ κανόνι θεωρεῖ ὡς ἀναγκαίαν τὴν εἰς κήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου « γ ν ὡ μ η ν καὶ σ υ γ κ α τ ᾱ θ ε σ ι ν τοῦ ἐ κ κ λ η σ ι α - σ τ ι κ οῦ κ υ ρ ι ᾶ ρ χ ο υ »). γ) Κατὰ τοὺς ἱεροὺς τούτους κανόνας οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἑλλάδος ἀποστάντες τοῦ Πατριάρχου ὑπεύθυνοι γεγόνασιν τῆς καθαιρέσεως καὶ οἱ κοινωνήσαντες αὐτοῖς κτλ. Κατὰ τούτους λοιπὸν ἡ πρᾶξις τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακηρύξεως ὑπ' αὐτῶν ἐξελέγχεται τῶν θείων θεσμῶν καὶ καταδικάζεται ὡς πανάθεσμος καὶ ἐναντία τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ὁρθοδόξων. δ) Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς βάσιν καὶ δικαίωμα τῆς πράξεως ταύτης ἔθετο τὴν αὐτεξουσιότητα καὶ αὐτονομίαν τοῦ ἔθνους. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς ταύτην οὐχ εὐρίσκει κανόνα ῥητῶς ἐναντιούμενον, ἀκατάκριτον λοιπὸν καὶ ὁσίαν μονοῦ καὶ χριστιανοῖς ὀρθοδόξοις πρέπουσαν ἀποφαίνεται τὴν πρᾶξιν τῆς αὐτοκεφάλου διακηρύξεως, ὅθεν καὶ ἀδιάφορον θεωρεῖ τὴν προϋπάρχουσαν εἴτε κανονικῶς εἴτε μὴ κανονικῶς ὑπὸ τὸν Πατριάρχην ὑποταγὴν τῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπισκόπων, ὡς τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας δυναμένης τάχα δικαιωματικῶς τοὺς ἱεροὺς κανόνας διὰ νόμων καταργεῖν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἄγει προφανῶς εἰς τὸ βάραθρον ἐκείνου τοῦ δυσσεβοῦς ἀξιώματος, τοῦ συμφύροντος τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν πολιτείαν καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τοῖς τοῦ Καίσαρος. Οἱ δὲ διὰ τοῦ παναγίου πνεύματος θεσπισθέντες καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν στηρίζοντες Ἀποστολικοὶ καὶ Συνοδικοὶ θεσμοὶ πρὸς πᾶν ἀφορῶσι τὸ κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην πλήρωμα τῆς Ὁρθοδοξίας, καὶ οὔτε αὐτόνομα καὶ αὐτεξούσια διακρίνουσιν ἔθνη, οὔτε δοῦλα καὶ ὑπεξούσια· « Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔστι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος »· καταρτίζουσι δὲ πάντας τοὺς λαοὺς εἰς πᾶν εἶδος πολιτεύματος, καθοδηγοῦντες « εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ ». « Τοὺς ἱεροὺς θεσμοὺς εὖρημα μὲν καὶ δῶρον εἶναι Θεοῦ, δόγμα δὲ φρονίμων τε καὶ θεοφόρων ἀνθρώπων, ἐπανόρθωμα δὲ τῶν τε ἐκουσίων καὶ τῶν παρὰ βούλησιν ἁμαρτημάτων καὶ πολιτείας εὐσεβοῦς τε καὶ πρὸς τὴν ἀτελεύτητον ζωὴν ἀγούσης κανόνα », ὁ τρισόλβιος αὐτὸς καὶ σοφώτατος καὶ θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων διδάσκαλος ἀποφαίνεται Φώτιος (Νομοκάν. Προοιμ.). ε) Ὁ δὲ συγγραφεὺς καὶ νόμον ἀπαιτεῖ βασιλικὸν τὸν ἀπαγορεύοντα τὸ παράνομον τῆς εἰρημένης

να δὲ πάλιν ἐξ ἀρχαίων χρόνων κεκρατηκυῖαν συνήθειαν, ἐδίκαζον οἱ μητροπολίται καὶ πολιτικὰς ὑποθέσεις, καὶ ἐντεῦθεν ἐκέρδαινον χρήματα μεγάλα καὶ πολλὰ κτλ. (α) — Ταῦτα μέχρι τοῦδε ὁ συγγραφεύς. Ἡμεῖς δὲ (καὶ πᾶς τις, νομίζομεν, δίκαιος τῶν πραγμάτων κριτής) ἀποροῦμεν, βλέποντες τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ σφάλματος εἰς σφάλμα γυνναίως ἐγκυβιστῶντα! Ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος συνέστησεν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν (ὡς ὀλόκληρον δηλονότι σύστημα πιστῶν, ἰδίαν ἐκκλῆστον τεταγμένην ἀρχὴν διοικητικὴν ἢ πῶς ἂν ἄλλως λέγοιτο Ἑκκλησία; μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὸς τὴν ἀτοπίαν τοῦ πράγματος αἰσθανθεῖς· διότι νῦν μεταβαλλόμενος οὐκέτι λέγει ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ κληρὸν ἑλληνικόν!). Ἦδη δὲ τὸν κληρὸν τοῦτον τὸν ἑλληνικὸν εἰσάγει ἀνεξάρτητον καὶ ἀκέφαλον· δηλονότι «πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα!» Καὶ λοιπὸν ὥφειλε καὶ ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς προτάσεως συνιδεῖν ὅτι, ἂν ἐκ τῶν πολέμων ἐξέπεσεν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἡ προτέρα ἐκκλησιαστικὴ εὐταξία, ἔπρεπεν ἵνα, τῆς εἰρήνης ἐπανελθούσης, συναφθῇ πάλιν ὁ κληρὸς ὁ Ἑλληνικὸς πρὸς τὴν (ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Κυβερνήτης ἐγνώριζε) κεφαλὴν τῆς Ἑκκλησίας, ὅρῃν πρὸ τοῦ πολέμου διατελῶν διῆγεν εὐτάκτως, καὶ ἀφ' ἧς οὐδὲ δι' ὅλου τοῦ μεσολαβήσαντος πολέμου βιαίως ἀπεσκίρτησεν, οὐδὲ διεχωρίσθη πνευματικῶς, παράνομον ἀνεξαρτησίαν διακηρύξας! Ἐπειδὴ δὲ συνέστη καὶ κράτος ἴδιον Ἑλληνικόν, ἔπρεπεν ἵνα παρ' αὐτοῦ πάλιν τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς κοινῆς τῶν ὀρθόδοξων μητρὸς, τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἑκκλησίας ἀπολάβῃ, τὸ προνόμιον τῆς αὐτοκεφαλῆς διοικήσεως τῶν Ἑκκλησιῶν τοῦ Βασιλείου. Ἐπειτα, καὶ ἐξ ὑποθέσεως, ὁ κληρὸς ὁ ἑλληνικὸς οὐκ εἶχε κεφαλὴν, ἔπρεπεν ἵνα ταύτην χαλκουργήσας ἐπιθῇ, ὡς Μαύρερε, σὺ ὁ ξένος ἄρχων καὶ προσωρινὸς καὶ ἀλλόδοξος καὶ ἀνιέρως; Ἀλλὰ (ἐὰν συγχωρῇς τὴν παρομοίωσιν) τοῦτο ποιήσας ἐφάνης παρόμοιος αὐθάδους καὶ κακοτέχνου λιθοξόου, ὅστις εὐρών Ἀπόλλωνος ἄγαλμα, Φειδίου ἔργον, ἡρωτηριασμένον, ἢ αὐτὸς ἀποκόψας τὴν κεφαλὴν (ὡς ἔπραττον ἐν τοῖς τοιούτοις ἐνίοτε καὶ οἱ παλαιοὶ Ῥωμαῖοι), ἐπιτίθητι κεφαλὴν Θεοσίτου. Παραλείπομεν τὰ περὶ τῆς μὴ ἀποδοχῆς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχιερέων, ὡς προεξητασμένα μικρὸν ἀνωτέρω (Κεφ. α. §. ζ). Περὶ δὲ τῶν μοναχῶν αὐτῶν ἐρωτῶμεν τὸν συγγραφέα· α) διὰ τί τάχα καταλιμπάνοντες τὰς

(α) Maurer 1 B.l. p. 475 476 καὶ 2 B.l. p. 152 πρῶτον καὶ p. 20.

λάκις καὶ ὀλιγάκις τοὺς Ὅρους τῶν Οἰκουμενικῶν Ἀγίων Συνόδων;

Ἐρωτῶμεν· Ποίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν τοῦ Πάπα ἢ πρὸς τοὺς μαθητὰς ἐντολὴ τοῦ Κυρίου «ἵνα μὴ δένα καλῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς κύριον καὶ καθηγητήν· εἷς γάρ ἐστι πάντων καθηγητὴς καὶ διδάσκαλος καὶ Κύριος, ὁ Χριστός»; — Μήπως ὁ Πάπας κράζεται κύριος καὶ καθηγητὴς καὶ διδάσκαλος; ἢ μήπως καταπατοῦσι τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ὅσοι λέγονται τὴν σήμερον κύριοι καὶ καθηγηταί;

Ἐρωτῶμεν· Ἄν τὸ Πατριάρχης ὄνομα πρῶτον (καθὼς λέγει) μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἱεροσολύμων τὸ μετεχειρίσθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Αἵρετικοί, διὸ (λέγει) καὶ ἐκατηγορήθησαν ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων (σελ. 6), ὅσοι λοιπὸν εὐσεβεῖς τὸ μετεχειρίσθησαν ὕστερον καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ αὐτὴ ὅλη ἡ Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, κατηγορεῖται λοιπὸν καὶ αὐτὴ ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων, ὡς ἀσπασαμένη ἐπωνυμίαν Ἰουδαϊκὴν καὶ αἵρετικὴν; τοῦτο δὲ εἶναι (καθὼς λέγει) τὸ πολλὰ περίεργον!

Ἐρωτῶμεν· Διὰ τί συκοφαντεῖ τὸν μακάριον Ἱερώνυμον (τὸν ὁποῖον ἐννοεῖ ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω ὄνομα τῶν Ὁρθοδόξων); Ἐκεῖνος κατηγορεῖ τοὺς αἵρετικούς Μοντανιστάς, ὅχι διὰ τί εἶχον Πατριάρχας, ἀλλὰ διότι «τούτους ἔθετον εἰς τὸν πρῶτον τῆς ἱερατείας βαθμὸν, καὶ εἰς ἄλλον δεύτερον τοὺς Κένωνας, τρίτον δὲ καὶ ἔσχατον βαθμὸν ἱερωσύνης ἔδιδον εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, τοὺς παρὰ τοῖς Ὁρθοδόξοις ἐπέχοντας τὸν τόπον τῶν Ἀποστόλων· καὶ οὕτως ἐποίουν ἀλαζονικωτέραν τὴν Θρησκείαν». Ταῦτα λέγει, ὅσα καὶ νοεῖ ὁ Ἱερώνυμος. Τὸ δὲ φυλλάδιον λέγει, ὅσα λέγει καὶ προσθέτει, ὡς λόγους τάχα τοῦ Ἱερωνύμου, ὅτι τότε «Πατριάρχαι δὲ νῆσαν ἀλλαχοῦ, εἰ μὴ μόνον παρὰ τοῖς Αἵρετικοῖς» (σελ. 6)· καὶ ἔπειτα εὐθὺς ἐπιφέρει, ὅτι «κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον (τῷ 380 μ. χ.) καὶ οἱ Ἅγιοι Γρηγόριοι, ὁ Ναζιανζηνὸς καὶ ὁ Νύσσης, ἀπέδιδον τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Πατριάρχου εἰς διαφόρους Ἐπισκόπους» (ἔστω καὶ μόνον ὡς τιμητικὴν καὶ δηλωτικὴν τῶν πρεσβείων καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν)! Ταῦτα πῶς ἄρά γε τὰ συνάπτει ὁ φυλλαδιογράφος; ἢ μήπως ἦσαν καὶ οἱ Ἅγιοι Γρηγόριοι αἵρετικοί;

Ἐρωτῶμεν· Ἄν ἡ χρῆσις τῆς λέξεως Πατριάρχης, δηλούσης τὸ

ἠθῆσαι φιλανθρώπως ἀγράμματόν τινα δημότην, ἢ ἐπιστολίδιον ἢ ἄλλο τι κατεπεῖγον γράψαι παρακαλοῦντα. Ἐξέθανε δ' ἂν τέλος ὑπὸ χλωτος ὁ Μαύρερος, ἂν ἤκουεν, ὅτι καὶ ἀνέκαθεν, πρὸ ὀκτακοσίων ἤδη χρόνων, Ἕλληνες γραφεῖς ἔφερον ὡσαύτως ἐπὶ τῆς ζώνης καλαμάριον, οὐ μόνον ἓν, ἀλλὰ καὶ δύο· καὶ τούτους ὁ χυδαῖος ἄνθρωπος ὡς σοφούς ἐθεώρει λέγων·

«Γραμματικέ, φιλόσοφε, διπλοκαλαμαράτε»

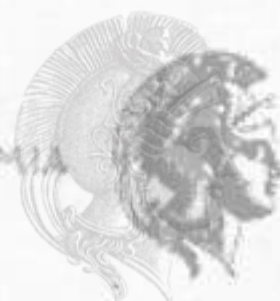
καὶ κωμικώτερον,

«Γραμματικόν σε ἐλέπομεν τετρακκαλαμαράτον» (α).

Οὐδὲν λοιπὸν πρᾶδοξον ἂν καὶ νῦν οἱ τὰς καλαμοδόχους μελανοθήκας (ἢ γραφιδοθήκας) προχείρους ἐπὶ ζώνης φοροῦντες χωρικοὶ ἱερεῖς ἐθεωροῦντο καὶ θεωροῦνται ὡς σοφοί, κατὰ τοὺς διπλοκαλαμαράτους ἐκείνους, τοὺς ἀρχαίους αὐτῶν συγγενεῖς! Πλὴν ἄλλ' ἐν τούτοις καὶ οὗτοι οἱ ὀλγογράμματοι τῆς Ἑλλάδος κληρικοί, καὶ οἱ δέκα οἱ καλαμαράτοι καὶ οἱ παντελῶς ἀκαλαμάρωτοι ἐννεακόσιοι ἐνενήκοντα παρακαλοῦσι τὸν Κ. Μαύρερον, ἵνα μᾶλλον στρέψῃ τὰς ὄψεις πρὸς τοὺς χωρικοὺς τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος καὶ θρησκείας μινίστρος (ministres), ἐν οἷς εὐρήτει πολλοὺς ἴσως παρομοίους πρὸς ἐκεῖνον τὸν ιεροκήρυκα τὸν λουθηρανόν, ὃν διέγραψεν ὁ ἱστορικός Φορμобаῦμος (β). Περὶ δὲ τῶν ἐπὶ χρήμασιν (ὡς λέγει) χειροτονηθέντων ἱερέων, καὶ ἡμεῖς ἂν ἐπιστεύσαμεν τοιαύτην παρανομίαν συμβᾶσαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ (πρὶν συστήσῃ μάλιστα τῆς ἱερᾶς Συνόδου τὴν ἀνάργυρον ἀρχήν), καθὼς ἐνίοτε συνέβαινε καὶ τὸ πάλαι κατὰ τόπους καὶ τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς (ἴσως δὲ καὶ μεταξὺ τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ παστόρων εὕρισκεν ὁ Μαύρερος, ἂν ἐξήταζε, τοιαύτας τινὰς ἀργυροτονίας). Ἀλλ' αὐτὸς καὶ ταύτην τὴν κα-

(α) Θεοδώρ. Πτωχοπροδρ. Στίχ. πρὸς Μαν. τὸν Κομν. β βλ. α. στίχ. 236 καὶ 349 (ἐν Κοραῇ Ἀτάκτ. τόμ. α. σελ. 9 καὶ 13).

(β) Πανταχοῦ μεταξὺ τῶν (Λουθηρανῶν) ἱερέων ἐπεπόλαζεν ἀπερίγραπτος ἀμάθεια. Ἱεροκήρυξ τις ἐν Ἀλτιμάρκτῃ ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τῶν Συμβούλων τοῦ Ἐκλέκτορος, τί ἐδίδαξε μέχρι τότε τὰ πνευματικὰ αὐτοῦ τέκνα; «τὸ πιστεῦω» ἀπεκρίθη· καὶ εὐθὺς ἀπεστομάτισε τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου· τὸ δὲ δεύτερον ἀγνοῶν ἐσιώπα. Οἱ δὲ Σύμβουλοι θέλοντες ἐπιβοηθεῖν αὐτοῦ τῇ μνήμῃ, ἠρώτησαν «ἐκ τίνος ἐγεννήθη ὁ Χριστός;» κακεῖνος ὑπολαβὼν εἶπεν «ἐκ τοῦ Ποντίου Πιλάτου!» Τοιαῦτα ψηλαφητὰ ἀμαθείας δείγματα κατεφωράθησαν παντοῖα καὶ πολλαχού. F. Vormbaum, Die Brandenburgisch Preussische Geschichte etc. Leipzig, 1840.

στασίας. Ἰδρυσαν τοῦ βασιλείου θρόνου τὰς βάσεις εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ πρώτου καὶ ἐξόχου στηρίγματος αὐτοῦ, τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου! Εἴθε ὁ σεβαστὸς Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος γνωρίσαι τὸ μέγα τοῦτο τοῦ Κράτους κακόν, καὶ ζητήσαι τάχιον τὴν θεραπείαν, Θεοῦ ἡγουμένου! Εἴθε καὶ αὐτὸς εἴποι καὶ φρονήσαι ὡς ὁ Μάρκος ὁ Αὐρήλιος, λέγων «Εἴ τις με ἐλέγξει καὶ παραστήσά μοι ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω καὶ πράσσω δύναται, χαίρων μεταθήσομαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη». Γένοιτο.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ *

Εἰς τὴν αὐτοσχέδιον Διατριβὴν περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐξουσίας τῶν Πατριαρχῶν, καὶ περὶ τῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ Χ. Χ. Χ.

Προχθὲς ἐπαρρήσιάσθη εἰς τὸ κοινὸν ἐν φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον «Διατριβὴ αὐτοσχέδιος περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐξουσίας τῶν Πατριαρχῶν, καὶ περὶ τῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ * * *

Ἀνέγνωσα καὶ ἐγὼ τὸ πόνημα, διὰ νὰ πληροφορηθῶ περὶ τῶν ὧν γράφει, ἀλλ' ἀπήντησα πολλὰ παράξενα. Προστρέχομεν ὅθεν εἰς τὸν Κύριον Πατέρα τοῦ φυλλαδίου, διὰ νὰ μᾶς λύσῃ τὰς ἀπορίας.

Πρῶτον καὶ ἀρχήν, ἐρωτῶμεν τὸν συγγραφέα, εἰς ποῖον τῶν, ὡς λέγει, πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων, ὅσα ἀνεκινήθησαν σήμερον ἐπαρουσιάσθη καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀπεσχίσθη ἀπὸ τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν ἀνατολικῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, καὶ ὅτι κρίνεται ἀναγκαῖον νὰ ὑποταγῇ αὐτὴ εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Τοιούτη κατηγορία ἢ συκοφαντία κατὰ τῆς

Ἀθήναις, 28 Σεπτεμβρίου 1895. Πρωτὸν 48. 4. 1895. Ε.
φυτρίκη, Ἀθηνῶν, σ. 29

κρίβουλον καὶ μιὰρὸν ὑπῆρξε τὸ φάσμα τὸ λαλήσαν ἐν τῇ τοῦ Συγ-
ραφέως ψυχῇ, καὶ ἴσως τὸ τοῦ Μαυρέρου δαιμόνιον «Εἰδοθὲν (τῇ πα-
ρίδι) εἰδόμενον ἡμὲν δέμας ἡδὲ καὶ αὐτήν». Εἰ δὲ
ἢ τοῦτο, ἀλλ' ἔστι λοιπὸν ὁ δαίμων τῆς οἰήσεως καὶ τῆς περὶ τὰ
πάτρια ἱερὰ καὶ θεῖα περιφρονήσεως, ὅστις «ἔθεσεν αὐτῷ ἐν νῷ
ὁ γράψαι» ὅσα ἔγραψε, δι' ὧν ἐξελέγχεται πλάνος ἀγύρτης καὶ
ρόλιος ἀπατεῶν, σοφισμάτων ἔμπλεως, νῦν μὲν προσποιούμενος εὐλά-
ειαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἵνα ταύτην ἀνακηρύξῃ μηδενὸς ἀξίαν σε-
βασμοῦ, νῦν δὲ σχηματιζόμενος ὡς μέγας φίλος καὶ πρόμαχος τῆς
πατρίδος καὶ πᾶν ποιεῖν καὶ πάσχειν ὑπὲρ αὐτῆς πρόθυμος, ὅπως ἀπα-
τήσῃ τοὺς ἀπλουστέρους καὶ τῶν πραγμάτων ἀμαθεῖς ἀποδέξασθαι τὰ
ἀλλόφυλα καὶ μοχθηρὰ φρονήματα ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς Πατρίδος. Εἰ δ'
ἀνδρὶ τοιούτῳ μέλει τι τῶν περὶ πατρίδος ἢ περὶ ἐκκλησίας, εἰ χρὴ καὶ
ὅλως πιστεύειν αὐτῷ τοιαῦτα τερατευομένῳ καὶ ἐν οἷς ἐπαγγέλλεται
συγγράφειν περὶ ἀληθείας, ἄλλος εἰπάτω. Ἀλλὰ προῖων ἐν τῷ
κειμένῳ (σελ. 3), ἐπιλαθόμενος καὶ νυκτῶν ἀύπνων καὶ πατρίδος ὅλης,
λέγει ὅτι φίλοι τινὲς παρώρμησαν αὐτὸν εἰς τοῦτο. Καὶ τοῦτο ἴσως
ἀληθεύει· ἐχρῆν δὲ τῶν ἀνδρῶν διαμνημονεῦσαι, ὅπως, ἂν τι συμβαίῃ,
εἰς τοὺς παρορμήσαντας ἀνάγῃ τὰς αἰτίας· σὺ δὲ βλέπεις, ἀναγνώστα,
πόσον ἀληθῆ καὶ γνήσιον ἐν οἷς λέγει καὶ βάσιμον ζωγραφίζει καὶ
αὐθις ἐκ προοιμίων ἑαυτὸν ὁ τῆς ἀληθείας οὗτος συγγραφεύς. Ἡμεῖς
δ' ἐπίωμεν καὶ τινα τῶν ἐφεξῆς.

§. ι. Εἶπεν ἀνωτέρω «Καὶ ἐπεχειρήσαμεν τῷ ἔργῳ»,
καὶ πάλιν εὐθύς ἐπαναλαμβάνει «ἐπεχειρήσαμεν τῷ ἔργῳ»
(οὐ δοκεῖ σοι ἀναγνώστα ἀκούειν ἐκεῖνο τὸ κατ' ἀναδίπλωσιν σχῆμα
τὸ Ὀμηρικόν· «Καὶ ἐν πυρὶ χεῖρας ἔοικεν· ἐν πυρὶ χεῖρας
ἔοικε». Ἰλιάδ. ε.), «καὶ ἡ πρόθεσις ἡμῶν ἦτον ἀπλῆ καὶ ἄδολος,
ἡ ζήτησις καὶ εὔρεσις τῆς ἀληθείας» (τοιαῦτα καὶ Δεπόττερος ἐν τῷ
προλόγῳ). «Ἴσως κατακριθῶμεν παρά τινων ὅτι ἔστιν ὅπου ἐγρά-
ψαμεν ἐλευθερώτερον, σφοδρότερον, αὐστηρότερον,
τολμηρότερον. Ἐγράψαμεν καθὼς ἐπλάσθημεν ἐκ
φύσεως». — Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ ἐν συγκριτικῷ τῷ σχήματι σμικρό-
τερον τοῦ θετικοῦ ὑποκηριζόμενα λεξίδια, εἴτε οὕτως ἔχουσιν, εἴτε καὶ
κατ' εὐφημισμὸν ἐκτεθέντα πᾶν τούναντίον δηλοῦσι, καὶ τοῦτο καθ' ὑ-
πέρθεσιν, οἷον αὐθαδέστατα, ἀναιδέστατα, ὑβριστικώτατα, ἀσεβέστατα
(καὶ μάλιστα περὶ Ἐκκλησίας μηδενὸς (ὡς εἶπεν) ἀξίας σεβασμοῦ!).

τοῦ σαρκαστικοῦ τούτου πλάτματος ἐθεμελίωσεν εὐσυνειδότης καὶ τιμίως τὴν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων συγκριτικὴν ἐξίσωσιν τῶν Ἀρχιερέων τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἐκεῖνοι (κατὰ τὴν ἀπὸ κοιλίας παράδοσιν) κεκλεισμένων τῶν θυρῶν ἐβουλεύοντο κατὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ οὗτοι παρομνίως κατὰ τίνος; ὑπὲρ τῆς ἐν Ἑλλάδι τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ εἰρήνης καὶ κανονικῆς ἐνώσεως αὐτῆς μετὰ πασῶν τῶν ἁγίων αὐτῆς ἀδελφῶν, ἀφ' ὧν ἀποσπάσαν αὐτὴν ἐκράτει διερρήγμενην τὸ σχισματοποιὸν Καταστατικόν. Οὕτως ὁ τῆς πονηρᾶς παραδόσεως πατὴρ «συνέλαβε πόνον, καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν», σύγκρισιν παράλογον καὶ δυσσεβῆ. Οὕτως «ἀσυλλόγιστος ἡ πονηρία». Ἀλλὰ τὸ μὲν τὰς ἰουδαϊζούσας ταύτας φωνὰς ἐπὶ πλεόν ἐξελέγχειν, ἀνάξιον καὶ περιττόν· αὐταὶ γὰρ καθ' ἑαυτὰς στηλογραφοῦσι τὴν διάθεσιν τοῦ γράψαντος. Ἡμεῖς δ' ἐν εὐσεβείας ἀπλότητι σημειοῦμεν μόνον τὰ ἐξῆς. Ἡ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ἐλληνίζουσα φράσις ὅτι κεκράτηκε καὶ εἰς τὴν συνήθειαν ἐπὶ πάσης κλείσεως θυρῶν, ἐλθοῦσα εἰς χρῆσιν ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς ἐκείνης ῥήσεως «Οὕτως ὁ ψίας καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι» κτλ. ὑπάρχει πρᾶγμα πρόδηλον. Ἐνταῦθα δὲ πρὸς τῇ κοινῇ σημασίᾳ συνεμφαίνει καὶ τινα πρὸς αὐτὴν τὴν εὐαγγελικὴν ἱστορίαν ἐν μέρει σχέσιν καὶ ἀναφοράν. Ὡς γὰρ τότε ὁ θεάνθρωπος Κύριος ἐπέστη ἐν μέσῳ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν τὴν εἰρήνην διδοὺς αὐτοῖς, οὕτω καὶ εἰς τὴν ἐν ὀνόματι Χριστοῦ καὶ χάριν τῆς κατὰ Χριστὸν εἰρήνης συνηγμένην ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλην ἐκείνην Σύνοδον αὐτὸς πάλιν, ὁ μέχρι συντελείας ἀχώριστος μετὰ τοῦ πληρώματος τῶν πιστῶν διαμένων, ἀοράτως παρῆν, τὴν εἰρήνην δι' αὐτῆς πρυτανεύων ταῖς Ἐκκλησίαις, καὶ τὸ διεστῶς πρὸς τὸ ὅλον σῶμα συνάπτων ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἐνότητος. Τοῦτο καθ' ἐκάστην εὔχεται καὶ ἡ Ἐκκλησία, «Ὡς ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν σου παρεγένου Σωτὴρ τὴν εἰρήνην διδοὺς αὐτοῖς — Οὕτω καὶ τοῖς σὲ ποθοῦσιν ἔνωσον σαυτὸν οἰκτεῖρμων, ἵνα συνηγμένοι σὲ ὑμνῶμεν» κτλ. (ὥρα γ καὶ Κυρ. τοῦ Θωμᾶ καὶ τῆς Πεντηκ.). Πάλιν κεκλεισμένας εἶχον τὰς θύρας οἱ Ἀπόστολοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἁγία Σύνοδος ἐβουλεύετο κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, εἰ καὶ μὴ διὰ φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ἕνεκα τῶν τὸ θεῖον αὐτῶν ἔργον περικυκλούντων κινδύνων, φοβούμενοι μήποτε θεωρούμεναι ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν καὶ παντοίων

ἐσόμενοι καὶ καλὰ μνημόσυνα τῆς ἐπὶ Μαυρέρου γαληνοτάτης Κυβερνήσεως. — Πλὴν ἀλλ' ἐν τούτοις παρεδράμομεν ἐκείνους τοὺς τινὰς ἐπισκόπους, οὓς ἀνωνύμως εἶπεν ὁ ἱστορικὸς ἀνωτέρω συνεργάτας τοῦ 'Ρεθύμνης καὶ τοῦ Ἀδριανουπόλεως ἀναφανέντας εὐθὺς μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς διακηρύξεως. Οὗτοι τοίνυν οἱ τινὲς ἦσαν πολλοὶ τῶν συγκληθέντων Ἀρχιερέων, ἔτι διατρίβοντες εἰς Ναύπλιον, οἵτινες, ὥς ἐπεδόθησαν αὐτοῖς τὰ ἀντίτυπα τῆς Διακηρύξεως, συνῆλθον κατ' ἰδίαν ἀποροῦντες καὶ δακρύοντες ἐπὶ τοῖς ἐψηφισμένοις, καὶ παρεκάλουν τὸν τε 'Ρέοντος (Κυνουρίας) Διονύσιον, καὶ τὸν Τήνου Γαβριήλ, καὶ τινὰς ἄλλους ἐκ τῶν παρόντων, ἵνα διαβάντες πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς ἡδὴ καταστάσης Συνόδου, πληροφορηθῶσι περὶ τῶν διατεταγμένων. Καὶ παρελθόντες εἰς τὸν Πρόεδρον οἱ Ἀρχιερεῖς (παρῆσαν δ' ἐκεῖ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Συνοδικῶν) ἐπηρώτων, τί δηλοῦσι ταῦτα καὶ κεῖνα τὰ ἄρθρα (τὰ καταστρέφοντα τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Κυβερνήσεως), καὶ ἂν εἶδον καὶ ἀπεδέξαντο τοὺς τοιούτους ὁρισμοὺς τὰ μέλη τῆς Συνόδου, πρὶν ἀναβιβασθῶσιν εἰς τὴν ὑπερτάτην τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς περιωπὴν· ἀπεδείκνυνον πρὸς τούτοις καὶ τὸ Α, ἄρθρον τῆς Διακηρύξεως ἐναντίον τῶν τῆς Συνελεύσεως πρακτικῶν. Οἱ δὲ Συνοδικοὶ πάντες ἀνένευον καὶ ἐπώμνυντο ὅτι μήτε πρότερον εἶδον τὴν Διακήρυξιν, μήτε τότε μὴδ' αὐτοὶ κατενόουν τῶν τοιούτων ὁρισμῶν τὴν φοβερὰν ἀσάφειαν! συνωμολόγουν δὲ καὶ τὴν τοῦ ἁρθρου διαφωνίαν. Ἐν δὲ τούτοις ἐπεισελθὼν καὶ ὁ τῆς Συνόδου γραμματεὺς Φαρμακίδης καὶ ἐπακούσας τῶν λεγομένων, ἐξῆλθεν εὐθύς, καὶ μετ' οὐ πολὺ στραφεὶς καὶ σταθεὶς εἰς τὸ μέσον, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ λέγων· «Σιγᾶτε, σιωπή! ἀκούετε. Κελεύει ὁ ἐνδοξότατος Μαύρερος μὴ ποιεῖν παραсунаγωγάς, μὴδ' ἀντιπράττειν πρὸς τὰς ὑψηλὰς τῆς ἐξουσίας βουλάς· ὁ δὲ παρακούσας τιμωρηθήσεται». — Καὶ ὁ Κυνουρίας ἀπιδὼν πρὸς αὐτὸν «Ἀλλὰ σὺ μὲν (εἶπεν) ἄνθρωπε, τὰ σεαυτοῦ πράττει, μὴ ὑπερβαίνων τὰ ἐσκαμμένα· παρὰ δὲ τῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ πάρεισι καὶ διαγγελεῖς καὶ ὑπουργοί, δι' ὧν ἡμῖν τὰ δόξαντα διακελεύσει· τιμωρεῖ δὲ αὕτη οὐδέποτε τῶν ἀθῶων οὐδένα. Ἰμεῖς δέ, ὦ ἱερὰ Σύνοδος, ὁρᾶτε ὅπως διοικήσετε τὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ὁρισμοῖς!» καὶ ἀναστὰς ἐξῆλθε. Καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν Ἀρχιερέων τοιαῦτα.

§. 5. Ὁ δὲ σοφὸς Μαύρερος καὶ αὐτὸν τὸν τότε τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον καταχρυσμοῦντα Πατριάρχην Κωνσταντίνον παρεισάγει, συνε-

μερὲν τὴν ἀρχαίαν αὐτονομίαν, ἵνα μὴ ἐπαναλάβωμεν» (καὶ ἂν ἐπανελάμβανες, ἔμελλες ἂν ὠφεληθῆναι παρὰ πολὺ! Σὺ δέ, ἀναγνώστα, οὐκ αἰσθάνεσαι εἰς ταύτας τὰς φράσεις ποιᾶν τινα ὁσμὴν τῆς εἰς τὸν μακαρίτην Ἄνδρου ἐπιγεγραμμένης γνώμης, ἣν ἐξέθηκεν ἀνωτέρω τὸ ὑπόμνημα; ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον) «ἵνα μὴ ἐπαναλάβωμεν τὸν Πεκίου καὶ τὸν Ἀχρίδος, οἵτινες οὐ πρὸ πολλοῦ ἐστερήθησαν τὰ προνόμια τῆς αὐτονομίας». Ἀπάντησις.

Ἀμπαρὸν ἀλήθειαν τὴν πρώτην ταύτην ἐκήρυξεν ὁ Ὑπομνηματιστὴς καὶ γενναίαν! (ὥς ἐὰν ἔμελλεν ἀπαντᾶν πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῆς μοναρχίας τοῦ Πάπα!). Ἦσαν βέβαια καὶ πάλαι καὶ νῦν εἰσι, καὶ ἔσονται, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν καὶ εἰς διαφόρους ἐπικρατείας ὀρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι αὐτοκέφαλοι καὶ αὐτόνομοι· τίς ἀντιλέγει; Ἐν μόνον διέφυγε τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου τῆς ἀληθείας ἀπεικαστοῦ, καὶ τοῦτο μόνον ἐνθυμίζομεν αὐτὸν ἵνα ὑποσυνάψῃ. Ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχουσιν ὀρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι καὶ εἰς ἄλλα διάφορα Κράτη, ἔξω τοῦ Τουρκικοῦ, αἵτινες ὁμῶς οὐκ αὐτονομοῦνται, ἀλλὰ γνωρίζουσι κεφαλὴν τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον· ὥστε τῶν Κρατῶν ἡ διαφορὰ οὐ συνεισάγει ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ αὐτόνομον τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ μάρτυς ἡ Ἐπτάνησος! Ὅτι δὲ πολλάκις ἡ τοιαύτη ἐξάρτησις ὑπάρχει καὶ σωτήριος καὶ ἀναγκαῖα πρὸς στήριξιν καὶ ὑπεράσπισιν τῆς κατὰ τόπους (ἐξ ὑποθέσεως) πολεμουμένης εὐσεβείας, τοῦτο οὐ λέγομεν πρὸς ἄνδρα φιλελεύθερον καὶ ἐκτόπως ἐραστὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας, ὅστις ἀνωτέρω ἐχάριζεν αὐτὴν εὐκόλως εἰς πᾶσαν πολιτικῶν πραγμάτων μεταβολήν, ὥς ταύτης ἀναγκαῖον παραχολούθημα! Ἐπανερχόμεθα λοιπὸν εἰς τὰς κατὰ τόπους αὐτονόμους Ἐκκλησῖας, ὅσας ἐμνημόνευσε τὸ Ὑπόμνημα, συναινούντων καὶ ἡμῶν καὶ βαθύτατα κλινόντων τὸν αὐχένα πρὸς συγκατάνευσιν! Ἀλλ' ἐν τούτῳ πάλιν ἐρωτῶμεν τὸν Ὑπομνηματιστὴν «ἔχεις ἄρά γε, ὦ βέλτιστε, ἵνα δείξῃς καὶ τινα ἐκ τούτων τῶν Ἐκκλησιῶν ὅτι διεκήρυξεν αὐτόνομον αὐτὴ ἑαυτήν, ἀπολακτίσασα βιαίως τήν, εἰς ἣν πρότερον ὑπέκειτο κανονικῶς, Πατριαρχικὴν προεδρείαν; ἔχεις ἵνα εἴπῃς καὶ τινα βασιλικὴν ἐξουσίαν, ἥτις σφετερισθεῖσα τὰ δικαιώματα τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, τοῦ πνευματικῶς διοικοῦντος τὴν εἰς ἐκεῖνο τὸ Βασίλειον κειμένην Ἐκκλησίαν, μετεσκεύασε ταύτην καὶ παρεμόρφωσεν ὅπως ἔκρινε καλὸν καὶ συμφέρον εἰς τοὺς πολλαχῶς διὰ τὸ ἔθνος ὀλεθρίους πολιτικοὺς αὐτῆς σκοπούς; Αὐτὸς ὁ Σουλτάνος, εἰς οὗτινος τὴν ἐπικράτειαν κεῖνται τὰ

ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐγνώρισε μίαν καὶ μόνην κεφαλὴν (ὡς ἡ τῆς Ῥώμης τὸν πάπαν), μήπως οὐκ εἶχε τοσούτους αἰῶνας ἀκράδαντον καὶ πάνσεπτον διοίκησιν εἰς ἓν κέντρον συνιοῦσαν, κατὰ τοὺς ἁγίους τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων κανόνας, ἀλλ' οὕτως ἐπλανᾶτο διαμεμελισμένη εἰς πολυαρχίαν ἀσυνάρτητον καὶ ἄτακτον; ἢ μήπως αἱ κατὰ τόπους ἑκπαλαὶ κανονικῶς διωρισμέναὶ αὐτοκέφαλοι ἐπισκοπαὶ κατεστάθησαν ἀφ' ἑαυτῶν αὐτόνομοι; ἄραγε κἀκεῖναι ἐν καιρῷ πολιτικῆς ἐπαναστάσεως κατεξανέστησαν κατὰ τοῦ προέδρου τῆς, εἰς ἣν ὑπέκειντο, ἐνορίας, καὶ διεκήρυξαν τὴν ἑαυτῶν ἀνεξαρτησίαν, γνωμοδοτούντων Ἄνδρου τινῶν καὶ ἄλλων ἀσκήρων ἐπισκοπιδίων κατὰ διαταγὴν ἑτεροθρήσκου τινὸς Ἀντιβασιλείας καὶ συνέργειαν σχεδογράφων τινῶν σοφιστῶν; Τί λέγεις, ὦ μακαρίτα Ἄνδρου; Ἡ τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ἐπαναστάσις τοῦτο τὸ ἔργον ἐτελείωσε; καὶ τοῦτο εἶχε σκοπόν; τὴν ἀπολάκτισιν τῆς μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν βιαίαν διάρρηξιν τοῦ πνευματικοῦ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον συνδέσμου τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐνορικῶν αὐτοῦ ἐπισκοπῶν; Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐθυσίαζε τοὺς ἀοιδίμους αὐτῆς Πατριάρχας καὶ τοὺς τῆς Συνόδου λογάδας ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπαναστάσεως, ἵνα, ὅταν τελειώσῃ ὁ ἀγὼν, ἀπολακτισθῇ πανηγυρικῶς καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἐπισκόπων, τῶν κατὰ τοὺς θείους κανόνας ὑποκειμένων καὶ ἐνόρκως ὑποτεταγμένων εἰς τὸν θρόνον τὸν Πατριαρχικόν; Καὶ αὐτοὶ, τέλος, οἱ Ἕλληνες διὰ τοῦτο ἐπολέμησαν, ἵνα καθιδρύσωσιν ἐπὶ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος πολλοὺς ἐπισκόπους ἀνεξαρτήτους καὶ μικροὺς τινὰς παπίσκους, αὐταρχοῦντας κατὰ τόπους εἰς τὸ πλήρωμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις (ὡς λέγεις) ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶχε πάπαν οὐδὲ ἓνα; Ἀράγε ὅτε ὁ Ἄνδρου ἔγραφεν (ἂν ἔγραφεν) ὅσα ἔγραψεν, ἐνεθυμεῖτο τίς αὐτὸν ἐχειροτόνησεν ἐπίσκοπον; καὶ τί ὑπεσχέθη ἐν καιρῷ τῆς χειροτονίας; ἢ μήπως ἐνόμιζεν ὅτι μετὰ τοῦ πολιτικοῦ τῆς Τουρκικῆς τυραννίας ζυγοῦ συνέτριψε συγχρόνως καὶ τὸν ἐλαφρὸν καὶ σωτήριον ζυγὸν τῆς ἐν Χριστῷ ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας; Νέας ἐκκλησιαστικῆς κυριαρχίας σύστασιν ἐζήτει ὁ μακαρίτης πρὸς διατήρησιν τῶν Κανόνων! καὶ πῶς ἠδύνατο διατηρῆσαι τοὺς κανόνας ἢ ἀρχὴ αὕτη, ἥς ἡ σύστασις ἄλλως οὐκ ἠδύνατο γενέσθαι, εἰ μὴ διὰ τῆς παράβιάσεως τῶν Κανόνων; Φεῦ! ἂν καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἐρωτηθέντων ἐπισκόπων ἀπεκρίθησαν τριαύτας ἀξιοσημειώτους (ὡς ὠνόμασεν αὐτὰς ὁ ὑπομνηματογράφος) ἐκφράσεις, καθὼς ὁ Ἄνδρου, καλὴν λοιπὸν ἐπισημότητα χαρακτήριζε

διά τινος ταραξίας), καὶ τὰ ἐκ τούτων ὡς ἀρχηγὸς πρὸς τὸ δοκοῦν διατάξει, δι' ἓνα καὶ μόνον λόγον, διότι ταύτης ἔχει πάντοτε χρείαν ἡ Ἐκκλησία! Καὶ λοιπὸν ἡ κοσμικὴ ἐξουσία τὰ μὲν πολιτικὰ δικαστήρια ἀφίησιν ἀνεξάρτητα καὶ ἐλεύθερα, καὶ τούτοις, χρείας τυχούσης, χαρίζεται γενναίαν τὴν προστασίαν· μόνην δὲ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὰς χρείας αὐτῆς οὐδέποτε προστατεύει δωρεάν· ἀλλὰ θέλει πάντως παρ' αὐτῆς καὶ τινὰ τῆς προστασίας ὀλίγον μισθόν, ποῖον; τὴν ἀπάρνησιν τῆς ἐν Χριστῷ αὐτῆς ἐλευθερίας! καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς πνευματικῆς νομοθεσίας εἰς τὴν θέλησιν τοῦ κατὰ καιρὸν καὶ κατὰ κόσμον ἄρχοντος! Ἄτοπα ταῦτα διεγνωμάτευσεν ἡ Ἐπιτροπὴ, καὶ οὔτε καλὰ, οὔτε πρέποντα οὐδ' εἰς αὐτὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας τὸ νομιμώτατον σέβας. Ἀλλ' ὥφειλεν ἵνα διενθυμηθῇ ὅτι αὐτὴν τὴν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Τουρκίας ὑποκειμένην Ἐκκλησίαν, ἣτις καὶ τὴν ἐντὸς καὶ τὴν ἐκτὸς πνευματικὴν αὐτῆς διοίκησιν ἐλευθέραν καὶ ἀνεξάρτητον διατηρεῖ (κράτος ἐν κράτει ἀνεξάρτητον διατελοῦσα), καὶ τὴν ἐν ἀνάγκαις προστασίαν τῆς, ὑφ' ἣν πολιτικῶς διατελεῖ, κοσμικῆς ἐξουσίας ἀπολαύει κατὰ νόμους, καταβάλλουσα μόνον τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, πολλάκις δὲ καὶ δωρεάν! (α). Ἐπειτα καὶ

(α) Συνωδὰ τῷ συγγραφεῖ ἔγραψε καὶ ὁ μακάριος Μελέτιος ὁ Πηγᾶς τῷ 1559 τοῖς Χίοις, ἅπερ ἄξια κρίνομεν παραθέσθαι ὧδε, ὡς χαρακτηριστικὰ τῆς ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἐλευθέρως θεῖα οἰκονομία διεπούσης τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν πνευματικῆς διοικήσεως· «Τοῦτο δέ ἐστίν, ἔλεγε, τὸ θαυμαστόν, ὃ τοῖς ἀνοήτως κρίνειν ἐθέλουσι φαίνεται καταγέλαστον, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη (οἷς ὑποτετάχθαι ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία φαίνεται) ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς λόγοις ἀρρήτοις σοφίας ξενотρόπως ὑποτάσσεται τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ διδάσκει διὰ βασιλικῶν προσημάτων πᾶσαν ἄδειάν τε καὶ δύναμιν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ πράττειν ἀκωλύτως τὰ ἑαυτῆς· καὶ σχεδὸν πᾶσαι αἱ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαι διαμένουσιν ἀτελεῖς· τὰ δὲ τάγματα τῶν μοναχῶν οἰκεῖν τε πανταχοῦ καὶ πανταχῇ φοιτᾶν τέλους παράπαν ἀπηλλαγμένα καὶ δόγμασι κεκύρωται τυραννικοῖς. Εἰ δέ πού τις τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τέλος τελεῖ, θαυμαστόν οὐδὲν τοῖς τοῦ στατῆρος καὶ ἰχθύος καὶ Πέτρου καὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος παραγγελίας μεμνημένοις» (Μελετίου Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρ. Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα ὡς ἐν εἶδει ἐπιστολῶν σελ. 25). Εὐκαιρον δ' ἴσως ἐνταῦθα προσθέσθαι τινὰ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ἅτε ποικίλων γεγραμμένων παραδόσεων περὶ αὐτῆς. Ἐκδέδονται μὲν γὰρ αὗται μετὰ τριῶν ἄλλων πονημάτων (εἰσὶ δὲ τάδε· Α) Γεωργίου Κορεσίου τοῦ Χίου Διάλεξις μετὰ τινος τῶν Φράρων. Β) Νείλου Ἀρχιεπισκ. Θεσσαλονίκης βιβλία δύο, περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαστάσεως καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα· οἷς πρόσκεινται 1) Τόποι ὀλίγοι τῷ αὐτῷ ἐπιχειρήματι προσήκοντες. 2) Ἀρχὴ διαλέξεώς τινος Γραικοῦ καὶ Καρδηνარიῶν. 3) Τοῦ σο-

προσηγορεύονται συνήθως οἱ φέροντες τὸ ἀξίωμα)· πλὴν ἀλλ' ἀπελάθετο ἡ Ἐπιτροπὴ ὅτι καὶ οἱ ἀναγνώσται καλοῦνται καὶ ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτῶν ὑπουργήματος, καθὼς πολλάκις καὶ οἱ διάκονοι, καὶ οἱ ἱερεῖς, καὶ αὐτοὶ οἱ δεσπόται. Μὴ γὰρ καὶ ὅταν λέγωμεν, δέσποτά μου, καὶ παππᾶ μου, καὶ διάκονε, ἢ καὶ διδάσκαλε προτιμᾶται καὶ ἐν τούτοις τὸ τῆς ἐπαγγελίας ὄνομα πρὸ τοῦ βαπτιστικοῦ, καθὼς καὶ εἰς τὸ ἀναγνώστα; Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, καὶ τοῦτο καλῶς ἐγνώριζεν ἡ Ἐπιτροπὴ, πλὴν ἀφ' οὗ κατειρωνεύθησαν βαθμηδὸν οἱ ἱερομόναχοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι, ἔπρεπεν ἵνα τέλος ἐπεισαχθῶσι λόγου πάρεργον (ὡς Ἀβυδηνὰ τῆς χλεύης ἐπιφορήματα) καὶ οἱ ἀναγνώσται! Τῶν Ἀρχιερέων ὅμως τὴν παιδείαν ἐκτιμᾷ καὶ σταθμίζει ἀκριβῶς ἡ παντοδαῆς Ἐπιτροπὴ. «Μεταξὺ τῶν 180 (λέγει) Ἀρχιερέων, τῶν συγκροτούντων τὸν ἄνω κλῆρον τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας (ὡς ἀνείδε τούτους ἀπαξάπαντας, καὶ ἐγνώρισεν ἀνέκαθεν αὐτὴ πάντας, καὶ ἱστορήσεν ἕνα ἕκαστον προσωπικῶς!), μόλις δέκα διεκρίνοντο διὰ τὴν τακτικὴν αὐτῶν παιδείαν! τριάκοντα δὲ πάλιν ἢ (τὸ πολὺ πολὺ) τεσσαράκοντα πεπαιδευμένοι μόνον τὰ ἐλληνικὰ γράμματα καὶ περὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες, οἱ τριάκοντα καὶ ἑκατόν, ἦσαν ἀμαθεῖς μὲν, ὠνομάζοντο δὲ ἄλλως πρακτικοί· ἔμπειροι δηλονότι τῆς περὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς τελετὰς τάξεως καὶ (τὸ ἔτι χειρότερον) τῆς περὶ τὴν κοσμικὴν τύρβην καὶ τὴν αὐλικὴν πρὸ πάντων σπουδαρχίαν ἀπαιτουμένης ἱκανότητος καὶ τριβῆς!» Καὶ τοιαῦτα πάντως αὐλῶν περιτρίμματα, καὶ σπουδαρχίας τυρευταὶ κοσμοδουλοὶ καὶ συρφετώδεις, ὧφειλον ὑπάρχειν οἱ ἀπ' ἀρχῆς προβαλλόμενοι μισθαρχίδαι! Εἰς δὲ τὸ κράτος τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῶν τότε κατ' αὐτοὺς 52, συμποσούμενων Ἀρχιερέων (22, κανονικῶν καὶ 30, προσφύγων) εὐρέθησαν (λέγουσι) δώδεκα μόνον πεπαιδευμένοι (ἤγουν περίπου τὸ τρίτημόριον τῶν εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν διεσπαρμένων πεπαιδευμένων, θείᾳ τινι μοίρᾳ περισωθέν!). «Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων τῶν τεσσαράκοντα ὅσοι δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀμαθεῖς» (ἤγουν εἶναι καὶ τινες τοιοῦτοι, ἢ ὀλίγοι ἢ πολλοί), «ὑπάρχουσιν ἐκ τοῦ τάγματος τῶν πρακτικῶν»! (πλὴν οὐχὶ καὶ τρίβωνες αὐλικοὶ κατὰ τοὺς ὁμοταγεῖς αὐτῶν ἀδελφούς, ἀλλὰ) «κατ' εὐτυχίαν (!) ἀνεπιλήπτου καὶ σεβασμίας διαγωγῆς»! Τοιαύτην οἱ ἄνδρες ἐξωγράφησαν

καὶ ἐκτέλῃσιν ἄλλου ἐνὸς ἔτι καταστρεπτικοῦ διατάγματος ; Βε-
 αιοῖ δὲ πῶς τὴν τοιαύτην κατηγορίαν καὶ τὸ ΙΗ ἄρθρον τοῦ Κατα-
 τατικοῦ, ὅπου μεταξὺ τῶν ἄλλων καθυπτάσσεται εἰς τὴν ὑπερτά-
 την ἐξουσίαν τοῦ Κράτους καὶ « Ἡ σ ύ σ τ α σ ι ς (τοῦτο προτίθεται μό-
 νον ὡς προμαλακτικὸν στομάχου καταπότιον πρὸς ἀτάραχον ὑποδο-
 χὴν τῶν ἐφεξῆς) « Η ΔΙΑΛΥΣΙΣ, ἢ Ὁ ΠΕΡΙΟΣΙΣΜΟΣ Μοναστηρι-
 οῦ καὶ κατὰ σ τ η μ ᾶ τ ω ν ». Καὶ λοιπὸν ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία τοῦ
 Κράτους εἶχεν ἤδη προμελετημένην καὶ ἐν τῷ Σχεδίῳ προδια-
 γεγραμμένην τὴν διάλυσιν ἢ προγραφὴν τῶν Μοναστηρίων, καὶ
 ἐπομένως τὴν ἐξολίθρευσιν τῶν μοναχῶν (ὅθεν καὶ ἀντὶ τοῦ εὐθὺς διώρισε
 πέντε τὸν ἔσχατον ὅρον τῶν διατηρηθησομένων, προπαρασκευάζουσα
 τὸν δρόμον ἀπὸ νώτερον πρὸς τὸν σκοπὸν). Ἡ δὲ ἁγία Σύνοδος οὐκ ἀφ' ἐ-
 αυτῆς ὑπὸ ζήλου πυρωθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον ὑψηλῶς προτραπεῖσα κα-
 θυπηρέτησε πιστότατα, προβαλοῦσα ἱκετικῶς, ἢ μᾶλλον μόνον ὑπο-
 γράψασα προκατεσκευασμένην τὴν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν περὶ Μονα-
 στηρίων πρότασιν . Καὶ πῶς οὐκ ἔμελλεν ὑπακοῦσαι ; Συνίστορες καὶ
 γενεσιουργοὶ τῆς Συνόδου καὶ τῶν προσώπων αὐτῆς ἐκλέκτορες ὑπῆρ-
 χον οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ σοφώτατοι τῶν τοῦ Σχεδίου συντακτῶν. Τρικού-
 πης ἐγγραμμάτευε, Σκαρλάτος καὶ Σχινᾶς συνεβούλευον παρὰ τῇ Γραμ-
 ματείᾳ· ὁ δὲ Κ. Σχινᾶς βασιλικῶς ἐπετρόπευε καὶ παρὰ τῇ Συνόδῳ·
 παρ' αὐτῇ δὲ συνεδρίαζεν ὡς Γραμματεὺς καὶ ὁ Κ. Φαρμακίδης. Ἐπὶ
 τούτων τῶν ἀνδρῶν καὶ ἡ Σύνοδος ἐγνωμάτευσε, καὶ ἡ Κυβέρνησις διέ-
 ταξε τὰ περὶ Μοναστηρίων. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ὁ Κ. Σχινᾶς διεδεξατο
 τὸν Κ. Τρικούπην καὶ εἰς τὴν Γραμματείαν, ἐπιτροπεύων πάλιν ὁ αὐ-
 τὸς τὸν βασιλέα ἢ (καθὼς συνηθέστερον λέγεται) τὴν Ἐπικράτειαν
 καὶ εἰς τὴν Σύνοδον ! Ὁ δὲ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν αὐταρχικῶς πατρι-
 αρχεύων Μαύρερος εἶχε πᾶσαν εὐνοίαν καὶ πίστιν εἰς τούτους τοὺς
 ἀνδρας, μεθ' ὧν συνεβουλεύετο· πῶσα ἄρα ἤκουον καὶ ἔφριστον καὶ
 αὐτοὶ οἱ τοῖχοι καὶ δοκοὶ τοῦ σκοτεινοῦ ἐκείνου βουλευτηρίου !

Ἐφεξῆς ὁ Ὑπομνηματογράφος ἀποτροπιαζόμενος καὶ αὐτὸς τὸ μῦθος
 τῆς διαλύσεως, σπουδάζει πάλιν ἵνα ἀθώωσῃ ὅπωςδήποτε τὸν Κ.
 Σχινᾶν, λέγων « ὅτι τὸ περὶ διαλύσεως τῶν Μοναστη-
 ρίων ἐψηφίσθη μὲν γραμματεύοντος τοῦ Κ. Τρι-
 κούπης » (καὶ μήπως οὐκ ὑπῆρχε σύμβουλος τῆς Γραμματείας ὁ Κ.
 Σχινᾶς ;) μόλις δὲ ἤρξατο ἐκτελοῦμενον ἐπὶ τῆς πα-
 λιτείας τοῦ Μαυρέρου » (καὶ μήπως οὐκ εἶχεν ὁ Μαύρερος ἐξ

ἤσεν τέλος εἰς τὸ ἀνωτέρω συμπέρασμα, συμπαρασύρων (ὡς προ-
 ἵπομεν) καὶ τὸν Βαλσαμῶνα. «Ἄν λοιπὸν τῶν ἐπαρχιῶν...
 ἡ ἐκκλησία ἦσαν τὸ ΠΑΛΑΙ αὐτοκέφαλοι, καὶ
 οὗτο δὲν εἶχε κακόν τι» (καὶ τί κάκιον τοῦ ψεύδους;),
 δὲν δύνανται Ἐκκλησίαι ἐθνῶν αὐτεξουσίων καὶ
 αὐτονόμων νὰ ἦναι αὐτοκέφαλοι;» (πληθυντικῶς μὲν
 κφέρει τὰ ἔθνη, ἐννοεῖ δὲ πρῶτιστα τὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας.
 ἀλλ' ἔσῳ τίς ἀντιλέγει;). Δύνανται πάντως ἦσαν καὶ εἰσὶν αὐτοκέ-
 φαλοι καὶ αὐτονόμων καὶ μὴ αὐτονόμων ἐθνῶν ἐκκλησίαι· ὅταν ἐκάστη
 τούτων ἀναγορευθῇ αὐτοκέφαλος, οὐκ ἀφ' ἑαυτῆς αὐτοκεφάλως καὶ
 αὐθαίρετως, ἀλλὰ κανονικῶς ὑπὸ τῆς, ὑφ' ἣν τὸ πρῶτον ὑπέ-
 κειτο, Ἐκκλησίας. Ταύτην δὲ τὴν ἐνστασιν προλαμβάνων ἐπιφέρει
 παράδοξον ἀναίρεσιν, ἥτις πάλιν εἰς αὐτὸν ἀντιστρέφει· ἄκουε. «Ἀλ-
 λ' ἴσως εἶπη τις (ὅτι δύναται) τῇ συγκαταθέσει τοῦ ὑφ' ὃν ὑπέκειντο
 κατὰ συνοδικὴν ἀπόφασιν. Καὶ διὰ τί τοῦτο; ὑπάρχει τις
 κανὼν διατάσων τοιοῦτό τι;» —Κανόνα ζητεῖ! καὶ ποῖον αὐτὸς
 ἐξέφερε κανόνα Συνοδικὸν περὶ τῆς, ἣν περικροτεῖ, αὐτοκεφάλου ἀναρ-
 ρήσεως τῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν; οὐ διεκήρυξεν αὐτὸς καὶ οὐκ
 ἐπανελάβεν ἑκατοντάκις τὸ ψεῦδος, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος
 ΑΦ' ΕΑΥΤΟΥ (τῷ 1821) καὶ ἡ Ἑλλάς ΑΦ' ΕΑΥΤΗΣ ἀνεκήρυξε τὴν
 ἑαυτῆς ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον; Ποῦ τὸ τοιοῦτον αὐθαίρετον ἐν τῇ
 ἐκκλησίᾳ διδόσιν τοῖς ἔθνεσιν οἱ θεῖοι Κανόνες; Μᾶλλον δὲ ποῖον
 οὐκ ἐπιχείμενον ἔχει κανόνα τῆς ἐκκλησίας ἀθετοῦντα καὶ καταδικά-
 ζοντα διαρρήδην τὴν τοιαύτην ἀνταρτικὴν ἀνάρρῃσιν; ἢ μήπως ἡ
 αὐτονομία τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἔθνους δύναται ἀπολύτως αὐτοπρα-
 γεῖν ἐναντίον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀποστολικῆς, ἄγουσα καὶ φέρουσα
 τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν καὶ συγχέουσα τὴν τάξιν τῆς θείας ἱεραρ-
 χίας κατὰ τὰς προεκτεθείσας ὑπ' αὐτοῦ τάχα πολιτικὰς καὶ φιλο-
 σοφικὰς ἀρχάς (βλ. ὅπισθ. σελ. 340); Ἀλλ' εἰ μὲν τις ὑπάρχει καὶ
 περὶ τούτου κανὼν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (οἷον αὐτὸς οὐχ εὔρεν), ὁψόμεθα
 παρακατιόντες. Ἦδη δ' ἀκούσωμεν παρ' αὐτοῦ καὶ ποῖον ἀπαριθμεῖ
 κατὰ λέξιν κανόνα. Καὶ τοῦτο γὰρ ἀπέκειτο τῇ μο-
 χθηρᾷ αὐτοῦ πραγματείᾳ, ἵνα καὶ κανονίστρια ἀποδῇ «φω-
 νοῦσα τὰ ἀπὸ κοιτίας». «Τίς (ἐρωτᾷ), τίς κανὼν λέγει· «Ἐκάστος
 τῶν ἐξ ὧν συνίσταται ἡ μία ῥωμαϊκὴ ἐπικράτεια
 ἐθνῶν, ἀνακτωμένου ποτὲ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ

θέμενα παραδείγματα πρὸς ἔλεγχον τοῦ ψεύδους τῆς προκειμένης καθολικῆς γνωμολογίας. ε) Διασχίζει τὰς ἀδελφὰς ἐκκλησίας (καὶ ἰδίως τὰς ὀρθοδόξους) ἐπιφέρων πέλεκυν ὀξύ, τὴν τοῦ ἔθνους αὐτονομίαν, ὡς ἂν ταύτῃ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρακολουθούσης αὐτοματίας, ἀναγκασίως, ἀπολύτως, ἀδιορίστως αὐτονομίας, χωρὶς τῆς ἀπαιτουμένης κανονικῆς οἰκονομίας καὶ διατάξεως εἰς κατάρτισιν αὐτῆς καὶ ἐξασφάλισιν πρὶς τὴν δογματικὴν καὶ τὴν κατὰ τοὺς θείους ὅρους καὶ θ-σμοὺς διοικητικὴν κατάστασιν αὐτῆς. Καὶ τοῦτο μὲν φρονεῖ συμφώνως πρὸς ἃς ἀνωτέρω πα-έθηκε γνώμας, ἐν αἷς ἐταύτιζε τότε θ-ήτκευμα καὶ τὸ πολίτευμα τῶν ἐθνῶν. Ἀλλὰ τὸν μὲν ἐκ τούτου φοβερὸν τῆς οὕτως ἀπολύτως πρὸς τὴν ἐθνικὴν αὐτονομίαν συμφερομένης ἑκκλησίας κίνδυνον, εἶδομεν ἐκεῖ καὶ καθόλου δέ, πόσαι λαοφθόροι καινοτομίαι παρεισέφρησαν εἰς τὰς κατὰ τόπους ἑκκλησίας τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν, θύραν εὖ οὔσαι μεγάλην ἀντιωγμένην τὴν ἀπροθύλειτον ἢ καὶ περ φίλαυτον καὶ πλεονεκτικὴν αὐτονομίαν, κινεῖται στεντορείως ἢ τε παλαιὰ καὶ ἢ νεωτέρα καθόλου ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Ἀρκεῖ μόνον, ἂν ὑπομνήσωμεν τὸν ἀναγνώστην τὰ τῆς παπικῆς καθέδρας, ἣτις ἅμα ἀποστᾶσα ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὸς Δυτικὰς ἐξουσίας καλοὺς συνεργοὺς οἰκειωσαμένη ἐπλήρωσεν ἀνεκκράστων κακῶν τὴν χριστιανικὴν οἰκουμένην καὶ διέσπρηξε τὸν ἀνωθεν ὑφαντὸν χιτῶνα τῆς ἀμωμήτου πίστεως εἰς μυρίας κατατομάς. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Ὅτι δὲ πάλιν καὶ χωρὶς ἐθνικῆς αὐτονομίας ὑπάρχουσι καὶ ζῶσιν εὐσταθῶς αὐτόνομοι μὲν καὶ ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων, ἀδιαίρετοι δὲ καὶ συμφυεῖς πρὸς ἀλλήλους διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς δογματικῆς καὶ κανονικῆς ὁμονοίας ὀρθόδοξοι ἑκκλησίαι, μαρτυροῦσι τὰ ἀνατολικά τῆς Ὀρθοδοξίας Πατριαρχεῖα καὶ ἡ τῆς Κύπρου αὐτοκέφαλος ἑκκλησία· μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ αὐτονομία τῆς εὐαγεστάτης ἑκκλησίας τῶν ὑπὸ τὴν Αὐστριακὴν Αὐτοκρατορίαν ὑποτελούντων Σλαβονικῶν ὀρθοδόξων λαῶν· ὥστε ἡ τοῦ ἔθνους αὐτονομία οὐ συνεπάγεται μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀείποτε καὶ πανταχοῦ· δύνανται δὲ καὶ μὴ αὐτόνομα ἔθνη αὐτονόμους ἔχειν ἐκκλησίας, καὶ μὴ αὐτονόμους αὐτόνομα· οὕτως δ' ἐξελέγχεται ἐκατέρωθεν καὶ τὸ «δὲν δύνανται» τοῦ γνωμολόγου· ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. ς) Συνάγει ἀνακόλουθα καὶ ἄτοπα· «Ἔθνος (λέγει) αὐτονόμου ἢ ἑκκλησία δὲν δύναται νὰ ὑπό-πῃται εἰς ἄλλην, ὑπὸ ἄλλο ἔθνος ὑποτελοῦσαν»· παράδοξον ἀναπο-

(λέγει ὁ ιβ' τῆς Δ) ὅσαι ἤδη πόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς Μητροπόλεως ἐτιμήθησαν ὀνόματι, μόνης ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς, δη-
λονότι σωζομένων τῇ κατὰ ἀλήθειαν Μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων». Ἀλλ' ὁ σοφὸς ὑπομνηματογράφος τὴν μὲν τοσαύτην περὶ τῆς Ἐκ-
κλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ τῆς τῶν κανόνων διατηρήσεως πρόνοιαν καὶ
φροντίδα τῶν θείων Πατέρων εἰς οὐδὲν ἐνόμισε, καθὼς φαίνεται, θεω-
ρεῖ δὲ τὴν διάταξιν τῶν πρεσβείων τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ὡς
ἀνάγκης πολιτικῆς, καὶ συχνάκις ἐπωνόμασεν ἐξωτερικὴν (ὡς ἐὰν ὑ-
πάρχε κίνδυνος μὴ τις αὐτὴν ὀνομάσῃ δογματικὴν καὶ προκύπτουσαν
ἐκ τῶν ἀδύτων τοῦ θυσιαστηρίου)· Ἐπέφερε δὲ, τέλος, ὡς κορωνίδα τῶν
Συνοδικῶν κανόνων καὶ θυρεὸν τῆς ἰδίας αὐτοῦ γνώμης ἀπροσμάχητον,
καὶ τὸν ιζ' κανόνα τῆς Δ, τὸν, «εἰ δέ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας κτλ. (βλ.
ὀπισθ. σελ. 474). Ἀλλ' ἐὰν τοὺς ἄλλους, ὅσους ἐμνημόνευσε, τῶν θείων
Συνόδων κανόνας κακῶς ἐφήρμοσε καὶ παρασύρων πρὸς τὸν ἴδιον αὐτοῦ
σκοπὸν, τοῦτον ὁμῶς τὸν κανόνα καὶ κατεστρέβλωσε καὶ περιέκοψε δο-
λίως, ἢ διὰ τὴν μεγάλην Κανονικὴν αὐτοῦ πολυμάθειαν οὐδαμῶς κα-
τενόησε! Διότι ὁ μὲν κανὼν δατάσσει ἵνα, ἐὰν ὑπὸ τῆς βασιλικῆς ἐ-
ξουσίας ἐκτίσθῃ ἢ κτισθῇ νέα τις πόλις («εἰ δέ τις πόλις ἐκαι-
νίσθῃ, ἢ αὐθις καινισθεῖν»), ταύτην μὴ ζητεῖτω ἀπλῶς ὁ γειτονεύων
ἐπίσκοπος, ἵνα συμπαραλάβῃ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐπισκοπὴν, ἀλλὰ κατὰ
τοῦτο ἡ τάξις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐνοριῶν ἀκολουθεῖτω τοὺς περὶ
τῆς νεοκτίστου ταύτης πόλεως ἐκδοθησομένους πολιτικούς καὶ βασιλι-
κοὺς νόμους (καθ' οὓς ἔμελλε δηλαδὴ ὀρισθῆναι ταύτης τὰ σύνορα καὶ
αἰσχέςσεις ἀνάλογοι κατὰ τὴν τοποθεσίαν). Ταῦτα λέγει ὁ ιζ' τῆς Δ, (ἐπα-
νέλαβε καὶ ὁ λή' τῆς ς), ὁ δὲ ὑπομνηματιστὴς καὶ τὴν ἐννοιαν καὶ αὐ-
τὴν τὴν γλῶσσαν τοῦ Κανόνος παραβιάζων φαίνεται, ὅτι «καινισθεῖ-
σαν πόλιν» ἐνόμισε τὴν καινοτομηθεῖσαν αὐτοκεφαλίαν τῆς πόλε-
ως Ναυπλίας (ὡς καθέδρας τῆς ἀνεξαρτήτου Συνόδου)! ὥστε κινδυνεύει
παραστῆσαι ἔτι ὑπὸ τῆς Δ, Οἰκουμενικῆς Συνόδου προκεκυρωμένην τὴν
χάριτι τῆς Ἀντιβασιλικῆς ἐξουσίας ἀνακηρυχθεῖσαν ἀνεξαρτησίαν τῆς
Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας! Ἀλλ' ἂν ἴσως ὁ πολιτικὸς οὗτος Κανονοθέτης ἐ-
γνώριζεν ἄλλον ἓνα Κανόνα Συνοδικόν, ἴσως ἡρυθρία τοσοῦτον βεβήλως
παρασπῶν τοὺς θείους θεσμοὺς εἰς δικταίωσιν τῆς παρανομίας! «Ἐδοξε
(λέγει ὁ η', τῆς Γ. Οἰκουμενικῆς) ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ
σώζεσθαι ἐκαστὴν ἐπαρχίαν καθαρὰ καὶ ἀβίαστα
τὰ αὐτῇ προσόντα δίκαια ἐξ ἀρχῆς ἄνωθεν, κατὰ

κόσμον μεγάλοι δεσπότες καὶ Αὐτοκράτορες ὠνόμαζον ἐξαιρέτως Δε-
σπότην τὸν Πατριάρχην (α). Ὡσαύτως καὶ τὸ Κύριος (οὗ
συνώνυμον τὸ δεσπότης) οἱ θεῖοι πατέρες ὡς τιμητικὴν προσφώνησιν
μετεχειρίζοντο· οὕτως ὁ θεῖος Γρηγόριος ἔλεγεν, οὐ μόνον τοὺς κυρί-
ους μου τοὺς ἐπισκόπους, ἀλλὰ καὶ «τοὺς κυρίους
μου τοὺς συμπρεσβυτέρους» (β), ὁμοίως καὶ Βασίλειος ὁ μέ-
γας, καὶ πολὺ πρὸ τούτων ὁ Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος (ἀποστολικὸς ἀνὴρ
τῷ 180 μ. Χ.) «κύριοι μου ἀδελφοί» προσεφώνει τοὺς Ἀντιοχείς, καὶ
τὸν Κλήμεντα καὶ τὸν Πάνταϊνον κύριους ἐαυτοῦ ὀνομάζει (γ). Οὐδ'
εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἀποστόλους ὑπῆρχε μισητὴ ἢ τιμητικὴ τοῦ Κυρίου
προσφώνησις, ὡς ὅταν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς γράφῃ «τῇ ἐκλεκτῇ
κυρίᾳ» (δ). Ἀλλ' ἡ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐλευθερίας θεσμοθέτις Ἐπιτροπὴ
μυκτηρίζει τὸ δεσπότης, ἐπὶ τιμῇ πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς προσφω-
νούμενον οὐ μόνον ἐν παντὶ τῷ πληρώματι τῶν ὀρθοδόξων, ἀλλὰ καὶ
παρ' αὐτοῖς τοῖς ἄλλοις χριστιανικοῖς λαοῖς, οἵτινες καλεῖναι τὸν ἀρχιε-
ρεῖα παρμυρίως καλοῦσι (Monsignore, καὶ γαλλικώτερον Monseigneur,
δέσποτά μου). Οὕτως οὐ μόνον ὑπὲρ τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους, τοὺς τα-
πεινοὺς καὶ μικρόφρονας καὶ «πεῖθεσθαι τοῖς ἡγουμέ-
νοις» ἐντελλομένους, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοὺς τοὺς φιλελευθερω-
τάτους τῶν νεωτέρων ἀκριδέστεροι καὶ θερμότεροι ζηλωταὶ τῆς χριστι-
ανικῆς ἀκριθείας ἀνεφάνησαν οἱ Ἐκθέτορες, τῷ μὲν λόγῳ νομοθετοῦντες,
εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς τὴν εὐαγγελικὴν μετριοφροσύνην καὶ τὴν
ἀπλότητά των ἀρχαίων δὴθεν αἰώνων, πράγματι δὲ κατεδαγίζοντες
καὶ κατεξουθενοῦντες μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀθῶων προσφωνήσεων πᾶ-

κατὰ τὴν ς. Σύνοδον. Ἀναγινώσκεται δὲ καὶ ἐν ἐπιστολῇ τῶν ἐν Κωνσταντινουπό-
λει ἀρχιερέων πρὸς τὴν τρίτην οἰκουμένην Σύνοδον «τοῖς παναγίοις καὶ θεοφι-
λεστάτοις ἀρχιεπισκόποις καὶ πατράσι Κελεστίνῳ (τῷ Ῥώμης) Κυρίλλῳ (Ἀλέξ.)
κτλ. Βλ. Συνόδ. Συλλογ. Τ. α. σελ. 543, ὅπου ἐν τῷ περισελίδῳ γράφεται ἀγιω-
τάτοις. Σημ. Ἐκδ.]

(α) Βλ. Κωνσταν. Πορφυρ. περὶ Βασιλ. τάξ. Οὕτω καὶ «ἀγιώτατε Δέσποτά μου
οἰκουμένικὲ Πατριάρχα» ἔγραψεν Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς καὶ Ἰσαάκ ὁ Ἀγγελοῦς
(βλ. Leunclav. Jus. Graeco-rom. T. I. p. 128, 169.)

(β) Γρηγόρ. ἐπιστολ. 88, 89. [Οὕτω καὶ «τὸν κύριον ἀρχιεπίσκοπον» (Δ. Συνόδ.
Πράξ. α. ἐν Συνόδ. Συλλογ. Τομ. Β. σελ. 74. πρὸλ. καὶ σελ. 91 καὶ ἐν σελ. 104
«ἅγιε κύριε (ἀντὶ Δέσποτα ἅγιε). Σημ. Ἐκδ.]

(γ) Ἀλέξανδ. παρ. Εὐσεβ. Ἐκ. ἱς. ς. κεφ. ια. §. 3. κεφ. ιδ. §. 4.

(γ) Ἐπιτ. γ. πρὸλ. Ἰωάν. δ. 49. κ. 45. Πράξ. ἱς. 38. καὶ Γενέσ. ιβ. 2.

θείους καὶ ἱεροὺς νόμους, καπηλεύει τὸ μυστήριον τοῦ γάμου, καὶ διαλύουσα τὸν ἰσχυρότερον σύνδεσμον τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ἀφίνει εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἀπροστάτευτα μέλη ἐπιζήμια πολλάκις διὰ τὴν ἐκ τῆς κακῆς ἀγωγῆς μοχθηρίαν» (Βλ. Τριήμ. Α. Κεφ. ε. §. β). Ταῦτα ἐκεῖνος! Σὺ δ', ὃ τῆς ταλαινῆς Ἑλλάδος ἀλλόφυλε θεσμοθέτα, ἂν μακρόθεν ἰστάμενος ἐθεώρεις ὅποια καὶ πόσα τὴν ἐλληνικὴν κοινωνίαν ἐπληγύρισαν αἵσχη διὰ τὴν ἄλλα τε πολλὰ καὶ δὴ καὶ τὰ τοῦ γάμου βεβηλώσασαν νομοθεσίαν σου, πάντως θ' ἐκρύβης, συγκαλυψάμενος ὑπ' αἰσχύνης, καὶ (καθὼ φιλάνθρωπος) ἐπευξάμενος ταχεῖαν τὴν κατάργησιν τῶν τοιούτων ἀνοσίων σου θεσμῶν.

§ ζ. Περὶ δὲ τῶν χηρευσουσῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπῶν καὶ μητροπόλεων διαλεγόμενος, « Κατεστάθηνσαν (λέγει) καὶ ἐπ' αὐτῶν ἱεράρχαι προεστῶτες, ἀλλὰ μόνον ὡς τοποτηρηταί, ἐκλεγέντες ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς Τουρκίας προσφύγων ἀρχιερέων. Ἀλλὰ καὶ πολλαὶ τῶν ἐπισκοπῶν ἠνώθησαν πρὸς ἀλλήλας. Καὶ νέαι δὲ τινες ἐπισκοπῶν διωρίσθησαν ἑδραὶ· οἷον εἰς Ναβαρίνους, καὶ τὰ Καλάβρυτα, καὶ τὸ Πατρατζίκι, καὶ τὴν Σαλαμίνα, καὶ εἰς τὴν Σύρον. Ἀλλὰ δὲ μητροπόλεις ἄλλως ὠνομάσθησαν, οἷον ἡ τῆς Τριπολιτζᾶς μετωνομάσθη Τεγεάτιδος καὶ Μαντινείας, αἱ δὲ Νεο-Πάτραι μετέλαβον τὸ ὄνομα Ναυπάκτου καὶ Μεσολογγίου» (α). — Ὅστις ἀναγνώσῃ ταῦτα, μὴ μόνον Ἕλληνα, ἀλλὰ καὶ ξένος τις εἰδήμων τῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῆς φυσικῆς αὐτῆς γεωγραφίας ἔμπειρος, ἀπορήσει πάντως δυσπιστῶν, ἂν εἰδὲ ποτε καὶ Μαύρερος τὴν Ἑλλάδα. Τόσον ἀσύστατα καὶ ἀνύπαρκτα πράγματα λαλεῖ! Καὶ ὅτι μὲν εἰς τὰς χηρευούσας ἐπισκοπὰς τε καὶ μητροπόλεις διωρίσθησαν ἐκ τῶν προσφύγων ἀρχιερέων τοποτηρηταί, τοῦτο λέγει βέβαιον καὶ ἀληθές, καὶ ἄλλως ὑποψέγειν τὸ πρᾶγμα δοκεῖ (διότι οὐδεμία τῶν προσωρινῶν Κυβερνήσεων τῆς Ἑλλάδος κατετόλμησε, καθὼς αὐτός, πολιτικὴν ἀρχιερέων προχειρίσιν εἰς γνησίων ποιμένων χηρευούσας ἐπισκοπὰς). Ὅτι δὲ μηδεμία τῶν ἐπισκοπῶν ἠνώθη συμφυρθεῖσα πρὸς ἄλλην, μήτ' ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου μήτ' ἐπὶ τῶν προλαβόντων τῆς ἐπαναστάσεως χρόνων, τόσον ὑπάρχει βέβαιον καὶ πραγματικόν, ὅσον καὶ τὸ ὅτι πρῶτον καὶ μόνον ἐπὶ τῆς Ἀντιβασιλείας ἡ πολιτικὴ τοῦ Κράτους εἰς Νομοὺς καὶ ἐπαρ-

(α) Maurer 1. BJ. p. 476.

πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ βουλεύματος. Ἀλλὰ τί μὴ ἐθεάτριζεν εὐ-
 θὺς τὰς τοιαύτας ῥαδιουργίας ἐνώπιον αὐτοῦ τε τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ
 πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, ἀμέμπτως καὶ νομίμως μετὰ παρόρησίας ἐπι-
 χειρήτας πρὸς αὐτὸν ἀπ' εὐθείας τὸν Πατριάρχην (καὶ τοῦτον, ὡς εἶ-
 πεν, εὐνοϊκῶς ἔχοντα πρὸς τὴν Ἑλλάδα) τὴν περὶ τῆς ἀ-
 νεξαρτησίας διαπραγματεύειν; Εἰ δὲ καὶ οὕτω πάλιν ὑπερίσχυον αἱ
 ῥαδιουργίαι, κωλύουσαι πρὸς τὴν κανονικὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐγχειρήμα-
 τος, τότε γοῦν ἐπέραινε τάχιστα τὸ βούλευμα, γενναίως ἐγκαθιδρύσας
 τὴν ἐλληνικὴν Ἐκκλησίαν! ἢ μὴ γὰρ ἐπέλιπεν εἰς αὐτὸν ἀντιβασιλι-
 κὴ ἐξουσία καὶ ἡ φιλόπατρις εὐτέβεια τῶν περὶ αὐτὸν ζηλωτῶν καὶ
 συμβούλων τῆς ἀνεξαρτησίας; Ἀλλὰ μή ποτε ἐπ' ἄλλοις σκοποῖς αὐ-
 τὸς μᾶλλον ἐξ ἀρχῆς ἐρῶς διούργει τάχιστα τὴν διακήρυξιν; Δικαίαν
 κρίνει τὴν θεωρίαν τῶν ἀπαιτούντων προηγουμένως τὴν πρὸς αὐτὸν
 τὸν Πατριάρχην περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας διαπραγματεύειν, ἀλλ' ἔπειτα
 τὴν θεωρίαν ταύτην ζωγραφεῖ ὡς ἐπίνοιαν ψιλήν, ὡς φαντασίας ὄνει-
 ρον! «Μόνον (λέγει) κατὰ τὴν θεωρίαν ἔχουσι δίκαιον», ὡς ἂν
 εἴη τοῦ δικαίου καὶ ὁσίου θεωρία ὑπῆρχεν ἰδέα φαντασιώ-
 δης καὶ ἀνυπόστατος, ἢ ἀντικειμένη πρὸς πᾶσαν δίκαιαν καὶ ὁ-
 σίαν πράξιν, ὁ δὲ δίκαιος καὶ ὁσίος δίκαια μὲν καὶ ὅσια
 ἐπίσταται, πράττει δὲ ἄδικα καὶ ἀνόσια! Νέον καὶ τοῦτο
 τῆς φιλοσοφίας θεώρημα, καὶ πολλὰ διάφορον τῆς Σωκρατικῆς! Φέρει
 δὲ καὶ ἱστορικὸν παράδειγμα πρὸς ἀπόδειξιν, τοῖον; τὸ τοῦ μεγάλου
 Πέτρου καὶ τῆς Ῥωσσίας! Ἀλλὰ διὰ τούτου μάλιστα καὶ ἀπ' εὐθείας
 ἐξελέγχεται τὸ ἄδικον τοῦ πράγματος. Ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς
 Ῥωσσίας ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην τὸ πρῶτον διατελοῦσα, ἀ-
 νεδείχθη ὑπ' αὐτοῦ πάλιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατρι-
 ἀρχου (συνεπικυρούντων καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων Πατριαρχῶν) αὐτο-
 κέφαλος καὶ αὐτόνομος, καὶ θρόνος πατριαρχικὸς κατ' αἵ-
 τησιν καὶ παράκλησιν τοῦ Βασιλέως τῆς Ῥωσσίας καὶ τοῦ κλήρου
 καὶ τοῦ ἔθνους παντός (τῷ 1589). Ἡ δὲ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία, καὶ αὐ-
 τὴ ὑπὸ τὸν αὐτὸν οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κανονικῶς διατελοῦσα, ἐ-
 κηρύχθη ἀνεξάρτητος ὑπὸ κοσμικῆς Ἀντιβασιλείας, ἄκοντος μὲν καὶ
 μηδὲν ἐρωτηθέντος τοῦ Πατριάρχου (καὶ πάσης δὲ τῆς Ἀνατολικῆς
 Ἐκκλησίας συναγνοούσης), ἄκοντος δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς
 Ἑλλάδος καὶ παντός τοῦ τῶν Ἑλλήνων ἔθνους, οἵτινες δι' ὧν δε-
 κατριῶν ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς Ἀντιβασιλείας ἐνιχυτῶν οὐ-

κεύοντες τὸν Ἀρειανὸν Κωνσταντίνον ἀπεκάλουν Ἐπισκοποὺς τῶν Ἐπισκοπῶν (α)· καί τοι καὶ οὗτοι τοῦτον, οὐχὶ καθὼ κεφαλὴν τῆς κατ' αὐτοὺς συνχωγῆς, ἀλλὰ καθὼ προεξάρχοντα πολιτικῶς καὶ προστατεύοντα τοὺς Ἐπισκόπους τῆς θεομαχούσης αἰρέσεως αὐτῶν. Τὰς δέ τινων κενοδόξων ἡγεμόνων κατὰ τόπους τῆς Εὐρώπης νεωτεροποιίας διηγεῖται ἡ Ἱστορία (β). Ἀλλὰ περὶ τοῦ πλάσματος τῆς τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων Ἐπισκοπῆς ἔγραψαν πολλοὶ πολλά (γ). Ὁ δὲ Μάυρερος οὐδὲν παράδοξον ἂν παρενόησε καὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου τὰς λέξεις, ὡς παρενόησεν ἢ καὶ πρέκοψεν ἀνωτέρω καὶ τὰ θεῖα ῥήματα τοῦ Εὐαγγελίου.

§. ιβ. Σχολιάζων δὲ τὸ 3 Ἄρθρον, δικαιολογεῖ τὴν σύνθεσιν τῆς διαρκοῦς Συνόδου καὶ ἐξ ἱερομονάχων καὶ πρεσβυτέρων παρέδρων, ἐνῶ τούτους αὐτὸς πάλιν ἐξέβαλεν ἀπὸ τῆς συγκληθείσης καὶ προσκληθείσης Συνελεύσεως, διότι οὐδόλως ἤθελε Πολωνικὴν Ἀμφικτυονίαν! (Βλ. ὀπισθ. Κεφ. Δ. §. α). «Ἐπειτα καὶ ἄλλως (λέγει), ἂν εἰς τὴν Σύνοδον παρῆσαν ὅλα τὰ πέντε μέλη αἰείποτε ἐξ Ἀρχιερέων, τότε τὸ ἡμισυ τῶν (δέκα) διοικήσεων (ἢ νομῶν) ἀπέμενεν ἀδιαισέπτως ἄνευ προΐσταμένων» (σελ. 165).—Καὶ πῶς ἐπελάθετο τῆς θεωρίας ταύτης, ὅποτε ἔκοπτε καὶ ἔρραπτε τὰς Ἐπισκοπὰς ἰσαριθμοῦς πρὸς τοὺς νομοῦς; Διὰ τί δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Μάυρερος εἰς τὴν πρώτην τῆς Συνόδου περίοδον

διδαγμάτων, καὶ ἄλλος νοῦς τῶν κοσμητικῶν. Ὡσπερ γὰρ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ ἀρχιερεὺς ἐγκύψαι εἰς τὸ παλάτιον καὶ προβαλέσθαι ἀξίας βασιλικάς, οὕτως οὐδὲ ὁ βασιλεὺς ἐγκύψαι εἰς τὰς Ἐκκλησίας καὶ ψήφους ποιήσασθαι εἰς τὸν κληρὸν, οὕτε ἀγιάζειν» κτλ. Συνόδ. Συλλ. Τόμ. Β. σελ. 716—717. Σημ. Ἐκδ.

(α) Lucifer. apud Cotel. not. εἰς Ἀποστ. Διατ. Β. ια.

(β) Ὁ αὐτοκράτωρ Καρόλος ὁ Ε. περιεβάλετο τοῦ μεγάλου ποντίφηκος τὴν ἀξίαν, καὶ ὁ Μαξιμιλιανὸς ὁ Α'. ἐπεθύμησε διὰ μικροῦ τὴν παπικὴν καθέδραν· ὁ δὲ Βλαδίσλαος ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας προσελάβετο καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ποιμένου καὶ διδασκάλου (doctoris et pastoris) καὶ Γεώργιος ὁ πρίγκηψ Ἀγχάλτου (Anhalt) ἐχειροτονήθη ποιμὴν (pastor).

(γ) Βλ. τοὺς συγγραφεῖς παρὰ Α. Fabric. Bibliograph. antiquar. pag. 638 etc. Ἀλλὰ καὶ ὁ μακαρίτης Θεοφάνης ὁ Προκοπώδης (Procopowitz, Προκοπιάδης) Πλεσκόβιας ἐπίσκοπος ἔγραψε Disquisitio quibus de causis et quo sensu imperatores Romani tam Ethnici quam Christiani appellati fuerunt Pontifices seu Archiepiscopi etc. Petropol. 1724.

κλησίας οὐδένα παρέβη τῶν Συνοδικῶν ἀγίων Κανόνων, οὐδὲ τὰς ἀρχαίας τάξεις τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν κατέσρεψεν εἰς ἀσυνάρτητον καὶ δημοκρατικὴν ἐπισκόπων ἰσότητα, οὐδ' ἄλλην οὐδεμίαν εἰς τοὺς ἱεροὺς τῶν Πατέρων θεσμοὺς ἐπέφερε καινοτομίαν, ὅποίας κατετόλμησεν ἢ κατὰ τὸ Σχέδιον αὐθαιρέτως συστάσα Σύνοδος τῆς Ἑλλάδος. Ὡστε ὁσάκις ταύτην παραβάλλουσι πρὸς τὴν Ῥωσικὴν, δυοῖν θάτερον, ἢ ἐκούσιως, ἢ (τὸ μετριώτερον) ἐξ ἀγνοίας μυθολογοῦσι.

Σελ. 15—18. Celle—ci (la Regence) etc.

« Ἡ Ἀντιβασιλεία (λέγει) κατείδεν, ὅτι τοιαύτης διοικητικῆς ἐν Ἑλλάδι Συνόδου ἡ σύστασις ἀπήτει πρότερον τὴν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως πανηγυρικὴν καὶ δημοσίαν ἀναγνώρισιν καὶ διακήρυξιν τῆς ἤδη ἀπὸ τοῦ 1821 ἔτους πραγματικῶς ὑφ' ἐστῶσης καὶ ὑπαρχούσης ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁμως τοῦτο τὸ πραγματικῶς ὑφ' ἐστῶς οὐκ ἠθέλησε καθιερώσαι, πρὶν ἀκούσῃ πρότερον καὶ τὴν γνώμην οὐ λέγομεν τοῦ ἔθνους (ὅπερ εἶχεν ἤδη διακηρυγμένην ἐν πολλαῖς συνελεύσεσι ταύτην τὴν ἀνεξαρτησίαν), ἀλλὰ τὴν γνώμην τῶν τὴν ἑξοχὸν ἱεραρχίαν συνιστώντων ἐπισκόπων τοῦ Βασιλείου. Ὅθεν διέταξε τὸν Κ. Τρικούπην, ἵνα ζητήσῃ πρῶτον ἐπισήμως ἔγγραφον τὴν γνώμην τῶν πλειοτέρων ἐκ τούτων τῶν ἱεραρχῶν, ἢ καὶ τῶν διασημοτέρων. Οὗτοι δὲ συνείδον τὸ προβαλλόμενον σκέμμα οὐ μόνον σύμφωνον ὄν πρὸς τοὺς κανόνας τοὺς Ἐκκλησιαστικούς, ἀλλὰ καὶ κατεπεῖγον καὶ σωτήριοι. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ μακαρίτου ἐπισκόπου τῆς Ἀνδρου (θανόντος τῷ 1835) περιεῖχε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰς ἐφεξῆς ἀξιολογωτάτας ἐκφράσεις· «Ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐκ διαμέτρου πρὸς τὴν Δυτικὴν ἀντικειμένη οὐδέποτε ἐγνώριζε τὴν ὑπεροχὴν ἐνὸς μόνου ἀρχηγοῦ· ἀλλ' ἀνέκαθεν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησiai ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητοι καὶ αὐτόνομοι, τὰ ἴσα ἔχουσαι προνόμια καὶ δικαιώματα, καὶ ἐπίσης διατηροῦσαι τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην, τὴν ἐνότητα τοῦ δόγματος.» Καί, «ὅτι ἡ βασιλικὴ Κυβέρνησις οὐδεμίαν πράξει καινοτομίαν, ἂν διακηρύξῃ ὅ,τι συνετελέσθη μὲν ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐξεφράσθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἔθνους εἰς διαφόρους συνελεύσεις· Συνάψει δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὸν κληρὸν εἰς μίαν ἀπαραίτητον ἐνότητα, καταστήσασα κυριαρχίαν Ἐκκλησιαστικὴν, ἐπαγρυπνοῦσαν εἰς εὐταξίαν καὶ διατήρησιν τῶν κανόνων» κτλ. — Ἀπαντῶμεν.

χρίσμα (θεῖον μύρον) καθιερωσάι· ἀλλὰ τοῦτο μετέφερον κρυφίως ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως» (παράδοξος μετριοφροσύνη! καὶ τίνα πλέον χρείαν εἶχον τῆς ἱερουργίας τοῦ ἐπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἱ χάριτι τοῦ Μαυρέρου κτλ. κτλ. ἀπελευθερωθέντες ἀπὸ τῆς εἰς ἐκεῖνον πειθαρχίας ἐπίσκοποι τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος; Καὶ διὰ τί τὸ μύρον μετεφέρετο κρυφίως εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀφ' οὗ ὅλον τὸ ἔθνος ἐξεκρήρυξεν ἑκπαλαι τὴν ἀνεξαρτησίαν, καὶ πάλιν ἀπεδέξατο ἀσμένως τὴν ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας ἐπικύρωσιν καὶ διακήρυξιν αὐτῆς; Καὶ πῶς οἱ καθιδρύσαντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ἐκώλυσαν αὐτὴν ἀπὸ τῆς τελετουργίας ἐν ὧς τῶν ἐπτὰ μυστηρίων τῆς πίστεως; παράδοξος βραδύτης παρὰ τῶν δυναμένων πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους] Ἀλλ', ὦ σοφὲ Ἱπομνηματιστά, ποῦ καὶ ποῖοι τῶν ἐπισκόπων μετέφερον ἢ κρυφίως ἢ πασιφανῶς τὸ θεῖον μύρον ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γνωρίζεις πάλιν αὐτός· ὅ,τι δὲ ἀγνοεῖς ἴσως, ἢ καὶ γνωρίζων σιωπᾶς, ὑπάρχει τὸ παρὰ πολλοῖς ὀρθοδόξοις Ἕλλησι καὶ γνωσκόμενον καὶ θρηνούμενον δημοσίως εἰς πολλὰς τοῦ Βασιλείου χώρας, ὅτι διὰ τὴν παντελεῖαν τοῦ θείου μύρου ἔλλειψιν, ἀναγκάζονται οἱ ταλαίπωροι ἱερεῖς ἐγχεῖν ἔλαιον ἀπλοῦν εἰς τὰ κενωθέντα τοῦ μύρου δοχεῖα καὶ δι' αὐτοῦ χρίειν τοὺς βαπτιζομένους! Ἴδου καὶ τοῦτο ἐν ἐκ τῶν μεγάλων καὶ φρικτῶν τῆς ἀνεξαρτησίας σου καλῶν! — Καὶ τί ἄλλο κατώρθωσαν οἱ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τὰς ἡνίας λαβόντες ἐκεῖνοι ἥρωες; λέγε ὦ μακάριε! «Οἱ ἄνδρες (λέγει) ἐθάδισαν ἔτι περαιτέρω! ἀντέστησαν καὶ πρὸς χειροτονίαν νέων Ἀρχιερέων· τὸ μὲν, ἵνα διατηρῇται ἡ προσήκουσα τοῦ Ἀρχιερατικοῦ χαρακτῆρος ἀξιοπρέπεια, ὀλίγων ὄντων καὶ ἐντίμων καὶ ἐπικρούντως διατρεφόμενων τῶν ἐπισκόπων». Ἀλλ' οἱ φιλύποπτοι ὑπέλαβον, ὅτι ἢ εἰς δέκα μόνας Ἐπισκοπὰς ἀναλόγως τῶν δέκα τοῦ Βασιλείου νομῶν διαίσεις ἄλλον εἶχε βαθύτερον σκοπόν. Οἱ ὀλίγοι Ἀρχιερεῖς εὐκόλως ἐπείθοντο εἰς συναινέσιν καὶ ἀποδοχὴν παντὸς νεωτερισμοῦ! καὶ μάλιστα ἂν ἴσως (καθὼς ἄδεται ὅτι ἐφρόνησεν ἢ τοῦ Ῥίζου μάλιστα Γραμματεία), ἂν ἴσως μετετίθεντο διὰ πολιτικοῦ διατάγματος κατὰ καιροῦς ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην Ἐπισκοπὴν, ὡς καλυμαυχοφόροι καὶ αὐτοὶ νομάρχαι τινές, ὅπως μὴ ῥιζόνωσι καὶ ἰσχύωσι διαμένοντες εἰς ἡν ἔλαχον ἐπισκοπὴν ἐφ' ὅρου ζωῆς κατὰ τοὺς ἤδη παλαιωθέντας (ὡς πρὸς τοὺς μεταρρύθμιστάς τῆς Ἑλλάδος) καὶ

Χριστοῦ θεραπόντων χορεία, οἱ τρυφῶντες τῷ μὴ τρυφᾶν καὶ τῷ μὴ πλουτεῖν πλουτοῦντες, οἱ τῆς εὐαγγελικῆς φιλαδελφίας καὶ τῆς θεοποιουῦ προσευχῆς ἀκάματοι ἀγωνισταί, φέρετε καὶ νῦν (ὥς καὶ πάλαι ποτὲ) παρὰ τῶν ἰδίων ὑμῶν ὑβριζόμενοι τέκνων, οἵτινες οὕτως ὡμῶς καθ' ὑμῶν κατορχοῦνται, ἄλλα τε κατονειδίζοντες, καὶ αὐτὴν τὴν βαρεῖαν τῶν ταξειδίωι ἀνάγκην (ἐφ' ἣ μᾶλλον ὤφειλον ὑμῖν συναλγεῖν). Πολλὰ καὶ μυρία, πατέρες ὅσοι, ἐπάθετε διὰ τὴν ἐπανόστασιν τῆς Ἑλλάδος. Ἐσφάγητε, ἐφυλακίσθητε, ἐδημεύθητε, διεσκορπίσθητε, τόπον ἐκ τόπου πένητες ἀμείβοντες καὶ πλανώμενοι πολλαχοῦ, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα καταφυγόντες, ἀνεχωρήσατε πολὺ παρ' ὅσον ἦλθετε πτωχότεροι! πολλοὺς ἐν αὐτῇ διὰ τῆς ὑμετέρας ὠφελήσατε διδασκαλίας· πολλὰς καὶ θερμὰς εὐχὰς καὶ δεήσεις ἐξεχέατε πρὸς τὸν Θεὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῆς· πολλὰ δὲ πάλιν «πομφόλυξαν δάκρυα γηραλέων ὑμῶν βλεφάρων», ὥς εἶδετε σεσωσμένην τὴν πολυπαθεστάτην Ἑλλάδα! καὶ νῦν ὑπὲρ αὐτῆς εὐχεσθε πρὸς Κύριον. Οἶδασιν, ὦ πατέρες, καὶ ὁμολογοῦσι τὰς χάριτας οἱ Ἕλληνες, καὶ σέβονται καὶ τιμῶσιν ὁσίως καὶ φιλοστόργως τοὺς ἱεροὺς ὑμῶν ἀγῶνας, καὶ τὴν ἐν Χριστῷ κεκρυμμένην ζωήν. Ἡ δὲ ματαιόφρων Ἐπιτροπὴ «ἐκ τῆς γῆς ἐστὶ, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ»!

Μετὰ τὰ μοναστήρια τοῦ Ὄρους ἐξέτεινε τὴν σφαδάζουσαν ὕβριν καὶ κατ' αὐτῆς τῆς ἀγίας Σιών, ὀνομάζουσα μυκτηριστικῶς τὸν Ναὸν τοῦ μοναστηρίου τῆς Ἱεροῦσαλήμ, τὸν κοινότερον γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀγίος Τάφος! ἐπισυνῆψε δὲ καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ Ὄρους Σινᾶ εἰς τὴν Ἀραβίαν! Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως ὑπεροπτικῶς καὶ σεσυρμένως, «ὡς ἄβατα γαίης ἄχθη καὶ θῆνας ἐρήμους», μνημονεύουσα κακείνους τοὺς θεοβαδίστους τόπους ἢ φιλόσοφος Ἐπιτροπὴ (καὶ ταῦτα χριστιανὴ πρὸς χριστιανούς), μεγαλύνει ὁμῶς εἰς πλάτος καὶ μῆκος τὰς κατὰ τόπους ἱερὰς κληρουχίας αὐτῶν τε καὶ τοῦ ἀγίου Ὄρους, πάσας ἐκτιθεῖσα πρὸς ἀποσύλησιν καὶ διαρπαγὴν. «Δένειναι (λέγει) μέρος σχεδὸν τοῦ Παλαιοῦ Κόσμου (πῶς ἀπεσιώπησε καὶ τὴν Ἀμερικὴν!), εἰς τὸ ὁποῖον τὰ μοναστήρια ταῦτα δὲν ἔχουσι κτήματα καὶ μετόχια.—Ἐκ τούτων οὐκ ὀλίγα εὐρίσκονται καὶ εἰς τὴν Ἑλ-

ΤΟΜ. Γ'.

9.

γος ἀποβαίνει αὐτόχρημα σφιγγὸς αἰνίγμα δυστόπαστον καὶ δυσνόητον, ἄλλοκότους ἀντιφάσεις ἐμφαίνων καὶ προκατακλυσμικοὺς (ὥς εἰπεῖν) ἀντιχρονισμούς. Ἀλλὰ σπουδάσωμεν ἀναγνῶσα, εἴ πως δυνηθῶμεν διασαφῆσαι τοῦ φιλαλήθους λογογράφου τὴν ἔννοιαν, ἐξαγαγόντες αὐτήν, ὥς βάλανον Διὸς ἢ κάστανον ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀκανθώδους κελύφους τῆς ἀσαφείας, αὐτῷ πάλιν χρησάμενοι διδασκάλῳ τῷ συγγραφεῖ. Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ δεινῶν, ὧν κατετόξευσεν οὗτος κατὰ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπ' ἐκείνῳ μάλιστα ἀγάλλεται καὶ καυχᾶται σοβαρῶς (ὥς πρῶτος ἀνακαλύψας ἐκ τοῦ σκότους τὸ τῆς λήθης πρᾶγμα), ὅτι ἡ ἐπὶ τῶν ἐπισκοπῶν τοῦ νῦν Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος πολυχρόνιος δικαιοδοσία τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ψευδῶς ἐνομίσθη καὶ ὠνομάσθη Κανονική, ὥς ἐναντίον Νόμων τε βασιλικῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἱερῶν κανόνων (καὶ μάλιστα τοῦ κη. τῆς Οἰκουμενικῆς Δ'. Συνόδου) κακουργηθεῖσα καθ' ὑπέρβασιν τῶν ὁρίων τῆς Θρακικῆς καὶ Ποντικῆς καὶ Ἀσιανῆς διοικήσεως, ἐν αἷς περιεκλείετο ἡ κανονικὴ περιφέρεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκοπῆς. ἔχει δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ παράνομος οὗτος παρορισμὸς ἀπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορος, ὅστις παρέσχε τῷ Κωνσταντινουπόλεως τὴν ἐπὶ τῶν εἰρημένων Ἐπισκοπῶν τῆς Ἑλλάδος (καὶ πολλῶν ἄλλων) κυριαρχίαν, ἐξαρπάσας αὐτὴν ἀπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης (τῷ 730), ὅστις καὶ αὐτὸς εἶχεν αὐτὴν προηρπακῶς (τῷ 381), καταστήσας ὑποχειρίους τὰς ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων αὐτοκεφάλους καταστάσας προεἰρημένους ἐπισκοπάς. Ταῦτα (ἐν περιλήψει), φίλε ἀναγνώστα, διὰ πολλῶν τῆς β.β.λου σελίδων ὁ βαθυμαθὴς ἐπραγματεύσατο συγγραφεὺς· ὅπως δ' ἐπραγματεύσατο, θεωρήσομεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, χαλκίνην ἀναλαβόντες ὑπομονήν. Ἐπὶ τούτων οὖν τῶν ἱστορημάτων συνεπύκνωσε τὴν ἀνωτέρω πρώτην κατὰ τῆς Συνόδου σκοτεινὴν ἀπόδειξιν. Ἡ ἀντίτομος δηλονότι ἀναλυομένη περιέχει πάντως τὴν ἐξῆς ἔφοδον τῶν συλλογισμῶν. Ἐπειδὴ αἱ ἐν τῷ νῦν Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπαὶ κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ἦσαν αὐτοκέφαλοι· ταύτας δ' ὕστερον ἀρπάσας καθυπέταξεν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν ὁ Πάπας τῆς Ῥώμης· τοῦ δ' ὀψιγόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου ἡ δικαιοδοσία ἐξ ἀρχαίων αἰώνων περιώριστο ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν νόμων ἐντὸς τῶν ὁρίων μόνον τῶν εἰρημένων τριῶν διοικήσεων, μέχρι (λέγει) καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Εἰκονομάχου· οὗτος δ' ἐξαρπάσας (τῷ 730) ἀπὸ τῆς τοῦ Πάπα κυριαρχίας τὰς εἰρημένας τῆς Ἑλλάδος

Θ) Διότι ἀντιβαίνει εἰς τὰ περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας ἀνέκαθεν νενομοθετημένα. Τὴν ἀνεξάρτητον ἢ αὐτοκέφαλον καὶ αὐτόνομον Ἐκκλησίαν συνιστῶσι α) τὸ τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων δι' ἐαυτῶν ποιεῖσθαι τοὺς προεστῶτας τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης (χωρὶς ἐκδόσεως πατριαρχικῆς), καὶ β) ἰδίαν διοίκησιν συνιστᾶν, μὴ ὑποτελοῦσαν ὑπὸ θρόνον πατριαρχικόν, ἀλλ' αὐτονομουμένην κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας (ὡς ἡ τῆς Κύπρου Ἐκκλησία καὶ ἡ τῆς Ῥωσσίας, κτλ.). Τὸ δὲ διάταγμα διακηρύττει ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀνυπαρχτον καὶ ψευδῆ· διότι ἀποσπῶν αὐτὴν ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον κανονικῆς καὶ πνευματικῆς ὑποταγῆς, καθυποβάλλει εἰς τὴν κοσμικὴν κυριαρχίαν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας καὶ καθυποζυγοῖ. Ὡστε ἡ λεγομένη ἀνεξαρτησία οὐδὲν ἐστὶν ἕτερον πραγματικῶς, εἰ μὴ παντελὴς ὑποδούλωσις τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν πολιτικὴν δυναστείαν, διοικουμένην κατὰ τὰ στοιχεῖα καὶ τοὺς νόμους τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστὸν καὶ τοὺς θείους κανόνας.

Ι) Διότι ἀποσχίζει τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῶν λοιπῶν ὁμοδόξων αὐτῆς ἀδελφῶν, καὶ διαρρήγνυσι καὶ τὸν σύνδεσμον τῆς εἰρήνης· «τὸ δὲ σχίσει τὴν Ἐκκλησίαν χειρὸν πάσης αἵρέσεως κακόν» (Χρυσόστομ.), καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κράτος τῆς Ἑλλάδος ὀλεθριώτατον! Ὡστε τὸ διάταγμα ἀντιβαίνει καὶ πρὸς τὸν ὑπέρτατον νόμον τὸν πολιτικόν, «τὴν τοῦ λαοῦ σωτηρίαν» (*Salus populi lex suprema*).

ΙΑ) Διότι ἀντίκειται ἀπ' εὐθείας εἰς πᾶσαν τὴν ὀρθόδοξον καὶ καθολικὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ὡς καθαιροῦν καὶ καταστρέφον ἐν γένει τὴν ἐν Χριστῷ ἐλευθερίαν τῆς θείας ἱεραρχίας καὶ ἅπασιν τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν, ἣν καθυποτάττει εἰς τὴν κοσμικὴν κυριαρχίαν κατὰ τε τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἱεουργίαν τῶν μυστηρίων καὶ τὴν κανονικὴν κυβέρνησιν τοῦ πνευματικοῦ σώματος τῶν πιστῶν· ἡγουν διαλύει πᾶσαν τὴν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ συναρμολογίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐστὶ σῶμα Χριστοῦ. Καὶ κατεστάθη λοιπὸν τοῦτο τῆς ὑψηλῆς Ἀντιβασιλείας τὸ Καταστικὸν ἀληθέστατον «ὕψωμα κατεπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ», καὶ πολὺ φοβερώτερον (ὄσω καὶ δολιώτερον) παρὰ τὰ βασιλικά ἐκεῖνα διατάγματα τῶν φανερῶν τῆς εὐσεβείας διωκτῶν, «ἅπερ ἥπλωτο πανταχόσε, τὰς μὲν ἐκκλησίας εἰς ἑδάφος

λοιπὸν πάλιν κοσμοῖ καὶ εἰς ἐτερόδοξοις ἐσφράγιζον ἐπι-
κυροῦντες σύνταγμα κανόνων ἐκκλησιαστικῶν διὰ τὴν
ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν τοῦ Βασιλείου! Καὶ ἡ μὲν ἐπι-
κύρωσις ἀξία τῆς συντάξεως· πλὴν ἀλλ' ὁμως εἰς τὴν πατρίδα τῆς ὑ-
ψηλῆς Ἀντιβασιλείας (ἢ ἀλλαχρὺ τῆς χριστιανιζούσης Εὐρώπης) οὐδε-
μία πολιτικὴ κυβέρνησις ἔστεργεν (ὡς νομίζομεν), οὐδ' ἠνέσχετ' ἂν
οὐδέποτε, κώδεκα κανόνων τῆς κατ' αὐτὴν ἐκκλη-
σίας ὑπὸ τριαύτης ἐπιτροπῆς συνταχθῆναι, καὶ ὑπὸ μόνου τοῦ Συμ-
βουλίου τῶν Ἱπουργῶν ἐπικυρωθῆναι, ὡς ἀμιγῆς καὶ ἄκρατον σὺν-
ταγμα θεσμῶν πολιτικῶν! Τοῦτο ἴσως διενθυμηθὲν καὶ τὸ
συμβούλιον τῶν ἐκλαμπροτάτων Ἱπουργῶν, καὶ οἷον ἀποναρακῆσαν πρὸς
τὸν βίαιον σφετερισμὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, προσέθηκεν ἐν τέ-
λει τοῦ ψηφίσματος κατὰ λέξιν τὰ ἐφεξῆς· «Τὸ ὑπουργικὸν Συμ-
βούλιον ἔχει γνώμην ὅτι ὅλον τὸ ἔργον τῆς ἐκκλη-
σιαστικῆς ἐπιτροπῆς πρέπει νὰ συστηθῇ εἰς τὴν
προσοχὴν τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἥτις χρεωστεῖται τὸ
συζητήσῃ» (Βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. § ιη. σημ.). Ἀλλὰ τοῦτο φαί-
νεται τὸ αὐτό, ὡς καὶ ἂν τις ἤδη κατεσκευασμένην εἰρκτὴν σκοτεινὴν ἐ-
παινέσας καὶ μᾶλλον προσοχυρώσας, ἔπειτα γνωμοδοτῇ διατεινόμενος
ὅτι πρέπει (πάντως) ἵνα καὶ αὐτοὶ οἱ ἤδη καθειργμένοι καὶ στενάζον-
τες δεσμῶται θεωρήσωσιν ἐπεσκεμμένως τὸ σχέδιον τῆς εἰς ἣν ἐρρίφ-
θησαν εἰρκτῆς, εἰ καλῶς καὶ προσηκόντως ὑπὸ τῶν πρώτων σχεδογρά-
φων πεφιλολογήται! Παράδοξος γνωμοδότησις! Ἀπὸ τοῦ Σχεδίου
τοῦ συντάγματος ἔμελλον ἐξαχθήσεσθαι μετ' ὀλίγον (ἡπίστατο δὲ
καὶ αὐτὸ τὸ Συμβούλιον), καὶ δὴ καὶ ἐξήχθησαν ἀντιγραφέντα πάν-
τα τὰ ἄρθρα τοῦ Καταστατικοῦ διατάγματος, καθ' ἃ δηλον-
ότι συνέστη καὶ οἷς ὑπετάγη δεσμευθεῖσα καὶ ὑπέκυψεν ἡ μακαρία
Σύνοδος! Πῶς λοιπὸν αὕτη πλέον ἠδύνατο συζητεῖν καὶ ἐπικρίνειν τὸ
σχέδιον τοῦ Κανονισμοῦ; Εἰ δὲ καὶ ἐπέκρινεν ἐξελέγχουσα τὰ παρά-
νομα, τί ἂν ἄλλο ἔπραττεν, εἰ μὴ βαρυτάτην παρανομίαν, ἀντιλέγουσα
καὶ ἀνθισταμένη πρὸς αὐτὸ δὴ τὸ ἐκ τοῦ Σχεδίου κατὰ λέξιν σχεδὸν
ἀντιγραφὲν βασιλικὸν διάταγμα; Καὶ ἔδειξε τὸ πρᾶγμα· διότι ἡ ἐπὶ
τῶν ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεία (ἀφοσιωμένη τὴν γνώμην ταύτην
τοῦ Συμβουλίου) κατέπεριψε τέλος τὸ Σχέδιον εἰς τὴν Σύνοδον πρὸς
ἐπίκρισιν· ἀλλὰ μόλις αὕτη διήνοιξε χεῖλη δακτυλοδεικτοῦσα συνεσταλ-
μένως ὀλίγα τινὰ τῶν ἀνόμων ἁρξῶν τοῦ κακοσχόλου Σχεδίου, καὶ

κὴν κυριαρχίαν (ὅθεν καὶ κατὰ γενικὴν κτητικὴν ἐξέφερε τὸν διορισμὸν Ἐκκλησία τοῦ Βασιλείου). Μαρτυρεῖ δὲ τὸν σκοπὸν καὶ ἡ περὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου διάταξις, ἣν καὶ ταύτην ἐπωνόμασεν ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος· καὶ αὕτη προσέτι ἡ ἐν πᾶσι τοῖς ἐκδιδόμενοις ἐγγράφοις τῆς Συνόδου ἐν κεφαλίδι ἐπιγραφὴ «Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος» (ὡς ἐπιγράφεται καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἐγγράφοις τῶν ὑπαλλήλων ἀρχῶν μετὰ καὶ τῶν ἀριθμῶν τοῦ τε πρωτοκόλλου καὶ τῆς διεκπεραιώσεως). Μετὰ δὲ τὴν ἐν κεφαλίδι ταύτην ἐπιγραφὴν ἐπιγράφεται καὶ ἡ τῆς Συνόδου προσηγορία «Ἡ ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος» (ὅθεν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἡ ἐπὶ Κωλέτου συστάσα Ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ φεύγουσα τὸ ἄτοπον ἐπωνόμασεν ὀρθῶς καὶ εὐαγῶς τὴν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ὥριται καὶ ἐν τῷ ἱερῷ Τόμῳ. Βλ. Τμήμ. Β. σελ. 500). ε) Ὁ Συνταγματικὸς θεσμὸς εἰς αὐτὴν τὴν Ἐκκλησίαν ἀνατιθεὶς τῶν κυριαρχικῶν αὐτῆς δικαιωμάτων τὴν ἐνέργειαν (ὡς προείπομεν) ἀκυροῖ τὴν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας βασιλικὴν ἀρχηγίαν τε καὶ κυριαρχίαν καὶ πάντα τὰ ἐκ ταύτης πηγάζοντα καὶ κρατύνοντα ἄρθρα τοῦ Καταστατικοῦ (Ἄρθρ. 1, 2, 3, 7, 9—16, κτλ.). Καὶ ταῦτα μὲν τὸ α. καὶ β'. ἄρθρον τοῦ Συνταγματικοῦ θεσμοῦ· ς) Τὸ δὲ 36, διορίζει τὸν περὶ τοῦ Συντάγματος βασιλικὸν ὄρκον, ὃν ὤμοσεν ὁ φιλόχριστος καὶ συνταγματικὸς βασιλεὺς. Ἐν δὲ τούτῳ οὔτε κυριάρχης οὔτε ἀρχηγὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ὁ ὑπέρτατος ἀρχὼν τοῦ ἔθνους ἐπιγινώσκειται, ἀλλὰ προστάτης τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας τῶν Ἑλλήνων· ζ) Τὸ δὲ 103 τοῦ Συντάγματος ὀρίζει «ὅλοι οἱ νόμοι καὶ τὰ διατάγματα, καθόσον ἀντιβαίνουν εἰς τὸ Σύνταγμα, καταργοῦνται»· κεκατήργηται ἄρα καὶ τὸ Καταστατικὸν τοῦ 1833, ὡς ἀντιβαῖνον εἰς τὰ περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἄρθρα τοῦ Συντάγματος· η) Ταύτην δὲ τὴν κατάργησιν καὶ διάταγμα ἐπεκύρωσε, τὸ κελεῦον τὴν παρὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὑποδοχὴν τοῦ Συντάγματος· εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ Συντάγματος ἐτέθη ὁ ἐφεξῆς νόμος· «Παραγγέλλομεν ἀπάσας τὰς δικαστικάς, πολιτικάς καὶ στρατιωτικάς τοῦ Κράτους Ἀρχάς, καὶ ΠΑΝΤΑΣ νὰ τηρῶσιν ἀπαρασαλεύτως τὸ παρὸν πολιτικὸν Σύνταγμα». Ὅθων (καὶ οἱ ὑπουργοὶ Κ. Κανάρης. Ἀνδ. Λόντος. Δρ. Μανσόλας. Α. Μελάς). Καὶ τοιαῦτα μὲν ἐψήφισεν ἐν τῇ Συντακτικῇ συνελεύσει τὸ τῶν Ἑλλήνων ὀρθόδοξον πλήρωμα· ὁ δὲ συντάκτης τῆς πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐπιστολῆς

ἡς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὁ δὲ τρίτος εἰς τὸ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τοῦ πολέμου καὶ τῶν Ναυτικῶν. ὑπὸ τῆς οὕτω τεταγμένης βουλῆς τῆς Ἀντιβασιλείας διοικηθήσονται πάντα τὰ τῆς πολιτείας ἀφαιζόμενα κατὰ πλειονοψηφίαν» κτλ. (α). Ἐν τούτοις βλέπομεν πρῶτον ὅτι οὐδεμία γίνεται μνήμη περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν· οὐδ' ἀνέφερε περὶ τούτων οὐδὲν πρὸς τὸ Συμβούλιον ὁ μεγαλειότατος τῶν Βαυαρῶν βασιλεὺς· σαφῶς δὲ λίαν καὶ συνετῶς περιέγραψε τὰς ἐργασίας τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἀντιβασιλείας (ὅστις ἦν ὁ Μαύρερος) εἰς μόνην τὴν ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐπιμέλειαν.

§. ε. Αὐτὸ δὲ πάλιν τὸ Συμβούλιον διὰ μερικωτέρας ἢ ἰδιαζούσης Διακοινώσεως (Communication confidentielle) (β) ἀπέστειλε πρὸς τὸν πληρεξούσιον τὸ Σχέδιον τῆς Συνθήκης, παραπέμπον αὐτὸν (καθ' ὅσον ἀπέδλεπε τὸ περὶ τῆς Ἀντιβασιλείας) εἰς τὸ 10 τῆς Συνθήκης ταύτης ἄρθρον, ὅπερ ἔχει οὕτω· «Ἐπὶ τῆς ἀφηλικίας τοῦ πρίγκηπος τῆς Βαυαρίας καὶ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνος τὰ τούτου περὶ τὴν βασιλείαν δικαιώματα διοικήσει πληρέστατα κατὰ τὴν Ἑλλάδα μία Ἀντιβασιλεία συγκειμένη ἐκ συμβούλων τριῶν, ἀναδειχθέντων ὑπὸ τοῦ μεγαλειοτάτου βασιλέως τῆς Βαυαρίας» (γ). Κατὰ τοῦτο λοιπὸν τὸ ψήφισμα εἶχεν ἡ Ἀντιβασιλεία πληρεστάτην καὶ ἴσῃν τοῦ οὐπερ ἐπετρόπευε βασιλέως τὴν ἐξουσίαν (ὥς ὅτε Μαύρερος ἀποφαίνεται καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν) εἰς διοίκησιν τῶν τῆς βασιλείας δικαιωμάτων. Ἀλλ' ὅτι τῶν δικαιωμάτων τούτων ἐν ὑπῆρχε καὶ ἡ περὶ τὴν καθεστῶσαν κανονικὴν κυβέρνησιν τῆς Ὀρθοδόξου τῶν Ἑλλήνων Ἐκκλησίας αὐτοδέσποτος μεταβολὴ καὶ μεταποιήσεις πρὸς τὰ δόξαντα τῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ (καὶ ταύτῃ οὕτῃ ἑτεροδόξῳ), τοῦτο μὴδ' αὐτὸς ὁ Μαύρερος ἀποδείξει, καὶ ἀποφάσκεται λαμπρῶς οὐ μόνον ὑπὸ τῶν θείων καὶ πολιτικῶν θεσμῶν (περὶ ὧν ἐφεξῆς), ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐν Λονδίνῳ ἐπιφανεστάτου Συμβουλίου· τεκμήρια δὲ δύο, τὰ ἐφεξῆς.

α) Τὸ Συμβούλιον ἀποδεικνύον τὸ 10 τῆς Συνθήκης ἄρθρον, ἀπεκρίνιτο

(α) Βλ. τὴν Διακοίνωσιν ἐν τοῖς εἰρημένοις Πρωτοκόλλοις ὑπὸ Στοιχ. Α. ἀριθμ. 44. τῇ 26 Ἀπριλ. 1832.

(β) Αὐτόθ. ἐν Στοιχ. Β. καὶ Γ. ἀριθμ. 44.

(γ) Αὐτόθ. Πρωτόκολλ. ὑπ' ἀριθμ. 45. τῇ 7 Μαΐου 1832.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

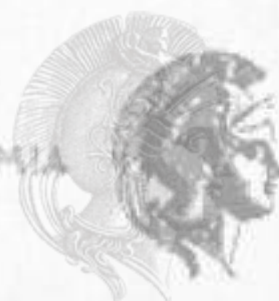
εἰς τὸ Περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας

ΓΑΛΛΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ.

Σελ. 1—2. La Grèce à déclaré etc.

Οὐδέποτε ἀνεκήρυξεν ἡ Ἑλλάς ὅτι οὐ γνωρίζει τὴν ὑπεροχὴν (suprematie) τοῦ Πατριάρχου τοῦ Οἰκουμενικοῦ, ὡς δῆθεν ἐκλεγομένου ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου! Πάντες οἱ Ἕλληνες γνωρίζουσι, καὶ αὐτοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας οἱ ἐχθροὶ ὁμολογοῦσιν, ὅτι τὴν κατὰ καιροὺς ἐκλογὴν τοῦ Πατριάρχου, γενομένην κατὰ τοὺς κανόνας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, μόνον πολιτικῶς ὁ Σουλτάνος ἐπικυροῖ ἐκδίδων τὴν συνειθισμένην ἄδειαν διὰ χωριστοῦ διατάγματος (φερμανίου). Οὔτε λοιπὸν διὰ τὴν ἀνύπαρκτον ταύτην αἰτίαν, οὔτε δι' ἄλλην οὐδεμίαν οὐδέποτε κατεξάνεστησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Κατὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν ἰδοὺ πῶς προσηνέχθησαν.

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν Τρίπολιν ἀπέθανον εἰς τὴν εἰρκτὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων φυλακισθέντες ἱκανοὶ τῆς Πελοποννήσου Ἀρχιερεῖς, ὑπωπτεύοντο πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων μήπως ἔλθωσιν ἀντ' αὐτῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πεμφθέντες ἄλλοι διάδοχοι, ἄνθρωποι ἀγνώριστοι, οἵτινες ἠδύναντο σπεῖρειν λόγους εἰς τὸν ἀγῶνα βλαπτικούς, διὰ ταῦτα εἰς τὴν ἐν Ἄσρει Συνέλευσιν (τῷ 1823) τὸ σῶμα τὸ Βουλευτικόν, αὐτὸ καθ' ἐαυτὸ συσκεψάμενον ἐγνωμάτευσε (καὶ τοῦτο οὐδ' ἐγγράφως, ἀλλ' ἀπὸ στόματος), «να μὴ δέχωνται τοῦ λοιποῦ μητ' Ἀρχιερεῖς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μήτε κάμμίαν ἔγγραφον τοῦ Πατριάρχου πρᾶξιν, ἐφ' ὅσον ἐπικρατεῖ ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν»· ὅπως ἀποκλείσῃσι πᾶσαν τὴν ἐκ τῆς τοιαύτης σχέσεως ὑποπτευομένην πολιτικὴν τοῦ Σουλτάνου ἐπὶρροίαν εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ταύτην μόνην τὴν γνωμάτευσιν ἔκριναν οἱ βουλευταὶ μόνοι (ὡς προείπομεν). Διακήρυξιν δὲ οὐδεμίαν οὐδεμίᾳ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις οὔτε ψήφισμα οὐδὲν οὐδέποτε ἐξέδωκε κατὰ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Ποῦ λοιπὸν εὔρε ταύτην τὴν διακήρυξιν ὁ ὑπομνηματογράφος, γνωρίζει μόνον αὐτός. Ἐπειτα καὶ (ἐξ ὑποθέσεως) ἐκήρυξε τὸ ἔθνος ἀνεξαρτησίαν ἐκκλησιαστικὴν, μήπως ἔμελλε νοεῖν τοιαύτην ἀνεξαρτησίαν, ὁποῖαν ἡ Ἀντιβαλεῖα διεκήρυξε, βιαίαν δηλονότι καὶ σχισματικὴν ἀπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀπόσπασιν; Καὶ

συγκατετέθησαν καὶ οὗτοι μὲτ' αὐτῶν πεποιθήσεως ἐνδομύχου καὶ ἐγκαρδίων εὐχῶν (!), καὶ ὑπέγραψαν», καὶ πρὸς-κυνήσαντες ἀνεχώρησαν. Πέντε δὲ πάλιν ὕστερον ἡμέρας συνήλθον καὶ ἄλλοι δύο (Ἰουλ. 24), καὶ οὗτοι παρομοίως μετ' εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν ὑπογράψαντες ἀπῆλθον. Καὶ πάλιν μετ' ἄλλην μίαν πενθημερίαν (Ἰουλίου 26) προσῆλθον ἄλλοι τρεῖς, καὶ ἐποίησαν ὡσαύτως. «Καὶ συνετελέσθη τὸ χειρόγραφον τῆς ἀνομίας»! Οὕτως ἐπληρώθησαν αἱ 4 συνεδριάσεις τῶν 36 ἐπισκόπων, τὸ μὲν ἥμισυ κανονικῶν, τὸ δὲ ἥμισυ παρεπιδήμων. Ὅτι δὲ καὶ ἄλλοι, ἐξ τῶν κανονικῶν, οὔτε συνεδρίασαν, οὔτε παρευρέθησαν, οὔτε ὑπεγράφησαν ὅλως, ἀπεδείξαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (Τμήμ. Β. Κεφ. Β §. ζ. σελ. 174). Ποῖον λοιπὸν κύρος ἔχει τοιαύτη Συνέλευσις, ἢ πῶς ἂν λέγοιτο καὶ ὅλως συνέλευσις; Κόμμα τῆς ὅλης Συνελεύσεως ὑπῆρχον οἱ τὸ πρῶτον συνεδρίασαντες, 22 κατὰ μὲν τὴν ἐκ τοῦ Πρωτοκόλλου δήλωσιν, μολὶς κατὰ ἓνα μόνον ὑπερέχοντες τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου ἀθροίσματος τῶν ἐν τῷ κράτει Ἀρχιερέων, ἐξ ὧν ὤφειλεν ἡ Συνέλευσις νομίμως συγκροτηθῆναι (διότι πάντες οὗτοι ὑπῆρχον 42, οἳ τε μνημονευθέντες 36, καὶ 6 οἱ καὶ μέχρις ὀνόματος σιωπηθέντες κανονικοί)· κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν αὐτήν, τὸ πρῶτον τοῦτο κόμμα οὐχ ὑπῆρχεν οὐδὲ τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου ἀθροίσματος (α)· τὰ δὲ λοιπὰ κομμάτια τῶν κατ' ὀλίγους καὶ κατὰ καιροὺς ἐμφανισθέντων οὐδὲν ἦσαν ἕτερον, οὐδ' ἂν λέγοιντο κυρίως, εἰμὴ τοῦτ' αὐτὸ ἐμφανίσαις ἀνθρώπων ἄλλων ἄλλοτε, νῦν μὲν συνοκτώ, νῦν δὲ σύνδυο, νῦν δὲ σύντρεις παρισταμένων, ὅπως ὑπογράψωσι τὴν ἀρεστήν τῇ Κυβερνήσει γνώμην τοῦ

οὐχ ὡς ὁλόκληρον καὶ ἀκέραιον χωρὶς διακοπῆς συνεχισθέν, ἀλλ' ὡς ἐκ 4 δηλαδὴ πρῶτοκόλλων κολλητῶν συνεχῶς συνεῤῥαμμένον.

(α) Κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐπταμελοῦς Ἐπιτροπῆς ὑπῆρχον ἐν τῷ Κράτει τότε πάντες ἐπίσκοποι 52 (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 138). Ὁμολογεῖ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Μαύρερος ὅτι παρουσιάσθησαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν Ἑλληνες ἐπίσκοποι οἱ πάντες 53 (κανονικοὶ καὶ μὴ κανονικοί), ζητοῦντες ἄρτον (Maurer 2 Bd. p. 170). Ἄν λοιπὸν οἱ πάντες οὗτοι προσεκλήθησαν, καθὼς διεκήρυξεν ἡ Κυβέρνησις, παρωράθησαν ἄρα σιωπηθέντες καὶ ἄλλοι 12 ἐκ τῶν προσφύγων (διότι 18 μόνον ὠνομάσθησαν ἦσαν δὲ ἄρα 30, κανονικοὶ δὲ μόνον 23. βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. α. §. η—ι. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. ε—ς). Ὡστε ἐκ τοῦ ὅλου ἀθροίσματος τῶν 53 παρελείφθησαν 17 (τὸ ἥμισυ σχεδὸν ὅλων τῶν συγκαλεσθέντων καὶ συνελθόντων 36). Αὐτὸ δὲ πάλιν τὸ κόμμα τῶν πρῶτων συνελθόντων καὶ περὶ τῶν ὅλων ψηφισμένων 22, μὴ δὲ τὸ ἥμισυ ὑπῆρχε τοῦ ὅλου ἀθροίσματος (τῶν 53), ὡς ἔλλειπον πλέον ἢ καθ' ἓν ἐκτεμήριον.

ὑπολαμβάνεις ἐξ ὑποθέσεως ἐσομένους (ἂν οὕτω τύχη) τοὺς τὴν ἱερὰν Σύνοδον ἀλληλοδιαδόχως συγκροτοῦντας ἐπισκόπους, παραδίδως τὴν πνευματικὴν τῆς Ἐκκλησίας διοίκησιν εἰς τὴν πολιτείαν, ὑπηρετικούς ὑπαλλήλους αὐτῇ καθιστῶν τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ πάντα τὸν κλῆρον πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῆς. Καὶ ταῦτα δογματίζων οὐδένα λέγεις ἀδικεῖν! Ἀλλ' ἵνα δικαιότερος ᾖς, ὤφειλες ἵνα καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς πολιτείας ἐξασφαλίσῃς διὰ τοὺς λόγους τοὺς αὐτοὺς, καθ' οὓς ἔχρινες ἀσφαλιστέαν τὴν πολιτείαν.

τεσσάρων λαϊκῶν, τοῦ τε κυρίου Π. Νοταρᾶ, καὶ τῶν κυρίων Κ. Σχινᾶ καὶ Σ. Βυζαντίου (ἀμφοτέρων τούτων συμβούλων τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν) καὶ, τέλος, τοῦ Κ. Σπυρίδιανος Τρικούπη, τότε νεωστὶ προχειρισθέντος Γραμματέως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ὅστις ἦν καὶ πρόεδρος ταύτης τῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ ἐπιτροπὴ μετὰ δύο μηνῶν παρέλευσιν παρέδωκεν εἰς τὴν Ἀντιβασιλείαν Σχέδιον ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως τεθεμελιωμένον εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾧ μετὰ ἄλλων διελαμβάνετο καὶ περὶ συστάσεως Συνόδου διαρχοῦς (κατὰ τὴν τῆς Ῥωσσίας), συγκειμένης ἐξ ἐπισκόπων εἰς διοίκησιν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Τὸ Σχέδιον καθυπεβλήθη εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν Ἱπουργῶν ἢ Γραμματέων (Τρικούπη, Μαυροκορδάτου, Ψύλλα, Πραΐδου, Κωλέτου). Ἦρесе (πλὴν ἐνὸς ἄρθρου, ἵνα γίνωνται μέλη τῆς Συνόδου πρὸς τοῖς ἐπισκόποις, εἰ μὴ καὶ διάκονοι, ἀλλὰ γοῦν ἱερεῖς· τοῦτο ἐπρόβαλε μὲν ὁ Τρικούπης, ἀπεδοκίμασαν δὲ οἱ ἄλλοι Γραμματεῖς, κατεπολέμησε δὲ καὶ ὁ Κ. Σχινᾶς). Καὶ οὕτω τὸ Σχέδιον ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῶν Γραμματέων, ἐπεδόθη πρὸς τὴν Ἀντιβασιλείαν ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς θρησκείας. Πρὸς ταῦτα ἀπαντῶμεν.

α) Τὸ Σχέδιον ὑπῆρξε παράνομον ὡς ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τῆς βάσεως αὐτοῦ· διότι οὐδαμῶς ἐθεμελιούτο (καθὼς λέγει) εἰς τοὺς κανόνας τοὺς ἐκκλησιαστικούς, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας περιεῖχε πολλὰ κεφάλαια ἐκ διαμέτρου ἐναντία τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν ἀγίων θεσμῶν, οἷον αὐτὴν τὴν βιαίαν καθίδρυσιν αὐτοκεφάλου Συνόδου, τὴν κατάργησιν μοναστηρίων καὶ μοναχῶν, τὸν σφετερισμὸν τῶν ἀφιερωμάτων, καὶ ἄλλα πολλὰ κεκυρωμένα εἰς τὸ τοῦ Σχεδίου γέννημα, τὸ Καταστατικόν.

β) Τὸ Σχέδιον ὑπῆρξε παράνομον καὶ ὡς ἐκ τῶν συνταζάντων προσώπων, γενικῶς καὶ ἀτομικῶς θεωρουμένων· 1) τρεῖς ἐκκλησιαστικοὶ καὶ τέσσαρες λαϊκοὶ ἐσχεδίαζον τὰς βάσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, ὡς ἂν τινα κεφάλαια κοσμικῆς ἐταιρείας, καὶ ἡ πλειονοψηφεία ἀπεδόθη εἰς τοὺς λαϊκοὺς· 2) Δύο ἐπίσκοποι, τᾶλλα μὲν σεβάσμιοι, ἀλλὰ χωρὶς ἐπισκοπῶν· 3) εἷς ἱερομόναχος, λόγιος ἄνθρωπος, ἀλλὰ μήτ' εἰς ἐκκλησίαν μηδεμίαν ἀνήκων, μήτε τὴν μετάνοιαν ἔχων εἰς μηδὲν τῆς Ἑλλάδος μοναστήριον· 4) εἷς γέρον, ὁ Κ. Π. Νοταρᾶς, ἐπίσημος μὲν ὡς ἐκ τοῦ γένους καὶ τῆς χριστιανικῆς διαγωγῆς, ἀλλ' ὑπεργηρως (ὀγδοηκοντούτης ἤδη καὶ τὴν κρίσιν ἀδρανέστατος)· 5) τὸ χεῖριστον, δύο σύμβουλοι τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας καὶ πρό-

εἰς ἔθνος ἀλλόφυλον καὶ ἀλλόθρησκον. Καὶ ὁμῶς, οὐδ' ἡ Ἀντιβασιλεία, εἰς ἣν τὸ πρῶτον καθυπέταξαν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, ὑπῆρχε πρὸς αὐτὴν ὁμοφυλος καὶ ὁμοδόξος! Ἐπειτα καὶ ἄλλως ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοὺς πρώτους αὐτῆς αἰῶνας καὶ τυραννουμένη κατὰ κόσμον, καὶ εἰς ἀλλόθρησκον βασιλέα ὑποκειμένη (καθὼς καὶ νῦν ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία), ὁμῶς ἐξήρκει πρὸς ἐαυτὴν τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι· καὶ μήτε βελτιώσεως ἔλαβε χρείαν, μήτ' Ἐπιτροπῆς ἐπταμελοῦς πολιτικῆς γνωμοδοτοῦσης, μήτε κοσμικῆς ἐξουσίας καταπραττούσης τὰ πρὸς βελτίωσιν! — Ἀλλ' ἡ Ἐπιτροπὴ ὁμνυται καὶ καταναθεματίζει ἐαυτήν, ὅτι μήτε διχογνωμῶς μήτε δολίως καὶ κακοβούλως, ἀλλὰ καὶ ὁμολῶνως (πλὴν τῶν δύο δηλαδὴ τῶν Ἀρχιερέων κλαιόντων καὶ τοῦ Νοταρᾶ κωφεύοντος), καὶ ἐν ἀγνῇ καὶ καθαρᾷ συνειδήσει(!) γνωμοδοτεῖ τὴν τελείαν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ πάσης ἄλλης Ἐκκλησίας(!), καθ' ὅσα δὲν ἀφορῶσι τὰ Δόγματα αὐτὰ (μόνα δηλονότι καὶ τῶν κανονικῶν διατυπώσεων γυμνὰ καὶ ξηρά!) κατὰ δὲ ταῦτα μένει καὶ αὕτη ἡνωμένη μετὰ πασῶν τῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν (πλὴν ἐνὸς καὶ μόνου, τοῦ «εἰς μίαν ἀγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν»!). Καὶ εὐχονται δὲ οἱ καλοὶ δογματισταὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας νὰ μὴ συμβῇ κατὰ ταῦτα (τὰ δόγματα) ποτὲ μήτε ἔρις, μήτε διαίρεσις!(τουτέστι, κείσθωσαν ὅπως ἔχουσιν, κατ' ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸ φιλόσοφον (ἄπαγε τῆς βλασφημίας) παράγγελμα, «μὴ κινεῖν κακὸν ἐκείμενον»!). Πλὴν ἀλλ' ἂν ποτὲ συμβῇ τοιοῦτό τι ἀπευκταῖον (καθὼς καὶ συνέβησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ τε ἄλλα τὰ παρὰ τῶν ξένων, καὶ ἔσωθεν τὰ Καίρεια), τότε ῥάστις ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ, καὶ διετάχθη ἐν τῷ Σχεδίῳ (ἄρθρ. 18)· «ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν κοσμικήν, ζητοῦσα τοῦ κακοῦ τὴν διόρθωσιν», καὶ ἡσυχάζει σιωπῶσα, κἄν τε λάβῃ κἄν τε μή!

Ἐφεξῆς ἡ Ἐπιτροπὴ δικαιολογεῖ καὶ δι' ἐπιχειρημάτων γενναίων τὴν περὶ τῆς ἀποσπάσεως τῆς Ἐκκλησίας γνωμοδότησιν αὐτῆς, «ἵνα μὴ μόνον ἀνεύθυνον αὐτοῖς ᾖ τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ καλὸν καὶ θεῖον λογιζήται»! Ὅποῖαι δὲ αὗται αἱ ἀποδείξεις, καὶ πόσον μὲν ἀνόσιοι καὶ δυσσεβεῖς, πόσον δ' ἀσυλλόγιστοι καὶ μοχθηραὶ καὶ τετυφλωμέναι, βλέπει; ἀναγνῶστα κατὰ σεαυτὸν θε-

καὶ τέλος, εἰς τὴν Λέπανθον κτλ. (α). Ἀλλὰ παρακατιῶν σφάλ-
 λεται πολὺ βαρύτερον, κακίζων τὴν διάκρισιν τῶν κανονικῶν
 τῶν ἐχόντων δηλονότι τὰς ιδίας ἐπισκοπὰς, ἐφ' ὧν ἐξ ἀρχῆς ἐχειρο-
 τονήθησαν κατὰ τοὺς κανόνας) ἀπὸ τῶν μὴ κανονικῶν (τῶν
 πληλὺδων καὶ μόνον ὡς τοποτηρητῶν ἐπιστατούντων εἰς ἐπι-
 σκοπὰς, ἐφ' ὧν οὐκ ἐχειροτονήθησαν κατὰ τοὺς κανόνας). «Ἐκ τῶν
 ιαταχθέντων (λέγει) διορισμῶν (πρὸ τῆς Ἀντιβασιλείας)
 ατὰ δυστυχίαν ἐπήγασε διάκρισις μεταξὺ κανονικῶν
 καὶ μὴ κανονικῶν ἐπισκόπων. Κανονικοὺς ὠνόμαζον ἐκείνους,
 οἵτινες ὑπῆρχον ἔτι παρὰ τοῦ Πατριάρχου προβεβλημένοι εἰς τὰς διοι-
 κήσεις αὐτῶν, ἦσαν δ' ἐκ τούτων μόνον 22 (11 μητροπολίται, 2 ἀρ-
 χιεπίσκοποι, καὶ 9 ἐπίσκοποι). Τοποτηρηταὶ δὲ ἢ μὴ κανονικοὶ
 ἐπίσκοποι ἦσαν 12 μόνον. Οὗτοι τοίνυν ἐκάτεροι πρὸς ἀλλήλους ἐμά-
 χοντο πολλαχῶς. Οἱ Κανονικοὶ ἐνόμιζον ἑαυτοὺς κρείτ-
 τονας τῶν μὴ Κανονικῶν· ἵνα δὲ πλήρης ἡ σύγχυσις ἀποβῇ,
 προσετέθησαν πρὸς τοῖς εἰρημένοις κανονικοῖς τε καὶ μὴ κανονικοῖς
 ἐπελθόντες καὶ ἄλλοι πρὸς ἐπὶ εἴκοσι περίπου μητροπολίται καὶ ἐπί-
 σκοποι χωρὶς ἔργου (σχολάζοντες), εἴτε πρόσφυγες εἰς τὴν ἐλευθέραν
 Ἑλλάδα καταφυγόντες, εἴτε καὶ ἄλλως ἀπολέσαντες τὸ ἱ-
 διον ἀξίωμα. Καὶ οὗτοι τοίνυν ἐζήτουν θέσεις (καθέδρας) καὶ
 ἄρτον· μὴ δυνάμενοι δὲ τοῦ ποθουμένου τυχεῖν, διήρχοντο διὰ
 τῆς χώρας θορυβοῦντες συνάμα μετὰ τῶν ἄλλως πως δυσηρεστη-
 μένων» κτλ. (β). — Ἀπορον καὶ τοῦτο τῇ ἀληθείᾳ! πῶς ὁ νομοδι-
 δάσκαλος καὶ νομοθέτης Μαύρερος ἐνόσει τοσαύτην ἄγνοιαν οὐ μόνον
 τοῦ κανονικοῦ τῆς τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας Δικαίου, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν
 τῶν ἀρχαίων περὶ τούτου Βασιλικῶν νομοθετημάτων, ὥστε διαχλευάζει
 τὴν μεταξὺ κανονικῶν καὶ μὴ κανονικῶν ἐπισκόπων κανονικωτάτην
 διαστολήν! Καὶ λοιπὸν οὐδὲν κατ' αὐτὸν διαφέρει τοῦ γνησίου ποιμένος
 ὁ πρότερος τοποτηρητῆς (ὅστις δηλαδὴ σχολάζουσιν ἢ χηρεύουσιν
 γνησίου ποιμένος ἐπισκοπὴν ἐπιτροπικῶς πρὸς καιρὸν διεξάγει, μέχρις
 ἂν παρὰ τοῦ ποιμενάρχου πάλιν ὁ γνήσιος καὶ κανονικὸς διάδοχος ἀπο-
 σταλῇ). Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν Συναρχόντων διεμέρισεν
 ὅλας τὰς τοῦ Κράτους ἐπισκοπὰς ἐπὶ ἴση καὶ ὁμοίᾳ εἰς τε τοὺς

(α) Maurer Das Griech. h. Volk etc. 1. Bd. p. 479.

(β) Maurer 1 Bd. pag. 477—479.

φανῶς αὐτὸς ἑαυτὸν τῷ ἰδίῳ ἀναθέματι καθυπέβαλε. Καί τοί γε πρὸς τὸ τοιοῦτον ἄγος ἀτρόμητός ἐστιν ὁ ἀνὴρ καὶ μάλα γενναῖος. Εἶπε γὰρ ἐκ προοιμίου, ὅτι ἀναθεματισμοὺς οὐ φοβεῖται (βλ. ὅπισθ. σελ. 323).

§. λθ. Ἐν τοῖς ἐξῆς παρασκευαζόμενος πρὸς τὴν ἀνωτέρω ὑπεσχνημένην ἀπόδειξιν τῆς πονηρίας καὶ τοῦ δόλου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου, ἐκφέρει θαυμαστὸν προανάκρουσμα, Μούσης μαινάδος ἄγριον μέλος, ὀνομάζων τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐκείνους «λόγῳ μὲν αὐχοῦντας καὶ κομπάζοντας ἐπὶ ὀρθοδόξίᾳ, τῷ δὲ ἔργῳ κακοδόξους». «Ἐκ τοῦ καρποῦ (φησὶν) ἐπιγινώσκεται τὸ δένδρον. Καὶ τῷ ὄντι κακοδόξων καὶ ὄχι ὀρθοδόξων ἔργον εἶναι ὅλον τὸ εἰς τέσσαρας πράξεις διηρημένον δρᾶμα τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Συνόδου, καὶ ἡ αὐτοῦ καταστροφή, ὁ ἱερώτατος προσκυνητὸς συνοδικὸς τόμος. Καὶ εἶναι ὀρθοδόξων ἴδιον τὸ πονηρεύεσθαι, τὸ δολιεύεσθαι, τὸ ἐπιβουλεύειν;!» (σελ. 50). Καὶ τοιοῦτο μὲν τὸ προαύλημα, καλὸν καὶ πρέπον τῷ ληρωδῷ, ἵνα πληρωθῇ καὶ ὧδε τὸ ῥητὸν «οἱ ἀθετοῦντες ἀθετήματα κατέκριναν τὸν δίκαιον ἐν κρίματι ἀσεβείας».

§. μ. Ἀλλ' εἰσέρχεται, τέλος, εἰς τὸν προκείμενον ἀγῶνα τῆς ἀποδείξεως, θέμα μέγα καὶ προφανέστατον (ὡς λέγει) τιθεῖς, ὅτι ἄλλο μὲν ἠτήσατο παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ καὶ ἡ ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς πράξεως αὐτῆς, καὶ ἄλλο δέδωκεν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδος (διὰ τοῦ ἱεροῦ Τόμου). Ἰνὴ δὲ κατὰ ῥυθμὸν ὁ λόγος αὐτῷ βαίνει, προτάσσει περιχοπὴν ἐκ τῶν Πρακτικῶν (Πράξ. Α) τὴν ἐξῆς· «Μετὰ ταῦτα τεθέντος εἰς συζήτησιν τοῦ αἰτήματος, καὶ πολλῆς ἐφ' ἱκανὸν συνδιασκέψεως γενομένης, τῆς τε ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ Κράτει τῆς Ἑλλάδος ἀγίων τοῦ Θεοῦ ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, ἐξ ὅτου περ ἀπελείφθησαν τῆς μετὰ τοῦ οἰκείου κανονικοῦ Πατριάρχου ἐκκλησιαστικῆς συναφείας καὶ σχέσεως, πρὸς τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας παρεξετασθείσης, πρὸς δὲ καὶ τῶν λόγων, δι' οὓς ἡ ἐν Ἑλλάδι ὀρθόδοξος ἐκκλησία τοῖς τῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν προνομίοις τιμηθῆναι προσέχει, ἀκριβῶς καὶ προσηκόντως εὐκρινηθέντων, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀνομολογηθέντος καὶ βεβαιωθέντος τοῦ δικαιώματος, ὃ δὴ κανονικῶς κέκτηται ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, τοῦ πρυτανεύειν,

Πατριάρχης, οἱ δὲ νεωστὶ παρανόμως προβεβλημένοι Συνοδικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ παρατυχόντες Ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοί, θέλοντες μὴ θέλοντες, μνουν καὶ ἐδοξολόγουν τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ σχίσματι τῆς Ἐκκλησίας! Ἄλλ' ἀποσιωπῶμεν καὶ ὧδε τὰ σκυθρωπὰ τῆς συμφορᾶς κεῖνης! Ὁ δὲ Μαύρερος ἐμφιλοχωρεῖ καὶ τερατεύεται ἐπὶ πλεόν! ἔχουε! «Αὕτη (λέγει) τῶν Ῥωσσικῶν ἀρχῶν ἡ μὴ συγκοινωνία εἰς ἁγιορτὴν οὕτως ἐπίσημον διὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος, μεγάλην ἔσχεν ἐνέργειαν ἐν ταῖς τῶν Ἑλλήνων ψυχαῖς» (ποῖαν;) — Μεταξὺ (λέγει) τῶν πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ιδιωμάτων τῶν Ἑλλήνων περέχει μάλιστα τὸ φρόνημα τὸ ἐθνικὸν (ὁ ἐθνισμός). Τοῦτο λοιπὸν τὸ ἰδίωμα τότε βαθέως ἐπλήγη (ἐνομίσθη δηλονότι ἡ πρᾶξις τῶν Ῥώσσιων ὡς ὕβρις ἐθνική). Ἐκαστος Ἕλληνα ἐφρόνει μέγα γαυριῶν, ὅτι ἀνήκει εἰς ἐλευθέραν καὶ ἀνεξάρτητον ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκαστος ἠθάνετο πρὸ τελευταῖον ἡ ἐλευθέρα Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία μέλλει πάντως προᾶξειν καὶ αὐτὴν τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν, ἣτις πλουτεῖ ὅτι οὐδεμία ἄλλη μέχρι σήμερον ἐκληρώσατο, Ἐκκλησίαν δηλονότι τὸ αὐτὸ φέρουσαν ὄνομα μετὰ τῆς ἐπικρατείας» (α). Ἄλλ' ὦ Μαύρερε (σοὶ λέγει ὁ ὁμόγλωσσος Σμίττος), «Μήπως ὁ τῆς Λεας ἡμῶν πίστεως ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς Ἰησοῦς ἐθεμελίωσεν Ἐκκλησίας ἐθνικάς (εἰς ἓν μόνον ἔθνος ἀνηκούσας); ἢ μήπως οἱ Ἀπόστολοι ἀπεστάλησαν ἰδρύσοντας Ἐκκλησίας ἐθνικάς»; (β). Ταῦτα ἐκεῖνος. Ἡμεῖς δὲ τούτοις (ὡς Ἕλληνες) προστιθέμεθα καὶ τὰ ἐφεξῆς. Ὅτι μηδ' ἐξ αὐτῆς τῆς παιδαριώδους ὀνοματολογίας ὠφελήθη παντάπασιν οὗτος ὁ ἐθνικὸς Ἐκκλησιασμός· οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ (τὸ αὐτὸ καὶ Γραικικὴ) Ἐκκλησία, οὔτε τὸ τῶν Ἑλλήνων (τῶν αὐτῶν καὶ Γραικῶν) ὀρθόδοξον ἔθνος περικλείεται εἰς τὸ κράτος τὸ Ἑλληνικόν. Μία ὑπάρχει καὶ

(α) Καὶ ὁμως μετὰ τοσαύτην μεγαλορρημοσύνην ὁ Μαύρερος ταύτην τὴν ὁμῶνυμον καὶ ὁμοδύναμον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν οὐδέποτε ἠξίωσεν ὀνομάσαι πρωτεύουσαν Ἐκκλησίαν τοῦ Κράτους! — Ἄλλ' εἶχε καὶ τοῦτο λόγον ἴδιον· τὴν ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν θεωρεῖ (ὡς φαίνεται) ὡς μίαν καὶ μόνην ἐκ πάντων τῶν κατὰ τὴν ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν χριστιανῶν ἀνάμικτον συγχειμένην (Ὀρθοδόξων, Δυτικῶν, Ἀναμορφωτῶν), διὰ τοῦτο καὶ οὐδεμίαν τούτων τῶν δοξασιῶν διώρισε πρωτεύουσαν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, συνεκέρασε δὲ πάσας εἰς μίαν ἐθνικὴν!

(β) Schmitt Geschichte der Griechis. und der Russ. Kirche. pag. 200:

TOM. Γ.

16.

δηλονότι τὰ πρὸ πολλῶν αἰώνων ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς δοκούσης ἀγιότητος ἐνυπολανθάνοντα αἵσχη, καὶ οὕτω βλαθήσεται μεγάλως ἡ μεγάλη ἐκκλησία αὕτη περὶ τὴν ἠθικὴν (la morale), δηλονότι τὴν θρησκευτικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτῆς ἀξίαν καὶ τιμὴν καὶ τοῦτο (φησὶν) οὐ συμφέρει! (εἰ καὶ μὴ δι' ἄλλο, ἀλλὰ διὰ λόγους πολιτικούς). Ταῦτα σαφέστερον ἐκφραζόμενα ἔλεγεν ἐνηχοῦσα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ συγγραφέως ἡ φωνὴ τοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καθήκοντος (ὡς χριστιανοῦ ὀρθοδόξου δηλονότι καὶ προσέτι μοναχοῦ καὶ ἱερέως). Ἀλλ' εἴπερ τοιαύτην οὔσαν συνήδει τὴν ἐκκλησίαν αὕτην, ὥστε δι' ὧν ἔμελλε γράφειν ἀνατρέψαι αὐτὴν ἠθικῶς, ἀνακαλύψας τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲν ἄρα καθῆκον ἢ σέβας ἀληθὲς ἡσθάνετο ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν οὔτε πρὸς τὰ κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας. Καὶ εἰ μὲν τῷ ὄντι ἡσθάνου ἐν τῇ ἰδίᾳ σου συνειδήσει ὅτι βλάβην προξενήσεις καὶ ταύτῃ τῇ κατὰ τοὺς θείους κανόνας προεδρευούσῃ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ καὶ ἔργον ἀσύμφορον ποιήσεις, ἔπραξας ἄρα ἐναντία τῆς συνειδήσεώς σου καὶ ἐνέπεσας (ὡς πιστεύεις) ἐν τῇ ἰδίᾳ σου πονηρίᾳ. Ταῦτα δὲ λόγος ἦν ἄρα, καὶ πρόσχημα πονηρίας ὑποκριτικῆς, μήπως ἐκ προοιμίων συκοφάντης δόξῃ τῆς ἐκκλησίας. Ἡ τίς ἀληθῶς καὶ εὐσυνειδήτως σεβάζεται τὰ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὡμολογημένως μὴ ἀξιοσέβαστα; Ἀλλ' ἀκούσωμεν τί ἔλεγεν ἐτέρωθεν ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ἡ φίλη πατρίς. «Τὸ δεύτερον (φησὶ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον) ἔλεγε· Γράψε κατὰ τῆς Πράξεως. Ἄν ἡ συντάξασα αὐτὴν ἀγία καὶ μεγάλη Σύνοδος» (πρόσθετε καὶ πᾶσα ἡ τὸν Τόμον κυρώσασα καθολικὴ Ἐκκλησία) «ἐσέβετο ἐαυτήν, δίκαιον εἶχε νὰ ἀπαιτῇ καὶ παρ' ἄλλων σέβας». Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦ τε μεγάλη Σύνοδος καὶ μετ' αὐτῆς ἡ καθόλου Ἐκκλησία οὐκ ἐσεβάσθη ἐαυτήν (δηλονότι τὸ θεῖον ἀξίωμα), ἅτε δὴ παράνομα καὶ πανάθεσμα καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐναντία ψηφισαμένη· ἀδίκως λοιπὸν ἀπαιτεῖ καὶ παρ' ἄλλων σεβασμόν· ἀδίκος ἡ ἀξίωσις! μηδεὶς αὐτὴν σεδέσθω! σκληρὸν τὸ ὑποτιθέμενον φώνημα τῆς πατρίδος· ἀλλ' ὅμως ταῦτα ἔλεγεν αὕτη ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ τοῦ συγγραφέως, ὡς ὡμολόγησεν οὗτος ἐξ ἀρχῆς ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ! «Τίνι (ἐρωτᾷ· τὸ δὲ τίνι ἀντὶ τοῦ ποτέρα) τίνι μᾶλλον ὀφείλομεν νὰ ὑπακούσωμεν; — Λέγε σὺ αὐτός, καὶ ἀποκρίναι δὴ· ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος καὶ μετὰ τὴν ὀριστικὴν ἐρώτησιν, ἀναβάλλεται πάλιν προσapoδιδούς καὶ ἄλλας ἐλπεινὰς τῆς Πατρίδος φωνάς, ἃς ἐπελάθετο συνεῖραι πρὸς τὰς προτέρας· Εἰς-

τὸν μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς παραβλάψαι δύναται» καὶ τῷ ὄντι χάνεις δὲν ἤθελε τολμήσει νὰ μᾶς ἀδικήσῃ καὶ νὰ μᾶς βλάβῃ, εἰς ἡμεῖς δὲν ἡδικοῦμεν καὶ δὲν ἐβλάπτομεν ἡμᾶς αὐτούς. Ἀξιομνημόνευτος θέλει εἶναι ἡ πρᾶξις (τῆς καὶ κανονικῶς ἀναγνωρίσεως τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας), ἀλλ' οὕτως ἀξιομνημόνευτος, ὡς εἶναι καὶ ἡ πρᾶξις τοῦ Ἡρόστράτου. Ἐν Ἐφέσῳ ἐνεπρήσθη ὁ μεγαλοπρεπῆς τῆς Ἀρτέμιδος ναός, καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐπυρπολήθη ὁ λαμπρότατος τῆς ἐθνικῆς τιμῆς ναός» κτλ. (σελ. 102). Ἄλλο τοῦτο πνεῦμα Πύθωνος, καὶ προσφυέστατα! «Μεγάλη ἡ Παναγία τῆς Τήνου», ἔλεγε τις τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐξαποστόλων εἰκονομάχος, αἰνιττόμενος τὸ Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων (Πράξ. ιθ. 28), καὶ χλευάζων ὡς εἰδωλον Ἀρτέμιδος τὴν ἁγίαν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου· οὐ μακρὰν ἀπέχει (πλὴν εἰ μὴ τι καὶ χείρων) καὶ ἡ ἀνωτέρω παραβολή· παραβάλλει δὲ αὕτη ὡς ἀντίστοιχα τὰ ἐξῆς· Ναός ἦν Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ περικαλλής, ἐν ᾧ τὸ μέγα ἄγαλμα τῆς Θεᾶς· Ναός τῆς Ἐθνικῆς τιμῆς ὑπῆρξε καὶ τὸ τοῦ 1833 Καταστατικὸν (ὃ καὶ κάλλιστον οἰκοδόμημα προσαγορεύει ἐν τοῖς προηγουμένοις), περιέχων οὐκ εἰδωλον ἐθνικόν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν ἁγίαν καὶ ὀρθόδοξον καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἣν ἡ κακοτεχνία τῆς Μαυρερικῆς ἐξουσίας, ἄκοντος καὶ στένοντος τοῦ τῶν Ἑλλήνων ἔθνους, κατέστησεν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ἐνότητος τῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἀποστολικῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ πανυπερτάτην δούλην ἐγκοσμίου κυριαρχίας, διοικούσης αὐτὴν διὰ Συνόδου δῆθεν ἱερᾶς, γεγυγνωμένης μὲν τῶν θείων κανόνων, φερούσης δὲ τὸν κλοιὸν τῶν διατάξεων καὶ ἐπιταγῶν τῆς συνιστώσης καὶ μισθοδοτούσης καὶ διηνεκῶς ἐποπτεύουσας αὐτὴν ἐξουσίας. Οὗτος ὁ ναὸς τῆς ἐθνικῆς τιμῆς!! Πρὸς δὲ τὸν Ἡρόστραστον τίς ἀντιστοιχεῖ; «τοιῷδε φωτὶ τίς ξυμβήσεται; τίς φερέγγυος;» τίς ἄλλος, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ πιστὸς καὶ πολύτλας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας λαός, ὁ διὰ πολλῶν αἰώνων ποικίλας ἀλλοφύλων καταδρομὰς ἀμόλυντος ὑποστὰς καὶ ἐπὶ τῶν ἐσχάτων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγώνων ἄχραντα καὶ ἀμίαντα τὰ πάτρια δόγματα καὶ διδάγματα διατηρήσας; Οὗτος αὐτὸς ἐν τῇ τοῦ Συντάγματος Ἐθνοσυνελεύσει κατέκαυσεν οὐχὶ διὰ πυρός, ἀλλὰ διὰ δισσῶν ζήλου εὐσεβείας μεστῶν ἄρθρων τῆς ἑαυτοῦ θεσμοθεσίας τὸν ἄναον τῆς ἐθνικῆς ἀτιμώσεως ναόν, καὶ συντρίψας τὸν βαρὺν τοῦ Καταστατικοῦ κλοιὸν ἀπέδωκεν εἰς τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν τὸν

λυστα τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ, ὡς ἐτοίμως ἔχοντας, ἂν τύχη, συναφῇ-
ναι μετὰ τῶν δῆθεν ἐπαναστατικῶν διαβαλλομένων τότε στρατιω-
τικῶν, καθ' ὧν προείπομεν ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς μῆνας ἐπλέκετο ἡ
σκοφαντία. Καὶ τῷ ὄντι φαίνεται πως ὑποπτος ἡ φράσις προστεθεῖσα
μετὰ τὰς μεγάλας ἀνάγκας· πλὴν ἀλλ' ὅμως ἡμεῖς πιστεύο-
μεν τὸν Ἱπομνηματιστὴν· ἴδωμεν καὶ τὰ ἐφεξῆς). «Οὕτω λοιπὸν ἡ Κυ-
βέρνησις ἐπεκύρωσε τὴν τῆς Συνόδου πρότασιν μηδὲν τῶν προβληθέν-
των μεταβαλοῦσα, εἰ μὴ τὸν ἀπολύτως εἰς τὰ διατηρητέα μοναστή-
ρια ἀπαιτούμενον ἀριθμόν, ἐπαυξήσασα τὸν ἔσχατον ὅρον ἀπὸ τριῶν
εἰς πέντε· καὶ οὕτως ἐνηργήθη τὸ πρᾶγμα» ! Ἀπαντῶμεν.

«Τὰ ἅπαξ καθιερωθέντα Μοναστήρια μένειν εἰς τὸ διηνεκές Μονα-
στήρια, καὶ τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς πράγματα φυλάτ-
τεσθαι τῷ Μοναστηρίῳ· καὶ μηκέτι γίνεσθαι αὐτὰ
κοσμικὰ καταγώγια, μήτε δὲ ὑπότινος τῶν ἀπάντων
κοσμικοῖς ἀνδράσιν ἐκδίδεσθαι. — Τοὺς δὲ πράττειν
τοῦτο ἐπιχειροῦντας ὑποκεῖσθαι τοῖς ἐκ τῶν Κανόνων ἐπιτιμίαις (Δ,
Συν. κδ: 5. μθ: Ζ. ιβ, ιθ. ΑΒ. α. κτλ.)

Καὶ «Οἱ διακρατοῦντες διηρπαγμένα Μοναστήρια, ὡς κοινὰ κατα-
γώγια, εἰ μὲν τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ εἰσὶ, τούτους καθαιρεῖσθαι
προστάσσομεν· εἰ δὲ μοναχοί, ἢ λαϊκοί, ἀφορίζεσθαι, ὡς ὄντας
κατακρίτους ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ
τοῦ ἁγίου πνεύματος· καὶ τετάχθωσαν ὅπου ὁ σκώληξ οὐ
τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· ὅτι τῇ τοῦ Κυρίου φωνῇ ἐναντι-
οῦνται τῇ λεγούσῃ, ἀμὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμ-
πορίου» (ΑΒ. ιγ). Ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα καὶ πρὸς τὴν ἁγίαν
Σύνοδον, καὶ πρὸς τὴν Γραμματείαν, καὶ πρὸς τὴν τότε Κυβέρνησιν
ἀποφαίνεται ἡ μία ἁγία Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκ-
κλησία. Καταργήσαντες τὰ Μοναστήρια, κατεπάτησαν τοὺς θείου καὶ
ἀνθρωπίνους νόμους, οἵτινες διατάσσουσιν ἀπαράτρωτον εἰς ἓνα ἕκ-
στον τὸ τῆς ιδιοκτησίας δικαίωμα, καὶ μηδ' εἰς αὐτὸν πλέον τὸν ἀ-
φιερωτὴν ἀποδίδουσιν ὀπίσω τὰ ἅπαξ ἀφιερωθέντα. Οἱ δὲ γεννάδαι οὗ-
τοι ἐσφετερίσθησαν καὶ αὐτῶν τῶν ἔξω τοῦ Κράτους εὐαγῶν μοναστη-
ρίων (τοῦ ἁγίου Τάφου, τοῦ Σινᾶ, τοῦ ἁγίου Ὄρους, τῆς ἐν Πάτρῳ
μονῆς, κτλ. κτλ.) τὰ ἑκπαλαι καθιερωθέντα κτήματα, ἀπεριόριστον
ἐκτείναντες τὴν ἱεροσυλίαν. Καταργήσαντες τὰ Μοναστήρια, κατήργησαν
οἶκους Θεοῦ ! ἀνέδειξαν τοὺς ναοὺς καὶ τὰ θυσιαστήρια φωλεὰς

ωρῶν. Ἡμεῖς δὲ μηδέν, ἢ μικρά τινα παροδικῶς καὶ ἐξ ἀνάγκης ἀντιφωνοῦντες, αὐτὰς αὐτῶν τὰς φράσεις παραδειγματίζομεν τῷ ἡλίῳ τῆς ἀληθείας, γυμνάς καὶ καθ' ἑαυτὰς σημειοῦντες καὶ οἷον δακτύλῳ δεικνύοντες, ὥς αὐτεξελέγκτους καὶ χρωτὶ δῆλας!

«Δὲν θέλομεν (λέγουσι) νὰ ἀναβῶμεν εἰς τὴν πρώτην σύστασιν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἀποδείξωμεν, ὅτι πᾶσα μερικὴ Ἐκκλησία ὑπῆρχε καὶ ἐαυτήν, χωρὶς νὰ ὑπόκειται εἰς ἄλλην, καὶ συνίσταται μίαν μικρὰν ἀληθινὴν δημοκρατίαν», κτλ. — Ἀκούεις τῷφον; Ἡ τῶν ἐπιτροπῶν ἐπταμέλεια οὐτμικρὰ φρονεῖ! Εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην σύστασιν (ὡς λέγει) τῆς Ἐκκλησίας ἀναβαίνουσα καταβιβάζει τὰς ἀποδείξεις τῆς δημοκρατικῆς ιδιότητος τῶν τότε κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν! τῶν δὲ προγενεστέρων διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, προσγείων ἀπάντων, ὡς φαίνεται, γενομένων καὶ χαμερπῶν, οὐδεὶς οὐδέποτε ἀνέβη εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕψος τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος, ἣν ἤδη καινουργεῖ καὶ ἀνακαινίζει ἡ σοφὴ τοῦ Ἰθ'. αἰῶνος Ἐπιτροπή! Πλὴν ἄλλ', ὡς φαίνεται, ἐπέλιπε καὶ εἰς αὐτὴν τὸ ἀνάλογον τῆς κλίμακος μῆκος (καθὼς ποτε καὶ εἰς τοὺς Ἀλωεῖδας!)· ἐπειδὴ οὐκ ἔφθασεν ἕως εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ἀποστόλων, ὁπότε ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησία ἐθεώρει τὴν τῆς Ἱεροῦσαλὴμ ὡς νομοδότιν μητέρα καὶ κεφαλὴν (Πράξ. ιε. 2)· ἐκείνη δὲ πάλιν δέκρινε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας ὡς προεδρεύουσιν τῶν ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ Κιλικίᾳ (αὐτ. ιε, 23)· καθὼς πάλιν καὶ ὁ Θεῖος Παῦλος (Β. Κορινθ. α, 1) προσηγόρευε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου ὡς πρωτεύουσαν ἐν πάσῃ τῇ Ἀχαΐᾳ (ἦταν δὲ πού τότε καὶ ἄλλαι τινὲς Ἀχαϊκαὶ Ἐκκλησίαι) καὶ πρὸς Φιλιππησίους ἔγραφεν, «ὡς πρώτην τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλιν οὕταν τοὺς Φιλίππους» (Πράξ. ις 12)· καὶ πρὸς Θεσσαλονικεῖς, ὡς ἄλλην πρωτεύουσαν Ἐκκλησίαν τῆς λοιπῆς Μακεδονίας ἀπάσης (Α. Θεσσαλ. δ. 10, καὶ ε, 27)· καὶ πρὸς τοὺς ἐν Κολοσσαῖς ἀγίους, διότι αἱ Κολοσσαί, καθὼς καὶ ἡ Λαοδίκεια, ὡς πολυανθρωπόταται πόλεις προήδρευον τῶν ἄλλων τῆς Φρυγίας χωρῶν· καὶ πρὸς Ἐφεσίους, μητρόπολιν τῆς κῆτ' Ἀσίας· καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Τιμόθεον, τὸν πρῶτον ἐπί-

σποτον ὑπὸ τὴν ἄμεσον τῆς Κυβερνήσεως δι-
εύθυνσιν διαμένον πρὸς βεβαιότεραν ἀσφάλειαν καὶ χρῆσιν τῶν
χρημάτων ὀρθήν. Ταῦτα λέγει καὶ νοεῖ τὸ ψήφισμα. Καὶ μαρτυροῦσι
α) αὐτὸς ὁ Κυβερνήτης, ὅστις μνημονεύων τοῦ ψιφίσματος καὶ ἀσχο-
λούμενος εἰς πόρων εὗρεσιν, ἐξήτει δι' ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς ἐπισκόπους
τῆς Ἐπικρατείας ἐπιστολῆς στατιστικὰς πληροφορίας περὶ
τῶν ἱερῶν καταστημάτων, ἅτινα δηλονότι ἔμελλον συν-
εισφέρειν εἰς σύστασιν σχολείων κτλ. καὶ εἰς αὐτὰς δὲ τὰς πρὸς τοὺς
Ἀρχιερεῖς ὁδηγίας προτρέπεται αὐτοὺς εἰς τὴν περὶ τὰ ἀνδρῶνα
μοναστήρια καὶ τοὺς παρθενῶνας εὐταξίαν
ἐπαγρυπνεῖν (βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. Ε. §. β. γ). Καὶ πάλιν δι'
ἄλλης ἐγκυκλίου τῆς Γραμματείας τῆς Δικαιοσύνης διέταττε τὰ δι-
καστήρια, ἵνα προσατεύωσι τὰ κτήματα τῶν ἱερῶν
μοναστηρίων, καθὸ συντελεστικῶν καὶ πρὸς σύ-
στασιν σχολείων τοῦ κλήρου ἐκπαιδευτικῶν (α). — β) Ἡ ἐν Ἀργεῖ Ε,
Ἐθνικὴ Συνέλευσις ὡσαύτως ἐξήγει τὸ ψήφισμα, διορίζουσα τὴν Νομο-
θετικὴν ἐξουσίαν ἵνα κανονίσῃ τὰ εἰσοδήματα τῶν ἱερῶν καταστημάτων
πρὸς διατήρησιν αὐτῶν τε τῶν καταστημάτων,
καὶ τῶν εἰς αὐτὰ μοναζόντων ἢ λειτουργούν-
των, καὶ πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας (βλ. Τμήμ.
Α. Κεφ. Γ. §. ια). — γ) Ὡσαύτως καὶ ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμ-
ματεὺς Ρίζος πρὸς τὴν ἐν Προνοίᾳ Συνέλευσιν δημηγορῶν ἤθελε καὶ
αὐτὸς τὰ μοναστήρια συντελεστικὰ πρὸς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ
ἔθνους (σωζόμενα δηλαδὴ καὶ διατηρούμενα. βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. Ε.
§. ιγ). Οὕτως ἐξήγουν οἱ Ἕλληνες τὸ ψήφισμα καὶ τριαύτην ἤθελον
πῇ ἐκτέλεσιν αὐτοῦ. Ἡ δὲ τοῦτο (καθὼς ὁ Μαύρερος εἶπεν) ἐκτελέσασα
Ἀντιβασιλεία πῶς ἄρα καὶ ἐξετέλεσε, καὶ τί πρὸς τοῦτο διέταξε; «Πάν-
τα τὰ μοναστήρια καὶ τὰ μοναστηριακὰ κτήματα
(τῶν τε ἡρημωμένων μοναστηρίων καὶ τῶν μοναχοὺς ἔχοντων ἐλάτ-
τονας τῶν 6, νὰ παραληφθῶσιν ὑπὸ τῶν Νομαρχῶν
εἰς λογαριασμὸν τῆς Ἐπικρατείας. — Οἱ μοναχοὶ
νὰ μετατεθῶσιν εἰς ἄλλα διατηρηθῆσόμενα μοναστήρια. — Τὰ εἰσοδή-
ματα νὰ διευθύνωνται εἰς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον,

(α) Εἰς ἀνέγερσιν καὶ διατήρησιν ναῶν, σχολείων, νοσοκομείων κτλ. ἔταξε καὶ
ἄλλους πόρους ὁ ἀοίδιμος Κυβερνήτης. βλ. Ψήφισμα η, ἀριθμ. 602 ἔτ. 1830.
Φεβρ. 4 πρβλ. καὶ Ἀθηναῖς ἀριθμ. 374. ἔτ. 1836.

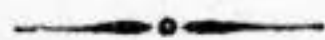
προείπομεν (Τμήμ. Β. Κεφ. Θ. §. ιβ'), επισφραγίζει, τέλος, τὰς περὶ τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας ἱστορικὰς αὐτοῦ ἐκθέσεις διὰ τῶν ἐφεξῆς. «Οὐ μόνον διὰ τὸ ἱερατεῖον ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐλληνικὴν Ἐκκλησίαν ἔπρεπε τὸ σύνολον ἵνα γένηται φροντίς. Ἐπηρέεσκμεν κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὴν οἰκοδομὴν καὶ τὴν ἐπισκευὴν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν λαμπρότητα τῆς ἐλληνικῆς ἱεροπραξίας (!), καί τοι μὴ κατ' εὐθεΐαν ἐνέργειαν, ἀλλὰ διὰ χρημάτων συνδρομῆς. Οὕτω μετὰ τῶν ἄλλων ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς Ὀθων ἐχορήγησεν ἐκ τοῦ ἰδίου ταμείου 4,000 δραχμῶν εἰς καταρτισμὸν τοῦ ἐν Ναυπλίας ἁγίου Γεωργίου. Ἐκ δὲ τοῦ ταμείου τῆς Ἀντιβασιλείας ἐπληρώθησαν τὰ στασεΐδια». (σελ. 177). — Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ὁμοφώνως ὁμολογοῦσιν, ὅτι τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ναυπλίας εὐθὺς ἀπὸ Τουρκικοῦ Συναγωγίου εἰς ἱεράν Ἐκκλησίαν μεταβαλόντες κατέβαλον αὐτοὶ πάντα τὰ πρὸς κατάρτισιν καὶ κατασκευὴν τῶν τε ἄλλων τῶν ἀναγκάων ἀπάντων καὶ τῶν στασειδίων αὐτῶν. Ὁμολογοῦσι δὲ μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ τὴν τοῦ μεγαλειοτάτου Βασιλέως φιλότιμον δωρεάν, δι' ἧς ἐξωγραφήθη κατὰ μέρος ἡ Ἐκκλησία, καὶ τὰ περὶ τὴν εἰσοδὸν καὶ τὴν γυναικωνίτιν ἐκαλλωπίσθησαν (α). Ἄλλων δὲ ξένων (οὓς φαίνεται νοῶν ὁ ἱστορικὸς ἐν οἷς λέγει «μετὰ τῶν ἄλλων») οὐδένων οὐδεμίαν οὐδὲ λεπτοῦ συνεισφοράν χορηγηθεῖσαν οὐδεὶς οἶδε τῶν Ναυπλιέων, οἵτινες αὐτοὶ καὶ τότε πάλιν συνεισέφερον πρὸς μείζονα τῆς Ἐκκλησίας καλλωπισμὸν (β). Ἡ δὲ πάλιν Ἀντιβασιλεία κατεσκεύασεν (ἐξ οἴουδήτινος ταμείου) στασεΐδια, αὐτὴ δι' ἑαυτὴν καὶ τοὺς ὑπουργοὺς αὐτῆς, ὑψηλὰ καὶ περιφανῆ καὶ πορφυρίστρωτα, ἐφ' ὧν ἀνέβαινεν ὅτε συμπαρουσίαζε καὶ αὐτὴ μετὰ τοῦ βασιλέως ἐκκλησιάζοντος μετὰ τῶν στασειδίων τούτων ὑπερέχει καὶ ὁ θρόνος ὁ βασιλικός. Καὶ τοῦτον μὲν

νίκης, διαμονῆς, εἰρήνης, ὑγείας καὶ σωτηρίας τοῦ φιλοχρίστου Κράτους ὑμῶν καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων τὰς ἀναιμάρτους θυσίας αὐτῷ προσφέροιεν, ἐπακούσαι κάμου τοῦ ταπεινοῦ κτλ. (Βλ. Leunclav. Jus Graeco-rom. p. 426—427 καὶ 441). Σὺ δέ, ἀναγνώσα, πρὸς ταύτην τὴν πατριαρχικὴν πράξιν παράβαλε τὴν πρᾶξιν τῆς Συνόδου τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ συμπέρανον «ἐξ οἷων εἰς οἷα»!

(α) Βλ. Σωτῆρ. ἀριθμ. 6. ἔτ. 1834. σελ. 26.

(β) Βλ. Σωτῆρ. ἀριθ. 16 καὶ 22. ἔτ. 1834 σελ. 68 καὶ 92.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

δημοσιεύοντες ἐν τῷ παρόντι Τόμῳ καὶ τὸ τρίτον τμήμα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Τριακονταετηρίδος, συμπληροῦμεν τὸ ὅλον τῆς ἱστορικῆς πραγματείας. Εἵπομεν (Τόμ. Β. προλεγ. σελ. ε), ὅτι τὸ πόνημα τοῦτο συνετάχθη κατὰ τὸ 1841, καὶ ἔμενεν ἀνεπίσκεπτον μέχρι τοῦ 1852, ὅτε πάλιν ἤρξατο ἐπιθεωρῶν ὁ συγγραφεὺς καὶ ἀναπληρῶν κατὰ διαλείψεις τὰ ἐλλείποντα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τῶν ὀπτικῶν δυνάμεων ἐξασθένησις βαθμηδὸν προεχώρει, τό τε δεύτερον τμήμα κατέλιπεν ἀτελές, καὶ τοῦ τρίτου μόλις ἴσχυσε τὸ πρῶτον κεφάλαιον ἐπισκέψασθαι καὶ ποιήσασθαι τινὰς ἐπανορθώσεις. Τούτου ἕνεκεν ὁ ἀναγνώστης παρατηρήσει ἐλλείψεις τινὰς (α) καὶ παλλιλλογίας πολλαχοῦ, καὶ τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τοῦ παρόντος τμήματος μὴ συμπεριλαμβάνουσιν ἅπαντα τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι ὑποτυπωθέντα, ἀλλ' ἐξεικονίζουσιν μόνην τὴν μέχρι τοῦ 1841 κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας, ἣν ἐδραματούργησεν ἡ τῆς ἑτεροθρήσκου Ἀντιδυναστείας παράβολος σπουδὴ, πανταχοῦ καταπολέμουσιν τὰ ἡθελή, τὰς παραδόσεις καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔθιμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅπως ἐκγερμανίσῃ ἢ μᾶλλον ἐκφυλίσῃ καὶ ἀποφραγγώσῃ τὴν Ἑλλάδα διὰ λόγους πολιτικούς ἢ χριστιανικούς, οὐδὲν δ' ἄλλο κατορθωσάσης ἢ ὅτι πολλὰς κακίας καὶ βλάβας ἐνεφύτησεν εἰς τὸ πολυποθεῖς τῆς Ἑλλάδος σῶμα. Καίτοι οὐδ' αὐτὴ ἡ ἐν Αθήναις Β'. τῶν Ἑλλήνων παμμιγῆς καὶ θορυβώδης συνέλευσις οὐδόλως ἐσπούδασεν ἀποσοθεῖσαι τὴν λυπηρὰν καὶ ὀλεθρίαν ταύτην τῆς Ἐκκλησίας λύμην. Οἱ δὲ ἱεροὶ τῆς Ἐκκλησίας ποιμένες καθεύδοντες ὑπὸ μανδραγόρα, τὸ δὴ λεγόμενον, καὶ πρὸς ἀλλήλους μᾶλλον διαπληκτιζόμενοι, οὐδὲν ἔπραξαν ἄξιον τῆς ἐαυ-

(α) Οὕτως ἐν σελ. 43 λαλῶν ἐκ τοῦ Σωτήρος περὶ τῆς καταργηθείσης αὐτονομίας τῆς Ἀχρίδος καὶ Ἰπεκίου παρὰ τοῦ κλεινοτάτου Πατριάρχου Σαμουήλ, προστίθεται ὅτι «ἀπαντῶμεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ», ἀλλ' ἡ ἀπάντησις λείπει. Ἐν σελ. 297 περὶ τῆς ἄκρας πενίας τῶν Ἀρχιερέων διαλαμβάνει, ἐν ᾧ κατὰ τὸ Νομοσχέδιον τοῦ 1852 οὗτοι λαμβάνουσιν ἐτήσιον ἐπίδομα· ἄλλα παραλείπομεν, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι τὸ παρὸν τμήμα οὐκ ἔτυχεν τῆς ὁλοσχεροῦς ἐπισκέψεως τοῦ Συγγραφέως.

ἀξίας τῆς ἤδη μετ' ἀγώνων κτηθείσης Ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας. Ταύτην τὴν ἀξίαν καὶ ἡ τῆς μεγάλης Βρεττανίας βασιλικὴ Κυβέρνησις ἤδη πρότερον ἀνεγνώρισε. Διότι παραυτίκα μετὰ τὴν τῆς Συνόδου καθίδρυσιν ἔγραψεν ἐν τοῖς πρὸς τὴν Ἀντιβασιλείαν διαγράμμασιν (Derechez), ὅτι τρσοῦτῳ μᾶλλον εὔχεται τύχην ἀγαθὴν εἰς αἰσίαν διεκπεραίωσιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου βουλεύματος, ὅσον ἤδη πρῶτον ἐπιγινώσκει τὴν Ἑλλάδα ἐλευθέραν καὶ ἀνεξάρτητον» (α). — Ἀλλὰ πολιτειῶν μὲν πρὸς πολιτείας διαγράμματα καὶ ἐπιστολαὶ ὅσον ἂν ὦσιν ἀξιότιμα, οὐδεμίαν ὅμως ἔχουσιν ἰσχὺν πρὸς ἐπικύρωσιν Ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας. Οὗς δὲ λέγει τυφλοὺς ἀναβλέψαντας πρὸς τὸν δροῦπον τῆς τοῦ Πατριάρχου πτώσεως, κάλλιον ἂν ἔλεγε κωφοὺς ἀκουτισθέντας· δροῦπος μᾶλλον κώφωσιν ἢ τυφλώσιν θεραπεύει! πλὴν ἀλλὰ καὶ οὗτοι μετὰ τὴν τοιούτην (ἂν ἀληθεύῃ) τερατουργίαν, ἀνοίξαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶδον πάντως κατὰ δυστυχίαν οὐχὶ τὴν ὑψηλὴν ἀξίαν, ἀλλὰ τὴν βιθίσαν φάραγγα τῆς σχισματικῆς ἀνεξαρτησίας! Κεῖσθω δ' ἐν ἀπόροις παρὰ τῷ Μαυρέρῳ καὶ ἡ τῆς τοῦ Πατριάρχου πτώσεως αἰτία, διὰ τὸ μακρὸν τῆς ἀποστάσεως τοῦ ἱστορικοῦ, (καί τοι καὶ ἐν οἷς πλησίον παρῆν, ὀλιγίσκιν εὔρηκε τὰς ἀναμφιβόλους καὶ ἀληθεῖς τῶν πραγμάτων αἰτίας, ἀνθρώπινα παθῶν). Ἡμεῖς δ' ἐν τούτοις χαίρομεν μεγάλως, ὅτι, τέλος, εὑρηκεν ὁ Μαύρερος μεταξὺ τοῦ σωροῦ τῶν τοῦ Σουλτάνου δεισμουργημάτων καὶ ἐν τίμιον καὶ περίθλεπτον, τὸν πατριάρχην Κωνστάντιον. Καί τοι καὶ ἄλλως λίαν ὑποπτευόμεθα τοὺς παρὰ τῶν δυσμενῶν ἐπαίνους, καὶ παντάπασιν ἀπιστοῦμεν (καὶ ζητοῦμεν συγγνώμην παρὰ τοῦ ἱστορικοῦ) ὅτι δῆθεν ὁ Κωνστάντιος ἐφάνη τοιοῦτος, ὅποῖον ὁ ἱστορικός αὐτὸν ζωγραφεῖ, σφόδρα φιλοκαίνοτόμος καὶ παρ' ὀλίγον σχεδὸν Μεταρρύθμιστής, προσδοκῶν τὸ ὕψος τῆς (κατὰ τὸν Μαύρερον) ἐλληρικῆς θρησκείας (!) ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ πάντοτε κατὰ τὴν χώραν πάντας ἐγγάμους ἱερεῖς καθιστῶν (πρὸς καταδρομὴν τοῦ μοναχικοῦ σχήματος). Ταῦτα πάντα φρίνονται παντάπασιν ἀπίθνα, καὶ (ἂν ἡ φράσις συγχωρῇται) σαρεῖς κατὰ τοῦ περικλεοῦς ἐκείνου Πατριάρχου συκοφαντίαι. Ἄλλα περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας παντάπασιν ἐναντία καὶ ἀντίπολα καὶ ἐφρόνει καὶ ἔγραψεν ὁ Κωνστάντιος ἐν ταῖς πρὸς τὸν

(α) Mauser. 2 Bd. p. 168—169.

πολλὰς ἤδη οἰκίας μηκέτι συγγενεῖς διηρημένης ὑπὸ τοῦ χρόνου). δὲ παραδοξότατον, κατασκευάζει τὴν σύγκρισιν ἐκ πράξεων οὐ μόνον ἀνομοιοτάτων, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἐναντίων. Τυπάλδος ὁ ἀλιτήριος ἐπεσκόπευε (Φιλαδελφείας ἐπονομαζόμενος) καὶ διώκει ἐλευθέραν τὴν Ἑνετίησιν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Τυπάλδος ὁ Σταυρουπόλεως ἐπισκοπεύει μόνῃς τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς Σχολῆς, ὡς ἀπλοῦς Σχολάρχης τὰ τοῦ Σχολάρχου πράττων καὶ ἰδιοπραγῶν, μηδὲν δὲ κοινὸν ἔχων πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς Μεγάλ. Ἐκκλησίας. Τυπάλδος ὁ ἀλιτήριος ὑπέταξε καὶ ὑπεδούλωσε τὴν, ἣν διώκει, ἐλευθέραν τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τὸν πάπαν τῆς Ῥώμης. Τυπάλδος ὁ Σταυρουπόλεως κληθεὶς ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλ. Συνόδῳ, ὡς διδάσκαλος τῆς θεολογίας (οἷος ἐγένετο πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ πρῶτος Μεσημβρίας, ὁ σεβάσμιος Σαμουήλ), συνήργησε τὸ γ' ἐπ' αὐτῷ μετὰ τῆς ἁγίας Συνόδου εἰς ἀπελευθέρωσιν καὶ χειραφέτησιν τῆς ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κανονικῶς ὑποκειμένης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τυπάλδος ὁ ἀλιτήριος ἐνήργησεν, ἵνα ἐξέλθῃ διάταγμα τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας καταργοῦν τὰ πρὸ δύο σχεδὸν αἰώνων ὑπὸ τῆς Ἀριστοκρατίας κεχαρισμένα προνόμια εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίας. Τυπάλδος ὁ Σταυρουπόλεως δι' ὧν μετὰ τῶν συνεργατῶν ἐσχεδίασεν Ὅρων (οὗς ἡ ἁγία Σύνοδος ἀνακρίνασα ἐπεδοκίμασε καὶ ἐκύρωσεν) ἐπαγίωσε τὸ γ' ἐπ' αὐτῷ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐλεύθερον ἀπὸ τῆς πρότερον ἐπεμβάσεως ἀνόμως εἰς αὐτὴν κοσμικῆς ἐπεμβάσεως. Τελευταῖον, Τυπάλδος ὁ ἀλιτήριος ὑπεδούλωσε τὴν Ἑνετίησιν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τὸν πάπαν. Τυπάλδος ὁ Σταυρουπόλεως (ὄργανον γενόμενος ἀνωνόμου πολιτικῆς, οἷανδ' ἥποτε ἀναπλάττει ὁ φιλαλήθης συκοφάντης), ὑπέταξε τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν εἰς ποῖον; «Ὁχι (λέγει ὁ συγκριτὴς) ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ῥώμης· διότι τοῦτο ἦν ἀδύνατον». Καὶ ὑπὸ ποῖον λοιπὸν ἐγένετο δυνατόν; Λέγεσὺ τὸν ἄνδρα. «Ἀλλὰ (λέγει) ΑΛΛ' ΥΠΟ — ἃς παρασιωπήσωμεν τὸ ὄνομα». Μὴ πρὸς τῆς ἀληθείας αὐτῆς, μὴ παρασιωπήσης· τὸ σχῆμα τῆς ἀποσιωπήσεως ἴσως ἐπιτηδεύεται καὶ ἄλλως καὶ ἐν τοῖς ψόγοις παρὰ τοῖς ῥητορικοῖς (οἷον παρὰ τῷ Δημοσθένει «Ἀλλ' ὦ . . . τί ἂν σέ τις προσειπὼν ἀξίως προσείποι»), ὅταν δι' αὐτοῦ μάλιστα βούλωνται δεινὴν τινα ὑπόνοιαν κινῆσαι κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ὡς ἐνόχου δῆθεν πλείστων ὄσων κακιῶν, οἷας οὐδεὶς ἂν ἀξίως

σιῶν προβιβατμοὶ καὶ παρὰ τῶν ἀριδίων αὐτοκρατόρων, « ἡ ἀνδρὸς ἀρετὴν ἢ πόλιν τιμῶντων » (α). Ὑμεῖς δὲ πρὸς μόνην τὴν χριστικὴν ἀποβλέποντες ἐξουσίαν μνημονεύετε καὶ ταύτην τῶν προβιβασμένων τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, ὀνομάζοντες αὐτὴν ἀπολύτως τροπολογίαν! καὶ ταύτην πάλιν προτείνετε παράδειγμα μὴ προβιβασμοῦ, ἀλλὰ τανάπαλιν ὑποβιβασμοῦ τῶν τῆς Ἑλλάδος ἀρχιερέων· διότι πᾶσαι ὁμοίως τὰς ἀρχαίας μητροπόλεις τε καὶ ἀρχιεπισκοπὰς κατασπᾶτε πρὸς μόνας ἐπισκοπὰς αὐτεξουσίως τὰς πᾶσας ἰσοφαρίζοντες καὶ ἰσοπεδοῦντες! (Βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Γ. §. α). Ἐπὶ τούτῳ πλάττετε ψευδῶς καὶ μερικοὺς τῶν Πατριαρχῶν, ὡς δὴθεν ἐθελήσαντας ἀναδειῖναι πάντας τοὺς ἐπισκόπους ἀνεξαρτήτους καὶ ἴσους, εἰς μόνον τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ἀμέσως ὑποκειμένους. Ἀλλὰ ποίους ἔχετε λέγειν τοὺς τοὺς μερικοὺς Πατριάρχας; Ἐνα καὶ μόνον ὠνομάσατε, τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος σφαγιασθέντα Γρηγόριον, βλασφημοῦντες καὶ κεῖνον ἄντικρυς. Εἰς οὐδεμίαν οὐδέποτε τῶν τριῶν αὐτοῦ Πατριαρχειῶν ὁ Γρηγόριος οὔτε ἐπειράθη, οὔτε γοῦν ἐνεθυμήθη ἴσους πρὸς ἀλλήλους καταστῆσαι τοὺς ἐπισκόπους, καθελὼν παντάπασι τὰς κανονικὰς τῶν Μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων προσηγορίας καὶ διαιρέσεις. Διότι οὔτε παπικὴν μοναρχίαν ἐκεῖνος ὁ μακάριος ἐφαντάσθη πώποτ' ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε πάλιν δημοκρατικὴν ἰσότητα περὶ τὴν ἱεραρχίαν. Γνώμην μόνον ἀπλῶς προέτεινε πρὸς τὴν Σύνοδον (ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ Πατριαρχείας, ὑπὸ τινων εἰς τοῦτο παραπεισθείς), ὅπως ἐκ τῶν εἰς τινὰς ἰδίως Μητροπόλεις ὑποκειμένων πολλῶν ἐπισκοπῶν, αἱ μείζονες καὶ ἐπισημότεραι μετατεθῶσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον διοίκησιν τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, μητροπόλεις καὶ αὖται προβιβασθεῖσαι, πρὸς εὐκολωτέραν οἰκονομίαν τῶν συχνῶν πρὸς τοὺς κρατοῦντας φορολογιῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ Συνοδικῆς διασκέψεως γενομένης, αὐτὸς πρῶτος ὁ ἀριδὶμος ὡμολόγησε τῆς γνώμης τὸ ἄτοπον καὶ ἀσύφορον. Τοῦτο προφέρουσιν οἱ ἄνδρες τῆς ἐπιτροπῆς ὡς παράδειγμα μερικῶν Πατριαρχῶν! εἰς κατασκευὴν τῆς παρ' αὐτοῖς μελετηθείσης ἐπισκοπικῆς ἰσοκρατείας (ἢ μάλ-

(α) Βλ. Τῆς Δ. καν. ιζ. καὶ Ζωνκο. αὐτ. ἴδε καὶ Σημείωμα τοῦ αὐτοκρ. Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. πρόβλ. καὶ τὸ τοῦ πατριάρχ. Ν.κολάου Συνοδικὸν πρὸς Ἀλέξ. τὸν Κομνην. ἐν Leunclay. Jus Graeco-rom. T. 1. p. 130 καὶ 271.

ἤποτε ἔθνος, τελοῦν πρότερον μὲν ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν, ἔπει-
τα δὲ ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν δυναστείαν, ἀνακτώμε-
νον τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, καθιστάνον ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ
χωρὶς τινος ἐτέρου συγκαταθέσεως, αὐτοκέφαλον τὴν ἑαυτοῦ
ἐκκλησίαν». Καὶ τοῦτο παράδοξον συνεπέρανε ὁ συγγραφεὺς, εἴτε
παραλογιζόμενος καὶ ἄκων ἑαυτὸν ἀπατῶν· «Καὶ γὰρ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς
οἶσιν ἰδεῖν ὅτε σοφιστευόμεθα» (Γαλην. περὶ αἱρέσ.). εἴτε σοφιστευό-
μενος (ὡς εἶωθε) καὶ τοὺς ἄλλους βουλόμενος ἀπατᾶν. Αὐτὸς θεσμοθε-
τοῦν πρόσωπον ἀναλαβὼν ἔπλασεν ὅπως ἠθέλησε τὸν μύθων σχολιῶν
στρεβλότερον αὐτοῦ κανόνα, καὶ ἐπειδὴ τοιοῦτος οὐχ εὐρίσκεται μεταξὺ
τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας κανόνων, συνεπέρανε λοιπὸν ὅσα ἤδη γράφει,
βεβαίως ἀποφαινόμενος ὡς ἂν ἀπὸ τοῦ τρίποδος τῆς ἀληθείας. Εἰ δὲ
καὶ ὑπάρχει, εἴτε μὴ, γνήσιός τις ἄλλος τῆς ἀληθείας κανὼν ἐξελέγ-
χων αὐτοῦ τὴν παράτολμον πλάνην, περὶ τούτου αὐτοῦ φροντὶς
Ἰπποκλείδῃ. Ἀλλ' ἀναλάβωμεν ἄνωθεν τῶν λόγων αὐτοῦ τὴν
σειράν, πρὸς ἔλεγχον τοῦ σοφιστικοῦ τούτου στωμύλματος. Πρὸς
πάντα τὰ νῦν ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν δυναστείαν τελοῦντα χριστια-
νικὰ ἔθνη διελάλησε τὸ μέγα καὶ διπλοῦν τῆς ἅμα τε πολιτικῆς καὶ
ἐκκλησιαστικῆς ἐλευθερίας κήρυγμα, ὅπερ εἶδομεν ἄνωτέρω (σελ. 357,
358). Ἐξ ἐκείνου τοίνυν ὀλίγην ζύμην οἶον λῆμμα λαβὼν (ὡς φαίνεται
σαφῶς), ἐφύρασε καὶ τὸ παρὸν θεώρημα· κατεσκεύασε δὲ τοῦτο συστεί-
λας τὸ νόημα ἀπὸ τοῦ καθόλου εἰς τὸ μερικὸν καὶ ἀόριστον. Ἐκεῖ
ἐσάλπισε πρὸς ἅπαντα τὰ εἰρημένα ἔθνη, ἐνταῦθα δὲ ἀπλῶς καὶ
ἀορίστως ἀποτείνεται πρὸς οἶονδῆποτε ἐξ ἐκείνων λέγων· «Δὲν πα-
ραβαίνει κανόνα Συνοδικόν» (ἐπειδὴ τοιοῦτος κατ' αὐτὸν οὐχ
ὑπάρχει) «ὅποιονδῆποτε ἔθνος» (χριστιανικὸν δηλονότι, ὡς
εἶπεν ἐν τῷ κηρύγματι, καὶ πρῶτιστα τὸ Ἑλληνικόν) ατελοῦν
πρότερον μὲν ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν, ἔπειτα δὲ ὑπὸ
τὴν Ὀθωμανικὴν δεσποτείαν, ἀνακτώμενον τὴν
πολιτικὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν» (καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ἐλεύ-
θερον γινόμενον καὶ ἐκκλησιαστικῶς κατὰ τὸ κήρυγμα), «καθιστάν-
ον αὐτοκέφαλον τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαν ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ χωρὶς τι-
νος συγκαταθέσεως ἐτέρου» (δηλονότι τοῦ ὑφ' ὃν πρότερον ἐτέλει
ἐκκλησιαστικοῦ κυριάρχου, ὡς εἶπεν ἐν τῷ κανόνι). Ταῦτα λέ-
γει, καὶ οὕτως αὐτὸς ἑαυτὸν ἐρμηνεύει. Ἀλλ' ἐν τούτοις σημειωτέον·
Α) Μίαν κατ' οὐσίαν καὶ τὴν αὐτὴν θεωρεῖ, διὰ πολλῶν αἰώνων ἀπα-

πῶς ἀπὸ τῆς καθεστῶσης Ἐκκλησίας καινοτομίαν καὶ μεταβολὴν καὶ ὑποδούλωσιν εἰς τὴν κοσμικὴν ἐπουσίαν, ὁποῖαν διέταξε καὶ κατέπραξεν ἡ Ἀντιβασιλεία διὰ τοῦ Κανονικοῦ (βλ. καὶ ὅπισθ. σελ. 195).

ς) Διότι ἀκυροῦται πανηγυρικῶς καὶ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Η' κανόνος τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς ἀγίας Συνόδου, ἥτις ἐθέσπισε τὰ ἐξῆς: «ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ σώζεσθαι ἐκάστην ἀρχίαν καθαρὰ καὶ ἀβίαστα τὰ αὐτῇ προσόντα δόγματα ἐξ ἀρχῆς ἄνωθεν, κατὰ τὸ πάλαι κρατῆσαν ἔθος.—Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον» (βασιλικὸν διάταγμα, ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ) «τοῖς νῦν ὠρισμένοις προκομίσοι, ἄκυρον τοῦτο» εἶναι ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ πάσῃ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ». Τοῦτο διετάχθη καὶ εἰς τῆς Δ. Οἰκουμενικῆς Συνόδου τὰ πρακτικά! Ὅτι δὲ καὶ οἱ αὐτοκράτορες ὥρισαν ἄκυρον εἶναι πᾶν διάταγμα πολιτικὸν ἀντιβαῖνον εἰς τοὺς κανόνας τῶν ἀγίων Συνόδων, εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

Ζ) Διότι ἀποδίδωσι καθόλου εἰς τὸν ἐγκόσμιον βασιλέα ἀκατάλληλον καὶ ἀνοίκειον δικαίωμα, καθιστῶν αὐτὸν διηνεκῇ κεφαλὴν καὶ ἀρχηγὸν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, (ἥτις ἐστὶν ἡ πνευματικὴ τοῦ Χριστοῦ βασιλεία) ἐναντίον τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν θεσμῶν, ἐναντίον καὶ εἰς αὐτὰ τὰ περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου παρὰ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας πρεσβευόμενα, ἐφ' ὅσον ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς τὰς παπικὰς ἀξιώσεις, ἀλλ' ἀπλῶς εἰς τὴν ἀξίαν τὴν ἀρχιερατικὴν.

Η) Διότι ἀντιφάσκον αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ γίνεται αὐταναίρετον. Λέγομεν ἐν παράδειγμα τὸ κυριώτατον καὶ θεμελιώδες. Εἰς τὸ πρῶτον Ἄρθρον ὁμολογεῖ «τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν πνεύματι κεφαλὴν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν», καὶ εἰς τὸ 22 Ἄρθρον ὡσαύτως διακηρύττει ὅτι ἡ βασιλικὴ Κυβέρνησις οὐδὲν πλεονάζει εἰς τὰ περὶ δογμάτων καὶ ὅμως ἐν τῷ 9 Ἄρθρῳ καὶ αὐτὰ τὰ περὶ δογμάτων καὶ πάντα τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας καθυπέταξεν εἰς τὴν ἐγκρισιν τῆς Κυβερνήσεως. Τοῦτο λοιπὸν καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἐξηρημένα ἄρθρα ἀναιροῦνται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ πρώτου καὶ τῶν ἐξ ἐκείνου. Αὐτὸ δὲ πάλιν τὸ πρῶτον ὅτι σύγκειται καὶ παρὰ τὴν συνθήκην, καὶ παρὰ τοὺς θείους ὅρους καὶ κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, εἶδομεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω.

Ἀλλὰ παραλείποντες τὰς τοιαύτας ματαιολογίας λέγομεν τελευταῖον, ὅτι ἡ Κυβέρνησις διὰ τῆς καταργήσεως τῶν Μοναστηρίων οὐ μόνον ἔπραξεν ἐναντία πρὸς ὃ προβάλλει ψήφισμα τῆς ἐν Ἀργεὶ Συνελεύσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὅπωςδῆποτε συσταθὲν καὶ προσαγορευθὲν ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον ἠδίκησε τὰ μέγιστα, καὶ ἀφείλε τὴν πτωχὴν Ἑλλάδα τοὺς κρατίστους καὶ μονιμωτάτους πόρους εἰς διατήρησιν τῶν κοινωφελῶν καταστημάτων. Ποίους ἀμιλλωμένων ἐκμισθωτῶν συναγωνισμούς, ἢ ποίους ἐργατῶν βραχίονας ἤλπισεν εὑρεῖν ἡ Κυβέρνησις καρποφωτέρους καὶ φλοπονωτέρους παρ' αὐτοὺς τοὺς μοναχοὺς; τοὺς ὑπὲρ πάντα μὲν ἀνδράποδα πικραμονιμωτέρους, ὑπὲρ πάντας δ' οἰκοδεσπότας οἰκονομικωτέρους εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν μονὰς· οἵτινες ἐθεώρουν τὴν ὑπαρξίν τῶν ἱερῶν σκηνωμάτων ὡς ἰδίαν ἑαυτῶν ὑπαρξίν, ὡς ἀγωνιστήριον τῆς ψυχικῆς αὐτῶν σωτηρίας, ὡς ζωῆς ἐλπίδα τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης! οἵτινες ἐπίστευον βεβαίως ὅτι κοπιᾶζουσι διὰ τὴν Θεόν, εἰς ὃν φέροντες ἑαυτοὺς καὶ τὰ ἑαυτῶν ἅπαντα καθιέρουν διὰ βίου, φυλάττοντες, καλλιεργοῦντες, αὐξάνοντες, ἐκ τοῦ μηδενὸς πολλάκις διὰ μόνης τῆς φιλοπονίας ἐκπορίζοντες τὰς ἱεράς προσόδους (ἢ τίς ἄλλος παρ' αὐτοὺς διετήρησε διὰ τοσούτων αἰώνων ὅσα ἐπελθὼν ὁ Μαύρερος ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἠρίθμει καὶ ἐστάθμιζε καὶ ἐδήμευεν, ὡς ἂν τις κληρονόμος τῶν θείων δικαιωμάτων;)! Ποίαν ἢ διπλὴν δεκάτην, ἢ καὶ τριπλασίαν, καὶ τετραπλὴν εἰς τὸ ταμεῖον εἰσφορὰν διαταχθέντες ἕμ. λλον ἀντιλέγειν; καὶ τίνας οὐκ ἂν ὑπέμειναν κόπους, ἂν ἐμάνθανον οἱ τάλανες, ὅτι

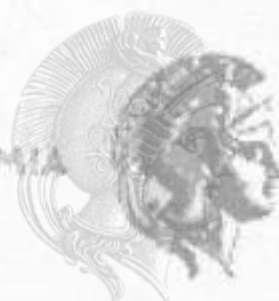
μήσει ἐπιβαλεῖν τοῖς προαφιερωθεῖσιν, ἢ καὶ ἐσαυθις ἀνατεθησομένοις ἱεροῖς καὶ θείοις κειμηλίοις καὶ ἐπίπλοις καὶ σκεύεσι, ταῖς σεπταῖς καὶ ἀγίαις ἐκκλησιαστικαῖς σου, μὴ ἴδωι φῶς ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς σου, μὴ ἀνατείλῃ ἥλιος ἐπ' αὐτὸν πρωΐνός, μὴ τύχοι μήτε ἐνταῦθα τῆς σῆς βοηθείας, μήτε ἐκεῖθεν τῆς σῆς ἀντιλήψεως· ἀλλὰ πανταχόθεν ἔσται ἀπερισκόπητός σοι καὶ ἀπεριφύρητός! (Διάταγμα Ἀλεξίου τοῦ Κομνην. βλ. Leunclav. Jus Graeco-rom. pag 426). Καὶ πάλιν «Εἴ τις θελήσει διὰ φιλοχρηματίαν ἢ δι' ἐτέραν τινὰ αἰτίαν καταφρονῆσαι τῶν διωρισμένων» (περὶ τοῦ μένειν ἀσφαλῆ τὰ δικαιώματα τῶν ἀπανταχοῦ ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῇ κατοχῇ τῶν ἀκινήτων) «πρῶτα μὲν τὸ τῆς ἀγίας Τριάδος φέγγος, ὅτε παριστάμεθα (γρ. παραστησόμεθα) τῷ φοβερῷ βήματι, μὴ θεάσῃται· ἐκπέσοι δὲ καὶ τῆς τῶν χριστιανῶν μερίδος, ὡς ὁ Ἰούδας τῆς Δωδεκάδος· προσεπιτού-εις καὶ τὴν ἀρὰν ἐπισπάσῃται τῶν ἀπ' αἰῶνος προκεκοιμημένων πρωτοτόκων ἀγίων δικαίων καὶ θεοφύρων ἡμῶν πατέρων» (Χρυσόβουλ. Μανουήλ τοῦ Κομνηνοῦ ἐν Leunclav. ibid pag. 454—452).

Διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τοῦ πολέμου ταραχὴν διακοπείσης πάσης ἐκκλησιαστικῆς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν κοινωνίας, ὁ κατὰ καιροὺς προδιθαζόμενος Πατριάρχης οὔτ' ἠδύνατο οὔτ' ἐτόλμα πέμψαι πρὸς τοὺς ἐν Ἑλλάδι μητροπολίτας τὴν κατὰ τοὺς κανόνας διατεταγμένην πρώτην κοινωνικὴν ἐπιστολήν, ἵνα μνημονεύωσι τοῦ κανονικοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· χωρὶς δὲ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς οὐκ ἠδύναντο ποιῆσαι τοῦτο οἱ μητροπολίται, κατὰ τὴν ἀνέκαθεν ἐπικρατήσαντα τάξιν τῆς ἐκκλησίας· ὅθεν τί ἄλλο εἶχον μνημονεύειν, εἰ μὴ τὸ «πάσης ἐπισκοπῆς»;

γ) Διὰ τὴν αὐτὴν τοῦ πολέμου ταραχὴν οὐδ' ἐγνώριζον καὶ τ' ὄνομα τοῦ κατὰ καιροὺς Πατριάρχου πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, καὶ μάλιστα ὅπου αἱ κοινωνίαι ἦσαν σπανιώτεραι.

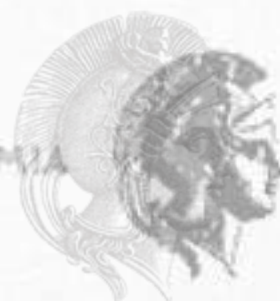
δ) Πολλοὶ τῶν Ἀρχιερέων οὐκ ἐμνημόνευον τὸν Πατριάρχην καὶ χάριν οἰκονομίας, μήπως ἐκθέσωσιν αὐτὸν εἰς κίνδυνον ζωῆς. Μόνη ἡ φήμη ὅτι ὁ Πατριάρχης μνημονεύεται εἰς τὴν ἀποστάτιν Ἑλλάδα ἠδύνατο καταστῆσαι τοῦτον ὑποπτον πρὸς τὸν Σουλτάνον, καὶ τοῦτο μόνον τὸ μνημόσυνον ἐξήρκει ἵνα στείλῃ τὸν Πατριάρχην εἰς τὴν κρεμάθραν. Τὴν δὲ τοιαύτην οἰκονομίαν καὶ αὐτὸς (νομίζομεν) ὁ παναγιώτατος ἀπεδέχετο εἰς τὰς φοβεράς ἐκεῖνας περιστάσεις.

ε) «Πᾶν τὸ ἐξ ἀνάγκης παρανομούμενον ἄκυρον». Καὶ, ἐξ ὑποθέσεως, πάντες οἱ μητροπολίται καὶ πανταχοῦ καὶ πάντοτε δι' ὅλου τοῦ ἀγῶνος κατελίμπανον τὸ κανονικὸν μνημόσυνον τοῦ Πατριάρχου, οὐδὲν ἐκ τούτου συνήγετο ἄλλο, εἰμὴ ὅτι παρέβαινον κανόνα ἐκκλησιαστικόν. Εὐρέθησαν ἐπίσκοποι κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες καὶ αὐτοὶ καταλείψαντες τὸ μνημόσυνον τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἔτι ζώντος μητροπολίτου, ἐμνημόνευον τὸ «πάσης ἐπισκοπῆς»· ἀλλ' οὔτε ἐκ τῆς τοιαύτης παραβάσεως ἀκυροῦται τὸ τοῦ Μητροπολίτου δικαίωμα, οὔτε ἐκ τῆς προϋποτεθείσης παρεκτροπῆς τῶν Μητροπολιτῶν ἀναιρεῖται ἡ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ὑπεροχή. Ἄγνοια, καὶ φόβος, καὶ τὰ τοῦ πολέμου δεινὰ πολλάκις εἰσάγουσιν ἀταξίας, ἃς ἐπανορθοῖ πάλιν ἡ εἰρήνη ἐπανελθοῦσα· ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὑπομνήματος εἰσάγει καὶ ταύτας, μετὰ ῥητορικῆς δεινώσεως πολλαπλασιάζων, ὥς ἀπόδειξιν τῆς ὑπὸ τῶν τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιερέων ἀκυρωθείσης τάχα ὑπεροχῆς τοῦ θρόνου τοῦ πατριαρχικοῦ! Ἀδίκως ὁμως οἱ ἱεροὶ ποιμένες περὶ τούτου κατηγοροῦνται. Τόσον ἐτίμα καὶ ἐσέβετο δι' ὅλου τοῦ ἀγῶνος ὁ κληρὸς τῆς Ἑλλάδος τὸ δικαίωμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τὴν μη-

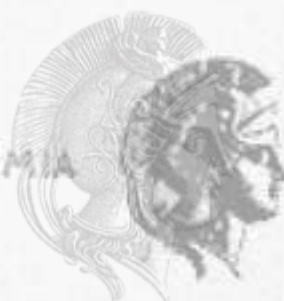

ἐπισκόπων ἀσφετέριστα καὶ ἀνεπηρέαστα· διὰ τῶν αὐτῶν λοιπὸν κανόνων πραγματικῶς καὶ δημοσίως καταδικάζει καὶ τὴν ἰδίαν ἐαυτῆς σύστασιν, ὡς καταλαβοῦσα καὶ αὐτὴ ἐπαρχίαν «οὐκ οὕσαν ἄνω-
 εν ὑπὸ τὴν ἐαυτῆς χεῖρα καὶ διοίκησιν», καὶ κατακυρι-
 εύσασα ἐνορίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ σφετερι-
 θεῖσα τὴν κανονικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν καὶ προεδρίαν, ἣν εἶχεν εἰς
 αὐτὰς ὑποκειμένας Μητροπόλεις καὶ Ἀρχιεπισκοπὰς, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Σταυ-
 ροπήγια μοναστήρια! Καθόλου δὲ πᾶσα νεοσύστατος ἀρχὴ στηριζομένη
 καὶ διασωζομένη δι' αὐτῶν ἐκείνων τῶν νόμων καὶ κανόνων, οὓς αὐτὴ πα-
 ραβάσσει τὸ πρῶτον κατέστη δυναστικῶς, ὑπὸ τῶν αὐτῶν πάλιν νόμων καὶ
 κανόνων ἀκυροῦται καὶ αὐτὴ καὶ καταργεῖται, ὡς βιαία καὶ τυραννική.
 «Ἐν ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν». Καὶ ἄλλως δὲ
 ἡ Σύνοδος ἀπέβη κατακριτέα καὶ ὑποκειμένη εἰς καθαίρεσιν δι' αὐτῆς
 ἐκείνης τῆς καθαιρέσεως, ἐν ἣ καθεῖλε κανονικῶς τοὺς περὶ τὸν Ζαρνά-
 τας, διότι οὗτος ἐσφετερίσθη τὰ πατριαρχικὰ δικαιώματα
 χειροτονήσας Ἀρχιερεῖς. Καὶ αὐτὴ τὰ γε περὶ τὴν χειροτονίαν πατρι-
 αρχικὰ δικαιώματα οὐ παρέβη (ὡς μήπω χειροτονήσασα), ἄλλο δέ τι
 χεῖρον παρηνόμησε· κατεπάτησεν αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῶν Πατριαρχικῶν
 δικαιωμάτων, καταστήσασα ἐαυτὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς ἐνορίας ἐκείνου
 μήπω παραιτηθέντος.

η) Διότι, τέλος, ἡ βιαία τῆς Συνόδου σύστασις ἀκυροῦται καὶ καταρ-
 γεῖται ῥητῶς καὶ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λα καὶ λδ κανόνος τῶν Ἀποστό-
 λων, καὶ τοῦ η τῆς Δ. Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τοῦ λδ καὶ λς τῆς
 Γ, καὶ τοῦ πᾶσι τούτοις ὁμοψήφως καὶ συμφώνως ἐκδοθέντος ἐκ τῆς
 ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου τῆς πρώτης καὶ δευτέρας ἐπονο-
 μαζομένης. Θεσπίζει δὲ ὁ κανὼν οὗτος τὰ ἐφεξῆς· «Τὰ ὀρισθέντα περὶ
 πρεσβυτέρων καὶ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ
 Πατριαρχῶν ἀρμόζει. Ὡστε, εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ ἐπίσκοπος, ἢ μη-
 τροπολίτης το λ μή σοι ἀποστῇ ναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον
 Πατριάρχην κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα
 αὐτοῦ, κατὰ τὸ ὀρισμένον καὶ τεταγμένον, ἐν τῇ
 θείᾳ μυσταγωγίᾳ· ἀλλὰ πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς
 καὶ τελείας αὐτοῦ (τοῦ Πατριάρχου) κατακρίσεως» (ὡς αἵρετικοῦ δηλο-
 νότι καὶ παρανόμου Συνοδικῶς κατακριθέντος), «σχίσμα ποιήσοι,
 τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος πάσης ἱερατείας παντε-
 λῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθεῖη τοῦτο

ἄλλο μὲν ἤτησε τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ἄλλο δέ τι δέδωκεν ἡ
 Μ. Ἐκκλησία. «Οὔτε ἀναγόμεναις (λέγει) ἡ ἀνάδειξις αὐτοκεφάλου
 Ἐκκλησίας οὔτε ἐγκατάστασις ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἐν
 Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐπιδοκιμασία τῶν παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ
 ἔθνους περὶ τὴν κατάστασιν τῆς διοικήσεως τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας
 νομοθετημένων» (σελ. 54). Ἀπαγε, ὦ βέλτιστε, μὴ ἀδίκει τὸ ὀρ-
 θόδοξον ἔθνος ἐπιρρίπτων εἰς αὐτὸ τὰ ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας αὐθαι-
 ρέως καὶ ξενοφρόνως νομοθετηθέντα πρὸς ἀποσχισμὸν τῆς ἐν τῷ Κρά-
 τει τῆς Ἑλλάδος ἁγίας Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἐνότητος τῆς καθολικῆς
 Ὁρθοδοξίας. Ὁ πολυετῶς καὶ πολυπαθῶς ὑπὲρ πίστεως καὶ πα-
 τρίδος ἀγωνισθεὶς μετὰ τῶν ἐκτὸς τοῦ Κράτους ὁμοδόξων ἀδελφῶν
 εὐσεβὴς τῆς Ἑλλάδος λαὸς ἐγνώριζον μετὰ τοῦ Κλήρου, ὅπως οἱ
 θεῖαι Κανόνες κελεύουσι, καθαιρεῖσθαι μὲν τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησια-
 στικῆς αὐτῶν κεφαλῆς ἀποσχίζοντας ἱερωμένους, ἀφορίζεσθαι δὲ τὸν
 δεχόμενον αὐτοὺς λαὸν (Ἀποστολ. Καν. λα. τῆς ΑΒ. ιγ—ιε. Βλ. καὶ
 ὁπισθ. σελ. 402). Ὅθεν οὐδέποτε ἔστερξαν οἱ Ἕλληνες ἐκουσίως, οὐδ'
 ὡμολόγησαν, ἀλλὰ καὶ ἐξώμουντο ἀποστυγοῦντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν
 τὸν αὐτοῖς (πεπονημένοις ἤδη ἐκ τοῦ ἀγῶνος) ἐπιβληθέντα ὑπὸ τῆς
 ἐξουσίας (καθ' ὃν τρόπον εἶδομεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ) περὶ Ἐκκλησίας Κα-
 ταστατικὸν λεγόμενον νόμον, οὐ περὶ καταστάσεως, ἀλλὰ
 περὶ δεινῆς ἀκαταστασίας ἐκκλησιαστικῆς, οὐδὲ περὶ αὐ-
 τοκεφάλου, ἀλλὰ περὶ δικεφάλου, μᾶλλον δὲ πολυ-
 κεφάλου Ἐκκλησίας νομοθετοῦντα, οὐδὲ Σύνοδον ἱεράν,
 ἀλλ' ἐπιτροπὴν κοσμικὴν συνιστῶντα, καὶ ταύτην ὑπ' ἄλλου
 πάλιν ἐπιτρόπου, τοῦ Βασιλικοῦ, ἐποπτευομένην (οἷον οὐκ ἔχουσιν αἱ
 ἄλλαι ἐπιτροπαί), καὶ τὴν ἱερωσύνην εἰς δούλων ἀργυρωνήτων φαύ-
 λων ὑπηρεσίαν μεταποιοῦντα, καὶ τοὺς θεῖους κανόνας καταπατοῦν-
 τα, καὶ τᾶλλα τὰ περὶ τὴν πάτριον τῶν Ἑλλήνων εὐσέβειαν ἀθέσμως
 καινοτομοῦντα· ἀλλ' ὑπέμενον τὰ πιστὰ τῆς Ἐκκλησίας τέκνα στέ-
 νοντα καὶ τληπαθοῦντα μέχρι τῆς ἐκ τοῦ Συντάγματος καταργή-
 σεως τοῦ τοιούτου Καταστατικοῦ. Εἰ δὲ καὶ τὸ συμβούλιον τῶν εὐ-
 σεβῶν ὑπουργῶν (οὐκ ἐκ προαιρέσεως, ἀλλ' ἴσως διὰ τὴν κρατήσασαν
 δεκαετὴ συνήθειαν) παρενέμιξε καὶ τὴν ἤδη κατηργημένην ταύτην
 νομοθεσίαν μετὰ τῆς Συνταγματικῆς τοῦ ὀρθοδόξου ἔθνους θεσμοθε-
 σίας (ὡς προείπομεν), ἀλλ' ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ὡς
 στάθμη τῆς ἀκριθείας ἔμελλε πάντως διακρίναι μεταξὺ τούτων ἐκα-

μὴν δὲ καὶ ταῦτα κατὰ μέρος. «Τὴν θεσμοθεσίαν ταύτην (λέγει ἡ ἐπιστολὴ) τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως» (ἦτοι τὴν κατὰ τὸ 1833 θεσμοθετηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καταστατικοῦ νόμου) «παρεδέχθη καὶ ἐπεψήφισεν ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ἐν τῇ κατὰ τὸ 1843 Ἐθνικῇ Συνελεύσει (ἐπὶ τοῦ Συντάγματος)» κτλ. Καὶ τοῦτο μέγα λάθος τοῦ συντάκτου τῆς ἐπιστολῆς. Οὔτε παρεδέχθη οὔτε ἐπεψήφισεν, ἀλλὰ καὶ ἠκύρωσε τὴν ἐπὶ τοῦ 1833 θεσμοθεσίαν τῆς Συντάγματος τοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος. Αὐτοκέφαλον μὲν γὰρ τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν ὑπὸ Συνόδου διοικουμένην αὐτοπροαιρέτως ὥρισα καὶ ἐνθέσμως ἐπεθύμησεν ἔχειν πρώτην ταύτην φράσιν περὶ τούτου ψηφίζον τὸ τῆς Ἑλλάδος πλήρωμα· ὁποῖαν δὲ τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην διέγραψε, λεγέτω κατὰ λέξιν αὐτὸ τὸ Σύνταγμα.

Ἄρθρ. Α. Ἡ ἐπικρατούσα εἰς τὴν Ἑλλάδα θρησκεία εἶναι ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Πᾶσα δὲ ἄλλη γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἀνεκτὴ, καὶ τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς τελοῦνται ἀκωλύτως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων, ἀπαγορευομένου τοῦ προσηλυτισμοῦ καὶ πάσης ἄλλης ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας.

Ἄρθρ. Β. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει ἀναποσπάστως ἡνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης καὶ πάσης ἄλλης ὁμοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τηροῦσα ἀπορραλλάκτως, ὡς ἐκεῖναι, τοὺς τε ἱεροὺς Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις. Εἶναι δὲ αὐτοκέφαλος, ἐνεργοῦσα ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης ἐκκλησίας τὰ κυριαρχικά αὐτῆς δικαιώματα, καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιερέων» (α).

(α) Ἀντιγράφει ταῦτα τὰ τοῦ Συντάγματος ἄρθρα καὶ ὁ Ἀντίτομος (σελ. 444), καὶ εὐθὺς ὑποσυνάπτει τιμίως διαβεβαιῶν, ὅτι «καὶ ἡ πρᾶξις τῆς κγ, Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1833 (ἦτοι τὸ Καταστατικόν) «κατὰ μηδὲν ἄλλο διέφερε παρὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως (ἦτοι τὸ α. καὶ β'. ἄρθρον τοῦ Συντάγματος), «εἰ μὴ κατὰ τὰ ΠΑΡΑΓΕΜΙΣΜΑΤΑ!» (ποῖα;) «τὰ τηροῦντα» (ἡ Ἐκκλησία) «ἀπορραλλάκτως, ὡς ἐκεῖναι, τοὺς τε ἱεροὺς Ἀποστολ. καὶ Συνοδ. κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις. Δὲν λέγει τοιοῦτόν τι ὁ φρόνιμος νόμος τῆς κγ Ἰουλίου» (οὐκ ἄρα φρόνιμος ὁ τὰ τοιαῦτα λέγων καὶ παραγερμίζων Συνταγματικὸς θεσμός!). «Ἀλλὰ (προστίθῃσι) δὲν ἐτήρει διὰ τοῦ ο ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τοὺς ἱεροὺς καὶ θεῖους κανόνας; Δὲν ἐτήρει τὰς ἱεράς πκ.

εἰρηνεύσασαν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀνακαινίζων τὴν φρικτὴν ἀνομίαν τοῦ ἀποστατικοῦ Καταστατικοῦ, καὶ (ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ) κενὸν ἀποδεικνύων τὸ χυθὲν πανάγιον αἷμα τοῦ τὰ πάντα εἰρηνεύσαντος Σωτῆρος Χριστοῦ. Τέλος, ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος ἐνόμιζε παρὰ τοὺς κανόνας τὴν ἐνὸς Πατριαρχικοῦ Σταυροπηγίου σύστασιν ἐν τῇ παλαιόθεν κατὰ διάταξιν Ἐκκλησιαστικὴν αὐτοκεφάλῳ αὐτοῦ Ἀρχιεπισκοπῇ, αὐτὸς δὲ γεραίρει καὶ ἐκθειάζει τὸ καὶ μοναστηρίων καὶ μοναχῶν πανώλεθρον Καταστατικόν, δι' οὗ 400 μὲν ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπικὰ μοναστήρια κατεστράφησαν, ἀπελαθέντων μὲν τῶν μοναχῶν, δημευθέντων δὲ τῶν ἱερῶν κτημάτων μετὰ καὶ ἄλλων ἀφιερωμένων ἑκπαλαι εἰς ἱερὰ σκηνώματα ἐκτὸς τοῦ Κράτους κείμενα (οἷον τοῦ ἁγίου Τάφου, τοῦ Σινᾶ, τοῦ Ἁθω κτλ.), τρία δὲ μόνα καθεστῶτα πατριαρχικὰ πανάρχαια Σταυροπήγια ὑπετάγησαν εἰς τοὺς ἐπισκόπους καὶ μετ' αὐτῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν, καὶ ταῦτα πάντα μήπω παραιτηθέντος τοῦ Πατριάρχου τῶν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος κανονικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων. Κρίνον ἤδη, ἀναγνῶστα, πόσον προσφυῶς ἢ λογικῶς καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ὁ θαυμάσιος Ἀντίτομος ἐξεφώνησεν ἐξ ἧς ἐπὶ τούτῳ μάλιστα μετέγραψεν ἐπιστολῆς τοῦ μακαρίου Θεοφύλακτου, τὸ « Τίς ἐν ἀλλοτρίᾳ ἐκκλησίᾳ μετουσίᾳ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ». Ἄλλ' οὕτως οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας συλλαμβάνονται ἐν διαβουλίῳ οἷς διαλογίζονται!

§. μζ. Τελευταῖον, ἐν οἷς διαβάλλει τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον, ὅτι δόλῳ καὶ πονηρίᾳ τὸν Συνοδικὸν συνέταξε Τόμον, φέρει πρὸς ἀπόδειξιν μέγιστον τεκμήριον καὶ ὅτι συνεβουλεύθη « κεκλεισμένων τῶν θυρῶν ». Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο πολλάκις (καθὰ προείπομεν) πολλαχοῦ τοῦ πονήματος ὡς ἀναντίρρητον τεκμήριον μέχρι ναυτιάσεως ἐπαναλαμβάνει, παρασυνάπτομέν τι καὶ περὶ τούτου. « Κεκλεισμένων τῶν θυρῶν (λέγει σελ. 75) ἀνεγνώσθη ὁ σχεδιασθεὶς Τόμος. Διὰ τί τοῦτο; διότι τὰ διαβούλια ἦσαν πονηρὰ καὶ δόλια, καὶ διὰ τοῦτο εἶχον ἀνάγκην τοῦ σκότους. Διὰ τί ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς; Ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα. Πᾶς γὰρ ὁ τὰ φαῦλα πράσων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς » κτλ. (Ἰωάν. γ, 19—21). Ταῦτα γράφει ἐκ τοῦ θείου Εὐαγγε-

τις οὐλόεως Ἐκκλησίαν ἀνύπαρκτα πολιτικῆς ἐξουσίας δημιουργήματα;
 Ναι, πρὸς τῆς νομοθετικῆς σου σοφίας, μὴ πόνει ματαίως! Ἐγγύς σου
 ζήτων εὐρήσεις τοιοῦτο δημιούργημα πολιτικῆς ἀρχῆς ἀκέραιον καὶ
 ὁλοκληρον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πλαστουργηθέν· ἐρωτᾷς, ὦ Μαύρερε, πῶς;
 Τούτ' αὐτὸ τὸ ἔργον τῶν ἀνιέρων σου χειρῶν, τὴν ἱεράν τοῦ Βα-
 σιλείου Σύνοδον! Ταύτην σὺ αὐτὸς καὶ οἱ συνεξουσιασταί σου
 (τρεῖς ἐφήμεροι καὶ ἑτερόδοξοι πολιτικοὶ) δυνάμει τῆς ἐμπιστευθείσης
 ὑμῶν κοσμικῆς ἐξουσίας ἐδημιουργήσατε ἐν ὀνόματι τοῦ ἀθίου, παν-
 τατασιν ἀνευθύνου καὶ ἀνηλίκου Βασιλέως, ἐπὶ συμφορᾷ καὶ βλάβῃ
 τοῦ Βασιλείου! Χάριν κοσμικῶν καὶ στρεβλῆς πολιτικῆς σκοπῶν ἐπε-
 βάλετε βέβηλον χεῖρα καὶ εἰς αὐτὸ τὸ μηδὲν ὑμῖν προσῆκον ἁγια-
 στήριον τοῦ Θεοῦ, καὶ καθιδρύσατε ἐν αὐτῷ βιαίως καὶ αὐθαιρέτως
 νέαν ὀλοκαίνουργον ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ὑπερτάτην (!), σπου-
 δάζοντες τοιοῦτοτρόπως διαρρήξαι τὸ τῶν Ἑλλήνων ὀρθόδοξον ἔθνος,
 καὶ ἀποσπάσαι τὴν ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς
 ἀγίας αὐτοῦ τροφῆς καὶ μητρός! Ἀλλ' εἰς μάτην ἐπονθήσατε. Ἡ μία
 ἀγία καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία μένει ἀδιαίρετος εἰς τοὺς
 αἰῶνας!

§. 5. Ἀλλ' ἡ ἐλληνικὴ (λέγει) Ἐκκλησία ὑπῆρχεν οὐ μόνον ἀπὸ τῆς
 ὑψηλῆς Πύλης ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου ἐλευθέρα πραγματικῶς
 ἔτι κατ' ἀρχὰς τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνος». — Ὄνειρος καὶ
 ταῦτα χειμερινός! Ἀρχομένου τοῦ ἀγῶνος, οὔτε ἔθνος ἐλευθέρων Ἑλ-
 λήνων διακεκριμένον ὑπῆρχεν, οὔτε κράτος διωρισμένον ἐλληνικόν,
 οὔτε κατ' αὐτὸ καθεστηκυῖα μία ὁλόσωμος Ἐκκλησία. Καὶ αὐτὸς
 ὁ Μαύρερος μετ' ὀλίγον ὁμολογήσει τὴν ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῦ πολέ-
 μου ταραχὴν καὶ ἀνωμαλίαν τῶν κατὰ τόπους τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλ-
 λάδος Ἐκκλησιῶν. Παράδοξος ἀντιχρονισμός! Μόλις ἐπὶ τῆς Ἀντιβα-
 σιλείας ἐτέθησαν ἀκριβῶς τὰ ὅρια τῆς ἀνεξαρτήτου ἐλληνικῆς Ἐπι-
 κρατείας, καὶ αὐτὸς ὁ ἀντιβασιλεύσας Μαύρερος χρονολογεῖ τὴν κατ'
 αὐτὸν ἀνεξάρτητον ἐλληνικὴν Ἐκκλησίαν ἀπ' αὐτῶν εἰσέτι τῶν ἀρχῶν
 τῆς ἐπαναστάσεως! Ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας λέγει τοὺς Ἕλληνας ἀγωνι-
 ζομένους (ὅπως ποτέ, τέλος, ἀπολαύσωσιν αὐτῆς), καὶ ἔπειτα εἰσάγει
 καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ μίαν ἐπ' αὐτῆς ἐκκλησίαν ἐλευθέραν πραγματικῶς
 διατελοῦσαν ἔτι κατὰ τὰ προίμια, ἢ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν δρόμον τοῦ
 ἀγῶνος. Οὕτως ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐκ πρώτης ἀφετηρίας καὶ
 τρέχοντας ἔτι κατὰ τὸ στάδιον νικητὰς ἀναγορεύει καὶ στεφανοῖ τοὺς

καταστάντων δικαστηρίων (α). "Ωστε κατεξελέγχεται πανταχόθεν πικρά συκοφαντία τοῦ συγγραφέως.

§. ε. Ἐφεξῆς ὁ Κ. Μαύρερος ψέγει τὸν Κυβερνήτην, ὅτι δὲν ἐπέ-
ερε σύντομον τῶν τοιούτων κακῶν θεραπείαν, διακόψας (καθὼς ἔπρα-
εν αὐτός) Τ ε ν ε δ ί ρ π ε λ έ κ ε ι τὰς ἐκκλησιαστικὰς καταχρήσεις,
ἀλλὰ (καθὼς, λέγει, φιλοῦσιν οἱ διπλωμάται) μετεχει-
σθη καὶ ὧδε διοικήματα (μέτρα) κολλοβά καὶ ἐλλιπῆ, καὶ ἡμιτέ-
ιστα βοηθήματα. «Κατέστησε (λέγει) προσωρινὴν ἐκ-
ριῶν συνισταμένην ἱερατικὴν ἐπιτροπὴν εἰς
ἐπιμέλειαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τοῦ τόπου πραγμάτων». —
Καὶ τοῦτο λάθος! Οὔτε ἐκ τριῶν, οὔτε ἱερατικὴν ἐπιτροπὴν κατέστη-
σεν ὡς ἦλθεν ὁ Κυβερνήτης, οὔτε πρὸς ἐπιστάσιν τῶν ἐκκλησιαστι-
κῶν διοικητικὴν, ἀλλ' ἐπιτροπὴν ἐκ πέντε συγκειμένην ἀρχιερέων
ἐξετάζουσιν καὶ ἀναφέρουσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν» τὰς παρ' αὐτῆς
αἰτουμένας πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως
καὶ τῶν χρειῶν τῆς Ἐκκλησίας», ὡς λέγει ῥητῶς τὸ
διάταγμα (βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. δ. §. α—δ). Καὶ αὕτη ὕστερον ἢ ἐπι-
τροπὴ περιώδευσεν ἡ αὐτὴ καὶ πολὺ τῆς Ἑλλάδος μέρος, τρεῖς μὲν
ἀρχιερεῖς εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐξελθόντες, δύο δὲ εἰς τὰς νήσους,
ἐξ περίπου μῆνας πρὸ τῆς ἐθνικῆς ἐν Ἀργεὶ συνελεύσεως. Ὁ δὲ
Μαύρερος καὶ ταῦτα συνετάραξε ψευδῶς ιστορήσας δύο δὴθεν ἄλλας,
παρὰ τὴν πρώτην διαφόρους, ἐξ ἀρχιεπισκόπων καὶ
ἐπισκόπων ἐπιτροπὰς συσταθείσας ὑπὸ τοῦ Κυ-
βερνήτου, κατὰ τὸ αὐτὸ (λέγει) ἔτος τοῦ ψηφίσμα-
τος τῆς ἐν Ἀργεὶ Συνελεύσεως (!), ἐξ ὧν ἡ μὲν ὤφειλε
τὴν Πελοπόννησον, ἡ δὲ τὰς νήσους περιοδεῦσαι» κτλ. !
(β) — Ἰνα δὲ (λέγει) ὁ ἀπαίδευτος κληρὸς ἐκπαιδευθῇ,
καθίδρυσεν (ὁ Κυβερνήτης) μετὰ πομπῆς μεγάλης ἐν Πόρῳ
ἱεροσπουδαστήριον (σχολεῖον ἱερατικόν) ἢ Σπορεῖον (Seminarium).
ἀλλ' ὅ,τι καθιδρύθη πραγματικῶς ὑπῆρχε μᾶλλον σάτυρα τοιού-

(α) βλ. Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέν. τῆς Ἑλλάδος. τόμ. 2. σελ. 34, 65, 83 142,
καὶ τόμ. 3. σελ. 67, 86, κτλ. (Ἐκδοθήσονται δὲ καὶ αὐτὰ τὰ δικαστικά
ἐν τῇ αὐτῇ τῶν κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος συλλογῇ ὑπὸ τοῦ Κ.
Μάμουκα) βλ. καὶ ὁπισθ. Τμήμ. Α. Κεφ. Β. §. α. Πρὸς καὶ Thiersch de
l'etat actuel de la Grèce vol. 2. pag. 285—294.

(α) βλ. Maurer Das Griechische Volk etc. 1 Bd. p. 476 καὶ 480—481.

τοτε κανονικῶς κυβερνωμένη καὶ ἀδιασπάστως ἡνωμένη μετὰ τῆς ἁγίας αὐτῆς μητρὸς, τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐκ τούτων ἀπάντων ἀποδείκνυται σαφῶς, ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία παρ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ Θρόνου τοῦ πατριαρχικοῦ κεκηρυγμένη καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἁγῶνος, ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς ἐλεύσεως τῆς Ἀντιβασιλείας. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα

Θ) Καὶ αὕτῃ ἡ εἰαίως καὶ παρὰ τοὺς θείους κανόνας καθιδρυθεῖσα ἱερὰ Σύνοδος τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος κυριάρχην πάλιν τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησιῶν τὸν οἰκουμενικὴν Πατριάρχην ὡμολόγησε διττῶς·

α) Οὐδεμίαν κατετόλμησεν ἀρχιερέως χειροτονίαν ἐν ταῖς χηρευούσαις ἐπισκοπαῖς, ὡς παράνομον θεωροῦσα τὴν πράξιν καὶ προσβάλλουσαν ἀπ' εὐθείας τὸ (κατὰ τοὺς θείους κανόνας) κυριώτατον τοῦ Πατριάρχου δικαίωμα. Ὅθεν καὶ τὰς ἐπὶ τῆς Μάνης ἐν καιρῷ ἐπαναστάσεως ἀνοσιουργηθείσας προχειρίσεις καὶ αὕτῃ ἐν μέρει κατεδίκησε, καὶ κατὰ τὴν ἐκδοθεῖσαν καθαίρεσιν τοῦ Ζαρνάτας ῥητῶς αὐτὸν ἐπετίμησεν, ὅτι παραβαίνων τοὺς θείους κανόνας «κατέστη κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη (τῆς Μάνης) ὡς Πατριάρχης» (σφετεριζόμενος δηλονότι τὸ μόνον εἰς τὸν Πατριάρχην ἀνήκον δικαίωμα τοῦ χειροτονεῖν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἀρχιερεῖς). Ταύτην δὲ τὴν κατὰ τῶν ἀνόμων χειροτονειῶν ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου καταδίκην ἐπεκύρωσε καὶ αὐτὸ τὸ (καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μαυρέρου ὑπογεγραμμένον) περὶ τῶν ἐπισκοπῶν βασιλικὸν διάταγμα, μνημονεῖον «τὴν ἄνευ ἀδείας (τοῦ Πατριάρχου δηλονότι) χειροτονίαν αὐτῶν» (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Γ. §. β. Κεφ. Δ. §. ιη). β) Οὐδὲ τοῦ θείου μύρου κατασκευὴν μέχρι σήμερον ἐτόλμησεν ἡ Σύνοδος, ὡς καὶ τούτου περὶ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας λαμβανομένου χάριν τῆς πρὸς τὰ πατριαρχικὰ πρεσβεῖα τιμῆς (α).

(α) Μετὰ τοιαύτας καὶ τοσαύτας ἀποδείξεις, κρίνον λοιπὸν, ἀναγνῶστα, ποίαν ἔχουσα ψυχὴν αὕτῃ πάλιν ἡ ἱερὰ τοῦ Βασιλείου Σύνοδος ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἐγκυκλίῳ περὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως αὐτῆς ἐπιστολῇ, ἔγραφεν (ἢ τάληθέςτερον εἶπεῖν, ἀμελῶς ὑπέγραφεν ἡ τάλαινα καὶ ἄκουσα, καθὼς πολλάκις ἠναγκάζετο) τὰ ἐφεξῆς· ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος «προϋπῆρχε μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1821 κατὰ κοινὴν ἐθνικὴν θέλησιν καὶ ψῆφον» (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. ιβ).

εὐαρώς προβάλλοντες ὡς ἐγκριμένον ἤδη τὸ ζήτημα παρὰ τῆς ὑψηλῆς Ἀντιβασιλείας καὶ τῆς ὅλης Κυβερνήσεως τοῦ Κράτους. Ἀντὶ δὲ τοῦ πρὸ τῶν ἁγίων Συνόδων ἀνήθως προκειμένου σκίμποδος, ἐφ' οὗ τὰ ἱερὰ προὔτιθεντο Εὐαγγέλια, παρέκειτο τραπέζιον τῆς Γραμματείας φέρον τὰ χαρτῖα τοῦ πολλόντος γραφήσεσθαι πρωτοκόλλου! Κώδηξ δὲ τῶν ἱερῶν κανόνων ἀντομος καὶ περιληπτικὸς ὑπῆρξαν αὐταὶ τῆς Ἐπιτροπῆς αἱ ἀπὸ νόματος διαβεβαιώσεις, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐπανάγει ἤδη τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἀφεύκτως ἀναγκαίαν ἀξιοπρέπειαν, ἣν εἶχε κατὰ τοὺς πρὸ τῆς κατὰκτήσεως χρόνους! Πράξεις δὲ καὶ πρακτικὰ Συνοδικὰ μετ' ἀκριβείας γραφόμενα καθ' ἡμέραν, ὑπῆρξε τὸ τοῦ Συνέχου ἐπιγραφέντος πρωτοκόλλου σχεδῶριον, ἐν ᾧ κατέγραψεν αὐτὴ πάλιν, ὡς ἤθελεν, ἡ Ἐπιτροπὴ τὴν γνώμην δύο δεκάδων Ἀρχιερέων ὑποτελῶν, καὶ τούτων διαφώνων, καὶ τῶν πλείστων προσφύγων δραπέτῶν. Οὗτοι δὲ πάλιν συνελθόντες εἰς βραχύτατον ἡμέρας μόριον ὑπέγραφον ἐν τῷ σχεδαρίῳ τῶν αἰωνίων καὶ οἰκουμενικῶν τῆς Ἐκκλησίας κανόνων τὴν ἀθέτησιν! Ἀντὶ δέ, τέλος, τῶν ἐπὶ τέλει τῆς Συνόδου συμφώνων εὐχῶν, αἵτινες ἐπεσφράγιζον τὸ ἁγιώτατον ἔργον τῶν ἐκ Θεοῦ τε ἀρχομένων καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαυομένων, προσηνέχθησαν ὑπὸ τῆς Γραμματείας εἰς τὴν Σύνοδον μελίπηκτα καὶ ζακχαρικά καὶ γλυκερῶν προπόσεων ἐπιστεφῆ ποτήρια, τὴν ἐξαίσιον τῆς Ἐκκλησίας ὕβριν ἐορταστικώτερον καταστέφοντα, ὡς ἂν τις κορωνὶς ἐσχάτης ἀναισχυντίας! Τοιοῦτό τι ὑπῆρξε καὶ τῆς παλαιᾶς Βαβυλῶνος τὸ ποτήριον, «ὃ κεκέρακε τοῖς υἱοῖς Σιών»! Μετὰ δὲ ταῦτα διελύθη τὸ σατυρικὸν τῆς εὐσεβείας θέατρον· καὶ ἀπῆλθον οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ μὲν προταγωνισταὶ τοῦ δράματος περιμένοντες τῶν ὑπεσχημένων ἀμοιβῶν τὰ βραβεῖα, ματαίαν τῆς στεναζούσης αὐτῶν συνειδήσεως θεραπείαν! οἱ δὲ λοιποί, στυγνοὶ καὶ τεθλιμμένοι, «τύπτοντες ἐαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον».

§. θ'. Τούτων κατόπιν ἐπῆρχοντο κατὰ καιροῦς εἰς Ναυπλίαν καὶ οἱ λοιποὶ τῶν προσκληθέντων Ἀρχιερέων· ἅμα δὲ τούτους ἐλθόντας, ὡς ἐπέζευον ἀπὸ τῶν ἵππων, κλήτορες εὐθὺς παραστάντες ἀπῆγον αὐθρόν, ἀσθμαίνοντας ἔτι ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, κατ' εὐθείαν εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Γραμματείας, (μήποτε μετὰ τῶν πρώτων συνελθόντων φθάσαντες συνδιαλεχθῶσι). Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Γραμματέα κρυφίως ἐγέλων βλέπον-

δύναται νὰ συγκροτήσῃ Σύνοδον, καὶ νὰ διακηρύξῃ ἑαυτὸν κύριον τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ λέξις αὐτοκέφαλος σημαίνει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Συνόδου ἀπὸ τὸν πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλ' εἰς τί ἔχει τὴν ἀναφορὰν κατὰ τὸ φαινόμενον τὸ ταυσήμαντον «καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐξουσίας;» ἀλλὰ ποία ἄλλη ἐξουσία ἤθελε καταδουλώσῃ τὴν νέαν τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησίαν; οὐδεμία ἀναμφιβόλως εὐρωπαϊκὴ Βασιλεία οὐδὲ ἐστοχάσθη νὰ ἀφαρπάσῃ τὴν ἐξουσίαν τῆς νέας ταύτης Συνόδου. Ἐν οἱ ἐρχσταὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ἔχωσι πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν παπικὴν ἐξουσίαν, εἰς μάτην ἀγωνίζονται νὰ ἀσφαλίσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν των ἐν λόγοις, ἐν ᾧ αὐτοῖς πράγμασιν ὑπέκυψαν τὴν ἐλληνικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν δουλείαν τοῦ παπιστοῦ βασιλέως των· ὁ δὲ πάπας δὲν δύναται τάχα δι' αὐτῶν νὰ ἔχῃ τὴν, ἣν θέλει, ἐπιρροὴν ἐπὶ τὴν τοιαύτην νέαν Σύνοδον;

Οἱ ἐρχσταὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀναμφιβόλως ἐννοοῦσι τὴν Ῥωσσίαν, ἥτις μόνη ἐν διαστήματι τοσούτων αἰώνων εἶχε τὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, φυλάττουσα, ὡς ἐνόν, αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν της, δεικνύουσα πρὸς αὐτὴν τὰς χριστιανικὰς βοηθείας της, καὶ τοιοιυτοτρόπως διεφύλαξε τὴν ὑπαρξίν της· τὸ νὰ διακηρύττεται δὲ προώρως καὶ μὴ ἐν καιρῷ ὅτι ἡ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία δὲν θέλει νὰ ἐξήρτηται δῆθεν τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἐν ᾧ αὕτη οὐδὲ στοχάζεται νὰ ὑποτάξῃ ταύτην, τοῦτο δὲν σημαίνει ἄλλο, εἰμὴ νὰ δεικνύωσιν αἰσθήματα βαρβαρότητος καὶ ἀχαριστίας.

Εἰς τὰς λέξεις «φυλαττομένης ἀπαρχαράκτου τῆς δογματικῆς ἐνότητος» οἱ αἵτιοι τῆς ἀνεξαρτησίας ἀντιλέγουσιν αὐτοὶ ἑαυτοῖς· διότι ἠθέτησαν οὗτοι τὸ δόγμα τῆς ἐνότητος, ἀπεσιώπησαν ἐπίτηδες εἰς τὴν ὀνομασίαν τῆς αὐτῶν Ἐκκλησίας τὴν λέξιν, ἥτις ἐμφανίζει τὸ δόγμα τοῦτο, καὶ ἐν τοσούτῳ λέγουσιν, ὅτι αὐτοὶ φυλάττουσι τὴν δογματικὴν ἐνότητα· ἀλλὰ δὲν δηλοῖ τοῦτο τάχα ὅτι θέλουσι νὰ ἀπατήσωσι τὸ κοινὸν διὰ τοιούτων ὑπούλων λέξεων, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἀτενὴς καὶ προσεκτικὸς ἀναγνώστης εὐθὺς ἀνακαλύπτει τὴν δολιότητα τῶν πονηρῶν καὶ κακοβούλων; Οἱ ἐρχσταὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ἡσθάνθησαν ὅτι διεσπάραζαν τὸ δόγμα τῆς ἐνότητος, ἐγνώρισαν ὅτι εὐρεθήσονται πολ-

δ' ὁρῶν, καὶ ὁρατῶς δὲ πάλιν καὶ φαινομένως ὑπὸ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς κυβερνᾶται διὰ τῆς τελεταρχικῆς ἱεραρχίας καὶ τῆς παναρμονίου καὶ συμφυοῦς ἀλληλουχίας τῶν ἐπισκόπων, οὓς ἔθετο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὰς θεοπνεύστους διατάξεις τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν θεσμῶν καὶ παραδόσεων. Οὕτω συγκρατεῖται καὶ κυβερνᾶται θεοφιλῶς ὁ θεοσύστατος τῆς Ἐκκλησίας διάκοσμος. «Αὐτὸς γὰρ (φησὶν) ὁ Θεὸς ἔδωκεν (τῇ Ἐκκλησίᾳ) τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, — ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, — διαιρέσεις χαρισμάτων, διακονιῶν, ἐνεργημάτων, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (α). Ὡστε καὶ κατὰ τὴν πνευματικὴν καὶ μυστικὴν διὰ τῆς πίστεως ἔνωσιν, καὶ κατὰ τὴν ὁρατὴν διὰ τῶν θείων νόμων καὶ κανόνων κυβερνητικὴν ἢ καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὑπάρχει σῶμα Χριστοῦ, πρὸς αὐτὸν καὶ ἐξ αὐτοῦ κατὰ μέλη «συναρμολογούμενον καὶ συμβιβάζόμενον διὰ πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ' ἐνέργειαν» (β). Ἡ δὲ τοιαύτη συναρμολογία καὶ συμφυΐα μένει πανταχοῦ καὶ κατὰ τόπους ἀρρηγῆς καὶ ἀδιάσπαστος. Διότι καὶ αἱ κατὰ χώρας Ἐκκλησίαι, καθὼς μέλη ἐκ μέρους τοῦ ἑνὸς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας σώματος, καὶ τοὶ πολλοὶ τὸν ἀριθμὸν οὔσαι, μία πάλιν ἐστὶν Ἐκκλησία· «εἰς γὰρ ἐν αὐταῖς ὁ Χριστός, ὁ τέλειος καὶ ἀμέριστος». Εἰ δὲ καὶ ὁ τόπος χωρίζει τὰ συστήματα τῶν ὀρθοδόξων, «ὅταν ὁμῶς (λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος) ᾗσαν μὴ πολλοὺς ἔχωσι Κυρίους, ἀλλ' ἓνα μόνον (τὸν ἓνα Κύριον Ἰησοῦν), οὐδὲν ἀπὸ τῶν τόπων εἰς ὁμονοιαν παραβλάπτονται· συνάπτει γὰρ αὐτοὺς ὁ Κύριος». Εἰς λαὸς εἰσὶν οἱ πάντες Χριστοῦ, καὶ ἀπὸ διαφόρων τόπων προσαγορεύονται· ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα. — σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητά τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης. Μὴ πάντες κατὰ θεὸν πολιτεία, ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς ἐμψυχουμένη καὶ κινουμένη κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐνέργειαν τῶν χαρισμάτων τοῦ ζωοποιῦ πνεύματος, καὶ κατὰ τὴν

(α) Ἐφεσ. δ. 17. 12. Α. Κορινθ. ιβ, 4, 5, 28.

(β) Ἐφεσ. δ. Κολοσ. β,

επιτερίσεως ξένου δικαιώματος, ἀπόντος τοῦ κυριάρχου!). «Οἱ δὲ συνελθόντες ἀρχιερεῖς (λέγει) παρεκάλεσαν τοὺς περὶ τὸν κυρίον Τριχούπην, ὅπως ἀναχωρήσωσι καὶ δῶσιν εἰς αὐτοὺς εὐκαιρίαν, ἵνα συσχεφθῶσι περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου πράγματος. Καὶ ἀνεχώρησαν οἱ ἄνδρες περὶ ὧραν δεκάτην πρὸ μεσημβρίας. Τετάρτη δὲ ὥρα μετὰ μεσημβρίαν» — (ἐξ λοιπὸν ὁλοκλήρους ὥρας ἐβουλεύοντο ὁμοῦ οἱ Ἀρχιερεῖς περὶ τοῦ προβλήματος!) «μετακαλέσαντες οἱ Ἀρχιερεῖς τοὺς περὶ τὸν Γραμματέα ἔδωκαν ἀπόκρισιν ἔγγραφον» (ὡς δηλονότι ἔγραψεν ὁ Κ. Σχινᾶς εἰς τὸ πρωτόκολλον, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐφημερίδι) «σύμφωνον κατὰ πάντα μετὰ τῆς γνώμης τῶν τε τοῦ Σχεδίου συντακτῶν, καὶ τοῦ συμβουλίου τῶν ὑπουργῶν» — (θαυμαστὴ καὶ παναρμόνιος συμφωνία! φαίνεται ὅτι ὅλοι ἐψάλλον τὸ αὐτὸ τραγῳδίον ὑφ' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μελοποιοῦ πρὸς ἓνα σκοπὸν τετονισμένον!). — «Δύω μόνον λεπτὰς τροπολογίας ἐπρόβαλον οἱ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, ὧν ἡ ἐπισημοτέρα (α) ὑπῆρχεν ἡ ἐκ μόνων Ἀρχιερέων οὐστάσις τῆς διοικητικῆς Συνόδου» (διότι οἱ δεσποτικώτεροι, καθὼς φαίνεται, τῶν ἱεραρχῶν ἀπηξίουσαν τὸ συνεδριάζειν Συνοδικῶς καὶ μετὰ πρεσβυτέρων, καὶ μόνον κατὰ τοῦτο οὐκ ἠνείχετο ἡ ἀγιωσύνη αὐτῶν, ἵνα μιμῆται ἡ Ἑλληνικὴ Σύνοδος τὴν ὡς πρωτότυπον κατὰ πάντα προβεβλημένην Σύνοδον τῆς Ῥωσσίας!) — «ἀλλ' ὑπὲρ τούτου (καθὼς προείπομεν) ἠγωνίσθησαν γενναίως καὶ πρότερον ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῶν ὑπουργῶν οἱ Κύριοι Κ. Σχινᾶς καὶ ὁ Σ. Βυζάντιος, οἵτινες καὶ κατόπιν διεμαρτύροντο· καὶ κεῖται ἡ διαμαρτυρία τούτων ἀνάγραφτος ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν» (ἄξιος ὁ μισθός! τοιαῦτα κατορθοῖ ζῆλος θεοσεβείας! Κἄν τινες φιλύποπτοι πιστεύουσιν, ὅτι τῶν δύο τούτων ζηλωτῶν ἡ διαμαρτυρία προῆλθεν ἐκ τῆς μεταξὺ τούτων καὶ τοῦ ἱερομονάχου Κ. Φαρμακίδου ἀδιαλλάκτου ἔχθρας· ὁ δὲ Κ. Φαρμακίδης, καθὼς λέγουσι, συμμαχοῦμενος καὶ ὑπὸ τοῦ φίλου Γραμματέως, παρεμόνευε καὶ προκατεσκεύαζεν ἑαυτῷ χώραν καὶ συνεδρίαν μεταξὺ τῆς Συνόδου, ὅθεν ἡδύνατο ταχύτερον προάγειν τὴν

(α) Τὴν μίαν καὶ μόνην ὡς ἐπισημοτέραν τροπολογίαν μνημονεύει ὁ σχεδιογράφος, τὴν δ' ἑτέραν ἀπεσιώπησεν, ὡς ἄσημον δηλονότι καὶ εὐδενὸς ἀξίαν λόγου· καὶ τοιαύτη ὑπῆρχεν ἡ ὁμόφωνος ζήτησις τῶν Ἀρχιερέων, ὅτι γνωρίζουσι τὸν βασιλέα ἀρχηγὸν κατὰ τὸ διοικητικὸν τῆς ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντιβαίνει εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας!

ὅσάκις ἂν (τυχόν) ἐπιθυμήσῃ καινοτομίας ἐκκλησιαστικάς, ἀπονώτερόν ἐϋρήσει τοὺς ἄνδρας τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ! Καὶ αὕτη δὲ ἢ μὴ μόνον ἐξ ἀρχιερέων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πρεσβυτέρων σύστασις τῆς Συνόδου οὐ νομοθετεῖται ἀσκόπως. Ἐξ ἀρχιερέων μόνων συνίσταται συνήθως ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδος (κατὰ τὰς δὲ τῶν ἑτοῦς τεταγμένας κανονικάς· Ἀποστ. Καν. λζ. Α. Συνοδ. ε, — Δ. Συνόδ. ιθ. — τῆς ἐν Ἀντιοχ. κ.). Εἰς δὲ τὴν ἐν Ῥωσσίᾳ ἀγινωτάτην διοικοῦσαν Σύνοδον προσετέθησαν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ δύο πρεσβύτεροι, ὁ πρωτοπρεσβύτερος τοῦ στρατοῦ, καὶ ὁ πνευματικὸς τοῦ Αὐτοκράτορος (καθὼς καὶ εἰς τὰς οἰκουμενικάς καὶ εἰς τοπικάς τινας Συνόδους συνηδρίαζον καὶ πρεσβύτεροι ἐκκλησιῶν κτλ.). Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν εἴθισται τὸ πρᾶγμα διὰ τὰς κατὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην ἐπικράτειαν προσπιπτούσας πολλάκις τοπικὰς χρεῖας, ἐν αἷς οἱ δύο πρεσβύτεροι δεόντως ὑπηρετοῦσι τῇ Ἐκκλησίᾳ, βοηθούμενοι μάλιστα καὶ ἐκ τῶν ἰδίων ἐπισήμων ἐπαγγελμάτων. Ὅθεν ἐπένευσε πρὸς τὸ τοιοῦτον ἔθος τῶν Ῥώσων καὶ αὕτη ἡ καθόλου Ἐκκλησία, ἥτις ἐπεκύρωσε τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ διοικούσης Ἀρχιερατικῆς Συνόδου τὴν ἐγκατάστασιν. Εἰς δὲ τὴν αὐτοσύστατον Σύνοδον τῆς Ἑλλάδος εἰσάγονται ὡς μέλη ἐνεργὰ καὶ πρεσβύτεροι, καὶ οὗτοι ἀπλῶς καὶ ἐκ τῶν τυχόντων, πρῶτον ἐναντίον τοῦ Ὁροῦ, καθ' ὃν ἡ συνέλευσις τῶν προσκληθέντων καὶ συγκαλεσθέντων ἀρχιερέων ἔστερξε, προβαλοῦσα ῥητῶς «Νὰ συστηθῇ Σύνοδος διαρκῆς, συγκειμένη ἀπὸ μόνους ἀρχιερεῖς,» ὡς ἀνακηρύττουσι καὶ αὐτὰ τὰ πρωτόκολλα (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. β. σελ. 167). ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὴν προσχεδιασθεῖσαν παράδοξον ὀλιγόστευσιν τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ σκοπῷ τοῦ προμελετηθέντος πρεσβυτεριανισμοῦ (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. ζ. §. γ). Καὶ οὐκ εἰσῆχθησαν μὲν πρεσβύτεροι· πλὴν ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἦν νενομοθετημένον ἐν τῷ Καταστατικῷ (ἄρθρ. 4).

Ἄρθρον 8. Ἡ Σύνοδος ὀρίζεται «ἡ ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος»! Ἀλλ' ἡ ὑπερτάτη ἀρχὴ αὕτη διοικεῖ μὲν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως, ὑπόκειται δὲ καὶ εἰς τὴν Γραμματεῖαν τῆς ἐπικρατείας (εἰς ἣν ὁ βασιλεὺς ἐπιτρέπει τὴν ἐνέργειαν τῆς ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας. Καταστ. ἄρθ. 2), ὑποτέτακται δὲ καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς (οὐ μόνον τοῦ βασιλέως, καὶ τοῦ γραμματέως, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρ' αὐτῇ ἐπιτρόπου), καθ' ὅλας

ΤΟΜ. Γ'.

5.

ὑπηρετοῦσα μετὰ τὸν ἀνώτατον ἀρχηγόν, καὶ ἀπλῶς μία τις τῶν κοσμικῶν ἐπιτροπῶν (οἷαν καὶ διαρρήδην αὐτὴν ὀνομάζει τὸ Καταστατικόν, Ἄρθρ. 4). Εἶπε δὲ καὶ ἡ τῆς Κυβερνήσεως ἐπιστολὴ ἀνωτέρω, ὅτι εἰς αὐτὴν ἀνετέθη (παρὰ τῆς ἐξουσίας) ἡ ἐξάσκησις τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δηλονότι κατὰ τὰ ἄρθρα καὶ τοὺς ὅρους τοῦ καταστήσαντος αὐτὴν Καταστατικοῦ νόμου, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ νόμου τούτου πρωτίστον αὐτῇ ἐπιβάλλεται καθῆκον τὸ ἐπαγρυπνεῖν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν παρὰ ταῖς ἄλλαις ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις πρεσβευομένων δογμάτων (μόνων), ἵνα φυλάττῃ καὶ αὐτὴ τὴν μετ' ἐκείνων ἐνότητα τὴν δογματικὴν (μόνον). Κανόνων δὲ λόγος οὐδεὶς, ὥς τοῦ Καταστατικοῦ κανονίζοντος τὰ πάντα (διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐν τοῖς Πρωτοκόλλοις γεγραμμένον, ὅτι ἡ Σύνοδος διοικήσει κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἐξωβέλισται ἐν τῷ Καταστατικῷ). Καί τοι μικρὸν ἀνωτέρω ἢ ἐπιστολὴ προκατασκευάζουσα τὴν ἐπὶ τῆς βασιλείας ἐσομένην κατάστασιν τῆς ἐτι κατὰ τὸ 1821 ψηφισθείσης αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, «τότε, λέγει, ἦν ἀδύνατος ἡ σύστασις ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς κυβερνώσης τὰ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ ἐπαγρύπνησιν εἰς τήρησιν τῶν ἱερῶν δογμάτων». Ἄλλ' ὅπως μὲν καὶ ἐκεῖνοι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ πρὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἠγωνίζοντο πρὸς τήρησιν καὶ τῶν δογμάτων καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων μέχρι καὶ τοῦ 1833, ὅπως δὲ καὶ ἡ συστάσα Ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἠγρύπνησε πρὸς τὴν τούτων ἐκατέρων διατήρησιν, λεγέτω ἡ ἱστορία. Ἐν δὲ μόνον βλέπομεν ὁμολογούμενον ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ὅτι μόνον τὴν δογματικὴν πρὸς τὰς ἄλλας ἐκκλησίας ἐνότητα διατηρεῖν ἡ ἱερὰ τοῦ Βασιλείου Σύνοδος διετάχθη ὑπὸ τῆς συστησάσης αὐτὴν ἐξουσίας, διοικοῦσα ὡς μία τις τῶν κοσμικῶν ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους ἀρχῶν, καὶ γεγυμνωμένη πάσης πνευματικῆς ἐξουσίας ποιμαίνειν τὸ ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, εἰς ᾧ ἔθετο αὐτοὺς (καὶ τοὺς συνιστῶντας αὐτὴν Ἀρχιερεῖς) ἐπισκόπους οὐχὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ' ὁ νόμος ὁ Καταστατικός! Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς κατὰ τὸ 1833 διακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐκκλησίας καὶ συστάσεως τῆς ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Γ) Τρίτον· ἡ ἐπιστολὴ τῆς Κυβερνήσεως ἐπιφέρει τὰ κατὰ τὸ 1843 ψηφισθέντα περὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ Συντάγματος ὑπὸ τοῦ εὐτεβεστάτου καὶ Θεοποιμάντου τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ἔθνους. Ἰδω-

ἀρχῆς τὴν ἐπιστάσιαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ὡς προεῖπε τὸ Ὑπόμνημα;) καὶ τοῦ γραμματεύοντος Σχινᾶ (ἤγουν δι' ὧν ἐνδεκα μηνῶν ἀπὸ 13/25 Σεπτεμβρίου, ὁπότε ἀπελύθη τὸ κατὰ Μοναστηρίων διάταγμα, καὶ 8/20 Ὀκτωβρίου, ὁπότε ἐγγραμμάτευσεν ὁ Κ. Σχινᾶς, μέχρις 8/20 Αὐγούστου 1834, ὁπότε ἀπελύθη τῆς Γραμματείας ὁ Κ. Σχινᾶς, ἐκτραχηλισθέντος τοῦ Μαικῆνα Μαυρέρου μετὰ τοῦ Ἀβελωνίου Κάν). «Ἐτελεσιουργήθη δὲ (λέγει) πληρέστατα ἐπὶ τῆς Γραμματείας τοῦ τὸν Σχινᾶν διαδεξαμένου Κ. Ρίζου (διότι εἰς τοῦτον πάλιν περιῆλθεν ὁ χρυσοῦς τῆς Γραμματείας τρίπους, ἐφ' οὗ καθήμενος εὐρέθη καὶ κατὰ τὴν ἄφικιν τῆς Ἀντιβασιλείας. Καὶ πάλιν ἐκάθισεν οὗτος ἀκλόνητος ἐφεξῆς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ὀκτὼ δαφνηφόρος καὶ χρησιμοδοτῶν, μέχρι τοῦ 1837 Ἀπριλίου 2, ὁπότε κατέβη καὶ αὐτός, ἐκτραχηλισθέντος εἰς κόρακας Ἀρμανσπέργου, τοῦ Πυθίου αὐτοῦ θεοῦ!). «Ἀπέχω (προστίθουσιν ὁ Ὑπομνηματιστής, ἀποσμήχων ἀπὸ τοῦ μιάσματος καὶ τὸν φίλον αὐτοῦ Ρίζον), «πολὺ μακρὰν ἀπέχω ἀπὸ τοῦ ῥῖψαι τὸ ἔγκλημα εἰς τὸν Κύριον Ρῖζον! Ἡ Ἀντιβασιλεία μᾶλλον (ἐν ᾗ καὶ ὁ φίλος Μαύρερος;) καὶ ἡ Ἀρχικαγγελαρία (ὁ Ἀρμανσπέργης) ἄξιόεισιν αὐστηρᾶς ἐπιτιμήσεως, ὡς κακῶς, φειδωλῶς, ἀμελῶς διευθύνοντες τὸ πρᾶγμα; κτλ. κτλ. Καὶ ποίας ἄρά γ' ἐπιτιμήσεως, Ὑπομνηματιστά, κρίνεις ἀξίους, τοὺς οὓς ἐνοχοποιεῖς; ἄρά γε τῆς πρεπούσης εἰς ἱεροσύλους, εἰς ληστὰς, εἰς χιλίων διακοσίων μοναχῶν ἀνδραποδιστάς, εἰς τετρακοσίων ἱερῶν θυσιαστηρίων βεβηλωτάς, εἰς ἐνὸς ὀλοκλήρου Κράτους μιάστορας καὶ φθορεῖς, εἰς ἀλάστορας καὶ προδότας καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλείου θρόνου καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ ἀνηλίκου Βασιλέως ἀκακίας καὶ ἀθωότητος; Ἄλλ' ἡ ταλαίπωρος Ἑλλὰς καὶ αὐτὸς ὁ ἀγαθὸς καὶ ἀνεξίκακος Βασιλεὺς ἠνέσχοντο παραπέμψαντες αὐτοὺς εἰς τὴν θείαν Δίκην! ὁ δὲ δίκαιος Ὑπομνηματιστής φαίνεται παντὸς ἐπαίνου ἄξιος ὁμολογῶν χαριέντως ὅτι τὸ δράμα τὸ κατὰ Μοναστηρίων ὑπάρχει ἄξιον αὐστηρᾶς ἐπιτιμήσεως!

Ἀλλ' ἐφεξῆς (σελ. 49) ἀγνοοῦμεν τί παθὼν, ἥλλαξε τόνον φωνῆς, καὶ πανηγυρίζει, ὡς ἂν μέγα τι καὶ λαμπρόν, τὰ ἐκ τῶν διαλυθέντων Μοναστηρίων ἱεροσεσυλημένα κέρδη τῆς ἐπικρατείας! Ταῦτα δὲ τὰ δαίλια κέρδη λέγει ὅτι ἀντέγραψεν ἐκ τῆς ἐν τῇ τῆς Ἀθηνᾶς ἐφημερίδι 1835 Αὐγούστου 1729 ἐκδομένης (ἐπὶ τῆς γραμματ

ἥς, ὡς καλὴ νεᾶνις, ἀποσπασθεῖσα ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία, ῥᾶστα δὴ παιδαγωγηθήσεται καὶ μεταρρυθμισθήσεται πρὸς τὸ βέλτιστον, ἀκωλύτως καὶ ἐλευθέρως κυβερνωμένη, καθ' ὃ συνέταξαν αὐτοὶ σὺν-ταγμα τοῦ Κανονισμοῦ! Διὰ τοῦτο τοῖνον καὶ διέγραψαν τὴν τάξιν τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὅπως ἠθέλησαν, μηδὲν καταλιπόντες ἀσυκοφάντητον, μὴ μέγα, μὴ μικρόν, μὴ Κληρὸν, μὴ Πατριάρχας, μὴ ἔθιμα καὶ κανόνας, μὴ Συνοδικάς, μὴ θείας Διαταγάς.

§. ιε. Καὶ πρῶτον ἄρχονται τῆς διαγραφῆς ἐξ ἐπαίνου, πάσης δυσφημίας χείρονος. «Ἡ ἀναλλοίωτος (λέγουσι) διατήρησις» κτλ.— Δι' ὧν 378 ἐτῶν, ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως (τῷ 1453) μέχρι καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς ἡμερῶν, ἀναλλοίωτον εὐρίσκουσιν οἱ ἐκθέται τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ὅσον κατὰ τὰ ἔθιμα καὶ τὴν ἀκριβοειαν τῆς τούτων διατηρήσεως, καὶ διαβεβαιοῦνται τὸ πρᾶγμα θαρράλως καὶ τιμίως, προστιθέντες «ὅτι δύναται τις νὰ εἴπῃ μετὰ βεβαιότητος, ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία τῶν 1833 (καθ' ἣν ἔγραφον ἐποχὴν) εἶναι, καθ' ὅσον ἀνάγεται εἰς τὰ ἔθιμα, ἀπαράλλακτως ἡ αὐτὴ μετὰ τῶν 1453». Καὶ τοῦτο διακηρύττουσιν ὡς «τὸ πλέον ἀξιόπραττον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν»! Ὁραῖος ὁ ἔπαινος! Μόνον Ἀνατολικὴν προσαγορεύουσι καὶ ὧδε τὴν ἐκκλησίαν, ἀποκλείσαντες τὸ ὀρθόδοξον, ὡς καὶ ἐν τῷ Σχεδίῳ τὸ δ' ἀναλλοίωτον αὐτῆς εἰς μόνον τὰ ἔθιμα περιγράφοντες, «ὅσον ἀνάγεται εἰς τὰ ἔθιμα», περικλείουσι τοῦτο καὶ χρονικῶς εἰς μόνον τὸ διάστημα τῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι καὶ εἰς αὐτοὺς χρόνων. Ὡστε οὐδὲν ἔγγυῶνται (καθὼς φαίνεται) τῶν ἐθίμων τὴν ταυτότητα καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως ἀκριβῶς διατηρηθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας! (ἔθιμα δὲ νοοῦσι τὰς περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν καὶ κυβέρνησιν κανονικὰς διατάξεις, τὰς προσευχάς, τὰς νηστείας, τὰς ἐορτάς, καὶ εἴ τι μὴ δογματικόν, ὡς φανήσεται ἐκ τῶν ἐφεξῆς). Ἐπειδὴ δὲ παρκατιόντες προτέθηκαν καὶ ὅτι, «ἡ τοιαύτη ἀμετάβλητος τῶν ἀρχαίων ἐθίμων διατήρησις συνετέλεσεν ἀναντιρρήτως περὶ τὴν ἀκραίφνη διατήρησιν τῶν δογμάτων», οὐδὲ περὶ τῆς τῶν δογμάτων λοιπὸν διατηρήσεως ἐγγυῶνται, ὅτι δηλαδὴ καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως διετηρήθησαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ βεβαίως τὰ αὐτὰ καὶ ἀπαράλλακτα, καθὼς ἀπὸ τῶν 1453

τὸ ὁποῖον θέλει κρατεῖ ἰδιαίτερον λογαριασμὸν (ὡς ἀνηκόντων δηλαδὴ εἰς τὸ ταμεῖον τὸ ἐκκλησιαστικόν) κτλ. κτλ. (α). Ταῦτα δὴ καὶ τὰ τοιαῦτα διατάσσουσα ἡ Ἀντιβασιλεία, ὦ Μαύρερ, μὲν τὸ ψήφισμα τῆς Συνελεύσεως ἐξετέλει; ἢ πᾶν τούναντίον, ἐβ ε β ἡ λ ο υ μὲν τὰ μοναχῶν ἔρημα μοναστήρια, ἐξ η ρ ἡ μ ο υ δὲ τὰ κατωκημένα, διώκουσα καὶ διασκεδάζουσα τοὺς μοναχοὺς, ἐδ ἡ μ ε υ ε δὲ καὶ ταῦτα καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς τῷ Θεῷ καθιερωμένα, παραλαμβάνουσα πάντα συλλήβδην καὶ ῥητῶς «εἰς λογαριασμὸν τῆς Ἐπικρατείας»; Τὸ ἐθνικὸν ψήφισμα ἐξετέλει ἢ τὴν ψῆφον τῆς ἐπταμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἣτις πρώτη καὶ μόνη (καθὼς ἐκφράζεται κατὰ λέξιν) «ἐκρίνεν ἀναγκαιότατον καὶ ὠφελιμώτατον τὴν τελείαν ἀφαίρεσιν τῶν κτημάτων τῶν μοναστηριακῶν»; (β). Ἰπαγε νῦν καὶ κράζε ὅσον θέλεις (καθὸ νομικός), ὅτι καὶ ἡ Ἀντιβασιλεία καθὼς καὶ ἡ Συνέλευσις (!) οὐ παρέυη τὸ ἀναπαλλοτρίωτον δικαίωμα τῆς ἱερᾶς ἰδιοκτησίας. Πολύ, (οὐχ' ὀρᾶς;) πολὺ παρωμοιάζον τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως καὶ τῆς Ἀντιβασιλείας οἱ σκοποί! Ἀλλὰ σιωπῶμεν ἱκανῶς ἐλάλησαν, καὶ διαλαλήσουσιν εἰς αἰῶνας καὶ ταύτην τὴν ἀτεβαστότην ἀδικίαν αὐτὰ τὰ πράγματα, φωνὴν ἀφ' ἑνός.

§. ε. Προβάλλει ὁ Μαύρερς ὅτι ἦσαν καὶ ἔρημα μοναστήρια (καθὼς καὶ ἦσαν). Ἀλλ' ἂν ἴσως περὶ τούτων Ἕλληνες ἐψήφισον, ἐγνώριζον κάλλιον παρ' αὐτόν, ὅπως ἔδει καὶ ταῦτα οἰκονομεῖν, εἰς ἃ μὲν μετοικίζοντές τινες ἐκ τῶν πολυπληθῶν μοναστηρίων μοναχοὺς, τὰ δὲ πλεῖστα καθιστῶντες μετόχια τῶν πλησιωχῶν κατοικουμένων μονῶν, ἢ καὶ προικωδοτοῦντες ἐξ αὐτῶν τὰς πενομένας πλησίον ἐπισκοπὰς· τινὰ δὲ πάλιν παρακείμενα τοῖς χωρίοις ἐχρησίμευον ἂν καὶ εἰς σχολεῖα διὰ τὰ παιδιά τῶν χωριανῶν, ὅπου ταῦτα εὐσεβῶς καὶ κοσμίως παιδαγωγούμενα καὶ εἰς τοὺς θεῖους ναοὺς ἐφοίτων ἂν καθ' ἡμέραν, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς προσευχῆς καὶ διδασκαλίας καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς πηγαζούσης ἠθικῆς ἐγίνοντο τρόφιμα. Προβάλλει καταχρήσεις τινῶν μοναχῶν. Καὶ πρὸς τί λοιπὸν καθίστα οἰκονόμους ἐπὶ τῶν μοναστηρίων, εἰ μὴ πρὸς θεραπείαν τῶν τοιούτων, ἃς περιεσάλπιζε, καταχρήσεων; ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν κατὰ τόπους ἐπισκόπων οὐχ ὑπῆρχεν ἐν τῶν καθηκόντων καὶ ἡ θεραπεία τῶν τοιού-

(α) Βλ. τὸ Διάταγμα ἐν Τμήμ. Β. Κεφ. Γ. §. ζ. σελ. 234.

(β) Βλ. Ἐκθεσιν ἐν Τμήμ. Β. Κεφ. Α. §. ε. σελ. 160.

ἀγάπῃ πνευματικῆς αὐτῶν ἐνώσεως καὶ ὁμονοίας. Ἰποχρεοῦται, κύριοι! εἰ δὲ καὶ ἀπιστεῖτε, μάθετε καὶ παρὰ τῶν Τούρκων αὐτῶν, οἵτινες καὶ καταστήσαντες τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν Τουρκικὴν, ἐσεβάσθησαν ὅμως τὰ ἱερὰ δικαιώματα τῆς πολιτικῶς ὑποτεταγμένης αὐτοῖς Ἐκκλησίας, ἀφέντες αὐτήν, ὡς εὐρήκασιν, αὐτόνομον καὶ ἀχωρίστως ἡνωμένην μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοδόξων αὐτῆς ἀδελφῶν! Εἰ δὲ καὶ κεῖνοι τότε προβάλλοντες τῆς ἑαυτῶν ἐξαρτήσεως τὸ δικαίωμα (καθὼς ὑμεῖς ἤδη τὴν καθ' ὑμᾶς ἀνεξαρτησίαν), μετέβαλλον τὴν κανονικὴν τῆς Ἐκκλησίας διοίκησιν, ἴσως, μεταξὺ τῶν ἄλλων τῶν ἐκ τούτου μεγίστων συμφορῶν, ἐστερεῖτο ἤδη ἡ Ἑλλάς καὶ τὴν ὑμετέραν σοφίαν!

Τελευταῖον συμπεραίνουσιν οἱ ἄνδρες συμπέρασμα γενναῖον μὲν καὶ οὐ παικτὸν, πλὴν ἀλλὰ πολέμιον πρὸς τὴν προτέραν αὐτῶν γνώμην. Ἐφεξάν προηγουμένως τοὺς ἀοιδίμους Αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διότι συνέτρεχον (ἀντὶ τοῦ κωλύσαι) τοὺς σκοποὺς τῶν φιλάρχων καὶ φιλοδόξων ἐπισκόπων (βλ. ὀπισθεν σελ. 138)· ἀλλ' ἤδη τοῦτο τὸ ψεκτὸν τῆς εἴτε δεισιδαιμονίας εἴτ' ἀνοίας εἶπωσι τῶν Αὐτοκρατόρων παράδειγμα προβάλλουσι πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας ὀρθῶς ἐγένετο καὶ νομίμως! Ἄκουε τί λέγουσιν. «Ἄν ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατεστάθῃ ἀνεξάρτητος, διότι διέταξεν ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν ἡ Σύνοδος (καθὼς δηλονότι διέταξεν ἡ Ἀντιβασιλεία, καὶ ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν ἡ τῶν Ἀρχιερέων Συνέλευσις! ἐπειδὴ πάντως ἐκ τούτων τῶν ὑστέρων συνεικάζουσι καὶ κεῖνα τὰ τοσοῦτον προγενέστερα!), καὶ διότι ἡ Κωνσταντινουπόλις ἐτιμήθῃ Βασιλεία καὶ Συγχλήτῳ — (ἄρα) ἕκαστον ἔθνος πολιτικῶς ἐλεύθερον, αὐτόνομον καὶ ἀνεξάρτητον, ἔχει τὸ δικαίωμα εἰς τὸν ἀῖναι τοιοῦτον καὶ Ἐκκλησιαστικῶς». — Πῶς γὰρ οὐ; καὶ διὰ τί μή; ἔχει εἰς Αὐτοκράτωρ καὶ μία Συνέλευσις 150 μοναχῶν ἐξάρισατο τοσαῦτα προνόμια εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησίαν, καὶ ἔπειτα ἕκαστον ἔθνος ὁλόκληρον καὶ ἀκέραιον οὐκ ἔχει τὸ δικαίωμα καταστήσαι αὐτεξουσίως καὶ αὐθαιρέτως ἐκκλησίαν ἰδιαιτέραν ἀνεξάρτητον καὶ αὐτόνομον, καὶ ἂν τυχὸν θελήσῃ, καὶ πατριαρχικὴν (ὡς τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως), ὑποτάξαν εἰς αὐτήν καὶ ἄλλας ἐκκλησίας

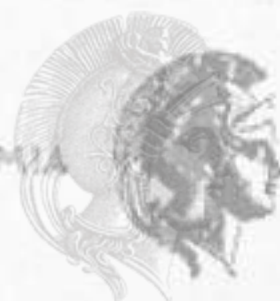
εὔρεσιν μερῶν τινῶν τῆς συγγραφῆς («δυσκόλως γὰρ εὐρίσκειτο»), οὕτω καὶ οὗτος τῆς ὀληθείας ὁ συγγραφεὺς ἀναλαβὼν τὴν λεπτομερῆ τοῦ Τόμου ἀνάλυσιν δυσχεραίνει τραγικώτερον ἐκφραζόμενος· «Εὐρέθημεν (φησὶ) διὰ μιᾶς εἰς ἀχανὲς πέλαγος! Ἐπλέομεν καὶ λιμένα δὲν εὐρίσκομεν»! Πρῶτον δὲ τοῦτο τὸ πέλαγος, ἐν ᾧ ἐξαίφνης εὐρέθη ὡς ἂν ὑπὸ τινος ἀέλλης ἀναρπασθεῖς, οὐκ ἐδήλωσεν ὀριστικῶς· ἄρα γε τὴν ἀχάνειαν τῶν ἐν ᾧ διήρχετο τὸν Τόμον καταικλυζόντων αὐτὸν λογισμῶν, ἢ τὴν μονοσέλιδον τοῦ Τόμου περιοχὴν ὡς εἰς κακῶν ἄευστον ἀπέραντον ἐκτεινομένην; Ταύτην μᾶλλον φαίνεται νοῶν. Εἰς δὲ τοιοῦτο πέλαγος νηχόμενος ὁ ἄνθρωπος, ὥς τις ναυηγός, «ἀλίμενον ὡς εἰς ἄντλον ἐμπεσὼν» καὶ τὰ ῥόθια κύματα διασχίζων, οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ καὶ μόλις κατήντησε τέλος εἰς λιμένα περιπλομένου ἐνι αὐτοῦ, τὸ τέρμα τῆς αὐτοῦ συγγραφῆς, ἄσμενος ἐξαναδύς τοῦ πελάγους μετὰ ἔτος ἐν-σχιδὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς· «Ὅ, τι (λέγει, τὸ βιβλίον ἐννοῶν) ὅ, τι λοιπὸν ἔπρεπε νᾶ λάβῃ πέρας κατὰ τὸ ἔτος αῶνα, λαμβάνει τοῦτο σήμερον» (τῷ χωνό, Ἀπριλ. κγ). Βλέπεις ἀναγνώστα τὴν τετραγωδημένην αἰτίαν τῆς βραδυτοκίας τοῦ συγγράμματος. Σὺ δὲ πάντως ἀπορήσεις, διὰ τί μὴ πρὸ ἐνὸς ἐνιαυτοῦ (ἔτι κατὰ τὸν ἰούλιον τοῦ αῶνα), ἅμα φανέντος τοῦ Τόμου, οὐκ ἤρξατο τοῦ συγγράφειν καὶ δημοσίως τὰ κατ' αὐτὸν λέγειν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς φίλης πατρίδος; Δικαίως ἀπορεῖς, καὶ ἴσως ὑποπτεύεις καὶ ὧδε δόλον τινὰ κεκρυμμένον· «Παντὶ γὰρ ὑπὸ φαρμακίτῃ λίθῳ σκορπίος εὔδει» (ἢ παροιμία φησὶν)· ἀλλὰ μνήσθητι καὶ ὅτι «ἅπαντα χειρὶ χάριν ἔχει τρυγώμενα». Ἀπερίσχεπτον πρᾶγμα καὶ δυσχερὲς ὑπῆρχε καὶ ἐπικίνδυνον ἀνάρσεις ὑβριστικὴν ἀντείσάγειν πρὸς τὰ τοῦ Τόμου εὐθὺς μετὰ τὴν ἐνδοξον καὶ πανηγυρικὴν ἀποδοχὴν. Ἔδει δὲ καὶ ἄλλως χρόνου συχνοῦ πρὸς κατασκευὴν τῶν εἰς αἷς ὁ συγγραφεὺς προθύμως ὑπηρετεῖ σκοτίων σπουδῶν καὶ παρασκευῶν, τῶν εἰς καθάρσεις τοῦ Τόμου καὶ ἀντικατάστασιν τοῦ πρώτου Καταστατικοῦ (πρὸς τὸ κοσμιώτερον μεταμορφωθέντος) τεκταινομένων. Ἰδὲ δὲ τοῦ μηχανήματος ἐξεργασθέντος, ἐνθεν μὲν ἠνοίχθη τῆς Καλογηρικῆς κατὰ τῶν καθεστώτων συνωμοσίας ἡ σκηνὴ (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. ΙΒ. §. ια), κηλιδοῦσα τὸν ἱερὸν κλῆρον καὶ τῆς ἐκ τοῦ Τόμου κανονικῆς ἐλευθερίας περὶ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀνάξιον καὶ ἀνεπι-

ἐπ' αὐτὸν τῶν ἐκ τῆς τοῦ Τόμου ἀποδοχῆς κρεμαίνων ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κακῶν, καὶ χειρὰς αἵρων ὁσίους εὐχεται τὰ ἐξῆς. Ἐπουράνιε Βασιλεῦ, τὴν ἁγίαν ἡμῶν πίστιν στήριξον, τὴν Ἐκκλησίαν λάμπρυνον, τὸν Βασιλέα ἡμῶν στερέωσον, τὴν Ἑλλάδα διατήρησον, τὸ ἔθνος φώτισον, τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Γερουσίαν συνέτισον, τὴν Κυβέρνησιν ὁδηγήσῃς εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον, τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος συντρίψον. Ἀμήν» (α).

(α) Ἡ δέξις μετεπλάσθη ἐκ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης εὐχῆς, ἣν ἐκφωνοῦμεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν μεγάλην μάλιστα Τεσσαρακοστήν. «Ἐπουράνιε Βασιλεῦ, τοὺς πιστοὺς Βασιλεῖς ἡμῶν στερέωσον, τὴν Πίστιν στήριξον, τὰ ἔθνη πράυνον, τὸν κόσμον εἰρήνευσον, τὴν ἁγίαν σου ἐκκλησίαν καλῶς διαφύλαξον» κτλ. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ἐκλαμβάνεται καθόλου ἐπὶ τῆς μιᾶς τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας· ὡς αὐτὴ καὶ τὸ Πίστις ἀπροσδιόριστον, ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ μόνῃς ἀληθινῆς (εἷς γὰρ Κύριος, μία πίστις) τῶν εὐσεβῶς εἰς Χριστὸν πιστευόντων· καὶ δὲ καὶ τὸ πρότερον προστεθῇ (ὧν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀπολυτηρίᾳ ἱκεσίᾳ «Στερεώται Κύριος ὁ θεὸς τὴν ἁγίαν καὶ ὀρθόδοξον πίστιν τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν σὺν τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ»), ἔστιν ὁμοῦς καθολικώτερον. Ἡ δὲ ταύτην τὴν εὐχὴν ὡς τύπον τῆς συνθέσεως προθεμένη δέξις τοῦ συγγραφέως παρεκτρεπομένη τῆς ἐννοίας τοῦ παραδείγματος, περικλείει μὲν τὴν ἐκκλησίαν (μόνην ἐννοῶσα τὴν τῆς Ἑλλάδος κεχωρισμένην ἀπὸ τῶν ὁμοδόξων αὐτῆς ἀδελφῶν)· ὅθεν ἰδιοποιεῖται καὶ τὴν ἁγίαν πίστιν (προστιθεῖσα τὸν ἡμῶν ἰδιόρρυθμον φαινόμενον περιορισμόν)· περικλείει δὲ τὸ τῶν Ὀρθοδόξων ἔθνος ἢ γένος ἐν μόνῃ τῇ Ἑλλάδι (διεσταλμένως ἀπὸ τῶν ἐκτὸς μυριαρίθμων ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων). Καὶ ταύτην δὲ πάλιν τὴν Ἑλλάδα διαιρεῖ ἀπὸ τοῦ ἐνοικούντος ἔθνους (διακρίνουσα τοπογραφικῶς τὴν χώραν ἀπὸ τῶν κεικτεμένων)· καὶ τὸ μὲν ἔθνος εὐχεται φωτισθῆναι, τὴν δ' Ἑλλάδα διατηρηθῆναι (τουτέστι διαφυλαχθῆναι σώαν, ὡς ἔχει, καὶ ἀλώβητον ἀπὸ τῶν διὰ τοῦ Τόμου χυλκυσμένων ἐπιβουλῶν· ὅθεν πρὸς τῷ τέλει τοῦ συγγράμματος (σελ. 590) καὶ ῥητῶς ἐπικαλεῖται παρὰ Κυρίου τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπόρριψιν τοῦ Τόμου). Καὶ οὕτως ὁ εὐχέτης παραλαμβάνει μάρτυρα τῶν ἐμπαθῶν καὶ ματαίων αὐτοῦ λογισμῶν τὸν τοῦ ἀγαπῶντας τὸ ψεῦδος ἀπολλόντα Θεόν, οὔτε τὸ «Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπὶ ματαίᾳ» εὐλαβηθεὶς, καὶ εἰς τὰ τοῦ Κλήμεντος ἐπιλαθόμενος· «Χρὴ δὲ τὴν εὐχὴν ἀπὸ παθῶν καθαρεύειν, μήποτε συμβῇ τῷ εὐχομένῳ τὸ προφητικόν· Καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ γενέσθω εἰς ἁμαρτίαν». Τελευταῖον εὐχεται πρὸς Κύριον ἵνα συντρίψῃ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος! Ἀλλ' ἔστω, καὶ γένοιτο. Συντρίβήτωσαν ὡς σκεύη κεραιῶν οἱ τῆς εὐσεβοῦς Ἑλλάδος, τῆς τε βασιλευσύνης καὶ τῆς μὴ βασι-

Β) Τὸ ἀπὸ 4 Μαρτίου (1822) μνημονευόμενον περὶ ἀρχιερατικῆς Συνελεύσεως θέσπισμα τοῦ Βουλευτικοῦ μαρτυρεῖ τρανῶς, ὅτι ἕως τότε οὐκ ὑπῆρχεν ἡ ὀνειρευθεῖσα διακήρυξις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας (ἴδε καὶ παρακατιῶν ἄρθρ. Δ). Καὶ ἡ ἐφεξῆς ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ μνημονευομένη πρὸς πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς ἐπικρατείας ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ ἀποτρέπουσα τοὺς τοιοῦτους ὁποιοὺν δὴ ποτε χειροτονιῶν, εὐθὺς μετὰ τὴν σύστασιν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Α' ἐθνικῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ (τῷ 1822) Συνέλευσιν ἐκδοθεῖσα, διακηρύττει σαφῶς ὅτι καὶ τότε καὶ ἐφεξῆς οἱ Ἕλληνες ὠμολόγουν καὶ ἀπεδέχοντο τὸ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐνοριακὸν καὶ ποιμεναρχικὸν δικαίωμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου (βλ. Τμ. Α. κεφ. ς. §. ις. ἄρθρ. Β. καὶ Γ). ὥς

εἰσηγήσεων ὑπαγορευθὲν, καὶ εὐθὺς ὡς ἀτιμωτικὸν τῆς Ἑλλάδος ἀποδοκιμασθὲν, καὶ παντάπασιν ἀτέλεστον καὶ ἄκυρον ἀποβάν (βλ. Τμήμ. Α'. Κεφ. Β'. §. ια), οὐδ' ἐκεῖνο λέγομεν τὸ ἀπόκρυφον ψήφισμα εἶπεν ἐκπεφασμένως περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου ἀνεξαρτησίας τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησιῶν· ἀποτείνεται δὲ μόνον πρὸς τὴν Πύλην, λέγων «νὰ μὴν ἔχῃ μέρος ἢ ἐπιρροὴν μήτε ἐκ πλαγίου μήτε κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κυβέρνησιν εἴτε πολιτικὴν εἴτε ἐκκλησιαστικὴν, τῆς Ἑλλάδος». Ταῦτα δέ, καθὼς ἔχουσιν, ἐξεταζόμενα σημαίνουν ἀπλῶς (ὡς πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικά) τὴν ἐφεξῆς ἔννοιαν, «ἵνα μὴδ' ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς Ἑλλάδος κυβέρνησιν ἡ Πύλη μηδεμίαν ἔχῃ ἐπιρροὴν, μηδὲ γοῦν ἐκ πλαγίου (καταναγκάζουσα δηλονότι τὸν Πατριάρχην καταπέμπειν πρὸς τὰς ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐκκλησίας ἐντάλματα πρὸς πολιτικούς ἀποβλέποντα σκοπούς)». Ταῦτα λέγει τὸ ψήφισμα, καὶ οὕτως ἐξηγοῦσιν αὐτὸ συμφώνως οἱ τῶν τότε ἀντιπροσώπων περιόντες μέχρι σήμερον. Εἰ δὲ καὶ (καθὼς λέγουσιν οἱ τὰ Μαυρέρου θαυμάζοντες) ἀπέβλεπε τὸ ψήφισμα πρὸς αὐτόνομον ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν, διὰ τί λοιπὸν οὐχὶ καὶ διαρρήδην ἐξεφράσθη καὶ καθαρῶς; ἢ μήπως οἱ συντάκται τοῦ ψηφίσματος ἤθελον διαβουκολῆσαι τὴν Συνέλευσιν διὰ τῆς συγκεχυμένης καὶ περινενοημένης φράσεως, ὡς εἰδότες ἐναντίαν αὐτῶν τὴν γνώμην; Καὶ δὲ, τέλος, δῶμεν (πρὸς ὥραν χαριζόμενοι τοῖς λέγουσιν), ὅτι τοιοῦτό τι κρυφίως ἐβουλομένη οἱ τοῦ ψηφίσματος γραφεῖς, ἀλλὰ καὶ τότε πάλιν ἐφρόνουν ἐκεῖνοι παρ' αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου προσελθόντες αἰτήσασθαι φιλοσόργως καὶ λαβεῖν ὁσίως καὶ κανονικῶς τὴν αὐτονομίαν τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐκκλησίας. Ἡ μὲν γὰρ ἔσπερον οἱ Ἕλληνες σχισματικῶς ἀπὸ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας ἀποσκιρτῆσαι, καὶ βιαίως καὶ τυραννικῶς αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀνεξαρτήτους ἀνακηρύξαι; Ἀπαγε, τοιοῦτος λογισμὸς οὐδέποτε ἐμόλυνε τῶν ὀρθόδοξων καὶ γνησίων Ἑλλήνων τὰς ψυχάς. Καὶ τοῦτο μαρτυροῦσιν ἄλλα τε μυστήρια, καὶ αὕτη (ἣν προείδομεν Τμήμ. Α. Κεφ. Γ'. §. α) ἡ πρὸς τὴν ἐθνικὴν Συνέλευσιν (ἐν Ἐρμιόνη) μετ' ὀλίγον ἐκδοθεῖσα παρὰ τῶν πέντε Ἀρχιερέων ἐπιστολή.

συστάσαν Ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπὴν (τῷ 1845) καὶ τὰ συνταχθέντα ὑπ' αὐτῆς Ἐκκλησιαστικὰ νομοσχέδια. « Ταῦτα (λέγει) ἦσαν ἄθλια καὶ ἐκίνουν τὸν φρόνιμον ἄνθρωπον εἰς γέλωτα » (δηλονότι διότι ἀνῆρουν τὸ Κ α τ α σ τ α τ ι κ ό ν !)· « καὶ ὑπεβλήθησαν μὲν εἰς τὴν Βουλὴν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς τὴν Γερουσίαν. Εἰ δὲ καὶ ἐνεκρίνοντο καὶ παρ' αὐτῆς, καὶ ἐγένοντο δεκτά — ἤθελον χειροτονηθῇ ἔκτοτε ἐπίσκοποι, χωρὶς ἀναγνωρίσεως τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει — καὶ ὁ Συνοδικὸς Τόμος ἦτον τότε περιττός ». Ἦγουν τότε κατωρθοῦτο τέλειον τὸ μεμελετημένον σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀπορράγέντος διὰ τῆς τῶν Ἀρχιερέων χειροτονίας τοῦ συνδέσμου τοῦ συνέχοντος εἰσέτι τὰς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας πρὸς τὸν θρόνον τὸν Πατριαρχικὸν πρὸ τῆς τούτου κανονικῆς παραιτήσεως. Καὶ ἔμενε λοιπὸν ἡ ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησία ἔρημος καὶ ἄσχετος πρὸς πάσας τὰς ὀρθοδόξους αὐτῆς ἀδελφάς, οἷαν αὐτὴν κατέστησεν ἡ μεματαιωμένη Δ ι α κ ή ρ υ ξ ις τοῦ μάλιστα τῷ συγγραφεῖ πεφιλημένου Καταστατικοῦ, « ὃ ἐπὶ πόλλ' ἐμόγησε », καὶ ὑπὲρ οὗ δαιμονίως ὑπερμαχῶν καὶ αὐτὸν συνέγραψεν ἐπὶ τέλους τὸν Ἀντίτομον· ἀλλ' ἡ μὲν Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις συνετισθεῖσα διὰ τῆς θείας χάριτος ἐτήρησεν ἄθικτον τὸ κανονικὸν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου δικαίωμα, μὴ συγχωρήσασα χειροτονίαν Ἀρχιερέων μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ Τόμου, καθὰ προείπομεν οὐχ ἅπαξ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τοῦ συντάγματος (Τμήμ. Α. καὶ Β). Σὺ δέ, ὦ βέλτιστε, μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν μηκέτι ἀμάρτανε.

§. ις. Μετὰ ταῦτα τρέπει τὸν λόγον πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, νοουθετῶν ὅσα ἐνόμισε καλά. Καὶ πρῶτον ὅτι (ἐπειδὴ ἔμαθε, φησὶν, ἐξ ἀκοῆς ὅτι συνετάχθησαν νέα ἐκκλησιαστικὰ νομοσχέδια· ποῖα δέ τινα τυγχάνουσιν ἀγνοεῖ!) « Ἡμεῖς (λέγει) φρονοῦμεν, ὅτι δὲν ἔχει χρεῖαν νέων νόμων ἡ Ἑλλην. Ἐκκλησία. Ἀλλ' ἂν ἡ Κυβέρνησις φρονῇ τὸ ἐναντίον, εὐχόμεθα μὴ καταστραφῇ τὸ ΛΑΜΠΡΟΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ » (τὸ ἐπὶ τῆς ἄμμου τεθεμελιωμένον καὶ πρόην ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Συντάγματος τῆς πολιτείας ἔτι καταστραφέν ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ), « καὶ ἀνεγερθῇ (φησὶν) εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ πενιχρὰ καὶ ποταπὴ καλύβη ». Τοῦτο μόνον ὀρθῶς εἶπε, τὴν τῆς καλύβης μεταφοράν. Καὶ τῷ ὄντι πᾶν τὸ μὴ ἐπὶ τὴν πέτραν τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων οἰκοδομούμενον Νομοθέτημα τῶν τῆς Ὀρ-

φυξεν αὐτοκέφαλον τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν· ὥστε καὶ ἐν τούτοις πρὸς ἑαυτὸν ἀντιφάσκει. Ἡ μήπως παρέχει νοεῖν ὅτι καὶ ὑπό τινος ἄλλης ὁμοδόξου ἐκκλησίας ἐπεγνώσθη τὸ τῆς Ἑλλαδικῆς αὐτοκέφαλον; Ἀλλ' ὅφ' οὗ τοῦτο διεκηρύχθη ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας (τῷ 1833) μέχρι τῆς τοῦ Τόμου ἐκδόσεως (τῷ 1850), δι' ὅλης δεκαεπταετίας, ὡς καὶ αὐτὴς ὁμολογεῖ (σελ. 9. 165), ἴστατο ἡ τῆς Ἑλλάδος ἐκκλησία ἄσχετος, ἀνάδελφος, μεμονωμένη, παρ' οὐδεμιᾶς τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν οὐτ' ἐπιγινωσκόμενη οὐτ' ἐπιγνωσθῆναι κανονικῶς δυναμένη ὡς αὐτοκέφαλος. Ποῦ λοιπὸν μένει ἡ ἁμαρτία καὶ ἐνταῦθα σύγχρονος καὶ συμφυῆς ἐπίγνωσις καὶ διακήρυξις ἀμφοτέρων τῶν αὐτονομιῶν, τοῦ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ; Συνησθάνετο πάντως καὶ αὐτὸς τὸ παχυλὸν καὶ κακ' ῥάφην τοῦ σοφίσματος· διὰ τοῦτο καὶ συνάμα καὶ ἀπροσώπως ἐξέφερε τὰ ῥήματα, τὰ «διεκηρύχθη καὶ ἐπεγνώσθη», διαθολῶν τὴν ἐννοιαν, ἵνα διὰ τῆς ἀοριστολογίας συγκαλύψῃ τὴν ἀτοπίαν. Τελευταῖον ἀνωτέρω διεγνωμάτευσεν, ὅτι «ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος ἢ δοῦλος μετὰ τοῦ αὐτοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματος». Ὅθεν καὶ οἱ Ἕλληνες μετὰ τοῦ αὐτοῦ αἰσθηματος διέμειναν ἀπελευθερωθέντες, ταῦτα δηλονότι φρονοῦντες περὶ τε τῶν δογμάτων καὶ μυστηρίων τῆς πίστεως καὶ τῶν θείων κανόνων καὶ πατρικῶν διδαγμάτων, ὅσα καὶ ἡ ὑπ' ἄλλο κράτος διατελοῦσα μήτηρ αὐτῶν ἐκκλησία. Ἀλλὰ ταῦτα (καὶ μάλιστα τὰ περὶ τῶν θείων κανόνων) ποίαν ἔχουσι ταυτότητα, ἢ ποίαν οὐκ ἔχουσιν ἐναντίωσιν πρὸς τὰ διὰ τοῦ Καστατικοῦ νομοθετηθέντα καὶ ἐπιβληθέντα εἰς ἣν λέγει συνάμα μετὰ τοῦ ἔθνους διακηρυχθεῖσαν καὶ ἐπιγνωσθεῖσαν αὐτοκέφαλον ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος; Ταῦτα πῶς οὐκ ἀντίφασις; Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἴκειν, ἀπελευθερῶν τὰ ἔθνη μετὰ σώου τοῦ θρησκευματος αὐτῶν, ἐξαιρεῖ τὸ τῶν αὐτονόμων Ἑλλήνων ὀρθοδόξον ἔθνος, καὶ γνωμολογεῖ ὡς ἅμα γεγονὸς αὐτόνομον μετέστρεψεν (ἄπαγε) καὶ συνέχεε τὸ πάτριον καὶ αἰζῶν φρόνημα τῆς ἀγίας αὐτοῦ Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἄλλοτε ἄλλως μεταβαλλομένους νόμους τῆς πολιτείας· ἀλλ' ἀκρύσωμεν τὴν αἰτιολογικὴν ἀπόδειξιν, ἣν ἐπέφερεν εὐθύς πρὸς οἷς εἶπεν ἀνωτέρω παρασυνάψας τὸ ἐξῆς γνωμικόν. «Διότι (λέγει) ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΕΝ ΚΑΙ ΤΟ ΛΥΤΟ». Βαβαὶ τῆς ἀπονοίας! Ὅτι μὲν γὰρ ἐνταῦθα τοῦτο δὴ ὁ λέγει, τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, σημαίνει ἀναγκαίως καὶ ἀπολύτως ἓν τι ὅλον καὶ ταῦτὸ κατ' οὐσίαν διὰ δύο συνωνύμων

εὐσεβείας θέατρον, καὶ ἀπῆλθον οἱ ἐπίσκοποι, οἱ μὲν πρωταγωνισταὶ τοῦ δράματος περιμένοντες τὸ βραβεῖον τῶν ὑπεσχημένων ἀνταμοιβῶν, ματαίαν τῆς στεναζούσης αὐτῶν συνειδήσεως θεραπείαν (α), οἱ δὲ λοιποὶ «τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον».

Γ) Παράνομος ἡ σύστασις τῆς Συνόδου καὶ διότι ἡ ταύτην ἐπικυρώσασα τῶν ἐπισκόπων ὁμήγουρις οὐκ ἐγνώριζε τὰ ἄρθρα τοῦ Σχεδίου, καθ' ἃ ἐμελλεν αὕτη ἡ Σύνοδος καταστῆναι καὶ καθ' ἃ τέλος καθιδρύθη διὰ τοῦ Καταστατικῆς περιληπτικῶς καὶ συντόμως καὶ λίαν ἀπλῶς καὶ ἀφελῶς ἐν μέρει δὲ καὶ πομπικῶς οἱ περὶ τὸν Γραμματέα ἐκοινοποίησαν εἰς τὴν Συνέλευσιν, «ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔχει κατὰ νοῦν τὸ βελτιῶσαι καθ' ὅλους τοὺς λόγους τὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀσφαλίσαι διὰ παντός, καὶ ὅτι ἡ Κυβέρνησις προσπαθεῖ πρὸ πάντων ἵνα ἐπαναγάγῃ τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἀφεύκτως ἀναγκαίαν ἐξωτερικὴν ἀξιοπρέπειαν (!), ἣν εἶχε κατὰ τοὺς πρὸ τῆς κατακτήσεως χρόνους (!), καὶ ὅτι τὰ κυριώτερα μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου τούτου σκοποῦ τὰ δύο ταῦτα ὑπάρχουσι: 1) ἡ ἐπίσημος καὶ ὀριστικὴ διακήρυξις τῆς πραγματικῶς ἤδη ὑπαρχούσης ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ πάσης ξένης (!) ἐξουσίας: 2) ἡ σύστασις διαρκοῦς Συνόδου, διοριζομένης ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὡς ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς (!)· κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Ῥωσσίας (!)» (β). Ταῦτα μόνον τὰ λιπαρὰ καὶ γλυκερὰ πανευμενῶς ἐκοινοποιήθησαν εἰς τὴν Σύνοδον ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως δι' ἐκφράσεων οὕτως ἀορίστων καὶ γενικῶν. Κατὰ τίνας

(α) Εὐθὺς τὴν δεκάτην ἡμέραν ἀπὸ ταύτης τῆς συνελεύσεως διωρίσθησαν τῆς διοικητικῆς Συνόδου τὰ πρόσωπα: 1) πρόεδρος ὁ Κερίνθου Κύριλλος: 2) ἐπίτροπος τῆς ἐπικρατείας (συνεδριάζων) ὁ Ὑπουργ. Σύμβουλος Κ. Κωνσ. ὁ Σχινᾶς (ἀμέσως μετὰ τὸν πρόεδρον καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ἄλλων Συνοδικῶν μελῶν τεταγμένος): 3) ὁ πρῶτην Λαρίσσης Κύριλλος (ὡς μέλος τῆς Συνόδου· μετ' ὀλίγον ἔλαβε καὶ τὴν Ἀργολίδος ἐπισκοπὴν): 4) ὁ προμνημονευθεὶς Ἀνδρούσης Ἰωσήφ (ὁ μετὰ ταῦτα Μεσσηνίας καὶ Καλαμῶν): ὁ δὲ πρῶτην Ἡλιουπόλεως Ἀνθιμος (παραπληρωματικὸν μέλος τῆς Συνόδου) μετ' ὀλίγον ἐγένετο Κυκλάδων ἀπασῶν, προσλαβὼν πρὸς τῇ Σύρῳ καὶ τὴν Τήνον, ὅθεν ὁ κανονικὸς ἐπίσκοπος κακῶς μετετέθη εἰς τὴν Νάξον: 5) καὶ τελευταῖον ὁ ἱερογραμματεὺς τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ὁ Κ. Θεόκλητος Φαρμακίδης! Βλ. Ἐφημερ. τῆς Κυβερνήσεως. Ἀριθ. 23. σελ. 477.

(β) Βλ. Ἐφημερ. τῆς Κυβερ. αὐτῆς.

Ἡ πρὶν μικρὰ Ἐκκλησία ἀπέβη Μεγάλη, καὶ πράγματι καὶ ὀνόματι καὶ αὐτὸς ὁ πρὶν (καθ' ὑμᾶς) ὑποτελής καὶ μικρὸς ἐπίσκοπος γέγονε μέγας τῆς Μεγάλης εὐθὺς ἀναφανείσης Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπίσκοπος καὶ Πατριάρχης, καὶ οὗτος ἐφεξῆς Οἰκουμενικός! Καὶ ὑμεῖς ὀνομάζετε λέξιν ἀσήμενον τὴν ἐπωνυμίαν, καὶ ταύτην καὶ ὑμεῖς (ὡς καὶ τινες τῶν ἑτεροδόξων, ὧν ψιττακίζετε τὰ ληρήματα) θεωρεῖτε ὡς αἴτιον τοῦ μεταξὺ τῆς Δυτικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας σχίσματος. Ἀλλ' ὅμως τοῦτον τὸν (ὡς λέγετε) τίτλον Οἰκουμενικοῦ κατεκύρωσεν αὐτὴ ἡ Καθολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἥ (καθ' ὑμᾶς) ἀπλῶς ἡ Ἀνατολικὴ (ἥ ὁμόδοξον ὁμολογεῖτε καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν), καὶ ἐν Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις ἐθέσπισε, καὶ δι' αὐτοκρατορικῶν διαταγῶν διεκήρυξε, στήσασα τοῦτον ὡς ὅρος ὑψηλόν, καὶ μεταίχμιον ἀπαράβατον, διασῶζον ἀπὸ τῆς φρυαξαμένης Ῥωμαϊκῆς ὀφρῦος ἀβλαβῇ καὶ ὀρθόδοξον τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας (α)! Καὶ ὑπάρχει ἄρα ὁ θρόνος ὁ Οἰκουμενικὸς πρὸ τοσούτων αἰώνων ἤδη θεοφύτευτον κέντρον, οὐ μόνον (καθὼς λέγετε) τοῦ πλείστου μέρους τῶν ἀμέσως ὑπὸ τὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν καὶ ἀρχηγίαν συγκροτούντων τὸν κληρὸν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην καθολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθόδοξων. Καὶ ὅσαι ὑπὸ τὴν Πατριαρχικὴν ποιμαντορίαν διατελοῦσι, καὶ ὅσαι αὐτόνομοι καὶ αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι, πᾶσαι συμφώνως τιμῶσι καὶ γεραίρουσιν ὡς μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν περὶ ταύτην αἱ ἑπτὰ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι θείῳ πνεύματι συνέστησαν. Εἰς ταύτην οἱ χρησμοὶ τῶν θείων κανόνων ἐναπετέθησαν, ὡς εἰς πάντιμον ἀνάκτορον καὶ κοινὸν θησαυροφυλάκιον παντὸς τοῦ πληρώματος τῆς ὀρθοδοξίας. Ἐν ταύτῃ τὸ πρῶτον ὁ σταυρὸς ἐκόσμησε τὸ σκῆπτρον τοῦ πρώτου χριστιανῶν βασιλέων πατρός. Διὰ ταύτης, τέλος, καὶ αὐτῆς τῆς νῦν βασιλευούσης Ἑλλάδος ἡ ὑπαρξίς καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς αἰχμαλωσίας ἐν τῇ πατρίδι ὀρθοδοξία διετηρήθη. Καὶ ὑμεῖς δέ, ὦ βέλτιστοι, ταύτης τῆς αἰεζώρου Μητρὸς ἐγεννήθητε τέκνα! Ἀλλ' ἤδη συνίστασθε κατ' αὐτῆς, μικράν τινα καὶ μίαν τῶν χωρικῶν παροικιῶν αὐτὴν παριστῶντες, καὶ τὸν νῦν Οἰκουμενικὸν αὐτῆς

(α) Περὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἴδε ὅσα ἔγραψεν ὁ ἀοίδιμος καὶ ἐν τῷ Περὶ τῶν Ο, Ἑρμηνευτ. Τόμ. Δ. σελ. 714—717. Σημ. Ἐκδ.

ἄλλως ἢ σφρόδρα φιλελεύθερος Ἐπιτροπή, καὶ λίαν δὲ πρὸς τούτοις ἐλληνικὴ καὶ φιλόρχαιος πατριῶτις, ὥρειλεν ἐνθυμηθῆναι καὶ τὸν παλαιὸν Τειρε-

φωτάτου Βαρλαάμ Λόγος περὶ τῆς τοῦ Πάπα ἀρχῆς· καὶ 4) περὶ τοῦ Καθαρτηρίου πυρὸς βιβλίον ἐν· (τοῦ αὐτοῦ Βαρλαάμ καὶ τοῦτο, ὡς προῖων ὁ λόγος τὸν Δοσίθεον δείξει μαρτυροῦντα). Γ) Γαβριὴλ τοῦ Σεβήρου Ἐκθesis κατὰ τῶν ἀμαθῶς λεγόντων καὶ πικρὰν δὲ διδασκόντων ὅτι ἡμεῖς οἱ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας γνήσιοι καὶ ὀρθόδοξοι παῖδες ἐσμὲν σχισματικοὶ παρὰ τῆς ἀγίας καὶ καθόλου Ἐκκλησίας· ἐν ἣ ὑπαραγίνεται περὶ τῶν πέντε διαφορῶν πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν), ἰδίαν ἔχοντων ἑκάστου σελίδωσιν (τὸ δ' ἔσχατον τὸ τοῦ Σεβήρου διχῇ διήρηται κατὰ τὴν σελίδωσιν, καὶ τὸ μὲν μέχρι τοῦ τέλους τῆς Α'. διαφορᾶς πρόεισι, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς Β'. ἀρχεται) ἐν ἐνὶ τεύχει, ἄνευ μέντοι δηλώσεως τόπου καὶ χρόνου. Ο μὲν οὖν Ἑλλάδιος (Status graec. Eccles. Graec. p. 10) ἐν Ἰατίῳ λέγει τὰς πιστολάς τετυπῶσθαι, ἄνευ ὅμως οὐδενὸς λόγου καὶ τῶν πραγμάτων ἀντιλεγόντων. Ο δὲ Σμίθος (Collect. de Cyrillo Lucario p. 8) ἐν Λονδίῳ τίθητι τὴν τύπωσιν αὐτῶν· καὶ τούτῳ φαίνεται κατακολουθήσας καὶ ὁ ἡμέτερος Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐν Ἰατίῳ ἐκδοθείσης (τῷ 1769) Ὀρθοδόξου Ὁμολογίας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ. Ὁ μὲντοι ἀκάματος τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχης Δοσίθεος ἐν τῇ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχ. Δωδεκαβίβλῳ αὐτοῦ δις μεμνημένος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τυπογραφείου, ἐν μὲν σελ. 1174 καταλέγει καὶ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἡμῖν βιβλίον σὺν τοῖς αὐτόθι ἐκδομένοις· «ὁ εἰρημένος, φησί, Νικοδήμος ὁ Μεταξᾶς καὶ τινες ἄλλοι ἔφερον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τυπογραφίαν Ἑλληνικὴν, καὶ ἐτύπωσαν τοῦ Παλαμά το σὺνταγμα καὶ τοῦ Σχολαρίου καὶ τὸν Διάλογον τοῦ Μαργουνίου καὶ τινὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἀλεξανδρείας Μελετίου, καὶ Βαρλαάμ μοναχοῦ κατὰ τοῦ Καθαρτηρίου πυρὸς καὶ τὸ τοῦ Φιλαδελφείας Γαβριὴλ περὶ τῶν πέντε διαφορῶν»· ἐν δὲ σελ. 1237 ταῦτά περίπου λέγων ἐπιλέλησται τοῦ τυπογράφου Νικοδήμου οὐκ οἶδ' ὅπως. Τῷ δ' οὖν Δοσιθέῳ κατακολουθήσας καὶ Βρετὸς ἀναιρεῖ τὰ τοῦ Ἑλλαδίου, οὐ μὲντοι ἀναντιρρήτοις ἐπιχειρήμασιν, ἀλλὰ μόνῃ τῇ τοῦ τόπου καὶ χρόνου ἀδηλίᾳ (βλ. Κατάλογ. Μέρ. Α. σελ. 18-19). Μὴ γὰρ πάντα τὰ οὕτως ἔχοντα ἐν Κωνσταντινουπόλει τετύπωται; Ἡμῖν γοῦν ἐκ τῶνδε μάλιστα συνάγεται ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει τύπωσις τοῦ προκειμένου τεύχους. Ἐκ φιλικῆς καλοκαγαθίας τοῦ λογιῶν Σακελλίωτος περιῆλθεν ἡμῖν εἰς χεῖρας ἕτερον τεῦχος σητόδρωτον τρία περιέχον συγγράμματα μετ' ἰδίας ἑκάστου σελιδώσεως καὶ προμετωπιδίου τάδε. Α) Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Ἀρχιεπισκ. Θεσσαλονίκης Λόγοι ἀποδεικτικοὶ δύο, ἐν σελίσιν 112. Β) Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου τὸ Σύνταγμα, ἐπιγραφόμενον Ὀρθοδόξου καταφύγιον· τοῦ ὕστερον γενομένου Γενναδίου μοναχοῦ. Τμήμα πρῶτον. Περὶ τῶν αἰτίων τοῦ σχίσματος κατ' ἐπιδρομὴν· καὶ ὅτι τὰ κατὰ τὴν τρίτην Σύνοδον σαφῆς ἀπόδειξις τοῦ Γραικοῦς ὀρθῶς φρονεῖν, ἐν σελ. 297. Γ) Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου ταπεινοῦ Κυθήρων ἐπισκόπου Διάλογος. Τὰ πρόσωπα Γραικὸς καὶ Λατῖνος, ἥτοι ὀρθόδοξος καὶ Λατῖνος, (ἐν σελ. 75). Ἐφ' ἑκάστου δὲ τῶν προμετωπιδίων φύλλων ἐπιγέγραπται σύμβολον τῆδε, ἄγκυρα

ἄνδρες συγχροτοῦμενα οὐ μόνον ἐξ ἑπτὰ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τριῶν
πολλάκις οἰκιῶν! καὶ ὅμως ἔχοντα καὶ ἐκκλησίαν.
Καὶ θαυμαστὸν οὐδέν! διότι παρακατιόντες λέγουσιν (εἰς τὰ νησία
μάλιστα) τοὺς ναοὺς, ἂν ὅχι περισσοτέρους, ἀλλ' ὅμως
ἰσαρίθμους πρὸς τὰς ἰδιωτικὰς οἰκίας (!)· τὰ δὲ πάλιν
ἐξωκκλήσια ζωγραφῶσιν ὡς ἐρείπια χρησιμεύοντα
πρὸς πᾶν ἄλλος, παρὰ τὴν λατρείαν τοῦ Ἰψίσου (του-
τέστι παρόμοια σχεδὸν πρὸς τοὺς ἐρημωθέντας ναοὺς τῶν μετ' ὀλίγον
(μεσιτευούσης τῆς ἐπιτροπῆς) καταργηθέντων μοναστηρίων!). Εἰς δὲ τὴν
παχυλὴν ἀμάθειαν, ἣτις καλύπτει (καθὼς λέγουσι)
πρὸ τόσων χρόνων τὸν ὀρίζοντα τῆς Ἑλλάδος, μόνος ὁ κληρικός,
καὶ μάλιστα οἱ ἱερομόναχοι, διακρίνονται καὶ κατὰ τοῦτο ἀπὸ
τὸν λοιπὸν ὄχλον! Οὐτε λοιπὸν ἑγγαμοὶ ἱερεῖς οὔτε κοσμικοὶ
πεπαιδευμένοι ὑπῆρξαν (κατ' αὐτοὺς) εἰς τὸν ὀρίζοντα τῆς Ἑλλάδος.
Οἱ δὲ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα καὶ εἰς τοῦ παρόντος τὰς ἀρχάς (σι-
ωπῶμεν τὰ παλαιότερα) Γεώργιοι, καὶ Στάμοι, καὶ Νοσημάχοι (οἱ καὶ
Ζαχαρόπωλοι), καὶ Ὀλλανδοί, καὶ Βενεζέλοι, καὶ Εἰρηναῖοι (α), καὶ Μαμ-

(α) Ἐφείσθω ἡμῖν εἰπεῖν τινα περὶ τοῦ λογίου τούτου ἀνδρός, ὃς μετέστη τῶν
τῆδε οὐχ οὕτως ἀνωφελής, ὥς ἀνώνυμος καὶ σεσιγημένος ἀναξίως. Καὶ πρῶτον
μὲν καταλεκτέον ἅπερ εὐγνώμων μαθητὴς αὐτοῦ φιλοφρόνως ἡμῖν ἀπεμνημόνευσεν,
ὁ χρηστὸς Κ. Γ. Ψύλλας. Ἐκ Ῥαιδεστοῦ γάρ, φησὶν, ὁ Ἰωάννης Τατλίκαρης ὢν
ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔγραψεν ἀξιόλογον ἀναίρεσιν τῶν βλασφημιῶν ἐξώλους
τινὸς Μονοφθάλμου. Περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἀφίκετο
εἰς Ἀθήνας παρὰ τὸν ἀδελφὸν Ἀθανάσιον μητροπολίτην Ἀθηνῶν προχειρισθέντα
(τῷ 1785. Βλ. Buchon La Grèce continentale pag. 90), τὸ τελωνεῖον τῆς πόλεως
πριάμενος, καὶ γυναῖκα τῶν ἐγγχωρίων ἐκ τοῦ γένους Πατούσα ἔγημε καὶ κατω-
κίσθη ἐν αὐταῖς. Ἦν δὲ οὐ μόνον τοῦ Ἑλληνος καὶ Λατίνου λόγου ἐν ταῖς μάλιστα
εἰδήμων, ἀλλὰ καὶ τὰ Ἰταλικά καὶ τὰ Τουρκικά εὖ εἰδὼς καὶ τὰ κατὰ τὴν ἰα-
τρικὴν ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας δεδιδασκόμενος. Περὶ γε μὴν τὸ 1815 ἐδίδαξεν
ἐν Ἀθήναις τὰ τε Λατινικά γράμματα καὶ τὴν Ῥητορικὴν καθ' Ἑρμογένην. Ἐκπα-
γείσης δὲ τῆς ἐπαναστάσεως ἐκλεγεῖς ἐκ τῆς Ἀττικῆς μέλος τοῦ Ἀρείου Πάγου
(Βλ. Μάμουκα τὰ κατὰ τὴν ἀναγέν. τῆς Ἑλλάδ. Τ. Α. σελ. 85) μετωνομάσθη Εἰρη-
ναῖος. Κατὰ δὲ τὸ 1824 ἐδίδαξεν Ἀθήνησι (βλ. Ἐφημ. Ἀθηνῶν ἀριθμ. 4), κἀν
Τρικυαλοῖς τῆς Κορίνθου ἔπειτα. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἔλευσιν τῆς Βασιλείας διετέλει ἰδι-
ωτεύων. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ψύλλας. Ἐν δὲ ταῖς τοῦ Δρύκα ἐπιστολαῖς ἐκδέδον-
ται δύο Εἰρηναίῳ ἐπεσταλμένα, αἱ 218 καὶ 464 (Βλ. Ἐπιστολ. πρὸς τινὰς ἐν
ἐκφόρ. περιστ. Τόμ. α. σελ. 35, 272. Ἐν Αἰγίνῃ, 1835) ὧν ἡ μὲν περὶ τὸ φωλά

ἡ πολιτικὴ εὐπραξία. Ἰπεύκομέν σοι, ὦ βασιλεῦ, ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασι, φόροις, τέλεσι, δοσιληψίαις, ἐν οἷς σοι τὰ καθ' ἡμᾶς ἐγκυχεῖ-
ρισται. Ἐν δὲ τῇ ἐκκλησιαστικῇ καταστάσει ἔχομεν τοὺς ποιμένας
τοὺς λαλήσαντας ἡμῖν τὸν λόγον καὶ τυπώσαντας τὴν ἐκκλησιαστι-
κὴν θεσμοθεσίαν» (α). Ταύτην καὶ πάντες οἱ ἀοίδιμοι Αὐτοκράτορες
ἐσεβάσθησαν, αὐτὸν μιμούμενοι τὸν πρῶτον χριστιανῶν βασιλέων
πατέρα Κωνσταντῖνον τὸν μεγάλωνυμον καὶ θεσπέσιον, ὅστις τοὺς
τῶν ἐπισκόπων ὅρους τοὺς ἐν Συνόδοις ἀποφανθέντας ἐπεσφραγίζετο,
«ὡς μὴ ἐξεῖναι τοῖς τῶν ἐθνῶν ἄρχουσιν τὰ δοξάντα
παρὰ λύειν· παντὸς γὰρ εἶναι δικαστοῦ τοὺς ἱερεῖς
τοῦ Θεοῦ δοκιμωτέρους» (β)· καὶ ῥητῶς δὲ πρὸς τούτοις
καὶ λίαν μεγαλοφώνως ὁ εὐσεβέστατος ἐκεῖνος βασιλεὺς ὡμολόγει
«τοῖς ἱερεῦσι παρὰ Θεοῦ δεδόσθαι τὴν ἐξουσίαν, ἵνα
κρίνωσι (κατὰ τὰ πνευματικὰ) καὶ τοὺς βασιλεῖς» (γ). Πα-
ραλείπομεν ἄλλων Αὐτοκρατόρων διατάγματα καὶ τῆς πρὸς τὴν
Ἐκκλησίαν τιμῆς αὐτῶν καὶ φιλοστοργίας ἐπίσημα παραδείγματα,
παρὰ πᾶσιν ἀνωμολογημένα (δ). Ἀλλ' ἡ περὶ τὸν Μαύρερον ἐτερόδοξος
Ἀντιβασιλεία σφετερισμένη καὶ τὴν πνευματικὴν αὐθεντίαν τῆς ὀρθο-
δόξου τῶν Ἑλλήνων Ἐκκλησίας συνήρπασεν ἄθρόα τὰ διὰ τούτων
αἰώνων ἀβίαστα καὶ πάντεπτα αὐτῆς δικαιώματα, καὶ κατεδουλαγώ-
γησεν ὑπὸ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, ἧς τινος καὶ πρὸς καιρὸν ἐνεπι-
στεύθη καὶ μοχθηρῶς διεύθυνε τὴν διοίκησιν! Καὶ ἔπειτα νομίζει, ὅτι
ἐδικαίωσε τὴν βιαιοπραγίαν διὰ τῶν συμφηφισάντων ιδίων αὐτῆς θε-
ραπόντων, συμπαρασύρασα καὶ τούτους ἐκόντας τε καὶ ἄκοντας εἰς
τὴν τοιαύτην ἐνοχὴν διὰ τῆς ἐπταμελοῦς Ἐπιτροπῆς.

§. θ. Β). Ὁ Μαύρερος προβάλλει καὶ τὰ τοῦ σουλτάνου περὶ τὴν
Ἐκκλησίαν δικαιώματα, καὶ τούτων διορθώτριαν διάδοχον εἰσάγει τὴν

(α) Δαμασκ. περὶ εἰκόν· Λόγ. β. §. ιβ.

(β) Εὐσεβ. Βίω Κωνσταντ. Δ. 27. πρὸλ. καὶ Σωζόμ. Ἐκκλ. ἱστορ. Α. 9.

(γ) βλ. Ruffin. Hist. L. X. cap. 2.

(δ) βλ. Tillemont Histoir. des Empereur vol. 4, p. 751. πρὸλ. καὶ Bingham
Origin. Eccles. Libr. II. cap. 9. πρὸλ. καὶ cap. 4 etc. Καὶ αὐτὸς ὁ μισόχριστος
Γιββὼν, ὅστις ἀπαιτεῖ πάντως ἐνώπιον τὴν πολιτικὴν καὶ πνευματικὴν ἐξουσίαν
εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως, πλὴν ἀλλ' ὁμῶς ὁμολογεῖ ὅτι ἐξ ἀρχῆς
Dans l'Eglise chretienne on pouvait regarder l'empereur comme le père des
ses sujets, mais il devait un respect et une obeissance filiale au père de l'Eglise
etc. Gibbon Histoire de la decad. vol. 4. p. 121.

ἐξουσίας εἰς διοίκησιν τῆς ἀναγορευθείσης αὐτοκεφάλου ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἐγκαταστάσα, καὶ ἐξ Ἀρχιερέων τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας συν-
 ερχομένη ἱερὰ Σύνοδος οὐδόλως μετέχει τῶν κυριαρχικῶν αὐτῆς προ-
 νομιῶν; Ἀλλ' αὐτὴ μὲν ἡ Ἐκκλησία ἐστὶν ἐλευθέρα, ἡ δὲ ταύτην διοι-
 κοῦσα Σύνοδος ὑπεξούσιός ἐστι καὶ ὑποχείριος τῆς ἐξουσίας ἐκείνης
 (δηλονότι τῆς, καθὼς ἔφθη προσδιορίσας, ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου),
 ἥτις αὐτὴν τε τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον ἀνηγόρευσε, καὶ τὴν διαρ-
 χῇ Σύνοδον αὐτῆς ὑπερτάτην Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν· τεράστιον ἄκου-
 σμα! Ἐκκλησία αὐτοκέφαλος ἡ αὐτὴ καὶ φέρουσα κεφαλὴν διοικητικὴν
 ἀπὸ ξένης ἐξουσίας ἐξηρητημένην! Ἄλλο παράδοξον. 2) Ξένης μόνον ἐ-
 ξουσίας μνημονεύει, διατραγωδῶν ἦν οὕτως ἀντιφατικῶς καὶ γελοίως
 ἐπλαστούργησεν ἐξ αὐτῆς ἐξηρητημένην ἀρχὴν Ἐκκλησίας, αὐτοκεφάλου
 καὶ παρ' αὐτοῦ τρανῶς ὁμολογουμένης. Ἀλλ' ἐάν τις μὴ ξένη ἀλλ' ἐγ-
 χώριος ἐξουσία, καὶ αὕτη πολιτικὴ (ὡς ἡ Ἀντιβασιλεία), διακηρύξασα
 αὐτοκέφαλον τὴν ἐγχώριον Ἐκκλησίαν καὶ Σύνοδον ἐν αὐτῇ καταστήσῃ,
 ὡς ἀνωτάτην ἀρχὴν, ἐφ' ἧς ἐπικάθηται αὐτὴ ἡ ἐξουσία ὡς διοικοῦσα
 κεφαλὴ, μήπως ἡ ἀρχὴ αὕτη μεθ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας οὐκ ἐστὶν ὑπο-
 χεῖριος ἐκείνου, ὑφ' οὗ καὶ παρ' οὗ ἐγκαθίστα-
 νεται, διαπαίζοντος πανδήμως τὸ αὐτοκέφαλον καὶ τῆς Ἐκ-
 κλησίας καὶ τῆς Συνόδου; 3) Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁ Ἀντίτομος παρασιω-
 πᾷ καλὸν κρίνων καὶ σωτήριον, αὐτὸς δ' ἐπ' ἄλλο βλέπει, τὸν νοῦν ἔχων
 ἐν Κλωπιδῶν καὶ βρόχους διαπλέκων, μεταβάλλων τὰς λέξεις, ἵνα
 θηρεύσῃ τὸν ἀναγνώστην. Αὐτίκα ἦν μὲν εἶπεν ἀρχὴν (τὴν ἐν Κων-
 σταντινουπόλει Σύνοδον) μετέστρεψεν εἰς ἐξουσίαν (ἀπὸ δὲ τοῦ θηλυκοῦ
 τρέπει τὸ γένος εἰς ἀρσενικόν, «ἐκείνου» λέγων ἀντὶ ἐκείνης)· ἐπι-
 φέρει δὲ καὶ τὴν παρὰ («παρ' οὗ»), καὶ διχστέλλει τὴν ὑπὸ πρὸς διά-
 κρισιν τῶν προσώπων, συγκαλύπτων τὴν ἀντίφασιν, καὶ σῖγα προβαί-
 νων, κλεπτικῶς ἀκροβατῶν, ὅπως κακουργήσῃ τὸ σόφισμα, παριστῶν
 τὴν ἐν Ἑλλάδι Σύνοδον καθισταμένην καὶ καθιστανομένην οὐκέτι παρὰ
 τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Συνόδου, ἀλλὰ παρ' ἐτέρου τινός.
 Τίνος; ἐκείνου (φησί), παρ' οὗ καὶ καθιστάνεται, καθισταμένη ὑπὸ τῆς
 ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου. Καὶ λοιπὸν καθίσταται μὲν ὑπὸ
 ταύτης, καθιστάνεται δὲ παρ' ἄλλου τινός ἀνωνύμου. Ἄλλος
 ὁ καθιστάνων καὶ μὴ καθιστῶν, καὶ ἄλλος ὁ καθιστῶν καὶ μὴ καθιστά-
 νων. Θαυμάσιον αἰνιγμα καὶ σχεδὸν παρόμοιον πρὸς ἐκεῖνο τὸ παλαιὸν
 «ἀνὴρ καὶ οὐκ ἀνὴρ, ὄρνις καὶ οὐκ ὄρνις», βάλλει καὶ οὐ βάλλει, λίθω

ρίαν. Καὶ σημειῶσαι καὶ ὧδε τὸν τοῦ Συντάγματος ὅρον, πόσον εὐ-
 χρώς οὐχὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν Ἐκκλησίαν κυ-
 ριερχοῦν καὶ ἐνεργόν τῶν ἐαυτῆς πνευματικῶν δικαιομάτων
 ἀνακηρύττει, ἐνεργουμένων (δηλονότι κατὰ τοὺς προεκτεθέντας κανό-
 νας) ἐλευθέρως καὶ κυριαρχικῶς ὑπὸ τῆς αὐτῆς διοικήσεως (οὐχὶ διοι-
 κήσεως ἄλλοις ὑπηρετούσης Συνόδου· ὅθεν ἀκυροῦται καὶ ὁ τῶν Συ-
 νοδικῶν μελῶν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς κυβερνήσεως ἀντικανονικὸς διορι-
 σμός. Ταῦτα κατὰ γράμμα καὶ κατὰ διάνοιαν ὥρισε τὸ Σύνταγμα,
 καὶ ταύτην τὴν ἐνθεσμον ἔφεσιν τοῦ εὐσεβοῦς τῆς Ἑλλάδος ἔθνους
 συμφώνως τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι καὶ ἐθίμοις ἐπλήρωσεν ἐπ' ἀ-
 γαθῇ τῆς ἐκκλησίας τὸν ἱερὸν θεσπίσασα Τόμον ἢ ἐν Κωνσταντινουπό-
 λει ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος, ὡς ὀφόμεθα ἐν τοῖς ἐξῆς. Τὸ δ' οὖν Κα-
 ταστατικὸν τοῦ 1833 πολλαχῶς ὁ θεμελιώδης τοῦ Συντάγματος
 θεσμός ἐξελέγχει ἄκυρον. Καὶ α) ἀνακηρύττει ἐπικρατοῦσαν ἐν
 Ἑλλάδι θρησκείαν τὴν Ὀρθόδοξον· τοῦτο τὸ δικαίωμα καὶ ἐπὶ τῶν
 ἔθνικῶν Συνελεύσεων ὑπὸ τοῦ πρώτου Ἑλληνικοῦ Συντάγματος ἐθε-
 σμοθετήθη, παρεσιωπήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Καταστατικοῦ, ἐξισοῦντος τὸ
 θρήσκευμα τοῦ μόνου γνησίου καὶ σχεδὸν πᾶσαν τὴν πατρίαν κα-
 τέχοντος χώραν καὶ μόνου ὑπὲρ ἐλευθερίας αὐτῆς πολυχρονίως καὶ
 πολυπαθῶς ἀγωνισαμένου Ἑλληνικοῦ ἔθνους πρὸς τὰς θρησκευτικὰς
 δοξασίας τῶν ἄλλων τῶν ὀλιγαρίθμων καὶ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ὀρθο-
 δοξίαν ἀπεχθῶς ἀείποντε διαχειμένων καὶ μηδαμῇ μηδαμῶς τοῦ ἀγῶ-
 νος μετασχόντων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος· (βλ. Τμήμ. Γ. Κεφ. Γ.
 §. ις. σελ. 123). β) Ὁρίζει τὴν πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν (ἣν καὶ
 διαρρήδην ὀνομάζει, παρασιωπηθεῖσαν οὐκ εὐαγῶς ἐν τῷ Καταστα-
 τικῷ) καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς ὀρθοδόξους ἐκκλησίας ἔνωσιν τῆς ἐν Ἑλ-
 λάδι· καὶ γ) ταύτης τὴν ἔνωσιν οὐ μόνον ἐν τοῖς δόγμασιν ἐστήρι-
 ξεν, ὡς τὸ Καταστατικόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς θεῖους κανόνας τοὺς
 καὶ τὰ δόγματα καὶ τὰ μυστήρια καὶ πᾶσαν τὴν οἰκονομίαν καὶ κα-
 τάστασιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας συγκροτοῦντας, οὗς ἠθέτησε τὸ
 Καταστατικόν· δ) Ὁ συνταγματικὸς θεσμός ἀνακηρύττει τὴν ἐν Ἑλ-
 λάδι Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, οὐχὶ τοῦ
 Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ὡς διέταξεν οὐκ ἀδόλως τὸ Καταστατι-
 κόν. Κεῖται μὲν γὰρ πάντως ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλ-
 λάδος, ἀλλ' ὁ σκοπὸς τοῦ Καταστατικοῦ οὐ πρὸς τοῦτον ἀπέβλεπε τὸν
 τοπογραφικὸν διορισμόν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας βασιλι-

νθα καὶ ὅτε καὶ καθὰ δεῖ, ταῖς ὑπὸ τὴν κυριαρχικὴν αὐτῆς περιφέ-
 ρειαν ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις τὸ αὐτοκέφαλον καὶ πάσας ἀπλῶς τὰς
 τοιάςδε ἐκκλησιαστικὰς οἰκονομίας ἐπικυροῦν καὶ ἀνακηρύττειν, οὐ μὴν
 ἀλλὰ καὶ τοῦ ἱερωτάτου ἐπιγνωσθέντος καθήκοντος τοῦ τῇ αὐτῇ ἀγία
 καὶ Μεγάλ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἄνωθεν ἐπιβεβλημένου, ἵνα τῆς τῶν
 πανταχοῦ ὀρθοδόξων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν εὐσταθείας τε καὶ εὐκοσμίας
 καὶ κανονικῆς διεξαγωγῆς τε καὶ τάξεως ἀποστολικῶς μεριμνᾷ τε καὶ
 ἐκτελεσθῇ, πολλῶ δὲ μᾶλλον τῶν ὑπ' αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς ἤδη πρῶτον
 τὴν οἰκονομικὴν λαμβανουσῶν πῆξιν καὶ σύστασιν· τούτων ἀπάντων καὶ
 τῶν τοιούτων ἀκριβῶς καὶ ἐπισαμένως θεωρηθέντων τε καὶ εὐκρινηθέν-
 των, ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ, ἵνα τὰς ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλ-
 λάδος ἀγιωτάτας Μητροπόλεις, Ἀρχιεπισκοπὰς καὶ Ἐπισκοπὰς, ἐξηρημέ-
 νας τέως τοῦ ἀγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
 ἀπολύσῃ τοῦ λοιποῦ τῆς τοιαύτης ἐξαρτήσεως, καὶ ἀναδείξῃ κανονικῶς
 ἐφ' ὅροις τισὶ δικαιοτάτοις καὶ ἀναγκαιοτάτοις
 ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον» (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 538). Ταύτην
 τὴν περικοπὴν προθέμενος, ὑβρίζει καὶ πάλιν τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην
 Σύνοδον, διατεινόμενος ὅτι «ἐπεκαλέσθη μὲν τὴν χάριν τοῦ παναγίου
 πνεύματος, ἀλλ' ὅμως ἀληθῶς καὶ κυρίως ἐνεπνέετο καὶ ὠδηγεῖτο ὑπὸ
 τοῦ πνεύματος τῆς πονηρίας, τοῦ δόλου καὶ τῆς ἐπι-
 βουλῆς» (σελ. 51). «Τὸ πανάγιον πνεῦμα (λέγει) εἶναι εὐθές, καὶ
 εὐθεία ἐμπνέει, καὶ εὐθέως ὀδηγεῖ. Ὁ Ἀπόλλων ἐλέγετο παρὰ τῶν ἐθνι-
 κῶν ἡμῶν προπατόρων Λοξίας, διότι ἐφοίβαζε λοξά, σκολιὰ καὶ οὐκ
 ἐξ εὐθείας. Πνεῦμα λοιπὸν Πύθωνος, καὶ οὐχὶ πανάγιον ἐνέ-
 πνεε καὶ ὠδήγει τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον καὶ εἰς τὸ λοξῶς καὶ
 οὐκ ἐξ εὐθείας, παρ' ὃ ἤτεῖτο, ἀποφαίνεσθαι», καὶ τὰ ἐξῆς τῆς ἀποφρά-
 δος ἀφροσύνης ῥητὰ (σελ. 52). Πρὸς τὸ πανάγιον Πνεῦμα τῆς ἀλη-
 θείας ὁ ψυχικὸς οὗτος ἄνθρωπος καὶ μὴ δεχόμενος τὰ τοῦ
 πνεύματος ἀντιδιαστέλλει τὸν τοῦ μύθου λεγόμενον λοξίαν,
 οὐχ ὡς ἐλέγχων τὴν πλάνην τῶν ἐθνικῶν, ἀλλ' ὡς ζῶντα Θεὸν αὐτὸν
 ἀντιτάσσων πρὸς τὴν τοῦ παναγίου πνεύματος εὐθύτητα ἀντικείμενον,
 ὅτι ἐφοίβαζε λοξά! Καὶ πρὸς ταύτην μὲν τὴν σκωπτικὴν ἀντιπαρά-
 θεσιν εὐσομα κείσθω. Ἐπειδὴ δὲ τὴν ἑαυτοῦ Λοξίαν ὑποτίθῃσιν
 ἐμπνέοντα καὶ θεοφοροῦντα, ἐξ αὐτοῦ λοιπὸν πάντως ἐμπνεομέ-
 νην καὶ τὴν κατ' αὐτὸν λοξῶς καὶ οὐκ ἐξ εὐθείας ἀποφηναμένην
 Σύνοδον ὤφειλεν ἐπιβλασφημῆσαι, ἵνα συνεπῇ γοῦν καὶ συνάδοντα πα-

μετ' ὀλίγον ὁμολογήσει), ἄγαν προσφυῶς καὶ καταλλήλως ἔφαλλον οἱ ἱεροψάλται καὶ τὸ Λίαν εὐφρανὰς τῆς ἁγίας Εὐφημίας ἐφύμνιον (ὡς καὶ τὸ «Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ὁ ἐλευθερωτῆς» ἀπολυτίκιον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, εἰς ὃν ὁ πατριαρχικὸς ναὸς καθιέρωται). Οὔτε ἁθώτερον, οὔτε πρὸς τὸν καιρὸν πρεπωδέστερον ἄσμα ἠδύναντο μελωδῆσαι. Καὶ ὅμως οὐδὲ τοῦτο παρεῖδεν ἀσυκροφάντητον ἡ φιλαίτιος κακογλωσσία. Ὅρα δὲ καὶ ὅπως κατασκευάζει τὸ συκοφάντημα· πρῶτον ἐρωτᾷ «Διὰ τί ἐψάλη τοῦτο;» καὶ ἀποκρίνεται βεβαίως καὶ ἰσχυρῶς καὶ ἀνενδοιάστως ἀποφαινόμενος, «Διὰ τὸν κατὰ τῶν κακοδόξων Ἑλλήνων θρίαμβον» (καὶ οὕτω διαβάλλει τὴν Μ. Ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οὗς συχνάκις καὶ ἐν τῷ ἱερῷ Τόμῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῶν Πρακτικῶν ἡ Ἐκκλησία καταστέφει ταῖς εὐλογίαις, ὡς πιστοὺς καὶ ἀκραδάντως τηρήσαντας τὴν πατρώαν εὐσέβειαν). Τοῦτο δὲ πράξας ἔπειτα φαίνεται πως ὑπενδοιάζων, καὶ μετριάζει τὴν πρότασιν πρὸς τὸ ἀμφιβολώτερον, οὐχὶ διορθούμενος ἑαυτόν, ἀλλ' ἵνα καὶ δευτέραν ἐπιφέρῃ καὶ ὑψηλοτέραν συκοφαντίαν. «Ἀλλ' ἂν (λέγει), ἂν διὰ τοῦτο ἐψάλη τῷ ὄντι τὸ τροπάριον τοῦτο, (τότε τί ἔπεται;) «ἄς συμπεράνῃ καθεὶς ὅτι θέλη!!» (πᾶν κακόν, πᾶσαν ὕβριν καὶ ἐπιβουλήν I)· διὰ δὲ τῆς βλασφήμου ταύτης ἀοριστολογίας, ὑπαινίττεται τὸ δυτικὸν φρόνημα τοῦ θεοσεβεστάτου βασιλέως τῆς Ἑλλάδος (α). Οὕτω καὶ οἱ ἐθνικοὶ τὸ πάλαι διέβαλλον τοὺς χριστιανοὺς ὡς ἐχθροὺς τῶν Αὐτοκρατόρων (β). Βλέπεις καὶ ἐκ τούτου, ἀναγνώστα, μεθ' οἷας διαθέσεως καὶ εὐσυλλογίας ὠπλισμένος ἔρχεται καὶ εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἱεροῦ Τόμου, ὅστις καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἱερῶν ἀσμάτων ἐπιχειρεῖ οὐ καλῶς οὐδὲ προσηκόντως ἑαυτῷ, μιμηθεὶς ἄλλον σύγχρονον ὁμοίως ἐκ τῶν ἱερῶν ὕμνων διαβαλόντα τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν (γ). Ὑπερήδιστος δὲ φαί-

(α) Βλ. Φαρμακίδου Ἀντίδοτον τῶν εἰς δύο τὸ πρῶτον. σελ. 74. Ἐν Κωνσταντιν. υπ. 1852.

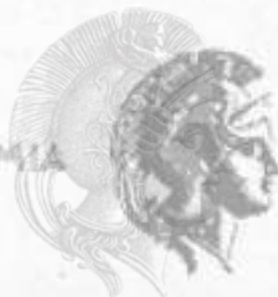
(β) Βλ. Ἰουστίν. Ἀπολογ.—Τερτυλιαν. κτλ.

(γ) Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (1852), ἐν ᾧ συνεγρόφετο ὁ Ἀντίτομος, Πιτζιπίος τις ἀκολουθῶν ὡς διερμηνεὺς τῷ Σατράπῃ τῆς Λαρίσσης διέβαλε τὴν Μ. Ἐκκλησίαν, ὡς ὕμνους ψάλλουσαν κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Βασιλείας, οἷον τὸ «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου» κτλ. ἐφ' ᾧ καὶ ἀγανακτήσας ὁ Ἀρχισατράπης προσεκάλεσε τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἀνθιμον τὸν Δ. καὶ μόλις ὁ πατριάρχης ἔπεισε τὸν Ἡγεμόνα, ὅτι τὰ τῶν ἀσμάτων οὐδὲν ἔχουσι κοινὸν πρὸς τὴν δυναστείαν.

εδρῆς τῆς ἀπροσφόρου ταύτης ἐπιτροπῆς αὐτὸς ὁ Γραμματεὺς! ἤγουν ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς ὑπηρετῶν ἔγραφε καὶ ἐξεῖραφε καὶ ἐσχεδιάζε τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἔκρινε κα-, λόγῳ Ποῦ, καὶ κατὰ ποίους νόμους συνέστη περὶ ἰδιωτικῶν ἢ δημοσίων καὶ τοιῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐπιτροπή, εἰς ἣν αὐτὴ πάλιν ἡ συστή- σατο Κυβέρνησις σχεδιάζει καὶ βουλευέται καὶ προεδρεύει καὶ θεσμοθετεῖ;

γ) Τὸ Σχέδιον ὑπῆρξε παράνομον καὶ ὡς ἐκ τῆς αὐτοῦ δοκιμασίας καὶ προκυρώσεως τῆς ἐκ τοῦ Συμβουλίου τῶν ὑπουργῶν. Πέντε πάλιν ἄνθρωποι λαϊκοὶ καὶ ἔκτος ἐτερόδοξος (ὃν ἀπεσιώπησε τὸ Ἰπόμνημα), ὁ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Σ μ ἄ λ τ σ (ὅστις ὑπέγραψε καὶ τὸ Καταστατι- κόν), ἐπέκριναν καὶ ἀνέκριναν τὸ περὶ τῆς Ἐκκλησίας Σχέδιον. Καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ Κ. Τρικούπης, ὁ προεδρεύσας εἰς τὴν συντακτικὴν τοῦ Σχεδίου ἐπιτροπὴν, ὁ αὐτὸς προήδρευε καὶ εἰς τὸ ὑπουργικὸν Συμβού- λιον, συνεπικρίνων καὶ συνεπικυρῶν τὸ Σχέδιον μετὰ τῶν ἄλλων αὐ- τοῦ συναδέλφων! Καὶ ἄλλο τι παρεσιώπησε τὸ Ἰπόμνημα. Δύο τῶν με- λῶν τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου (ὁ Κωλέτης καὶ ὁ Μαυροκορδάτος) ἀνεκήρυξαν, ὅτι ἡ τοῦ Σχεδίου ἐπίκρισις οὐκ ἀνήκει εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν ὑπουργῶν, ἀλλ' εἰς τὴν συσταθισομένην Σύνοδον, καὶ ταύτην αὐ- τῶν τὴν διαγνώμην ἔγραψαν ἰδίως ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ Συμβουλίου. Ὡστε καὶ κατὰ τοῦτο ἡ ὑπὸ τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου προῤῥηθεῖσα τοῦ Σχεδίου ἐγκρίσις ἐκηλιδίσθη καὶ ἐξεφαυλίσθη.

δ) Τὸ Σχέδιον ἐψεύσθη καὶ ὡς ἐκ τοῦ τύπου ἢ τοῦ παραδείγμα- τος τῆς ἀγιωτάτης ἐν Ῥωσσίᾳ Συνόδου, ἣν (ὡς λέγει τὸ Ἰπόμνημα) προέθετο πρὸς μίμησιν. 1) Ἡ Σύνοδος τῆς Γραικορωσσικῆς Ἐκκλησίας συνέστη χωρὶς Σχεδίου προδιατετυπωμένου ὑπὸ παρανόμως συσταθεί- σης ἐπιτροπῆς. Αὐτὸς ὁ ἀοίδιμος καὶ ὁ ρ θ ο δ ο ξ ό τ α τ ο ς Αὐτοκρά- τωρ Πέτρος ὁ Α. συγκαλέσας τοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Ῥωσσίας ἐπρόβαλε τὸ πρᾶγμα καὶ παρέθετο τὴν βουλὴν εἰς αὐτούς. 2) Ἡ Σύνοδος ἐκείνη συνέστη ὡς ἀ κ ο λ ο υ θ ί α καὶ σ υ ν έ χ ε ι α τ ῶ ν π ρ ο ν ο μ ί ω ν τ ῆ ς Π α τ ρ ι α ρ χ ε ί α ς, ἥτις ἤδη πρὸ ἐνὸς αἰῶνος καὶ ἐπέκεινα ὑπῆρχε συνεσταμένη ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος, καθιδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου (εἰς οὗ τινος τὴν ἐνορίαν ἀνῆκε τὸ πάλαι ἡ Ῥωσσικὴ Ἐκκλησία) καὶ ἐπικυρωθεῖσα ὑπὸ τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν καὶ παντὸς τοῦ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πληρώματος. 3) Ἡ Σύνοδος ἐκείνη συνέστη καὶ κατὰ συναίνεσιν καὶ ἐπικύρωσιν ἀπάσης τῆς Ἀνα- τολικῆς Ἐκκλησίας. 4) Τελευταῖον, ἡ Σύνοδος τῆς Γραικορωσσικῆς Ἐκ-

γραφεί, δυσφημεῖται δὲ αὕτη καὶ καθυβρίζεται, παριστανομένη ὡς ἐχθρά τις καὶ πολέμιος καὶ κατήγορος τῆς Ἐκκλησίας (ὡς ταύτην ὁ συγγραφεὺς ἐζωγράφησεν), οὐ περιττὸν ἴσως καὶ περὶ τούτου διαλαβεῖν. Ὅτι μὲν οὖν ὁ Ἕλληνας οὗτος λογογράφος ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα καλεῖ τὴν βασιλεύουσαν τῆς Ἑλλάδος μερίδα, ἐν ἣ καλῶς ποιῶν ἐπολιτογραφήθη (ἐν τῇ ἐκτὸς τοῦ Κράτους Θεσσαλίᾳ γεννηθεὶς), δῆλον καὶ ἀναντίρρητον. Καὶ κάλλιστον μὲν ἂν εἴη, εἴγε πᾶσαν γῆν ἐλληνικὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα φρονοῖ, καὶ ὡς ὑπὲρ γενεθλίου χώρας ὑπερμάχοιτο, λέγων κατὰ τὸν εὐριπίδειον ἐκεῖνον αἰζήνῳ

Ἀργεῖος ἢ Θηβαῖος·

Ἄ π α ς μ ο ι (ἴσ. γρ. ἔμοι γε) πύργος Ἑλλήνων πατρίς.
Καλὸν δὲ καὶ τῶν ἄγαν ἐπαινετῶν καὶ εἴ τις τὴν γειναμένην ἢ καὶ τὴν εἰσποιησαμένην μόνην ἀγαπῶν ὠφελοῖται τὰ δυνατά· « Π ᾶ σ α δ ἔ χ θ ὶ ὧ ν ἄ ν δ ρ ῖ γ ε ν ν α ῖ ὦ πατρίς » (Εὐριπ.). ὥστε καὶ ὁ ἱερομόναχος οὗτος συγγραφεὺς δύναται καυχᾶσθαι ὡς « Ἀ θ η ν α ῖ ὦ ν μ ε γ ῖ σ τ η ς π ό λ ε ω ς π ο λ ῖ τ η ς » (Πλάτ.), καὶ λέγειν ὅ,τι καὶ Αἰσχίνης ἔλεγεν ἀποδεικνύων ἑαυτὸν ὅτι πιστός ἐστι πολίτης· « Ἡμῖν δ' ἱερὸν καὶ τάφοι προγόνων ἐν τῇ πατρίδι ὑπάρχουσι, καὶ διατριβαὶ καὶ συνήθειαι μεθ' ὁμῶν ἐλευθέριοι, οὐκ ἐσμεν ἄξιοι τῆς ὑμετέρας πίστεως; » (περὶ παραπρεσβ.). Ἀλλ' ἐν τούτοις βλέπομεν πρᾶγμα παράδοξον, πρὸς τὴν γνησίαν ταύτην καὶ ἑνδοξὴν καὶ ὀρθόδοξον πατρίδα, τὴν φίλην Ἑλλάδα, οὐδὲν ἔχει κοινόν, ἀλλὰ καὶ μάχεται ἀντικρυσ, καὶ πολεμεῖ πόλεμον βαρβαρικὸν τὸ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ συγγραφέως λαλήσαν εἰδῶλον τῆς Πατρίδος. Τοῦτο μὲν γὰρ ἔλεγεν ἡδிகῆσθαι διὰ τοῦ Τόμου καὶ πρὸς ἐκδίκησιν ὥτρυνε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, μὴδὲ σέβεσθαι αὐτὴν μὴδ' ὀπωστιοῦν. Ἡ δὲ γνησία Πατρίς ἢ Ὀρθόδοξος οὐκ ὄναρ οὐδ' ἐν προσωποποιίαις καὶ αἰνιγμοῖς, ἀλλ' ἐν πράγματι καὶ ἀληθείᾳ, μνήμαις ἀδαμαντίναις κεχαραγμένη πανήγυριν συνεστήσατο πάνδημον καὶ θεοφιλεστάτην ἐορτὴν ἐπὶ τῇ τοῦ Τόμου ἀπολαύσει· καὶ τὸ κράτος τὸ Βασιλεῖον ἐχάρη μέγα ὡς ἐπὶ μεγίστῃ ταύτῃ δὴ τῇ εὐτυχίᾳ, καὶ πᾶσα ἡ Κυβέρνησις, καὶ βουλαὶ καὶ ἀρχαὶ πᾶσαι ἐτέρωθεν δὲ πᾶς ὁ ἱερὸς κλῆρος καὶ πᾶς ὁ εὐσεβὴς τῆς Ἑλλάδος λαὸς συνελθόντες ἐδόξαζον τὸν Κύριον ἐπὶ τῇ εὐεργεσίᾳ. Καὶ γράμματα δ' εὐχαριστήρια παρά τε τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἐπεστάλησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὁμολογοῦντα τὴν χάριν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν προτέρων (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. ΙΕ. §. γ—ζ). Οὐχὶ λοιπὸν ἡ Πατρίς (ἄπαγε!), ἄλλο δέ τι νόθον καὶ

σκεύαζον ἰδιογενῆ τινα καὶ ἰδιότροπον ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἐκκλησίαν (ὡς εἶπεν ὁ Μαύρερος) ἐλληνικὴν καὶ ἐθνικὴν! Καὶ εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ ἄρθρου μετὰ πάσης ἐπιμελείας προσέσχον μήπως ὀνομάσῃ τὴν Μίαν ἐκκλησίαν, ἐν ᾧ μάλιστα ἀπῆτει ὁ λόγος τῆς μνημονευομένης ἐνότητος τοῦ δόγματος· «φυλαττομένης (λέγει)

παὶ Ἐκκλησίαι τοῦ Ἀνατολικοῦ δόγματος, δὲν γνωρίζει ἄλλον, εἰ μὴ μόνον αὐτὸν τὸν θεμελιωτὴν τῆς Ἐκκλησίας Ἰησοῦν Χριστόν· πολιτικὸν δὲ ἢ ἐξωτερικὸν ἀρχηγὸν τῆς γνωρίζει μόνον τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Α. §. δ. σελ. 112. πρὸς καὶ Τμήμ. Γ. Κεφ. Γ. §. ι. σελ. 59). Ἀπαράλλακτον φυλάττει τὴν τάξιν τῆς περιοδικῆς συνθέσεως ταύτης καὶ τὸ πληρέστερον ἐκφρασθὲν Πρωτόκολλον. «Ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολική, Ἀποστολική Ἐκκλησία τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἐν πνεύματι μὴ ἀναγνωρίζουσα ἄλλην κεφαλὴν, εἰ μὴ τὸν ἀρχηγὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐξουσίας, φυλαττομένης ἀπαρχαράκτου τῆς Δογματικῆς ἐνότητος κατὰ τὰ παρὰ πασῶν τῶν ὀρθοδόξων Ἀνατολικῶν ἀνέκαθεν πρεσβεύόμενα· κατὰ δὲ τὸ εἰς τὸν Βασιλικὸν θρόνον ἀνῆκον διοικητικὸν τῆς Ἐκκλησίας μέρος, μὴ ἀντιβαῖνον εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας, γνωρίζει ἀρχηγὸν τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος» (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. σελ. 167). Ἀπαραλλάκτως ἔχει κατὰ λέξιν καὶ τὸ ἐκ πλαγίου παρκαείμενον Γερμανικὸν Πρωτόκολλον. Ἀλλ' εἰς τὸ προκείμενον ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ ἀντίστροφαι ἡ τάξις τῆς συνθέσεως. «Ἡ ὀρθόδοξος (λέγει) ἀνατολ. ἀποστολική Ἐκκλησία τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἐν πνεύματι μὴ ἀναγνωρίζουσα ἄλλην κεφαλὴν, παρὰ τὸν θεμελιωτὴν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, τὸν Κύριον καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, κατὰ δὲ τὸ διοικητικὸν μέρος ἔχουσα ἀρχηγὸν τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐξουσίας, φυλαττομένης ἀπαρχαράκτου τῆς δογματικῆς ἐνότητος, κατὰ τὰ παρὰ πασῶν τῶν ὀρθοδόξων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν ἀνέκαθεν πρεσβεύόμενα». Ἀπαραλλάκτως ἔχει τοῦτο κατὰ λέξιν καὶ τὸ ἐκ πλαγίου παρκαείμενον Γερμανικόν. Ἀλλὰ διὰ ταύτης τῆς ἀντιστροφῆς μεταβάλλεται καὶ ἡ ἐννοία τοῦ κειμένου. Εἰς τὸ Πρωτόκολλον εὐθὺς μετὰ τὸ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν συνάπτεται καὶ τὸ αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐξουσίας, φυλαττομένης τῆς δογματικῆς πρὸς τὰς ἄλλας ὁμοδόξους Ἐκκλησίας ἐνότητος, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιφέρεται ἡ περὶ τὸ διοικητικὸν ἀρχηγία τοῦ βασιλέως. Εἰς δὲ τὸ ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ μετὰ τὸ «ἐν πνεύματι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν» ἐπάγεται εὐθὺς «κατὰ δὲ τὸ διοικητικὸν μέρος τὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος», καὶ ὕστερον ἀκολουθεῖ τὸ καὶ εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ

καὶ οὐ λίθῳ». Ἄλλ' ἐπῆλθε τέλος Οἰδίπους αὐτός, καὶ λύει τὸ σφιγ-
γῶδες πρόβλημα λέγων· «Ὅ ἐστιν, εἶναι (ἢ ἐν Ἑλλάδι Σύνοδος) εἶναι
ἐξ Ἑλλήνων συνισταμένη ἀρχὴ τοῦ Σουλτάνου
τῶν Ὀθωμανῶν, ἢ οὐτινοςδὴποτε ἄλλου». Μανθάνεις
ἤδη, ἀναγνώστα, τίς ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ παρ' οὗ καθιστάνεται,
ἢ καθισταμένη! Εἰ δὲ καὶ ἐξαίφνης εἰσάγει τὸν Σουλτάνον
εἰς τὸ μέσον, μὴ θυμάσης. Ἴδου πῶς συλλογίζεται ὁ ἄνθρωπος· «ἢ ἐν
Ἑλλάδι Σύνοδος κατέστη ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου· ἀλ-
λὰ μὴν τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδον καθιστάνει ὁ Σουλτάνος·
ἄρα παρὰ τοῦ Σουλτάνου καθιστάνεται καὶ ἢ ἐν Ἑλλάδι»! παρέλιπε
δὲ τὴν μέσσην πρότασιν ἀνεκφώνητον ἢ πολλὴ τοῦ Ἀντιτόμου αἰδώς,
τὸ μὲν εὐστομίας χάριν, τὸ δὲ καὶ ὡς ἔξωθεν ὑπακουομένην, καὶ αὐ-
τα πόδεικτον!! καὶ οὕτω κατεσκεύασε τὸ ῥητορικὸν ἐνθύμημα!
Οὔτε τοίνυν πνεῦμα Πύθωνος (ὡς ἔλεγε πρότερον, σελ. 52), οὔτε
τι ἄλλο πνεῦμα δόλου καὶ κακοηθείας (ὡς εἶπε μεταβαλό-
μενος ὕστερον, σελ. 122), οὔτε φίλοι τινὲς τάχα, πονηροὶ δὲ
καὶ ἐπίβουλοι τῆς Ἑλλάδος ἐχθροὶ (σελ. 124), οὐ-
δένες τούτων ὠδήγουν τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον εἰς ἀναγόρευσιν
αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἱερᾷ Συνόδου
τὴν ἐγκατάστασιν. Πάντα ταῦτα μῦθος ἦσαν· νῦν ἤδη συνεῖδε καὶ
κηρύττει τὴν ἀλήθειαν ὁ ταύτης ἀκάματος συγγραφεύς. Ἐκ τῶν ἀδύ-
των τῶν ἀνακτόρων τοῦ Βυζαντίου ἐξῆλθε παρὰ τοῦ μεγάλου τῶν
Ὀθωμανῶν Σουλτάνου Διάταγμα καταστατικὸν τῆς ἐν Ἑλλάδι
Συνόδου, καὶ τοῦτο παραλαβοῦσα ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγία
καὶ μεγάλη Σύνοδος τοῦ Σουλτάνου δι' ἄλλου καὶ αὐτὴ πανομοιοτά-
του διατάγματος (τοῦ ἱεροῦ Τόμου) κατασταθεῖσα κατέστη-
σε τὴν ἐν Ἑλλάδι Σύνοδον Σουλτανικὴν ἐν αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ.
Ἴδου τὸ πᾶν. Καὶ φαίνεται μὲν πως καὶ αὐτός ὁ ἀληθογράφος ὑπεν-
δοιάζων καὶ διχογνωμῶν περὶ ὧν ἐτέρωθεν ἀποφαίνεται στεντορείως·
εἰπὼν γὰρ τὸν Σουλτάνον τῶν Ὀθωμανῶν ὠρισμένως, ἔπειτα
προσέθηκε καὶ τὸ ἢ ἄλλον ὅποιονδὴποτε· μήπως ὑποπτεύε-
ται καὶ τὸν τοῦ Μαρόκου Σουλτάνον; ἢ (τίς οἶδε;) καὶ αὐτὸν τὸν πα-
παῖον Ὠκεανόν, ἐξ οὗ πάντες ποταμοὶ καὶ κρῆναι καὶ ρεῖθρα πάσης
ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς ἀρχῆς ἀπονάουσιν; Ἄλλ' ἴσως τὸ μὲν
ὅποιονδὴποτε εἶπεν ὑπερεκπερισσοῦ, τὸ δὲ πρῶτον πρεσβεύει ὡς
εὐλογώτερον! Ἄκουε τοίνυν καὶ Σύ, τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ἔθνος,

πτοντες εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας (α). Καὶ αὕτη δὲ ἡ Β'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος μετὰ τῶν αἰρετικῶν συντάττει κοινῷ ὀνόματι καὶ τοὺς ἀποσχίσαντας (β). Τὴν ἐνότητά λοιπὸν τῆς Ἐκκλησίας οὐδόλως ἀποτελεῖ μόνον τὸ δογματικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ κανονικόν, ὅταν δηλαδὴ διοικῆται κατὰ τοὺς αὐτοὺς θείους κανόνας, καθ' οὓς καὶ αἱ λοιπὰ ὀρθόδοξοι ἀδελφαί· «ἵνα ἡ ἔνθεσμος Ἐκκλησία συμφωνῇ πρὸς ἑαυτήν, τῶν πανταχόθεν ἐπισκόπων τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης φυλαττόντων διὰ τοῦ λέγειν τὰ αὐτά, κατηρτισμένους τῷ αὐτῷ νοῦ καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ» (γ). Ὡστε ὁ περιορισμὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας εἰς μόνον τὸ δογματικόν ἀντιβαίνει εἰς τὸ I ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως, καὶ περιέχει τὸ σπέρμα τοῦ σχίσματος (πρόβλ. καὶ σελ. 62—63).—δ). Ὅθεν καὶ αὕτη ἡ ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἀρθροῦ διαρίθμησις τῶν γνωρισμάτων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας φαίνεται ὑποπτος, ὡς ἂν ἐξεπίτηδες συγκεκομμένη καὶ ἐκτεθειμένη ἐλλιπής. Εἰς πᾶσαν ἄλλην ἀδιάφορον περιστάσιν ἀρκεῖσι πολλάκις τὸ Ὄρθόδοξος καὶ τὸ Ἀνατολικὴ προφερόμενα συντόμως, ὡς γνωρίσματα τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθοδόξων. Ἀλλ' εἰς τὴν πανηγυρικὴν τῆς διαιρουμένης ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας διακήρυξιν ἔπρεπεν ἐξ ἅπαντος ἵνα προστεθῶσιν ἅπαντες αὐτῆς οἱ καθιερωμένοι χαρακτῆρες. Εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ὁμολογοῦμεν «μὴ ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν», καὶ ταύτην τὴν ὁμολογίαν οἱ θεῖοι Πατέρες ἐμπεδοῦντες καὶ σώαν ἀπὸ τῶν ποικίλων αἱρέσεων ἀσφαλιζόντες παρέλαβον ὡς ἐπώνυμον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ Ἀνατολικὴ Ὄρθόδοξος (τὸ μὲν ὡς ἐκ τῆς πολιτικῆς διαιρέσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ Δυτικοῦ Βασιλείου, καὶ ἰδίως ὡς τοῦ τόπου τῆς πρώτης αὐτῆς

(α) Μ. Βασίλ. καν. α. Καὶ ἰδίως δὲ τὸν Διόσκορον ἡ Δ'. Σύνοδος καθεῖλεν οὐχὶ καθὼ αἰρετικόν, ἀλλὰ «διὰ τὸ ἐν ἅπασιν ἀπειθῆσαι τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων κανόσι, καὶ τρίτον κανονικῶς κληθέντα καὶ μὴ ὑπακοῦσαι θελήσαντα. Δ'. Συνόδ. πράξ. γ. ἐν Συνόδ. Συλλογ. Τ. Β. σελ. 426.

(β) «Αἰρετικούς δὲ λέγομεν τοὺς τε πάλαι τῆς Ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιᾶ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις» Β. Συνόδ. καν. ς.

(γ) Ἐπιστολ. τῆς ἐν Κωνσταντ. Συνόδου παρὰ Θεοδωρήτ. Ἐκκλ. ἱστορ. Β. 24.

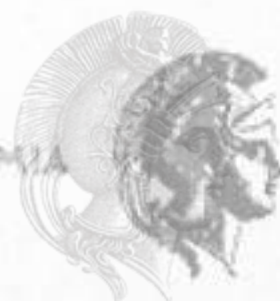
«Οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος, ἀλλὰ Λοξία.» (α).

Πολὺ παρ' ἐκείνων τοῦ ψευδοθέου τὸν μάντιν ἀλγθέστερον καὶ δικαιότερον ἡδύνατο πᾶς τις ἱερεὺς τοῦ ἀλγθίνου Θεοῦ (ἴσως τις καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν συγκαληθέντων καὶ προσκαληθέντων Ἀρχιερέων) ἀντειπεῖν πρὸς τὴν τοιαύτη νομῆθετοῦσαν Ἐπιτροπὴν τῶν Ἀποστόλων, ἀπειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις! Ἀλλ' ὅμως οὐδὲ περὶ τούτων οὐδὲν ἐφρόντισεν ἡ κυθεύουσα ἐν λόγοις ἐπ-

γίου τοῦ Κορεσίου τοῦ Χίου. Τοῦτον δὲ φησιν εἰσέτι τῷ β' ὡς περιεῖναι ἐτελεύτα δ' ὁ ἀείμνηστος κατὰ τὸ 1644 (βλ. Nic. Comm. P. mader. H. s. Gymn. Patm. T. 2. pag. 9). Ἐξ οὖν τούτων δῆλον γίνεται, ὅτι ἐν Κωνσταντίνῃ καὶ τὸ τεύχος τοῦτο ἐξεδόθη, καὶ ὕστερον τὸ ἕτερον τὸ τὰς ἐπιστολὰς περιέχον Μελετίου τοῦ Μηγᾶ, ὡς καὶ ὁ Δουσίθεος ἐμαρτύρησε, καὶ οἶονεῖ τις πρόλογος κοινὸς ἀπάντων ἐτάχθη ἐν τῷ πρώτῳ ἢ προκειμένη ἀφιερῶσις. Εἰ δὲ τα τεύχη ταῦτα εὐ φέρουσι τὰ Ἀγγλικά βασιλικά ἐπίσημα, ἵνα τι καὶ περὶ τούτων εἴπωμεν, ὅπως ἡ ἐκεῖ τυπωθεῖσα (τῷ 1627) τοῦ Λουκάρεως Σύνομος πραγματεία κατὰ Ἰουδαίων (βλ. τοῦ φίλου Π. Λάμπρου τὴν ἀξιόλογον «Ἱστορικ. πραγματεῖαν περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδ. τῆς τυπογραφ. ἐν Ἀλάδι» δημοσιευθεῖσαν ἐν Χρυσῇ λλίδ. Τ. Γ. σελ. 362), τοῦτο ἴσως μαρτυρεῖ ὅτι ταῦθ' ὕστερον τυπωθέντα ἀνευ ἐκείνων ἐξεδόθησαν, ἵνα μὴ πάλιν καὶ ἐκ τούτων παρὰ τοῖς δυναστεύουσι διαβάλλῃ αὐτοὺς ἡ παμμήχανος τῶν Ἰησουϊτῶν φωτοφοβία (βλ. Smith Collect. de Cyrillo Lucario pag. 402). Ἐσφαλταὶ ἄρα ὁ σοφὸς Φαβρίκιος ἐν Λονδίῳ λέγων τοὺς τοῦ Παλαμᾶ τετυπῶσθαι ἀποδεικτικὰς λόγους τῷ 1624 (βλ. Fabric. Biblioth. Graec. T. xi. pag. 503. Harl.). τούτῳ δὲ συνεπλανήθημεν καὶ ἡμεῖς πιστεύσαντες, ὅπου ἰδίᾳ ἀντιλήψει χρήσασθαι οὐκ εἴχομεν, καὶ οὕτως ἐγράψαμεν τὰ ἐν τῷ προλόγῳ ὧν ἐξέδομεν τῷ αὐτῷ Ὁμιλιῶν τοῦ Παλαμᾶ (σελ. i. σημ. 6). Ὁ δ' οὖν Βρετὸς καταλέγων (Καταλόγ. Μερ. Α. σελ. 40) καὶ τοὺς τίτλους τῶν τριῶν συγγραμμάτων τούτου δὴ τοῦ τεύχους, ὑποσημειοῖ τάδε, «Τὰ τρία συγγράμματα ταῦτα ἡνωμένα εἰς ἓν τεύχος ἐτυπώθησαν ἐν Βενετίᾳ κατὰ τὸ ἀφ' ἧς (sic)». Πόθεν ὅμως ἔμαθε τοῦτο, αὐτὸς μὲν σιωπᾷ, ὡς οὐκ ὤφειλεν, ἡμεῖς δ' εἰκάζομεν ὅτι ἐξ ἧς προτέτακται τοῦ Διαλόγου Μαξ. τοῦ Μαργουίνου ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ, ἐκ ταύτης ἡ πλάνη προῆλθεν· ἐπισφράγισται γὰρ αὕτη τοῖςδε, «Ἐνετίηθεν πρῶτος ἐννάτη φθίνοντος κατὰ τὸ ἀφ' ἧς ἔτος τῆς ἐνσάρκου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας». Ἀλλὰ τί οὐ προσέσχεν ὁ ἀνὴρ τῇ ὁλῳ τοῦ τεύχους προτεταγμένη προσφωνήσῃ; Ἐκ γὰρ ταύτης ἡ τε χρονολογία ἀρδὴν καθαιρεῖται τοῖς ὀνόμασι τῶν πολλῶ ὕστερον αὐτῆς πατριαρχευσάντων, καὶ ἡ Ἐνετίησι τύποις σαφέστατα ἀναιρεῖται ὑφ' ὧν μάλιστα περὶ τοῦ Φιλαδελφείας αὐτόθι λέγονται. «καὶ πρῶτος ἐν ταῖς κλειναῖς Ἐνετίαις Ἐκκλησίαν τῶν Ὀρθόδοξων πηξάμενος» γέγραπται δὲ οἱ τὸ σύγγραμμα κοινῇ καὶ χυδαίᾳ γλώττῃ αὐτῶ τῶν ἐκεῖσε αἰτησαμένων». Ἐκεῖσε γοῦν λέγων ὁ τυπογράφος περὶ τῆς Ἐνετίας οὐκ Ἐνετίησι δῆπου τὴν τύπωσιν ἐποιεῖτο. Σημ. Ἐκδ. — (α) Οἰδίπ. Τύραν. στίχ. 440.

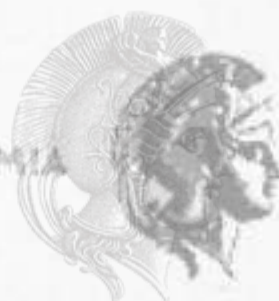
ΤΟΜ. Γ.

11

φιλοπατρις Ἀντίτομος τὴν τοιαύτην ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἐγκατάστασιν εὕρισκε φρικτὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιβουλήν, δι' ἧς ἡ Ἑλλάς ἂν δὲν ἀπολεσθῇ ἐν τέλει, τοῦτο θέλει εἶναι μέγα θαῦμα! τοῦτο μὲν τὸ κατ' αὐτὸν θαῦμα γενήσεται πάτως («τὰ θαύματα γὰρ τοῖς ἀπίστοις»), καὶ ἡ Ἑλλάς οὐτ' ἐν τέλει, οὐτ' ἐν μέσῳ, οὔτε μὴν ἀρχὴν ὅλως ἀπολεῖται· ἔστηκε γὰρ θεοστήρικτον Κράτος, ἐρρίζωμένον ἐν τῇ ὀρθόδοξῳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἧς οὐδὲ πύλαι ᾄδου κατισχύσουσι. Σὺ δ' ὁ τὴν τοιαύτην ἀπώλειαν ἐπισείων τῇ Ἑλλάδι, μὴ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἁγίαν αὐτῆς Σύνοδον, μηδὲ τὸν ἱερὸν αὐτῆς Τόμον, ἀλλ' αὐτὸ (καθὰ προέφημεν) τὸ Σύνταγμα καὶ τὴν ἐθνικὴν (ἣν λέγεις ὅτι σέβουσαι) Συνέλευσιν ὅσον θέλεις αἰτιῶ· πρὸς ἐκείνην ἀπευθύνονται τὰ κωφὰ τῶν λοιδορημάτων σου βέλη (ἧς καὶ τὰ παραγεμίσματα χαριέντως ἔσκωψας ἀνωτέρω σελ. 405). Ἐκείνη πρῶτον ἐνήργησε ταύτην τὴν φρικτὴν καὶ φοβεράν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιβουλήν. Ἐκείνη πρῶτον (ὡς προεῖρηται) καταργήσασα τὸ λόγῳ μὲν ἀνωτάτην τῆς Ἐκκλησίας ἀρχήν, ἔργῳ δὲ πᾶν τούναντίον ἀθέσμως καταστήσαν Καταστατικόν, ἀντεψήφισε καὶ ἔλαβε παρὰ τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας ἀρχὴν πραγματικὴν καὶ κανονικὴν Σύνοδον ἐξ Ἀρχιερέων, διοικοῦσαν κατὰ τοὺς κανόνας τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐνεργοῦσαν τὰ κυριαρχικὰ αὐτῆς δικαιώματα ἀκωλύτως ἀπὸ τῆς τοῦ Καταστατικοῦ κοσμικῆς ἐπεμβάσεως, ἣτις ἀποσπῶσα τὴν τῆς Ἑλλάδος ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς μίας ἁγίας καὶ Ἀποστολικῆς, ἧς κεφαλὴ ὁ Χριστός, παρέσυρε κατὰ μικρὸν εἰς ἄλλων ἑτεροδόξων συστήματα. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ὁμολογήσει λοιπὸν καὶ ὁ μέγας νομοφύλαξ Ἀντίτομος, ὅτι αὐτὸ τὸ τῶν Ἑλλήνων ὀρθόδοξον ἔθνος ἄσμενον ἐπέβαλεν εἰς ἑαυτὸ τὸν πατροπαράδοτον τοῦ Συνοδικοῦ τόμου σωτήριον νόμον, οὔτε φονεύοντα οὔτε καταστρέφοντα (κατὰ τὴν τοῦ Ἀντιτόμου λαβροστομίαν), ζωογονοῦντα δὲ καὶ στηρίζοντα μᾶλλον καὶ κρατύνοντα τὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος αὐτονομίαν διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς ἐν Χριστῷ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας καὶ πνευματικῆς ἐνότητος τῶν ἑλλαδικῶν λαῶν πρὸς τε τοὺς ἐκτὸς τοῦ Κράτους ὁμογενεῖς αὐτῶν ἀδελφούς, καὶ πρὸς πᾶν τὸ πλῆρωμα τῆς ὀρθοδοξίας· ταῦτα καὶ πρὸς τὸ σατανικὸν καὶ καταχθόνιον ἀπονόημα τοῦ Ἀντιτομιστοῦ.

§. νά. Ἐπειδὴ δὲ φέρει καὶ ἀποδείξεις περὶ τῆς ἐκ τούτου καθάπερ ταντάλειος λίθος ἐπικρεμαμένης ἀφεύκτου τῆς Ἑλλάδος ἀπωλείας, φέ-

νικῆς ὁμονοίας καὶ συμφωνίας; Ὁλόκληρον καὶ ἀδιαίρετον ἡ ἐνότης τὴν ἔνωσιν ἀπαιτεῖ. «Εἰ Ἐκκλησία θεοῦ ἐστίν, ἥνωται, καὶ μία ἐστίν, οὐκ ἐν Κορίνθῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ· τὸ γὰρ τῆς Ἐκκλησίας ὄνομα οὐ χωρισμοῦ, ἀλλ' ἐνώσεως καὶ συμφωνίας ἐστὶν ὄνομα» (α).

Κεφ. Β. ἄρθρ. 5 καὶ 6. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοικεῖται παρὰ τῆς Συνόδου «ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως»! Ἀλλ' ἐάν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μένει πνευματικῶς ἀνεξάρτητος, πῶς λοιπὸν ἡ ταύτην διοικοῦσα Σύνοδος διοικῇ καθολικῶς καὶ ἀπολύτως «ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως»; (ἤγουν ὡς αὐτόχρημα πολιτικῶς ὑπάλληλος ὑπηρετίς τῶν βασιλικῶν νόμων καὶ διαταγῶν); ἄρά γε μετὰ τῶν τῆς Συνόδου διοικημάτων οὐχ ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ πνευματικὰ καὶ δογματικὰ; ἀλλὰ περὶ τούτων λόγος οὐδεὶς· οὐδεμία ἐξαίρεσις! Πάνθ' ὑπὸ μίαν Μύκονον! Κατὰ τοῦτο λοιπὸν τὸ ἄρθρον ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς διοικεῖται διὰ τῆς Συνόδου ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν Βασιλέως! Καὶ καθίσταται ἐν πᾶσι κεφαλὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὁ ἐγκόσμιος βασιλεὺς ἀντὶ τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ! Νῦν δὲ πρῶτον ἀκούεται ἐπὶ τῆς ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας ἱερὰ Σύνοδος συνηγμένη καὶ ἐνεργοῦσα (φεῦ!) οὐχὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (κατὰ τὸ «ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα»), ἀλλ' ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως, ὡς ὑπηρετῇ καὶ θεράποντες αὐτοῦ! Ἀλλ' ἐάν, «Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος· παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου μητροπολίτου ἀπελθὼν πρὸς βασιλέα, ἀπόβλητος γίνεται καὶ τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἀξίως» (β), ποῦ λοιπὸν μένουσιν ἐπίσκοποι μὴ μόνον ἀπλῶς (δι' ὑποθέσεις ἰδίας) καὶ ἀκωλύτως ἀπιόντες πρὸς τὸν κοσμικὸν τοῦ κράτους Πατέρα καὶ Βασιλέα, ἀλλὰ καὶ Συνοδικῶς ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως διοικοῦντες τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ οὗτοι μὴ μόνον παρὰ γνώμην, ἀλλὰ καὶ βιαίως ἀποσκιρτήσαντες ἀπὸ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου καὶ πατριάρχου. Σημείωσαι δὲ καὶ ὅτι τὰ μέλη τῆς Συνόδου οὐχ ἀπλῶς ἐπικυροῖ προελεγέντα, ἀλλ' αὐτὰς ἐκλέγει ὁ κατὰ καιρὸν βασιλεύων, διότι οὕτως

(α) Χρυσόστομ. εἰς τὴν Α. Κορινθ. ὁμιλ. α. πρβλ. ἔμπρ. Κεφ. Ε. §. ιγ.

(β) Τῆς ἐν Ἀντιοχ. καν. ια. πρβλ. τῆς ἐν Σαρδικ. ζ.

ἀγίων Συνόδων), καὶ Φώτιος ὁ σοφώτατος (ἐπιστ. πρὸς Μιχαήλ), καὶ ὁ μακάριος Γερμανὸς ὁ Κωνσταντινουπόλεως (ἐν τῷ περὶ τῶν οἰκουμένων Συνόδ.), καὶ Νεῖλλος ὁ Ῥόδιος, καὶ αὐτὸ τὸ παλαιὸν Συνοδικὸν συναριθμεῖ τὸν Ἀλέξανδρον ἓνα τῶν πέντε τῆς Α. οἰκουμενικῆς Συνόδου προκαθημένων ἐξάρχων (α). Πρὸς τοῦτον τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ὁ ὁμώνυμος Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος ἔτι πρὸ τῆς Α, Συνόδου γέγραφεν ἐπιστολήν, ὡς πρὸς ἓνα δηλαδὴ τῶν ἐπισημοτάτων τῆς Ἐκκλησίας προέδρων, τὰ κατὰ τὸν Ἄρειον ἐξαγγέλλων. Καὶ αὕτη δὲ τῶν ἀπὸ Μητροφάνους διαδόχων ἡ σειρά μέχρι τῆς Β, Συνόδου θεωρούμενη μήτε ὑποτελεῖς (κατὰ τοὺς σοφοὺς τῆς Ἐπιτροπῆς) μήτε ὑποχειρίους τοῦ Ἡρακλείας παρίστησι τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ προφανῶς Ἀρχιεπισκόπους αὐτοκεφάλους καὶ αὐτονόμους. Διότι οὔτε τὸν Ἀλεξάνδρου διάδοχον, Παῦλον τὸν θεσπέσιον Ὁμολογητὴν, ὁ Ἡρακλείας ἐχειροτόνησε, καὶ αὐτὸν δέ, τέλος (ἵνα τοὺς μεταξὺ παραδράμωμεν), τὸν ἀπὸ Ναζιανζοῦ φωστῆρα Γρηγόριον οὐχ ὁ Ἡρακλείας, ἀλλὰ Μελέτιος ὁ θεῖος πρόεδρος τῆς Ἀντιοχείας καὶ Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων καὶ ὁ Καισαρείας Ἑλλάδιος μετὰ πάντων τῶν τῆς Ἀσιανῆς καὶ Ποντικῆς διοικήσεως ποιμένων μεταθέντες ἐνεθρόνισαν εἰς τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως προεδρίαν. Καὶ αὕτη δέ, τέλος, ἡ Β. οἰκουμενικὴ Σύνοδος μετὰ τὴν τοῦ θείου Γρηγορίου παραίτησιν Νεκτάριον ἐχειροτόνησεν, ὡς καὶ τῆς Ἀντιοχείας Φλαβιανόν. Καὶ ῥητῶς δὲ τὴν Κωνσταντινοῦ πόλιν ὡς ἤδη προϋπάρχουσαν καὶ ἐγνωσμένην μίαν τῶν ἐπισημοτάτων Ἐκκλησιῶν ἀνεκήρυξε (β). Φαίνεται λοιπὸν ἐκ τούτων ὅτι, ἅμα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναφανείσης, ἐτιμήθη τοῖς προσήκουσι προνομίοις καὶ ἡ ταύτης ἀποστολικὴ καθέδρα. Τοιαύτη δὲ τις καὶ ὑπ' αὐτῆς ἐγνωρίσθη τῆς Α'. Συνόδου, καθ' ἣν καὶ ὁ

(α) Βλ. Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Α. σελ. 150, 151, 163. κτλ.

(β) «Καὶ τῶν ἐπισημοτάτων ἐκκλησιῶν ἀναδεδεῖχθαι (γινώσκετε) τοὺς ἱερεῖς. Ὅθεν τῆς μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει νεοπαγοῦς, ὡς ἂν εἴποι τις, ἐκκλησίας, ἣν ὥσπερ ἐκ στόματος λέοντος τῆς τῶν αἰρετικῶν βλασφημίας ὑπόγουον ἐξηρπάσαμεν—τὸν αἰδεσιμώτατον καὶ θεοφιλέστατον Νεκτάριον ἐπίσκοπον χειροτονήκαμεν» κτλ. (Συνοδικὸν τῆς Β. Συνόδου παρὰ Θεοδορήτῳ Ἐκκλ. ἱστορ. Ε. θ). — Αἰρετικούς δὲ λέγουσι τοὺς τυραννήσαντας τὴν ἐν Κωνσταντινοπόλει ἐκκλησίαν Ἀρειανούς, καὶ αὐτὸν τὸν Μακεδονιον (καθ' οὐμάλιστα ἡ Β. συνήθροισται Σύνοδος)· ὅθεν καὶ ὡς ἐκ τούτων ῥυσθεῖσαν καὶ οἷον ἐκ νέου καὶ ἐξ ὑπαρχῆς ἀναφανείσαν τὴν Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίαν ὠνόμασε νεοπαγῇ.

ὑπετάχθη εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ ἡ Κυβέρνησις ἐφεδρεύει κυριαρχικῶς εἰς τε τὰ δόγματα καὶ μυστήρια, καὶ εἰς τοὺς θεσμοὺς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐγκρίνοντες ἢ μὴ ἐγκρίνοντες (καὶ ῥητῶς καὶ διὰ μόνης πολλάκις τῆς σιωπῆς) ὅ,τι καὶ ὅταν θέλωσιν. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται σαφέστερον τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ (πρόβλ. καὶ Ἄρθρ. 17).

Ἄρθρ. 13. Προχωρεῖ μακρότερον. Πάντα τὰ καλούμενα «συμμίκτου εἶδους ἀντικείμενα» οὐ μόνον εἰς τὴν σύμπραξιν καὶ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς καθυποτάσσει, ἀλλὰ καὶ παντελῶς καὶ ὁλοκλήρως παραδίδωσιν εἰς τὴν ὑπερτάτην τοῦ Κράτους ἐξουσίαν· ἵνα ταῦτα δι' ἰδίῳν διαταγμάτων ἀπαγορεύῃ ἢ καὶ καταργῇ παντελῶς, ὅσάκις κρίνει τι ἐν αὐταῖς ἐπιβλαβὲς εἰς τὸ δημόσιον συμφέρον. Καὶ λοιπὸν ταῦτα τὰ τοῦ συμμίκτου εἶδους ἀντικείμενα ἀποβαίνουσιν ἅμικτα παντάπασι καὶ καθαρὰ κοσμικὰ, καθότι καταργοῦνται ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐξουσίας τοῦ κράτους, εἴτε πρὸς δημόσιον εἴτε καὶ πρὸς ἴδιον (ἂν τύχη) συμφέρον! (καὶ τοῦτο δὲ τὸ συμφέρον ἐμπεριέχεται πάντως εἰς τὰ λοιπὰ συμφέροντα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὧν τὴν πιστὴν διατήρησιν ὁμνύει ὁ Ἀρχιερεὺς!). Ἐφεξῆς (Ἄρθρ. 14) ἀριθμοῦνται καὶ ῥητῶς τὰ τοιαῦτα σύμμικτα, ἐν οἷς συγκαταλέγεται καὶ ἡ Διάταξις «τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας, ὁ καιρὸς αὐτῆς, ὁ τόπος εἰς ὃν, ὁ ἀριθμὸς κτλ.» (εἰς τοῦτο τὸ «καὶ τὰ λοιπὰ» περιέχεται καὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ ποσότης τῶν ὕμνων καὶ ἀκολουθιῶν, ὅπως ἂν καὶ αὗται συντμηθῶσιν, ὅσον τὸ δυνατόν, καὶ εἰς γλῶσσαν χυδαίαν, ἂν τύχη, μεταποιηθῶσι, καὶ αἰέορταί (α) καὶ αἰλιτανεῖται καὶ οἱ κατ' οἴκους τῶν ἁγίων λειψάνων καὶ εἰκόνων ἁγιασμοὶ καὶ αἰνηστεῖται κτλ.). Ἡ δὲ τῶν μοναστηρίων διαλύσεις

(α) Μόνον τὰς δεσποτικὰς, καὶ μὴδ' αὐτὰς ὅλας (πλὴν τῆς Μεταμορφώσεως, τῆς Ἀναλήψεως, τῆς Ὑπαπαντῆς, κτλ.), καὶ μίαν Θεομητορικὴν (τὴν τῆς Κοιμήσεως) διέταξεν ἡ Κυβέρνησις ἐορτάζεσθαι, μόλις δέκα τὰς πάσας (μετὰ τῆς α. Ἰαννουαρ.). τὰς δ' ἄλλας πάσας κατήργησε διὰ τὸ δημόσιον συμφέρον! Ἀλλ' ὁ ὀρθόδοξος τῶν Ἑλλήνων λαὸς πάλιν ἐορτάζει τὰς πατροπαραδότους ἐορτάς, καὶ πανηγύρεις καὶ λιτανεῖας ποιεῖται κατὰ τὸ σῶνηθες κτλ. Διότι τοῦτο (καθὼς φαίνεται) δημόσιον συμφέρον νομίζει αὐτός. Βλέπε δὲ καὶ τοῦ ἀοιδίου Κυβερνήτου τὸ περὶ τῶν ἐορτῶν Διάταγμα πόσον εὐσεβῶς καὶ προσφυῶς τοῖς τε τῶν Ἑλλήνων ἡθεσι καὶ τῷ δημοσίῳ συμφέροντι διετάχθη (Γενικ. ἐφημερ. τῆς Ἑλλάδος. 1830. ἀριθμ. 10. σελ. 37).

διώματα, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς μόνην τὴν ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν; Κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων, τὸ σύμβολον τῆς Πίστεως οὐ μόνον ἀναγινώσκεται ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν ἀράξεων, ἀλλὰ καὶ ἐγγράφετο ἐν ἀρχῇ τῶν Συνοδικῶν διαταγῶν, καὶ κανόνων, διὸ καὶ ἄφευκτον χρέος ἦν εἰς τοὺς προβούλους τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας, νὰ καθορίσωσιν εἰς τὸ πρῶτον ὁρθρον τῶν διαταγῶν αὐτῶν τὰς χαρακτηριστικὰς ὀνομασίας τῆς ἡρημένης Ἐκκλησίας· ἡ δὲ σιωπὴ τῶν περισσοτέρων χαρακτηριστικῶν ἐξ ἀνάγκης δίδωσιν ἐνδόσιμον κακοβουλίας τῆς διοικήσεως καὶ τῶν μὴ καθαρῶν αὐτῆς κινήματων.

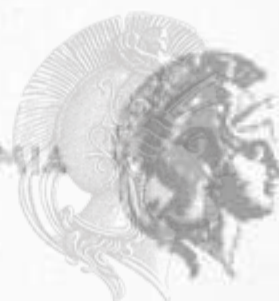
Ἡ Διοίκησις λέγει ὅτι, «ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐν πνεύματι δὲν γνωρίζει ἄλλην κεφαλὴν εἰμὴ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν»· σύμφημι· ἀλλ' αὕτη ὡσαύτως ἐν οὐδενὶ μέρει συγχωρεῖ τὴν διαίρεσιν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας μετ' ἐπιμονῆς συνίστησι τὴν ἐνότητα (Ἐφ. δ). Ἡ Διοίκησις λέγει ταῦτα ἀναμφιβόλως μ' αὐτὸ τὸ τέλος, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διασχίσῃ εἰς δύο τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Διοίκησις λέγει ὅτι «ἡ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία ἀρχηγὸν ἑαυτῆς γνωρίζει τὸν βασιλέα»· τοῦτο δὲ αὐτὸ τότε μόνον ἐγένετο, ὅταν ὁ βασιλεὺς αὐτῆς ἦν ὁμόθρησκος μετὰ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. Ἡ ἐξωθεν εὐτυχία τῆς Ἐκκλησίας στενότατα εἶναι συνηνωμένη μετὰ τῆς ἐσωθεν· καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία δύναται πάντοτε νὰ ἔχῃ ἰσχυρὰν ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας· αὕτη δὲ ἡ κινδυνώδης ἐπιρροὴ ἐγένετο κατὰδῆλος, ὅτε οἱ τῆς Συνόδου διέρρηξαν τοὺς δεσμοὺς τοῦ ὅρκου τοὺς δοθέντας παρ' αὐτῶν εἰς τὸν Πατριάρχην ἐπὶ τῆς χειροτονίας των, παρήλλαξαν τὰς ὀνομασίας τὰς χαρακτηρίζουσας τὴν ἀληθεῆ ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ κατεπάτησαν τὰ τῆς ἐνώσεως δόγματα· καὶ ἂν ἐκ πρώτης ἀρχῆς ἡ τοῦ βασιλέως ἐξουσία ἔχῃ τοσαύτην δύναμιν ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν, τί ἄρα ἔσται μετὰ ταῦτα, ὅταν αὕτη διόλου κατακυριεύσῃ ταύτης;—Εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ ἀπαγορεύεται παρὰ Κυρίου νὰ ἐκλέξῃ βασιλέα ἑτερόθρησκον (Δευτερ. ιζ. 14. 15), ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὁμοίως δὲν συγχωρεῖται (Α'. πρὸς Κορινθ. γ. 1. 6)· ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐδέχθη ἐπ' αὐτὴν βασιλέα ἑτερόπιστον· ἡ νέα Σύνοδος, ἡ ἡ Διοίκησις δὲν εἶχε κανένα δικαίωμα νὰ ἐγχειρίσῃ τὴν ἐλληνικὴν Ἐκκλησίαν εἰς μὴ ὀρθόδοξον βασιλέα· κατὰ τοῦτο καὶ ὁ Σουλτάνος

Τ Ο Μ Ο Σ

Τὰ καθήκοντα τοῖς Ἱερεῦσι θεσπίζων.

Ἐπειδὴ ὁ τῆς Ἱερωσύνης βαθμὸς μέγας καὶ ὑψηλὸς καὶ εἶναι, καὶ ἤδη ὡμολόγηται παρὰ τε τῶν θεοπνεύστων ἁγίων Γραφῶν καὶ παρὰ τῶν θεοφόρων Πατέρων δι' αὐτῆς γὰρ ἄνθρωποι ἐνεπιστεύθησαν τὰ ὑπὲρ πάντα λόγον καὶ ἐννοίαν φρικώδη Μυστήρια τῆς θειοτάτης καὶ ἁγιωτάτης ἡμῶν Πιστεως, ἀνθρώπους ῥυπαροὺς καὶ ὅλους ὅλως ὄντας τοῦ προπατορικοῦ πταίσματος καθαίρειν τε καὶ ἀποσιμῆχειν τοῦ ῥύπου, καὶ ἁγίους ἀποτελεῖν, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τῆς παναγίας καὶ ὁμοουσιου Τριάδος διὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, εἰς γάμου τε κοινωνίαν συνάπτειν τοὺς διεστῶτας, ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐκτείνειν καὶ διδόναι τὴν ἴασιν, ἐὰν καθαροὶ ὄντες ὑπὲρ καθαρῶν καὶ ἁγίων εὐχωνται, καὶ (ἵνα τὸ μέγιστον καὶ ὑπερφυέστατον εἴπωμεν) αὐτὸ τὸ πανάγιον καὶ ζωαρχικώτατον σῶμα τοῦ Δεσπότη τῶν ἀπάντων θύειν μελίζοντας καὶ διαμερίζοντας (ὅ τῆς ἀρρήτου συγκαταβάσεως!) ἰδίαις αὐτῶν χερσίν, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν συμμορρομένους τῷ θεῷ φωτί, καὶ θεοὺς κατὰ χάριν ἐκ τῆς μεταλήψεως τοῦ κατὰ φύσιν Θεοῦ γινομένων, καὶ μεταδιδόναι τοῖς πιστοῖς αὐτῶν τῶν παναχράντων καὶ ζωοποιῶν Μυστηρίων, ὡς ἄλλα ἐξαπτέρυγα Σεραφίμ, διὰ τῆς ἱερᾶς λαβίδος τοῦ ὑπερφυοῦς ποτηρίου· ἐπειδὴ τοιοῦτος καὶ τηλικοῦτος ὁ τῆς Ἱερωσύνης βαθμὸς εἶναι, φανερόν γίνεται, ποῖοι ἔπρεπε νὰ ᾔναι οἱ ἱερεῖς κατὰ τὸ πολίτευμα, ἄμμεμπτοι, καθαροί, ἐσχολασμένοι ἀπὸ τῶν ἀλόγων παθῶν διὰ κατάληψιν τῆς ὑπηρεσίας, ἣν τῷ ἀληθινῷ προσφέρουσι Θεῷ. «Σχολάσατε, καὶ γινώτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός», λέγει ὁ Προφητὰνὰξ Δαβὶδ· ἔπρεπε προστακτικῶς νὰ φυλάττωσι τὸν θεῖον ἀμπελῶνα, τὸ πλήρωμα τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, διὰ νὰ ἀποδώσωσι τὸν καρπὸν αὐτοῦ, τουτέστι τὴν τῶν εὐσεβῶν σωτηρίαν, ἵνα μὴ κακοὶ κακῶς ἀπολεσθῶσι καὶ συντόμως εἰπεῖν, ἔπρεπε νὰ διέχωσιν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἄλλοι καθαρώτατοι ἄγγελοι, ὡς ὑπηρεταὶ καὶ λειτουργοὶ τοῦ ὑψίστου Θεοῦ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, κατανοήσαντες ἡμεῖς τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα τῆς ἥς ἐνεπιστεύθημεν λογικῆς ποιμένης διάγον μὲν ὡς διάγει, νουθεσίαν δὲ μήτε δεχόμενον μήτε φυλάττον, ἐὰν φανῇ ὅτι ἐδέχθη, ἵνα

καθισταμένη παρὰ τοῦ βασιλέως ἐκ προσώπων οἷων δῆποτε, κεῖται δὲ καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον τῆς Κυβερνήσεως διαχείρισιν! Ἐστὼ ἄλλὰ διὰ τί καὶ ὧδε παραβαίνονται οἱ κανόνες; διὰ τί ἀποκλείεται τῆς τοῦ ταμείου ἐπιστάσις αὐτός τε ὁ ἐπίσκοπος ὁ μετ' ἐξουσίας διοικῶν τὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπισκοπῆς πράγματα (α) καὶ ὁ οἰκονόμος ἐκάστης ἐκκλησίας; (β).

Ἄρθρ. 82—83. βλ. ἐμπροσθ. ἄρθ. 104.

Κεφ. ΙΑ. ἄρθρ. 84. Ὅλα τὰ ἐντὸς τοῦ Βασιλείου μοναστήρια γίνονται κοινόβια (τοῦτο καὶ ἡ Σύνοδος διέταξε). Πρῶτος τρόπος ἐνεργότατος εἰς διάλυσιν τῶν μοναστηρίων! Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν Ἑλλάδι Μοναχῶν, εἰθισμένοι εἰς εἶον ἰδιόρρυθμον, φρίζουσι πρὸς τὴν ἐξαίφνης ἐπιβαλλομένην ἀκρίβειαν τῆς κοινοβιακῆς τάξεως, καὶ κατὰ μικρὸν διασκορπισθήσονται (γ).

Ἄρθρ. 85. «Ὀλιγώτεροι τῶν 30 μοναχῶν δὲν συνιστῶσι κοινόβιον». Δεύτερος τρόπος τῆς τῶν μοναστηρίων καταστροφῆς. Ὅπου λοιπὸν ὑπάρχουσιν 20 ἢ καὶ 29, τὸ μοναστήριον ἐκεῖνο καταργεῖται, μετοικιζομένων τῶν μοναχῶν εἰς ἄλλο τι πολυανθρωπότερον κοινόβιον! Φιλανθρωποτέρα παρὰ τὴν ἐπιτροπὴν ἀνεδείχθη πρὸς τοῦτο γοῦν ἡ ὑψηλὴ Ἀντιβασιλεία, καταργήσασα μόνον τὰ μοναχοὺς ὀλιγωτέρους ἔχοντα τῶν ἑξ (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. γ. §. 6).

Ἄρθρ. 89. Νεώτερος τοῦ 30 ἔτους ἄδεκτος εἰς τὸν βίον τὸν μοναδικόν. Τρίτος τρόπος γενναιότερος πρὸς ἐξολόθρευσιν τῆς μοναχικῆς πολιτείας. Ἄνθρωποι διατρέψαντες εἰς τὸν κόσμον ἔτη τριάκοντα, δυσκόλως ἔπειτα καὶ σπανίως (ἵνα μὴ λέγωμεν οὐδόλως) ὑπομένουσι τὸν ζυγὸν τῆς ἀρνησικόσμου βιοτῆς καὶ τὴν ἐν κοινοδίῳ μάλιστα ἀσκησιν.

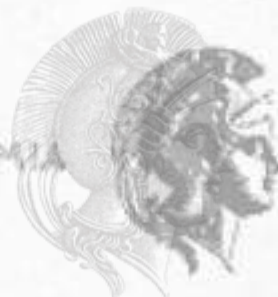
(α) Ἀποστολ. καν. λη, καὶ μα. καὶ τῆς ἐν Ἀντιοχ. κε.

(β) Δ. Συνοδ. καν. κ.

(γ) Ἐνταῦθα νομίζομεν ἀρμόζει τὸ ἀσκητικὸν θεώρημα τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Ἐδέσσης ἐκεῖνο «Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἀεὶ πολεμοῦσιν ἡμᾶς ἐχθροῖς, ὥς τὰ μὲν δυνατὰ καὶ ἐπιτήδεια ἡμῖν τῶν ἀρετῶν κωλύειν, τῶν δὲ ἀδυνάτων καὶ ἀκαίρων πόθον ἡμῖν ἰσχυρὸν ἐμβάλλειν· τοῖς μὲν ἐν ὑποταγῇ προκόπτουσι, τὰ τῶν ἡσυχαστῶν ἔργα πράττειν καταναγκάζουσιν· ἡσυχασταῖς δὲ πάλιν καὶ ἀναχωρηταῖς τοῦ κοινοβιακοῦ κανόνος ἐπιθυμίαν ἐμβάλλουσι. Ταύτῃ δὲ τῇ μεθόδῳ καὶ ἐφ' ἐκάστη ἀρετῇ χρῶνται. Ἄλλ' ἡμεῖς τὰ νοήματα αὐτῶν μὴ ἀγνοήσωμεν, πάντα καλὰ εἰδότες ἐν καιρῷ αὐτῶν καὶ μέτρῳ· ἔμπαλιν δὲ βλαβερά τὰ τε ἄμετρα καὶ ἄκαιρα πάντα» (ἁγ. Θεόδωρ. ἐν τοῖς ρ, ψυχωφελ. κεφαλ. κεφ. ιε. ἐν Φιλοκαλ. Νηπτικ. σελ. 267).

Εἰς τὸ δέκατον ἄρθρον καθορίζονται καὶ τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὰ ὅποια ἡ Σύνοδος δύναται νὰ ἐνεργῇ ἀνεξαρτήτως, ὅμως ὀφείλει νὰ ἀναφέρῃ τὰς πράξεις της εἰς τὴν Διοίκησιν πρὸς ἐπικύρωσιν. Καὶ ἐὰν εἰς αὐτὰς τὰς πράξεις τὰς ἀναφορὰν ἐχούσας πρὸς εὐθείας εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας ἡ Σύνοδος ἐν δύναται ἄλλως πως νὰ πράξῃ, εἰμὴ δι' ἐπικυρώσεως τῆς Διοικήσεως, ἑλληνικῆς ἄρα Ἐκκλησίας οὐ μόνον εἶναι ὑποτελής, ἀλλὰ καὶ δούλη τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν· ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὸ αὐτὸ εἰς τὸ Ναύπλιον, ὅτι ὁ πάπας ἐν Ῥώμῃ. Παρατηρητέον δὲ ὅτι τὸ δέκατον ἄρθρον ὡσχύτως καὶ τὸ δέκατον ἑβδόμον εἰσιν ἐκ διαμέτρου ἐναντία μετὰ τοῦ πρώτου· ἐν τούτῳ μὲν ἐρρέθη ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶναι ἀρχηγὸς ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸ διοικητικὸν μόνον μέρος, ἐνταῦθα δὲ οἰκαιοποιεῖται τοιαύτην ἐξουσίαν, ὥστε νὰ διοικῇ καὶ τὰ ἐσωτερικὰ καὶ τὰ πνευματικά, οἷά εἰσιν ἡ περὶ τῶν δογμάτων διδασκαλία, τὸ εἶδος καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῆς λατρείας, ἡ ἐκτέλεσις τῶν καθηκόντων ἐκάστης τάξεως τοῦ Κλήρου, ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία τοῦ λαοῦ, ἡ Ἐκκλησιαστικὴ πειθαρχία, καὶ τὰ ἑξῆς. Πῶτον δικαίωμα ἔχει ἡ παπικὴ διοίκησις τῆς Ἑλλάδος νὰ ἀποφασίζῃ περὶ τοιούτων πραγμάτων, τὰ ὅποια ἐκ διαμέτρου ἀντίκεινται μετὰ τῶν θρησκευτικῶν αὐτῆς δογμάτων; δὲν δηλοῖ ἄρα τοῦτο ὅτι φανερῶς καταπατεῖ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν;

Δυνάμει δὲ τοῦ ΙΓ'. ἁρθρου περὶ συμμίκτων, τουτέστιν ἀναγομένων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μὴ ἀφορώντων δὲ εἰς τὸ δογματικόν, ἡ Διοίκησις λαμβάνουσα καὶ κατὰ τοῦτο δικαίωμα, ζητεῖ οὐ μόνον νὰ πληροφωρῇται, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐμπροδίζῃ τὰς περὶ τούτων ἀποφάσεις τῆς Συνόδου δι' ἰδίων αὐτῆς δογμάτων· κατὰ τοῦτο δὲ τὸ δικαίωμα ἡ διοίκησις ἐκτείνει καὶ εἰς ἄλλα ἀντικείμενα συμμίκτου εἶδους τὰ ἐν τῷ δεκάτῳ τετάρτῳ ἁρθρῷ διαλαμβάνόμενα. Ἐντεῦθεν δὲ ἔπονται δύο παρατηρήσεις· πρῶτον ἡ διοίκησις τάττει εἰς τὴν διοίκησιν τῶν συμμίκτων τοιαῦτα πράγματα, περὶ τῶν ὁποίων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν καθωρίσθησαν ὅροι καὶ κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ἁγίων Πατέρων· ταῦτα δ' εἰσὶ τὰ ἐν τῷ ιδ'. ἁρθρῷ ἐφεξῆς· Α'. αἱ περὶ τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας διατάξεις· Β'. ἡ σύστασις ἢ διάλυσις τῶν μοναστικῶν καταστημάτων· Γ'. ὁ περιορισμὸς ἢ κατάπτωσις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν καὶ πομπῶν· Δ'. ὁ διορισμὸς εἰς θέσεις Ἐκκλησιαστικὰς καὶ ἡ ἄδεια τῆς χειροτονίας πρεσβυ-

ς). Τί ἄλλο ταῦτα κηρύττουσιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ κλη-
ρος τῆς Ἑλλάδος καὶ τότε καὶ ἐφεξῆς ἐθεώρουν τὴν μεγάλην Ἐκκλη-
σίαν μητέρα τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐκκλησιῶν, καὶ ταύτας ὡς καὶ πρό-
τερον ὑπὸ τὴν πνευματικὴν καὶ κανονικὴν ἐκείνης προεδρίαν εἰσέτι δια-
τελούσας;

Ε) Ἡ τῶν ἐν Μάνη χειροτονηθέντων ἀρχιερέων ἀποκήρυξις (βλ.
Τμήμ. Α. Κεφ. Α. §. η) ἀποδείκνυσιν, ὅτι πάντες οἱ καταδικάσαντες ὡς
παράνομον τὴν πρᾶξιν ἀρχιερεῖς ἐθεώρουν κατὰ τοὺς κανόνας ἀρχιποι-
μενα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην.

ς) Οἱ ὑπὸ τῆς Γ. ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἐκ πέντε ἀρχιερέων συζα-
θεῖσα ἐπιτροπὴ ἐξέδωκε Σχέδιον περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγ-
μάτων εὐταξίας, ἐν ᾧ διακηρύττει λαμπρῶς (ἄρθρ. κγ.) ὅτι «πάντες
ἡμεῖς (οἱ Ἕλληνες) ἐξαιρέτως δὲ οἱ τοῦ Κλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκ-
κλησίας οὐκ ἐγνώρισαν ἄλλην μητέρα, εἰ μὴ τὴν με-
γάλην Ἐκκλησίαν, οὐτ' ἄλλον κυριάρχην, εἰ μὴ τὸν
Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην. Διὰ τοῦτο οὐκ
ἐφείτα ἡμῖν ἀποσπασθῆναι ἀπ' αὐτῆς καὶ ἀποσχιρ-
τῆσαι κτλ. (βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. Γ. §. β—γ).

Ζ) Ὁ ἀοίδιμος Κυβερνήτης τῷ λόγῳ τῆς εὐσεβείας ἐπόμενος καὶ
τὴν δι' ὅλου τοῦ ἀγῶνος ἐκφρασθεῖσαν γνώμην τοῦ ὀρθοδόξου τῶν
Ἑλλήνων ἔθνους ἀποδεχόμενος, ἔγραφε πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἀγαθάγ-
γελον (τῷ 1828) ὅτι «βαθύτατα αἰσθανόμεθα ὅτι ὁ φεί-
λομεν εἰς τὴν θέσιν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ
τῆς Ἱμετέρας Παναγιότητος», καὶ «Μακάριοι ἐσμεν ὅσας
εὐδοκίᾳ ὁ πανάγαθος Θεός, ὥστε νὰ δυνηθῇ ἡ ὑμέτερα Παναγιότης
νὰ γένῃ εἰς ἡμᾶς πρόξενος τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ὀφείλει ὡς
κεφαλὴ τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας εἰς ὅλα τὰ τέκνα τῆς»
(βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. Δ. §. β—γ).

Η) Ὁ αὐτὸς Κυβερνήτης εἶδομεν τί ἔγραφε πρὸς τὸν Πατριάρχην
Κωνσταντῖνον, καὶ ὅπως ἠτοίμαζε καὶ πρέσβυν πρὸς τὸν αὐτὸν Πα-
τριάρχην ἀποστελεῖν συνδιαλεζόμενον περὶ τῆς εὐσταθείας καὶ κατα-
στάσεως τῶν ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς καταλ-
λήλου πνευματικῆς διοικήσεως αὐτῶν (βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. ε. §. δ). Καὶ
οὕτως ἂν ἐγίνετο καὶ ἡ ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησία αὐτοκέφαλος καὶ
αὐτόνομος κατὰ πατριαρχικὴν ἐκ δικαιώματος φιλοτιμίαν, ἀλλὰ πάν-

σ τ ή σ ει εν» ὑπὲρ τῆς φίλης πατρίδος! Ἀλλ' ἐπανάγωμεν ἐπὶ τὸ προ-
 κείμενον. Εἶδομεν διὰ μακρῶν τὴν πρώτην καὶ ἰσχυροτάτην ἀπόδειξιν,
 πῶς ἠδίκησεν ἑαυτὴν ἡ Κωσταντινουπολίτις Σύνοδος, ἀκούσωμεν καὶ
 τὰς λοιπὰς. — « Β' (λέγει) διότι ὤρισε παρὰ τὴν αἵτη-
 σιν τῆς 'Ελλάδος (περὶ τούτου καὶ προεῖπε καὶ πάλιν καὶ πολ-
 λάκις ἐρεῖ, καὶ ἀπαντῶμεν ἐκεῖ). — Γ'. « ἀπήντησεν ἀπρεπέ-
 στατα πρὸς τὴν μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ γρά-
 ψασαν πρὸς αὐτὴν 'Ελλάδα ». Ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς τὸ
 Ἰπσυργικὸν τῆς 'Ελλάδος Συμβούλιον ἱερώτατα καὶ πατρικώτατα
 γράμματα τῆς Συνόδου πρόκεινται τοῖς πᾶσι φανερά (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ.
 ΙΔ). Ποῦ δ' ἐν τούτοις εὔρε καὶ πῶς ἔκρινε τὸ ἀπρεπέστατον ὁ
 τῆς εὐπρεπείας δικαστής, αὐτὸς οἶδεν. — Δ'. « Ἐξύβρισεν (ἡ Σύν-
 οδος) τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καταφρονήσασα καὶ πε-
 ριφρονήσασα (!) τὴν αὐτοῦ αὐτονομίαν, καὶ προ-
 πηλακίσασα τοὺς νόμους αὐτοῦ ». — Πῶς καὶ ταῦτα;
 Ἀλλὰ σύ, ἄνθρωπε, διὰ τοῦ Ἀντιτόμου ἐσπούδασας καὶ τὸ ἔθνος καὶ τοὺς
 θεμελιώδεις αὐτοῦ νόμους προπηλακίσαι· οὐκ ἔστιν ἡ διὰ τοῦ Τόμου
 τὸ ἔθνος ἀσπασαμένη καὶ συνάψασα μετὰ τοῦ πληρώματος τῶν ἐκτὸς
 τοῦ Βασιλείου ὀρθοδόξων, ἧτις ἀπεδέξατο καὶ νυλόγησε τὸ περὶ Ἐκ-
 κλησίας Β'. ἄρθρον τοῦ Συντάγματος· ἀλλὰ καὶ ταῦτα λῆρος παχὺς
 στομάργου γλωσσαλγίας. Ἐπ' ἄλλα μετίωμεν τὰ τῆς τελευταίας ἀπο-
 δείξεως. — Ε'. « Ἐγένετο ὄργανον πολιτικῆς ραδιοур-
 γίας πρὸς βλάβην, πρὸς ὀλεθρον τῆς Ἑλλάδος ». —
 Ἀλλ' ἡ Σύνοδος (ὡς προεῖπεν ἀναφανδὸν ἀνωτέρω) ἐξέδωκε τὸν Τόμον
 κατὰ Σουλτανικὴν ἐπιταγὴν, ὡς Σουλτανικῆς ὄργανον ἐπιβουλῆς· νῦν
 δὲ ταύτην εἰσάγει γενομένην ἄλλης τινὸς ὄργανον ἀωνύμου ραδιοур-
 γίας (ἧς καὶ ἄλλαχοῦ πολλαχοῦ ὁ διπλωματικὸς οὗτος ἀνὴρ μνημο-
 νεύει). Τίς δὲ αὕτη; Τίς ἄλλη, εἰ μὴ ἦν πάνυ πρῶην ὑπενόησεν ἐν τοῖς
 προηγουμένοις ἡ Μαυρέρειος σύνεσις (βλ. ὀπισθ. σελ. 52, 239). Ἐκείνη ἡ
 ἐχθρὰ τῆς Ἑλλάδος πολιτικὴ τά τε ἄλλα τὰ πολλὰ καὶ δεινὰ καὶ τὸν
 Συνοδικὸν ἐρράδιούργησε Τόμον ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς Ἑλλάδος!! Ἀλλὰ πρὸς
 τοιαύτας φρενὸς οἰνοφλυγούσης καὶ γλώσσης « φλογιζομένης ὑπὸ τῆς
 γεέννης » (Ἰακ. γ. 6) φωνὰς οὐδὲ γρὺ πρὸς ἀπάντησιν, μὴ καὶ δόξωμεν
 ἀνταγωνίζεσθαι πρὸς ἄνθρωπον ἀγνώμονα καὶ βάσκανον. Σὺ δ' ἄκουε,
 ἀναγνώστα, καὶ τὸ συμπέρασμα τῶν κατὰ τῆς Συνόδου προεκτεθέντων
 ψόγων. « Ὡστε (λέγει), ἂν νομίσῃ ἡ Σύνοδος ἑαυτὴν παρ' ἡμῶν ἀδι-

ραχυν, ἐν ᾧ τοιαῦται ἄκανθαὶ βλαστάνουσι καὶ εἰς καιρὸν εἰρήνης;) ἀλλ' εἰς τὴν δογματικὴν καὶ τὴν περὶ τὰς ἱερὰς τελετὰς καὶ τὴν ἄλλην τὴν κατὰ τοὺς κεφαλαιώδεις κανόνας διάταξιν τῆς ἐκκλησίας οὐ συνέβη οὐδαμοῦ τῆς Ἑλλάδος οὐδεμία παρανομία· καὶ τοῦτο ὤφειλεν ὁ ὑπομνηματιστής (εἴπερ ὑπάρχει Ἕλληνας ὀρθόδοξος) ὁμολογῆσαι πρὸς τιμὴν τοῦ κλήρου τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ὅταν τις παραβάλη τὰς δι' ὅλου τοῦ πολυχρονίου τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνος συμβάσας τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν ἀταξίας πρὸς ἄλλων ἑτεροδόξων ἐκκλησιαστικῶν ἐν καιρῷ πολέμου γενομένας ἀλλαχοῦ παρανομίας, πάντως ὁμολογήσει, πόσον ἐπενεργεῖ εἰς τὸ ἥθος, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς πολιτικὰς ἀναρχίας, ἢ καθαρὰ καὶ ἀμώμητος διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Τελευταῖον, ὁ ὑπομνηματογράφος ἀναφέρει ὡς ἀνομίαν τὴν ὑπέρβασιν τῶν ἀπ' ἀρχῆς τεταγμένων ὁρίων τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπισκοπῶν. Λανθάνεται· τοιαύτη παράβασις οὐδαμοῦ συνέβη· διότι οὐδ' ἐπίσκοποι κύριοι κατεστάθησαν εἰς τὰς χηρευούσας ἐπισκοπὰς, εἰ μὴ ἀπλοῖ τοποτηρηταί, κυβερνῶντες ἕκαστος κατὰ δύναμιν, ἢ ὅλην, ἢ ὅσον μέρος τῆς ἐπισκοπῆς παρελάμβανεν ἵνα ἐπισατήσῃ πρὸς καιρὸν, μεταξὺ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου πολυειδῶν ταραχῶν. Ἄλλ' ἂν πρὸς τοῦτο ὁ ἀνὴρ ἐσκανδαλίσθη, πῶς διατεθῆσεται διηγούμενος τὴν ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας γενομένην οὐχὶ παράβασιν τινα ὁρίων ἀπλῶς, ἀλλὰ ἀναστάτωσιν καὶ ἀφάντωσιν ἢ χρώδη σύγχυσιν αὐτῶν καὶ μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ὀνομάτων παραμόρφωσιν τῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπῶν; Ὅσον δὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν Μάνην γενομένων περὶ τινὰς ἐπαρχίας παρανομίων, ἀπαντῶμεν ἐφεξῆς.

Σελ. 9—10. Après la mort de l'infortuné **President** etc.

Μετὰ τὸν θάνατον (λέγει) τοῦ Κυβερνήτου «τοῦ δυστυχοῦς!» Δυστυχέστατοι καὶ πανάθλιοι οἱ τοῦ θανάτου αἵτιοι καὶ προδόται (!). ἐκεῖνος δὲ μακάριος καὶ ἀοίδιμος, φονευθεὶς «μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου», καὶ ἤδη ἐν σκηναῖς δικαίων ἀναπαυόμενος. Τὸ ἄθῳον αὐτοῦ αἷμα βοᾷ βέβαια πρὸς Κύριον ἐκ τῆς γῆς, ὡς τὸ τοῦ Ἀβελ· ἀλλὰ καὶ ἡ φιλόπατρις αὐτοῦ ψυχὴ καθικετεύει τὴν θεῖαν εὐσπλαγχνίαν, βοῶσα μετὰ τοῦ Πρωτομάρτυρος «Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην!» Ἄλλ' ἀκούσωμεν καὶ τὰ ἐφεξῆς τοῦ ὑπομνήματος.

«Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυβερνήτου ἡ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀταξία, βοηθουμένη καὶ ὑπὸ τῆς τότε πολιτικῆς ἀναρχίας» — (τοῦ Συν-

ζουσι νόμοι τῶν βασιλέων· ἀλλ' οὐχὶ καινὰ νομοθετοῦντες, συντρέ-
χοντες δὲ τοῖς Κανόσιν» κτλ.

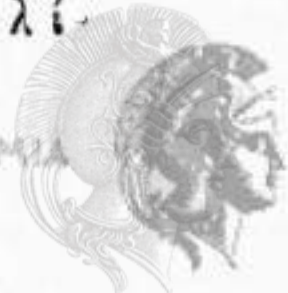
Μᾶς εἶπεν εἰς τὸ ὕστερον (σελ. 30) «ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἀφορίζειν
αὐθαιρέτως δὲν τὸ ἄφινον οἱ Βασιλεῖς εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἐπισκό-
πων καὶ πρεσβυτέρων· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐκώλυν»· καὶ φέρει μαρτυρίαν
ἐκ τῆς Νεαρᾶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἡ ὁποία διατάσσει τί; «Πᾶσι τοῖς ἐ-
πισκόποις καὶ πρεσβυτέροις ἀπαγορεύομεν ἀφορίζειν τινά, — π ρ ἰ ν ἢ ἡ
α ἰ τ ἰ α δ ε ι χ θ ἦ, δ ἰ ἦ ν ο ἰ ἐ κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ο ἰ Κ α ν ό-
ν ε ς τ ο ὗ τ ο γ ε ν έ σ θ α ι κ ε λ ε ύ ο υ σ ι ν». Ὅταν λοιπὸν
κελεύωσιν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ Κανόνες, ἀφορίζουσιν οἱ Ἐπίσκοποι τὸν
ἐνοχὸν ἐκ τῆς ἐκκλησίας· καὶ οἱ Βασιλεῖς δὲν ἐκώλυν. Ἀφορισμὸν δὲ
αὐθαιρέτων (καθὼς λέγει) οὐδέποτε ἀποδέχεται ἡ ὀρθόδοξος
Ἐκκλησία.

Τελευταῖον μᾶς λέγει, ὅτι οἱ Αὐτοκράτορες αθεσπίζοντες τοὺς τοιοῦ-
τους νόμους αὐτογνώμως, τοὺς ἔστελλον εἰς τοὺς Πατρι-
άρχας κυριαρχικῶς» κτλ. Τὸν λέγομεν καὶ ἡμεῖς ὅτι ἀπατᾶται. Ποτὲ οἱ
εὐσεβεῖς Αὐτοκράτορες δὲν ἐθέσπιζον περὶ ἐκκλησιαστικῶν αὐτογνώ-
μως νόμους, καὶ τούτους ἐναντίον τῶν θείων Κανόνων· ἐξ ἐναν-
τίας οἱ αἰοίδιμοι ἐκεῖνοι, ἐθέσπιζον ἀνόμων τάξιν ἐπέχειν τοὺς ἐκκλη-
σιαστικοὺς Κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων ἐπτὰ Συνόδων ἐκτεθέντας, ἢ
βεβαιωθέντας», (ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, δηλαδὴ, καθὼς εἶναι
οἱ κανόνες τῶν τοπικῶν Συνόδων, καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων)· «τῶν
γὰρ προειρημένων ἁγίων Συνόδων τὰ δόγματα καθάπερ τὰς θείας γρα-
φὰς δεχόμεθα»· — καὶ «Δεχόμεθα τὰς ἁγίας ἐπτὰ οἰκουμενικὰς Συν-
όδους, ὡς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον—καὶ οἱ τοῖς Κανόσιν ἐναντιούμενοι
πραγματικοὶ τύποι (διατάγματα καὶ νόμοι βασιλικοὶ) ἄκυροί εἰσι.—
Καὶ «μὴ κατὰ τὰ θεῖα (Βασιλικά) γράμματα ἢ πραγματικοὺς τύπους
τὰ τῶν ὁσιωτάτων Ἐπισκόπων προβαίνειν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας
τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων νομοθετηθέντας— Κατὰ τῶν κανόνων
πραγματικὸν μηδὲν ἰσχύσει. Ὅλα τὰ πραγματικὰ ἀργήσει. Οἱ Κανό-
νες κρατεῖτωσαν» (βλ. Πηδάλ. προλεγ. σελ. ιβ.—ιγ). Ἰδού, τίμιε Πά-
τερ τῆς Διατριβῆς, ὅλαι αἰβάσεις τῶν σχέσεων τῆς ἐκκλησιαστικῆς
πρὸς τὴν πολιτικὴν Ἀρχήν. Τᾶλλα, ὅσα γράφει εἰς τὸ τέλος ἡ δια-
τριβή, τοῦ τὰ χαρίζομεν.

Σ. Ζ.

§. ε. Ἐν τούτοις, ἀναγνώστα, γνωρίζεις πάλιν τὸν ἀλλοδαπὴν καὶ ἀλλόδοξον ἄνθρωπον, καὶ βλέπεις πόσον ἀγωνιῶντα καὶ ἀνφατικὸν προφέρει τὸν λόγον, «ὀνόμασι περιπέττων τὴν μοθηρίαν!» Ὁριμωτάτην προσῆπε καὶ θραδεῖαν γενομένην τὴν ζυγοθήμῃσιν τοῦ περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας σκέμματος· ἀλλ' ἤδη τοῦτο λέγει αχέως μὲν συλληφθέν, ταχέως δ' ἐκτελεσθέν. Ἐπίσης

Ἀυτοκρατορίαν διετήρησαν ἀπαράλλακτα, καὶ Β, διότι εἰς τὸ δεδουλωμένον ἔθνος συνέφερον ἢ συγκέντρωσις τῶν λειποψυχούτων δυνάμεών του (!!) καὶ ἢ ἀπαρχάρακτος διατήρησις, ὡς δογμάτων, καὶ αὐτῶν τῶν ἀπλῶς ἐθίμων» (ἡγουν τῶν κανόνων τῶν Συνοδικῶν!). «Καὶ εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ὅμως ὁ Ὀχρίδος καὶ ὁ Ἰπεκίου διετήρησαν τὴν ἀρχέτυπον αὐτονομίαν ἐκείνην» (πότεν ταύτην λαβόντες; λέγει παρακατιῶν), «τῆς ὁποίας ἵχνη τινὰ διασώζει μέχρι τοῦδε μόνος ὁ Κύπρου, καὶ τῆς ὁποίας, μ' ὅλον ὅτι ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὰς οἰκουμενικὰς Συνόδους, ἀπεστέρησεν ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ καὶ Σουλτανικῷ δόγματι ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως» (ταῦτα λέγει καὶ ὁ τοῦ γαλλικοῦ Ὑπομνήματος συγγραφεύς, ὅστις ἴσως ὁ αὐτὸς ἐδίδαξε καὶ τὸ ἄρθρον τοῦτο τοῦ Σωτήρος, περὶ ὧν καὶ ἀπαντῶμεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ). Ὁ δὲ Σωτὴρ συνεχίζει λέγων «Μόλις ἀνέλαμψεν ἡ ἐλληνικὴ ἐπανάστασις, καὶ ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχιερέων προσταχθεὶς ἀπὸ τὴν Πόρταν — ἀφώρισε καὶ ἐκάθηρεν ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν ἐπαναστασῶν ἐπαρχιῶν» (καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν ἔπρεπεν ἵνα χωρισθῇ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἡ ἐλληνικὴ, ἐκδικουμένη δηλαδὴ τὸν τοιαῦτα προσταχθέντα καὶ μετὰ μικρὸν καὶ αὐτὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος σφαγιασθέντα Πατριάρχην;). Ἀκολούθως δὲ χρονολογήσας καὶ αὐτὸς (ὡς εἰκός!) τὴν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἐξετάζει καὶ στατιστικώτερον τὰ ἐκ τούτου δημόσια καὶ ἐκκλησιαστικὰ κέρδη. Ἰδοὺ (λέγει) ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατείας ἦσαν ἐν τῷ νῦν ἐλληνικῷ κράτει 47 ἀρχιερεῖς· τούτων ἕκαστος ἡ ἑργυρολόγει κατ' ἔτος δέκα χιλιάδας γρόσια τουρκικὰ (πολλοὶ δὲ καὶ 30 χιλιάδας). Ἰδοὺ ἀμέσως (κέρδος) 470 χιλιάδες γροσίων τουρκικῶν, φόρος ἐκκλησιαστικός! ἐν ᾧ κατὰ τὴν νέαν διαίρεσιν τῶν ἐπισκοπῶν ἢ μισθοδοσία τῶν δέκα ἐπισκόπων πρὸς 5 χιλιάδας δραχμὰς τὸν μῆνα (!) φέρει κατ' ἔτος 600 χιλιάδας δραχμὰς! (κρίμα, ὅτι οὐκ ὠλιγοστεύθησαν εἰς 5 μόνους οἱ ἀρχιερεῖς· διότι τότε τὸ δημόσιον ἐκέρδαινε διπλᾶ!). «Ἄλλο κέρδος· οἱ ἀρχιερεῖς ἡγόραζον διὰ πλειοδοσίας (!) τὰς ἐπαρχίας τῶν ἀπ' ὅλα ταῦτα μένει ἀπαλλαγμένη, χάρις τῷ Θεῷ, ἡ Ἐκκλησία μας!» Ἄλλο κέρδος. «Ἡ εἰς ἐπισκοπὰς, ἀρχιεπισκοπὰς καὶ μητροπόλεις διαίρεσις τῶν ἐπισκοπῶν ἦτον ἄλλο λείψανον ἀταξίας τοῦ μεσαιῶνος». Θαυμαστὸν δὲ καὶ ὅπως ὁ ἀρθρογράφος οὐκ ἀπρηρίθμησε λογιστικῶς καὶ τὰ ἐκ τῶν 500 διαλυθέντων μοναστηρίων κέρδη τοῦ δημοσίου! — «Ὅλα αὐτὰ παύουν εἰς τὸ ἐξῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα· καὶ ὁ ἐπίσκοπος τιτλοφορεῖται μόνον σεβασμιώτατος» (καὶ ἐτι δημοτικώτερον ὁ κύριος Ἀργολί-

(καὶ τοῦτο λέγουσιν οἱ Ἐκθέτορες μεγάλην βλάβην τῆς Ἐκκλησίας!). Οὗτος ὁ Κηρουλάριος τὸν Αὐτοκράτορα Ἰσαάκιον τὸν Κομνηνὸν (τὸν ψήφῳ τῆς Γερουσίας καὶ αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου συνεργούντος βασιλεύσαντα), ἐπειδὴ παρὰ τοὺς θείους κανόνας ἐκείνος ἐδήμευσεν εἰσοδήματα καὶ χειμήλια πολλῶν ἱερέων, ἠπειλήσεν ὁ γέρον Πατριάρχης (κρούφην καὶ παράθερμον ὑπ' ὀργῆς ὀπειλήν), ὅτι καταδιβάσει πάλιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ ὡς αὐτὸν ἀνετίθωσιν (ὡς ὁμόψηφος γενόμενος εἰς τὴν αὐτοῦ ἐκλογὴν). Καὶ τότε μὲν ἐξώρισεν τὸν Κηρουλάριον ὁ Ἰσαάκιος· ἐτι δὲ πατριαρχεῖοντα τιμῶν ἐδωρήσατο φορεῖν ἐρυθρὰ ὑποδήματα φέροντα μοργεροκεντήτους αἰτοὺς (ἅπερ οὐκ ἐξ ἡν φορεῖν εἰμὴ τῷ Αὐτοκράτορι)· καὶ εστολιζέτο τὰ ὑποδήματα ὁ πρεσβύτερος ἐπαγαλλόμενος (καθὼς ποτε καὶ ὁ Σωκράτης αἰεὶ τὰς βλαύτας τὰς καινάς). Οὕτω καὶ ἄλλος Πατριάρχης ὕστερον Ἰωάννης ὁ Ἀπρινός, ὁ καὶ Καλέκας, ἐφόρεσε τοῦτο τὸ καλλιστεῖον τῶν ἐρυθρῶν υποδημάτων, τοῦ βασιλεως κακείνῳ χαρισμένου (διότι πῶς ἡδύνατο φορεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ βασιλικὸν παράσημον;) (α). Τοῦ δ' οὖν Κηρουλαρίου τὴν βασιλικὴν ὑπόδεσιν, καὶ τῆς πατριαρχικῆς μὲν ἐμβριθείας καὶ σεμνότητος ἀναξίαν καὶ πάντῃ νεανικὴν, ἀλλ' ὅμως οὐ χωρὶς δικαίας αἰτίας ἐκφωνηθεῖσαν ἀπειλήν, ἄρπασαντες οἱ νεώτεροι μάλιστα συκοφάνται τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (ὧν τοὺς λόγους ἀνεμάσθησε καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ), διέβαλον τὸν Κηρουλάριον ὡς μοναρχεῖοντα παπικώτερον! ἀπαράλλακτα ποιοῦντες, ὡς καὶ ἄν τινα τῶν νῦν ἐπισήμων Ἀρχιεπισκόπων τῶν μεγίστων πόλεων τῆς Εὐρώπης διαβάλλῃ τις ὡς ἀνταρτικὸν καὶ βασιλεῖοντα, διότι

(α) Οἱ τοῦτο τὸ βραβεῖον εἰς τοὺς δύο τούτους μόνους Πατριάρχας χαρισάμενοι Αὐτοκράτορες ἐνόμιζον, ὡς φαίνεται, ἀληθινὸν καὶ τὸ πολὺ πρότερον ἤδη πεπλασμένον ἐν τῇ Ῥώμῃ ψευδοθέσπισμα τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου, ἐν ᾧ καὶ τῇ Ῥώμῃ ἐδόθη φορεῖν κοκκοβαφὴ πέδιλα κτλ. Τὸν μέγαν οὖν Κωνσταντῖνον καὶ αὐτοὶ μιμούμενοι δῆθεν ἐχαρίσαντο καὶ εἰς τὸν τῆς νέας Ῥώμης τοῦτο τὸ προνόμιον, ὅπερ ὅμως οὐτ' ἄλλος τις ἔδωκε τῶν Αὐτοκρατόρων, οὔτε ἄλλοι παρὰ τοὺς δύο τούτους πατριάρχας ἐφόρεταν, ὡς ἀνόκειον. Ὅθεν καὶ ὁ ἱερός Βαλσαμών, ἐτὸν δὲ Κωνσταντινουπόλεως (λέγει) βλέπων μηδενὶ τῶν προνομίων τοῦ πάπα κατακεκοσμημένον· οὔτε γὰρ τῇ τῆς βασιλείας λώρῳ (κατὰ τὸ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου νομιζόμενον θέσπισμα) καταστέφεται, οὔτε κοκκοβαφεῖς πεδίλους κατὰ τὸ τυπωθὲν θεατρίζεται κτλ. Βλ. Σκμ. Μελετ. α, ἐν *Leuclat. Jus Crueso-rom.* I. VII. p. 164. Σημ. Ἐκδ.

τέρων καὶ διακόνων κτλ. καὶ οἱ ἀφωρωντες νόμοι εἰς τὰ κατὰ τοὺς γάμους· ταῦτα δὲν δύνανται νὰ ἐκτελῶνται καὶ ἄνευ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας· — Δεύτερον ἡ διοίκησις ἀναλαμβάνει τοιαῦτα πράγματα, εἰς τὰ ὅποια οὐδὲ πρέπει νὰ ἔχη κάμμίαν μετοχήν, καὶ μάλιστα καθὼς διοίκησις ἐτερόθρησκος· ἐκ τῶν ἀνωτέρω λοιπῶν ῥηθειῶν διαταγῶν φαίνεται ἀριδῆλως, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ διοίκησις ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν νὰ ἐπιφέρῃ φοβεράς μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν· τοῦτο δὲ αὐτὸ δὲν καθιστᾷ τάχα αὐτὴν ἀντιπράττουσαν ὡς πρὸς τὴν προκήρυξιν ἐκείνην, ἣν ἐξέδωκεν αὐτὴ ἐπὶ τῆς ἀναβάσειώς της εἰς τὴν Ἑλληνικὴν βασιλείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέσχετο προστασίαν τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας; Ὁ δὲ περιορισμὸς ἢ ἡ κατάργησις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν, τάξεων καὶ ἐορτῶν δηλοῖ τάχα προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ἐξ ἐναντίας φανεράν ἐπιβουλήν κατὰ τῆς ἀρχαιότητος τῆς χριστιανικῆς πίστεως; Ἡ Διοίκησις λέγει ὅτι σκοπεύει νὰ κάμῃ μεταβολὰς μόνον εἰς ἐκείνας τὰς τελετάς, τὰς μὴ ἀναγομένας εἰς τὸ οὐσιῶδες τῆς λατρείας, ἀλλ' αὐτὴ πῶς δύναται νὰ γνωρίσῃ ποῖον εἶναι τὸ κατὰ τὴν θρησκείαν οὐσιῶδες καὶ ποῖον τὸ ἐπουσιῶδες; ἔχουσα ὅμως ἐν ταύτῃ τῇ ὑποθέσει μόνον λίθον βάσανον τὸν παπισμὸν δύναται καὶ αὐτὰς τὰς σωτηριώδεις διατυπώσεις νὰ εὕρῃ ἀλυσιτελεῖς, ὡς ἐναντίας καὶ μὴ συμφωνούσας μετὰ αὐτῆς παπικὸν φρόνημα. Τὸ δὲ φρονιμώτερον, τὸ ὁποῖον δέον νὰ κάμῃ ἡ Διοίκησις εἶναι αὐτὸ, τὸ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν πρώτην εὐταξίαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν κατ' ἐκεῖνα τὰ ἱερὰ βιβλία, ἅτινα αὐτὴ ἀρχαιοθὲν διεφύλαξε, καὶ νὰ μὴ συμφέρηται ἄνευ τινὸς ἀνάγκης εἰς ἱερὰ πράγματα ὡς κοσμικὴ ἐτερόθρησκος διοίκησις.

Τὸ 19. ἄρθρον δὲν περιέχει ἄλλο εἰμὴ τὴν, ἣν λαμβάνει ἡ Διοίκησις, προφύλαξιν πρὸς διατήρησιν τῆς ἀπεριορίστου αὐτῆς ἐξουσίας ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Κηρύττουσα αὐτὴ τὸ ἀνεξάρτητον δῆθεν ταύτης, βλέπει μὲν ὅτι κατεδούλωσεν ὑπερμέτρως ταύτην, προβλέπει δὲ καὶ ὅτι δύνανται νὰ εὐρεθῶσι τοιοῦτοι ζηλωταὶ τῆς εὐσεβείας, ὥστε νὰ ἀποτινάξωσι τὸν νέον αὐτὸν ἀφόρητον ζυγὸν τῆς δουλείας, καὶ ἐπὶ τούτῳ νὰ γράψωσι καὶ νὰ ζητήσωσι συμβουλὴν καὶ προστασίαν ἔξω τῶν ὁρίων τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἀπεμποδίζει πᾶσαν ἀλληλογραφίαν καὶ ἄλλην ἄμεσον σχέσιν μετ' ἐξωτερικὰς κοσμικὰς ἢ Ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς, οὐ μόνον τῆς Συνόδου, ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ κλήρου.

Εἰς τὸ 22 ἄρθρον ἡ Διοίκησις οἰκειοποιεῖται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ

ἐώλυντο ἀποβάντας καὶ τροπολογίας χρήζοντας αὐστηροὺς ἐκεῖνους κανόνας τοὺς Ἀποστολικούς. Καὶ ἄλλο δὲ πρὸς τούτοις ἐφώ-
 ρασαν οἱ καχύποπτοι, μήπως ἐτυρεύετο καὶ κατὰ τῶν Ἀρχιερέων ὅ,τι
 καὶ κατὰ τῶν μοναχῶν! Οἱ ὀλίγοι Ἀρχιερεῖς εὐκόλως ἀπεσβέννυντο,
 καὶ ἡ αὐτόνομος Ἐκκλησία τοῦ Βασιλείου ἐγκαίρως καὶ ὠρίμως
 μετεπλάττετο εἰς πρεσβυτεριανήν. Πρὸς ταύτην δὲ τὴν ὑπο-
 ψία ἔδωκεν ἀφορμὴν καὶ ἡ τῶν τίτλων τῶν Μητροπολιτῶν καὶ
 Ἀρχιεπισκόπων δημοκρατικὴ καὶ αὐτόχρημα καθινίζουσα κα-
 τάβησις, καὶ τινῶν ἐλευθεροφρόνων λογιωτάτων προπαρασκευαστικὰ
 θεωρήματα, ἐκδιδόμενα κατὰ καιροὺς διὰ τῆς ἐφημερίδος τῆς ἀνα-
 σεσυρμένης Ἀθηναίας! Καὶ τρίτον δὲ προσέθηκαν οἱ καχύ-
 ποπτοι, ὅτι καὶ ἡ πρὸς νέων Ἐπισκόπων χειροτονίαν ἀντίστασις, ἣν καὶ
 πρότερον καὶ ἐπὶ τῆς Ρίζικῆς Γραμματείας ἔδειζάν τινες (καὶ μάλιστα
 Σκαρλάτος ὁ Βυζάντιος, ἀντιστὰς παρρησίᾳ πρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς
 Ἐπικρατείας, καὶ διὰ τοῦτο δυστυχήσας, καθὼς διηγεῖται τὸ Ἰπομνημα),
 αὕτη (λέγω) ἡ ἀρρένωπὸς ἀντίστασις οὐ προῆλθεν ἀπὸ ζήλου κανονικοῦ,
 ἀλλ' ἀπὸ φόβου καὶ δειλίας, μήπως χειροτονιθέντων νέων Ἐπισκόπων
 εἰς πλειοτέρας παρὰ δέκα ἐπισκοπὰς, ἀκυρωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ τὸ
 Καταστατικόν, καὶ ἔπειτα, μιᾶς χαλάστρας γενομένης, εἴποντο καὶ
 ἄλλαι, καὶ κατέπιπτε, τέλος, ὁ πύργος οὗτος τῆς Χαλάνης, «ὃ ἐπι-
 πόλλ' ἐμόγησαν», καὶ τοσαύτας νύκτας ἡγρύπνησαν οἱ πεφωτισμέ-
 νοι Σχεδιογράφοι καὶ Γραμματεῖς! Ταῦτα λέγουσιν οἱ φιλύποπτοι,
 πλὴν ἡμεῖς ἀκούσωμεν καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ Ἰπομνήματος. «Οἱ ἄνδρες
 ἀντέστησαν πρὸς νέων ἐπισκόπων χειροτονίαν, τὸ μὲν ἵνα διατηρῇται
 ἡ τοῦ χαρακτῆρος ἀξιοπρέπεια» — τὸ δέ; — «τὸ δὲ (λέγει) καὶ, ἵνα
 μὴ προσβληθῇ τὸ μάλιστα οὐσιῶδες τοῦ Πατρι-
 ἀρχου προνόμιον τὸ περὶ τὴν ἐκδοσιν τῆς χειρο-
 τονίας»!

Εὖγε, τρίσευγε, χαριέστατε καὶ μελιχρὲ Ἰπομνηματογράφε! ὁμο-
 λογεῖς λοιπὸν διαρρήδην, ὅτι καὶ μεθ' ἣν ἱστορίσας ἐθνικήν, ἀρ-
 χιερατικήν, Συνοδικήν, Βασιλικήν διακήρυξιν τῆς ἐκ-
 κλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, σώζεται πάλιν ἄχραντον καὶ
 ἄθικτον τὸ μάλιστα οὐσιῶδες τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου προνόμιον, τὸ
 περὶ τὴν ἐκδοσιν τῆς χειροτονίας τῶν Ἀρχιερέων τῆς Ἑλλάδος! Τοι-
 οὔτό τι δικαίωμα τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου ὡμολόγησας σιωπηλῶς
 καὶ τὸ περὶ τοῦ θείου μύρου, περὶ οὗ προεῖπας ὀλίγον ἀνωτέρω. Καὶ

παραχάκτου τῆς δογματικῆς ἐνότητος, καὶ τὰ παρὰ πασῶν τῶν ὀρθοδόξων ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν ἀνέκαθεν πρεσβεύόμενα». Ὁ λόγος ἀπῆται μᾶλλον «κατὰ τὰ παρὰ τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας πρεσβεύόμενα». Ἄλλ' οἱ συντάκται τοῦ Ἄρθρου προείλοντο πάσας μᾶλλον τὰς ὀρθοδόξους ἀνατολικὰς Ἐκκλησίας ἀπαριθμῆσαι, ἀποφύγοντες τὸ μόναδικὸν καὶ ἐνιαῖον τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, ὡς ἀντιλέγον πρὸς τήν, ἣν ἐφύτευον, διαίρεσιν (βλ. καὶ Ἀπισθ. σελ. 59).

Ἄρθρ. 2. Ἀντιβαίνει καὶ τοῦτο πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τριπλῶς. α) Διότι ἀποδίδωσι τὴν ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖρας Συνόδου τοπικῆς. Ἡ ὑπερτάτη Ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ἀπόκειται εἰς μόνην τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ταύτην παριστῶσαν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἥτις ἐστὶν ὁ ὑπέρτατος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων δικαστής. Αἱ δὲ κατὰ τόπους ἐκκλησιαστικαὶ Κυβερνήσεις ὑπόκεινται εἰς τοὺς κειμένους θείους ὅρους καὶ κανόνας τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλως ἢ ἐν τῇ Ἑλλάδι Σύνοδος ἐκπίπτει εἰς τὴν παπικὴν μοναρχίαν, μηδὲν ἐκείνης διαφέρουσα, εἰμὴ κατὰ τὸν πενταδικὸν τῶν ἐπισκόπων ἀριθμόν. β) Διότι αὕτη ἡ ὑπερτάτη Ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία, συνάμα μετ' αὐτῆς τῆς ἐν χερσὶν αὐτὴν ἀποκειμένην περιφερούσης Συνόδου, καθυποτάσσεται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βασιλέως· ὥστε ὁ Βασιλεὺς

πάσης ἄλλης ἐξουσίας, κτλ. Ὡστε τὸ ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ φαίνεται, ὅτι καθυποιάττει εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας βασιλέα καὶ τὸ «ἀνεξάρτητον ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐξουσίας (πλὴν δηλαδὴ τῆς βασιλικῆς), καὶ αὐτὴν τὴν δογματικὴν πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας ἐνότητα (ὅσον ἄλλως ἀπαραχάρακτον αὐτὴν φυλαχθησομένην ὁμολογεῖ! Φυλάττεται τοιαύτη, ἐφ' ὅσον ἂν θέλῃ ὁ ἀρχηγός). Ἡ ἐν τῷ ἄρθρῳ παρασιώπησις καὶ ἀποκοπὴ τοῦ ἐν τοῖς Πρωτοκόλλοις ἀνωμολογημένου περιορισμοῦ (τοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντιβαίνει εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας) ἀποδείκνυσιν ὑποπτον καὶ ὑποulon καὶ αὐτὴν τὴν περὶ τὴν τάξιν τῆς συνθέσεως ἀντιστροφὴν, ἥτις καθ' ἑαυτὴν παρίστησι τὸ νόημα στρεβλόν. Ἐὰν δὲ προστεθῇ καὶ ἡ ἐν τῷ 9 καὶ 10 ἄρθρῳ κηρυττομένη εἰς τὰ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐπέμβασις τῆς ἐξουσίας, τότε φαίνεται λαμπρῶς ποίαν ἔχει πλέον ἢ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία θεδαίαν ἀσφάλειαν περὶ τὴν ἀπαραχάρακτον διαφύλαξιν τῆς πρὸς τὰς ἄλλας ὁμοδόξους Ἐκκλησίας δογματικῆς ἐνότητος.

χώρας τῆς Ἑλλάδος, αὗται παρεβλέφθησαν πάλιν ὑποκειμέναι πνευματικῶς εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα· διότι οὐκ ἐκρίθησαν ἄξιοι τῆς ἰδίας αὐτονομίας!) «ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους ἐπισκόπους καὶ ἀρχιεπισκόπους τοῦ Βασιλείου» (ἤγουν ὅλους τοὺς ἐν τῷ Βασιλείῳ παρατυχόντας, καὶ κανονικοὺς, ἔχοντας ἐπισκοπὰς, καὶ μὴ κανονικοὺς, τουτέστιν ἐπήλυδας καὶ πρόσφυγας, μὴτ' ἐπισκοπὰς ἔχοντας, μήτε ἄλλο μὴδὲν δικαίωμα περὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, τινὰς δὲ καὶ πολὺ μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ ἀγῶνος ὕστερον ἐπεισπεσόντας, οἷον τὸν πρῶτον Ἡλιοῦ πόλεως Ἄνθιμον, τὸν πρῶτον Σηλυβρίας Μαχάριον, τὸν πρῶτον Ἐλασσῶνος Σαμουήλ, τὸν Χίου, τὸν Βελιγραδίου, κτλ. διότι ἐχρειάζετο ὄχλος ἐπισκόπων εἰς τὴν, ὡς ὀφόμεθα ἐφεξῆς, ἀλλόκοτον καὶ εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Ἐκκλησίας μοναδικὴν ταύτην σύνοδον!) αὗτοι δὲ συνῆλθον εἰς Ναυπλίαν, συνελεύσεως γενομένης ἐξεπίτηδες» (καὶ εἰς ἐπισημώτατον τόπον, τὸ γραφεῖον τοῦ Γραμματέως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν!) «ἐν ἔτει 1833, μηνὶ Ἰουλίῳ 15/27!» (Οἱμοι τῆς διπλαρίθμου ταύτης ἡμέρας, τῆς ἀρχεκάκου καὶ ἀποφράδος! ἀπόλοιτο ἐκ τῆς τῶν αἰώνων σειρᾶς!), «ἀνέφερεν εἰς τοὺς ἐπισκόπους ἡ Ἀντιβασιλεία διὰ τοῦ κυρίου Τρικούπη, Γραμματέως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἔχοντος συμπαραστῶτας καὶ τοὺς δύο τῆς Γραμματείας συμβούλους» (τοὺς Κ. Κ. Σχινᾶν καὶ Σκαρλάτον), «τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πρότασιν» (τουτέστι τὴν περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας διακήρυξιν, καὶ τὴν διοικητικῆς Συνόδου σύστασιν) «ἀπλούστατα ἐκπεφρασμένην!» (Ἀπλούστατα καὶ συντομώτατα! καταλαμβάνομεν τοῦτο, διότι ποῦ συνέφερεν ἡ ἀκριβοὺς αὐτῆς διασάφησις καὶ ἐκθεσις κατ' ἄρθρα καὶ κεφάλαια, ὅποια ὕστερον ἐξήστραψεν ἐξαίφνης εἰς τὸ Καταστατικὸν! Ἐχεις, ἀναγνώστα, ταύτην τὴν ἀπλουστάτην ἐκφρασιν γλαφυρῶς ἐκδεδομένην ἐν τῇ τῆς Κυβερνήσεως Ἐφημερίδι 1833. Ἀριθ. 23. σελ. 174. Ὅπου μανθάνεις καὶ ὅτι ὁ Κ. Τρικούπης ὁ Γραμματεὺς μετὰ τῶν δύο ῥηθέντων συμβούλων ἦσαν «ἤδη καὶ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος ὠνομασμένοι ἐπιτροπὴ τῶν δύο συνδιαλέξεων τῶν συγκροτηθησομένων μετὰ τῶν συγκαληθέντων καὶ προσκληθέντων» (διότι ἀμφότεραι γράφονται ἀπαρχαλλάκτως αἱ μετοχαὶ) «μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων, ἐπισκόπων τοῦ Κράτους». — Ποίας δὲ συνδιαλέξεις συνεκρότησαν ἡ ἐπιτροπὴ καὶ ἡ ὁμήγυρις; οὐδεμίαν βλέπομεν οὐδαμοῦ ἐκδεδομένην, οὔτε τὸ ὑπόμνημα ἱστορεῖ· καὶ φαίνεται ὅτι συνεφώνησαν ἀμφότερα τὰ μέρη εὐκολώτατα· διότι ἀμφότερα ἐπραγματεύοντο περὶ

στήρια (καθὼς ἤδη γίνεται συνήθως εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐναντίον τοῦ ς, τῆς Β. Οἴκουμ. καὶ τῶν κ, λς, ρε τῆς ἐν Καρθαγένῃ κτλ. καὶ αὐτῶν τῶν Βασιλικῶν διαταγῶν (α)). Ἄν δέ τις ἢ ἀρχιερεὺς, ἢ ἱερεὺς ἔχη πρᾶγμα πρὸς κοσμικόν, δικάζεται εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια· καὶ τοῦτο μὲν εἴθισται καὶ ἀλλαχοῦ (διότι προτιμᾶται τὸ δικαίωμα τῆς κοσμικῆς καταστάσεως παρὰ τὸν χαρακτῆρα τὸν ἐκκλησιαστικόν, καὶ αὐτὸς ὁ ἐνάγων ὑπάρχει ἐκκλησιαστικός). Ἄν δὲ δίκης ἐγκληματικῆς ὑπαίτιος ὁ ἐκκλησιαστικός γένηται καὶ ἐξελεγχθῇ, καταδικάζεται καὶ ἀπ' εὐθείας εἰς θάνατον, καὶ ἐν δικαστηρίοις, ἂν τύχῃ, στρατιωτικοῖς, φέρων ἔτι τὸ ὄνομα καὶ τὸν χαρακτῆρα τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἐναντίον τῶν ἀνέκαθεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ νενομοθετημένων· ἡ δὲ Σύνοδος ἐν τούτοις οὐδὲν ἔχει δικαίωμα, οὐδὲ γοῦν, ὅσον προλαβοῦσα τὴν δημοσίαν ἀνάγνωσιν τῆς καταδίκης ἀπογυμνῶσαι τὸν ἔνοχον τοῦ ἀξιώματος τῆς ἱερωσύνης, πρὶν ἢ μετ' αὐτοῦ συγκαταδικασθῇ (ταῦτα ἐναντιοῦνται καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ αὐτοκρατορικὰ διατάγματα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τοῦ Ἡρακλείου, Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογενήτου, κτλ. (β)).

Ἄρθρ. 22. Ἡ Σύνοδος συντάττει, καὶ ἡ κυβέρνησις (ἂν θέλῃ) ἐγκρίνει διατάξεις ἀφορώσας τὴν Ἐκκλησίαν, αἵτινες, τέλος, ἀνέγονται καὶ εἰς νόμον. Αἱ διατάξεις, ἀδιόριστοι! (σύμφωνοι πρὸς τοὺς θείους κανόνας, ἢ οὐ;). Ὅτι κρίνῃ καλὸν ἡ Σύνοδος, νομοθετεῖ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, αὐτεξουσίως καινοτομοῦσα! καὶ (ὅταν θέλῃ) διατάσσει τούτων ἢ ἐκείνων τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ἢ ἐθίμων τὴν κατάργησιν! Οὕτω διέταξε τὰ περὶ τῶν γάμων, πρὸς ἃ μάλιστα τὸ ἄρθρον ἀποσκοπεῖ (βλ. Καταστατ. ἄρθ. 15 ἐν Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. η).

Ἄρθρον 23. Μεταξὺ τῶν, ὅσα (πάντως ἐκκλησιαστικὰ καὶ θρησκευτικὰ) προβάλλει ἡ Κυβέρνησις εἰς τὴν σκέψιν τῆς Συνόδου, ἴσως εὐρεθήσονται (τυχόν) κατὰ καιροὺς καὶ τινα τοιαῦτα, περὶ ὧν αὐτὴ μὲν ἀμέσως ἡ Σύνοδος συστέλλεται διατάξαι, γνωμοδοτήσει δὲ ὁμῶς ἰδίως πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τὰ ἀρέσκοντα, κακείνη περὶ τούτων ἀφόδως νομοθετήσει. Οὕτως ἐθέσπισε τὰ περὶ καταστροφῆς τῶν μοναστηρίων κατὰ γνωμοδότησιν τῆς Συνόδου,

(α) Βλ. Bingham Origin. Eccles. Libr. V. c. 2. pag. 218—226.

(β) Βλ. Leunclav. Jus Graecor. T. 1. p. 72, 73, 250. ὅπου καὶ τὰ ὑπομνήματα τοῦ Πατριάρχ. Ἀλεξίου [Βλ. καὶ Τμήμ. Β. Κεφ. ΙΕ. σελ. 644, 683].

τινων τῆς Πίστεως μυστηρίων)· περὶ θεσμῶν ἁγίων καὶ Συνίδων Οἴκου-
 ενικῶν καὶ θεοφόρων Πατέρων καὶ καθόλου περὶ δικαιώματος τῆς
 ὀρθοδόξου ἐκκλησίας πολλαχοῦ διαλαμβάνει. Ἐπειδὴ δὲ ταύτην κο-
 μικίζει καὶ περιφρονεῖ καὶ σατυρίζει (ὡς φανήσεται ἐφεξῆς) ἡ συγ-
 γραφὴ αὕτη, παρομοιάζει τὴν πρὸ 20 περίπου ἐνιαυτῶν κατὰ τῆς
 ἡμῶν ἐκκλησίας ἐκδοθεῖσαν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα διασκορπισθεῖσαν
 ησυχαστικὴν ἐκείνην Τάργαν τῆς Πίστεως, ἣν κατέκαυσαν
 αἰδήμως ἐν Κωνσταντινουπόλει (α). Ἀλλὰ σύ, ὦ βέλτιστε, μὴ φοβοῦ
 περὶ τῆς βίβλου τῆς σῆς, ὡς τοιούτου γήινου πυρὸς παρανάλωμα ἐσο-
 μένης· ἄλλο πῦρ φοβητέον, τὸ τῆς ἐσχάτης ἐκείνης ἡμέρας, ἐν ᾗ
 ἐκάστου τὸ ἔργον ὁποῖον ἐστὶ τὸ πῦρ δοκιμάσει,
 εἴτε χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ λίθους τιμίους,
 εἴτε ξύλα καὶ χόρτον καὶ καλάμην ὥκοδόμησεν
 — τότε τοίνυν εἴ τις τὸ ἔργον μένει, μισθὸν
 λήψεται, εἴ τις τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημι-
 ωθήσεται» (β)· ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

§. ιγ. Ἀκολούθως ἀπολογεῖται περὶ τῆς βραδύτητος τῆς ἐκδόσεως
 τοῦ συγγράμματος. Διηγεῖται ἀκριβῶς πότε ἤρξατο γράφειν,
 ὅτι «περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουνίου τοῦ αἰῶνα» (ἦτοι μετὰ
 ἔτος ἐν περίπου ἀφ' οὗ ὁ Συνοδικὸς τόμος ἐξεδόθη ἐν Κωνσταντινου-
 πόλει, καὶ κομισθεὶς ἐν Ἀθήναις μετὰ λαμπρᾶς ἐθησαυρίσθη ὑποδοχῆς).
 «Καὶ πρόθεσιν μὲν εἶχεν (ὡς φησὶν) ἵνα περιορισθῇ εἰς τὰ
 πρὸ τῆς ἀναλύσεως τοῦ Τόμου γεγραμμένα» (περὶ ὧν ἐν τοῖς
 ἐξῆς). «Ἀλλὰ κατόπιν (λέγει) καὶ ταύτην τὴν ἀνάλυσιν ἐνόμισεν ἀναγ-
 καίαν» (ἴσως κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Ἀριστοτέλους Ἀναλυτικῶν
 προτέρων καὶ Ἀναλυτικῶν ὑστέρων). Χαρίεσσα δέ πως
 ἡ τοιαύτη σημείωσις τῆς τοῦ συγγράμματος γενεῆς· συντε-
 λοῦσι δὲ καὶ ἄλλως οἱ τοιοῦτοι χρονικοὶ διορισμοὶ καὶ πρὸς σύστασιν
 τῆς περὶ τὸ σύνταγμα σπουδῆς τοῦ συγγραφέως καὶ πρὸς τὴν ἀκρι-
 βειαν τῶν ιστορουμένων. Οὕτω καὶ Θουκυδίδης ἐδήλωσεν ἐν τῷ προοι-
 μίῳ πότε ἐπεχείρησε συγγράφειν τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων
 καὶ Ἀθηναίων, «ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου». Ὡς δ' ὁ
 φιλαλήθης ἐκεῖνος ιστορικὸς ἀπὸ πάντων καὶ τισι· δυσχερεῖαις περὶ τὴν

(α) Βλ. Δοσίθ. Περὶ τῶν Ἱεροσολ. Πατριαρχ. ΙΑ. ιε. σελ. 4477.

(β) Α. Κορ. γ. 12—15.

Ἀρκοῦσι ταῦτα πρὸς ἐπίκρισιν τῆς Ἐκθέσεως. Τὰ λοιπὰ τὰ μέχρι τέλους παρατρέχοντες, ὡς μνημονευθέντα τὰ πλεῖστα ἐν τῇ προλαβούσῃ τοῦ Συντάγματος θεωρία. Ἐν μόνον ἡ δύω σημειοῦμεν ἔτι παροδικῶς. Γνωμοδοτεῖ περὶ κυριαρχίας τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας (σελ. 150) «διότι (λέγει) ἔκρινε πάντα ἀσύμφορον καὶ ἐπικίνδυνον διὰ πολλοὺς καὶ ἰσχυροὺς λόγους (οὓς ὁμῶς ἐσιώπησε) τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς! — Ἐφοβήθη (καθὼς φαίνεται), μήπως καὶ ὁ καθ' ἑκάστον ἔτος ἀλλασσόμενος πρόεδρος τῆς ἱερᾶς τοῦ Βασιλείου Συνόδου μεταμορφωθῇ ἐξαίφνης εἰς τρικώρωνον Πάπαν, καὶ καταστήσῃ τὴν Ναυπλίαν ἄλλον κοσμοκράτορα λόφον Βατικανόν! Διὰ τοῦτο προστίθουσιν ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ κεῖνο τὸ περὶ τῆς παπικῆς κοσμαρχίας ὑπὸ τῶν νεωτέρων νομοδιδασκάλων κροτούμενον ἀπόφθεγμα· «Κράτος ἐν κράτει ἀνεξάρτητον δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς ἐπιβλαβερᾶς τῆς συγκρούσεως»! Ἐφεξῆς δὲ προσεπιφέρει καὶ ὅτι, «Ἄν ὁ τέλειος χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἐπικρατείας εἶναι κακόν, δὲν εἶναι ὁμῶς καλὸν οὔτε ἡ τελεία ὑπεροχὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς Κοσμικῆς ἀρχῆς, ὅ ἐστιν ἡ ὑποταγὴ ταύτης ὑπ' ἐκείνην, ἡ λεγομένη θεοκρατία». Ταῦτα γνωμοδοτοῦσι τὰ τέκνα τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, βλασφημοῦντα κατ' αὐτῆς τῆς ἰδίας αὐτῶν μητρός, ἣτις αἰετοῦ ποτε δετήρησεν ἐκείνην τοῦ αἰωνίου αὐτῆς νυμφίου τὴν ἐντολὴν «ἡ ἐμὴ ἐξουσία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»· ἣτις πάντοτε διατάσσει τὰ τοῦ χριστοκήρυκος αὐτῆς νομοθέτου «πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω»! καὶ ταῦτα μετὰ τοῦ Χρυσορρήμονος αὐτῆς ἱεράρχου πλατύτερον ἐρμηνεύει, λέγοντος «πᾶσι ταῦτα διατάττεται, καὶ ἱερεῦσι καὶ μοναχοῖς, οὐχὶ βιωτικοῖς μόνον! — «Πᾶσα ψυχὴ», καὶ ἂν ἀπόστολος ᾦς, καὶ ἂν εὐαγγελιστὴς, καὶ ἂν προφήτης, καὶ ἂν ὅστις οὖν· οὐδὲ γὰρ ἀνατρέπει τὴν ἐν ἐσέβειαν αὐτῇ ὑποταγὴν» (α). ἣτις, τελευταῖον, καὶ διὰ τῶν Ἀποστολικῶν καὶ διὰ τῶν Συνοδικῶν ἀγίων θεσμῶν ἀπογυμνοῖ τῆς

(α) Χρυσόστομ. Ὁμιλ. χγ. εἰς Ῥωμ. ιγ.

ουσιν οἱ Ἀρχιερεῖς πρῶτον μὲν τὸν Βασιλέα, δεύτερον δὲ τὴν ἱερὰν Σύ-
 οδον, λέγοντες «Ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε, τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου,
 ἣν χάρισαι» κτλ. (Κατασ. ἄρθρ. 24. βλ. Τμήμ. Β. σελ. 183). Φαίνε-
 ται λοιπὸν ἐκ τούτων, α) ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως ὀφείλουσι πά-
 ντοτε καὶ κατὰ πάσας τὰς τελετὰς μνημονεύειν οἱ μὲν ἐπίσκοποι
 πρὸ τοῦ τῆς Συνόδου, οἱ δὲ ἱερεῖς πρὸ τοῦ κανονικοῦ
 αὐτῶν ἐπισκόπου. Ἀλλ' ἡ τάξις αὕτη ἀντιβαίνει εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς
 ἐκκλησίας διάταξιν, ἥτις ἄλλοτε μὲν πολλάκις (οἷον καὶ ἐν τῷ ὀρθρῷ
 καὶ ἐν τοῖς ἐσπερινοῖς καὶ τοῖς ἀποδείπνοις), πρῶτον τοῦ βασιλι-
 κοῦ ὀνόματος μνημονεύει, εὐθὺς ὁμῶς ἀρχομένης τῆς λειτουργίας
 (ἐν τοῖς πρώτοις εἰρηνικοῖς) πρῶτον τὸν ἐπίσκοπον μνημονεύ-
 ει, καὶ ὕστερον τὸν πολιτικὸν ἡγεμόνα (καθὼς φαίνεται καὶ ἐν ταῖς
 θείαις λειτουργίαις τοῦ Βασιλείου καὶ Χρυσοστόμου καὶ ἐν αὐτῇ τῇ
 τῶν Προηγιασμένων). Οὕτω καὶ τὸ πάλαι ἐπὶ τῶν ὀρθοδόξων αὐτοκρα-
 τῶρων ἔπραττεν ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, καὶ νῦν κατὰ τὴν Ῥωσσίαν.
 — β) Τὸ Καταστατικὸν διορίζει τὸ μνημόσυνον τοῦ βασιλικοῦ ὀνό-
 ματος καὶ εἰς τὸ «ἐν πρώτοις» (εὐθὺς μετὰ τὴν τοῦ φρικτοῦ μυ-
 στηρίου τελείωσιν). Ἀλλ' ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν
 οὐδέποτε ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν μέχρι σήμερον οὐδαμοῦ τῆς οἰκουμένης
 τὸ βασιλικὸν ὄνομα μνημονεύει ἐκφώνως καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων, ἐκ-
 φωνεῖ δὲ μόνον ὀνομαστὶ τὸν κατὰ τόπους κανονικὸν ἱεράρχην
 (ἂν ἱερεὺς προσφέρῃ τὴν μυσταγωγίαν), ὁ δὲ ἐπίσκοπος τὸν ἴδιον,
 μητροπολίτην, καθεῖνος τὴν Σύνοδον ἢ τὸν τῆς διοικήσεως
 ἐξαρχον Πατριάρχην· ἐφεξῆς δὲ διὰ τῶν ἱερῶν κηρύκων, τῶν διακόνων
 κηρύττονται μεγαλόνως καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν τὰ ὀνόματα.
 Ὡστε ἡ τοῦ βασιλικοῦ ὀνόματος εἰς τὸ ἐν πρώτοις διαταχθεῖσα
 ἐκφώνησις (καὶ οὐκ ἐτολμήθη μέχρι τὴν σήμερον) διετάχθη πα-
 ρὰ κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικόν, ὅπως δηλαδὴ κατ' αὐτὴν τὴν ἱερουρ-
 γίαν τοῦ μυστηρίου φαίνεται ὁ βασιλεὺς τῆς ἱερουργούσης ἐκκλησίας
 κεφαλὴ! γ) Καὶ αὐτὸ τὸ ἄρθρον τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὸ Κατα-
 στατικόν, νομοθετοῦντα πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ὅπως
 δεῖ μνημονεύειν τὴν ἱερὰν Σύνοδον, γράφουσι μόνον τὰ ἐφεξῆς· «ἐν
 πρώτοις μνήσθητι, Κύριε, τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Συν-
 ὁδου, ἣν χάρισαι κτλ», τὰ δὲ λοιπὰ τῆς ἐκφωνήσεως, ὡς
 δῆθεν γνωστά, παρασιωπῶσιν· ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸ ἡμῶν προστιθέ-
 μενον πρὸς τῷ Σύνοδος φαίνεται φορτικὴ τις περιαυτολογία, καὶ εἰς

όλου (Καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης κτλ). Ὅλοι οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι λόγοι ἀνθρώπινοι λόγοι κοσμικοὶ καὶ πολιτικοί,» κτλ.— Ὅστις θέλει ἀναγινώσκει τὸν κανόνα, ὧ σοφὴ Ἐπιτροπὴ ἐννοεῖ δὲ τοῦτον μόνον ὅστις σωφρονεῖ! Ἄν δέ τις αὐτὸν καὶ παρεξηγεῖ καὶ παρακόπτει δολίως κολοβῶν, ἄρα γε πρῶτος τίς ἐστὶν ὁ τοιοῦτος; λεγέτω ὅστις θέλει. Ἰδοὺ πῶς ἄρχεται ὁ κανὼν. «Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὁροις ἐπόμενοι καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ῤν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων» (τῆς Β. Συνόδου), «τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης μεγάλου Θεοδοσίου, τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδι Κωνσταντινουπόλεως νέᾳ Ῥώμῃ, γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομέν τε καὶ ψηφίζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης. Καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας (κτλ. ὅσα μνημονεύει κατὰ λέξιν ἡ Ἐπιτροπὴ μετ' ἐκεῖνα δὲ πάλιν ὁ κανὼν συνεχίζει λέγων). Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως Μητροπολίτας μόνους· ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἀγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας· δηλαδή, ἐκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονοῦντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρευται» κτλ. — Πρῶτον λοιπὸν οἱ 630 θεῖοι Πατέρες τῆς Δ. Οἰκουμενικῆς Συνόδου διακηρύττουσι καὶ ὁμολογοῦσιν ὅτι, ἐπειδὴ πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὁροις ἔπονται (εἰς οὓς ὅμως οὐχ ἔπεται ἡ Ἐπιτροπὴ!), διὰ τοῦτο καὶ τὸν περὶ τῶν πρεσβείων τοῦ Κωνσταντινουπόλεως κανόνα τῆς Β. Συνόδου γνωρίζουσιν, καὶ τὰ αὐτὰ ψηφίζονται καὶ ὀρίζουσιν. Ἰδοὺ ὁ πρῶτος λόγος, δι' ὃν ἡ Δ'. Σύνοδος ἐπεκύρωσε τὸν Κανόνα τοῦτον, ὅστις πάλιν καὶ αὐτὸς ἐξεδόθη σύμφωνος καὶ ὁμόλογος πρὸς τε τὸν λδ, κανόνα τῶν Ἀποστόλων («τοὺς ἐπισκόπους ἐκαστοῦ ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον» κτλ.), καὶ πρὸς τὸν ς, καὶ ζ, τῆς Α'. ἥτις ἐθέσπισε καὶ κείνη «τὰ ἀρχαῖα ἔθνη κρατεῖτω», (τὰ κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν κανόνα δηλονότι κεκρατηκότα), καὶ πρὸς τὸν η, τῆς Γ, (ἥτις καὶ κείνη παρομοίως διὰ τοὺς αὐτοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς καὶ τοὺς ἀποστολικοὺς κανόνας ἐκύρωσεν εἰς τὴν Κυπρίων ἐκκλησίαν τὸ αὐτό-

αὐτῆς θεσμοθεσίας, καὶ ἔλαβε θεσμοὺς» (καὶ τί ἄλλο ἤτησε παρ' αὐτῆς;). — «Ἦτησε παρ' αὐτῆς ἀναγνώρισιν τῆς διὰ τῆς θεσμοθεσίας αὐτῆς συστάσης ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἔλαβεν ἐγκατάστασιν ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (καὶ τί πρὸς τούτοις ἕτερον ἤτησε παρ' αὐτῆς;). «Ἦτησε παρ' αὐτῆς ἀποδοχὴν τῆς διὰ τῆς θεσμοθεσίας αὐτῆς συστάσης ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀδελφῆς ἐν Χριστῷ, καὶ ἔλαβεν ὁ οὐκ ἤτησε». — Θαυμαστὸν τὸ χύμα τῆς ῥητορικῆς παλιλλογίας καὶ ἐπαναφορᾶς, δι' ἧς ἐδείνωσε τὸν λόγον ὁ συγγραφεὺς· ἀλλ' ἐν τοσαύτῃ ῥύμῃ ῥημάτων οὐδὲν εἶπεν εἰλικρινῶς καὶ ἐκπεφασμένως, ἐξ ὧν ἡ σεβαστὴ τῆς Ἑλλάδος Κυβέρνησις ἠτήσατο καὶ ἔλαβε παρὰ τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας. Πολὺς δὲ καὶ σφοδρός, καθάπερ χειμάρρους, ρεύσας, συνέχεε τὰ πάντα βαθεῖαν τὴν ἄμμον καὶ τὴν ἰλὺν τῆς ἀσαφείας ἐπιφορήσας. Ἀλλ' ὅ,τι μὲν ἡ τῆς Ἑλλάδος Κυβέρνησις ἐξητήσατο παρὰ τῆς Μεγάλῃς, καὶ δι' αὐτῆς παρὰ πάσης τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, καὶ ὅ,τι ἀγίως κατὰ τοὺς θείους καὶ ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς ἔλαβέ τε παρ' αὐτῆς καὶ προθύμως ἅμα τῷ λαβεῖν ἀπεδέξατο, εἶδομεν ἐν τῇ προλαβούσῃ ἱστορίᾳ (Τμήμ. Β. κεφ. ΙΔ). Ὀψόμεθα δὲ πάλιν ἐν οἷς ἐφεξῆς ὁ καλαμοβόας οὗτος συγγραφεὺς ἀνακρίνει τὰ πράγματα (καθὼς λέγει) λογικώτερον. Ἐνταῦθα δὲ δεινοποιήσας, ὡς ἀνωτέρω, τὸν λόγον, αἰφνης ἀγρίας ἐρρήξε φωνὰς σφαδάζων καὶ συσσωρεύων ῥήματ' ἄλλεπάλληλα καὶ σχέτλια καὶ θηριώδη· ἄκουε. — «Κατεφρονήθη ἡ Ἑλλάς· περιεπαίχθη, ἐξυβρίσθη, ἐξηυτελίσθη παρὰ ΞΕΝΗΣ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ὑπὸ τὸν Σουλτάνον τῶν Ὀθωμανῶν τελοῦσης, καὶ κατὰ τὰς θελήσεις καὶ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἐνεργούσης! — Ὥστε καὶ τὸν ἱερὸν Τόμον κατὰ Σουλτανικὴν διαταγὴν ἐξέδωκεν ἡ Ἐκκλησία! Ἔστω καὶ τοῦτο, μέχρις ἂν αὐτὸς πάλιν εὐθὺς παρακατιῶν ἀνατρέψῃ τὴν συκοφαντίαν δι' ἄλλης ἀναιδεστέρας συκοφαντίας· «Πονηρόν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι (ἔλεγεν ὁ Δημοσθένης), πονηρὸν ὁ συκοφάντης». Εἶπε δὲ καὶ ξένην (ὡς ἄλλου τινὸς ἔθνους ἐτεροδόξου καὶ ἀλλοφύλου) τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐκείνην ἀρχήν. Ἀλλὰ ταύτην τὴν τῷ ὄντι ξένην τῆς ὀρθοδοξίας καὶ στυγεράν αὐτοῦ δυσφημίαν ἐξήλεγξε λαμπρῶς αὐτὴ ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος· «Ἰὰς τέκνα (γράφει τὸ Ἰπουργικὸν Συμβούλιον

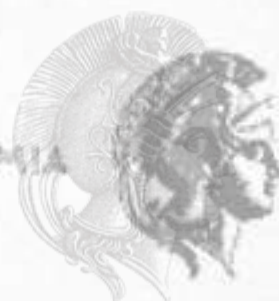
θηρίων, καὶ ἄλλα σταύλους κτηνῶν! μετεμόρφωσαν τὰ ἡσυχαστήρια τῶν ἀνακειμένων Θεῶ μοναχῶν εἰς στρατῶνας, εἰς πυρίτιδος ἀποθήκας, εἰς πάσης πράξεως βεβήλου ἀπόλυτα καταγώγια! Καταργήσαντες τὰ Μοναστήρια εὐλόγησαν τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ τὰ ἅγια λείψανα καὶ τὰ ἱερώτατα σκεύη, βεβηλοῦντες ἀνιέροις χερσὶ, καὶ πωλοῦντες αὐτὰ πρὸς τοὺς τυχόντας ἐπὶ δημοπρασίᾳ! ἐμίαναν τοὺς χριστιανούς καὶ μισίουσι κατ' ἔτος δημοπρατοῦντες τὰ ἱερὰ εἰσοδήματα καὶ τοὺς ἐκμισθουμένους ἀναδεικνύοντες ἱεροσύλους ἐξ ἀγνοίας! Διεισκόρπισαν τοὺς μοναχοὺς πεινῶντας καὶ γυμνητεύοντας καὶ τῇδε κακεῖσε πλανωμένους οἰκτρότερον παρὰ τὰ πανταχοῦ περιηγόμενα καὶ δημοπρατούμενα κτήνη τῶν Μοναστηρίων αὐτῶν. Νομάρχαι, Ἐπαρχοί, Οἰκονομικοὶ Ἐφοροί, γραμματικίδια, κλητῆρες (καὶ τίς οὐχί;), παντες οἱ ἐκλεγέντες ἄξιοι τοῦ φρικτοῦ διατάγματος ἐκτελεστοὶ ἀπερρόφουν ἡδέως καὶ προὔπινον ἀλλήλοις γελῶντες τὰ δάκρυα καὶ τοὺς ἰδρωτάς τῶν ἐξοικιζομένων μοναχῶν· οὐδὲ τὰ πάτρια κτήματα (ὅσα πολλοὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἔφερον μετ' ἑαυτῶν ἱερὰν ἰδιοκτησίαν εἰς ὅ, περ ἐμόνασαν Μοναστήριον), οὐδὲ τὰς ἔτι νεαράς αὐτῶν οὐλὰς καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας ἡδέσθησαν οἱ τριταλιτήριοι! ἀλλ' ἀπέλυσαν αὐτοὺς πλανωμένους ἐπαίτας, ἀστέγους, καὶ πολλοὺς ψυχικῶς ἀπολλυμένους! Ἡ ἁγία Σύνοδος ἐγνωμάτευσε (λέγει τὸ Ὑπόμνημα), ἵνα προστεθῶσιν οἱ τῶν διαλυομένων εἰς τοὺς τῶν διατηρηησομένων Μοναστηρίων τοὺς μοναχοὺς! ὥς ἂν ὑπῆρχεν εὐκόλον, ἄνθρωποι γεγεννακότες ἤδη εἰς τὰς ἀπὸ νεότητος αὐτῶν ἐκλεχθείσας μονὰς ἵνα μεταφυτευθῶσιν ὥς ἄψυχα δένδρα, ἢ μετατοπιθῶσιν ὥς ἀναίσθητα σκεύη, εἰς ἄλλα νέα χωρία καὶ ἤθη καὶ ἔργα ἀσυνείθιστα, ὑποβλεπόμενοι καὶ πολλάκις περιφρονούμενοι παρὰ τῶν νέων συναδέλφων (διότι βεβαίως οὐχ ὑπῆρχον ὅλκι ἅγιοι Ἀντώνιοι!)· ἢ ὥς ἐὰν ἠδύνκντο τρέφειν καὶ ἄλλους τὰ τάχα διατηρηθέντα ταῦτα Μοναστήρια, ὧν πολλὰ οὐκ ἐξαρκεῦσιν οὐδὲ πρὸς τὴν τῶν οἰκείων διατριφὴν διὰ τοὺς ἐπιτεθέντας φόρους. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ ἁγία Σύνοδος οὐδ' ἐφρόντισε καὶ ποῦ διανυκτερεύσωσιν οἱ πρὸς τὴν ἀγιωσύνην αὐτῆς τότε προσερχόμενοι καὶ προσκλαιόμενοι διαλελυμένοι μοναχοί! ἀλλ' ἀπεδίωκεν αὐτοὺς ὥς ἀποτρόπαια θεάματα! Καὶ αὐτὰς τὰς ἱερὰς μοναστείας ἐξοικίσαντες προέτρεπον καὶ ἵνα ὑπανδρευθῶσι (περὶ τούτων ὁ Ὑπομνηματογράφος οὐδὲ γρύ!). Ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία ἠτέβησαν καὶ εἰς Θεὸν καὶ εἰς ἄνθρωπους καὶ οἱ πολιτικοὶ καὶ αὐτοὶ «οἱ μεριμνῶντες πῶς ἂν

Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας εἰς ποῖον ἔγγραφον τυπωμένον, ἢ χειρόγραφον ἐκδομένον, ἐπαρουσιάσθη σήμερον εἰς τὸ κοινόν ; Ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει, ὅτι ὁ κληρὸς τῆς Ἑλλάδος εὐλόγως καὶ δικαίως ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν μόνον νὰ ἀνακηρυχθῇ ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἡ ἀνεξαρτησία τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, καθὼς ἀπαιτοῦσιν αἱ ἱεραὶ διατάξεις τῶν θείων Κανόνων· ἐζήτησε νὰ εἴπωσιν οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον, κεκηρυγμένην ὅχι μὲ ἀυθαίρετον καὶ ἀπ' αἰῶνος ἀνήκουστον ἀνακήρυξιν, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις, καθὼς καὶ ἄλλαι ὁμόδοξοι Ἐκκλησίαι ἐκηρύχθησαν κατὰ καιροῦς, καὶ ἀνεγνωρίσθησαν.

Ζήτημα δὲ τοιοῦτο, ὅποιον λέγει ἡ Διατριβή, δὲν εἶπεν, οὐδ' ἐφαντάσθη κανεὶς. Καὶ ὁ πατὴρ τῆς Διατριβῆς ὅχι μόνον ἐπλάσσε πλάσμα, τὸ ὅποιον δὲν στολίζει παρὰ πολὺ τὴν κεφαλίδά τοῦ φυλλάδιου του, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔφριξε νὰ ὀνομάσῃ ἀποσχισθεῖσαν, ἄπαγε ! τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν Καθολικὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Τοιαύτην φρικτὴν λέξιν, ἀποσχισθεῖσαν, τὸν ἐρωτῶμεν, ποῖος ὀρθόδοξος τολμᾷ νὰ ἐκφωνήσῃ κατὰ τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας ; « εἶναι, λέγει, καὶ σεμνύνεται ὅτι εἶναι μέλος τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας » καὶ ὅτι γράφει ἐκ τοῦ καθαροῦ πνεύματος τῆς ἀληθείας. » — Τὸ πιστεύομεν, καὶ μαρτυρεῖ καὶ τὸ φυλλάδιον· ἀλλὰ διὰ τί, τὸν ἐρωτῶμεν, ἀντιλέγει εἰς τοὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς θεσμοὺς τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καθὼς ὁ ἴδιος μετ' ὀλίγον θέλει φανῇ ;

Ἐρωτῶμεν τὸν θεολόγον τοῦτον· Τίς ποτε τῶν ὀρθοδόξων εἶπεν, ὅτι ἡ ἐπωνυμία τοῦ Πατριάρχου σημαίνει ἱερωσύνης τινὰ βαθμὸν ἀνώτερον ; καὶ διὰ τί ἐξοδεύει τόσους λόγους νὰ μᾶς πείσῃ πρᾶγμα γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι δηλαδὴ καὶ ὁ Πατριάρχης εἶναι καὶ αὐτὸς Ἐπίσκοπος ἴσος κατὰ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα μὲ τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους ;

Ἐρωτῶμεν· Ἄν, καθὼς λέγει (σελ. 5), τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα διορίζεται ὑπὸ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων, καὶ ἐπικυροῦται ὑπὸ τῆς ὑπερτάτης Πολιτικῆς Ἀρχῆς, πῶς πάλιν ὑπ' αὐτῆς καὶ μόνῃς ἀναιρεῖται τὸ ἀξίωμα πολλακις πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ; Μήπως ἡ ὑπερτάτη Πολιτικὴ Ἀρχὴ ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀναιρῇ καὶ πολ-

χαίτας, ἐπὶ σέ, βασιλεῦ, ἐὰν ἐγρηγόρως καὶ προσέχων ἀκούης. « Ἐπὶ ὑμᾶς » (ἀναβοᾷ καὶ αὐτός, ὡς Μαχαίτας δίκην ἔχων ἰδίαν πρὸς οὓς ὠνόμασε Σκύθας, καθίζων αὐτοὺς δικαστὰς πρὸς τὸν βασιλέα Φίλιππον ἀναλογοῦντας) « ἐπὶ ὑμᾶς τοὺς ὑπὸ χαμερπῶν παθῶν καὶ ἰδίων συμφερόντων ὑπονυστάζοντας καὶ μὴ προσέχοντας τοῖς δικαίοις τῆς πατρίδος ἐκκαλούμεθα τὴν δίκην, ἐὰν εἰλικρινῶς θέλητε τὴν ἀλήθειαν » (!).

§. κβ. Οὕτω δ' ἀσυνάρτητα καὶ ἀντιφατικὰ παραλόγως συμπλέξας καὶ νουθετήσας καὶ εἰς ἄλλα ποικίλα παρομοίως ἀσυγκόλλητα μεταπηδᾷ. Κατακρίνει τὰ ὑπὲρ τοῦ Τόμου, ἣ καὶ κατ' αὐτοῦ ἐν ταῖς ἐφημερίσι γραφέντα παρ' ἀνθρώπων μὴ εἰδόντων ὅτι λέγουσι, καὶ παραυτὰ συγκαταλέγει καὶ ἑαυτὸν μετὰ τῶν τοιούτων (μετριάζων τάχα τὸν ἔλεγχον). « Ἐν Ἑλλάδι (λέγει) ὅλοι θέλομεν νὰ γράφωμεν, καὶ ὅλοι περὶ ὅλων τῶν ὑποκειμένων θέλομεν νὰ ὁμιλῶμεν, καὶ διὰ τοῦτο γινόμεθα γελοῖοι ». Καὶ πάλιν ἐξαιρεῖ ἑαυτὸν ἐκ τῶν τοιούτων, ἀπαρνούμενος ὅτι αὐτὸς οὐδὲν ἔγραψε μέχρι τοῦδε κατὰ τοῦ Τόμου, καί τοι πολλὰ τῶν ἐν ταῖς ἐφημερίσι γραφέντων ἀπεδόθησαν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς κακίας καὶ τῆς κακοηθείας, δι' ἧς καὶ ὕβρισται σκληρῶς. Ἀλλ' αὐτὸς τῶρα (προστίθῃσιν) ἡ θέλομεν γράψῃ περὶ αὐτοῦ (τοῦ Τόμου), ἐὰν μετὰ τὴν ἐν Ἀθήναις (τῷ αἰῶνα. τὸν Ἰούνιον) ἐμφάνειαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει (τῷ αἰῶνα, κατὰ Μάϊον) τύποις ἐκδοθέντων τῆς Συνόδου Πρακτικῶν (ἐν οἷς συνεξεδόθη καὶ ὁ Τόμος), δὲν ἐπροτρεπόμεθα παρ' ἀξιότιμων φίλων ». (Κάνταῦθα φαίνεται μὲν τι λέγων, ἀλλὰ πᾶν πέριξ καὶ αἰνιγματωδῶς. Δι' ὅλου ἐνὸς ἔτους (τοῦ αἰῶνα) ἀνεγίνωσκε πολλάκις (ὡς εἶπεν ἀνωτέρω) καὶ ἐμελέτα τὸ ἔγγραφον τοῦ τότε πανηγυρικῶς δημοσιευθέντος Τόμου· καὶ ὁμῶς οὐκ ἐπίστευεν ὅτι ὑπάρχει τοιοῦτο ἔγγραφον. Ἴσως δ' οὐδ' αὐτοὶ ἐπίστευον οἱ ἀξιότιμοι αὐτοῦ φίλοι· διὸ καὶ οὐδ' ἔγραφε κατ' αὐτοῦ, καὶ οὐδὲ νῦν ἔμελλε γράφειν, εἰ μὴ ἐνεφανίζοντο τὰ τῆς ἁγίας Συνόδου Πρακτικά. Τότε δὲ καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε καὶ οἱ ἀξιότιμοι αὐτοῦ φίλοι (ὡς ἤδη προχωρούσης, συνεργούντος καὶ τοῦ χρόνου, τῆς κατὰ τοῦ Τόμου μελετηθείσης εὐμηχάνου παρασκευῆς, ἀφ' οὗ καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν Πρακτικῶν καὶ ὁ Τόμος συνεξεδόθη πρὸς ὅλον τὸ πλήρωμα τῆς Ὀρθοδοξίας). Ἐκτοτε λοιπὸν ἤρξατο τοῦ γράφειν κατ' αὐτοῦ ὁ ζηλωτὴς τῆς ἀληθείας. Ταῦτα ἐννοοῦμεν. Ὁ δὲ τούτοις μὴ ἀρκεσθεῖς ἐπιφέρει καὶ τὰ

λους νόμους πλαγίως πολεμοῦντας ἢ προφανῶς ἀντιφερομένους πρὸς τὴν ἱερότητα τῶν ἐθίμων, νόμων, δογμάτων, παραδόσεων τῆς ἀμωμότητος πίστεως. Περὶ δὲ τῆς τῶν ὄρκων ὑπερβολικῆς καταχρήσεως καὶ τῆς ἐκ τούτου πηγασίας ἐπιτομίας καὶ ψευδομαρτυρίας, προείπομεν (Τμήμ. Β. Κεφ. ια. §. ιε)· ὡσύτως καὶ περὶ τῆς ἀρόσεως, σπορᾶς καὶ φυτεύσεως τῶν νεκροταφείων, καὶ τοῦ ἐκ κεκλαυμένης βώλου ἀνοσίου θερισμοῦ. (Τμήμ. Β. Κεφ. Δ. §. κ).

Δ) Οὐ μόνον τῶν τοιούτων νόμων ἡ μελέτη καὶ ἀσκησις μολύνει τὰς ψυχὰς καὶ διανοίας καὶ δικαστῶν καὶ δικηγόρων, ἀλλὰ καὶ ἡ φιλοτιμία τινῶν νομοδιδασκάλων (ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἐκπαιδευθέντων), οἵτινες μετοχετεύουσιν εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν τὰς ὑλόφρονας καὶ δημοκρατικὰς θεωρίας τῶν νεωτέρων δικολόγων (ὅσοι μάλιστα χαίρουσι περὶ τὰ τοιαῦτα). Τὸ πλεῖστον δὲ τῶν μαθητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, 400 περίπου νέοι, ἀσχολοῦνται εἰς τὰ νομικὰ πρὸς πόρον ζωῆς. Καὶ εἰς τὰς ἄλλας δὲ τοῦ Πανεπιστημίου καθέδρας ἀκούονται ἐνίοτε παρά τινων καθηγητῶν λοξαί τινες καὶ πλάγια ἢ καὶ προφανεῖς κατὰ τῆς εὐσεβείας καταφροναί. Τὸ δὲ χερίστον, ὅτι καὶ αὕτη ἡ θεολογικὴ καθέδρα φέρει τὴν βαφὴν τῆς μεταρρύθμισεως (ἴσως δι' ἀμαθῆ δοκησιοφίαν μᾶλλον ἢ διὰ κακόφρονα προαίρεσιν ἀποκλίνοντος τοῦ θεολόγου καὶ εἰς καινοτομίας) (α). Ὅθεν καὶ τῶν ἐν αὐτῷ παιδευομένων κληρικῶν ὀλίγοι τινὲς ἐξῆλθον ὑγιεῖς τὸ πατριον φρόνημα, οἱ δὲ πλεῖστοι πλήρεις οἰήσεως καὶ καταφρονήσεως πρὸς πολλὰ τῆς Ἐκκλησίας σωτήρια διδάγματα. Ἐκ τούτων ἔσονται καὶ οἱ διάδοχοι τῶν ἤδη πάντων σχεδὸν γεγηρακότων Ἀρχιερέων τῆς Ἑλλάδος, καὶ οἱ ἱεροκέρυκες, καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς θεολογίας!

Ε) Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τῆς δημοσίου διδασκαλίας κανονισμὸς ἢ ὀργανισμὸς ὀλίγον συμμαχεῖ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς εὐσεβείας. Καὶ εἰς τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ παιδαγωγεῖα (552, τὸν ἀριθμὸν) καὶ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα (26, τὸν ἀριθμὸν) καὶ εἰς τὰ 4 γυμνάσια ὀλίγον μόνον καὶ ἐν παρέργῳ γίνεται λόγος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Μόλις διδάσκεται σύντομος κατήχησις καὶ ἱερᾶς ἱστορίας ἐπιτομή. Καὶ ταῦτα ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, ἄλλο δὲ μάθημα τῆς εὐσεβείας οὐδὲν παραδίδοται. Πᾶσα λοιπὸν τῶν νέων ἀνατροφή γίνε-

(α) Μισαήλ τὸν Ἀποστολίδην ἐννοεῖ, περὶ οὗ τινα εἴρηται ἐν τῷ προηγηθέντι Τόμῳ σελ. 664. Σημ. Ἐκδ.

τέρα Ἐκκλησίαν, ὥστε, πολλῶν Ἀρχιερέων πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀποθανόντων, τὸ τῶν λοιπῶν Ἀρχιερέων ὅμως σύστημα οὐδέποτε κατένευσεν ὁμοφώνως εἰς ἄλλων χειροτονίαν, θεωροῦντες ταύτην ὡς παράνομον δίχως τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πατριάρχου. Καὶ τοῦτο τὸ σέβας ἐπικρατεῖ μέχρι σήμερον καὶ μετὰ τὴν εὐδαίμονα καὶ λαμπροτάτην ἀνακήρυξιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος! ἀλλὰ πρὸς τοῦτο τὸ κεφάλαιον πάλιν ἐπανερχόμεθα.

Ὁ δὲ συντάκτης τοῦ ὑπομνήματος, διαγράψας τὴν ὑπὸ τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ κλήρου τάχα κατάργησιν τῆς πατριαρχικῆς ὑπεροχῆς (ὅπερ ἐφεξῆς μεταχειρίζεται σεμνὸν καὶ γενναῖον δικαιολόγημα τῆς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως κακῶς καὶ ἀθέσμως ἀνακηρυχθείσης ἐκκλησιαστικῆς αὐτονομίας τῆς Ἑλλάδος), μεταβαίνει εἰς ἄλλην ωραίαν διαγραφὴν τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι δι' ὅλου τοῦ ἀγῶνος ἀσελγησάσης ἀναρχίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν· διότι ἐκ τούτου πάλιν μέλλει συμπεραίνειν τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας ὀρθῶς καὶ κανονικῶς καθιδρυθείσης ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς.

Σελ. 3—4. Cependant l' Eglise Greque etc.

Ποίαν ὀνομάζει Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν; Αὐτὸς μόνος ἐφεξῆς ὁμολογεῖ ὅτι κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας οὐχ ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἑλλάδι σύστημα ἐκκλησιαστικόν, εἰς ἓν σῶμα, κατὰ τὰς ἄλλας ἀνεξαρτήτους τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίας, συντεταγμένον· ἀλλ' ἐκ τούτου οὐ προῆλθε καὶ ὅ,τι ἐφεξῆς ὑποσυνάπτει τὸ ὑπόμνημα, ὅτι δηλαδὴ «αὐτὴ ἡ (ὀνομασθεῖσα) Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία ἔπεσεν εἰς παντελὴ ἀναρχίαν»· τὸ ἀληθές ἐστιν ὅτι οἱ ἐν τῇ Ἑλλάδι διάφοροι ἐπίσκοποι ἐκυβέρνην ἕκαστος τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπισκοπὰς ὡς καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν πάντες ἔχοντες ἀρχηγόν, τὸν κώδικα τῶν θείων κανόνων. Ὅτι δὲ καὶ ὑπουργὸν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν εἶχεν ἡ Ἑλλάς, λέγομεν ἐφεξῆς. Μόνον ἐν παχυλὸν πλάσμα τοῦ ὑπομνήματος παρατηροῦμεν ἐνταῦθα· «ὅτι ἔτι ἀπὸ τοῦ 1822 καὶ ἐφεξῆς αἱ κατὰ καιροὺς κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος ἐσφετερίσθησαν τὸ δικαίωμα τοῦ προχειρίζειν (ἂν τοῦτο σημαίνει τὸ nommer) αὐτεξουσίῳ; ἄνδρας εἰς ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπαγγέλματα»· τὸ πρᾶγμα τοῦτο παραμορφάζεται τερατωδῶς, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐφεξῆς, ἐν οἷς διαγράφει τὴν ἀναρχίαν λέγων

Σελ. 4—5. Pour donner une idée — plusieurs Evêques et Archevêques etc.

λέγει δὲ ἄλλο μὲν καθῆκον οὐκέτι, αὐτὴν δὲ τὴν πατρίδα προσφωνοῦσαν αὐτῷ· καὶ τὴν μορφήν αὐτῆς οὐ διαγράφει, γράφει δὲ ὅμως τοὺς λόγους αὐτῆς, οὓς ἤκουσεν ἀκριβῶς. — « Ἡ δίκημαί, ἐφώνει ἡμῖν ἡ πατρίς, ἐξ ὑβρισμαί, ἐξηυτέλισμαί! Ἡ πονηρία, ὁ πόλος, ἡ ἐπιβουλὴ εὐρόντα ἀρμοδίαν περίσασιν... συνώμοσαν κατ' ἐμοῦ καὶ ὑπέγραψαν τὴν βλάβην μου, τὸν ὄλεθρον μου! Ἀπαιτῶ ἱκανοποίησιν». αἰσῆς, ἀναγνώστα, φρικτὰς ἤκουεν ὁ τάλας φωνάς, καὶ ταύτας συνεχεῖς καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν!). « Καὶ τὴν τρομεράν, λέγει, ταύτην φωνὴν ἤκούομεν ἐν ἡμῖν καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας »! δῆλον ὅτι καὶ νύκτας! καὶ διενυκτέρευε λοιπὸν ἄϋπνος, ἀκοίμητος, ἄλλος οὗτος Θεμιστοκλῆς! ὅστις ἔλεγε κακεῖνος (καίτοι χωρὶς τόνου δραματικοῦ) « οὐκ ἔἴ με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον ». Ἀλλ' ἐνεστὶν ἐν τῷ πράγματι καί τις οὐ σμικρὰ διαφορὰ· Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὁ ἀρχαῖος ζηλῶν καὶ θαυμάζων τὴν ἐπὶ τῷ κατὰ τῶν πολεμίων τροπαίῳ δόξαν τοῦ Μιλτιάδου, διετέλει ἄγρυπνος καιόμενος ὑπὸ φιλοτιμίας οὐχ ὅπως τὸ μὲν τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον κατασρέψῃ, ἕτερον δ' αὐτὸς ἀναστήσῃ πρὸς δόξαν τῶν πολεμίων, ἀλλὰ πῶς ἂν καὶ αὐτὸς ἀριστεύσας ὁμοίως τῷ Μιλτιάδῃ στήσῃ καὶ τὸ ἑαυτοῦ τρόπαιον πρὸς τῷ ἐκείνου. Ὁ δὲ καθ' ἡμᾶς ἀκοίμητος φιλοτιμεῖται πᾶν τούναντίον· τὸ μὲν κατὰ τοῦ σχίσματος καὶ τῆς περὶ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα κατατομῆς καὶ διαφθορᾶς σωτήριον σταθὲν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τρόπαιον, τὸν Τόμον τὸν Συνοδικόν, ἐπεχείρησε καταλῦσαι, στῆσαι δὲ πάλιν τὸ ξενικὸν καὶ διασχιστικὸν Καταστατικὸν καὶ ἐξυβρίσαι τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως ἐκδικήσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Τόμου ἡδίκημένην πατρίδα· ἀπῆται δὲ τοῦτο παρ' αὐτοῦ ἡ πατρίς· διὸ καὶ πεισθεὶς καὶ εἰπὼν καθ' ἑαυτὸν ἐκεῖνο τὸ παλαίφατον « Καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά· Πατρίς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων », παρέδωκε φέρων ἑαυτὸν τῷ καθέλκοντι τῆς πατρίδος. « Ἰπερίσχυσε (φησὶ) τὸ αἰσθημα τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος καὶ ἐπεχειρήσαμεν τῷ ἔργῳ » Κατακτησαμένη καὶ παραλαβοῦσα τὸν γενναῖον πατριώτην ἐπήγαγε πρὸς ἐκδίκησιν, ὡς ἡ τοῦ Προδίκου ἀρετὴ τὸν Ἡρακλῆ ἐπὶ τοὺς ἀγῶνας. Ἐμεινε δὲ παρεωραμένη καὶ ἐξεληλεγμένη ἡ Ἐκκλησία, ὡς ἡ τοῦ Προδίκου Καχία!

§. θ. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολὺς μὲν ὁ τῆς Πατρίδος λόγος παρὰ τῷ Συγ-

ἔλαβε πολιτικούς ὁρισμούς καὶ διατάξεις τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας ἐναντίας εἰς τοὺς θείους ὅρους καὶ θεσμούς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ σκοπὸν ἐχούσας τὸ σχίσμα καὶ τὴν παντελῆ διαστροφὴν τῆς ἐν Ἑλλάδι ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

δ) Διότι ἡ περὶ τῆς συστάσεως αὐτῆς ὀριστικῶς γνωμοδοτήσασα συνέλευσις τῶν Ἀρχιερέων ὑπῆρχε παράνομος (βλ. Κεφ. Δ. §. γ).

ε) Διότι καὶ αὐτὸ (καθὼς προεῖρηται) τὸ καταστῆσαν αὐτὴν διάταγμα τῆς ὑψηλῆς Ἀντιβασιλείας ἀντιβαίνει πρὸς τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ πρὸς τὰς πανδήμους αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως διακηρύξεις.

ς) Διότι καὶ ἕκαστος χωρὶς καὶ πάντες οἱ ἐπίσκοποι, ἐξ ὧν συνίσταται ἡ Σύνοδος, ἐνέχονται εἰς τὴν ἑγγράφον κατάθεσιν καὶ πάνδημον ὁμολογίαν τῆς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὑποταγῆς καὶ τῆς ἀκριβοῦς διατηρήσεως τῶν θείων κανόνων, καθ' οὓς ἐχειροτονήθησαν. Ὅθεν ἀποβαίνουσι καὶ ἐπιρχίας ἔνοχοι!

ζ) Διότι αὐτὴ ἑαυτὴν ἡ Σύνοδος ὡς αὐτοκατάκριτος ἀκυροῖ. Αὐτὴ ἡ Σύνοδος μετὰ τὴν σύστασιν αὐτῆς διεμχρτύρατο πρὸς τὴν Γραμματείαν ὅτι λείπει ἐκ τοῦ Καταστατικοῦ τὸ «ἐφ' ὅσον ἀντιβαίνει εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας». Καὶ πάλιν ἡ περὶ τῆς συστάσεως αὐτῆς γνωμοδοτήσασα συνέλευσις ἡ Ὁμήγουρις τῶν Ἀρχιερέων αὐτὸ τοῦτο πρότερον κατέβαλεν ὡς θεμέλιον τῆς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν συνθήκης περὶ τε τῶν βασιλικῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν δικαιωμάτων καὶ τῆς ὑπὸ τῆς Συνόδου κυβερνήσεως τῆς ἐκκλησίας. «Ἐπιθυμεῖ (ἔλεγεν ἡ Ὁμήγουρις ἐκείνη) νὰ συστηθῇ Σύνοδος διευθύνοῦσα τὰ τῆς ἐκκλησίας κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας». Καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Κυβερνήσεως ἀπεδέξατο τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Ὁμηγύρεως (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. σελ. 167). Ἀλλ' οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες ἐντέλλονται «Μηδένα τῶν ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἐτέραν, οὐκ οὔσαν ἄνωθεν ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ, ἢ γοῦν τῶν πρὸ αὐτοῦ, χεῖρα, καταλαμβάνειν· μηδὲ χειροτονεῖν ὑπερόρια εἰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας» (α). Οἱ δὲ κανόνες οὗτοι (τῷ Θεῷ χάρις) ἰσχύουσι καὶ παρ' αὐτῇ τῇ Συνόδῳ καὶ μέχρι σήμερον δι' αὐτῶν προστατεύει καὶ διατηρεῖ τὴν ἐκάστου ἐπισκόπου σταθερὰν προεδρίαν εἰς τὴν ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῷ ἐπισκοπὴν, καὶ τὰ ὅπωςδῆποτε διορισθέντα ὅρια τῶν

(α) Τῆς Γ, η. πρὸ βλ. Ἀποστολ. λε. τῆς Β, τὸν θ, τῆς Ϛ, τὸν κ, τῆς Ἀντιοχ. ιγ. κβ. τῆς Σαρδικ. γ. κτλ.

μάτων καὶ ἐξ αὐτῶν τινων τῆς δῆθεν αὐτοκεφάλου καταστάσεως Συνόδου διαταγμάτων μαρτυρουμένης) ἐπὶ πολλῶν ἀκρωμένων ἀναμετρεῖν; πῶς ἀκίνδυνον; Ἐπειτα καὶ ἄλλως, διὰ τί κατὰ τῶν κεκλεισμένων θυρῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Συνόδου τοσοῦτον ἡγανάκτησεν ὁ Ἀντίτομος, ὥστε τοῦτο φέρειν ὡς ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν τῶν ἐν ἀποκρύφῳ τεκταινομένων δολίων τῆς Συνόδου διαβουλίων; Ἀλλ' αὐτός, καὶ μάλιστα πάντων αὐτός, ὁ πρεσβεύων, ὅτι πολιτεία καὶ ἐκκλησία ἐν ἐς καὶ τὸ αὐτό, δέχεται πάντως τὰς ἐν ἀποκρύφῳ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν πολλῶν πολιτικῶν ἀρχῶν γενομένας συνδιασκέψεις. Κεκλεισμένων τῶν θυρῶν βουλευόνται πολλάκις καὶ συζητοῦσι περὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Γερουσία. Κεκλεισμένων τῶν θυρῶν πολλάκις καὶ τὰ Ὑπουργικὰ Συμβούλια. Κεκλεισμένων τῶν θυρῶν συζητοῦσι περὶ τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ αὐτὰ τὰ δικαστήρια κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν διασκέψεις. Ὡσαύτως καὶ οἱ ἑνορχοὶ περὶ τῶν αὐτοῖς ἀνηκόντων. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις (τῷ 1843) δι' ὅλων τριῶν ἡμερῶν ἐβουλεύετο τῶν θυρῶν κεκλεισμένων. Μή τοι καὶ τούτων τῶν γεραρῶν τοῦ πολιτεύματος ἀρχῶν τεκμηριοῦσι πονηροὺς καὶ δολίους σκοπούς, διότι γίνονται τῶν θυρῶν κεκλεισμένων; Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα.

§. μη. Ὅποῖα δὲ κακεῖνα; «Ὅ,τι (λέγει σελ. 112) Ὅ,τι ἔπραξε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος» (ἤγουν ἡ Ἀντιβασιλεία τῷ 1833), «δὲν ἦτον μόνον Νομικόν, ἀλλ' ἦτον καὶ ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ. Ἄν δὲν ἦτον καὶ κανονικὴ ἡ πράξις αὐτοῦ, ἦτον ἀτελής κατ' οὐσιωδέστατον μέρος· καὶ τὸ ἔθνος ἤθελε διατόξει τὰ δέοντα καὶ περὶ ΚΑΝΟΝΟΠΟΙΗΣΕΩΣ αὐτῆς. Ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον διέταξεν» (ἄρα ἡ πράξις ἦν καὶ κανονικὴ καὶ κεκανονοποιημένη!). — Καὶ πάλιν (σελ. 117) «Ὅτι δὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶχε δικαίωμα εἰς τὸ νὰ ἀναδείξῃ ἀφ' ἑαυτοῦ αὐτοκέφαλον τὴν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, προδηλότατον ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς πράξεως· διότι ἂν δὲν εἶχε δικαίωμα εἰς τοῦτο, πῶς ἔπραττεν ὡς δικαίωμα εἰς αὐτὸ ἔχον;» Παράδοξα τῇ ἀληθείᾳ πολιτικοῦ καὶ ἠθικοῦ δικαίου ἀξιώματα, καὶ ταῦτα περὶ ἐκκλησίας. Καὶ λοιπὸν κατὰ τὴν λογικωτάτην ταύτην θεωρίαν πάντα, ὅσα περὶ ἐκκλησίας ἐνομοθέτησαν καὶ ἔπραξαν ἡγεμόνες αἵρετικοὶ καὶ ἔθνη παρὰ ψευδοδιδασκάλων πεπλανημένα, πάντα τὰ τοιαῦτα ἦσαν καὶ κανονικά καὶ ὡς ἐκ δικαίουματος πεπραγμένα. Καὶ τούτου δεῖ-

Ἄλλ' ἡ Σύνοδος τῆς Ἑλλάδος τί ἔπραξε; α) μὲν αὐτεξουσίως ἀντέταξεν αὐτὴ ἑαυτὴν εἰς τὸν τόπον τοῦ πάσης ἐπισκοπῆς· β) δὲ καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ὀρθοτομοῦσης τὸν λόγον ἐξέφερε περὶ αὐτῆς ὀριστικῶς καὶ βεβαίως (τουτέστιν ἥτις πάντως ὀρθοτομεῖ), ἐν ᾧ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ μὲν τῆς ἐκφωνήσεως εὐχεται καὶ ζητεῖ παρὰ τῆς θείας χάριτος («ὦν χάρισαι ταῖς ἀγίαις σου ἐκκλησίαις σῶν — καὶ ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον»), εἰς δὲ τὴν μυστικὴν εὐχὴν ἐκφέρει ἀορίστως, καθὼς προείπομεν (ἥτις ἂν ὀρθοτομῇ). Καὶ γ), τελευταῖον, ἐξέκοψε τὰς ἄλλας τῆς ἐκφωνήσεως εὐχάς, πλὴν μόνης τῆς τοῦ λόγου ὀρθοτομίας. Ἀλλὰ πῶς ἐτόλμησεν ἐπὶ τῆς θειοτάτης μυσταγωγίας τοιαύτας καινοτομίας, μήτε πρὸς τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα συμφωνοῦσα, μήτε πρὸς τὰς κατὰ τόπους Συνόδους τῶν ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν; Διότι ὁ μὲν Πατριάρχης μνημονεύει οὐχὶ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου, ἀλλὰ «πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων» κτλ. (ὡς ἔχει ἡ εὐχή). Ἡ δὲ πάλιν κατὰ τὴν Ῥωσσίαν ὀρθόδοξος Ἐκκλησία (καὶ ἡ κατὰ τὴν Τρανσυλβανίαν ὁμοίως) μνημονεύουσα τῆς διοικούσης Συνόδου, ἐκφέρει τὴν ἐκφώνησιν αὐτὴν ὁλόκληρον εὐτῷσι. «Ἐν πρώτοις μνησθήσῃτι, Κύριε, τῆς ἀγιωτάτης διοικούσης Συνόδου, οὗς χάρισαι ταῖς ἀγίαις σου Ἐκκλησίαις σῶους, ἐντίμους, ὑγιεῖς, μακροημερεύοντας καὶ ὀρθοτομοῦντας τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας». Οὕτω πληθυντικῶς (κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς οἰκείας διαλέκτου) ἐξέφρασε τῆς περιληπτικῆς λέξεως (τῆς Συνόδου) τὴν ἔννοιαν (α), καὶ ἐφήρμοτε προσωπικῶς εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκόπους (τοὺς κύριως τὴν Σύνοδον συγκροτοῦντας) πάσας ἀκριβῶς καὶ κατὰ λέξιν τὰς τῆς θείας χάριτος εὐχάς, ὅσας ἐνικῶς ὑπὲρ τοῦ κατὰ τόπον ἐνὸς ἀρχιερέως ἡ ἐκφώνησις περιέχει. Ἄλλ' ἡ ἱερὰ Σύν-

(α) Καὶ παρ' Ἑλλήσι δὲ τὸ Σύνοδος ὡς περιληπτικὸν ἀκινδύνως συνταχθήσεται πρὸς ἄρθρον καὶ ῥῆμα πληθυντικόν κατὰ τὸ «ὡς φάσαν ἡ πληθὺς» κτλ. Ἡ δὲ Σύνοδος τῆς Ἑλλάδος τὸ μονοπρόσωπον ἀείποτε στέργουσα, ἀπέβαλε πανταχοῦ τὸ πληθυντικόν. Ὅθεν καὶ ἐν τοῖς ἐγκυκλίσις γράμμασι κατὰ τὰς πρώτας προσαγορεύσεις γράφει μόνον τὸ «χάρις εἴη ἡμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ»· τὸ δὲ παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή κτλ. ἀπέκοψεν ὡς πλήθους ἐμφαντικόν· ἢ μή ποτε καὶ κατὰ τοῦτο βούλεται εἶναι ἀκριβῶς ἀποστολική, μιμουμένη τὸ προσίμιον τῶν τοῦ θεοῦ Παύλου ἐπιστολῶν; Σημ. Ἐκδ.

ἐξ ἅπαντος ὤφειλον αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες καὶ πολὺ λαμπρότερον ἐξ ἑαυτῶν ἀνεγεῖραι. Τῶν δ' ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Ἀντιβασιλείας κατασκευασμένων καθεδρῶν (ἐπειδὴ καὶ τούτων ἡ δαπάνη περισσεύεται μετὰ κρότου!) οὔτε χρεῖαν εἶχεν ὁ ναός, οὔτε κόσμον αὐταὶ παρέχουσιν ἄλλον, εἰμὴ τὴν ἄχαριν μνημενίων ἱδρυτῶν! Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ναυπλίας. Ἀλλαχόθεν οὐδαμῶς τῆς Ἑλλάδος οὐδεμίαν ἐπάρκειαν ἢ φροντίδα ἐπεδείξατο ἡ Ἀντιβασιλεία οὔτ' ἀπ' εὐθείας οὔτε πλαγίως, οὔτε πρὸς οἰκοδομὴν οὔτε πρὸς ἐπισκευὴν Ἐκκλησίας οὐδεμιᾶς· ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπαρχούσας ἄλλας μὲν ἐσφετερίσθη καὶ παντοίως ἐβεβήλωσε καὶ κατέχρανεν, ἄλλας δὲ κατεξουσιάσασα διεκήρυξε κτήματα ἐθνικά! (βλ. Τμήμ. Β. Κερ. Ε. §. ια). Εἶδες, ἀναγνώστα, τὴν πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ἐπισκευὴν τῶν Ἐκκλησιῶν τὸ σύνολον φροντίδα τῆς Ἀντιβασιλείας· ἄκουε καὶ τὰ περὶ τὴν ἐξωτερικὴν λαμπρότητα τῆς ἐλληνικῆς ἱεροπραξίας· «Ὅστις οἶδεν ὅλως ἐν τούτῳ τῷ (τῆς Ναυπλίας) ναῷ τὴν ἐλληνικὴν ἱεροπραξίαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1833, ἂν ἴσως πάλιν ἐβλεπε τὴν αὐτὴν καὶ ἀρχομένου τοῦ ἐφεξῆς ἔτους, χαλεπῶς καὶ μύλις ἔμμελλεν αὐτὴν γνωρίζειν. Καὶ ταύτην τὴν ὀλικὴν μεταβολὴν ἠπίστατο εἶς καὶ μόνος ἄνθρωπος καὶ ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ κατορθῶσαι. Οὗτος δὲ ἦν ὁ σφίδρα νουνεχὴς νέος τῆς Ναυπλίας ἐπίσκοπος, ὁ Μητροπολίτης καὶ παρὰ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ σύμβουλος κύριος Κύριλλος.» — Ζηλωτὴς τῆς παρὰ τοῦ Μαυρέρου ταύτης εὐλογίας καὶ λίαν μακαριστὸς ὁ σεβασμῖος οὗτος Μητροπολίτης καὶ ἐπίσκοπος (κατὰ τὴν σύντομον δηλαδὴ ἔκφρασιν· τὸ δὲ πλήρες «ὁ πρόην Λαρίσσης Μητροπολίτης, καὶ νέος τῆς Μητροπόλεως Ναυπλίας ἐπίσκοπος, ἦται τὸ αὐτὸ καὶ πάλιν Μητροπολίτης, ὡς προέπρμεν §. ια). Πλὴν ἄλλ' ὅσον περὶ τὴν ἱεροπραξίαν, ἀμφιβάλλομεν ἂν ὁ Μητροπολίτης ἐπραξεν οὐ μόνον ὅσῃν ὁ Μαύρερος εἶπεν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν περὶ μικρὰν ἀλλοίωσιν καὶ μεταβολὴν. Καὶ ὁ ἱστορικὸς ἢ τὸν φίλον μητροπολίτην ἐβλεπεν ἱεουργοῦντα δεδεκασμένους ὑπ' εὐνοίας ὀφθαλμοῖς, ἢ ἐλάλησε καὶ περὶ τῆς ὀρθοδόξου (διότι ταύτην ὠνόμασεν ἐλληνικὴν) ἱεροπραξίας ὡς φρονεῖ καὶ περὶ τῶν τελετῶν τῶν κατ' αὐτὸν Ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς ἕξει τὸ εἶδος τῆς ἱεροποιᾶς μεταβάλλειν (ἂν τύχη) κατ' ἔτος μορφήν. Ὁ δὲ τῆς Ναυπλίας ὀρθόδοξος Ἀρχιερεὺς διετήρησε διὰ βίου τὴν ἱεροτελεστείαν ὁποῖαν παρέλαβεν, ἀναλλοίωτον καὶ

ους αὐτῷ Διαμαρτυρομένους, οἵτινες διαιροῦντες (ὥς καὶ Μαύρερος) ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας (τὰ δόγματα καὶ μυστήρια) ἀπὸ τῶν ἐκτὸς (τῶν κανονικῶν τῆς Ἐκκλησίας κυβερνημάτων), καὶ καθιστῶντες (ὥς καὶ Μαύρερος) ἐπὶ τούτων τῶν δῆθεν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀρχηγὸν καὶ κεφαλὴν τὸν ἡγεμόνα τοῦ Κράτους, παραδειγματίζουν (ὥς καὶ Μαύρερος) τοὺς Βυζαντινοὺς βασιλεῖς, ὡς δῆθεν κακείνους κεφαλὰς τῆς Ἐκκλησίας γεγενημένους, καθὼς καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, οὗτινος διαστρεβλοῦσι τὸ ῥητόν. Ἀλλ' ἰδοὺ τί ἔλεγεν ὁ θεσπέσιος Κωνσταντῖνος, ὡς αὐτὸς ὁ Εὐσέβιος ἱστορεῖ (ἀντιγράφομεν δὲ τὸ χωρίον τῆς ἱστορίας δλόκληρον ἄνωθεν ἀρξάμενοι πρὸς σαφεστέραν κατάληψιν τῆς σημασίας τοῦ ῥητοῦ). «Καθόλου δὲ τοῖς ὑπὸ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ δήμοις τε καὶ στρατιωτικοῖς πύλαι ἀπεκλείοντο εἰδωλολατρείας, θυσίας τε τρόπος ἀπηγόρευτο πᾶς· καὶ τοῖς κατ' ἔθνος δ' ἄρχουσιν ὁμοίως τὴν Κυριακὴν ἡμέραν νόμος ἐφοίτα γεραίρειν· τῷ νεύματι βασιλέως καὶ μαρτύρων ἡμέρας ἐτίμων, καιροὺς θ' ἐορτῶν ἐν Ἐκκλησίαις ἐδόξαζον· πάντα τε βασιλεῖ καταθυμίως ἐπράττετο. Ἐνθεν εἰκότως αὐτὸς ἐν ἐσιάσει ποτὲ δεξιούμενος ἐπισκόπους, λόγον ἀφῆκεν ὡς ἄρα εἶη καὶ αὐτὸς ἐπίσκοπος, ὧδέ πη αὐτοῖς εἰπὼν ῥήμασιν ἐφ' ἡμετέραις ἀκοαῖς· «ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τῶν εἴσω τῆς Ἐκκλησίας, ἐγὼ δὲ τῶν ἐκτὸς ὑπὸ Θεοῦ καθεσταμένος ἐπίσκοπος ἄν εἶην.» Ἀκόλουθα δ' οὖν τῷ λόγῳ διανοούμενος τοὺς ἀρχομένους ἅπαντας ἐπεσκόπει, προὔτρεπέ τε, ὅσηπερ ἂν ἡ δύναμις, τὸν εὐσεβῆ μετὰ διώκειν βίον» (α). Ἐκ τούτων φαίνεται ἡλίου φανότερον, ὅτι ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἔλεγε τοὺς μὲν Ἀρχιερεῖς ἐπισκόπους τῶν εἴσω τῆς Ἐκκλησίας, ὡς πνευματικοὺς ἐφόρους καὶ ἐπιστάτας τοῦ σώματος τῶν πιστῶν, τοῦ λογικοῦ δηλονότι ποιμνίου· «ἐν ᾧ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο αὐτοὺς ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ» (β). Ἐαυτὸν δὲ πάλιν ὁ ἅγιος Αὐτοκράτωρ ὠνόμαζεν ἐπίσκοπον τῶν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας (πάντων δηλονότι

(α) Εὐσέβ. Βίῳ Κωνσταντ. Δ. κεφ. κγ. καὶ κδ. προβλ. καὶ κβ· καὶ κε.

(β) Πράξ. κ, 28.

κανονικοῦ κλήρου καὶ ἐκ μὴ κανονικῶν πολλῶν Ἀρχιερέων συγκρο-
τηθεῖσα ἡ Συνέλευσις ὑπάρχει μάλιστα παράνομος καὶ ἄκυρος καὶ ἄ-
σύστατος, ὡς καὶ καθ' ἑαυτὴν ἀτελής, καὶ (τὸ χεῖριστον) ὡς κομ-
ματικὴ καὶ τεμαχιδὸν κεκερματισμένη. Εἰς οὐδεμίαν τοπικὴν ἢ καὶ
οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐψηφίσθη ἡ τῆς Συνελεύσεως ὑπόθεσις, πρὶν ἢ
συνῆλθον ἅπαντα τὰ συγκεκλημένα πρόσωπα. Καὶ τινες, τυχόν, ἐ-
βραδυστόλουν μὴ καταφθάσαντες εἰς τὴν προθεσμίαν, καὶ τούτους
περιέμενον, ἵνα τελεία καὶ ὁλόκληρος ἡ Σύνοδος ἀπαρτισθῇ. Οὕτως
ἡ Γ. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ περιέμενε τοὺς περὶ τὸν Ἀν-
τιοχείας Ἰωάννην ἐφ' ἡμέρας ὅλας δεκαεξί, παρελθούσης ἤδη τῆς
προθεσμίας. Οὐδὲ συνεδρίασεν ἡ Σύνοδος πρὶν ἐμήνυσεν ὁ Ἀντιοχείας
παρακαλῶν «Εἰ γένοιτο αὐτὸν καὶ ἔτι βραδύναι, μὴ ὑπερθέσθαι τὴν
Σύνοδον» (α). Καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἄλλως νόμιμον καὶ ἐπὶ τοῦ
θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐγκαθίδρυσιν τοῦ θείου Γρηγορίου
τοῦ Ναζιανζηνοῦ ἀντέλεγον ὕστερον οἱ ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐθο-
ρύβουν προφασιολογοῦντες ὅτι μὴ παρῆσαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Συνοδι-
κὴν τοῦ μεγάλου ποιμένος ἐκλογὴν· διὸ καὶ ὁ θεὸς πατὴρ ἐκουσίως
παρητήθη τοῦ θρόνου χάριν τῆς κοινῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας (β). Τοῦ
δὲ τῆς Ἀμαθοῦντος ἐπισκόπου καθαιρεθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκό-
που Κύπρου Ἰωάννου καὶ ἄλλων ἑνδεκα ἐπισκόπων, ἠκυρώθη ἡ
καθαίρεσις, «διὰ τὸ μὴ μετακληθῆναι πᾶσαν τὴν
Σύνοδον τῆς τῶν Κυπρίων Ἐκκλησίας, ἢ καὶ
τὴν πλείονα (γ), εὐχερείας καὶ ταῦτα οὕσης
πρὸς τοῦτο, καὶ διὰ τὸ μὴ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἐπέκεινα
εἶναι τῆς δωδεκάδος τῶν ἐπισκόπων, ἀλλὰ
ταύτῃ τοῦτον συνεπάγεσθαι». (δ). Παραλείπομεν
ἄλλα παραδείγματα, δι' ὧν ἀποδείκνυται σαφῶς ὅτι πᾶσα Σύνο-
δος Ἐκκλησιαστικὴ, ἐὰν μέλλῃ κυρία τε καὶ νόμιμος εἶναι, τότε
συνεδριάζει, ὅταν ἅπαντες συνέλθωσιν οἱ κανονικῶς συγκεκλημέ-
νοι, παρουσιάζοντες αὐτοπροσώπως (οἱ δὲ τινες κωλυθέντες καὶ
διὰ τοποτηρητῶν, ἢ καὶ διὰ τῶν παρόντων, πέμποντες ἐγγράφους

(α) Βλ. Ἀναφορὰν τῆς Γ. Συνόδου Κελεστίνῳ (τῷ Ῥώμῃ) ἐν Συνόδ.
Συλλογ. Τόμ. Α. σελ. 520. πρὸς σελ. 613. κτλ.

(β) Βλ. Βίον Γρηγορ. τοῦ Ναζιανζ. καὶ Θεοδώρ. Ἐκκλ. ἱστορ. Ε. 8.

(γ) Ὅτι δὲ καὶ οἱ ἀπόντες ὤφειλον πέμπειν τὰς γνώμας πάντες, φανερόν·
Βλ. Σαρδικ. ς. πρὸς Α. Συνόδ. δ. — Ζ, γ. Ἀντιοχ. ιθ. Λαοδικ. ιβ. κτλ.

(δ) Βλ. Leunclav. Jus Græco-roman. L. III. p. 223.

τῆς ἀληθείας ἀσυστόλως συγκλωθούσας παρατρέχουσαν ἱκανὴ καὶ τῶν ἐκτεθειμένων ἢ ἀηδία.

§. μθ. Μεταβαίνομεν ἤδη καὶ εἰς τὸ Δ, καὶ τελευταῖον ἀνεπίγραφον μέρος τοῦ ἀνεπιγράφου πρώτου τμήματος τῆς συγγραφῆς, ἵνα καὶ ἐκ τούτου τὰ καίρια καὶ ἄκοντες ἀκανθολογήσωμεν. Ἔστι δὲ τὰ πλεῖστα καὶ τούτου τοῦ μέρους πολλαπλὴ καὶ ἀπαραδειγμάτιστος παλιλλογία καὶ ἐπανάληψις τῶν ὧν εἶπε προηγουμένως, καὶ ὅσων ἐρεῖ μετ' ὀλίγον ἐν τῇ παρεπομένῃ ἀναλύσει τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου. Πρὶν ὅμως εἰς αὐτὴν καταντήσῃ, προεξετάζει δύο τινὰ μέρη τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου, «τὴν ἀνάδειξιν αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ κατάστασιν ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς», ὡς ταῦτα μάλιστα καὶ σαφέστατα δηλοῦνται τὴν τοῦ Τόμου κακίαν καὶ κακοηθείαν. «Ταύτην δὲ (λέγει) θέλομεν καταδείξει καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἀναλύσει. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ, ἵνα μὴ νομίσῃ τις ὅτι παραλόγως φερόμεθα κατ' αὐτοῦ (τοῦ Τόμου), καὶ ὑπὸ τινος ἄλλου πάθους πταποῦ, καὶ ὅχι ὑπὸ τοῦ εἰλικρινοῦς αἰσθήματος τῆς τιμῆς καὶ τοῦ συμφέροντος τῆς ἀγαπητῆς πατρίδος, ὅχι ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας πάθους κινούμενοι, παριστάνομεν αὐτὸν τοιοῦτον, ὅποιος ἀληθῶς δὲν εἶναι, ἅς ἐξετάσωμεν αὐτὸν ἀπαθῶς κατὰ τὰ δύο (τὰ προκείμενα) αὐτοῦ μέρη» (σελ. 108—109). Οὕτως ὁ ἄνθρωπος ἀπαθῶς τε ἅμα καὶ εὐγενοπαθῶς, ἀλλ' οὐκ ἀλλοπαθῶς, εἰσέρχεται ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ὧν ἔρχεται ἀμέσως μετὰ μικρὸν ἐξετάσων. Διαμαρτύρεται δὲ καὶ περὶ τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ φιλοτιμίας καὶ εἰς τὴν φίλην πατρίδα στοργῆς, ὑπομιμνίσκων συχνάκις περὶ τούτων τὸν ἀναγνώστην ὑπὸ φόβου μήπως οὗτος ἐπιλάβηται ἢ καὶ ἀμφιβάλλῃ περὶ αὐτῶν, καίτοι λαμπρῶς προεκτεθειμένων (βλ. ὅπισθ. σελ. 315). Ἀλλ' οἱ μὲν δημοκοπίαν ἀσκοῦντες, «ἐπιμανὲς νόσημα τυραννίδος οὐκ ἔλαττον, πάντα προσποιοῦνται ποιεῖν καὶ πάσχειν ὑπὲρ τοῦ δήμου, βουλόμενοι τοὺς πολλοὺς ἐξαπατᾶν» (ὡς εἶπε Πλούταρχος). Ὁ δὲ φιλόπατρις Ἀντίτομος γελοῖός τις φαίνεται ἐν μέσῃ τῇ Ἑλλάδι τὸν δημοκόπον ἐπιμανέστατα προσποιούμενος, ἐν οἷς καὶ πατρίδα καὶ ἔθνος καὶ τὴν τοῦ πολιτεύματος ἐξουσίαν αἰσχιστα κολακεύει, τὴν μὲν φιλοτιμίαν τῶν εὐσεβούντων Ἑλλήνων μάτην παροξύνων ἐπ' ἀτιμώσει τῆς ἁγίας αὐτῶν Ἐκκλησίας, τὰ δὲ τοῦ Θεοῦ τῷ Καίσαρι (τὸ γ' ἐπ' αὐτῷ) καταπροδιδούς, καὶ ἐπὶ πᾶσι δεξιώτατον ὄπλον μεταχει-

συνελάσαντας καὶ οἰαχοστροφήσαντας τὰς Συνόδους εἰς ἐπικύρωσιν ἢ νομοποίησιν τῶν, ὧν αὐτοὶ ἄφ' ἑαυτῶν οἱ ἄρπαγοτύραννοι οὗτοι εἶχον ἤδη προνομεύσαντες καὶ προηρηπακότες, μεγάλων προνομίων!). Τοιαῦτα κατὰ τῶν ἀποστολικῶν καὶ τῶν ἐξῆς ἀγίων Πατέρων, τοιαῦτα κατὰ τῶν θείων Συνόδων, «τῶν παγχρύσων τοῦ Λόγου στομάτων, καὶ τῆς μυστικῆς Σιῶν ἀκαθαιρέτων πύργων»! οἱ τίνες καὶ ποῖοι; ἡ ἐπταμελὴς ὀρθόδοξος Ἐπιτροπὴ! Τί τούτων δυσφημότερον εἶπον οἱ Ἰββωνες καὶ Δεπόττεροι καὶ ἄλλοι τῶν νεωτέρων συνοδομάχων τῆς Ἐκκλησίας ἐχθρῶν! Ἀλλ' εἶποι τις ἂν καὶ πρὸς τὴν σοφὴν Ἐπιτροπὴν ὅ,τι ἔγραφεν ὁ μακάριος Εἰρηναῖος (εἷς καὶ οὗτος τῶν ἄρπακτικῶν καὶ φιλοκτεανωτάτων ἱεραρχῶν) πρὸς τινὰ φιλοκαινοτόμον καὶ κεῖνον Φλωρίνον. «Ταῦτα τὰ δόγματα, Φλωρίνε, ἵνα πεφεισμένως εἶπω, οὐκ ἔστιν ὑγιὺς γνώμη. Ταῦτα τὰ δόγματα ἀσύμφωνά ἐστι τῇ ἐκκλησίᾳ, εἰς τὴν μεγίστην ἀσέβειαν» (τὴν τῶν Συνοδομάχων αἵρετικῶν) «περιβάλλοντα τοὺς πειθομένους αὐτοῖς. — Ταῦτα τὰ δόγματα οἱ πρὸ ἡμῶν πρεσβύτεροι οὐ παρέδωκάν σοι» (α)! Τοιαῦτα δὲ βλασφημήσασα κατὰ τῶν Συνόδων συνδιέσυρε καὶ τὴν μνήμην τῶν αἰδιμῶν Αὐτοκρατόρων, «ὡς συνδραμόντων εἰς τοὺς σκοποὺς τῶν φιλάρχων καὶ φιλοδόξων ἐπισκόπων» (!) διότι (λέγει) εἰς τὴν ἤδη χριστιανίσασαν τότε κοσμικὴν ἐξουσίαν ΜΑΛΛΟΝ, ἢ εἰς ἄλλο τι χρεωστεῖται ΚΥΡΙΩΣ τὸ μεγαλεῖον τῶν εἰρημένων (πέντε) Ἐπισκόπων». — Οὕτω διὰ λεξειδίων καὶ φρασειδίων, δι' ἐνὸς μᾶλλον καὶ δι' ἐνὸς κυρίως, περικαλύπτει τὴν ἀντίφασιν, ἣν πρὸς ἐχυτὴν ἡ φιλαιδήμων Ἐπιτροπὴ ἀντιφάσκει, ἀπρὸ διδοῦσα ἤδη εἰς τῶν χριστιανῶν Αὐτοκρατόρων τὴν ἐξουσίαν τῶν πέντε ἐπισκόπων τὸ μεγαλεῖον, ὅπερ ἀνωτέρω πρωμολόγησεν (ἐπὶ τῶν τριῶν μάλιστα) προὔπαρχον, «καὶ πρὶν ἀναβῆναι τὸν Αὐτοκρατορικὸν θρόνον ὁ χριστιανισμός!» Ἐφεξῆς δὲ πάλιν ἱστορεῖ τὸν ἐπίσκοπον (ὡς λέγει) τοῦ Βυζαντίου ὑποκείμενον εἰς τὸν Ἡρακλείας μητροπολίτην «μέχρι καὶ τοῦ 381, ὁπότε κατὰ τὴν Β, οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος καὶ δεύτερος κατὰ τὴν τιμὴν τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης, καὶ ὅχι δι' ἄλλο (λέγει),

(α) Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Ε, 20.

θεῖσται, οἵτινες τὰς ἐξ ἀποκαλύψεως εἰς πίστιν παραδεδομένας ἀληθείας ἐνάγοντες εἰς τὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἢ τῆς συνειδήσεως δικαστήριον, καὶ ταύτας βασανίζοντες, οὐδόλως ἀποδέχονται, ἢν μὴ πάντως εὖρωσιν αὐτὰς εὐκρινῶς καὶ κατ' ἐσωτερικὴν ἐνάργειαν τῷ λόγῳ συμφωνούσας. Καὶ ταῦτα μὲν καὶ τοιαῦτα τὰ τῆς ψυχικῆς καὶ δαιμονώδους σοφίας ἐκείνων τῶν μήτε πνεῦμα ἐχόντων μήτε δεχομένων ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ! οἵτινες ἔλαθον ἑαυτοὺς εἰς τε τὴν περὶ τὸ φιλοσοφεῖν ἔλλογον ἐλευθερίαν ἐξυβρίζοντες, καὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ κατέχοντες ἐν ἀδικίᾳ· ἡμεῖς δ' ἐπάνιμεν εἰς τὰ καθεξῆς ἐχόμενα τοῦ συγγραφέως.

§. κς. «Ἡ πολιτικὴ (φησὶν) αὐτονομία χωρὶς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτονομίας εἶναι αὐτόχρημα προφανὴς παραλογισμός». Ἄλλη καὶ τοῦτο πλάνη λογισμῶν! Παραστήσας τὴν θρησκείαν τῇ συνειδήσει ταυτοδύναμον, ἐπιφέρει παρευθὺς καὶ τὴν προμνημονευθεῖσαν Ἐκκλησιαστικὴν αὐτονομίαν. Ὡστε καὶ ἐνταῦθα (ὡς καὶ ἀνωτέρω σελ. 341) κινδυνεύει παραστήσαι καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἴσην τῇ συνειδήσει (εἰ γὰρ Ἐκκλησία ἴσον τῇ θρησκείᾳ, καὶ αὕτη τῷ συνειδότητι, ἄρα καὶ τοῦτο ἰσοδύναμον τῇ Ἐκκλησίᾳ). Οὕτως ἀσπιθὴς καὶ ἀμφίρροπος διάνοια συγχέει σοφισμένη τὰς τῶν πραγμάτων ἀρχάς, ἀπὸ ταύτης εἰς ἐκείνην μεταβαίνουσα, καὶ ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω παλινδρομοῦσα, ὡς ἀμφίσβαινα, ἢ καὶ καλλικέλαδος κερκὶς πολλάς ἐν τῷ ὑφαίνειν ἐναλλὰξ πλανωμένη παλιμβάμονας ὁδοὺς. Ἀλλ' ἀκούσωμεν καὶ τοὺς λόγους, δι' ὧν ἐξυφαίνει τὴν ἀπόδειξιν τοῦ προτεθέντος αὐτόχρημα προφανοῦς παραλογισμοῦ. «Ἔθνους (λέγει) πολιτικῶς αὐτονόμου ἢ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ ὑπόκηται ὑπὸ Ἐκκλησίαν ἄλλην ὑπὸ ἄλλο ἔθνος τελοῦσαν· α) ὅχι μόνον διότι τοῦτο εἶναι πάντῃ ἀντιπολιτικὸν καὶ ὅλως ἀσύμφορον, ἀλλὰ καὶ β) διότι εἶναι ἐναντίον τῶν ἀρχῶν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας». Παπαί, πόσῃ ἐν ὀλίγοις ἐπύκνωσε λόχμην δασυτρίχων παραλογισμῶν! α) Ὡς γνώμην γενικὴν ἢ καθολικὸν ἀξίωμα τὴν πρότασιν ἐξέφερε (καθὼς καὶ τὰ ἀνωτέρω «Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος ἢ δοῦλος» καὶ «ἡ πολιτικὴ κτλ.». «Ἔθνους, λέγει, αὐτονόμου» (παντός τινος τῶν ἐπὶ γῆς αὐτονομουμένων χριστιανικῶν ἐθνῶν), «ἡ Ἐκκλησία» (ἀνεξαιρέτως οἰαδήπατ' ἂν ᾖ, καὶν τέ τις ὀρθόδοξος, καὶν τε μὴ)

μόλις διὰ τακερῶν μετανοίας δακρύων διέφυγε τὴν ὡς ἐπὶ ὕδρει
 ὑποῦ τοῦ διατάγματος ἐσχάτην ποινήν, αὐστηρῶς ὑπὸ τῆς
 Γραμματείας ἐπιπληχθεῖσα, καθὼς εἶδομεν (Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. κα).

Τὰ κατὰ τὴν Ἑκθεσιν.

§. ιβ. Δευτέραν ἀδελφὴν τῆς προτέρας καὶ σφύδρα καὶ αὐτὴν μη-
 τρώζουσιν γενέθλην ἀπεκύησεν ἡ ἐπταμελὴς ἐπιτροπὴ, τὴν Ἑκθε-
 σιν τὴν περιεκτικὴν τῆς ἐνεστῶσης τότε καταστά-
 σεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Α.
 §. ε. σελ. 125). Ἀπευθύνει δὲ ταύτην κατὰ τὴν τάξιν πρὸς αὐ-
 τὸν τὸν ἐν πατρίᾳ ἀθῶν καὶ ἀνέυθυνον Βασιλέα (ὡς ἐξ ὀνόματος δη-
 λονότι τοῦ Βασιλέως καταστᾶσα ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς Ἀντιβασιλείας εἰς
 τὸ συντάξαι καὶ προσενεγκεῖν τὴν Ἑκθεσιν ταύτην).

§. ιγ. Σεμνὸν καὶ στρογγύλον προῖμιον προηγεῖται, διαγράφον ἄξιον
 πρεπῶς τὸ μεγαλεῖον τῶν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ἐπιτεθέντων χρεῶν,
 περὶ ὧν οἱ ἄνδρες οὗτοι μετ' ἀκριβείας ἀναλόγου δι' ὧν δὴ ὡ
 μηνῶν συζητήσαντες καὶ διασκεψάμενοι, καὶ δὴ καὶ πληρώσαντες
 μετὰ πάσης συνειδήσεως ἀγαθῆς τὴν μεγαλουργίαν, λαμ-
 βάνουσιν (ὡς λέγουσι) τὴν τιμὴν τοῦ προσενεγκεῖν αὐτὴν
 τετελεσμένην. Φεῦ! ὅποια τιμὴ καὶ ὅποια συνείδησις! Ἀλλ' οὔ-
 τως ἐγκαυχᾶται πολλάκις ὁ ἐν κακίᾳ δυνατός, καὶ ὁ ἀ-
 δικῶν ἐνευλογεῖται, τὴν δόξαν ἔχων ἐν τῇ αἰσχύ-
 νῃ αὐτοῦ! — Καθὼ δὲ (λέγουσι) τὴν ἀλήθειαν προστη-
 σάμενοι τῆς ἐκθέσεως ὁ δὴ γόν, διέγραψαν εἰλικρινῶς καὶ
 τὰς καταχρήσεις, ὅσαι παρεσιέφρησαν εἰς τὰ ἔθνη τοῦ κλήρου τῆς Ἑλλάδος
 (οὔτινος τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν ἐζωγράφουν). Δισσὰς δὲ διορίζουσι
 τῶν τοιούτων καταχρήσεων τὰς αἰτίας, τὴν τε πολυχρόνιον δου-
 λείαν, καὶ τὴν πάρεδρον τῆς δουλείας ἀμάθειαν!
 Καὶ λοιπὸν (κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀνδρῶν) μόνον ἡ δουλεία μετὰ τῆς
 συννάου ἀμαθείας ἀποβαίνουσιν ἐν κόσμῳ πηγαὶ τῶν καταχρήσεων
 (δηλαδὴ τῶν ἀμαρτημάτων). Ἐλευθερίας δὲ πρυτανεύουσης καὶ περι-
 αυγαζούσης τὴν πολιτείαν, χρηστὰ πάντα φύονται, καὶ σοφά, καὶ οὔτε
 καταχρήσεις μιλίνουσι τὰ ἔθνη, οὔτ' ἀμάθεια σκοτίζει τὰς διανοίας, οὔτε
 τῶν ἄλλων ἀνθρώπων οὔτε τῶν κληρικῶν! Ἀλλ' ὅτι μὲν ἡ ἐν Χριστῷ
 ζωὴ καὶ πολιτεία καὶ ἡ μάλιστα πρέπουσα τοῖς κληρικοῖς ἀληθινὴ
 σοφία βλαστάνουσιν ἐπίσης καὶ ἐν δουλείᾳ καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ,

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΛΕΙΦΘΕΙΣΑΙ.

Σελ. 6. σίχ 14. Γρηγόριον (πρόσθετες ἐν ὑποσημειώσει). 'Ιστορικῆς χάριν εἰδήσεως παρατίθεμεν ὥδε τὸ προβούλευμα ἤτοι σχέδιον ψηφίσματος, ὅπερ ὑποθημοσύνη τοῦ ἡμετέρου Πατρὸς πληρεξούσιοί τινες τῆς ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς Συνελεύσεως προτείνει βουλευθέντες εἰς τὴν Συνέλευσιν ἐξητήσαντο αὐτὸν συντάξαι. Τὰ δὲ κατόπιν περὶ αὐτοῦ γενόμενα Βλ. ἐν τῷ ὑπὸ Γ. Ἀγγελουπόλου ἐκδοθέντι περὶ τοῦ Πατριάρχου βιβλίῳ ἐπιγραφομένῳ «Τὰ κατὰ τὸν ἀοίδιμον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον τὸν Ε΄.» Τόμ. Β. σελ. 376. Ἴδου τὸ Ψήφισμα «Γρηγόριον τὸν ἀοίδιμον Πατριάρχην, τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πατρίδος σὺν τοῖς ἄλλοις, τοῖς μακαρίοις συναθληταῖς ἱεράρχαις μετὰ ἀειμνήστου κλέους θυσιασθέντα, τιμῶσα προστηκόντως ἡ τῆς Γ. Σεπτεμβρίου ἐθνικῇ τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἀθήναις Συνέλευσις, καὶ τὸ σέβας τὸ πρὸς αὐτὸν εἰς πάντας τοὺς ἐπιγινομένους ἀμάραντον δι' αἰῶνος παραπέμπουσα· ψηφίζει ἵνα μνημεῖον εἰς ἀοίδιμον αὐτοῦ μνήμην ἰδρυθῇ ἐκ λίθου Πεντελικῷ μετὰ τῆς πρεπούσης ἐπιγραφῆς. Τὸ δὲ μνημεῖον σταθήσεται Ἀθήνησιν ἐπὶ τῆς Πρυκῆς τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὅπου καὶ ὁ θεῖος Παῦλος εὐηγγελίσαστο τὸ σωτήριον κήρυγμα, καὶ τοῦτο παρέθηκε πιστοῖς ἀνθρώποις Ἕλλησι, τοῖς ἁγίοις ἡμῶν πατράσι καὶ διδασκάλοις τῆς Ἐκκλησίας, ὧν τὴν σειρὰν ἀξίως διεδέξατο καὶ ὁ ἀείμνηστος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος». — Σελ. 100. σίχ. 8. Ποιμένων (πρόσθετες ἐν ὑποσημειώσει) Ὡς ὁ ἀοίδιμος Σαμουήλ, οὕτω καὶ ὁ ἱερομάρτυς Γρηγόριος αὐστηρῶς ἀπεῖπε τὴν τῶν φιλονύμων Ἀρχιερέων χειροτονίαν, ἐξηγούμενος καὶ τὴν αἰτίαν τῆς παρὰ τε τῶν Συνοδικῶν γερόντων καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου γενομένης χειροτονείας τοιούτων καὶ τοὺς περιορισμοὺς αὐτῶν (Βλ. Τὰ κατὰ τὸν ἀοίδ. Πατριάρχ. Κωνστ. Γρηγόριον Τόμ. Α΄. σελ. 63). — Σελ. 111. σίχ. 15. Νοσημάχοι (πρόσθετες ἐν ὑποσημειώσει). Κωνσταντῖνος Ζαχορόπωλος ὁ ὕστερον Νοσημάχος ἐπικληθεὶς ἐν Τρίκῃ τῆς Θεσσαλίας τῷ 1768 γεννηθεὶς ἐν Τυρνάβῳ τὸν Ἕλληνα λόγον καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα παρὰ τῷ ἀοιδίμῳ Ἰωάννῃ Οἰκονόμῳ τῷ Πεζάρῳ ἔμαθε, καὶ εὐδοκιμήσας προσεκλήθη διδάσκαλος ἐν Τσαριτσάνῃ. Ἐκεῖ δὲ ὅλην πενταετίαν (1785—1790) ἐδίδασκε τιμώμενος παρὰ πάντων καὶ ἀγαπώμενος. Τῆς δὲ τῶν Ἀσκληπιαδῶν τέχνης ἔρωτι ἀπεδήμησεν εἰς Νεάπολιν τὴν ἐν Ἰταλίᾳ τῷ 1793, καὶ δι' ὅλης ἐνδεκαετίας περὶ τὴν ἱατρικὴν σπουδᾶς διδάκτωρ ἀνεδείχθη τῆς Ἰατρικῆς. Αὐτίκα δ' οἰκαδὲ νοστήσας τῷ 1804 καὶ γήμας ἐν Ἰωαννίνοις Ἑλένην τὴν εὐπαίδευτον θυγατέρα τοῦ Ἱατροῦ Καραϊωάνου, οὗ τὴν παιδείαν μαρτυρεῖ καὶ ἡ τῷ 1797 ἐκδεδομένη δίτομος αὐτοῦ Γραμματικῇ, πάλιν κληθεὶς εἰς Τσαριτσάνην ἱατρὸς ἐμισθώθη. Διὰ δὲ τὴν εὐτυχὴ περὶ τὰς θεραπείας ἐτοιμότητα Νοσημάχος ἐπεκλήθη, καὶ οὐ μόνον ἀφορμὴ τῷ εὐφυστάτῳ Μιχαήλ Περδικάρῃ ἐγένετο τῆς ἐπιστολῆς, ἣν ἐξ Ἀδου τὰς νόσους ἔπλασεν ὁ ποιητὴς συνελθούσας ἐπεστεῖλαι τῷ ἀνδρί, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπωνύμῳ τούτῳ διηνεκῶς καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν ὁ ἱατρὸς διεκρίνετο. Ἀλλ' οὖν ἐκ Τσαριτσάνης ὑπὸ τοῦ διαβόητου Βελῆ Πασσᾶ μετακληθεὶς εἰς Τύρναβον διατέλεσεν ἱατρὸς αὐτοῦ. Τῆς δὲ Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐκτραγείσης καὶ πολλῶν δεινῶν ὑπὸ

ἄρτου θηρευταὶ!), ἤρκεσαν, λέγω, οἱ τοιοῦτοι καὶ τοσοῦτοι, ἵνα περι-
βάλωσιν αὐτὴν δυνάμει τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας αὐθεντίαν καὶ κῦρος
πνευματικόν, καταστήσαντες ὑπερτάτην ἀρχὴν ἐκκλησιαστικὴν διὰ
βασιλικοῦ διατάγματος, χωρὶς μηδεμιᾶς εἰδήσεως καὶ συγκατανεύσεως
μὴ τῶν ἄλλων ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν, μητὲ καὶ αὐτῆς τῆς, εἰς ἣν
ἀνέβη κανονικῶς αἱ τῆς Ἑλλάδος ἐκκλησίαι, πνευματικῆς ἀρχῆς!
Ἄρα γε (σὲ αὐτὸν, ὑπομνηματογράφε, πρῶτον ἐρωτῶ, καὶ μοι λέγε τὴν
ἀλήθειαν!), ἄρα γε οὐ φαίνονται οἱ Κύριοι οὗτοι, ὅτι διώκησαν τὰ
τῆς Ἑλλάδος ἐκκλησιαστικά, ὡς ἂν τινες πνευματικοὶ δορικτήτορες,
ἐμπηδήσαντες εἰς αὐτὸ τὸ θυσιαστήριον τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐξ
ἐφόδου νομοθέται καὶ δεσπότης ἱεροτύραννοι; ὦ τοὺς αὐτοχειροτονήτους
ιεροφάντας! Τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐμόρφωσαν καὶ ἐτύπωσαν
αὐτεξουσίως, ὡς ἐὰν ἀνεκάλυψαν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν αὐτῆς
Ἐκκλησίαν νέαν τινὰ χώραν εἰς ἄγνωστόν τινα γωνίαν τῆς γῆς! ἢ ὡς
ἂν τινα νεοπαγῇ νῆσον αὐτομάτως ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναφυσθῇσαν,
ὅπου οἱ πρῶτοι πῆξαντες τὴν κτητορικὴν σημαίαν τῆς ἐαυτῶν δυνα-
στείας ἔχουσιν ἔπειτα τὸ δικαίωμα ἵνα διοικήσωσιν αὐτὴν τὰ τε ἄλ-
λα καὶ θρησκευτικῶς, ὅπως ἂν κρίνωσι συμφέρον εἰς τὴν πολιτικὴν
αὐτῶν ἐπιστήμην! Ἀλλ' ἀκούσωμεν καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἡ τῆς
Ἑλλάδος ἐκκλησιαστικὴ ἀνεξαρτησία ἐφόρεσε τὸ κῦρος τὸ βασιλικόν!
«ἄκουε! σίγα»!

Σελ. 29—32. La Regence etc.

«Ἡ Ἀντιβασιλεία (λέγει) ἠθέλησεν ἵνα πληροφορηθῇ περὶ τῆς γνώ-
μης τῶν Ἐπισκόπων ἔτι βεβαιότερον» (πανθαύμαστος ἀκρίβεια! Ὅλον
τὸ ἔθνος εἶχεν ἤδη κεκηρυγμένην π ο λ λ ά κ ι ε καὶ πρὸ πολλοῦ τὴν
Ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν, τὸ πρᾶγμα ὑπῆρχεν ἤδη προϋ-
φαστῶς καὶ ζῶν καὶ τ έ λ ε ι ο ν καὶ τ ε τ ε λ ε σ μ έ ν ο ν καὶ Σχεδι-
ογράφοι ἐσχεδιογράφησαν, καὶ ὑπουργοὶ ἐπεκύρωσαν, καὶ τῶν ἐπισκόπων
οἱ ἐπισημότατοι συνεψήφισαν καὶ ὅμως ἡ ὑψηλὴ Ἀντιβασίλεια θέλει
βασιμωτέραν πληροφορίαν! μὴ γὰρ ὑπῆρχε περὶ μικρῶν αὐτῆς ἡ σπου-
δὴ;) «Ὅθεν συνεκάλεσεν ὅλους τοὺς ὀ ρ θ ο δ ό ξ ο υ ς» (ἀκούεις; μὴ φε-
βηθῆς μηδεμίαν δογματικὴν καινοτομίαν περὶ τὴν τῆς Ἑλλάδος Ἀνα-
τολικὴν Ἐκκλησίαν! ταύτης μόνον ἡ ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου
ἀνεξαρτησία μέλλει πανηγυρισθῆναι πρὸς εὐκλειαν καὶ εὐδαιμονίαν
τοῦ ἔθνους τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων! Ὅσαι δὲ Καθολικορωμάνων Ἐκ-
κλησίαι, ὑπηκόων καὶ αὐτῶν τοῦ Βασιλείου, εὐρίσκονται εἰς διαφόρους

Ὁρος εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ κατέφυγεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατώρθωσε νὰ γείνη Ἀρχιερεὺς ἐκείνων τῶν μερῶν τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης, τὰ ὅποια ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, αὐτὸς τώρα (τὸ ὄνομά του στοχάζομαι Πορφύριος) ἔγραψεν ἐδῶ τὰ μύρια κατὰ τῆς Συνόδου, καὶ χωριστὰ ἔγραψεν εἰς τὸν Πατριάρχην λέγων, ὅτι ἔσφαλε δι' ὅσα ἔκαμε πρότερον, καὶ προσέτι, διότι τώρα ὑπέγραψε τὰ πρὸς τῆς Συνόδου διορισθέντα, καὶ διότι ἐγνώρισε τὴν Σύνοδον αὐτήν, ζητεῖ δὲ συγγνώμην ἀπὸ τὸν Παναγιώτατον. Ὁ Παναγιώτατος διώρισε τὸν Καισαρείας νὰ τὸν ἀποκριθῇ· ἡ ἐπιστολὴ ὁμῶς ἐγράφη ἀπὸ τοὺς συμβούλους, οἵτινες μεταξὺ τῶν ἄλλων τοῦ λέγουσιν ὅτι, ὅστις δὲν πιστεύει εἰς ἃ ἐδιδάχθη καὶ ἐδέχθη ἐξ ἀρχῆς, ἀναθεματίζεται κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις τὴν χεῖρα, διὰ τῆς ὁποίας κινοῦνται οἱ καλοκάγαθοι οὗτοι ἄνθρωποι· δὲν θὰ κάμουν ὅμως τίποτε.

Ἄς ἔλθωμεν εἰς τὴν Πατριαρχικὴν διακήρυξιν διὰ νὰ τὴν ὀνομάσωμεν οὕτως· αὕτη δὲν εἶναι ἐγκύκλιος ἐπιστολή, ἀλλ' ἔγγραφον μόνον τοῦ Πατριάρχου, σκοπὸν ἔχον νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία ἀπεσκίρτησε καὶ εἶναι αἵρετική. Λέγει δὲ

α) Οἱ Ἀρχιερεῖς εἶναι ἐπίσκοποι· διότι ὅτε ἐχειροτονήθησαν, ὠρκίσθησαν ὅλοι νὰ γνωρίζωσι κεφαλὴν τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν.

β) Δὲν εἶναι Σύνοδος ἐκείνη, ἣτις δὲν σύγκριται καὶ ἀπὸ ἱερεῖς καὶ ἀπὸ κοσμικοὺς, ὅχι μόνον ἀπὸ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἐπισκόπους.

γ) Δὲν δύναται ἡ Σύνοδος νὰ ὀνομάσῃ ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας ἑτερόθρησκον, καθὼς ὠνόμασεν ἡ Σύνοδος τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος.

δ) Ὀλίγοι Ἀρχιερεῖς παρνευρέθησαν εἰς τὴν Σύνοδον, οἱ δὲ λοιποὶ δὲν ἦσαν παρόντες καὶ ὑπεχρεώθησαν ἐπομένως διὰ τῆς βίας νὰ ὑπογράψωσι.

ε) Ἐπειδὴ κατὰ τὸ βασιλικὸν διάταγμα ὁ ἐλληνικὸς Κληρὸς δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀλληλογραφίαν ἀπ' εὐθείας μετ' ὅποιανδήποτε ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ἐκτὸς τῆς Συνόδου, καὶ κατὰ συνέπειαν μήτε μετ' τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν, φαίνεται ὅτι ζητεῖ ὅλως διόλου νὰ ἀποσκιρτήσῃ κτλ.

ς) Ἡ Σύνοδος ἀντὶ νὰ ὀνομάσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικήν, τὴν ὠνόμασε μόνον ἀποστολικήν, ἐξ οὗ προκύπτει αἵρεσις κατὰ τὸ δογματικόν.

Ἐκ τῶν προκειμένων ἀπάντων ἡ Παναγιότης τοῦ παρακινουμένη

συνάφειάν τινα οὔτε σχέσιν πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίαν» (σελ. 59)· καὶ πάλιν (σελ. 113) «ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἔπραξε τοῦτο (τὸ νὰ ἐξαιτήσῃται τὸν ἀδελφικὸν σύνδεσμον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν πρὸς τὴν αὐτοκέφαλον Ἑλλην. Ἐκκλησίαν), δὲν ἔπραξε τοῦτο οὔτε τῷ 1834, οὔτε τῷ 1844, διὰ λόγους ἰσχυροῦς!» Ὅτι δὲ καὶ τῶν κληρικοῖς τῆς Ἑλλάδος ἀπηγόρευτο ἐξέρχεσθαι τοῦ Κράτους, ἵνα μνημονεύωσι ξένης Ἐκκλησίας πρόεδρον, προείπομεν (σελ. 409). Πρόσθετε καὶ ὅτι ἐν ὅλῳ τῷ χρόνῳ τούτῳ οὐδεμία τῶν ἐν τοῖς πέντε (μετὰ τῆς Ῥωσσίας) πατριαρχείαις καὶ τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν οὐδεμίαν εἶχε δι' ἐπιστολῶν κοινωνίαν πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας ἀνακηρυχθεῖσαν αὐτοκέφαλον ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἄλλο δὲ τί λέγουσιν οἱ τοῦ προσωποποιοῦ ἀρχιερεῖς; «Ἡμεῖς ἐχάρημεν μάλιστα, διότι ἔπραξεν ἡ Ἑλλάς ἀφ' ἐαυτῆς ὅ,τι ἔπραξεν—ἡμεῖς εὐλογήσαμεν τότε τὸ ἔργον τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ ἔθνους». Καὶ ὅμως αὐτὸς οὗτος ὁμολογεῖ (σελ. 12), ὅτι ὁ Πατριάρχης (τῷ 1850) οὐκ ἐδέξατο τοῦ προέδρου τῆς ἱερᾶς Συνόδου τὴν ἐπιστολήν, «εἰς ἣν ἤλπιζον ὅτι ὁ Πατριάρχης ἀπαντήσῃ πρὸς τὸν πρόεδρον, ἡ δὲ ἀπάντησις αὕτη ἔμελλε νὰ θεωρηθῇ ὡς σύνδεσμος ἀδελφικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.» Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἐπίσταται καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ στρατήγημα (καθὼς ἐπονομάζει τὴν ἄδολον ταύτην πρᾶξιν!) παρομοίως ἀπέτυχε καὶ ὅτε πρὸ ἐνναετίας (τῷ 1841) ἀπέβαλεν ὁ Πατριάρχης τὴν ἄλλην τότε παρὰ τοῦ προέδρου καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος πεμφθεῖσαν ἐπιστολήν ὡς παρ' ἀγνώστου Συνόδου πάση τῇ Ἐκκλησίᾳ. Οὕτως ἐχάρησαν οἱ πενθοῦντες ἐπὶ τούτοις Ἀρχιερεῖς τῆς Μ. Ἐκκλησίας, καὶ οὕτως ηὐλόγουν τὸ ἀνευλόγητον ἔργον τῆς Ἀντιβασιλείας, καὶ τὴν φθοροποιόν, ὡς παλαιουμένης νόσου, διάρκειαν αὐτοῦ καὶ τὸ δις ἐπαναληφθὲν κακόβουλον στρατήγημα τῶν Συνοδικῶν ἐπιστολῶν, δι' ὧν ἤλπιζον ὅτι καταστρατηγήσουσι (φεῦ!) ὡς ἐχθρὸν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, μένοντες ἐν τῇ παρανομίᾳ τοῦ Καταστατικοῦ, καὶ χωρήσουσιν εὐθὺς εἰς χειροτονίαν Ἀρχιερέων, ἅμα τῷ σαγηνεῦσαι τὴν ἀπλὴν ἀπάντησιν τοῦ Πατριάρχου, καὶ χωρὶς τῆς κανονικῆς παραιτήσεως αὐτοῦ (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 476, 524). Τοσαῦτα καὶ ἐκ τῆς ἡθοποιίας τῶν προσωποποποιημένων ἀρχιερέων τοῦ Ἀντιτόμου. Ἄλλας ταύτης ἀντιφάσεις ἀλλεπαλλήλους ἀκολουθούσας καὶ τὸ ψεῦδος μετὰ

τῶν καὶ Ἀποστόλων» (α). Κατὰ τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ ἀλλοχοῦ πάλιν ὁ αὐτὸς Εὐσέβιος ἐπωνόμασε τὸν Μ. Κωνσταντῖνον κοινὸν ἐπίσκοπον, ὡς καθολικὸν δηλονότι ἔφορον καὶ ἐπὶ τὴν ἐπισκοποῦντα κοινῶς πάντας τοὺς ὑπὸ τῇ Ῥωμαίων ἐπικρατείᾳ διατελοῦντας (ἐκκλησιαστικούς τε καὶ τοὺς λαϊκούς), καὶ τὴν εἰρήνην βραβεύων ταῖς Ἐκκλησίαις, δι' ἧς ἐδείκνυε προστασίας περὶ τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ τὴν κανονικὴν εὐταξίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἰδοὺ πάλιν οἱ λόγοι τοῦ Εὐσεβίου αὐτοί: «Ἐξαίρετον δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τὴν παρ' αὐτοῦ νέμων ἦν φροντίδα. Διαφερομένων τινῶν πρὸς ἀλλήλους κατὰ διαφόρους χώρας, οἵά τις κοινὸς ἐπίσκοπος ἐκ Θεοῦ καθεσταμένος συνόδους τῶν τοῦ Θεοῦ λειτουργῶν συνεκρότει—τὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ βραβεύων τοῖς παῶσι» κτλ. (β). Ὅτι δὲ καὶ τοὺς ὅρους (κανόνας) τοὺς ἐν ταῖς Συνόδοις ἀποφανθέντας ἐπεσφραγίζετο, ὡς μὴ ἐξεῖναι τοῖς τῶν ἐθνῶν ἄρχουσι τὰ δόξαντα παραλύειν, ἰστόρησε μὲν πάλιν ὁ Εὐσέβιος ῥητῶς (γ), ὡμολόγησε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Μέγας Αὐτοκράτωρ, ἰδίως τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστήμης αὐτός τε τηρῶν εὐαγῶς, καὶ τοὺς τηροῦντας ἐπαινῶν, καὶ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους συνιστῶν (δ). Τοιοῦτοι προστάται καὶ ἔκδικοι τῆς ὀρθοδοξίας καὶ κα-

(α) Βλ. καὶ Δοσίθ. Δωδεκαβλ. σελ. 217. Ὁ δὲ δυτικὸς De Marca (de concord. Sacerd. et imper. II. 40) ἐκ τῶς τῆς Ἐκκλησίας ἐξέλαβε ψευδῶς ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν (ὡς ἂν εἰς τούτους μόνους ἐπεσκόπει πολιτικῶς ὁ Κωνσταντῖνος, οὐχὶ καὶ εἰς τοὺς ἐν τῶς τῆς Ἐκκλησίας). Ὁ δὲ πάλιν Ἀλλάτιος (De consensu etc. pag. 230) τὸ τῶν ἐκ τῶς ὡς οὐδετέρου γένους ἐκλαβὼν (τῶν ἐκτὸς πραγμάτων), τοῦτο μὲν ἡομήνευσεν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, τὸ δὲ τῶν ἐν τῶς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀντιβαίνει προφανῶς εἰς τὸν νοῦν τοῦ Εὐσεβίου. Καὶ δὲ τις τὰ τῶν ἐκ τῶς καὶ τῶν ἐν τῶς ἐκλάβη ὡς οὐδέτερα (κατ' ἑλλειψιν τοῦ πραγμάτων) καὶ μὴ ἐπὶ προσώπων κατὰ γένος ἀρσενικὸν (ὡς ἐξηγήσαμεν ἀνωτέρω), πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ καταντᾷ· οἱ Ἐπίσκοποι εἰσὶν Ἐπίσκοποι τῶν ἐν τῶς τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων (διδασκαλῶν, μυστηρίων, κυβερνημάτων τοῦ σώματος τῶν πιστῶν)· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος τῶν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, πάντων τῶν πρὸς αὐξήσιν καὶ στήριξιν τῆς Ἐκκλησίας πολιτευμάτων· πλὴν αὐτὸς ὁ Εὐσέβιος φανερός ἐστιν ἐπὶ προσώπων ἐκλαμβάνων τὴν φράσιν, διότι προστίθῃσιν εὐθὺς «τοὺς ἀρχομένους ἅπαντας ἐπεσκόπει» κτλ.

(β) Εὐσεβ. Βίῳ Κωνσταντ. Α. 44. (γ) Αὐτόθ. Δ. 27. βλ. καὶ ὀπισθεν σελ. 62.

(δ) Βλ. Μ. Κωνσταντ. ἐπιστολ. παρ' Εὐσεβ. ἐν Βίῳ Κωνσταντ. Γ. ξ. ξα. ξβ.

Κωνσταντινουπόλει Συνόδου» (βλ. ὀπισθ. σελ. 325) «καὶ πολλάκις ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀνέγνωμεν καὶ ἐμελετήσαμεν αὐτόν, καὶ ὁμῶς ἀκόμη δὴν δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι τῷ ὄντι ὑπάρχει τοιοῦτόν τι ἔγγραφον! Τόσον παράδοξον καὶ παράξενον μᾶς ἐφάνη, καὶ τόσον παράδοξον καὶ παράξενον μᾶς φαίνεται ἔτι τὸ πρᾶγμα! Παίζοντα τὰ μωρὰ παιδία κτίζουσι πολλάκις καὶ παλάτια, καὶ μόλις φέρουσιν αὐτὰ εἰς πέρας, καὶ εὐθὺς κρημνίζουσιν αὐτὰ ἀφ' ἐαυτῶν. Τίς ἤθελε πιστεύσει ποτέ, ὅτι καὶ τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος ἤθελε πράξει, ὅ,τι πράττουσι τὰ μωρὰ παιδία; Ἐκτισε τὸν Ἰούλιον τὸ 1833 λαμπρὸν οἰκοδόμημα, καὶ ἐπηνέθη διὰ τοῦτο παρὰ πάντων τῶν φρονίμων ἀνθρώπων, ὁμογενῶν καὶ ἀλλογενῶν. Καὶ μετὰ δεκαεπτὰ ἔτη ἐκρήμνισεν αὐτὸ ἀφ' ἐαυτοῦ τὸ λαμπρὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο οἰκοδόμημα. (Δηλονότι τὸ Καταστατικόν. Ἀλλὰ τὸ ξενικὸν τοῦτο πῆγμα ὁ Μαύρερος ἐπὶ τῆς Ἀντιβασιλείας ἔκτισεν, οὐχὶ τὸ ὀρθόδοξον τῶν Ἑλλήνων ἔθνος· ἅπαρ ἐκρήμνισε δὲ πάντως αὐτὸ τὸ ἔθνος ἀφ' ἐαυτοῦ (καθὰ λέγεις) καὶ κατέστρεψεν ἐπὶ τοῦ Συντάγματος συνεληθὸν (ὃ παρηκολούθησε καὶ ὁ Τόμος)· τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκε. Σὺ δὲ σημειῶσαι, ἀναγνώστα, καὶ τὴν ἀτοπίαν τοῦ παραδείγματος· βουλόμενος γὰρ τιμῆσαι τοὺς νομοθέτας τοῦ Καταστατικοῦ διὰ τῆς τοῦ ἔθνους προσηγορίας, παραβάλλει τούτους μὲν πρὸς τὰ μωρὰ παιδία παλάτιον κτίζειν ἐπιχειροῦντα, τὸ δὲ λαμπρὸν ὑμνούμενον οἰκοδόμημα πρὸς τὸ παιδικὸν παλάτιον! ἀλλ' ἔστω· καὶ κεῖνο γάρ, ὡς τοῦτο, τεθεμελίωτο ἐπὶ τὴν ἄμμον! ἄκουε καὶ τὰ ἐξῆς ἐπισυναπτόμενα). «Λύπη καὶ ἀγανάκτησις κυριεύουσι τὸν φρόνιμον ἄνθρωπον διὰ τοῦτο! Ἡ πρᾶξις ἦτο μέγα πολιτικὸν ἀμάρτημα! καὶ ἐν ἄλλο τοιοῦτον εἶναι ἱκανὸν νὰ φέρῃ τὴν Ἑλλάδα, ὅπου — φρικτὸν καὶ μόνον ἐνθυμηθῆναι, πολλῷ δὲ μᾶλλον καὶ ἐξεῖπεῖν! — ὑπὸ τὴν κυριότητα τοῦ σουλτάνου τῶν Ὀθωμανῶν! Καὶ τότε οἱ ὀκταετεῖς ἀγῶνες; — τὰ ποταμηδὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας χυθέντα μαρτυρικὰ αἵματα; — αἱ πολυειδεῖς κακοπάθειαι, ταιπωρίαι, βάσανοι; οἱ στεναγμοὶ τῶν ἔτι ἐν αἰχμαλωσίᾳ εὐρισκομένων; (!). Ὅλα εἰς μάτην!» — Καὶ λοιπὸν ἡ τοῦ παναθέσμως τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ὑπ' οὐρανὸν ὀρθοδόξων αὐτῆς ἀδελφῶν ἀποσχίσαντος Καταστατικοῦ δικαία παρὰ τοῦ ἔθνους κατάργησις καὶ ἡ διὰ τοῦ Τόμου πάλιν καταστᾶσα ὁμόνοια καὶ ἑνώσις

Ἐκκλησίας, ὡς δῆθεν ὑπαρχούσης πραγματικῶς παρὰ τοῖς ἀγωνιζομένοις Ἕλλησι καὶ προϋφεστώσης, καὶ πρὶν ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας ἐπισήμως καὶ πανηγυρικῶς διακηρυχθῇ. Καὶ ὅτι μὲν πᾶσα παρανομίας παράτολμος δικαιολογία, καὶ πᾶσα δὲ ψευδὴς ἀπολογία γίνεται προσθήκῃ τῆς ἐνοχῆς εἰς βαρυτέραν τοῦ πταίσματος κατάκρισιν, ὑπάρχει πρᾶγμα φανερόν. Πλὴν ἀλλ' ὁμῶς ἐξετάσωμεν κατὰ μέρος, ἐπικρίνοντες οὓς ἐπιφέρουσι λόγους οἱ δικαιολογοῦντες τὴν διακήρυξιν τῆς τοιαύτης Ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας.

§. γ. Πρῶτος αὐτὸς ὁ Μαύρερος, ὁ γενόμενος εἰς τῶν τριῶν τῆς ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ὑψηλῆς Ἀντιβασιλείας μελῶν, ἐξέδωκε Γερμανιστὶ τρίτομον συγγραφὴν, ἐπιγεγραμμένην· «Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀναφορικῶς ὡς πρὸς τὴν δημοσίαν, ἐκκλησιαστικὴν τε καὶ δικασικὴν, κατὰστασιν αὐτοῦ (α). Ἐν δὲ ταύτῃ περὶ πολλῶν καὶ ἄλλων αὐτοῦ πράξεων τὸν λόγον ποιούμενος (αἵτινες οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς), ἐκτίθησι κεφαλαιωδῶς καὶ ὅσα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κατώρθωσεν ἔργα κοινωφελῆ. Καὶ ἄλλος τις ἀνώνυμος (Ἕλλην, ὡς φαίνεται, τὸ γένος) ἐν ὑπομνήματι χειρογράφῳ, γαλλιστὶ συγγεγραμμένῳ, δικαιολογεῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας συμφωνότατα πρὸς τὸν Μαύρερον (πλὴν ὅτι πλατύτερον αὐτὸς ἐκφράζει τὰ κατ' ἐπιτομὴν παρὰ τῷ Μαυρέρῳ καὶ λακωνικώτερον εἰρημένα). Φαίνεται δὲ καὶ αὐτὸς περὶ ταύτην τὴν θεωρίαν ὠφελήσαστε καὶ ὠφεληθεῖς ἐκ τῶν ἀποστόματος πρὸς αὐτὸν τὸν Μαύρερον συνουσιῶν, καθ' ὃν χρόνον ἐκεῖνος μετὰ τῶν συναρχόντων ἀντεβασίλευεν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος. Ταύτας λοιπὸν τὰς δικαιολογίας ἀνακρίνομεν ἡμεῖς ἐν ταῖς ἐφεξῆς ἐπιστάσεσιν.

§. δ. «Ἰπῆρχε (λέγει Μαύρερος), ὑπῆρχεν ἤδη πραγματικῶς ἀπ' ἀρχῆς ἔτι τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνος ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία παντάπασιν ἐλευθέρα οὐ μόνον ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς Πύλης, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐκείνης ἐστὶ πλάσμα καὶ δημιούργημα (creatur). Καὶ τοιοῦτος ὤφειλεν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, εἴπερ ἔμελλε συντηρεῖν ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κεφαλὴν»! Καὶ εὐθὺς ἐπάγει τὰς ἀποδείξεις τῆς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος τοιαύτης τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας. «Οὐδένα (λέγει) παρὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Συν-

(α) Das Griechische Volk in öffentlicher, kirchlicher und privatrechtlicher Beziehung etc. von Georg Ludw. von Maurer. 3 Bde. Heidelberg, 1836.

ξισμία καὶ λαμπρά· «Λιότι τὰ ἔπραξαν». Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀνή-
κοῦσιν εἰς τὴν πρεσβεύει ὁ Ἀντίτομος ἀρχήν, ὅτι ἐκκλησία καὶ
παλιτεία ἐν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτό· σημειωτέον δ' ἐν τού-
τοις ποῖον αὐτὸν ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων· ἔλαθεν
ὁμολογήσας ὅτι πρᾶξις μὴ κανονικὴ (καὶ μάλιστα ἀντικανονικὴ,
οἷον τὸ Καταστατικόν) ἀτελής ἐστὶ κατὰ τὸ οὐσιωδέστατον αὐτῆς μέ-
ρος (καὶ ἐπομένως ἀνούσιος καὶ ἀνόσιος ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν).
Καὶ τρίτον (σελ. 119) ἔγραψε τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον πρὸς τὸν
πατριάρχην «Ἀξιοῦμεν ἵνα ἐπιδοκιμάσαντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν θε-
σμοθεσίαν τῆς Ἑλλάδος κτλ. Ταῦτα δὲ γράφον τὸ ὑπουργικὸν συμ-
βούλιον τί ἔλεγε δι' αὐτῶν; Ὅτι ὅχι μόνον νομικῶς ἔπραξεν ὅ,τι ἔπρα-
ξε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀλλὰ καὶ κανονικῶς· εἰ δὲ μή, ἤθελε γρά-
φει «Ἀξιοῦμεν ἵνα ἐπιδοκιμάσητε καὶ κανονικῶς ὅ,τι νομικῶς μόνον
ἐγένετο». Οὕτω λοιπὸν διὰ τῆς ἐπεξηγήσεως καὶ τῆς εἰς τὸ ἐναντίον
ἐπαγωγῆς τοῦ λόγου τοῦ ὑπουργ. Συμβουλίου ἀποδείκνυσι καὶ τοῦτο
(καθὸ δὴ καὶ κατάλληλον τῶν κανονικῶν καὶ μὴ κανονικῶν δικαστή-
ριον) καὶ μαρτυρεῖ ἐναργῶς τὴν πρᾶξιν τοῦ Καταστατικοῦ κατὰ τοὺς
ιεροὺς κανόνας πεπραγμένην καὶ (ὡς προεῖπε καὶ σελ. 112) «καὶ δι-
καίαν καὶ νόμιμον καὶ κανονικὴν». Ἀλλ' αὐτὸς οὗτος παρευθὺς στρέ-
ψας τὸν λόγον πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδον «φέρετε, κρά-
ζει, τοὺς κανόνας (ἐφ' οἷς ἀνηγορεύσατε κανονικῶς αὐτοκέφαλον τὴν
Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος)· ἀλλὰ δὲν ἔχετε, δὲν θέλετε εὐρεῖ τοι-
οῦτους κανόνας». Ἀλλ' εἴπερ οὐχ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοιοῦ-
τοι κανόνες, κατὰ ποίους λοιπὸν κανόνας περιεσάλπισε πολλαχοῦ μετὰ
τοσούτου στόμφου τὸ Καταστατικόν, ὡς κανονικόν; Ἀλλὰ περὶ
μὲν τοῦ κανονικῶς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου λέγομεν ἐν τοῖς
ἐξῆς. Αὐτὸς δὲ πάλιν ἀλλαχοῦ (σελ. 115) καὶ σαφέστερον λέγει
περὶ τοῦ φίλου Καταστατικοῦ («ὦ ἐπὶ καὶ αὐτὸς πολλ' ἐμόγησεν)·
ἄκουε· «Ἀλλ' ἅς ὑποθέσωμεν ΕΝ ΑΚΑΡΕΙ ὅτι ἡ τότε Ἀντιβασιλεία
διέταξεν ὅ,τι καὶ ὅπως δὲν ἤθελε διατάξει, ἂν συνίστατο ἐξ Ὁρθο-
δόξων». Ἐστὼ, δῶμεν τὴν ἀκαριαίαν ὑπόθεσιν, τί λοιπὸν ἀν-
τεπιφέρει πρὸς ἀναίρεσιν; Ἰδοὺ (λέγει) τὸ β'. ἄρθρον τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ καὶ ὅχι Βαυαρικοῦ Συντάγματος (καὶ ἀναφέρει
μόνον τὰς περὶ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας λέξεις τοῦ
ἁρθρου, ἀποκόπτων τὰς λοιπὰς). Ἀλλ' ὅτι τοῦτο δὴ τὸ τῶν Ἑλλήνων
ὀρθόδοξον ἄρθρον καθεῖλε καὶ κατέστρεψε πρόρριζον ὅλον τὸ βαυα-

Κωνσταντινουπόλεως λέγομεν ἐν τοῖς ἐξῆς, ὅταν τούτων μνημονεύσῃ μετ' εὐφημίας ὁ Ἀντίτομος). Ὅτι δὲ καὶ ὁ αὐτοκέφαλος τῆς Κύπρου Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τῆς ἀνωτέρω μνημνευθείσης ἀγιωτάτης διοικούσης Συνόδου πάσης Ῥωσσίας συνήνει μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου, εἶδομεν ἐν ταῖς παρ' αὐτῶν πρὸς τὴν ἐν Ἑλλάδι μετὰ τὸν Τόμον κατασταῆσαν ἱερὰν Σύνοδον ἐπιστολαῖς (Τμήμ. Β. Κεφ. ΙΕ. §. 5). Συνήνει δὲ πάντως καὶ ὁ Καρλοβίτσης αὐτοκέφαλος ἀρχιεπίσκοπος· καὶ πᾶσα λοιπὸν ἡ μία καὶ καθολικὴ Ἐκκλησία τῶν Ὀρθοδόξων διευποῦτο καὶ τὸν ἱερὸν σηνεψήφιζε Τόμον ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅθεν αὕτη καὶ δικαίως ἀγία, καὶ μεγάλη Σύνοδος ἐπωνόμασται, καὶ ὡς τοιαύτη ἐπεγνώσθη παρὰ πασῶν τῶν τὸν Τόμον ὁμοφώνως ἀποδεξαμένων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Τοσαῦτα καὶ περὶ τοῦ ὥρισε, καὶ περὶ τῆς μεγάλης Συνόδου, ἣν ὁ Ἀντίτομος ἐξελέγχων καὶ ὡς ἐκ τοῦ ἀντικειμένου πρὸς τὸ μέγεθος ὀλιγοστοῦ συνελθόντων ἐπισκόπων ἀριθμοῦ (δεκατρεῖς τούτους εἶπεν ἄλλαχού) παρέστησεν ἡμῖν καὶ κατὰ τοῦτο σχεδὸν ἴσην καὶ μηδενί, μηδ' ἐκεῖνο γοῦν ἐνθυμηθεῖς ὅτι τὴν ἐν Γάγγρα συνελθοῦσαν τοπικὴν ἀγίαν Σύνοδον (ἥς τοὺς ἱεροὺς κανόνας Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἐπεκύρωσαν) δεκατρεῖς καὶ μόνοι συνεκρότησαν ἐπίσκοποι, ὧν τὰ ὀνόματα περιέχει ἡ πρὸς τοὺς ἐν Ἀρμενίᾳ προσφώνησις αὐτῶν. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

§. ν. Δεινῶσας τὴν ἐκ τε τῶν προειρημένων δύο τοῦ Τόμου μερῶν καὶ ἐκ τῆς καθόλου τοῦ Τόμου ἀποδοχῆς καταφρόνησιν τῆς Ἑλλάδος ἐπιφωνεῖ, «Θέλουσι γελάσει καὶ καταφρονήσει τοὺς Ἕλληνας ὅσοι **ΕΤΕΡΟΔΟΞΟΙ**» (μέλλει γὰρ αὐτῷ περὶ τῶν ἑτεροδόξων ξένων· μόνον περὶ τῶν οἰκειῶν τῆς πίστεως οὐ μέλλει αὐτῷ. Ἄλλο τοῦτο παράγγελμα πάντῃ ἐναντίον πρὸς τὸ Ἀποστολικὸν (Α. Κορινθ. ε, 32) «Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλήσι καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ») «ἔχουσιν ἀκριβοῦς τῶν ἀρχαίων ἐθῶν καὶ τῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας» (δηλονότι τῆς Ὀρθοδόξου) «καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας γνῶσιν» (σελ. 116). Μετὰ ταῦτα πάλιν ἐπανερχόμενος εἰς τὴν θεωρίαν τῶν προειρημένων δύο τοῦ Τόμου μερῶν ἀποδείκνυσι καὶ διὰ συγκρίσεως πότερον τούτων ἐστὶ τὸ χεῖρον ἢ κάκιστον καὶ ὀλεθριώτατον. Καὶ πρῶτον εἰσάγει πάλιν εἰς τὴν σκηνὴν τῶν πνευματομάχων αὐτοῦ λογισμῶν «τὸ πνεῦμα τῆς πονηρίας, τοῦ δόλου καὶ τῆς ἐπιβουλῆς ὁδηγοῦν τὴν ἀγίαν Σύνοδον εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ κυρίου αὐτοῦ σκοποῦ» (σελ. 122). Πνεῦμα δ' ἐνταῦθα

παρακίνδυνον σχῆμα λόγου καὶ τοσοῦτον ἐφικτικὴν ἐπὶ μακρότατον παρατεταμένον καὶ Πύρρων ἂν ἐκεῖνος ἀκούσας ἠγανάκτησεν. Εἰ δὲ πρέπει τοῦτο λεγόμενον μήτοι γε ἐν ταῖς σπουδαίοις καὶ σεμνοτάτοις, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς γελοίοις, ἄλλος εἰπάτω.

§. κα. Τιοῦτων ἀλλοκότων καὶ φράσεων καὶ νοημάτων γέμει καὶ ἐν τοῖς ὑπολοίποις ἡ ἐμβρατήριος αὕτη ἐκθεσις, παμμιγῆτινα καὶ συλλόγιστα συνείρυσσα καὶ συγκολλῶσα· ἀπανθίζομεν δὲ καὶ τούτων λίγα τινὰ πρὸς ἀπόδειξιν (σελ. 2—4). Ἀγανακτῶν ὅτι αὐτοὶ σκονομαίει Ἕλληνες ἐπαινοῦντες τὸν Συνοδικὸν Τόμον αἱ συνιστῶντες μετὰ ζήλου τὴν παραδοχὴν αὐτοῦ». (Καὶ ταῦτα μετὰ τὴν πρὸ δύο ἐτῶν ἤδη πανηγυρικὴν καὶ πάνδημον τοῦ Τόμου ὑποδοχὴν), ἐπιφέρει· «Ἡ ἡμεῖς μωραίνομεν καὶ εἰς ἔσχατον τυφλώττομεν ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας (!), καὶ διὰ τοῦτο δὲν βλέπομεν ἐν τῷ Τίμῳ ἄλλο, εἰμὴ ὄνειδος καὶ καταισχύνην ἐθνικὴν καὶ βλάβην τῶν συμφερόντων τῆς φίλης πατρίδος, ἣ οἱ ἐγκρίνοντες καὶ ἐπαινοῦντες αὐτὸν εἶναι Σχύθαι καὶ ὄχι Ἕλληνες». — Δυστὶν θάτερον λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης συμπεραίνει ὁ λόγος· ἢ τὸ πρῶτον, ἐν ᾧ καὶ οἱ εἰς ἔσχατον τυφλώττοντες βλέπουσι τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα μεγάλα καὶ πολλὰ, ἢ τὸ δεύτερον, ἐν ᾧ οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος οὐκ εἰσὶν Ἕλληνες, ἀλλὰ Σχύθαι. — «Ποῖον τῶν δύο μερῶν φρονεῖ καὶ δοξάζει ὀρθῶς;» (οἱ Σχύθαι οὗτοι, ἢ ἐκεῖνοι οἱ μωραίνοντες καὶ Λυγκέως ὀξυδερκέστεροι τυφλοί; ποῖον; ἀκούσωμεν). «Ἡ εὐρεσις (λέγει) τῆς ἀληθείας δὲν εἶναι δύσκολος· ὅταν τις ζητήσῃ αὐτὴν εἰλικρινῶς καὶ ἀπαθῶς, ὅταν τις ζητήσῃ αὐτὴν κυριευόμενος ὄχι ὑπὸ ποταπῶν καὶ χαμερπῶν παθῶν» (τοῦτό ἐστι τὸ ἀπαθῶς)· «ἀλλ' ὑπὸ μόνου τοῦ ἐγενοῦς πάθους τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας» (ὑφ' ἧς οἱ κυριευθέντες, ὡς εἶπεν, εἰς ἔσχατον τυφλώττουσι). — «Δεν ἀνατιθέμεθα λοιπὸν (συμπεραίνει) τὴν εὐρεσιν τῆς ἀληθείας εἰς τὸν χρόνον» (ὁ γὰρ παρὼν καιρὸς κατεπείγει!), «ἀλλ' εἰς αὐτοὺς τούτους τοὺς τὸν Τόμον ἐπαινοῦντας» (τοὺς Σχύθας καὶ μὴ Ἕλληνας) «σωφρονοῦντας καὶ Ἑλληνικῶς φρονοῦντας». Καὶ ἐπισυνάπτει τεχνηέντως τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως Φιλίππου, ὅστις κρίνων ποτὲ Μαχαίτα τινὶ δίκην, καὶ ὑπονυστάζων, οὐ προσεῖχε τοῖς δικαίοις· ἐπειδὴ δ' ἐκεῖνος ἐνεβόησεν· Ἐκκαλοῦμαι τὴν κρίσιν, ὀργισθεὶς ὁ Φίλιππος, ἐπὶ τίνα; εἶπε. Καὶ ὁ Μα-

γράφει καὶ διενεργεῖ ἐν καθαρῷ τῆς Ὁρθοδοξίας πνεύματι; Τὸ δὲ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ τῶν μελῶν τῆς Συνόδου, ἀληθείας δικαζού-
της, ἀνήκει εἰς μόνον τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἂν ἡ Διοίκησις
απαχωρήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο, ἤθελε βεβαίως ἀποδείξει ὅτι τῷ
ἐν αὐτῇ θέλει εὐφῆσαι τὴν ἐλληνικὴν Ἐκκλησίαν ἀνέπαφον καὶ
ανεπηρέαστον κατὰ τε τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὸ δογματικόν.

Εἰς τὸ τέταρτον ἄρθρον μεταξὺ τῶν ἄλλων λέγεται ὅτι, τῶν
συνοδικῶν κατ' ἔτος θέλει γίνεσθαι νέα ἐκλογή· τίς οἶδε μὲ ποῖον
μέλος καὶ σκοπὸν ἡ Ἑλληνικὴ ἐτερόθρησκος Διοίκησις δὲν θέλει νὰ
διορίσῃ παντοτινὰ τὰ μέλη τῆς Συνόδου, καθὼς εἰσι τὰ ἐν τῇ Ῥωσ-
σικῇ Συνόδῳ, ἀλλὰ κατ' ἔτος νὰ χειροτονῇ νέαν Σύνοδον; ἴσως καὶ
ἐν τούτῳ ὑποκρύπτονται σκοποὶ δόλιοι· ἴσως ἡ διοίκησις φυλάττει
περὶ αὐτῆς τὸ ἐξιδιασμένον τοῦτο δικαίωμα, ἵνα ἀποβάλλῃ ἀπὸ
τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν πάντα ἀγωνιστὴν καὶ πρόμαχον τῆς
Ὁρθοδοξίας, καὶ νὰ ἐκλέγῃ τοιούτους, οἵτινες νὰ συμμορφῶνται μὲ
τὰς ἰδέας αὐτῆς, καὶ νὰ ἐμψυχώνουσι τὸ ταύτης φρόνημα. Ἔτι δὲ
λέγει αὐτὴ ὅτι, «τὰ πρότερον μέλη τῆς Συνόδου ἐμποροῦσι νὰ διο-
ρισθῶσιν ἐκ νέου», τουτέστιν ὅταν αὐτὴ εὕρῃ σύμφωνα καὶ σύμ-
πνοα μὲ τοὺς σκοποὺς τῆς εἰς τοιαύτην διαίτησιν τῶν πραγμάτων·
ὥσπερ νὰ ἔλεγεν ἡ Διοίκησις εἰς τὰ μέλη τῆς Συνόδου, «ἀνίσως σεῖς
ἀκριβολογεῖσθε τὴν δόξαν, τὴν ὁποῖαν παρέχει ὑμῖν ἡ συνεδρίασις
εἰς τὴν Σύνοδον, καὶ θέλετε νὰ τὴν φυλάξητε, σπεύσατε νὰ ἐμβα-
τεύητε εἰς τοὺς στοχασμούς μου, καὶ νὰ ἐκπληρώσητε ἀναντιρρή-
τως τὴν θέλησίν μου· ἡ δὲ τοιαύτη δόξα οὐδέποτε ἀφαιρεθήσεται
ἐξ ὑμῶν· διότι σεῖς πάντοτε ἔσεσθε οἱ ἐκλεκτοί· ἄλλως δὲ θέλετε
ὑστερηθῆ τῆς ἐν τῇ Συνόδῳ καθέδρας». Εἰς τὴν τῶν Ἑλλήνων βα-
σιλείαν, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡ αὐτὴ θρησκεία μεταξὺ τοῦ θρόνου καὶ
τοῦ λαοῦ, ἡ ἀποκατάστασις καὶ ἡ ἐκλογή τῆς Συνόδου εἶναι κιν-
δυνώδης τὰ μέγιστα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Δυνάμει τοῦ Ζ. ἁρθρου τῆς ἀνεξαρτησίας «ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος
παρεδρεύει εἰς ὅλας τὰς συνεδριάσεις τῆς Συνόδου, καὶ ἀντιπρο-
σωπεῖ παρ' αὐτῇ τὴν Κυβέρνησιν· κάθε πράξις γινομένη ἐν ἀπουσίᾳ
του, εἶναι ἄκυρος». Εἰς μίαν ὀρθόδοξον βασιλείαν ἡ τοιαύτη διάταξις
ἐδύνατο νὰ δηλώσῃ ζῆλον μόνον κατ' εὐσέβειαν καὶ εὐστάθειαν
τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἰς βασιλείαν μὴ ὀρθόδοξον ἡ τοιαύτη διάτα-
ξις ὑποτίθῃσιν ἢ ἀπιστίαν εἰς τὰς διακρίσεις τῆς Συνόδου, ἢ ἄ-

μόνον πρεσβυτέρους, ἀλλὰ καὶ ἀδελφοὺς (Πράξεων Κεφ. Α'. ιε: 2: 4: 22: ιδ: 27). Ὡσαύτως καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία μαρτυρεῖ ὅτι, καὶ αἱ οἰκουμενικαὶ τῶν Συνόδων συνεκροτοῦντο ἐξ ὅλων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ταγμάτων. Ἡ βασιλικὴ Διοίκησις συνεκρότησε τὴν Σύνοδον ἐξ ἑνὸς μόνου τάγματος Ἐκκλησιαστικοῦ· δὲν δίδωσι τάχα τὸ πρᾶγμα ὑπόνοιαν ὅτι, διὰ τοῦτο ἠθέλησε νὰ κυριεύσῃ ἓνα μικρὸν ἀριθμὸν ἀνθρώπων, διὰ νὰ κατορθώσῃ τοὺς σκοποὺς της ;

Οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς Ἑλλάδος εἶναι συνδεδεμένοι εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ δεσμῶν ὅρκου πίστεως καὶ ὑποταγῆς ἐπὶ τῆς χειροτονίας αὐτῶν, οἱ δὲ τοιοῦτοι ἱεροὶ δεσμοὶ δὲν δύνανται ὑπὸ τῶν ὑποτελῶν νὰ διαλυθῶσιν εὐκόλως· καὶ ἐὰν οἱ τοιοῦτοι ἠθελήσαν οἰκειοθελῶς νὰ παραβῶσι τὸν ὅρκον αὐτῶν, ἡ διοίκησις τῆς Ἑλλάδος ἔπρεπε πρῶτον νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Πατριάρχου τὴν διάλυσιν τοῦ ὅρκου, καὶ οὕτω νὰ συγκροτήσῃ Σύνοδον περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος· ἡ παράβασις παρὰ Ἀρχιερέων τοῦ ὅρκου γίνεται εἰς ὅλους παράδειγμα, καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτι τοὺς ὑπηκόους κινδυνῶδες.—Ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν ἂν βασιλεὺς ἑτερόδοξος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κροτήσῃ Σύνοδον, καὶ νὰ ἀποφασίσῃ τοιοῦτον πρᾶγμα ἔξω τῆς σφίρας του. Εἰς τὸ 22 ἄρθρον τῆς διακηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτὸς μόνος φανερώνει, ὅτι δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ συγκροτήσῃ Σύνοδον πρὸς ἔρευναν δογμάτων, ἡ δὲ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ κυριώτατον τῶν δογμάτων.

Τὸ Α'. ἄρθρον τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀποδεικνύει ἀποχρώντως ὅτι, ἡ διοίκησις ἐπηρεάσθη ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ ὅλον τὸ ἄτοπον αὐτοῦ τοῦ πράγματος, εἰς τὸ ὅποιον αὐτὴ ἐχώρησεν ἀπὸ σκοποὺς μόνους πολιτικούς. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία εἰς τὸ αὐτῆς Σύμβολον τῆς πίστεως καλεῖται Μία, Ἀγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολική. Ἐνταῦθα δὲ ἡ διοίκησις ὀνομάζει τὴν ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν Ἀποστολικήν· διὰ τί δὲ σιωπᾷ καὶ τὰς λοιπὰς χαρακτηριστικὰς ὀνομασίας τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, περὶ τε τῆς ἐνότητος αὐτῆς, τῆς ἁγιότητος, καὶ περὶ τοῦ ἀπανταχοῦ αὐτῆς ; μήπως διὰ τοῦτο, ὅτι ἡ συνείδησις ἤλεγξε τοὺς ἐραστὰς τῆς ἀνεξαρτησίας εἰς τὴν ἀθέτησιν τῆς ἐνότητος, τῆς ἁγιότητος, καὶ τοῦ ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῆς, καὶ δὲν ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ δεχθῶσιν εἰς τὴν διαιρουμένην παρ' αὐτῶν χριστιανικὴν κοινότητα ἐκεῖνα τὰ

λοιπόν, ἂν μήτ' Ἀρχιερεῖς χειροτονεῖν, μήτε θεῖον μύρον ἱερουργεῖν δύναται κανονικῶς ἢ κατασταθεῖσα ὑπερτάτῃ ἐκκλησιαστικῇ τῆς Ἑλλάδος ἀρχῇ, ποῦ λοιπόν ἔμεινεν ἡ ταύτης πανηγυρική διακήρυξις ; ποῦ αἱ προλαβοῦσαι μεγαλορρήμοσύναι σου, δι' ὧν ἀπὸ τρικρούνου στόματος λογορρόων, ἐφρίδαζες καὶ Κανόνας Συνοδικούς καὶ παραδείγματα παλαιᾶς αὐτονομίας Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὀσίως καὶ δικαίως ἀνακηρυχθείσης ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ; Οὕτως οἱ καλοί σου ἄνδρες κτίζοντες ἰδίας Ἐκκλησίας σύστημα κατὰ τοὺς πολιτικούς αὐτῶν σκοποὺς ἔκτισαν ἐπὶ τῆς ἁμμου παίγνιον παιδίων, καὶ ἄλλως μιὰν καὶ πικρὴν καὶ πολλῶν δακρύων ἄξιον, δι' ἣν ἐπροξένησαν ἀμύθητον ζημίαν καὶ πολλῶν ψυχῶν διαφθοράν. Καὶ ἀδίκως ἄρα ἐσυκοφάντησας τὸ τῶν Ἑλλήνων Ὀρθόδοξον ἔθνος, ὅτι ἀνεκήρυξε παμψηφεὶ καὶ παγκληρεὶ τὴν τοιαύτην ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου παραπλασθεῖσαν ἄθεσμον ἀνεξαρτησίαν ! Καὶ ὁ κληρὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ κατὰ χειρὸν αὐτῆς Κυβερνήσεις ἐτήρησαν ἀμώμητον τὸ πρὸς τὴν Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν σέβας, διατηρήσαντες ἄθικτα τὰ δύο τὰ ρηθέντα οὐσιώδη προνόμια τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου καθ' ὅλην τὴν διαρκείαν τῆς ἀναγκαίως ἐκ τοῦ πολέμου μεσολαβήσας διακοπῆς τῶν σχέσεων καὶ ἀναφορῶν. Τοῦτο δὲ τὸ σέβας καὶ αὐτὴ ἡ Ἀντιβασιλεία ἠναγκάσθη (καὶ μὴ θέλουσα) διαφυλάξαι, καὶ ἀφ' οὗ διεκήρυξε τὴν ἐπὶ λόγῳ δῆθεν ἀνεξαρτησίας βιαίαν ἀπόσπασιν καὶ σχεδὸν ἀπόσχισιν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, καὶ ἀφ' οὗ ἐξέδωκε τὸ Καταστατικόν, τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο διαζύγιον τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ κέντρου τῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἐκκλησιῶν ἐνώσεως αὐτῆς ! Καὶ αὕτη μὲν ἡ τοῦ Ἱππομνήματος ὁμολογία τοιαύτη, βραδέως καὶ μόλις ἐκφωνηθεῖσα· τὰ δὲ ἐφεξῆς ὅποια ;

« Καὶ αὐτὴ (λέγει) ἡ Ἀντιβασιλεία (ἥτις ἢ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐθεώρει ὡς πρᾶγμα ἀκατόρθωτον τὸ λαβεῖν, πρὶν κηρύξῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν, παρὰ τοῦ Πατριάρχου τὴν συγκατάθεσιν· διότι ὑπωπτεύετο μήπως δπλασματικαί τινες ῥαδιοουργίαι (!) ἀντεντργήσωσι), καὶ αὐτὴ ἡ Ἀντιβασιλεία τόσον ἐτίμα τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ἀναγνώρισιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὥστε ὁ Γραμματεὺς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κ. Σχινᾶς ἔδωκεν ἀκριβεῖς ἰδιογράφους παραγγελίας πρὸς τὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν πεμφθέντα τῆς Ἑλλάδος πρέσβυν Ζωγράφον, ἵνα διαπραγματευθῇ ἐπισήμως μετὰ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίου περὶ

ἄλλως δέ, οὐδέν ἔθνος ὀρθοδόξων (ἐφ' ὅσον εὐσεβεῖ) δύναται καταπα-
τῆσαι τοὺς ἱεροὺς τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας θεσμούς.
Κἂν ποτε τυχόν, ἐξ ἀγνείας ἢ ἐξ ἀνάγκης, ψηφίσῃ καὶ τι κατὰ τῶν
θείων Κανόνων, τὸ τοιοῦτο ψήφισμα ἀκυροῦται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Σελ. 2—3. Les évêques adoptèrent etc.

Οἱ τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιερεῖς ἅ π α ν τ ε ς (λέγει) ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶ-
νος ἐμνημόνευον οὐχὶ τοῦ Πατριάρχου, ἀλλὰ «πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθο-
δόξων».—Καὶ μήπως τοῦτο κατήργησε τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πατριαρ-
χικοῦ θρόνου; ἅπαγε! Ἰδοὺ ἡ ἀληθὴς ἔκθεσις τοῦ συμβεβηκότος τούτου.

α) Οὔτε π ἄ ν τ ε ς (ὡς λέγει) οἱ Ἀρχιερεῖς, οὔτε πανταχοῦ τῆς μα-
χομένης Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος ἐμνημόνευον τὸ
«πάσης ἐπισκοπῆς». ἀλλ' οἱ μὲν ἐμνημόνευον τὸν Πατριάρχην καὶ εἰς
τὰς νήσους (Σάμον, Θήραν, Σύρον, Τήνον, κτλ.) καὶ εἰς τὴν Στερεάν
Ἑλλάδα, καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον· (καὶ μάρτυς αὐτὸς ὁ ὑπομνημα-
τογράφος, ὅστις ἱστέρησε, (σελ. 1—2) ὅτι κατὰ τὸ 1823 ἐν Ἄστρει
μνημονεύσας ὁ ἐπίσκοπος ἐν Λειτουργίᾳ τὸν τότε Πατριάρχην ἐκινδύ-
νευσε λιθοβοληθῆναι ὑπὸ τοῦ λαοῦ! Οὕτως ἐτραγώδησε τὸ πρᾶγμα
τοῦτο ὁ ὑπομνηματιστής! ὅστις παραστήσας ἀνωτέρω τὸ ἔθνος ὅλον
καταργοῦν τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Πατριάρχου, ἤδη παρέδωκε καὶ εἰς τὸν κατὰ
τόπους λαὸν τὴν ἐξουσίαν τοῦ διατάσσειν περὶ τοῦ τρόπου, πῶς ὤφει-
λεν ὁ ἐπίσκοπος ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ μνημονεύειν! ἀλλ' οὔτε τῆς
Ἑλλάδος ὁ λαὸς ἐφάνη πώποτε τόσον παραβάτης τῶν ἱερῶν καθεστώ-
των, καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὑπομνήματος αὐτὸς ἑαυτὸν ἀναιρεῖ. Ἄλ-
λοι δὲ πάλιν τῶν ἐπισκόπων, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν φυλακὴν τῆς Τρι-
πόλεως ἀπέθανον οἱ, ὑφ' οὗς ἐτέλουν, μητροπολῖται, καὶ αὐτῶν τῶν
χηρευουσῶν μητροπόλεων οἱ τοποτηρηταὶ καὶ οἱ ἱερεῖς, μὴ ἔχοντες
τίνα μνημονεύσωσιν, ἐνόμισαν ὅτι πρέπει τὸ «πάσης ἐπισκοπῆς».
Τοῦτ' αὐτὸ ἔπραττον καὶ πολλοὶ μητροπολῖται, μὴ λαμβάνοντες παρὰ
τοῦ κατὰ καιροῦ Πατριάρχου τὴν κατὰ τοὺς κανόνας ἀπαιτουμένην
πρώτην κοινωνικὴν ἐπιστολὴν (περὶ ἧς λέγομεν ἐφεξῆς). Τρίτοι δέ τι-
νες, τέλος, καὶ ἐπίσκοποι καὶ Μητροπολῖται καὶ μοναστήρια Σταυρο-
πήγια ἐμνημόνευον διὰ πολλοῦ τὸ ὄνομα τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου
Γρηγορίου καὶ μετὰ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ. Τεσσαύτη σύγχυσις ἐπεκρά-
τει περὶ τὸ μνημόσυνον τοῦ Πατριάρχου δι' ὅλου τοῦ ἀγῶνος· ὥστε
οὔτε π ἄ ν τ ε ς, οὔτ' ἐ ξ ἀ ρ χ ῆ ς, οὔτε πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος
ἐμνημονεύετο τὸ «πάσης ἐπισκοπῆς».

διαταγῆς!). Καὶ ἀπαριθμοῦσι δὲ τὰ εἰσοδήματα μετὰ χλεύης, φιλό-
τιμα, ἐμβατικά, προθέσεις κτλ. (ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ διώρισαν
τοιαῦτα εἰσοδήματα εἰς ὅπερ ὠνειρώξαντο ταμεῖον τῆς ἐπί-
τροπῆς, ἐξ οὗ μισθοδοτοῦσι πλουσίως τὸν ἐπίσκοπον καὶ
τὸν κληρὸν). γ) Πάντας τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐξελέγχουσι Σιμωνιακοὺς! διὰ τὰς
ἐπὶ χρήμασι χειροτονίας (ὕπὸ διαφόρους λέγουσι προφάσεις
ἐνεργουμένας! διότι διὰ τούτων ἀσφαλίζουσι τὸν λόγον, ἐπεκτείνοντες
τὴν Σιμωνίαν εἰς πᾶσαν προσφορὰν ὅπωςδήποτε καὶ δι' ὅποιονδή-
ποτε λόγον προσαγομένην). Τραγωδοῦσι δὲ καὶ τὰς καταχρήσεις τοῦ
ἀφορισμοῦ, οὗ τινος αὐτοὶ κατήργησαν καὶ αὐτὴν τὴν ἀποστολι-
κὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χρῆσιν! Τωθάζουσι πρὸς τούτοις καὶ τὴν ἐκ τοῦ
Πατριαρχείου (ὅταν μάλιστα ἐκεῖθεν ὁ ἀφορισμὸς ἐκδοθῇ) κανονικὴν
συγχώρησιν (α), πάντα ταῦτα διαγράφοντες ὡς ὀνείρους καὶ προλήψεις
φαντασιοπληξίας ἀμαθοῦς! «Σοφοὶ γὰρ οὐ φρίσσουσι ποινι-
μοὺς ἀράς!» δ) Τὴν μετὰ θεσιν τῶν ἀρχιερέων ψέγουσιν ὡς γι-
νομένην κατ' ἀρέσκειαν τῶν κρατούντων, ἐν ᾧ αὐτοὶ δι-
ώρισαν τῶν κατ' αὐτοὺς ἐπισκόπων τὴν μετὰ θεσιν ἔργον βασι-
λικόν (ἄρθρ. 101). — ε) Ἐξυθρίσαντες ἀνωτέρω τὴν ἐκκλησίαν,
διότι διορίζει τοὺς Ἀρχιερεῖς χωρὶς τῆς γνώμης τῶν ἐπισκο-
πευομένων (ὡς μὴ λαμβάνουσα τούτους ἐξ αὐτῶν εἰς ἃς χει-
ροτονοῦνται τῶν ἐπισκοπῶν), νῦν παλινωδοῦντες κακολογοῦσι τοὺς
Ἀρχιερεῖς ὡς μὴ ἐκ λεγομένων ἀπομοναστηρίων (ἄτι-
να καὶ ἐπαινοῦσιν ἤδη καλοῦντες τὰ καθ' αὐτὸ τοῦ κληροῦ
γυμνάσια!). Ἐκλέγονται δὲ πόθεν οἱ ἐπίσκοποι; ἐκ τῶν παρὰ τοῖς
Ἀρχιερεῦσι (λέγουσιν) εἰς τὰς εὐτελεστάτας ὑπηρεσίας
τεταγμένων διακόνων! καὶ οὗτοι προβάλλονται νέοι καὶ
πολλάκις βιαίως, φέροντες καὶ τὰς ἐξῆς σκανδαλώδεις κηλίδας,
ὅσας προσάπτουσι ῥητῶς εἰς τὸν κληρὸν τῆς Ἀνα-

μα τοῦ Πατριάρχου Νικολάου (βλ. Leunclav. Jus Græco-rom. pag. 420, 423
269, 377). Πάντοτε ἔξεστι τῷ γεωργῷ τὸν καρπὸν μεταλαμ-
βάνειν, καὶ τῷ ποιμένι ἀπὸ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης ἐσθίειν.
Εἰ δὲ πονηραί τινες διαθέσεις, ἢ σιδηρᾶ κατανάγκη καὶ δυστήνων πραγμάτων
ἀνωμαλῖαι παρειαγούσι κατὰ τόπους καὶ καταχρήσεις, μήπως ἐκ τούτου ἐνοχο-
ποιοῦνται καὶ πάντες ἀπλῶς οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία;

(α) βλ. Ἀποστολ. καν. 16. τῆς Ἀντιοχ. τ. τῆς Καρθαγ. μγ. κτλ.

λλοντος καὶ ἀπὸ τῶν ἐξ ἀνοδίας εἰς ἄλλας ἀνοδίας καὶ πλάνας δια-
 τρεφόντων ἐξωτικῶν προσηλυτιστῶν), «ἵνα καταντήσωμεν
 εἰ πάντες εἰς τὴν ἐνότητά τῆς πίστεως». Ἀλλ'
 ὅμως χάριν τοῦ συγγραφέως καὶ τῆς χρονικῆς αὐτοῦ σπουδῆς (ὅστις
 οὐρὶον περιμένει τὴν τελείαν ἀπάντων τούτων ἐλευθερίαν)
 παραχωροῦμεν πρὸς ὥραν (ὅσον περὶ τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν) εἰς τὴν
 φιλόσοφον αὐτοῦ γνώμην, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι (διάγει) ἐλεύ-
 θερος, ἡ δοῦλος μετὰ τοῦ αὐτοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθη-
 ματος (ἐφ' ὅσον σταθερῶς ἐν αὐτῷ διαμένει). Ἀλλ' ὅμως αὐτὸς οὗτος
 πάλιν ὁ γνωμολόγος πολλὴν πάσχων ταραχὴν ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτόν,
 ἐν οἷς διατείνεται συγχρόνως ὅτι Ἐκκλησία καὶ πολιτεία
ἐστὶν ἓν καὶ τὸ αὐτό (καθ' ἣν δηλονότι ὁ πολιτικῶς ἀπελευ-
 θερωθεὶς μεταβάλλει καὶ τὸ θρησκευτικὸν αὐτοῦ αἶσθημα πρὸς τὸ
 δοκοῦν τῇ πολιτείᾳ· ἢ οὐχ οὕτω καὶ αὐτὸς ἐπειράθη συκοφαντικώτερον
 παραστῆσαι καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος ὀρθοδόξους
 Ἕλληνας ἅμα τῇ πολιτικῇ δουλείᾳ συναπεκδυσασμένους καὶ τὸν σωτή-
 ριον χιτῶνα τοῦ πρὸς τε τοὺς θείους κανόνας καὶ πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ
 μεγάλην αὐτῶν Μητέρα καὶ πᾶσαν τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν θρησκευ-
 τικοῦ αὐτῶν αἰσθηματος; Καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς τῆς ἐλευ-
 θερωθείσης Ἑλλάδος Ἀρχιερεῖς παρακατιὼν ἡμῖν παραστήσει συντρί-
 ψαντας ἀναμαρτήτως τόν, ὑφ' ὃν ὑπέκειντο, ἐκκλησια-
 στικὸν ζυγόν! Τοιοῦτο μὲν τὸ κήρυγμα τοῦ ζηλωτοῦ τῆς ἅμα
 τε πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐλευθερίας ἀπάντων τῶν ἐν τῇ
 Τουρκίᾳ χριστιανικῶν ἐθνῶν! Ἀποβλέπει δὲ ἰδίως τοὺς ὑπὸ τὸν Οἰκου-
 μενικὸν θρόνον Ὀρθοδόξους, καὶ κατ' ἐξοχὴν τοὺς Ἕλληνας· φανερὸς δ'
 ὁ τούτου σκοπός· ἴδιον γὰρ πάθος καὶ μῖσος ἄγριον (ἐνεκα τοῦ ἱεροῦ
 Τόμου) κατὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὁ ἄνθρωπος τρέφων ἐξῆλθε συγ-
 καλῶν καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὴν τελοῦντας Ἕλληνας εἰς ἐλευθερίαν, ἵνα
 συνάμα τῇ πολιτείᾳ μεταβάλωσι κακεῖνοι τὴν ἐκκλησίαν, καὶ οὕτω
 πλατυνθῇ τὸ κατὰ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα σταθὲν ἐπὶ τῆς Ἀντιβα-
 σιλείας (ἐφ' ᾧ καὶ αὐτὸς μάλιστα καυχᾶται) λαμπρὸν οἰκοδό-
 μημα! Ὅλος δὲ θερμὸς ὑπὸ τοῦ πάθους ἐπαναμβάνει πάλιν πρὸς
 βεβαίωσιν τοῦ κηρύγματος τὰς ἀνωτέρω ῥήτρας τῆς κατ' αὐτὸν νο-
 μοθεσίας ἐντονώτερον διπλάζων καὶ μεγάλα κεκραγῶς «Οὐδεὶς κα-
 νὼν, ἢ νόμος» (ἀνωτέρω προσετίθει καὶ τὰ οὕτε δόγμα οὕτε
 ἔθος ἀρχαῖον) «διατάσσει, ἢ δύναται νὰ διατάξῃ τὴν ἐκ-

Ἐφεξῆς διαγράφουσι καὶ τὰς διὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς πίστεως προελθούσας αὐτῆς ζημίας, δηλαδή «τὴν ψύξιν τῆς ἀγάπης, καὶ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀπλότητος τῶν πρώτων τῆς Ἐκκλησίας ἡθῶν, καὶ τὴν σβέσιν τοῦ κατ' ἐπίγνωσιν ζήλου». Τούτων δὲ τῶν κακιῶν γεννήματα πκριστῶσιν «οὐ μόνον τὴν αὐξήσιν τῶν ἐορτῶν καὶ λιτανειῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν κανονισμόν τῶν τελετῶν καὶ αὐτῶν (ὡς λέγουσι) τῶν βαθμῶν τῆς ιεραρχίας! (ἐνα θέλοντες αὐτοὶ τὸν ιερατικὸν βαθμόν, κατὰ τοὺς πρεσβυτερόφρονας)· καὶ ταῦτα λοιπὸν θεωροῦσιν οἱ ἄνδρες ὡς σύγχρονα τῆς ἐπιδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου (ἐπειδὴ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιδόσεως ἐπήγασαν!). Ἄλλ' ἡμεῖς εἰδότες ἐκ τῶν θείων Γραφῶν ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας «ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ αὐξανόμενον ἐκαρποφορεῖτο καὶ οἱ πιστοὶ ἐκαρποφόρουν ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ» (α), τὴν μὲν ψύξιν τῆς ἀγάπης καὶ τὴν διαφθορὰν τῶν χριστιανικῶν ἡθῶν ἀποδίδομεν εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς ἀνομίας, ὡς προεῖπεν ὁ Κύριος ἡμῶν, «διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν»· τότε εἶπεν ὅτι «ἐγερθήσονται καὶ οἱ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ πλανήσουσι πολλοὺς» (β), καθὼς γίνεται ἤδη κατὰ τοὺς ἐσχάτους καιροὺς τούτους, ὧς σορὴ Ἐπιτροπή! Τὰς δὲ πνευματικὰς ἐορτάς, καὶ τὰς πρὸς Θεὸν λιτάς, ἢ λιτανείας, καὶ τῶν θείων μυστηρίων τὰς τελετάς καὶ τοὺς θεοτυπώτους τῆς ιεραρχίας βαθμούς, πκρέλαβεν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία παρὰ τῶν Ἀποστόλων αὐτῶν! Καὶ κατὰ τοῦτο μόνον ἡληθεύσατε καὶ ἄκοντες, ὅτι, τῆς πίστεως ἐπιδιδούσης, συνεπεδίδου καὶ ἡ τάξις τῆς Ἐκκλησίας τῶν πιστῶν, καὶ ἐώρταζον ἐν ἁζύμοις, εἰλικρινείᾳ καὶ ἀληθείᾳ, καὶ προσηύχοντο ἐν ἐσπέρᾳ καὶ πρωΐ καὶ μεσημβρίᾳ καὶ μέσης νυκτός, αἰνοῦντες τὸν Θεὸν ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς· καὶ τὰς θείας λατρείας ἐτέλουν μυσταγωγούμενοι ὑπὸ ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων σὺν διακόνοις, καὶ πάντα ἐν τάξει ποιοῦντες. Ὡστε καὶ τετυπωμένων προσευχῶν ἀ-

(α) Κολοσ. α, 6—10.

(β) Ματθ. κδ. 11, 12, 24.

ἀχροατῶν αἱ παρὰ τῆς ξενοκρατίας ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς ὀρθοδόξου Ἑλλάδος ἐπενεχθεῖσαι καὶ προκείμεναι πρὸς θεραπείαν πνευματικαὶ πληγαὶ δημοσιευθῶσι καὶ εἰς τοὺς μισέλληνας καὶ μισορθοδόξους, καὶ εὐφρανθῶσι μὲν θυγατέρες ἀλλοφύλων, σκανδαλισθῶσι δὲ καὶ τῶν ἀπλουστέρων χριστιανῶν αἱ συνειδήσεις. Ὁ ἐ. κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου κελεύει «μὴ δεῖν τὰς χειροτονίας (τουτέστι τὰς ψήφους τῶν ἐπισκόπων) ἐπὶ παρουσίᾳ ἀχρωμένων γίνεσθαι». Ἐπειδὴ γὰρ ἐν ταῖς ψήφοις λέγονται τινὰ πολλάκις περὶ τῶν εἰς ψῆφον προβαλλομένων ἀνάξια καὶ φέροντα αἰσχύνην, διὰ τοῦτο ἔδοξε τοῖς Πατράσι μὴ παρεῖναι τινὰς ἀχρωμένους φειδοῦ τε τῆς ὑπολήψεως τῶν ὅπωςδὲποτε ψεγομένων, καὶ ἵνα μὴ καὶ αὐτῶν τινες τῶν ἀχρωμένων, ἀστήρικτοι ὄντες ἐν πίστει, σκανδαλίζονται καὶ προτρέπωνται εἰς κακίαν· «διὰ τοῦτο τὴν σήμερον οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ μόνοι συνερχόμενοι ψηφίζουσιν» (ὡς ἐρμηνεύουσι τὸν κανόνα ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμών). Παρομοίως καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδος τῶν Ἀρχιερέων (καὶ ταῦτα οὐ περὶ ἐνὸς μόνου ἐπισκόπου, ἀλλὰ περὶ ἐκκλησίας ὅλης τῆς ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος ψηφιζομένη) κατ' ἰδίαν ἐβουλεύετο συνελθοῦσα, πάντων τῶν ἔξωθεν ἐκ περιεργείας ἀχροᾶσθαι βουλομένων ἀποκλεισθέντων. Περὶ τίνων δὲ συνεσκέπτετο ἡ ἁγία Σύνοδος, λεγέτω πάλιν αὐτή· «Μετὰ ταῦτα τεθέντος εἰς συζήτησιν τοῦ αἰτήματος» (τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως), «καὶ πολλῆς ἐφ' ἱκανὸν συνδιασκέψεως γενομένης, τῆς τε ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ κράτει τῆς Ἑλλάδος ἁγίων τοῦ Θεοῦ ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, ἐξ ὅτου περ ἀπελείφθησαν τῆς μετὰ τοῦ οἰκείου κανονικοῦ Πατριάρχου Ἐκκλησιαστικῆς συναφείας τε καὶ σχέσεως, πρὸς τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας παρεξετασθείσης» κτλ. (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. ΙΔ. σελ. 538). Πῶς δὲ τὴν τοιαύτην παρεξέτασιν ἡ ἁγία Σύνοδος ἐποιεῖτο; πῶς ἄλλως, εἰ μὴ παραθεωροῦσα τὰς ἐκ τοῦ Καταστατικοῦ τῆς ἐτεροθρήσκου Ἀντιβασιλείας ἐπενεχθείσας εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἑλλάδα συμφοράς; ὣν τὸ κεφάλαιον ἡ παρὰ ταύτης τῆς καταστατικῆς νομοθεσίας θεσμοθετηθεῖσα παντελὴς τῶν θείων κανόνων κατάργησις μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ δόγματος τῆς ἐνότητος τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν πιστεύομεν, καὶ ἥς κεφαλὴ καὶ κυριάρχης οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔθνος, οὐ βασιλεὺς, ἀλλ' εἷς καὶ μόνος ἐστίν, ὁ Χριστός. Τὸ γοῦν τὰς ἐκ τοῦ παναθέσμου τούτου θεσμοῦ ποικίλας ἐκκλησιαστικὰς παραβάσεις, (ἐκ τε δημοσίων γραμ-

μένην ἐξ Ἀρχιερέων προσκαλουμένων ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας, πρόεδρον ἔχουσα τὸν κατὰ καιροὺς μητροπολίτην Ἀθηνῶν κτλ. Ἄρα (λέγει) καὶ ὁ πρόεδρος τῆς διαρκoῦς Συνόδου ἀναδείκνυται ἅπαξ διὰ παντός» (οὐχ ὁ πρόεδρος, ἀλλ' ὁ κατὰ καιροὺς, ὁ ἐκάστοτε μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἀναδείκνυται πρόεδρος ἐφ' ὅρου ζωῆς· ὡς δὲ τοῦτον γράφει (ὁ πρόεδρος ἀδιορίστως) παρίστησιν αὐτὸν ἀθάνατον διὰ παντός)· «καὶ τὰ μέλη (λέγει) αὐτῆς ἅπαξ διὰ παντός ὀρίζονται». Οὐχὶ τὰ μέλη, ἀλλ' ἡ τῶν μελῶν ἀκολουθία εἰσάπαξ ὀρίζεται κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἐκάστου χειροτονίας, αὐτὰ δὲ τὰ μέλη μεταβάλλονται ἀλληλοδιαδόχως, κατὰ χρόνον ὠρισμένον ἀμείβονται, οὐδὲ μένουσι ταῦτα διὰ παντός, ὡς ὁ πρόεδρος· ἀλλ' ἀκούσωμεν. «Δὲν εἶνε (λέγει) τοῦ λοιποῦ αὐτοσύστατος, αὐθύπαρκτος, αὐθυπόστατος ἡ διαρκὴς τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας Σύνοδος; Ὁ ἔστι, δὲν εἶνε ΚΡΑΤΟΣ ΕΝ ΚΡΑΤΕΙ; Ἰδοὺ ἡ ἐπιβουλή!» Τὴν μὲν ἐπιβουλήν ἐξηγήσει λαμπρότερον παρακατιών. Τὸ δὲ κράτος ἐν κράτει μάτην κατηγοροῦσι κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, οἱ τὴν εἰς διοίκησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πνευματικὴν αὐτῆς ἐξουσίαν καθυποδουλοῦντες ὑπὸ τὴν κοσμικὴν δυναστείαν, οὐδ' αἰδοῦνται ξένας δανειζόμενοι φωνὰς καὶ τὰ πράγματα συγχέοντες ἐπὶ διαβολῇ τῆς ὀρθοδοξίας. Κράτος ἐν κράτει ὠνόμασαν πρῶτοι καὶ δικαίως οἱ Δυτικοὶ συγγραφεῖς, τὴν τριχόρωνον Παπικὴν δυναστείαν, ἥτις ἐμβαίνουσα εἰς τὰς κοσμικὰς βασιλείας τῆς Δύσεως, καθίδρυεν ἐν μέσῳ τοῦ κράτους τῆς πολιτείας τὸ κράτος τὸ Βατικανόν, φέρον τῇ μὲν τὸν σταυρὸν τῆς εἰρήνης, τῇ δὲ δίστομον ῥομφαίαν, καὶ ἐξοπλίζον τοὺς λαοὺς κατὰ τῶν ἡγεμόνων, καὶ τούτους κατ' ἀλλήλων. Ἀλλ' ἐν τῇ Ἀνατολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ὀρθοδόξων τίς ποτε εἶδε, τίς ἤκουσε τοιαύτην στυγεράν ἀθεμιτουργίαν; Ἐρρέτω λοιπὸν καὶ τὸ νόημα τῆς φράσεως ὅπου καὶ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀπέσω πᾶσα τοιαύτη συκοφαντία τῆς ἀμώμου τοῦ Χριστοῦ νύμφης. Ἄλλο ταύτης τὸ κράτος ἐν τῷ κράτει τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας, ὅλον ἀναίμακτον καὶ πνευματικόν, ὡς ζωογόνον πνεῦμα ἐν τῷ σώματι, μεστὸν τῆς ἁνωθεν σοφίας, μεστὸν εἰρήνης καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἦθη διαπλάττον καὶ ψυχὰς θεραπεύον διὰ τῶν θείων κανόνων καὶ κρατύνον τὴν πολιτείαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς εὐσεβείας, «ἥτις πρὸς πάντα ὠφέλιμος ἐστίν, ἐπαγγε-

τους ἀριθμητικούς χαρακτῆρας, ἀπαρτίζει καὶ συνέχει πάντα μέγαν ἀριθμόν!). Ἄλλος οὗτος παραλογισμός! Πῶς; οἱ Ἕλληνες καὶ πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς δεδουλωμένοι ἴσχυσαν (ὡς λέγεις) συντρίψαι τὸν διπλοῦν τοῦτον ζυγόν, ἐλεύθεροι δὲ ἤδη σὺν Θεῷ καταστάντες, καὶ συμπήξαντες τὴν θεοστήρικτον αὐτῶν μοναρχίαν, οὐκέτι δύνανται ταύτην διαφυλάξαι καὶ συντηρῆσαι; τότε δὲ μόνον ὑπάρχουσιν ἰσχυροὶ καὶ ἀσφαλεῖς, ὅταν ἔχωσι καὶ ἐκκλησίαν ἰδιαιτέραν, ἄσχετον παντά-
 ρασι καὶ ἀκοινώνητον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην, ἐν ἣ δι' ὅλης συγ-
 κρατούμενοι τῆς δουλείας καὶ τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ὑπαρξιν διέσωσαν καὶ
 τὴν πάτριον εὐσέβειαν, δι' ἧς ἐγκαρδιούμενοι, τέλος, ἠλευθερώθησαν;
 Ἄτοπα ταῦτα καὶ ἀσύστατα λέγεις, ὦ σοφὴ κεφαλὴ, καὶ πρὸς αὐτόν
 σου τὸν σκοπὸν ἀντιφατικά. Μ η δ ε ν ὅ ς ἀ ξ ί α ν νομίζεις τ ῆ ς ἐ λ-
 λ η ν ι κ ῆ ς Ἐ κ κ λ η σ ί α ς τ ῆ ν ἀ ν ε ξ α ρ τ η σ ί α ν (ἡμεῖς δ' ἂν,
 εἶγε συνεχώρεις, θαρρόντως προσεθήκαμεν, καὶ τοῦ μ η δ ε ν ὅ ς αὐ-
 τ ο ὕ χ ε ῖ ρ ο ν α καὶ κατωτέραν, ὅ π ο ῖ α ν αὐ τ ῆ ν κα τ έ σ τ η σ α ς!).
 Νόμιζε καθὼς θέλεις· ἀλλὰ μὴ στήριζε, παρακαλοῦμεν, τὴν ἐλληνικὴν
 Μοναρχίαν εἰς τοιοῦτο μ η δ α μ ι ν ὸ ν θ ε μ έ λ ι ο ν. Εἰς ἄλλην θάσιν
 ἔχει τὰς ρίζας ἀραρότως ἐμπεφυκυίας ἡ ἐλληνικὴ Μοναρχία, εἰς αὐ-
 τὰς τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων τὰς γενναίας ψυχάς, κατὰ τοὺς πατροπα-
 ραδότους θεῖους κανόνας (οὐχὶ κατὰ τοὺς σοὺς) ἐκκλησιαστικῶς κυβερ-
 νωμένων, καὶ προκοπτόντων ἐν τῇ πίστει καὶ τοῖς παραγγέλμασι τοῦ
 Κυρίου, τηρούντων δὲ καὶ τὴν πρὸς τὸ λοιπὸν πλήρωμα τοῦ ἔθνους ἐν-
 τελῇ κατὰ πνεῦμα καὶ ἀκεραίαν καὶ ἀδιάρρηκτον ἑνωσιν, ἵνα μήτε
 ἱπαρ' ἐκείνοις θεωρῶνται ὡς καινοτομήσαντες ἀνόμως περὶ τὰ πάτρια
 ἐρά, καὶ ἐν ἑαυτοῖς ὁμνοῶσιν ἀτάραχοι τὰς συνειδήσεις καὶ διάγοντες
 ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι· ἐν τούτοις
 ἡ θεοδώρητος στηρίζεται μοναρχία. Σὺ δὲ ταῦτα, ὦ Μαύρερε, παριδὼν
 ἐφοβήθης φόβον, οὗ οὐκ ἦν φόβος, ὑποπτεύσας μή ποτε διὰ τοῦ Πα-
 τριάρχου κλονηθῇ τὸ τῆς Ἑλλάδος Βασιλείον κράτος! Καὶ μήπως οὐχ
 ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα κράτη λαῶν ὀρθοδόξων ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πα-
 τριάρχην διατελούντων, καὶ μηδὲ ὡς δι' αὐτὸ φοβουμένων μηδεμίαν
 ἐπὶ ῥοίαν τῆς ὀθωμανικῆς ἐξουσίας; Ἴδε τὴν Ἐπτάνησον! Ἄλλ' ὁ ἄν-
 θρωπος ἐξέπεσε καὶ εἰς μείζονας ἐφεξῆς ἀτοπίας μέχρι βλασφημίας ἀ-
 σχημονῶν. Κ ό λ π ο υ ς Ἀ β ρ α ἂ μ ὠνόμασε σαρκαστικῶς τὴν πα-
 τριαρχικὴν Ἐκκλησίαν· καὶ ταύτην πάλιν εἰσάγει φρίσσουσιν καὶ μ α-
 σ τ ι γ ο υ μ έ ν η ν ὑ π ὸ μ ά σ τ ι γ ο ς ἀ σ τ ρ α γ α λ ω τ ῆ ς! Πλὴν

ΤΟΜ. Γ΄.

4.

καὶ αἱ προστεθεῖσαι τῶν ἑτεροδόξων ἀποστολατόρων ἐπιβουλαὶ ἄγαν συνετάραξαν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν ἐκείνων τῶν χωρῶν. γ) Πάντες οἱ ἱεροὶ Κανόνες, ὅσοι κατεκύρωσαν τὴν ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας ἢ ἄλλως χαρισθεῖσαν αὐτονομίαν τινῶν ἐπισκοπῶν, ἓνα κυρίως καὶ πρώτιστον εἶχον σκοπόν, καὶ πρὸς τοῦτον ἐπηγρύπνου, τὴν στήριξιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Ταύτης δὲ κινδυνεύουσης εὐθύς ἡ Ἐκκλησία μετέβαλλε τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐκείνην διοίκησιν, προνοουμένη τῆς τῶν χριστιανῶν σωτηρίας, πρὸς ἣν καὶ μόνην μάλιστα καὶ πρώτιστα ἀπέβλεπε καὶ ἡ αὐτονομία τῶν ἐπισκοπῶν. Οὕτω τινὲς τῶν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον καθυπηγμένων Ἀσιανῶν καὶ Ποντικῶν Αὐτοκεφάλων μητροπόλεων καθυπεβλήθησαν μάλιστα διὰ τὰς περὶ τὴν χειροτονίαν γινομένας ταραχὰς καὶ ἄλλους ἀταξίας θορύβους (ὥς οἱ μεταξὺ τοῦ Νικαίας καὶ Νικομηδείας συμβάντες. Βλ. Δ. Συνόδ. πράξ. ιγ)· καὶ (ἵνα παραλίπωμεν ἄλλα παραδείγματα) αὐτοῦ τοῦ Πεκίου τὸν αὐτοκέφαλον Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν παρανομήσαντας (ὁπότε τὸν τύραννον Βουλκασῖνον ἔστεψε Σερβίας βασιλέα) ἀφείλε τὸ αὐτόνομον ἡ Ἐκκλησία, καὶ ἀφώρισε, καὶ πάλιν μετανόησαντα συγχωρήσασα ἐτίμησεν, ὥς καὶ πρότερον (α). Οὕτως ἔπραξε καὶ ὁ Πατριάρχης Σαμουήλ μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου καθυποτάξας τὴν τῆς Ἀχρίδος ἀρχιεπισκοπὴν εἰς τὸν θρόνον τὸν Οἰκουμενικὸν (εἰς ὃν καὶ πρότερον ὑπέκειτο ἐξ ἀρχῆς, πρὶν ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κηρυχθῇ αὐτοκέφαλος), ἐπειδὴ ταύτην εἶδεν ἀνίκανον πρὸς αὐτονομίαν καὶ μάλιστα βλαπτομένην ὑπ' αὐτῆς τὰ καίρια (β). Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἡ

(α) Βλ. Χρυσάνθου Ἱεροτολ. Συνταγμάτ. σελ. 94. [Τὸν ἀνωτέρω τύραννον ὃς τε τῆς Σερβίας δεσπότης Ἰωάννης Οὐγκλεσης καλεῖ Στέφανον Οὐρεσην καὶ ἡ Συνοδικὴ πράξις τῆς ἐπανορθώσεως τοῦ παρανόμου σφετερισμοῦ. Βλ. Acta Patriarch. Constantinop. T. A. σελ. 560 καὶ 570. Σημ. Ἐκδ.].

(β) Παρατίθεμεν ὧδε πρὸς πίστῳ τῶν λεγομένων περικοπὰς τινὰς ἐκ τῶν ἐπισήμων γραμμάτων τῶν μαρτυρούντων τὰς αἰτίας, δι' ἃς ὠκονομήθη ἡ εἰς τοὺς μητρικοὺς κόλπους τῆς Μ. Ἐκκλησίας πάλιν προσχώρησις τῶν Ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχρίδος καὶ Πεκίου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν Μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν (ἐκδέδονται δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ κώδικος ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ νῦν Μητροπολίτου Χίου ἐν τῇ πραγματείᾳ Περὶ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχ. θρόνου ἐπὶ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν σελ. 92, 117—124. ἐν Κωνσταντινουπόλ. 1860). Καὶ ἡ μὲν ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος ἐκτιθεμένη ἐν τῇ προτεταγμένῃ τῆς περὶ τούτου οἰκείας Πράξεως εἰσαγωγῇ τὴν δι' αὐτοκρα-

κοιδίμων Κυβερνήτην δυσὶν ἐπιστολαῖς (Βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. 7. §. ε).
 εἰ δὲ καὶ ταῦτα τὰ Πατριαρχικὰ γράμματα ἔλθον τὸν Μαύρερον
 ὅπερ ἀμφιβάλλομεν, διότι σώζονται πάντως (ὡς νομίζομεν) ἀμφότε-
 ραι αἱ ἐπιστολαὶ ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἡν ὁ Μάυρερος ἐφώρουν ἐπὶ τῶν
 Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματειας), εἶχεν ὅμως πάλιν αὐτὸς ὁ Μαύρερος
 καὶ ἄλλας περὶ τοῦ Πατριάρχου πληροφορίας, κατ' αὐτὴν τὴν δια-
 κήρυξιν ἐκδεδυμένας, καὶ ταύτας οὔτε λίαν εὐμενεῖς, καὶ χωρὶς πά-
 ντος ἀντιλογίας. Ἐπειδὴ δὲ ταύτας αὐτὸς ἴσως ἐλησμόνησεν ἐν ᾧ ἔ-
 γραφε τὰ περὶ τοῦ Πατριάρχου, παρατιθέμεθα ἡμεῖς τὰς ἀποδείξεις,
 αὐτὰς εἰς μέσον πρὸς ἀγόντες τὰς ἐπιστολὰς πρὸς ἐλεγχον τῆς ἀληθείας.

Ἀριθμ. 1597. Ἐξωτερικῶν Γραμματειῶν.

64. α.

Ἐν Νεαπολὶ τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1833.

Πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας
 ἐκπαιδεύσεως Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας.

Σᾶς ἀποστέλλομεν ἐσωκλείστως ἀπόσπασμα ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς
 μηνολογουμένης τὴν 20 Ἰουλίου ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς δὲ
 καὶ ἕτερον ἔγγραφον «Παρατηρήσεις περὶ τῆς ἀνεξαρτη-
 σίας τῆς Ἑλληνικῆς Συνόδου» ἐπιγραφόμενον. Κινοποιούν-
 τες πρὸς ὑμᾶς τὰ ἔγγραφα ταῦτα σκοπὸν δὲν ἔχοντες νὰ σᾶς συστή-
 σωμεν τὸ περιεχόμενον, ὡς πάντῃ ἀνεπίδεκτον ἀμφιβολίας καὶ ἐπι-
 σημότητος χαρακτῆρα φέρον, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ συμπεράνητε ἐξ αὐ-
 τοῦ ὅποια τὰ φρονήματα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας ὡς
 πρὸς τὴν τῆς Ἑλλάδος.

Μαυροκορδάτος.

Ἀπόσπασμα γράμματος ἰδιαιτέρου μηνολογουμένου τὴν
 20 Ἰουλίου 1833 ἔτ. παλ. ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ περὶ Ἑλληνικῆς Συνόδου ἐπιστολὴ θέλει ἐκδοθῇ ἀπὸ τὸν Πατρι-
 ἀρχην διὰ παρακινήσεως τῶν Κυρίων Λογάδου, Καραθεοδωρῆ, καὶ Βο-
 γορίδου. Ὅλοι οἱ Ἀρχιερεῖς εἶναι σύμφωνοι καὶ μάλιστα ὁ Καισαρείας
 εἶναι ὁ ἐνθερμος ζηλωτὴς καὶ ἀπὸ ὅλους ὁ καλῆτερος ἀγωνιστής.—
 Ὁ πρῶν Ἀδριανουπόλεως Κρῆς ἐπέραςεν ἀπὸ ἐδῶ, καὶ εὐρὼν τὸν
 συμπατριώτην του Ρεθύμνης τὸν κατήχησε καὶ αὐτὸν κατὰ τῆς Συ-
 νόδου. Συμπίπτει ὥστε ὁ πρῶν Ἄρτης, ὅστις καθηρέθη εἰς τὸ ἅγιον

τῶν συνέδρων Ἀρχιερέων, τὸν Κρήτης Χρύσανθον, τὸν πρῶτον Μεσημ-
βρίας Σαμουήλ καὶ τὸν Σταυρουπόλεως Κωνσταντῖνον τὸν Τυπάλδον,
ἵνα σχεδιάσωσι τοὺς Ὅρους, ἐφ' οἷς ἀναγορευθήσεται κανονικῶς αὐτοκέ-
φαλος ἡ ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησία. Ὁ δὲ τῆς ἀληθείας συγγραφεὺς σφαδά-
ζων κατὰ τούτων δὴ τῶν Ὁρῶν τῶν ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς θεσμοῖς ἐφηδρα-
σμένων καὶ τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἀσφαλιζόντων ἀπὸ τῶν
ἐπισυμβάντων αὐτῇ δεινῶν, τρέπει τὸν λόγον ἐπὶ τὸν σεβάσμιον ἀρ-
χιερέα καὶ σχολάρχην τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς Τυπάλδον
(μόνον αὐτὸν τῶν τριῶν συνεργατῶν ἐξελὼν), καὶ ὡς ἀθεολόγητον
αὐτὸν ὀνειδίσας, διότι ὠνόμασε τὸν ἱερὸν Τόμον ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΟΝ
(περὶ οὗ λέγομεν ἐν τοῖς ἐξῆς), καὶ ἄλλα γλώσσης ἀκαιρίμας ῥήματα
προσεπιμετρήσας, δικαιοῖ ταῦτα καὶ διὰ μιᾶς μεγάλης ἀποδείξεως,
ποίας; τῆς Τυπάλδου, οἰκογενειακῆς ἐπωνυμίας. «Ἀλλὰ (λέγει)
παράδοξος καὶ παράξενος συγχυρία! Τυπάλδος ὑπέταξεν ἐν ἔτει 1708
τὴν ἐν Ἑνετίᾳ ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὑπὸ τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης!
Τυπάλδος ἦτο π ε π ρ ω μ έ ν ο ν νὰ γενῇ καὶ ἐν ἔτει 1850 ὄργανον
ἐπιβούλου πολιτικῆς εἰς ὑπόταξιν καὶ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος ὅχι ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ῥώμης· διότι τοῦτο ἦτον
ἀδύνατον· ἀλλ' ὑπὸ — ἃς παρασιωπήσωμεν τ' ὄνομα!! «Ἀλλ' ἐξη-
γέρθη, λέγει περὶ ἐκείνου ὁ ἀοίδιμος Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις, ἐξηγέρθη
τέως παραχωρήσει Θεοῦ ἄγγελος Σατάν, Τυπάλδος ὁ ἀλιτῆριος! Οὗ-
τος ὀνειροπολήσας τὴν πορφύραν, κατέσχισεν ὃν ἀναξίως ἐφόρει μαν-
δύαν, καὶ διὰ ν' ἀναβῇ, ὡς ἤλπιζεν, εἰς τὰ ὕψη τῆς καρδιναλικῆς
ὑπεροχῆς, ὑπέβαλε τὴν δύστηνον Ἐκκλησίαν ἐκείνην ὑπὸ τοὺς πόδας
τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς. Ἐν ἔτει 1708 ἠγωνίσθη μυρίαὶ ἐπινοίαις καὶ
τέχναις καὶ κατώρθωσε νὰ ἐκδοθῇ αὐθεντικὸν (τῆς Ἀριστοκρατείας)
δεκρέτον, δι' οὗ ἡ τῶν ἐν Ἑνετίᾳ παροικούντων Γραικῶν εἰς τὰ τῆς
πίστεως ἐλευθερία ἔλαβε πληγὴν ὀλεθρίαν καὶ θανατώδη» κτλ. (Περὶ
Διχον. τῶν ἐν ταῖς Ἐκκλησ. τῆς Πολωνίας σελ. 124). «Πῶς (ἐπισυνάπτει
ὁ ἐκδικος) πῶς ἤθελε γράψῃ, καὶ τί ἤθελεν εἰπεῖ περὶ τούτου (τοῦ Τυπάλ-
δου) ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος, ἂν ἔζη καὶ ἑβλεπε τὰς αὐτοῦ παρομοίας ἐκείνων
πράξεις; Ἀλλ' ὁ Τυπάλδος ἔπραξεν ὡς π ρ ο ῳ ρ ι σ τ ο ν!! (σελ. 45,
46). Παράδοξος τῷ ὄντι, σφόδρα παράδοξος καὶ παράξενος οὐχὶ ἡ π ε-
π ρ ω μ έ ν η καὶ π ρ ο ω ρ ι σ μ έ ν η συ γ κ υ ρ ί α, ἀλλ' ἡ σύγκρισις
συγκρίνει τοὺς δύο Τυπάλδους· ἀλλ' οὗτοι οὐδὲν πρὸς ἀλλήλους ἔχου-
σι κοινόν, εἰ μὴ τὸ ὄνομα τῆς τῶν Τυπάλδων οἰκογενείας (καὶ ταύτης

Σύνοδον μὴ Κίγγους καὶ ἄλλους (ὥς εἶπεν) ἀναγινώσκων, ἀλλ' αὐτοὺς οὓς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς Ῥώσους ἐρωτῶν. Οὕτω καὶ ἄλλοι ὁμογενεῖς αὐτοῦ καὶ δμοδόξοι κατέμαθον τὰ πράγματα ἀκριβέστερον (κἂν ἔν τισι κἀκεῖνοι ἐπλανήθησαν, ἐμπαθέστερον κρίναντες). Ἐδίδαξεν ἱκανῶς τὸν Πιγκερτῶνα ὁ περικλεῆς τῆς Μόσχας Μητροπολίτης καὶ διηνεκῆς (σχεδὸν) τῆς ἀγιωτάτης ἐκείνης Συνόδου σύνοδρος Φιλάρτος. Καὶ τὸν ἀποροῦντα πάλιν ἐκδότην τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐφημερίδος (α) διδάσκει σαφέστερον ὁ ὁμογενὴς αὐτοῦ Θήρσιος (β). Ὁ δὲ Σμίττος ἐξελέγχει καὶ τὸν περὶ τοῦ βασιλικοῦ παρὰ τῇ Συνόδῳ ἐπιτρόπου πικραλογισμὸν τοῦ σοφοῦ Μαυρέρου· «Εἰς τὴν Ῥωσσίαν (κατὰ τὸν Μαύρερον) ὁ ἐπίτροπος οὗτος ἔχει ψῆφον ἀποφατικὴν· εἰς δὲ τὴν Ἑλλάδα τάχα οὐκ ἔχει»! Καὶ ὁμῶς ἔχει, Μαύρερε, καὶ ὁ τῆς Ἑλλάδος ψῆφον ἀρνητικὴν (veto). Ἡ ποία δυνάμει ἀποφάσκει καὶ οὗτος ὅσας τῆς Συνόδου γνώμας κρίνει ἐναντίας πρὸς τὰ δικαιώματα τῆς πολιτείας, ἥς τινος παρακάθεται τοποτηρητής; χωρὶς δὲ τῆς τοιαύτης ψήφου παρήδρευεν ἂν παρὰ τῇ Συνόδῳ προτάσεων τινων ἀτελέστων ἀπλοῦς ἀναφορεύς. Καὶ πρὸς τί λοιπὸν ἐτάχθη παρεδρεύειν τοιοῦτον πρόσωπον παντάπασιν ἀργὸν καὶ ἀπρακτον καὶ κωφόν; (γ). Ἡ μόνη καὶ κυρία μεταξὺ τοῦ κατὰ τὴν Ῥωσσίαν καὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἑλλάδα βασιλικοῦ παρὰ τῇ Συνόδῳ ἐπιτρόπου διαφορὰ (ἣν ὁ Σμίττος παρέλιπεν) ὑπάρχει βεβαίως καὶ ὁμολογουμένως ἡ ἐφεξῆς. Ὅτι κατὰ τὴν Ῥωσσίαν ὁ ἐπίτροπος ἀντιπροσωπεῖ παρὰ τῇ Συνόδῳ κράτος ὀρθόδοξον, κυριεύουσαν τοῦ ἔθνους Ἐκκλησίαν ἔχον καὶ διακηρύττον τὴν ὀρθόδοξον ἀντιπροσωπεῖ Αὐτοκράτορα ὀρθόδοξον καὶ μήτε κεφαλὴν, μήτε ἀρχηγόν, ἢ Κυριάρχην, ἀλλὰ προστάτην καὶ ὑπερασπιστὴν τῆς Ἐκκλησίας κεκηρυγμένον (δ),

(α) Evangelische Kirchenzeitung. Septemb. 1834. über die russische Kirche. No. 71. pag. 565.

(β) L' Empereur, comme chef de l'église, et le procureur, comme son représentant, n'empêchent presque jamais les décisions du Synode, ni ne se mêlent du maniement des affaires confiées à sa direction. Thiersch de l'état actuel etc. 2. pag. 187.

(γ) Schmitt Geschichte. der Nengr. und der Russ. Kirche pag. 216—217.

(δ) Σαφέστατα καταδεικνύει καὶ ἀναντιρρήτοις μαρτυρίαις ἱστορικοῖς βεβαίως

θυσιαστήριον ἴδιον, καίτοι καὶ ἐαυτὸ σαθρὸν καὶ διεφθαρμένον, ἀλλ' ὡς ὑψηλὸν καὶ ἐπὶ ἡμέραν ἐναντίον τοῦ θυσιαστηρίου τῆς μιᾶς τοῦ ἱεροῦ Ἐκκλησίας, καὶ ἐστάθη ἐπ' αὐτοῦ τὸ χωνευτὸν τῆς παρανομίας εἰδωλον, καιρὸς ὑπῆρχεν ἤδη ἵνα τοῦτο καὶ διακηρύξωσιν οἱ περὶ τὸν Μάυρερον εἰς τὸν ὀρθόδοξον τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος λαόν, λέγοντες καὶ αὐτοὶ πρὸς αὐτὸν καθὼς ποτε πρὸς τὸν Ἰσραὴλ ὁ Ἱεροβοὰμ αἶδου οἱ θεοί σου Ἰσραὴλ οἱ ἀναγὰγοντές σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου» (α). Ἀλλ' ἵνα μὴ δόξωμεν ἀμάρτυρα λέγοντες ἢ συκοφαντοῦντες, λεγέτω πάλιν αὐτὸς ὁ Μάυρερος.

§. β. «Ἀφ' οὗ (λέγει) ἡ πρὸς ἔρευναν τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ταχθεῖσα Ἐπιτροπὴ (ἡ ἐπταμελής), καὶ ὅλον τὸ Ἰπουργεῖον, καὶ ὅλοι οἱ ἐν τῇ Ἑλλάδι εὐρισκόμενοι Ἀρχιερεῖς ἐξεφράσθησαν κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα (νόημα), ἐνόμιζεν ἡ Ἀντιβασιλεία ὅτι ἔπρεπεν ἤδη, ἵνα καὶ πράττειν ἐπιχειρήσῃ· διότι ἐνόμιζεν ὅτι καὶ πρὸς τοῦτο τὸ βῆμα (τὸ ἐγχείρημα) εἶχεν ἐξουσίαν ἐπίσης, ὅσῃν καὶ ὁ βασιλεὺς. Εἶχε, λέγω, τὸ δικαίωμα καὶ ἡ Ἀντιβασιλεία, ἵνα καὶ κατὰ τοῦτο (καθὼς καὶ κατὰ πᾶν ἕτερον) ἐπεμβῇ εἰς τοῦ Σουλτάνου τὰ δικαιώματα καὶ ἀποδώσῃ τὸ λοιπὸν εἰς τὴν ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν ἐλευθέραν ἐπαξίως καὶ ἀνεξάρτητον θέσιν ἀντὶ τῆς κατ' αὐτῆς, τῷ συνήθει τουρκικῷ τρόπῳ, πραττομένης αὐτογνωμοσύνης. Τοῦτο δ' ἀπῆται καὶ ἄλλως οὐ μόνον ἡ θρησκευτικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας. Καὶ καθὼς ἐπίσταμαι βεβαίως ὅτι ὑπάρχω καὶ ζῶ, οὕτως εἰμὶ βέβαιος καὶ περὶ τούτου τοῦ μεγάλου καὶ ἱστορικοῦ κατορθώματος, ὅτι ποιήσῃ ἐποχὴν καὶ ταύτην οὐκ ἐπὶ μόνῃς τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας» (β).

§. γ. Βλέπεις ἤδη ἀναγνώστα ὅτι τρεῖς ἐψηφίσαντο τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν· α) ἡ Ἐπιτροπὴ, β) τὸ Ἰπουργεῖον (συνεδρεύοντος ἐν αὐτῷ καὶ τοῦ ἑτεροδόξου Σμάλτσου)· γ) ἅπαντες οἱ ἐν τῷ Κράτει Ἀρχιερεῖς (ἡγουν αὐτὴ ἡ διὰ πάντων, ὡς εἶδομεν, ἐνεργήσασα πολιτικὴ

(α) «Καὶ εἶπεν Ἱεροβοὰμ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· ἰδοὺ νῦν ἐπιστρέψει ἡ βασιλεία εἰς οἶκον Δαβὶδ, ἐὰν ἀναβῇ ὁ λαὸς οὗτος ἀναφέρειν θυσίαν ἐν οἴκῳ Κυρίου εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐπιστραφήσεται ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, πρὸς κύριον καὶ κύριον αὐτῶν.— Καὶ ἐβουλεύσατο ὁ βασιλεὺς καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐποίησε δύο δαμάλεις χρυσᾶς, καὶ εἶπε πρὸς τὸν λαόν, Ἰκανούσθω ὑμῖν ἀναβαίνειν εἰς Ἱερουσαλὴμ. Ἰδοὺ οἱ θεοί σου Ἰσραὴλ οἱ ἀναγάγοντές σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου.— Καὶ ἐπορεύετο ὁ λαὸς πρὸ προσώπου τῆς μιᾶς ἕως Δάν, καὶ εἶσαν τὸν οἶκον Κυρίου.— Καὶ ἐποίησεν Ἱεροβοὰμ ἑορτήν» κτλ. Γ. Βασιλ. β. 26.

(β) Βλ. Maurer Das Griech. Volk etc. 2 Bd. 160-161.

τῆς αἰτίας, δι' ἣν ἠνυχκάσθη πρὸς καιρὸν καταφυγεῖν εἰς τὸ Ζητούνιον. Καὶ ἔπεμψε τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἀρχιερέως ὁ Φθιώτιδος εἰς τὴν Σύνοδον, καὶ ἐπένευσεν ἡ Σύνοδος, ἵνα μείνῃ πρὸς καιρὸν ὁ Δανιήλ· καὶ ἔμεινεν ὀλίγας τινὰς ἡμέρας (μόλις εἴκοσιν). Ἐν δὲ τούτῳ τῷ μεταξὺ διευθετήσας τὰ προσπεσόντα πάλιν ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ Ζητουνίου καὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐν τῷ κράτει τῆς Τουρκίας μείνανσαν μερίδα τῆς κανονικῆς αὐτοῦ ἐπισκοπῆς. Ταῦτα μαρτυροῦσι λαμπρῶς αὐτὰ τε τοῦ Φθιώτιδος τὰ γράμματα καὶ τὰ τοῦ Δανιήλ τὰ σταλέντα τότε πρὸς τὴν Σύνοδον. Ὁ δὲ τῆς Ἑλλάδος Ἀντιβασιλεὺς οὕτως ἄρα ἐγνώριζε τοῦ Κράτους τὰ ὅρια, ὥστε καὶ τοὺς ἐκ γειτόνων παλαιούς ἀρχιερεῖς ἤκουεν ὡς νεοχειροτόνητα τολμήματα τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, πεμπομένους εἰς αὐτὸ τὸ Κράτος τῆς Ἑλλάδος ἐπιβόλους καὶ προδότας! Ἀλλ', ὡς φαίνεται, διὰ τοιούτων πλασμάτων κατέπαιζον τὴν αὐτοῦ εὐπιστίαν οἱ περὶ αὐτόν, κατασπεύδοντες τὴν μάλα καὶ αὐτῷ ποθεινὴν καθίδρυσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας.

§. η. Ἐντεῦθεν μεταβαίνει παρευθὺς εἰς τὴν διήγησιν τῆς τε συλλεύσεως τῶν συγκληθέντων καὶ προσκληθέντων ἀρχιερέων καὶ τῶν μετὰ ταῦτα πεπραγμένων, περὶ ὧν διακληθόμεθα ἐν τῷ ἔφεξῃ κεφαλαίῳ. Ἦδη δὲ θεωροῦμεν ἰδίως τὰ κατὰ τὴν Ἐπιτροπὴν, καὶ τὸ Σχέδιον καὶ τὴν Ἐκθεσιν αὐτῆς.

Α'. Τὰ κατὰ τὴν Ἐπιτροπὴν.

§. θ. Εἶχε πάντως ἡ Κυβέρνησις τὸ δικαίωμα πᾶσιν καὶ παντοίαν ἐπιτροπὴν καθιστᾶν ἐκ προσώπων συγκειμένην ἀνυπόπτων καὶ καταλλήλων, καὶ τούτων ἐκκλησιαστικῶν, ἵνα τὴν κατάστασιν τοῦ κλήρου τῆς Ἑλλάδος εἰλικρινῶς ἐξακριβώτῃ, καὶ γνωμοδοτήτῃ τὰ πρὸς βελτίωσιν εὐσυνειδήτως καὶ ἐλευθέρως κατὰ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς καὶ βάσεις τοῦ κανονικοῦ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλητικῆς δικαιοῦματος. Οὕτως ἡ Γ. ἐθνικὴ Συνέλευσις διέταξε πενταμελῆ τῶν ἀρχιερέων ἐπιστάσιν, ἧτις ἔδωκε τὸ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομικῆς Σχέδιον (βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. Γ. §. 6). Πραχθείπομεν τὴν ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ἀποδειχθεῖσαν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπὴν ἐπὶ πληροφορίᾳ τῆς τότε καταστάσεως τῶν χοριῶν τῆς Ἐκκλησίας (βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. Δ. §. α). Ἀλλ' ἦν ἡ Ἀντιβασιλεία κατέστησεν, ἡ ἐπιτροπὴ φαίνεται σύστασις τις ἐκ παρασκευῆς καὶ προδικθέσεως γενομένη πρὸς σχεδιογραφίαν τῶν ἤδη προ-

τῆς Ἀχαΐας (μεθ' ἧς συνῆπται καὶ ἡ τῆς Ἡλίδος) ἐπέχουσιν πλέον ἢ τὸ τρίτον τῆς ὅλης Πελοποννήσου; τᾶλλα παραλείπομεν. Ὅτι δὲ καὶ αὕτη ἡ Κυβέρνησις ὕστερον κατέγνω καὶ κατεξεφάυλισε τὴν οὕτως ἀτόπως καὶ συγκεχυμένως καὶ παντάπασιν ἀτάκτως γενομένην κατ' αὐτοὺς διαίρεσιν τῶν τοῦ Κράτους ἐπισκοπῶν, εἶδομεν εἰς τὴν ἱστορίαν (Γμήμ. Β. Κεφ. Η. §. γ. ια).

Σελ. 128. «Τῆς τοιαύτης αὐθαιρέτου τῶν ἐπαρχιῶν διατάξεως» κτλ.— Τὴν πληθὺν τῶν ἀρχιερέων εὐρίσκουσιν αἰτίαν τῆς τοιαύτης αὐθαιρέτου (κατ' αὐτοὺς) πατριαρχικῆς διαιρέσεως τῶν ἐπαρχιῶν. Ἦγουν πρῶτον ἐχειροτόνει χωρὶς ἀνάγκης ἀρχιερεῖς ἢ Ἐκκλησία, καὶ ἔπειτα καθίστα τούτους εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν παροικίαν, αὐθαιρέτως αὐτὴν ἀποκόπτουσα καὶ δυναστικῶς ἀφ' ἧς ἐξήρτητο χώρας. Θυμάζεαι ἴως, ἀναγνώστα, τὸν παραλογισμόν! ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἐκτετόξευται μάτην καὶ χωρὶς ὠρισμένου σκοποῦ. Τῆς τετραγωδημένης πλημμελοῦς διανομῆς τῶν ἐπαρχιῶν αἰτία παρεισάγεται τῶν ἀρχιερέων ἢ πληθὺς εἰς χάριν προκατασκευῆς καὶ προθεραπείας τῆς εἰς δέκα μόνας μελλούσης διαιρέσεως ὅλου τοῦ κράτους ἐπισκοπᾶς. Διότι οὕτω καὶ οἱ ἐπίσκοποι φαίνονται λίαν ἀναλόγως ἰσάριθμοι καὶ ἰσότιμοι (καίτοι ἄλλως πολὺ μᾶλλον ὑπεξοφύσιοι) πρὸς τοὺς Νομάρχας τῶν δέκα τοῦ Κράτους νομῶν. Καί, καιροῦ διδόντος (τίς οἶδεν;), αἱ δέκα τέλος ἐπισκοπαὶ συστέλλονται καὶ εἰς ὀλιγωτέρας! καθίστανται (τυχόν) καὶ κατὰ τόπους ποιμένες καὶ πρεσβύτεροι, καθότι καὶ οὗτοι τὸ παλαιὸν ἐλέγοντό τε καὶ ἦσαν ἐπίσκοποι κατὰ τὴν πρεσβυτεριανὴν Θεολογίαν!

Σελ. 129. «Ἐπίσκοποι ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι» κτλ. Καινοτομίαν ὀνομάζουσι τῆς ἐκκλησίας τὴν χειροτονίαν τῶν ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι ἐπισκόπων, καὶ ταύτην ἀπεριόριστον εὐρίσκουσι καὶ μέτροις ἀπερίγραφτον. Λανθάνονται καὶ κατὰ τοῦτο. Αὐτοὶ μόνον παρακατιόντες ὁμολογοῦσιν ὅτι οἱ τοιοῦτοι ψιλώνυμοι ἐπίσκοποι διεύθυνον ἐπιτροπικῶς τὰς ἐπαρχίας τῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐνδημούντων ἐγκρίτων Ἀρχιερέων καὶ τῶν διὰ νόσον ἢ γῆρας κεκμηκότων, οἵτινες ἦσαν πάντως ἀριθμῶ τε καὶ μέτρῳ περιοριστοὶ καὶ περιγραπτοί. Καὶ τῶν μὲν τοιούτων ἐπωνύμων ἐπισκόπων ἡ χειροτονία κεκώλυται ὑπὸ τοῦ Κανόνος. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἐξ αὐτοῦ πάλιν τοῦ κωλύοντος κανόνος φαίνεται ὅτι καὶ τὸ παλαιὸν ἐγένετο κατὰ τόπους ἐκ τινος περιστάσεως, εἴτα δὲ

τάγματος;;)—«ηὔξησεν ἐξ ἀνάγκης. Οἱ ἐπίσκοποι μὴ ἔχοντες ἀρχηγὸν ἐκκλησιαστικὸν διῆγον κατὰ πάντα, ὅπως ἤρεσκεν αὐτοῖς» — (ποῦ; καὶ τίνες τῶν ἐπισκόπων; ἅπαντες; καὶ πανταχοῦ;)—οὐδὲ τὰς τῶν ἄλλων ἀταξίας ἠδύναντο ἐμποδίσαι· μὴ ὑπακούοντες αὐτοὶ εἰς μηδένα, οὐδένα εἶχον καὶ τὸν ὑπακούοντα» — (τοῦτο πάσχει πάντοτε πᾶσα ἀρχὴ ἐκκλησιαστική, ἣτις αὐτὴ πρώτη δώση τῆς ἀπειθαρχίας τὸ παράδειγμα, κηρύξασα αὐτὴ ἐαυτὴν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς, εἰς ἣν πρότερον ὑπέχειτο ἀρχηγίαν κατὰ νόμους ἱεροῦς· καὶ τοιαύτην ἀπόλυτον καὶ πρὸς τὰς ἀδελφὰς ἀσυνάρτητον ἐκκλησίαν ἠθέλησάν τινες ἵνα συστήσωσιν εἰς ἓνα τινὰ τόπον, ὅστις βεβαίως οὐ λανθάνει τὸν ὑπομνηματογράφον) —. «Εἶδομεν (λέγει), τελευτῶντος τοῦ 1831 καὶ δι' ὅλου τοῦ 1832, κατωτέρους κληρικοὺς καταφρονοῦντας τῶν ἐπισκόπων ἀτιμωρητί, μοναχοὺς ξυρίζοντας τὰ γένη καὶ καταφεύγοντας εἰς ἄλλην ἐπισκοπὴν, ἵνα νυμφευθῶσι, καίτοι τοῦ ἐπισκόπου κατόπιν αὐτῶν διαμαρτυρουμένου» — (παπαί! μέγα τὸ κακόν! ἀλλ' ἐκεῖ καὶ ἀνθίστατο διαμαρτυρούμενος ὁ ἐπίσκοπος· κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ διορθώσει τῶν ἀταξιῶν συσταθεῖσαν Ὑπερτάτην Σύνοδον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ πρῶτον αὐτῆς ἔτος ἐδόθη Συνοδικὴ ἄδεια εἰς τοὺς μοναχοὺς καὶ τὰς μοναχάς, ἵνα στεφανολογῶνται ἀκωλύτως «γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες!») — «Εἶδομεν (λέγει) μοναχοὺς πωλοῦντας ἀκίνητα κτήματα τῶν μοναστηρίων αὐτῶν, λαμβάνοντας δὲ μεθ' ἑαυτῶν καὶ μέρος τι τῶν κινητῶν, καὶ φεύγοντας εἰς Τουρκίαν». — (ὦ τοὺς ἱεροσύλους! καὶ πῶς οὐκ ἀφῆκαν ἵνα πωλήσῃ αὐτὰ ὀλίγον ὕψερρον δημοσίως ἢ καὶ αὐτὰ τὰ μοναστήρια κρημνίσασα Σεβαστὴ Ἀντιβασιλεία, συγκατανευρούσης καὶ τῆς ἁγίας Συνόδου τοῦ Βασιλείου.) — «Εἶδομεν (λέγει), τέλος τὸν Ζαρνάτας ἀρχιεπίσκοπον εἰς δύο διαφόρους ἐποχὰς χειροτονήσαντα ἐπισκόπους εἰς ἄθλια τινὰ χωρία τῆς Μάνης. — Τὸν τελευταῖον ἐχειροτόνησε μάλιστα περὶ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1832 ἐπ' ὀνόματι μυθικοῦ καὶ βαρβάρου τῆς Ἀνδρούβιστας, νέον ἄνθρωπον εἰκοσιπενταέτη, κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ὅποτε ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ τοῦτου κυβέρνησις, πρὸ πολλοῦ προκατηγγελμένη, ἐφαίνετο ἤδη παραπλέουσα τὰ παράλια τῆς Μάνης.» — Ἄνομος (ἀπαντῶμεν), παρανόμος ἡ χειροτονία· ἀλλὰ καὶ βιαίως ἐν ταύτῃ καὶ δυναστικῶς κατηναγκασμένη. Τέσσαρας ἐπισκόπους ἐχειροτόνησεν ὁ Ζαρνάτας βιασθεὶς ὑπὸ τινων Σπαρτιατῶν, τὸν μὲν Μαΐνης Ἰωσήφ (ἀποθανόντος τοῦ κανονικοῦ ἐπισκόπου Νεοφύτου τῷ 1823), ὅστις καὶ ἀπέθανε τῷ 1826 (ἐκτοτε δὲ χηρεύει ἡ ἐπισκο-

τῶν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην ἐπιστολῶν αὐτοῦ φαίνεται σεβόμενος τὴν ὑπεροχὴν ἐκείνου τοῦ θρόνου, καὶ σπουδάζων ὅπως ἀνανεώσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ μακροῦ πολέμου διακοπεῖσαν κοινωνίαν τῶν τῆς Ἑλλάδος ἐκκλησιῶν πρὸς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἣτις ἔμελλεν ἐν καιρῷ συνάψῃ αὐτὰς εἰς ἓν κανονικῶς καὶ γνησίως αὐτοκέφαλον σύστημα, καὶ χαρίσῃ εἰς αὐτὸ τὰ πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν ἀνάλογα προνόμια τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας. Δεῖγμα δὲ τρανώτατον τῆς παρὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου πρὸς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα πατρικῆς συμπαθείας καὶ στοργῆς ὑπάρχει τὸ ἐφεξῆς. Εἰς οὐδεμίαν τῶν ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ τὴν Ἑλλάδα χηρευουσῶν Μητροπόλεων ἢ Ἀρχιεπισκοπῶν οὐδένα ἐχειροτόνησε διάδοχον ὁ θρόνος ὁ Οἰκουμενικὸς (ὃν ἡδύνατο κατέχειν παρ' ἑαυτῷ, ἕως ἂν τελειώσῃ ὁ ἀγὼν, καὶ τότε τοῦτον ἀποστεῖλαι εἰς τὴν κανονικὴν αὐτοῦ καθέδραν). ἀλλ' ἔμενε περιμένων τὴν ἡσυχίαν τῶν πραγμάτων, ὅποτε φιλοστόργως ἡδύνατο ἵνα ἀποδεχθῇ καὶ ἂν ἐγίνετο ἱκεσία τις παρὰ τοῦ νέου κράτους τῆς Ἑλλάδος περὶ κανονικῆς καὶ οὐχὶ πρὸς κενοδοξίαν κοσμικὴν, ἀλλὰ πρὸς πνευματικὴν ὠφέλειαν τῶν χριστιανῶν ἀφορώσης αὐτονομίας, γενομένης πρῶτον τῆς προσηκούσης διαπραγματεύσεως μετὰ τῆς μελλούσης ἀρχῆς. Καὶ τοιαύτης διαπραγματεύσεως προοίμια ἐγένοντο μετὰ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίου καὶ τοῦ ἀοιδίμου Κυβερνήτου.

4) Ὁ Συγγραφεὺς τοῦ Ὑπομνήματος ἀδικεῖ μὲν ἀφ' ἐνὸς μέρους τοὺς Ἕλληνας, παριστάνων αὐτοὺς ὡς κηρύζαντας τὸν πόλεμον ὁμοφώνως καὶ συγχρόνως κατὰ τε τοῦ Σουλτάτου καὶ κατὰ τῆς ἁγίας αὐτῶν μητρός, τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, πλὴν ἀπ' ἄλλου μέρους ἐδικαίωσεν ὁ ἀνὴρ ὁπωσοῦν τὴν ὅσον μὲν ἐκ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἀξίας ὑψηλὴν καὶ σεβαστήν, ἀλλ' ὅμως ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ πολλὰς βαρείας κατατολμήσασαν ἀθεμιτουργίας ἐτερόθρησκον Ἀντιβασιλείαν· διότι, καὶ τοι δι' ἀντιφράσεων, ἀλλ' ὅμως ἐξέφρασε τὴν δειλίαν αὐτῆς καὶ τὸν ὄκνον, ὅσον ἡσθάνετο μέλλουσα ἐπιβάλλειν βέβηλον χεῖρα εἰς τὸ ἄχραντον θυσιατήριον τῆς πνευματικῆς ἐνότητος καὶ ὁμονοίας τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καὶ διαρρήξῃν ἀσπλάγχχνως ἣν ὁ ὑπομνηματιστὴς ὠνόμασεν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ πληρώματος τῶν ἄλλων ὁμοδόξων καὶ ὁμογενῶν Ἑλλήνων γνησίας ἐν Χριστῷ κοινωνίας καὶ ἀδελφότητος. «Ἡ Ἀντιβασιλεία (λέγει) οὐκ ἠθέλησε» (τουτέστι οὐκ ἐτόλμησε) «καθιερῶσαι» (τουτέστι ἀθεμιτουργῆσαι) «τὴν ὑπάρχουσαν ἤδη καὶ ὑφ' ἑστῶσαν» (τὴν ἀνύπαρκτον δηλαδὴ καὶ ἀνυπόστατον) «ἀνεξαρ-

Κεφ. ΙΒ. Ἔρχεται τελευταῖον καὶ τὸ ιβ, κεφάλαιον συμπληροῦν τὴν Δωδεκάδελτον τῆς Ἐπιτροπῆς. Διορίζει τὰς μεταξὺ τῆς Κοσμηκῆς καὶ τῆς ἑκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἀναφοράς καὶ σχέσεις! Πάντῃ περιττῶς! διότι ταύτας ἱκανῶς διώρισεν ἐν ταῖς προηγουμένοις ἀρθροῖς. Μία καὶ ἀπλὴ ἡ σχετικὴ τῆς δευτέρας πρὸς τὴν πρώτην ἀναστοι μαρτυροῦσι (πρὸβλ. καὶ τῶν Σωζομ. τῶνδε Τόμ. Α. σελ. 455. σημ.). Ἄλλ' ὅμως οὗτος ὁ διορισμὸς οὐτ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Πέτρου βασιλεύοντος οὔτε ἐπὶ τῶν αὐτοῦ διαδόχων ἐνηγογήθη μέχρι σήμερον ἐν τῇ εὐσεβεστάτῃ Ῥωσσίᾳ, δέχονται δὲ καὶ ἤδη, καθὼς καὶ πρὸ τοῦ Πέτρου, τοὺς νεωτέρους εἰς τὸν βίον τὸν μοναχικὸν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας. Πάλιν ὁ αὐτὸς Πέτρος ὥρισε τοῦλάχιστον 30 μοναχοὺς εἰς ἕκαστον μοναστήριον διάγειν· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐπ' αὐτοῦ τὰ πλεῖστα τῶν μοναστηρίων ἐν Ῥωσσίᾳ οὐκ εἶχον ὀλιγωτέρους τῶν 30· ἔζων δὲ καὶ κοινοβιακῶς, (πλὴν ὀλίγων, εἰς ἅτινα καὶ ταῦτα συμβουλεύει τὸν κοινοβιακὸν βίον εἰσαγαγεῖν). Ἐπειτα μόνον τὰ ἕνα μοναχὸν ἔχοντα (καὶ ταῦτα ἦσαν ὀλιγώτατα) ἔκρινε δυαλυτέζ· τούτων δὲ τὰ κτήματα διέταξε προστεθῆναι εἰς ἐκεῖνα τὰ μοναστήρια πάλιν, ὅπου ἂν μεταβῶσιν ἐκ τῶν διαλυθέντων μοναχοί. Καὶ τᾶλλα δὲ πάντα διέταξε θεῖῳ ζήλῳ φροντίζων ὁ ὀρθόδοξος αὐτοκράτωρ περὶ τῆς εὐταξίας τῶν ἐν Ῥωσσίᾳ μοναχῶν καὶ μοναστηρίων οὐ περὶ τῆς καθαιρέσεως αὐτῶν, πρὸς ἣν ἀπέβλεπεν ἡ ἑπταμελὴς ἐπιτροπὴ, ἥτις δανεισθεῖσα, καθὼς φαίνεται, καὶ τινα ἐκ τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Πέτρου (κατὰ τὴν λατινικὴν αὐτοῦ μετάφρασιν καὶ τὰς θεωρίας τοῦ Κίγγ)! οὐκ ἐσπούδασε ταῦτα ἐπιμελῶς (καθὼς εἶπεν ὁ Σμίττος *Krit. Gesch. der neugriech. und der Russis. Kirche* pag. 493), ἀλλὰ διέστρεψε πάντα πρὸς ὃν πρέθετο σκοπὸν (καθὼς ἤθελον οἱ περὶ τὸν ξένον Μαύρερον), τὴν παντελῆ δηλονότι κατάργησιν καὶ τῶν μοναχῶν καὶ τῶν μοναστηρίων τῆς Ἑλλάδος (ὡμολόγησε δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιτροπὴ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐν τῇ Ἐκθέσει). Ταῦτα σημειοῦμεν πρὸς τοὺς δικαιολογοῦντας τὸ σύνταγμα τῆς ἐπιτροπῆς ἐκ τοῦ κατὰ τὸν μέγαν Πέτρον κανονισμοῦ! Ἄλλ' οὗτος ὅμως τοσοῦτον παρ' ἐκείνων διαφέρει, ὅσον εὐσεβοῦς αὐτοκράτορος γνησίᾳ καὶ εἰλικρινῆς εἰς εὐστάθειαν τῆς μητρὸς ἐκκλησίας μέριμνα καὶ φροντίς, παρὰ τὰς πονηρὰς βουλὰς ἑτεροδόξου ἐξουσίας, ἥτις ἀπέβλεπεν εἰς μόνην τὴν διαίρεσιν καὶ μόνωσιν καὶ ὑποδούλωσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, δι' οὗς ἔτρεφε ματαίους λογισμοὺς ἀνθρωπίνης πολιτικῆς, οἷς ἐδούλευε καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιτροπὴ. Ἐπειτα καὶ (ἐξ ὑποθέσεως) ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ Ῥωσσικῷ κανονισμῷ κοῦφαί τινες παραβάσεις τῶν ἱερῶν κανόνων (περὶ ὧν ἐκείνη πάλιν ἡ ἀγιωτάτη καὶ θεόκτιστος καὶ πατριαρχικὴ ἐκκλησία φροντίζει πάντως ἔμελλε καὶ πρὸς τὸ κανονικώτερον διορθοῦν), μήπως ἔπαυσον αὐταὶ παραβάσεις οὐσαὶ καὶ τῆς ἀκριβείας παρεκτροπαί ἢ μήπως ἐνόμιζεν ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐξουσία μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς, ὅτι συλλέγουσα πανταχόθεν εἰ τί που ἔκρινε κατὰ ἔθνη τε καὶ χώρας ἀκανόνιστον ἐκκλησιαστικὸν παράδειγμα, ἡδύνατο ἐποικοδομῆσαι ἐπ' αὐτοῦ τὰς ἰδίας ἐαυτῆς καινοτομίας πρὸς ἀκύρωσιν τῶν αἰωνίως ἐσφραγισμένων θεσμῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων; Σημ. Ἐκδ.

οντος εἰς ὅλην τῆς Ἑλλάδος τὴν Ἐκκλησίαν ὑπῆρχεν ἐλλιπὴς (κα-
τὰ τὸν προείπομεν ἄνωτέρω, §. α) καὶ ἀτελής, παρὰ τοὺς κανόνας. Ἄν
μιας ἐπισκοπῆς ἐνὸς ποιμένου ἐκλογὴν συμφηφίζει (κατὰ τοὺς κα-
νόνας) ἐπὶ μὲν μητροπολίτου ἢ περὶ τὸν προκαθεζόμενον Πατριάρ-
χην Σύνοδος, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐπισκόπου οἱ περὶ τὸν Μητροπολίτην (πα-
ρόντος καὶ αὐτοῦ) ὑποτελοῦντες Ἐπίσκοποι (α). ἔστι δ' ὅπου καὶ
ὁ κλῆρος τῆς ἐπισκοπῆς ἐκείνης, ἐπικυροῦντος τοῦ Πατριάρχου
τὴν ἐκλογὴν· πολλῶ μᾶλλον ἔπρεπεν ἵνα συμπαραυσιάζῃ μετὰ τῶν
Ἀρχιερέων καὶ ὁ κλῆρος τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τῆς ἐν αὐ-
τῷ καθισταμένης ὑπερτάτης καὶ Πατριάρχου τόπον
ἐπεχούσης Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς! Ἐπεὶτα καὶ
αὕτη ἡ περὶ τὸν Μαύρερον Ἀντιβασιλεία ἐκδιδούσῃ τὸ Κατα-
στατικὸν ἐψηφίσατο δεκτοῦς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν διαρκῆ Σύνοδον πα-
ρέδρους καὶ ἱερεῖς καὶ ἱερομονάχους (*Αρθρ. 4).
πολλῶ δὴ μᾶλλον ὤφειλεν, ἵνα συγκαλέσῃ τούτους καὶ εἰς τὴν μεγάλην
ἐκείνην ὁμήγυριν, ἣτις ἔμελλε γνωμοδοτεῖν καὶ περὶ Συνόδου διαρ-
κοῦς καὶ περὶ τῆς ὅλης Ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας. Τῆς Ῥωσσίας,
τέλος, τὸ παράδειγμα συχνάκις ὁ Μαύρερος διατυμπανίζει ὡς πρω-
τότυπον τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι συσταθείσης Συνόδου διαρκοῦς (τοῦτο δὲ
καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ προέτεινε εἰς τὴν Συνέλευσιν μετὰ πάσης εἰλικρινείας
ὡς πανομοιότυπον πρωτότυπον!). Ἄλλ' ὁ Μ. Πέτρος εἰς ἐκείνην τὴν
συνέλευσιν, καθ' ἣν ἐψηφίσθη Διοικοῦσα Σύνοδος ὡς διά-
δοχος τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ πρὸ 130 περίπου ἐνιαυτῶν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμε-
νικοῦ Πατριάρχου καὶ πάσης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καθιδρυθεί-
σης Πατριαρχείας, συνεκάλεσεν οὐ μόνον Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἡ-
γουμένους μοναστηρίων καὶ κληρικούς, καὶ ἐξ αὐτῶν προσέτι τῶν
ἐκλαμπροτάτων ἀρχόντων τοὺς ἐπ' εὐσεβείᾳ καὶ γένει διασημοτά-
τους, ὡς φαίνεται εἰς τὸν περὶ καταστάσεως τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ διοι-
κούσης Συνόδου διάταξιν (β). — Ζ) Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τοῦ ἐγγχωρίου

προεδρεύοντα Ἀντιοχείας. Ἐν ᾧ ἡ ἐν Ναυπλίᾳ αὕτη Συνέλευσις οὔτε τάξιν
εἶχεν, οὔτε μορφήν συνεδρίου ἐκκλησιαστικοῦ, ἀλλ' ὑπῆρχεν ἄθροισμα βε-
διασμένον καὶ ἀκέφαλον. Σημ. Ἐκδ.

(α) Τῆς Α. δ, καὶ ς. τῆς Ζ, γ. τῆς Ἀντιοχ. ιθ. Ααοδικ. ιβ.

(β) Τὴν ἐκ τῆς Συνελεύσεως ἀποβολὴν τοῦ κλήρου τῆς Ἑλλάδος ἐξήλεγξε
λαμπρῶς καὶ ὁ σοφὸς Σμίττος, καὶ οὗτος τὸ γένος Βαυαρὸς (Geschichte der
Neugriech. und der Russ. Kirche etc. pag. 202).

καὶ δεξαμένους τὴν ἀξίαν, ἐπικυροῖ ἡ Ὁθωμανικὴ ἐξουσία δι' οὗ δίδωσιν αὐτοῖς βερατίου (α). Ἐπέπληξε δ' ἂν πάντως τὸν σοφὸν ἄνδρα φιλικῶς καὶ αὐτὸς αὐτοῦ ὁ συμπολίτης Θήριος, ὅτι μηδ' αὐτῷ γοῦν ἠθέλησε πισεῦσαι, τρανῶς ἀνακηρύξαντι τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πατριάρχου γινομένην μὲν ὑπὸ τῆς Συνόδου καὶ τῆς ἐθνικῆς συνελύσεως (ὡς ὀνομάζει τὴν ἐκ τῆς Συνόδου καὶ τῶν προκρίτων ἀρχόντων καὶ τῶν μεγαλεμπόρων καὶ τῶν πρωτοσυντέχνων συγκροτουμένην συνέλευσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν), ἐπικυρουμένην δὲ μόνον ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας (β). Ἐν μόνον εἶπεν ὀρθῶς καὶ λίαν ἐπιτυχῶς ὁ σοφὸς τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ἱστορικός, ὅτι ὁ Πατριάρχης οἶδε σῶαν συντηρεῖν τὴν ἐαυτοῦ κεφαλὴν! Τοῦτο ἀληθῶς εἶρηκεν ὁ Μαύρερος! διότι πάντως ἤκουσε (καὶ πῶς ἔμελλεν αὐτὸς ἀγνοεῖν ὅ,τι διεβοήθη καθ' ὅλην τὴν Οἰκουμένην;) καὶ μόνον οὐχὶ κατεῖδε καὶ αὐτός, ὀλίγω πρὸ τῆς εὐδαίμονος Ἀντιβασιλείας, δύο Πατριάρχας οἰκουμενικούς, τὸν Γρηγόριον ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τὸν Κύριλλον κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν, σῶας ἀμφοτέρους φέροντας ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ ἀκεραίους τὰς ἐαυτῶν κεφαλὰς, ἀφ' ὧν ἐκρέμοντο (ὑπὸ τῆς τότε παρωρισμένης Κυβερνήσεως ὡς δῆθεν συνένοχοι τῆς ἐπαναστάσεως καταδικασθέντες) ἐπὶ τῆς μαρτυρικῆς ἀγχόνης! Διέσωσαν δὲ ταύτας ἐκεῖνοι τοιουτοτρόπως οὐχὶ πάντως καθὼς χαῦνα τῆς Ἰψηλῆς Πύλης δημιοουργήματα, ἅπαγε! (τοῦτο μηδ' ὁ πάντων Μαυρέρων κακογλωσσώτερος ἐρεῖ), ἀλλὰ καθὼς προθύματα τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος, ὅστις παρσκευάσεν εἰς τὸν Μαύρερον τὴν ἀντιβασιλικὴν Καθέδραν! Ἀλλ', ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, ὅσον μὲν κατὰ τὴν φράσιν, τὴν «σῶαν συντηρεῖν τὴν κεφαλὴν», ἦν μόνον ἐπὶ τοῦ σώζεσθαι καὶ ζῆν ἐκλαμβάνεις, λίαν εὐφημολογεῖς, καὶ ἀττικίζεις, ἅμα δὲ καὶ τὴν σεαυτοῦ διάθεσιν ὑποφαίνεις· ὅστις ἀπαγχονίζεσθαι μὲν οὐχί, κατατομείσθαι δὲ διὰ λαιμητόμου σφραγάδος μᾶλλον τοὺς ἀρχιερεῖς προαιρῇ (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. 6. §. κδ'). Ἐκεῖνο δὲ μάλιστα παράδοξον, ὦ Μαύρερε, ποιεῖς· τί ζητεῖς περιπλανώμενος εἰς τὴν πατριαρχικὴν τῆς Κωνσταν-

(α) Maurer. 1. Bd. pag. 419.

(β) Le Synode, la noblesse, les notables parmi les négociants, les bourgeois et les artisans, composent une assemblée nationale, qui a le droit d'élire le Patriarche, d'examiner son administration, et, en cas de besoin, de proposer sa déchéance. Le choix et le renvoi du Patriarche ont besoin d'être ratifiés par le Sultan. Fr. Thiersch De l'état actuel de la Grèce etc. vol. 2. pag. 181. πρῶλ. καὶ pag. 185.

«Ἐδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν», εἶπον οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι πρὸς τὴν Σύνοδον αὐτῶν, ἐν ἣ πρὸς τὴν τότε τῆς νεοπαγοῦς ἐκκλησίας οἰκονομίαν ἐκανόνισαν τὰ παρὰ τῶν πιστῶν πραχτέα καὶ μὴ (Πράξ. ιζ). Ἐν δὲ τοῖς ἐφεξῆς Ἀποστολικοῖς κανόσι ἀναγινώσκομεν καὶ τὸ «κελεύομεν» καὶ τὸ «προσάττομεν» (Καν. κς, κζ), καὶ ἀπλῶς κατὰ σχηματισμὸν τοῦ ῥήματος προστακτικόν, χειροτονείσθω, καθαιρείσθω κτλ. (Καν. α, γ). Ἔστι δ' ὅπου λέγουσι καὶ χρῆ (γενέσθαι τὸ καὶ τό). «Ἐδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ» εἶπε καὶ ἡ Α. Οἰκουμένη (Καν. η, ιδ, κ) καὶ τὰς ἐπιτακτικὰς ἄλλας φωνάς. «Ἐδοξε ν» εἶπε καὶ ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ τοπικὴ (Καν. γ καὶ ια), καὶ πάλιν ἡ αὐτὴ ἀπροσέταξεν ἡ ἁγία Σύνοδος» (Καν. ιζ)· καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ «ἐκελεύσαμεν» (Καν. λς). Ὡσαύτως καὶ ἐν ἄλλαις ἁγίαις Συνόδοις τοπικαῖς τε καὶ Οἰκουμενικαῖς, ἵνα μὴ περὶ γνωστῶν περιττολογῶμεν. Συνηθέστατον δὲ παρὰ πάσαις σχεδὸν ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν κανόσιν ἐστὶ καὶ τὸ ὀρίζειν (διορίζειν, διατάσσειν), οἷον «ᾤρισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες» (τῆς Β. καν. α), «ᾤρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος». (τῆς Δ. καν. ι). Τούτοις πρόσθετες καὶ τὸ τῶν ἐπισκόπων ἐν ταῖς ἱεραῖς Συνόδοις, ἐκάστου ὑπογράφοντος· «Ὁ δεῖνα ὀρίσας ὑπέγραψα». Ὡστε καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγία Σύνοδος ὥρισεν ἃ ὥρισε κατὰ τὸν τύπον τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων Συνόδων. Ὁ δὲ χαρίεις Ἀντίτομος χλευάζων καὶ ὧδε τὴν Σύνοδον πρὸς τὸ ὥρίσαμεν αὐτῆς προσέβηκεν οἰκοθεν καὶ τὸν ὑψηλὸν ὀρισμὸν (ὡς καλεῖται συνήθως τὸ βασιλικὸν διάταγμα). Ἡμεῖς δὲ ἀντὶ τῆς χλεύης ἄλλο τι χρήσιμον ἀντιμετροῦμεν πρὸς τὸν ἀναγνώστην, ὅτι τὸ ὄρος (ὄθεν καὶ τὸ ὀρίζειν) πρὸς ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ σημασίαις τίθεται καὶ ἐπὶ τῶν περὶ πίστεως συνοδικῶν ψηφισμάτων, καὶ ἐπὶ τῶν διοικητικῶν τῆς Ἐκκλησίας κανόνων (ἴδε Α. Οἰκουμ. καν. ιζ, ιη). Ὅτι δὲ καὶ ἡ Μ. Ἐκκλησία λέγει ἐκπαλαι ὀρισμὸν ὅ,τι ὀρίζει κανονικῶς, ἡγνῶει ἄρα ὁ Ἀντίτομος (α). Ἀγανακτεῖ δὲ μάλιστα κατὰ τῆς ἁγίας ἐκείνης Συνόδου, διότι ἐπωνομάσθη καὶ μεγάλη· ἀλλὰ καὶ περὶ τούτου μάτην ἀσχάλλει· καὶ πρῶτον, ὅτι μὲν Σύνοδος μεγάλη κυρίως ὀνομάζεται ἡ Οἰκουμένη (ὡς ἡ Α, καν. η, ιδ. καὶ ἡ Α καὶ Β, καλουμένη κτλ.) φανερόν. Ὀνομάζεται δὲ ὁμῶς μερικώτερον καὶ ἡ περὶ τὸν ἑξάρχον τῶν Μητροπο-

(α) Ἰδε τὰ ἐπὶ Γερμανοῦ Πατριάρχου (τῷ 4222) περὶ Σταυροπηγίων Συνοδικὰ σημειώματα παρὰ Leunclav. Jus Græcorom. pag. 232—236.

§. μς. Αὐτὸς δὲ ὁ σοφὸς Ἀντίτομος τί μαθὼν ἢ τί παθὼν ἐπέφερε τὸν τοῦ Θεοφύλακτου ἐπιστολήν, ὡς δῆθεν συμμαχοῦσαν μὲν αὐτῷ κατὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Τόμου, ὑπερασπίζουσιν δὲ τοῦ κατ' αὐτὸν Καταστατικοῦ; Τί κοινὸν αὐτῷ καὶ τῇ ἐπιστολῇ; Ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος ἀλγεῖ θεωρῶν λυομένους (ὡς ἐνόμιζε) τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς Κανόνας, οὓς καὶ ὁ ἱερὸς συνίστησι Τόμος, αὐτὸς δὲ ἀπ' ἐναντίας βαίνων τῇ τοῦ χαρτοφύλακος (πρὸς ὃν ὁ Θεοφύλακτος ἐπέσειλε) φιλοθέῳ καὶ διὰ τοῦτο φιλοκάνονι τιμιότητι, καυχᾶται ὡς συνυπουργήσας εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Καταστατικοῦ πρὸς κατάλυσιν τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων. Ὁ Θεοφύλακτος παρέλαβε παρὰ τῶν αὐτοῦ προκατόχων Ἀρχιεπισκοπὴν ἀνεκαθεν αὐτοκέφαλον ἔχουσαν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον. Τοιαύτην αὐτοκέφαλον ἀνέδειξεν ἤδη διὰ τοῦ Τόμου καὶ ἡ Μ. Ἐκκλησία τὴν ἐν Ἑλλάδι διοικοῦσαν τὰ τῆς Ἐκκλησίας κανονικῶς Σύνοδον. Αὐτὸς δὲ παρeisάγει τὴν πρότερον ἐπὶ τοῦ Καταστατικοῦ καταστᾶσαν κοσμικὴν ἐπιτροπὴν δουλεύουσαν τῇ ἐξουσίᾳ καθ' ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐν ὀνόματι αὐτοκεφάλου Συνόδου ἱερᾶς τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἱερὸς ἀρχιεπίσκοπος Θεοφύλακτος λέγει περὶ τοῦ Πατριάρχου, ὡς οὐδὲν εἶχε δικαίωμα χειροτονίας ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἀρχιεπισκοπῇ. Οὕτως ἤδη καὶ ὁ Πατριάρχης παρητήσατο διὰ τοῦ Τόμου τὸ κατὰ τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος κανονικὸν αὐτοῦ δικαίωμα περὶ τὰς ἀρχιερατικὰς χειροτονίας, παραδούς αὐτὰ τῇ νεοσυστάτῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ κατ' αὐτὴν ὑπὸ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας καθιδρυθείσῃ Συνόδῳ. Αὐτὸς μακαρίζει μὲν τὴν κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Καταστατικοῦ δολίως καὶ ἀτόπως προσκληθεῖσαν συνέλευσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου κεχειροτονημένων καὶ παρανόμως, εἰ καὶ ἀκουσίως, ἀποστάντων, περιφρονεῖ δὲ τὸ περὶ τὰς χειροτονίας προῤῥηθὲν δικαίωμα τοῦ Πατριάρχου, ὅπερ ἐπεγίνωσκε καὶ αὐτὴ ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις μέχρι καὶ τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ. Ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος μετὰ τῆς Γ. Συνόδου (καν. η.) ἀπαγορεύει μὴ παρeisδύεσθαι τύφον κοσμικῆς ἐξουσίας ἐν τοῖς τοῦ Πνεύματος, καὶ τρέμει τὴν ἀπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀποδίωξιν τῆς εὐταξίας καὶ τῆς εἰρήνης. Αὐτὸς δὲ πᾶν τὸ ὑναντίον, διεγείρει μὲν τὸν ὄγκον τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ἵνα δεσπόζῃ καὶ τοῖς τοῦ Πνεύματος, συνταράσσει δὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν, καὶ πειρᾶται πάλιν ἀποσχίζειν τὴν διὰ τοῦ Τόμου πρὸς πάσας τὰς ἀδελφὰς ἐκκλησίας ἐν ἐνότητι τοῦ πνεύματος

πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην), ὡς τέκνα γνήσια τῆς ἁγίας Μητρὸς ἡμῶν Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπονέμοντες πάντοτε τῇ ὑμετέρᾳ Παναγιότητι τὸν παρὰ πάντων τῶν Ὁρθοδόξων ὀφειλόμενον αὐτῇ φόρον εὐλαβείας καὶ σεβασμοῦ, ὡς πρῶτῃ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ποιμενάρχῃ καὶ πνευματικῷ πατρί, ἔγνωμεν» κτλ. Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς ἄλλο πρόσωπον ἀνώτερον αὐτόκλητος ὑποδύεται τὸ τοῦ προστάτου καὶ διεκδικητοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς πατρίδος δικαίων· μετὰ γὰρ τοὺς φρικώδεις ἐκείνους ὑπὲρ τῆς πατρίδος σχετλιασμοὺς εὐθὺς ἐπερωτᾷ — «Καὶ ἐδυνάμεθα» (ἀντὶ τοῦ καὶ πῶς ἐδυνάμεθα) «νὰ μὴ γράψωμεν εἰς προστασίαν καὶ ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων αὐτῆς; Ἄν τοῦτο δὲν ἐπράττομεν, ἤμεθα προδόται τῆς πατρίδος». — Ἄλλ' εἶπερ (ὡς ὀρθῶς ἐννοεῖς), ὦ βέλτιστε πατριῶτα, εἶπερ τὸ προδιδόναι τὰ τῆς Ἐκκλησίας δίκαια προδοσία πάντως ἐστὶ τῆς πατρίδος, οὐκ ἄρα εἰ μὴ ἔγραφες, ἀλλὰ διότι ἔγραψας, οἷα δὴ καὶ ἔγραψας, εἰργάσω (τό γ' ἐπὶ σοί) καὶ κατέπραξας τὴν προδοσίαν, ὡς αὐτὸς ὁμολογήσεις παρακατιῶν.

§. ζ. Ἐφεξῆς ἐπιτείνων τὴν ἀπολογίαν διαμαρτύρεται στεντορεῶς, ὅτι «οὐδένα ἠδίκησε, γράψας ὑπὲρ τῆς ἠδικημένης πατρίδος.» — Ἄλλ' οὔτε ἡ πατρίς ἠδικήθη· εὐηργετήθη δὲ μᾶλλον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε σύ τινά ἠδίκησας ἕτερον οὐδένα, εἰ μὴ σὺ σαυτόν, ἀδικίαν εἰς ὕψος λαλήσας· «ὁ δὲ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν». — «Αὐτὴ (λέγει) ἡ Σύνοδος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας ἠδίκησεν ἑαυτήν· δὲν ἠδικήσαμεν ἡμεῖς αὐτήν» (Ὁ νέος οὗτος Βάπτος ἐν μέσαις ταῖς Ἀθήναις δις καὶ τρίς ταῦτά κατὰ συνέχειαν βαττολογεῖ· καὶ πάλιν) «ἠδίκησε δὲ αὐτὴ ἑαυτήν» (πῶς; ἄκουε καὶ τὰς ἀποδείξεις πέντε τὸν ἀριθμόν). «Διότι Ἀ. ὑπερεπήδησε τὰ παρὰ τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Βυζαντινῶν νόμων πρὸ αἰώνων πολλῶν τεθειμένα ΑΥΤῇ ὅρια»! — Μανθάνεις ἀναγνώστα; Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ΣΥΝΟΔΟΣ ἐκδοῦσα τὸν Τόμον τῷ 1850, ὑπερεπήδησε τὰ πρὸ αἰώνων πολλῶν αὐτῇ δὴ ταύτῃ, αὐτοτάτῃ, τεθειμένα ὅρια! ἐτήρει δὲ δήπου ταῦτα δι' ὅλων τῶν ὡγουγίων τούτων αἰώνων μέχρι καὶ τοῦ χθεσινοῦ ὑπερπηδήματος αὐτῆς! . Ἀλλὰ τοιαῦτα (καθὼς φαίνεται) λέγων ὁ λό-

καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ Ῥώμῃ συ-
σταῖσα, καὶ ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου. Καὶ
τούτων τὰ πρεσβεῖα ὁ ς' Κανὼν τῆς πρώτης Συνόδου ἐπικυροῖ, ὡς
ἔθῃ ἀρχαῖα, οὐχὶ συνηθείας ἀπλᾶς καὶ πολιτικᾶς (ὡς ὠνειρεύθη ὁ
Σχεδιογράφος), ἀλλ' ὡς ἐθιμὰ Ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἅγια καὶ κανονικὰ
(λέγονται δὲ πολλάκις καὶ οἱ Κανόνες ἔθῃ παρὰ πολλοῖς τῶν θείων
Πατέρων), βάσιν ἔχοντα ἀκλόνητον τὴν Ἀποστολικὴν διάταξιν. Ὅθεν
καὶ ἡ Β, Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀπέδωκε τὰ αὐτὰ πρεσβεῖα καὶ εἰς τὴν
Κωνσταντινούπολιν (εὐθὺς ἀφ' οὗ μετέβη εἰς αὐτὴν τὸ κράτος τὸ Ῥω-
μαϊκόν), οὐ μόνον ὡς γενομένην πρωτεύουσαν τῆς ὅλης διοικήσεως κε-
φαλὴν (ὡς ἦσαν αἱ ἄλλαι μεγαλόπολεις, ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ Ἀντιόχεια),
ἀλλὰ καὶ ὡς μητρόπολιν ὅλου τοῦ Κράτους (εἰς ὃ ὑπέκειντο καὶ τὰ λοι-
πὰ πατριαρχεῖα) καθιδρυθεῖσαν, καὶ πάσας ἀναλαβοῦσαν τὰς τῆς πρε-
σβυτέρας Ῥώμης ὑπεροχάς· ὅθεν ἐπωνομάσθη καὶ νέα Ῥώμη, Δέσποινα
τῆς Οἰκουμένης, καὶ καθέδρα βασιλεύοντα πάσης τῆς ἀχανεστάτης
Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐπρεπε λοιπὸν ἵνα πλουτῇ καὶ πάντα τὰ
προνόμια τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἀκριβῶς καὶ ἀπαραλλάκτως, με-
γαλυνομένη καὶ αὐτὴ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν ὡς αὐτόνομος.
Ἐπεκύρωσαν τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου τὰ
προνόμια καὶ αἱ ἐφεξῆς Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι (ἡ Γ, καν. η, (ἐν ᾧ τὸ τοῦ
Κύπρου) ἡ Δ, κη, ἡ ς, λς). Οὕτως οἱ θεοφόροι Πατέρες πανταχοῦ τῇ
διατάξει τῶν Ἀποστόλων ἀκολουθοῦντες καθίστων μεταξὺ τῶν ἐπισκό-
πων τῆς ὅλης διοικήσεως τὸν πρῶτον ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς διοικήσεως
πόλει, οὐχὶ πρὸς λαμπρότητα τῆς πόλεως ἀπλῶς ἀποβλέποντες, ἀλλὰ
πρὸς τὴν ἐκ τῆς λαμπρότητος συνεργουμένην ὠφέλειαν τῆς Ἐκκλησίας,
καὶ τῶν Ἀποστολικῶν διαταγμάτων καὶ Κανόνων τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν
(βλ. τῆς Δ. Καν. κη). Τοσαύτην πρόνοιαν εἶχον οἱ θεῖοι Πατέρες εἰς
τὴν διατήρησιν τῶν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀρχαίων πρεσβείων
τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, ὥστε καὶ ὁπότε οἱ Αὐτοκράτορες
ἐπροβίβαζον ἐπισκοπὴν τινα εἰς Μητρόπολιν, πρῶτον ὁ προβιβασμὸς
ἐπεκυροῦτο ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου. Οὕτως ἡ Δ. Σύνοδος (πράξ. ιγ)
ἐπεκύρωσε τὸν ὑπὸ Μαρκιανοῦ προβληθέντα προβιβασμὸν τῆς ἐπισκο-
πῆς Χαλκηδόνος εἰς μητρόπολιν (ὡς καὶ πρότερον ἐπεκυρώθη καὶ ὁ τῆς
Νικαίας)· ἀλλ' ὅμως τοὺς τοιούτους προβιβασμοὺς περιώριζον οἱ θεῖοι
Πατέρες εἰς τὸ ἀνῆκον μέτρον, ἵνα μὴ βλαβῶσιν ἄλλης παλαιᾶς μητρο-
πόλεως τὰ δίκαια, καὶ ταραχθῇ ἡ κανονικὴ τῆς Ἐκκλησίας τάξις. Ὅσαι

ατιλογίας τὸν μισθόν, θλιβέντες πολυειδῶς! Ταῦτα βεβαιοῦνται ὀλίγα ἐκ τῶν πρακτικῶν ἐκείνης τῆς ἀπράκτου Συνελεύσεως! Πικρότερος ἐκ κησιαστικῆς Συνόδου σατυρισμὸς οὐτ' ἐγένετο μέχρι σήμερον, οὐδ' οὐ γένηται εἰς αἰῶνας! Ναὸς Θεοῦ, ἡ Τροῦλλος ἀνακτόρων (ὅπου συναθροίζοντο αἱ τῶν ἁγίων Πατέρων οἰκουμενικαὶ καὶ αὐταὶ αἱ τοπικαὶ Σύνοδοι) ὑπῆρξε τὸ Γραφεῖον τοῦ Γραμματέως, ὅπου προσεκληθῆ καὶ ἐνεφανίσθη ἡ ἱερὰ ὁμήγυρις! Ἀντὶ δὲ τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ τῶν τοποτηρητῶν (εὐτεδεστάτων ἀρχόντων, οἵτινες εὐλαβῶς συνεδριάζοντες εἰς τὴν Σύνοδον ἐπηκροῶντο τὰς διαλέξεις, καὶ εἴ τινας προὔτεινον παρατηρήσεις, καὶ ταύτας καθυπέβαλλον εἰς τῆς Συνόδου τὴν ἐπικύρωσιν κατὰ τοὺς Κανόνας) παρίσταντο οἱ περὶ τὸν Γραμματέα, προβάλλοντες ἐντόνως ὡς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐγκεκριμένον τὸ ζήτημα, καὶ αὐτοὶ τὸ πρακτέον εἰς τοὺς ἐπισκόπους ὑπαγορεύοντες, αὐτοὶ καταγράφοντες τὴν γνώμην, αὐτοὶ παραλαμβάνοντες τὰς ὑπογραφάς. Ἀντὶ δὲ τοῦ πρὸ τῶν ἁγίων Συνόδων προκειμένου σκίμποδος, ἐφ' οὗ τὰ ἱερὰ προετίθεντο εὐαγγέλια, παρέκειτο ἡ τράπεζα τῆς Γραμματείας φέρουσα βιβλία καὶ γράμματα κοσμικά. Κώδηξ δὲ τῶν ἱερῶν Κανόνων ὑπῆρξε τὸ Σχέδιον τῆς ἐπταπροσώπου ἐπιτροπῆς. Πράξεις δὲ καὶ πρακτικὰ Συνοδικὰ μετ' ἀκριβείας γραφόμενα καθ' ἡμέραν αὐτὸ τὸ τῆς Γραμματείας Πρωτόκολλον, καὶ ἡ βιαία μὲν, ἀλλ' ὁμως γλαφυρῶς ἐν αὐτῷ καταγραφεῖσα ὁμολογία τῶν συναθροισθέντων Ἀρχιερέων, οἵτινες συνελθόντες συνοδικῶς ὑπέγραψαν εἰς βραχύτατον ἡμέρας μόριον τῶν αἰωνίων συνοδικῶν κανόνων τὴν ἀθέτησιν! Ἀντὶ δὲ τέλος, τῶν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς Συνόδου ὁμοφώνων εὐχῶν, αἵτινες ἐπεσφράγιζον τὸ ἁγιώτατον ἔργον τῶν ἐκ Θεοῦ τε ἀρχομένων καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαυομένων, προσηνέχθησαν ὑπὸ τῆς Γραμματείας εἰς τὴν Σύνοδον μελίπηκτα καὶ σακχαρικὰ καὶ λεπτῶν τινων προπόσεων ἐπιστεφῇ ποτήρια καταστέφοντα τὴν ἐξαίσιον ὕβριν, ὡς ἐσχάτης ἀναισχυντίας κορωνίς! Οὐχ ὑπῆρχε βεβαίως μιαιώτερον τὸ ποτήριον τῆς Βαβυλῶνος οὐδ' οἱ τὸν Ἀρχιερέα Ἀαρὼν εἰς ὑπογραφὴν καὶ κατασκευὴν τοῦ λατρευθέντος μύσχου καταναγκάσαντες Ἰσραηλῖται ἀπέβησαν τοσοῦτον θρασεῖς, ὥστε παρὰ θιάσαι κάκεινον, ἵνα μετάσχη ἐξ ὧν «αὐτοὶ ἔφαγον, καὶ ἔπιον, καὶ ἀνέστησαν παίζειν.»

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ σκηνὴ τῆς κολοβῆς ἐκείνης καὶ τὰ μέλη παρειμένης Συνελεύσεως, ἥτις ἐπεκύρωσε τὸ πρόβλημα, ὡς ἐξ ὅλου τοῦ Κλήρου τοῦ Βασιλείου! καὶ οὕτω διελύθη τὸ σατυρικὸν τῆς

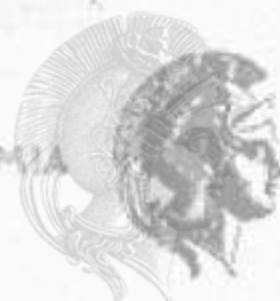
ἐλκειώσωσι καὶ πάντες ὑπογράφοντες, ἐξεδόθη τὸ Καταστατικόν. Φαίνεται δὲ τὸ πρᾶγμα τοῦτο καὶ ἐκ τῆς χρονολογίας τοῦ Πρωτοκόλλου. Ἡ 15 Ἰουλίου (1833) συνήχθησαν, ἢ μᾶλλον (ὡς λέγει τὸ Πρωτόκολλον) ἐνεφανίσθησαν καὶ ὑπεγράφησαν οἱ πρῶτοι 22. Πρὸς τούτους ἔγειν ἡ πομπὴ καὶ ὑποδεξίωσις, ἣν ἀνωτέρω διηγῆθη μετὰ στόμφου τὸ πόμνημα. Τούτους ἀφῆκαν ἐξ ὁλοκλήρου ὥρας σκεπτομένους ἀθέως. Οὗτοι συνδιελέχθησαν μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν συναλεξέων. Οὗτοι, τέλος, ἐξέδωκαν τὴν μετὰ τῶν ἄλλων τοῦ Σχετοῦ κυρωτῶν κατὰ πάντα σύμφωνον καὶ ἔγγραφον γνώμην, ἣν κατέκωρισαν εἰς τὸ Πρωτόκολλον ὡς πλήρη ψῆφον τῶν ἐπισκόπων τοῦ Βασιλείου, καὶ ὑπέγραφον καὶ οἱ κατόπιν ἐρχόμενοι κατὰ καιροὺς καὶ πρόσωπα διηρημένως καὶ κατακεκερματισμένως. Τῇ 16 Ἰουλίου ἐνεφανίσθησαν (λέγει τὸ Πρωτόκολλον) ἄλλοι 8 Ἀρχιερεῖς, «εἰς τοὺς οὐσίους ἐκοινοποιήθη καὶ ἀνεπτύχθη κατ' ἐκτασιν ὁ σκοπὸς τῆς συγκατάλεξεως καὶ προσκλήσεως αὐτῶν, καὶ ἐπομένως ἀνεγνώσθη τὸ Πρωτόκολλον τῆς χθεσινῆς συνεδριάσεως, μεθ' ὃ ἐξεφράσθησαν ὅλοι ὁμοφώνως ὅτι ἡ ἐννοία τοῦ Πρωτοκόλλου συμφωνεῖ ἐντελῶς πρὸς τὴν ἐνδόμυχον αὐτῶν πεποιθήσιν καὶ τὰς πρὸ πολλοῦ ἐκπεμπομένας ἐγκαρδίους εὐχὰς αὐτῶν, καὶ οὕτω συγκατατίθενται εἰς τὰ ἐνδιαλαμβανόμενα, καὶ ἐπικυροῦσι τὸ Πρωτόκολλον διὰ τῶν ὑπογραφῶν αὐτῶν». Καὶ λοιπὸν ὑπέγραψαν καὶ οὗτοι ὡς ἄρθρα πίστεως ὁμολογήσαντες τὰ ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ. Σκέψεις δέ τινες καὶ συζητήσεις περὶ τούτων οὔτε εἶπον οὔτε ἤκουσαν, ἀλλὰ συγκατετέθησαν εἰς τὴν ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ ψῆφον τῆς χθεσινῆς συνεδριάσεως, τόσον ἐνδομύχως πεπεισμένοι, ὅσον ἐλευθέρως καὶ θαρράλέως παρίσταντο εἰς τὴν σοβαρὰν Γραμματείαν, ἀπαιτοῦσαν καὶ τὰς αὐτῶν ὑπογραφὰς εἰς ὅσα προεψηφίσθησαν! Πάλιν μεθ' ἡμέρας πέντε τῇ 21 Ἰουλίου ἐνεφανίσθησαν ἄλλοι δύο, καὶ ὁμολόγησαν καὶ ὑπέγραψαν· ἀνεγνώσθη δὲ καὶ τινος τρίτου (τοῦ Ἄνδρου καὶ Σύρας Διονυσίου) ἡ ὁμολογία, ὅστις ἀπὸν ἐξ ἀσθενείας ἔπεμψεν ἀναφορὰν «βεβαιῶν πᾶν, ὅτι κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας (!) ἐγκρίνη ἡ Ὁμῆγυρις τῶν Ἀρχιερέων καὶ ἡ Α. Μ. ἐπικυρώσῃ πρὸς δόξαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας (!)». Καὶ εὐθὺς τῇ μὲν 23 ἐξεδόθη τὸ Καταστατικόν, τῇ δὲ 25 τὸ Διάταγμα

ψηθῇ δὲ καὶ ὁ Συνοδικὸς τῆς Ἐκκλησίας κανὼν (α). Ἄν δὲ καὶ ἡ πλειονοψηφία καταργῇ (τυχὸν) ἢ δογματικόν, ἢ ἐκκλησιαστικόν θεσμόν, ὀφείλουσι λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης καὶ οἱ ἀντιλέγοντες κυρῶσαι τὴν ἀσέβειαν διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν ὑπογραφῆς! ἵνα καὶ ἄκοντες «μετὰ τῶν στρεβλῶν συνδιαστραφῶσιν», ὁμολογήσωσι δὲ καὶ δημοσίως ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ὅτι κατεδίκαναν καθ' αὐτοὺς καὶ κατ' ἰδίαν ἐν τοῖς ἀνεκδότοις Πρακτικοῖς!

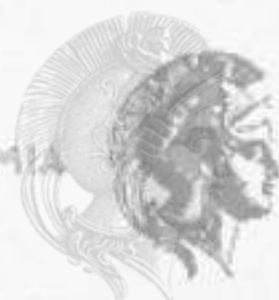
Ἄρθρ. 16. Τῆς ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως διοικούσης Συνόδου τὰ καθήκοντα διαιροῦνται εἰς τὰ περὶ τὸ δογματικόν καὶ ἱεροτελεστικόν ἐσωτερικὰ (ἐν οἷς οὐδόλως δῆθεν ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ ἐπεμβαίνει, καθὼς εἶδομεν ἀνωτέρω!!), καὶ εἰς ἐξωτερικά, δηλονότι τὰ μήτε δογματικὰ μήτε ἱεροτελεστικά (β). Καὶ ταῦτα ἐνεργοῦνται μὴ μόνον συγχωρούσης, ἀλλὰ καὶ συμπραττούσης τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς! Ἄλλ' ἐν τούτοις ἐξαίφνης ἐλέπομεν καὶ τινα φανερῶς ἀνήκοντα εἰς τὰ ἐσωτερικά· οἷον τὰ ἱεροτελεστικά· «Νόμοι ἀφορῶντες τὸ μυστήριον τοῦ γάμου (εἰς τὸ Καταστατικὸν ἄρθρ. 14 γράφεται ἀπλῶς «τὰ κατὰ τοὺς γάμους»· διότι ὁ γάμος οὐ θεωρεῖται ὡς μυστήριον!)· ἡ ἄδεια τῆς χειροτονίας πρεσβυτέρων καὶ διακόνων· διατάξεις περὶ τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας (καθ' ἃς καὶ προσευχαί, καὶ ὕμνοι, καὶ πᾶσα ἡ περὶ τὰς ἀκολουθίας καὶ ἱεροτελεστίας Ἐκκλησιαστικὴ διάταξις, καὶ αὐταὶ τῆς θείας λειτουργίας αἱ εὐχαὶ ὑπόκεινται εἰς πᾶσαν ἀλλοίωσιν, προσθήκην, κολλόδωσιν, παντοίαν μεταβολήν)· ἡ σύστασις (χάριν εὐφημίας) καὶ ἡ διάλυσις (τὸ κυρίως σκοπούμενον) ἡ ὁ περιορισμὸς μοναστηρίων (καὶ πᾶν λοιπὸν μοναστήριον ὑπόκειται εἰς διάλυσιν!) κτλ. Ἄλλ' ἐπὶ τούτοις εἰς τὴν περὶ τὰ ἐξωτερικὰ σύμπρα-

(α) «Κανονικῶς ψήφου πολλῶν γινομένης, εἰ δύο ἢ τρεῖς φιλονείκως ἀντιλέγοιεν, τῶν πλειόνων ἡ ψῆφος κρατεῖται· καὶ οἱ ἀντιλέγοντες ἔστωσαν ἄκυροι», μηδόλως ἀναγκαζόμενοι δηλαδὴ καὶ συνυπογράφειν ἡ περ ἀντιλέγουσι ψήφῳ τῶν πολλῶν (βλ. Α. Συνόδ. καν. ς. καὶ τῆς Ἀντιοχ. ιθ). Ὅπου ὁ Πατριάρχης Φιλόθεος σχολιάζει τὰ ἐφεξῆς· «Σημείωσαι τὸ Κανονικῶς, καὶ τὸ εἰ φιλονείκως· εὐ γὰρ ἀπλῶς εἶπε ψήφου πολλῶν γινομένης, εὐδέ, εἰ ἀντιλέγοιεν, ἀπλῶς. Εἰ γὰρ ἀφιλονείκως καὶ ὀρθῶς ἀντιλέγοιεν, οὐδέ οἱ δύο παροπτέοι» βλ. Leunclav. Jus Graeco-Rom. T. 1. pag. 1.

(β) Βλ. Καταστατικ. ἄρθρ. 14. προβλ. καὶ ἔμπρ. Κερ. Ε. §. ιγ.

ἡμῶν Συνόδου, καὶ ἄλλο δέδωκεν ἢ τε Σύνοδος καὶ ὁ Πατριάρχης. οὐκ δὲ τούτου ἀποτόμως ἐξελέγχει τὴν πονηρίαν καὶ τὸν ὄλον καὶ τὴν κακίαν καὶ κακοήθειαν τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Συνόδου. Διὸ τὰ μὲν σφραδάζων ἐκ προοιμίων, τὰ δὲ καὶ καταναυ-
 ῶμενος «εἶναι (λέγει) τῶντι λυπηρότατον τὸ βλέπειν ἐκκλησίαν ὀρ-
 θόδοξον» (τὴν Μεγάλην) «ἐπιβουλεύουσιν, καὶ ἐκκλησίαν ὀρθόδοξον»
 τὴν τῆς Ἑλλάδος) «ἐπιβουλεύομένην. Τί τὸ ἐκ τούτου κέρ-
 ρος; Ὅνειδος αἰώνιον τοῖς ἐπιβούλοις, βλάβη καὶ ζημία μεγίστη
 τοῖς κοινοῖς πράγμασι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ γέλως πλατὺς
 τοῖς ἐχθροῖς αὐτῆς!» Αὐτοῖς δὲ τοῖς δῆθεν ἐπιβουλεύομένοις
 καὶ τῇ κατ' αὐτὴν ἐπιβουλεύομένῃ ἐκκλησίᾳ ποία προσγίνεται βλάβη,
 περὶ τούτων σιωπᾷ. Ἴσως διότι τούτους θεωρεῖ τῆς ἐπιβουλῆς
 ἀνωτέρους καὶ κακῶν ἀπαθεῖς. Οὗτοι μόνον «ἐν κόποις ἀνθρώπων
 οὔτε εἰσὶ καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ μασιγωθήσονται». Καὶ ποία μὲν ἡ
 ἐπιβουλὴ διαδηλώσει τρανότερον ἐν τοῖς ἐξῆς· ἤδη δ' ἐπισυνάπτει
 μετὰ φιλοικτίρμονος (ὡς ἔοικε) συμπαθείας ἀπαριθμῶν τὰ πάθη τῆς
 Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. «Ἡ Ἀνατολικὴ (λέγει) Ἐκκλησία πολεμεῖται
 καὶ ἐπιβουλεύεται πάντοθεν». Ναί, ἀληθῶς! Αἱ κατ' αὐτῆς ἀνέκαθεν
 ἀνεωγμέναι πύλαι τοῦ Ἄδου μαίνονται νῦν ἤδη μάλιστα καθ' ἡμᾶς.
 Πᾶσαι αἱ τοῦ σκότους ἀρχαί, πάντες οἱ πολέμοι τῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ
 ἀλλόφυλοι καὶ ἀλλόδοξοι καὶ ψευδάδελφοι, «κυκλώσαντες ἐκύκλω-
 σαν αὐτήν, καὶ ἐξεκαύθησαν, ὡς πῦρ ἐν ἀκάνθις»· αὐτὴ δὲ μόνω
 τῷ ὀνόματι Κυρίου ἀμύνεται αὐτούς! — «Καὶ τέχνα (λέγει) αὐ-
 τῆς ἀρπάζονται, καὶ παρασύρονται εἰς τὴν ἀπώλειαν.» Καὶ τοῦτο
 ἀληθέστατον. Ἰπάρχουσιν ἀπωλείας υἱοί, καὶ αὐτοὶ ὑπάγοντες καὶ
 ἄλλους παρασύροντες εἰς ἀπώλειαν· τοιοῦτοί εἰσιν ἄλλοι τε παν-
 τοῖσι καὶ οἱ ψευδοδιδάσκαλοι (καθὰ προεῖπεν ὁ θεῖος Πέτρος),
 «οἵτινες εἰσάγουσιν αἵρέσεις ἀπωλείας—καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν
 αὐτῶν ταῖς ἀπωλείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται·
 καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται, οἷς τὸ κρίμα
 ἔκπαλαι οὐκ ἄργεῖ· καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει» (Β. Πέτρ. β).
 Ἀλλὰ τούτων ἀπολλυμένων ζῶσι τὰ πλῆθη τῶν σωζομέ-
 νων, καὶ ἡ Ἐκκλησία τῶν πιστῶν ἔστηκεν ἀκράδαντος, «στῦλος
 καὶ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας». — «Ἔχει (λέγει) ἔχει ἄρα (ἡ
 Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία) χρεῖαν ἐνώσεως, ὅχι διαιρέσεως, ὅλων αὐτῆς
 τῶν κατὰ μέρος δυνάμεων. Ἔχει χρεῖαν συνασπισμοῦ ὅλων τῶν αὐτῆς

πτευδοκοῦντα καὶ μετὰ χαρᾶς ἐπικροτοῦντα εἰς τὴν διακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας. — «Ἵπάρχει (λέγει) πρᾶγμα βέβαιον, ὅτι ὁ τότε ἀιωώτατος Πατριάρχης Κωνστάντιος ὡμολόγησεν, ὅτι πολὺ τινες ἐκοιτίασαν παρρημῶντες αὐτὸν εἰς βούλευμα κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Συνόδου δυσμενές· ἀλλ' αὐτὸς στερόως ἀπεκρίθη, ὅτι οὐδέποτε πεισθήσεται πρᾶγμα πολέμιον κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Συνόδου ἐπιχειρεῖν. Διότι (ἐλεγεν) ἡ τῆς ἀνεξαρτησίας διακήρυξις ὑπάρχει τὸ μόνον μέσον τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω ἀνυψώσεως τοῦ τε Κλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ αὐτῆς συγχρόνως τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας (α)! Συνεβούλευε δὲ μόνον ἵνα προχωρῶσιν εἰς τὴν χαραχθεῖσαν ὁδόν, ἐγγάμους πάντας ἱερεῖς καθιστῶντες εἰς τὴν χώραν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Κἂν (ἐπισυνάπτει ὁ ἱστορικός), κἂν μὲν ἡ γνώμη αὕτη, ἡ τοσοῦτον ὠφέλιμος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἐπέφερε τὴν μετὰ ταῦτα τάχιστα γενομένην πτῶσιν τοῦ περιφανοῦς τούτου Πατριάρχου, οὐδεμίαν περὶ τούτου κρίσιν δύναμαι μακρόθεν ἐξενεγκεῖν» (β). «Βέβαιον δὲ ὅμως ἐστὶ (προστίθῃσιν), ὅτι αὕτη τοῦ Πατριάρχου ἡ πτῶσις ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὀλίγων κατὰ τὴν Ἑλλάδα τυφλῶν, καὶ κατεῖδον τὸ ὕψος τῆς

(α) Griechische Religion. βλ. ἀνωτέρω §. δ.

(β) Ἐννοεῖ τὴν πτῶσιν τοῦ Πατριάρχου γενομένην δῆθεν ἐκ συνεργείας Ῥωσικῆς· διότι τάχα ἐπὶ τῇ τῆς ἀνεξαρτησίας, «ἦν (ὡς εἶπεν ἄλλαχού ὁ Μαύρερος) εἶδεν ἡ Ῥωσσία οὐχὶ λίαν εὐμενεῖ τῷ ὄμματι» — (διὰ τί;) — Ἐπειδὴ (λέγει) τὸν Γραικὸν Πατριάρχην καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον ἐν Κωνσταντινουπόλει, δι' αὐτῶν δὲ καὶ τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων εὐκολώτερον ἡδύνατο κατεξουσιάζειν, παρὰ τὴν ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος «ἀπελευθερωθεῖσαν Σύνοδον»! Δι' ἐκείνης (λέγει) τῆς διακηρύξεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας ἐδόθη κατὰ τὸ αὐτὸ πρὸς τε τοὺς ἐντὸς καὶ τοὺς ἐκτὸς τοῦ κράτους Ἑλληνας σημεῖον κεντρικὸν θρησκευτικῶς, καθὼς καὶ διὰ τῆς συστάσεως τοῦ βασιλείου ἐδόθη τὸ αὐτὸ πρὸς αὐτοὺς κεντρικὸν σημεῖον πολιτικῶς. Καὶ βεβαίως ἡ ὀξύνοος Ῥωσικὴ πολιτικὴ (ἡ μόνη τὰ νῦν μεταξὺ τῶν ἄλλων μυστικοσυμβουλίῳ διορατικωτάτῃ) κάλλιστα ἐνόησεν, ὅποια καλὰ ἀπόκεινται εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας· διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ταύτην ἐτι ἀρχομένην ἀνθίσταται, ὡς ἀντιβαίνουσιν πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῆς κέρδος» κτλ. Ταῦτα καὶ ἄλλα βαθύτερα καὶ πολιτικώτερα λίαν ἀκριβῶς ἀνιχνεύων ἐξευρίσκει, αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν ἐντεριώνην εὐθυβόλως καὶ εὐστόχως καθ' ἡμᾶς ἐκτοξεύων, ὁ ἱστῶν ταχυπτέρω, ὁ βαυαρὸς οὗτος Ἀβχρὶς, ἐν Bd. I. p. 35—36. πρβλ. καὶ p. 25.

νότητος τῶν πνευμάτων οὐδὲν κυριαρχίας ἔχει δικαίωμα ἢ κοσμικὴ καὶ πολι-
τικὴ ἐξουσία· προσάτης δὲ μόνον καὶ ὑπερασπιστῆς ἀείποτε ὁ πνεύματος βα-
σιλεὺς ἐγνωρίσθη εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, σεβόμενος καὶ στηρίζων καὶ
προστατεύων τὰ δικαιώματα τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἐξουσίας καὶ διοική-
σεως κατὰ τὴν θείαν θεσμοθεσίαν (α). Ὡς ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλ-
λάδος ἔχουσα ἤδη τῆς πνευματικῆς διοικήσεως ἀρχὴν καὶ κεφα-
λὴν τὸν βασιλέα, οὔτε αὐτὸ κεφάλος ὑπάρχει (καθὼς λέγει τὸ ἄρ-
θρον), οὔτε ἀνεξάρτητος ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐξου-
σίας (διότι ὑπόκειται καὶ εἰς ἄλλην διάφορον ἐξουσίαν, αὐτὴν δη-
λονότι τὴν κοσμικὴν).—γ) Διότι τὸ ἄρθρον περιορίζει τὴν ἐν Ἑλ-
λάδι Ἐκκλησίαν μόνον εἰς τὴν δογματικὴν ἐνότητά. Ἀλλ’
ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπαιτεῖ καὶ τὴν κανονικὴν, ἥτις συγκρα-
τεῖ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος.
Χωρὶς δὲ ταύτης τῆς ἐνότητος ἡ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία παρα-
βαίνει τὰ (καθὼς λέγει τὸ ἄρθρον) παρὰ πασῶν τῶν ὀρθο-
δόξων Ἐκκλησιῶν ἀνέκαθεν πρεσβεύόμενα, καὶ ἀπο-
βαίνει σχισματικὴ. Πολλοὺς ἀπεκήρυξεν ἡ Ἐκκλησία οὐχὶ διότι
ἐβλασφήμουν περὶ τὰ δόγματα καὶ μυστήρια τῆς πίστεως (καθὼς καὶ
οἱ παντάπασιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπερρήγμενοι αἵρετικοί), ἀλλὰ διότι
παρέβαινον μόνον τοὺς θεμελιώδεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς κυβερνήσεως
θεσμούς, σχίσματα ποιῶντες καὶ παρασυναγωγάς. Οὕτως ἀπεκήρυξε
τοὺς Νοβατιανούς, τοὺς Μελετιανούς, τοὺς Δονατιστάς, τοὺς λεγο-
μένους Ἀποστολικούς, τοὺς Ἐγκρατίτας κτλ. τοὺς μὲν ὡς Σχισμα-
τικούς, ὅσοι οὐκ ἐδέχοντο τοὺς μεταναστὰς, ἢ καὶ πρὸς ἄλλα
τινὰ ζητήματα ἰάσιμα διεφέροντο, τοὺς δὲ ὡς παρασυναγωγούς,
ὅσοι συνάξεις ἰδίας ἐποίουν σφετεριζόμενοι βιαίως (καθὼς ἡ Σύνοδος τῆς
Ἑλλάδος) τὴν προεδρίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ μὴ ὑποκύ-

(α) Les puissances spirituelles ont leur exercice dans ce regard le spirituel.
(Ἐξόδ. κη. ι. Β. Παρκληπ. ιθ. 11. Δευτερον. ιζ. 8—12. Ἐφρ. ε. 1. α. Πέτρ. ε.
1. κτλ.), et qu’elles ne s’ingèrent pas dans le temporel. Et qu’aussi les puissan-
ces temporelles ont leur exercice dans le temporel, et ne s’interprennent rien
dans le spirituel. Que les deux ministères sont établis immédiatement de la
main de Dieu. Et que ceux qui exercent la puissance dans l’un des deux, sont
soumis à ceux qui exerce la puissance de l’autre en ce qu’il dépende. Et aussi
voit-on que ceux qui ont été animés par l’esprit de Dieu ont formé leur conduit
sur ces mêmes règles» λέγει καὶ ὁ σοφὸς καὶ νομικώτατος Domat Trait. des Lois
chap. 1. §. 7—9. pag. 33. Paris 1835.

(καίτοι κεκρυμμένως παρερρίμμένη μεταξὺ τοῦ σύστασις καὶ τοῦ περιορισμός) ἐνηργήθη πανηγυρικώτατα (ὡς καὶ τούτων ὄντων τοῦ συμμίκτου εἶδους!)· τελευταῖον (ἵνα τὰλλα παραλίπωμεν) εἰς τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν τοῦ Κράτους ὑποβάλλονται καὶ αὐτοὶ οἱ Νόμοι οἱ τὰ κατὰ τοὺς γάμους ἀφορῶντες, ἀκαθ' ὅσον (λέγει) δὲν ἀνάγεται εἰς τὴν πολιτικὴν συμφωνίαν», ἡγουν καθόσον ἀνάγεται εἰς αὐτοὺς ἀμέσως τοὺς περὶ τοῦ θείου μυστηρίου ἐκκλησιαστικοὺς θεσμούς (α).

Ἄρθρ. 15. Προβαίνει καὶ περαιτέρω. Ὅσα περὶ τῶν τοιούτων Συμμίκτων ἢ ἐξουσία τοῦ Κράτους κρίνη συμφωρότερον ἵνα μὴ παρ' αὐτῆς ἀμέσως, ἀλλ' ὑπὸ τῆς Συνόδου πρότερον ψηφισθῶσι (κελευσθείσης δηλαδή), κυρωθῶσι δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, πάντα τὰ τοιαῦτα ψηφίσματα ἔχουσιν ἰσχὺν νόμων. Ὡς ἀποβαίνει καὶ ἡ ὑπερτάτη Ἐκκλησιαστικὴ τῆς Ἑλλάδος ἀρχὴ συνένοχος τῆς παραβάσεως τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ νέα νομοθέτρια εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν (βλ. ὀπισθ. σελ. 69).

Ἄρθρ. 17. Ἐπιφέρει τὴν ἐσχάτην πληγὴν εἰς ὅλα τὰ καθ' αὐτὸ (τὰ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας) ἐκκλησιαστικὰ ἀντικείμενα, περιορίζον τὴν ἐπὶ τούτων δικαιοδοσίαν τῆς Συνόδου, καὶ νομοθετοῦν ἀριδῆλως ὅτι «αἱ περὶ τούτων Συνοδικαὶ ἀποφάσεις δὲν ἡμποροῦν νὰ ἐκτελεσθοῦν εἰμὴ μετὰ προηγουμένην ἐπικύρωσιν τῆς Κυβερνήσεως (καὶ προσέτι) συμφώνως μὲν τοὺς ὑπάρχοντας νόμους». Ὡς τε πάντες οἱ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὅροι καὶ οἱ λοιποὶ τῆς Ἐκκλησίας κανόνες καὶ θεσμοὶ καθυπετάγησαν εἰς τοὺς νόμους τοὺς πολιτικούς, νῦν μὲν τοὺς κατὰ τὸν Μαύρερον, ἄλλοτε δ' ἄλλους ἄλλων οἰωνδήποτε κατὰ καιροὺς νομοθετῶν! Ὅτι δὲ καὶ πάντας τοὺς ἐκ τοῦ Κλήρου διὰ κοσμικὰ ἐγκλήματα καθυποβάλλει ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ πολιτικὰ ἢ ἐγκληματικὰ δικαστήρια ὡς ἀπλῶς κοσμικούς, μηδεμιᾶς περὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα γινομένης παρατηρήσεως (ὡς διώρισαν ἑκπαλαὶ καὶ νόμοι βασιλικοί), εἶπαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

(α) βλ. Τμήμ. Β. Κερ. Θ. Ὅθεν καὶ κατὰ τὸ 1838 ἡ Γραμ. τῆς Δικαιοσύνης ἐπὶ τοῦ κυρίου Α. Παΐκου, τοῦ νομικωτάτου καὶ ἀντικανονικωτάτου, ἐξέδωκε πρᾶξιν πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἐν ᾗ ῥητῶς θεωρεῖ τὸν γάμον ὡς ἄκρατον πολιτικὸν συνάλλαγμα! [βλ. Τμήμ. Β. Κερ. ιε. σελ. 633].

ἄν τινες πρόπαπποι τοῦ Μαθουσάλα τῷ λόγῳ τῆς ἡλικίας ! Σὺ δὲ,
 ὦλε ἀναγνώστα, μή μου καταγνοίης σμικρολογίαν ὅτι καὶ τὸ χρο-
 νολογικὸν τοῦτο παράπτωμα τοῦ συγγραφέως ἐσημειωσάμην· κείσθω
 καὶ τοῦτο τρανότατον μαρτύριον μεθ' οἷας φρενῶν ταραχῆς, ὑπὸ
 τοῦ πάθους κεκρατημένος, συνέγραφε περὶ ἀληθείας !
 §. λα. Ἀλλ' οὐδ' ὅσα συνεχίζων ὑποσυνῆψεν ὑγιαίνουσι. « Μία
 (λέγει) ἦτον ποτὲ ἡ ῥωμαϊκὴ ἐπικράτεια, καὶ ὅμως ἐκάστης ἐπαρ-
 χίας αὐτῆς ἡ ἐκκλησία ἦτον αὐτοκέφαλος. Τοῦτο λέγει καὶ ὁμο-
 λογεῖ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Τοῦτο λέγουσι καὶ ὁμολογοῦσιν οἱ
 ΚΑΝΟΝΕΣ καὶ οἱ τούτων ἐρμηνευταί. « Τὸ παλαιὸν πάντες
 οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ αὐτοκέφαλοι ἦσαν, καὶ
 ὑπὸ τῶν οἰκείων Συνόδων ἐχειροτονοῦντο » λέγει ὁ Βαλσαμῶν (εἰς τὸν
 β, κανόνα τῆς Β, Οἰκουμ. Συνόδου), καὶ λέγει ὅλην τὴν ἀλήθειαν. »
 Ἀλλ' ὁ μὲν Βαλσαμῶν λέγει ὅλην τὴν ἀλήθειαν. Ὅ,τι δὲ σὺ λέγεις,
 ὦ γὰρ, οὐθ' ὁ Βαλσαμῶν, οὔτε ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, οὔτε μὴν
 οἱ ἱεροὶ κανόνες οὔτε λέγουσιν οὐδ' ὁμολογοῦσι. Καὶ
 πρῶτον μὲν ὅσον περὶ τῶν κανόνων σὺ σαυτὸν ψευδόμενον εὐθύς
 παρακατιῶν ἐξελέγξεις ἀποφαινόμενος, ὅτι ἡ Α, καὶ Β, καὶ Δ, Σύν-
 οδος ὑπέταξε τὰς αὐτοκεφάλους εἰς ἄλλας ἐκκλησίας, ὑπέταξαν δὲ
 πάντως διὰ τῶν ἁγίων αὐτῶν κανόνων. Ἀλλ' ἐν τούτοις ὅ,τε η,
 τῆς Α, καὶ οἱ ἄλλοι ἀνακηρύττουσι τοὺς Μητροπολίτας ὡς καθ' ἐ-
 κάστην ἐπαρχίαν προϊσταμένους τῶν ἄλλων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ἐπι-
 σκόπων. Ποῖοι λοιπὸν, ἢ τίνων Συνόδων κανόνες λέγουσιν, ὡς εἶπας,
 ὅτι « ἐκάστης ἐπαρχίας ἡ ἐκκλησία ὑπῆρχεν αὐτοκέφαλος » ; Ἐπειτα
 αὐτοὺς μεταγράφων τοὺς λόγους τοῦ Βαλσαμῶνος διενόθευσας ἀνα-
 φανδὸν τὴν γνησίαν τούτων ἔννοιαν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ λέγει διαρρήδην
 τοὺς Μητροπολίτας εἶναι τὸ πάλαι αὐτοκεφάλους καὶ
 χειροτονομένους ὑπὸ τῶν οἰκείων Συνόδων (δηλονότι τῶν συγ-
 κροτουμένων ἐκ τῶν ἐπισκόπων τῶν κατὰ τὰς τοπικὰς διοικήσεις
 ἐπαρχιῶν, ὧν ἐκάστη τὴν οἰκείαν εἶχε πρωτεύουσαν μητρόπολιν,
 καὶ τὸν ταύτης ἐπίσκοπον Μητροπολίτην, προϊστάμενον τῶν λοιπῶν
 ἐπισκόπων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας). Σὺ δὲ μεταστρέψας τὸν λόγον ἀντὶ
 τῶν τοῦ Βαλσαμῶνος αὐτοκεφάλων μητροπολιτῶν, ἀν-
 τεισήγαγες τὴν ἐκάστης ἐπαρχίας ἐκκλησίαν, ἥτοι τὴν
 ἐκάστης ἐπαρχίας ἐπισκοπὴν, ἵνα καὶ τοὺς ἐπισκόπους ἐπίσης τοῖς
 Μητροπολίταις παραστήσης αὐτοκεφάλους (τοῦτο δὲ ποιήσεις

Ἑλληνικαί· οὐδὲ τοὺς ἄλλους τοὺς πεπαιδευμένους, καὶ τοὶ μὴ σχολαρχοῦντας· οὐδὲ τοὺς ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρηματίσαντας ἀμαθεστάτους Γραικὺλους ἐκείνους ἀπαριθμοῦμεν). Οἱ δὲ τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Καστορίας καὶ Τυρνάβου καὶ Μακρυνίσσης καὶ Πορταριάς καὶ Κοζάνης καὶ Σιατίστης καὶ Ναούσης καὶ Νέων Πατρῶν καὶ Μεσολογγίου, καὶ τσοῦτων ἄλλων πόλεων καὶ χωρῶν τῆς Ἑπείρου καὶ Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας, καὶ τῶν νήσων αὐτῶν διδάσκαλοι γενόμενοι καὶ πρωτοπρεσβύτεροι (ἑγγαμοὶ) φαίνεται ὅτι καὶ αὐτοὶ συνεκολύμβων μετὰ τοῦ ὄχλου εἰς τὴν παχυλὴν ἀμάθειαν. Ἀλλὰ σὺν πᾶσι τούτοις, μεγάλη χάρις εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν, ὅτι καὶ ἐψεύδισε τὴν Μοῦσαν τοῦ Μαυρέρου, δείξασα πολὺ πλεόν ἢ δέκα καλαμαράτους μεταξὺ 1000 ἀγραμμάτων τῆς Ἑλλάδος κληρικῶν· διότι καὶ ἀτελεστάτην, ἀλλ' ὅμως ἀποδίδωσι καθόλου εἰς τὸν κληρὸν ἀμαυρὰν τινα παιδείας σκιάν· χρωματίζει δὲ ταύτην καὶ διὰ τῆς ἐμμελοῦς καὶ μουσικῆς φωνῆς, δι' ἧς μάλιστα ἐλάμβανεν ὁ ὑποψήφιος τὸ δικαίωμα τῆς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου καὶ διακόνου χειροτονίας! Μόνον τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἐκκλησίας εὔρηκαν οἱ ἄνδρες ὀλίγους, καὶ τοσοῦτον σπανίους, ὥστε (λέγουσι) τὸνομα τὸ ἀναγνώστης ὑπῆρχε τίτλος εὐγενείας εἰς τὴν Ἑλλάδα, προτιμώμενον πολλάκις καὶ παρ' αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ βαπτίσματος (ἤγουν καθὼς τὸ προστέλνικος, καὶ τὸ βαρῶνος, καὶ τᾶλλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς εὐγενείας ἐπώνυμα, ἀφ' ὧν

ρίδι τῶν Ἀθηναίων τετυπωμένον ἀπόσπασμα διατριβῆς τινος αὐτοῦ (ἀριθμ. 48), ἔνθα τὰ τῆς τυπογραφίας καὶ δημοσιογραφίας καθήκοντα ἐπιεικῶς ὑποτυπῶν καὶ περὶ τῆς ἀξιοπρεποῦς συζητήσεως τῶν ταύτας μετερχομένων πραγματευόμενος, «ἐπιθυμῶ, λέγει, νὰ ἀνασπασθῇ πρόρρητος ἀφ' ἡμῶν ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης καταβολῆς ἡ καλαμομαχία ἐκείνη σὺν πάσῃ κακίᾳ, ἡ ὁποία εἰς τοὺς παρελθόντας καιροὺς ἐκίνησε τόσῃν νευτίαν εἰς τὸ κοινὸν καὶ ἐπροξένησε τόσῃν καταισχύνῃν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς κορυφαίους τῶν λογίων τοῦ ἔθνους» (ἐννοῶν τοὺς περὶ τὸν Κοραῆν καὶ Δούκαν)· καὶ τελευταῖον καταστρέφει τὸν λόγον «Ἀκούετε, ἐπιφωνῶν, καὶ ὑμεῖς, νέοι γέροντες, οὗ νέου γέροντες ἤκουον, καὶ εὐτυχεῖτε ἀμφοτέρω». Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα, ἐκ δὲ τῆς δευτέρας τῶν προρρήθεισῶν τοῦ Δούκα ἐπιστολῶν δῆλον γίνεται, ὅτι ἐπιγνωσθεὶς ὁ Ἰωάννης καὶ διὰ γραμμάτων τὴν οἰκείαν ἀπορίαν τῷ διδασκάλῳ δηλώσας εὐηργετήθη παρ' αὐτοῦ βίβλοις, αἷς εἶχεν, οὐκ ἀργυρίοις, ὧν ἤδη κάκεινος ἠπόρει. Ἐτελεύτα δὲ τὸν βίον τῷ 1835 ὀγδοηκοντούτης. Σημ. ἑκδ.

TOM. Γ'.

S.

ἐν γένει τὰς διατάξεις τὰς ἀφορώσας τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν κληρὸν! (βλ. ἐφεξῆς ἄρθρ. 22). Παράδοξος ἀντίφασις! ἢ μᾶλλον ἀνήκουστος ἀσπλαγχνία τῆς ἐπιτροπῆς! ἐν ᾧ καθίδρυε Σύνοδον δούλην κατὰ πάντα, καὶ τὰ ἐκτὸς καὶ τὰ ἐντὸς, ὑποκειμένην εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν, ἔπειτα τωθαστικῶς διέσυρεν αὐτὴν ἐπονομάζουσα ἀνωτάτην (καὶ ἀλλαχού ὑπερτάτην) ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν τοῦ Βασιλείου!

Ἄρθρ. 9 καὶ 10. Ὁ Πρόεδρος καὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς Συνόδου διορίζονται παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς τριετίαν, ὁ δὲ τῆς Συνόδου ὑπηρέτης γραμματεὺς οὐ μόνον καὶ αὐτὸς παρὰ τοῦ βασιλέως διορίζεται, ἀλλὰ καὶ γραμματεὺς διὰ βίου ἢ διηνεχῆς (*secrétaires perpetuels*!). Παράδοξον προνόμιον ὑπηρέτου προέχοντος καὶ τῆς εἰς ἣν ὑπόκειται ἀρχηγίας. Πλὴν ἀλλὰ ἐνταῦθα ἐπεμίγη καὶ τις ἀνθρώπινος σκοπός. Οὕτως ἔταξεν εἰς νόμου κεφάλαιον τὴν ἰδίαν ἐπιθυμίαν ὁ τῶν ἄρθρων τούτων ὅλων συγγραφεὺς κ. Θεόκλητος Φαρμακίδης (α), ὅστις ἔκτοτε ἐπόθει τὴν (ἣν καὶ τέλος ἀπήλαυσε διὰ τοῦ φίλου Γραμματέως) Γραμματείαν τῆς Συνόδου (β)!

Ἄρθρ. 14 καὶ 15. Διὰ τί καὶ τὰ περί τινος σχέμματος διαφωνοῦντά τινα μέλη τῆς Συνόδου καταναγκάζονται συνυπογράφειν μετὰ τῆς πλειονοψηφίας; Ἴνα καὶ ἡ Σύνοδος ἔχη κατὰ πάντα ἀπαράλλακτον μορφήν καὶ σχῆμα δικαστηρίου πολιτικοῦ! καταρ-

^α (α) Βλ. Πρακτικὰ τῆς Ἐπιτροπῆς. Συνεδρ. γ. ἐν Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. γ. σελ. 104.

(β) Εἰς τὴν Ἐκθεσιν ἀποδίδουσι τὸν λόγον τοῦ τοιούτου διαιωνισμοῦ· «Ἐπειδὴ (λέγουσι) τὰ πρόσωπα τῆς Συνόδου θέλουν ἀλλάσσεσθαι τακτικῶς εἰς καιρὸν ὠρισμένον, διὰ τοῦτο κρίνομεν ἀναγκαῖον τὸν διὰ βίου διορισμὸν τοῦ γραμματέως, διὰ νὰ φυλάττεται κατὰ τινα τρόπον ἡ σειρά τῶν πράξεων» (βλ. ὁπισθ. Τμήμ. Β. σελ. 152). Καὶ ὅταν λοιπὸν ὁ μῖτος τῆς ζωῆς τοῦ γραμματέως (οὐδεὶς ἀθάνατος!) κοπῇ, συναπορρήγῃσεται πάντως καὶ τῶν πράξεων ἡ σειρά, καὶ ἡ τότε Σύνοδος πλανηθήσεται τάλαινα δίχως Ἀριαδνεῖου τολύπης εἰς λαβυρινθῶδες σκότος πραγμάτων. Ἄλλ' ἄρά γε ἡ τοιαύτη σειρά οὐ διατηρεῖται στερρὰ καὶ ἀδιάκοπος πεπλεγμένη διηνεχῶς ἐν τοῖς πρακτικοῖς; Καὶ ἐκ τούτου ἄρα τοῦ ἀλλοκότου λόγου καταδείκνυται ὁ τοῦ Φαρμακίδου ὑποκρυπτόμενος σκοπός. Εὐλόγως λοιπὸν ἠξίωσεν ἀπολογηθῆναι καὶ περὶ τούτου τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ, τὴν ἀδυσώπητον ἐπιμονὴν τοῦ Μαυρέρου τῆς τοῦ ἀξιώματος ἀποδοχῆς αἷτιον φάσκων, ταύτης δὲ τοὺς λόγους ὑπὸ μετριοφροσύνης παρασιωπῶν, καὶ μάρτυρα δ' ἐπικαλούμενος ἀξιόχρεων! τὸν τίνα; «τὸν Κύριον Κ. Δ. Σχινᾶν»! Τίνος ἔτι χρεῖς; (Βλ. Φαρμακίδ. Ἀπολογ. σελ. 25, 26). Σημ. Ἐκδ.

Ἀντιβασιλείαν. Ἄλλο τοῦτο παράδοξον! Καὶ ποῖα Σουλτανικὰ δικαιώματα εὗρηκας, ὦ Μαύρερε, ἐπὶ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἐλθών; Οὐκ ἔλεγες σὺ πρὸ μικροῦ, παντὶ σθένει διατεινόμενος ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρχεν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος, μηδὲν ἄλλο περιμένουσα εἰμὴ τὴν παρὰ σοῦ διακήρυξιν ταύτης δὴ τῆς ὑπαρχούσης αὐτῆς ἀνεξαρτησίας; Τί λοιπὸν οὐ διεκήρυττες αὐτὴν τοιαύτην, ὁποῖαν εὔρες (καθὼς εἶπας) τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας, διοικουμένης καθ' οὗς εἶχεν ἐξ ἀρχῆς θεῖους ὅρους καὶ θεσμούς, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν ἐπέθηκας εἰς τὸν ἀδούλωτον αὐτῆς αὐχένα τῶν κοσμικῶν διαταγμάτων σου τὸν ζυγόν; Ἡ μήπως ἡ ἐξουσία τῆς Ἀντιβασιλείας ὑπῆρχεν ἰσχυροτέρα τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως καὶ πατρίδος, ὑπὲρ ὧν τοσούτους χρόνους πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς δορικτήτορας ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς διαγωνισθεὶς, καὶ νικήσας, ἔλαβε θεόθεν βραβεῖον τὴν νόμιμον βασιλείαν; Καὶ ἔμελλε λοιπὸν ὁ Ἕλλην ἰδεῖν εἰς τὴν ἤδη βασιλεύσασαν αὐτοῦ πατρίδα δοριάλωτον πάλιν τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν καὶ στενάζουσιν ὑπὸ δικαιώματα (καθὼς λέγεις) Σουλτανικά; Ἐπειτα ποῖα ταῦτα λέγεις, ἄνθρωπε, δικαιώματα τῆς περὶ τὴν Ἐκκλησίαν Σουλτανικῆς αὐτογνωμοσύνης, ἅτινα σὺ διαδεξάμενος μετεμόρφωσας καὶ διεύθυνας πρὸς τὸ νομιμώτερον, ἐλευθέραν, καθὼς εἶπας, καὶ ἐπαξίως ἀνεξάρτητον θέσιν χαρισάμενος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν; Ὁ Σουλτάνος ἔχει (καθὼς εἶπας) ἔργον τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸν Πατριάρχην· ἀλλὰ τὸν Πατριάρχην ἐπικυροῖ μὲν ὁ Σουλτάνος (καὶ ἐξορίζει, ἂν θέλεις, ἢ καὶ τιμωρεῖ, καθὼς ἐνίοτε συνέβη), ἐκλέγει δὲ τοῦτον ὅμως αὐτὴ κατὰ τοὺς κανόνας ἐλευθέρᾳ ἡ Ἐκκλησία. Σὺ δὲ τὴν, ἣν ἀντὶ τοῦ Πατριάρχου καθίδρυσας, Σύνοδον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, αὐτὸς τε ἐξελέξω, καὶ αὐτὸς ἐκύρωσας, καὶ αὐτὸς ἐδέσμευσας, ὡς δούλους καθίσας μισθωτοὺς τοὺς Ἀρχιερεῖς τοῦ Θεοῦ! καὶ τὴν ἣν ὠνόμασας ὑπερτάτην Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν καθυπέταξας εἰς ὅλας τὰς κοσμικὰς τοῦ Κράτους ἀρχάς, ἐπιστήσας ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῆς ὑπουργοὺς, ἐπιτρόπους, νομάρχας, διοικητάς, δικαστάς, καί, τέλος, ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς τὸν κώδικα τῶν ποινικῶν σου νόμων ἀντὶ τῶν εὐαγγελικῶν καὶ Συνδικῶν θεσμῶν. (Ὅτι δὲ παρ' ὀλίγον ἔσuras καὶ εἰς τὴν σφραγίδα σου τοὺς Ἀρχιερεῖς, αὐτὸς μόνος μετ' ὀλίγον ἐρεῖς!). Ὁ αὐτογνώμων Σουλτάνος οὐκ ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν ἀρχηγὸν ἢ κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς σὺ τὸν ἀθώοτατον ἀπὸ τῆς παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις φρικτῆς

εμπεδοῦσα τὴν ἀνεξαρτησίαν ἀποκλείει καὶ πᾶσαν περὶ αὐτῆς ἐσομένην τυχὸν συζήτησιν καὶ φιλονεικίαν· καὶ θεσμοθετεῖ δι' αἰῶνος ὅτι «ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη μένει κατὰ πάντα λόγον ἀδιαφιλονείκητος»! Ἐπάγει δὲ καὶ διπλῶν δικαιωμάτων ἀδαμάντινον φραγμόν· «Θεωρεῖται δὲ (λέγει) καὶ εἶναι τοιαύτη (ἡ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία) καὶ δικαιοματικῶς.

α) Οἱ Βυζαντινοὶ Αὐτοκρατορικοὶ νόμοι δὲν τὴν ὑποχρεοῦν καὶ τὴν σήμερον, ἐλευθέραν καὶ αὐτόνομον οὔσαν.

β) Οἱ περὶ πραγμάτων μὴ ἀναγομένων ἀμέσως εἰς τὴν θρησκείαν, δηλαδὴ εἰς τὰ δόγματα καὶ εἰς τ' ἀφορῶντα ταῦτα, Συνοδικοὶ κανόνες δὲν ἰσχύουσιν πάντοτε καὶ πανταχοῦ».

Καὶ ὅμως,

Α) Οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκρατορικοὶ νόμοι, δι' ὧν πολιτικῶς ἐπικυροῦνται τὰ θεῖα τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων θεσπίσματα, θεωροῦνται καὶ ὑπάρχουσιν ἀεῖποτε μετ' αὐτῶν ἀχωρίζως ἡνωμένοι, τὸν συνθέτως Νομοκάνονα λεγόμενον ἀπαρτίζοντες, ὅστις ἐπικρατεῖ πανταχοῦ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ὑποτελῶν καὶ αὐτονόμων. 2) Οἱ Βυζαντινοὶ περὶ τῆς Ἐκκλησίας νόμοι ἰσχύουσιν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, οὐχὶ καθὸ νόμοι πολιτικοὶ πρὸς κοσμικὰς μεταβαλλόμενοι περιστάσεις, ἀλλὰ καθὸ διατάξεις ὀρθοδόξων Αὐτοκρατόρων, τὴν μίαν καὶ ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν προσατευόντων καὶ τὰς ἀγίας οἰκουμενικὰς ἐπτὰ Συνόδους ἀποδεχομένων, ὡς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον (καθὼς ἔλεγεν ὁ ἀοίδιμος αὐτοκράτωρ Λέων ὁ σοφός). Διὰ τοῦτο μετὰ τῶν ἀγίων Συνόδων καὶ αὐτοὶ οἱ Αὐτοκράτορες τοὺς περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων νόμους αὐτῶν καθυπέταξαν εἰς τὸ κράτος τῶν θείων κανόνων, ὀρίζοντες, ὅτι «οἱ τοῖς κανόνιν ἐναντιούμενοι πραγματικοὶ τύποι (νόμοι βασιλικοὶ) ἄκυροί εἰσιν» (α). Ὡστε καὶ ὡς ἐκ τῆς εὐσεβοῦς διανοίας καὶ τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν ἐτέθησαν οἱ νόμοι τῶν Αὐτοκρατόρων, κρατοῦσιν ἐπὶ πᾶσαν Ἐκκλησίαν, ἀμετάβλητα διασώζουσιν καὶ ἀναλλοίωτα τὰ δόγματα καὶ τὰ διδάγματα τῆς Ὄρθοδο-

(α) Βλ. Φώτ. τίτλ. Α. β. καὶ Διατάξ. Α. τίτλ. β. διατ. ιβ. καὶ Βασιλικ. Ε. τίτλ. γ. κεφ. α. καὶ β. πρὸς τῆς Γ. Οἰκουμ. καν. η, καὶ τῆς Δ, πράξ. δ. ἐν Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Β. σελ. 150-152· «ἀργῆσαι ἀναντηρόρητως τὰ ἐπὶ βλάβῃ τῶν κανόνων πραγματικά (διατάγματα), κρατῆσαι δὲ τοὺς κανόνας διὰ πάντων· οὕτω γὰρ καὶ ἡ πίστις φυλάττεται, καὶ πᾶσα Ἐκκλησία ἔξει τὸ ἀσφαλές» κτλ.

τὸ πάλαι κρατῆσαν ἔθος—Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον (βασιλικὸν διάταγμα ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ) τοῖς νῦν ὠρισμένοις προκομίσοι, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ.

Ἀλλὰ συγκατανεύομεν πρὸς ὥραν εἰς τὴν ἀξίωσιν τοῦ Σχεδιογράφου ὑπομνηματιστοῦ, ὅστις ἀπαιτεῖ, καὶ θέμις καὶ μὴ θέμις, καὶ τὰ πρεσβεῖα τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν συµμεταβαλλόμενα πρὸς τὰς πολιτικὰς περιστάσεις, καὶ παρὰ τῶν τυχόντων ἀρχόντων χαριζόμενα πρὸς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον, ὡς στρατιωτικὰ τιμάρια! Ἐν μόνον ἀποροῦμεν, πῶς, ἐν ᾧ πλουσία τῇ χειρὶ συνεσώρευε τοὺς Συνοδικοὺς Κανόνας πρὸς δικαίωσιν τῆς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν τολμηθείσης καινοτομίας, οὐ παρετήρει συγχρόνως ὅτι δι' αὐτῶν τούτων τῶν Συνοδικῶν θεσµῶν ἐξέφερεν αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ φοβεράν καὶ ἀπαραίτητον τὴν καταδίκην. Ὅλας, ὅσας ἐμνημόνευσε καταστάσεις τῆς πνευματικῆς οἰκονομίας τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅλας ταύτας ἔμαθε παρὰ τῶν ἁγίων Οἰκουµενικῶν Συνόδων, αἵτινες, δι' ὧν ἐμνημόνευσε Κανόνων, πάντοτε καὶ πανταχοῦ διέτασσον τὴν Ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. Αὗται γοῦν αἱ Σύνοδοι ἐπεκύρωσαν ἄλλας ἐπαρχίας ὑπ' ἄλλους θρόνους πατριαρχικοὺς διατελεῖν, καὶ τὴν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν πνευματικὴν προεδρίαν τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ἐτιμήθη (καθὼς θέλει ὁ ὑπομνηματιστής), μόνον καὶ μόνον διότι ἐβασίλευσεν ἡ Κωνσταντινούπολις. Ἐπειδὴ δ' ἐβασίλευσε καὶ ἡ Ἑλλάς, ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης (κατὰ τὴν δόξαν τοῦ ὑπομνηματιστοῦ), ἵνα καὶ εἰς αὐτὴν ἀποδοθῶσιν αὐτονομίας πρεσβεῖα, ὥστε, καὶ ὁ βασιλείος θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐ μετετέθη εἰς τὴν Ἑλλάδα (ὡς ὁ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης εἰς τὴν Νέαν), δικαιούται ὁµως ὑπάρχειν καὶ τῆς Ναυπλίας ἢ τῶν Ἀθηνῶν ἢ μεγαλήπολις ἄλλη Ῥώμη βασιλῆς, ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι μεγαλυνομένη «διὰ τὸ καὶ ταύτην καὶ βασιλεία (πρόσθετε καὶ Ἀντιβασιλεία) καὶ συγκλήτῳ τετιμῆσθαι» (καθὼς λέγει περὶ τῆς νέας Ῥώμης ὁ κη, τῆς Δ). Ὅλα ταῦτα ἔπρεπον, καὶ συναινοῦμεν! Ἀλλ' ἄρά γε οὐκ ἔπρεπεν ἵνα καὶ ταύτης τὰ πρεσβεῖα διαταχθῶσιν ὑπὸ Συνόδου Οἰκουµενικῆς, ὡς διετάχθησαν καὶ τὰ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ῥώμης, καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχείων καὶ τὰ τῶν αὐτονόμων Μητροπόλεων; Πῶς; ἡδύνατό ποτε μία σοφιστῶν σχεδιογράφων ἐπτάς καὶ μία Τριανδρία ἀλλοθρήσκου ἐξουσίας μετακινῆσαι «ὁρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες ἡµῶν», καὶ διαρρήξαι τὴν ἄχραντον καὶ ἀκήρατον τῶν θείων κανόνων σειρὰν πρὸς ἀποσχισµὸν τῆς Ἐκκλησίας; Ἡδύνατο καταχθόνιός τις πο-

μαντορίας τοῦ θρόνου τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ συνεξέβαλλον καὶ ταύτην μετ' ἐκείνης; Μήπως διαρρήσαντες τοὺς δεσμοὺς τῆς ἐγκοσμίου δεσποτείας, συνδιέρρησσαν καὶ τῶν θεσπεσίων τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν τὴν πάτριον παρακαταθήκην καὶ τὸν πρὸς τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμογενεῖς καὶ ὁμοδόξους αὐτῶν ἀδελφοὺς ἀγιώτατον τῆς θρησκευτικῆς ἐνότητος σύνδεσμον; Μήπως πολεμοῦντες ὅπερ πίστεως καὶ πατρίδος οὐκέτι πλέον ὡμολόγουν καὶ στόματι καὶ καρδίᾳ, καὶ δογματικῶς καὶ κανονικῶς, ἐκεῖνο τοῦ θείου συμβόλου τὸ ἄρθρον αἰς μίαν ἀγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν; Εὐφήμεῖ ὦ ἄνθρωπε! «Ἰπὸ τὸν αὐτὸν (λέγει) ζυγὸν ὑπέκειτο καὶ ὁ λαὸς ὁ ἐλληνικός, καὶ ἡ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία.» Ἀστεῖον τὸ σοφισμάτιον! Εἰς δύο διαιρεῖ τὸ τῶν Ἑλλήνων ὀρθόδοξον ἔθνος, δις σάτινα τὰ ὑποζύγια ποιεῶν (ἐπειδὴ πῶς ἂν ἄλλως ἐσύρετο ὁ ζυγός!), ἐν αὐτὸ τὸ ἔθνος, καὶ ἕτερον τὴν τοῦτου Ἐκκλησίαν! ὥς ἂν εἰ ὑπῆρχεν ἄλλο τι τὸ σύμπαν ἔθνος τὸ ἐλληνικόν, καὶ ἄλλο τι διάφορον ἢ ἐξ αὐτοῦ συμπληρουμένη ὀρθόδοξος Ἐκκλησία! Ἡ μή ποτε καὶ μερικῶς αὐτὴν τὴν ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος μερίδα τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας θεωρεῖ καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως διηρημένην κατὰ μέρος ἀπὸ τοῦ ὅλου πληρώματος τῆς ὀρθοδοξίας; ὥς ἂν οἱ τῆς νῦν ἐλληνικῆς ἐπικρατείας λαοὶ συνεκρότουν ἑκπαλαι τὴν ἐκκλησίαν δούλην μὲν πολιτικῶς, ἀλλ' ὅμως κυβερνωμένην κατὰ τινὰς θεσμοὺς πνευματικοὺς πάντῃ διαφόρους παρὰ τὴν ἐν τῇ λοιπῇ τῶν Ὀθωμανῶν ἐξουσίᾳ διατελοῦσαν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν! Καὶ λοιπὸν (κατὰ τῆς βαθείας ταύτης ἐπινοίας τὴν διαίρεσιν) ἀπορρίψαντες οἱ Ἕλληνες τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν, καὶ συστήσαντες ἴδιον κράτος Ἑλληνικόν, συνέστησαν ἐκ πλαγίου καὶ ἰδίαν ἐλληνικὴν Ἐκκλησίαν ἄλλην παρ' ἣν παρέλαβον καὶ ὑπὲρ ἧς τοσοῦτους χρόνους ἠγωνίσθησαν, διόρρυθμόν τινα καὶ αὐτογνώμονα καὶ ἀπολύτως ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν ἱερῶν τῆς μιᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κανόνων καὶ θεσπισμάτων; Καὶ καλὸν λοιπὸν (κατὰ τὸν Μαύρερον) καὶ μέγα κέρδος οἱ Ἕλληνες ἐθησαύρισαν, ἂν μετὰ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας ἐληΐσαντο καὶ τοιαύτην ἐλευθερίαν ἐκκλησιαστικὴν, ἀποβάντες (ἄπαγε!) μητραλοῖαι! Ἀλλ' ἡ ἐκκλησιαστικὴ (προστίθῃσιν) ἀνεξαρτησία, καί τοιμηδεμίαν ἀξίαν καθ' ἑαυτὴν ἔχουσα, ὑπάρχει ὅμως ἀναγκασία πρὸς τὴν ὑπαρξιν τῆς Μοναρχίας» (καθὼς δηλονότι καὶ τὸ μηδενικὸν ἐπισυναπτόμενον πρὸς

δικαίωμα νὰ συγκαλῇ συνόδους καὶ νὰ διευθετῇ τὰ ἀναγκᾶ πρὸς τοῦτο, τούτεστι νὰ διορίζῃ προέδρους καὶ γραμματεῖς, χωρὶς ὅμως νὰ παρεισδύηται εἰς τὰ περὶ δογμάτων. Αἱ δὲ ὑστάται λέξεις τοῦ ἄρθρου τούτου, ὅπου καὶ ἂν ἔχωσι τὴν ἀναφορὰν των, ἢ πρὸς τὴν Διοίκησιν ἢ πρὸς τὴν Σύνοδον, εἶναι τοιαύτης δυνάμεως, ὥστε ἐμφαίνουσι τελεία τῇ ἀποφάσει, ὅτι ἡ Διοίκησις ἰδίως ὡς ἀλλόθρησκος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συγκαλῇ συνόδους πρὸς ἐξέτασιν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως· καὶ τῷ ὄντι τὰ δόγματα τῆς πίστεως, τὰ ὁποῖα πρεσβεύει ἡ ἀνατολικὴ Γραικικὴ Ἐκκλησία, ἐθεωρήθησαν, ἐξετάσθησαν καὶ ἐκυρώθησαν παρὰ τῶν οἰκουμενικῶν ἀγίων Συνόδων, καὶ δέον νὰ διαμείνωσιν ἀπροσέγγιστα καὶ ἀνέπαφα πρὸς πᾶσαν ἐξουσίαν οὐ μόνον κοσμικήν, ἀλλὰ καὶ Ἐκκλησιαστικήν· τὸ νὰ συγκαλῇ ὅμως συνόδους πρὸς ἔρευναν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, δηλοῖ τὸ νὰ ὑποβάλῃ ταῦτα εἰς δισταγμὸν καὶ ἀμφισβόλιαν, τὸ ὁποῖον κρίνεται ὡς θρασύτης ἀσύγγνωστος. Ἐρωτητέον, ἐν πρῶῳ δικαίωματι ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις συνέστησε Σύνοδον; πρὸς ἔρευναν τάχα ἢ πρὸς κατάργησιν μᾶλλον τοῦ τῆς ἐνώσεως δόγματος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας; Ἐνταῦθα ἡ διοίκησις μόνη ἑαυτὴν καταψηφίζει, ὡς συστήσασα Σύνοδον ἀνόμω.

Εἰς τὸ 24 ἄρθρον καθορίζεται καὶ τάξις, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλουσι νὰ ἀκολουθήσωσιν ἐπὶ μνημοσύνων τοῦ ὀνόματος τοῦ τε βασιλέως καὶ τῆς Συνόδου, καὶ μάλιστα περὶ τούτου πρόκειται καὶ ὁ τύπος, τὸ πῶς δεῖ μνημονεύειν τῆς Συνόδου, οὕτω «μνησθητι Κύριε τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου, ἣν χάρισαι» κ.τ.λ. Ἐρωτᾶται, διὰ τί δὲν καθωρίσθη ὡσαύτως καὶ τὸ πῶς δεῖ μνημονεύειν τοῦ βασιλέως; Ἡ διοίκησις ἀναμφισβότως δὲν ἔξευρεν ὁποῖον τάχα ἐπίθετον νὰ περιάψῃ εἰς τὸν βασιλέα· οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τὸν ἔμφυτον πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐνθουσιασμόν των βλέπουσι τοὺς παπιστὰς ὡς ἀπίστους, διὰ δὲ τοῦτο νὰ ὀνομασθῇ καὶ ὁ τὰ τοῦ Πάπα πρεσβεύων λατινικὰ δόγματα βασιλεὺς εὐσεβέστατος, ἢ μὲ ἄλλο τοιοῦτον ὁμοιον ὄνομα, τὸ τοιοῦτον ἤθελε φέρει σκάνδαλον μέγα εἰς τοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνας, ὅθεν καὶ ἡ Διοίκησις ἐπὶ τοιαύτης περιστάσεως ἐβάδισε μᾶλλον τὴν ὁδὸν τῆς σιωπῆς» (α).

(α) Συνωδὰ πρὸς ταῦτα ἔγραψεν ὁ ἀρίδιμος Πατριάρχης Κωνσταντῖος καὶ ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ, ἣν ἀνωνύμως ὡς ἐξ Ἀρχιερέως τινὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συντεταγμένην ἐξέδωκε τῷ 1836 ἐν Ἀθήναις ὁ μακαρίτης Γερμανὸς ὁ ἱεροκέρυξ μετ' ἐπιγραφῆς «Σκέψεις περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι, ὁρ-

πρὸς ποίαν οὔσαν τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν προσῆλθες ὡς γνῶσιον αὐτῆς τέκνον κηρύττον ἐν τῷ Συντάγματι τὴν ἀπ' αὐτῆς ἀδιάσπαστον ἔνωσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀγίας Ἐκκλησίας. Ἄκουε καὶ Σὺ, σεβαστὴ τῇ Ἑλλάδος Κυβέρνησις, καὶ Σὺ τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησία, παρὰ ποίας Ἐκκλησίας ἐδέξασθε μετ' αἰδίου εὐγνωμοσύνης ὡς δῶρον Θεοῦ τὸν Τόμον τοῦ Συνοδικόν! Σουλτάνου τὸ δῶρον, τούτου τὸ διάταγμα λαβόντες ἀπεδέξασθε, ὡς τῆς καθόλου Ἐκκλησίας θεσμόν, καὶ παρ' αὐτοῦ καθιστανομένην τὴν ἱερὰν ὑμῶν Σύνοδον ἔχετε, καὶ καθιστανομένην ἐκ τίνων; «ἐξ ἀρχιερέων Ἑλλήνων ὑπηκόων μὲν τοῦ κράτους τῆς Ἑλλάδος, δουλευόντων δὲ πάντως τῷ καταστάτῃ!» Οἶμοι τῆς Ἀντιτόμου παραφορᾶς! οἶμοι μανιώδους σοφίας! πάσας ἀνοδίας τῆς πλάνης διέδραμεν ὁ λεωργότατος οὗτος ἀληθογράφος, «πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντα, πάραντα, δόχμια τ' ἦλθεν», ἵνα συστήσῃ δύσφημα τῶν ἐκ τριόδου παχυλότατα ψεύδη! καὶ τοιαύτην πλουτοσι δαιμονιώδη σοφίαν ὅσοι ζῆλον πικρὸν καὶ ἐρίθειαν ἔχοντες κατακαυχῶνται ψευδόμενοι κατὰ τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ θάρρῳμεν· αὐτὸς οὗτος πάλιν ὡς ἀμφοτεροδέξις τῆς πονηρίας κόθορνος ἀνακηρύττει πᾶν τὸ ἐναντίον πρὸς τάνωτέρω. Αὐτίκα (σελ. 93) λέγει τὰ ἐξῆς· «Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησία εἶναι ἀρχὴ ξένη πρὸς τὴν αὐτοκέφαλον Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, καίτοι πνευματικῶς μετ' αὐτῆς συνδεδεμένη· καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου ἐνήργησεν ὡς αὐτόνομος ἐξουσία· εἴτε κατ' ἐντολὴν τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, παρ' ἧς ἔλαβεν ἄδειαν προηγουμένως» (τὴν ἄδειαν λοιπὸν λέγει ἐντολήν!). «εἴτε κατ' ἀνοχὴν αὐτῆς, ΜΗ ΕΠΕΜΒΑΙΝΟΥΣΗΣ ΣΥΝΗΘΩΣ ΕΙΣ ΤΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ».

β) Ἀκούσωμεν δ' ἐφεξῆς ποίαν διαγράφει καὶ αὐτὴν ἰδίως τὴν ἐν Ἑλλάδι Σύνοδον, ἀφ' οὗ μόλις ἐπαύσατο ζωγραφῶν αὐτήν, ὡς ἀρχὴν Ὀθωμανικὴν. «Καὶ ὁποία (λέγει) καθιστάνεται διὰ τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου ἡ ὑπερτάτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀρχή; Ὅλως αὐτεξούσιος, ὅλως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς πολιτείας!» (σελ. 126). Ἀλλ' εἵπερ αὐτεξούσιος ὅλως, ὅλως ἀνεξάρτητος καί, ὡς ἐρεῖ μετὰ μικρόν, αὐτοσύστατος, ποῦ λοιπὸν ἐκεῖνος, ὁ παρ' οὗ καὶ καθιστάνεται καὶ οὐτινός ἐστιν αὕτη ἡ ἀρχή; «Ὁ δ' Οἰδίπους ποῦ; καὶ τὰ κλεῖν' αἰνίγματα;» Ἀλλὰ χωρῶμεν. «Τί λέγει (φησὶν) ὁ Συνοδικὸς Τόμος; Ἡ κανονικῶς αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν γνωρίζει Σύνοδον διαρκῆ, συνιστα-

κυριάρχην δημιουργήμα χειρῶν μὴ χριστιανικῶν ! Τελευταῖον τῆς δι' ὧν
 ἡδη ἑκατὸν τριάκοντα ἐτῶν αὐτοτελῶς καὶ αὐτονόμως διοικηθείσης
 Ρωσικῆς Ἐκκλησίας τὴν πατριαρχικὴν προεδρίαν, ψήφῳ τοῦ τε κλή-
 ρου καὶ τοῦ λαοῦ, μετέβαλεν εἰς Συνοδικὴν ὁ Ῥώσων ὀρθοδόξων καὶ
 θεοχρίστων βασιλέων Ῥώσος καὶ ὀρθόδοξος καὶ θεόχριστος υἱὸς καὶ διά-
 δοχος καὶ πατήρ, Πέτρος ὁ μέγας (τῷ 1721). Καὶ ταύτης τῆς κανονικῆς
 μεταβολῆς τὴν ἐπικύρωσιν ἔλαβεν εὐσεβῶς καὶ ὁσίως αἰτήσας παρὰ τοῦ
 Οἰκουμενικοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν, σεβόμενος καὶ προ-
 ατεύων τῆς ἀγίας αὐτοῦ τροφοῦ καὶ μητρὸς τὴν ἐν πνεύματι ἐλευθερίαν·
 εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις διατελοῦσαν ὑπὸ
 τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου, καθίδρυσε βι-
 αίως ἀνεξάρτητον (τῷ λόγῳ) καὶ αὐταρχοῦσαν ἱερὰν σύνοδον· τίς καὶ
 ποῖος ; ὁ Μαύρερος μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Ἀντιβασιλείας μελῶν. Ἄν-
 θρωποι ὅσον ἄλλως ὑψηλοὶ καὶ ἀξιωματικοὶ καὶ σεβαστοὶ διὰ τὴν πε-
 ριβάλλουσιν αὐτοὺς σκιὰν τοῦ σκήπτρου τῆς ἥς ἐπιτροπικῶς διέθουνον
 βασιλείας, ἀλλ' ὅμως ἑτερογενεῖς καὶ ἑτερόδοξοι, καὶ πάντῃ ξένοι καὶ
 ἀλλότριοι καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων,
 οἵτινες ἐμμίσθως καὶ προσκαίρως διοικήσαντες, καὶ παραδόντες ἔπει-
 τα τὸ κράτος τὸ Ἑλληνικὸν εἰς τὸν νόμιμον αὐτοῦ κυριάρχην, ἔμελλον
 πάλιν ἐπανελθεῖν εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν χώρας. Ἄλλ' αὐτοὶ ὑπερπηδή-
 σαντες τὰ ὅρια τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτοῖς κοσμικῆς ἐξουσίας, εἰσῆλθον
 καὶ εἰς αὐτὰ τῆς τοῦ ἔθνους θρησκείας τὰ ἅδυτα, καὶ διαρρήξαντες τὸν
 ἱερώτατον τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεσμοθεσίας σύνδεσμον ὑπεδούλωσαν εἰς
 τὴν πολιτικὴν κυριαρχίαν τὴν ἐν Χριστῷ ἐλευθερίαν τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀγίας
 Ἐκκλησίας, καὶ κατέστησαν τοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνας τοῦ Βασιλείου
 μεμονωμένους καὶ ἀσχέτους πρὸς τὴν ὁλομέλειαν τοῦ πληρώματος τῶν
 ἄλλων τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοδόξων αὐτοῖς ἀδελφῶν, καὶ ἀπελθόντες
 ὥχοντο ! Ποία λοιπὸν σύγκρισις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν
 Ῥωσικὴν ; καὶ τί κοινὸν τῷ μεγάλῳ Πέτρῳ καὶ Μαυρέρῳ !

§. 5. Πόσον δὲ παραλογίζεται ὁ συγγραφεὺς καὶ εἰς αὐτὸν ὑβρίζει τὸν
 ἁγῶνα τὸν Ἑλληνικόν ! Θρησκευτικὸν αὐτὸν ὀνομάζει, καὶ συμφω-
 νοῦμεν. Ἀλλὰ μήπως οἱ Ἕλληνες πολεμοῦντες ὑπὲρ τῆς πατρίδας εὐ-
 σεβείας καὶ πολιτείας πρὸς τὴν ἔξωθεν ἐπιπεσοῦσαν ἀλλόθρησκον δυνα-
 στείαν, ἐπολέμουν ἐν ταύτῳ καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν μητέρα καὶ τρο-
 φόν, τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν ; Μήπως ἐπαναστάντες κατὰ τῆς πολιτι-
 κῆς ἐκείνης ἐξουσίας, συνεπανέστησαν καὶ κατὰ τῆς πνευματικῆς ποι-

οδος τῆς Ἑλλάδος μήτε πνευματικῶς διοικοῦσα, καὶ μόνον ὕλιν καὶ κατὰ κόσμον (ὡς φαίνεται) θεωροῦσα τὰ τῆς ἐκφωνήσεως σῶον καὶ ἔντιμον καὶ ὑγιᾶ καὶ μακροημερεύοντα, ταῦτα μὲν ἀπέκοψεν, ἐσφραδίσθη δὲ ὡς ἐξαίρετον αὐτῆς γνώρισμα μόνον αὐτὸ ὀρθοτομεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας! Ἀλλὰ γένοιτο Χριστὲ Βασιλεῦ! ἵνα καὶ πᾶν, εἴ τι ἕτερον μὴ ὀρθῶς διεῖλε, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν ἐξ ἀποστολικῶν φωνῶν συγκειμένην ἐπὶ τῆς θείας μυσταγωγίας εὐχὴν σώως («κατὰ τὸν ἄρτιον τοῦ θεοῦ ἄνθρωπον») καὶ ἐντίμως καὶ ὑγιῶς («κατὰ τὸν ὑγιᾶ τῆς διδασκαλίας λόγον») καὶ ὡς ἔντιμος («διὰ τὸ τοῦ Χριστοῦ ἔργον») «εἰς μακρότητα ἡμερῶν» ὀρθοτομῇ!

Ἄρθρ. 104, τὸ ἔσχατον, διορίζει τὰ κατὰ τὸ περιφημώτατον γινόμενον γενικὸν ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον. Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου διελαβόμεν ἄλλαχού (α).

§. ια. Ἐκ τούτων καὶ τριούτων ἄρθρων συνέταξεν ἡ ἐπταμελὴς ἐπιτροπὴ τὸ κακόσχηλον Σχέδιον τοῦ κανονισμοῦ ἢ Συντάγματος Ἐκκλησιαστικοῦ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοσαῦτα ἐκαινοτόμησε περὶ τὴν θεσπεσίαν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας νομοθεσίαν. Ἀλλ' ἐκ τίνων μὲν καὶ ὅπως καὶ ὅσον ἐκκλησιαστικῶς καὶ νομίμως συνέστη ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, εἵπομεν ἐν τοῖς προλαβοῦσιν (§. θ). Ὡς δ' οὖν ἐξετελέσθη τὸ Σχέδιον, ἐπεκυρώθη καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου δι' ἐγγράφου ψηφίσματος, ἐκδοθέντος ἐν τῇ κατὰ τὴν 27 καὶ 28 Ἰουνίου (τοῦ 1833) συνεδριάσει. Καὶ διεκήρυξε τὸ Συμβούλιον κατὰ λέξιν, ὅτι «ἐπεξελθὼν ἐσκεμμένως ἕκαστον αὐτῶν» (τῶν, ὧν προεῖπεν, ἀντικειμένων τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς) «κατὰ μέρος, τὰ ἀπεδέχθη κατὰ πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἔκτασιν». Συνεκρότουν δὲ τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Βασιλείου πέντε μὲν Ἕλληνες ἄνδρες ὀρθόδοξοι (οἱ Κ. Τρικούπης, Μαυροκορδάτος, Ψύλλας, Πραϊδης, Κωλέττης) καὶ εἰς τις ξένος καὶ ἐτερόδοξος (ὁ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν Κ. Σμάλτζ). Πέντε

(ο) Βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. ιη. Δ. §. ζ. Τῷ 1834 Δεκεμβ. 4(13) διὰ διάταγματος κατέστη καὶ ἡ λεγόμενη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμεῖου ἐπιτροπὴ, μηδεμίαν ἄλλην ἔχουσα ἐπιστάσιν, εἰ μὴ τὴν ἐξέτασιν τῶν καταχρήσεων καὶ τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων. Ἀλλὰ καὶ περὶ ταύτης τῆς ἐπιτροπῆς βλ. Ἀθην. ἀριθ. 273. σελ. 4075 ἔτους 1835. Ὡς οὖν πάντῃ ἄχρηστος ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη διελύθη, τέλος, τῷ 1838.

σεβασθέντες ἐπεκύρωσαν) διετείχισεν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν δικαιωμάτων τὰ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας δικαιώματα. Καὶ τοῦτον τὸν διατειχισμὸν ἔστησεν ὁρίον αἰώνιον αὐτὸς ὁ ἀδιάδοχος τῆς Ἐκκλησίας βασιλεὺς καὶ ἀρχιερεὺς, διατάξας εἰς τὴν ἀμώμητον αὐτοῦ νόμφην τὸν θεῖον ἐκεῖνον νόμον, «Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ». Αἰωνίως οἱ Ἀπόστολοι διεχώρισαν τὴν ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἱερατικὴν διοίκησιν (α). «Φίλους εἶχεν ὁ θεῖος Παῦλος τοὺς ἐκ τῆς τοῦ Καίσαρος οἰκίας, καὶ γράφων ἡσπάζετο τοὺς Φιλιππησίους ἀπὸ τούτων, ἀλλ' οὐκ εἰς κρίματα (Ἐκκλησιαστικὰ) κοινωνοὺς αὐτοὺς παρελάμβανε» (β). «Μὴ τίθει σεαυτὸν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ (ἔλεγεν ὁ Κοδρουβῆς ἐπίσκοπος Ὅσιος πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνστάντιον), μηδὲ Σὺ περὶ τούτων ἡμῖν παρακελεύου, ἀλλὰ μᾶλλον παρ' ἡμῶν Σὺ μάνθανε ταῦτα. Σοὶ βασιλείαν ὁ Θεὸς ἐνεχείρισεν, ἡμῖν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπίστευσεν· καὶ ὥσπερ ὁ τὴν σὴν ἀρχὴν ὑποκλέπτων ἀντιλέγει Θεῷ, οὕτω φοβήθητι καὶ Σὺ, μὴ τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς σεαυτὸν ἔλκων ὑπεύθυνος ἐγκλήματι μεγάλῳ γένη. Ἀπόδοτε, γέγραπται, τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ» κτλ. (γ). Ταῦτα διακηρύττουσιν ὁ Μέγας Ἀθανάσιος (δ), ὁ ἱερὸς Ἀμβρόσιος (ε), ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ζ), ὁ μακάριος Ἐπιφάνιος (η). Ταῦτα ὁ Ἱερώνυμος (θ) καὶ οἱ μεγάλοι τῆς Ῥώμης ποιμένες, Λέων καὶ Γρηγόριος καὶ Γελάσιος (ι). Ταῦτα πᾶς ὁ ἱερώτατος θίασος τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων, ἐξ ὧν ἀρκεῖτω τελευταῖος ὀνομασθεῖς, ἡ μεγάλη σάλπιγξ τῶν δικαίων τῆς Ἐκκλησίας, ὁ θεῖος Δαμασκηνός. «Οὐ βασιλέων (ἔγραφε πρὸς τὸν τότε Μονάρχην), οὐ βασιλέων ἐστὶ νομοθετεῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Βασιλέων ἐστὶν

(α) Ἀποστολ. καν. πγ. πρὸλ. Ἀποστόλ. Διαταγ. Β. λδ' καὶ II. μτ. "Ὅθεν ἔλεγε καὶ ὁ σοφώτατος Συνέσιος, «πολιτικὴν ἀρετὴν ἱερωσύνη συνάπτειν τὸ κλῶθειν ἐστὶ τὰ ἀσύγκλωστα» (ἐπιστολ. 57).

(β) M. Ἀθανάσιος. Ἐπιστ. πρὸς τοὺς μονάζ. Τόμ. α. σελ. 654. Comel.

(γ) Ὅσιος Ἐπιστ. πρὸς Κωνσταντ. παρὰ τῷ M. Ἀθανασίῳ ἐπιστ. τοῖς ἀπανταχ. μονάζ. Τόμ. α. σελ. 650.

(δ) M. Ἀθανάσιος. Ἐπιστολ. αὐτόθ.

(ε) S. Ambros. epist. 13. ad Valent. πρὸλ. Θεοδώρ. Ἐκκλ. ἱστορ. Δ. 6.

(ζ) Χρυσόστομος. Λόγ. δ. εἰς τὸν Ὁζίαν· πρὸλ. καὶ Λόγ. ιε. εἰς Β. Κορινθ.

(η) Ἐπιστά. Αἰρέσ. κθ.

(θ) S. Hieron. epist. ad. Nepotian. καὶ epist. 61 ad Pam.

(ι) Λέων ἐπιστ. πρὸς Κωνσταντ. — Γρηγόριος. ἐπιστ. πρὸς Λέοντα ἐν Συνόδ. Σουλ. λογ. Τόμ. 6. σελ. 675 καὶ 746. πρὸλ. καὶ Gelasii Pap. Epist. ad Anast August.

εἶπον οὗτοι οἱ ἐπίσκοποι ! Τοιαύτην ἐπιστημότητα (λέγουσιν) ὅτι
 ἔδοξε ὕστερον καὶ ἄλλος τις ἐπίσκοπος (ὁ τότε Ἀνδρούσης καὶ νῦν
 Μεσσηνίας, ὃν ἀποροῦμεν πῶς ἐλησμύνησεν ὁ ὑπομνηματιστής), ὅστις
 προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς Γραμματείας, ἵνα θεωρήσας περικοπὴν τινὰ τοῦ
 πρὸς τῆς ἀνεξαρτησίας ἐκείνου Σχεδίου εἶπῃ τὴν γνώμην αὐτοῦ πρὸς
 τὸν Μαύρερον, ὡς ἀνέγνω τὸ φυλλάδιον ἐπιτροχάδην, δακρύσας ὑπὸ
 χαρᾶς, καὶ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἀνατείνας, ἠυλόγησε Θεὸν καὶ τὴν
 Ἀντιβασιλείαν, ἐπιφωνῶν «θεῖον τὸ σχέδιον, οὐράνιον, Ἐκκλησιαστικώ-
 ττον· ἄγγελοι Κυρίου τὸ συνέγραψαν» ! Καὶ οὗτος μὲν ὕστερον ἐβρα-
 βεύθη πλουσίως προσλαβὼν πρὸς τῇ Μεσσηνίας καὶ τὴν Καλαμῶν ἐπισκο-
 πὴν (μέρος πρῶτὴν τῆς Μονεμβασίας ἀποτελοῦσαν)· ὡσαύτως ἐστεφα-
 νώθησαν καὶ τινες ἄλλοι, καὶ μάλιστα πρόσφυγες, ὅσοι πρὸς ἀρέσκειαν
 τῆς Ἀντιβασιλείας ἠρίστευσαν ἀνδρικώτατα. Ὁ δὲ Ἄνδρου πάλιν Ἄν-
 δρου διέμενε μέχρι τέλους ἀρχιερατεύων, καὶ θρηνῶν τὴν τῆς ἀνεξαρ-
 τησίας αἰχμαλωσίαν !

Σελ. 18—19. En effet je dois l'avouer etc.

Ἀναγκαῖον ἔκρινεν ὁ ὑπομνηματιστής τὸ δηλοποιῆσαι ὅτι καὶ αὐ-
 τὸς ὑπῆρξεν εἰς τῶν συντακτῶν τοῦ Σχεδίου (μήπως νῶν υμνος
 ὀληται καὶ ἄγνωστος καὶ τῆς δόξης ἄμοιρος !). Ἐξομολογεῖται λοιπὸν
 μετ' εἰλικρινείας καὶ κατανύξεως, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀντεῖπε πρὸς τοὺς
 ἑαυτοῦ συνεργάτας ἐνστάσεις τινὰς ἀκράτως πολιτικάς ! (διότι
 τὸ Σχέδιον, ὡς φαίνεται, συνετάσσετο κατὰ τινὰς ἀρχὰς πολιτικάς,
 ἐποικοδομούμενον εἰς ταύτας, ὡς πλοῖον ἐπὶ τρόπιδος)· ἀλλὰ, τέλος,
 ἠναγκάσθη καὶ αὐτὸς ὁμολογῆσαι ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ὀρθοδόξου
 Ἐκκλησίας, ἀριστοκρατικὸν ὑπάρχον, ἦτοι Συνοδικόν, ἐπέχει τὸν
 μέσον τόπον μεταξὺ τοῦ μοναρχικοῦ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας
 πνεύματος καὶ τοῦ δημοκρατικοῦ ἢ πολυαρχικοῦ
 πνεύματος τῶν Διαματυρητῶν» ! — Θαυμάσιος παρατήρησις ! Οὕτως ἐπὶ
 τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας πολλοὶ πολλάκις ἐξανέστησαν αὐτο-
 χειροτόνητοι δικασταὶ καὶ τεχνολόγοι, διακωδωνίζοντες καὶ παρεξετά-
 ζοντες («οὐκ ἐν πνεύματι ἀληθείας») τὴν θεόπνευστον αὐτῆς διάταξιν
 πρὸς ἄλλας ἄλλου πνεύματος κοινωνίας· τοιοῦτος ἀνεφάνη καὶ ὁ καθ'
 ἡμᾶς οὗτος πολιτικὸς θεολόγος «δοκιμάζων καὶ σχοινομετρῶν τὰ πνευ-
 ματα τῶν Ἐκκλησιῶν» ! Ὁ δὲ σκοπὸς τίς; Θέλει ὁ ἄνθρωπος (ὡς φαίνεται
 ἐκ τῶν ἐφεξῆς) φιλοπρονῆσαι τὴν δις διὰ πασῶν συμφωνίαν
 μεταξὺ τοῦ Κώδικος τῶν θείων Κανόνων καὶ τῆς Μαυρερείου πολιτικῆς,

ἀλλὰ καὶ οὕτως αὐτὸς ἐαυτὸν μαστιγοῖ! διότι *κόλπους Ἀβραάμ* ἐκ τῆς θείας παραβολῆς μνημονεύων (Λουκ. ις. 23), παριστάνει λοιπὸν τὴν ἐν Ἑλλάδι ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὁδυνωμένην ἐν *βασάνοις* πνευματικῶς, ὅπου ταύτην ἔρριψεν ἄγγελος ἀνελεήμων! Ἐὰν δέ ποτε μέλλῃ θείας ἀνέσεως ἀπολαύσειν, πρέπει πάλιν ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς *κόλπους* τοὺς *Πατριαρχικοὺς* τοὺς *ἀβραμιαίους* καὶ *πηγαίους* τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀληθοῦς αὐτονομίας καὶ ἀνεξαρτησίας νεύσει τοῦ συνάπτοντος τὰ διεστῶτα Θεοῦ. Ὅσον φαραγγῶδες ἐβάθυνεν ἡ κακοβουλία τὸ χάσμα τῆς διαιρέσεως, οὐκ ἔστιν ἐπὶ τοσοῦτον μέγα καὶ ἀδιάβατον καὶ διηνεκῶς ἐστηριγμένον, ὅπως μὴ δύνωνται οἱ ἐν τε ὕθην ἢ οἱ ἐκ ἐϋθην πρὸς ἀλλήλους διαπερᾶν! «Ἄλλ' ὦ ξέने Μαύρερε! ἡ μία καὶ ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, οὐτ' εἰς κνοῦτα (καθὼς λέγεις) ἡ μάστιγας ἀστραγαλωτὰς ὑποπτήσσει, οὔτε πάλιν εἰς σφαγὰδας ἢ λαιμητόμους (γυλωτίνας) Γαλλικὰς καὶ Βαυαρικὰς (α)! «Ἀδούλωτος, ἀπολιόρκητος, ἀτυράννητος πόλις ἐπὶ τῆς γῆς διαμένει ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία», καθὼς αὐτὴν διέγραψαν οἱ πατέρες ἡμῶν (β). Τιμᾶ πᾶσαν κοσμικὴν ἐξουσίαν «ὡς ἐκ Θεοῦ πεμπομένην», καὶ τὴν εὐσεβῆ καὶ τὴν ἐτερόδοξον, καὶ ταύτης μὲν (ἂν οὕτω τύχῃ) ὑπομένει τὰς αὐθαιρεσίας καρτερικῶς, ἐκείνης δ' ἀνταμείβει τὴν προσασίαν πνευματικῶς· αὐτὴ δὲ μένει πάντοτε παρὰ τῷ Θεῷ, οὐδὲ παρασύρεται μεταβαλλομένη πρὸς φόβους καὶ σκοποὺς πολιτικούς. Ἡ μήπως οἱ ἐν

(α) Ἡ Ἑλλάς ἐλθοῦσα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ Ἀντιβασιλεία ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὴν Γυλωτίναν, φρίκην εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐμποιοῦσα πρὸς δῆθεν κοινὴν ἡσυχίαν. Ταύτην τὴν στυγεράν μηχανὴν ὡς εἶδε τις τῶν Ἑλλήνων λογίων τὸ πρῶτον σταθεῖσαν, ἐξεφώνησεν (ὡς λέγουσιν) ἐκεῖνα τὰ τοῦ ἱεροῦ Συνεσίου περὶ τοῦ Ἀνδρονίκου, «Ὅτι γέγονε Πεντάπόλεως ἐσχάτη πληγὴ, μετὰ σεισμόν, μετ' ἀκρίδα, μετὰ λοιμόν, μετὰ πῦρ, μετὰ πόλεμον, ἐπεξεληθὼν ἀκριβῶς τοῖς ἐκείνων ἐγκαταλείμμασιν, ἄτοπα κολαστηρίων ὀργάνων γένη καὶ σχήματα πρῶτος εἰς τὴν χώραν εἰσενεγκὼν — ὧν οἱ προλαβόντες τὴν πείραν τε καὶ τὴν θέαν, καὶ τῷ πολέμῳ προαπολόμενοι, παρὰ τῶν κακῶς περισωθέντων ἐμακαρίσθησαν» (Συνεσ. ἐπιστ. νη). «Ὅτι δὲ οὐδεὶς Ἕλληνα παρέσχεν ἑαυτὸν εἰς δῆμιον ὑπηρέτην τῆς μηχανῆς, Ὁθωμανοὶ δέ τινες καὶ ξένοι καθυπηρετοῦσι διεκήρυξαν αἱ ἐφημερίδες [Βλ. καὶ Τμήμ. Β. σελ. 438].

(β) Κλήμ. Στρωματ. Δ. σελ. 396.

καὶ τὴν παιδείαν τῶν Ἀρχιερέων, τῶν τε ἄλλων ἀπάντων, καὶ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι παρατυχόντων. Καὶ τίνας μὲν ἐκ τούτων ἐξαιροῦσι (φίλους τινὰς ἴσως) ἐκ τοῦ συρφετοῦ τῶν πρακτικῶν, τίνας δὲ πάλιν κατεβύθισαν εἰς ἐντελῆ ἀμάθειαν, μήτε λόγον μήτε πράξιν, καὶ (τοῦτ' αὐτὸ τὸ τῆς παροιμίας) μήτε νεῖν μήτε γράμματα εἰδότες, αὐτοὶ πάλιν γνωρίζουσιν. Ἡμεῖς δ' ἐν τούτοις ἀναλογιζόμεθα τοὺς δύο τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐκείνους, οἵτινες ὡς μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς συνυπέγραψαν οἱ δύστηνοι καὶ ταύτην τὴν ἔκθεσιν, ποίαν ἄρα καρδίαν εἶχον τοιαύτας ὕβρεις καὶ τὰς ἐφεξῆς βλασφημίας καὶ ἄκοντες καὶ τρεμούσῃ χειρὶ συνεπικυροῦντες; Τάλαινα Ἑλλάς! ὅποῃαι προαιρέσεις ἐνεόττευσαν καὶ διέπλασαν τὸ εἶδος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας σου!

Σελ. 139. «Ἐορταί, Ἀκολουθίαι, Νηστεῖαι». — Ἐν πᾶσι τούτοις ὀρθῶς τῷ μετώπῳ καὶ ἀπηγκωνισμένῃ τῇ γλώττῃ οἱ πολύσοφοι τῆς Ἐπιτροπῆς συνεργᾷται βλασφημοῦσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἐξομνύμενοι (κατὰ τοὺς Ἀναμορφωτάς) πάντα σχεδὸν τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἀποστολικὰς παραδόσεις τῆς εὐσεβείας! Ἐθήρευσον δὲ δήπου καὶ τούτοις τοῦ προτεστάτου Μιχαήρου τὴν εὐνοίαν, ὃν ὑποσημαίνουν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Νομοθέτου, ὑποβάλλοντες συγχρόνως καὶ τῶν ἱερῶν ἐθίμων τὴν πεφυλαγμένην καὶ μετὰ πρISOXῆς κατάργησιν! Ἀναμασῶσι λοιπὸν πᾶσι τὰς τῶν ἑτεροδόξων ἀθλίας κενοφωνίας. Καὶ πρῶτον μὲν βλασφημοῦσιν εἰς τὴν αὕξησιν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. «Καθ' ὅσον (λέγουσιν) ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐπεδίδου ἐξωτερικῶς, τόσον ἐξημιούτο πραγματικῶς καὶ κατὰ τὰ οὐσιώδη!» — Παράδοξος ὀλιγάρχεια. Μόνον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἤθελον, ὡς φαίνεται, μέχρι τέλους γνωστὸν τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἐσταυρωμένον Σωτῆρα τοῦ κόσμου! Ἢ δ' εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα περιχυθεῖσα τοῦ θεοῦ κηρύγματος ἔκτασις, ἐφ' ὅσον ἐξηπλοῦτο, ἐπὶ τοσοῦτον (κατ' αὐτοὺς) ἐξησθένει, χαλωμένη καὶ ἀποβάλλουσα τὴν ἀκμαίαν ἔντασιν καὶ δύναμιν τῆς αἰωνίου χάριτος καὶ ἀληθείας! καὶ οἱ πεμφθέντες λοιπὸν «εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα μαθητεῦσαι πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ὧν ὁ φθόγγος ἐξῆλθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν», εἰς μάτην ἄρα ἀπεστάλησαν, καὶ ἐπὶ βλάβῃ (ἄπαγε!) τοῦ κηρύγματος. Φεῦ! πῶς παραλογίζονται πάντες οἱ συλαγωγούμενοι διὰ τῆς κενῆς ἀπάτης καὶ πορευόμενοι κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ μὴ κατὰ Χριστόν!

αστικά πράγματα, ὑπὸ τῆς πολιτικῆς Κυβερνήσεως ἤδη προκεκριμένα, καὶ ὡς τοιαῦτα ῥητῶς ὑπὸ τῆς Γραμματείας πρὸς τὴν Συνέλευσιν ὑποβέβλημένα. « Ἄν καὶ (λέγει τὸ Πρωτόκολλον) ἡ πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας διορισθεῖσα ἐπιτροπή, ὡς καὶ τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ἐνέκρινεν ἡδὴ τὰ ἐνταῦθα ἐκτεθέντα (τὴν διακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τὴν σύστασιν τῆς Συνόδου), ἔχει μ' ὅλον τοῦτο σκοπὸν νὰ μὴ κάμῃ κἀνὲν ὀριστικὸν κίνημα περὶ τούτου, πρὶν ζητήσῃ προηγουμένως καὶ πληροφορηθῇ τὴν περὶ τῶν δύο τούτων προτάσεων γνώμην των ἐντὸς τοῦ Βασιλείου Ἀρχιερέων » κτλ. Ταῦτα λέγοντες οἱ περὶ τὸν Γραμματέα τί ἄλλο ἔλεγον; εἰμὴ ὅτι « ὦ Ἀρχιερεῖς, οἱ ἐντὸς τοῦ Βασιλείου, ἐπειδὴ τὰ ἐκτεθέντα ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῆς βασιλικῆς Κυβερνήσεως, ἐπιψηφίσατε καὶ ὑμεῖς σύμφωνον τὴν γνώμην ἐξενεγκόντες ».

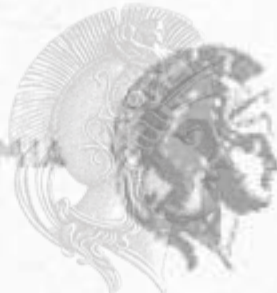
Ε) Ἡ τῆς Συνόδου σύστασις ὑπάρχει καὶ ἀφ' ἑαυτῆς αὐτοκατάκριτος. Αὐτὴ ἡ συνελθοῦσα καθολικὴ τῶν Ἀρχιερέων ὁμήγυρις ἀνεκήρυξε διὰ τῆς Γραμματείας πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι « ἐπιθυμεῖ νὰ συστηθῇ Σύνοδος διευθύνουσα τὰ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας », καὶ ἡ Κυβέρνησις ἀπεδέξατο τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Ὁμηγύρεως (βλέπε τὴν ἀνωτέρω προμνησθεῖσαν Ἐφημερίδα σελ. 175). Ἀλλ' οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες α) ἐντέλλονται « μηδένα τῶν ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἐτέραν, οὐκ οὔσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἢ γοῦν τῶν πρὸ αὐτοῦ χεῖρα, καταλαμβάνειν· μηδὲ χειροτονεῖν ὑπερόρια εἰς μὴ ὑποκειμένους αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας » (Γ. Συνόδ. καν. η. Παράβαλε καὶ Ἀποστόλ. λε: τῆς Β. τὸν β. τῆς Γ τὸν κ: τῆς Ἀντιοχ. ιγ καὶ κβ: τῆς Σαρδικ. γ, ια, ιβ, κτλ.). Κατὰ τούτους τοὺς κανόνας καὶ αὐτῶν τῶν καθ' Ἑλλάδα σήμερον ἐπισκοπούντων ἕκαστος διατηρεῖ τὰ ὅπωςδὴποτε διωρισμένα ὅρια τῶν ἐπισκοπῶν ἀσφετέριστα καὶ ἀνεπηρέαστα. Πῶς λοιπὸν αὐτοὶ κατεκυρίευσαν καὶ κατεκολόβωσαν τὴν ἐνορίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, σφετερισθέντες τὴν κανονικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν καὶ προεδρίαν, ἣν εἶχεν εἰς τὰς ὑποκειμένους Μητροπόλεις καὶ Ἀρχιεπισκοπὰς καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Σταυροπήγια Μοναστήρια; Καὶ ἂν τις ἐξ αὐτῶν καταλάβῃ τὴν ἐτέρου ἐπαρχίαν, οὐκ οὔσαν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα, πῶς δύνανται πλέον καταδικάσαι τὸν τοιοῦτον διὰ τῶν αὐτῶν κανόνων, ὧν παρέβησαν αὐτοί; β) Κατὰ τὸν λα καὶ λδ τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὸν λα καὶ λς τῆς Γ, καὶ

Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὸ Ἀνατολικὸν δόγμα (ἀντὶ τῆς ὀρθοδοξίας) καὶ χριστιανοὶ τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος (ἀντὶ ὀρθόδοξοι) (α). Πρῶτον λοιπὸν τοῦτο προοίμιον καὶ γνῶρισμα τῆς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς διαιρουμένης Ἐκκλησίας τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀποσιώπησις τοῦ ὀρθόδοξου (β).

Ἄρθρ. 2. Ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὠνομάσθη τοῦ Ἀνατολικοῦ δόγματος, ὀνομάζονται ὡσαύτως Ἐκκλησίαι τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος (ἀπλῶς) καὶ πᾶσαι αἱ ἐκτὸς τοῦ Κράτους τῆς Ἑλλάδος ἀπανταχοῦ τῆς Οἰκουμένης Ἐκκλησίαι τῶν ὀρθοδόξων· ὥστε καθεὶνας ἡ Ἐπιτροπὴ δυναστικῶς ἀπογυμνοῖ τῆς ὀρθόδοξου ἐπωνυμίας, κατασπῶσα καὶ ἰσοπεδοῦσα τὰς πάσας πρὸς τὴν αὐτὴν σχηματίζει Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, ἵνα συγκαλύψῃ ταύτης τὴν διαφορὰν. Ὀνομάζει δὲ πάσας μᾶλλον τὰς Ἐκκλησίας τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, ἀποφεύγουσα μή πως ὀνομάσῃ τὴν μίαν, τὴν ἀγίαν, καθολικὴν, καὶ ἀποστολικὴν, (ὡς καὶ μετ' ὀλίγον, ἄρθρ. 4)· διότι ἡ διαίρεσις ἀντίκειται πρὸς τὴν μοναδικὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. (Βλ. καὶ ἔμπροσθ. Κεφάλ. Ε. §. ιγ). Παράδοξος δὲ φαίνεται καὶ τῷ λόγῳ τῆς εὐσεβείας ἀντιβαίνουσα καὶ ἡ ἐφεξῆς τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐκκλησίας εἰς

(α) Ἡ διαίρεσις τῆς Ἐκκλησίας εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν ἐγένετο τὸ πρῶτον ἐκ τῆς πολιτικῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους διαίρέσεως εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν αὐτοκρατορίαν. Καὶ σημαίνει μὲν ἐνίοτε καὶ ἀπλῶς τιθέμενον τὸ Ἀνατολικὴ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν (ἀντιδιστοχλημένως δηλαδὴ πρὸς τὴν ἀποσχισθεῖσαν Δυτικὴν· καὶ πρὸς τούτοις ἔμφαντικῶς ὡς ἐκ τῆς χώρας, ἀφ' ἧς ὡς ἀνατολὴ ἀνατολῶν ἐπιφανεῖσα διεδύθη εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην)· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐξερρήνυσαν αἱρέσεις, οἷον ἡ τῶν Ἀρμενίων καὶ Κοπτῶν, καὶ ἄλλαι ἴσως ἀρχαιότεραι (ὡς ἡ τοῦ Οὐαλεντίνου λεγομένη Ἀνατολικὴ διδασκαλία), διὰ τοῦτο ἡ μία, ἀγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἢ Ἀνατολικὴ προσονομάζεται καὶ Ὀρθόδοξος· «τῷ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν ἀγωνιζομένῳ δογματῶν ὄνομα ὀρθόδοξος» (Θεοδώρ.) Βλ. καὶ Δ. Συνοδ. πράξ. η. ἐν Συνόδ. Συλ. Τόμ. Β. σελ. 167. πρὸβλ. καὶ σελ. 165. «τὴν εὐαγῇ τῆς καθολικῆς τῶν ὀρθοδόξων πίστεως ἀγιότητα» (δύταγμ. τοῦ αὐτοκράτ. Μαρκιανοῦ) κτλ.

(β) Ἐξεδόθησαν δὲ καὶ ἄρθρα τινὰ ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Ἀθηνᾶς (εἰς αὐτὸν ἀποδιδόμενα τὸν Φαρμακίδην) πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι ὅλοι οἱ χριστιανοὶ εἰσὶν ὀρθόδοξοι· παραβάλλεται δὲ τὸ ὀρθόδοξος καὶ πρὸς τὸν τουρκικὸν ἰσλαμισμὸν.

ται ὅλως διόλου κοσμικὴ καὶ ἀστήρικτος εἰς τοῦ θεοῦ φόβον τὸ θεμέλιον. Ὅθεν καὶ ῥαδίως ἐκπλήττονται καὶ πολλάκις ἀποκλίνουσιν εἰς πᾶν ἄκουσμα διεφθαρμένης διδασκαλίας· καὶ τοῦτο οὐχὶ σπανίως ἀκούρουσι πρῶτον ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου, ὅς- τις τοσοῦτον μᾶλλον ἀρέσκει, ὅσον μᾶλλον φαίνεται προστάτης τῆς προόδου καὶ τῆς ψευδοῦς ἐλευθερίας (διδάσκονται δὲ 37 περίπου χιλιάδες παιδίων εἰς τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ καὶ 3,500 εἰς τὰ Σχολεῖα τὰ ἐλληνικὰ, καὶ 800 περίπου μαθηταὶ εἰς τὰ γυμνάσια).

Γ) Ἡ ἀσελγεια τῆς ἐλευθεροτυπίας, δι' ἧς καὶ διὰ συγγραμμάτων καὶ δι' ἐφημερίδων μάλιστα (ὅποια κατ' ἐξοχὴν ἡ ἀσεβεςτάτη Προόδος καὶ ἡ δῆθεν φιλελεύθερος Ἀθηνᾶ) διαχέονται εἰς τὰ κυρεῖα καὶ καφε- νεῖα καὶ εἰς ἄλλους δημοσίους τόπους τὰ αἰσχιστὰ κατὰ τῆς Ἐκκλη- σίας κωμωδήματα. Οἱ δ' εἰσαγγελεῖς καὶ τὰ δικαστήρια καὶ ἡ Κυβέρ- νησις σιωπῶσι.

Ζ) Ἡ διεξαγωγή τῶν στρατιωτῶν. Οὐδεὶς ἱερεὺς, οὐδεμία προσευχή, οὐδεμία γύμνασις τῆς εὐσεβείας εἰς τοὺς στρατῶνας. Μόλις τὴν Κυρια- κὴν ὁδηγοῦσι τοὺς λόχους τῶν στρατιωτῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς ἀ- κρίασιν τῆς θείας λειτουργίας. Καὶ οἱ ἀθῶοι νεοσύλλεκτοι, ἀφ' οὗ διὰ τριῶν ἐτῶν συνεθισθῶσιν εἰς τοιαύτην ἠθικὴν, ἐπιστρέφουσι πάλιν εἰς τὰς ἐν τοῖς χωρίοις πατρώας οἰκίας μεταφυτεύοντες καὶ κεῖ τὰς προς- κτηθείσας ἑξεις. Καὶ τὸ ναυτικὸν ὡσαύτως διάγει ἡμελημένον περὶ τὴν εὐσέβειαν.

Η) Ἡ ἐκ τῶν πολιτικῶν φατριῶν ἠθικὴ διαφθορά, καὶ μάλιστα τῶν φαινομένων δῆθεν ἐλευθεροφρόνων, οἵτινες καὶ πρεσβεύοντες ἐν ἑαυτοῖς πολλάκις τὰ πάτρια δόγματα, νικώμενοι ὅμως ὑπὸ τοῦ πάθους τοῦ φατριασμοῦ καὶ τῆς ἰδιωφελείας, ἀνέχονται ἢ καὶ προστατεύουσι πᾶσαν καινοτομίαν καὶ κακοδιδασκαλίαν ξενικὴν. Οἱ δὲ τοιοῦτοι, ὅταν μάλι- στα ἐπιλάθωνται καὶ τινὰ ἀξιώματα, διαφθείρουσι πολλοὺς διὰ τοῦ ἰ- δίου παραδείγματος.

Θ) Τὰ Σχολεῖα τῶν Ἀγγλαμερικανῶν. Δύω χιλιάδες περίπου παιδία κατ' ἔτος ἄρρενα καὶ θήλεα ἀνατρέφονται ἐν αὐτοῖς εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ Σύρον καὶ Λιμένιον (τῆς Σπάρτης). Καὶ διὰ παραδειγμάτων καὶ διὰ βιβλίων καὶ δι' ὅλης τῆς διδασκαλίας ἀποξενοῦνται τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ μετατίθενται ἡσύχως εἰς τῆς Προτεσταντικῆς. Καὶ προφανεῖς μὲν ἐν αὐτοῖς βλασφημίαι κατὰ τῆς Ὀρθοδοξίας οὐ διδά- σκονται (εἰ μὴ κρυφίως, ἂν τύχη), οὐ διδάσκονται ὅμως οὐδὲ τὰ τῆς

7
See
1845

ἡ κατὰ τὴν Α, ἐθνικὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ Συνέλευσιν ἀποφασισθεῖσα δὴθεν διακήρυξις τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας κατὰ τὸ περὶ ταύτης ἰδίως ἐκδοθὲν π ρ ο β ο ύ λ ε υ μ α καὶ τούτου πάλιν ἡ εἰς νό μ ο ν δὴθεν περὶ ἀνεξαρτησίας ἐπικύρωσις ἐξελέγχονται ἀνυπόστατα φαντάσματα, λαβόντα ἴσως ἀφορμὴν ἐκ τῶν ἀνωτέρω σεσημειωμένων.

Γ) Ἡ κατὰ τὴν Β. ἐθνικὴν ἐν Ἄστρει Συνέλευσιν (1823, τῇ ε, Ἀπριλίου) ἀναγνωσθεῖσα περὶ ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ κεφαλῆς (ἀρχῆς δηλονότι προσωρινῆς) εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ αὐτῆς τῆς Συνελεύσεως ἡ ψῆφος, καθ' ἣν ὁ Μινίστρος τῆς Θρησκείας (Ἰωσήφ ὁ Ἀνδρούσης) διετάχθη ἵνα δώσῃ σχέδιον εἰς τὴν διοίκησιν περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως (βλ. Τμήμ. Α. κεφ. Β. §. α), οὗτ' ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν ἐμφαίνει, μείνασα δὲ καὶ ὑπὸ σκέψιν βαθεῖαν ἄφαντος καὶ ἀτέλεστος, ἀποδείκνυσι σαφῶς ὅτι μὴδὲ τότε ὑπῆρχε κεκηρυγμένη ἀνεξάρτητος ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή.

Δ) Αὐτὸς ὁ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργικῶς ἐφορεύων Ἀνδρούσης Ἰωσήφ κατὰ μὲν τὸ 1822 (Ἀπριλίου 25 ἐν Κορίνθῳ) γράφων πρὸς τὸν ἐνδοξὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην αἰτούμενον (κατ' ἄγνοιαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων) τὴν εἰς ἐπίσκοπον χειροτονίαν τοῦ Πρωτοσυγγέλλου Γερασίμου, ἠρνήσατο τὴν ἐκτέλεσιν τῆς αἰτήσεως, λέγων ὅτι, « ἂν δὲν συγκροτηθῇ ἀρχιερετικὴ Σύνοδος καὶ γείνη σκέψις περὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἱεραρχίας, οὔτε χειροτονίαι χωροῦσιν οὔτε ἐκκλησιαστικαὶ ἐπιτροπαὶ διορίζονται. » Ὁ δ' αὐτὸς Ἀνδρούσης καὶ ἐφεξῆς (Ἀπριλ. 28) γράφων πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ἀρκαδίας καὶ Φαναρίου, ζητοῦντας ἀρχιερεῖα τὸν πρωτοσύγκελλον Ἀμβρόσιον ἀπεφαίνετο, ὅτι « τὰ πράγματα δὲν συγχωροῦσι πρὸς τὸ παρὸν ἀρχιερατικὰς χειροτονίας, ἐπειδὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ τῆς Ἑλλάδος συμφέρει νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ἐρεῦνας δικαιωμάτων μεταξὺ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἄνευ ἀρχιερατικῆς Συνόδου δὲν περαιοῦται ». Τὰ αὐτὰ ἔγραφεν ὁ Ἀνδρούσης καὶ πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς νήσου Κέας (Μαΐου 2^η). Καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς τοὺς ἱερεῖς Μήλου καὶ Κιμῶλου (τῷ 1822. Νοεμ. 22 ἐξ Ἑρμιόνης). Δύω δὲ ὕστερον ἐνιαυτοὺς (1824: Ὀκτωβ. 21) ἔγραφεν ὁ αὐτὸς πρὸς τὸ Ἐκτελεστικόν, ἵνα διατάξῃ τὴν ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης Ἐκκλησίας μετακομιδὴν τοῦ θείου μύρου (λείποντος τότε ἐκ τῆς Ἑλλάδος), καὶ τὸ Ἐκτελεστικὸν εὐθὺς διέταξε τὰ περὶ τούτου (βλ. Τμ. Α. Κεφ. Β.

του διδασκαλείου, καὶ τοῦτο δὲ ταχέως ἀφ' ἑαυτοῦ διελύθη·
—Μή, σοφώτατε Μαύρερε, μὴ λέγε σάτυραν καὶ χλεύην ἱερα-
τικοῦ διδασκαλείου τὸ ἐν Πόρῳ Σχολεῖον. Εἴρων καὶ σα-
τυριστὴς οὐτ' ἐν ἔργοις οὐτ' ἐν λόγοις οὐδέποτε ἐφάνη ὁ Κυβερνή-
της! Ἀτελὲς τὸ πρῶτον συνέστησε τὸ σχολεῖον ἐκεῖνο, καὶ οἷόν τι
προαύλιον καὶ προοίμιον τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Κλήρου, φροντίζων καὶ
περὶ αὐτῆς ὁ πολύτλας ἐν τοσούτῃ τῶν τότε πραγμάτων ἀνωμαλίᾳ
καὶ πενίᾳ δεινῇ! Εἴθε δὲ καὶ σὺ παρομοίως ἐσατύρῃς τὴν ἱερατι-
κὴν ἐκπαίδευσιν συνεχίσας ἐκείνην τὴν σχολήν, ἢ καὶ μεθαρμόσας
πρὸ τὸ τελειότερον, τὴν σάτυραν εἰς ἡρώον δρᾶμα μεταβαλὼν
(εἶχες δέ, νομίζομεν, ὀλίγον τι πλεότερα παρὰ τὸν Κυβερνήτην
βοηθήματα!). Ἀλλ' ὑμεῖς ἐξελείποντες (ὅσον ἐδύνασθε!) τοῦ προκα-
τόχου Κυβερνήτου τὴν μνήμην, κατηργήσατε καὶ τὸ διακοπὴν ὑπὸ τῶν
ἐμφυλίων ταραχῶν σχολεῖον ἐκεῖνο, καθὼς καὶ τὸ ἐν Αἰγίνῃ Ὀρφανο-
τροφεῖον (ἐξ οὗ κατεβιδάσθη καὶ αὐτὴ ἡ τὸ Καποδιστρίου ὄνομα φέ-
ρουσα ἐπιγραφή!). Αὐτὸς δὲ τὸν κλῆρον πῶς διέταξας ἐκπαιδεύεσθαι;
Τριάκοντα μόνους ἐκ τῶν ἱερομονάχων καὶ ἱεροδιακόνων (περὶ
ῶν καὶ σὺ αὐτὸς ἀλλαχοῦ μεγαληγορεῖς) (α) κατέστησας ὑποτρόφους ἐν
τῇ ἐλληνικῇ Σχολῇ τῆς Αἰγίνης, ὅπου μάθημα ἐκκλησιαστικὸν
ἐδιδάσκετο οὐδέν! Ἀπεστάλη δὲ καὶ εἰς Μόναχον εἰς ἱερομόναχος,
ἵνα τελειότερον ἐκμορφωθῇ. «Ἐμελλε δὲ (λέγεις) συσταθῆσεσθαι καὶ
Σχολὴ θεολογικὴ καὶ σπορεῖον, ἢ διδασκαλεῖον ἐκκλη-
σιαστικὸν μετ' αὐτῆς συνηνωμένον» κτλ. «ἀλλ' ὅμως (λέγεις) ἔνεκα
τῆς ἐμῆς ἀνακλήσεως—ἀπέμεινε καὶ τοῦτο μόνον σχέδιον». — Καὶ
λοιπόν, ὦ Μαύρερε, μέχρις ἂν ἐκμάθωσιν οἱ ἐν Αἰγίνῃ 30 ὑπότροφοι
τὴν ὑψηλὴν φιλολογίαν καὶ τὰς μαθηματικὰς ἐπιστή-
μας, καὶ μέχρις ἂν ὁ πεμφθεὶς ἐκ Μονάχου μεταφέρῃ τὴν Βαυαβα-
ρικὴν Θεολογίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὥφειλον οἱ Κληρικοὶ τῆς Ἑλ-
λάδος μὴδ' εἰς τὴν δογματικὴν θεολογίαν στοιχειοῦσθαι μὴδ'
εἰς τὰ περὶ τὴν ἱεράν τελετουργίαν καὶ τοὺς κανόνας τοὺς
ἐκκλησιαστικοὺς (διότι ταῦτα μετὰ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἐδι-
δάσκοντο κατὰ τὴν ἐν Πόρῳ Σάτυραν, ἣν σὺ λέγεις! Βλ. Τμήμ. Α.
Κεφ. ε. §. ζ). Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα περὶ τῆς παιδείας τῶν Ἑλλήνων κλη-
ρικῶν σοφὰ σου σχεδιάσματα κρίνονται παρ' Ἑλλήσι πλέον τι Σατύ-

(*) Maurer Das Griechische Volk etc. vol. 2. pag. 187.

καὶ πρὸς τοῦτο μάλιστα ἀπέβλεπε τὸ ἄρθρον (βλ. Καταστατ. ἄρθρον 7).

Ἄρθρ. 24 καὶ 25. Ὁ παρὰ τῇ Συνόδῳ βασιλικὸς ἐπίτροπος δικαίωμα μὲν ψηφοφορίας οὐκ ἔχει, οὐδ' ἐπεμβαίνει εἰς τὰς δογματικὰς καὶ ἱεροτελεστικὰς σκέψεις τῆς Συνόδου· ἐμποδίζει δὲ ὅμως ταύτας, ὅσας τις νομίσῃ προσβαλλόμενα τὰ δικαιώματα τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς. Διότι «πᾶσα πρᾶξις τῆς Συνόδου ἐν ἀπουσίᾳ γινομένη τοῦ ἐπιτρόπου (καὶ ὅταν καὶ παρὼν μὴ ὑπογράψῃ τὸ «ἐγκρίνεται») μένει ἄκυρος» (Καταστατ. ἄρθρ. 7). Ἦγουν ὁ ἐπίτροπος αὐτὸς μὲν οὐ ψηφοφορεῖ, καταργεῖ δὲ ὅμως τὰς ψήφους ὅλων τῶν συνοδικῶν (ὅταν αὐτῷ δόξῃ), καὶ ταύτας ἐν γένει περὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος! καὶ ἐν Οἴ τῷ ἐπιτρόπου ἄκυροί πάσης τῆς Συνόδου τὸ ὁμόφωνον ΝΑΙ! Ἀλλ' ἂν τοῦτο οὐχ ὑπάρχῃ ψῆφος (ἔστω καὶ ἀρνητικὴ) καὶ ψῆφος παγκρατῆς, ποῖον ἄλλο λοιπὸν λέγεται «ἀποψηφίζεσθαι καὶ κρατερῶς ἀπαγορεύειν»; Περὶ τούτου λέγομεν καὶ ἀλλαχοῦ (Κεφ. Ε. §. ιγ).

Ἄρθρ. 26. Πρὸς πᾶσαν καὶ παντοίαν ἐκτὸς τοῦ Βασιλείου ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν (ἥτοι αὐτόνομον Ἐκκλησίαν) πᾶσαν ἀλληλογραφίαν ἀπαγορεύει τὸ ἄρθρον εἰς τὴν Σύνοδον (καὶ εἰς πάντα καθόλου κληρικόν), πλὴν ὅταν γίνηται διὰ τοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας (ὡς ἔχει τὸ Καταστατικὸν ἄρθρ. 19). ἡ δὲ τοιαύτη ἀπαγόρευσις ἀποβλέπει κυρίως μόνας τὰς ἐκτὸς τοῦ κράτους ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας (οἷον τὰς πατριαρχικάς, καὶ μάλιστα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν τῆς Ῥωσσίας). Καὶ τοῦτο μὲν ἔστω, καθότι φαίνεται συμφέρον πρὸς ἀσφάλειαν τῆς Κυβερνήσεως· (ἀφ' οὗ κατετάραξαν τὴν Εὐρώπην αἱ διὰ τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιαστικῶν ἐπιβουλαὶ τοῦ Πάπα)· ἀλλ' αἱ ἐν τῷ κράτει τῆς Ἑλλάδος Δυτικαὶ ἔχουσιν ἀκώλυτον καὶ ἄμεσον τὴν πρὸς τὴν Ῥώμην καὶ ἀλλαχοῦ ἀλληλογραφίαν. Καὶ κατὰ τοῦτο φαίνεται παράδοξος ἡ πρὸς μόνην τὴν Ὀρθόδοξον Σύνοδον δυσπιστία. Κάκεινο δὲ δυσχερές· ὅτι τὸ ἄρθρον μετὰ τῶν ἄλλων ἐπισολῶν ἀποκωλύει λοιπὸν καὶ αὐτὰς τὰς κοινωνικὰς ἐπισολὰς (ἂν, τυχόν, μὴ ἐπινεύσῃ ἡ Κυβέρνησις) ἐναντίον τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν. Ἀλλὰ μὴδὲ παρὰ τῶν ἐκτὸς ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν δύναται δέξασθαι ἡ Σύνοδος ἐπιστολάς, εἰ μὴ διὰ τῆς Γραμματείας. Καὶ θεατρίζει λοιπὸν τὸ ἄρθρον τὴν κατάστασιν τῆς Συνόδου τοιαύτην, ὅποια καὶ καθιδρύθη, ἄσχετον παντάπασι καὶ μεμονωμένην καὶ ἀκοινώνητον

§. ζ. Ταῦτα ἅπαντ' αὐτὸς ὁ Πατριάρχης Κωνσταντῖος πρὸς τὰ περὶ αὐτοῦ μυθώδη πλάσματα τοῦ ἱστορικοῦ! Καθόλου δὲ ὁ κύριος Μαύρερος, συντιθεὶς τὸ μέγα τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς διαρκoῦς Συνόδου Καταστατικόν, ἀπέβλεπεν ὡς πρὸς πρᾶδειγμα τὸ κατὰ τὴν Βαυαρίαν ὀργανικὸν λεγόμενον Ἐδικτον (διάταγμα), καθὼς ἄριστα παρετήρησεν ἄνθρωπος ὁμόφυλος αὐτοῦ καὶ ὁμόγλωστος ὁ εὐφύεστατος Γόρρης. «Εἰς τὴν Βαυαρίαν (λέγει οὗτος) ἐμιμήθησαν ὅ,τι (περὶ τὸν πάπαν) ἔπραξεν ὁ Ναπολέων· αὐτίκα πρὸς τὸ Ἐνωτικὸν (concordat) ἀντέταξαν τὸ ὀργανικὸν Ἐδικτον, καὶ ἔλαβον ὀπίσω διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς, ὅ,τι παρεχώρησεν ἡ ἑτέρα. Παρομοίως καὶ ἡ Ἀντιδυναστεία μὴ ἀρκεσθεῖσα (καθὼς φαίνεται) εἰς ὅτους εἴρηκε βλαστοὺς τῆς διχροστασίας, ἔσπευσεν ἵνα μεταφυτεύσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοῦτο τὸ δίγλωσσον αἵσχος· καὶ λόγῳ μὲν καὶ στόματι διεκήρυττεν ἐλευθέραν τὴν Ἐκκλησίαν, ἔργῳ δὲ καὶ χερσὶ περιέβαλλεν αὐτὴν δεσμοῖς» (α). Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Γόρρης.

§. η. Ὁ δὲ Μαύρερος ἐφεξῆς μνημονεύει μετὰ πολλῆς ὑψηλοφροσύνης καὶ τὸ περὶ τοῦ τρόπου τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου διάταγμα» (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β §. ιε). «Καθιδρυθείσης ἤδη (λέγει) τῆς ὑπερτάτης Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἔπρεπεν ἵνα κατευθυνθῇ καὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἡ ὁδός, ὅπως ἂν δύνηται βχδίζειν» κτλ. (β) Φεῦ! πρῶτον λέγει βᾶδισμα καὶ ποίαν εὐθεῖαν ὁδόν! οὐχὶ πάντως τὴν ὁδὸν τῶν μαρτυρίων τοῦ Κυρίου καὶ τὴν τρίβον τῶν προσαγμάτων αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν δρόμον τὸν καλόν, ὃν ἔτρεχεν ὁ θεῖος Παῦλος, ἀλλὰ πονηρὰν ὁδὸν καὶ κοπώδη, ἐν ᾗ σκάνδαλον καὶ σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία! Τοιαύτην ὁδὸν κατεσκεύασεν ἡ κοσμικὴ ἐξουσία εἰς τὴν ὑπερτάτην Ἐκκλησιαστικὴν τῆς Ἑλλάδος ἀρχήν· καὶ σύρει ταύτην δέσμιον οὐκ ἀπὸ τῶν

θοδόξου Ἐκκλησίας, συνταχθεῖσαι παρά τινος σοφωτάτου καὶ σεβαστοῦ ἱεράρχου μας». Ἐν τούτῳ τῷ ἐπιεικῶς τὴν ἐν ὀνόματι ἀνεξαρτησίας χαλκευθεῖσαν ὑποδούλωσιν τῆς Ἐκκλησίας κατεξελέγων, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἐπιβουλάς τῶν ἐν σχήματι φιλαδέλφων πολιορκούντων τὴν Ἐκκλησίαν πολεμίων σπουδάζει ἐξυπνίσαι τὸ ὀρθόδοξον τῶν Ἑλλήνων φρόνημα. Σημ. Ἐκδ.

(α) Goerres Athanasius pag. 106.

(β) Maurer 2 BJ. pag. 169.

τῆς ἐννοίας ἐπανάληψις. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον). «Δὲν ἔχουσι καὶ παρ' αὐτοῖς αἱ τιμαὶ καὶ αἱ δωρεαὶ τὴν αὐτὴν δύναμιν ;» Τὴν αὐτὴν τῷ χρυσῷ λέγει ἴσως, ἢ γοῦν οἶαν καὶ παρ' ἄλλοις τισὶν ἔχουσι δύναμιν μὴ οὖσιν ἐπισκόποις, ἀλλ' ὁποτέρως ἂν ταυτάζῃ, ἀνθρώπινα λέγει. Καὶ γὰρ «καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεΐα τοῦ βίου ἐκ τοῦ κόσμου ἐστὶ» (Α. Ἰωάν. β, 16). Εἰσὶν οὖν κατ' αὐτὸν καὶ ἐν αὐτοῖς τινες τοῖς ἐπισκόποις ἄνθρωποι δωροφάγοι, ἢ διζομανεῖς, ἢ φιλόχρυσοι, ἢ καὶ τῶν τριῶν τούτων κακιῶν ἔνοχοι, καὶ τοῦτο ἦν ἡ κατασκευὴ τῆς καθόλου προτάσεως, καθ' ἣν εἶπεν ἄνωτέρω, ὅτι οὐ δύνανται τὸ ἔθνος καὶ ἡ κυβέρνησις οὔτε τοῖς νῦν οὔτε τοῖς μέλλουσιν Ἀρχιερεῦσι τῆς Ἑλλάδος τοῖς τὴν ἱερὰν Σύνοδον συνιστῶσι καταπιστεῦσαι τὰ συμφέροντα τῆς ἐπικρατείας. Εἰς ταύτην οὖν πάλιν τὴν καθόλου πρότασιν ἀπὸ τῆς μερικῆς κατασκευῆς σοφιστικώτερον μεταπηδῶν ἐπιφέρει. «Ἀλλ' ἂν οἱ συγκροτοῦντες τὴν ἱερὰν Σύνοδον δελεασθῶσι παρὰ ξένης τινὸς ἐξουσίας» (τῆς Ὀθωμανικῆς δηλονότι, παρ' ἧς καὶ καθιστάνονται, καθὼς εἶπε προηγουμένως), «καὶ προδώσωσι τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους (δηλαδὴ τὴν τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίαν) ἢ πράξωσιν τι ἄλλο ἀποτρόπαιον (δηλονότι καθοσιώσεως ἔγκλημα, καὶ ἀνταρσίαν κατὰ τῶν καθεστώτων !), «[τότε] τί γίνεται ;» (Τί γίνεται ; ἐρωτᾷς ; Ὅ,τι γίνεται ἀπὸ ψευδῶν προτάσεων καὶ συγκεφαλαιώσεως μηδενικῶν· μηδὲν ἐκ τοῦ μηδενός· ἀναπλάσας γὰρ τοὺς τὴν Σύνοδον συγκροτοῦντας Ἀρχιερεῖς ὡς βεβαίως ὄντας καὶ ἐσομένους τοιούτους, οἷους ἐπλαστούργησας αὐτός, ἔπειτα δι' ἐνὸς ὑποθετικοῦ ἐὰν συμπεραίνεις τὰ ἀτοπώτατα). Σὺ δὲ θεώρησον, ἀναγνώστα, εἰς ποῖον ἀσεβείας καὶ κακίας βάραθρον ἐμπεσεῖν οἷους τε ὄντας ὑποτίθῃσι καὶ τοὺς νῦν καὶ τοὺς ἐσομένους τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιερεῖς, ὥστε κατ' αὐτὸν καὶ ἀρνησίχριστοι δύνανται γενέσθαι καὶ τῆς πατρίδος προδῶται καὶ ἄλλων συγεργῶν κακουργημάτων παλαμναῖοι τέκτονες ἕνεκα χρυσοῦ καὶ δώρων καὶ τιμῆς ! Ἄλλ' ἔστω καὶ ταῦτα στυγνὰ μὲν παραφόρου φαντασίας δείγματα, γελοῖα δ' ἀπομιμήματα τῶν λήρων ἐκείνου τοῦ παρὰ τῷ κωμικῷ φιλοπάτριδος καὶ φιλοπόλιδος συκοφάντου, λέγοντος «Οὗτος καταλύει περιφανῶς τὴν δημοκρατίαν· οὔτε τὴν Βουλὴν πιθὼν τὴν τῶν πολιτῶν, οὔτε τὴν Ἑκκλησίαν» (Ἀριστοφ. Πλούτ.) Αὐτὸς δὲ ὁ φιλαλήθης τὸ μὲν ἐρώτημα τὸ «τί γίνεται ;» παρέλιπεν ἀνεξήγητον (τὸ ἄφατον μέγεθος τῶν ἐσομένων κακῶν ὑποσημαίνων

τες ἤδη τὴν ἄγραν ἄλλην μετ' ἄλλην ἐμπίπτουσιν εἰς τὰ δίκτυα, καὶ ἀνεγίνωσκον πρὸς τοὺς ἐκάστοτε ἐμφανιζομένους τὸ Πρωτόκολλον τῆς πρώτης συνεδριάσεως, προτάγοντες ὡς νόμον ἤδη κύριον καὶ ἀραρότως ἐψηφισμένον. Ἐκεῖνοι δέ, ἅμα τε ἐμάνθανον, καὶ ὑπέγραφον ἐτοίμως τὰς γνώμας τῶν προλαβόντων, μηδὲν πλέον ἐξετάζοντες μηδ' ἀντιλέγειν τολμῶντες κατ' ἐκείνην μάλιστα τὴν ἐποχὴν τῆς φρίκης, ἣν ἡ Ἀντιβασιλεία διέσπειρεν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Τοιουτοτρόπως ὑπεγράφη τὸ Συνεχὲς πρῶτόκολλον τῶν κακοπραγμόνων πρακτικῶν τῆς τετρασυνέδρου Συνελεύσεως ταύτης! Καὶ μένει ἤδη καὶ τοῦτο στήλη παρανομίας ἀντιλέγουσα καὶ ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχιερατικῶν ὑπογραφῶν ἐναντίον εἰς τῆς Δ. Οἰκουμένης Συνόδου τὰ πρακτικὰ καὶ τὰς ταῦτα σφραγισάσας ὑπογραφὰς τῶν θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων. Αὐτὰ τὰ ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ βιαίως παραβαθέντα ἱερώτατα πρεσβεῖα τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου πάντες οἱ τρισόλβιοι τῆς Δ' Συνόδου Πατέρες οὐ μόνον διὰ κανόνος ἐθέσπισαν, ἀλλὰ καὶ ἰδίως διὰ τῶν ἁγίων αὐτῶν ὑπογραφῶν ἐπεκύρωσαν, καταδικάσαντες πᾶσαν ἀντιλογίαν, καὶ μετ' εὐαγῶν εὐφημιῶν διακηρύξαντες ἀναντίρρητον τῶν πρεσβεῖων τὸ κύρος. Ὁ μὲν τις ἐξ αὐτῶν ἔλεγεν «Ἡδέως ἔχω ὑπὸ τοῦτον τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι, ὅτι αὐτός με ἐτίμησε, καὶ αὐτός μ' ἐχειροτόνησεν». Ὁ δὲ ὅτι, «ἀχρεωστῷ τῷ θρόνῳ τούτῳ, ὑφ' οὗ καὶ γὰρ ἐχειροτονήθην, καὶ πάσης προστασίας ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν τετύχηκεν». Ἄλλος δέ τις ἄλλα τοιαῦτα. Καὶ ὁ μακάριος Νουνέχιος ὁ Λαοδικεῖας ὡς ἐξ ἀπάντων ἀντεβόησεν, «Ἡ δόξα τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δόξα ἡμῶν ἐστί. Τῆς γὰρ ἐντεῦθεν τιμῆς, καὶ ἡμεῖς μετέχομεν, ἐπεὶ καὶ τὰς μερίμνας ἡμῶν ἀναδέχεται». (Καὶ ποίας καὶ πόσας ἰδίως τῆς Ἑλλάδος ἀνεδέξατο μερίμνας, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἄλωσιν καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπανάστασιν!) κτλ. (α). Καὶ τὰ μὲν τῆς Συνελεύσεως τῶν συγκληθέντων καὶ προσκληθέντων Ἀρχιερέων (Μητροπολιτῶν, Ἀρχιεπισκόπων, Ἐπισκόπων) τοιαῦτα ἀπέβησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Ε.

Τὰ μετὰ τὴν διακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τὴν καθίδρυσιν τῆς διαρκοῦς Συνόδου.

§. α. Ἀφ' οὗ τοιούτῳ τρόπῳ ἐψηφίσθη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν θέλησιν τῆς Ἀντιβασιλικῆς ἐξουσίας, καὶ ἐπήχθη

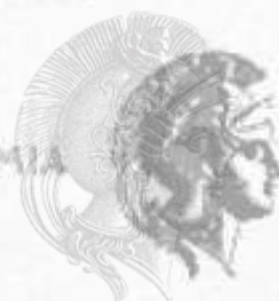
(α) Βλ. τῆς Δ. Συνόδου πρᾶξ. ις. προβλ. καὶ κανόν. κη.

φορᾷ τὴν ταινίαν τοῦ μεγίστου βασιλικοῦ τάγματος, δι' ἧς αὐτὸν ἐτίμησεν αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς (καθὼς καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ τὸν Κηρουλάριον διὰ τῶν βασιλικῶν ὑποδημάτων· ἐπειδὴ ταινίας τότε οὕτε εἶχον οὕτ' ἐγνώριζον ὅλως οἱ Αὐτοκράτορες, ὡς ἐξωτερικὰ σύμβολα τιμῆς)· καὶ διότι, τυχόν, ὀργισθεὶς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος διὰ τινος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν παρανομίαν τοῦ Βασιλέως ἐπέπληξεν αὐτὸν ποτε σφοδρότερον τοῦ δέοντος καὶ πρὸς τοὺς θείους κανόνας ἀναντιούμενα, καὶ παντάπασιν ἀνυπακοή καὶ εἰς αὐτόν, καὶ εἰς τὸ πρὸς τὸν Βασιλέα ὀφειλόμενον σέβας! Τοιοῦτό τι ποιοῦσι καὶ οἱ τὸν ἄπλαστον μὲν καὶ ἀπλοῦν, ζηλωτὴν δὲ ὁμῶς πρόμαχον τῆς Ἐκκλησίας Κηρουλάριον ἀναιδῶς συκοφαντοῦντες! Καὶ ποῖα βέβαια τεκμήρια παριστῶσι τοῦ ἐγκλήματος; ποίαν συνωμοτίαν ἐξεληλεγμένην παρασκευήν; ποίους μάρτυρας συγχρόνους; ποίας ἀναντιλέκτους γυνάκας; ποίους δὲ καὶ πόσους ἄλλους, ἢ ἄλλον καὶ ἓνα τινὰ τῶν ὁδοδόξων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας Πατριαρχῶν εἶδον κατὰ τὸ παραδειγμα τοῦ Πάπα, τυραννιῶντα καὶ φυτεύοντα κατὰ τῶν πολιτικῶν ἡγεμόνων ἀντίπαλον κοιμικὴν ἐξουσίαν; οὐδένα οὐδαμῶς οὐδαμῶς! (α). Τελευταῖον (ἵνα τ' ἄλλα παραλείπωμεν) κατακλείει τὴν Ἐκθεσιν ἡ Ἐπιτροπὴ, γνωμοδοτοῦσα καὶ περὶ τῶν μοναστηρίων ὅτι καὶ περὶ τούτων ὑπηγόρευσεν εἰς αὐτὴν ἡ συνείδησις» (σελ. 159)! Καὶ πρῶτον μὲν ὡς πρὸς τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων τοῦ κράτους εὐρίσκει πολὺν τὸν ἀριθμὸν τῶν Μοναχῶν! 600 μόνον ἡριθμήσαν

(α) Βλ. Ζαχαρ. Μαθᾶ Κατάλογ. ἱστορικ. τῶν Πατριαρχῶν κτλ. σελ. 100—109. ἐν Ναυπλῳ. 1837. καὶ τὸν παλαιὸν ἀνώνυμον Σχολιαστὴν τοῦ ἱστορικοῦ Δούκα (παρὰ Bulliard ἐσχόλ. εἰς Δούκαν σελ. 596 ἐκδ. Β. 1848 4)· ὅστις παπολάτρις ὢν ἐξ ἅπαντος (ὡς φαίνεται), κακίζει τὸν Κηρουλάριον καὶ τοὺς περὶ αὐτόν (τὸν Ἀντιοχείας Πέτρον, καὶ τὸν Βουλγαρίας Λέοντα), διότι, θέλοντες εἶναι ἀνέκκλητοι καὶ ἀκριτοι παρὰ τοῦ Ῥώμης! (ὡς εἰ μὴ ὑπῆρχον πρότερον!), ἐσπούδαζον ἀντιπεριστῆσαι εἰς ἑαυτοὺς τὸ κατὰ τῶν λοιπῶν πατριαρχικῶν θρόνων κράτος, καὶ εἶναι τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ πάντων ἐξάρχων! (πλὴν δηλαδὴ τῶν τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχῶν; Νόστιμος δὲ καὶ ὁ Ἀντιοχείας συμμαχῶν δῆθεν εἰς τὴν μοναρχίαν τοῦ Κηρουλαρίου καὶ συμπελεκῶν κατὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ αὐχένος τῆς τυραννίας τὸν ζυγόν!). Ἐκ τοιοῦτου διδασκάλου μαθόντες περισσεύουσιν ἐξωγκωμένα τὰ κατὰ τὸν Κηρουλάριον ἄλλοι τε τῶν νεωτέρων καὶ ὁ Γιββῶν (ὅστις καὶ πρῶτον τοῦτον ἱστορήσεν ἐπὶ νομασθέντα Οἰκουμένικόν!!)· ἐκ δὲ τοῦ Γιββῶνος καὶ ὁ ἐκδότης τῶν Ἀτάκτων (τόμ. α. προλεγ. σελ. ιγ), ἐκ δὲ τούτου πάλιν οἱ Ἐκθετοί.

λον ἰσοδουλείας). Κατασκευάζοντες δὲ καὶ τὴν εἰς δέκα διαίρε-
σιν ὅλων τῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπῶν, καὶ τὴν ἐκ τούτου παντοδαπῇ
τῶν ὁρίων σύγχυσιν δικαιολογοῦντες, πλάττουσιν ὅτι (παρὰ τοῦ Πα-
τριάρχου καὶ τῆς Συνόδου) καὶ «μία ἐπισκοπὴ διαιρεῖται
εἰς δύο»! Ἀλλὰ τοιαύτης παρανόμου καὶ (κατὰ τὸν ιβ' τῆς Δ. κα-
νόνα) ἀνιέρου διαίρέσεως ποῖον ἔχουσιν αὐθαίρετον καὶ ἀδι-
καιολόγητον καὶ μὴ πρὸς ἀναγκαίαν τῶν πιστῶν σωτηρίαν τολ-
μηθὲν παράδειγμα παραστήσαι πρὸς ἀπόδειξιν; οὐδὲ ἔν!

Σελ. 128. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσις τῶν Ἐπαρ-
χιῶν κτλ. — Πρὸς ἐντελεστέραν νομοποίησιν τῆς δεκατομίας
τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπισκοπῶν ἔπρεπεν ἵνα συκοφαντηθῇ καὶ ἡ πρόην τού-
των Πατριαρχικὴ διαίρεσις, ὡς αὐθαίρετος, ὡς ἄτακτος,
καὶ πλημμελής, καὶ πάντῃ δυσανάλογος! καὶ ἰδοὺ πέντε παρα-
δείγματα, τὰ τῆς Περσικῆς, τῆς Καλαμάτας, τῶν
Ἀκρόβων, τῆς Ἄρτας, τῶν Νήσων αὐτῶν! Οὕτως ἀνθρώ-
ποι χθιζοὶ τε καὶ πρῶιζοι λαβόντες τὸν διαβήτην μετροῦσιν ἀκριβῶς,
ὡς ἐπὶ χάρτου, τὴν ὑπ' αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας δι' αὐτοκρατορικῶν δια-
ταγμάτων ἀνέκαθεν γενομένην ὀρθότησιν τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν
θρόνον διατελουσῶν Ἐκκλησιῶν. Εἰ δέ τι καὶ ἀνθρωπικώτερον ἀνεμί-
χθη πολλάκις περὶ τὰς διαίρεσεις, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δικαιολογεῖται ὑπὸ
τῶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ συμβεβηκότων ἀλλαχού τε καὶ κατ' αὐτὴν
μάλιστα τὴν Ἑλλάδα περιστατικῶν. Ἐχθρῶν ἐπιδρομαί, παροικήσεις
δορικτητόρων, μεταναστάσεις τῶν ἐγχωρίων ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα χω-
ρία, ἄλλων ἀλλογενῶν ὀρθοδόξων φυλῶν (ὡς τῶν Ἀλβανῶν καὶ Βλάχ-
ων) ἀλλαχόθεν εἰς τόπους τινὰς τῆς Ἑλλάδος μετοικεσίαι, μυρίαι, ἐνὶ
λόγῳ, τοῦ ἀνθρωπίνου βίου περιπέτεια καὶ μεταβολαὶ συνέστειλαν, ἢ
ἐξέτειναν κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ τόπους ἐπαρχιῶν τινῶν διαίρεσεις.
Ἀλλὰ τοιαύτη παροριστικὴ καὶ τῶν ὅλων ἀνατρεπτικὴ διαίρεσις τῶν ἐπι-
σκοπῶν, οἷαν εἰς τὸ Κράτος τῆς Ἑλλάδος αὐταρέσκως εἰσῆγαγον, ποῦ
τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἠκούσθη πώποτε γενομένη; Ποίαν δὲ πάλιν
ἀναλογίαν ἔχει καὶ αὐτὴ θεωρουμένη καθ' ἑαυτήν; Κακίζουσιν οἱ ἄν-
δρες τὴν Σίφνον, ὅτι διώκει δέκα νήσους τοῦ Αἰγαίου, καὶ τὴν τῆς Ἄρ-
της δικαιοδοσίαν μέχρι τῆς Ναυπάκτου παρατείνουσιν. Ἀλλ' ἄρά γε
οὐκ ἠρυθρίασαν ἔπειτα διορίζοντες τὴν ὀκτωκαιδεκάνησον
τῶν Κυκλάδων, οὕτω πελάγιον καὶ ποντομέδουσιν καὶ γιγαντίαν, ὡς
πρὸς τὴν πεντάνησον τῆς Εὐβοίας ἐπισκοπὴν; καὶ πάλιν τὴν

ανατολῆς καὶ ἐπιφανείας, ὅθεν διεδόθη καὶ εἰς τὴν Δύσιν καὶ εἰς πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην· τὸ δὲ ὡς γνωριστικὸν τῆς ὀρθότητος τῶν δογμάτων, ὧν αἰέποτε καὶ πανταχοῦ διακρατεῖ (βλ. καὶ σελ. 59. σημ.). Ἐπρεπε λοιπὸν ἵνα προστεθῶσιν εἰς τὰς ἐν τῷ α, Ἀρθρῷ χαρακτηρικὰς ὀνομασίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ **μῖα καὶ ἁγία καὶ καθολικὴ** οὕτως, «**Ἡ ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος Ανατολικῆς Ὄρθόδοξος Ἐκκλησία, μέρος ἀποτελοῦσα τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας**» κτλ. Ἀδιάφορον, ἂν ἡ τὸ Καταστατικὸν ἐκδιδούσα ἀντιβασιλικὴ ἐξουσία ὑπῆρχεν ἄλλου δόγματος, καὶ ἄλλης Ἐκκλησίας· τὸ προκείμενον ὑπῆρχε περὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἣν αὐτοδεσπότης καὶ βιαίως διήρουν, καὶ αὐτοκέφαλον καὶ ἀνεξάρτητον καθιστῶντες ἄνδρες ἐτερόδοξοι διὰ τοῦτο μάλιστα ὤφειλον ἀποδοῦναι καὶ πλήρη ταύτης τὰ γνωρίσματα· ἀλλ' αὐτοὶ ἀποκόψαντες τὰς δύο μάλιστα ἐπωνυμίας, τὸ **μῖα** καὶ τὸ **καθολικὴ**, παρέχουσι καὶ διὰ τούτου κακοβουλίας ὑπόνοιαν (α). Ἀπεσιώπησαν τὸ **μῖα** ν, διότι, καθὼς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἡ παρ' αὐτῶν διακηρυττομένη Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία διέφερεν ἀπὸ τῆς ἐνότητος τῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν κανονικὴν θεσμοθεσίαν. Ἀπεσίγησαν καὶ τὸ **καθολικὴ**, καθότι τοῦτο προφανῶς ἀπένεμον, ὡς ἀδιαφιλονείκητον γέρας, εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν τοῦ σεβαστοῦ Βασιλέως, ἀφαιροῦντες ἀπὸ τῆς Ὄρθόδοξου, καὶ συντρίβοντες τὴν ἀκεραιότητα τῶν ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως διατεταγμένων γνωρισμάτων αὐτῆς (β). Τοιούτῳ τρόπῳ κατε-

(α) Ταύτην τὴν ἐν τῷ Καταστατικῷ ἀποκοπὴν τῶν γνωρισμάτων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐξήλαξε καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κωνσταντίνος ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ παρατηρήσεσι (βλ. ἐμπροσθ. Κεφ. ς. §. ς). Ὁ δὲ Μαύρερος ἠθέλε καὶ ἄλλων γνωρισμάτων ἀποκοπὰς πλατύνων ἐπὶ πλέον ἦν κατεσκευάζεν ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν (βλ. ὁπισθ. σελ. 470).

(β) Εἰ δὲ καὶ ἡ Συνέλευσις τῶν Ἀρχιερέων, γνωμοδοτοῦσα περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας, ὠνόμασεν (ἂν ἀληθεύῃ καὶ ὧδε τὸ Πρωτόκολλον) μόνον ὀρθόδοξον, ἀνατολικήν, ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. β. σελ. 467) ἔσφαλε καὶ κείνη πάντως ἐξ ἀγνοίας καὶ ἀπειρίας, μὴ διενθυμηθεῖσα ὅτι πραγματεύεται περὶ τούτου πρὸς ἐτερόδοξον ἐξουσίαν. Πλὴν ἀλλ' ἐν τούτοις σημειωτέον καὶ τὸ ἐφεξῆς. Εἰς τὸ β'. ἄρθρον τοῦ Σχεδίου τῆς Ἐπιτροπῆς διορίζονται συντόμως τὰ ἐπόμενα· «Κεφαλὴν ἢ ἀρχηγὸν τῆς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἢ πνευματικὸν ἢ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ ὁ λαοικίλισ-

κλαίει ὡς Ἡράκλειτος. «Ἄν τῷ ὄντι (λέγει) ὁ μὲν αὐτῶν ἐγέλα, ὁ δὲ ἔκλαιε» (διότι καὶ περὶ τούτου ἀμφιβάλλει πυρρῶνίζων ὁ κριτικός), «δὲ τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας, τοῦ ἀξιολογωτέρου μέλους τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» (σελ. 61). Εἰ δὲ τοιοῦτο «τὸ ἀξιολογώτατον μέλος», ποῖα λοιπὸν κρίνει τὰ κατώτερα, συμπεραίνει ἀναγνώστα! Ὡστε κατ' αὐτὸν ἡ Ἀνατολικὴ (τουτέστιν ἡ μία ἡ ἀγία καὶ ὁρθόδοξος) ἀπὸ τῆς σκηνώμα ἀθλιότητος (οἷαν ἔλεγον καὶ οἱ περὶ τὸν Κέσσον τὴν συναγωγὴν τῶν ἀρχαίων χριστιανῶν) καὶ ξένον οὐδὲν καθότι ὁδ' αὐτὸς ἀλλαχοῦ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων χριστιανοὺς ΟΛΟΥΣ εἶπε διεφθαρμένους (περὶ ὄρκου σελ. 59). Ἐν ᾧ δὲ ἡ Ἕλλην. Κυβέρνησις (ἐν τῇ ἐπιστολῇ) ὡμολόγει τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην πρῶτον ποιμενάρχην τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθοδόξων, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀντίτομος εἶχε προωμολογηκῶς (σελ. ζ) τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἀπρωτεύουσαν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἐν ταῖς ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις ταῖς συναποτελούσαις τὴν μίαν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν», κάθηται ἤδη σοβαρῶς αὐτὴν ἀνακρίνων, πόθεν ἔχει λαβοῦσα «τὴν μέριμναν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνχορεύειν ἐκκλησίας αὐτοκεφάλους», ἐξελέγχει δὲ ταύτην καὶ ὡς παραβάτην τοῦ β'. Κανόνος τῆς Β'. καὶ τοῦ η, τῆς Γ'. καὶ τοῦ κή. τῆς Δ. Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Καὶ περὶ τούτων μὲν πραγματεύεται καὶ τῇ ἰδίᾳ τοῦ Τόμου ἀναλύσει, ὡς ὀφόμεθα ἐκεῖ. Ἐνταῦθα δὲ ἐπιτείνων τὸν ἔλεγχον ἐξάγει (σελ. 68) ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς κατ' αὐτὸν πολυμαθείας καὶ μίαν τοῦ ἱεροῦ Θεοφυλάκτου, τοῦ Βουλγαρίας ἀρχιεπισκόπου, ἐπιστολὴν, τὴν κζ (πρὸς τὸν Χαλκηδόνος Μιχαήλ), ἐν ᾗ ὁ ἀνίδιμος Θεοφύλακτος μεμψιμοιρεῖ κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου παρὰ κανόνας συστήσαντος Σταυροπήγιον μοναστήριον ἐν τῇ τότε αὐτοκεφαλῇ ἀρχιεπισκοπῇ τῆς Βουλγαρίας. Ἴδου ταύτης τὰ κυριώτατα.

«Ἔως μὲν μόνα τὰ χρηματικὰ τῶν Ἐκκλησιῶν διηρπάζοντο» (ἐννοεῖ τὰς τότε δημοσίους φορολογίας, ὡς ἐξηγεῖται ἀλλαχοῦ ἐπιστ. κδ', λγ', μλ.), «ἠχθόμεθα μὲν, πλὴν ἀλλὰ τὸ ἄχθος ἡμῖν ἐτέρωθε (ἴσ. γρ. ἐτέρωθεν) ἐκρυφίζετο, ὁρῶσι τὰ πνευματικώτερα μὴ λυόμενα. — Νῦν δὲ καὶ τούτων ἡμῖν λυομένων, οἴχεται πᾶσα παράκλησις. Ὅταν γὰρ οἱ μὲν θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες οὐδὲν ἄλλο περὶ πλείονος ἐποίησαντο τοῦ τὰς ἐκάστων ἐνορίας ἀκαινοτομήτους

ἔρειν, τοὺς δὲ τῶν Ἐκκλησιῶν προέδρους πάντας
 ῥῶτα μὲν δεσμοῖς παραδίδοσθαι, εἴθ' ὕστερον πάση
 ἡχανῇ θύειν ἐξαναγκάζεσθαι» (Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Η. β).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. 7.

Τὰ περὶ τὴν καθίδρυσιν τῆς διαρκοῦς Συνόδου καὶ τὸν
 διορισμὸν τῶν Ἐπισκοπῶν.

§. α. Λαμπρὰν καὶ πνηγυρικὴν τῆς Συνόδου τὴν καθίδρυσιν ὁ
 Μαύρερος διαγράφει μετὰ στόμφου καὶ μεγαληγορίας, προστιθεὶς ὅτι
 καὶ μετὰ κρότου κανονίων ἐθριαμβοκροτήθη! (α). Καὶ ὅμως
 καὶ αὐτὸς ὁ τῶν κανονίων ἄψυχος κρότος καὶ πᾶσα λογικὴ δικαιοσύ-
 νης φωνὴ διακηρύττει ὅτι ἡ σύστασις καὶ ταύτης τῆς διαρ-
 κοῦς Συνόδου ἐγένετο παράνομος.

α) Διότι καθιδρύθη ὡς ὑπερτάτη καὶ ἀπόλυτος διοικητικὴ ἀρχή,
 εἰς Ἐκκλησίαν ὑποκειμένην ἔτι ὑπὸ τὸν κανονικὸν αὐτῆς κυριάρχην
 καὶ μήπω παρ' αὐτοῦ ψηφισθεῖσαν καὶ διακηρυχθεῖσαν αὐτοκέφαλον
 καὶ αὐτόνομον, κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς θεσμοὺς τῆς καθολικῆς
 καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ὁρθοδόξων.

β) Διότι ἐψηφίσθη καὶ καθιδρύθη ἔμμενος καὶ διαρκὴς πρόεδρος καὶ
 ποιμενάρχης, ἡ κεφαλὴ διοικήσεως Ἐκκλησιαστικῆς (οἷόν τις πα-
 τριάρχης, ἡ ἀρχιεπίσκοπος αὐτονόμου Ἐκκλησίας), ὑπὸ μόνης τῆς βα-
 σιλικῆς ἐξουσίας, μήτε κλήρου παρόντος καὶ συναινοῦντος εἰς τὴν
 προσωπικὴν κατάστασιν αὐτῆς μήτε προηγηθείσης κατὰ τοὺς κανόνας
 Ἐκκλησιαστικῆς ψήφου καὶ ἐκλογῆς. Πᾶσα δὲ ψῆφος γινομένη παρ'
 ἀρχόντων ἐπισκόπου, ἡ πρεσβυτέρου, ἡ διακόνου, ἄκυρος μένει κατὰ τὸν
 κανόνα τὸν λέγοντα, «Εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἀρχουσι χρησάμε-
 νος δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς ἐκκλησίας γένηται, καθαιρεῖσθω καὶ ἀφοριζέσθω,
 καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες κτλ. (β).

γ) Διότι στοιχεῖα τῆς συστάσεως καὶ κανόνας τῶν πράξεων αὐτῆς

(α) Maurer 2 Bd. p. 167. «Τῇ 5 Αὐγούστου (Ἰουλ. 25) ἀνεδείχθη ἡ πρώτη
 Σύνοδος, καὶ δύο ἡμέρας ὕστερον κατεστάθη μετὰ πάσης λαμπρότητος καὶ
 μετὰ κρότου πυροβόλων» (κανονίων) κτλ.

(β) Ζ. Συνόδ. καν. γ. καὶ Ἀποστολ. καν. λ. τῆς Α, δ. τῆς ἐν Λαοδικ. ιγ.
 Καρθαγ. νθ.

ραληρῇ. Ὁ δὲ ἐξαίφνης ἄλλο τι πάντῃ διάφορον συμπεραίνει, τὸ πνεῦμα τοῦ Πύθωνος (ἐκ τῆς θείας βίβλου τῶν Πράξεων τὴν φράσιν λαβὼν, Πράξ. ις). Ἄλλ' ἡ πνεῦμα Πύθωνος ἔχουσα ἐκείνη παιδίσκη παρακολουθοῦσα τοῖς Ἀποστόλοις ὀρθῶς καὶ ἀπ' εὐθείας ἐκήρυττε τὴν ἀλήθειαν κράζουσα, «Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας» (αὐτόθι). Αὐτὸς δὲ πᾶν τούναντίον, λοξὰ καὶ οὐκ ἐξ εὐθείας ἐμπνέον καὶ τοῦτο λέγει τὸ τοῦ Πύθωνος πνεῦμα, συγχέων αὐτὸ πρὸς τὸν Λοξίαν τὸν καὶ Πύθιον (Ἀπόλλωνα), καὶ δὴ καὶ τὴν Πυθῶ (τοὺς Δελφούς, ἐν οἷς ὁ Πύθιος ἐχρησιμοδῶται καὶ ἡ Πυθία) πρὸς τοὺς Φιλίππους τῆς Μακεδονίας (ἐνθα ἦν ἡ παιδίσκη)· καὶ καθόλου συμφύρων τὰς τῆς λέξεως σημασίας, καὶ συγκρούων τὴν θεόπνευστον τῶν Πράξεων βίβλον πρὸς τὴν μυθολογίαν τῶν ἐθνικῶν (α), Τοιαῦτα ἀντιφατικά, ληρώδη, μυσαρὰ συγχυκᾶ καὶ συνταράσσει ἡ κακομαθὴς καὶ φίλυβρις τῆς ἀναιδεΐας νόσος! Ἄλλα σιωπῶμεν· καὶ ταῦτα δ' ἄκοντες ἐγράψαμεν καὶ οἷον ἐν παρόδῳ πρὸς ἔλεγχον τῆς ἀμέτρως ἐξυβρισάσης στομάργου γλωσσαλγίας, ἥτις δωδεκάκις ἐν ὀλίγοις διαστήμασι τὴν αὐτὴν ἐπανάλαβεν ὕβριν κατὰ τῆς ἀγίας ἐκείνης ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου, μηδ' ἐκεῖνο γοῦν εὐλαβηθεῖς, ὅτι μετ' αὐτῆς συνεξυβρίζει ὡς τῶν αὐτῶν συμμετόχον κακιῶν καὶ πᾶσαν τὴν καθόλου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, τὴν τὸν ἱερὸν Τάμον ὁμοφώνως συνομολογήσασαν καὶ πισώσασαν.

§. μα. Οὕτω τοίνυν ἐν τοιούτοις ἐντροφήσας, παραβάλλει πρὸς τὴν ἀνωτέρω τῶν πρακτικῶν τῆς Συνόδου περικοπὴν τὰ αἰτηθέντα παρά τε τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ παρὰ τῆς Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, προστιθεῖς ἐκ τῶν ἐγγράφων ἀμφοτέρων περικοπὰς. Πρὶν ἢ δὲ παραθῇται ταῦτα, καταψέγει καὶ τούτων τὴν γλῶσσαν (τὴν φράσιν), ὡς ἀνάρμοστον εἰς τὴν Ἑλλάδα (καθότι ἀναφέρεται πρὸς τὸν Πατριάρχην καὶ τὴν Σύνοδον μετὰ τοῦ προσή-

(α) Πυθῶ, καὶ Πυθῶν (ὡς Γοργῶ, καὶ Γοργῶν), ἡ πόλις καὶ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν· καὶ Πύθων, ὁ ἐν αὐτῇ δράκων, ὃν ἀπέκτεινεν ὁ Πυθοκτόνος Ἀπόλλων, ὅθεν Πύθων καὶ αὐτὸς καὶ Πύθιος (παρὰ τὰ πύθω, καὶ πύθομαι, ὡς χρησιμοδοτῶν τοῖς πυθομένοις)· εἶτα δὲ Πύθων καὶ πᾶν δαιμόνιον μαντικόν, καὶ Πύθωνες τέλος, οἱ ἐγγαστρίμυθοι, ἢ καὶ ἐγγαστριμάντεις· «τοὺς ἐγγαστριμάντεις Εὐρυκλέας πάλαι, νυνὶ δὲ Πύθωνα; προσαγορευομένους» (Πλούταρχ. π. ἐκλειλ. χρηστηρ.). [Πρβλ. καὶ Φωτ. Ἀμφιλόχ. ΠΒ. σελ. 455. Σ. Ἐκδ.]

ροῦσα ἐδικαίου τὴν πράξιν, καὶ πολλαχοῦ συγκατηρήθη μετὰ τῆς παρελθούσης ἐξουσίας (α). Ἀλλ' ἡ Ἐπιτροπὴ παρέλιπε τὰς τοιαύτας μικρολογίας! Ἀφορῶσα δὲ μεγαλοφρόνως πρὸς τὴν ἔνωσιν οὐ μόνον ἡ ἱστορία. Αὐτίκα ἐν τῷ κατὰ Κέρκυραν πανσέπτῳ ναῷ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος ὁ Λατῖνος ἐπίσκοπος Κυερίνης εἰσῆλαυνε προπορευομένου σταυροῦ, καὶ ἐνεθρονίζετο εἰς τὸν Ἀρχιερατικὸν θρόνον, τοῦ ὀρθοδόξου Ἀρχιερέως ὑποχωροῦντος εἰς τὸν παρακείμενον. Καίτοι Βενέδικτος ΙΔ'. ὁ Πάπας (τῷ 1753) διαβρήδην ἀπέειπε μὴ συνεύχεσθαι τοὺς Λατίνους τοῖς ἑτεροδόξοις. Πλὴν τοῦτο τοῦ Κυερίνου τὸ παρανόμημα προθύμως ἡ Ῥώμη ἀπεδέχετο ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσιν, «εἴπως ἐκ τοῦ σκότους τοῦ σχίσματος εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς πίστεως προσίοιεν», ὡς τὰ πρὸς τὸν Κυερίνον παπικὰ γράμματα θεσπιωδοῦσι. (Βλ. Quirin. Enchir. Graec. pag. 18). Ὁ δὲ ἀρμενοκατόλικος Ἰωάν. Δεσέρπος τῇ παπικῇ φιλαρχίᾳ ἐπήνρα φέρων συνωδᾷ τῷ Τουρνεφόρτῳ παριστορεῖ, ὅτι δῆθεν ἐν τῷ Δυτικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου ἐπὶ δύο θυσιαστηρίων ἐλειτούργουν συγχρόνως ὁ τε Δυτικὸς καὶ Ὁρθόδοξος ἐπίσκοπος, καὶ ἵνα συγχωρῶσιν, ὁ Δυτικὸς ἐποίει τινὰς παύλας, ἅτε μακροτέρας τῆς ὀρθοδόξου ἀκολουθίας οὔσης (Βλ. Dissertazione polemico—critica sopra due dubbj di coscienza etc. dal March. Giov. de Serpos pag. 83. Venezia, 1783). Ἀλλὰ παρὰ τὸν Δυτικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου, ὅπου τῷ 1633 βίᾳ τὸ λείψανον αὐτοῦ μετεκόμισαν, αὐτοὶ οἱ Λατῖνοι ὠκοδόμησαν καὶ χάριν τῶν Ὁρθοδόξων ναῖσκον, καὶ εἰς τοῦτον αὐτοὶ συνήρχοντο. Καὶ τὰς ἄλλας δὲ βιαίας καὶ οὐχὶ ἐκ φιλαδελφίας γενομένας συνεπιμιξίας ἀποστυγοῦντες ἐκθύμως ἀπετρίδοντο οἱ Ὁρθόδοξοι, ὁπότ' ἐνεχώρει καὶ καιρὸς ἦν (Βλ. Mustoxidi Delle cose corciresi T. 1. p. 410. Corfu, 1848). Σημ. Ἐκδ.

(α) Ὁ Τουρνεφόρτος (Voyage de Levant T. I. p. 141) ἱστόρησεν, ὅτι κατὰ τὴν Χίον ἐλειτούργουν οἱ Λατῖνοι εἰς τινὰς ὀρθοδόξους ἐκκλησίας· καὶ ἄλλοι δὲ τινες τῶν Δυτικῶν τὸ συλλείτουργον τοῦτο περισαλπίζουσι, καὶ μάλιστα ὁ θερμουργὸς Ἀλλάτιος, ὅστις ὁμολογεῖ τιμίως ὅτι εἶδε καὶ αὐτοφεί τὸν δυτικὸν ἐπίσκοπον Μάρκον Ἰουστινιάνον (τῷ 1603) λειτουργήσαντα εἰς τὴν Νέαν Μονὴν λατινιστί, παρόντος ὅλου τοῦ Γραικοῦ κλήρου. (Allat. De ecclēs. occid. atque orient. perpet. consens. p. 979, 1059). Πιστεύομεν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀλλατίου (ἐπειδὴ καὶ θέλει, καὶ τοι πάντοτε διαστρέφων τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους ἄσπονδον αὐτοῦ μῖσος), οὐ λέγει ὅμως ὁ σοφὸς τοῦ Βατικάνου θεράπων καὶ διὰ πόσων εὐχῶν καθήγγισαν ἐγκαινιάσαντες ὕστερον οἱ Νεαμονῖται τὴν ἁγίαν τράπεζαν (ἐν τῷ ὄντι ἐλειτούργησεν ἐπ' αὐτῆς ὁ Λατῖνος). Τόσην ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀμιξίαν διετήρησαν οἱ ἐγχώριοι πρὸς τοὺς δορικτήτορας τῆς νήσου Δυτικούς, ὥστε κατὰ τὸ 1664, ἐπὶ τοῦ μητροπολίτου τῆς Χίου Ἰγνατίου τοῦ Νεοχώρου, δυνάμει τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας ἡλευθέρωσαν ὅλας τὰς ὀρθοδόξους ἐκκλησίας, ὅσας κατεκράτουν βιαίως λαβόντες παρ' αὐτῶν οἱ Λατῖνοι, καὶ συνήλασαν οἱ αὐτόχθονες τοὺς ἐπήλυδας ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ὀρθοῦ καὶ δικαίου. (Βλ. Ricaut Hist. del' Eglise Grecque etc. pag. 339. Amsterdam. 1710. Α. Βλαστοῦ Χιακὰ Τόμ. Β, σελ. 97—108). Σημ. Ἐκδ.

ομιλεί και αὐτοφύες τὸ ὄνομα τῆς τε μητροπόλεως καὶ τοῦ μητρο-
πολίτου, διότι (λέγει) οὐδεμία Σύνοδος Οἰκουμενική διέταξε τοῦτο
ἰκανόνος. Καὶ τοῦτο μὲν αὐτοῦ τὸ φρόνημα διεξοδικώτερον διασαλ-
πίσει καὶ διασαφήσει ἐν τοῖς ἐξῆς, ὅπου ἡμεῖς ἐξετάσομεν ὅσα λέγει· ἤδη
ἐμὸν ἐνθυμίζομεν αὐτὸν μέρος ὧν εἶπεν ἐκεῖ «ὅτι τὸ Μ η τ ρ ο π ο
ι τ ι κ ὸ ν (ὡς εἶπε) σύστημα» ὑπῆρχε κατὰ τὰ μέσα τοῦ Β' αἰῶνος
τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν (σελ. 177, 187), ἧς αὐτοκεφάλους μη-
τροπολίτας ἀριθμεῖ πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων
καλάμποντας καὶ Συνόδων προεδρεύοντας (τῶν ὑπ' αὐ-
τοὺς ἐπισκόπων). Καὶ κανόνα δὲ προσφέρομεν αὐτῷ, καὶ
τοῦτον (ἂν αὐτὸς μὴ θέλῃ) ἀποστολικὸν καὶ ὑπὸ τῶν Οἰκου-
μενικῶν Συνόδων κεκυρωμένον, τὸν ΑΔ', ὅστις τὰ δίκαια τῶν μητρο-
πολιτῶν θεσπίζει, λέγων ἐπὶ λέξεως «τοὺς ἐπισκόπους παντὸς
ἔθνους ἔχειν τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι τοῦτον κε-
φαλὴν» κτλ. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

«Ἄν» (ἐπειδὴ καὶ Σύνοδοι οἰκουμενικαὶ ὑπέταξαν καὶ αὐτοὺς τοὺς
μητροπολίτας εἰς τοὺς Πατριάρχας) ἂν (λέγει) τὰ συνιστῶντα τότε
τὴν μίαν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν ἔθνη ἦσαν αὐτεξούσια
καὶ αὐτόνομα ἐπὶ τῆς συγκροτήσεως τῆς Α, τῆς Β, καὶ Δ' Οἰ-
κουμενικῆς Συνόδου, ἤθελον ὑποτάξει αἱ Σύνοδοι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ
ἐνὸς ὑπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἄλλου; Καὶ ποῖον αὐθύπαρκτον ἔθνος
κατεδέχετο τὸ ὑποτάσσεσθαι τὴν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν ὑπὸ Ἐκκλησίαν
ἑτέρου ἔθνους;» Καὶ ταῦτα παράδοξα· α) Μίαν ὁμολογεῖ
τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν, καὶ πάλιν ὑποτίθουσιν ὅτι τὰ συνιστῶν-
τα αὐτὴν ἔθνη ἠδύναντο εἶναι αὐτεξούσια καὶ αὐτό-
νομα, καὶ τοῦτο αὐτὸ, κράτη πολλὰ αὐτοκρατῆ καὶ αὐθύπαρκτα
(διὸ καὶ ἀνυπότακτα), ὑπὸ μίαν ἐπικράτειαν ἐνὸς ἔθνους
παγκρατοὺς ὑποτελοῦντα! Ἀλλὰ τοιοῦτον πολιτικὸν ἱπποκένταυρον
ἢ τραγέλαφον ἢ καὶ ἐκατόγχειρα Βριάρεων οὐδ' ἐκεῖνος ἀνέπλασεν ὁ
χαρίεις συγγραφεὺς τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας. Καὶ τῶν μὲν
παλαιῶν Ἐφεσίων ἢ εἰδωλομανία ἐπλαττε τὴν μεγάλην αὐτῶν
Ἄρτεμιν πλήρη μαστῶν ἀπὸ τοῦ τραχήλου δι' ὅλης τῆς προτομῆς,
πάντροφον τὴν θεὰν παριστῶσα συμβολικῶς· ἡ δὲ μεγαλοφυῆς
εἰδωλοπλαστία τοῦ καθ' ἡμᾶς συζητητοῦ τῆς ἀληθείας ἐθνογράφου
ἐχαλκούργησεν ὑποθετικῶς ὅλον τὸ σῶμα τῆς ἀπεράντου Ῥωμαϊκῆς
μοναρχίας οὐχὶ πολλὰ τινα μέλη καὶ ὁμοειδῆ φέρον κατὰ τόπους

ἐξωτερικὴν διὰ τῶν θείων θεσμῶν οἰκονομίαν καὶ διοίκησιν, καὶ τὴν ἐν ἀρετῇ ζωὴν, καθ' ἣν «καὶ τὰ σώματα ἡμῶν μέλη Χριστοῦ εἰσὶν» (α). Ὁρατὴν δὲ κεφαλὴν οὐδεμίαν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, οὔτε ἱερατικὴν (ὡς ἡ Λατινὴς), οὔτε κοσμικὴν (ὡς εἴ τις ἄλλη ὅποιαδήποτε)· ἀλλ' αὐτάρκης ἐστὶ πάντοτε καὶ πανταχοῦ πρὸς Κυβέρνησιν αὐτῆς ἡ ἐν αὐτῇ ἀκατάλυτος τοῦ τελείου καὶ ἀμερίστου Χριστοῦ μοναρχία. Δι' αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων καὶ εἰς αἰῶνας ἅπαντας καὶ πνευματικῶς καὶ ὁρατῶς ἡ Ἐκκλησία διοικεῖται διαπρέπουσα καὶ σωζομένη ἐν διαφόροις ἔθνεσι, καὶ ἐν διωγμοῖς, καὶ ὑπὸ ζυγὸν δουλείας ἀλλοφύλων, καὶ ὅπου κηρύττει τὸ βασιλεῖον σκῆπτρον καὶ διάδημα κατὰ κορυφὴν ἐπισκιάζων ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ! Αὐτὸς δὲ ὁ πιστὸς ἐν Χριστῷ βασιλεὺς, μέσος τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἱστάμενος, προστάτης ἐστὶ τῆς Ἐκκλησίας θεόσδοτος καὶ (καθὼς ἐκαυχῶντο καλούμενοι οἱ αἰετῶν αὐτοκράτορες) ἐπιστημονάρχης, πρῶτος δηλαδὴ τῆς θεοκοσμήτου διατάξεως αὐτῆς ἐπιστάτης καὶ ὑπερασπιστής, προηγούμενος καὶ προεξάρχων τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηκόων περὶ τὴν ἐπιστήμην (disciplinam), τὴν εὐταξίαν δηλονότι καὶ διατήρησιν τῶν θείων αὐτῆς δικαιωμάτων καὶ διδαγμάτων, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον στηριζόμενος εἰς τὸ βασιλεῖον Κράτος, ὅσῳ μᾶλλον ἀκεραίους καὶ ἰσχυροὺς διασώζει τοὺς συγκρατοῦντας τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας θεοκράντους θεσμούς. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὸ τοῦ Σχεδίου προκείμενον ἄρθρον οὔτε εὐσεβῶς καὶ ὀρθοδόξως, οὔτε νομίμως καὶ ὁσίως διαιρεῖ εἰς δύο μέρη τὴν ἐν Ἑλλάδι ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν (ὑποτάσσον τὸ μὲν ἐσωτερικόν, ἥτοι δογματικὸν καὶ πνευματικὸν αὐτῆς μέρος, εἰς τὸν Χριστόν, τὸ δὲ ἐξωτερικόν, ἥτοι τὸ περὶ τὴν κανονικὴν διάταξιν διοικητικόν, εἰς τὸν κατὰ καιροὺς βασιλέα). Τοιούτῳ τρόπῳ εἰσάγει δύο ἀρχάς ἢ κεφαλὰς εἰς τὸ πνευματικὸν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, μίαν τὸν Χριστόν καὶ ἄλλην τὸν ἐκάστοτε βασιλεύοντα. Ἡ δὲ τοιαύτη ἀνοσία διαίρεσις διαχωρίζει μὲν τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν καθ' ἑαυτήν, ἀποκόπτει δὲ ταύτην καὶ ἀπὸ τῶν λοιπῶν (Καί τοι καὶ ἄλλως βαθύτερον θεωρουμένη καθυποτάττει καὶ αὐτὸ τὸ δογματικὸν ἢ ἐσωτερικόν, οὗ τινος λέγει κεφαλὴν τὸν Χριστόν, εἰς τὸ διοικητικόν, οὗ τινος ἀρχηγὸν εἰσάγει τὸν βασιλέα, ὡς βλέπομεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Ὁρίζει δὲ ῥητῶς καὶ

(α) Α. Κορινθ. γ. 15.

ἀντὶ δύο τινῶν φυσικῶν (οἷον ἑκατόγχειρον ἢ καὶ ἑκατόμπουν), οὐδ' ἀπὸ τμημάτων ἑτεροειδῶν τινῶν γενῶν εἰς ἓν συνηρμοσμένων συνεστηκός, ὡς «πρόσθε λέων, ὀπισθεν δὲ δράκων, μέση δὲ χίμαιρα», ἀλλ' ὅλον συγκείμενον ἐξ ἄλλων σωμάτων ὀλοκλήρων καὶ ὀλομελῶν, τῶν ὧν λέγει αὐθυπάρχτων καὶ αὐτονόμων ἔθνων. β) Τοιαύτην δ' ἐπινοήσας ὑπόθεσιν ὅλως ψευδῇ καὶ ἀνύπαρκτον καὶ μηδ' ὑπάρξαι δυνατόν, μεταβαίνει παραβόλως ὡς ἂν εἰς θέσιν τινὰ καὶ ταύτην ἐπίσης ψευδῇ, συμπεραίνων ἀτόπως ὅτι δῆθεν οὐκ ἂν ἠδύναντο αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ὑποτάξαι τὴν ἐνός τινος τῶν αὐθυπάρχτων τούτων ἔθνων ὑπὸ τὴν ἄλλου τινὸς τούτων ἐκκλησίαν. Καὶ αἰτίαν ἐπιφέρει πρὸς δεῖξιν τοῦ συμπεράσματος ἄτοπον καὶ ταύτην καὶ ψευδῇ· ὅτι δῆθεν οὐκ ἂν κατεδέξατο οὐδὲν τούτων τῶν ἔθνων τὴν τοιαύτην ὑποταγὴν! Ἀλλ' ὥφειλε πρῶτον ἀποδείξαι τὴν ἐπὶ τῶν χριστιανῶν Αὐτοκρατόρων (ἐφ' ὧν συνεκροτήθησαν αἱ εἰρημέναι Σύνοδοι) μοναρχίαν τῶν Ῥωμαίων συνεστῶσαν ἐξ αὐτονόμων ἔθνων, καὶ αὐτὰ παραστῆσαι πάντα τὰ ἔθνη ἰδίας ἑκαστον τότε καὶ αὐτοκεφάλους ἔχοντα ἐκκλησίας, καὶ οὕτως ἐπαγαγεῖν ὅσα περί τε τῆς δυνάμεως τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων φαντάσματα ἐπλαστούργησε καὶ περὶ τῆς φιλοτίμου καὶ καθολικῆς ἀκαταδεξίας τῶν ἔθνων· καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ ἐξ ἀδυνάτων ὑποθετικῆς καὶ ἀσυλλόγιστος συλλογισμός. Ἔστι δὲ οὗτος οἷον σκιαγραφία τοῦ κατὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν ἐν αὐταῖς προεδρευόντων φρονημάτων αὐτοῦ (ὁ καὶ διαρρήδην καὶ πολλάκις διασαφήσει ἐν τοῖς ἐξῆς), ὅτι δῆθεν ἐν ταῖς Σύνοδοις οἱ προεξάρχοντες ἐπίσκοποι φιλοδοξίας ἕνεκα καὶ φιλοκερδείας ὑπέταττον τὰς αὐτοκεφάλους εἰς ἄλλας μείζονας ἐπισκοπὰς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας διὰ τῆς δυνάμεως καὶ κελεύσεως τῶν Αὐτοκρατόρων· καὶ ταῦτα μὲν ὀφόμεθα ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Ἐκεῖνο δὲ μόνον ἐνταῦθα σημειοῦμεν, ὅτι αἱ Οἰκουμενικαὶ θεοσύλλεκτοι Σύνοδοι πρὸς ἓν καὶ μόνον ἀφορῶσαι, τὴν ἐν Ὁρθόδοξῳ πίστει καὶ πνευματικῇ οἰκονομίᾳ καὶ εὐταξίᾳ συνεκτικὴν ἐνότητα τοῦ ἐνὸς σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς ἁγίας αὐτοῦ Ἐκκλησίας, καὶ τὰς ἐκ τῶν αἵρετικῶν σχισμάτων παντοίας ἀποκρούουσαι βλάβας καὶ ἐπιβουλάς· οὐ μόνον ὑποτελῶν τινῶν κατὰ τόπους, ἀλλὰ καὶ αὐτονόμων ἔθνων Ἐκκλησίας ὑπέταττον εἰς ἑτέρας ὑψηλοτέρας καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ὠφελιμωτέρας, ὡς τὰς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς τόποις καὶ εἴ τινας ἄλλας ἐκτὸς τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας

τῆς, οὐκ ἔμεινεν, ἵνα διευθύνη καὶ τὰς συνδιαλέξεις (ἐφ' ᾧ καὶ συνέστη, ἀλλ' εὐθέως ἀνεχώρησεν, ἀνετον τὴν ἐλευθερίαν περιποιῶσα εἰς τὰς γνώμας τῶν συνελθόντων! Ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ Μυρέρου κάλαμος οὐκ ὤκλασεν ἱστορῶν τοιαύτην σκηνογραφίαν θεατρικὴν (ἥς τινος αὐτὸς ὑπῆρξε καὶ δραματοποιός), πᾶς τις ὁμῶς βλέπει τὸ γελοῖον καὶ ἀλλόκοτον τοῦ τοιούτου ἐπιτροπικοῦ δράματος· παρατηρεῖ δὲ συγχρόνως καὶ ἐς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς αὐτὴν τὴν ἑπιτροπὴν προπαρασκευάζουσιν λαθραίως τοὺς ἐπισκόπους ἐκείνους, οἵτινες μετὰ τὴν φανεράν αὐτῆς ἐκ τῆς Συνελεύσεως ἀναχωρητὴν ἐμελλον διευθύνειν ἀντ' αὐτῆς τὰς τῶν συνελθόντων συνδιαλέξεις, ὁδηγοῦντες ἅπαντας τοὺς ἐπισκόπους εἰς τὸν λιμένα τοῦ θελήματος τῆς Κυβερνήσεως! Ὅποια δὲ τερατεύεται καὶ περὶ τὴν διάρκειαν τῆς σκέψεως τῶν συνελθόντων! Ὡς ἂν Μέτωνος ἐνιαυτούς, ἢ μυριαετέας Χαλδαίων σάβρους διαγράφει τὰς ὥρας, καθ' ἃς ἐσκέπτοντο ἐκεῖνοι οἱ Ἀρχιερεῖς, συγκλειθέντες εἰς δωμάτιον τῆς Γραμματείας, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἀπαιτηθέντες οὐχὶ μετὰ τινος ἡμέρας, ἀλλ' αὐθιμὲρόν καὶ ἐν τῷ ὀλίγῳ ὥρῳ, ὡς ἂν τινες ὀρεϊλέται, χρεωκοπίας ὑποπτοὶ καὶ φυγόδικοι, ἢ ὥσανεὶ παρῆσαν ἐπὶ θύραις ἀλλόφυλοι πολέμιοι! Εἰς δὲ πάλιν τὴν ὀκτάωρον ταύτην διάρκειαν, οὐδὲ μία γοῦν (ὡς λέγει) φωνὴ ἠκούσθη πρὸς τὸ προκείμενον ἀντιλέγουσα! Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω πάντες ἐν μιᾷ φωνῇ καὶ ἐν ἐνὶ στόματι συμφωνοῦντες, πάλιν ὁμῶς ἐχρόνιζον εἰς τὴν σκέψιν ἐπὶ πολλὰς ὥρας, οἷον συγχορδίζοντες καὶ συναρμολογοῦντες τὴν τοιαύτην παναρμόνιον συμφωνίαν. Καὶ περὶ ταύτης μὲν ἐφεξῆς. Ὁ δὲ Μάυρερος εὐρηκεν αὐτὴν καὶ ἀϊδίου μνήμης ἀξίαν! Ἀλλ' ὑπάρχουσιν, ὦ Μάυρερε, κατὰ δυστυχίαν καὶ μνημαὶ πραγμάτων καὶ προσώπων ἀποτρόπαιοι καὶ στυγηταί. καὶ πολὺ φρικτότεραι καὶ κρυερώτεραι λήθης αἰωνίου! καὶ πράξεις ἀλαττόρων ἄληστοι πολλάκις εἰς τὸ διηνεκές μνημονεύονται διὰ τὸ μέγεθος τῆς παρανομίας! Μίαν τούτων ἀρίθμει καὶ τὴν περὶ τοῦ προβλήματος ὀριστικῶς ψηφίσασαν ἐκείνην συνέλευσιν, ἢ Σύνοδον, ὡς παράνομον Συνέδριον· καὶ ἰδοὺ οἱ λόγοι σαφεῖς καὶ ἐναργεῖς.

§. γ. Ἡ Συνέλευσις ὑπῆρξε παράνομος· Α) Διότι ἡ ταύτην ὡς ὄργανον τῶν βουλῶν αὐτῆς ἀθροίσασα ἐτερόδοξος πολιτικὴ εἴδουςία, εἰσέηλασεν ἐπεμβᾶσα παρανόμως εἰς τὴν πνευματικὴν διοίκησιν ἄλλης Ἐκκλησίας,

αποσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν» (Α. Τιμ. α, 19. πρὸλ. καὶ 5), καὶ «ἔχοντες (τουτέστι τηροῦντες) τὸ μυστήριον τῆς πίστεως καθαρὰ συνειδήσει» (αὐτ. γ. 9). Ὁ δ' αὐτὸς Ἀπόστολος (Ἐβρ. 22) εἶπε καὶ πονηρὰν συνείδησιν (τὴν φέρουσαν τὰς κακίδαις καὶ τὰ στίγματα τῆς κακίας). Εἶπεν ἔτι (Α. Τιμ. δ, 2) καὶ κεκαυτηριασμένους τὴν ἰδίαν συνείδησιν» τοὺς ἀνομήτους καὶ ἀκαταστάτους καὶ ἀκαταστάτους καὶ ἀκαταστάτους καὶ ἀκαταστάτους ἀναληγῆσαν, καὶ πάλιν περὶ ἄλλων «Μεμείανται καὶ ὁμοθυμαδὸν καὶ ἡ συνείδησις» (Α. Τίτ. α, 15. πρὸλ. καὶ Ἐβρ. 10, 15). Ὅταν οὖν θρησκεία καὶ συνείδησις τεθῶσι ταυτοσήμενα, πρῶτον μὲν ἡ θρησκεία (τῶν γε τριούτων) ἔσται ὡσαύτως πονηρὰ καὶ κεκαυτηριασμένη καὶ μεμιασμένη (ὡς καὶ ἡ συνείδησις)· μᾶλλον δέ, καθαρὰ ἀπιστία (οἷα καὶ ἡ τῶν ναυαγησάντων περὶ τὴν πίστιν, ἐπειδὴ ἀπώσαντο τὴν συνείδησιν). Ἐπειτα καὶ καθόλου θεωρουμένη ἡ λεγομένη ταυτότης τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς πίστεως ἀποδείκνυται δόγμα πονηρὸν καὶ δυσσεβείας ἔκγονον, ὡς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐλέγξει. Πίστις γάρ ἐστι (συντόμως εἰπεῖν) ἡ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἀδίστακτος πληροφορία καὶ βεβαία συγκατάθεσις περὶ τῶν ἐκ τῆς θείας ἀποκαλύψεως ὑπερφυῶν καὶ θείων ἀληθειῶν τῶν ἐν ταῖς θεοπνεύστοις, ἐν αἷς μυούμεθα, Γραφαῖς περιεχομένων, ὅσας οὐχ αἶμα καὶ σὰρξ, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἡμῖν ἀπεκάλυψε τοῖς ἀνθρώποις, τὸ λαλήσαν διὰ τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων· αὕτη τοίνυν ἡ θεία πίστις ἡ ἀγιωτάτη καὶ τοῖς ἁγίοις παραδοθεῖσα (Ἰουδ. ἐπισ. 5, 3), δι' ἧς δικαιοῦμεθα, ἐν ἧ καὶ ἀφορώμεν εἰς αὐτὸν τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν Ἰησοῦν τὸν καὶ σωτῆρα ἡμῶν, αὕτη τοίνυν ἡ πίστις ἡ αὕτη ἐστὶ καὶ ἡ ἐν ἡμῖν φυσικὴ συνείδησις; Καὶ ὅσα λοιπὸν αὕτη ἡ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας πεπερασμένη κριτικὴ δύναμις συλλογιζομένη κατὰ μόνον τὸν ἐν ἡμῖν γνωστικὸν καὶ μυρίαὶς ἀπάταις ὑποκείμενον λόγον ἀποφαίνεται κατὰ καιροῦς καὶ ποικίλους δοξαστὰς ὡς κλητὴ καὶ κυρία περὶ τὸ θρησκεῦεν, ταῦτα ἡμῖν ἔσονται πίστις θρησκευτικὴ καὶ στάθμη καὶ κανὼν τῶν περὶ Θεοῦ καὶ θείων πραγμάτων εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων ἐννοιῶν; Ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν ἐστὶν ἕτερον, εἰ μὴ αὕτη ἡ κατευθὺ πρὸς ἀπιστίαν φέρουσα καταιβάτις ὁδός. Ταύτην τὴν ἀνοδίαν τῆς κενῆς ἀπάτης ἐπορεύθησαν ἄλλοι τε τῶν μηδεμίαν εὐσεβείας μόρφωσιν ἐχόντων σοφιστῶν, καὶ οἱ λεγόμενοι

στολικῶν καὶ Συνοδικῶν κανόνων (α). Πάντα ταῦτα κατηργήθησαν. Καινὰς δὲ καὶ κατὰ τοῦτο διαταγὰς ἐνεόχμωσεν ἡ ἐπιτροπή, καθ' ἃς συνετέθη καὶ τὸ περὶ τῶν ἐπισκοπῶν διάταγμα (βλ. Τμημ. Β. Κεφ. γ. §. α). Ἀνεξαρτησία, ἰσότης, δημοτικότης (οὕτως εἰπεῖν) ἐπισκοπική! Οὕτως καὶ τὸ σῶμα τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἀποβαίνει εὐδιαίρετον, ὡς διαμεμελισμένον καὶ ἀσυνάρτητον, καὶ τῶν ἐπισκόπων ἕκαστος ἐλευθερώτερον ἐνδίδει πρὸς πᾶσαν καινοτομίαν! Σημειῶσαι δὲ ὅτι ἐν τῷ Καταστατικῷ παρεσιωπήθη (χάριν ἴσως οἰκονομίας ἄχρι καιροῦ) ἡ τοιαύτη τῶν ἐπισκόπων ἰσότης· ῥητῶς δὲ καὶ κατὰ λέξιν εἰσάγονται καὶ Μητροπολίται καὶ Ἀρχιεπίσκοποι πρὸς ἐκλογὴν εἰς σύστασιν τῆς Συνόδου (ἄρθρ. 4. πρὸβλ. καὶ ἄρθρ. 16). Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πάντας τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ἑλλάδος ἐξισῶσαν ὕστερον διάταγμα (τὸ περὶ τῶν ἐπισκοπῶν), διετήρησεν ὁμως τὴν ἐπωνυμίαν εἰς τοὺς εὐρεθέντας Μητροπολίτας (χάριν μόνον τιμῆς προσωπικῆς ἐν ὅσῳ ζῶσι)· καὶ ἤδη ἔχομεν Μητροπολίτας ἐπισκοπῶν (οἷον ὁ μ. η. τ. ρ. ο. λ. ἱ. τ. η. ς. τῆς ἐπισκοπῆς δεῖν α). Οὕτω πάντοτε καὶ πανταχοῦ «ψεύδεται ἡ ἀδικία ἐαυτῇ». (βλ. καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Κεφ. ς. §. ια).

Ἄρθρ. 66. Διωρίσθησαν καὶ οἱ τίτλοι! Μηδεὶς ἐπονομάσῃ πλέον τὸν ἐπίσκοπον θεοφιλέστατον, ἢ πανιερώτατον (τοῦτο μάλιστα συγγενεύει πῶς καὶ πρὸς τὸ λίαν ἀπεχθές παναγιώτατος!), ἀρκεῖ δὲ μόνον καὶ μόνον τὸ σεβασμιώτατοι (διότι παρομοίως τιτλοφοροῦνται καὶ οἱ πρωτοσύγκελλοι καὶ ἱερομόναχοι, καὶ οὕτως ἐξισοῦται καὶ πρὸς αὐτοὺς καὶ ὁ ἐπισκοπικὸς βαθμὸς!). οἱ δὲ πρεσβύτεροι καλεῖσθωσαν ὡς καὶ πρόην, αἰδεσιμώτατοι (διότι καὶ τοῦτο πῶς ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ σεβασμιώτατος!). ἀλλ' οἱ διάκονοι, καινοπρεπέστερον, κοσμιώτατοι (ἐπ' ἀγαθαῖς ἐλπίσιν! ἴσως γένωνταί ποτε καὶ οὗτοι πάντες κοσμικοὶ καταργηθέντος τοῦ μοναχικοῦ τάγματος!). Παράδοξος φιλοτιμία καινοτομίας καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μικρὰ καὶ ἄλλως ἀδιάφορα ἔθιμα τῆς ἐκκλησίας, ἵνα καὶ ἐν τοῦτοις ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀποβῇ πρὸς τὸν ἄλλον κληρὸν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἄσχετος καὶ ἀνόμιος (β).

(α) Ἀποστολ. Καν. κζ. λγ. Α. Συνοδ. καν. δ καὶ ε. Δ. Συν. καν. ιθ. τῆς ἐν Ἀντιοχ. β καὶ κ. τῆς ἐν Σαρδικ. καν. ς. κτλ.

(β) Οἱ παλαιοὶ ἐπωνόμαζον τιμητικῶς τὸν ἐπίσκοπον οὐ μόνον θεοφιλέστατον, καὶ ἀγιώτατον, ἱερώτατον κτλ. ἀλλὰ καὶ τιμιώτατον (διὰ τὴν ἀδιά-

Βαλλόμενοι, βάλλοντες, ἀτειρέες ἦσαν μαχηταί,
Εἰρήνην βοόωντες, ἐφ' αἵματι κυδιόωντες» (α).

§. θ. Καὶ ἄλλως δὲ συνταράσσοντας τὸ κοινὸν παρέστησεν ὁ συγγραφεὺς τοὺς ἀρχιερεῖς (ἀδιακρίτως ἅπαντας καὶ κανονικοὺς καὶ μὴ κανονικοὺς)· διότι, λέγων περὶ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων (ἃ κατέστησεν ὁ Κυβερνήτης, ἵνα καταστείλῃ τοὺς, οὗς εἶπεν ἄνωτέρω, περὶ τὰς δίκας ἄρπαγμῶν τῶν ἀρχιερέων, καταλιπὼν εἰς αὐτοὺς μόνας τὰς γαμικάς, καθὼς προείπομεν ἄνωτέρω), ἐπιφέρει· «Ἀλλὰ ταῦτα οὐκ ἤρεσκον τοὺς πλείστους τῶν ἐπισκόπων, καὶ τινες αὐτὰ παραβαίνειν ἐπειρῶντο· οἱ δὲ καὶ ἀναφανδὸν αὐτοῖς ἐπεβάλλοντο πολεμεῖν. Καί, κακῇ τύχῃ, πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων οὕτως ἀνθίστάμενοι πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν, ἐβοηθοῦντο καὶ κρυφίως καὶ φανερώς ὑπὸ πολλῶν προεττώτων (πολιτικῶν)». — Πρὸς ταῦτα λόγος οὐδεὶς. Ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος ἱστορία διηγεῖται ἂν ἀρχιερεῖς, ἢ ὀλίγοι, ἢ πολλοί, ἢ πλεῖστοι (κατὰ τὸν Μαύρερον), ἀνθίσταντο πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου, διὰ τοῦτο μάλιστα, διότι μὴ μόνον τὰ περὶ τοὺς γάμους, ἀλλὰ πᾶσαν δίκην ἤθελον δικάζειν κοσμικὴν, θερίζοντες μεγάλα δράγματα χρημάτων (ἐν ᾧ καὶ «ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ» εὐχαριστοῦντο!). Καὶ αὐτὸς ὁ Κυβερνήτης (πολὺ παρὰ τὸν Μαύρερον εἰς ταῦτα γοῦν ἀξιοπιστότερος, ὥς νομίζομεν) ἐν τῇ πρὸς Κωνστάντιον τὸν Πατριάρχην ἐπιστολῇ μνημονεύει καὶ τινας (οὐχὶ πολλοὺς ἢ πλείστους) ἐκ τοῦ κλήρου πολιτικῶν (οὐχὶ δικαστικῶν) πραγμάτων ἐπιθυμήσαντας· καὶ τούτους πότε; οὐχὶ πάντως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ (καθὼς διορίζει ῥητῶς) «εἰς τὴν παρελθοῦσαν (τὴν πρὸ αὐτοῦ) ἀταξίαν» (β). Ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ Κυβερνήτου κηρύττουσι τὴν ἀλήθειαν τὰ ἀπὸ τοῦ 1822 σωζόμενα Δικαστικὰ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, περὶ ὧν προείπομεν ἄνωτέρω (§. δ). Καὶ αὐτοὶ δέ, τέλος, οἱ τῶν ἀρχιερέων σεβασμιώτεροι φαίνονται λαμπρῶς τίποτε περὶ δικῶν καὶ γάμων καὶ πάντων ἀπαξιαπλῶς τῶν ἀρχιερατικῶν χρεῶν ἐφρόνουν καὶ ἐγνωμάτευον ἐν τῷ πρὸς τὴν Γ'. Ἐθνικὴν Συνέλευσιν ἐπιδοθέντι σχεδίασματι (βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. Γ. §. γ). Ἀλλ' ὁ κλεινὸς Μαύρερος, ἀφ' οὗ κατεθέατρισεν ὡς δημοκρίτους μὲν τοὺς Μοναχοὺς, ἀναλφαβήτους δὲ πάντας

(α) Γρηγ. Ναζ. (ἐν ἔπεσ. ια, στίχ. 145 κτλ.) τόμ. Β. σελ. 84.

(β) Βλ. τὴν ἐπιστολ. ἐν Τμήμ. Α. Κεφ. ζ. §. ζ. σελ. 81.

θίστησι τοῦτον λοιπὸν ἀνώτερον τοῦ πρεσβυτερίου πρὸς καταπάτησιν τῶν κανονικῶν διαταγῶν, καθ' ἧς ὁ διάκονος ὀφείλει παρίστασθαι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ λειτουργεῖν (τὰ πνευματικὰ) (α), καὶ μήτε προκαθέζεσθαι, μήτε μέσον καθέζεσθαι πρεσβυτέρων, μήτε ὅλως καθέζεσθαι ἀκέλευστος ἔμπροσθεν πρεσβυτέρου (β). — δ) τέλος, δεσμεύει τὸν ἐπίσκοπον παρακαθίζων τοὺς δύο ἰδιαιτέρους συμβούλους, ὧν χωρὶς οὐδὲν δύναται ποιεῖν ὁ πρόεδρος τῆς Ἐκκλησίας αὐτός, «ὃν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπίσκοπον ποιμαίνειν τὸ ποίμνιον τοῦ θεοῦ, οὐχ ὡς κατακυριεύοντα τοῦ κλήρου, ἀλλ' ὡς τύπον γινόμενον τοῦ ποιμνίου! (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. γ. §. ιγ).

Κεφ. Ε. Ἄρθρ. 40. Τοὺς εἰς χειροτονίαν προβαλλομένους πρεσβυτέρους καὶ διακόνους ἐξετάζει καὶ δοκιμάζει οὐχὶ τὸ Συνέδριον τῆς ἐπισκοπῆς, ἀλλ' αὐτὸς κυρίως ὁ ἐπίσκοπος, κατὰ τὸ «χειρας ταχέως μὴδενὶ ἐπιτίθει» (πρὶν ἐφ' ἱκανὸν δηλαδὴ τὸν χειροθετησόμενον δοκιμάσῃ)· καθότι αὐτὸς μάλιστα κινδυνεύει «κοινωνεῖν ἀμαρτίας ἀλλοτρίας». Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον (ὡς φαίνεται) θεωρεῖ τὸ μὲν ἐκκλησιαστικὸν Συνέδριον ὡς συνέδριον καθηγητῶν Ἀκαδημαϊκῶν, τὴν δὲ πνευματικὴν τοῦ μέλλοντος ἱερωθήσεσθαι δοκιμασίαν, ὡς ἐξέτασιν μαθητοῦ προσερχομένου Δόκτωρος λαβεῖν βαθμόν!

Ἄρθρ. 44. Οἱ μὲν Συνοδικοὶ κανόνες παρέσχον τῷ ἱερωμένῳ προεστῶτι τῆς μονῆς τὴν ἄδειαν τῆς ἀποκάρσεως τοῦ δοκιμασθέντος μοναχοῦ (τῆς ΑΒ, καν. ε). Τὸ δὲ ἄρθρον περιγράφει ταύτην εἰς μόνον τὸν ἐπίσκοπον, μήποτε, δυναμένου κεῖρῃ εἰς μοναχὸν καὶ τοῦ ἡγουμένου, αὐξήσῃ εὐκολώτερον τὸ τάγμα τὸ μοναχικόν, οὔτινος τὸν ὀλεθρον ἐπέσπευδεν ἡ ἐπιτροπή, ὡς φανήσῃται ἐφεξῆς.

Κεφ. Ζ. Ἄρθρ. 65. Ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἑλλάδος καθίστανται ἰσότιμοι καὶ ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων, διατελοῦσι δὲ ὑπὸ τὴν ἐφορείαν μόνην τῆς Συνόδου (Καταστατ. ἄρθρ. 16). Οὐδεὶς πλέον ἐν τῇ Ἑλλάδι μητροπολίτης, οὐδὲ κανὼν μέχρ' ὀνόματος· οὐδεὶς μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων πρῶτος, κατὰ τὴν διάταξιν τῶν Ἀπο-

(α) Ἀποστολ. Διαταγ. Β. 26. καὶ 44.

(β) Α. Συνόδ. ιη. τῆς ἐν Τρούλ. ζ. τῆς ἐν Λαοδικ. κ. κτλ.

Τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος

Ἐκκλησιαστικῶν συμβεβηκότων τῶν εἰς τρία

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἐπιστάσαι τινὲς εἰς ὅσα ὁ, τε Μαύρερος (εἷς τῶν τριῶν τῆς Ἀντιβασιλείας μελῶν) καὶ ἄλλοι τινὲς ἐξέδωκαν περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, καὶ πότε, καὶ παρὰ τίνων τὸ πρῶτον διεκηρύχθη.

§. α. Πόσαι καὶ τίνες ἦσαν πρὸ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως μητροπόλεις καὶ ἀρχιεπισκοπαὶ καὶ ἐπισκοπαὶ καθ' ὅλην τὴν νῦν ἐπικράτειαν τῆς Ἑλλάδος, κατεγράψαμεν ἐν τῷ προοιμίῳ (α). Πῶς δὲ καὶ δι' ὅλης τῆς ἐπαναστάσεως ἐκυβερνῶντο μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ μακαρίτου Κυβερνήτου, καὶ ἔκτοτε πάλιν μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς Ἀντιβασιλείας, ἐπραγματεύθημεν ἐν τοῖς προτερεύουσι κεφαλαίοις τοῦ πρώτου Τμήματος, ἐπάγοντες καὶ τὰς ἀποδείξεις· ἐκ δὲ τούτου ἡλίου τρανώτερον καταφαίνεται ὅτι μήτε ὁ κληρὸς, μήτε ὁ λαός, μήτε καὶ μία ἐκ τῶν προσωρινῶν διοικήσεων τῆς Ἑλλάδος μήτ' ἐφρόνησε μήτε διεκήρυξε πώποτε τὸν ἀπὸ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας αὐθαίρετον καὶ βίαιον χωρισμόν. Ἄπαγε! τοιαύτη κηλὶς οὐδέποτε ἐμόλυνε τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγωνιζομένων ὀρθόδοξων Ἑλλήνων τὰ στήθη καὶ τὴν προαίρεσιν. Πρώτη καὶ μόνη ἡ ὑψηλὴ Ἀντιβασιλεία ἐπεχείρησε, μηδὲν αὐτῇ προσῆκον, καὶ διέταξεν αὐτεξουσίως καὶ διεκήρυξε τὸν τοιοῦτον χωρισμόν, ἐπονομάσασα τοῦτον Ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

§. β. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλάκις ἡ φιλαυτία καὶ τὰς μεγίστας παρανομίας ἀγωνίζεται δικαιοῦν, καὶ τοῦ πεπτωκότος Πρωτοπλάστου οἱ ἀπόγονοι ζητοῦσιν, ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, εὗρέθησαν ἄνθρωποι (καὶ οὗτοι τῶν ἐπισήμων), οἵτινες δικαιολογοῦσι τὴν πράξιν τῆς οὕτω γεγενημένης ἀνεξαρτησίας τῆς

(α) Βλ. τοῦ προηγηθέντος Β'. Τόμου σελ. 4.

τοῦ προσωπικοῦ τῶν Ἐπισκόπων ἐκδοθὲν βασιλικὸν διάταγμα, διαγράφον τὸν ἐπισκοπικὸν ὄρκον, διατάττει τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπισκοπικῶν χρεῶν «κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας» (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. σελ. 220). Καὶ τὸ Καταστατικὸν δὲ τῆς Συνόδου διέταξε τὴν διατήρησιν τοῦ ἐπὶ τῶν δογματικῶν βιβλίων τιθεμελιωμένου κανονισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας (ἄρθρ. 10. §. η). 5) Οὐδεμία τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν οὐδαμοῦ τῆς Οἰκουμένης οὐδένα κανόνα τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν ἑπτὰ ἁγίων Συνόδων οὐδέποτε κατήργησε ῥητῶς καὶ ἐκπεφασμένως, ἀντινομοθετοῦσα τούναντίον. Ἀλλὰ πάντοτε καὶ πανταχοῦ κρατοῦσιν οἱ θεῖοι Κανόνες παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις ἐπὶ τῶν αὐτῶν μενόντων πραγμάτων, οὐδὲ δύναται μία τις κατὰ τόπον κοινότης, ἡ Ἐκκλησία, ἀκυρῶσαι θεσπίσματα κεκυρωμένα ὑπὸ πάσης τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας· 6) καὶ τελευταῖον, τὴν ἀταμίευτα φθεγγομένην Ἐπιτροπὴν ὑπομιμνήσκωμεν ἐκεῖνον τὸν ἀσάλευτον τῆς Ζ, Οἰκουμενικῆς Συνόδου θεσμόν· «Ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατούμεν» κτλ. (α). Προστιθέμεθα καὶ τὸν ὅρον ἐκεῖνον τῆς Ἐκκλησίας, «Ὡρίσθη παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων χρῆναι καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματίζεσθαι τοὺς εἴτε εἰς πίστιν, εἴτε εἰς κανόνας ἁμαρτήσαντας» (β)· καὶ πάλιν ἄλλην ψῆφον Συνοδικὴν «τοῖς ἐν καταφρονήσει τιθεμένοις τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους Κανόνας τῶν ἱερῶν Πατέρων ἡμῶν, οἱ καὶ τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ὑπερείδουσι, καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν κοσμοῦντες πρὸς θεῖαν ὁδηγοῦσιν εὐλάβειαν, ἀνάθεμα» (γ)! Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Δαμασκηνὸς τὴν περὶ τοῦ ὀρθοῦ φρονήματος ὁμολογίαν διατυπῶν, «Ὁμνυμι (λέγει) κατὰ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς Τριάδος, παντὸς δόλου χωρὶς, οὕτω φρονεῖν—στοιχεῖν δὲ καὶ ἐμμένειν τοῖς ἁγίοις κανόσι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τῶν τε ἁγίων Συνόδων κτλ. (δ).

(α) Ζ, Συνόδ. καν. α. πρὸλ. τῆς ς, τὸν β, τῆς Δ, τὸν α. καὶ τῶν Ἀποστολικῶν κανόν. τὸν ἐπίλογον.

(β) βλ. τὴν ἐν τῇ Ε, Συνόδ. ἐπιστολ. Ἰουστινιαν. ἐν Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Β. σελ. 392. πρὸλ. καὶ Νικηφόρου Πατριάρχ. Κωνσταντινουπ. ἐπιστ. πρὸς τὸν Ῥώμης Λέοντα ἐν Συνόδ. Συλλογ. Τ. Β. σελ. 943.

(γ) Συνόδ. ἐν Κωνσταντιν. ἐπὶ Κωνσταντ. καὶ Ῥωμην. ἐν Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Β. σελ. 977.

(δ) Δαμασκην. περὶ ὀρθοῦ φρονήματ. τόμ. α. σελ. 395. Venetis. 4748.

τοσχύτην, ὅσην διακηρύττει τὸ Καταστατικόν, ὅτι «χωρὶς αὐτοῦ, πᾶσα πρᾶξις τῆς Συνόδου καταδικάζεται ὡς ἄκυρος»! Ταῦτα περὶ τῆς τῶν Ἐπιτρόπων διαφορᾶς. Ὅτι δὲ καὶ τὴν ἀυστηρότητα τοῦ ὅρκου τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ Συνόδου ματαίως ἔψεξεν ὁ Μαύρερος, φαίνεται μὲν καὶ ἐξ ὧν μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν ἐξετάζοντες τὸν ὅρκον τῆς Συνόδου τῆς Ἑλληνικῆς, διεξήλεγξε δὲ τὴν τοιαύτην δῆθεν ἀυστηρότητα καὶ ὁ Σμίττος (α). Ἀλλ' ἡμεῖς καταλείποντες τὰς τοιαύτας ἀλαζονείας, εἰς αἷς ὁ Μαύρερος ἐπιστηρίζει τῆς ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθείσης ἐλευθερίας Συνόδου τὴν ἑξοχὸν ὑπεροχήν, ἐν μόνον ἀποροῦμεν, ποία τάχα χριστιανῶν κοινωνία ὠνομάσθη Ἐκκλησία βασιλική ἢ καὶ Αὐτοκρατορική; Ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν, Βασιλικήν (Basilicam) ἔλεγον οἱ Ῥωμαῖοι μάλιστα τὴν διὰ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος τῆς οἰκοδομῆς ἐξέχουσιν Ἐκκλησίαν (ἀπὸ τῶν ἐν Ῥώμῃ μεγαλοπρεπῶν καὶ δημοσίων οἰκῶν καὶ στοῶν τῶν ἰδίως λεγομένων Βασιλικῶν (β)). Ἡ δὲ μία καὶ ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία πρὸς ἡμῖν τοῖς ὀρθοδόξοις (ὡς καὶ ἄλλη παρ' ἄλλοις) ἐπονομάζεται συνήθως καὶ ἐξ ὧν σύγκειται ἐθνῶν καὶ λαῶν, οἷον ἡ Γραικική, ἡ Γραικορωσσικὴ Ἐκκλησία, ἢ καὶ μερικώτερον (ἐκ τῆς χώρας) ἡ Συρναίων, ἡ Ἀθηναίων, κτλ. Ἀλλ' ὁ νέος οὗτος Ἐκκλησιάρχης θεωρῶν, ὡς φαίνεται, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἂν Ἀκαδημίαν, ἢ ἄλλην ἐταιρείαν οἵανδ' ἥποτε κοσμικὴν, ἥτις πολλάκις ἐπονομάζεται καὶ βασιλική (ὡς ἐκ τοῦ καθιδρύσαντος αὐτὴν δηλαδὴ Βασιλέως), ἀπεκάλεσε καὶ τὴν ὀρθόδοξον τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησίαν Βασιλικήν! (ὡς ἔργον δηλαδὴ τῆς Ἀντιβασιλείας ὑποτεταγμένον τῇ Βασιλικῇ ἐξουσίᾳ), καὶ πρὸς εὐπρόσωπον τοῦ τολμήματος δικαιολογίαν ἐπωνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν τῆς Ῥωσσίας Αὐτοκρατορικήν!

§. ιδ. Ἐφεξῆς ἀγανχκεῖ ὁ Μαύρερος κατὰ τῶν, ὅσοι τὴν ὑπ' αὐτοῦ συστάσαν Σύνοδον παρωμοίασαν πρὸς τὸ ἐν Μονάχῳ ὑπέρτατον προτεσταντικὸν Συνέδριον (Consistorium)· «τοιαύτη (λέγει) σύγκρισις ὁμοιάζει τὴν τοῦ Νυρεμβέργου ζωγράφου ἐκείνου, ὅστις δεικνύων εἰς τοὺς μαθητὰς τὸ καρυόφυλλον ἄνθος, ἔλεγεν,

(α) Schmitt l. c

(β) βλ. Περὶ τῶν Ο, Ἑρμηνευτῶν τῆς παλ. Γραφ. Τόμ. Β. σελ. 388.

προσθερον Αὐτοκέφαλος Ἰβηρία (μετὰ τὴν μετάθεσιν τῆς χώρας ὑπὸ τὸ Ῥωσικὸν ὀρθόδοξον Κράτος) ὑπετάγη εἰς τὴν ἐξαρχικὴν προεδρίαν

τοριῶν Νεαρῶν ἀσύμφορον τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπόσπασιν τῶν δύο τούτων Ἀρχιεπισκοπῶν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ τὰ ἐκ ταύτης δεινὰ (σελ. 92—95), προστίθεται ἔπειτα ἐν αὐτῇ τῇ πράξει αὐτῆς «Διὰ τὰς συνεχεῖς, λέγουσα, καὶ ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς καὶ ἐφόδους τῶν κατὰ καιροὺς ληστρικῶ τῷ τρόπῳ παρεισπηγόντων εἰς αὐτὴν καὶ παρὰ τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς τῆς ἁγίας μας Ἐκκλησίας κανόνας, ἄνευ βουλῆς καὶ ψήφου καὶ γνώμης τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν, διὰ δόσεως δὲ ἀμυθήτων χρημάτων καὶ φθορᾶς καὶ δαπάνης ἀρπαζόντων τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην, ἐξ ὧν συνέβαινεν οὐ μόνον λεηλατεῖσθαι καὶ ὀσημέραι κατατρέχεσθαι αὐτόν τε τὸν ἀρχηγὸν τῶν κακῶν καὶ τοὺς ἐναντίους ὁμοῦ, καὶ καταδαπανᾶσθαι καὶ φθείρεσθαι, ἀλλὰ ὅλον τὸ περὶ αὐτὴν χριστῶν· μόν τῶν ὀρθοδόξων πλήρωμα, τῶν μὲν ἀλόγως ἐπαιτούντων, τῶν δὲ ἀναιτίως καὶ παραλόγως καταβαλλόντων, ὥστε καὶ εἰς ὑπέρογκα βάρη καὶ ἀπαραμύθητα ὑποπιεσεῖν ὅλον τὸ ἐκεῖσε κλίμα, μηδενὸς ὄντος τοῦ προΐσταμένου ἢ οἰκονομεῦντος καὶ σώζοντος καὶ φυλάττοντος, ἀλλὰ φύρδην καὶ ἀναμιξ συγκεχυμένων τῶν ἐκεῖσε τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων, καὶ τέλος κινδυνεύειν τὰ ἔσχατα ἐρημωθῆναι τὰς ἐκεῖσε Μητροπόλεις, καὶ ἄρδην ἐκ μέσου ἐξαλειφθῆναι τοὺς τε ποιμαίνοντας καὶ ποιμαινομένους» (σελ 117). Ὁ δὲ τότε (τῷ 1767) Ἀχριδῶν Ἀρσένιος «λαβὴν οὐ μικράν, φησὶν ἐν τῇ παραιτήσει αὐτοῦ, λαβόντων τῶν κακοποιῶν τὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὄνομα εἰς τὸ κατατρέχειν καὶ ζημιοῦν καὶ βλάπτειν καὶ τὰς ὑποκειμένας τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀχριδῶν Μητροπόλεις, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πτωχοὺς βασιλιάδες, καὶ διὰ τὸ μὴ, ἄλλως ἔχειν ἐλευθερωθῆναι τῶν χειρῶν αὐτῶν τὸ ἐκεῖσε κλίμα καὶ ὅλον τὸ χριστιανικὸν γένος, εἰ μὴ τῇ ἀναιρέσει τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς» (σελ 124). Ὡσαύτως καὶ οἱ ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχριδῶν Μητροπολίται ἐν τῷ Ὑποσχετικῷ «ἂφ' οὗ, θρηνοῦσιν οἱ Ἀρχιεπίσκοποι, ἤρχισαν συχνάλλάζοντας, ἐπροξενήθησαν εἰς ἡμᾶς ἀνυπόφοροι ζημίαι καὶ ἀταξίαι καὶ ἀτιμίαι πολλόταται, ἀπὸ τὰ ὅποια καὶ τὴν ζωὴν μας ἐβαρύνθημεν, λοιπὸν διὰ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὰς ἀλλεπαλλήλους καθ' ἡμῶν καταδρομὰς καὶ ἀνυποφόρους ζημίας καὶ κινδύνους διαφόρους» (σελ. 123). Ὁ δὲ, τέλος, Πεκίου ἀρχιεπίσκοπος Καλλίνικος παραιτούμενος τῷ Οἰκουμενικῷ τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον κυριωτάτην τούτου αἰτίαν λεγεί «τὸ τῶν ἐπικειμένων τῷ θρόνῳ χρεῶν δυσβάστακτον καὶ ὑπέρογκον φορτίον» (σελ. 122. ὑποσημ.). Τὴν δ' οὖν ἀξίαν οἴκτου κατὰστασιν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης μαρτυρεῖ καί τις μνεία γινομένη ἐν ταῖς τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίνου Δαπόντη «Δ α κ ι κ α ῖ ς ἐ φ η μ ε ρ ῖ σ ι ν », ἃς ἀνέγνωμεν ἐν τινὶ ἀπογράφῳ διατηρουμένῳ παρὰ τῷ ἀξιοτίμῳ φίλῳ Π. Λάμπρῳ· ἐν ταύταις γὰρ (σελ. 336) «Καρατῶς τις πρωτοσύγκελλος λέγεται γενόμενος κατὰ μῆνα μαΐον τοῦ 1739 Πεκίου ἀπὸ τὸ ὀρδὶ μὲ μπεράτι διὰ συνδρομῆς τοῦ μεγάλου Δραγουμάνου· μετὰ πολλὰς ἀντιστάσεις τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν καταπιέσεων τῆς ἀλλοθρήσκου δυναστείας ἐγένοντο οἱ κατὰ νόμον παράνομοι ψῆφοι, καὶ ἐχειροτόνησεν αὐτὸν κατὰ τὸ Ἑγρί· καπυ ὁ Τουρνόβου». Σημ. Ἐκδ.

πρεσβειῶν τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος (οὔτινος ἐβεβηλώθη ἡ ἐορτὴ), εἰ-
 λεῖν καὶ τὴν οὕτω τότε πρώτην καθιδρυθεῖσαν Σύνοδον καὶ τὰ ὄρ-
 γα τῆς καθιδρύσεως αὐτῆς! Οἱ δαίμονες καὶ πανάθλιοι! δράμα
 κατέστησαν θεατρικὸν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ! Πρὸς δὲ ταῦτα τί
 προσπιπεί πλέον σημειωθῆναι ὑφ' ὑμῶν; Σὺ αὐτός, ἀναγνώστα, ἐξ αὐτῆς
 τῆς ἱστορίας τοῦ φιλοκόμπου Ἱπομνηματογράφου κατανοεῖς τὸ τῆς πρά-
 ξεως ἀθέμιτον. Τὴν ἔμμονον καὶ διοικητικὴν Σύνοδον τῆς Ἑλλάδος
 ἐγκαθίδρυσεν 1) ἡ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας γνώμη τοῦ
 ἔθνους (ὡς ἐὰν ἐψήφισε τὸ ἔθνος διὰ πανδήμου ψηφίσματος τοιαύτην
 ἀνεξαρτησίαν σύμφωνον πρὸς τοὺς πολιτικοὺς τῆς Ἀντιβασιλείας σκο-
 ποὺς! ἢ ὡς ἂν ἠδύναντο οἱ κατὰ τόπους λαοὶ τῶν εὐσεβῶν καταπατεῖν
 καὶ μεταβάλλειν ὅπως θέλουσι τοὺς ἁγίους καὶ Συνοδικοὺς τῆς καθο-
 λικῆς Ἐκκλησίας θεσμούς!). 2) Ἡ γνώμη τῆς ἐπταμελοῦς ἐπι-
 τροπῆς τῶν τοῦ Σχεδίου συντακτῶν, ἀνδρῶν πεφωτισμένων
 πάντ' ἄλλα ἴσως, πλὴν τῆς θείας γνώσεως τὸν φωτισμὸν (ὡς
 φαίνεται ἐκ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν αὐτῶν!). 3) Τὸ ὑπουργικὸν Συμ-
 βούλιον, ἐν ᾧ διέλαμπον οἱ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν διαπρέψαντες ἄνδρες
 (ἐννοεῖ τὸν Κωλέτην καὶ Μαυροκορδάτον), ὡς ἂν ὁ λόγος προὔκει-
 το περὶ δημεύσεως γαιῶν Τουρκικῶν, ἢ περὶ διανομῆς καὶ ἀναδα-
 σμοῦ τῆς χώρας, ἢ περὶ φόρων καὶ προσόδων καὶ ἄλλων πολιτικῶν τοῦ
 Βασιλείου δικαιωμάτων, ὑπὲρ ὧν οἱ ἄνδρες οὗτοι ἠγωνίσθησαν· ὅτι δὲ
 καὶ διεμαρτυρήθησαν κατὰ τοῦ Σχεδίου, προείπομεν). 4) Ἡ ὁμήγυρις τῶν
 συγκαληθέντων καὶ προσκληθέντων Ἀρχιερέων, ἡ μεγάλη
 ἐκείνη Σύνοδος! ἀλλ' αὕτη οὔτε ὅλη συνῆλθε καὶ ὑπέγραψε περὶ ὧν
 ἠγνόει, ἀλλ' οὐδ' ἐξουσίαν εἶχεν ἵνα ὑπογράψῃ, ὡς
 λέγομεν ἐφεξῆς. Θέλεις, ἀναγνώστα, τελειοτέραν ἔχθεις τῆς τε συνελεύ-
 σεως τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῆς καταστάσεως τῆς Συνόδου; ἀνάγνωσ αὐτὴν
 τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. Ἡμεῖς δὲ
 μόνον ὑποσημειοῦμεν τὰ ἐφεξῆς.

Ἡ σύστασις τῆς ἐν Ἑλλάδι διοικητικῆς Συνόδου ἐγένε-
 το παρὰ νόμους.

Α) Διὰ τὴν μήπω κανονικῶς κυρωθεῖσαν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐν τῇ
 Ἑλλάδι Ἐκκλησίας. Ἐκκλησία δὲ εἰσέτι ὑποκειμένη εἰς τὸν κανονικὸν
 αὐτῆς πρόεδρον, οὐ δύναται ἔχειν ἄλλην κεφαλὴν, κατὰ τοὺς θείους
 κανόνας.

Β) Διὰ τὰ καθιδρύσαντα τὴν διοικητικὴν ταύτην Σύνοδον πρόσωπα·

λικός, ἐφ' ὅσον μὴ ἀντιβαίνει εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας» (α). Καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ πλήρει στόματι κατέφασκε, καὶ συνωμολόγει, καὶ πάλιν ὑπεξῆλθε, σοβαρώτερον ἐπιτάξασα ταχύτερον περαίνειν. «Ἄλλ' αὐτὴν (ἐπ' ἀνέλαβον οἱ περὶ τὸν Ῥέοντος) αὐτὴν πρῶτον τὴν ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν αὐτοὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες ἀπαγορεύουσιν ἡμᾶς αὐτογνωμόνως καὶ αὐτοδίκως συνιστᾶν». Οἱ δὲ περὶ τὸν Κορίνθου σφαδάζοντες ἀντέλεγον ἄλλ' ἀντ' ἄλλων, δι' ἐπ' αὐτοῦ ὅτι ὁ βασιλεὺς συγκροτεῖ τὰς Συνόδους! Ἐν τούτοις οὐσῆς τῆς συζητήσεως ἐπεισῆλθε τὸ ἔσχατον ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ ἔγραφον οἱ περὶ τὸν γραμματέα ἢ μᾶλλον ἀντέγραφον προκατεσχεδιασμένον παρ' αὐτοῖς τὸ γλαφυρὸν Πρωτόκολλον, ἐκφράζοντες ὡς ὁμόφωνον ἀπάσης τῆς ὁμηγύρεως γνώμην, ἣν ἤκουσαν παρὰ μόνων τῶν παρεσκευασμένων προμάχων τῆς ἀνεξαρτησίας. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ῥέοντος ἐσιώπων δεδακρυσμένοι (μετὰ δὲ ταῦτα καὶ πικρὸν ἀπῆλαυσαν τῆς δικαίας ἀντιλογίας τὸν μισθόν, θλιβέντες πολυειδῶς ὑπὸ τῆς πρῶτον καθιδρυθείσης ἐκείνης Συνόδου), καὶ οὕτως ὑπεγράφησαν οἱ συνελθόντες.

§. η. Ταῦτα βεβαιοῦνται ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς πρώτης ἐκείνης Συνελεύσεως, ἥτις ἐψηφίσατο περὶ τῶν ὅλων ὁμοφώνως (καθὼς εἶπεν ὁ Μαύρερος καυχώμενος εἰς τὴν δις διὰ πασῶν ἀειμνηστον αὐτῆς συμφωνίαν!). Πικρότερος ἐκκλησιαστικῆς Συνόδου σατυρισμὸς οὐτ' ἐγένετο μέχρι σήμερον, οὐδ' οὐ μὴ γένηται εἰς αἰῶνας. Ναὶ ὁ Θεὸς ἡ καὶ Τροῦλλος ἀνακτόρων (ἐν οἷς συνηθροίζοντο συνήθως αἱ Οἰκουμενικαὶ καὶ τοπικαὶ Σύνοδοι τῶν ἀγίων ἡμῶν Πατέρων) ὑπῆρξε τὸ γραφεῖον τῆς Γραμματείας, ὅπου συνεκλήθη καὶ προσεκλήθη καὶ συνεδρίασεν ἡ ἱερὰ ὁμήγουρις «σεσαγηνευμένη εἰς ἐκκλησιαστικὴν ἀποστασίαν». Ἀντὶ δὲ τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ τῶν τούτων τοποτηρητῶν εὐτεδισταίων ἀρχόντων (οἵτινες εὐλαβῶς συνεδριάζοντες ἐπηκροῶντο τὰς συνδιαλέξεις, καὶ ἂν τινες ἐρωτώμενοι, ἢ καὶ οἶκοθεν προσέφερον περὶ ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας παρατηρήσεις, καὶ ταύτας καθυπέβαλλον εἰς τῆς Συνόδου τὴν ἐπικύρωσιν, κατὰ τοὺς κανόνας), παρίσταντο οἱ περὶ τὸν γραμματέα

(α) Τοῦτο ἔκραξε καὶ ὁ ταλαίπωρος Ἄνδρου μακρόθεν γνωμοδοτῶν εἰς ἣν ὕστερον ἐπὶ τῶν τρίτων ἐμφανισθέντων Ἀρχιερέων ἀνέγνωσεν ἡ Ἐπιτροπὴ ἀναφορὰν αὐτοῦ, βεβαιῶν, ὅτι «εἶναι σύμφωνος εἰς ὃ, τι καλὸν καὶ ἄγιον κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας ἐγκρίνει ἡ ὁμήγουρις τῶν ἀγίων Ἀρχιερέων κτλ.» Βλ. Τμήμ. Β. σελ. 16).

δὲ Μαύρερος καὶ τὰ περὶ τῶν διαλυθέντων γυναικείων μοναστηρίων ἱστορῶν, ἐπιγάννυται τερπόμενος, ὅτι κατὰ πρότασιν τῆς (οὕτω διαταχθείσης) Συνόδου συνεχωρήθη καὶ εἰς τὰς νεωτέρας καὶ εἰς τὰς πρεσβυτέρας τῶν 40 ἐτῶν μοναχάς, ἵνα πάλιν ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν κόσμον — καὶ αἱ πλεῖσται, αἱ νέαι μάλιστα, ἐπανῆλθον εἰς τὸν κόσμον, καὶ ζῶσιν ἤδη κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς νήσους λίαν χρήσιμοι πολίτιδες (α). — Οὕτως ὁ φι-

οὔτε τέλος πάντων εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῆς Ἐκκλησίας μας ἦσαν εἰς τοὺς χριστιανούς γνωστοί. Μόλις περὶ τὰ μέτα τῆς γ. ἑκατονταετηρίδος, ὡς βλέπομεν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, ἑκατοίκησε τὴν ἔρημον Παῦλος ὁ ἐρημίτης καὶ περὶ τὰς ἀρχάς τῆς δ'. ὁ Ἀντώνιος ὁ ἐπικληθεὶς μέγας· καὶ αὐτὸς ἐπέσυρεν ἀρκετοὺς ὡς μαθητὰς καὶ δοκίμους εἰς τὴν Αἴγυπτον· ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἐξηπλώθησαν εἰς τὴν Λιβύαν, Παλαιστίνην, Συρίαν, Ἀσίαν καὶ Ἀραβίαν. — Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου κατὰ πρῶτον ἀνεπτύχθη λογικῶς ὁ χριστιανισμός, τὸ μοναχικὸν τάγμα δὲν εἶχε τότε χώραν. — Ποία δὲ ἦτον ἡ ρίζα καὶ ἡ γένεσις τῶν μοναχῶν τούτων; ἂν ἐξετάσῃ τις τὴν ἱστορίαν, ἴσως θέλει εὑρεῖ τὴν ρίζαν καὶ τὴν γένεσιν ταύτην τῶν ἁγίων μοναχῶν μας εἰς τοὺς αἰρετικούς τοὺς λεγομένους ἐγκρατίτας! Καὶ ἀναμφιβόλως, δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἦναι σύμφωνον μὲ τὰ ἀληθῆ δόγματα τῆς ἱερᾶς θρησκείας μας πᾶν ὅ,τι ἀντίκειται εἰς τὰ εὐαγγελικὰ καὶ ἀποστολικὰ δόγματα, καὶ εἰς ἐκεῖνα τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας· ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶναι ὅλως ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ δημιουργήσαντος αὐτὸν ἄρσεν καὶ θῆλυ, καὶ τοῦ εἰπόντος «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», καθὼς καὶ τὸ «οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον, κτλ. Ἀλλ' οἱ διασωθέντες εἰς τὴν πολιτείαν μας μοναχοὶ εὑρέθησαν, θέλουν μᾶς εἰπεῖ τινες, τί να γένωσι τώρα; Νὰ ἀκούσουν τὸ βασιλικὸν διάταγμα· νὰ περιορισθοῦν εἰς ὀλίγα μοναστήρια, ὅπου νὰ ζήσουν τοῦλάχιστον εἰς τὸ ἐξῆς, καθὼς ὑπεσχέθησαν ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τοῦ Ἰησοῦ, ἀπεφάσισαν νὰ ἀφήσουν τὸν κόσμον καὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον. — Νὰ ἀπομακρυνθοῦν ὅλως διόλου ἀπὸ τὰς πόλεις κατὰ τὸν κγ' κανόνα τῆς Δ. Οἰκουμενικῆς, καὶ πρὸ πάντων νὰ προσέχουν νὰ μὴ παρακιννοῦν νέους νὰ ἀκολουθήσουν τὸν βίον των· κτλ. Ἀθην. ἀριθ. 152. ἔτ. 1834. Τουν. 13. σελ. 609.

(α) Mauer 2 Bd. p. 185. — Ἐφεξῆς ἱστορεῖ ὡς πράγματα καὶ τὰ μόνον διαταχθέντα καὶ μηδέποτε ἐκτελεσθέντα, ἐν οἷς καὶ τὰ κατὰ τὴν Λουκοῦν καὶ Ἀττικὴν λόγῳ μόνῳ διορισθέντα γυναικεῖα ἐξ ἀνδρῶν μοναστήρια (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Δ. §. ε), καὶ ὅτι καθόλου «διὰ τῶν (ὡς ἐπαινεῖται) λίαν εὐεργετικῶν ὁρισμῶν (τοῦ περὶ τῶν γυναικείων μοναστηρίων Διατάγματος)

Ἐν μὲν Ἀχαιοί, ἐν δ' Ἐτεόκρητες, ἐν δὲ Κύδωνες καὶ Δωριεῖς
[καὶ δῖοι Πελασγοί,

Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μέμικτο (Ἰλ. Β. Ὀδυσ. Τ.).

ἢ κατὰ τὰς παμμιγεῖς ἀγέλας τῶν εἰς ἓνα λειμῶνα συμεισκομένων
ἐτεροειδῶν ποιμνίων. Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ἡ θεία διδασκαλία ἐν ᾧ διατάσσει
τὴν πρὸς τοὺς ἐτεροδόξους παρὰ τῶν Ὀρθοδόξων ἀγάπην καὶ τὴν
μετ' αὐτῶν εἰρήνην καὶ πολιτικὴν ἀνεξιθρησκείαν, οὐ διατάσσει καὶ θρη-
σκευτικὴν ἀδιαφορίαν, οὐδὲ συγχέει τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν πρὸς τὰς
ἐκείνων, καὶ ὁ Εὐαγγελικὸς ποιμὴν διαχωρίζει «τὰ πρόβατα
ἀπὸ τῶν ἐρίφων».

δ) Εἶπεν ἀνωτέρω καὶ ἐπανέλαβεν ὅτι «ὁ δοῦλος ἀπελευθε-
ροῦται μετὰ τῆς συνειδήσεως, ἥτοι τῆς θρη-
σκευτικῆς αὐτοῦ· οὐδ' ἔχει χρεῖαν δύω συνθηκῶν»
κτλ· καὶ ποῦ μὲν ἄγει τὸ ἀξίωμα, προείδομεν (σελ. 355). Ἀλλ' ἔστω
καὶ τοῦτο πρὸς ὥραν (χάριν τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ φιλοσοφίας), καὶ
ἐφαρμόσωμεν μετὰ τοῦ προσήκοντος προσδιορισμοῦ τὴν καθόλου
ταύτην γνώμην ἐφ' ᾧ προσδιορίζει χριστιανικῶν ἐθνῶν.
ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν δυναστείαν δύω τινὰ καθόλου γένη χριστιανῶν
ὑποτελοῦσι, τὸ μὲν τῶν Ὀρθοδόξων, τὸ δὲ τῶν ἐτεροδόξων. Καὶ τὸ
μὲν Ὀρθόδοξον συνιστῶσι πρῶτιστα μὲν Ἕλληνες (ὑπὸ τὸν Οἰκουμε-
νικὸν ἀμέσως ὑποκείμενοι θρόνον καὶ διὰ τε πίστεως καὶ ὁμογενείας,
διὰ τε τῶν ἀειμνήστων ἐκείνων ὑπὲρ τῆς κοιγῆς πατρίδος ἀγώνων καὶ
παθημάτων ἀχωρίστως συνημμένοι πρὸς τοὺς ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς
Ἑλλάδος ἀδελφοὺς Ἕλληνας)· εἶτα δὲ καὶ Ἀλβανοὶ καὶ Σέρβοι καὶ
Μολδαυοὶ μετὰ τῶν Βλάχων (πάντες οὗτοι ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν
ἀμέσως τελοῦντες), καὶ Σύροι δὲ καὶ Ἀραβες καὶ Αἰγύπτιοι (ὅσοι
μετὰ τῶν συνοικούντων Ἑλλήνων ὑφ' ἑκάστον τῶν ἄλλων τριῶν ὑπό-
κεινται πατριαρχῶν), ἔθνη πάντα καὶ λαοὶ ἐτερογενεῖς μὲν κατὰ
σάρκα καὶ ἐτερόγλωσσοι πρὸς τε ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας,
τούτων δὲ πάντες ἀδιάσπαστοι συνίδελφοι καὶ ὁμόφρονες, ὡς μιᾶς
καὶ τῆς αὐτῆς ἀγίας μητρὸς κολυμβήθρας θεόγονα τέκνα, καὶ τῆς
ἀρχεγόνου Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας ἄρτια λοχεύματα καὶ παιδεύματα
βεβαιόπιστα. Ταῦτα τοίνυν τὰ γένη τῶν ὀρθοδόξων, εἰν αὐριοῦν
(κατὰ τὸν πρόμαντιν) ἀνακτήσονται τὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν, ἔσονται
συγχρόνως καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐλεύθερα, ἀπελευθερωθήσονται
(κατὰ τὸν γνωμολόγον) μετὰ τῆς αὐτῆς ἥν καὶ δοῦλον ὄντα κατεῖχον

μέχρι καὶ εἰς αὐτούς! Ὁ δὲ τοιοῦτος πυρρῶνισμός ὑπάρχει γέννημα τυφλὸν τῶν ἀλλοφύλων ἐκείνων, οἵτινες διαιροῦσι τὴν μίαν ἐκκλησίαν, τῶν ὀρθοδόξων εἰς διαφόρους ἐποχάς, ἄλλην λέγοντες τὴν παλαιὰν καὶ ἄλλην τὴν κατ' αὐτοὺς νεωτέραν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν τὴν πρώτην ἀπλανῆ, τὴν δευτέραν πολλαχῶς κατὰ καιροὺς πλανωμένην! Οὕτω δὲ περὶ τὴν ἐκκλησίαν δυσμεναίνοντες οἱ ἄνδρες τῆς ἐπιτροπῆς ἀντιπεριπίπτουσι καὶ πρὸς ἑαυτούς. Ἄν «ἡ ἀμετάβλητος (ὡς λέγουσι) διατήρησις τῶν ἀρχαίων τῆς ἐκκλησίας ἐθίμων ἀναντιρρήτως συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀκραίφνη τῶν δογμάτων διατήρησιν, ζωपुरῶσα συγχρόνως καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς πολιτικῆς ἀναβιώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ»· ἀναντιρρήτως λοιπὸν αὐτοὶ σαλεύουσι μὲν τὴν ἀκραίφνη τῶν δογμάτων διατήρησιν καταργοῦντες καὶ μετὰβάλλοντες τὰ πλεῖστα τῶν εἰς αὐτὴν συντελούντων ἐθίμων, διχθεύρουσι δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ἀναβίωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ πάλιν, ἂν ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διαμένει ἀναλλοίωτος ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι καὶ εἰς αὐτούς· ἀλλοιοῦσι λοιπὸν αὐτοὶ προφανῶς τὴν ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν καὶνὰ τινα περὶ αὐτῆς κανονίζοντες εἰς τὸ σύνταγμα. Καὶ τοῦτο μάλιστα φαίνεται οὐ μόνον ἀξιοπαράτητον (καθὼς λέγουσι), ἀλλὰ καὶ σκυθρωπὸν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν.

§. ις. Ἄξιός δὲ τῆς αὐτῶν προαιρέσεως καὶ ὁ σαρκασμός, κατ' ὃν διασύρουσι τὸν Κλήρον τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὅτι «διαμείνας ἀμέτοχος τῆς προόδου τῶν φώτων (!), ἥτις ἐβελτίωσε τὴν κατάστασιν τοῦ ἱερατείου εἰς τὰ λοιπὰ τῆς πεπολισμένης Εὐρώπης μέρη, ἐφύλαξε καὶ κατὰ τοῦτο τῆς ἀρχαιότητός του τὸν τύπον ἀπαρχάρακτον»! Εὐγε, κατὰ πνεῦμα τέκνα τῶν Χρυσοστόμων καὶ Φωτίων καὶ Γεναδίων εὐγνωμονέστατα! καλὰ διδασκάλια καὶ τροφεῖα πληροῦτε καὶ πρὸς τοὺς κατ' ἡμᾶς ἐν τῷ κλήρῳ διαλάμψαντας ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ σεβασμίους ἄνδρας, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀρχαίους καὶ οἰκουμενικοὺς διδασκάλους καὶ πατέρας τῆς Ἐκκλησίας! Καὶ οὗτοι λοιπὸν ἀκαεῖνοι (κατ' ὑμᾶς) ἄμυροι κατεγήρασαν καὶ ἀμέτοχοι φώτων ἀνθρωπίνης παιδείας λαμπρῶν καὶ βιωφελῶν. Ταῦτα δὲ ἄρα κατὰ τοὺς ἀρχαίους αἰῶνας τῆς Ἐκκλησίας ἀμυδρά τινα καὶ ζορώδη μόλις ἐλαμπύριζον εἰς τὴν Ἀνατολήν, προώδευσαν δὲ

νώπιον αὐτῆς τῆς Ἀντιβασιλείας, πολὺ μᾶλλον ἐδάκρυον καὶ ἐστένα-
ζον εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ Βασιλείου. Εἰ δὲ καὶ συνείκαζον τοὺς καλοὺς
τῆς ἀνεξαρτησίας καρπούς, τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν κατα-
στροφὴν τῶν Μοναστηρίων, τὴν βεβήλωσιν τῶν ναῶν, τὴν δημοσίαν
ἱεροσυλίαν, τὴν ἐκ τῆς καινῆς νομοθεσίας ἀκύρωσιν πολλῶν τῆς ὀρθο-
δοξίας θεσμῶν, τὴν ὑπ' αὐτῆς τῆς αἰχμαλώτου Συνόδου καθιέρωσιν
πολλῶν παρανομιῶν, ὅλας ἐν γένει τὰς περὶ τὸ ἦθος καὶ τὴν θρησκείαν
βαθεῖας πληγὰς, ὅσας ἐπέθηκεν εἰς τὸ νεοπαγὲς κράτος τῆς Ἑλλάδος
ἡ πολυθρύλλητος ἀνεξαρτησία· ἂν ταῦτα, λέγω, καὶ τὰ τοιαῦτα προέ-
βλεπον οἱ Ἕλληνες, εὐθέως ἂν καὶ δι' ἀναφορῶν καὶ παμπληθεὶ πρὸς
αὐτὴν τὴν Ἀντιβασιλείαν ταπεινοὶ ἰκέται ἐγγράφως προσελθόντες
ἐκώλυον ἐν ἀρχῇ φυόμενον τὸ κακόν! Ἀλλ' ὁ σοφὸς Μαύρερος ἤκουε
μόνον ὅσα πρὸς αὐτὸν ἔλεγον ὀλίγοι τινὲς ἀπατηλοὶ κερδοσκόποι,
θηρώμενοι τῆς ἐξουσίας τὴν εὖνοιαν καὶ ῥῆστα προπίνοντες καὶ τὰ
θεῖα δικαιώματα καὶ τὰ τῆς Πατρίδος! Αὐτὰς δὲ τὰς δικαίας φωνὰς
καὶ ἀντιστάσεις ῥαδιουργίας ἄρα φατριαστικὰς ἐνόμιζεν ὁ ἐξουσιαστής,
καὶ τχύτας ἠρίθμητεν ὥς αἰτίαις κατεπειγούσας εἰς ταχεῖαν ἐκτέλεσιν
τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἐσχατον δὲ τῶν σκευωρημά-
των προστίθησι τὸ ἐρεξῆς· «Ἐπειδὴ δὲ (λέγει) κατὰ τὸν αὐτὸν χρό-
νον ἐχειροτονήθη καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπίσκοπος εἰς ἐπαρ-
χίαν τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος ὁ Ζητουνίου (πρᾶγμα μήπω τολμη-
θὲν ἀπὸ τοῦ 1821, καὶ ἐφεξῆς, ὅπερ οὐδ' αὐτὸν ἂν ἤρεσε τὸν Καπο-
δίστριαν), καὶ δὴ καὶ ἦλθεν οὗτος εἰς τὸ Ζητούνιον καθεζὼν ταύτην
τὴν ἐπισκοπὴν, ἔπρεπε, τέλος, ἵνα διαπερανθῶσι τὰ τῆς ἐνεργείας καὶ
ψηφισθῇ τὸ πρᾶγμα τάχιστα» (α). — Ἀλλὰ τῆς μὲν ἐπαρχίας Ζητου-
νίου τὸ πλεῖστον μέρος ἀπέμεινεν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἐλληνικοῦ Βα-
σιλείου εἰς τὴν ὀθωμανικὴν ἀντικὸν ἐπικράτειαν, ὡς καὶ πρότερον. Ὁ
δ' ἐπίσκοπος Ζητουνίου Δανιήλ, φυγὼν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπαναστάσεως εἰς
Κωνσταντινούπολιν ἐπανῆλθε τότε πάλιν εἰς τὴν κολοβωθεῖσαν αὐτοῦ
ἐπισκοπὴν. Ἐπειδὴ δὲ περιέπεσεν εἰς τινὰς πειρασμούς, φοβηθεὶς τοὺς
Τούρκους, κατέφυγεν εἰς τὴν ἐν τῷ κράτει μείναςαν πόλιν τοῦ Ζητου-
νίου. Ἀμὰ δ' εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν ἀπῆλθε κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ
ἐπισκοπεῖον, πρὸς τὸν τότε πυχρόντα ἤδη Φθιώτιδος Ἰάκωβον (τὸν νέον
τοῦ Ζητουνίου ποιμένα). Καὶ παρέδωκεν ἐγγράφως αὐτῷ τὴν ἐκθεσιν

(α) Maurer Das Griech'sche Volk etc. vol. 2 pag. 158.

ήν τῆς Μεγάλ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας! Τοιαύτην πανδώραν κακῶν ἱερομόναχος ἐκεῖνος ἐδωροφόρησεν εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν, ὑφ' οὗ ὡς ἐν ρουτανεῖῳ μέχρι τελευτῆς ἀμετανόητος (α) ἐτρέφετο!

Δευτέραν πραγματείαν ἐξεδώκαμεν τὰς Σημειώσεις εἰς τὸ ἐρὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας Γάλλου Ἰπομνημα, ὅπερ ἔγραψε τῷ 1837 Κωνσταντῖνος ὁ Σχινᾶς μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ἀρμανσπέργου καὶ τὴν ἔλευσιν τοῦ ἀξιολόγου καὶ φιλέλληνος Ρουδάρτου, ἔν' ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν τῶν εἰς τὰ Μοναστήρια γεομένων ἀνομημάτων, περὶ ὧν κατεβόων αὐτοῦ αἱ Ἐφημερίδες (Βλ. Τόμ. Β. σελ. 274) αὐτὸν αἰτιώμεναι ὡς ἄλλον νέον Λαχανοδράκοντα, καὶ συγχρόνως ἵνα παραστήσῃ τῷ ὁμοδόξῳ πρεσβευτῇ τὸ ἀντικανονικὸν τοῦ Μαυρέρου ἔργον, «ὃ ἐπὶ πόλλ' ἐμόγησε» καὶ αὐτός, ὑπὸ τὴν δοκοῦσαν αὐτῷ καλὴν ἐποψίν, θηρεύων διὰ τούτων τὴν προστασίαν αὐτοῦ καὶ μεσιτείαν παρὰ τῷ Ρουδάρτῳ, ἔν' ἀναβῇ πάλιν ἐπὶ τῆς Ἰπουργικῆς καθέδρας. Ἀλλ' ἡ στιβαρὰ ἐξέλεγχις τῶν σοφιστικῶς ἐν τῷ Ἰπομνήματι γεγραμμένων κατέστησε προσεκτικὸν τὸν νουνεχὴ καὶ λαμπρὸν ἐκεῖνον πρεσβευτήν, τὸν πολλαχῶς τὴν Ἑλλάδα ὠφελήσαντα, ἵνα μὴ παρασυρῇ ὑπὸ τῆς κακοπλάστου ταύτης ἀπολογίας, ἐν ἣ ὁ δεινὸς Ἰπομνηματογράφος οὐ μόνον κατεστρέβλωσε καὶ περιέκοψε δολίως κανόνας τῶν θείων Συνόδων εἰς δικαίωσιν τῆς τολμηθείσης παρανομίας, ἀλλὰ καὶ πλίσματα παχυλὰ ἐκεραμούργησε μεγαλορρήμωνων πρὸς συγκάλυψιν τῆς παντελοῦς παραλυσίας τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Καὶ οὕτως ἐναυάγησε τὸ τέχνασμα τοῦ φιλοκόμπου Κωνστ. Σχινᾶ.

Τρίτην προσεθήκαμεν τὴν Ἀπάντησιν πρὸς τὴν περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐξουσίας τῶν Πατριαρχῶν αὐτοσχέδιον διατριβὴν Μισαήλ τοῦ Ἀποστολίδου, ἣν ἀνωνύμως οὗτος τῷ 1843 ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ κ. Χ. Ν. Φιλαδελφείως ἐξέδωκεν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐγχείρισιν τῆς Γνώμης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν παρεπιδημούντων Ἀρχιερέων εἰς τὴν κατὰ τὴν γ'. Σεπτεμβρίου συγκροτηθεῖσαν ἐνταῦθα Συνέλευσιν, καὶ διένειμε τὸ φυλλάδιον πρὸς τοὺς πληρεξουσίους (Βλ. Τόμ. Β. σελ. 494). Ἐξανέστησε δὲ τὸν ἀμφοτεροδέξιον τοῦτον τῆς βαυκοπανουργίας κόθορνον ἡ Φαρμακίδειος σπεῖρα, ὅπως γράψῃ ταύτην τὴν πλήρη παραλογισμῶν διατριβὴν πρὸς διαστροφὴν τοῦ περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς ἐν

(α) Βλ. Ἐπίτημ. Ἐφημερίδα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Τόμ. Ε. σελ. 350.

εν καὶ τοὺς Ἐπισκόπους ἄρχοντας, κυρίους, δεσπό-
 ας, δυνάστας, βασιλεῖς ὀνομαζομένους (διὰ τὴν πνευ-
 ατικὴν ἐξουσίαν) (α), ἀποδίδομεν καὶ εἰς αὐτοὺς ἀξίαν βασιλικήν;
 αὐτοὶ πάντες οἱ χριστιανοὶ λέγονται πνευματικώτερον «ἱερεῖς καὶ βα-
 σιλεῖς» (Ἀποκ. ε, 10), ἀλλὰ μήπως ἱερατεύουσι καὶ βασιλεύουσιν αἰσθη-
 τῶς κατὰ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν; (β). Μόνοι οἱ Ἀρειανοὶ κολα-

(α) Βλ. Ἀποκ. Διατ. Η, 44. Ζ. 31. πρὸς καὶ Β. 11, 20, 25, 26, 34. καὶ
 oteler. not. εἰς Ἀπόστ. Διατ. Β. ια.

(β) Ὁ μακάριος Ἀρέθας ἐρμηνεύων τὸ τῆς Ἀποκαλύψεως χωρίον «Ἔστι δέ,
 φησί, νοῆσαι θεωρητικώτερον βασιλεῖς μὲν τοὺς κατὰ τῶν παθῶν τῆς νί-
 κης τὸν βασιλεῖον στέφανον ἀναδησαμένους· ἱερεῖς δὲ τοὺς θυσίαν ζῶσαν, εὐά-
 ρεστον τῷ Θεῷ, ἐκυτοὺς κατηρηκτότας». Εἶποι δ' ἂν τις καὶ πάντας τοὺς ἐπα-
 ξίως τῷ τοῦ Χριστοῦ ἐγκαλλωπιζομένους ὀνόματι βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς,
 ὡς τῶν ἰδίων βασιλεύοντας παθῶν καὶ τὰς εὐχὰς τῷ Κυρίῳ αὐτοὺς ἀναφέροντας.
 Κατὰ δὲ ταῦτα καὶ διὰ τὸ θεῖον χρίσμα τῆς Βασιλείας καὶ τὴν προστασίαν τῆς
 Ἐκκλησίας καὶ οἱ Πατέρες τῆς ἐπὶ Φλαβιανοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου ἐ-
 πέφώνουν τῷ Β. Θεοδοσίῳ «πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ βασιλείως, μεγάλη ἡ πίστις τῶν
 βασιλέων, τῶν φυλάκων τῆς πίστεως, πολλὰ τὰ ἔτη τῷ εὐσεβεῖ, τῷ ὀρ-
 θοδόξῳ, τῷ ἀρχιερεῖ βασιλεῖ εὐχαριστοῦμεν» (Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Β.
 σελ. 77), καὶ πάλιν οἱ τῆς Δ'. Οἰκουμενικῆς πρὸς τὸν Μαρκιανόν, ἀποδεικνύοντα
 τὸ σέβας αὐτοῦ πρὸς τὴν Σύνοδον καὶ ἐξαιτούμενον τὸ κανονικὸν κῦρος ὧν αὐτὸς
 προέτεινεν, ἐδόθησαν «τῷ εὐσεβεῖ, τῷ χριστιανῷ, τῷ ἱερεῖ, τῷ βασιλεῖ πολ-
 λὰ τὰ ἔτη» (Βλ. Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Β. σελ. 165). Καὶ αὐτὸς ὁ Πάπας τῆς
 Ῥώμης Γρηγόριος γράφων πρὸς τὸν εἰκονομάχον βασιλέα Λέοντα τὸν Ἰσαυρον,
 καυχώμενον ὅτι βασιλεὺς ἐστὶ καὶ ἱερεὺς, ἔλεγε «τοῦτο οἱ πρὸ σοῦ
 βασιλεῖς ἔδειξαν ἔργῳ τε καὶ λόγῳ—Κωνσταντῖνος ὁ μέγας, καὶ ὁ Θεοδόσιος ὁ
 μέγας. Οὗτοι οἱ βασιλεῖς θεοπρεπῶς ἐβασίλευσαν, μετὰ τῶν Ἀρχιερέων μιᾶ
 βουλῇ καὶ γνώμῃ τὰς Συνόδους συναθροίσαντες καὶ
 τὴν ἀλήθειαν τῶν δογμάτων ἐκζητήσαντες, τὰς Ἐκ-
 κλησίας συνεστήσαντο καὶ κατεκόσμησαν. Οὗτοί εἰσιν
 ἱερεῖς καὶ βασιλεῖς, οἵτινες καὶ ἔργῳ ἐπεδείξαντο». Ὡστε καὶ ὁ Πά-
 πας Γρηγόριος ἱερέα τὸν βασιλέα καλῶν τὴν κοινὴν μετὰ τῶν Ἀρχιερέων
 εἰς εὐστάθειαν τῆς Ἐκκλησίας συνεργοῦσαν λειτουργικὴν αὐτῶν προστασίαν καὶ
 ἐποπτείαν ἐννοεῖ, ἀλλ' οὐ τὴν ἣν εἶχον μετὰ τῆς βασιλείας καὶ ἐνήργουν ἱερω-
 σύνην καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, ὡς ὁ Φαρμακίδης σοφιστευόμενος διατεί-
 νεται (Ὁ Συνόδ. Τόμ. σελ. 316—317). Ἄλλως δὲ τὴν κυρίαν σημασίαν ἀμφοτέρων
 τῶν ἀξιωματῶν εὐκρινῶς αὐτὸς ὁ Γρηγόριος διαιρεῖ, καὶ διακρίνει τὰ περὶ
 τὴν Ἐκκλησίαν ὅρια τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, προστιθεὶς εὐθὺς τὰ ἐφεξῆς. «Ἄλλ'
 οὐκ εἰσὶ τὰ δόγματα τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τῶν Ἀρχιερέων·
 ὅτι ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν· ἄλλη παίδευσίς τῶν ἐκκλησιαστικῶν

§. ιζ. Τελευταῖον θαρρύνων τοὺς ὑπουργοὺς (πρὸς τὴν τοῦ Τόμου κατάργησιν), «ἀλλ' ἴσως (λέγει) πτοεῖται τὸ ὑπουργεῖον τὰς (ὑπὲρ τοῦ Τόμου) φωνὰς καὶ κραυγὰς τῶν σφόδρα ζηλωτῶν αὐτῶν; Ἄν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶχον ἀληθινὴν καὶ ἄδολον φιλοπατρίαν, δὲν ἐκραύγαζον καὶ ἔγραφον, ὅπως κραυγάζουσι καὶ γράφουσι. Δὲν συνίστων καὶ ἐπροστάτευνον καὶ αὐτὸν τὸν ἀγύρτην καὶ λαοπλάνον, τὸν ὀλετῆρα μοναχὸν Χριστοφόρον. Τοῦτο μόνον εἶναι ἱκανὸν νὰ δείξῃ τὸν ἀληθινὸν σκοπὸν ὅλου αὐτῶν τοῦ ζήλου. Ἄς ἐπιστήσῃ πολὺ τὴν αὐτῆς προσοχὴν εἰς τοῦτο ἡ Κυβέρνησις. Εὐχόμεθα μὴ ἔλθῃ καιρὸς μεταμελείας». Ἐχεις ἤδη, ἀναγνώστα, τὸ λαμπρότατον τεκμήριον τῆς μετανοίας τοῦ πρὸ μικροῦ πανδήμως ἐξομολογηθέντος Τομολίχου. Κατεσφράγισε τὸν Πρόλογον δι' ὕβρεως καὶ συκοφαντίας οὐχ ἥττον ἀναιδοῦς καὶ στυγεραῆς ἢ παράφρονος καὶ ἐλεεινῆς. Ἡ μὲν γὰρ Κυβέρνησις παντελῶς ἀγνοεῖ (κατ' αὐτὸν) τὸ πῶθεν (ἐκ ποίας ἀρχῆς) καταβαίνουσι καὶ πρὸς τί (σχέδιον πολιτικόν) ἀφροῶσιν αἱ φωναὶ καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ὧν λέγει ζηλωτῶν· αὐτὸς δὲ ὁ φιλόπατρις, ὡς ἂν τις Κάλχας ἢ μάντις ἐγγαστρίμυθος, συνεῖδε τὴν κοινόλεθρον ἐπιβουλήν, καὶ ταύτην, ὡς ἐκ τρίπτυδος, εἰσαγγέλλει πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, διακηρύττει δὲ πανδήμως καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Φέρει δὲ καὶ δεῖγμα τῆς τοιαύτης ἐπιβουλῆς αὐτοῦς τοὺς ὑπὲρ τοῦ Τόμου καὶ τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβῶς καὶ εὐσυνειδήτως καὶ γράφοντας καὶ λαλοῦντας, οὓς οὐ μόνον δυσφημεῖ ὡς ἄλλους ἰουδαίους ζηλωτὰς (βλ. ὀπισθ. σελ. 307), ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν, ὧν λέγουσι καὶ γράφουσι, πλείστησιν αὐτοῦς καθ' ἑαυτῶν μαρτυροῦντας, ὅτι συνίστορές εἰσι καὶ συνυπεύθυνοι συνεργοὶ τοῦ διαβληθέντος ὡς στασάζοντος κατὰ τῶν καθεστώτων μοναχοῦ Χριστοφόρου καὶ τῆς πολυθρυλήτου Καλογηρικῆς συνωμοσίας. Καὶ ἐπὶ τέλους νοθετεῖ μετ' ἀπειλῆς τὴν Κυβέρνησιν, ἵνα καὶ πολὺ προσέχῃ εἰς τοῦτο (τὸ κακουργημα τῶν ζηλωτῶν), ἐπευχόμενος ἐνθέρμως μὴ ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτὴν καιρὸς μεταμελείας!!.

§. ιη. Μετὰ ταῦτα τὰ διεργώγῳτα ῥήματα τοῦ καταποντισμοῦ κατακυγεῖς τὴν καρδίαν ὁ τῆς ἀληθείας ἀγωνιστῆς ἐστράφη εἰς προσευχὴν, Θεὸν ὧν προεῖπε μαρτυρόμενος καὶ αὐτὸν ἐπικαλούμενος

μάκαι, καὶ Ἀργύριοι, καὶ Παλαμάδες, καὶ Φώτιοι, καὶ Λογάδες, καὶ Ἀναστασιᾶδαι, καὶ Σερούριοι, καὶ Ψαλλίδαι, καὶ Σελεπῆδες, καὶ Κοῦμαι, καὶ Σέργιοι, καὶ εἴ τινες ἄλλοι δημοσίως ἐσχολάρχησαν (ὧν τινες περίεισιν ἔτι σχολαρχοῦντες καὶ κατ' ἡμᾶς), μὼν οὐκ ἦσαν κοσμικοί; (παραλείπομεν τοὺς Λάμπρους καὶ τοὺς Φιλητᾶς καὶ τοὺς Χρησταρεῖς καὶ ἄλλους τοσούτους διδάξαντας καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Δακίᾳ καὶ κατὰ τὴν Ἑπτάνησον καὶ κατὰ πόλεις τῆς Εὐρώπης, ὅπου ζῶσιν Ἕλληνες καὶ σχολαί

γεγραμμένη πρὸ πέντε καὶ τριάκοντα ἐτῶν φησιν ἀνεγνώσθαι ἐν Δακίᾳ λόγον τοῦ Ἰωάννου κατὰ Μακαρίου τινός, καὶ θαυμασθῆναι παρά τε τῶν ἄλλων λογίων καὶ τοῦ Λάμπρου τοῦ Φωτιάδου, ἐκ δὲ τῶν ἐφεξῆς ἐπιφερομένων μᾶλλον δοκεῖ τῆς ἐξω ἢ τῆς ἐσω σοφίας ἔχεσθαι τὸν λόγον. Ὁ μὲν τοι Μακάριος καὶ τὸ βιβλίον αὐτοῦ, οἷον ὁ διδάσκαλος ἡμῖν αὐτὸ παρέχει ὑποτοπάζειν, ἀπορεῖν ἡμᾶς ποιεῖ καὶ τὸ τοῦ Σοφοκλέους εἰπεῖν,

Ἄρ' ἔστιν; ἄρ' οὐκ ἔστιν; ἡ γνώμη πλανᾷ.

Καί φημι, κἀπόφημι, κοῦκ ἔχω τί φῶ.

Ἐξ ὧν μέντοι ὁ κ. Ψύλλας τοῦ τε Μονοφθάλμου καὶ τοῦ λόγου αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου μέμνηται ἀναγνούς, οὐκ ἂν ἀμάρτοι τις εἰπὼν ὅτι Χριστόδουλος ἦν οὗτος ὁ Ἀκαρνάν. Οὗτος γὰρ γενόμενος τῷ 1733 κατὰ Ζαβίραν ἐν Ξηρομέρῳ, ἐχρημάτισε «περίφημος μᾶλλον διὰ τὴν ἀσέβειαν ἢ διὰ τὴν εὐσέβειάν του», καὶ βιβλιάριον συνέταξεν ἐπιγεγραμμένον «Ἀ πάντῃσι ἀνω νόμου πρὸς τοὺς αὐτοῦ ἄφρονας κατηγόρους, ἐπονομασθεῖσα περὶ θεοκρατείας, ὅτι ἅπας ὁ λόγος περὶ αὐτὴν στρέφει». Ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξωνίας 1793. «Ἐν ταύτῃ τῇ βίβλῳ, ὁ αὐτὸς φησι Ζαβίρας, γράφει κατὰ τῶν μοναχῶν, ἱερέων, ἀρχιερέων καὶ ἀσκητῶν· εὐδὲν ἥττον καὶ κατὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, κατὰ τῶν Προφητῶν καὶ κατὰ τῶν Ἀποστόλων, καὶ τέλος πάντων κατ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Κατὰ τούτου δὴ συνοδικὸν γράμμα ἐξεδόθη παρὰ Νεοφύτου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, κατεξελέγχον τὰς αἱρέσεις καὶ ἀνεθεματίζον τὸν λίβελλον, ὅπερ καὶ τύποις ἐκδέδοται τῷ 1800 ἐν Βούδα ἐπιγεγραμμένον «Ὁ ἐξοστρακισμὸς τοῦ ἀσεβοῦς Χριστοδούλου τοῦ Μονοφθάλμου τοῦ ἐξ Ἀκαρνανίας, ἡ τὸ κατὰ τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ ἐξενεχθὲν καὶ ἐν πάσαις ταῖς τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησίαις ἀναγνωσθὲν φρικτὸν Συνοδικόν, ἥδη πρῶτον τύποις τυπωθὲν μετὰ τοῦ προοιμίου, δαπάνη φιλοχρίστων»· γέγονε δὲ τοῦτο οὐχὶ δῆπου διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε παρ' ἡμῖν ἀμάθειαν, ὥς πάλιν ὁ κ. Βρετὸς ἐλήρησεν ἀκρίτως (Καταλόγ. Τόμ. Β. σελ. 349), ἀλλὰ διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν ἐν τῷ λεβέλλῳ βλασφημιῶν καὶ δυσσεβολογημάτων. Τότε τοίνυν καὶ ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης ἐξ οἴκειου ζήλου, ὥς ἔοικε, συνέταξε τὸν εἰρημένον λόγον, ὃς ὅμως ἀνέκδοτος τύποις καταλειφθεὶς οὐκ οἶδ' εἴ που σώζεται χειρόγραφος. Τῆς δ' οὖν φρονήσεως καὶ ἑλληνικῆς τοῦ ἀνδρός παιδείας τεκμήριον ἔστω τὸ ἐν τῇ Ἐφημε-

ρος ἀποστέλλει (ὡς ὀφόμεθα ἐν τοῖς ἐξῆς). Ἀνθολογεῖ δὲ καὶ ἐκ τῶν χριστομάχων τοῦ Γιββῶνος σελίδων, καὶ ἐξ ἄλλων νεωτέρων σοφῶν, μηδ' αὐτὸν τὸν σεμνότατον καὶ εὐκλεέστατον ἄγγλον Βιγχάμον ἀσύλητον παριδῶν· φιλεῖ δὲ μάλιστα καὶ αὐτὸς ἐαυτὸν ἀντιγράφειν, ἐπαναλαμβάνων ὅσα πρῶην ἐν τοῖς ἐαυτοῦ συγγράμμασιν ἐξενογράφησεν. Οὕτως ὁ ἀνὴρ πανταχόθεν καρπιζόμενος καὶ σταχυολογῶν σενέπλεξε τὴν «Ὁ Συνοδικὸς Τόμος ἢ περὶ ἀληθείας» συγγραφὴν, ἣν παρέστησε τοῖς Ἕλλησιν ὡς ἄλλην τῶν ἀρχαίων Εἰρεσιώνην, «ἐρίῳ περιεστεμένην καὶ σῦκα φέρουσαν, καὶ πίνοντας ἄρτους, καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ καὶ ἔλαιον ἀποψήσασθαι» (Πλούτ. Θησ. §. κβ).

§. ε. Ἄλλ' αἰσθανόμεθα πλεον τοῦ μετρίου μακρολογήσαντες περὶ τῶν ἐν τῷ προμετωπίῳ ἐπιγραφῶν· αἷτιος δὲ πάλιν αὐτὸς ὁ περινούστατος συγγραφεύς, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐν αὐτοῖς τοῖς τοῦ συγγράμματος προαυλίοις «ἐχόμενα τρίβου σκάνδαλα θέμενος». Κεῖσθωσαν δὲ καὶ ἄλλως τὰ εἰρημένα οἷόν τις ἀκροθιγῆς καὶ συντομωτάτη σύνοψις ἢ γεῦμα τῶν εἰς τὴν ὕλην καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ συντάγματος ἀνηκόντων. Ἢδη δὲ μετίωμεν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν αὐλήν, ἥτοι τὰ προλεγόμενα· ἀλλὰ καὶ ταῦτα γέμουσιν ὄνωνιδων ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, οἷαι φύονται εἰς ἐπαύλεις ἡρημωμένας σκηνωμάτων ἀκατοίκων (κατὰ τὸν ψαλμωδόν), ἐν οἷς οὐκ ἐπάτησαν οἱ ἀκήρατοι τῆς Ἀληθείας πόδες.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

§. ς. Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, οἷον ἐλαυνόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, εἰσβάλλει μετ' ἀπολογίας χείρονος τοῦ ἐγκλήματος. «Ἐγράψαμεν (λέγει) κατὰ τοῦ Τόμου τῆς Συνόδου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὁ Συνοδικὸς Τόμος λέγεται ἱερός, ἱερώτατος, προσκυνητός! ὦ ἀσέβεια! Οὕτω θέλουσι κραυγᾶσαι οἱ κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἐν Ἱεροσόλυμοις σφόδρα ζηλωτὰς ἐν Ἑλλάδι ζηλωταί» — Ἔως ὧδε ἡ προσωποποιία, ὡς ἐξ ὧν ὑποτίθηναι ἐσομένων κατηγορῶν· Ζηλωτὰς δὲ λέγει τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι εὐσεβῶς ἀείποτε φρονοῦντας καὶ διαλεγομένους, οὓς καὶ πολὺ πρότερον ἐν τοῖς καλοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν (Ἀπολογ. σελ. 65 καὶ Περὶ Ζαχαρίου σελ. 110) διὰ τῆς αὐτῆς ἐπωνυμίας σφόδρα φιλαδέλφως ἐτίμησε, παραβαλὼν

αὐτὸς ἑαυτὸν· καὶ ἄλλως δέ, αὐτὸς ὁ βασιλεὺς διέκρινεν ὡς μὴ ἰδίαν ἑαυτοῦ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ λέγων ἑαυτὸν «στήριγμα τῆς ἀγίας αὐτῶν Ἐκκλησίας» (βλ. σελ. 318)· οὔτε λοιπὸν ἀρχηγὸς οὔτε κυριάρχης τῆς ὑπερτάτης Ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας (Καταστατ. Ἄρθρ. Β) ἤθελεν ὁ θεοσεβέστατος βασιλεὺς ἀναγορευθῆναι εἰς ἄλλου δόγματος Ἐκκλησίαν. Ἐπειτα τὸ τοιοῦτον ἀντιβαίνει καὶ εἰς αὐτὰς τῆς ἰδίας αὐτοῦ Ἐκκλησίας τὰς ἀρχάς!

§. ζ. Ἄλλ' οὐδ' ἡ καθόλου τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων θεσμοθεσία συγχωρεῖ παντάπασιν εἰς τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, ἐπεμβεῖν αὐτῇ δικαιοματικῶς εἰς τὸ θρήσκευμα τοῦ ἔθνους πρὸς ὁποῖαν δῆποτε μεταβολὴν καὶ μεταποίησιν. Ἀρκεῖτω πρὸ πάντων ἡ τοῦ περικλεοῦς Βαττέλου ἀπόφανσις (ὃν πολὺ κάλλιον ἡμῶν ἐγνώριζεν ὁ νομομαθέστατος Μαύρερος)· ἀπηφαίνεται δὲ ὁ Βάττελος ταῦτα· «Ὁ Κυριάρχης δὲν ἔχει ὡς πρὸς αὐτὴν (τὴν θρησκείαν) ἄλλα δικιώματα παρ' ὅσα τῷ ἐνεπιστεύθη τὸ ἔθνος. Τὸ δὲ ἔθνος τὴν ἐπεφόρτισε μόνον νὰ προστατεύῃ τὴν θρησκείαν, τὴν ὁποῖαν αὐτὸ κρίνει εὐλογον νὰ παραδεχθῇ» (ἡ καὶ νὰ διατηρήσῃ πάντως)· κτλ. (α). Ὅτι δὲ τὸ τῶν Ἑλλήνων ὀρθόδοξον ἔθνος καὶ ῥητῶς ἐνομοθέτησε καὶ στεντορεῖως διεκήρυξε καθ' ὅλας τὰς ἐθνικὰς αὐτοῦ Συνελεύσεις κυριεύουσιν τοῦ Κράτους Ἐκκλησίαν τὴν Ὀρθόδοξον (ἄθικτον δηλονότι καὶ ἀμετάβλητον καθ' ὅλην τὴν δογματικὴν καὶ κανονικὴν αὐτῆς κατάστασιν, ὁποῖαν αὐτὴν δι' ὅλου διετήρησε τοῦ ἀγῶνος), οὐδόλως κατ' οὐδένα τρόπον ἀνεχόμενον τὴν βιαιότητα καὶ παράνομον ἀπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀποσχίρτησιν καὶ διάσπασιν, τοῦτο πάντως ἐγνώριζεν ἡ ὑψηλὴ Ἀντιβασιλεία.

§. η. Τελευταῖον, εἰς μὲν τὸν Ἰσραηλίτην λαὸν ὁ θεῖος νόμος ἀπηγόρευε τὴν ἐκούσιον ἐκλογὴν ἡγεμόνος ἑτεροδόξου (β)· ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ νομοθετοῦσα πρὸς πάντας τοὺς πιστοὺς ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτάσσεται, καὶ πειθαρχεῖν εἴτε βασιλεῖώς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐ-

(α) βλ. Βάττελ, τὸ Δίκαιον τῶν ἐθνῶν. Μεταφρ. ὑπὸ Γ. Α. Ράλλη Τόμ. Α. σελ. 88. Ναυπλῖα 1834.

(β) «Καθιστῶν καταστήσεις ἐπὶ σεαυτὸν ἄρχοντα, ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ Θεός σου αὐτόν· ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου καταστήσεις ἐπὶ σεαυτὸν τὸν ἄρχοντα, οὐ δυνήσῃ καταστήσαι ἐπὶ σεαυτὸν ἄνθρωπον ἀλλότριον, ὅτι οὐκ ἀδελφός σου ἐστι». Δευτερον. ιγ. 15.

τὴν αὐτὴν ἐκείνου τοῦ λογικοῦ ποιμνίου καὶ σχίστης γενόμενος τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν. Χωρὶς τῆς κανονικῆς ἐνδόσεως καὶ παραιτήσεως τοῦ, ὑφ' ὃν κανονικῶς ὑπέκειτο, Πατριάρχου καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος αὐτοκέφαλος διεκηρύχθη ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ἥτις καὶ Σύνοδον ἱεράν, ὡς δῆθεν ὑπερτάτην ἀρχήν, πολιτικῶς ἐχειροτόνησεν, ἀπεσχισμένην πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, καὶ δουλικῶς ἀποδιδούσαν τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ κακὸν τῆς κατατομῆς ἔμενεν ἀδιόρθωτον δι' ὅλης δεκαεπταετίας, ἕως οὗ τελευταῖον Θεοῦ συνεργοῦντος ἐθεραπεύθη καὶ συνουλώθη διὰ τοῦ τὰ διεστῶτα συνάψαντος ἱεροῦ Συνοδικοῦ Τόμου. Παραλείπομεν τὸ μετὰ τὸ πρῶτον ματαίως ἐκδοθὲν ψήφισμα τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας καὶ τὸ μετὰ τὸν ἱερὸν Τόμον ὅπωςδῆποτε ἐκδοθὲν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας δεύτερον Καταστατικόν. Ὁ ἱερὸς Τόμος τῆς ἐνότητος τῆς ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης συνδεούσης τὴν ἐν Ἑλλάδι Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μετὰ πασῶν τῶν ὁμοδόξων καὶ ἁγίων αὐτῆς ἀδελφῶν ζῇ καὶ ζήσεται εἰς αἰῶνας μετὰ τῶν θείων, ἐφ' ὧν ἡδράσθη, θεσμῶν, πρὸς οὓς συμφωνήσῃ πάντως (κατὰ τὸ Σύνταγμα) καὶ ὁ νόμος ὁ τὰς τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτείαν, ἐν οἷς καὶ ὡς προσήκει, διορίζων ἀναφοράς. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Σὺ δὲ κρίνον ἤδη, ἀναγνώστα, ἐκ τῆς ἐκτεθείσης παραθέσεως τῶν τοῦ Εὐγενίου περικοπῶν, τί ποτε ἂν εἶπε καὶ τί ἂν ἔγραψεν οὗτος ὁ τὸν ἀρχέκακον ἐκείνον τῶν ἐν τῇ Ἑνετικῇ ἀγίᾳ Ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ Δεκρέτου συμβάντων παθημάτων δικαίως κατακρίνας, εἴπερ, ζήσας ἔτι καὶ καθ' ἡμᾶς, ἔβλεπε καὶ ἄλλον οἶονδῆποτε παρομοίαις ἢ καὶ χείροσι τῆς ἐκείνου ἐπινοίαις καὶ τέχναις συνεργήσαντα εἰς ἔκδοσιν τοῦ τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος πολλῶν ἐμπλήσαντος δεινῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν πρὸς καιρὸν διαστήσαντος Καταστατικοῦ! Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

ΜΕΡΟΣ Β.

§. λη. Μετὰ τὸ πρῶτον τῶν ἀνεπιγράφων (ὡς προείπομεν) τεσσάρων Μερῶν μεταβαίνει ἤδη εἰς τὸ Β. ὁ συγγραφεύς. Ὁρίζεται δὲ ἡ τούτου περιοχὴ ἐν τῷ πίνακι, ὅτι «ἐν αὐτῷ ἐξετάζεται διεξοδικῶς ἡ πρᾶξις τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου» (σελ. 49—77)· σημειοῦμεν δὲ καὶ ἐν τούτῳ τὰ καίρια. Τὴν διεξοδικὴν ταύτην ἐξέτασιν ὁ ἀληθολόγος ποιεῖται ἀποδεικνύων, ὅτι ἄλλο ἤτησεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν

χινᾶν, ἵνα γράψωσι μυστικῶς καὶ ἰδιωτικῶς (privatim) πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐμπράκτως ἐν Ἑλλάδι προεδρεύοντας ἐπισκόπους, ἀρχιεπισκόπους, μητροπολίτας, καὶ πάντας δὲ προσέτι τοὺς ἐν τῇ Ἑλλάδι διατρίβοντας ἀρχιερεῖς, ἐρωτῶντες τὴν γνώμην αὐτῶν. Σύμφωναι πάντες ἦσαν εἰς τὰς ἐγγράφους αὐτῶν ἀπαντήσεις, ἐπευδοκοῦντες εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς ἐγκαθίδρυσιν Συνόδου δι' ἁρκούς, καθισταμένης ὑπὸ τοῦ Βασιλέως» (α). — Πάλιν ὁ Μαύρερος, ὡς ἀπατριάρχευτος καὶ ἀδούλωτος ἀνὴρ, πλάττει μὲν ἐξ οὐκ ὄντων καὶ συντρίβει τὸν Πατριάρχην διὰ τῶν (ὡς ἀδίκως διαβάλλει) κυριαρχικῶν τοῦ Σουλτάνου χειρῶν, «ὡς ἄνσκεῦος ὁστράκινον ἐν χερσὶ κεραμέως», παρίσῃσι δὲ καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν ἑλληνικὸν ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐστεφανωμένον, καὶ πρὸ τῆς νίκης, διδύμῳ στεφάνῳ, τῷ μὲν τῆς πολιτικῆς, τῷ δὲ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου θεωροῦμεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς, ὅπου πάλιν τὰ αὐτὰ διασαλπίζει μεμεστωμέναις παρειαῖς· ἤδη δὲ ἐπαινοῦμεν αὐτοῦ τὴν σύνεσιν, ἣτις διαφαίνεται καὶ μεταξὺ τῶν γαύρων αὐτοῦ λόγων. Ὀκνος εἶχε τὸν ἄνθρωπον προφανῶς καὶ δειλία πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ λέγει μὲν αὐτὴν (κατὰ τὸ σύνθημα) προὔφεστωσαν πραγματικῶς· ἀλλ' ὅμως πάλιν ὁμολογεῖ τότε πρῶτον ἐν σπλάγχνοις φρενῶν ἐγκυμονουμένην, καὶ φρίττει πρὸς τὸ κίνημα καὶ δειλιᾷ πρὸς τὰς ὠδῖνας! Ἔβλεπε (καθὼς λέγει) τὸ μέγα τοῦτο, βῆμα μὲν οὐχί, πῆδημα δὲ μᾶλλον λευκάδιον, πόσῃν εἶχεν ἀναφορὰν πρὸς τὴν μέλλουσαν κατάστασιν τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας. Καὶ ἤλπιζε μὲν πως τὴν Ἑλλάδα καὶ λίαν εὐδαιμονήσῃν ἐκ τούτου τοῦ πολιτεύματος (διότι, ἴσως, ἐφαντάζετο, ὅτι διὰ τῶν ὑγγῶν τοῦ ποιμαντορικοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας αὐλοῦ ἐμελλεν ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἐλκύσειν εἰς τὴν νέαν οὐτῆς ποίμνην καὶ ἅλλα πρόβατα, ἃ οὐκ ἦσαν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης!), πλὴν ἀλλ' ὅμως πάλιν ἐφοβεῖτο, καὶ σκέψιν ὥριμον ἔπεπτεν, ἡρέμα διαπεπαίνων, καὶ πάντα τὰ προκύφοντα διεσταθμεῖτο, χρύσεα τάλαντα τιταίνων, καὶ ζυγοστατῶν· ἀλλὰ, φεῦ, ἠπάτησαν αὐτὸν τὰ ζυγά, ἄδικα τυχόντα· παρέκρυσαν δὲ ταῦτα καὶ τινες τῶν συμπαρασταστούντων χεῖρες ζυγοκρούστιδες! Τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ζώντων ἀρχιερέων, ἐμπράκτων τε καὶ ἀπράκτων (οὓς εἶδομεν ὁ-

(α) Maurer etc. 2. Bd. pag. 154, 155.

τροφοὺς καὶ εὐεργέτιδας ἐκεῖνας ἐστίας ἐρήμους ἱσταμένας, ὡς σκηνὰς ἐν ἀμπελῶνι μετὰ τὸν τρυγητόν, καὶ σεσυλημένας, καὶ πολυειδῶς βεβηλωμένας ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ! Φρικτὸν καὶ τῶν Μοναστηρίων τὸ κακὸν καὶ τραγωδίας χρῆζον ἰδιαιτέρας· τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς αἰσθάνεται ὁ Ὑπομνηματιστής· ὅθεν σπουδάζει ἵνα ἀθωώσῃ τὸν (ὡς φαίνεται) φίλον αὐτοῦ γραμματέα (ὡς ἠθώωσεν ἀνωτέρω καὶ τὴν φίλην αὐτοῦ Σύνοδον, ἐκφράσας τοὺς περὶ τὴν βελτίωσιν τῶν μοναχῶν καὶ τῶν Μοναστηρίων θεοφιλεῖς αὐτῆς σκοποὺς !).

Σελ. 45· L'Ordonance etc.

« Ἡ διαταγὴ (λέγει) τῆς Ἀντιβασιλείας ἐξεδόθη τῷ 1833· 13/25 Σεπτεμβρίου, ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ τότε γραμματεύοντος Τρικούπη. Ψευδῶς λοιπὸν κατηγόρησαν τὸν μετ' ὀλίγον (κατὰ τὸν Ὀκτώβριον) ἀνχλαβόντα τὴν γραμματείαν Κ. Σχινᾶν, ὡς δῆθεν ὑπαγορεύσαντα τὴν περὶ τῶν Μοναστηρίων διάταξιν· ψευδὲς καὶ ὅτι εἶχον σκοπὸν ἵνα καταργήσωσι τὸ τάγμα τὸ μοναχικόν » ! (αἰβοῖ ! ὡς καὶ τοῦτο κατεφύεσθαι ; ὦ τὰς φιλοψόγους γλῶσσας !). « Μόλις κατηργήθησαν 310 μοναστήρια » (καὶ τί ἐκ τούτου ; μὴ γὰρ ὁ Σουλτάνος οὐκ ἐκρήμνισε πλείονους Δερβισάδων τεκέδας ;), « καὶ ταῦτα πρὸς ὄφελος τοῦ ταμείου » (μόνον ; καὶ πόσων ἄλλων ταμείων καὶ κιβωτίων καὶ σακκυλίων !) « Καὶ ταῦτα ἦσαν πολλὰ μικρὰ καὶ ὀλίγου λόγου ἄξια ὡς πρὸς τὰ διατηρηθέντα λοιπὰ 130 (!). Ἀρκεῖ μόνον ἵνα μνημονεύσω τὸ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, οὗτινος τὰ εἰσοδήματα ὑπερβαίνουσιν ἀπαξάπαντα τὰ τῶν καταργηθέντων συνάμα ληφθέντα » (Τί καλὸν ὀψώνιον διὰ τὰ ταμεῖα ! ἀλλ' οὐ κατεπόθη !). « Παραλείπω τὰ κατὰ τὴν Μάνην ὁμοίως διατηρηθέντα καχεῖνα » (ἄγριος ταῦτα διέσωσε φύλαξ, ἐπὶ τοῦ Ταυγέτου προϊστάμενος, ὁ γρόνθος τῶν ἀγροίκων Μανιατῶν !). « Ἀληθῶς ἡ ἐκτέλεσις τῆς περὶ τῶν μοναστηρίων Διαταγῆς, καὶ φύσει καθ' ἑαυτὴν ὑποκειμένη εἰς πολυειδεῖς καταχρήσεις » (ἦσας δηλονότι φυσικὰ εἶπετο ἵνα καταπράξωσιν ἀσεβὴ καὶ ἱερόσυλα ἀνδράποδα παρομοίων δεσποτῶν), « συνεφωδιάσθη μετὰ πλείονων καὶ διὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν διεπράχθη. — Ἡ Ἀντιβασιλεία χάριν ἀτόπου φειδωλίας μὴ θελήσασα ἐκλέξαι πρὸς τοῦτο ἐξεπίτηδες ἄνδρας πεπειραμένους » (Καὶ μήπως εὗρισκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνθρώπους καὶ ἄλλοτε μετὰ προνομίου συλήσαντας τὰ πάτρια ἱερά ;), « διώρισε τοὺς ἐπάρχους, τοὺς νομάρχας, τοὺς ἐπὶ τῷ δημοσίῳ πόρων τοῦ Βασιλείου κτλ. κτλ. — Ἀπαντῶμεν.

κλησίας ἐπιζητεῖς, ὦ μακάριε, τοῦ θεοῦ συναιρομένου, καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος ἀκριθέστερον ἤδη κατανοοῦντος τὰ ἀληθῆ τοῦ Κράτους συμφέροντα ! (Βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. ΙΕ. §. α—δ).

§. ζ. Ἐφεξῆς ὁ Μαύρερος διηγεῖται σύμφωνα πρὸς τὴν ἱστορίαν, χρωματίζων ὅμως καὶ ταῦτα πρὸς τὴν ἀρεστὴν αὐτῷ βαφὴν (κατὰ τὸ εἶκος !)· «Ὅτι δηλαδή πολλοὶ καθὼς ἡσθάνθησαν τὰς περὶ τὴν μεταβολὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀσχολίας τῆς Κυβερνήσεως (ὀνομάζει δὲ τούτους αὐτοὺς ῥαδιουργοὺς, ὁποίους, λέγει, τρέφει πολλοὺς ἡ Ἑλλάς !), ἐθορύβουν ὑπόπτους ποιοῦντες τοὺς καλοὺς (καὶ παγκάλους !) τῆς κυβερνήσεως σκοπούς ! Καὶ ξένοι (λέγει) μοναχοὶ συνέδραμον αὐξάνοντες τὰς ἀπ' ἐαυτῶν πολυπληθεῖς δυσκολίας. Ὑπερεῖχε δὲ τούτων ἀπάντων Ἀθωνίτης τις τοῦ νομα Προκόπιος, (ἄνθρωπος ἄλλως μὲν ἄστατος καὶ ἀνήτυχος, γλῶσσαν ἔχων αὐθάδη· πλὴν ἀλλ' ὅμως φοβούμενος ὁ τάλας καὶ αὐτὸς τὸ σχίσμα τῆς Ἐκκλησίας), ὅστις ἐκήρυττε δημοσίᾳ, καὶ ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ὀρθαλμοὺς τῆς Ἀντιβασιλείας, ἐν τῇ Ναυπλίᾳ, πρὸς τοῦτον μὲν λέγων ὅτι «τὰ πάντα ποιοῦσι Κατόλικά (Δυτικά),» πρὸς ἄλλον δὲ πάλιν «ὅτι μεταστρέφουσι τὴν Ἐκκλησίαν εἰς Προτενσταντισμὸν (τὸ τῶν Διαμαρτυρομένων θρήσκευμα !)» κτλ. — Οὕτως αὐθάδεις ἦσαν οἱ περὶ τὸν Προκόπιον ! (πότερον δὲ οὗτοι καλαμαράτοι τάχα ἦταν, ἢ ἀκαλαμάρωτοι, οὐ διορίζει ὁ συγγραφεύς). Ἀλλ' ἐκ τούτων μὲν εὐκόλως ἡ Κυβέρνησις ἀπηλλάγη διὰ τῆς ἐξορίας (Βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. ια). «Ἄλλος δέ τις (λέγει) κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἦλθεν ἀρχιεπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως, ὅστις διαβληθεὶς (πρὸς τὴν Ὑψ. Πύλιν) κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ῥώσων τῆς Ἀδριανουπόλεως ἄλωσιν, κατέφυγεν εἰς Ῥωσίαν, καὶ ἔκτοτε ἐλάμβανε μέγα σιτηρέσιον Ῥωσικόν. Ἐκτοτε καὶ αὐτὸς ἐσκευῶρει πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ἑλλάδος» (διδάσκων δηλονότι μηδὲν περὶ τὴν Ἐκκλησίαν καινοτομεῖν !) — «Ἐτυχε δὲ (προστίθῃσιν) οὗτος καὶ φίλος οἰκιακὸς τοῦ (Ῥωσικοῦ πρέσβεως) Κατακάζη» — (οὐδὲ καθ' ὕπνον ὁ Κ. Κατακάζης ἐγνώρισε προσωπικῶς τὸν Ἀδριανουπόλεως πρὶν οὗτος ἔλθῃ ἐκ τῆς Ῥωσίας εἰς τὸ Ναύπλιον)· «διὰ τοῦτο, λέγει, καὶ ὁ λόγος τοῦ ἀρχιερέως τούτου κατ' ἐξοχὴν εἶχε μέγα βάρος. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ῥωσικοῦ πρέσβεως πρὸς τινὰς τῶν Ἑλλήνων ἐπισκόπων γνῶμαί τινες καὶ διαδηλώσεις περιεῖχον ἔννοιαν συμβουλῆς πρὸς ἀντίστασιν,

νην ἐκ μόνων κληρικῶν, καὶ τούτων, τῶν γούν πλείστων, κο-
σμικῶν! Καὶ μετὰ τούτων λοιπόν, ὡς ἔπεται ἐκ τοῦ λήρου τῆς Ἐ-
πιτροπῆς, μετὰ τούτων τῶν κοσμικῶν ὁ Πατριάρχης συλλειτουργῶν
ἐχειροτόνει τοὺς κατὰ καιρὸν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἐφεξῆς κατὰ τό-
που μητροπολίτας. Ἀλλὰ χωρῶμεν καὶ εἰς τὰ ἐξῆς.

Σελ. 130. Οἱ ὑπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντιν.
μητροπολίται, (βλ. καὶ Τμήμ. Β. Κεφ. δ. §. ιε.) κτλ. Οὐ μόνον οἱ Μη-
τροπολίται καὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἐπίσκοποι ἐπονομάζονται
δεσπότες, καὶ πολὺ πρὸ τούτων οἱ πατριάρχαι, καὶ εἰς αὐτοὺς δὲ τοὺς ἱε-
ρεῖς ἀποδίδονται συνήθως ἡ κλητικὴ «Δέσποτα μ. ο. υ.». Τοιαύτην προσ-
ηγορίαν τιμῆς πνευματικῆς, ὡς καὶ πάντως τυραννικῆς δεσποτείας, ἀπεδέξατο
παλαιότερον ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία. Ὅθεν καὶ ἐν ταῖς θείαις ἱεροτελε-
στίαις αὐλόγησον Δέσποτα» πρὸς τε τὸν ἱερέα ἐπίσης καὶ
πρὸς τὸν ἱεράρχην ὁ Διάκονος ἐκφωνεῖ. Καὶ αὐτοὶ οἱ θεῖοι πατέρες τῆς
ἐκκλησίας οὐκ ἀπέφευγον τὴν προσωδυμίαν. Οὕτως ὁ κατὰ τὴν Α, οἴκου
μενικὴν Σύνοδον παρουσιάσας Ἀλέξανδρος ὁ Θεσσαλονίκης ἐπιστέλ-
λων πρὸς τὸν Μ. Ἀθανάσιον δις αὐτὸν Δέσποτα προσφωνεῖ, καὶ
κύριον χρηστότατον (α), καὶ ὁ Νικομηδείας τὸν Τύρου Παυ-
λῆνον καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρον δεσπότες προσαγορεύει
(β), καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος γράφων πρὸς τὸν Πάπαν Ἰννοκέντιον ὠνό-
μαζεν αὐτὸν δεσπότην, «τῷ δεσπότη μου τῷ θεοφιλεστάτῳ» (γ),
καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας «τῷ ὀσιωτάτῳ καὶ ἁγιωτάτῳ
δεσπότη ἐμῷ πατρὶ Μαξιμιανῷ», καὶ πάλιν πρὸς τὸν Κύριλλον
Παῦλος ὁ Ἐμέσσης «τῷ δεσπότη μου τῷ πάντων ἕνεκα
ἁγιωτάτῳ» (τὸ αὐτὸ καὶ παναγιωτάτῳ) καὶ ὀσιωτάτῳ
ἀρχιεπισκόπῳ Κυρίλλῳ», ὡσαύτως καὶ ὁ Ἀντιοχείας Ἰωάννης
«τῷ δεσπότη μου τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ ἁγιωτάτῳ
συλλειτουργῷ Κυρίλλῳ» κτλ. (δ). Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κατὰ

(α) Συνόδ. Συλλογ. Τομ. α. σελ. 205.

(β) Θεοδώρητ. ἐκκλ. ἱστορ. Α. ε.

(γ) Χρυσός. ἐπιστολ. ριβ.

(δ) Βλ. Συνόδ. Συλλογ. Τ. α. σελ. 643, 644, 630. [Καὶ τὰ πρακτι-
κά τῆς ἐπὶ Μηνᾷ ἁγίας Συνόδου (τῷ 535) μνημονεύουσι «τῷ δεσ-
πότη ἡμῶν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου οἰκουμενικοῦ ἀρχιεπισκό-
που καὶ πατριάρχου» (Πράξ. ε). Ὁ δὲ Ἀντιοχείας Μακάριος τοὺς Κωνσταντι-
νουπόλειως πατριάρχας Σέργιον καὶ τὸν Πέτρον ὠνόμασε παναγιωτάτους

αὐτὸ τὸ Καταστατικόν, ὅτι εἰς τὴν Κυριαρχίαν τοῦ Βασι-
λέως ἐναπόκειται ἡ ὑπερτάτη Ἐκκλησιαστικὴ ἐξου-
σία)· καὶ καθόλου διασχίζει τὸ ἐν τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ σῶμα. Καὶ λοι-
πὸν ἀμαρτάνει προφανῶς καὶ ἀπ' εὐθείας εἰς μέγιστον δόγμα, εἰς
ὅ τὴν τὴν ἀδιαίρετον ἐνότητα τῆς μιᾶς, ἁγίας,
καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τὴν τοι-
ούτην κατατομὴν μάλιστα διὰ τῶν ἐπισκόπων προλαμβάνων ἐθέ-
τισεν ὁ κανὼν· «Ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς ἐνώσεως ἀμελῶν.
καὶ περὶ τούτου ὑπομνησθεῖς, μετὰ ἑξ μῆνας, ἀκοινώνητος»! (α). Ἀλλὰ
περὶ τούτου καὶ ἐφεξῆς (Κεφ. Ε. §. ιγ).

Ἄρθ. 4. Κατὰ τὸ δογματικὸν μόνον ὀρίζει τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι
Ἐκκλησίαν ἡνωμένην πρὸς τὰς ἄλλας τὰς ὁμοδόξους, τὸ δὲ κανονι-
κὸν ἀποσιωπᾷ, διότι τοῦτο καθυπέταξεν εἰς τὴν θέλησιν τοῦ κατὰ
καιρὸν Βασιλέως· πολλοὺς δὲ τῶν θείων κανόνων ἠκύρωσεν ἀπ' εὐθείας
καὶ αὕτη ἡ ἐπιτροπὴ (καθὼς φανήσεται ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἄρθροις)· ἀλλὰ
μήπως ἀφῆκεν ἄθικτον καὶ αὐτὸ τὸ δογματικόν; Ἐν τῶν θείων
δογματῶν τῆς πίστεως ὑπάρχει καὶ ἡ ἐνότης τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας,
ἀφ' ἧς ἤδη (καθὼς προείπομεν) διαιρεῖ τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν,
ὥς ἴδιον ἔχουσιν περὶ τὴν κανονικὴν αὐτῆς κυβέρνησιν ἀρχηγόν,
τὸν βασιλέα. Σὺ δὲ μέμνησαι πάντως, ἀναγνῶστα, πῶς οἱ προσ-
κληθέντες εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην συνέλευσιν ἐπίσκοποι ἀπήτησαν, ἵνα
πρὸς τῷ ἀρχηγῷ προστεθῇ καὶ τὸ καθ' ὅσα μὴ ἀντιβαίνου-
σιν εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας, (συστέλλοντες οὕτω τὴν βασιλικὴν
ἀρχηγίαν εἰς ἀπλὴν προστασίαν, καὶ προφυλάττοντες τὸ κανονικὸν δι-
καίωμα τῆς Ἐκκλησίας ἀπαράτρωτον καὶ ἀνεπιβούλευτον), καὶ συγκα-
τέφησε πρὸς τὴν δικαίαν τῶν Ἐπισκόπων ἀξίωσιν ἐκείνην καὶ ἡ ἐπὶ
τῶν συνδιαλέξεων ἐπιτροπὴ τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἔπειτα τὸ Κατα-
στατικὸν ἐξεδόθη φέρον ἀπολελυμένην καὶ ἀπεριόριστον τὴν ἐκτασιν
τῆς ἀρχιερείας. Καὶ ἡ πρώτη δὲ συστάσα Σύνοδος ὑπομνήσασα τὸν
Γραμματέα περὶ τῆς ἀπολύτου ταύτης βασιλικῆς ἀρχιερείας, ἐπεπλή-
χθη μετ' ἀπειλῶν, καὶ ἐσιώπησεν (Τμ. μ. Β. Κεφ. 6. §. ις). Ἀλλ' ἐὰν
ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἦνωται πρὸς τὰς ἄλλας τὰς ὁρθοδόξους
αὐτῆς ἀδελφάς, διὰ τί λοιπὸν ἡ ἐνώσις περιορίζεται καὶ συστέλλεται
εἰς μόνον τὸ δογματικόν, ἀποκλειομένης δηλονότι τῆς κανο-

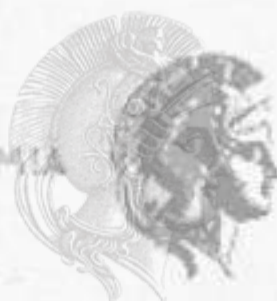
(α) Καρθαγ. Συν. ρκγ.

λέγων βασιλεῖ, παρανομεῖς· καὶ ἀσεβέστατος τοῖς ἄρχουσι» (Ἰωβ. λδ, 18. πρβλ. Ἀποστολ. καν. πδ). Καὶ τὸν βασιλέα τιμῶμεν καὶ τοὺς δὲ αὐτοῦ πεμπομένους ἡγεμόνας, καὶ τὰ διατάγματα τὰ βασιλικά· αὐτῶν καταθρασύνεται παρὰ τὸ δίκαιον; διὰ βασιλικῶν συναινέσεων καὶ διαταγῶν ἡθροίσθησαν αἱ θεόπνευστοι Σύνοδοι, τὰ μέγιστα καὶ συνεκτικώτατα τῆς πίστεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας κεφάλαια δογματίσκει. Καὶ ταῦτα πάλιν βασιλεῖς ἐπεκύρωσαν. Ἀλλ' ὅταν ταῦτα τὰ κεφάλαια καθαιρῶνται δι' ἄλλων ἐναντίων διαταγμάτων καὶ καταστρέφονται τῆς εὐσεβείας τὰ θεμέλια, τότε πρὸς τὰς τοιαύτας παραθρησκευούσας καὶ περὶ τὸ θεῖον σέβας ἀμαρτανούσας διαταγὰς πᾶς εὐσεβὴς ὀφείλει, νομίζομεν, καὶ φρονεῖν καὶ λέγειν ὅ,τι εἶπον οἱ Ἀπόστολοι πρὸς τὴν διαταγὴν ἐκείνην τοῦ Συνεδρίου, «Πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις». Ταῦτα εἰσάπαξ διακηρύξαντες συμπεραίνομεν ὅτι τὸ Καταστατικὸν τοῦτο διάταγμα τῆς Ἀντιβασιλείας

εἰς τὸ νὰ μὴ ἐκτείνεται ἢ ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία εἰς ἄλλας, εἰμὴ εἰς πάντη ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις. (Καὶ ποία πλέον ἔμεινε δικαιοδοσία εἰς τὴν Ἐκκλησίαν;). Ἄρθρ. 82. «Ἡ Ἐκκλησία ἔχει μὲν τὸ δικαίωμα νὰ κρίνῃ καὶ νὰ παιδεύῃ εἰς ὑποθέσεις τῆς συνειδήσεως». Ἀλλ' ὅμως, (Ἄρθρ. 83) ὅταν πρόκειται λόγος «νὰ ληφθοῦν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν ἀμαρτησάντων μέτρα βίαια καὶ ἔχοντα ἐπιβρόχην εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον καὶ εἰς τὰς ἀσυχὰς τῶν ἀνθρώπων σχέσεις· καὶ τοιαῦτα μέτρα εἶναι πρὸ πάντων οἱ ἀφορισμοί· ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπεμβαίῃ καὶ νὰ ἐξετάζῃ καὶ διατάττῃ, ἂν αἱ τοιαῦται κρίσεις καὶ ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἢ ὄχι» κτλ. (ἰδοὺ ὁ ὑπέρτατος τῆς Ἐκκλησίας κριτής, ἡ πολιτικὴ ἐξουσία, μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑποδιοικητοῦ. Ὅθεν οὔτε τοὺς ἀθεμιτογάμους οὔτε τοὺς ἄλλους παρανομοῦντας οὔτε τὰς φανεράς ἐγχειρήσεις τῶν προσηλυτιστῶν οὔτε τὸν δημοσίως τῆς εὐσεβείας ἀπροστατήσαντα δύναται ἡ Ἐκκλησία ἀποκηρύξαι· διότι τοῦτο ἀντιβαίνει εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον καὶ τὰς ἀσυχὰς σχέσεις!). Ἄρθρ. 90. «Νὰ ἐπιτηροῦν εἰς τὸ νὰ φυλάττωνται ἀκριβῶς ὅσα οἱ νόμοι προσδιορίζουσι κατὰ τῆς ἀμέσου σχέσεως τοῦ κλήρου μὲ ἐξωτερικὰς πολιτικὰς ἀρχάς» (!) — Ἄρθρ. 94 «Νὰ ἐπιτηροῦν εἰς τὸ νὰ μὴ ἐπιφέρωνται παρανόμως δυσκολίαι εἰς τὰ μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν συνοικέσια» (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Θ. §. δ). — Ἄρθρ. 92. «Νὰ διαπραγματεύωνται συμμορφούμενοι μὲ τοὺς καθ' ὧς νόμους τὴν διάλυσιν τῶν κατὰ συνοικεσίων ἐμποδίων, ὅταν δὲν εἶναι εἰμὴ ἀπλῶς κοσμικά» (τοῦτο ἐννοεῖ τοὺς βαθμοὺς τοῦ γάμου, τὸ δὲ πρότερον τὴν πρὸς πάντας τοὺς ἐπήλυδας ἀπόλυτον γαμικὴν συνάφειαν καὶ ἐπιμιξίαν) κτλ. κτλ. Μετὰ ταύτας καὶ τοιαύτας διαταγὰς τῆς ἐξουσίας λεγέτω ὅστις θέλει, ὅτι ἄλλο τι παρὰ τὴν θεῖαν δύναμιν συντηρεῖ καὶ διασώζει μέχρι σήμερον τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν!

ἐχέτωτον, ὅθεν ζήλω δικαιότατῳ κινηθέντες καθαιρέσει παντελεῖ
καθυπέβαλον (τῷ 1762) αὐτόν τε τὸν χειροτονηθέντα καὶ τοὺς χειρο-
τομήσαντας (τὸν Κεφαλληνίας, τὸν Ζακύνθου καὶ τὸν Λευκάδος). Καὶ
ὑστερον ὁ πατριάρχης Σαμουήλ μετὰ τῆς Συνόδου ἔμειναν εἰς τὴν γε-
νομένην ψῆφον ἀμετάπειστοι. Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία μένει
ἀνυσώπητος, ἐφ' ὅσον τὸ κακὸν μένει ἀδιόρθωτον.
Καὶ τὸ κακὸν ἀδιόρθωτον μένει, ἐν ὧς τὸ ἐκδο-
θεῖς ὑπὸ τῆς Ἀριστοκρατίας ψήφισμα ὑποθέτει τὸν
Φιλαδελφείας ὡς δεχόμενον καὶ στέργνντα τὴν ἐν Φλωρεντία
ψευδῇ καὶ ἄκυρον ἐκείνην πραγματείαν τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν.
Ὁ κολλοσσὸς οὗτος δὲν ἔχει στερέωσιν, ἐν ὧς
τὸν ἕνα πόδα πατεῖ εἰς τὴν Ἀνατολήν καὶ τὸν
ἄλλον εἰς τὴν Δύσιν» (σελ. 123—127).

§. λζ. Ταῦτα τότε συνέβησαν εἰς τὴν Ἑνετίαν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ
ἐκκλησίαν διὰ τοῦ Δεκρέτου τῆς τότε Ἑνετικῆς πολιτείας σπουδῇ καὶ
συνεργείᾳ τοῦ τίτλῳ μὲν Φιλαδελφείας, πράγματι δὲ μισαδέλφου
Τυπάλδου. Ἐὰν δὲ παραλιπόντες κατὰ μέρος τὴν ἐν Ἑνεταίαις δυνα-
στικὴν ἐπιταγὴν τοῦ Παπισμοῦ θεωρήσωμεν ἐμπαρόδως μόνον τὰ περὶ
τὴν πνευματικὴν τῆς Ἐκκλησίας διοίκησιν παρὰ τοὺς ἱεροὺς τῆς Ὀρ-
θοδοξίας θεσμοὺς ὑπὸ τῆς πολιτείας διαταχθέντα κατὰ τε τὴν Ἑνετίαν
καὶ τὴν ἐν Ἑλλάδι Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, πολλὴν εὐρίσκομεν τὴν
ὁμοιότητα τῶν παθημάτων ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐλευθέραν
πάσης ἐπεμβάσεως πολιτικῆς οἶδε καὶ πρεσβεύει καὶ διακρατεῖ τὴν ἐκ-
λογὴν καὶ ψῆφον καὶ πνευματικὴν ποιμαντορίαν τῶν προχειριζομένων
Ἀρχιερέων ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία κατὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς καὶ θείους
κανόνας. Ἀλλὰ καθὼς ἐν τῇ Ἑνετίᾳ τὸ Δέκρετον τῆς Ἀριστοκρατίας
κατήργησε ταύτην τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας, οὕτω καὶ ἐν τῇ
Ἑλλάδι τὸ τῆς Ἀντιβασιλείας Καταστατικὸν ὑπέταξεν ὑπὸ τὴν κο-
σμικὴν ἐξουσίαν τάς τε τῶν ἐπισκόπων καὶ αὐτῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
ἐκλογὰς καὶ καταστάσεις καὶ πᾶσαν ἐν γένει τὴν πνευματικὴν Διοίκησιν
τῆς ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διοικητικὴν αὐτῆς
κεφαλὴν καὶ κυρίαρχον ἀπόλυτον κατασχῆσαν τὸν κατὰ καιροὺς
Βασιλέα. Αὐθαιρέτως καὶ χωρὶς τῆς κανονικῆς ἐκδόσεως τοῦ, ὑφ' ὃν ἡ
Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑνετίας ὑπέκειτο, Πατριάρχου πρόεδρος αὐτῆς
ὑστερον ἐχειροτονήθη, ἀλλὰ καθαιρέσει παντελεῖ μετὰ τῶν χειροτονη-
σάντων καθυπεβλήθη ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὡς κλέπτῃς εἰσελθὼν εἰς

πόθεν ;). « Διὰ τοῦτο (συνεχίζει λέγων), ἤδη τῆς Ἀντιβασιλείας πράττειν ἀρχομένης, εὐθὺς κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας ἐτάχθη ἐπιτροπή, συγκειμένη τὸ πλεῖστον ἐκ προσώπων ἐκκλησιαστικῶν, ὅπως ἐξακριβώσῃ τὴν ἀληθῆ τῆς Ἐκκλησίας κατάστασιν, καὶ προβάλλῃ τὰ πρὸς ἐπανόρθωσιν καὶ θεραπείαν αὐτῆς, καὶ μάλιστα τῶν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων κληρικῶν, ἀφορῶσα δὲ ἡλονότι πρὸς σύστασιν Συνόδου διαρκοῦς εἰς διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας· τὸ δὲ πόρισμα τῶν σκέψεων αὐτῆς ἡ ἐπιτροπὴ περιληπτικῶς ἐκθεμένη παραδῶ πρὸς τὴν Ἀντιβασιλείαν. Διότι ἡ Κυβέρνησις καθὼς εἰς πᾶσαν ἄλλην πράξιν, οὕτω καὶ πρὸς ταύτην ὠρμάτο μετὰ φρονήματος ἀξιοῦντος βάσιμον ἐπάγειν τὴν βοήθειαν καὶ καιρίαν· οὐδ' ἡσμενίζετο (καθὼς ὁ Καποδίστριας) εἰς ἐλλιπῆ διοικήματα καὶ βουλευματα (μέτρα), καὶ μάλιστα περὶ τὸ μέγα τοῦτο καὶ ἐπίσημον καὶ πλείστου λόγου ἄξιον πρᾶγμα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ » (τὴν διόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας). « Ἡ τοίνυν ἐπιδοθεῖσα (παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς) περιληπτικὴ ἐκθεσις ἐξεικονίζειν ἄλλην ἀληθῶς κοιλὰδα κλαυθμῶνος, τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ καθόλου τοῦ τῶν Ἑλλήνων ἱερατεύματος ! Συνεφώνουν δὲ καὶ πάντες εἰς ταύτην τὴν θεωρίαν, ὅτι διὰ μόνης τῆς ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου, τοῦ τουρκικαῖς ἐπιρροαῖς ὑποκειμένου, παντελοῦς ἀνεξαρτητίας τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας ἡδύνατο διανοιχθῆναι ἡ ὁδὸς ἡ φέρουσα πρὸς βελτίωσιν αὐτῆς » (α). — Ἐν τούτοις βλέπεις ἀναγνώστα· α) ὅτι ἡ καθίδρυσις Συνόδου διαρκοῦς ὑπῆρχεν ἤδη προεσχεδιασμένη καὶ διατετυπωμένη παρὰ τῇ Ἀντιβασιλείᾳ· διότι πρὸς τοῦτο παρηγγέλθη τὰς σκέψεις ἀπευθύνειν ἡ καταστάσα ἐπιτροπὴ· μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ διάταγμα, τὸ συστήσαν τὴν ἐπιτροπὴν (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. α. §. γ). Ὅτι δὲ πάλιν αὕτη συνέστη ἐκ πλειόνων οὐχὶ ἐκκλησιαστικῶν (καθὼς εἶπεν ὁ Μαύρερος), ἀλλὰ πολιτικῶν προσώπων, εἶδομεν καὶ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν (Τμήμ. Β. Κεφ. Α. §. γ), βλέπεις δὲ καὶ ἐφεξῆς. — β) Τὰ μὲν περὶ τὰς ἄλλας πράξεις βásiμα τῆς Ἀντιβασιλείας πολιτεύματα ποῖά τινα γεγόνασιν, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· ὅτι δὲ τὰ τοῦ Κυβερνήτου περὶ τῆς Ἐκκλησίας βουλευματα οὔτε ἐλλιπῆ καὶ ἀβασθῆ, ἀλλὰ καὶ μάλιστα βásiμα κατετέθησαν καὶ θεμελιώδη, ῥαδίως κατανοεῖς, ὅταν θεωρήσῃς τὴν ἐκείνου πρὸς Κωνστάντ

(α) Maurer 2. Bd. p. 153—154.

Ἀρχιερεῖς πῶς οὐ πρόεχριναν καὶ πεινῆν (κατὰ τὸν Ἀπόστολον) καὶ διψῆν, καὶ γυμνητεύειν μᾶλλον ἢ δέχεσθαι (ὅσοι δὲ καὶ ἐδέξαντο) θέσεις ἀθέτους καὶ ἄρτον δακρύων παρ' ἀνδρὸς ἑλλοφύλου καὶ δυσμενοῦς, ὅστις καὶ παρὼν ἔβλαψε τὰ μέγιστα τὴν ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἁπὼν ἐξύβρισε τοσαῦτα κατὰ τοῦ Κλήρου, αὐταισχύνων αὐτὴν ἐκείνην τὴν Ἑλλάδα, δι' ἣν ἀνέκυψεν ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἀφανείας καὶ μέγα φρονεῖν ἀξιοῖ;

§. 1. «Αἱ δέκα, λέγει, μόνιμοι ἐπισκοπαὶ παρωνομάσθησαν ἐκ τῶν νομῶν». — Ὡσαύτως παρωνομάσθησαν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ αἱ λοιπαὶ αἱ προσωριναί· τὰ δὲ ὀνόματα μετεποιήθησαν πρὸς τὸ ἑλληνικώτερον. Ὡστε οὐδὲν σχεδὸν ἔμεινεν οὐδὲ μέχρις ὀνόματος ἔχνος τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς διαιρέσεως τῶν ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπῶν. Ἄλλο τοῦτο τόλμημα καὶ παράλογον καὶ πικιδριῶδες. Ἐπειδὴ, α) ἀντιβαίνει εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν. Ἀπ' αὐτῶν τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία παρωνόμαζε τὰς κατ' ἐπαρχίας ἢ νομοὺς μερικὰς Ἐκκλησίας οὐκ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας ὅλης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρωτεύουσης πόλεως. Οὕτως ὁ Παῦλος γράφει αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ» σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι, τοῖς οὔσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ (x), καὶ «ταῖς οὔσιν ἐν Φιλίπποις» («μητροπόλει Μακεδονίας») (β). Οὕτω καὶ αἱ ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἡ τῆς Ῥώμης ἀπὸ αὐτῶν τῶν μητροπόλεων ὠνομάζοντο. Κατὰ ταῦτα διετυπώθησαν καὶ αἱ ὀνομασίαι τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν. Καὶ μαρτυροῦσιν αἱ τῶν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπογραφαί (γ). Ὁ δ' αὐτὸς τύπος διατηρεῖται καὶ μέχρι σήμερον οὐ μόνον

(α) Β. Κορινθ. α. 4.

(β) Φιλιπ. α, 4. καὶ δ, 15. Πράξ. ις, 42. Βλ. καὶ ὁπισθ. σελ. 434.

(γ) Βλ. καὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ διατύπωσιν, ὅπως ἔχουσι τάξεως οἱ θρόνοι τῶν Ἐκκλησιῶν κτλ. (Leunclav. Jus Graeco-Rom. Tom. i. p. 88). Αἱ ἐπισκοπαὶ παρωνομάζονται καὶ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, ὡς αἱ αὐτοκέφαλοι τῆς Ῥωσσίας καὶ Ἰθρηρίας καὶ Ἀρμενίας καὶ Γερμανίας (καθὼς καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ἔγραψε «ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας» — «ὅλῳ τῷ ἔθνει γράφων» Γαλάτ. α. 2. πρὸλ. καὶ Θεοδώρ. ἐρμην. καὶ Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Β. σελ. 700). Ὅθεν καὶ ὁ Ῥώμης Λιβέριος ὑπεγράφη ὡς ἐπίσκοπος Ἰτα-

ίας», καὶ ἅπαντ' ἄθ' ἔθεν πρὸς αὐτοὺς λέγων, «Τὸ βιβλίον, ἀπεκρίθημεν, ἐν περιέχει τι ἀφορισμοῦ καὶ ἀναθεματισμοῦ ἄξιον». Καὶ πόθεν ὁρμη-
ντες ἐκεῖνοι ἐξέφερον τοιοῦτους ἀποτροπαίους λόγους, εἰ μὴ κατὰρας
ἐπισκον καὶ οὐκ εὐλογίας ἄξιον τὸ βιβλίον ἔτι χειρόγραφον, ὡς ἔοικεν,
ἀναγνόντες; Εἰ δ' ἦσαν οὗτοι κοῦφοί τινες φοβηθέντες οὐ οὐκ ἦν φόβος,
ὅλως ἐχρῆν μνημονεῦσαι τῆς ματαιολογίας; ἀλλ', ὡς ἔοικε, καὶ
οὐδὲ συνέβη ἐκεῖνο τὸ περιλάλητον, ὅτι καὶ τὸν ἔνοχον πρὸ τῆς κατα-
δικῆς ἢ συνειδήσεως ποινηλατοῦσα καταδικάζει· καὶ μάρτυς αὐτὸς πάλιν
συγγραφεύς, ὅστις ἀνωτέρω διελάλησε τὴν ταραχὴν τῆς αὐτοῦ
ψυχῆς ἀναλογιζόμενος τὴν παράβασιν τοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καθή-
κοντος. Ἀλλ' ἀκούσωμεν καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀποκρίσεως· «Ἀλλ' ἂν τῷ
ὄντι ἀφορισθῇ καὶ ἀναθεματισθῇ, θέλουσι μεταμεληθῇ διὰ τοῦτο
αὐτοὶ οἱ ἀφορίσαντες καὶ ἀναθεματίσαντες αὐτόν· (ἡγουν αὐτὴ ἢ ἐν
Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησία! ὡς εἶπεν ἀνωτέρω πε-
ριληπτικῶς, ἦν καὶ πρωτεύουσαν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ταῖς τὴν μίαν κα-
θολικὴν συνιστώσαις προωμολόγησε). Σὺ δὲ σημείωσαι, ἀναγνώστα, πῶς
ἀμφοτέρω συνάπτει καὶ πυκνῶς ἐπαγαλαμβάνει τὰ εἶδη ταῦτα τῆς
ἐκκλησιαστικῆς καταδίκης, ὥσανεὶ μὴ ἐξήρκει τὸ ἕτερον μόνον! ὡς
δεινοῦ τινος καὶ μεγάλου κακοῦ φανησομένου τοῦ βιβλίου κατὰ τὰ πε-
ριβόητα συγγράμματα τῶν παλαιῶν αἵρετικῶν. Ἀστεῖον δὲ καὶ ὅτι εἰς
μόνον τὸ βιβλίον περιορίζει αὐτάς. Ὁ δὲ τούτου πατήρ οὐδόλως εἰς
ἑαυτὸν αὐτὰς προσποιεῖται ὑπὸ φιλοτιμίας, ὥσανεὶ μὴ συμπεριληφθησο-
μένου καὶ τοῦ συγγραφέως (ὅστις ἂν ἦ) μετὰ τῆς συγγραφῆς ἐν αἷς
ὑποτίθησιν ἐκφωνηθῆναι ἂν ποινὰς. Ἀλλ' ἀκουστέον καὶ τῆς μεταμε-
λείας τὰ αἷτια· διπλᾶ δὲ ταῦτα διαιρεῖ· «Διότι (λέγει) θέλομεν ἀπο-
δείξει ἐκ τῶν ἱερῶν κανόνων εἰς ὅλον τὸ ὀρθόδο-
ξον πλῆρωμα, ὅποῦν εἶναι οἱ ἀφορίσαντες καὶ ἀναθεματίσαντες». Ἀλλὰ
σὺ τοὺς ἱεροὺς κανόνους ἐξουθενεῖς ἀλλαχοῦτε κἀν τῷ παρόντι
βιβλίῳ τούτῳ. Πῶς λοιπὸν ἐξελέγξεις τὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην ὡς τάχα
παραβαίνουσιν τοὺς οὓς σὺ αὐτὸς θεωρεῖς ἰσχύοντας ἴσα καὶ μηδενί;
Τοῦτ' ἂν εἴη τὸ αὐτό, ὡς ἂν εἶπερ καὶ δικασταί τινες ἐπιχειροῖεν ἄλλους
καταδικάζειν διὰ νόμου, ὃν αὐτοὶ ὡς ἀνίσχυρον ἀποσχυβαλίζουσιν. Εἰ
δὲ καὶ διὰ τοῦτό σου τὸ ἔργον ἀποδέξῃ καὶ ὁμολογήσεις τῶν ἱερῶν
κανόνων τὸ κῦρος, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς ὥρας γνῶριζε σεαυτὸν ὑπὸ τῶν
κανόνων καταδεδικασμένον δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον, ἐφ' ᾧ τούτους
κατ' ἄλλων μεταχειρίσῃ· αὐτίκα ὁ σ'. τῆς Β. Οἰκουμενικῆς Συνόδου

ποιίας ἐορτὰς νὰ μὴν ἀνοίγωσι τὰ δικαστήρια. «Ταύτας λέγει τῶν ἡμερῶν ἀπράκτους, ὡς μηδ' αὖτε δὲ ἴδου τοὺς αὐτῶν διαστήματος συνίστασθαι δικαστήριον». ὅστις θέλει, ἅς ἰδῇ τοῦ Μανουὴλ ταύτην τὴν Νεαράν, τυπωμένην εἰς τὸν ἀπὸ πέρυσι πολλὰ συνειθισμένον εἰς τὴν πόλιν μας Λευγκλάβιον (σελ. 160).

Καὶ τοῦτο ἐρωτῶμεν· Ποῦ εὔρεν, ὅτι περὶ συνοικεσίων καὶ διαζυγίων ἐνομοθέτουν οἱ Αὐτοκράτορες καὶ διέταττον τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τοὺς Πατριάρχας; (σελ. 27). Τὸ ὁποῖον ἀναφέρει πρόσταγμα τοῦ Βασιλέως Ἀλεξίου ἐξεδόθη, ἀφ' οὗ πρῶτον τὸ περὶ τοῦ εἰρημένου ἀμφιβόλου συνοικεσίου ζήτημα ἀνεφέρθη συνοδικῶς ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Νικολάου, συνεδρευόντων Μητροπολιτῶν ἱκανῶν, παρισταμένων καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων, καὶ συνδικάσαντος ὕστερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως ἅμα τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, καὶ τὰ ἀμφίβολα ἐρμηνεύσαντος, καὶ οὕτω γενομένης κρίσεως καὶ ἀποφάσεως περὶ τοῦ γαμικοῦ τούτου συναλλάγματος τοῦ Βάρδα τοῦ Ξηροῦ (βλ. Λευγκλ. σελ. 138, καὶ 215). Ἀλλ', ὡς φαίνεται, ταύτην τὴν περὶ συνοικεσίων ἀπόλυτον ἐξουσίαν τῶν Αὐτοκρατόρων ἐσυμπέρανεν ὁ πατὴρ τῆς Διατριβῆς ἀπὸ τοῦ Χρυσόβουλλον Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου, ὅστις ἐπικυρῶν τὰς περὶ ἀθεμίτων γάμων συνοδικὰς ἀποφάσεις ἀνεκήρυξεν ὅτι, «ὁ ἀντιπίπτων ταύτῃ τῇ θεῇ καὶ συνοδικῇ κρίσει, τῆς ἡμετέρας πίστεως προσανατρέπει τοὺς οἷακας, καὶ ἀναθέματι καθυποδέβληται, καὶ ἀποκήρυκτος παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀποκαθίσταται, καὶ ἀντιπράττων τοῖς Κανόσι καὶ ἀνατρέπων τούτους καὶ διασαλεύων ἀπάνθρωπός τε καὶ παρανομώτατος» (Λευγκλ. σελ. 122). Ἡ τὴν ἐσυμπέρανεν ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸν ἐκεῖνον, διὰ τοῦ ὁποίου συνοδικῶς ὁ Πατριάρχης Νικόλαος ἀφώρισε τοῦ Αὐτοκράτορος Λέοντος τὴν τετραγαμίαν (Λευγκλ. σελ. 104)! κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ἐρωτῶμεν· Διὰ τί, ἐν ᾧ ἀναφέρει παροδικῶς τοῦ Ἀγγέλου Ἰσαακίου τὸ πρόσταγμα (σελ. 27), δὲν ἐνθυμήθη ὅτι «ἐφειμένον μὲν ἐστὶ τῷ Βασιλεῖ ἀνάγειν τὰς Ἐπισκοπὰς εἰς Μητροπόλεις» (ὑποκειμένας ὅμως πάντοτε εἰς ὃν καὶ πρότερον ὑπέκειντο Πατριαρχικὸν θρόνον), ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ τοιαύτη πάλιν βασιλικὴ διάγνωσις ἐπὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ ἀπεφασίσθη «καὶ τῇ παρουσίᾳ τῆς τότε συνδιαγνωμονούσης Συνόδου»; Διὰ τί δὲν παρετήρησε καὶ τοῦ αὐτοῦ Κομνηνοῦ «τὸ ἀπὸ τῶν θείων Κανόνων δέος; οἷς (λέγει) ἵνα μὴ περιπέσῃ πολλάκις ὁ Βασιλεὺς, ἐφίησι καὶ τοῦτο τῷ κατὰ καιροῦς

κατὰ τὴν ἐπὶ Σαμουὴλ πατριαρχεύοντος γενομένην διάταξιν. Ἄν δέ τινες καὶ ἄλλοι τῶν Ἀρχιερέων τύχῃσι πρὸς καιρὸν ἐνδημοῦντες, συγκαλοῦνται καὶ οὗτοι πολλάκις ἐπὶ μεγάλῃ μάλιστα προσπεσόντων πραγμάτων καὶ εἰς ψήφους Ἀρχιερέων γνωμοδοτοῦσιν. Ἀλλ' ἡ Ἐπιτροπὴ πολὺ τῆς ἀλώσεως μεταγενεστέραν καὶ σφόδρα νεαράν καὶ χθιζήν τὴν περὶ τὸν Πατριάρχην ἐξ Ἀρχιερέων συγκροτούμενην Σύνοδον παραστήσασα, ἔπειτα προσηύξητε φιλοτίμως ἐκ πικτοίων ἐξυγκώσασα προσώπων, ὡς ὁμοτίμων ἀπάντων συνεδριαζόντων. Ἀλλ' ὁ μὲν Λογοθέτης συμπαρεδρεύει καὶ νῦν, καθὼς καὶ τὸ πάλαι, ὡς τῆς ἐκκλησίας ἐξοχος γραμματεὺς καὶ τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς ἀξιωματικός, ἡ ἄρχων τεταγμένος «εἰς τὸ λογογραφεῖν τὰς δημοσιακὰς καὶ ἀρχοντικὰς ὑποθέσεις» (α), τιμώμενος καὶ πρὸς αὐτοῖς τοῖς κρατοῦσιν. Οἱ δὲ λεγόμενοι ἄρχοντες (οὗς ἡ Ἐπιτροπὴ γραμμοῦς ὀνομάζει· διότι τὸ ἑλληνηες ἀφώρισεν εἰς μόνους τοὺς κατοίκους τοῦ ἑλληνικοῦ Βασιλείου! ἄλλῃ δὲ δήπου ἐκτὸς τῶν ὀρίων ἑλληνηες οὐδένες ὑπάρχουσιν!), οὗτοι τοίνυν οἱ προύχοντες, καὶ τῶν μεγαλεμπόρων οἱ ἐπισημότεροι (πρόσθετες καὶ τῶν τεχνιτῶν συστημάτων οἱ ἀρχηγοὶ) συναθροίζονται περὶ τὴν Σύνοδον μόνον εἰς ἐκλογὴν Πατριάρχου (ἡ καὶ ὅταν ἄλλη τις παρεμπέσῃ μεγάλη περίστασις περὶ ἐκκλησίας), καὶ συναπαρτίζουσιν ἣν ὁ ξένος Θήρσιος (πολὺ πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν φιλαλληθέστερος) ὠνόμασεν ἐθνικὴν Συνέλευσιν (βλ. ὀπισθ. Κεφ. Α. §. ιε.). Ἀλλ' οἱ σοφοὶ Ἐκθέτορες καὶ ταύτην τὴν ἐκτάκτως συναθροισμένην καθολικὴν συνέλευσιν συνέχεον πρὸς τὴν ἰδίως καὶ ὠρισμένως περὶ τὸν Πατριάρχην τεταγμένην καὶ δις τῆς ἐβδομάδος συνεδριάζουσαν ἀγίαν Σύνοδον ἐξεπίτηδες, ὅπως ἀποδείξωσι τὴν ὑπ' αὐτῶν σχεδιασθεῖσαν ἱερὰν τοῦ Βασιλείου Σύνοδον λίαν εὐτακτοτέραν καὶ περίσεμνον καὶ εὐμορφότεραν, παρὰ τὴν δῆθεν ἄτακτον καὶ θορυβώδη καὶ ὀχλαγωγικὴν ἐκείνην πυλαίαν τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας! Ἀλλ' οὐδὲ πολὺ μεταγενεστέραν τῆς περὶ τὸν Πατριάρχην ἐξ Ἀρχιερέων συγκροτουμένης ἠθέλησαν τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀποδείξαι· διὰ τοῦτο κατενέωσαν καὶ κατεκαινούργησαν ἐκείνην, παραστήσαντες ἀνωτέρω πολλοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους συγχειμέ-

(α) Κωδὴν· περὶ Ὀφικ. Ὅθεν εἰσέτι καὶ νῦν ὁ Λογοθέτης ἐκδίδωσι τὴν πατριαρχικὴν πρᾶξιν εἰς τοὺς νεωστὶ χειροτονουμένους Ἀρχιερεῖς. Περὶ δὲ τὰ λοιπὰ γράμματα τῆς ἐκκλησίας ἀσχολεῖται κυρίως ὁ μέγας λεγόμενος γραμματεὺς.

ἡ πολιτικῶν (διότι εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Σχεδιογράφου οὐδὲν διαφέρει, εἴτε ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ κυροῦται καὶ γνωρίζεται μιᾶς τινος ὁμοδόξου Ἐκκλησίας ἢ ἀνεξαρτησία, εἴτε καὶ ὑπὸ μόνης τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, καὶ ταύτης, ἂν τύχῃ, ἑτεροδόξου, ὡς ἡ τῆς Βαυαρικῆς τριανδρίας!). Καὶ οὕτω λοιπὸν ἡ ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησία κατακτῆσεται δορίκτητα τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀνεξαρτησίας, καὶ ταῦτα ἀπαράλλακτα, καθὼς ἐσχεδιάσθησαν ὑπὸ τῆς σοφῆς ἐπιτροπῆς καὶ κατεθεσπίσθησαν εἰς τὸ Καταστατικόν!! Ἀλλ' ὦ μέλαιοι Σχεδιογράφοι! ἡ μὲν μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ τοσαῦτα διὰ τοσούτων αἰώνων καὶ δι' ὅλης τῆς ἐπαναστάσεως ὑπομείνασα γενναίως ὑπὲρ τῆς φίλης Ἑλλάδος, αὕτη μὲν καὶ μετ' αὐτὴν τὴν βιαίαν ἀποσχίρτησιν τοσαύτην ἐπιδειξαμένη στοργὴν καὶ ἀνεξικακίαν, συμπονεῖ μὲν καὶ οἰκτεῖρι τὰ πάθη τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, καὶ ταύτην ἐγκαρδίως ποθεῖ πολὺ πρὸς σωτηρίαν χαριζομένη· καὶ αὕτη δὲ πάλιν πρὸς ἐκείνην ὡς θυγάτηρ πιστὴ πρὸς μητέρα φιλόστοργον ἀποβλέπει· ὥστε καὶ πάλιν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν αὐταῖς Πνεύματος συναφθήσονται πρὸς ἀλλήλας αἱ Ἐκκλησίαι κατὰ τὸ πρέπον, πρὸς κατάρτισμόν τῶν πιστῶν. «Οἶδασι γὰρ (ὡς εἶπε τῶν ἁγίων Συνόδων τὸ πνεῦμα) τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν πάντοτε διατηρεῖν· ἵνα μὴ τῶν πατέρων οἱ Κανόνες παραβαίνωνται, μηδὲ ἐν ἱεραρχίας προσχήματι ἐξουσίας τύφος κοσμικῆς παρεισδύηται. Οὐδ' ἂν λάθοιεν ἀμφότεραι τὴν ἐλευθερίαν ἀπολέσασαι, ἣν αὐταῖς ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτῆς» (Γ. Συνόδ. καν. η). Ὅσοι δὲ τὸ καλὸν τῆς Ἐκκλησίας σῶμα ἐσπούδασαν διαρρήξαι, διορύξαντες μεταξὺ τῶν δύο τούτων Ἐκκλησιῶν χάσμα διαιρέσεως καὶ λάκκον ἀπωλείας, ἐματαιώθησαν ἐν τῇ πονηρίᾳ αὐτῶν, ἀποπλανηθέντες κατόπιν τῶν παλαιῶν τῆς μιᾶς καὶ ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐπιβούλων καὶ ἀποσχιστῶν. Καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα. Τὸν δὲ φιλόσοφον Ἱπομνηματιστὴν ὑπενθυμίζομεν ὅτι καὶ πρότερον ἀπεδείξαμεν· ὅτι οὐδαμοῦ οὐδεμία ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, πρότερον εἰς πατριαρχικὸν ὑποκειμένη θρόνον, οὐδέποτε ἀνέλαβεν ἀφ' ἑαυτῆς τὴν αὐτονομίαν, οὐδ' εὐρέθη ποτὲ κράτος πολιτικὸν ἐπικυρῶσαν τοιαύτην αὐτεξουσίως σφετερισθεῖσαν αὐτονομίαν εἰς ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Πᾶσαι αἱ ἀρχιεπισκοπαί, ὅσαι ψήφῳ συνοδικῇ καὶ βασιλικῇ διαγνώσει ἀνέλαβον ἑκπαλαι τὰ προνόμια τῆς ἀνεξαρτησίας εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ὅλαι ἦσαν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπικράτειαν τῆς ἀχανεστάτης μο-

τοῦ Ἑλληνικοῦ), περιορίζει λοιπὸν σύμπαν τὸ πανελλήνιον εἰς μόνον τὸ κράτος τῆς Ἑλλάδος. ἀποκλείων (τό γ' ἐπ' αὐτῷ) πᾶν τὸ πλήρωμα τῶν ἐκτὸς τοῦ κράτους μὴ αὐτονομουμένων ὁμογνίων καὶ ὁμογλώσσων καὶ ὁμοδόξων αὐτῶν ἀδελφῶν Ἑλλήνων (ὡς καὶ τὸ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν Μεγάλην καὶ τὰς λοιπὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας ὁρθοδόξων καὶ τοῖς Ἑλλησιν ἐν Χριστῷ συνηγμένων ἐτερογλώσσων ἐθνῶν)· καὶ κατὰ τὸν γνωμολόγον μόνον ἐν τῇ θεοστηρίκτῃ βασιλευούσῃ τῆς Ἑλλάδος περικλείεται ἡ γνησία τῶν Ἑλλήνων καὶ γενεὰ καὶ Ἐκκλησία, ἀπεσχισμένη τῶν τῆς ὅλης ἀδελφосύνης. Ἀλλὰ περὶ τοῦ μισαδέλφου καὶ φιλέχθρου καὶ πᾶσαν παράνοιαν ὑπερβαίνοντος τοῦτου φρονήματος εἵπομεν τὰ δέοντα καὶ ἀλλαχού. η) Τελευταῖον, ἐν ᾧ εἶπεν ὅτι τὸ τὴν αὐτονόμου ἔθνους Ἐκκλησίαν εἰς ἄλλην ὑποκεῖσθαι ὑπάρχει ἐναντίον εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο λέγων ἀντιβαίνει αὐτὸς οὐ μόνον εἰς ἃς λέγει ἀρχὰς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτὴν· αὐτίκα 1) Δύω οἰκουμενικῶν Συνόδων (ἀπὸ τοῦ 381 μ. ἄχρι τοῦ 451 μ. χ.) θεῖα κανόνες (ὁ β, τῆς Β, ὁ κή. τῆς Δ) μνημονεύουσι τὰς ἐν τοῖς Βαρβαρικοῖς ἔθνεσιν ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας (ἔθνη δὲ βαρβαρικὰ καλοῦσιν οἱ Κανόνες τὰ περὶ τὸν Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Θράκην, μήπω τότε καθόλου χριστιανίσαντα μηδ' ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων αὐτοκρατορίαν τῷ τότε ὑποτελοῦντα, αὐτόνομα δὲ διάγοντα καὶ αὐτοδιοίκητα· οὗτοι ἦσαν οἱ Ἀλανοὶ καὶ Σκύθαι καὶ εἴτινες ἄλλοι περὶ τὸν Πόντον). Τούτων οὖν τῶν αὐτονόμων ἐθνῶν αἱ Ἐκκλησίαι ὑπέκειντο ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον· ὅθεν παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανον τοὺς ἐπισκόπους. 2) Ἐκεῖθεν ἐχειροτονεῖτο καὶ ὁ τῶν Τομέων ἢ Τομιτῶν ἐπίσκοπος (ἡ δὲ Τόμις μεγάλη καὶ παράλιος πόλις Σκυθῶν παρὰ τὸν Εὐξείνῳ Πόντον· γράφεται δὲ καὶ Τόμοι, «Τομέων μητροπόλις», ἐν νομίσμ.), ὅπου κατὰ παλαιὸν ἔθος εἰς καὶ μόνος ἐπίσκοπος τοῦ παντὸς ἔθνους τὰς Ἐκκλησίας ἐπισκοπεῖ (α). 3) Τῆς δ' αὐτονομουμένης μεγάλης Ἀρμενίας τὸν μητροπολίτην ὁ Καισαρείας ἐχειροτόνει· 4) Εἰς Ἰνδίαν ὁ Ἀλεξανδρείας· Ἀθανάσιος ὁ Μέγας τὸν Φουρμέντιον χειροτονήσας πρῶτον ἔπεμψεν ἐπίσκοπον (β).

(α) Βλ. Σωζόμ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Ζ. αθ.

(β) Θεοδώρ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Α. κβ. [Βλ. καὶ ὀπισθ. σελ. 267].

φυλάττεσθαι, καὶ μὴ τύφον κοσμικῆς ἐξουσίας τοῖς τοῦ πνεύματος παρεισδύεσθαι· οἱ δὲ τούτοις (γρ. τούτους) καὶ τοῖς ἄλλοις διαγγέλλειν διδαχθέντες, καὶ τοὺς σφαλλομένους ἐπανηρθοῦσθαι, μάλιστα πάντων τὴν πρὸς αὐτοὺς» (τουτ. τοὺς κανόνας) «ἀνηχοῖαν τρέφουσι καὶ ἀδρύνουσι, καὶ πρὸς ἀλλοτρίας ἐνορίας εἰσωθιζόμενοι, πάντα φύρουσι καὶ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα δίκαια, οὐκ οἶδα ποίαν ἄλλην παράκλησιν ἔχομεν, ἢ μόνην τὴν τῶν γενομένων κακῶν διόρθωσιν. — Κίταβα ἐνορία τίς ἐστὶ τῇ καθ' ἡμᾶς ἀρχιεπισκοπῇ διαφέρουσα, ἐν ἣ τῶν τις μοναχῶν ἀνεγείρων οἶκον εὐκτήριον, ἐκωλύθη παρ' ἡμῶν, ὡς παρὰ γνώμην ἡμετέραν τοῦ ἔργου ἀρξάμενος, καὶ μήτε τοῖς κανόσι, μήτε τοῖς τῆς πολιτείας νόμοις ἐγνωσμένα ποιῶν. Ὁ δὲ Σταυροπήγιον Πατριαρχικὸν λαβεῖν ἔφησε, καὶ οὕτω τοῦ ἔργου ἀρξασθαι. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ἀκοινωνησίας παρ' ἡμῶν ἐνεδέθη δεσμοῖς. — Ἡμεῖς δὲ — καὶ τῇ σῇ φιλοθέῳ, καὶ διὰ τοῦτο φιλοκάνονι τιμιότητι γράφομεν, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς περὶ τούτου τῷ ἀνδρὶ» (τῷ Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως) «ὁμιλήσης, εἰδότε μὲν οὐδενὸς ἦττον ἢ τοῖς κανόσι διώρισταί — πλὴν οὐκ οἶδ' ὅπως συγχωροῦντι τὰ τοιαῦτα γίνεσθαι ἐφ' (γρ. ὑφ') ὧν πᾶσα εὐταξία καὶ εἰρήνη τῶν ἐκκλησιῶν ἀπελαμβάνεται, καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, χυθέν, ἔν' εἰρηνοποιήσῃ τὰ πάντα, κενὸν ἀποδείκνυται. Τίς γὰρ ἐν Βουλγάροις μετουσία τῷ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχῃ, μήτε χειροτονίας ἐπ' αὐτῇ δικαίωμα ἔχοντι, λαχούσῃ τὸν ἀρχιεπίσκοπον αὐτοκέφαλον, μήτ' ἄλλο διαδεξαμένῳ κατὰ ταύτης προνόμιον;» Ἐπαναλαμβάνει ταῦτα ὡς ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Ἀντίτομος μικρὸν ὑπαλλάξας· «Τίς ἐν ἀλλοτρίᾳ Ἐκκλησία μετουσία τῷ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχῃ; Τοιαῦτα (προστίθῃσιν) ἤκουσε τότε πρὸς καταισχύνην αὐτοῦ παρ' αὐτοκέφαλου Ἀρχιεπισκόπου»! (σελ. 67). Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ Ἀντιτόμια θεωροῦμεν μετὰ μικρόν. Ὁ δὲ τῆς Βουλγαρίας (α) αὐτοκέφαλος ἀρχιεπίσκοπος μακάριος Θεοφύλακτος ὅσον περὶ τοῦ Σταυροπηγίου λίαν μεμψιμοίρως δεινοπαθεῖ πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην, ὁπότε

(α) Πρῶτος ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς τὴν ἐν Δαρδανίᾳ (ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ τῆς Μακεδονίας) πατρίδα αὐτοῦ Ἀχρίδα μεγαλύνας καὶ πρώτην Ἰουστινιανὴν ὀνομάσας ἀνήγαγεν εἰς Ἀρχιεπισκοπὴν αὐτοκέφαλον, ἣτις ἐπωνομάσθη Βουλγαρία ἀπὸ τῶν ὕστερον ἐπελθόντων Βουλγάρων καὶ χριστιανισάντων περὶ τὸ 864.

κινεν ἐξαιρέτως τὴν Ἀντιόχειαν ὡς πρωτεύουσαν τῆς Συρίας καὶ Κι-
λίκιας (Πράξ. ιε)· ὁ δὲ θεῖος Παῦλος προέταπτε τὴν Κόρινθον ὡς
πρωτεύουσαν ὅλης τῆς Ἀχαΐας (Β. Κορινθ. α, 1)· τελευταῖον (ἵνα
παραλίπωμεν ἄλλα παραδείγματα) ὁ λδ, κανὼν τῶν Ἀποστόλων
διατάσσει «Τοὺς Ἐπισκόπους ἐκ ἅς οὐ ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν
αὐτοῖς πρῶτον· καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν καὶ μηδὲν
τοῦ πράττειν περιττὸν τῆς ἐκείνου γνώμης,» κτλ· (οὕτω καὶ τῆς Α, ὁ ς,
τῆς Β, ὁ θ, κτλ· καὶ τῆς Ἀντιοχείας ὁ θ). Τοῦτον δὲ τὸν ἐν ταῖς κατ'
ἐπαρχίαν Ἐκκλησίαις πρωτεύοντα οἱ ἐφεξῆς Ἀποστολικοὶ πατέρες ὠνό-
μασαν καὶ μητροπολίτην (ἐξ ἧς προΐστατο Μητροπόλεως τῆς
ὅλης ἐπαρχίας). Οὕτως οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι διέταξαν ἐξ ἀρχῆς τὴν
τοιαύτην οἰκονομίαν τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν συμφώνως πρὸς τὴν
τότε πολιτικὴν διαίρεσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας· οὐχὶ πρωτεῖα
κοσμικὰ καὶ πόλεων λαμπρότητας καθιστῶντες, ἀλλὰ τῆς πρώτης τότε
τυχούσης πόλεως τὸν ἐπίσκοπον πρῶτον μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁμοτίμων
ἐπισκόπων διατάσσοντες, καὶ εἰς τοῦτον κυροῦντες τὴν προεδρίαν, ἵνα
μὴ ἀσύνδετοι καὶ ἀπ' ἀλλήλων μεμονωμένοι διάγωσιν οἱ τῆς ἐπαρχίας
ἐπίσκοποι, ἀλλ' εἰς ἓνα πρόεδρον συγκεφαλαιούμενοι, καὶ τῆς παρ' αὐ-
τοῦ κηδεμονίας τυγχάνοντες εὐκολωτέρας καὶ δραστηριωτέρας (ὡς εἰς
τὴν Μητρόπολιν κατοικοῦντος). Πολὺ δὲ καὶ τὸ πᾶν συνέφερεν εἰς τὴν
Ἐκκλησίαν ὁ τοιοῦτος σύνδεσμος, διὰ τε τὰς πολλὰς ἀναφυομένας αἰ-
ρέσεις, καὶ τὰς κατὰ τόπους περιστάσεις τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν εἰς
τὴν πρωτεύουσαν πολλῶν ἐκ τῆς ἐπαρχίας συρροὴν καὶ τὰς ἐκ τῶν
διωγμῶν ἀταξίας καὶ τὰς παρὰ τῶν ἐθνικῶν ἰδίας καταθλίψεις τῶν
κατὰ τόπους χριστιανῶν καὶ τὰς διαλύσεις τῶν προσπιπτουσῶν δια-
φορῶν, καὶ τὴν ὅλην οἰκονομίαν τῆς Ἐκκλησίας. Τοῖς ἵχνεσι τῶν
θείων Ἀποστολῶν ἐπομένοι καὶ οἱ θεοφόροι Πατέρες, διέταξαν τὸν εἰρ-
μὸν καὶ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν Ἐκκλησιῶν, πρὸς τὸ συμφέρον τῶν παν-
ταχοῦ πληθυνομένων χριστιανῶν μάλιστα καὶ πρῶτιστα ἀφορῶντες, καὶ
τὰ πρεσβεῖα προσκυροῦντες εἰς τὰς ἐν ταῖς πρωτευούσαις τῶν διοικήσεων
πόλεσιν ἐπισκοπικὰς καθέδρας κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν τοῦ Κράτους διαί-
ρεσιν. Ταῦτα δὲ τὰ πρεσβεῖα ὑπῆρχον πολλοὺς χρόνους πρὸ τῆς πρῶ-
της Συνόδου κεκυρωμένα εἰς τὰς κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην Ἀπο-
στολικὰς τῶν ἐπισημοτάτων πόλεων Ἐκκλησίας, αἵτινες καὶ ὡς ἐκ τοῦ
πρώτου γενομένου ποιμενάρχου Ἀποστόλου ἐτιμῶντο παρὰ τῶν εὐ-
σεβῶν, ὡς ἡ τῆς Ἱερουσαλὴμ πρώτη γενομένη μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν,

τολικῆς Ἐκκλησίας (ἤγουν εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν κληρὸν εἰς ὃν αὐτοὶ οὗτοι προλογίζοντες ἀπέδωκαν ὡς κοινότατα γνωρίσματα πίστιν ἀνυπόκριτον, εὐαγγελικὴν ἀπλότητα καὶ φιλοπατρίαν!). Ἐφεξῆς δὲ καὶ αὐτὴν τὴν κανονικὴν τῶν Ἀρχιερέων χειροτονίαν διαπαίζουσιν, ἐρμηνεύοντες ὅτι διὰ τοῦτο λέγονται κανονικοί, διότι χειροτονοῦνται κατ' ἁδεῖαν καὶ μόνον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἔχει καὶ ἡ εἰρωνεία αὕτη τὸν σκοπὸν, διότι μετ' ὀλίγον τοὺς πρόσφυγας Ἀρχιερεῖς ἐμελλον ἀναγορεύειν ἰσοτίμους τῶν κανονικῶν ποιμένων τῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπῶν. — ς) Καὶ τὴν ὁμολογίαν δὲ τῆς ἀμωμήτου πίστεως καὶ τῆς μέχρι θανάτου πιστῆς διατηρήσεως τῶν ἁγίων τῆς μιᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας θεσμῶν καὶ τῶν κανονικῶν δικαιωμάτων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, ὑφ' ἣν διατελοῦσι, καὶ ταύτην λέγω τὴν ὅρκου παντὸς ὑψηλοτέραν ὁμολογίαν τῶν Ἀρχιερέων (ἣν ἐπ' ἐκκλησίας ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων ἐκφωνοῦσιν ἐν τῷ χειροτονεῖσθαι), προφέρουσιν οἱ ἄνδρες ἐπὶ καταγέλῳ καὶ ὕβρει προστιθέντες ὅτι ἐπὶ ταύτῃ τῇ βάσει ἐπικυδομεῖται πολλάκις ἡ ἀνομία καὶ τυραννικὴ καθαίρεσις τῶν Ἀρχιερέων! Καὶ ταῦτα γράφουσι τίνες; αὐτοὶ οἱ συντάξαντες ἐκεῖνον τὸν ὅρκον τῶν τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιερέων, οἱ οὐ φρικτῶς ὁμνύουσιν οὐ μόνον τὴν ἅπασιν τοῖς ὑπηκόοις ὀφειλομένην πίστιν εἰς τὸν θεόπεμπτον βασιλέα, ἀλλὰ καὶ ἀπόλυτον ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους τοῦ Βασιλείου (ἐξομνύμενοι οὕτω καὶ πάντας τοὺς θεῖους τῆς ἐκκλησίας θεσμούς, ὅσους καταργοῦσί τινες ἐκ τῶν τεθέντων νόμων τοῦ Βασιλείου), καὶ πιστὴν διατήρησιν τῶν δικαιωμάτων καὶ προνομίων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Βασιλείου (ἤγουν πιστὴν διατήρησιν τῆς ὑπὸ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν ὑποδουλώσεως πάσης ἐν Χριστῷ πνευματικῆς ἐλευθερίας), καὶ τᾶλλα (περὶ ὧν καὶ ἀλλαχοῦ), ἐν οἷς καὶ αὐτὸ τὸ θεῖον ὕψος τῆς ἀρχιερωσύνης ὀνομάζεται «ὑπηρεσία» (ὡς ὑπὸ ὑργημα πολιτικόν)! — ζ) Τελευταῖον, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον ἐπὶ ἀναλαμβάνοντες συμβλασφημῶμεν, ἱστοροῦντες οἱ ἄνδρες τὸ χρέος τοῦ κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰς αὐλικὰς ὁμολογίας, ὁμολογοῦσιν εἰλικρινῶς «ὅτι ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον τουρκικῶν γροσίων κεφάλαιον καθαρὸν λογίζονται εἰς βάρος τῶν Ἀρχιερέων, ὅσοι ἦσαν διωρισμένοι (ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας) εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος»! καὶ ὅτι «οἱ Ἀρχιερεῖς

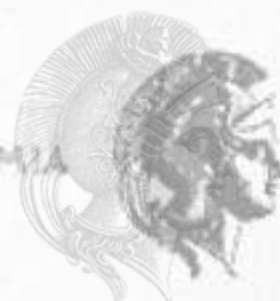
τὰ στασίδια σας ἔξω, καὶ νὰ μὴ κάθησθε μέσα εἰς τὸ Ἱερὸν
 ἡμα, ἔξω μόνον ὁ Ἐφημέριος, ὅστις ἔχει χρέος νὰ διώκῃ τοὺς λοι-
 οὺς ἔξω, καὶ μόνον νὰ ἔχῃ τὸν ὑπηρετὴν τῆς Ἐκκλησίας· διότι πῶς
 ἐν εἰς αἰ ἄτοπον καὶ διεγερτικὸν τῆς δικαίας τοῦ Θεοῦ ὀργῆς νὰ
 ἀνάζωνται οἱ ἱερεῖς μέσα, ὅπου θυσιάζεται ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ, καὶ
 ἀκάθωνται ἀνευλαβῶς ὡς ἐπὶ καφφενίτιδος, μάλιστα τὸν χειμῶνα,
 ὑπογούμενοι ἀπρεπεῖς ἱστορίας καὶ γελοιώδεις, ἢ χαίροντες ὅταν
 ὑτυχοῦν ἢ πραγματούσας, ἢ προσκλαιόμενοι ὅταν ἀποτυγχά-
 νετε· καὶ συντομώτερον εἰπεῖν Κυριακῶς, ἀέποιήσατε τὸν οἶκον
 τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορίου· ἃς λείψῃ λοιπὸν εἰς τὸ ἐξῆς ἡ τοι-
 αῦτα ἀναίδεια.

Ἄρθρ. θ'.

Οἱ ἐφημέριοι νὰ διαβάζητε μόνοι σας τὸ Μεσονυχτικὸν εἰς τὴν
 Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ψαλτήριον, τὸ ὁποῖον μ' ὅλον ὅπου εἶναι ἡ ψυχὴ
 τοῦ Ὁρθρου, ἐσεῖς τὸ ἀφίνετε νὰ τὸ διαβάζωσιν ἄλλοι, καὶ κάθεσθε
 εἰς τὸ ἱερὸν, ἢ τότε ἀγωνίζεσθε νὰ διαβάσητε τὴν Μετάληψιν, πρᾶγμα
 ἀπχίσιον· καὶ τῇ ἀπ' ἀρχῆς ἐπικρατησάσῃ τάξει τῆς ὁγίας Ἐκ-
 κλησίας ἐναντιώτατον. Ὅθεν διὰ νὰ γένη ἡ κανονικὴ τάξις τῆς ἀ-
 κολουθίας, διορίζομεν ἐν τῷ παρόντι ὅσα χρεωστεῖ νὰ κάμνῃ ὁ Ἐφη-
 μέριος· α.) Ἀφοῦ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ διαβάζῃ κατὰ μόνας
 τὰς Ὠρὰς καὶ τοὺς κδ'. Οἶκους τῆς Θεοτόκου, καὶ τέλος τὴν ἱερὰν ἀ-
 κολουθίαν τῆς Μεταλήψεως. Ἐπειτα ἀφοῦ τελειώσῃ τὰ εἰρημένα, νὰ
 διορίζῃ τὸν κανδηλάπτην νὰ σημαίῃ, καὶ τότε νὰ ψάλῃ Εὐλογη-
 τόν, καὶ νὰ ἄρχηται τοῦ Μεσονυχτίου, καὶ καθεξῆς τοῦ Ψαλτῆρος
 κατὰ τάξιν· καὶ ὕστερον νὰ παίρνῃ καιρὸν διὰ τὴν ἱερὰν Λειτουργίαν,
 διώκων ἔξω πάντας, εἴτε πνευματικούς, εἴτε παῖδας, εἴτε ἱερεῖς, ὡς
 εἵπομεν Ἄρθρ. ἡ. ἀνωτέρω.

Ἄρθρ. ι.

Καθ' ἐκάστην ἡμέραν νὰ ἐκτελῇται ἡ ἀκολουθία εἰς τοιαύτην ὥ-
 ραν, ὥστε νὰ γίνηται ἡ ἀπόλυσις τῆς ἁγίας Λειτουργίας ὀλίγα λεπτὰ
 ὕστερον ἀφ' οὗ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος· διότι ὁ Ὁρθρος ὡς ὀρθρος, πρέπει νὰ
 διαβάζηται εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ὀρθρου, καὶ ὄχι τοῦ μεσημερίου, του-
 τέστι πρὸ τοῦ νὰ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος νὰ ᾔνῃ τελειωμένος ὁ Ὁρθρος καὶ
 ἀρχινημένη ἡ Λειτουργία· ἔτσι εἰς τὸ ἐξῆς καὶ οἱ χριστιανοί, ἡξεύροντες
 διωρισμένην τὴν ὥραν καὶ ὄχι ἄτακτον, θέλει ἔρχονται ἐν καιρῷ.

στήσας παροδικῶς ὡς ὀφέποτε καὶ αὐθεκάστως ἐπαυθεντήσαντας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ μητροπολίτας καὶ μητροπόλεις, καὶ οὕτω διαβαλὼν πλαγίως τὸν Βαλσαμῶνα, ὡς παρασιωπήσαντα τοῦτο τὸ πρᾶγμα, πάλιν ἐπανέρχεται συμπερασματικῶς εἰς τὴν κατ' αὐτὸν ἀνέκαθεν αὐτοκεφαλίαν ὅλων τῶν ἐπισκόπων, δις ἔψων τὴν αὐτὴν τοῦ σοφίσματος κράμβην, πλὴν ὅτι προστίθουσιν, ὡς ἄρτυμα, καὶ μίαν ἐκ τοῦ Βαλσαμῶνος λέξιν (ΤΟ ΠΑΛΑΙ), ἵνα δοκῇ ταῦτά λέγων καὶ αὐτὸς ὁ Βαλσαμών. Τοιοῦτόν ἐστι τὸ τέχνη σοφίζεσθαι! Ἀλλ' ἀναλάβωμεν ἐξ ἀρχῆς τὴν σειρὰν τῆς συλλογιστικῆς αὐτοῦ μεθόδου. «Μία (λέγει) ἦτον ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐπικράτεια, καὶ ὁμῶς ἐκάστης ἐπαρχίας αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία ἦτον αὐτοκέφαλος» (Δεῖξιν). «Τοῦτο λέγουσι καὶ ὁμολογοῦσιν... οἱ Κανόνες». Ἴδε τὸν ε, καὶ ς, τῆς Α, Οἰκουμενικῆς κτλ. ὅπου μνημονεύονται καὶ ἐπικυροῦνται ὡς καὶ τότε ἤδη προϋπάρχοντες οἱ Μητροπολῖται, ὑφ' οἷς ὑπέκειντο οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἐκάστης ἐπαρχίας ἐκκλησιῶν, καὶ λοιπὸν οὐκ ἦσαν οὗτοι αὐτοκέφαλοι. «Τοῦτο λέγει καὶ ὁ Βαλσαμών, καὶ λέγει ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ὅτι «τὸ παλαιὸν πάντες οἱ μητροπολῖται τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοκέφαλοι ἦσαν.»— Καὶ λοιπὸν οἱ λοιποὶ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ἐπίσκοποι οὐκ ἦσαν αὐτοκέφαλοι.— «Καὶ τίς εἰσήγαγε τὴν τάξιν (τῶν μητροπολιτῶν) εἰς τὴν ἐκκλησίαν; Οὐδεὶς· οὐδεμία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος· ἀφ' ἑαυτῶν κατεστάθησαν αὐτοκέφαλοι οἱ μητροπολῖται». Καὶ ἦσαν ἤδη αὐτοκέφαλοι ἐπὶ τῆς Α, καὶ Β, καὶ Δ, Οἰκουμενικῆς Συνόδου (ἴδε τούτων τοὺς κανόνας, οἵτινες (ὡς προεῖρηται) λέγουσι καὶ ὁμολογοῦσιν αὐτοκεφάλους ὅλους τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν). Καὶ λοιπὸν ΟΥΚ ἦσαν τότε μητροπολῖται. Εἰ δὲ καὶ οἱ αὐτοκέφαλοι μητροπολῖται ὑπετάχθησαν εἰς ἄλλους ὀλίγους (τοὺς Πατριάρχας) ὑπὸ Συνόδων Οἰκουμενικῶν (ποιῶν τούτων; αὐτῶν δηλαδὴ τῶν προειρημένων, τῆς Α, καὶ Β, καὶ Δ), ἀλλὰ τὰ συνιστῶντα τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν ἔθνη οὐκ ἦσαν αὐτόνομα καὶ αὐτεξούσια κτλ. Καὶ λοιπὸν ἦσαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν Συνόδων μητροπολῖται, καὶ ΟΥΚ ἦσαν αὐτοκέφαλοι οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ Ἐκκλησιῶν. Οὕτω δὲ δι' ἀλλεπαλλήλων ἀντιφάσεων ὁ σοφὸς οὗτος διαλεκτικὸς ἐφοδεύσας κατήν-

ἐξῆς. «Ἐπείσθημεν εἰς τὴν φιλικὴν προτροπὴν, καὶ γράφομεν, καὶ ἐπε-
 θυχοῦμεν πολὺ νὰ γράψωμεν ἐν πάσῃ ψυχῆς ἀταραξίᾳ. Πλὴν, ἐξ ο-
 μολογούμεθα εἰλικρινῶς, ὅσας ἀνέγνωμεν τὸν Συνοδικὸν
 Τόμον (ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ δηλονότι καὶ ἐξῆς), δὲν ἠδυνήθημεν νὰ κρατήσωμεν
 τὴν δικαίαν ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν». — Οὐκ ἔχαδε στήθεϊ
 χολόν! Καὶ λοιπὸν κεχωλωμένος (κατὰ τὴν εἰλικρινῆ ἐξομολόγησιν)
 ἐπεχείρησέ τε καὶ διήνυσε τὴν συγγραφὴν, καθ' ἣν πάντως ἀνεγίνωσκε
 καὶ τὸν Τόμον. Ἀλλὰ ταῦτα πῶς συμφωνοῦσι πρὸς τὰ ἀνωτέρω τῆς
 ἀποστολῆς καὶ εἰλικρινοῦς ζητήσεως τῆς ἀληθείας νοουθήματα; Ἦδη
 δὲ μανθάνεις, ἀναγνώστα, καὶ ὅτι οὐκ ἂν ἔγραφε κατὰ τοῦ
 Τόμου, καὶ περὶ ἀληθείας, εἰ μὴ προέτρεπον αὐτὸν οἱ ἀξιότιμοι
 φίλοι. Ποῦ τοίνυν ὄχοντο τὰ κλεινὰ ἰνίγματα τοῦ προλόγου
 ἐκεῖνα; ποῦ τὸ μέγα χρῆμα τῶν αὐπνῶν νυχτῶν καὶ τὰ δύο πρὸς
 ἀλλήλα ἔνδον τῆς ψυχῆς αὐτῆς μαχόμενα δείκελα ἢ ἰνδάλματα, ὧν
 τὸ δεύτερον (τὸ τῆς Πατρίδος) τέλος ὑπερίσχυσε, διὸ καὶ
 ἐπεχείρησε τῷ ἔργῳ; (βλ. ὀπισθ. σελ. 317)-

§. κγ. Ἐφεξῆς δὲ τείνων πρὸς τὸ τέλος διακηρύττει τὸν μόνον καὶ
 διπλοῦν σκοπὸν τῆς συγγραφῆς· «γράφομεν (λέγει) μόνον καὶ
 μόνον, ἵνα κατεξελέγξωμεν τὴν κακίαν καὶ κακοήθειαν καὶ νὰ
 καταδειξώμεν καὶ διδάξωμεν τὴν ἀλήθειαν· ἀλλ' ἡξεύ-
 ρομεν ὅτι κινούμεν τὸν ἀνάγυρον». — Κινῶν τὸν
 ἀνάγυρον (κατὰ τὴν παροιμίαν) ὁ συγγραφεὺς παραβάλλει πρὸς τὸ
 δυσῶδες τοῦτο φυτὸν οὐχὶ τὴν ἐλεγκτικὴν τῆς κατ' αὐτὸν ἀληθείας δι-
 δασκαλίαν (τοῦτο γὰρ ἄτοπον), ἀλλὰ τῶν ἐξ αὐτῆς ἀναφυησομένων κα-
 κοήθων ὕβρεων τὴν βλάβην (ἃς ὑπνοῶν ἐρεῖ παρευθὺς)· ὥς μόνον κίνη-
 τρον τῶν τοσούτων ὕβρεων ὑποτίθῃ τὴν διδασκαλίαν. — «Θέλομεν,
 λέγει, ἀκούσει καὶ διὰ τοῦτο ὅσα ἡ κακία καὶ κακοήθεια δύναται νὰ εἴπῃ,
 ὅτι ὑβρίζομεν τὴν ἐκκ'ησίαν». — Παρεκτὸς δηλονότι τῆς εἰς ὕβριν ἤδη
 προκειμένης ἐκκλησίας ἐκείνης, τῆς, ὡς εἶπεν ἐν τῷ προλόγῳ, πρω-
 τευούσης ἐν ταῖς συναποτελούσαις τὴν μίαν ἀνατολι-
 κὴν Ἐκκλησίαν ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις (βλ. ὀπισθ. σελ.
 315). — «Ὅτι (συνεχίζει λέγων) ὅτι βλασφημοῦμεν καὶ ἀσεβοῦμεν, διότι
 ἐλέγχομεν ἀνθρώπους» (οὐχὶ δηλαδὴ τὸν Θεόν; Ἀλλ' ὅταν τις (ἐξ
 ὑποθέσεως) ἐλέγχῃ ἀνθρώπους ἀδίκως, βλασφημεῖ εἰς αὐτὸ τὸ Ὁμοού-
 σιον καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον).
 «Αἱ ὕβρεις (λέγει) δὲν μᾶς ἐκφοβίζουσι. Τοὺς ὀρθοὺς λόγους τιμῶμεν καὶ

λοπολίτης ἐξουσιαστῆς τῆς Ἑλλάδος, ἔρωτι τῆς κοινῆς ὠφελείας φλεγόμενος, τὰ μὲν μοναστήρια τῆς ἰσομεγέθους καὶ ταυτωνύμου τῇ πολιτείας (καθὼς ἔλεγεν) ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐβεβήλου καὶ κατήργει καὶ κατέστρεψε, καὶ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ ἢ κτιτορικά· καὶ ηὔχετο καὶ παντοίοις ἐσπούδαζε τρόποις, ὅπως ἴδῃ καὶ τοὺς μοναχοὺς καὶ τὰς μοναχάς, πάντας τε καὶ πάσας, πολίτας ἀγαθοὺς! Ἀλλὰ τί οὐκ ἀπεδείξατο τὴν αὐτὴν προθυμίαν καὶ εἰς τὰ τῶν Δυτικῶν, τὰ ἐν ταῖς νήσοις μοναστήρια; ἢ μόνον εἰς ταῦτα διετήρησεν ἀθικτον τῆς ἱερᾶς ἰδιοκτησίας τὸ δικαίωμα; Ἀπλῶς καὶ μόνον ἱστορικῶς διηγεῖται, ὅτι «ἔχουσι καὶ οἱ καθολικοὶ μοναστήρια, τρία μὲν κατὰ τὴν Νάξον, τὸ τῶν Λαζαριστῶν μετὰ κτημάτων πολλῶν, καὶ τὸν χωρὶς κτημάτων Ξενῶνα (νοσοκομεῖον) τῶν Καποουκίνων (οὗτινος οἱ μοναχοὶ λαμβάνουσι σιτηρέσιον παρὰ τῆς Γαλλικῆς ἐξουσίας), καὶ τὸ μοναστήριον τῶν Οὐρσουλίνων μοναστριῶν. Ἐν δὲ τῇ Σύρῳ δύο, τὸ τῶν Καποουκίνων, καὶ τὸ πῶν Ἰησουϊτῶν· δύο δὲ καὶ ἐν τῇ Θήρᾳ, τὸ μὲν γυναικεῖον τοῦ τάγματος τῶν Δομινικανῶν, τὸ δὲ ἀνδρῶν τῶν Λαζαριστῶν· καὶ εἰς τὴν Τήνον ἓν, τῶν Ἰησουϊτῶν» (α). — Καλὰ λοιπὸν καὶ δίκαια ἔκρινεν οὗτος ὁ νομοθέτης! Οὐρσουλίνας μὲν τινὰς καὶ Καποουκίνους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐπήλυδας ἡσυχάζειν ἀσκουμένους ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν, ὡς καὶ πρότερον (καθὼς ἔπρεπε)· τοὺς δὲ γνησίους τοῦ κράτους μοναχοὺς μετὰ τῶν μοναστριῶν ἐξελαύνεσθαι βιαίως ἐκ τῶν ἰδίων ἡσυχαστηρίων, καὶ ξενηλατεῖσθαι ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος!

§. ζ. Καὶ ὅμως, σὺν πᾶσι τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις, καυχᾶται, τέλος, ὁ Μαύρερος, ὅτι ἡ Ἀντιβασιλεία ὡς ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, μετεχειρίσθη αὐστηρῶς καὶ κατὰ συνείδησιν τὸ ἀξίωμα τῆς παντελοῦς

πολλοὶ ἐπισημότατοι γέροντες ἱερεῖς ἐτάχθησαν οἰκονόμοι, καθὼς (λέγει) καὶ ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀρσένιος εἰς τὸ (μηδέποτε ἠδόλως συσταθὲν) τῆς Καισαριανῆς!! (σελ. 185). Προστίθῃσι δὲ κατόπιν καὶ τὴν διάλυσιν τῶν ἰδιωτικῶν μοναστηρίων καὶ ἐκκλησιῶν, καὶ τὸ μελετηθὲν ἱερωτικοῦ σχολείου σχέδιον, καὶ πᾶσαν τὴν ὀχλικὴν ἐκείνην πυλαίαν (σελ. 187—188).

(α) Βλ. Maurer 1 Bd. pag. 422.

κατοντάδες». — Ἀλλ' ἂν ἀφ' ἧς κατεῖχε ὑψηλῆς περιωπῆς ἔβλεπεν οὕτως ὀμχυρῶς καὶ συγκεχυμένως καὶ παρελογίζετο καὶ παρηρίθμει καὶ τὰ μοναστήρια καὶ τοὺς μοναχοὺς, ὥφειλε καὶ ἵνα μόνον ἐγκύψῃ εἰς τὴν τότε συνήγορον αὐτῷ καὶ φίλῃν ἐφημερίδα τοῦ Σωτῆρος, ὅπου ἀριθμοῦνται ῥητῶς « 518 μ ο ν α σ τ ῆ ρ ι α (ἔξ καὶ μόνα ἔλαττον τῆς ἀκριθείας) μ ο ν α χ οὶ δὲ 4,111, καὶ 277 μ ο ν α χ α ί » (α).

§. γ. Τὰς δὲ τῶν μοναστηρίων προσόδους ἰδοὺ πῶς ἀριθμεῖ. Πρῶτον μὲν καθόλου (λέγει) « τὸ τεταρτημόριον τῆς χώρας ὅλης τῆς (ἐλευθέρας) Ἑλλάδος ἐπιγράφεται συνήθως εἰς αὐτὰ τὰ μοναστήρια ». — Λῆρος πλατύς! Οὔτε τῆς ἑλλαδικῆς χώρας ἐγένετο καταμέτρησις ἢ ἀναδατμός, οὔτε τῶν ἰδιοκτησιῶν κατάλογος (κτηματολόγιον) ὑπῆρχεν ἔτι καθεστῆκώς, ἀλλ' οὐδ' αὐτὰ τὰ ὅρια τοῦ Κράτους ἦσαν ἐπ' αὐτοῦ τετραματισμένα (μόλις κατεστάθησαν τῷ 1835). οἱ δὲ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως κρατοῦντες τῆς χώρας Τοῦρκοι μήτε χωρομέτραι τινὲς ἦσαν ἀγαθοί, καὶ πολιττειογραφίαν οὐδεμίαν εἶχον ἐκδεδομένην· πότε λοιπὸν καὶ πόθεν ἐξεχύθη καὶ ἐκράτησεν εἰς τὴν συνήθειαν αὕτη δὴ ἡ μόνας τοῦ Μαυρέρου τὰς ἀκοὰς περιβομβήσασα τεταρτημοριαία φήμη; τοῦτο πάλιν αὐτὸς οἶδεν ὁ παράδοξος τερμιεύς, ὅστις, καὶ ἐπὶ τῆς Ἀντιβασιλείας οὐκ ἐχωρομέτρησεν (ὡς ὥφειλε) τὴν Ἑλλάδα, χωρονομεῖ ὅμως ἤδη καὶ τεταρτίζει, καὶ τῶν κυρίων μηδὲν εἰδότες, « ἐπιγράφει τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν αὐτῶν »! Ἐφεξῆς δὲ καταγράφει καὶ τὰς προσόδους, ὅσας ἐκ τούτου δὴ τοῦ τεταρτημρίου τῆς χώρας ὅλης (des Grunds und Bodens!) ἐκαρποῦντο τὰ μοναστήρια. « Κατὰ τοὺς πίνακας (λέγει) τούτους (τῆς ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων ἀνδρῶν γενομένης καταγραφῆς) εὗρέθησαν ἐν μὲν Πελοποννήσῳ 711, μ ο ν α χ οὶ καθαρὸν κατ' ἔτος ἔχοντες εἰσόδημα 214,800, τ α λ λ ῆ ρ ω ν ἰ σ π α ν ι κ ῶ ν, ἥτοι ἐνὸς ἐκατομμυρίου καὶ 288 χιλιάδων καὶ 800 δραχμῶν (ἐκ τούτων λέγει ἀνῆκον εἰς μόνον τοὺς 14 καλογήρους τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου τεσσαράκοντα χιλιάδες ἰσπανικῶν ταλλήρων εἰσόδημα). Οἱ δὲ κατὰ τὰς νήσους μονάζοντες 387 (χωρὶς τῶν 60 τῆς Ἄνδρου) ἐκαρποῦντο καχεῖνοι πλούσιον κατ' ἔτος εἰσόδημα 130,530 τ α λ λ ῆ ρ ω ν ἰ σ π α ν ι κ ῶ ν, ἥτοι 624,180 δ ρ α χ μ ῶ ν. Τῶν δέ, τέλος,

(α) Βλ. Σωτῆρ. Ἀριθμ. 27. ἔτ. 1834.

πρῶτοι οἱ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχαι (Φώτιος καὶ Ἰγνάτιος) εἰσγαγον μὲν εἰς τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος τὸ φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ, διέσωσαν δὲ ταύτην ἄθικτον ἀπὸ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς παπικῆς δυναστείας (α), καὶ τοιαύτην παρὰ τῶν αὐτοῦ προκατόχων διεδέξατο καὶ ὁ μακάριος Θεοφύλακτος (τῷ 1070) τὴν ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας ἀρχιεπισκοπὴν «ἀπὸ ποταμῶν ἕως περάτων τῆς θαλάσσης διατεταμένην ἐξουσίαν καὶ ἐπικράτειαν» (ὡς αὐτὸς αὐτὴν διαγράφει, ἐπιστ. ιζ). Ἐπειτα καὶ ἄλλως ἢ τῶν Σταυροπηγίων ἔκδοσις ὑπῆρχεν ἀρχαῖον προνόμιον τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου. Καὶ τοῦτο μὲν φαίνεται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πράξεως τοῦ πρὸς ὃν ὁ Θεοφύλακτος ἡγανάκτησε μοναχοῦ (ἢ πῶς ἄλλως ἂν ἐτόλμησεν οὗτος λαβεῖν παρὰ τοῦ Πατριάρχου τὴν ἔκδοσιν τοῦ σταυροπηγίου);· μαρτυρεῖ δὲ καὶ διεκδικεῖ τὸ πρᾶγμα λαμπρῶς ὁ τοῦ μακαρίου Θεοφυλάκτου συμπολίτης μόλις 90 ἔτη νεώτερος Βαλσαμὼν (τῷ 1170), ὅστις ἐν τῇ τοῦ λά. Ἀποστολικοῦ Κανόνος ἐρμηνείᾳ διαλαμβάνων ὅτι πολλάκις οἱ κατὰ χώραν Μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι ἐγόγγυζον κατὰ τῶν ζητούντων σταυροπήγια πατριαρχικὰ ἐν ταῖς ἐνορίαις αὐτῶν, καὶ πολλάκις ἠνώχλουν καὶ βασιλικὰς καὶ πατριαρχικὰς ἀκοάς, «ἀλλ' οὐκ εἰσηκούσθησαν· καὶ ταῦτα κανόνας ζητοῦντες προκομισθῆναι τοὺς τὴν τοιούτων σταυροπηγίων ἔκδοσιν ἐκχωροῦντας· ὡς τοῦ μέρους τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης Ἐκκλησίας γενναίως ἀποσκευασαμένου τὴν τοῦτων ἐνστασιν διὰ τῆς μακρᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἀγραφου συνηθείας τῆς ἀντὶ κανόνων κρατούσης ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων καὶ μέχρι τοῦ νῦν». Ταῦτα προτάξας ὁ Βαλσαμὼν ἐπιφέρει καὶ ἄλλην ἐρμηνείαν· «Ὅτι δικαίως καὶ κανονικῶς ταῦτα γίνονται. Ἀπὸ γὰρ (φησὶ) τῶν θείων κανόνων οὔτε μετροπολίτη, οὔτε ἀρχιεπισκόπῳ οὔτε ἐπισκόπῳ ἐνορία ἐδόθη, ἀλλὰ τοῖς ΠΕΝΤΕ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙΣ ἀπενεμήθησαν αἱ ἐνορίαι τῶν τεσσάρων κλιμάτων τῆς οἰκουμένης· καὶ διὰ τοῦτο ἔχουσιν ἐν αὐταῖς τὴν ἀναφορὰν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἀπὸ πάντων τῶν ἐν αὐταῖς ἐπισκόπων. Καὶ τοῦτο δῆλον ἀπὸ τοῦ ς, καὶ ζ, κανόνος τῆς Α. Συνόδου καὶ τοῦ β'. καὶ γ'. κανόνος τῆς Β. Συνόδου» (Ἰδ. καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐρμην. εἰς τὸν β'. καὶ γ'. τῆς Β. καὶ τὸν κή τῆς Δ), «διορίζου-

(α) Βλ. Φωτ. ἐπιστ. β. σελ. 49. καὶ τῆς ἐπὶ Φωτίου Συν. Πραξ. β. ἐν Συνόδ. Συλλ. Τομ. Β. σελ. 942.

ἡδὲ αὐτὸν παριστῶσα καὶ θεατρίζουσα δημοσίως, καὶ δὴ καὶ δεσμῶν ἀμαρταντίνων δεόμενον ὡς ἐπίβουλον καὶ προδοτικὸν τῆς τοῦ πολιτεύματος καταστάσεως, κράτος ἐν κράτει διανοούμενον ἀνεγείρειν. Ἐτέρωθεν δὲ προῆλθεν εἰς μέσον ἡ μεγάλη σάλπιγξ τοῦ Ἀντιτόμου, φοβητικὸν (à l'arme) ἐξηχοῦσα καὶ πρὸς ἀπάντησιν τοῦ ἐπικρεμένου κινδύνου διανιστῶσα τὴν ἐξουσίαν. Ἰδού, ἀναγνῶστα, τὸ ἄρτιον τῆς περὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ συγγράμματος ἀναβολῆς. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς μετ' ὀλίγον, διεγείρων τὴν τῆς Κυβερνήσεως προσοχὴν πρὸς τοῦ κινδύνου ἀποφυγὴν διὰ τῆς ἀναγκαίας τοῦ ὀλεθρίου Τόμου καταστροφῆς. Πρὶν ἢ δὲ τελειώσῃ περὶ τῆς ὀψιγρονίας τοῦ συγγράμματος, προστίθῃσιν ὡς κερωνίδα καὶ τὴν ἐπομένην κατανυκτικὴν ἐξομολόγησιν.

§. ιδ. «Ὁμολογοῦμεν (λέγει) ὅτι τὸ σύγγραμμα ἀπῆλπει ταχτικωτέραν ἐπεξεργασίαν. Περί τινων ὑποθέσεων ἐγράψαμεν πλατύτερον τοῦ δέοντος. Εἰσέφρησαν εἰς αὐτὸ ἐπαναλήψεις, ἀντιφάσεις ἴσως καὶ ἄλλα ἐλαττώματα. Ἡ ἀποφυγὴ τούτων ἦτον δύσκολος. Ταύτην τὴν ἐξομολόγησιν ἐκρίναμεν ἀναγκαίαν διὰ τοὺς φρονίμους καὶ δίκαιους ἐπικριτὰς τοῦ πονήματος». Ἐπαινετὴ πάντως ἡ ἐξομολόγησις· ἀλλ' ὅμως ἀτελὴς ὡς παρασιωπῶσα τὰ μείζονα τῶν ἀμαρτημάτων, καὶ ταῦτα μὴ κατ' ἀγνοίαν πεπραγμένα· Οὐ μόνον γὰρ ὁ φρόνιμος καὶ δίκαιος (ὡς λέγει), ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ λίαν εὐγνώμων καὶ ἐπεικέστατος κριτὴς εἴτ' ἐπικριτὴς οὐ δύναται παριδεῖν πρὸς τοῖς ἐνταῦθα σεσημειωμένοις ὅσα προέπομεν (§. α—ε), καὶ τὴν ἐπὶ πάντων ἐπανθοῦσαν ὕβριν τὴν ὑπέραντλον· ἀλλ' ἴσως καὶ ταῦτα διωμολόγησεν εὐφημότερον ἢ φιλαυτία τοῦ συγγραφέως ἀορίστως προσθεῖσα τὸ καὶ ἄλλα ἐλαττώματα· δύσκολον δὲ λέγει τὴν τούτων ἀποφυγὴν, εἴτε δι' ἣν εἶπε φυσικὴν αὐτοῦ διάπλασιν, εἴτε καὶ (τὸ ἀληθέστερον) διότι «χαλεπὸν, ἄνθρωπον ὄντα, μὴ διαμαρτεῖν». Εἰ δὲ καὶ μετενόησεν ἐπὶ τούτοις μετὰ τοιαύτην γενναίαν ἐξομολόγησιν, αὐτὸς δείξει παρακατιών.

§. ιε. Ἦδη δὲ θεραπεύει μίαν τινὰ τοῦ συγγράμματος πικράλειψιν, προστιθεὶς ἐν τῷ προλόγῳ πρᾶγμα διαφυγὸν τὴν αὐτοῦ προσοχὴν ἐν τῇ μακροχρονίῳ συντάξει τοῦ πονήματος, ἄρτιον αὐτὸ καλίστων. Ἀναφέρει τὴν (ἣν προῖπτορήταμεν Τμ. Β. Κεφ. ΙΓ. §. η) ὑπὸ τοῦ Κωλέτου

των ὑπὸ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ διατελούντων λαῶν), ὡς ἔφορος ὢν καὶ αὐτός, καὶ ἐπόπτης καὶ ἐπιστάτης τοῦ σώματος τῆς πολιτείας, καὶ αὐτόχρημα ποιμὴν λαῶν, «τοὺς ἀρχομένους ἅπαντας ἐπισκοπῶν καὶ προτρέπων τὸν εὐσεβῆ μεταδιώκειν βίον, καὶ ἡρέμα πάντας ἀνθρώπους θεοσεβεῖς ἐργαζόμενος (ὡς εἶπεν ὁ αὐτός Εὐσέβιος (α)). Οὕτω τοίνυν ὁ μακάριος Κωνσταντῖνος διαιρῶν τοὺς ἐν τῷ τῆς Ἐκκλησίας πιστοὺς (ἡ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, σῶμα Χριστοῦ) καὶ τοὺς ἐκτὸς ὑπηκόους αὐτῷ λαοὺς (ἡ σῶμα τῆς πολιτείας, σῶμα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς), ἐκείνων μὲν τῶν ἐν τῷ ἔλεγε τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐπισκόπους κατὰ τὴν καθολικὴν καὶ καθιερωμένην τοῦ ὀνόματος σημασίαν (καθὸ ἐπισκοποῦντας πνευματικῶς, ἱεουργοῦντας καὶ διδάσκοντας τὴν εὐσέβειαν, καὶ κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας κυβερνῶντας καὶ συγκρατοῦντας αὐξανόμενον τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ σῶμα Χριστοῦ)· ἐπὶ δὲ ἑαυτοῦ ἐξελάμβανε τὸ ἐπίσκοπος οὔτε κατὰ μόνην τὴν πολιτικὴν καὶ κοσμικὴν τῆς λέξεως σημασίαν (καθὸ βασιλεὺς δηλαδή, προστάτης καὶ ἐπόπτης λαῶν, καθὼς τινες ὑπέλαβον (β)), οὔτε πάλιν κυρίως κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἱερὰν σημασίαν, ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ διωρισμένως, ὡς πρὸς ἣν ἀπεδείκνυε προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας, καθὸ βασιλεὺς καὶ πιστὸς ἐν Χριστῷ, προστατεύων τὴν εὐσέβειαν (καθὼς αὐτὰ δηλοῦσι τοῦ Εὐσεβίου τὰ ῥήματα)· ἐπίσκοπός τις ἦν δηλαδή καὶ ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, τοῦτο μόνον μετέχων τῆς ἱερᾶς τῶν ἐπισκόπων ποιμαντορίας, καθότι καὶ αὐτός, ἐπισκοπῶν τοὺς ὑπ' αὐτῷ ποιμαινομένους λαοὺς «ἐξαίρετον τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ ἔνεμε φροντίδα» (γ), πάντας προτρέπων εἰς εὐσέβειαν, καὶ προστατεύων τὴν θείαν διδασκαλίαν καὶ τὴν κανονικὴν εὐταξίαν καὶ τὴν κοινὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰρήνην· ὥστε καὶ αὐτὸς συνήργει κατὰ τοῦτο τοῖς ἱεροῖς ἐπισκόποις τὰ πρὸς βεβαίωσιν καὶ αὔξησιν τῆς πίστεως ὑπουργῶν, καὶ συνοικοδομῶν καὶ αὐτὸς (διὰ τῆς εὐσεβοῦς πολιτικῆς ἐξουσίας) «ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Προφη-

(α) Εὐσεβ. Βίω Κωνσ. Δ. ιη. (β) Βλ. *Suicer. Thes. Eccles.* λ. Ἐπίσκοπος.

(γ) Εὐσεβ. αὐτ. Α. 44.

μένων τὴν Ἀλεξανδρείαν ἔχειν ἐνορίαν πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον, τὴν Λιβύην, καὶ τὴν Πεντάπολιν· τὸν Ἀντιοχείας τὴν κοίλην Συρίαν, τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Κιλικίαν· καὶ τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας τὰς ἐτέρας διοικήσεις. Ὅθεν καὶ ὡς ἔχοντες δίκαια χειροτονιῶν εἰς τὰς ἀφορισθείσας αὐτοῖς διοικήσεις, κατὰ τὴν τῶν ῥηθέντων κανόνων περίληψιν, καὶ ἀνακρίνοντες τοὺς ταύτας διέποντας Ἀρχιερεῖς, καὶ κανονικῶς διορθούμενοι δικαίως καὶ σταυροπήγια δώσουσιν εἰς πόλεις καὶ παροικίας αὐτῶν· ἰδιώσονται δὲ καὶ κληρικοὺς αὐτῶν, ὅσους θέλουσιν, ἀπροκρίματίστως. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων οὐδενὶ τῶν Πατριαρχῶν ἐπ' ἀδείας ἔσται εἰς ἐτέρου Πατριάρχου ἐνορίαν ἀποστεῖλαι Σταυροπήγια—, ἵνα μὴ τὰ δίκαια συγχέωνται τῶν Ἐκκλησιῶν» (α). Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν πατριαρχικῶν Σταυροπηγίων ὁ Βαλσαμών (β). Ὑπάρχει δὲ καὶ νόμος τῶν Αυτοκρατόρων Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου (τῷ 838) λέγων· «Τῷ Κωνσταντινουπόλεως προέδρῳ ἔξεστι καὶ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων θρόνων ἐνορίαις, ἐν αἷς οὐκ ἔστι προκαθιέρωσις ναοῦ, σταυροπήγια διδόναι» (γ). Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος (τῷ 1274) ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Βέκκου (ἀπειθοῦντος τὸ πρῶτον πρὸς τὰς παπικὰς αὐτοῦ γνώμας) ἀφείλε διὰ νεαρᾶς ἀπὸ τῆς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐξουσίας τὰ κατὰ τὸς πατριαρχικὰ Μοναστήρια, καὶ καθυπέταξεν αὐτὰ τοῖς ἐγχωρίοις ἐπισκόποις (δ). Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ πάλιν ἀπεδόθησαν τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὅσον δὲ περὶ ὑποδοχῆς ξένων κληρικῶν καὶ αὐτὸς ὁ αἰίδιμος ἀρχιεπίσκοπος Θεοφύλακτος (καὶ τοι μὴ πατριάρχης) ἔστερξε προσκληρώσασθαι τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ ξένον ἱεροδιάκονον μουσικόν, ἃν φέρῃ μόνον ἀπολυτήριον ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς ἐν ἧ ἐμόναζε μονῆς, κατ' αὐτὴν ἴσως τὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ περιφέρειαν κειμένης, ὡς ἔξεστιν εἰκάσαι ἐκ τῆς πρὸς Νικηφόρον χαρτοφύλακα (τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας) ἐπιστολῆς (ε). Ταῦτα καὶ περὶ τούτων.

(α) Βλ. Σύνταγμα. τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν Κανόν. ἐκδ. Ῥάλλη. Τόμ. Β. σελ. 44.

(β) Ἴδε καὶ τὸ περὶ Πατριαρχ. σταυροπηγ. Συνοδικὸν σημείωμα Γερμανοῦ τοῦ Πατριάρχου (τῷ 1222) παρὰ Λεῦγκλαβ. Jus Graecorom. p. 232—238.

(γ) Ἐκλογ. τῶν νόμων. Τίτλ. γ. §. ι. Βλ. Leuncl. Jus Graecorom. p. 85.

(δ) Παχυμέρ. Βιβλ. Γ. κεφ. 44.

(ε) Θεοφύλ. ἐπιστολ. ε. σελ. 40. ἐκδ. Meursij.

ἀπόφασιν τῶν μεγχειτέρων σας, εἴτε ἡμῶν αὐτῶν εἴτε τῶν ἐπιτρόπων σας. Πρὸς τούτοις νὰ λείψωσιν αἱ προσταγαὶ τῶν ὀρφικιχλαίων καὶ νὰ σοβαρὰ φερσίματα πρὸς τοὺς συναδέλφους σας, ἥτοι, Μπρέ, Πήγαινε ἀπὸ μπρός μου, καὶ τὸ ἔτσι θέλω· καὶ νὰ ἀντειταχθῶσιν αἱ ἐλεύθεροι νόμοι, καὶ τὰ ἀδελφικὰ προσρήματα καὶ βλέμματα. Ἡ τάξις τοῦ παραγγέλματός μας ἔτσι τὸ ἀπαιτεῖ, ἔτσι εἶναι καλῆτερον· διότι δὲν εἶναι ἀδικία καὶ κατασχὺνη μεγάλη νὰ περιῦβρίζῃ καὶ ἐξουθενῇ ἱερεὺς ἱερέα; Εἶναι μὲν ἀληθῶς ἡ ἀπὸ τοῦ ὀρφικίου τιμὴ τῶν ὀρφικιχλαίων μεγαλητέρα, ὅμως ἡ τῆς ἱερωσύνης εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ τῶν μικροτέρων· ἔπειτα τὰ ὀρφικά ἐδόθησαν τοῖς ὀρφικιάλοις διὰ νὰ σεμνυνθῶσι περισσότερο, καὶ ὅχι νὰ καταφρονηθῶσιν ἐκ τῆς σατανικῆς ἐπάρσεως τῶν ὑποκειμένων.

Ἄρθρ. β'.

Ἐπειδὴ ἐξ ἀνάγκης ἀνθρωπίνης ἐπεκράτησεν ἀρχῆθεν νὰ ἔχωσιν οἱ ἱερεῖς καὶ κάποιον ἐπιτήδευμα τέχνης, διὰ νὰ πορίζωνται τὰ πρὸς ζωοτροφίαν, παραγγέλλομεν νὰ μὴν ἔχητε μὲ κανένα συντεχνίτην σας διχόνοιαν, μήτε νὰ μετέρχεσθε τὸν δολερὸν καὶ ἀπατηλὸν τρόπον τῆς πραγματείας· ἂν δὲ μετὰ τινων συντεχνιτῶν σας ἀκολουθήσῃ κάμμία σύγχυσις, νὰ πασχίζητε μὲ τρόπον εἰρηνικὸν διὰ νὰ ἐξισάζησθε χωρὶς νὰ σᾶς ἀκούσῃ ὁ κόσμος· ἐὰν δὲ μὲ εἰρήνην δὲν ἐξισασθῆτε, νὰ προστρέχητε χωρὶς θορύβους καὶ ἀλαλαγμοὺς νὰ σᾶς ἐξισάζωμεν ἡμεῖς, ἢ οἱ ἐπίτροποι ἡμῶν.

Ἄρθρ. γ'.

Μὲ ὅλον τὸν χριστιανικὸν λαόν, μάλιστα δὲ μὲ τοὺς ἐνορίτας σας νὰ φέρεσθε εἰρηνικῶς, χωρὶς νὰ συγχύζεσθε μήτε διὰ τὴν μεγαλειτέραν αἰτίαν· ἀλλὰ καὶ ὅσοις ποτὲ ἂν ἀκούσητε καὶ βλασφημίας καὶ καταφρονήσεις ἐκ τῶν λαϊκῶν, νὰ ὑπομένητε καὶ νὰ μὴν ἀποκρίνησθε τελείως, ἔχοντες ὑπόδειγμα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅστις λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδορεῖ, πάσχων οὐκ ἠπείλει. Διὰ τοῦτο καὶ ἐσεῖς εἴτε λοιδορεῖσθε, εἴτε ῥαβδισθῆτε, νὰ ὑπομένητε, καὶ ἡμεῖς ἐπανακαλοῦμεν τὴν τιμὴν σας.

Ἄρθρ. δ'.

Τοῦλάχιστον δύο φοαῖς τὴν ἐβδομάδα ἢ μίαν τέλος πάντων νὰ πηγαίνητε εἰς κάθε ὁσπήτιον ἐνοριακόν σας καὶ εἰς τὸ παραμικρότερον, καὶ καθήμενοι νὰ τοὺς συμβουλευήτε ὡς πατέρες τὰ καλὰ καὶ

καὶ τὸν ΛΑ, Ἀποστολικόν· «Εἴτις πρεσβύτερος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου χωρὶς συναγάγη, καὶ θυσιαστήριον ἕτερον πῆξῃ, μὴ δὲν κατεγνωκὼς τοῦ ἐπισκόπου ἐνεύσεβεία καὶ δικαιοσύνη, καθαιρείσθω, ὡς φίλαρχος. Τύραννος γὰρ ἐστίν. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί, ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται· οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφορίζέσθωσαν». Ἡ δ' ἐν Ἀντιοχείᾳ (τῷ 341) συνελθοῦσα ἁγία Σύνοδος μικροῦ δεῖν καὶ ἀνέγραψεν ἀμφοτέρους τοὺς ἀνωτέρω κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τὰ αὐτὰ σχεδὸν ἐν δυοῖ κανόσι καὶ αὐτὴ ψηφισαμένη τοῖς ἐξῆς. «Καν. Ε. Εἴτις πρεσβύτερος ἢ διάκονος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἰδίᾳ συνήγαγε, καὶ θυσιαστήριον ἔστησε» κτλ. Καὶ Καν. Θ. «Τοὺς καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ Μητροπόλει προεστώτα ἐπίσκοπον καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας· διὰ τὸ ἐν τῇ Μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. Ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτόν, ΜΗΔΕΝ ΤΕ ΠΡΑΤΤΕΙΝ ΠΕΡΙΤΤΟΝ ΤΟΥΣ ΛΟΙΠΟΥΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ ΑΝΕΥ ΑΥΤΟΥ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν Πατέρων ἡμῶν κανόνα» (α). Τούτους τοὺς κανόνας (ἐν οἷς συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ ἀνωτέρω ΛΔ. Ἀποστολικὸς) ἐπικυροῖ καὶ ἡ ἐν τῷ Ναῶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συγκροτηθεῖσα (τῷ 864) πρώτη καὶ δευτέρα ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος διαιροῦσα πρὸς τὸ σαφέστερον καὶ διαλευκαίνουσα ἐκ τριῶν κανόνων τῶν ἐφεξῆς. Καν. ΙΓ. «᾿ῤῥισεν ἵνα, εἴτις πρεσβύτερος, εἴτε δῆθεν ἐπ' ἐγκλήμασί τισι τοῦ οἰκείου κατεγνωκὼς ἐπισκόπου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως καὶ ἐξετάσεως καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ κατακρίσεως ἀποστῆναι τολμήσῃ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν λειτουργιῶν εὐχαῖς κατὰ τὸ παραδεδομένον τῇ Ἐκκλησίᾳ μὴ ἀναφέροι, τοῦτον ὑποχεῖσθαι καθαιρέσει, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀπο-

(α) Βλ. τὰς εἰς τούτους τοὺς Κανόνας ἐρμηνείας τοῦ Ζωναρᾶ καὶ τοῦ Βαλσαμῶνος· πρόσθε καὶ τὰς ἐρμηνείας τῶν αὐτῶν εἰς τὸν ἐν Γάγγρα Κανόνα Σ, καὶ τὸν Α. ἐν Καρθαγένῃ (ἐν οἷς ἀναθεματίζεται καὶ ὁ μὴ ἐκκλησιαζὼν καὶ καταφρονῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας θέλων πράττειν). Ἴδε καὶ Φωτίου Νομοκάν. Τίτλ. Β. κεφ. γ. Ὁ δὲ Ἀρμενόπουλος ἐν τῇ Συνόψει τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων καὶ τὸν ἀνωτέρω Ἀποστολικόν λβ, συνώψισεν οὕτως· «Ὁ ἀναίτιως σχισθεὶς ἐπισκόπου καὶ ἄλλῃ πῆξας θυσιαστήριον, εἰ καλούμενος μὴ ὑπακούσει, αὐτὸς μὲν μετὰ τῶν κοινωνούντων αὐτῷ καθαιρείσθω, ὁ δὲ δεξάμενος λαὸς ἀφορίζεσθω.»

ὑποφέρει (ἴσως ἐρωτήσεις ἀναγνώστα) αὕτη ἡ ἀπρόσωπος καὶ ἀνιδέσμετος καὶ πρὸς τὰ ἐαυτῆς μέλη παντάπασιν ἀνεξέλεγκτος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία; καὶ πῶς κατὰ Κράτη διάφορα (καὶ τινὰ ἐτερόδοξα) διεσπαρμένη, δύναται συγκαλέσαι εὐκόλως Συνόδον Οἰκουμενικὴν; καὶ ποῦ; καὶ διὰ τίνων; περὶ τῶν τοιούτων, ἀναγνώστα, μὴ ἐρεῦνα. Τίς οἶδεν; ἴσως καὶ τότε τύχῃσι Μαύρεροι καὶ τινες Θεολόγοι πολιτικοί. ἵνα σχεδιάσωσι καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὸν τόπον τῆς Συνόδου! ἴσως καὶ ἡ Ναυπλία (καὶ διὰ τί οὐχί;) λάβῃ τὴν τιμὴν τῆς Νικαίας καὶ τῆς Ἐφέσου καὶ Χαλκηδόνος καὶ αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ τότε καὶ ὁ Ἀργολίδος Κύριλλος (ἢ ἄλλος, ὅστις τύχη) προεδρεύσει τῆς Συνόδου, καθὼς ποτε οἱ Μητροφάνεις καὶ οἱ Νεκτάριοι καὶ οἱ Ἀλεξανδρείας Κύριλλοι! Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Ὁ δὲ Νομοδιδάσκαλος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ—πολιτικοῦ δικαιώματος ἐφιλοτημήθη ἵνα ἀποδείξῃ καὶ ἐκ τῶν Συνοδικῶν Κανόνων τὴν ἐκ μόνων πολιτικῶν περιστάσεων ἐξηρητημένην (ὡς εἶπεν ἀνωτέρω) σύστασιν τῶν προνομίων τούτων ἢ ἐκείνων τῶν (καθὼς αὐτοὺς ὀνομάζει γενικῶς ὀνόματι, ὡς ἂν τις ἐπισκοπιανὸς ἢ καὶ ἀποστολικὸς ἀνὴρ) Ἐπισκοπικῶν καθεδρῶν!

Α) (Σελ. 20—23) ἐκτίθησιν εἰς μᾶλλον καὶ πλάτος χρονολογικῶς καὶ λίαν ἀκριβῶς ἐκγαλλισθέντας ἐξ ὁλοκλήρου κανόνας πέντε Συνόδων Οἰκουμενικῶν (τὸν Γ, καὶ Ζ, τῆς Α, τὸν Β, τῆς Β, τὸν Η, τῆς Γ, τὸν ΚΗ, τῆς Δ, τὸν ΛΘ, τῆς Γ), ἐν οἷς διορίζονται τὰ πρεσβεῖα τῶν πέντε Πατριαρχῶν, καὶ τὸ αὐτοκέφαλον τοῦ Κύπρου καὶ τοῦ Ἀχρίδος καὶ τοῦ Πεκίου, οὐχὶ διὰ λόγους ἐκκλησιαστικούς, ἀλλ' ἢ κατὰ παλαιὰν συνήθειαν (κατὰ τὸ ἔθος), ἢ διότι ἡ Ρώμη καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις «ἐβάσιλευσον τῶν πόλεων.» Εἰς δὲ τὸ Πέκιον ἐχάρισαν τὴν αὐτονομίαν οἱ Κορνηνοὶ Αὐτοκράτορες, καὶ εἰς ἄλλας ἐπισκοπὰς ἄλλοι πάλιν πρὸ αὐτῶν, οἷον εἰς τὴν ἄνω καὶ κάτω Ἰσθρίαν καὶ εἰς τὴν Καρχηδόνα καὶ ἀλλαχοῦ.

Β) (Σελ. 24) Ἄλλαι (πάλιν λέγει) ἐπισκοπαὶ ἀνεδείχθησαν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ ἀφ' ἐαυτῶν αὐτοκέφαλοι. Οὕτως ἡ Ἐκκλησία τῆς Τρανσυλβανίας (ὅπου μετετέθη ἡ αὐτονομία τῆς τοῦ Πεκίου καθέδρας) ἀνεκηρύχθη ἀφ' ἐαυτῆς ἀνεξάρτητος, ὑπὸ τοῦ Καρλοβίτσης Μητροπολίτου προεδρευομένη, ἀφ' οὗ ἡ ἐπαρχία αὕτη ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῆς τουρκικῆς ἐπικρατείας.

Γ) (Σελ. 25 — 26) Σαμουήλ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης

Ἄρθρ. 67. βλ. ἔμπροσθεν Ἄρθρ. 103.

Κεφ. Η. Ἄρθρ. 69. 70. Οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ πρεσβύτεροι κτλ. μισθοδοτοῦνται! Καὶ γίνονται λοιπὸν καὶ οἱ πνευματικοὶ ποιμένες μισθωτοὶ. Ἀλλ' ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶπεν ὅτι ὁ μισθωτὸς, καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, οὐ οὐκ εἰσι τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα καὶ φεύγει— ὅτι μισθωτὸς ἐστὶ, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων» (α). Πῶς δὲ ταῦτα τὰ θεῖα ῥήματα ἐκφωνήσῃ ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ πρεσβύτερος ἀναγινώσκων τὸ εὐαγγέλιον, εὐλόγως πᾶς τις ἀπορήσει.

Κεφ. Θ. Ἄρθρ. 71. 72. «Ναὸς δημόσιος δὲν κτίζεται χωρὶς ἐνορίας.—Ἐνορίαν δὲ δὲν συγκροτοῦσιν ὀλιγώτερον τῶν 50 οἰκογενειῶν!» (τοῦτο καὶ διὰ διατάγματος ἐθεσπίσθη). Καὶ λοιπὸν ὅσα μὲν χωρίδια κατοικοῦσιν ἐλάσσονες τῶν 50 οἰκογενειῶν (ὡς πολλαχοῦ τῆς ὀλιγανθρωπούσης Ἑλλάδος), ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις οὐ κτισθήσεται ναὸς θεοῦ (κἂν οἱ κάτοικοι θέλωσι καὶ δύνωνται). Ἐν ὅσαις δὲ πάλιν χώραις ὑπάρχουσιν ἑκπαλαι ναοὶ πλείονες ἢ κατὰ τὴν ὠρισμένην διαίρεσιν τῶν ἐνοριῶν, πάντες οἱ περιττεύοντες ἀφεθήσονται ἔρημοι· ἢ καὶ πρὸς τὰς χρεῖας τῆς κυβερνήσεως (ἂν τύχη) χρησιμεύσουσιν (οὕτως ἐν Καλάμαις (τὸ 1836) ὁ Διοικητὴς συνελάσας τοὺς κατοίκους εἰς ναοὺς ἀναλόγως πρὸς τὴν διαίρεσιν τῶν οἰκογενειῶν ἐξαρχοῦντας, τοὺς ἄλλους ἔπειτα τοὺς περιττεύοντας (ἕνα ἢ δύο) μετέβαλεν εἰς δημοσίου ἄλατος ἀποθήκας). Σημειῶσαι δὲ ὅτι τούτου τοῦ κανόνος ἐξαιροῦνται οἱ ἐτερόδοξοι. Ἐν Πειραιεῖ ὀλιγώταται Δυτικοφρόνων οἰκογενεῖαι κατοικοῦσι, καὶ ὁμῶς πρό τινων ἐνιαυτῶν ἐκτίσθη καὶ καθιερώθη ἐκκλησία δυτικῶν. Ἡδὴ δὲ ἐκτίσθη καὶ ἐν Ἀθήναις μεγαλοπρεπὴς ναὸς τῶν Λουθηρανῶν, ἐξ ὧν μὴδὲ δέκα γούν οἰκογενεῖαι κατοικοῦσι τὰς Ἀθήνας. Καλὸν ἢ ἀνεξιθρησκεία, οὐδὲ ψέγομεν αὐτήν· ἀλλ' ἐν ᾧ τοσοῦτον αὕτη μεγαλοψύχως χαρίζεται πρὸς πᾶσαν ἄλλην χριστιανῶν κοινωνίαν, διὰ τί μόνην τὴν ὀρθόδοξον ὑπεζύγωσαν σενῶς εἰς τῶν νόμων τὴν εὐταξίαν;

Κεφ. Ι. Ἄρθρ. 81. Τὸ ταμεῖον ἐκάστης Ἐκκλησίας διοικεῖ ἐπιτροπὴ

φορὸν ἀπλότητα). Ὁ μακρὸς χρόνος διέστειλε τὰς προσηγορίας· ἀλλ' οἱ καινότεμοι, ζητοῦντες δῆθεν τὴν ἀρχαίαν ἀπλότητα, πάντα μὲν ἐκεῖνα τὰ ἐπισημότερον τὸ ὕψος τῆς ἱερωσύνης διαγράφοντα ἐπίθετα, ἀποφεύγουσι· θηρεύουσι δὲ μόνον τὰ κοσμικώτερα, καθὼ συμβάλλοντα πρὸς τὸν σκοπόν.

(α) Ἰωάν. Ι, 42, 43.

ρὸν κανόνων καὶ ἐπαγρυπνούσης εἰς τὴν τήρησιν τῶν τῆς πίστεως δογμάτων. Ἄμα δὲ ἡ Α. Μ. ἀναβᾶσα εἰς τὸν Θεόθεν προωρισμένον Αὐτῇ θρόνον τῆς Ἑλλάδος—ἐπέστησεν εὐθὺς τὴν ὑψηλὴν Αὐτῆς προσοχὴν εἰς τὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κατάστασιν. — Ἀλλ' εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὡς πνευματικὸν καὶ ἐκκλησιαστικόν, πρὶν ἐπιβάλλῃ χεῖρα, ἠυδόκησε νὰ ἀκούσῃ καὶ αὐθις τὴν περὶ τούτου γνώμην τοῦ ἐν τῷ Βασιλείῳ ἱεροῦ Κλήρου, καίτοι γινώσκουσα καλῶς, ὅτι τὰ πρότερον παρὰ τῶν ἐθνικῶν συνελεύσεων ψηφισθέντα τὰ γνώμη καὶ τῇ συναινέσει τοῦ ἱεροῦ κλήρου ἐψηφίσθησαν. Καὶ δὴ συγκαλέσασα εἰς τὴν καθέδραν τῆς Κυβερνήσεως πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἑλλάδι διαμένοντας καὶ παρῆντο ὅντας Ἀρχιερεῖς ἤκουσεν εὐμενῶς τὴν γνώμην αὐτῶν, ἀποφνημαμένων ὁμοφώνως ὅτι ἡ διὰ Συνόδου διαρκoῦς διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας, οἷα ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς ὁμοδόξου Ῥωσσίας, νομίζεται ἡ ἀρμοδιωτέρα καὶ συμφερωτέρα καὶ ἐν τῷ θεοσυστάτῳ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ ταύτην τοίνυν τὴν γνωμοδότησιν τῶν σεβασμιωτ. Ἀρχιερέων, ἐπισήμως παρὰ τῶν ἰδίων ἐκτεθεῖσαν καὶ κυρωθεῖσαν, κατέστη ἐν Ἑλλάδι δι' ὑψηλοῦ βασιλικοῦ νόμου ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ τοῦ Βασιλείου Κράτους ὑπὸ τὸ ὄνομα αἰετὰ Σύνοδος [τοῦ Βασιλείου] τῆς Ἑλλάδος» συγκροτούμενη ἐκ πέντε Ἀρχιερέων, εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ ἐξάσκησις τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς αὐτοκεφάλου ἡδὲ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. — Ἐπιβάλλεται δὲ αὐτῇ παρὰ τοῦ νόμου ὡς πρώτιστον καθῆκον καὶ ἀπαραίτητον τὸ νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν ἀκραιφνῇ διατήρησιν τῶν παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (α) καὶ πασῶν τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν πρεσβευομένων δογμάτων. ἵνα φυλάττηται ἀπαρᾶχαρακτος ἡ δογματικὴ μετ' αὐτῶν ἐνότης.—Τὴν θεσμοθεσίαν ταύτην τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως παρεδέχθη καὶ ἐπεψήφισεν ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων διὰ τῶν αἵρετῶν αὐτοῦ ἀντιπροσώπων τῶν ἐν ἔτει 1843 συγκαλεσθέντων

(α) Ἐν τῷ Καταστατικῷ λείπει τὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ κατὰ λάθος προσετέθη ἐν τῇ ὑπουργικῇ ἐπιστολῇ. Οὐ γὰρ ἐχρῆν οὐδεμίαν γενέσθαι μνήμην τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, ἀπ' ἧς ἀπερρήγνυτο ἡ ἐν τῇ Ἑλλάδι διὰ τοῦ Καταστατικοῦ.

δὲ λόγους εἰδικῶς ἐσκόπει ἡ Κυβέρνησις βελτιῶσαι τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, καὶ πῶς, καὶ ἀπὸ τίνων ἐχθρῶν κινδυνεύουσαν ἐξασφαλίσαι αὐτὴν διὰ παντός, καὶ εἰς ποίων πρὸς τῆς κατακτήσεως χρόνων, ἄρα γε τῶν ἐπὶ τῶν Συνόδων ἢ καὶ αὐτῶν τῶν Ἀποστολικῶν τὴν ἐξωτερικὴν ἀξιοπρέπειαν, καὶ διὰ ποίων ἄλλων παρὰ τοὺς Κανόνας προσφορῶν μέσων, καὶ πῶς ἐκπεσοῦσαν ἐφιλοτιμεῖτο ἐπαναγαγεῖν αὐτήν, καὶ ποῖον τὸ παράδειγμα τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ Συνόδου, κτλ. κτλ. περὶ τούτου λέγω, καὶ τῶν τριούτων οὐδὲν οὐδόλως ἐκοινοποίησεν ἡ Κυβέρνησις πρὸς τὴν Ὁμηγυριν. Ἐκρινε λοιπὸν αὕτη καὶ ἐσκέπτετο ἐν σκότει διαπορευομένη. Καὶ ἤθελεν ἢ οὐκ ἤθελε τὴν σκοπούμενην διακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τὴν σύστασιν τῆς Συνόδου, μὴ γνωρίζουσα μηδόλως τοὺς λόγους τῆς Κυβερνήσεως, δι' οὓς ἔπρεπεν ἵνα θελήσῃ ἢ μὴ θελήσῃ αὐτήν. Ἐζήτησε τὸ Σχέδιον ἡ πρώτη συνέλευσις, ἵνα περὶ τούτου συσχεθῇ· ἀλλ' ἤκουσεν, «ὅτι τοῦτο διωρίσθη ἵνα δοθῇ εἰς τὴν συσταθῆσομένην Σύνοδον»! (καὶ ἀφ' οὗ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐξεδόθη, ἐπειδὴ οἱ περὶ τὸν Ῥέοντος ἐζήτησάν τινας διασαφήσεις τῶν ἐν αὐτῷ σκοτεινότερον καὶ ἀμφιβολώτερον ἐκτεθειμένων ἄρθρων, ἠπειλήθησαν ὑπὸ τοῦ ἱερογραμματέως ὅτι τιμωρηθήσονται ὑπὸ τοῦ Κράτους, ὡς τῶν ὑψηλῶς δεδογμένων ἀνακριταί!). Ὅ,τι λοιπὸν κρίνεται καὶ ψηφίζεται κατ' ἄγνοιαν ἄκυρον.

Δ) Πᾶσα γνώμη καὶ ψῆφος ἐξ ὑποβολῆς ἢ ἐκ προκρίσεως καὶ προδιαθέσεως ἀποδοθεῖσα, καὶ μὴ κατ' ἐλευθέραν καὶ ἀνεπηρέαστον συνείδησιν τῶν ψηφιζόντων μηδὲ μετὰ τῆς προσηκούσης συζητήσεως καὶ σκέψεως ὑπ' αὐτῶν ἀκριβῶς διευκρινηθεῖσα, ἀκυροῦται ὑπὸ πάντων τῶν νόμων, καὶ ἱερῶν καὶ πολιτικῶν, ὡς παράνομος. Καὶ τοιαύτη ἐγένετο ἡ περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς Συνόδου γνώμη τῆς Ὁμηγύρεως. Εἰς τὴν κατὰ τοῦ αἰδιδεμοῦ Πατριάρχου Φωτίου συναθροισθεῖσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ψευδοσύνοδον ἐκείνην ἐκυρώθησαν καὶ ὑπεγράφησαν ὅσα προκεκριμένα προσετάγησαν οἱ τότε συνελθόντες δύστηνοι Ἀρχιερεῖς· διὸ καὶ κατηργήθη τὸ κατηναγκασμένον ἐκεῖνο Συνέδριον ὡς παντάπασιν ἀνύπαρκτον! Καὶ εἰς τὴν ἐν Ναυπλίᾳ κατὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου συναθροισθεῖσαν ταύτην συνέλευσιν, καὶ ταύτην κομματικὴν, καὶ μηδὲ καὶ ὁλόκληρον (ὡς καὶ ἡ κατὰ τοῦ Φωτίου) γενομένην, μηδὲ τὰ περὶ ὧν ἔμελλε ψηφίζειν ἔχουσιν ὑπ' ὄψιν ἀκριβῶς ἐκπεφρασμένα, ἐψηφίσθησαν καὶ ὑπεγράφησαν ἐκκλησι-

ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀναμόρφωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, συντρίβειν δὲ καὶ ἄλλως τὴν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς προσώποις τε καὶ πράγμασι πολύκαρπον ἐπιρροὴν τῶν δύο μακαρίων τούτων ζηλωτῶν! Πλὴν κατὰ δυστυχίαν τὸ περὶ τοῦ συνεδριάζειν ἐν τῇ Συνόδῳ καὶ ἱερεῖς διαφιλονεικηθὲν ἄρθρον ἐθεσπίσθη εἰς τὸ Καταστατικόν, καὶ μέχρι σήμερον οὐκ ἐνηργήθη! ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον). «Καὶ λοιπὸν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία» (τουτέστιν ἡ Ἀντίβασιλεία) «ἰσχυρά καὶ κατωχυρωμένη ἐκ τῆς θελήσεως καὶ γνώμης τοῦ ἔθνους, ἣτις διεκηρύχθη μὲν ἐν πολλαῖς συνελεύσεσι καὶ περιστάσεσιν, ἐδοκισμάσθη δὲ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν τοῦ Σχεδίου συντακτῶν, ἀνδρῶν πεφωτισμένων (personnes éclairées!), ἐπεδοκιμάσθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν ὑπουργῶν, ἐν ᾧ διέλαμπον τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν διαπρέψαντα ἐπισήματα πρόσωπα, προσεπεδοκιμάσθη δὲ δις κατ' ἐπανάληψιν καὶ ἐκ δευτέρου ἐπὶ τῆς ὁμηγύρεως ὁμοφώνως καὶ ὁμοψήφως ὑπὸ παντὸς τοῦ Κλήρου τοῦ Βασιλείου» (ὑπὸ παντὸς τοῦ Κλήρου; πότε; καὶ ποῦ; αὐτὰ τὰ ὑπομνήματα οὐχ ἱστόρησαν ἄλλην κληρικῶν δοκιμασίαν, εἰ μὴ πρῶτον τὴν ὑπὸ τῶν ἐρωτηθέντων διασημοτάτων ἐπισκόπων, καὶ δευτέραν τὴν ὑπὸ τῆς ὁμηγύρεως τῶν συγκεκλημένων καὶ προσκεκλημένων Ἀρχιερέων· πλὴν μὴ θαυμάζωμεν, ἀναγνώστα, πῶς οὗτοι οἱ Ἀρχιερεῖς μετεμορφώθησαν ἐξαίφνης εἰς ὅλον τὸν κλῆρον τοῦ Βασιλείου· νέαι κανονικαὶ διατάξεις, νέα βαθμολογία! φαίνεται ὅτι οἱ πεφωτισμένοι Σχεδιογράφοι ἀπεφάσισαν, ὅτι πᾶς Ἀρχιερεὺς περιέχων ἐν ἑαυτῷ καὶ τοὺς κατωτέρω βαθμοὺς ὑπάρχει καὶ ἱερεὺς καὶ διάκονος καὶ ὑποδιάκονος καὶ ἀνγκνώστης· ὅθεν καὶ Κλῆρος ὀνομάζεται, καὶ ψῆφον ἔχει ἰσοδύναμον πρὸς ὅλας τὰς ψήφους τῶν κατωτέρων Κληρικῶν!) «Ἐκ τῆς οὕτω λέγω κυρωθείσης γνώμης τοῦ ἔθνους ἰσχυρῶς βεβαιωμένη ἡ Κυβέρνησις ἐδημοσίευσεν τὴν κατὰ τὸ 1833 Ἰουλίου 23 ἐκδοθεῖσαν αὐτῆς διακήρυξιν» (τὸ περιώνυμον Καταστατικόν), «καὶ καθίδρυσε πανηγυρικῶς τὴν Σύνοδον διὰ τελετῆς πολιτικῆς ἐν ταύτῃ καὶ θρησκευτικῆς» (παράδοξος ἀνάμιξις! φαίνεται ὅτι μετὰ τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων εἰσώδευον καὶ τῆς Γραμματείας τὰ πρωτόκολλα! ἢ μήπως μετὰ τῶν ἱερολογησάντων Ἀρχιερέων ἐφόρεσε καὶ ὁ Μαύρερος ὠμοφόριον;) «ἐτελέσθη δὲ ἡ τελετὴ αὕτη τῇ 29 Ἰουλίου, αὐθημερὸν τῆς ἐορτῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος»!

Ὁ παντελεήμων θεός, διὰ τὴν ἄφατον αὐτοῦ μακροθυμίαν καὶ διὰ

τα τίνος; οὐχὶ τοῦ κληροῦ μόνον, ἀλλὰ πάσης τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας (ἣν καὶ σεβασμίαν ἑαυτῶν ὀνομάζουσι μητέρα, πρὶν εἰσέτι γεννηθῇ χάριτι τοῦ Καταστατικοῦ!). Πλὴν κατὰ δυστυχίαν, οὔτε πρὸς σοφοῦς ἰατροῦς ἀνεκάλυψαν τὰ τραύματα (καθὼς ἔδειξε τὸ πρᾶγμα), καὶ ταῦτα μᾶλλον αὐτοὶ κατέξαναν καὶ προσήλκωσαν ἐν τῷ βιαίως ἀνακαλύπτειν, εὐιάτους τινὰς καὶ κατὰ τόπους πληγὰς ὡς ἄγρια καταδείξαντες ὅλου τοῦ σώματος ἔλκη! Καὶ κινδυνεύουσιν ἄρα φανῆναι πολὺ τοῦ νεωτέρου τῶν τοῦ Νῶε παιδῶν (Γενέσ. θ) ὑχαριστότεροι, μήτε βαρέως μεθύοντα μήτε πάντα γεγυμνωμένον τὸν πατέρα κληρὸν εὐρόντες, αὐτοὶ δὲ μᾶλλον ἀπογυμνώσαντες, καὶ μηδὲ πρὸς ἀδελφοὺς, ἀλλὰ πρὸς ξένους ἀνθρώπους τὴν γύμνωσιν καταδείξαντες ἐπὶ χλεύῃ καὶ δυσφημίᾳ. Ἡ πῶς ἂν ἄλλως ὁ ξένος Μαύρερος ὠνόμασε τὴν κατάστασιν τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας «ἀληθὺς κλαυθμῶνος κοιλία» (βλ. ὀπισθ. σελ 20, 37).

§. ιδ. Ἐφεξῆς δὲ καὶ πολὺ πορρωτέρω φιλανθρωπίας προχώρησαν. Τοῦ κληροῦ τῆς ἐλληνικῆς ἐπικρατείας τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν ἐπιτάγησαν δηλῶται, καὶ τὰ πρὸς βελτίωσιν γνῶματεῦσαι, προσυποδείξει δὲ καὶ ὅπως ἂν κατασταθῇ κατὰ τὴν Ἑλλάδα Σύνοδος διαρκῆς. Ταῦτα δὲ λίαν εὐκόλως ἅμα καὶ ἀκριδῶς ἠδύναντο πραγματεύεσθαι καὶ συντόμως, μηδὲν πολυπραγμονοῦντες περαιτέρω τῶν διατεταγμένων. Ἀλλ' αὐτοὶ προφάσεως δραξάμενοι διέγραψαν καὶ αὐτὸν (ὡς λέγουσι) διοργανισμὸν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας, τῆς ἄλλως Μεγάλης Ἐκκλησίας λεγομένης» (καθὼς δηλονότι λέγουσιν αὐτὴν συνήθως οἱ ἀμαθεῖς ἢ καὶ αὐτὴ ἑαυτήν, *soi disente!*). Καὶ τοῦτο διὰ τί; διότι (λέγουσι) καὶ αἱ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀπετέλει πάλαι ποτὲ μέρος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὑποκειμένη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου κτλ. Ἀπὸ τοιούτων λοιπὸν ἐξορμήσαντες ἀφορμῶν ἐπεχείρησαν τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐπικρατοῦντος κατ' αὐτοὺς ὁργανισμοῦ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας οἱ καλοὶ ὁργανολόγοι, καὶ εὐθὺς παρεξέφηναν ἐκ προοιμίου τὸν ὑποκεκρυμμένον τῆς μακρᾶς ἐκθέσεως σκοπὸν. Ἐπισπείδοντες πανταχόθεν τὴν μόρφωσιν τῆς κατ' αὐτοὺς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας (ὅπως ἂν ἀρέσωσιν εἰς τὸν μάλιστα τοῦ πράγματος ἐπιθυμοῦντα Μαύρερον), ὥφειλον λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ἵνα διαγράψωσι τὸ μέγα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας αἰσχρὸν, ἂν

Μ. Κωνσταντῖνος μαρτυρεῖ (α). Ὅθεν ὕστερον ἢ Β, οἰκουμενικὴ Σύνοδος μίαν τῶν ἐπισημοτάτων ἐκκλησιῶν ὑπάρχουσαν ἤδη καὶ τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐροῦσα καὶ ὀνομάσασα (καθὼς εἶδομεν ἀνωτέρω), ἐθέσπισε διὰ κανόνος καὶ τὴν τάξιν τῶν πατριαρχικῶν προνομίων τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου, δεύτερον αὐτὸν μετὰ τὸν Ῥώμης διορίσασα (κατὰ μόνην δηλαδὴ τὴν τάξιν τῆς ἰσοτίμου προεδρίας) τῶν ἱσῶν ἐκείνῳ πρεσβείων ἀπολαύοντα· «Τὸν μὲν τοι (λέγει) Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης Ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν Νέαν Ῥώμην» (β).

Ταῦτα διήλθον μακρότερον τοῦ δέοντος, ὅσον πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν! ἥτις παρέστησε τὸν Κωνσταντινουπόλεως ὑποτελῆ τοῦ Ἡρακλείας ἐπίσκοπον καὶ μέχρι τῆς Β, Συνόδου διατελοῦντα (ἐνῶ καὶ τότε καὶ πολὺ πρότερον ἱσως, ὑπῆρχεν ὁ Ἡρακλείας ὑποκείμενος ἤδη εἰς τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς βασιλευούσης νέας Ῥώμης). Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν Ῥώμης, εἴτε θέλοντες, εἴτε καὶ ἐξ ἀγνοίας, διέφθειραν οἱ σοφοὶ τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐρμηνεύσαντες αὐτὸν (τοῦ Ῥώμης) κατὰ τὴν τιμὴν», δηλαδὴ οὐχὶ τῇ τάξει τῆς ἰσοτίμου προεδρίας δευτερεύοντα, ἀλλὰ τῇ τιμῇ κατώτερον. Ἀπηρῆσαν δὲ τέλος ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε προσέθηκον καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἡ Β, Σύνοδος ἀνεκήρυξε τὰ πρεσβεῖα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως· «οὐχὶ δι' ἄλλο (λέγουσιν), εἰ μὴ διότι ἐπρόσταξεν

(α) Παρ' Εὐσεβ. Βίῳ Κωνσταντ. Δ. λς. Βλ. καὶ Νικτάρ. Ἱεροσολύμ. Αντιρρήσ. περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπ. σελ. 76.

(β) Β. Συνόδ. καν. γ. προβλ. καὶ τῆς Δ. Συνόδ. κη, καὶ τῆς Γ. λς. [Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Γ. οἰκουμενικὴν Σύνοδον φαίνεται τὸ μέγεθος τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξ ὧν ὁ θεῖος Κύριλλος ἔγραψε πρὸς τὸν Ῥώμης Κελεστῖνον περὶ τοῦ τότε Κωνσταντινουπόλεως Νεστορίου, λέγων «Ὁφρύνεται (γρ. Ὠφρύνεται) καὶ οἶεται ὅτι τῇ δυναστείᾳ τοῦ θρόνου πᾶσιν ἐπιβουλεύων, καὶ ἡμᾶς ἢ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀναπεῖσει τὰ αὐτὰ φρονεῖν αὐτῷ» (Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Α. σελ. 444 Ὅθεν καὶ οἱ πατέρες τῆς Δ. Συνόδου κατεβόων κατὰ τοῦ Ἀλεξανδρείας Διοσκοῦρου, διότι καὶ εἰς τὴν ἐν Ἐρέσῳ ληστρικὴν ἐκείνην Σύνοδον, ἐσχατον τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἔταξε τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανόν, Φλαβιανὸς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ διὰ τί οὐκ ἐκαθέσθη; τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον διὰ τί πέμπτον ἔταξαν; Καὶ οἱ ἀπὸ Ῥώμης συνανέκραξαν ἐν τῇ Δ. Συνόδῳ, «Ἴδε, ἡμεῖς, Θεοῦ θέλοντος, τὸν κύριον Ἀνατόλιον πρῶτον ἔχομεν, οὗτοι πέμπτον ἔταξαν τὸν μακάριον Φλαβιανόν». Δ. Συνόδ. πρὸς ἁ. ἐν Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Β. σελ. 51. Σημ. Ἐκδ.]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΤΜΗΜΑ.

§. α. Ἀνεγνώσθη βιβλος πολύπτυχος ἐπιγεγραμένη, «Ο ΣΥΝΟΔΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ, ἢ ΠΕΡΙ ΑΛΗΘΕΙΑΣ.» Τύποις ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1852· ὁ δὲ συγγραφεὺς ἄνωνυμος· ὁμολόγηται δὲ ὁμῶς ὑπὸ πάντων, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν πολλαχού τῆς Συγγραφῆς καθυποδείκνυσιν, ὅτι Θεόκλητός ἐστιν, ὁ ἱερομόναχος, ὁ Φαρμακίδης. Ἀλλ' ὅστις ποτ' ἂν ᾖ ὁ συγγραφεὺς (οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸν ἐργάτην ἡμῖν ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τὸ ἔργον ἢ θεωρίαν), παράδοξος ἢ βιβλος φαίνεται εὐθὺς ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς. Οὔτε γὰρ Συνοδικόν τινα τόμον ἴδιον (ὡς ἐπαγγέλλεται) περιέχει (καὶ τοῦτον ἀκατονόμαστον, μήτε παρὰ τίνος Συνόδου, μήτε περὶ τίνος πράγματος ἐκδοθέντα δηλοῦσα, χάριν ἰσως συντομίας, ἢ καὶ διὰ τὸ εὐμεταχείριστον), οὔτε περὶ ἀληθείας πραγματεύεται. Πᾶν δὲ τούναντίον, ἀναίρεσίς ἐστι τοῦ Συνοδικοῦ τούτου τόμου (ὡς δικηρύττει μετ' ὀλίγον ὁ Συγγραφεὺς, ἀρχόμενος τοῦ προλόγου· «Ἐγράψαμεν ΚΑΤΑ τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου» (α). Ὅθεν καὶ Ἀντίτομος ἢ Ἀντιτομίας καὶ Ἀντιτομιστῆς καὶ Τομομάχος κοινῶς ἐπωνομάσθη παρὰ τῶν ἀπαντησάντων ἐν μέρει (β) πρὸς τὴν αὐτοῦ συγγραφὴν), καὶ ψεύδεται μυρία περὶ τὰ πλεῖστα καὶ καιριώτατα, πλὴν εἰμὴ που

(α) Ἴδου ἡ γνησία τοῦ Τόμου ἐπιγραφὴ «Τόμος Συνοδικὸς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, τῆς συγκροτηθείσης ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ Σωτῆρος 1850, ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ, Ἰνδικτ. η· περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» (οὕτως ἔχει ταύτην καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς σελ. 37).

(β) Ἐγραψε μὲν τινα λόγου ἄξια ἐπικριτικὰ τοῦ Ἀντιτόμου ἄρθρα ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῷ Αἰῶνι ὁ ζηλωτὴς τῶν πατρίων ἐκδότης αὐτῆς Ι. Φιλήμων (ἀριθμ. 1253—1262), ἔγραψε δ' αὐτόθι καὶ ὁ ἀοίδιμος διδάσκαλος Ν. Βάμβας (ἀριθμ. 1255). Ἰδίᾳ δ' ἐξέδωκεν ἐπικρίσεις μερικὰς ὅ,τε μακαρίτης Γεώργιος Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Μηνᾶς Μηνωτῆδης, ὁ μὲν τρία φυλλάδια «Περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας», 1852, «ἐπιστολιμαίαν Διατριβὴν πρὸς Φαρμακίδην» τῷ 1853, καὶ «Φαρμακίδου τὰ διπλᾶ» τῷ 1855 Ἀθήνησιν ἅπαντα· ὁ δὲ ἕτερος ἄνωνύμως τὸ «Φαρμακίδου ἀντίδοτον, ἐκδωκός τοις Ἰακώβου ἱερομονάχου τοῦ Βατοπαιδινοῦ» ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1852. Σημ. Ἐκδ.

πραγματικῶς τετελεσμένη (καθὼς τελεολογεῖ!). Ἀναρχία τῆς Ἐκκλησίας οὐχ ὑπῆρχε· διότι οὐδ' ἐκκλησία ὅλως ὑπῆρχεν εἰς ἓν σύστημα συγκεφαλαιουμένη κατὰ τὸ βασιλείον τῆς Ἑλλάδος· αἱ δὲ κατὰ τόπους ἐπισκοπαὶ καὶ ἀρχιεπισκοπαὶ διωκοῦντο ὑπὸ τῶν κανονικῶν ἐπισκόπων, ἢ τοποτηρητῶν, ἐπιστατούσης ὅπωςδὴποτε καὶ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς. Τί λοιπὸν διπλάζεις καὶ τριπλάζεις, Ἱπομνηματογράφε, τὸ ἀνύπαρκτον τοῦτο πρᾶγμα ἢ πλάσμα; Λέγε μᾶλλον τὴν ἀλήθειαν. Πέντε λογιώτατοι Σχεδιογράφοι, κολακεύοντες καὶ ἐνισχύοντες τοὺς δειλοὺς τῆς Ἀντιβασιλείας σκοπούς, ἀνεκομθώθησαν καὶ ἔκρψαν καὶ ἔρράψαν καὶ συνετέλεσαν τοῦτο τὸ δρᾶμα τὸ καλόν! τὴν ἐκ τοῦ μακροῦ πολέμου διακοπὴν τῆς πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀναφορᾶς καὶ σχέσεως τῶν τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησιῶν παραστήσαντες εἰς τὴν ἀλλόφυλον Ἀντιβασιλείαν ὡς ἀνεξαρτησίας εἰδῶλον, περιέβαλον εἰς αὐτὸ τὴν πορφύραν τοῦ βασιλικοῦ κύρους, καὶ περιέθηκαν τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τὴν κίδαριν, καὶ περιέστησαν περὶ αὐτὸ τοὺς παρατυχόντας Ἀρχιερεῖς ἐξεστηκότας, ἡπατημένους, δεδακρυσμένους, τοὺς δὲ καὶ ὁμοφρονοῦντας (δραπέτας τινὰς ὀλίγους καὶ πονηροὺς), καὶ τούτους πάντας γονατίσαντας καθυπέταξαν αὐτῶν τὸν αὐχένα μετ' αὐτῶν τῶν θείων Εὐαγγελίων καὶ Κανόνων ὑπὸ τοὺς πόδας στεφανηφόρου τοῦ τῆς ἀνεξαρτησίας εἰδῶλου, καὶ ἠνάγκασαν ἵνα κράζωσι πρὸς τὸ ἔθνος, «Οὗτοι οἱ θεοὶ σου υἱοὶ Ἰσραὴλ»!

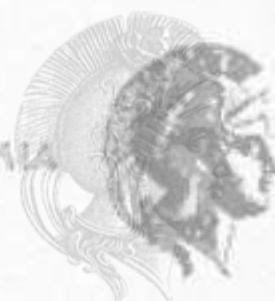
Τοιοῦτο ἐγένετο τὸ πρᾶγμα τοῦτο, φίλε τῆς ἀληθείας Ἱπομνηματιστά, καθὼς μετ' ὀλίγον ἐξ αὐτῶν σου τῶν ἱστορικῶν φανήσεται λόγων. Σὺ δὲ, ὦ γενναῖε, πῶς οὐκ ἠρυθρίασας τοιαῦτα τερατολογῶν; «Ἐδοξε, λέγεις, τοῦτο ἡ πασι»! ποίοις τούτοις; τοῖς Σχεδιογράφοις καὶ τοῖς ὀλίγοις ἐρωτηθεῖσιν ἐπισκόποις; Παράδοξον πρᾶγμα! τὴν ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων ἀνεξαρτητίαν, ὑπὲρ ἧς ἐπαναστάντες ἠγωνίσθησαν, μόλις μετὰ τοσούτους χρόνους καὶ τοσούτους ἀγῶνας, μόλις ἔδοξεν εἰς τρεῖς κραταιὰς τὰς Συμμάχους δυνάμεις, ἵνα πραγματοποιήσωσι, καὶ περιβάλωσιν εἰς αὐτὴν κῦρος καὶ κράτος πολιτικόν, ἀνακηρύξασαι νέον καὶ νόμιμον βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, συναινέσει καὶ ὑπογραφῇ τοῦ προτέρου, καὶ τοι παρανόμου, ἀλλ' ὅμως παλαίου καὶ κυρίου τῆς χώρας ἡγεμόνος· τὴν δὲ πεπλασμένην ἀνεξαρτησίαν τῶν τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησιῶν ἤρκεσαν ὀλίγοι τοῦ Βασιλείου ὑπήκοοι καὶ ὑπηρέται (καὶ τούτων οἱ πλείστοι πρόσφυγες, ἔξωθέν ποθεν συρρέουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ ἐπιουσίου

(Καὶ τοῦτό πρὸς κατέδειξε πείρα. πρόσκαιρος καὶ διόρθωσις). Πρόσθετε ὅτι τὸ ἄρθρον ἀθετεῖ καὶ τοὺς περὶ τὸν χρόνον τῆς μονάσεως τεταγμένους ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας κανόνας. «Δεκαέτης τις μοναζέτω εἰ καὶ τῷ τῆς χώρας ἐπισκόπῳ ἄξιός ἐστιν τούτου δοκεῖ» (διατάσσει ὁ μ, τῆς ς. Συνόδου). Καὶ τὴν προσάγουσαν αὐτὴν τῷ Κυρίῳ καὶ τῷ γάμῳ ἀποτάξαμένην ὑπὲρ τὰς, ἡ ἰζ, μόνον ἔτη διώρισεν ὁ μέγας Βασίλειος (Καν. ιη). Ὅθεν καὶ ἂν πρὸ τῶν 25 ἐτῶν ἡ παρθένος ἐνδυθῇ τὸ σχῆμα τὸ μοναχικόν, ἀνέγκλητον ὥρισεν ὁ ρλζ. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

Ἄρθρ. 91. Πατὴρ οἰκογενείας ἀπαράδεκτος εἰς τὸ κοινόβιον, καὶ προσέλθῃ καὶ μετὰ συγκαταθέσεως τῆς αὐτοῦ γυναικός. Τέταρτος καὶ τελευταῖος, οὐδ' οὗτος ἀσθενής, ἐξωθισμὸς τοῦ μοναδικοῦ τάγματος εἰς ἀφανισμόν. Τὸν εἰς τὴν ζάλην τὴν βιοτικὴν ἀποκεκμηκότα, καὶ λιμένα σωτηρίας ζητοῦντα, τὴν τοῦ κόσμου φυγὴν, πανταχοῦ μᾶλλον ἢ ἐπιτροπὴ ἀποστέλλει, εἰς τὸν βορβορώδη βυθὸν τῆς φιλοσαρκίας, εἰς τὸν κρημνὸν τῆς ἀπελπισίας, εἰς αὐτῆς, ἂν τύχῃ, τῆς αὐτοχειρίας τὸ βάραθρον, μόνον εἰς μοναστήριον μὴ προσέλθῃ! (μήπως αὐξήσῃ τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν), καὶ ἀποτάσσεται θέλων πρὸς ἐθέλοντα τὸν οἶκον αὐτοῦ! Οὕτως ἡ ἐπιτροπὴ φθέγγεται μὲν ἀκριδέστερα τοῦ θείου Βασιλείου, τῆς ἀπαρεγκλίτου στάθμης τῶν ἐκκλησιαστικῶν διαταγῶν (ὅστις «τοὺς ἐν συζυγίᾳ γάμου τοιοῦτῳ βίῳ προσερχομένους διέταξεν ἀνακρίνεσθαι, εἰ ἐκ συμφώνου τοῦτο ποιοῦσι, καὶ οὕτως ἐπὶ πλειόνων μαρτύρων δέχεσθαι τὸν προσερχόμενον (α)»), θεσπίζει δὲ καὶ φιλανθρωπότερα καὶ πολὺ κυριώτερα τῆς ς, Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἣτις ὥρισε ῥητῶς (Καν. μγ) «ἐξέστω παντὶ βουλομένῳ καὶ τὰ μάλιστα ἀμαρτόντι τὴν βιοτικὴν ζάλην διαφυγεῖν, καὶ ἐν μοναστηρίῳ μονάσαι» (β).

(α) Μ. Βασίλ. ἐν Ὅροις κατὰ πλάτος ἐρωτ. ιβ. Βλ. καὶ Ματθ. Βλαστάρ. Ζητήμ. γαμικ. ἐν Leunclav. Jus Graecorom. Tom. 1. p. 50^a.

(β) Καὶ ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ Κανονισμῷ τοῦ Μεγάλου Πέτρου εὐρίσκονται τινὰ περὶ μοναχῶν σύμφωνα φαινόμενα πρὸς τὰ ἄρθρα τοῦ συντάγματος τῆς Ἐπιτροπῆς· ἀλλὰ πόσον διαφέρουσι πρᾶγματικῶς! οἷον· τὸ «νεώτερον τῶν 30 ἐτῶν μὴ δέχεσθαι εἰς μοναχόν». Τοῦτο φαίνεται νομίσας ὁ Πέτρος ἀρμόζον εἰς τὰς τότε περιστάσεις κατὰ τὰ ἥθη τοῦ Ῥωσικοῦ λαοῦ (μᾶλλον δὲ οὐδ' αὐτὸς ὁ ἀοίδιμος, ἀλλ' ὁ τὸν κανονισμόν συντάξας Θεοφάνης ὁ Πλεσκοβίας ὁ Προκοπόβης, ὃς καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἐδείχθη προπετέστερος πρὸς τὰς ἀπὸ Δύσεως καινοτομίας, καθὰ πολλοὶ καὶ ἀξιόπι-

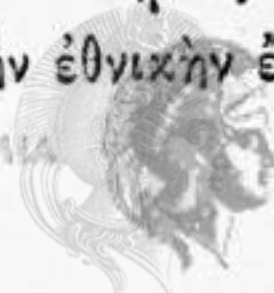

τῶν πολυαρίθμων διαπορευομένων βαρβαρικῶν στιφῶν ἐπιφερομένων κατέστη ἐν Λαρίσση, ὅπου ἐτελεύτησε τῷ 1826 μνήμην ἀληστον ἀνὰ πᾶσαν τὴν Θεσσαλίαν καταλιπὼν ἐπὶ ἱατρικῇ δεινότητι, εὐγλωττίᾳ, ἀστείότητι, εὐφυΐᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ. Ἀγνωστον δ' ἡμῖν, εἴπερ τι τῆς ἀγαθῆς αὐτοῦ φρενὸς ἀγλὰδὸν περισώζεται γέννημα, ἐπεὶ τῆς σαρκὸς οὐδὲν ὑπολείπεται. — στίχ. 16. Ὀλλανδοί (πρόσθετες ἐν ὑποσημειώσει). Δημήτριος ὁ Ὀλλανδὸς ἐξ Ὀλλανδίας καταγόμενος περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἐκατονταετηρίδος εἰς Σμύρνην ἀφίκετο, καὶ ἴδιον σχολεῖον συστήσας περὶ τὰ 1810 ἐδίδασκε τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων τινὰ μέχρι τοῦ 1821· τότε δ' εἰς Κύθηρα καταφυγὼν ἐτελεύτησε τῷ 1826 πεντηκοντούτης περίπου· τούτου σώζονται παρ' ἡμῖν δύο ἐπιστολαί. — Αὐτ. Μαμμάκαι (πρόσθετες ἐν ὑποσημειώσει). Ἀξία πολλοῦ λόγου δοκεῖ ἡμῖν καὶ ἡ τοῦ ἐν Ὑδρᾷ Ἑλληνικοῦ Σχολείου πρώτη καθίδρυσις ἐν τῷ τῆς Παναγίας μονηδρίῳ, ἣν ὡς ἔφθημεν μαθόντες διὰ βραχέων ἀφηγοῦμεθα. Περὶ γὰρ τὸ 1800 σωτήριον ἔτος ὁ τὴν νῆσον διοικῶν Γεώργιος Δήμα Βούλγαρης συντόνοις προτροπαῖς τοῦ ἀειμνήστου τῶν γραμμάτων προστάτου Δ. Μουρούζη ἐπὶ τὴν ἵδρυσιν αὐτοῦ ὁρμήσας παντὶ σθένει ἐπειράθη τὸν Βενιαμὶν προστῆσαι· ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς ἐπὶ τινὰ χρόνον προέταξε τοὺς ἐκ τῆς Ἡπείρου ἀδελφοὺς Νούλα Κωνσταντῖνον καὶ Δημήτριον. Ὀλίγω δ' ὕστερον κατέστησεν ἐν αὐτῷ πλήν τοῦ παιδαγωγοῦ διδασκάλους δύο πρῶτον μὲν τὸν Παρθένιον καὶ δεύτερον Νικηφόρον τὸν Παμπούκην, τὴν μὲν πατρίδα Πελοποννησίους τὴν δὲ παιδείαν μαθητὰς τῶν σοφολογιωτάτων διδασκάλων τῆς τῶν Κυδωνίων Σχολῆς, Γρηγορίου τοῦ Σαράφη καὶ Βενιαμὶν τοῦ Λεσβίου, καὶ συνήχθησαν μέχρι τοῦ 1812 μαθηταὶ ἐβδομήκοντα, ὅλοι Ὑδριῶται διδασκόμενοι τὰ εἰσαγωγικὰ μαθήματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης (βλ. Λόγιον Ἑρμῆν τοῦ ἔτ. 1812, σελ. 156—157). Κατὰ δὲ τὸ 1817 καὶ μέχρι τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἐδίδαξεν εὐδοκίμως ὁ ἐκ Θουραίας τῆς Κυνουρίας Ἰωάννης ὁ Μαμμάκης, ἀνὴρ τὰ τε ἄλλα καλὸς κάγαθος, καὶ τὸν Ἑλληνα λόγον ἀριστα ἐκπεπονηκώς, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ ἐξῆς ἐπιστόλιον. Ἐγραφε δὲ τοῦτο τῷ ἡμετέρῳ Πατρί, ἐν Σμύρνη διδάσκοντι, συνιστὰς τὸν υἱόν, ὃν οὐκ ὀνομάζει, ἴσως ὅμως ἦν ὁ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Δούκα ἐν ἐπιστολαῖς (1513) μνημονευόμενος «Παναγιώτης ὁ ἐκ Θουραίας, ὁ τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Μαμμάκη» (βλ. Ἐπιστολ. ἐν διαφόρ. περιστάσεσι. Τόμ. Β. σελ. 200. ἐν Ἀθῇν. 1844). Ἦν δὲ τὸ ἐπιστόλιον. «Τῇ ἡμετέρᾳ σοφολογιότητι τὴν μετ' εὐλαθείας προσκύνησιν. Διὰ τοῦ κυρίου Κωνσταντίνου Σαβελῆ οὐχ ἅπαξ τὰς παρ' αὐτῆς ὑπεδεξιμένην προσρήσεις, δι' οὗ αὐτοῦ καὶ ἡ ἐμὴ ἐλαχιστότης τὰ ἴσα πρὸς αὐτὴν ἀντεφώνησα. Ἐπέγιον δὲ ὡς καὶ ἀπόντα με πεφίληκε τεκμηρίῳ χρώμενος τῇ ἐν τῇ ψυχῇ μου πρὸς αὐτὴν διαθέσει· σύνοιδα γὰρ ἐμαυτῷ τετρωμένος τῷ πρὸς αὐτὴν ἔρωτι, ὃν ἕνεκα πλουτοῦσα καθέστηκεν ἀρετῶν, ἄλλων τε καὶ τοῦ ζήλου, οὗ ἐπιδείκνυται εἰς τὴν τοῦ γένους ἐκ τῶν ἐνόντων παλιγγενεσίαν. Τανῶν δὲ καὶ χρεῖα τις ἄψασθαι καὶ καλάμου παρσκευσε· τὸν υἱόν μου ἐξαπρόστέλλω ἐπὶ τὰ αὐτόσε, ὃν προσενεχθέντα τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερολογιότητι προσδέξαιο, καὶ ὡς υἱὸν φιλήσαιο ἴδιον· ἔστι καὶ γὰρ δεκτικὸς μαθήσεως, ἀλλ' ὑπὸ πατρικοῦ θάρρους παρ' ἐμοὶ οὐχ' ὡς ἐγὼ βούλομαι τῶν μαθημάτων τυγχάνει ἐχόμενος. Διὸ δὴ φροντίδι τινὶ δι' ἐμὲ ἰδιαζούσῃ χρησάμενος, ἐπὶ τὰ πρόσω χω-

οἱ πάλαι Πατέρες αὐτῶν πρὸς τοὺς Τρῶας) κινδυνεύοντες πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας. Τῷ δεκάτῳ δὲ (ὡς ἐκεῖνοι) νικήσαντες κατὰ κράτος καὶ οὗτοι, Τροίαν μὲν οὐχ εἶλον ξένην γῆν, ἀλλὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν (ἐν μέρει γοῦν) πατρίδος τὴν πολιτικὴν ἐκτήσαντο ἐλευθερίαν καὶ αὐτεξουσιότητα καὶ αὐτονομίαν. Σὺ δὲ φέριστε, ταῦτα χρονολογεῖς οὐκ ἀπὸ τοῦ τέλους ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τοῦ σχεδὸν ἐνναετοῦς ἀγῶνος τῆς ἀρχῆς, ὡς ἔκτοτε δῆθεν ὑφεστηκότα· ἀλλ' οὕτως ἡ τελεσιουργία ὑπερβαίνει παρὰ πολὺ καὶ κεῖνο τὸ παροιμιώδες « Ἀρχὴ δέ τοι ἤμισυ παντός »· πλὴν εἰ μή που προσθετέον καὶ τοῦτο τὸ πλάσμα πρὸς ἐκείνους τοὺς μυθικούς, ἐν οἷς τερατολογοῦσι τὴν μὲν Ἀθηνᾶν τελείαν τὴν ἡλικίαν καὶ δὴ καὶ ὀπλοφόρον ἐκπηδήσασαν ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς, τὸν δ' Ἀπόλλωνα ἅμα τε γεννηθέντα καὶ κιθαρίζοντα καὶ τοξεύοντα καὶ χρησιμοδοτοῦντα, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ἑρμῆν ἔτι βρέφος νεογνὸν κατασκευάζοντα λύραν ἐκ χελώνης! ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. « Καὶ κατὰ τὰ δύω (λέγει τὰ ἀνωτέρω, τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἑκκλησιαστικὴν αὐτονομίαν) «εἶχε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀναντίρρητα καὶ ἀπαράγραπτα δίκαια». Μὴ σύγχυζε τὰ πράγματα, ππρακαλῶ, μὴ πάνθ' ὑπὸ μίαν Μύκονον· ἄλλο τὸ πρῶτον, καὶ ἄλλο τὸ ἕτερον, ὡς φανήσεται καὶ ἐκ τῶν ἐφεξῆς.

§. κε. Ἐν σελίδι 5 γενικώτερον διαλεγόμενος φέρει πρὸς ἀπίδειξιν τοῦ φρονήματος αὐτοῦ καὶ τινὰς μεταφυσικὰς καὶ πολιτικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς θεωρίας, λίαν ἀτόπους καὶ παραλόγους, ὡς ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ λόγων ἀποδειχθήσεται· λέγει δὲ ταῦτα· « Ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, αὐτεξουσιότης καὶ αὐτονομία τοῦ ἔθνους φέρει μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ΣΥΝΕΙΔΟΤΟΣ. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος ἢ δοῦλος μετὰ τοῦ αὐτοῦ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟῦ αἰσθήματος » (ἦτοι, ὡς ἐρεῖ μετὰ μικρόν, τῆς ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ αὐτοῦ). Ἐν τούτοις σημειωτέον τὰ ἐξῆς· α) Περὶ ἐκκλησίας ὀρθοδόξου (τῆς ἐν Ἑλλάδι) διαλαβάνων ὁ συγγραφεύς, καὶ τὸ πρὸς διακήρυξιν τῆς κατ' αὐτὴν αὐτονομίας ἀναντίρρητον (ὡς εἶπε) δικαίωμα τοῦ τῶν Ἑλλήνων ἔθνους ἐπιχειρῶν ἀποδείξαι, περιέπεσεν εἰς δύο τρανοὺς παραλογισμούς. Πρῶτον μὲν γὰρ μετεπήδησεν ἀπὸ τῶν μερικῶν ἐπὶ τὰ καθόλου· « ἡ αὐτονομία (λέγει) τοῦ ἔθνους » κοινῶς καὶ ἀδιαφόρως (δηλονότι παντός τινος τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν αὐτονόμων ἔθνων· ἡμεῖς δὲ θεωροῦμεν μόνον τὰ χριστιανικά). Ὅτι δὲ καθολικῶς τὴν ἐθνικὴν ἐννοιαν ἐκ-

«Ἡ δὲ (λέγει) ἡ ἐν Ἀργεὶ ἐθνικὴ Συνέλευσις εἶχε διατάξαι τὸν Κυβερνήτην (τῷ 1829), ἵνα φροντίσῃ περὶ τῶν πλουσίων τούτων προσόδων, διευθετήσας αὐτὰς πρὸς ὄφελος τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολείων, καὶ καταστήσῃ πρὸς τοῦτο τὸ τέλος τὰ μεῖον ἐθνικόν. Ἐπρεπε λοιπὸν ἵνα τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐκτελεσθῇ». (καὶ ὑποσημειοῖ)
«Ὅτι τὸ δίκαιον τῆς ἰδιοκτησίας τῶν μοναστηρίων ὤφειλεν ἀνέπαφον τηρηθῆναι, διαμένον καὶ σωζόμενον παρὰ ταῖς Ἐκκλησίαις καὶ τοῖς μοναστηρίοις, τοῦτο καὶ καθ' ἑαυτὸ πρόδηλον. Οὔτε λοιπὸν ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις οὔτε ἡ Ἀντιβασιλεία (ἥτις μόνον ἐξετέλεσεν ἐν γένει τὸ ψήφισμα τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως) οὐδ' ὅλως προύχώρησε περαιτέρω». — Ἀλλ' ἡ μὲν ἐν Ἀργεὶ Συνέλευσις (ἀπαντῶμεν) ἀληθῶς καὶ βεβαίως ἄθικτον ἀφῆκε καὶ ἀνέπαφον παρὰ τοῖς μοναστηρίοις σωζόμενον τὸ δίκαιον τῆς ἰδιοκτησίας· διότι οὐδὲν ἕτερον ἐψηφίσατο περὶ τούτων, εἰ μὴ τὰ ἐφεξῆς α) Νὰ διευθετήσῃ ἡ Κυβέρνησις μὲ τὴν σύμπραξιν τῆς Γερουσίας τὰ ἐντὸς τῆς Ἐπικρατείας εὐρισκόμενα ἱερὰ καὶ φιλόανθρωπα καταστήματα, ὥστε νὰ συνεισφέρουν δι' ὅλας αὐτὰς (τὰς πρὸς βελτίωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς παιδείας) ὑπηρεσίας. Καὶ β) Νὰ συστήσῃ (ἡ Κυβέρνησις) Γαζοφυλάκιον ὑπὸ τὴν ἰδίαν τῆς ἄμεσον διεύθυνσιν, εἰς τὸ ὁποῖον θέλει ἀποτίθεσθαι τὰ ἀπὸ τῶν κληροδοσιῶν καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ἱερῶν καταστημάτων συλλεγόμενα χρήματα (Ἄρθρ. α καὶ β), προσδιωρισμένα ἐξηρημένως εἰς βελτίωσιν τοῦ ἱερατείου, κτλ. κτλ. (βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. Ε. §. α). Ὅριζι λοιπὸν τὸ ψήφισμα ῥητῶς καὶ καθαρῶς ἵνα τὰ εἰσοδήματα τῶν ἱερῶν καταγωγίων (μοναστηρίων, μετοχιῶν, ἐκκλησιῶν) καὶ τὰ τῶν φιλόανθρωπικῶν (οἷον νοσοκομείων, πτωχοτροφείων, κτλ. ἂν ᾔσάν τινα τότε, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα ἔμελλον ιδρυθήσεσθαι κατὰ τόπους) διευθετηθῶσι (λόγῳ οἰκονομίας) καὶ διαταχθῶσιν οὕτως, ὥστε αὐτὰ τὰ ἱερὰ καὶ φιλόανθρωπα καταγωγία (σωζόμενα δηλαδὴ καὶ διατηρούμενα ἐξ αὐτῆς αὐτῶν τῆς ἰδιοκτησίας) συνεισφέρωσι κατ' ἔτος καὶ εἰς βελτίωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς παιδείας (καθὼς ἕνια τῶν μοναστηρίων συνεισέφερον καὶ ἄλλοτε ἄλλαχοῦ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου. βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. Ε. §. ζ'. Ταῦτα δὲ κατ' ἔτος συνεισφερόμενα ἀποτίθησιν τὸ ψήφισμα εἰς γαζοφυλάκιον (ταμεῖον ἐκκλησιαστικόν) ἴδιον καὶ ἱερὸν καὶ ἄμικτον πρὸς τὰς δημοσίους προσόδους, καὶ ἀδέ-

δέξατο ὁ Δαμαλῶν Ἰωνᾶς, μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Κυβερνήτου, ὅστις διορίσας ἐξ ἐπισκόπων συγκειμένην ἐπιτροπὴν πρὸς περιήγησιν καὶ ἐξέτασιν τῶν ἐπισκοπῶν, κατέστησε γραμματέα τῶν ἐκκλησιαστικῶν τὸν Κ. Χρυσόγελων. Καθ' ὅλας ταύτας τὰς περιόδους ἐστέλλοντο εἰς τὰς χηρευούσας ἐπισκοπὰς τοποτηρηταὶ (πρᾶγμα συνηθέστατον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διάταξιν). οὗτοι δὲ ἦσαν ἐπίσκοποι ἐκ τῶν προσφύγων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὀρθῶς χρησιμεύοντες εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπισκοπικῶν καθηκόντων, ἵνα μὴ βιασθῶσιν εἰς νέου χειροτονίαν Ἀρχιερέως αἱ κάτοικοι τῶν χηρευουσῶν ἐπισκοπῶν. Εἰ δὲ τὸν πρόσκαιρον διορισμὸν τούτων τῶν ἐπισκόπων τοποτηρητῶν εὐρίσκει ἐπίψογον ὁ ὑπομνηματογράφος, τί λοιπὸν μένει ἵνα εἴπῃ διὰ τὴν ἀπὸ τούτων ἔπειτα τῶν προσφύγων καὶ μάλιστα μηδὲ τοποτηρητῶν τινῶν γενομένων ἐπισκόπων συγκροτηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας μεγάλην Σύνοδον; 2) Τοποτηρηταὶ ἐστάλησαν καὶ τινες ἱερεῖς· καὶ τοῦτο σύνηθες εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διάταξιν ἀνέκαθεν. Τούτων δὲ δύο καὶ μόνοι πρωτοσύγκελλοι ἠκούσθησαν ὅτι ἐφόρεσαν μίτραν καὶ δικηροτρίκηρα εἰς τὴν λειτουργίαν (ἀκούσαντες ὅτι καὶ εἰς τὴν εὐσεβεστάτην Ῥωσσίαν ὑπάρχουσι τοιαῦτα προνόμια, καθὼς ὑπάρχουσι, ψήφῳ τῆς Συνόδου καὶ Βασιλικῇ χάριτι δεδομένα εἰς τοὺς ἀρχιμανδρίτας). μωρὸν βέβαια καὶ γελοῖον οἰήσεως ἔργον ἔπραξαν (ἂν καὶ ὅλως ἔπραξαν) οἱ πρωτοσύγκελλοι τοῦτο τὸ σφετέρημα· πλὴν οὔτε ὠμοφύριον (τὰ κύριον γνῶρισμα τῆς ἀρχιερωσύνης) ἐφόρεσαν, οὔτε ἄλλην ἐτέλεσαν οὐδεμίαν τῶν ἀρχιερατικῶν τελετῶν· μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ ὑπόμνημα ὁμολογοῦν, ὅτι οὗτοι αἱ ἱερεῖς τοποτηρηταὶ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἕκαστος καὶ ἓνα τινὰ τῶν προσφύγων Ἀρχιερέων εἰς τὸ χειροτονεῖν, ἀνάγκης τυχεύσης. Καὶ οὗτοι μὲν διωρίζοντο τοποτηρηταί, ἐπίσκοποι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ σπανίως ἱερεῖς· διάκονος δὲ οὐδεὶς οὐδέποτε· καὶ τοῦτο φαίνεται σφάλμα τοῦ ἀντιγραφέως τοῦ ὑπομνήματος, ἴσως δὲ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως προστετέθη χάριν ἀρτύματος τοῦ λόγου, διότι, καθὼς φαίνεται, καὶ αὐτὸς φρονεῖ τὸ τοῦ κωμικοῦ, ὅτι

«Πέφυκε καὶ τὸ ψεῦδος ἐν λόγοις ἄλλας

Ἡδιστον, ἣν γὰρ μὴ πάσης τούτου πολὺ.

Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπαναστάσεως (καὶ μάλιστα πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ αἰοιδίμου Κυβερνήτου) συνέβαινον κατὰ τόπους καὶ τινες ἀταξίαι καὶ καταχρήσεις περὶ τὴν διαγωγὴν τινῶν κληρικῶν (καὶ πῶς μὴ συμβῶσι μεταξύ τῶν ὅπλων καὶ τα-

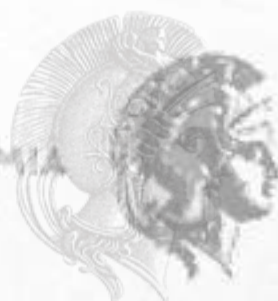
δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν βασιλικὴν τῆς Βαυαρίας διακοίνωσιν, ἣτις οὐδὲν περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ περιέγραψεν (ὡς προείπομεν) τὰ πολιτεύματα τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἀντιβασιλείας εἰς μόνον τὰ περὶ τὴν Δικαιοσύνην καὶ τὴν Δημοσίαν ἑκπαίδευσιν, σιωπήσασα παντάπασι τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν διοικήσιν ὡς ἀκατάλληλον πρὸς τὴν ἑτερόδοξον τοῖς Ἕλλησιν Ἀντιβασιλείαν. Πρὸς ταῦτα τοίνυν μόνον τὰ ῥητῶς διαγραφέντα πολιτεύματα καὶ τὸ Συμβούλιον ἀφορῶν παρέπεμπε τὸν Βαυαρικὸν πληρεξούσιον εἰς τὸ 10 τῆς Συνθήκης ἄρθρον, μηδόλως παρεκτεῖνον τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλαδικῆς βασιλείας μέχρι καὶ τῶν ἀδύτων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἔθνους τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ὅτι δὲ τὸ Συμβούλιον οὕτως ἐφρόνει, μαρτυρεῖ πάλιν αὐτὸ διὰ τοῦ ἐφεξῆς ῥητοῦ.

β) Κατὰ τὸ 1830 περὶ τὸν Φεβρουάριον, ἀναφορᾶς παρὰ τοῦ τότε προεληθέντος εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Ἑλλάδος Λεοπόλδου πρὸς τὸ Συμβούλιον γενομένης ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι Δυτικῶν, ἐψηφίσατο τὸ Συμβούλιον τὰ ἐφεξῆς, αἶνα ἡ Καθολικὴ (τῶν Δυτικῶν) θρησκεία χαίρῃ κατὰ τὸ νέον (τῆς Ἑλλάδος) Κράτος ἐλευθέραν καὶ δημοσίαν τῆς κατ' αὐτῆς λατρείας τὴν ἐξάσκησιν, καὶ διατηρῶνται εἰς αὐτὴν τὰ κτήματα ἀσφαλῆ, καὶ οἱ κατ' αὐτὴν ἐπίσκοποι διαμένωσιν ἐπὶ τῆς ὁλοκληρίας τῶν ἐργασιῶν καὶ δικαιωμάτων καὶ προνομίων, ὧν ἀπῆλαυον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας, καί, τέλος, ἵνα (κατὰ τὸ αὐτὸ πολιτικὸν ἀξίωμα) καὶ τὰ κτήματα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὰς παλαιὰς Γαλλικὰς μισσιόνας ἢ εἰς τὰ Γαλλικὰ καταστήματα ἀναγνωρισθῶσιν ἄθικτα καὶ ἀνέπαφα, καὶ πάντες δὲ τοῦ νέου τούτου Κράτους οἱ ὑπῆκοοι ὑπάρχωσι δεκτοὶ εἰς ὅλα τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα καὶ ἀξιώματα καθ' ὁλόκληρον ἰσοτιμίαν, μηδόλως λογιζομένης τῆς περὶ τὴν θρησκείαν διαφορᾶς» κτλ. (α). Τούτων οὕτω ψηφισθέντων, ἐπειδὴ περὶ τούτων οἱ κατὰ τὴν Ἑλλάδα τῶν τριῶν Συμμάχων Δυνάμειν πρέσβεις ἀπέστειλαν πρὸς τὸ Συμβούλιον παρατηρήσεις τινάς, ἐψηφίσατο πάλιν καὶ διεκήρυξε τὸ Συμβούλιον τὰ ἐφεξῆς. Ὅτι «τὰ διὰ τοῦ εἰρημένου πρωτοκόλλου (ἀριθμ. 3. τῇ 3. Φεβρουαρίου 1830) παραχωρηθέντα προνόμια (τῶν Δυτικῶν κτλ.) οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἰσχύουσιν ἐπιβαλεῖν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ βλάβῃ τῆς κυριευούσης Ἐκκλησίας» (β). Οὕτω ῥητῶς καὶ ἐναργῶς τὸ Συμβούλιον ἀνεκήρυξε

(α) Πρωτόκολλ. ἀριθμ. 3. τῇ 3. Φεβρ. 1830.

(β) Les privilèges accordés par le protocole No. 3. de fevr. 1830. ne sauraient

πολιτικάς περιστάσεις, καὶ παρὰ τῶν κατὰ καιροῦς ἡγεμόνων χαρίζο-
μενα πρὸς τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν ἱεράρχην, ὡς στρατιωτικά τινα τιμὰ-
ρι α! Ἐν μόνον ἀποροῦμεν, πῶς, ἐν ᾧ πλουσία τῇ χειρὶ συνεσώρευον οἱ
ἄνδρες καὶ Συνοδικοὺς κανόνας καὶ λόγους παντοίους
πρὸς δικαίωσιν τῆς, ἣν περὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν ἐκαινοτόμουν,
αὐτονομίας, οὐ παρετήρουν συγχρόνως ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν τούτων λό-
γων καὶ συνοδικῶν θεσμῶν ἐξέφερον καθ' ἑαυτῶν φοβερὰν καὶ βαρεῖαν
τὴν καταδίκην; Αὐτοὶ ὡμολόγησαν ὅτι πασῶν τῶν μεγάλων ἐκκλη-
σιῶν τὰ πρεσβεῖα ἐνομοποιήθησαν ὑπὸ Συνόδων οἰκουμενικῶν,
οὐδ' ἔχουσιν οὐδεμίαν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν εἰπεῖν, ἥς τις τὴν αὐτο-
νομίαν οὐκ ἔμαθον παρὰ τῶν ἀγίων Συνοδικῶν θεσμῶν, οὐδὲ Μητροπόλιν
οὐδεμίαν καὶ οὔτε βασιλεύσασαν οὔτε ἀβασίλευτον ἔχουσιν ἀποδείξαι
καταστρηνιάσασαν κατὰ τῆς, εἰς ἣν ὑπέκειτο, πνευματικῆς κεφαλῆς
καὶ δυναστικῶς σφετερισαμένην ἀνεξαρτησίας προνόμια μὴ Συνοδικῶς
κεχυρωμένα, καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρευται». Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον
ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων ὁμολογοῦσι τοῖς μεγίστοις πρεσβείοις
τετιμημένον, μόνον καὶ μόνον (καθὼς θέλουσι) διότι ἐβασίλευσεν ἡ
Κωνσταντινούπολις καὶ προσέταξεν ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ μέγας.
Ἐβασίλευσε κατὰ θείαν εὐδοκίαν καὶ ἡ Ἑλλάς, καὶ ἔπρεπε λοιπὸν ἐξ
ἀνάγκης (ὡς ἔδοξε τῇ Ἐπιτροπῇ), ἵνα καὶ εἰς αὐτὴν χαρισθῶσιν
αὐτονομίας πρεσβεῖα. Ἐάν ὁ θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ βασί-
λειος οὐ μετετέθη εἰς τὴν Ἑλλάδα (καθὼς ὁ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης
εἰς τὴν νέαν), ἀλλ' ἔπρεπεν ὁμως ἵνα καὶ τῆς Ναυπλίας ἡ μεγαλό-
πολις ἀποθῇ τρίτῃ Ῥώμῃ βασιλῆς, ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι
μεγαλυνομένη «διὰ τὸ καὶ ταύτην καὶ βασιλεία καὶ συγ-
χλήτω τετιμηθῇ». Πάντα ταῦτα ἔπρεπον, καὶ συναινοῦμεν.
Ἀλλ' ἄρά γε οὐκ ἔπρεπεν ἵνα καὶ ταύτης τὰ πρεσβεῖα διαταχθῶσιν
ὑπὸ Συνόδου τῆς καθολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοῦ βασιλέως αἰτή-
σαντος (ὡς λέγουσι περὶ τοῦ Θεοδοσίου), καθὼς καὶ τὰ τῆς παλαιᾶς
καὶ νέας Ῥώμης καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχείων καὶ τὰ τῶν αὐτονόμων
Μητροπόλεων, καὶ αὐτῆς ὕστερον τῆς εὐσεβεστάτης Ῥωσσίας, ἥς τις
καὶ ταύτης τὰ πατριαρχικά προνόμια διετάχθησαν ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκ-
κλησίας τῶν Ὀρθοδόξων; Πῶς; ἡδύνατά ποτε μία τις ἀλλόθρησκος τριανδρία
πρὸς καιρὸν ἐπιτροπεύουσα τὸν ἀνήλικον καὶ νόμιμον βασιλέα τῆς Ἑλλάδος,
ἡδύνατο, λέγομεν, ἐπεμῶναι κατὰ πάσης τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας

ἢ μήπως ἡ περὶ τὸν Πατριάρχην Σύνοδος ὑπῆρχε τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἰδιαίτερον τοῦ Πατριάρχου Συνέδριον; διότι τοῦτο σύγκειται ἐκ μόνων τῶν ἀξιοματικῶν τῆς αὐτῆς αὐτοῦ κληρικῶν (ἐν οἷς προκαθίσταται ὁ Μ. πρωτοσύγκελλος καὶ ὁ Οἰκονόμος τῆς Μ. Ἐκκλησίας), ὡς τὸ παρ' αὐτοῖς λεγόμενον Ἐπισκοπικὸν (ὁμολογοῦσι δὲ καὶ αὐτοὶ παρακατιόντες). Ἐλανθάσθησαν λοιπὸν καὶ κατὰ τοῦτο φανερώς καὶ ἐκσυσίως (ὡς ὀψόμεθα μετ' ὀλίγον). Τὴν περὶ τὸν πατριάρχην Σύνοδον εἰς πάντα τὰ περὶ τὴν γενικὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκκλησίας ἀφορῶντα συνεκρότουν κυρίως ἱεράρχαι συνεδριάζοντες καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν (ὡς φαίνεται καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς μεταγενεστέροις κώδικει τοῦ εὐαγοῦς Πατριαρχείου) καὶ μακροὺς πρὸ τῆς ἀλώσεως χρόνους (ὡς βλέπομεν σαφῶς ἐν τοῖς τόμοις καὶ ὑπομνήμασι τῶν ἀρχαίων Πατριαρχῶν) (α). Ἐνίοτε δὲ (οἷον ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου τῷ 1025) βλέπομεν εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν συνεδρίαν παρισταμένους καὶ ἄρχοντας ἐκκλησιαστικούς, ὡς ὠνόμαζον ἑκπαλαί τοὺς λαϊκούς κληρικούς (β), ὧν τὴν ὀνομασίαν ἡ σοφὴ Ἐπιτροπὴ μόλις ἐπὶ τῶν πάππων αὐτῆς, «ἕως λέγει πρὸ ὀγδοήκοντα χρόνων», εὑρηκαν ὡς συνώνυμον τοῦ εὐγενῆς! Συνεδριάζον δὲ περὶ τὸν Πατριάρχην συνοδικῶς πλὴν τῶν ἐκ γειτόνων ἐγκρίτων μητροπολιτῶν (ἐν οἷς μνημονεύεται συχνάκις καὶ ὁ παλαιόθεν πρωτόθρονος Καισαρείας (γ)) καὶ ἄλλοι Ἀρχιερεῖς, ἀφικνούμενοι κατὰ καιροὺς εἰς τὴν βασιλεύουσαν δι' ἰδίαις ἴσως χρεῖας, ἀδιόριστοι τὸν ἀριθμὸν. Ὑστερον δὲ καὶ τοῦτο διώριστα δέκα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἢ δώδεκα τῶν ἐγκρίτων μητροπολιτῶν συνεδριάζουσι περὶ τὸν Πατριάρχην συνοδικῶς, ἐξ ὧν ἰδίως οἱ ὀκτὼ παραμένουσι πάντοτε σχεδὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν,

(α) Οὕτως ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ τοῦ Πατριάρχου Γενναδίου (τῷ 1458) ὑπογράφεται καὶ ἡ ἐνδημοῦσα Σύνοδος. Καὶ ἀλλαχοῦ (Διαταγ. Ἰσαὰκ Ἀγγέλου) ἐπὶ ψήφων ἐπισκόπων χηρευούσης ἐκκλησίας συγκαλοῦνται ἅπαντες οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς. Βλ. καὶ τόμον Σισινίου τοῦ Πατριάρχου καὶ τὰ σημειώματα Ἰω. Σιφυλίνου, τοῦ Μανουήλ, τοῦ Λουκά, τοῦ Μιχαήλ, τοῦ Νικολάου καὶ ἄλλων Πατριαρχῶν. Leunclav. jus. Graeco-rom. Tom. 1. p. 161. 187. 269 κτλ. πρὸς καὶ Δ. Συνόδ. Πράξ. δ' «Συνήθεια ἄνωθεν κεκράτηκε τοὺς ἐνδημοῦντας τῇ μεγαλυνύμῳ πόλει ἀγιωτάτους ἐπισκόπους, ἡνίκα καιρὸς καλέσῃ περὶ ἀνακυπτόντων τινῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, συνεῖναι καὶ διατυποῦν ἕκαστα» κτλ. Συνόδ. Σουλ. Τομ. Β. σελ. 121.

(β) Βλ. Leunclav. T. i. Pag. 204

(γ) Leunclav. T. i. pag. 244, 248.

ψε τὴν ῥῆσιν ἐκ τοῦ προγενεστέρου Ἱερωνύμου σμικρότατα παραλλάξας, ὥφειλε δὲ ὁμῶς ὁ συγγραφεὺς προσθεῖναι πρὸς τῷ γυμνῷ τοῦ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ ὀνόματι καὶ τὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου μετὰ τοῦ παρ' αὐτῷ σεσημειωμένου τόπου (ἡδύνατο δὲ ταῦτα μετχγράψαι λαβὼν εὐχερῶς καὶ ἀπόνως ἐκ τοῦ Δεποττέρου, οὗ τὴν συγγραφὴν πυκνῶς ἐν χερσὶν ἔτριβε, καλαμώμενος ἐξ αὐτῆς, ὡς φανήσεται λαμπρῶς ἐκ τῶν ἐφεξῆς). Οὕτω γὰρ ἂν τὴν τε γνώμην ἀσφαλεστέραν ἀπεδείκνυε καὶ ἰσχυροτέραν ἐκ τῆς συμφώνου μαρτυρίας δύο πατέρων τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοῖς ἀναγνώσταις παρεῖχε τὴν εὐκολίαν εἰς αὐτὰ τὰ τὰς περικοπὰς περιέχοντα κείμενα τῶν Πατέρων ἀναδραμεῖν, καὶ ἐμμελετῆσαι περὶ τίνος ἀληθείας αὐτοῖς ὁ λόγος καὶ ποῖον τὸ ἐξ αὐτῆς σκάνδιλον καὶ πότε καὶ ὅπως ἡ τοῦ σκανδάλου συγχώρησις κρίνεται ὠφελιμωτέρα παρὰ τὴν τῆς σωτηριώδους ἀληθείας παρασιώπησιν καὶ ἀποβολήν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐχέτωσαν, ὡς ἔδοξε τῷ περικοπίδῃ συγγραφεῖ.

§. γ. Ἄλλο δέ τι σημειοῦμεν ἐν τούτοις οὐ παρορατέον, τὸ ἐξῆς. Τὴν μὲν περὶ τῆς ἱερᾶς ἀληθείας ῥῆσιν τοῦ Χρυσοστόμου θαρρόντως ἐπέγραψεν, οἷον σήμαντρον κατάλληλον εἰς ἣν αὐτὸς ἀτρομήτως ἐξύφανεν ἀλήθειαν ἐν τῇ κατ' αὐτὸν συγγραφῇ. Ἐπειδὴ δὲ ταύτην ἡσθάνετο σκανδάλων ὀλεθρίων γεννήτριαν ἐσομένην, προσεπέγραψε καὶ τὴν τοῦ Ἱερωνύμου προλεαίνων δι' αὐτῆς καὶ δικαίων καὶ οἷον καθαγιάζων τὸ σκανδαλοποιὸν τοῦ συγγράματος. Ἀμετάφραστον δὲ ταύτην καὶ λατινίζουσιν, οἷαν εὔρε, κατέγραψεν, εἴτε περιττήν, ὡς οὐκ ἔδει, νομίσας τὴν ἐρμηνείαν, εἴτε καὶ χάριν ἴσως τῶν πολλῶν καὶ ἀπλουστέρων Ἑλλήνων, μή ποτε τινες τούτων ἐλληνίζουσιν τὴν περικοπὴν εὐθὺς ἐπὶ τῆς πρώτης ἀναγνόντες σελίδος καὶ μὴ νοήσαντες, ἀποναρκήσωσι λοιπὸν πρὸς ἀνάγνωσιν τοῦ περὶ τοιαύτης σκανδαλώδους ἀληθείας πραγματευομένου πονήματος, ἐνθυμηθέντες ἐκεῖνα τὰ θεῖα λόγια «Οὐ αἱ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δὲ οὐ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται» (δ),

§. Τ. 1. p. 1226 (παρὰ De-Potter L'Esprit de l'Eglise T. 1. Paris. 1821). Ὅπου δύο μόνον λέξεις ἀπαντῶσι διάφοροι τῶν ὡς ἐκ τοῦ Ἱερωνύμου ἀναφερομένων, τὸ *sumitur* (συνάγεται) ἀντὶ τοῦ *nascitur* καὶ τὸ *relinquatur* (παρλειφθῆναι) ἀντὶ τοῦ *amittatur* (ἀποβληθῆναι).

(δ) Ματθ. ιη. 7. Βλ. καὶ Μ. Βασίλ. Τόμ. Β. σελ. 344 καὶ 550—552, ὅπου περὶ τῶν κατὰ πλείονας αἰτίας γενομένων σκανδάλων διαλκμβάνων ὁ πατὴρ ἀποθρηνεῖ μάλιστα τοὺς ἐν τῷ τὰ ἀπηγορευμένα ποιεῖν ἢ λέγειν σκανδαλίζοντας, ὅταν

ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀκραιφνή διδάγματα· μόνα δὲ τὰ κοινὰ πᾶσι τοῖς εἰς Χριστὸν πιστεύουσι δόγματα τοῦ χριστιανισμοῦ (καὶ ταῦτα ἐκ βιβλίων κατηχητικῶν πάλιν ξενικῶν). Οὔτε σταυροῦ τύπος, οὔτε εἰκόν, οὔτε ἁγίου ὄνομα, ἢ πρεσβεία, οὔτε περὶ μνημοσύνων, οὔτε περὶ νηστειῶν, οὔτε τέλος περὶ θείων μυστηρίων διδασκαλία οὐδαμῶς ἀκούεται· καὶ ἂν ποτε συμπέσῃ περὶ τούτων λόγος, ἐπιτάττεται σιωπή, καὶ ἐν μικρὸν μειδίαμα ἀποσημαίνει τὴν καταφρόνησιν. Ὡστε καὶ διὰ μόνης τῆς σιωπῆς ἀπομανθάνουσιν οἱ παῖδες τὰ πάτρια, καὶ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως περιορίζουσιν εἰς μόνον τὸ κείμενον τῶν θείων Γραφῶν, καθὼς ἀκούρουσι ταύτας ἐξηγουμένας παρ' αὐτῶν τῶν ἐξαποστόλων. Καὶ οὕτω μὲν ἐν τοῖς σχολείοις ἐνεργεῖται τὸ μυστήριον τῆς ἀνομίας. Ὅτι δὲ καὶ βιβλία φανερώς βλασφημοῦντα κατὰ τῆς εὐσεβείας καὶ ἐκδίδονται καὶ διανέμονται δωρεάν, καὶ ἀπόστολοι μισθωτοὶ περιφέρονται κατὰ τὴν Ἑλλάδα, τοῦτο διεκήρυξεν ἡ ἱστορία.

Ι) Τελευταῖον ἡ πρὸς πάντα ταῦτα ἀνεξήγητος ἀνοχή καὶ ἀναληγσία τῆς Κυβερνήσεως. Ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης ἀνοχῆς καὶ πολλὰ τῶν ἐγκλημάτων (ὡς ἐπιорκίαι καὶ ψευδομαρτυρίαι κτλ.) οὔτε καταδιώκονται παντάπασι, καὶ ἂν εἰσαχθῶσιν εἰς τὰ δικαστήρια, ἀπολύονται τῶν νόμων ἐμπαιζομένων.

§. ι. Ταῦτα παρατηρήσαμεν πολεμοῦντα τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀπομακρύνοντα τὸν λαὸν ἀπὸ τῶν φρονημάτων τῆς πατρῴας Ὀρθοδοξίας. Παρατηρήσαμεν δὲ καὶ ἄλλο. Μετὰ τοσαύτας καὶ τοιαύτας τῆς Ἐκκλησίας καταδρομὰς ὁ λαὸς ὁ ἐλληνικός, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς παντομιγεῖς καὶ θορυβώδεις Ἀθήνας (ὅπου μάλιστα τραχηλιῶσιν αἱ κατὰ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς καὶ δι' ἔργων καὶ διὰ λόγων καινοτομίαι), καὶ τοι πολυτρόπως ἀπωθούμενος εἰς τὸ βάραθρον τῆς κακοδοξίας, καὶ τοι (διὰ τὴν δούλωσιν τῶν Ἐπισκόπων) ἀνεπίσκοπος καὶ ἀποίμαντος καὶ ἀπροστάτευτος εἰς τὴν πατριὴν εὐσέβειαν, μένει ὅμως εἰς αὐτὴν στερρώως προσηλωμένος. Καὶ πᾶσαν μὲν ἑτεροδιδασκαλίαν ἀποστρέφεται, πρὸς δὲ τὸ κήρυγμα καὶ τὰς πράξεις τῆς εὐσεβείας προσέχει καὶ ἐπαγάζεται, καὶ τοὺς βεβηλωμένους ναοὺς βλέπων ἀναστενάζει, καὶ συντρέχει ἰλαδὴν στενοχωρούμενος εἰς τοὺς σωζομένους τοὺς ὀλίγους καὶ στενοὺς καὶ κατημελημένους ναοὺς, καὶ φαίνεται κατὰ τὴν πίστιν ἀληθῶς βασιλείον ἱεράτευμα, καὶ φύλαξ τῆς Ἐκκλησίας φοβερός καὶ εἰς αὐτοὺς τῆς ὀρθοδόξίας τοὺς

μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν ἔργων· «ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώ-
 εσθε αὐτούς!» — β) Λίαν στρεβλῶς παραξήγησε τὸν σκοπὸν
 τῆς πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς ἐπιστολῆς. Καὶ μὴ ταύτην εἶχε πρό-
 χειρον εἰς ἀνάγνωσιν, εἶχε ὅμως αὐτὴν τοῦ Κυβερνήτου τὴν ἀπάντη-
 σιν (ἣν καὶ φιλοπόνως ἐξεγάλλισεν ἢ καὶ πολὺ πρότερον ἐκγαλλισθεῖ-
 αν ἀντέγραψε παραδιδούς φιλανθρωπικῶς εἰς τοὺς μεταγενεστέρους!
 ὅς ἂν ὑπῆρχε πρὸ αὐτοῦ ἀδημοσίευτος καὶ ἄγνωστος ἡ γραφή!). Ἐκ
 τούτης φαίνεται λαμπρῶς τί περιεῖχεν ἡ, πρὸς ἣν ἀπῆντησεν ὁ
 Κυβερνήτης, πατριαρχικὴ ἐπιστολή, καὶ τίς ὑπῆρχεν ὁ σκοπὸς καὶ ἡ
 αἰτία τῆς ἀποστολῆς ἐκείνης, ἥτις ἐνεφανίσθη ἐνώπιον μαρτύρων ἐπι-
 στήμων (βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. δ. §. 6). Ὁ δὲ συγγραφεὺς ἀνευθυριάστως
 (χρὴ γὰρ λέγειν τὰληθές) ἐκιδδήλευσε τὴν ἱστορίαν τοῦ πράγματος,
 εἰσάγων τὸν Πατριάρχην προτρέποντα τοὺς Ἕλληνας οὐχὶ πρὸς ἣν
 ἠθέλησεν ἡ Ὑψ. Πύλη πολιτικὴν διαλλαγήν, ἀλλὰ πρὸς τὴν
 ἀρχαίαν μετὰ τῆς Μεγάλ. Ἐκκλησίας πνευματικὴν
 σχέσιν· ὅπως ἀποδείξῃ καὶ διὰ τούτου τοῦ πλάσματος, ὅτι, ἐπειδὴ
 παρήκουσαν οἱ Ἕλληνες ἐκείνην τοῦ Πατριάρχου τὴν προτροπὴν, ὑπῆρ-
 χον ἄρα ἐξ ἀρχῆς καὶ δι' ὅλου τοῦ ἀγῶνος ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τῆς Με-
 γάλης Ἐκκλησίας! — γ) Ἐπὶ τούτῳ παρενέγραψεν αὐτὸς εἰς τὴν
 ἐπιστολὴν τοῦ Πατριάρχου ῥαδιουργικώτερον προσθεὶς καὶ αὐτὸ τὸ
 ὄνομα τοῦ Κυβερνήτου («ἔγραψε, λέγει, ἐπιστολὴν ὁ Πατριάρχης ἀπο-
 τεινομένην καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Καποδίστριαν»)· οὕτω καὶ
 τοῦτον ὁ Μαυρέρος ἠθέλησε παραστῆσαι πρόμαχον ἀσπιδιώτην τῆς
 ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου ἐλληνικῆς ἀνεξαρτησίας! Ἀλλ' ὁ μὲν Πατριάρχης
 ἀπλῶς ἀπετείνετο «πρὸς τοὺς προὔχοντας, (ποίους;) κληρι-
 κούς, προκρίτους καὶ λοιποὺς χριστιανοὺς τῆς Πελο-
 ποννήσου καὶ τῶν νήσων κτλ.» (μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὴ τοῦ
 Κυβερνήτου ἡ ἀπάντησις)· οὐδ' ἠδύνατο πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἀποτεῖ-
 ναι τὸν λόγον ὁ Πατριάρχης Ἀγαθάγγελος, ὡς ἀνακηρύττων οὕτω
 Κυβέρνησιν ἐλληνικὴν, καθεστῶσαν ἤδη καὶ ἀνεξάρτητον, ἣν
 οὐδὲν ἔτι τότε ἀπεδέχετο οὐδ' εἶχεν ἀνεγνωρισμένην ἢ, ὑφ' ἣν αὐτὸς
 ἔζη, πολιτικὴ ἐξουσία· ὥστε ἡ προσθήκη τοῦ ὀνόματος τοῦ Κα-
 ποδιστρίου πρὸς τὴν ῥαδιουργίαν γίνεται καὶ μῶμος εἰς τὴν βαθεῖαν
 τοῦ Μαυρέρου πολιτικὴν! — δ) Καθὸ διπλωμάτης ἀνὴρ ἐγνώ-
 ρισε καὶ ἐπῆνεσε τὴν διπλωματικὴν λεπτοουργίαν τῆς τοῦ Κυβερ-
 νήτου ἐπιστολῆς· ἀλλ' ὥφειλε (νομίζομεν), ἵνα καὶ ὡς ἄνθρωπος

πολεμίους. Οὕτω μέχρι σήμερον ἐπισκοπεῖ κηδομένη τῆς Ἑλλάδος ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ τελειούμενη ἐν ἀσθενείᾳ (α).

(α) Ταῦτα μὲν ὁ συγγραφεὺς πρετῆρει τότε μετὰ κατανενυγμένης καὶ κατωδύνου καρδίας, καὶ τοιαῦτα μετὰ τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας ηὔχετο· ἀλλ' οἷα τὰ ἐπακολούθησαν. Τὰ μὲν εὐθὺς τότε ὑπεδηλώθησαν ἐν τῷ Β. Τμήματι (σελ. 589)· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἄλλοις εἰρήσθωσαν. Ὁ γοῦν τούτων καρπὸς καὶ ἤδη πρόκειται πᾶσιν ἡμῖν, καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς τὰ τοιαῦτα σπείρουσι τότε ἐν ἀγαλλιάσει καὶ καταφρονήσει τῶν προὑφρωνόντων καὶ προφριδαζόντων αὐτὸν τοιοῦτον πικρὸς καὶ στεναγμῶν πρόξενος· καὶ ὁμολογοῦσι καὶ αὐτῶν οἱ σωφρονήσαντες τέλος καὶ διαλεγόμενοι καὶ γράφοντες τὸ ἀσύνητον καὶ βλαβερὸν τῶν βουλευμάτων καὶ πανουργημάτων αὐτῶν μετανοοῦντες, θρηνοῦσι μέντοι συνθλιβόμενοι καὶ οἱ τούτων παντάπασιν ἀντίτιοι καὶ ἀνήνυτα πρὸς διακώλυσιν μοχθήσαντες. Οὕτως ὁ ὀξυγράφος κάλαμος τοῦ ἐμβριθοῦς Μ. Σχινᾶ γράφων τὰς ἐπιστασίας καὶ τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τοῦ προηγηθέντος Τόμου ὁδύρεται ἐπιλέγων. «Τοῦ Κυβερνήτου ἀναρπασθέντος εἰς τὸν κρείττονα βίον, οἱ τὴν ἐξουσίαν διαδεξάμενοι ξένοι μετὰ τῶν ἐγχωρίων ὑπηρετῶν, παντοίαις κακώσαντες μηχαναῖς τὴν πάτριον Ἐκκλησίαν, παντοίως ἐκάκουν καὶ τὴν πίστιν, καὶ ἐμάραναν τὴν πάτριον τοῦ ἔθνους εὐσέβειαν· ἐξ οὗ πλατὺς καὶ βαθύρρους ποταμὸς διαφθορᾶς κατέκλυσε τὰ ἥθη ὥστε οὐδ' ἡ τῆς Γ. Σεπτεμβρίου πολιτικὴ μεταβολή, καὶ τοι χρηστοῦ νομοθέτου τυχοῦσα, τῆς τότε Ἐθνοσυνελεύσεως, ἔσχυσεν ἀντιφράξαι καὶ ἐκνικῆσαι τὸ κακόν, ἐπὶ τοσοῦτον τῷ χρόνῳ κρυφωθέν, ὥστε ἐπικαταπραχθείσης καὶ ἄλλης ριζικωτέρας ἀνατροπῆς, τῆς κατὰ τὴν 10 Ὀκτωβρίου, αὐτὸς ὁ πάσχων, τὸ ἔθνος, οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ ἠρνήθησαν παρασχεῖν καὶ ἀκοῆν εἰς πρότασιν θεραπείας καὶ ἐπανορίωσεως τῶν ταλαιπωρουμένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Καὶ πῶς μετὰ τηλικούτου θρησκευτικῆς διαστροφῆς χεῖμαρρόν, πολυετῶς ἀρόσαντα τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, καὶ παρεκτύραντα ἢ καὶ πνίξαντα τὰ καίρια τῆς πατρίδος συνειδήσεως τοῦ λαοῦ σώζονται ἔτι ἐν αὐτῷ ἔχνη τινὰ τῆς εἰς τὸ θεῖον ἐπιστροφῆς, ὑπάρχει ὅλως παράδοξον καὶ θείας τινὸς ἐλεήμονος ροπῆς ἔργον». Μετὰ δὲ τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ὣν ἡ ἱστορία ἀφηγεῖται «Τούτων πάντων, ἐπιλέγει, προγεγονότων καὶ καρποφορησάντων καὶ ἐπικαρποφροούντων, πῶς οὐχὶ καὶ ἐφημερίδες ἤδη, χειροτεχνήματα υἱῶν τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος θανατωθέντων, παρωδήσουσι πρὸς διασκέδασιν τῶν ἀναγνωστῶν καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἱερὰ ἄσματα; πῶς οὐχὶ καὶ ἄλλα πολυειδῆ καὶ πολύτροπα διετελεσθήσονται ἔργα ἠθικῆς ἀνομίας, ἅτινα οὐδὲ νόμοι δύνανται κατακλείσαι, καθὼ ἀνίσχυροι;» Ἐνταῦθα ὑποσημειοῖ καὶ τὸ νεαρὸν τεκμήριον τῶν λόγων αὐτοῦ. «Εἰς εὐλογίαν, φησί, γάμου κομψοτέρου παρευρεθέντες οὐ πρὸ πολλοῦ, παρισταμένων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, νέων τε καὶ πρεσβυτέρων, τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα, μόλις ἐκ τούτων πάντων τρεῖς ἢ τέσσαρες εἶδομεν ποιήσαντας ἀνεπαισχύντως κατὰ τὰς τελεστικὰς ὥρας τοῦ μυστηρίου τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ συμφώνως τῷ διαιωνίῳ καὶ ἀπραβάτῳ καθήκοντι τῆς χριστιανικῆς λατρειας.

σημον, ἀβοήθητον, ἀποίμνυτον! Ὡστε ἂν ἴσως περὶ τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῇ βασιλικὴν διοίκησιν ἡμάρτετε πολυειδῶς (καθὼς διεβοήθη), περιεσόντες εἰς βίας καὶ καταχρήσεις οὕτω πᾶλλας, ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ, καὶ βαρείας καὶ ἀλγεινάς, ἢ πασῶν τῶν ἄλλων στυγερωτέρα φαίνεται ἢ καυχᾶσαι, ἢ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀνθέκτιστος βιαιοπραγία. Σὺ δὲ καὶ περιδίδως (στοιχηματίζεις) ὅτι τὸ τοσοῦτον ἀνόσιον, εἴτε θ ἡ μ α εἴτε τ ὁ λ μ η μ α, ποιήσει καὶ ἐποχή·! καὶ ταύτην οὐχὶ εἰς μόνην τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου!). Εὐφήμει ὦ μακάριε! πλὴν ἂν ἐννοῇς ἐποχὴν ὁμοίαν τῆς τοῦ Ναβουζαρδάν!

§. ι. Ἐφεξῆς ὁ Μαύρερος προχωρεῖ πολὺ περαιτέρω· Ἐπρεπε (λέγει), ἵνα ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία πάλιν ἀνυψωθῇ εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς κατάστασιν, ἣν εἶχεν ἐν καιρῷ τῆς εἰσβολῆς τοῦ κατακτητοῦ, καὶ πάλιν εἰς αὐτὴν ἀποδοθῇ ἡ ἀρχαία ἐλευθερία. Εἰς δὲ τὸν βασιλέα ἀπεκληρώθη μόνον ὅ,τι ἐστὶ τ ο ὕ Κ α ί σ α ρ ο ς (κατὰ τὴν ἀγίαν Γραφήν), καὶ ὅ,τι, τέλος, ἀνῆκε βασιμῶς καὶ σταθερῶς εἰς τοὺς ἀρχαίους Αὐτοκράτορας τοὺς βυζαντινούς» (α).— Ἀλλ' ὁ Μαύρερε (ἀπαντᾷ πρὸς σὲ ὁ ὁμογενὴς σου Σμίττος), «τίς τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων ἐπέβηκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸ placet (ἐγκρίνεται); ἢ τίς ἀπηγόρευσε τὴν πρὸς τὰς ἔξω τοῦ Κράτους ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς ἀλληλογραφίαν; ἢ τίς ἐπέμπευ ἐπίτροπον βασιλικὸν παρόντα καθ' ἐκάστην εἰς τὰς τῶν Ἐπισκόπων συνεδριάσεις; Τὸ δὲ μᾶλλον (λέγει) θαυμαστότερον, ὅτι πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν δικαιοματίων ὁ Μαύρερος ἀνατρέχει καὶ εἰς τὸ ρητὸν τῆς Θείας Γραφῆς! ἀλλ' αὕτη διέκρινεν αὐστηρῶς καὶ διεχώρισεν ἀπ' ἀλλήλων ἐκατέρας τὰς ἐξουσίας, λέγουσα «Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ». Ὡστε καθόλου ἡ διδασκαλία καὶ διοικήσεις ὑπάρχει ἡ ἰδιόζουσα χώρα, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία πρέπει πάντως ἵνα κινῆται ἐλευθέρως καὶ ἀπαρεμποδίστως ἀνενόχλητος διατελοῦσα. Ἄλλως δέ, ἀμφότεραι αἱ ἐξουσίαι συμμαχοῦσιν ἀλλήλαις· ἀμφότεραι συνάμα στήκουσι καὶ πίπτουσι· διότι συνήρμοσεν αὐτὰς ὁ Θεός, καὶ ὅ,τι ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωρίζετω. Τὸν θησαυρὸν τῆς ἐτέρας (τῆς ἐκκλησιαστικῆς) ἢ ἐτέρα (ἡ κοσμικὴ) οἰκονομεῖτω, μὴ κατασπαθᾷτω· τιμᾷτω καὶ ὑπ-

(α) Maurel Das Griech. Volk. etc. 2. Bd. pag. 161.

καὶ καταχρηστικώτερον (ᾧθεν ὁ Κανὼν ἀπηγόρευεν ὅπως μὴ γίνεσθαι) (α). Ὡστε νεωτερισμὸν καὶ καινοτομίαν ὀνομάζοντες τὸ πρᾶγμα συκοφαντοῦσι τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἣτις διὰ μόνην ἀνάγκην ἐνέδιδεν οἰκονομικῶς εἰς τὴν ἀπηρχαιωμένην ταύτην συνήθειαν, καὶ τοι καὶ τοῦτο (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον) μετὰ τινος διακρίσεως καὶ προφυλακῆς. Οἱ τοιοῦτοι ἐπίσκοποι ἐχειροτονοῦντο ἐπ' ὀνόμασιν ἐπισκοπῶν μηκέτι μὲν διακεκριμένων ὑπαρχουσῶν, ἀλλ' ὅμως τὸ πάλαι (ἐφ' ὅσον ὑπῆρχον) κανονικῶς ὑποκειμένων εἰς τὴν Μητρόπολιν ἐκείνην, ὅπου στέλλονται τοποτηρηταὶ οἱ ἐπώνυμοι οὗτοι ἐπίσκοποι (οἷον ὁ Ἐλαίας, ἐπισκοπῆς ποτε τῆς Ἐφέσου μητροπόλεως κτλ.). Καὶ τοῦτο δικαιολογεῖ πως τὸ πρᾶγμα· διότι ἂν ὁ Ἐλαίας, φερ' εἰπεῖν (ἢ ἄλλος τοιοῦτος), ἴδιον ποιμένιον διακεκριμένον οὐκ ἔχει, ἀλλ' ὅμως ὑπάρχουσιν ἔτι κάτοικοί τινες ἢ κῶμαι τῆς Ἐλαίας τῆς ἤδη συνημμένης πρὸς τὴν Ἐφεσον, ἣν αὐτὸς ἐπιτροπικῶς διευθύνει. Οἱ δὲ σοφοὶ Ἐκθέτορες ἀπλῶς καὶ ἀορίστως εἰς οἵανδήποτε τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας παλαιὰν ἐπαρχίαν μήτε ὀνομασώζουσιν ἤδη μήτε ἵχνος ἢ μηδὲ κατοίκους καὶ χριστιανοὺς ἔχουσιν πέμπουσιν ἀπολύτως χειροτονοῦντες πάντας ἐν γένει τοὺς ἐπώνυμους! ἀστείζονται δὲ χαριέντως τούτοις παραβάλλοντες καὶ ἐξισοῦντες τοὺς παρὰ τῷ μεγάλῳ Ποντίφῃ παρομοίως ψιλῶν υμνουμένους ἀπὸ τῶν ὑπὸ τοῖς ἀπίστοις ἤδη κειμένων χωρῶν in partibus infidelium). Ἐν ᾧ δὲ ψέγουσι τὸ πρᾶγμα ὡς τὸ χείριστον τῶν νῦν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας περὶ τὰς ἐπισκοπὰς καινοτομουμένων, παριστῶσι τοὺς ἐπώνυμους ὡς τοὺς αὐτοὺς καὶ χωρεπισκόπους, οἵτινες ὅμως ὑπῆρχον μὲν καὶ τὸ παλαιότατον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἶχον δὲ καὶ ἰδίως ὑποκειμένας αὐτοῖς

(α) Βλ. Δ. Συνοδ. καν. ς. [Εὐρίσκονται δὲ ὅμως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σπάνιαί τινες ἐξαιρέσεις ἐπὶ τινων περιστάσεων καὶ διωρισμένως ἐν τοῖς μοναστηρίοις. Οὕτω Βάρσης καὶ Εὐλόγιος (ἐπίσημοι τῆς εὐσεβείας ἀγωνισταὶ) «ἐπισκόπῳ ἄμφω ἐγενέσθην οὐ πόλεώς τινος, ἀλλὰ τιμῆς ἕνεκεν ἀνταμοιβῆς ὥσπερ τῶν αὐτοῖς πεπολιτευμένων χειροιονηθέντες ἐν τοῖς ἰδίῳις μοναστηρίοις» (Σωζόμεν. ἐκκλ. ἱστορ. ς. 36). Καὶ ὁ μέγας Φλαβιανὸς τὸν θαυμάσιον ἀναχωρητὴν Μακεδόνιον «ἀγαγὼν ἐκ τῆς τοῦ ὁρους κορυφῆς (ὅπου ἐμόναζε) τοῖς ἱερεῦσιν ἱγκετέλεξε» (Θεοδώρ. Φιλοθ. ἱστορ. ιγ). Καὶ ὁ μακάριος Ἱερώνυμος (τῷ 348) ἐχειροτονήθη ἐν Ἀντιοχείᾳ πρεσβύτερος οὐχί τινος ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐπὶ συμφωνίᾳ ἵνα διάγῃ ἐν τῷ ἰδίῳ μοναστηρίῳ (Hieron. epist. 61 ad Pammac.). Καὶ Παυλῖνος ὁμοίως ἀλλαχοῦ (τῷ 439). Βλ. Bingham. Orig. eccles. T. 2. p. 171. Σημ. Ἐκδ.]

οὐκ ἐβεβήλωσε τὰς περιλειφθείσας τοῖς χριστιανοῖς αὐτοῦ ὑπηκόοις Ἐκκλησίας, καταστήσας αὐτὰς στρατῶνας, δικαστήρια, πυριτιδοθήκας, πάντα τόπον βέβηλον, καθὼς οἱ συνεταῖροί σου τὰς πλείστας Ἐκκλησίας μάλιστα τῆς βασιλευούσης πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Σουλτάνος (ἵνα τᾶλλα παραλίπωμεν) οὐκ ἤνοιξε, καθὼς ὑμεῖς, θύρας καὶ παράθυρα εἰς ὅλας τὰς ἑτεροδιδασκαλίας καὶ τὰς δημοσίας κατὰ τῆς πίστεως βλασφημίας, παρέχων πᾶσαν ἄδειαν εἰς πάντας τοὺς ἐπιβούλους τῆς Ὀρθοδόξου τῶν Ἑλλήνων Ἐκκλησίας, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐγχειρήματος. Οὐδ' ἔφραξε τὰς ἀκροᾶς αὐτοῦ πρὸς τὰς τῶν ἱερῶν ποιμένων φωνάς, ζητούντων γοερῶς καὶ μυριάκις βοήθειαν πρὸς παῦσιν τοῦ κακοῦ· ἀλλ' αἰέποτε παρέχει προθύμως χεῖρα βοηθείας εἰς πᾶσαν ἀνάγκην τῆς πολιτικῶς αὐτῷ ὑποκειμένης Ἐκκλησίας, κηρύττων καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ φωνῇ καὶ γραφῇ ὅτι οὐκ ἐπεμβαίνει εἰς τὸ θρησκευμα (αἰνί) τῶν ἑαυτοῦ ἑτεροθρήσκων ὑπηκόων. Ἄγε, λέγε νῦν ὦ Μαύρερε, ὅτι ἡ περὶ σὲ Ἀντιβασιλεία διώρθωσε διαδεχθεῖσα τὰ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Σουλτάνου δικαιώματα. Εἴθε μὴ ταῦτα διώρθου, κἂν διεδέχετο (καθὼς θέλεις) (α)· διότι ἡ Μαυρερικὴ διόρθωσις ἀπέβη χείρων καὶ φρικτοτέρα τῆς (καθὼς εἶπες) τουρκικῆς αὐτογνωμοσύνης, μᾶλλον δὲ κυρία καὶ ἀληθής καὶ πρώτη καὶ μόνη παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις ἐκκλησιαστικῇ καταδούλωσις! καὶ ἐν ᾧ λέγεις ὅτι κατ' ἀξίαν ἀπέδειξας ἀνεξάρτητον τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν ἐπ' ἀγαθῷ καὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας, αὐτὰ τὰ πράγματα μαρτυροῦσιν ὅλον τὸ ἐναντίον, ὅτι καὶ τὴν νόμιμον πολιτείαν καὶ τὴν ἀγιωτάτην θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων ἔβλαψας τὰ καίρια, καταστήσας τὴν Ἐκκλησίαν δούλην τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ἀσχισμένην βιαίως ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν,

(α) Συντόμως καὶ δριμύως καθάπτεται τῆς ἀλαζονείας ταύτης τοῦ Μαυρέρου καὶ ὁ σοφὸς Σμίττος· «Ἀλλ' ὅσον περὶ τῶν δικαιωμάτων (λέγει) ἀναφέρεται καὶ ἄλλη τις ἐρώτησις, πότερος ἐκκληρώσατο πλειότερον περὶ τὴν Ἐκκλησίαν δικαιώματα ὁ Σουλτάνος, ἢ ἡ νέα (τῆς Ἑλλάδος) κυβέρνησις; (Schmitt l. c. pag. 197). Καὶ ἰδίως δὲ διαγράφει ὁ Σμίττος τὰ παρὰ τοῦ Σουλτάνου προνόμια τῆς Ἐκκλησίας. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ Θήριος «Les archevêques (λέγει) et évêques sont libres et indépendans dans tout ce qui concerne la religion et l'administration civile des affaires des Grecs. Ils ne sont soumis a aucun impôt de quelque nature qu'il soit. Thi rsch De l'Etat actuel de la Grèce etc. vol. 2. pag. 183.

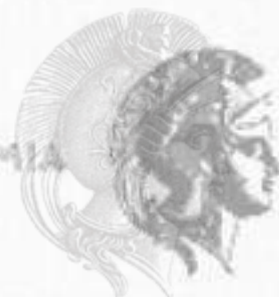
τὴν πρὸς καιρὸν καὶ χάριν τῆς ἐν τῷ πολέμῳ ἀσφαλείας πολιτικῶς ἐκφωνηθεῖσαν ἐκείνην γνώμην τῆς Βουλῆς κακῶς παρεξηγοῦντες, καὶ ταύτην παριστῶντες ὡς ὁμόφωνον ψῆφον ὅλου τοῦ ἔθνους, κηρύττοντος τὴν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας διάστασιν. Ἦγνούν δὲ ἄρα τοιαῦτα γράφοντες, ὅτι οὐ μόνον διέστρεφον τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν ἐξυβρίζον τὸν ὀρθόδοξον χαρακτῆρα τῶν Ἑλλήνων. Μὴ γὰρ οἱ Ἕλληνες κατεδίδασαν τότε τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν ὡς αἵρετικὴν, καὶ διὰ τοῦτο ἔκριναν μὴ δεκτέους τοὺς ἐκεῖθεν ἂν πεμφθέντας ἀρχιερεῖς, ἀποτροπιαζόμενοι τὰς χειροτονίας; Ἢ μήπως πάλιν αὐτοὶ δημοσίως ἀπ' ἐκείνης ἀποσχισθέντες, ἀπηρνήσαντο βιαίως τὴν πρὸς τὸν κανονικὸν τῆς Ἑλλάδος ἀρχιεράρχην πνευματικὴν σχέσιν καὶ συνάρτησιν, καταπα-

Ἐπιδαύρῳ Σύνοδον τὴν πολιτικὴν τοῦ ὑπαρξίν καὶ ἀνεξαρτησίαν, ἐννοοῦσε βέβαια, ὅτι κατασταίνεται πολιτικῶς καὶ θρησκευτικῶς ἀνεξάρτητον.— Δὲν εὐχαριστήθη μ' ὅλα ταῦτα τὸ ἔθνος ἕως ἐδῶ. Ἀμέσως μὲ τὴν σύστασιν ἐθνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ Βουλὴ ἐσύνταξε ῥητῶς προβούλευμα, τὸ ὁποῖον μάλιστα ἐπεξεργάσθη ἀπὸ τὸν μακαρίτην Παλαιῶν Πατρῶν, διὰ τοῦ ὁποῖου προβουλεύματος ἐσύστησε καὶ ἰδίαν ἀνεξάρτητον ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν. Καὶ κατὰ τὸ προβούλευμα τοῦτο δὲν ἦτο (γρ. ἦσαν) δεκτοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄλλοι παρὰ τοὺς ὑπάρχοντας εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτας, ἀλλ' οὔτε ἐγνωρίζετο κανεὶς ἐπίσκοπος δι' αὐτὰς χειροτονούμενος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αἰδιόμου Γρηγορίου. Τὸ προβούλευμα τοῦτο ἐστάλη εἰς τὴν νομοτελεστικὴν ἐξουσίαν, ἣτις τὸ ἐπεκύρωσε, καὶ ἔκτοτε ἔγινε νόμος, ὅστις διετηρεῖτο κατὰ γράμμα καὶ ἔννοιαν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἑλληνικῶν Κυβερνήσεων. Ἡ ἀνεξαρτησία λοιπὸν τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀρχίζει ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ μακαρίτου Γρηγορίου, ἐκηρύχθη εἰς τὴν Ἐπίδαυρον πασιφανῶς, καὶ ἐπραγματοποιήθη διὰ νόμου τῆς Βουλῆς ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1822 ἔτους» κτλ. (Ἀθην. Ἀριθ. 346. σελ. 4407. ἔτ. 1836. Ἰουν. 19). Ἀλλ' ὅτι ταῦτα πάντα τίθενται ὡς βέβαια καὶ πεπραγμένα, ἀνύπαρκτα ὄντα, δείκνυνται σαφῶς ἐκ τῶν ἐφεξῆς (§. ι) ἐπαγομένων ἀποδείξεων. Ἐνταῦθα δὲ μόνον ἐν σημειοῦμεν ὅτι ὁ τοιαῦτα λέγων ἀδικεῖ τὴν μνήμην τοῦ μακαρίτου Γερμανοῦ, τοιαῦτα μελετῶντα κατὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸν διαγράφων. Ἐξελέγχει δὲ τὸ πλάσμα οὗτος αὐτὸς ὁ Π. Πατρῶν Γερμανός, ὁ λεγόμενος πατὴρ καὶ ἐπεξεργαστὴς τοῦ θρυλουμένου τούτου νόμου καὶ προβουλεύματος, ὅστις οὐδὲν τοιοῦτον μνημονεύει ἐν οἷς τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ Συνέλευσιν ἱστορεῖ (βλ. Γερμαν. Ὑπομνήματ. σελ. 436). Ἐπειτα, ἂν τὸ προβούλευμα τοῦτο νόμος καταστὰν διέταττε μηδένα ἄλλον παρὰ τοὺς ὑπάρχοντας ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀρχιερεῖς ἀπεδέχεσθαι, πῶς λοιπὸν ἅμα τοιοῦτου νόμου μόλις τεθέντος, ἀπεδέχοντο οἱ Ἕλληνες κατ' αὐτὸ τὸ 1822 ἔτος καὶ ἐφεξῆς τοὺς ἐξωθεν προσφεύγοντας ἀρχιερεῖς;

ποκρίτου πλέον ἐλπίδα καταλείπετε (τό γ' ἐφ' ὑμῖν) εἰς αὐτήν, οὗ-
τε εὐαγγελικὴν ἀπλότητα καὶ φιλοπατρίαν· διότι
ταῦτα εἶχε (καθ' ὑμᾶς) καὶ πρὸ τοῦ συντάγματος τῆς ὑμετέρας ἐπι-
τροπῆς. Ἐν ᾧ δὲ συμβουλευέτε τὴν βελτίωσιν τοῦ κλήρου τῆς Ἑλλά-
δος διὰ μέσων οὐδόλως φερόντων πρὸς ἃς ἀπηριθμήσατε μεγάλας ἀρε-
τάς, συμβουλευέτε λοιπὸν οὐχὶ τὴν βελτίωσιν ἀλλὰ τὴν διαφθοράν.
Ἄλλ' ἰδῶμεν καὶ τὰ ἐφεξῆς περὶ τῶν αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν.

Σελ. 127. «Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Κωνσταντινουπόλεως
ὕποτελῆς κτλ. Ὑποτελής (καθὼς λέγουσιν) ὑπῆρχε τὸ πρὶν εἰς
τὸν Ἡρακλείας ἀρχιεπίσκοπον ὁ ἐπίσκοπος οὐχὶ τῆς μήπω τότε καθι-
δρυθείσης μηδ' ἐπονομασθείσης Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ
τοῦ Βυζαντίου (α). Καὶ ἔτι παλαιότερον οἱ πρῶτοι τῆς Ἐκκλη-
σίας ταύτης ποιμένες καὶ Ἀπόστολοι, Στάχυς καὶ Ὀνήσιμος, εὐτελεῖς
τινες ἦσαν καὶ μικροί, καὶ ἀλιεῖς, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ πρῶτιστος αὐτῆς
ἐπίσκοπος καὶ θεμελιωτής, Ἀνδρέας ὁ Πρωτόκλητος (ὅστις ὁ αὐτὸς καὶ
τὴν τῆς Ἡρακλείας ἐθεμελίωσεν Ἐκκλησίαν). Κατ' ἐκείνους τοὺς χρό-
νους ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησία περιωρίζετο μόνον εἰς μίαν γωνίαν
τοῦ Βυζαντίου! Πλὴν ἀλλ', ὧς θέλτιστοι, ταύτης τῆς Ἐκκλη-
σίας τὰς ρίζας (ὡς φαίνεται) λίαν εὐρυτενεῖς καὶ γονίμους καὶ διηνεκεῖς
κατεφύτευεν αὐτὸς ὁ πρῶτος αὐτῆς ἱδρυτής. Οὐδὲ τρεῖς ὁλόκληροι μετ' ἐ-
κείνον παρῆλθον αἰῶνες, καὶ ἡ πρὸς ὀλίγον φανεῖσα τῆς Ἡρακλείας ἐκείνη
παρυφὰς ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ «Ἐκάλυψεν ὄρη
ἡ σκιά αὐτῆς, καὶ αἱ ἀναδενδράδες αὐτῆς τὰς κέδρους τοῦ Θεοῦ»!

(α) «Ὁ δὲ μέγας θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ περιβόητον τοῦτο καὶ
πρᾶγμα καὶ ὄνομα, Πειρινθίους ὕποκειμενος (Περίνθος δέ ἐστίν ἡ δυτικὴ
Ἡράκλεια) ἐτέλει ὑπὸ ἐπίσκοπον· οὕτω γὰρ μεγαλόπολις ἡ Κωνσταντινού-
πολις ὠνομάζετο, ἀλλὰ πολίχinion καὶ Βυζάντιον. Μετενεχθέντων δὲ τῶν σκή-
πτρων τῆς Βασιλείας ἀπὸ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης ἐν αὐτῇ κατὰ θεῖαν καὶ ἀπόρρη-
τον πρόνοιαν, ὡς ἐξ ἀγριελαίου εἰς καλλιέλαιον, ὁ τότε ἀρχιερατεύων τῆς ἐκκλη-
σίας τοῦ τοιοῦτου θρόνου ἅγιος Μητροφάνης ἐξ ἐπισκόπου μετωνομάσθη ἀρχιεπί-
σκοπος» κτλ. (Βαλσαμ. Μελέτ. ἐν Leunclav. Jus Graeco-rom. L. VII. p. 442).
Ἐχαρίσατο δὲ τὸ Βυζάντιον Πειρινθίοις ὁ αὐτοκράτωρ Σεβῆρος (περὶ τὸ 200 μ. χ.),
πολέμῳ τὴν πόλιν ἐλὼν καὶ τὰ τεῖχη καταστρέψας· καὶ λοιπὸν αὐτοὶ (οἱ
Πειρινθιοὶ) οἷα κώμη ἐχρῶντο (τῇ μέχρι τότε περικλεεῖ πόλει τῶν Βυζαν-
τίων). Ξιφιλίν. Οὕτω καὶ Οὐεσπασιανὸς καταστρέψας τὴν τῆς Παλαιστίνης μητρό-
πολιν Ἱερουσαλήμ, κατέστησε μητρόπολιν τὴν Καισάρειαν (καὶ τοι καὶ ὕστερον
ὁ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπίσκοπος ἐτιμᾶτο διὰ τὴν μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν). Α.
Σύνοδ. καν. ζ.

ὑπὸ τὴν ἐσχάτῳ; ἐκ τῶν Μχυρευρέων νόμων ἀνατείλασαν σκιάν!

Σελ. 142. «Δυτικὸς κληρὸς». Ὀλίγα περὶ τούτου καὶ καλὰ! Ἀριθμεῖ μετ' ἀκριβοῦς χρονολογίας τὰς ἐν ταῖς νήσοις ἐπισκοπὰς, καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς μοναχοὺς τῶν Δυτικῶν. Ποῖος δέ τίς ἐστὶν ὁ κληρὸς οὗτος καὶ οἱ Ἰησουῖται τῶν Δυτικῶν, καὶ ἂν πρὸς τοὺς κατοίκους ἀναλογοῦσιν οἱ ἱερεῖς καὶ αἱ ἐκκλησίαι, καὶ πόσα τούτων τὰ εἰσοδήματα καὶ ποῖα τὰ σχολεῖα, καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα παρατηρήματα, παρέδραμεν ἐν βαθεῖα σιωπῇ (ὡς ἂν ὁ Δυτικὸς οὗτος κληρὸς ἀνῆκεν εἰς ἄλλην ἐπικράτειαν!). Καὶ δικαίως! ἐπειδὴ μόνης ἐχρεώσται τῆς σεβασμίας αὐτῆς Μητροῦς (τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας) παραστῆσαι τὰ τραύματα γυμνά καὶ τετραχληλισμένα πρὸς ἰατρείαν ἡ φιλομήτωρ Ἐπιτροπή!

Σελ. 142. «Μοναχοί». Τελευταῖα θύματα τῆς Ἐκθέσεως, ὡς πίονες κριοὶ καὶ κατεστεμμένοι, κατελείφθησαν οἱ Μοναχοί.

«Οὐτὶν ἐγὼ πύματον μετὰ οἷς ἐτάροισιν ἔδωμαι»!

Εὐφήμεως τὸ πρῶτον καὶ ἀκριβοῦς οἱ Ἐκθέται διαγράφουσι τὸ τάγμα, τὴν διαίρεσιν, τὴν καθοσίωσιν, τὴν κλησιν πᾶσαν, τὴν ἀνέκαθεν κατάστασιν τῶν μοναχῶν· καὶ τοῦτο λίαν σοφῶς καὶ ἐπισταμένως! ὅπως παραστήσωσιν ἐφεξῆς λαμπροτέραν καὶ καθολικὴν τὴν καθ' ἡμᾶς τῆς μοναστικῆς πολιτείας διαφθοράν. Φεῦ! (λέγουσι) «ποῖα διάταξις διαμένει ἀνωτέρω τῶν καταχρήσεων; Οἱ Μοναχοὶ (καθόλου δηλονότι πάντες ἀνεξαιρέτως!) ἐξακολουθοῦντες νὰ φυλάττουν ἀπαρallάκτως τὸ ὄνομα καὶ τὸ σχῆμα (μόνα) τῆς κλήσεώς των, τόσον ἀπασχοινίσθησαν τῶν οὐσιωδῶς χαρακτηριζόντων τὸ σχῆμα τοῦτο, ὥστε ἀντὶ νὰ διαμένουν εἰς τὰς σκῆτας καὶ τὰ ὄρη, καθὼς προείλοντο, περιπλανῶνται καὶ διατρίβουν εἰς τὰς Μεγαλοπόλεις (διότι ἀπαξιοῦσι τὰς κώμας καὶ τὰ χωρία!)· ἀντὶ νὰ τρέφουν τοὺς ἐνδεεῖς ἀδελφούς των μετὰ τοὺς ἰδρωτάς των, ἀνέχονται νὰ τοὺς τρέφουν οἱ ἔχοντες γυναῖκα καὶ τέκνα νὰ διαθρέψουν· ἀντὶ τῆς ἐντελοῦς ἀκτημοσύνης, τὴν ὁποίαν πρεσβεύουν ἐξ ἐπαγγέλματος, ἐπισωρεύουν πλούτου σωρούς(!), ὁ ὁποῖος ἡμποροῦσεν νὰ διαθρέψῃ πολλὰς οἰκογενεῖας! κτλ. Πρὸς ταῦτα οὐδεμία ἀπάντησις. Σὺ δὲ σημείωσαι, ἀναγνώστα, πῶς οἱ μὲ-

δὲν τοιοῦτον οὐτ' ἐζήτησαν οὐτ' ἔσπερξαν. Πάλιν, ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥωσσίας, ἐκκλησία ἔθνους μεγάλου καὶ ιδιογλώσσου καὶ αὐτοτελοῦς, ἡδὴ παγιωθείσα, καὶ πνευματικῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων ἁγίων εὐθηνήσασα, καὶ ἐκτεινομένη ἀπὸ περάτων ἕως περάτων ἐκείνης τῆς εὐρυχωροτάτης καὶ πολλὰ καὶ ἄλλα ἔθνη ποιμαίνουσας καὶ κραταιῶς δὲ τὴν Ὁρθοδοξίαν προστατεύουσας εὐκλεοῦς Μοναρχίας, ἔλαβε παρὰ τοῦ Πατριάρχου τὸ προνόμιον τῆς κανονικῆς αὐτονομίας (καὶ τοῦτο μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως), πρὸς εὐκολωτέραν ἐκ τοῦ σύνεγγυς οἰκονομίαν καὶ κυβέρνησιν τῆς πνευματικῆς ποιμαντορίας, ἐπὶ ἀγαθῇ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δὲ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία ἐκ γειτονίας τοῦ θρόνου κειμένη τοῦ πατριαρχικοῦ, καὶ μόλις ἐξ ἑννεακοσίων πεντήκοντα χιλιάδων συνεστῶσα ψυχῶν, ὁμογλώσσων καὶ συγγενῶν πρὸς ὅλους τοὺς ἐκτὸς τοῦ κράτους Ἕλληνας, ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος, ἀποσπασθεῖσα βιαίως ἐκ μέσων τῶν ἀγκαλῶν τῆς κοινῆς τῶν Ὁρθοδόξων μητρός, καὶ διαρρήξασα τὸν σύνδεσμον τῆς κανονικῆς ἐνότητος, ἣτις αὐτὴν συνέσφιγγεν ἐν ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ πρὸς πάντας τοὺς ὑπὸ τὸν αὐτὸν ποιμενάρχην διατελοῦντας ὁμογλώσσους καὶ ὁμολόξους λαούς· διὸ καὶ μᾶλλον ἀσθενὴς καὶ εὐεπιχείρητος πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς ὀρθοδοξίας ἀπέβη, ἐπὶ ἐλάβη τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ῥωσικὴ Ἐκκλησία καὶ αὐτόνομος γενομένη καὶ ἀνεξάρτητος τιμᾷ πάλιν καὶ γεραίρει τὰ πρεσβεῖα τοῦ θρόνου τοῦ Οἰκουμενικοῦ, καὶ τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν μητέρα διακηρύττει πνευματικὴν, καὶ πρὸς ταύτην ὡς πρὸς κέντρον ἐνότητος ἀπευθύνει πᾶσαν (ὅταν τύχῃ) πνευματικὴν θεωρίαν, ἀποδεχομένη μετ' εὐλαβείας τὴν ἐπίλυσιν. Ἡ δὲ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία διὰ τῶσούτων αἰώνων ὑπὸ τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν κανονικῶς ὑποκειμένη, καὶ παρ' αὐτῆς καὶ εἰς αὐτῆς τοὺς φιλοστόργους κόλπους ἀκεραία διασωθεῖσα καθ' ὅλας τὰς φοβερὰς τῶν αἰρετικῶν καὶ τῶν κατακτητῶν ἐπιδρομάς, ἡδὴ δικαιοῦσα τὴν βιαίαν ἀποσκίρτησιν (ἐννοοῦμεν οὐχὶ τὸν ὀρθόδοξον κλῆρον καὶ λαόν, ἀλλὰ μόνην τὴν κατὰ τὰς Μαυρέρου διαταγὰς συσταθεῖσαν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν), περιφρονεῖ τὴν σῶτειραν αὐτῆς καὶ μητέρα, καταπατεῖ τοὺς ἁγίους αὐτῆς θεσμούς, λακτίζει πρὸς αὐτὸν τὸν θρόνον τὸν Πατριαρχικόν, παρ' οὗ τὴν χάριν τῆς ἀρχιερωσύνης ἔχουσι λαβόντες καὶ αὐτοὶ οἱ ποιμαίνοντες αὐτὴν ιεράρχαι· αὐτὸς δὲ, τέλος, ὁ τῆς τοιαύτης ἀποσκιρτήσεως ἀλλοφυλὸς αὐτουργὸς ἐπιγελαῖ καὶ μυκτηρίζει προσαγορεύων τὸν οἰκουμενικὸν πα-

ἐξέων ἐκφραζόμενον (ὡς τὰ θέω καὶ τρέχω, Εἰς ἄνθρωπος ὁ καὶ
 ἰσχυρὸς κτλ.) φανερόν. Ἐκκλησία δὲ καὶ πολιτεία δύο τέ εἰσι
 καὶ οὐ μόνον ὀνομαστικῶς, ἀλλὰ καὶ πραγματικῶς καὶ οὐσιωδῶς
 ἀπ' ἀλλήλων διαφέρουσι. Κατ' αὐτὸν ὁμοῦς ἐν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτὸ ἢ
 γενηρὰ καὶ πρὸς τὸ παράγον σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου νόμῳ
 ἡ τῶν μεταβαλλομένη οἰαδῆποτε πολιτεία καὶ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκ-
 κλησία, ἥτις ἐστὶν « οἶκος Θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ
 ὀρειώμα τῆς ἀληθείας »! Ἐν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτὸ τό, τε
 σύστημα συμπάντων μιᾶς τινος ἐπικρατείας, οἰωνδῆποτε κατὰ τὸ
 θρήσκευμα, πολιτῶν ὁμονόμων ἀνθρωπίνην κοινωνίαν ὡς σῶμα συν-
 ιστώντων, (οὐ τινος ὑπέρτατος ἄρχων καὶ κεφαλὴ κατὰ νόμους
 ἐστὶν ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς), καὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ σύστημα τῶν πολιτῶν,
 καθὼς χριστιανῶν ὁμοπίστων, οἵτινες διὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὑπάρ-
 χουσι « σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους », συνισῶντες
 τὴν Ἐκκλησίαν, « ἥς ἐστὶ κεφαλὴ ὁ Χριστός »! Ἐν ἐστὶ καὶ τὸ αὐτὸ
 τὰ τοῦ Καίσαρος καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, ὅσα τοῦ σώματος
 καὶ ὅσα τοῦ πνεύματος, ἐγκόσμιος ἐξουσία μετὰ τῆς κατ' αὐτὴν
 νομοθεσίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας μετὰ τῶν θείων θεσμῶν!
 ὅ,τε περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ δυνάμεως καὶ τῆς παντοίας τάξεως τῆς
 πολιτείας διάκοσμος καὶ ὁ σύλλογος τῶν τῷ Θεῷ καθωσιωμένων
 κληρικῶν λειτουργῶν, « Οὗς ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ Ἐκκλη-
 σίᾳ ποιμένας καὶ διδασκάλους. — Οὗς ἔθετο τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν Ἐκ-
 κλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου
 αἵματος (Α. Κορ. ιβ, 28. Ἐφεσ. δ, 11. Πράξ. κ, 28)! Καὶ ἔστι τὸ λοιπὸν
 καὶ ὁ ἱερεὺς ὡς ὁ λαὸς καὶ τὸ θρήσκευμα κατὰ τὸ πολίτευμα.
 Βαβαὶ τῆς ἀτοπίας! Ἐπειτα καὶ ἐκτὸς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (ἐ-
 πειδὴ καὶ ὁ γνωμολόγος ἐκφέρει τὸ γνωμάτευμα ὡς ἀξίωμα καθολικόν,
 πᾶσαν ἐννοῶν πολιτείαν καὶ ἐκκλησίαν εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό), ἐὰν
 ἀποβλέψωμεν πρὸς ἄλλας ἐτεροδόξους ἐκκλησίας, μήπως ἀπαντᾷται
 τοιαύτη ληρώδης ταυτότης; Ἀπαγε, μηδαμοῦ, μὴδ' ἐν αὐταῖς ἐκείναις,
 ἐν αἷς ὁ αὐτός ἐστι τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας ἄρχων καὶ κεφαλὴ,
 κἂν ταύταις διαστέλλονται λαμπρῶς καὶ διακεκριμένως τὰ πολιτικὰ
 ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν. Μόνοι οἱ μηδεμίαν ἱερωσύνην πρεσβεύοντες
 ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι Κορρέϊται, λέγουσιν ὡς ὁ Κορὲ « πάντες ἡμεῖς
 ἅγιοι » (Ἀριθ. ις. 3). Πλὴν ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς (νομίζομεν) ὁ τὴν περὶ

Πατριάρχην ἐξουθενούντες ὡς ὑποτελῆ ποτε γενόμενον ἐπίσκοπον! Ὁ δὲ σκοπὸς τῆς ὕβρεως τίς; Τοιουτρόπως ὑποδεικνύετε ῥαδίαν καὶ δικαίαν τὴν διαίρεσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀποσπωμένης ἀπ' ἀσθενεστάτης καὶ μικρᾶς τινος ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἥτις μήτε πρότερον ὑπῆρχε μέγα τι καθ' ἑαυτήν, καὶ νῦν οὐδὲν ἰσχύει! Οὕτω δὲ καταπατοῦντες τὴν ἀλήθειαν τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας δικαιωμάτων ἐξαπατᾶτε καὶ αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν, θωπεύοντες ἰδίως τὴν ἀλλόκοτον καὶ ταχυπειθεστάτην ὄρεξιν τοῦ πολιτικώτερον πατριαρχιῶντος ἀντιδασιλέως Μαυρέρου! Πλὴν ἀλλ' ὅμως τοιαῦτα ψεύδη γράφοντες καὶ ψηφίζοντες, οὔτε πιστοὶ τινες ἐφάνητε πρὸς ὃ κατεστάθητε ἔργον, οὔτε λίαν εὐγνώμονες οὔτε πρὸς τὴν εὐεργέτιν Ἑλλάδα, οὔτε πρὸς τὴν ἁγίαν ὑμῶν μητέρα, καὶ τὴν ἐκ τοῦ κατ' αὐτὴν μεγάλου θρόνου διηνεκῶς ἐκλάμπουσαν ἀποστολικὴν ἱεραρχίαν. Ἀλλ' εἰς μάτην ἐβαρύνθητε εὐεργετούμενοι παρ' αὐτῆς, καὶ μισοῦντες καὶ κακολογοῦντες τὰς ἀδύτους αὐτῆς αὐγὰς. Οὕτω που καὶ νυκτερίδες ἐν σκότει ἀποτρίζουσι βλασφημίας ἐναντίον τοῦ φωστῆρος τῆς ἡμέρας! Κακείνου μὲν τὸ ζωογόνον φέγγος πορεύεται, καὶ φωτίζει· ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ;— «Ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἄλλους πατριάρχας» κτλ. Ἀληθῶς οἱ τρεῖς ἄλλοι μακαριώτατοι Πατριάρχαι, ἅμᾳ χειροτονιθέντες, ἀνεξάρτητοι καθίστανται ἐντελῶς (ὅσον θέλετε), καὶ ἰσοβάθμιοι πρὸς τὸν Παναγιώτατον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρεκτὸς τῆς πρωτοκαθεδρίας. Ταῦτα καλῶς ἐξεφράσατε (ὑποβάλλοντες δηλονότι καὶ διὰ τούτων, ὅτι παρομοίως ἐντελῶς ἀνεξάρτητος καὶ ἰσοβάθμιος ἐκείνους ἔσται καὶ ἡ παρ' ὑμῶν προβαλλομένη ἱερὰ τοῦ Βασιλείου Σύνοδος). Ἐν καὶ μόνον ἀπεσιωπήσατε, ὅτι καὶ οἱ τρεῖς Πατριάρχαι, καὶ οἱ λοιποί, οὐς ἐξῆς ἐμνημονεύσατε, αὐτοκέφαλοι ἀρχιεπίσκοποι (ὡς ὁ Κύπρου κτλ.) κέντρον τῆς ἐν πνεύματι συναφείας, καὶ οἷον Ἀμφικτυονικοῦ τῆς ὀρθοδοξίας Συνεδρίου καθέδραν, ὠρισμένην καὶ θεοδμητον, ἔχουσι καὶ κρατοῦσι τὸν θρόνον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸν Οἶκου μενιχόν.

Σελ. 128. «Μητροπολιταί, Ἀρχιεπίσκοποι, Ἐπίσκοποι κτλ.— Προβιβάζονται καὶ πολλὰ (ἂν θέλετε), καὶ ὀλίγαι ἐπισκοπαὶ εἰς ἀρχιεπισκοπάς, καὶ ἀρχιεπισκοπαὶ εἰς Μητροπόλεις· προβιβάζονται δὲ παρὰ τίνος; παρὰ τοῦ Πατριάρχου (καθὼς ὁμολογεῖτε) καὶ τῆς Συνόδου! Τῆς Ἐκκλησίας ψηφισούσης καὶ ἐπικυρούσης, ἐγένοντο τοιοῦτοι τῶν ἐκκλη-

τοὺς πρωτοσυγκέλλους καὶ ἱερεῖς, ὅσοι καὶ κεῖνοι κατὰ τόπους ἐπετρόπευσαν Ἐκκλησιῶν; Ἐπειτα τί ἤθελον εἰς τὴν Συνέλευσιν καὶ ἐπίσκοποι μηδέποτε μηδαμοῦ τῆς Ἑλλάδος γενόμενοι τοποτηρηταί, οἷον ὁ Βελιγραδίου καὶ τῶν τοιούτων συγκλύδων ὁ ὄχλος, ὧν μόνον τὰς ὑπογραφὰς ἐθήρουν ὁ ἐξουσιαστὴς παχύνων τὴν ὁμήγυριν; Ἀλλὰ περὶ τούτου καὶ ἐφεξῆς· ὁ δὲ Μαύρερος καὶ ἄλλα συνεχίζει τῆς Συνελεύσεως ἐκείνης καλὰ. Ἄκουε.

§. 6'. «Εἰς ταύτης τῆς Συνελεύσεως (λέγει) τὰς διασκέψεις οὐ παρουσιάζεν οὐδ' αὐτὴ ἢ ἐπὶ τῶν συνδιαλέξεων Ἐπιτροπὴ (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. β. σελ. 167), ὑποχωροῦσα εἰς τὴν ἐλευθέραν ἔκφρασιν τῶν γνωμῶν τῶν συναθροισθέντων. Τῇ 15 (27) Ἰουλίου πρωΐας περὶ τὴν 9 ὥραν ἤρξατο ἡ σκέψις, καὶ διήρκεσεν ἀδιαλείπτως μέχρι 5 ὥρας μετὰ μεσημβρίαν (α). Ἐγένοντο παρατηρήσεις· λόγοι διελαλήθησαν, καὶ ποίαν εἶχον ἔννοιαν; ὁμολογοῦσιν οἱ παρτυχόντες! Πρᾶγμα αἰδίου μνήμης ἀξιώτατον· οὐδεμίαν φωνὴν ἠκούσθη ἐναντία πρὸς τὴν περὶ ἀνεξαρτησίας πρότασιν. Πάντες ὁμοφώνως ἀπεφάνθησαν «εἶθε (λέγοντες) ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ψηφισθεῖν πρῶτον, ὅτι ἡ ὀρθόδοξος, ἀνατολική, ἀποστολικὴ ἐκκλησία (ὡφείλον μᾶλλον αὐτὴν ὀνομάσαι Ἀποστολο-καθολικὴν Ἐκκλησίαν» (β)) τοῦ Γασιλείου τῆς Ἑλλάδος

(α) Βαρὺς περὶ τὰς ὥρας ταύτας ὁ Μαύρερος φαίνεται καὶ λίαν ὠμὸς τοκιστής, λαμβάνων 2 εἰς τὰ 6 (ἢ 36, τὰ 100)· τὸ Πρωτόκολλον λέγει ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς συνῆλθον περὶ τὰς δέκα ὥρας πρὸ μεσημβρίας—καὶ ἡ συνεδρίασις διελύθη περὶ τὴν τετάρτην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν. (βλ. Τμήμ. Β. κεφ. Β. §. 6. σελ. 166, 168)· ἄρα διήρκεσε περὶ τὰς ὥρας ἕξ.

(β) «Sollte heissen Apostolisch-Katholische Kirche». Maurer 2. Bd. p. 130. Παράδοξος ὁ τοῦ Μαυρέρου ζῆλος, ὅς ἐᾷ ἀναφλεγόμενος φιλοτιμεῖται καὶ μακρόθεν πρὸς διόρθωσιν καὶ αὐτῆς τῆς ὀνομασίας τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθόδοξων. Καὶ ἔστι μὲν, ὃ προβάλλεται, τὸ σύνθετον ὄνομα ἐπιεικῶς δάριον καὶ ἄξιον τοῦ Μαυρερίου φιλελληνισμοῦ. Πλὴν ἄλλ' ἔχει καὶ τοῦτο τὸν ἴδιον σκοπόν. Αὐτὸς ὁ Μαύρερος ἐπωνόμασεν ἐν τῷ Καταστατικῷ Διατάγματι ("Ἀρθρ. η) τὴν ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, παρεσιώπησε δ' ἐκεῖ τὸ Καθολικὴν, ὡς ὁμολογοῦμεν ἐν τῷ Συμβόλῳ καθ' ἑκάστην, καὶ κηρύττομεν τὴν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ καθόλου, ὅπου ἂν εὐρίσκηται, γνησίαν καὶ ἀληθεῖ καὶ ἀναλλοίωτον εἰς αἰῶνας διατελοῦσαν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Τοῦτο τὸ Καθολικὴν ἀπεσιώπησεν ὁ Μαύρερος ἐν τῷ Καταστατικῷ, ὡς συμπίπτει πρὸς τὸ παρὰ Λατίνοις Καθολικὴ Ῥωμάνια. Ἐνταῦθα δὲ τοῦτο μᾶλλον εὐρίσκει πρεπωδέστερον, νομίζων ὅτι, ἢν αὐτὸς κατέστησεν ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν, αὕτη ἔσται κα-

ναρχίας τῶν Ὀρθοδόξων Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων. Ὅσαι δὲ μετὰ τὴν ταύτης πόρθησιν μετέπεσαν εἰς ἄλλα Κράτη χριστιανικά (ὡς ἡ τοῦ Πεκίου εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν), συνεπέφερον μεθ' ἑαυτῶν πρόπαλαι ὁσίως καὶ κανονικῶς θεσμοθετηθέντα τὰ τῆς αὐτονομίας πρεσβεῖα, καὶ οὐδαμῶς οὐδεμία ὁμόδοξος ἢ ἑτερόδοξος βασιλεία ἢ Ἀντιβασιλεία ἐκαινοτόμησεν ἐκ τῶν μὴ ὄντων τοιαῦτα πρεσβεῖα, ἀγνοούσης καὶ μάλιστα καυδοριζομένης τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ εὐρύτερον Κράτος τῆς ὀρθοδόξου Ῥωσσίας, αὕτη πάλιν ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία καθίστασε κανονικῶς τὸν πρῶτον ἀγιώτατον τῆς Γραικορωσικῆς Ἐκκλησίας πατριάρχην (ἀναπληροῦσα τὸν τόπον τοῦ ἀποσχισθέντος Ῥώμης), βασιλεύοντος καὶ συνεπικυροῦντος βασιλέως θεοστέπτου καὶ διαδόχου τῆς εὐσεβείας τῶν ἀειμνήστων Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλ' ἴδωμεν καὶ τὰ ἐφεξῆς τοῦ Ὑπομνήματος.

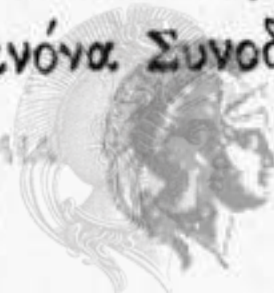
Σελ. 28. Ces vérités etc.

« Αὗται (λεγει) αἱ ἀλήθειαι (!!) οὐκ ἔλαθον οὔτε τοὺς Συντάκτας τοῦ Σχεδίου » (καὶ πῶς ἠδύναντο διαλαθεῖν αὐτοὺς τοιοῦτους ὄντας, καὶ πρὸς τοιαῦτα ἐκλελεγμένους ὑπὸ τῆς ἐξουσίας;), οὔτε τοὺς ἐπισκόπους, ὧν τὴν γνώμην ἠρώτησεν ἡ Κυβέρνησις » (καὶ οὐς οἱ τοῦ Σχεδίου Συντάκται κατήχησαν), « μετοχετεύοντος τὴν ἐρώτησιν τοῦ κυρίου Τρικούπη καὶ λοιπὸν ἔδοξε τοῦτοις ἅπασιν ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Κυβέρνησις ἀφικομένη εἰς τὴν Ἑλλάδα εὔρηκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Βασιλείου πρᾶγμα διπλοῦν ἡδη τετελεσμένον » (τουτέστι τὴν προδιαγραφείσαν παντελῆ τῆς Ἐκκλησίας ἀναρχίαν, καὶ τὴν ἡδη προῦφεςῶσαν ἀνεξαρτησίαν), « ὥφειλεν, ἵνα δραξαμένη τοῦ διπλοῦ τούτου πράγματος διευθύνῃ τοῦτο πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς κοινῆς ὠφελείας· τουτέστιν ὥφειλεν ἐντεῦθεν μὲν τὴν προϋπάρχουσαν ἀνεξαρτησίαν περιβαλεῖν τὸ κῦρος τὸ βασιλικὸν διὰ πανηγυρικῆς διακηρύξεως, ἐτέρωθεν δ' ἐπιβαλεῖν τέλος εἰς τὴν ἀναρχίαν, καταστήσασα ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν » ! Ἀπαντῶμεν.

Οὔτε διπλοῦν οὔτε μοναπλοῦν οὔτε κλασματῶδες πρᾶγμα (καθὼς λέγει), καὶ τοῦτο τετελεσμένον, ἢ ἡμιτέλεστον, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἡργμένον εὔρηκεν ἡ Κυβέρνησις εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Βασιλείου. Ἀνεξαρτησία οὐχ ὑπῆρχε, διότι ταύτην οὐδέποτε τὸ ἔθνος ἐψήφισε· καὶ ἐξ ὑποθέσεως ἐψήφισε, πάλιν χωρὶς συγκατανεύσεως (ἢ καὶ τῆς ἐξοντώσεως) τοῦ (ἀφ' οὗ ἔμελλεν ἀποχωρίζεσθαι) κυριάρχου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, οὐκ ἠδύνατο οὔτε ὑπάρχειν, οὔτε καὶ λέγεσθαι ἀνεξαρτησία.

κολουθίας εἶχον ἐξ ἀρχῆς καὶ τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐνοριῶν οἰναοί, καθὼς καὶ τῆς ἐρήμου τὰ κοινοβία, καὶ τεταγμένως νηστείας ἐνήστευον καὶ τὰ πλήθη τῶν πιστῶν, καθὼς καὶ τὰ στίφη τῶν μοναχῶν! Οὐδ' ἔζων ἐν τῷ κόσμῳ προσευχῆς ἔρημοι, σαρκοβοροῦντες ἐν κραιπάλαις καὶ μέθαις, οἱ συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι μετὰ νηστειῶν διδασκόμενοι υἱοὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν, οἵτινες ἀπηρνήσαντο ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας, ἵνα σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωσιν ἐν τῷ κόσμῳ». Καθ' ὑμᾶς δὲ ἄρα αἱ ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι τῆς Κορίνθου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης χωρῶν ὑπῆρχον ἄλαλοι καὶ ἄφωνοι περὶ τὰς ὑμνωδίας καὶ προσευχάς! ἢ πλήρεις ἀνθρώπων ἐρυγγανόντων ἐξ ἀπεψίας καὶ τὴν κοιλίαν θεοποιούντων, ὡς εἶπεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος «τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ, ὧν θεὸς ἡ κοιλία»· (ὁποίους νῦν ὑμεῖς βούλεσθε καταστῆσαι!). Τοιοῦτοι, λέγομεν (καθ' ὑμᾶς), ὑπῆρχον οἱ τῶν πρώτων αἰώνων Χριστιανοί; μέχρις οὗ (καθὼς λέγετε) ἐξῆλθον, τέλος, ἐκ μὲν τῶν μοναστηρίων τὰ τεύχη τῶν πρῶτην ἀγνώστων προσευχῶν, ἐκ δὲ πάλιν τῶν θεωρητικῶν τῆς Θεοαΐδος ἀναχωρητῶν ὀρθοὶ τῆς τραπέζης τῶν κατὰ πόλεις ἀβροδιταίων, καὶ ὁ κανονισμὸς τῶν βαναύσων χειρογαστόρων! (οὕτως ὑμεῖς ἀγαπᾶτε πάντοτε τὰ γλαφυρά καὶ χαρίεντα καὶ ἀνθηρὰ φρασίδικ, σφόδρα περὶ τὰς ὕβρεις καλλωπιζόμενοι!). Ἐκάρυνθητε δὲ ἄρα καὶ αὐτὸ τῶν νοερῶν τῆς ἐκκλησίας ἀστέρων καὶ πολιούχων τῆς εὐσεβείας τὸ πλῆθος, ἄλλων τε ἁγίων μαρτύρων παντοδαπῶν, «ὧν τὰ αἶματα ὡς πορφύραν καὶ βύσσον ἡ ὀρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία κατεστολίσθη», προσφέρουσα καὶ μέχρι σήμερον ἄμωμα τῆς πίστεως ἱερεῖα εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ· ἡμεῖς δὲ καὶ ταῦτα πικρῶς διαβάλλετε ἀγνωμονοῦντες ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις, δι' ὧν εὐεργετεῖσθε, καὶ τὸ κάλλιστον καὶ μέγιστον ἐπαισχυνόμενοι καύχημα, τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν καλὴν ὁμολογίαν! Διὰ τοῦτο καὶ τὰς καθ' ἐκάστην τοῦ ἔτους ἡμέραν τελουμένας τῶν ἁγίων μνημείας ἐκμυκτηρίζετε· κακίζετε δὲ καὶ τοὺς εἰς τιμὴν αὐτῶν ἐγειρομένους ναοὺς, οἵτινες ἔτι καὶ κατὰ τοὺς πρώτους τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνας ἐπὶ

αὐτεξουσιότητα καὶ αὐτονομίαν, τὴν Ἐκκλησίαν ἐξεστὶ μὲν καθιστάνεσθαι (!) αὐτοκέφαλον, πλὴν οὐκ ἂφ' ἐαυτῆς, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ καὶ συγκαταθέσει τοῦ ὑφ' ὃν πρότερον ἐτέλει Ἐκκλησιαστικοῦ κυριάρχου;» — Ἔως ὧδε ὁ κανὼν! Συνέταξε δὲ τοῦτον προσφόρως πρὸς τοὺς χρόνους τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, (ὅτε ἐξεδίδοντο παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων οἱ θεῖοι Κανόνες). ἔχει δὲ τὸ κανονάριον (ὡς πᾶς τις καθορᾷ) σόλοικον μὲν καὶ συρφετῶδες καὶ ῥυπαρὸν τὸ λεκτικόν, ἀλλ' ὅμως λίαν ἄτοπον καὶ πάνυ στυγητὸν καὶ πανάθεσμον καὶ ὅλως ἀντεκκλησιαστικὸν φαίνεται αὐτοῦ τὸ πραγματικόν· ἐν οἷς γὰρ κανονίζει πρὸς τὸ δοκοῦν ἐκάστου τῶν ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν ὑπηκόων ἐθνῶν ἀναχτωμένου τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ αὐτονομίαν τὴν Ἐκκλησίαν, συνεισάγει συγχρόνως καὶ μονοноῦ διατάσσει καὶ τὴν ἐκάστου τούτων τῶν ἐθνῶν (συμπάντων δηλονότι καθολικῶς, πλὴν μὴ συνάμα, ἀλλὰ καθενὸς κατὰ μέρος) ἀποστασίαν ἀπὸ τῆς, ὑφ' ἣν ὑπέκειντο, νομίμου Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας! Τοιοῦτον ἀνομίας θεσμὸν ἐξεφώνησεν οὗτος ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος κανονομάχος, κακῶς μὲν σχηματίζων τὴν λαλίαν πρὸς τὴν τῶν ἱερῶν κανόνων σεμνότητα· τρανῶς δὲ παριστῶν τὸ τραχὺ τῆς πρὸς τε τοὺς Κανόνες καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐμπαικτικῆς αὐτοῦ περιφρονήσεως. Καί ἔτι λοιπὸν ὧδε «ἡ μὲν φωνὴ (ΟΥ) φωνὴ Ἰαχώβ, αἱ δὲ χεῖρες (ὅμως) χεῖρες Ἠσαΐ». Συμπεράνας δὲ τὸν ἑαυτοῦ κανόνα πάλιν ἐπερωτᾷ, «Ἰπάρχει τοιοῦτος κανὼν; Ὁχι». Ὁχι, μυριάκις ὄχι, καὶ ἡμεῖς συναποφάσκομεν μετὰ σοῦ, ὦ καλὲ καὶ ἀστυκὲ κανονιστά! Τοιοῦτον κανόνα οὐδ' ὁ Παστιλᾶς ἐκεῖνος, ὁ σύνοδρος τῆς ἐπὶ Κοπρωνύμου κανόνας ἐκδόουσης εἰκονομάχου ψευδοσυνόδου, οὐδ' ἄλλος τις τῶν θεοστυγῶν αἱρέσεων πρόμαχος ἠδύνατο συντάξαι· πῶς λοιπὸν, ὦ βέλτιστε, σὺ τοιοῦτον ζητεῖς ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ κώδικι τῶν θείων τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν; Ἄπαγε τοῦ ἄγους! ἀπόσχου τῆς ματαιολεσχίας. Εἰς ἐκεῖνο τὸ ἁγιαστήριον οὐδέποτ' εἰσῆλθεν, οὐδὲ προσεγγίσει εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον «πᾶν βέβηλον καὶ ἀκάθαρτον καὶ πᾶς ὁ φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος». Ἀκολουθῶς ὁ συγγραφεὺς καταβάς ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐφαρμόζει (ὡς εἰχδς) τὸ τοῦ κανόνος συμπέρασμα καὶ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, ἐπιφέρων τὰ ἐξῆς· «Δὲν παραβαίνει λοιπὸν κανόνα Συνοδικὸν ὅποιον·

τέρων, καὶ τὸν καταργηθέντα ξενικὸν καὶ ἀσύμφυλον νόμον εἶσαι
 κείμενον, θεισπίσαι δὲ καὶ Σύνοδον καὶ αὐτοκέφαλον ἐν Ἑλλάδι Ἐκ-
 κλησίαν, οἷαν διέγραφε κανονικῶς ὁ θεμελιώδης τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως
 θεσμός. Ὅτι δὲ πρὸς τοῦτο συνήργει τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξ ἀρχῆς καὶ
 αὐτὴ ἡ βασιλικὴ Κυβέρνησις, τοῦτο διέλαθε τὸν συγγραφέα τῆς Ἀλη-
 θείας. Ἐνθεν μὲν γὰρ τὸ τῆς Ἀντιβασιλείας Καταστατικὸν διεκήρυ-
 ξεν ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, καὶ κατὰ τὸν Ἀντίτο-
 μον (σελ. 92) ΕΛΗΜΙΟΥΡΓΕΙ Σύνοδον οἷαν ἤθελεν, ἐτέρωθεν δὲ πάλιν
 ἡ βασιλικὴ Κυβέρνησις (ἐκτοτε καὶ μέχρι τοῦ 1850, ὡς ἀνωτέρω
 προεῖρηται) ἐπεγίνωσκε καὶ διετήρει ἀπαράβατον τὸ κανονικὸν ἐπὶ
 τῶν ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος ἐκκλησιῶν καὶ κύριον δικαίωμα τοῦ
 Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὡς ἔτι ἐξ αὐτοῦ ἐξηρητημένων. Τούτου δ' ἀ-
 ποδείξεις ἀπαντῶσι πολλαχοῦ τῆς ἱστορίας, οὐ χεῖρον δὲ καὶ ὧδε ταύ-
 τας ἐπαναλαβεῖν. α) Δι' ὅλης τῆς δεκαεπταετίας οὐ συνεχώρει χειρο-
 τονίαν ἀρχιερέως. β) Οὐδ' αὐτὸ τὸ Καταστατικὸν καί τοι τὰλλα περὶ
 τῆς διέπλασεν αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας νομοθετοῦν, περὶ νέων ὁμῶς ἐπι-
 σκόπων ἐκλογῆς αὐ διέταξεν οὐδὲ γρύ. γ) Αὐτὴ τοῦ Καταστατικοῦ ἡ
 Σύνοδος εὐθὺς ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ αὐτῆς περιόδῳ καθεῖλε τῆς ἀρχιε-
 ρωσύνης (συνεπικυρούσης καὶ τῆς Κυβερνήσεως) τοὺς ἐν Λακωνίᾳ τὸν
 Ἀνδρουβίστης ἐπίσκοπον χειροτονήσαντας μετ' αὐτοῦ τοῦ χειροτονη-
 θέντος, ὡς σφετ ε ρ ι σ θ έ ν τ α ς παρὰ τοὺς Κανόνας τὸ πα-
 τρι α ρ χ ι κ ὸ ν δ ι κ α ί ω μ α. δ) Καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ Συντάγματος
 ἡ αὐτὴ Σύνοδος μετ' ἄλλων παρεπιδημούντων ἐν Ἀθήναις Ἀρχιερέων
 ἐπέδωκεν εἰς τὴν Συνέλευσιν γνώμην, ἵνα ψηφισθῇ ἡ παρὰ τῆς Μ. Ἐκ-
 κλησίας (κατὰ τὸ δικαίωμα τοῦ Πατριάρχου) κανονικὴ τῆς ἐν Ἑλλάδι
 αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας ἀναγόρευσις (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 286,, 492).
 Ἦντοτε καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ὁμολογίας τῆς Κυβερνήσεως ἐπίσης, ὡς καὶ τῆς
 Ἐκκλησιαστικῆς διατυπώσεως, ἀπηρτεῖτο ἐξ ἀνάγκης πρῶτιστον κεφά-
 λαιον ἡ παραίτησις τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀπὸ τῶν ἔτι ἐξ αὐτοῦ
 ἐξηρητημένων ἐπισκοπῶν τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ἐμπεριει-
 λημμένων. Μετὰ δὲ τὴν παραίτησιν εἶπετο πάντως οὐχ ἡ ἐ π ι δ ο κ ι -
 μ α σ ί α ἢ ἀ ν α γ ν ὠ ρ ι σ ι ς τῆς ὑπὸ τοῦ Καταστατικοῦ ἀντεκκλη-
 σιαστικῶς διακηρυχθείσης ἐκκλησιαστικῆς αὐτοκεφαλίας καὶ ἀνεξαρ-
 τησίας (ἣν οὐθ' ὁ Πατριάρχης, οὐτ' ἄλλη τις οὐδεμία τῶν Ὁρθοδόξων
 Ἐκκλησιῶν ἐπεγίνωσκεν, ὡς διασχίζουσιν τὴν ἐνότητα τῆς καθολικῆς
 τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας), οὐδ' ἐπιδοκιμασία καὶ ἀναγνώρισις τῆς ὑπὸ

τῶν μαρτυρικῶν ἰδρυόμενοι τάφων ἐπωνομάζοντο καὶ μαρτύρια (τοῦτο δὲ ἡ ὑμετέρα σοφία ἠρμήνευσεν ἁγιάσματα, ἡγιασμένα δηλονότι καὶ ἱερὰ ὕδατα! ἵνα μηδὲ ταῦτα μείνωσιν ἀνύβριστα!) καὶ τὰ σκήνη δὲ τῆς Θείας χάριτος, τὰ τίμια καὶ ἁγία λείψανα καὶ παλαιῶν καὶ νέων μαρτύρων, ἐξουθινεῖτε, φθονοῦντες ἴσως τὴν ἐκ τούτων δόξαν τῆς συγγενοῦς ἡμῶν φύσεως καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τῶν κατ' αὐτοὺς ἀρετῶν ὠφέλειαν καὶ παρηγορίαν καὶ εὐπρόσυνην τῶν πιστῶν! Καὶ φθονεῖτε λοιπὸν (ἐπειδὴ καὶ θέλετε) ἀτιμάζοντες τοὺς ὁσίους φίλους τοῦ Θεοῦ, ὧν ὁ θάνατος τίμιος ἐναντίον Κυρίου, καὶ οὐδ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἐθαυμάστωτε καὶ τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας λίαν ἐτίμησε καὶ λίαν ἐκραταίωτε καὶ ὑπὲρ ἅμ. μ. ο. ν. ὑπερπλήθυνε, καὶ τρέχετε κατόπιν τῶν συζητητῶν τοῦ αἰῶνος τούτου, ψιττακίζοντες τὰς ἐκείνων βεβήλους κενοφωνίας, καὶ τοξεύοντες ματαίως εἰς τὸν ὑψηλὸν καὶ πολύφωτον οὐρανὸν τῆς ἐκκλησίας. Τὸν δ' οὖν ὑμέτερον νομοθέτην καλῶς ποιοῦντες ὑπομνήσκετε τότε φύσει φιλέορτον τοῦ Ἑλλήνωνος, καὶ τὸ περὶ τὰς νηστείας ἀκράματον καὶ σταθερόν. Καὶ ὑβρίζετε μὲν καὶ ἐν τούτοις καὶ τὴν ἐθνικὴν καὶ τὴν χριστιανικὴν τῶν Ἑλλήνων εὐγένειαν, διότι παριστάνετε τούτους μισθοφοροῦντας μὲν ἐπὶ Περικλέους, ὅπως ἐορτάζωσι τὰ Διονύσια (ὡς ἂν ἐξ αἰτίας τῆς δουλοπρεποῦς μισθοφορίας, ἢ ὡς ἂν πρῶτον καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ Περικλέους ἀπέβησαν οἱ Ἕλληνες ἐορταστικοί), τροφοδοτοῦμένους δὲ πάλιν ἐπὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ὅπως διημερεύωσιν ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ (ὡς ἂν ὑπῆρχε καὶ ὁ Ἱπποδρόμος ἐορτῇ χριστιανικῇ! ἢ ὡς ἂν οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες πανταχοῦ τῆς Βυζαντινῆς ἐπικρατείας ἐπιτεύοντο κυλινδούμενοι ἐν Ἱπποδρομίαις). Πλὴν ἄλλ' ὅμως ὁμολογεῖτε ὅτι ὁ γνήσιος Ἕλληνας, καὶ ἂν οὗ τὴν εἰς Χριστὸν ἡσπάσατο πίστιν χριστιανὸς γενόμενος (οὐχὶ δέ, καθὼς πάλιν ὑβριστικῶς καὶ γελοῖως ἅμ. φιλοσοφεῖτε λέγοντες, μετονομασθεῖς χριστιανὸς καὶ ῥωμαῖος! ὡς ἂν εἴπερ ὑπῆρχεν ἀπλῆ τις ἐθνικὴ καὶ τυχαία μετονομασία καὶ τὸ χριστιανός, καθὼς τὸ Ῥωμαῖος! ἢ ὡς ἂν οἱ Ἕλληνες ἐδέξαντο καὶ τὸν χριστιανισμόν ἢ καὶ αὐτὴν τὴν Ῥωμαῖος ἐπωνυμίαν ἐπὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου! (α)), καὶ ἐπὶ τῆς

(α) Ἐτι κατὰ τὸν Β'. αἰῶνα ἐχαρίσθη πολιτείας δικαίωμα εἰς πάντας τοὺς

μὲν ἐπινοηθείσης, ἀλλ' ὀλίγον ὠφελησάσης τὸ ταμεῖον τὸ ἐκκλησιαστικόν, οὐ χάριν καὶ ἐψηφίσθη, καὶ περὶ τούτου, λέγω, δυσμενεῖς τινες κατητιάσαντο τὸν Σχινᾶν! Ἄλλ' ἰδοὺ πῶς ἐπενοήθη καὶ προβλήθη καὶ ἀπεφασίσθη τὸ πρᾶγμα. Εὐθὺς μετὰ τὴν καθίδρυσιν τῆς ἱερᾶς Συνόδου» (εὐθύς! μάλιστα εὐθύς! οἱ θερισταὶ παρῆσαν ἤδη, τὸ δρέπανον τομὸν, τὸ λήϊον ἄφρχκτον καὶ φύλακος ἔρημον· τίς λοιπὸν χρεῖα ἀναβολῆς;) «ἡ Κυβέρνησις ἠθέλησεν ἀναδεῖξαι τὰ ταμεῖον ἐκκλησιαστικόν, οὐτινος τὰ εἰσοδήματα ἔμελλον χρησιμεῦσαι εἰς ἐκπαίδευσιν τοῦ ἀνωτέρου Κλήρου, καὶ εἰς τὰ Σχολεῖα τοῦ Κράτους, καὶ εἰς ἄλλα ἔργα εὐαγῆ καὶ εὐσεβῆ» (οἷον ἵνα μισθοδοτῇται καὶ ὁ Φλάρος, ὁ Βαυαρὸς καὶ Βαυαρῶν παιδία διδάσκων, καὶ οἱ περὶ τὰς ἀνασκαφὰς ἐργαζόμενοι Βαυαροί, καὶ ἄλλα τοιαῦτα θεᾶρεστα ψυχικά!). «Ὅθεν διὰ τοῦ Γραμματέως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἠρώτησεν ἡ Κυβέρνησις τὴν ἁγίαν Σύνοδον, πῶς ἠδύναντο τὰ μοναστήρια συνεισφέρειν εἰς τοῦτο τὸ καλόν;—Τοῦτο δὲ τὸ πρᾶγμα οὐχ ὑπῆρχε καινοτομία. Πάντοτε εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ μοναστήρια καθιέρουν τὸ πλεῖστον μέρος, ἡ καὶ τὸ ὅλον σχεδὸν τῶν εἰσοδημάτων» (οὐά! καὶ πῶς λοιπὸν αὐτὰ διετρέφοντο σχεδόν;) εἰς διεξαγωγὴν ἑνὸς ἢ καὶ πλειοτέρων σχολείων. Καὶ ἡ ἐν Ἀργεὶ ἐθνικὴ συνέλευσις ἐπὶ Κυβερνήτου τοῦ μακαρίτου Καποδιστρίου, διὰ τοῦ κατὰ τὸ 1829 Αὐγούστου 2 ἐκδοθέντος ἑνδεκάτου ψηφίσματος ὥρισε τοιαύτην ἀπὸ τῶν εὐαγῶν καταστημάτων (μοναστηρίων) συνεισφοράν.— Οὕτω καὶ ἡ βασιλικὴ Κυβέρνησις ἔκρινε διορίσαι τοιαύτην ἐκ τῶν μοναστηρίων εἰσφοράν ἀπλὴν καὶ ἀνάλογον τῶν εἰσοδημάτων ἐκάστου. Καὶ λοιπὸν ἡ Σύνοδος καὶ ἡ Γραμματεία» (δύω σώματα, ψυχὴ μία!) «ἀνέλαβον τὴν περὶ τούτου ἔρευναν. Συνετάχθησαν δύο κατάλογοι, ὁ μὲν ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ἐπισκόπων, ὁ δὲ ὑπὸ τῶν Νομαρχῶν, περιέχοντες τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰς προσόδους τῶν μοναστηρίων τῶν καθ' ἐκάστην κειμένων ἐπισκοπῆν καὶ καθ' ἕκαστον νομόν. Καὶ παρεβλήθησαν οἱ δύο κατάλογοι οὗτοι» (βαβαὶ τῆς ἀκριθείας! μήπως διαφύγη μοναστηρίδιόν τι τὸν μελετώμενον ὀλεθρον!). «Καὶ εὐρέθησαν ἐν τῷ Βασιλείῳ 437 μοναστήρια πλὴν τῶν ἐν Οἰτύλῳ καὶ Γυθίῳ, ἐπαρχίαις τῆς Μάνης. Τούτων δὲ τῶν μοναστηρίων πολὺς ἀριθμὸς (!) ὑπῆρχον παντάπασιν ἔρημα (!), μηδ' ἓνα καὶ ἔχοντα μοναχόν» (πρόδρομα, καθὼς φαίνεται, καὶ προοίμια τῆς ὑπὸ τοῦ Μαυρέρου μελετηθείσης ἐρημώσεως ἀπάντων τούτων τῶν κοι-

τῶν ἄλλων τῶν αὐτοῖς ὁμοίων ἐπισκόπων ἡ νόμιμος ἱερότης ἐβεβηλώθη περὶ ἐκείνου τοῦ διατάγματος, δι' οὗ περ καὶ κεῖνος ὁ μισόχριστος Ἰουλιανὸς προσέταξεν αὐτοὺς ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὰς οἰκείας ἐπανελθεῖν Ἐκκλησίας (α); Οὕτως οὐδ' εἰς τὸν κανονικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην οὐδεὶς προστρίβεται μῶμος ἐκ τοῦ εὐμενεστατου Σουλτανικοῦ διατάγματος· ἐν ᾧ καὶ τιμητικῶς αὐτὸν ἀναφέρει καὶ ἐθνάρχην τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων πολιτικῶς αὐτὸν ὀνομάζει. Καὶ τὸ πρῶτον τοῦ πρώτου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Σουλτάνου Μωάμεθ τοῦ Β'. διάταγμα ἢ φερμάνιον, δι' οὗ διεκήρυξε τὴν κανονικὴν τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἄλωσιν πατριάρχου Γενναδίου ἐκλογὴν, καὶ συνήργησε (θεία νεύσει) εἰς ἀνάκλησιν τῶν διεσκορπισμένων ὀρθοδόξων λαῶν καὶ συνάθροισιν καὶ ἀνέγερσιν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (εἰς ταύτης δὲ τοὺς κόλπους ἀνεζωώθησαν πάλιν καὶ ἀνωρθώθησαν συνελθοῦσαι καὶ αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι, ἅλλαι ἁλλαχοῦ, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ὑπὸ διαφόρων ἐθνῶν κατεστραμμένην Ἑλλάδα)· ἐκεῖνο λέγομεν τοῦ πρώτου πορθητοῦ Σουλτάνου τὸ διάταγμα (β), οὐδὲν διέφερε τοῦ διατάγματος τοῦ Κύρου καὶ τῶν ἄλλων Βασιλέων τῆς Περσίας, οἵτινες, καί τοι τύραννοι τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ καταστάντες, ἀνήγειρον ὅμως καὶ ἐστήριζον τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν τοῦ Θεοῦ, μηδὲν ἐξ αὐτῶν χραινομένης τῆς νομικῆς ἱερατείας. Σημείωσαι πρὸς τούτοις ὅτι οὐ μόνον πρὸς τὸν Οἰκουμενικόν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας, καὶ πρὸς ἕκαστον δὲ τῶν κατὰ καιροὺς χειροτονουμένων ἀρχιερέων καταπέμπονται τοιαῦτα πολιτικῆς ἐπικυρώσεως διατάγματα παρὰ τοῦ Σουλτάνου. Καὶ τῶν ἄλλων δὲ τῶν κατὰ τὴν τουρκικὴν Ἐπικράτειαν ἐτερόδοξων (οἷον Ἀρμενίων καὶ Δυτικῶν) ἀρχιερέων τὴν ἐκλογὴν ἐπικυροῖ ἡ τουρκικὴ ἐξουσία διὰ παρομοίου διατάγματος. Ὡστε κακοήθως καὶ συκοφαντικῶς ὁ Μαύρερος ὠνόμασε τὸν Οἰκουμενικὸν δημιουργημάτων τῆς Ἰψηλῆς Πύλης διὰ τὴν τοιαύτην ἐπικύρωσιν· πλὴν εἰ μή που διὰ τοῦτο καὶ κεῖνος ἅπαντας τοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἀρχιερεῖς τοιαῦτα πλαστοουργήματα καλέσει τὸ καλὸν καὶ γενναῖον τῆς ἀναμορφωτρίας θρησκείας ἄγαλμα! Καὶ ὅμως ἁλλαχοῦ ὁ αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ πάλιν τὸν ἑλεγχον ἐξέφερεν, ἱστορήσας ὅτι τοὺς ἐν Σύρα, Τήνῳ καὶ Θήρῳ καὶ Χίῳ Δυτικοὺς ἐπισκόπους, ἐκλεγέντας ἤδη

(α) Θεοδώρητ. Ἐκκλησ. ἱστορ. Γ. 6.

(β) Βλ. Φραντσοῦ Χρονικ. Γ. ια. σελ. 68.

τλ.). ὅθεν γράφουσι συνήθως πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην τῆς ἐπισκοπῆς Λοκρίδος, Κορίνθου, κτλ. (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Δ. §. ιε). Καὶ εἶδε λοιπὸν ὁ ἥλιος καὶ Μητροπολίτας ἐπισκοπῶν!

§, ιβ. Οὕτω δὲ τὴν περὶ τῶν μητροπόλεων ἀγίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀτύπωσιν ὁ Μαύρερος (ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ) ποιησάμενος ἐκδοὼν, ἔπειτα παραλαβὼν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἐπισκοπικοῦ πάντας καὶ ἰσομήκεις κηταστάντας ἐπισκόπους παρίστηται αὐτοῖς ὡς ἀναχειροτονουμένους καὶ δεύτερον ὑπὸ τῆς Συνόδου, καὶ τελευταῖον, κηταδεσμεύτας αὐτοὺς ὄρκων διπλασίων ἀλύσεσι δισσαῖς ἐγκαθιδρύει εἰς τὸ ἱερὸν Σύνθρονον τῆς Ἐπισκοπῆς! «Ἀφ' οὗ (λέγει) οἱ ἐπίσκοποι ἐπαρουσιάζονται ὑπὸ τῆς Συνόδου καὶ ἐχειροτονοῦντο (praesentirt und ordinirt!), καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀνηγορεύονται ἢ ἐπεκυροῦντο (ernant oder investirt), τότε πλέον φυσικῶς τῷ τρόπῳ ἐπεῖχον, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, θέσιν διπλῆν, τὴν μὲν ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν δὲ ὡς πρὸς τὸν βασιλέα. Διὰ τοῦτο διετάχθη τούτοις καὶ ὄρκος διπλοῦς, ὁ μὲν διὰ τὴν κοσμικὴν, ὁ δὲ διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Καὶ τὸν μὲν τῆς πίστεως ὄρκον ὤμνουν ἐνώπιον τοῦ Γραμματέως ἢ τοῦ Νομάρχου· τὸν δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἐνώπιον τῆς Συνόδου, ἢ τοῦ διορισθέντος Ἀρχιερέως» (α).—Ἀλλ' ὅτι μὲν προτεστάντης ἀνθρώπου διορίζων ἐπισκόπους εἰς ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν οὐδ' ὅλως δέκρινε τὴν χειροτονίαν ἀπὸ τῆς μεταθέσεως (ὅποια τις φαίνεται καὶ ἡ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Συνόδου γενομένη κατάστασις τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἑλλάδος (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Γ. §. γ), τοῦτο ξένον οὐδέν. Περὶ δὲ τοῦ ὄρκου διὰ τί πάλιν ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτόν; Ὁ τῆς πίστεως ὄρκος δίδεται συνήθως παρὰ πάντων τῶν ὑπηκόων τοῦ Κράτους (ἐν οἷς συναριθμοῦνται καὶ οἱ Ἐπίσκοποι)· καὶ τὸ διάταγμα (ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦτο τοῦ Μαυρέρου ἐκδοθὲν) ὀρίζει ῥητῶς ὅτι, τότε δίδωσι τὸν ὄρκον τοῦτον ὁ διοριζόμενος εἰς ἐπισκοπήν, «ἐὰν αὐτὸν δὲν ἔδωκεν εἰσέτι (Διάταγ. ἄρθρ. β). Ὁ δὲ Μαύρερος τῆς τριαύτης ἐξαιρέσεως οὐδ' ὅλως μνημο-

(α) Maurer 2 Bd. p. 175. Βλ. καὶ τὸ Διάταγμ. ἐν Τμήμ. Β. κεφ. Γ. §. β. σελ. 27.

§. ιδ. Ὁ δὲ Μαύρερος (σελ. 175—176) πανηγυρίσας ἐμφαντικῶς καὶ τὸ παρ' ἐκάστῳ των Ἐπισκόπων συμπαραζευχθέν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ζευγος τοῦ πρωτοσυγκέλλου καὶ ἀρχidiaκόνου (περὶ οὗ

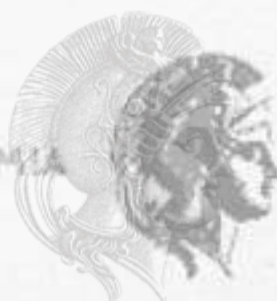
καὶ τὴν ἀγιωτάτην μητρόπολιν (δεῖνα), ἅτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κύρ (—) πρὸς Κύριον μεταστάντος (ἢ παραίτησιν ἀπ' αὐτῆς οἰκιοθελῇ ποιησαμένου), ἀλλὰ γενναίαν κατεβάλομεν φροντίδα εἰς εὖρεσιν τοῦ ἀξίως προστησομένου καὶ πνευματικῶς καὶ θεαρέστως ποιμανοῦντος τὸ ἐν αὐτῇ χριστεπώνυμον πλήρωμα. Καὶ δὴ, ἡμετέρα πατριαρχικῇ προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ, κατὰ τὴν ἀνέκαθεν ἐπικρατοῦσαν τῆς Ἐκκλησίας τάξιν καὶ διατύπωσιν, ψήφων κανονικῶν γενομένων ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου, παρὰ τῶν ἐνδημούντων ἐν τῇ βασιλευούσῃ ταύτῃ τῶν πόλεων ἱερωτάτων Ἀρχιερέων ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, τοῦ τε Καισαρείας (δεῖνος) ἔχοντος καὶ τὰς γνώμας τοῦ Ἐφέσου (δεῖνος), τοῦ Ἡρακλείας —, τοῦ Κυζίκου — τοῦ Νικομηδείας — τοῦ Νικαίας — τοῦ Χαλκηδόνας, — τοῦ Δέρκων — καὶ τοῦ Θεσσαλονίκης (δεῖνος), ἔχοντος καὶ τὰς γνώμας τοῦ Βερόϊας —, τοῦ Κρήτης —, τοῦ Πισιδείας —, τοῦ Ἀθηνῶν —, καὶ τοῦ Ἀγκύρας (δεῖνος) καὶ τοῦ Βυζίνης — καὶ τοῦ Σκοπίων — καὶ τοῦ Σίφνου — καὶ τοῦ Δυρράχίου, κτλ. προκρίνεται καὶ προεξελέγη τῶν ἄλλων ὁ ὁσιώτατος πρεσβύτερος (ἢ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος ἐπὶ μετ' αὐτοῦ) κύρ (δεῖνα), εὐσεβείᾳ τελεωτάτῃ ἐμφαιδρυνόμενος, ἡθεσι κεκοσμημένος χρηστοῖς, πρᾶς, σώφρων, ἱεροπρεπής, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τῷ Θεῷ προσφκειωμένος κτλ. Οὗτος τοίνυν τῇ χάριτι καὶ ἐξουσίᾳ καὶ ἐπικλήσει τοῦ παναγίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ τελεταρχικοῦ πνεύματος ἀποκατασταθεὶς ἀναδέδεικται γνήσιος, νόμιμος, καὶ κανονικὸς μητροπολίτης τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως (δεῖνος) καὶ ποιμὴν καὶ προστάτης πνευματικὸς συμπάσης τῆς ἐπαρχίας ταύτης, καὶ κύριος πάντων τῶν κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτῆς, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων. Ὀφείλει οὖν ὁ διαληφθεὶς ἱερώτατος Μητροπολίτης κύρ (ὁ δεῖνα) ἀπελθεῖν ἐκ τῆς θεόθεν λαχοῦσαν αὐτῷ μητρόπολιν ταύτην καὶ χερσὶν ἀμφοτέρας ἐπιλαβέσθαι καὶ ἀντιλαβέσθαι αὐτῆς καὶ πάσης τῆς ὑποκειμένης αὐτῇ ἐνορίας, ὡς γνήσιος αὐτῆς ποιμὴν καὶ ἀρχιερεὺς — καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐκτελεῖν μετὰ καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ Συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως» κτλ. κτλ. — Παρόμοιος ἦν καὶ ὁ ἀρχαῖος τύπος τῆς πράξεως, ἡ ἐντάλματος Πατριαρχικοῦ, ὁπερ ἐδίδοτο καὶ τὸ πάλαι τοῖς χειροτονουμένοις μητροπολίταις. Εἰς δὲ τὸ τέλος οὗτος ὁ τύπος ἐντέλλεται τοῖς χριστιανοῖς τῆς ἐπισκοπῆς ἐκείνης «ἵνα καὶ δεήσεις ἐκτενεῖς καὶ ἐντεύξεις διηνεκεῖς ὑπὲρ τοῦ σωτηρίου Κράτους τῶν ἐκ Θεοῦ προλαμπόντων μεγάλων βασιλέων ἡμῶν ποιεῖσθαι μὴ διαλείπωσι» κτλ. Ὁ δὲ τότε νεοχειροτόνητος Ἀρχιερεὺς καὶ εὐχὴν ἀνεγίνωσκεν ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως, ἥς ἡ ἀρχή. «Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ ἐκ τῆς αὐτοῦ ἐξαίρετου κληρονομίας, ἐξ αὐτῆς νηδύος μητρικῆς ἐκλεξάμενός σε εἰς βασιλέα τοῦ χριστιανικοῦ παντὸς πληρώματος—ὁ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ περιουσίῳ λαοῦ λαβὼν ἀρχιερεῖς τε καὶ ἱερεῖς, ὡς ἂν ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς,

ιερατικῆς ἀξίας πάντα λειτουργὸν τοῦ θυσιαστηρίου, «ὅστις βουλευθῇ ἀμφοτέρω κατέχειν, ῥωμαϊκὴν καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν· τὰ γὰρ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ» (α). Ἀλλ' ἡ σοφὴ Ἐπιτροπὴ κράτος ἐν κράτει φαίνεται καλοῦσα καὶ αὐτὴν τῆς πνευματικῆς νομοθεσίας τὴν ἐξουσίαν· καὶ ταύτην ὀνομάζει θεοκρατίαν (ἀντιγράφουσα καὶ τοῦτο παρὰ τῶν νεωτέρων ἀλλογλώσσων, καθ' ἣν ἔδωκαν οὗτοι, νέαν δηλαδὴ, σημασίαν εἰς τὴν λέξιν, ὀνομάζοντες οὕτω τὸ κράτος τοῦ κοσμοαρχικοῦ τῆς Ῥώμης ἱεράρχου, τοῦ καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ Χριστοῦ τιτλοφορηθέντος). Ἡμεῖς δὲ μίαν Ἑλληνικὴν καὶ γνησίαν τῆς θεοκρατίας γνωρίζομεν σημασίαν, αὐτὴν δηλαδὴ τὴν ἐπὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων ἡγεμονίαν τοῦ Θεοῦ, ὅστις αὐτῶν ἐβασίλευεν, ὀδηγῶν αὐτοὺς καὶ προστατεύων, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου μέχρις οὗ ἐποίησαν ἑαυτοῖς ἄνθρωπον Βασιλέα, τὸν Σαούλ (β). Τὸ δὲ φρόνημα τῆς Ἐπιτροπῆς βλέπομεν καὶ ὧδε ξενικὸν καὶ σόλοικον, εἰσαγούσης εἰς τοὺς Ἕλληνας βάρβαρα κακά!· Καίτοι οὐδ' εἰς τᾶλλα ὀρθοφρονεῖ, ὥς ὅταν χωρίζῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς Ἐπικρατείας (ὥς ἂν τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας ὑπῆρχεν ἄλλο τι παρὰ τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐκκλησίαν!), καὶ πάλιν ἀναμιγνύῃ τὰ ἄμικτα, τὴν πνευματικὴν ἀρχὴν μετὰ τῆς κοσμικῆς· καὶ τέλος ἐπιφέρει τὸ ὀρθὸν αὐτῆς συμπέρασμα, νομοθετοῦσα, α) μὲν τὸν χωρισμὸν τῶν δύο (ἀρχῶν) κατὰ τὰ ἐντὸς (τὰ δόγματα δηλαδὴ καὶ τὰς ἱεροπραξίας)· καὶ ταῦτα (προστίθῃσι), καθ' ὅσον δὲν κινδυνεύουσι τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς Ἐπικρατείας, καὶ β) τὴν ἑνώσιν αὐτῶν κατὰ τὰ ἐκτὸς (ἡγουν τὰ περὶ τὴν κανονικὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας). Ταύτης δὲ πάλιν τῆς ἐνώσεως πότερος ἄρα καὶ προεδρεύσει; «Ἡ ἑνωσις (λέγει) αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν! (διὰ τί;) διότι ταύτης ἔχει χρεῖαν πάντοτε ἡ Ἐκκλησία». — Καὶ λοιπὸν (κατὰ τὴν Ἐπιτροπὴν) μία καὶ μόνη, ἡ κοσμικὴ ἐξουσία, καὶ εἰς τὰ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐπεμβήσεται καταυθεντεύουσα μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου (ὅταν εἰς αὐτὴν ἡ τοῦ κράτους ἡσυχία φανῇ κινδυνεύουσα

(α) Ἀποστολ. καν. πγ. πρβλ. πα, καὶ ς. καὶ τῆς Δ, γ' ζ. - τῆς Ζ, ι. - τῆς ΑΒ. ια. τῆς Καρθαγ. ιη.

(β) Ἰώσηφ. Ἀρχαιολ. ς, δ. πρβλ. Κριτ. η, 7.

κατησπάσθη καὶ ὑψόγησε τὴν ὑψηλὴν Κυβέρνησιν, ἀγαμένως ἀποδεξαμένη τὴν πρὸς τὸ τῆς ἐνώσεως ἀγαθὸν ἀφορῶσαν ἐπιστολὴν, καὶ πρὸς τὰ δύο παρ' αὐτῆς αἰτήματα συγκατένευσε προθύμως ἅμα καὶ μετὰ τινος ἀναγκαίας πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον διακρίσεως. Ἐν γὰρ τῇ προτάσει τῶν αἰτημάτων συνεισῆλθεν, ὡς μὴ ὤφειλε, καὶ τις ἀντιπραγματικὴ περιπλοκή, χρήζουσα πάντως διευκρινήσεως καὶ διαστολῆς πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας. Ὅτι μὲν γὰρ ἡ τε ἀνεξαρτησία τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἡ σύστασις κατεπράχθησαν διὰ τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ 1833 (ὅπερ θεσμοθεσίαν ἀποκαλεῖ, καθὸ νόμον τῆς Ἀντιδυναστείας) ἐστὶ πρᾶγμα φανερόν· φανερόν δὲ καὶ ὅτι (καθὰ προ- αποδέδεικται) κατηργήθη τὸ Καταστατικὸν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος, καὶ τοῦτό ἐστίν ἡ κυρία καὶ θεμελιώδης θ ε σ μ ο θ ε σ ί α, τὸ γνήσιον ἔργον τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅπερ (καίτοι συμπεπλεγμένον μετὰ τοῦ καταργηθέντος ὑπ' αὐτοῦ Καταστατικοῦ) προβάλλει πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἢ Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὡς καλὴν καὶ τῆς ἀξιώσεως αὐτῆς περιληπτικὴν κορωνίδα, μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας ἐκφράζουσα τὴν ὁλοσχερῇ βούλησιν καὶ ψῆφον τῆς εὐσεβοῦς Ἐθνοσυνελεύσεως· καὶ ταύτην τὴν θεοφιλεστάτην ἔφεσιν ἡ μήτηρ Ἐκκλησία μετὰ στοργῆς ἀποδεξαμένη ἐπλήρωσε τὰ αἰτήματα τῆς κυβερνητικῆς ἐπιστολῆς, παριδοῦσα μὲν, ὡς ἄλλοτρίαν τοῦ προκειμένου, τὴν τοῦ κατηργημένου καὶ ἀντικανονικοῦ Καταστατικοῦ περιπλοκήν, σύμφωνα δὲ καὶ συνῶδὰ τοῖς ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ὑμνουμένοις θείοις Κανόσι καὶ πατροπαραδότοις ἐθίμοις καὶ διατάξεσι ψηφισαμένη κατὰ τὰ ἀνέκαθεν ἐκκλησιαστικῶς τετυπωμένα καὶ κεκανονισμένα. «Τὰ περισπούδαστα τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος κομισάμενοι γράμματα» (λέγει ἡ πρὸς τὴν τῆς Κυβερνήσεως ἐπιστολὴν Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ ἀπάντησις), «ἐν οἷς ἡ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἱεροῦ κλήρου αἵτησις ἡμῖν διηγγέλλετο, ἵνα ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγία καὶ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀναγνωρίσῃ καὶ εὐλογήσῃ καὶ καθαγιάσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν αὐτόθι ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, ἥσθημεν ἅπαντες ἀμύθητον χαράν». Ἐφεξῆς δὲ ἐκτίθησιν ὅπως ἐκπληροῦσα τὴν αἵτησιν ἡ Ἐκκλησία Συνοδικὸν ἐξήνεγκε Τόμον, δι' οὗ τότε αὐτοκέφαλον τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησίας κανονικῶς πρυτανεύει μετὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προνομίων, ὅσα περ αὐτῆς τὴν εὐστάθειαν παγιώσῃ πρὸς διηνέκειαν τῆς καθολικῆς αὐτῆς ἐνότητος μετὰ πασῶν τῶν ὀρθο-

πληστον ἐπιθυμίαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐξουσίας της καὶ διεξάπλω-
σιν τῶν ἀρχῶν τῆς θρησκείας της εἰς τὴν Σύνοδον. Πολλοί, τυχόν,
ὑποθέσεις εἶναι ἰδίως πνευματικά, εἰς τὰς ὁποίας ἡ κοσμικὴ Διοί-
κησις δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐξουσίαν νὰ συμφωνῇ, καὶ τότε αἱ ἀποφάσεις
τῆς Συνόδου ἄνευ τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου θέλουν μείνει ἄπρακτοι.
Δὲν ἐξέρχεται ἄρα ἡ Διοίκησις καὶ κατὰ τοῦτο ἔξω τῆς σφαίρας της;

Τὸ II'. ἄρθρον ἐμπεριέχει τὸν ὅρκον, τὸν ὁποῖον χρεωστοῦσι καὶ
τὰ μέλη τῆς Συνόδου νὰ δώσωσιν εἰς τὸν βασιλέα· εἰς τὸν ὅρκον
μεταξὺ τῶν ἄλλων εἰσὶ καὶ ταῦτα, «πιστὴν διατήρησιν
τῶν δικαιωμάτων καὶ προνομίων τῆς Ὁρθόδο-
ξου, Ἀνατολικῆς, Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ
Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, διατήρησιν τῆς ἀνεξ-
αρτησίας της ἀπὸ πάσης ξένης ἐξουσίας».
Ἀνίσως αἱ ἐκφράσεις διατήρησιν τῶν δικαιωμάτων καὶ
προνομίων καὶ διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας δὲν
σημαίνουν τὸ αὐτό, τὸ πρῶτον ἄρα σημαίνει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ
νὰ εἰσαχθῶσι μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· διότι καὶ ἐνταῦ-
θα ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καλεῖται αὖθις ἀποστολικὴ μόνον, καὶ οὐ-
χὶ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολική, ὡς ἀναγινώσκεται ἐν
τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως. Ἡ λέξις τῶν προνομίων, τουτέστι
τῆς ἐλευθερίας, οὔσα πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ δίδωσι τὴν ἄδειαν
εἰς τοιαύτας καινοφωνίας· τὸ ἱερὸν ὅμως Εὐαγγέλιον, καὶ ἡ ὀρθό-
δοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία δὲν γνωρίζει, ἀλλ' οὔτε διδάσκει ἄλλα
προνόμια ἐλευθερίας, εἰμὴ τὸ νὰ μὴν ὑποδουλωθῇ τῇ ἁμαρτίᾳ (Ἰωάν.
δ' 32. 34). Ἡ Διοίκησις βέβαια δὲν ἔλαβεν ἐνταῦθα πρὸ ὀφθαλ-
μῶν ταύτην τὴν χριστιανικὴν ἐλευθερίαν τῶν προνομίων· ἀλλ' ἐνόησεν
ἐλευθερίαν κοσμικήν.

Εἰς τὸ ἑννατον ἄρθρον ἡ Διοίκησις ἐκτίθησιν, ὅτι «εἰς ὅλα
τὰ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐνεργεῖ ἡ Σύνοδος ἀνεξαρτήτως ἀπὸ πάσης
κοσμικῆς ἐξουσίας»· ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ ἄρθρῳ ἐπιτάττει ὡσαύτως οὐ
μόνον τὸ νὰ λαμβάνη γνώσεις καὶ εἰδήσεις δικαιοματικῶς περὶ πάντων
τῶν διαπραγματευομένων καὶ πραττομένων ἐν τῇ Συνόδῳ, ἀλλ' ὅτι
καὶ δὲν ἡμπορεῖ αὐτὴ νὰ κοινοποιήσῃ καμμίαν ἀπόφασίν της χωρὶς
ἐπικυρώσεως τῆς Διοικήσεως. Ἀλλὰ δὲν δηλοῖ τοῦτο, ὅτι ἡ τοιαύτη
Σύνοδος καθίσταται ταυτοχρόνως καὶ ἀνεξάρτητος καὶ ἐξηρτημένη
εἰς αὐτὰς τὰς ἰδίας πράξεις;

πρόσωπα κατεχλεύασαν· εἰ δέ τί που κατείδον δυστύχημα καιρικῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς παρὰ τῶν ἐθνικῶν ἐπηρείας, ἢ καὶ μοχθηρᾶς παρὰδειγμα προκίρέσεως (ὅποια πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ πάντοτε βαρύνουσι τὸν ἀνθρώπινον βίον!), καὶ ταῦτα συλλέξαντες ἐπιμελῶς καὶ προσαυξήσαντες κατεθεάτρισαν ἰταμώτατα, μὴδὲ γοῦν τὴν τραγικὴν ἐκείνην φοβηθέντες ἀρὰν «Ὅλοιοι θνητῶν ἐκλέγων τὰς συμφοράς!» Οὕτω δὲ γυμνὴν (ὡς λέγουσι) παραστήσαντες τὴν τετραυματισμένην αὐτῶν Μητέρα (ὅπως καὶ τῇ θεᾷ πρότερον ἐνυδρίτωσι), τέλος ἀποσπῶσι τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, παραδιδόντες εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν πρὸς αὐτογνώμονα θεραπείαν καὶ βελτίωσιν αὐτῆς.

Σελ. 146. Περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.— Ἐν πρώτοις (λέγουσι) καὶ ἐν κεφλαίῳ, διὰ νὰ βελτιωθῇ ἡ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, καὶ ὁ Κληρὸς αὐτῆς νὰ κατασταθῇ ἄξιος τοῦ τέλους, πρὸς δεῖναι διωρισμένος (ὡς ἂν ὑπῆρχεν ἀνὴρ ἄξιος ἕως τότε καὶ παντελῶς ἀβέλτερος!), πρέπει ἡ Ἐκκλησία αὐτὴ νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας— καὶ νὰ κατασταθῇ Ἐκκλησία καθ' ἑαυτὴν ὑπάρχουσα, ἀφ' ἑαυτῆς καὶ δι' ἑαυτῆς διοικουμένη, καὶ αὐτὴ περὶ ἑαυτῆς φροντίζουσα! Ὑποκειμένη αὐτῇ εἰς ἐκείνην δὲν θέλει βελτιωθῇ, ἐν ὅσῳ εὐρίσκεται δουλεύουσα ὑπὸ ἔθνος ἀλλόφυλον καὶ ἀλλόθρησκον! — Ἐκ τοῦ προοιμίου τούτου βλέπεις ἀναγνώστα ὅτι, α) ὁμολογοῦσιν ἔτι κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτῶν ἀναπόσπαστον ἀπὸ τῆς μητρὸς διατελοῦσαν τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐκκλησίαν· διότι τοῦτο κηρύττει σαφῶς τὸ «πρέπει νὰ ἀποσπασθῇ»· β) ἀντιφάσκουσιν αὐτοὶ πρὸς ἑαυτούς, διότι ἐνταῦθα μὲν ὀρίζουσι τὴν ἀποσπασθῆσομένην ἐκκλησίαν ἀφ' ἑαυτῆς καὶ δι' ἑαυτῆς διοικουμένην καὶ αὐτὴν περὶ ἑαυτῆς φροντίζουσαν, ἐν δὲ τῷ Σχεδίῳ (ἄρθρ. 3 καὶ Καταστατ. ἄρθρ. 1) κατέστησαν κατὰ τὸ διοικητικὸν αὐτῆς ἀρχηγὸν τὸν βασιλέα! γ) βεβαιοῦντες ἀποφθεγματικῶς τὴν χωρὶς τῆς διασπάσεως μὴδὲ ποτ' ἂν γενησομένην βελτίωσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, βεβαιοῦσιν ὡσαύτως καὶ τὸ διὰ παντὸς ἀβελτίωτον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ τοῦτο διὰ τί; διότι (λέγουσι) δουλεύει

ἀνωμολογημένα, ὅθεν 2) καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς θρόνος καὶ πᾶσα ἐπομένως ἡ Ἐκκλησία τῶν ὀρθοδόξων οὐδεμίαν οὐδέποτε περὶ τούτου πράξιν ἢ ἀντίστασιν ἐποιήσαντο· ἀλλ' ἔχουσι καὶ νῦν καὶ εἰς αἰῶνας ἀδιάκοπον τῆς ἀδελφικῆς κοινωνίας τὸν σύνδεσμον πρὸς τὴν Σύνοδον τῆς Τρανσυλβανίας καὶ τὸν ταύτης πρόεδρον, ὁποῖον εἶχον καὶ ἐξ ἀρχῆς. Καὶ κοινωνικὰς καὶ συστατικὰς πολλάκις ἐπιστολάς διαπέμπονται πρὸς ἀλλήλας αἱ Ἐκκλησίαι. Χθὲς καὶ πρῶην (τῷ 1832) ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἔγραψε πρὸς τὴν ἐν Τρανσυλβανίᾳ Σύνοδον κατὰ τὸν ἀξιωματικὸν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τύπον, ἔγραψε δὲ καὶ ὁ Ἱεροσολύμων, προτρέποντες ἀμφότεροι τὴν ἐκεῖ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησίαν εἰς συνδρομὴν καὶ χρηματικὴν βοήθειαν τοῦ Παναγίου τάφου· καὶ ἡ εὐαγεστάτη ἐκείνη Ἐκκλησία ἐπλήρωσε τὰ καθήκοντα τῆς ἀδελφικῆς καὶ θυγατρικῆς φιλοστοργίας προθυμότατα· 3) καὶ τελευταῖον, ἡ κανονικὴ αὐτονομία τῆς ἐν Τρανσυλβανίᾳ Ἐκκλησίας ἐτηρήθη ἄχραντος καὶ ἀνεπηρέαστος ὑπὸ τῆς, εἰς ἣν ἡ γῶρα μετῆλθεν, ἑτεροδόξου πολιτικῆς ἐξουσίας, καὶ οὔτε τινὰ καινοτομίαν ἐπέβαλεν εἰς αὐτὴν ἡ Αὐτοκρατορία τῆς Αὐστρίας, οὔτε Σχέδιον ὁλόκληρον πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐθίμων καὶ θείων κανόνων καταστρεπτικόν. Ὡστε πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην οὐδὲν ἔχει κοινὸν ἡ πολυπαθὴς Ἑλλάς!

Δ) καὶ τελευταῖον ἔρχεται καὶ τὸ νωπὸν παράδειγμα τοῦ αἰοιδίμου Πατριάρχου Σαμουήλ, ἠρτυμένον καὶ μετὰ δριμέος σιναπίου δηκτικοῦ σαρκασμοῦ! Ναί, Κύριε! ὁ Πατριάρχης ἐκεῖνος ἀφεῖλε (καθὼς λέγεις) τὴν αὐτονομίαν τοῦ Πεκίου καὶ τῆς Ἀχρίδος διὰ πατριαρχικῆς ἐκδόσεως (συναινούσης δηλονότι καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱεράς Συνόδου), καὶ δυνάμει φερμανίου τοῦ Σουλτάνου· τί τοῦτο μάλιστα προβάλλεις πρὸς ψῆγον πικρόν; Ὁ Σουλτάνος, ὡς ἡγεμὼν ἐξουσίας πολιτικῆς, ἐπικυροῖ πολιτικῶς τὰς πατριαρχικὰς διαταγὰς, καθὼς, καὶ ἡ Ἀντιβασιλεία τὰ τῆς Ἑλλαδικῆς Συνόδου, πλὴν μετὰ τινος μικρᾶς διαφορᾶς, ὅτι ἐκεῖνου ὁ Τουρᾶς οὐκ ἐπιγράφεται εἰς τὰ πατριαρχικὰ γράμματα, ἀλλὰ ταῦτα ἐκδίδονται ἐλεύθερα καὶ καθαρῶς Ἐκκλησιαστικὰ, οὐχὶ δὲ φέροντα ἐπὶ κεφαλῆς τὸ «Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος», (ἡγουν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν) καθὼς καὶ αὐτὰ τὰ μικρότατα τῆς Ἑλλαδικῆς Συνόδου διατάγματα. Ὡστε ὁ Σουλτάτος ἐσεβάσθη ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐλευθερίας τὰ προνόμια πολὺ μᾶλλον, παρ' ὅσον ἡ Ἀντιβασιλεία τὰ τῆς ὑπ' αὐτῆς πλαστοურγηθείσης Συνόδου. Καὶ τὰ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Ἐκκλησίας ἐκδιδόμενα φερ-

ρικώτερον τὰ περὶ τῆς ἀποστολῆς ταύτης (ἀ καὶ ἡμεῖς ἐπιτόμως διελάβομεν ἐν Τμήμ. Β. σελ. 524—526), καὶ ἄλλα ποικίλα (ἀπὸ σελ. 10—20), μηδὲν συμβάλλοντα πρὸς τὸν κύριον τοῦ πονήματος σκοπόν. Ἀπὸ δὲ τῆς 20 σελίδος καὶ ἐφεξῆς ἀντιγράφει τὰ Πρακτικὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Συνόδου, ἐν οἷς καὶ οἱ Ὅροι, ἐφ' οἷς ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἀνηγόρευσε αὐτοκέφαλον τὴν ἐν Ἑλλάδι (βλ. ταῦτα ἐν τῷ Β. Τμήματι σελ. 527—550), καὶ αὐτὸν τὸν περὶ τούτου συνταχθέντα ἱερὸν Τόμον, εἴτι δὲ καὶ μέρος τοῦ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Σταυρουπόλεως Κωνσταντίνου τοῦ Τυπάλδου ἐκφωνηθέντος λόγου μετὰ τὴν ἐν Συνόδῳ ἀνάγνωσιν τῶν Πρακτικῶν· καὶ πολλὰ δὲ πρὸς τὸ ὑβριστικώτερον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν Πρακτικῶν παρενσπείρας καὶ διασύρας διαβάλλει, ἀ καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἐπαναλαμβάνει, ὡς ὁψόμεθα ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις. Ἦδη δὲ δύο τινὰ μόνον σημειοῦμεν πρὸς πληροφρίαν τοῦ ἀναγνώστου τὰ ἐξῆς. α) Τὴν διανόθευσιν μιᾶς καιρίας λέξεως τοῦ πρώτου τῶν ἀνωτέρω Ὁρων. Ὁ ὅρος οὗτος λέγει «Σύνοδος διαρκῆς . . . ὀνομαζομένη ἱερὰ Σύνοδος τῆς ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ τῆς Ἑλλάδος»· ὁ δὲ συγγραφεὺς γράφει (σελ. 33) «Σύνοδος διαρκῆς . . . ὀνομαζομένη ἱερὰ Σύνοδος τοῦ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ τῆς Ἑλλάδος», (ὡς εἶχε τὸ τοῦ 1833 Καταστατικόν, θεωροῦν καὶ τὴν Σύνοδον ὡς σῶμα ὑπάλληλον τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς, οἷαν αὐτὴν κατέστησεν. Ἡ δὲ τοιαύτη τῆς λέξεως παραφθορὰ συνεισάγει τὴν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τοῦ Συντάγματος, ὅπου κάκεῖ γράφεται Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας. β) «Ἐπὶ τῆς τελευταίας συνεδριάσεως τῆς ἁγίας Συνόδου ἱερᾶς τελετῆς γενομένης ἔψαλον οἱ ψάλλται τινὰς τῶν τῆς Ἐκκλησίας ᾠδῶν (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 543). Ὁ δὲ Ἀληθιογράφος ἐσημείωσε περὶ τούτου τάδε· «Ἐψάλησαν (λέγει) πολλὰ καὶ ποικίλα τροπάρια, καὶ ἐν μόνον παρελείφθη, τὸ τροπάριον τῆς ΑΓΙΑΣ ΑΙΔΟΥΣ. Ἐν δὲ τοῖς ψαλείοις ἦτο καὶ τι ἀνέκδοτον τροπάριον τῆς ἁγίας Εὐφημίας. «Λίαν εὐφρανὰς τοὺς ὀρθοδόξους, καὶ κατήσχυνας τοὺς κακοδόξους» κτλ. (α). Καὶ διὰ τί ἐψάλη τοῦτο; Διὰ τὸν κατὰ τῶν κακοδόξων ΕΛΛΗΝΩΝ θρίαμβον τῶν

(α) Ἐν τοῖς Πρακτικοῖς μόνον τὸ Λίαν εὐφρανὰς τοὺς ὀρθοδόξους σεσημειώται· τὰ δ' ἐφεξῆς «καὶ κατήσχυνας τοὺς κακοδόξους» ἐψάλη μὲν καὶ τοῦτο πάντως, χάριν δὲ συντομίας παρελείφθη μετὰ τῶν λοιπῶν λέξεων τοῦ τροπαρίου, ὡς καὶ ἄλλων τροπαρίων αἱ ἀρχαὶ μόνον ἐμνημονεύθησαν (αὐτ.). Ὁ δὲ Φιλαλήθης προσέθηκε καὶ τοῦτο, ὡς ἀναγκαῖον πρὸς τὴν τοῦ σοφίσματος κατασκευὴν· καὶ ἠπίστατο ἄρα τὸ τροπάριον ἐκδεχόμενον ἀναγνούς, ὥστε ψευδῶς ὀνομάζει αὐτὸ ἀνέκδοτον.

9, κατὰ τὴν Ἀττικὴν μοναστηρίων οἱ ὀλιγάριθμοι μοναχοὶ εἶχον κατ' ἔτος 40,000 ἰσπανικὰ τάλληρα, ἥτοι 480,000» (ἤθελε γράφειν 240,000) δραχμὰς» (σελ. 179—180).—Καὶ λοιπὸν κατὰ τούτον τὸν βέβαιον τῶν πινάκων ὑπολογισμὸν οἱ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ταῖς νήσοις καὶ κατὰ τὴν Ἀττικὴν μοναχοὶ πάντες ἐκαρποῦντο κατ' ἔτος πρόσδοτον τὸ σύνολον 358,330 ταλλήρων ἰσπανικῶν, ἥτοι δύω ἑκατομμυρίων καὶ 149 χιλιάδων καὶ 980 δραχμῶν. Ἀξιόλογος ποσότης, καὶ οἷαν μύλιν ἴσως πάλαι ποτὲ κατὰ τὴν Ἰσπανίαν ἢ καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐκαρποῦντο τὰ πολυτάλαντα μοναστήρια! Ἀλλ' ἄν, ὦ Μαύρερε, καὶ τὰ μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος, ἢ καθὼς λέγεις, οἱ μοναχοὶ (διότι πρὸς σοὶ οὐδὲν διαφέρει εἴτε τῶν μοναστηρίων εἰσὶν αἱ πρόσδοτοι, εἴτε τῶν μοναχῶν!) ἄν, λέγω, καὶ τὰ μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος εἶχον ὅσας ἐπὶ τῶν πινάκων ἡρίθμησας ἐτησίους πρόσδοτους, δια τί λοιπὸν δὲν ἀπήτησας ὕστερον ἀκριβῆ καὶ βραβεῖαν παρὰ τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν γραμματείας εὐθύνην, ὅποτε σοι κεφάλαιον ἐκ τῆς 400 μοναστηρίων ἐτησίως ἐκμισθωθείσης ἐπικαρπίας παρέδωκεν ὁ λαὸς καὶ μόνος 160 χιλιάδας δραχμῶν; Ἢ μήπως εὗρες πάλιν εἰς τοὺς πίνακας ὅτι τὰ μὲν δύω ἑκατομμύρια τῶν προὑπολογισθέντων εἰσοδημάτων ἀνῆκον εἰς μόνον τὰ 83 διατηρηθέντα μοναστήρια, εἰς ὅλα δὲ τὰ καταργηθέντα 396 μόνον 160 χιλιάδες καὶ μηδ' αὐταὶ ὀλόκληροι; (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Δ. §. ζ.) ἢ μήπως, τέλος, ἀντέγραψες ἐκ πινάκων ἢ καὶ λογαριασμῶν ἡμαρτημένων (καθὼς καὶ τὰς 40 χιλιάδας ταλλήρων ἐξίσωσας ἀνωτέρω πρὸς 480,000 δραχμῶν) ἀνθρώπινα παθῶν; Τοῦτο φαίνεται πιθανώτατον, καὶ μάρτυς πάλιν ὁ Σωτήρ, ὅστις παρὰ πολὺ πρὸς σὲ μετριώτερον καὶ τῆς ἀληθείας ἐγγύτερον εἰκοτολογῶν ὑποτίθησιν ἐξ ἑκάστου τῶν 517 μοναστηρίων, ὡς μέσον ὄρον, ἐτησίαν πρόσδοτον 1000 δραχμὰς, καὶ συναγεῖ κεφάλαιον μόνος 517,000, δραχμῶν (α).

§. δ. Ὁ δὲ φοβερὸς τῶν μοναχῶν λογοθέτης ἀφ' οὗ τοσοῦτον ἐξηκρίβωσε τὰς τῶν μοναστηρίων πρόσδοτους, ἔπειτα διαμνημονεύει καὶ ὅπως ταύτας οἱ μοναχοὶ κατεσπατάλων καὶ κατεσπάθων εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν (!). «Ὅθεν (ἐπιφέρει) ἔργον ὑπῆρχεν εὐκταῖον ἵνα τὰ τοσαῦτα εἰσοδήματα διαχειρίζωνται κάλλιον καὶ ὠφελιμώτερον»—

(α) Βλ. Σωτήρ. Ἀριθμ. 27. ἔτ. 1834.

ίας ἐγένετο διαίρεσις, καθ' ἣν συνεχύθησαν καὶ τὰ ὅρια καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐπισκοπῶν. Ἄλλ' οὐδὲ ν έ α τις οὐδεμία καθέδρα ἐπισκόπου πρὸ τῆς Ἀντιβασιλείας ἐκαινουργήθη. Τὸ Νεόκαστρον, ἡ (καθὼς λέγει) τοῦς α β α ρ ί ν ο υ ς ἐποίμεινεν ὁ τῆς ἐ γ γ υ τ ά τ η ς μ η τ ρ ο π ό λ ε ω ς ὁ ρ ώ ν η ς τοποτηρητής, ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τὸ πρῶτον μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν φρουρίων ἀποσταλεῖς, Παῖσιος ὁ Ἐλαίας. Ἐν ἐ τοῖς Κ α λ α β ρ ύ τ ο ι ς διέτριβεν ὁ τοποτηρητής τῆς αὐτῆς καὶ ὁ πάλαι Κερνίτζης καὶ Κ α λ α β ρ ύ τ ω ν ἐ π ι σ κ ο π ῆ ς. Πατρατζίκι δὲ λέγει τουρκικώτερον ὅ,τι παρακατιῶν ἐλληνικώτερον παρετραύλισε Νεο-Πάτρας, ἀγνοῶν ὅτι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν λέγει πόλιν, τὰς Ν έ α ς Π ά τ ρ α ς· ἀλλὰ καὶ εἰς ταύτην τὴν μητρόπολιν, ὅψε ποτε τῶν Τούρκων ἀπαλλαγέντων (τῷ 1830), τοποτηρητής ἀπεστάλη ὁ π ρ ώ η ν Σ τ α γ ώ ν. Καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Αἰγίνης καὶ Ἰδρας μητροπολίτην διατελοῦσαν Σαλαμίνα διέτριβεν ὡς τοποτηρητής ἀποσταλεῖς ὁ π ρ ώ η ν Π ε ρ ι σ τ ε ρ ᾱ ς· ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν Σύρον, ὁ παρὰ τοῦ τῆς Ἀνδρου μητροπολίτου πεμφθεῖς, Σωφρόνιος ὁ Μυρρίνης, ὡς προεῖρηται (βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. ζ. §. α). Ὅτι δέ, τέλος, καὶ πρὸ τῆς Ἀντιβασιλείας μετωνομάσθησάν τινες ἐπισκοπαί, πῶς ποτε ἐτόλμησεν ὁ Μαύρερος εἰπεῖν; Τὸν πρῶην Τ ρ ι π ό λ ε ω ς π ρ ῶ τ ο ς αὐτὸς οὗτος ὑπέγραψεν ἐν τοῖς διατάγμασι διπλῶς ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἡμερῶν μετονομασθέντα, τὸ μὲν πρῶτον Τεγεάτιδος καὶ Μαντινείας, ἔπειτα δὲ (μετὰ δύο μόλις μῆνας) Μαντινείας καὶ Μεγαλοπόλεως (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Γ. §. β). Καὶ τὰς Νέας δὲ τὰς Πάτρας, ἡ Νεοπάτρας κατ' αὐτὸν καὶ Πατρατζίκι, ἄρας ἐκ μέσης τῆς Θεσσαλίας ὁ κλεινὸς Μαύρερος παρέδωκεν ὅλας πρὸς τὸν Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης (ἡ Ναυπάκτου καὶ Μεσολογγίου) μητροπολίτην (α). Ἄλλ' ἴσως ἀπορήσεις, ἀναγνῶστα, πῶς αὐτὸς ὁ εἰς τῶν τριῶν τῆς Ἀντιβασιλείας μελῶν, ὅστις μετὰ τῶν ἄλλων ἐκέλευεν (ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπισκόπων διατάγματι) γράφων «Μαντινείας καὶ Μεγαλοπόλεως (γενέσθω καὶ ἔστω) ὁ διὰ τοῦ ἀπὸ 8]20 Σεπτεμβρίου ἡμετέρου διατάγματος διορισθεῖς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Τεγεάτιδος καὶ Μαντινείας σεβαστὸς Μητροπολίτης πρῶην Τριπόλεως καὶ Ἀμυ-

(α) Ἐπειδὴ ἡ Ἀ ρ τ α ἔμεινεν ἐκτὸς τῶν ὁρίων, ὁ Ναυπάκτου προσωνομάζετο καὶ ἐκ τοῦ Μεσολογγίου (χώρας ἀνέκαθεν ὑπὸ τὴν μητρόπολιν τῆς Ναυπάκτου διατελούσης). βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. α. §. θ.

τὴν ἀνομίαν δηλοῦν (ὅποιον αὐτὸν ἀνεζώσατο καταδεῖξαι), τὸ δὲ «ἡ περὶ ἀληθείας» οὐκ εἰς τὸν Τόμον, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἐαυτοῦ ἀπένειμε συγγραφὴν, ἐν ᾗ τοσαῦτα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ταλαίπωρος ἐξέμύχθησε. Τοῦτο δ' ὑπαινίττεται πάντως καὶ δι' ὧν ἐστηλογράφησεν ἐν τῷ προθύρῳ τοῦ συγγράμματος δύο διγλώσσων περικλοπῶν, τῆς μὲν Ἑλληνιστί, τῆς δὲ λατινιστὶ φθεγγομένης. Καὶ τὴν μὲν πρώτην ἔλαβεν ἐκ τοῦ θείου Χρυσοστόμου· ἐστὶ δὲ ἡ ἐξῆς· «Οὐδὲν τῆς ἀληθείας φανερώτερον, ἢ ἰσχυρότερον γένοιτ' ἄν. ὥσπερ οὐδὲ τοῦ ψεύδους ἀσθενέστερον, καὶ μυριάκις παραπετάσμασι συσχιάζεται. — Ἡ δὲ ἀλήθεια γυμνὴ πρόκειται πᾶσι τοῖς βουλομένοις αὐτῆς τὴν ὥραν περισκοπεῖν, οὔτε λανθάνειν βούλεται, οὔτε κίνδυνον δέδοικεν, οὔτε ἐπιβουλάς τρέμει». ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (α). Ὑπὸ ταύτην τὴν χρυσήλατον περικοπὴν ὑπέταξε καὶ ἄλλην λατινικὴν (β), ἥτις ἐπὶ λήξεως ἐξελληνιζομένη λέγει τάδε· «Ἐὰν ἐκ τῆς ἀληθείας γεννᾶται σκάνδαλον, λυσιτελέστερον συγχωρεῖται τὸ γεννηθῆναι σκάνδαλον, ἢ τὸ τὴν ἀλήθειαν ἀποβληθῆναι». ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ.» Ἄλλ εἰ μὲν ταῦτα λέγει ἀληθῶς ὁ μακάριος Ἱερώνυμος, αὐτὸς ἄν εἰδείη ὁ συγγραφεὺς (ἐφθόνητε γὰρ καὶ ὧδε τοῖς ἀναγνώταις τὴν σημείωσιν τῆς Ἱερωνύμου συγγραφῆς, ἐξ ἧς μετέγραψε τὸ χωρίον). Ἐκεῖνο δὲ φαίνεται παράδοξον, ὅτι καὶ ὁ Γάλλος Δεπόττερος ἐν κεφαλίδι τῆς περὶ τοῦ πνεύματος (φρονήματος) τῆς Ἐκκλησίας πολυτόμου αὐτοῦ συγγραφῆς τὴν αὐτὴν ἐπιγράψας περικοπὴν ἐξέφερεν οὐκ ἐκ τοῦ Ἱερωνύμου, ἀλλ' ἐκ τοῦ πάπα Ρώμης ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Α, σημειώσας ἐπ' ἀκριβὲς καὶ τὸν τρόπον, ἐνθα κεῖται ἡ ῥῆσις ἀπαράλλακτος, ὡς καὶ ἡ εἰς Ἱερώνυμον ἀπονεμομένη, ἐκτὸς δύο λέξεων μικρᾶς διαφορᾶς (γ). Καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, εἴπερ ὁ Γρηγόριος μετέγρα-

(α) Οὕτω γράφει τὴν ῥῆσιν· Ποῦ δὲ κεῖται τῶν συγραμμάτων τοῦ Πατρὸς ἐσιώπησεν, εἴτε μὴ καταδεξάμενος τὴν μικρολογίαν (ἀξιόπιστος αὐτὸς ὧν), εἴτε καὶ ἄλλοθεν πόθεν μεταγράψας ὡς εὔρεν αὐτὴν γεγραμμένην· κεῖται δὲ τὸ ῥητὸν ἐν Χρυσοστ. Ὑπομνήμ. εἰς τὸν ἁγ. Ἰωάν. Ὁμιλ. ΚΘ. Καὶ ὁ μὲν Πατὴρ λέγει ταῦτα (μυρίοις ἀντὶ τοῦ σολοίκου μυριάκις ἔχων) περὶ τῆς ὄντως ἀληθείας· ὁ δὲ συγγραφεὺς ἀφήρμοσε λίαν εὐρυῶς εἰς τὴν κατ' αὐτὸν ἀλήθειαν.

(β) Si de veritate nascitur scandalum u'tilius permittitur nasci scandalum quam veritas amitatur HIERONYMUS.

(γ) Si autem de veritate scandalum sumitur, utilius permittitur nasci scandalum quam veritas relinquatur. S. Gregor. Pap. I. Homil. 7. Ezechiele.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Σελ. 2. σχ. 10 γράφει Ἑλλάδος. — Σ. 3. σχ. 15. ὅτι οὐ. — Σ. 6. σχ. 27. σφαγάδος. — Σ. 9. σχ. 19. ἐξάλειψον τὸ «εἶναι». — Σ. 46. σχ. 24. χειροτο-
νιῶν. σχ. 26. παρά. — Σ. 23. σχ. 26. οὐκ ἐξετελέσθ. — Σ. 27. σχ. 3. οὐκ ἐ-
πέφ. — Σ. 36. σχ. 28. ὅπως ἤρεσκεν αὐτοῖς. — Σ. 42. σχ. 4 θρησκευτική. —
Σ. 43. σχ. 44. Ἀχρίδος. σχ. 39. εἰς. — Σ. 48. σχ. 28. ἰδιόρρυθμον. — Σ. 49.
σχ. 25. ἱερά. — Σ. 77. σχ. 35. ἀποφεύγουσι. — Σ. 80. σχ. 36. οὔσαι . . .
παρεκτροπαί; — Σ. 84. σχ. 34. σὺν. — Σ. 83. σχ. 49. τί. σχ. 25. ὀρθοτο-
μούσης. — Σ. 84. σχ. 30 ὥς. — Σ. 412. σχ. 45 τί. — Σ. 443. σχ. 33. δῆ-
λον. — Σ. 439. σχ. 25 ἐπέχοντα. — Σ. 440. σχ. 29. Κωνσταντινουπόλει. —
Σ. 442. σχ. 48. τάξει. σχ. 34. Διοσκόρου. — Σ. 458. σχ. 49. 4598. — Σ.
459. σχ. 43. ἐπιστολάς. . . . ἀντιλεγόντων. — Σ. 460. σχ. 45. διεφθαρμένη.
— Σελ. 463. σχ. 25. τί. σχ. 35. δεῖξαι. — Σ. 465. σχ. 34. ἑξαρχον. σχ. 36.
Γιββών. — Σ. 487. σχ. 34. ἔξει. — Σ. 488. σχ. 42. ἤκουσαν. — Σ. 470.
σχ. 29. προσκληθέντων. — Σ. 203. σχ. ἐποχήν. — Σ. 204. σχ. 22. αὐτοῦ. —
Σ. 248. σχ. 26. ὥς ἐκ τοῦ. — Σ. 221. σχ. 7 ὀρθοδόξους. — Σ. 249. σχ. 28.
διὰ. — Σ. 265. σχ. 36. ὑπεγράφη. — Σελ. 266. σχ. 49. διαλῦσαι στχ. 25. ἡ.
στχ. 28. αὐτῆς. — Σελ. 270. σχ. 46. ἐμπιστευθέντων. — Σελ. 278. σχ. 44.
ἡμῶν. σχ. 23. Ἀνθιμος. Σημ. ἡμετ. — Σ. 276. σχ. 28 ἀμφοτέραις. — Σ.
278. στχ. 45. εἶδεν. — Σ. 284. σχ. 30 τῶν 6). — Σ. 286. σχ. 35. τεθέν-
τος. — Σ. 299. σχ. 53. διατελεσθήσονται. — Σ. 303. σχ. 4. ὁποῖον. σχ. 29.
ἄλλοθεν ποθεν. σχ. 32. συγγραφεὺς ἐφήρμοσε σχ. 34. amittatur. — Σ. 309.
σχ. 3. λέγεις. — Σ. 35. σχ. 314 ὀρθόδοξος. — Σ. 349. σχ. 46. ἐπιλαθόμενος.
— Σ. 323. σχ. 30. Annuaire des deux. — Σ. 325. σχ. 5. 200. — Σ. 334.
σχ. 48. ὥς. σχ. 49. αὐτοῦ. σχ. 36. συμβῆ. Σ. 346. σχ. 4. 346. σχ. 45 εὐραῦ-
σαι. σχ. 46. περιφίλαυτον. — Σ. 347. σχ. 4. 337. — Σ. 349. σχ. 49. Ἰερε-
μίας. — Σ. 352. στχ. 24. αὐτῶν. — Σ. 353. στχ. 22. ἔθετο. — Σ. 360.
στχ. 45. αὐτῶν. — Σ. 368. σχ. 43. ὑποταγήν. — Σ. 371. σχ. 8. ἐξάλειψον
τὸν «καί». — Σ. 379. στχ. 8. προκομίζονται. — Σ. 384. σχ. 20. ἀντὶ τοῦ
«εἶτα δὲ» γράφει «μετὰ δέ τινας ἡμέρας». — Σ. 383. σχ. 22. ἐξῆς. — Σ. 390.
σχ. 24. ταῖς. — Σ. 405. σχ. 43 Ἀρθ. — Σ. 447. σχ. 34. Ἐκκλησίας. — Σ.
438. — σχ. 27. καὶ. — Σ. 56. σχ. 7. ἐπισκοπῆς. — Σ. 469. σχ. 36. Ἄν-
δρου Διονύσιος. — Σ. 474. σχ. 4. γρ. 72. — Σ. 478. σχ. 28. Ὅλα. — Σ.
484. σχ. 34. ἐξάλειψον τὸν «καί». Σ. 493. σχ. 34. «ἐφ' ὅσον . . . κανόνας».
— Σ. 497. σχ. 29. ἱκεῖνη. — Σ. 542. σχ. 24 μεταρρυθμισθῆναι. — Σ. 520.
σχ. 36. γρ. 47 (29). — Σ. 526. σχ. 24. Ἑλλάδι. σχ. 34. διπλωματικά. —
Σ. 533. σχ. 48. οὗτος. — Σ. 538. σχ. 49. ἡγεῖσθαι.

ἐξουσία). Πάντες ἀγαθοὶ καὶ τίμιοι καθ' ἑαυτούς, μόνον εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον ἦσαν ἀπρόσφοροι καὶ ἀκκτάλληλοι, παρέχοντες προθύμως ὅπερ οὐκ εἶχον, καὶ ἐπομένως ἄκυρα ψηφίζοντες καὶ παράνομα. «Πρὸς τὸν Πατριάρχην (κράζει δικαίως ἀγανακτῶν ὁ σοφὸς Σμίττος), πρὸς τὸν Πατριάρχην ἔπρεπεν, ὡς πρὸς κεφαλὴν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἵνα πεμφθῇ καὶ κυρωθῇ τὸ περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας σχέδιον, κατὰ τοὺς κανόνας» κτλ. (α). Ἀλλ' ἡ περὶ τὸν Μαύρερον ἐξουσία ἔκρινεν, ὅπως ἔκρινεν. Ἦδη δὲ προστίθῃσιν ὁ ἱστορικὸς καὶ δύο λόγους ἰσχυροὺς, καθ' οὓς ἀποδείκνυσι νόμιμον δῆθεν καὶ δίκαιον τὸ ἔργον τῆς ἀνεξαρτησίας, διατεινόμενος, α) ὅτι ἡ Ἀντιβασιλεία εἶχε περὶ τοῦτο τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν ἐπίσης, ὡς καὶ ὁ Βασιλεὺς, β) προβάλλει καὶ αὐτὰ τοῦ Σουλτάνου τὰ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν δικαιώματα· ἀλλ' ἴδωμεν ἐκάτερα καὶ πρῶτον τὸ πρῶτον.

§. δ. Α) Ποίας ἀπορρήτους ἐντολάς, ἢ χρηματισμοὺς (instructions) περιεῖχε τὸ πολιτικὸν ἐνταλτήριον, ὃ παρέδωκεν εἰς τὴν Ἀντιβασιλείαν ὁ μεγαλειότατος τῆς Βαυαρίας βασιλεὺς, ὡς πατὴρ καὶ κηδεμὼν τοῦ ἀνηλίκου τότε βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἂν τινες τούτων τῶν χρηματισμῶν ἀπέβλεπον τὴν ἐλληνικὴν Ἐκκλησίαν, ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν, οὐδὲ πολυπραγμονοῦμεν τὰ μὴ προσήκοντα. Ὅτι δ' ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ἀνέγνωμεν ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις Πρωτοκόλλοις τοῦ ἐν Λονδίνῳ Συμβουλίου τῶν τριῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος συμμάχων καὶ τρισεβάζων Δυνάμεων, ὑπάρχουσι τὰ ἐφεξῆς. Ἦδη ψηφισθέντος τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνος, ἔπεμψεν ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας πληρεξούσιον πρέσβυν πρὸς τὸ ἐν Λονδίνῳ Συμβούλιον κομίζοντα Διακοίνωσιν, ἐν ἣ ἄλλαι τε προτάσεις περιέχονται καὶ ἡ ἐφεξῆς. Ὅτι «Δοκεῖ τῇ αὐτοῦ Μεγαλειότητι, ἵνα ἡ βουλὴ τῆς Ἀντιβασιλείας ὑπάρχῃ συγκειμένη ἐκ τριῶν ἀνδρῶν, ὧν ὁ μὲν ἐπιστατήσῃ εἰς τὸ τμήμα τῶν Ἐσωτερικῶν, πραγμάτων καὶ προσόδων, ὁ δὲ εἰς τὸ τῆς Δικαιοσύνης καὶ

(α) Schmitt Geschichte der Neugr. und der Russ. Kirche pag. 200. Ἀλλ' ἐὰν ἐβλεpes τὸ σχέδιον τοῦτο, ὡ ἀγαθὲ Σμίττε, πάντως ἂν κατενόεις, ὅτι μήτε ὁ Μαύρερος ἐτόλμα παραστῆσαι, τοιοῦτον ὄν, πρὸς τὸν Πατριάρχην· καὶ ὁ Πατριάρχης λαβὼν καὶ ἀποκηρύξας συνεβούλευεν ἂν τοὺς περὶ τὸν Μαύρερον μὴ διασπᾶν τὴν ὁμόνοιαν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐπὶ λόγῳ δῆθεν τῆς ἀνεξαρτησίας. Τότε δὲ ταύτην ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία χαρίζεται καὶ παρακαλουμένη καὶ ἀπαράκλητος, ὅταν οἱ αἰτοῦντες αἰτῶσι τὴν αὐτονομίαν κατὰ τοὺς ἀγίους τῆς εὐσεβείας θεσμοὺς εἰς αὐξησιν καὶ κραταίωσιν, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς διαίρεσιν καὶ καταδούλωσιν τῆς αὐτονόμου ἐσομένης ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐκείνης.

ὁ ῥθόδοξων Ἐκκλησιῶν ἀνέκαθεν πρεσβεύμενα. Ἐκ τούτου τοῦ Καταστατικοῦ ἐπήγαγεν ἡ παντελής παράλυσις τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις οὔτε τῶν δογμάτων οὔτε τῶν κανόνων τὴν ἀκεραιότητα δύναται πλέον συντηρῆσαι ἀνεπιδούλευτον καὶ ἀδιαλώβητον. Καὶ τῆς τοιαύτης παραλύσεως τὰ σπέρματα ἐναπόκεινται εἰς πάμπολλα ἄρθρα τοῦ Καταστατικοῦ (ὡς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τύπον τοῦ τῶν Συνοδικῶν ἐπισκόπων ὄρκου !!), δολίως ἐνυπολανθάνοντα καὶ σοφιστικῶς, ἐνίοτε δὲ καὶ φανερώς τεθησαυρισμένα. Ἄν ἐβλεπε ταῦτα τὰ ἄρθρα ἡ τῶν ἐπισκόπων Ὁμῆγυρις, βεβαίως (νομίζομεν) οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἔμελλεν ἐπιψηφίσει τὰ γενικῶς εἰς αὐτοῦς προβληθέντα (εἰ μὴ, ἂν ὑπῆρχέ τις ἀθεόφοβος υἱὸς τῆς ἀπωλείας !). Δυνάμει τούτου τοῦ Καταστατικοῦ δραματουργοῦνται, καὶ παρευθὺς μετὰ τὴν ἔκδοσιν ἐδραματουργήθησαν πράγματα δεινὰ (ποῖα, καὶ πόσα ;), παραβλάπτοντα καιρίως τὴν ὑπεσχημένην ἀνεξαρτησίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ! Καὶ αὕτη ἤδη σύρεται μὲν δούλη καὶ αἰχμάλωτος ὑπὸ κοσμικῶν προσώπων καὶ πραγμάτων ἰσχυρῶς ἀντιβαινόντων εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς τῶν χριστιανῶν σωτηρίας ἐλευθέραν καὶ πνευματικὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐνέργειαν, παρασύρεται δὲ καὶ ὑπ' αὐτῆς προσέτι τῆς ἐν πολλοῖς κατὰ τῶν θείων κανόνων ἀντιστρατευομένης πολιτικῆς νομοθεσίας τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ! « τοιοῦν δ' ἀπέβη τόδε πρᾶγμα », τὸ πρᾶγμα τὸ διπλοῦν τοῦ Ὑπομνηματογράφου !

Ἄλλ' ὅμως ἡ θεία ἀλήθεια καὶ προδοθεῖσα νικά ! καὶ οἱ δέλταιοι προδότης, καὶ ὡς ἰσχυροὶ, καὶ ἐπὶ πολὺ μείνωσιν ἀνεξέλεγκτοι, καταδικάζουσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἐνδορμύχως καὶ πολλάκις ἀναφανδόν. Ἄκουε τὴν συνέχειαν τοῦ Ὑπομνήματος.

Σελ. 32—34. Avant de terminer etc.

« Πρὶν ἢ τελειώσωμεν (λέγει) τὸ πρῶτον τοῦ Ὑπομνήματος μέρος, ὅπου ἐκτίθεται ἡ ἱστορία τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καθιδρύσεως τῆς ἱερᾶς Συνόδου, προστιθέμεθα τὴν ἐφεξῆς παρατήρησιν. Πᾶσα αὕτη ἡ πραγματεία, περὶ ἧς, ὡς περὶ μεγάλης ἀνομίας, ἠθέλησάν τινες ἀποδείξαι ἔνοχον τὸν Κ. Κωνσ. Σχινᾶν, διεπράχθη διενεργούντος τοῦ Κ. Τρικούπη, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἐξετελέσθη· ὁ δὲ Κ. ὁ Σχινᾶς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Γραμματείαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μετὰ μῆνας ὅλους τρεῖς. Καὶ αὐτὸς ὁ Κόμης Ἀρμανσπέργης, ὅστις ὀλίγον ὕστερον ἀπέρριπτεν ὅλην ταύτην τὴν πραγματείαν εἰς τὸν Μαύρον, ὑπῆρχε μετ' αὐτοῦ τόσο-

τὸν ἐπίσκοπον ἀποτελοῦσι τὸ τοῦ ἐπισκόπου συμβούλιον, οἱ δὲ περὶ τὴν ἐπισκοπὴν, τὸ συνέδριον τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τὸ ἐπισκοπικόν! βλ. κεφ. ε καὶ ς). Ἡ Ἀποστολικὴ διάταξις ἀνακηρύττει τοὺς πρεσβυτέρους «ὅτι καὶ σύμβουλοί εἰσι τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῆς ἐκκλησίας στέφανοι, οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ συνέδριον καὶ βουλὴ τῆς ἐκκλησίας» (α). Ὅθεν καὶ ἐν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Δικαστηρίῳ, προκαθημένου τοῦ ἐπισκόπου συμπάρῃσαν ἔκπαλαι καὶ οἱ πρεσβύτεροι, συμπαρίσταντο δὲ καὶ διάκονοι (β). Παρομοίως ἔχει καὶ νῦν ἡ κατὰ τόπους ἐκκλησία τὰ ἱερατικὰ Συνέδρια, συνεστηχότα ἐκ τῶν ἐπιλέκτων τῆς ἐκκλησίας ἀξιωματικῶν καὶ κληρικῶν (οἷον ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὅπου τοῦ Συνεδρίου προεδρεύει ὁ Πατριάρχης, ἢ ἀντ' αὐτοῦ ἐπιτροπικῶς ὁ μέγας Πρωτοσύγκελλος), ἐν καὶ τὸ αὐτὸ δηλαδὴ καθιστῶσα καὶ συνέδριον καὶ συμβούλιον περὶ τε τὸν ἐπίσκοπον καὶ ἐπισκοπικόν! Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἄλλους ἴσως ἀποβλέπει σκοπούς· α) μὲν διαιρεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ νύμφης, τῆς ἐπισκοπῆς, ὡς πολιτικὸν καὶ πρὸς καιρὸν νομάρχην ἀπὸ τῆς νομαρχίας ἢ ἄλλης ἀξίας πολιτικῆς. Ὅθεν καὶ καθὼς ὁ νομάρχης ἢ ὁ Γραμματεὺς ἰδίους ἔχει συμβούλους ἀξιωματικοὺς προβαλλομένους ὑπὸ τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς, τοιούτους εἰσάγει καὶ τοὺς περὶ τὸν ἐπίσκοπον ἀξιωματικούς, ἐν ᾧ πάντες οἱ κληρικοὶ προχειρίζονται κατὰ κανόνας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου! β) διατάσσει ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια κατὰ τὸν τύπον τῶν πολιτικῶν, διότι τὸ μὲν ἐπισκοπικὸν λεγόμενον συνέδριον καθίστησιν ὡς πρωτόκλητον πρωτοδικεῖον, τὸ δὲ περὶ τὸν ἐπίσκοπον σύμβούλιον, ὡς ἔκκλητον ἐφετεῖον (ἄρθ. 63), καὶ, τέλος, ὡς ἀνώτατον (οἷον Ἄρειον Πάγον) τὴν Σύνοδον (ἄρθ. 64). Οὕτως ἡ ἐπιτροπὴ σπουδάζει πανταχόθεν ἵνα πάντα τὰ σεμνὰ καὶ ἀρχαῖα τῆς Ἐκκλησίας θεοηλωθῶσι μορφωθέντα πρὸς τὸ κοσμικώτερον.—γ) τοὺς τὸ ἐπισκοπικὸν συνέδριον συγκροτοῦντας ἀξιωματικοὺς πρεσβυτέρους καθυποτάσσει εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν συμβούλιον, ὅπου παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ παρεδρεύει σύμβουλος καὶ ὁ ἀρχιδιάκονος. Καὶ κα-

(α) Ἀποστολ. Διαταγ. Β. 28. πρὸλ. Ἰγνατ. ἐπιστολ. πρ. Τραλλησ. §. 5.

(β) Ἀποστολ. Διαταγ. Β. 47.

νονικῆς εὐταξίας τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρχον καὶ οἱ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου διάδοχοι καὶ ἐπὶ εὐσεβεῖα διασημότατοι Αὐτοκράτορες, οἵτινες καὶ ἰδίως ἐπωνομάσθησαν ἐπιστημονάρχαι τῆς Ἐκκλησίας, «εἰς τὸ διορθοῦσθαι τὰ παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἴσως γινόμενα» (α). Ἀλλ' οἱ διαιροῦντες τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ῥᾶστα παραδιδόντες εἰς χεῖρας τοῦ κυβερνήτου τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Κυβερνήσεως τὸ πηδάλιον, πλάττουσι καὶ περὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ὅ,τι μήτ' ἐγένετο πώποτε, μήτ' ἐφρόνησε, μήτε εἶπε, μήτ' αὐτὸς μήτ' ἄλλος περὶ αὐτοῦ. Ἡ μήπως ἢ αὐτὸς ὁ τρισμακάριος, ἢ ἄλλος τις τῶν ἀοιδίμων Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων ὠνομάσθη ποτὲ κεφαλὴ καὶ ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐξεφράσθησαν οἱ παρερμηνεύοντες τὸ Ἐπίσκοπος; Ἐπειτα καὶ ἄλλως, τί παράδοξον ἂν ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ὠνόμασεν ἑαυτὸν ἐπίσκοπον τῶν ἐκτός; Καθ' ὁμοίαν τῆς φωνῆς μετάληψιν ὠνομάσθη καὶ συνθεράπων οὐ μόνον τῶν ἐπισκόπων (ὡς μετὰ τούτων τῇ Ἐκκλησίᾳ συνυπουργῶν, καθὼ καὶ αὐτὸς «Διάκονος Θεοῦ»), ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν αὐτοῦ ὑπηκόων «ἀδελφοὺς ἀποκαλῶν καὶ συνθεράποντας ἑαυτοῦ τοὺς τῆς Ἐκκλησίας λαοὺς» (β). Ἀλλὰ μήπως καὶ ἀπὸ τούτων συμπερανοῦμεν ἢ ὅτι καὶ συνιερούργει τοῖς ἐπισκόποις ὡς συλλειτουργός, ἢ ὅτι συνυπηρετεῖ καὶ εἰς τὰς κοινὰς ἐργασίας μετὰ τῶν τεχνιτῶν; Μήπως δὲ πάλιν, ὅταν βλέπω-

(α) Ἰσαὰκ Ἀγγέλ. Σημειώμ. (ἐν Leuncl. Ius Graecorom. T. I. p. 169). Ὅθεν καὶ ὁ ἱστορικὸς Σωκράτης (Ἐκκλ. ἱστορ. Ε. προοιμ.) «τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα (λέγει) ἤρτητο ἐξ αὐτῶν» (τοῖς κανόσιν ὑπηρετούντων) «καὶ αἱ μέγιστα Σύνοδοι τῇ αὐτῶν γνώμῃ γεγονασί τε καὶ γίνονται» κτλ. ὁ δὲ Μαύρερος ἀνωτέρω ἀποδίδων εἰς τὴν ἐλληνικὴν Ἐκκλησίαν τὴν πρὸ τῆς κατακτήσεως αὐτῆς ἐλευθερίαν, ἀπεκλήρωσε (λέγει) εἰς τὸν βασιλέα μόνον ὅτι ἂν ἦκεν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἐσιώπησε τοῦτο τὸ, ὅτι, μὴ διορίσας τὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας δικαίωμα, λεγέτω τοῦτο ὁ μικρῶ πρὸ τῆς κατακτήσεως συγγραψῆς ἱερώτατος Σμμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, ὅστις ἐξελέχων ὀρθοδόξως τὰς παρὰ τοὺς κανόνας καταχρήσεις τινῶν Αὐτοκρατόρων (περὶ τελεουργ. μυσηρ. κεφ. σιθ καὶ σκ), προστίθῃσι καὶ τὰ ἐφεξῆς. «Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ τῆς Συνόδου ὑπηρετεῖ, ὡς χριστὸς Κυρίου καὶ δεφένσωρ καὶ ὑπηρέτης τῆς Ἐκκλησίας καταστάς ἐν τῷ κρίεσθαι, καὶ τοῦτο καθυποσχεθεὶς» (Αὐτόθ. κεφ. σκε. σελ. 469. Ἐν Γλασίῳ. ἀχπγ).

(β) Εὐσέβ. Βίω Κωνσ. Γ. κεφ. κδ. πρὸλ. καὶ κεφ. ιβ.

μετεπλάσθη εἰς Κυνοῦρίαν κτλ. διὰ τοῦτο λοιπὸν ὤφειλον καὶ πάντες οἱ κανονικοὶ ποιμένες ἀναγορευθῆναι διὰ τῆς πράξεως ταύτης ἐξ ὑπαρχῆς, καθὼς καὶ οἱ πρόσφυγες καὶ σχολάζοντες Ἀρχιερεῖς, οὓς τινες (καὶ τούτους παρὰ κανόνας) ἀνηγόρευεν ἡ Σύνοδος κανονικοὺς ἐπισκόπους τῶν σχολαζουσῶν ἐπισκοπῶν κατὰ τὰς νέας ὀνομασίας; Ἀλλ' ἐὰν ἡ ὀρθόδοξος χειροτονία οὐδέποτε δευτερεύεται (α), ἀκυροῦται δὲ καὶ ἡ μὴ ἐπὶ Συνόδου τελείας μετὰ θεσις, ποία λοιπὸν ψῆφος περιμένει τὴν ὑπὸ τῆς Συνόδου δευτέραν ἀναγόρευσιν τῶν κατ' αὐτὴν αὐτῶν τὴν ὑπὸ τῆς θείας χάριτος χειροτονίαν ἀναδεδειγμένων καὶ ἀνηγορευμένων ἐπισκόπων εἰς ἃς εἶχον ἤδη καὶ ἐποίμαινον ἀμώμως αὐθεντικὰς αὐτῶν καθέδρας καὶ κανονικὰς ἐπισκοπάς; Ἢ μήπως ἐπέβαλεν ἡ Σύνοδος αὐτὴν τὴν παρ' ἐκυτῆς ἀναγόρευσιν εἰς τοὺς κανονικοὺς ἐπισκόπους, καταδικάσασα τὴν ἐπὶ τῆς χειροτονίας αὐτῶν, ὡς αἵρετικὴν ἢ παρὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας; Ταῦτα μετὰ πόνου ψυχῆς σημειοῦμεν εἰς τὴν προᾶξιν τῆς ἱερᾶς Συνόδου (β). Τιμῶμεν καὶ σεβόμεθα πάντας ἀτομικῶς καὶ κατὰ

(α) Ἀποστολ. καν. ξη• προβλ. Καρθαγ. νζ. κτλ.

(β) Σημείωσαι δ' ὅτι καὶ ἡ μετὰ τὴν διὰ τοῦ ἱεροῦ Τόμου κανονικὴν χειροφύττησιν συνεστῶσα ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἣ ἀποδίδωσι τοῖς χειροτονουμένοις ὑφ' ἑαυτῆς Ἀρχιερεῦσι πράξει ἐξήλειψε μὲν τινὰ τῶν ἐν τῇ προκειμένῃ πλημμελημάτων καὶ ἐβεβλήκει πῶς τὸ ὕψος, οὐ μὴν καὶ τὰ καιριώτατα, ἀλλ' ὡς τὸ νέον Καταστατικὸν τῆς τοῦ Βλάχου ὑπουργείας, οὕτω καὶ αὐτὴ ἐτήρησε τῶν Μαυρερείων νομοθετημάτων τὸν πυρῆνα, ἐπιτηδειότερον αὐτὸν σπουδάσασα περικρύψει καὶ περικαλλῦναι. Αὐτίκα περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος τὰ εἰκότα προλογισαμένη, τὴν μέριμναν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν λέγει ἡ Σύνοδος οὐ παρὰ τοῦ Μονάρχου πεπιστεῦσθαι, ἀλλ' ἐπινεύσει βασιλικῇ λαχεῖν· τὸν δὲ Ἀρχιερέα οὐκ ἀνακτορικῶ διατάγματι τὴν προστοσίαν καὶ διεύθυνσιν τῆς ἐπισκοπῆς ἀναλαβεῖν φησιν, ἀλλ' ἐγκρίσει βασιλικῇ ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ διορισθῆναι κοινῇ ψήφῳ κρίνει· προσεπιδίδοται δὲ τῷ Ἀρχιερεῖ καὶ τὸ «κρίνειν τε καὶ ἀνακρίνειν πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν παρεμπίπτουσαν αὐτῷ ὑπόθεσιν ἐν τῷ τῆς ἀρμοδιότητός του» ὅπως δηλονότι καὶ πᾶς πολιτικὸς ὑπάλληλος περιορισμένος ἐστὶν ἐντὸς τῆς ὑπὸ τῶν νόμων ὠρισμένης ἀρμοδιότητος. Παρατίθεμεν δὲ ὧδε αὐτὴν τὴν πράξιν χάριν τῆς ἀκριθείας.

«Ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Οἱ κατὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν (δεῖνα) διατελοῦντες εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, ὁσιώτατοι Ἱερομόναχοι καὶ λοιποὶ ἁ-

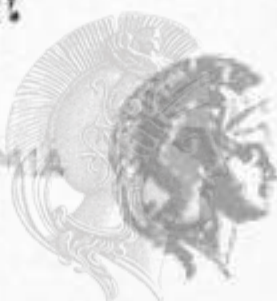
κατέστησεν εἰς τὴν Σύνοδον καὶ συμβούλους καὶ παρόρους τοὺς πάντας Ἀρχιερεῖς; Ὅ,τι λοιπὸν φέγει, τοῦτ' ἐποίησεν αὐτὸς κατὰ τὴν ἀνεπίσκοπον τὸ ἡμῖς τῶν δέκα ἐπισκοπῶν. Εἰ δὲ προσεῖχεν ἀκριβέστερον, ἔβλεπεν ἂν ὅτι οὐχὶ τὸ ἡμῖς (καθὼς λέγει), ἀλλὰ τὰ δύο τρίτα τῶν διοικήσεων κατέστησεν ἀνεπίσκοπα· καὶ ὁ λογαριασμὸς βραχὺς καὶ σαφής. Τὴν Σύνοδον ἀπαρτίζουν πέντε μὲν οἱ σύμβουλοι καὶ πάρεδροι· δύο δὲ τὰ μέλη συμπληρωτικά· οἱ πάντες ἐπτά, καὶ πάντες Ἀρχιερεῖς.—Ἐν ἄρθρ. 8 «τὰ μέλη (λέγει) τῆς Συνόδου καίτοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως διοριζόμενα, κατ' οὐδένα τρόπον ὅμως ὤφειλον εἶναι καὶ ὑπάλληλοι βασιλικοί»!—Καὶ τίνος ἄλλου λοιπὸν ὑπάλληλοι εἰσιν, εἰμὴ τοῦ βασιλέως, ὃς οὐδὲν τὴν κυριαρχίαν ὑπόκειται ἢ ὑπερτάτῃ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ, καὶ ὅστις κατὰ τὸ διοικητικόν ἐστὶ κεφαλὴ καὶ ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας; (Ἄρθρ. 4. καὶ 2). Τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀντιφάσεων τὴν διαλλαγὴν ὁμολογοῦμεν ὅτι ἀγνοοῦμεν.

§. ιγ. Ἐφεξῆς διαβεβαιοῦται ὅτι ἡ διαρκὴς Σύνοδος συνέστη «πρὸς τὸ παράδειγμα τῆς Καίσαρικῆς Ῥωσσικῆς Συνόδου (!). Ἀλλ' ἐπειδὴ, λέγει, κατὰ τὴν τοῦ Κίγγου (King) καὶ ἄλλων μαρτυρίαν, εἰς τὴν Ῥωσσικὴν Σύνοδον πάντοτε καθίσταται ἴσος ἀριθμὸς συμβούλων καὶ παρέδρων, οἱ πρῶτοι ἐξ Ἀρχιερέων, οἱ δεῦτεροι ἐκ κατωτέρων ἱερατικῶν βαθμῶν, καὶ ἐπειδὴ πρὸς τοῦτοις ὁ παρ' ἐκείνῃ βασιλικὸς Ἐπίτροπος ἔχει καὶ ψῆφον ἀρνητικὴν, ὅλα δὲ τὰ μέλη παρέχουσιν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ὄρκον ἀσκήρον, βεβαίως ἄρα ἡ βασιλικὴ ἐλληνητικὴ Ἐκκλησία ὑπάρχει μᾶλλον ἐλευθέρα καὶ μᾶλλον ἀπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀνεξάρτητος παρὰ τὴν ἐν Ῥωσσίᾳ Καίσαρικὴν αὐτῆς ἀδελφὴν» (α). Πρὸς ποῖον (ἀπαντῶμεν) παράδειγμα κατέστη τῆς Ἑλλάδος ἡ Σύνοδος, μένει ἀδιόριστον. Μόνον πρὸς τὴν Ῥωσσικὴν οὐδόλως ὁμοιάζει· ἢ παρομοιάζει τόσον (κατ' αὐτοῦ δὴ τοῦ Μαυρέρου τὸ ἐφεξῆς παράδειγμα), ὅσον καὶ τὸ καρυόφυλλον τοῦ Νυρεμβέργου ζωγράφου πρὸς τὸ ῥόδον. Πολὺ δ' ἂν ἀκριβέστερον ἐμάνθανεν ὁ Μαύρερος τὰ κατὰ τὴν Ῥωσσικὴν

(1) Mauger 2. Bl. pag. 100 — 101.

λῆν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης» καὶ τοιοῦτο μὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος τὸ κράτος τῇ κατὰ τὸν Τόμον Συνόδου. Περὶ δὲ τῶν πρεσβείων τῆς χειροτονίας τῶν εἰς αὐτὴν προσκαλουμένων Ἀρχιερέων, καὶ περὶ τῆς διαρκείας αὐτῆς λέγομεν ἐν τοῖς ἐξῆς. Ἡδὴ δὲ θεωροῦμεν τὰς ιδιότητας τῶν ἐπιθέτων, δι' ὧν αὐτὴν ὁ Ἀντίτομος περιβάλλει· Αὐτοσούσα τοῖς ὀνομάζει· ἀλλ' οὗτος αὐτὸς ἀνωτέρω πολλάκις ἀνεκήρυξεν αὐτὴν καταστασάν ἢ συστασάν (κανονικῶς) ὑπὸ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Συνόδου! Τὰ δ' ἄλλα ἐπώνυμα, αὐθύπαρκτος καὶ αὐθύπóστατος», ὡς ἂν εἶπε καὶ αὐτοοῦσιος καὶ τᾶλλα τὰ καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ αὐτοόοντος καὶ αἰεὶ καὶ ὡσαύτως ὄντος θεολογούμενα, σφόδρα τραγικὰ καὶ παράτονα λέγονται περὶ Συνόδου συγκειμένης ἐξ ὠρισμένης ἀμοιβῆς θνητῶν, ἄλλων ἄλλοτε κατ' ἀνακύκλησιν διαδεχομένων ἀλλήλους καὶ τὴν τῆς Συνόδου διάρκειαν συνιστώντων. Οὐδὲ γὰρ ἐκ τῆς ὑποστάσεως τῆς Συνόδου οἱ Ἀρχιερεῖς, ἀλλ' ἐκ τούτων ἐκείνη προῦφesyώτων συνέστη, καὶ μὴ ὑφesyώτων οἵχεται ἡ Σύνοδος (τὸ κατ' ἐπίνοιαν ἢ κατὰ τὴν ξενολογίαν ἡθικὸν τοῦτο σῶμα), ὡς ἐκινδύνευσεν ἀφαντωθῆναι, κατὰ τὸ 1850, εἰ μὴ ταύτην ὁ ἱερὸς ἀνεκαίνιζε Τόμος· ὅθεν οὐδ' αὐθύπóστατος οὐδ' αὐθύπαρκτός ἐστι, διαρκῆς δὲ κατ' ἀκολουθίαν ἀδιάκοπον διαμένουσα μέχρις ἂν καὶ οἱ συνιστῶντες αὐτὴν διαρκῶσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐῷμεν, μήποτε τις χαριεντιζόμενος ἀνακινήσῃ καὶ καθ' ἡμᾶς τὸ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐκεῖνο πρόβλημα «πότερον, ἢ ὄρνις τοῦ ὠοῦ προγενεστέρα, ἢ τοῦτο τῆς ὀρνιθός;»

γ) Ὁ δὲ σοφὸς Ἀντίτομος πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἥς εἶπεν ἐπιβουλῆς (σελ. 128—129) ποικίλως καὶ μετὰ τῆς φίλης ἀληθείας (ὡς εἴωθε) κοσμίως γυμνάσας τὸν λόγον, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι τοιαύτη αὐθύπαρκτος Σύνοδος διοικοῦσα (κατὰ τοὺς θείους κανόνας τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης ἐπεμβάσεως τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας ὑπάρχει περιφρονητικὴ καὶ ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τὴν ὑπερτάτην αὐτῆς ἀρχήν, ἐπικαλεῖται τὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Συνόδου καταστατικὸν βαυαρικὸν νόμον (ὃν καὶ καθεστῶτα θεωρεῖ καὶ μετὰ τὸ Σύνταγμα!), καὶ τούτου τὴν περὶ Συνόδου ῥήτραν μεταγράψας καὶ ὧδε καὶ θαυμάσας ὡς ἐθνωφελεσάτην, ἐπιφωνεῖ «φρονιμώτατος νόμος!» Πῶς δ' οὐχί; φρονιμώτερος, ἂν θέλῃς, καὶ παρὰ τὸν ἀρχέκακον ὄφιν, ὃν φρονιμώτατον ἡθεῖα λέγει Γραφή (εἰ

ἡν Συνέλευσιν περιληπτικῶς καὶ ἀπατηλῶς, τὸ δὲ Σχέδιον τοῦ
 Ἐκκλησιαστικοῦ Συντάγματος καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ δι-
 νυθισμένα 24 ἄρθρα τοῦ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς Συνόδου Καταστα-
 τικοῦ διατάγματος οὐδόλως ἐγνώριζεν οὐδ' εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἡ Συν-
 λευσις· ἔκρινε δὲ καὶ ἐγνωμοδότει τυφλῶς, ἐν σκοτει διαπο-
 ευομένη, καὶ πιστεύουσα ἀπλῆν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ
 τοῦ θρόνου τοῦ Πατριαρχικοῦ, αὐτοκεφάλως καὶ νομίμως κατὰ τοὺς
 ἀνόνους διοικουμένης, ἀλλ' οὐχὶ πνευματικὴν αὐτῆς αἰχμαλωσίαν
 καὶ καταδούλωσιν ὑπὸ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν, ὅποιαν οὐδέποτε ἔπα-
 ρεν ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Πᾶν λοιπὸν ὅ,τι κρίνεται καὶ ψηφίζεται
 κατ' ἄγνοιαν ἢ ἐξ ἀπάτης, ἄκυρον. Πρόσθετε ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ χον-
 δρικῶς καὶ ἀδρομερῶς προβληθὲν τῆς ἀνεξαρτησίας κεφάλαιον ἐξε-
 φράσθη καὶ τοῦτο δολίως καὶ ἀπατηλῶς. Ἡ Κυβέρνησις ἐθήρρευε παρὰ
 τῆς Συνελεύσεως γνωμοδότησιν περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς
 ἀνεξαρτησίας αὐτῆς (καὶ μαρτυρεῖ πρὸ πάντων τὸ Πρωτό-
 κολλον, λέγον, ὅτι ἐγνωμοδότησαν ἅπαντες ὁμοφώ-
 νως ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς (δηλαδὴ τῆς ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου!)
 ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας (βλ.
 Τμήμ. Β. σελ. 165). Πρὸς αὐτὴν δὲ τὴν Συνέλευσιν προβάλλεται οὐχὶ
 ἡ ἀνεξαρτησία, ἀλλ' «ἡ διακήρυξις τῆς ἡδηπραγ-
 ματικῶς ὑπαρχούσης ἀνεξαρτησίας» (α). Καὶ ὅτι
 μὲν τοιαύτη ἀνεξαρτησία οὐδόλως ὑπῆρχεν οὔτε πραγματικῶς οὔτε λε-
 κτικῶς, εἶδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (Κεφ. Α. §. θ. πρὸβλ. καὶ Τμήμ. Β.
 Κεφ. Β' §. ια. ΙΔ. §. ιε). Μόνη καὶ πρώτη ἡ ἐπταμελής τῆς Κυβερνήσεως
 Ἐπιτροπὴ ἐψήφισεν ἀνεξάρτητον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς
 Ἑλλάδος (β). Οἱ δὲ περὶ τὸν Γραμματέα ζητοῦσι παρὰ τῆς Συνελεύ-
 σεως γνωμοδότησιν εἰς μόνην τὴν ἐπίσημον καὶ ὀριστικὴν
 διακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας, ὡς ἡδη προϋπάρχουσαν δῆθεν
 αὐτὴν παριστῶντες· καὶ τοῦτο διὰ λόγους διπλοῦς· πρῶτον, ὅπως
 ἐκθαμβήσωσι τὸν νοῦν τῆς Συνελεύσεως, ἵνα μηδὲν ἀντεῖπῃ περὶ πράγ·

(α) Οὕτως ἐξεφράσθη καὶ εἰς τὸ Καταστατικὸν «Λαβόντες ὑπ' ὅψιν τὴν
 περὶ διακηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὁμοφώνως
 ἐκφρασθεῖσαν ἔφεσιν τῶν ἐνταῦθα συνηγμένων Μητροπολιτῶν» κτλ. (βλ.
 Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. η. σελ. 177).

(β) βλ. Πρακτ. Συνεδρ. α. καὶ Σχέδ. ἄρθρ. γ. ἐν Τμήμ. Β. σελ. 99 καὶ 112.

§. ιθ. Ἐνταῦθα μετὰ τῆς εὐχῆς (ἦν, ὡς ἔοικεν, ἀντέταξεν ὁ συγγραφεὺς πρὸς τὴν πρὸ τοῦ Τόμου ἀναγινωσκομένην ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου προσευχὴν) τελευτᾷ καὶ ὁ περινενοημένος πρόλογος, εἰς ὃν παρεξετεínaμεν καὶ ἄκοντες τὰς σημειώσεις, κατέχοντες ἐπὶ πολὺ τὸν ἀναγνώστην ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς συγγραφῆς ἐξ ἀνάγκης, ὅπως καταστήσωμεν εὐχερεστέραν μὲν τὴν κατάληψιν τινων χωρίων τοῦ πονήματος, σαφεστέραν δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως δεινότητα καὶ μέθοδον καὶ διάθεσιν, δεικνύοντες «ἐξ ὅνυχος τὸν λέοντα», καὶ τὸ «ὑφασμα ἀπὸ τοῦ κρασπέδου». Καὶ δὴ μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ θεωρίαν αὐτοῦ τοῦ λογικοῦ οἰκοδομήματος, ἀποφεύγοντες μὲν τὰς φοικώδεις ἐπαναλήψεις τῶν ἐν αὐτῷ μυριάκις πεπαλιλλογημένων, ἀποστρέφοντες δὲ καὶ τὰς ὄψεις ἀπὸ τῶν ἀμυθῆτων ὑβρεων, παρατρέχοντες δὲ τὰς μηδὲν πρὸς ἔπος ἀλλὰ πάντῃ ξένας τοῦ προκειμένου παραδοξολογίας τοῦ συγγραφέως, ἢ μόνον τινὰς τούτων (ὅπου δεῖ) χωρὶς μηδεμιᾶς ἀπαντήσεως σημειοῦντες αὐτάς, ὡς ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ἐξ ὧν προείπομεν κατανοουμένας. Διαιροῦμεν δὲ τὴν ἀνάκρισιν εἰς τμήματα δύο κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ συγγράμματος.

ΤΜΗΜΑ Α.

§. κ. Σύγκειται τὸ σύγγραμμα ἐκ δύο τινῶν τμημάτων ὁλοσχερῶν, ἀλλὰ τὸ πρῶτον τούτων ἀκέφαλον παρίσταται καὶ χωρὶς ἐπιγραφῆς, εἰσβάλλον ἀπροόπτως διὰ τινος ἐκθέσεως οἷον εἰσαγωγικῆς τετρασελίδου· τούτου δὲ τοῦ ἀνωνύμου ὅλου μέρη τινὰ καθ' ὁδὸν τῆς ἀναγνώσεως ἀπαντῶσιν (εἰσὶ δὲ τέσσαρα τὸν ἀριθμὸν, ἐπέχοντα σελίδας 153)· ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἀνεπίγραφα κεῖνται (πλὴν ἑνὸς τοῦ Ὁ Συνοδικὸς Τόμος)· διακρίνονται δὲ ἀπ' ἀλλήλων διὰ μόνης τῆς ἐπισημάνσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπιγραφῶν· ἀναγινώσκονται ὅμως αἱ τούτων ἐπιγραφαὶ ἐν τῷ πίνακι τῆς βίβλου σεσημειωμένα. Λέγομεν δὲ περὶ τούτων παρακατιόντες, ἀφ' οὗ πρῶτον διεξέλθωμεν ἐπιτροχάδην τὴν προτεταγμένην εἰσαγωγικὴν ἐκθεσιν· ἄρχεται δὲ οὕτως.

«Ἔτος ὅλον παρῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως καὶ δημοσιεύσεως τοῦ περὶ ἀναδείξεως αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Τόμου τῆς

λευούσης, ὁρατοὶ καὶ ἀόρατοι ἐχθροί, πάντες οἱ λυμεῶνες τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνεργάται τοῦ Σατανᾶ, οὗ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους (ις. 20) προήγγειλε τὴν συντριβήν· «Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει».

διὰ τί λοιπὸν ταῦτα οὐκ ἔμειναν εἰς τὴν φροντίδα τῶν ἐπισκόπων ; ἢ διὰ τί μὴ μᾶλλον κατωκίσθησαν καὶ ταῦτα ἀπὸ τῶν πολυμονάχων Μοναστηρίων ; ἢ διὰ τί μὴ προστετέθησαν ὡς μετόχις εἰς ἄλλας γειτονικάς μεγαλητέρας μονάς ; Διὰ τί καὶ ἄλλα πρὸς ταῦτα προσηρμώθησαν ; Ἄλλ' ἦσαν ὀλιγομόναχα ; τί ἔβλαπτεν, ἂν ἔζων οἱ ὀλίγοι μοναχοὶ μοναχικῶς (ἂν μὴ ἠδύναντο κοινοβιακῶς !) ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον ἐπιστάσιαν τῶν ἐπισκόπων ; Ἄλλ' ἐγίνοντο καταχρήσεις ; Καὶ ποῖον εἶχον ἔργον καὶ χρέος ἱερώτερον οἱ ἐπίσκοποι παρὰ τὴν θεραπείαν τῶν καταχρήσεων, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἁμαρτανόντων ; Διὰ τί πάλιν εἰς ἄλλα πλησίον χωρίων κείμενα Μοναστήρια, καὶ ὡς ὀλιγομόναχα καταργηθέντα, οὐ καθίσταντο σχολεῖα διὰ τὰ παῖδιά τῶν χωριανῶν, ὅπου κοσμίως παιδαγωγούμενα καὶ εἰς τοὺς θεῖους ναοὺς ἠδύναντο συχνάζειν καθ' ἡμέραν, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς προσευχῆς γίνεσθαι τρόφιμα ; (ἢ οὐκ ἀπέδλεπεν ὁ σκοπὸς πρὸς ἐκπαίδευσιν Ἑλλήνων ὀρθοδόξων χριστιανῶν ;). Ποίας ὠφελείας οὐκ ἐστέρησε τὸ ταμεῖον ἢ διάλυσις τῶν Μοναστηρίων, οὐ μόνον ὅσας ἔμελλον συεισφέρειν ἐξ αὐτῶν τῶν ἤδη ὑπαρχόντων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὅσα ἔμελλον ἐφεξῆς εἰς ταῦτα ἀφιερωθῆναι κτήματα ; (διότι τίς πλέον χριστιανὸς ἀφιερῶσει τὴν προσφορὰν αὐτοῦ εἰς μοναστήριον ;). Ποίους ἐργάτας τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων ἠδύνατο εὑρεῖν πιστοτέρους ἢ Κυβερνήσεις (οὐ λέγομεν ἢ ὑπερτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή· διότι αὕτη οὐκ ἠδύνατο πλέον ἐξουσιάζειν ἐκκλησιαστικῶς οὐδὲ τὰ Μοναστήρια καὶ τοῦτο κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας!), παρ' αὐτοὺς τοὺς μοναχοὺς οἵτινες ἐθεώρουν ὡς ἰδίαν ἐαυτῶν ὑπαρξιν τὰ κτήματα, φυλάττοντες αὐτὰ καὶ καλλιεργοῦντες προθυμότατα ; Ποίαν διπλῆν δεκάτην, ἢ καὶ τριπλασίαν καὶ τετραπλῆν φορολογίην εἰ διετάσσοντο, ἔμελλον ἀπειθῆσαι καὶ οὐκ ἤθελον ἐργάζεσθαι νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἂν ἐμάνθανον οἱ ταλαίπωροι ὅτι ἐκινδύνευον καταστραφῆναι αἱ μοναί, δι' ἃς ἐγκατέλειπον καὶ οἰκίας καὶ γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς καὶ τοῦ κόσμου τὰ καλά ; Ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας ἐμαστιζοντο πολλάκις ὑπὸ τῶν τυράννων, περιήρχοντο ὡς ἐπαῖται, ἐμάχοντο πρὸς ἅπαντα τὰ στοιχεῖα, εἴπως δυνηθῶσι διατηρῆσαι ἕκαστος τὸ εὐαγὲς τῆς εὐσεβείας ἄσυλον, ὅπου καὶ ξένοι καὶ ὀδῖται εὕρισκον παραμιθίαν καὶ τροφήν, καὶ ἀλλόφυλοι καὶ ὁμογενεῖς, καὶ αὐτοὶ πολλάκις οἱ κατὰ τὸν ἀγῶνα πρόμαχοι τῆς Ἑλλάδος φανέντες γενναῖοι καπιτάνιοι, ὅποτε κατεδιώκοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἄλλ' εἶδον καὶ αὐτοὶ καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες τὰς ἠπιοδώρους

μήτε πρὸς τὸ δόγμα, ἀλλὰ μήτε πρὸς αὐτοὺς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας (ὕπερ ὧν ἐν τῇ συνελεύσει οἱ τλήμονες ἐκεῖνοι διεμαρτύροντο!). «Δόγμα δὲ (προστίθῃσι) τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει, ὅτι κεφαλὴ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ἐστὶν αὐτὸς ὁ Χριστός.» Ναί! Ὑπάρχει καὶ δὴ καὶ πιστεύεται καὶ ὁμολογεῖται παρὰ πάντων τῶν εὐσεβῶν τοῦτο τὸ ἀποστολικὸν καὶ θειότατον δόγμα τῆς ἀληθείας (καθ' ὃ μάλιστα (πρὸς τοῖς ἄλλοις) ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διαφέρει τῆς ἀνθρωπων θνητὸν κεφαλὴν ἐχούσης Παπικῆς)· ἀλλὰ καὶ ἐκάστης τῶν κατὰ μέρος ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (ἐξ ὧν ἡ καθόλου συναπαρτίζεται), κεφαλὴ ἐστὶν ὁ Χριστός, ὁ τῆς πίστεως ἡμῶν ἀρχηγὸς καὶ θεμελιωτής. «Αὐτὸν γὰρ ἔδωκεν (ὁ Θεὸς) ὑπὲρ πάντα κεφαλὴν τῇ Ἐκκλησίᾳ» (Ἐφεσ. α, 23). Ὡστε πάντῃ ἐναντίως καὶ πρὸς τὸ δόγμα καὶ πρὸς τοὺς θείους Κανόνας τὸ βίαιον Καταστατικὸν ἔθετεν ἐπὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἀρχηγὸν καὶ κεφαλὴν τῆς πνευματικῆς διοικήσεως αὐτῆς τὸν ἐπίγειον βασιλέα!

Τελευταῖον αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ἐν Ἑλλάδι Ἀρχιερεῖς (περὶ ὧν ὠρισμένως ποιεῖται τὸν λόγον) ὁ συγγραφεὺς παρέστησεν ἡμῖν (τίς ἂν προσεδόκησεν;) ἀσυγκρίτως μακροβιωτέρους παρὰ τὸν τριχόρων Ἀργανθώνιον καὶ τὸν Τιθωνὸν καὶ παρ' αὐτὸν τὸν ἱερὸν Μαθουσάλαν. «Οἱ ἐν ΕΛΛΑΔΙ (λέγει) ἐπίσκοποι . . . ἀπέβαλον ΑΦ ΕΑΥΤΩΝ τὸν ζυγόν, ὃν ΕΦΕΡΟΝ καὶ ΠΡΟ τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως καὶ ΜΕΤ' αὐτήν». Καὶ ἐπὶ πόσους μὲν αἰῶνας πρὸ τῆς κατακτήσεως ἐζυγοφόρουν, ἐνταῦθα μὲν οὐ διορίζει, διώρισε δὲ ὁμῶς (ὡς ὀφόμεθα) προχωρῶν ἐν τοῖς ἐξῆς (καὶ ἡμεῖς αὐτῷ συγχωροῦμεν πρὸς γε τὸ παρόν), ὅτι κατὰ τὸ 723 (ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου) οἱ τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιερεῖς (ἀποσπασθέντες ἀπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης) καθυπετάγησαν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν πατριάρχην. Ἐκτοτε τοίνυν μέχρι τῆς κατακτήσεως (τῷ 1453) παρῆλθον ἔτη ἑπτακόσια καὶ τριάκοντα, ἀπὸ δὲ τῆς κατακτήσεως μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ Καταστατικοῦ (τῷ 1833) ἔτη τετρακόσια πλὴν εἴκοσιν. Ὡστε οἱ ἐν Ἑλλάδι συγκληθέντες ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας καὶ τὸν ζυγὸν ἀποσείσαντες ἐπίσκοποι ἤγον τότε ἔτη 1110 (τοῦ δὲ Μαθουσάλα πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἐγένοντο ἔτη ἐννεακόσια καὶ ἐξήκοντα καὶ ἐννέα). Ἐπειδὴ δὲ δύο τινὲς ἐξ ἐκείνων ζῶσιν ἔτι καὶ τὴν σήμερον (τῷ 1852), φαίνονται οὗτοι

Συνέχεια τοῦ Καταλόγου τῶν Συνδρομητῶν.

Ὁ Σεβάσμ. Ἀρχιεπ. Πατρῶν Κύριλλος.	1
Ὁ Σεβάσμ. Ἐπίσκοπος Ναυπακτίας Ἀνθιμος.	1
Ἡ ἱερὰ Μονὴ Προσοῦ.	1
Ἡ ἱερὰ Μονὴ Τατάρνης.	1
Ἡ ἱερὰ μονὴ Κοσίτζας	1
Ὁ πληρεξούσιος Κεφαλληνίας Κ. Γ. Φλωριᾶς.	1
Ὁ ἐλλόγ. Κ. Ἐπαμεινώνδας Ι. Σταματιάδης.	1

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν μου θεωρεῖται
 κλεψίτυπον, καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Γ' ΤΟΜΟΥ.

τούτου τοῦ πράγματος. Παρηγγέλθη δὲ ὁ πρέσβυς πρῶτον μὲν ἵνα ἐπιβληθῇ γλυκὺ δέλεαρ, τὴν αὐθόρμητον ὑπόσχεσιν περὶ τῆς πληρωμῆς τὴν παρὰ τῶν Ἐπισκοπῶν τῆς Ἑλλάδος ὀφειλομένων αὐλικῶν χρεῶν, καὶ περὶ τούτου συμφωνήσας ὑποσχεθῇ ποσότητά τινα χρημάτων στρογγύλην καὶ εὐογκον. Ἄν ἴσως δὲ μόνη αὕτη ἡ προσφορὰ μὴ ἐξαρκεσθῇ πρὸς τὸν σκοπὸν, τότε, δεύτερον, ὁ πρέσβυς ὑποσχεθῇ προσέτι καὶ τι (χρηματικὸν) πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (!) εἰς ἀγοράσιν τοῦ θείου (!!!) μύρου » !

«Τὸ ἀργύριον ὑμῶν — εἴη εἰς ἀπώλειαν» ! ἀπεκρίθη (οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν) ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης πρὸς τοῦτο (ἂν ἐπρόβλεθον) τὸ πρόβλημα. Ἀκούεις θράσος ; ἀκούεις ἀναίδειαν ; Ἀφ' οὗ οἱ Γραμματεῖς καὶ Σχεδιογράφοι κατέστησαν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὀρχήστραν ἐκτεθειμένην εἰς τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τὰ ἀπεριόριστα θλήματα, ἐπαποδύονται προσέτι διενεργοῦντες, ὅπως ἐπικυρώσῃ αὐτὴν ὡς τοιαύτην καὶ ἡ Ἀποστολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ! Ἐν ᾧ δὲ αἱ τοῦ Βασιλείου ἐπισκοπαὶ ὀφείλουσιν ἵνα ἀποτίσωσι τὰ δι' ἰδίων ἐγγράφων ὡμολογημένα αὐλικὰ χρέη (περὶ ὧν οὐδ' αὐτὴ ἡ καταχθόνιος ἀδικία δύναται ἀντισταθῆναι, καὶ ὧν πολὺ μέρος ἐπλήρωσε μετὰ τόκων καὶ φόνων καὶ μαστίγων ἡ τί κακὸν οὐχὶ παθοῦσα ὑπερ τῆς Ἑλλάδος μήτηρ Ἐκκλησία, ἣν τὸ ἀναιδὲς Ἰπόμενυμα ὀνομάζει μόνον Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, φοβούμενον μήπως ὀνομάσαν αὐτὴν Μεγάλην ἀποδείξῃ τὴν Ἑλληνικὴν μικράν !)· ἐν ᾧ, λέγω, χρεωστοῦνται τόσον δικαίως τὰ αὐλικὰ χρέη, οἱ καλοὶ πολιτικοὶ προσφέρουσιν ἀντὶ τούτων ἀριθμὸν τινα στρογγύλον καὶ παχυλόν ! καὶ τοῦτον ὡς χάριτα γλυκεῖαν καὶ δελεαστικὴν τοῦ Πατριάρχου, πρὸς ἀνακήρυξιν τῆς Μαυρερικῆς ἀνεξαρτησίας ! προσεπιφέρουσι δὲ καὶ τι πρὸς ἐτήσιον ἀγοράσιν τοῦ θείου χρίσματος ! ὦ γῆ, καὶ ἥλιε ! ἠκούσθη πούποτε τῆς Οἰκουμένης καὶ ἄλλη τις τοσοῦτον βδελυρὰ καὶ ἀναίσχυντος ἀπόνοια ;

Τελευταῖον (σελ. 62 — 65) ὁ πάντ' ἄριστος καὶ εὐσεβέστατος Ἰπομνηματογράφος μετὰ σκέψιν ὥριμον, εὐρίσκει, τέλος, λίαν ἀναγκαῖον καὶ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ἀναγνώρισιν τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὴν ἀναπλήρωσιν ἢ διόρθωσιν τῶν περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς πεπραγμένων — (Καὶ ποίων πρῶτον ἢ ποίων ὕστερον ποίαν διόρθωσιν ! « πόθεν ἄρξωμαί σε κείρειν ; »). Προβάλλει δὲ δύο γνώμας σοφάς. α) « Ἴνα σταλῇ πρὸς τὸν Πατριάρχην πρεσβεΐα

Ἑλλάδα, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ῥωσσίαν, τίτλος μόνον ἀπλοῦς». — Ἀλλ' ἡγνόμενός ἐστιν ὁ ξένος, ὅτι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σμικρὸν κράτος τῆς Ἑλλάδος ἐπ' αὐτῶν αὐτοῦ τῶν ἡμερῶν ὑπῆρχον πραγματικοὶ Μητροπολίται, ἔχοντες ἐπισκόπους ὑποτελεῖς (τέσσαρες μὲν ἐν Πελοποννήσῳ (ὁ Κορίνθου, ὁ Μονεμβασίας, ὁ Π. Πατρῶν, ὁ Λακεδαιμονίας), εἰς δὲ κατὰ τὴν Ἡπειρόν Ἑλλάδα (ὁ Ἀθηνῶν), καὶ ἕτερος ἐν ταῖς νήσοις (ὁ Εὐρίπου) (α). Οὕτω δὲ τὰ ἐν χειρὶ ἀγνοῶν ὁ Μαύρερος οὐδὲν παράδοξον ἂν ἡγνόμενός ἐστιν καὶ κατὰ τὴν Ῥωσσίαν ὑπάρχουσι Μητροπολίται! Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος εὐαρεστούμενος λίαν εἰς τὰς ἑαυτοῦ ἐφευρέσεις ἐπικροτεῖ καὶ παιανίζει λέγων «Τοῦτο τὸ ἰσοστάσιον τῶν Ἀρχιερέων ἐπέφερε καὶ πολλὰς ὠφελείας· διότι δι' αὐτοῦ ἡ οὕτω μὲν ἐναντία τοῦ ἱερατείου παντός, οὕτω δὲ πανταχοῦ τῆς Ἀνατολῆς (τουτέστι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας) ἐπικρατοῦσα τάσις καὶ σπουδὴ πρὸς ὑψηλοτέρους τίτλους καὶ βαθμοὺς ἐκποδῶν ἐγένετο»! (β). — Μόνον εἰς τὸ ἱερατεῖον καὶ μόνον εἰς τὴν Ἀνατολήν (ἐπειδὴ καλῶς ἐγνώριζε καὶ τὴν Ἀνατολήν καὶ τὸ κατ' αὐτὴν ἱερατεῖον!) εὗρηκεν ἐπικρατοῦσαν ὁ μετριόφρων Μαύρερος τὴν πρὸς ὑψηλοτέρους βαθμοὺς ἀνάτασιν καὶ σπουδὴν! διὰ τοῦτο καὶ ταύτην ἐκποδῶν ἐποίησε, καταπατήσας τὰς ἐπωνυμίας τῶν Μητροπολιτῶν! Καὶ ὅμως τὴν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην πολυωφελεστάτην εὐεργεσίαν οὔτε τῆς Ἑλλάδος οὔτε τῆς ἄλλης Ἀνατολῆς οὔτε τὸ ἱερατεῖον, οὔτε σύμπαν τὸ πλήρωμα τῶν Ὀρθοδόξων οὐδόλως ὁμολογεῖ· πᾶν δὲ μάλιστα τὸ ὑναντίον, ἀντισιουργίαν καὶ ταύτην νομίζει, καὶ ἀποστρέφεται καὶ ἀποστυγεῖ, ὡς μίasma προτεσταντικῆς ἀναρχίας, ὡς λύμην τῆς Ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ πειθαρχίας, ὡς ἀνατροπὴν τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν ἀγίων θεσμῶν, ὡς βρούλευμα, τελευταῖον, ἀνθρώπου, ὅστις οὔτε τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τὸν θεόπλοκον καὶ σωτή-

(α) Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σπανιώτατα μὲν, ἀλλ' ὅμως εὐρίσκομεν καὶ παράδειγμα Μητροπολίτου χωρὶς ἐπισκόπων. «Μητρόπολις δὲ (Σκυθῶν) ἐστὶ Τόμις· — Εἰσέτι δὲ καὶ νῦν ἔθος παλαιὸν ἐνθάδε κρατεῖ, τοῦ παντὸς ἔθνους ἐνατὰς ἐκκλησίας ἐπισκοπεῖν» (Σωζόμ. Ἐκκλ. ἱστ. 5. κα. καὶ Ζ. ιθ). Καὶ αὕτη δὲ ἡ Χαλκηδὼν καὶ ἡ Νίκαια ἐτιμήθησαν εἰς Μητροπόλεις, μόνον ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι (Δ. Συνόδ. πράξ. δ. ιγ).

(β) Maurer 2. Bd. p. 174—175.

συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν· καὶ ἔτσι καὶ τοὺς χριστιανοὺς σας ὠφελεῖτε, καὶ ἐσεῖς δικαιότερον ἀπολαμβάνετε τῶν δικαιωμάτων σας.

Ἄρθρ. εἰ.

Εἰς τὰ τραπίζια καὶ γάμους τῶν ἐνοριτῶν σας ποτὲ νὰ μὴ κάθησθε διὰ φαγοπότιον, εἰ δὲ καὶ στενοχωρηθῇτε παρὰ τινος συγγενοῦς ἢ φίλου στενοῦ, ὥς ἔχετε ἄδειαν νὰ κάθησθε μίαν ὥραν· εἰδὲ περισσότερον ἀναγκασθῇτε, μὲ κανένα τρόπον νὰ μὴ γελασθῇτε· διότι τὸ περισσότερον γίνεται αἷτιον τῆς ἀνευλαθείας. Ἡμπορεῖ νὰ σώζῃ εὐλάβειάν τις εἰς ἓνα ὑποκείμενον, μὲ τὸ ὅποιον μεθύων ἀπὸ τὸ πουρνὸν ἕως τὸ ἐσπέραις συνατακτεῖ; οὐδέποτε ἐέβαια· καὶ ὅχι μόνον ἡ ὑπόληψις ἀφαιρεῖται, ἀλλὰ καὶ μυρία ἄτοπα ἀκολουθοῦν, ὕβρεις, καταφρονήσεις, ῥαβδισμοί, καὶ ταῦτα, ἱερεῖς ὑπὸ λαϊκῶν, ὡς τῆς ἀθλιότητος καὶ δυστυχίας τοῦ γένους μας! Ἄν ὅμως θελήσητε διὰ εὐθυμίαν, εἶναι ἄδεια πρὸς ἡμῶν, καὶ τρόπος ἐπιτήδειος, ἐὰν συμφωνήσητε ἀναμεταξύ σας μερικοὶ ἢ ὅλοι ὁμοῦ νὰ συνευθυμήσητε εὐτάκτως χωρὶς νὰ παρουσιάξῃ τις τῶν λαϊκῶν μὲ ὑμᾶς· καὶ ὅχι καθὼς ἄλλοτε, νὰ γίνησθε Κριοτζέκια, ἥτοι χορευτάδες, διὰ νὰ ἐγλεντιζῶσιν οἱ λαϊκοὶ μὲ ὑμᾶς, καὶ ὕστερον εἰς τὰς συναναστροφάς των νὰ περιπαίζωσιν τὴν κατάστασιν τοῦ ἱερατείου μας. Ἀφίνομεν τὸ πόσον παροργίζεται τὸ θεῖον εἰς τὰ τοιαῦτα· τὴν παρὰ τῶν κοσμικῶν καταφρόνησιν ὅμως τελείως δὲν ἀνεχόμεθα.

Ἄρθρον ς'.

Βλάσφημος λόγος ποτὲ νὰ μὴν ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη σας· τὸ ὅποιον ἂν καὶ διωρίσκαμεν ἐν μέρει (Ἄρθρ. γ'), τὴν ὅμως γενικώτερον διορίζομεν μήτε κατὰ συναδελφοῦ σας, μήτε κατὰ χριστιανοῦ ἐνορίτου σας, μήτε κατ' ἐχθροῦ σας, μήτε κατὰ μικροῦ ἢ μεγάλου· διότι μᾶς προστάζει τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον· ἀεὶ ἔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμῖν καὶ οὐχὶ βλασφημεῖτε καὶ ἀνυπερηβανίζετε.

Ἄρθρ. ζ'.

Κάθε ἡμέραν νὰ παρουσιάζητε εἰς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἀπὸ ἀρχῆς τοῦ Ὁρθροῦ ἄχρι τοῦ τέλους τῆς Λειτουργίας, προσέχοντες εἰς τὸν σημαντῆρα, διὰ νὰ εὐρεθῇτε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Μεσονυχτικοῦ· ἔξω μόνον ἐὰν ἐμποδίσῃ τινὰ ἡ ἀσθένεια· πρὸς δὲ καὶ νὰ διαβάζητε καθ' ἡμέραν τὰς Ὁράς, τὰ Τυπικά καὶ τοὺς Οἴκους τῆς Θεοτόκου.

Ἄρθρ. η'.

Εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς ἀκολουθίας νὰ στέκησθε μὲ εὐλάβειαν

ἢ ἢτε ἐξ ἀγνοίας εἴτε καὶ διὰ μωρὰς ἐλπίδας) πρωτοκάκων ἀναφανέντων καὶ τοὺς γενναίους ὑπερμάχους τῶν θείων κανόνων, οἵτινες ἰσχυρῶς ἀν-
 εἶπον, καὶ οὐκ εἰσηκούσθησαν (ὥς λέγομεν παρακατιόντες). Γνωρίζω
 τῶν πλειοτέρων τὴν ἐξ ὀλιγομαθείας προελθοῦσαν πλάνην, δι' ἧς αὐτοὺς
 ἐπεσκέλισαν οἱ πολιτικοὶ τῆς ἀνεξαρτησίας εἰσηγηταὶ καὶ σπουδασταί.
 Ὡδαμῶς με λανθάνει οὔτε ἡ φρίκη, ἣν ἡ ὑψηλὴ Ἀντιβασιλεία ἔκρινε
 ὅτε καλὸν καὶ συμφέρον πρὸς τοὺς ὀλεθρίους αὐτῆς σκοποὺς ἵνα δια-
 τείρῃ εἰς ὅλον τὸ διὰ τοσούτων πολυχρονίων ἀγώνων καὶ ἀπὸ τῆς
 προσεχοῦς συνταγματικῆς ἀναρχίας ἀπηυδημένον καὶ κατεσκελετευ-
 μένον Ἑλληνικὸν ἔθνος. Ἐρρίπτετο κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας τὸ τῆς
 ἀνομίας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἐτυρεύετο πᾶσα κα-
 ταχθόνιος ἐπιβουλὴ, ἵνα συλληφθῶσιν ἄνδρες ἐνδοξότατοι πρωταγωνισαί,
 πιστοὶ καὶ ἀθῶροι, οἵτινες, τέλος, καὶ μετὰ δύο μῆνας ἀπήχθησαν δέσμοι
 ἀπὸ τῶν εἰρηνικῶν αὐτῶν οἰκιῶν εἰς φρικτὰς φυλακάς, καὶ ἐτρόχιζεν
 ἤδη τὴν τότε πρῶτον ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἀκουσθεῖσαν λαιμητόμον
 σφαγὰδα ὃ πρὸ πάντων τῶν κακούργων ἄξιος αὐτῆς Καϊνόψυχος
 Ἄβελ (συμπληρωματικὸν τῆς Ἀντιβασιλείας μέλος!). Τῆς δὲ τοιαύτης
 φρίκης τὰ προίμια κατέσχον τότε πάντως καὶ τῶν Ἀρχιερέων τὰς ψυχάς·
 καὶ ἔπαθον καὶ αὐτοὶ τὴν δειλίαν τοῦ Πέτρου! (διότι ἡ ἰσονομία τῆς
 θέμιδος Ἀντιβασιλείας μὴδ' αὐτῶν βέβαια τῶν Ἀρχιερέων τοὺς λαιμοὺς
 ἔμελλεν ἐξελεῖν ἀπὸ τῆς σφαγᾶδος, ἄλλην διορίσασα εἰς ὅσους τυχὸν
 εὔρισκε κακουργίας τινὸς ἐόχους ποινὴν· ἀλλὰ καὶ τούτους ὑπῆρχεν
 ἐτοίμη ἀναδιβάσαι εἰς τὸ σφαγεῖον ἐκεῖνο, φοροῦντας, ἂν τύχη, καὶ τὸ
 ἱερὸν ὠμοφόριον! Τὴν δὲ τοιαύτην προαίρεσιν ἔδειξεν αὐτὴ πάλιν πραγ-
 ματικῶς· διότι ἐπὶ τῆς μετὰ ταῦτα ψευδῶς ἀκουσθείσης ἐπαναστάσεως
 τῆς Τήνου, ἧς καὶ αὐτὸς ὁ ἀοίδιμος τῆς νήσου ἱεράρχης ἐσυκοφαντήθη
 ὥς συνένοχος, συζήσασα πολεμικὸν δικαστήριον ἡ Ἀντιβασιλεία, ἔπεμψε
 καὶ τὴν λαιμητόμον, κελεύσασα φεῖδεσθαι μηδενός, μὴ δ' αὐτοῦ
 τοῦ Ἀρχιερέως! ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἡ γελοία σκηνὴ διελύθη προσ-
 τεθεῖσα καὶ αὐτὴ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Τριανδρίας θρασυδείλους μωρίας,
 περὶ ὧν ἡ ἱστορία· ἡμεῖς δὲ πάλιν ἐπὶ τὸ πρυκείμενον. Γνωρίζομεν
 (λέγω) τὰς τότε περιστάσεις, ὑφ' ὧν παρεσύρθησαν καὶ ἄκοντες οἱ
 πλείστοι τῶν Ἀρχιερέων εἰς ὑπογραφὴν τοῦ παρανόμου Πρωτοκόλλου,
 καθ' ὃ καθιδρύθη ἡ Σύνοδος· ἀλλ' ὅμως (ἐπαναλαμβάνομεν) οὐδεὶς ἐξ
 αὐτῶν ἠδύνατο κανονικῶς ὑπογράψαι τὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας
 ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, ὑφ' οὗ ἕκαστος αὐτῶν

αἰσθητικὸς κατανόησεν τὴν ἐλληνικὴν εὐσέβειαν, μεθ' ἧς ὁ Κυβερνήτης τιμῶν τοὺς ἱεροὺς τῆς ἐκκλησίας θεσμοὺς ὠνόμαζε τὸν Ἀγαθάγγελον κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας! ὁμολογῶν τοὺς Ἕλληνας ὀφειλέτας (ὡς εὐγνώμονας υἱοὺς) πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν. Καὶ λοιπόν, ὦ Μαύρερε, ἂν τότε (καθὼς λέγεις) ὁ Κυβερνήτης ἐβάδιζε τὸν δρόμον τὸν ἐθνικόν, ἐβάδιζε δὲ τὸν αὐτὸν καὶ ὕστερον εἰς τὰς πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνστάντιον ἐπιστολάς, οἱ τὴν ἐναντίαν ἄρα βαδίσαντες καὶ σπουδάσαντες ἀποσπάσαι καὶ ἀπορρήξαι τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας ἐβάδισαν δρόμον ἀνθεθνικόν, καὶ (κατὰ τὴν ὀρθοδοξίαν τῶν Ἑλλήνων) ἀντίθρησκον.

§. δ. Ἐφεξῆς ὁ Μαύρερος διαγράφει λεπτομερέστερον καὶ λίαν τραγικῶς (ἔστι δ' ὅπου καὶ μιαρῶς) τὴν κατάστασιν τῆς κατ' αὐτὸν ἐλληνικῆς ἐκκλησίας! «Κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε (λέγει) παρατηρηθέντα ὁ ἐλληνικὸς κληρὸς ἦν πραγματικῶς ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου· πλὴν ὁ κληρὸς οὗτος οὐδέπω εἶχε κεφαλὴν. Διὰ τοῦτο καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ κατὰ τῆς τουρκικῆς δεσποτείας πολέμου, ἀφ' οὗ οἱ Τοῦρκοι ἐνίκηθησαν, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἡ ἐκκλησιαστικὴ διάταξις ἦν παντελῶς παραλελυμένη. Πολλὰ ἐπισκοπαὶ ἐχήρευσαν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐδένα παρεδέχοντο ἀρχιερέα. Οἱ μοναχοὶ καταλιπόντες τὰ μοναστήρια περιήρχοντο τὸν κόσμον ἐναντίον τῶν κηνόνων καὶ τῶν ὄρκων τοῦ τάγματος αὐτῶν. Εἰς τούτους προσετέθη καὶ πολὺς ἀριθμὸς ἐπισκόπων καὶ καλογήρων πάσης τάξεως, ἔξωθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καταφυγόντων, οἵτινες ἅπαντες ἔζων δαπάνη τῆς ἤδη πτωχευούσης Ἑλλάδος. Ἡ ἀμάθεια τοῦ ἱερατείου ἀπέβη πολὺ μείζων παρ' ἄλλοτέποτε· διότι παρημελήθησαν ἐπὶ τοῦ πολέμου παντελῶς τὰ σχολεῖα. — Διήρκει εἰσέτι (καὶ μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς Ἀντιβασιλείας) ἡ ἀπερίγραπτος αὐτητῶν ἱερέων ἀμάθεια! Ἐκ χιλίων ἱερέων μόλις δέκα τινὲς ἠπίσταντο γράφειν τὸ ἴδιον αὐτῶν ὄνομα, καὶ ὁ τοῦτο γράφειν δυνάμενος ἐθεωρεῖτο καὶ θεωρεῖται ὡς σοφός, καὶ ἔφερε, καὶ φέρει δὲ εἰσέτι, σημεῖον τῆς ἰδίας σοφίας, μικρὸν ἐπὶ τῆς ζώνης καλαμάριον! Κατὰ δὲ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς ἡμετέρας παρουσίας ἱερεῖς τινες ἐχειροτονήθησαν παρ' ἐπισκόπων διὰ χρημάτων, ἦσαν δὲ καὶ συνήθως ἑγγαμοὶ χωρικοί. Κατὰ

ἁγίαν Σύνοδον (ἄκουσαν ἐξ ἅπαντος καὶ μὴ βουλομένην) ἢ κατὰ τὸ Σύνεδριον πολιτικὴ τῆς Ἀνεξαρτησίας διακήρυξις !). β) Γνωμοδοτεῖ τὸ Ἱερόμνημα ἵνα τροποποιηθῶσι τρία ἢ τέσσαρα ἄρθρα τοῦ Καταστατικοῦ· οἷον τὸ 2 τὸ περὶ ἐκλογῆς τῆς Συνόδου, καὶ τὸ 3 τὸ περὶ τοῦ ἁρμοῦ· συμβουλευθῶν ἵνα γίνηται ἡ ἐκλογὴ ἐλευθέρα ἀπὸ κοσμικῶν ἐπιρροῆς· ὅθεν κρίνει καλὸν ἵνα θεωρῶνται οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς Ἑλλάδος ὡς ἔχοντες οἰκοθεν ἕκαστος τὸ δικαίωμα τοῦ γίνεσθαι μέλος Συνοδικόν· τοῦτο δὲ εἰσάπαξ κυρωθέντος διαιρῶνται εἰς ἴσα μέρη, ὥστε κατ' ἔτος ἀτομάτως διαδέχεσθαι ἀλλήλους· οἷον δώδεκα (!) ὑποτεθέντων των κανονικῶν τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιερέων, οἱ μὲν ἐξ συνεδριάζουσι τοῦτον, φέρ' εἰπεῖν, τὸν ἐνιαυτόν, οἱ δὲ ἄλλοι ἐξ τὸν ἕτερον, καὶ οὕτω κυκλικῶς περιστρέφεται ἡ τάξις τῆς διαδοχῆς, μηδεμιᾶς ἐκλογῆς καὶ κυρώσεως γινομένης κατ' ἔτος. Τελευταῖον ἐπιμένει καὶ ποτνιαῖται, ἵνα ἀκυρωθῇ καὶ τρίτον ἄρθρον, τὸ περὶ παρέδρων ἱερομονάχων, ὥστε μὴ συναπαρτίζεσθαι τὴν Σύνοδον, εἰ μὴ μόνον ἐξ Ἀρχιερέων. Ταῦτα γνωμοδοτήσας ὁ Ἱπομνηματογράφος ἐπέθηκε τέλος εἰς τὴν συγγραφὴν !

Ἄλλ' ὦ ἄνθρωπε, τί τὸν πνεύμονα πάσχων παρωνυχίδος θεραπείαν ζητεῖς; Αἶρε ὅλον, ὅλον αἶρε τὸ πανάθεσμον καὶ ὑπ' ἀνθρώπων δυσσεβῶν καὶ Θεοῦ καὶ βασιλέως καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐχθρῶν συνταχθὲν Καταστατικόν ! Κάτω τὸ σιδηροῦν μεσότοιχον τῆς αἰωνίου διαιρέσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἀπὸ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ! Ἐν ὀνόματι τοῦ τρισσεβάστου Βασιλέως ἐξεδόθη· ἀλλ' ἄθῳρος, ἀλλ' ἀνεύθυνος, ἀλλὰ καθαρῶτατος ὁ Βασιλεὺς ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐν ταύτῳ καὶ μωρῶν σκοπῶν τῶν ἐκδοτῶν ! Μόνον οἱ θεῖοι καὶ αἰώνιοι Κανόνες δύνανται καὶ διατάξαι τὴν γνησίαν αὐτονομίαν τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας καὶ μεσιτεύσαι πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀνακήρυξιν αὐτῆς, ὅταν ἡ ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἐκκλησία πάλιν ἀναλάβῃ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τὴν θεοῦφαντον πορφύραν, ἀντὶ τῶν ῥακέων τῆς κοσμικῆς δουλείας, ἅτινα περιέβαλον αὐτὴν οἱ περὶ τὸν Μαύρερον ! Ταύτην τὴν πορφύραν ἐκεῖνοι οἱ πάντολμοι διαρρήξαντες διέρρηξαν τὸν πρῶτιστον καὶ μέγιστον τῶν ἠθικῶν συνδέσμων τοῦ Βασιλείου· ἤνοιξαν θύραν μεγάλην εἰς ὅλα τὰ καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν συρρέοντα μιάσματα τῆς ψυχικῆς καὶ διανοητικῆς τοῦ ἔθνους διαφθορᾶς· ἀπέσχισαν ὁμύτατα τοὺς ἐν τῷ Βασιλείῳ Ἕλληνας ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν ἐκτὸς ὀρθοδόξων αὐτῶν ἀδελφῶν· ἔστησαν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς αὐτονομίας καὶ ἀνεξαρτησίας τὴν φοβεράν σημαίαν τῆς ἀνομίας καὶ παντελοῦς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀπο-

μέρος καὶ τοὺς κανονικοὺς καὶ τοὺς πρόσφυγας ἀπαξάπαντας τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιερεῖς, ὡς κανονικῶς ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας χειροτονημένους, ὡς φέροντας καὶ διατηροῦντας τὸν εἰς ὃν ἐκληρώ-

παξάπαντες εὐλογημένοι Χριστιανοί, χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος.

Ὁ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀρχηγὸς καὶ φιλόανθρωπος Κύριος, ὁ καὶ τὴν ἡμετέραν φορέσας σάρκα δι' ἅκραν Αὐτοῦ φιλοανθρωπίαν, καὶ πνευματικαῖς χαρίσμασι διακοσμήσας ἡμᾶς, διὰ τῶν θείων καὶ ἱερῶν αὐτοῦ Ἀποστόλων κληρὸν ἡμῖν ἐπαφῆκε, τὴν Ἀρχιερατικὴν ἐπίσκεψιν, ἵνα δι' αὐτῆς ἀγιαζόμενοι καὶ τῶν ἀμαρτιῶν ἐλευθερούμενοι, ἐν μετοχῇ γενώμεθα τῶν θείων μυστηρίων· οὐδεμία γὰρ πόλις εὐσεβεῦσα ἄνευ αὐτῆς θεαρέστως οἰκονομεῖσθαι καὶ διευθύνεσθαι δύναται, ὡς οὐδὲ σῶμα ἀνθρώπινον, χειρὶ Θεοῦ πλασθὲν ζῆν καὶ κινεῖσθαι, χωρὶς τῶν αἰσθήσεων τέλειον ἀναδείκνυσθαι.

Οὕτως οὖν ἀναγκαιοτάτης οὔσης τῆς Ἀρχιερωσύνης ἐπανταχοῦ, ἡ Σύνοδος τὴν μέριμναν πασῶν τῶν κατὰ τὸ θεοφροῦρητον Ἑλληνικὸν κράτος ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν ἐπινεύσει Βασιλικῇ λαχοῦσα, οὐ δίκαιον ἔκρινε διαμένειν ἀπροστάτευτον καὶ τὴν ἁγιωτάτην Ἀρχιεπισκοπὴν (δεῖνα), ἅτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος, ἀλλὰ καταβαλοῦσα πᾶσαν φροντίδα καὶ εὐροῦσα τὸν δσιώτατον (δεῖνα), ἄνδρα ἐμπρέπουσαν ἔχοντα τῷ ἱερῷ σχήματι τὴν διαγωγὴν καὶ τοῖς ἱεροῖς ἐννεάσαντα θεσμίσις, κοινῇ ψήφῳ ἔκρινεν, ἵνα, ἐγκρίσει Βασιλικῇ, διορίσῃ αὐτὸν ἐν αὐτῇ, ὡς πρόσφρον καὶ ἄξιον εἰς προστασίαν πνευματικὴν καὶ θεαρέστον διοίκησιν τοῦ ἐν αὐτῇ χριστεπωνύμου ὀρθοδόξου πληρώματος.

Οὗτος λοιπὸν τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ψηφισθεὶς, καὶ τῇ δυνάμει τοῦ Ζωοποιοῦ καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος κανονικῶς χειροτονηθεὶς Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἁγιωτάτης ταύτης ἀρχιεπισκοπῆς (δεῖνα), ἀναδείκνυται ἤδη γνήσιος, νόμιμος καὶ κανονικός Ποιμενάρχης καὶ προστάτης πνευματικὸς αὐτῆς, ἔχων τὴν ἄδειαν τοῦ εὐλογεῖν καὶ ἀγιαζεῖν ἀρχιερατικῶς πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ χριστιανούς, καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐπιτελεῖν μετὰ καὶ τῆς τοῦ Συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, κρίνειν τε καὶ ἀνακρίνειν πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν παρεμπόπτουσαν αὐτῷ ὑπόθεσιν ἐντὸς τῆς ἀρμοδιότητός του, καθ' ἃ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ Κανόνες διακελεύουσι· νοθετεῖν δὲ καὶ καταρτίζειν πᾶσιν ὑμῖν τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια διδάγματα. Τούτου χάριν ἀναγγέλλουσα ὑμῖν ἅπασι τοῦτο ἡ Σύνοδος καὶ γράφουσα, προτρέπει ἡμᾶς πατρικῶς καὶ ἐντέλλεται ἐκκλησιαστικῶς, ὅπως ὑποδεξάμενοι αὐτὸν ὡς κανονικὸν καὶ νόμιμον ὑμῶν Ἀρχιερέα, πείθησθε καὶ ὑπείκητε αὐτῷ προθύμως, ἐφ' οἷς ἂν ὑμῖν προτρέπη θεαρέστοις αὐτοῦ παραγγέλμασι καὶ διατάγμασι, μνημονεύητε δὲ καὶ τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις, ὡς νενόμισται, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἀπονέμητε αὐτῷ πᾶσαν τιμὴν καὶ εὐλάβειαν κατὰ τὸ πρέπον καὶ δίκαιον, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς πνευματικούς ποιμένας ἀπονεμομένη τιμὴ πρὸς αὐτὸν ἀναφέρεται τὸν Ἀρχιποίμενα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, οὗ ἡ χάρις καὶ

ραλλάκτως καὶ συνεχῶς παρατεινομένην τὴν ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ οἰοῦδ' ἢ ποτε χριστιανικοῦ ἔθνους δεσποτείαν, τῆς τε χριστοφόρου τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατορίας καὶ τῆς ἀμέσως αὐτὴν διαδεξαμένης Μωαμεθανῆς τῶν Ὀθωμανῶν δυναστείας. Οὐδεμία λοιπὸν ὑπῆρξε διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐξουσιῶν, εἰ μὴ μόνον τὸ ἀλλόφυλον τῆς τὴν προκάτοχον διαδεξαμένης· τὰ δ' ἄλλα πάντα ἦσαν ἀμφοτέραι ἰσοβαρεῖς καὶ ἰσοδύναμοι, καὶ τὸ ὑποτελοῦν ὑπὸ τὴν αὐτῶν δεσποτείαν οἷον δ' ἢ ποτε τοῦτο ἔθνος, φέρ' εἰπεῖν τὸ Ἑλληνικόν, δεσπότης ἤλλαξε μόνον, τὸν αὐτὸν τῆς δουλείας ζυγὸν ἔλκον διηνεκῶς αὐτό τε καὶ ἡ Ἐκκλησία αὐτοῦ. Οὐδέποτε δὲ διὰ τῶν αἰώνων τούτων τὸ οἷονδ' ἢ ποτε τοῦτο ἔθνος, καὶ πρῶτιστα τὸ Ἑλληνικὸν ἢ Γραικικὸν μετὰ τῆς Γραικικῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας, οὐδὲ σκιᾶς γοῦν αὐτονομίας ἀπήλαυσεν, οὐδ' ἦν βασιλεύουσα ἡ Ὀρθοδοξία κατ' ἐκείνην τὴν εἴτε Γραικο-ῤωμαϊκὴν εἴτε Γραικικὴν (*Empire Gréque*) αὐτοκρατορίαν! Τραχὺς, πάντως ἐρεῖς ἀναγνώστα, τραχὺς ὁ λόγος οὗτος, «οὐ λεπτὸς οὐδ' ἀκουστός· ἄβρωτος, ἢ ἀμάσσητος, ἀκατάποτος,» ὥς ἀνέδην ἀντιλέγων πρὸς τε τὴν Ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν· ἀλλὰ μήπως ὑπῆρξεν ἀνεκτοτέρα ἢ ἀτοπία τῆς, ἣν προείδομεν, ἐξ αὐτονομῶν ἐθνῶν συνεστηκυίας (καθ' ὑπόθεσιν) Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας; Β) Καὶ λοιπὸν ὅταν τὸ οἷονδ' ἢ ποτε τοῦτο χριστιανικὸν ἔθνος (ὃ ἐστὶ τὸ Ἑλληνικόν), ἀποσεῖσαν τὸν μακραίωνα Ῥωμανοθωμανικὸν ζυγὸν ἀνακτήσῃται τὴν ὠγύγιον ἐκείνην καὶ μακαρίαν ἐλευθερίαν, ἣν εἶχε πρὸ δισχιλίων ἤδη ἐτῶν, πρὶν οἱ Ῥωμαῖοι πολιτικῶς ὑποδουλώσωσι τὴν Ἑλλάδα, τουτέστι πρὸ τῆς σωτηρίου ἐποχῆς (τοῦτο γὰρ ὁ λόγος αὐτοῦ πάντως ἀπαιτεῖ, καίτοι περὶ Ἐκκλησίας διαλαμβάνων! Πλὴν ἀλλὰ παραδράμωμεν τοῦτον τὸν ἀλλόκοτον παραχρονισμόν, καὶ θῶμεν τὸν δούλειον τοῦ οἰουδ' ἢ ποτε τούτου ἔθνους ζυγὸν βαρυνθέντα μάλιστα μετὰ τὸν χριστιανισμόν τῶν Αὐτοκρατόρων, ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ καθεξῆς μέχρι σήμερον· εἶπε δὲ ῥητῶς καὶ αὐτὸς προεὼν περὶ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὅτι «φέρει εἰσέτι ὁ τράχηλος αὐτῆς τὰ ἔχνη τοῦ ζυγοῦ τῶν Αὐτοκρατόρων» (σελ. 400). ὅταν οὖν τὸ ἔθνος τοῦτο ἀνακτήσῃται τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, δι' αὐτοῦ τούτου καθιστάνεται καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐλεύθερον (ὥς προεῖπεν), ὅθεν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ καθιστάνει αὐτοκέφαλον τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαν! Καὶ τοῦτο μὲν τὸ

(πρὸ περίπου 65 ἐτῶν) διὰ τὰς τότε πολιτικὰς περιστάσεις κατέστρεψε τὴν αὐτονομίαν τοῦ Πακίου καὶ τῆς Ἀχρίδος (ταύτης μὲν διαταχθεῖσαν ὑπὸ τῆς Εὐοικουμενικῆς Συνόδου, ἐκείνου δὲ κατὰ τὴν φιλοδωρίαν ὀρθοδόξου Αὐτοκράτορος), καὶ καθυπέταξεν ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μὴ συγκαλέσας Σύνοδον Οἰκουμενικὴν, ἀλλὰ διὰ μόνης πατριαρχικῆς ἐκδόσεως, καὶ δυνάμει ἐνόρ φερμανίου τοῦ Σουλτάνου Μουσταφᾶ τοῦ Γ'. «Οὕτω (λέγει) ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία τὴν αὐτονομίαν ἢ ὑποταγὴν τούτων ἢ ἐκείνων τῶν ἐπισκοπῶν ἐθεώρει πάντοτε ὡς πρᾶγμα ἐξωτερικὸν καὶ ὑποκείμενον εἰς πολιτικὰς μεταβολάς». Εἰς ταύτην δὲ τὴν γενικὴν ἀλήθειαν ὑποσημειῖ καὶ περικοπὴν ἐκ τοῦ ἰς κανόνος τῆς Δ. Οἰκουμενικῆς, ὡς μαρτυρίαν κυρωτικὴν, ἐπιφέρων μετὰ τὰς προηγθεῖσας πλουσίας θεωρίας καὶ τοῦτον τὸν κανόνα, ὡς μετὰ πλουσίαν πανδαισίαν γλυκερὸν τρωγάλιον! Καὶ τί λέγει ὁ Κανὼν; «Εἰ δέ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκ αἰνίσθη πόλις ἢ αὐθις αἰνισθεῖη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἢ τάξις παρακολουθεῖτω».

Ἀπαντῶμεν.

Α) Ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία τὴν διοίκησιν τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν πάντοτε κατεπίστευεν εἰς ἔμμονον καὶ διοικητικὴν ἐκ τῶν τῆς χώρας ἐπισκόπων συνισταμένην Σύνοδον, τοῦτο ὑπάρχει χεῖμερ ἰνόρ οἶρος! Ἐξ ἐναντίας ὁ λζ' κανὼν τῶν Ἀποστόλων (ἐντεῦθεν ὁ ε, τῆς Α, κτλ.) διατάσσει, ἵνα συγκροτῇται δις τοῦ ἔτους Σύνοδος ἐκ τῶν κατ' ἐπαρχίαν ἐπισκόπων! ἄρα οὐχ ὑπῆρχε Σύνοδος ἔμμονος διοικητικὴ τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν! Ἴδου δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κανὼν «Δεύτερον τοῦ ἔτους Σύνοδος γινέσθω τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλων τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας» (ἀκούεις; ὁ δὲ Σχεδιογράφος εἰς μόνας τὰς οἰκουμενικὰς Συνόδους περιώρισε ταύτην τὴν ἀνάκρισιν!) «καὶ τὰς ἐμπιπτούσας Ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν».

Β) Ἄλλο πλάσμα παχυλὸν ἐκεραμουργήθη ἢ δῆθεν ἀπὸ μόνων πολιτικῶν περιστάσεων ἐξάρτησις τῆς ἐπισκοπῶν τινῶν αὐτονομίας ἢ ὑπεροχῆς. Ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων οὔτε Αὐτοκράτορες ὑπῆρχον χριστιανοί, οὔτε παρὰ τούτων φιλοτιμίαι πρὸς τοὺς τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων ἐπισκόπους· καὶ ὅμως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρχε μητρόπολις τῶν ἐν Παλαιστίνῃ λοιπῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ Σύνοδος τῶν Ἀποστόλων διέ-

οἱ καθυποτάξαντες καὶ τὴν Σύνοδον καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος οὐ μόνον εἰς τὴν βασιλικὴν ἀρχήν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους τοὺς παραδυναστεύοντας (τὸν ἐπίτροπον καὶ τὴν Γραμματείαν!). Προφέρουσι δὲ καὶ αὐτὸ τὸ βεράτι (διάταγμα) τοῦ Σουλτάνου (δι' οὗ πρὸς τοὺς κατὰ τόπον κρατοῦντας οἱ ἀρχιερεῖς ἐγνωρίζοντο καὶ τῆς προσηκούσης ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν πνευματικὴν οἰκονομίαν τῆς κανονικῆς αὐτῶν ἐπισκοπῆς). Καὶ ὁμῶς αὐτοὶ οἱ κατὰ τὴν Ἑλλάδα παραδυναστεύοντες καὶ αὐτὴν τῆς τῶν Ἀρχιερέων προχειρίσεως τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ συνοδικὴν πρᾶξιν μετεποίησαν εἰς πολιτικὸν διάταγμα (α).

Σελ. 130 Εἰσοδήματα τῶν ἐπισκόπων κύρια καὶ τυχερά κτλ. — Ἐν τούτοις καὶ τοῖς ἐφεξῆς ἡ Ἐπιτροπὴ σφόδρα φιλοτίμως διεζωγράφησε τὴν μεγίστην τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας διαφθοράν, διότι προσήγγιζεν εἰς τὴν περὶ χωρισμοῦ τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας γνωμοδότησιν. Καὶ λοιπὸν οἱ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Ἀρχιερεῖς χειροτονούμενοι παριστάνονται ἐν γένει τέρατα πάσης κακοηθείας, λύκοι τινὲς ἀντὶ ποιμένων προχειριζόμενοι, καὶ τελχῖνες ψυχῶν. Ἰδοὺ τούτων οἱ χαρακτῆρες: α) Ἀγοράζοντες τὴν ἐπισκοπὴν μὲ ποσότητας ὑπερόγκους, (οὕτως ὠνόμασαν οἱ Ἐκθέται τὰ αὐλικὰ λεγόμενα χρέη, περὶ ὧν καὶ αὐτοὶ συνομολογοῦσιν ἐν τοῖς ἐφεξῆς). β) Ἐκαστος αὐτῶν ἔχουσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρᾶκτορα μισθοδοτούμενον (οὕτω λέγουσι τὸν ἔφορον, ἕνα τῶν Συνοδικῶν μητροπολιτῶν). Πάντας δὲ τοὺς Ἀρχιερεῖς παριστάνουσι καὶ αὐτῶν τῶν ἀγριωτάτων σατραπῶν ὠμότερους περὶ τὴν ἀπολαβὴν τῶν κανονικῶν καὶ τυχερῶν λεγομένων εἰσοδημάτων (β) ἐνοῖς νόμον λέγουσι τὴν θέλησιν αὐτῶν, (διότι ἀπαιτοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ὡς φαίνεται, ἀδάπανον καὶ ἄμισθον τὸ εὐαγγέλιον! καὶ τοὺς ἱερεῖς ἰδίους ὀψωνίοις στρατευομένους ἐναντίον καὶ αὐτῆς τῆς ἀποστολικῆς

(α) Βλ. Τμήμ. Β. κεφ. γ. § δ. πρὸλ. καὶ ἔμπρ. κεφ. ς §. ιγ.

(β) Κανονικὰ καὶ τυχερά (ἢ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ἀερικά) εἰσοδήματα ἦσαν συνήθως καὶ πολὺ πρὸ τῆς ἀλώσεως εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς διωρισμένα καὶ δι' αὐτοκρατορικῶν διαταγμάτων, οἷον Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, Ἰσακίου Κομνηνοῦ κτλ. ταῦτα ἐκύρωσε καὶ τὸ Συνοδικὸν ψήφισμα ἢ τὸ συνοδικὸν σημείω-

ριτος Θεοῦ, ἄξιοι νὰ ὀδηγήσητε χριστιανικὸν λαὸν μὲ μόνον τὸ παρὰδειγμα τῆς ζωῆς σας, φυλάττοντες πλέον ἀνελλιπῶς ὡς τέλειοι ἱερεῖς; ὅλα τὰ διορισθέντα τοῖς ἱερεῦσι IB. Ἄρθρα-

Τὰ ὑπὸ τῶν πνευματικῶν τηρηθησόμενα.

Τοῖς πνευματικοῖς ἔπρεπε νὰ εἰπωμεν τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Νομικὸν ῥηθὲν αὐτὰς ἐντολας οἶδατε. Ἐσεῖς εἰσθε ἱατροὶ τῶν ἄλλων, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι δὲν εἴθε ἱατροὶ τοιοῦτοι, νὰ σᾶς ἀρμόζῃ τό, αἰατρὲ θεράπευσον σεαυτόν. μ' ὅλον τοῦτο, ἡμεῖς φροντίζοντες καὶ περὶ τῆς ὠφελείας ὑμῶν ὡς περὶ ἀγαπητῶν καὶ περιποθήτων ἡμῶν τέκνων, διὰ νὰ μὴν ἀκολουθῶσι πράγματα παραίτια συγχύσεως καὶ σκανδάλων, διορίζομεν καὶ ὑμῶν τὰ ἀκόλουθα, κατὰ τὰ ὅποια νὰ διιλύνητε τὴν ζωὴν σας φυλάττοντές τα ἀπακατάλευτα.

Α'. Καθ' ἐκάστην νὰ συχνάζητε εἰς τὴν ἱερὰν Ἐκκλησίαν ἔχοντες διωρισμένον στασίδιον ἔξω, καὶ ὄχι εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα· διότι συγχύζεται ὁ λαὸς βλέπων τοὺς πνευματικοὺς καὶ ἱερεῖς ἀνευλαβῶς καθημένους εἰς τὸ βῆμα· καὶ αὐτὸς διὰ πάντα ἱστάμενος εἰς τὰ στασίδια· καὶ ὁ καθεὶς νὰ πηγαίνει εἰς μίαν τῶν γειτόνων τοῦ Ἐκκλησίαν· καὶ ὄχι νὰ τρέχῃ ἀπὸ Ἐκκλησίαν εἰς Ἐκκλησίαν ἄνευ αἰτίας, ὡς ἄλλος Τάκος.

Β'. Εἰς τὰς ἐξομολογήσεις σας νὰ εἴθε προσεκτικώτατοι διορθοῦντες τὰς χριστιανικὰς ψυχὰς μὲ ἡμερότητα, καὶ ὄχι μὲ σκληρότητα, διὰ σωτηρίαν, καὶ ὄχι διὰ πλεονεξίαν, δίδοντες εἰς τὸν καθένα τὸν ἀνάλογον κανόνα, καὶ φροντίζοντες διὰ ἓνα καὶ μόνον τέλος, τὴν ἀναχαίτισιν τοῦ κακοῦ, χωρὶς νὰ δεικνύητε σημεῖον ὅτι συγχωρεῖτε τὸ ἀμάρτημα, διὰ νὰ λάβητε Τεσσαρακονταλείτουργον.

Γ'. Κάθε πνευματικός, ἀφ' οὗ ἀπεράσῃ ὁ διωρισμένος καιρὸς καὶ δὲν πηγαίνει δι' ἐξομολόγησιν κανέναν ἀπὸ τοὺς εἰς αὐτὸν ἐξομολογουμένους ἱερεῖς, ἀλέσως νὰ ἔρχηται πρὸς ἡμᾶς καὶ νὰ ἀναγγέλῃ, ἐν βάρει ἀλύτου ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος, ὅτι ὁ δεῖν ἱερεὺς δὲν ἐξωμολογήθη κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα.

Δ'. Συγχύσεις καὶ διχονοίας οἱ Πνευματικοὶ νὰ μὴν ἔχῃτε μήτε ἀναμεταξύ σας, μήτε μὲ ἱερέα, μήτε μὲ χριστιανόν. Οἱ Πνευματικοὶ εἶναι πατέρες ὅλων τῶν ἄλλων, καὶ ἱερέων καὶ λαϊκῶν· ἀν λοιπὸν πατέρες στασιάζωσι ἀπὸ τῶν πνευματικῶν τοὺς τέκνων, τί μένει νὰ χάμνη ὁ λαός; Βέβαια τὰ χειρότερα. Σκάνδαλον λοιπὸν ταραχῶν

καθόλου καὶ ἐν γένει καὶ ἐξήστραψαν τηλαυγέστατα μόνον εἰς τοὺς νεωτέρους αἰῶνας κατὰ τὴν Δύσιν.— Παράδοξα λέγετε, πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀληθεύετε κατὰ μέρος· ὑπάρχει καὶ τινων φώτων νεωτέρα πρόοδος, ἥς ὁ καθ' ἡμᾶς κληρὸς ἀμέτοχος διαμείνας, δύναται πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν τὸ τοῦ ἀρχαίου Λάκωνος, ὅστις κακεῖνος ὑπό τινος τῶν ἐν καλοῖς τε καὶ κακοῖς πολυσόφων Ἀθηναίων ὀνειδιζόμενος εἰς ἀμάθειαν, «Μόνοι γὰρ ἡμεῖς (οἱ Λάκωνες) εἶπεν, οὐδ' ἐν παρ' ὑμῶν κακὸν μεμαθήκαμεν»! Naί, σοφώτατοι ἀνδρῶν, ἀμέτοχος (τῷ Θεῷ χάρις) διέμεινεν ὁ κληρὸς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας καὶ παντάπασιν ἀδαδούχητος ἀπὸ τῆς προόδου τῶν φώτων καὶ λαμπάδων, ὅσας ἀνῆψαν οἱ συζητηταὶ τοῦ αἰῶνος τούτου, ἄλλοι τε καὶ Λούθηροι καὶ Καλθεῖνοι καὶ πᾶς ὁ θίασος τῶν καθ' ὑμᾶς τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης βελτιωτῶν. Ἀπαρχάρακτον καὶ κατὰ τοῦτο, ναὶ καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα, διετήρησε τὸν γνήσιον τῆς ἀρχαιότητος αὐτοῦ τύπον. ἔτι φέρει τὴν πίστιν ἀβασάνιστον, ἀζυγομάχητον, ἀναμφίβωλον, ἐν ἀπλότητι καρδίας ἀπεριεργάστως τῷ Θεῷ πεποιθώς, οὐκ ἐν ῥήμασι κενοῖς δοκησισοφίας ἐπιστηρίζων τὴν μακαρίαν ἐλπίδα. ἔτι δύναται καὶ αὐτὸς εἰπεῖν πρὸς τοὺς παρ' ὑμῖν προσκυνούμενους φωστῆρας, ὅτι ἔλεγε πρὸς τοὺς κατὰ κόσμον σοφοὺς ὁ ἀρχαιότατος ἐκεῖνος τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος· «Οὐ γὰρ ἔκρινα εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον». Ὁμολογεῖτε δὲ καὶ ὑμεῖς ἐφεξῆς, ὅτι «τὴν (ὡς λέγετε) στέρησιν τῆς τοῦ κόσμου σοφίας (ὡς ἂν συνεισέφερεν αὐτὴ παρὰ πολὺ (οὐχ ὀρθῶς;) εἰς τὴν εὐαγγελικὴν ἀπλότητα) ἀνεπλήρωσεν εἰς τὸν κληρὸν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πίστις ἀνυπόκριτος, ἀπλότης εὐαγγελικὴ, καὶ παραδειγματικὴ (καθὼς εἵπατε) φιλοπατρία». Καὶ λίαν μὲν σχολαστικῶς τὰ τῆς ἀνάγκης συμβάντα μνημονεύοντες, περιζώννυτε πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς Ἑλλάδος τὸ ξίφος τοῦ Ἄρεως παράλληλον πρὸς τὴν ῥομφαία τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, πλὴν ἀλλ' ὁμως ὁμολογεῖτε συγχρόνως καὶ τὴν ἀοίδιμον ἀρετὴν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰθλησάντων ἀθῶων ἀρχιερέων, οἵτινες τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσθησαν, τὴν πίστιν τηρήσαντες καὶ τὸν δρόμον τελέσαντες, τὸν δολιχὸν καὶ πολύπονον. Ὡστε διαιροῦντες ὑμεῖς ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ κατ' ἄλλον ἤδη τρόπον κανονίζοντες τὸν κληρὸν αὐτῆς, καὶ πρὸς τὸ καινοπρεπέστερον μεταπλάττοντες, οὔτε πίστεως ἀνυ-

Ορθόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτείαν ὠρισμένων σχέσεων καὶ ἀναφορῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἁμμου τῶν ἄλλοτε ἄλλως μεταβαλλομένων ἐλημάτων τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας ἀντικανονικῶς θεμελιούμενον (οἷον πῆρξε καὶ τὸ Καταστατικόν), τοιοῦτο θεσμοθέτημα καλύβη τίς ἐστὶν οὐ μόνον πενιχρὰ καὶ ταπεινὴ, ἀλλὰ καὶ σαθρὰ καὶ σκοτεινὴ καὶ δυσχεύμερος καὶ νοσώδης, ὡς εὐεπίβατος παντὶ ἀνέμῳ παντοίων κατὰ τῆς εὐσεβείας ἐπιβουλῶν διὰ τῶν οἰσύνων τῆς καλύβης πλεγμάτων καὶ τοίχων διαδυρμένῳ. Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. « Δὲν ἔχει χρεῖαν (ἐπαναλαμβάνει πάλιν ἐντονώτερον) νέων νόμων ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία· ἔχει ὅμως μεγίστην χρεῖαν ἀνθρώπων ἱκανῶν, πεπαιδευμένων, ἐναρέτων ». Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ νοουθετήσας ὡς καλὸν καὶ συμφέρον ἐκεῖνο τὸ ἐπὶ τῆς Ἀντιδασιλείας νομοθετηθὲν δεκαδικὸν σύστημα τῶν ἐπισκοπῶν (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Γ. §. β — γ), πάλιν ἐπαναλαμβάνει « Ἀνθρώπων ἔχει χρεῖαν ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία » (δηλονότι εἰς Ἐπισκόπων ἐκλογὴν)· « διότι ἐξ αὐτῶν ἐξήρτηται τὸ πᾶν » (ὅταν δηλονότι καὶ ἐκλέγωνται καὶ ποιμαίνωσι κατὰ τοὺς θείους Κανόνας, μὴ κατηναγκασμένοι, μηδ' ἀναγκαστικῶς, ἀλλ' ὡς τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου). « Ἄν εἶχε (προστίθῃσι) τοιούτους, δὲν ἐπάθαιεν ὅ,τι ἔπαθεν ». — Πάθημα λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος νομίζει καὶ δυστύχημα δεινὸν τήν τε διὰ τοῦ Τόμου κανονικὴν ἀναγόρευσιν τῆς αὐτονομίας τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, καὶ τὴν οὕτω σωτήριον τοῖς Ἕλλησιν ἔνωσιν αὐτῆς πρὸς ἀπάσας τὰς Ὀρθόδοξους ἀδελφάς! Παράδοξος κρίσις. Ἀλλ' ἐὰν ἀληθῶς ἡ δι' ὅλης δεκαεπταετίας μὴ κατὰ τὸν Τόμον ἀλλὰ κατὰ τὸ Καταστατικὸν διοικηθεῖσα ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εὐρίσκεται τὴν σήμερον ἀνδρῶν πεπαιδευμένων (οἷους ἀπαιτεῖ τοὺς ἐσομένους ἐπισκόπους) ὅλη ἔρημος καὶ ὀρφανὴ παντάπασι (καθὼς ὑποδεικνύεις διὰ τοῦ ἄν εἶχομεν τοιούτους), ποίαν λοιπὸν καρποφορίαν ἠθικὴν καὶ λογικὴν προσήνεγκε τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο δὴ τὸ σχέτλιον καὶ ξένον μὲν τῆς Ἑλληνικῆς εὐσεβείας, κατὰ σὲ δὲ περιμάχητον καὶ ὀλβιόδωρον καὶ λαμπρὸν οἰκοδόμημα; μᾶλλον δὲ ποίαν οὐκ εἰσέβαλε βλάβην καὶ ψυχικὴν καὶ βιωτικὴν εἰς τε τὸν κλῆρον καὶ εἰς τὸν λαὸν καὶ τὴν πολιτείαν; Ἀλλὰ περὶ τούτου μεμαρτύρηκεν ἡ ἱστορία μετὰ τῆς πείρας. Ἡμεῖς δὲ τείνωμεν πρὸς τὸ τέλος τοῦ βαρυστόνου προλόγου.

κατάστασιν· ἀλλ' οὐδ' ὅτε τριετίαν ὅλην ἐθριάμβευεν ὁ Αἰγύπτιος εἰς τὰς πλείστας τῆς Πελοποννήσου ἐπαρχίας, οὐδὲ τότε κατέπεμψεν οὐδ' ἓνα γοῦν μητροπολίτην ἢ πατριαρχικὴν Ἐκκλησίαν! Μόνον εἰς τὴν Ἐπιπὸν καὶ εἰς δύο τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος χώρας (τὰς Θήβας καὶ τὰς Ἀθήνας), ἐν αἷς ἐπεκράτει ἤδη σταθερῶς ἡ ὀθωμανικὴ ἐξουσία, μόνον εἰς ἐκεῖνας ἔπεμψεν ἀρχιερεῖς, κατὰ χρέος ἐπιμελησομένους τῶν παυπαθῶν ἐκείνων ψυχῶν. Εἰς δὲ τὰς νήσους τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας ἀπάσας σχεδὸν διέμειναν ἄχρι τέλους οἱ αὐτοὶ καὶ πρὸ τῆς ἐπανάστασεως κανονικῶς ποιμένες (καθὼς εἶδομεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ). Εἰς πόδας λοιπὸν χώρας, ἐξουσίας τουρκικῆς ἐλευθέρως, ποίους ἀρχιερεῖς χειροτονηθέντας καὶ σταλέντας παρὰ τοῦ Πατριάρχου, πότε προσελθόντας οὐκ ἐδέξαντο οἱ Ἕλληνες; Τοῦτο μόνος οἶδεν ὁ ξένος Μαύρερος, αὐτῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων οὐδεὶς οὐδαμοῦ οὐδαμῶς! β) Εἵπομεν εἰς τὸ πρῶτον Τμῆμα (Κεφ. α. §. ι), ὅτι κρατούσης ἔτι τῆς ἐν Ἄστρει ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἐκρίθη μόνον παρὰ τῇ Βουλῇ, καὶ μόνον ἀπὸ στόματος, ὅτι, ἂν τυχὸν ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ πολέμου πεμφθῶσι παρὰ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἢ μητροπολίται τῶν ἐν Πελοποννήσῳ μάλιστα χηρευουσῶν ἐπαρχιῶν, ἢ πατριαρχικὰ γράμματα, ἢ ἄλλη τις ἐκκλησιαστικὴ ἀποστολή, μὴ δεκτέον εἶναι τὰ τοιαῦτα χάριν ἀσφαλείας πολιτικῆς, ἕως ἂν ὁ πόλεμος ἐπικρατῇ. Ταύτην ἴσως ὁ κύριος Μαύρερος τὴν γνώμην τῆς Βουλῆς ἐννοεῖ καὶ παρερμηνεύει· διότι ὅπερ ἐκείνη ἔκρινε πρακτέον, τοῦτο διέγραψεν οὗτος ὡς πεπραγμένον, ἀπεσταλμένους ἤδη παρὰ τοῦ Πατριάρχου τοὺς ἀρχιερεῖς παριστάνων καὶ παρὰ τῶν Ἑλλήνων μὴ δεδεγμένους. Ἀλλ' ὅτι μὲν ἡ τότε Βουλὴ μόνον πολιτικῆς ἀσφαλείας χάριν καὶ μόνον πρὸς καιρόν, ἐφ' ὅσον ἂν ὁ πόλεμος ἐπικρατῇ, ἐγνωμάτευσεν ἐκεῖνο τὸ ἀτέλεστον γνωμάτευμα, σχισματικὸν δὲ χωρισμὸν καὶ πνευματικὴν ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἀποστασίαν οὐδόλως οὐδὲ καθ' ὕπνον ἐφαντάσθη πώποτε οὔτε ἡ Βουλὴ ἐκείνη, οὔτε ὅλη ἡ Κυβέρνησις, οὔτε τις ἄλλη Συνέλευσις ἑλληνικὴ, τοῦτο φαίνεται σαφῶς ἀπὸ λαμπρῶν ἀποδείξεων, ἃς ἐπαριθμοῦμεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς (α). Οἱ δὲ περὶ τὸν Μαύρερον ἐσφάλησαν μεγάλως

(α) Καὶ ἄλλος δέ τις, σφόδρα (καθὼς φαίνεται) ζηλωτὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας, διεκοίνωσεν ἀνωνύμως ἐν ἐφημερίδι τὰ ἐξῆς· «Τὸ ἔθνος, ἀφ' οὗ πασιφανῶς ἐκήρυξεν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων εἰς τὴν πρώτην ἐθνικὴν ἐν

φορώσας τὴν Ἐκκλησίαν (!), ὅπου παραδεδεγμένοι συνοδικοὶ κανόνες δὲν ὑπάρχουσιν, ἢ ὑπάρχοντες δὲν ἐφαρμόζονται τὴν σήμερον (α) (ἡγουν ἵνα κανονίξῃ ὅ,τι ἂν αὐτῇ δόξῃ θεσμοθετοῦσα εἰς τὴν μίαν καθολικὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ὀρθοδόξων· καὶ διακηρύττεται λοιπὸν καὶ αὐτή, κατὰ τὸν Πάπαν, καὶ ἑνδον καὶ ἐκτὸς καὶ ἐναντίον τῶν νόμων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, *intra legem, extra legem, contra legem*). Ἀφ' οὗ δὲ τοσαύτην δύναμιν περιέβαλον τὴν Σύνοδον οἱ Ἐκθέτορες, ἔπειτα τὰς τοιαύτας δὴ «τὰς νέας αὐτῆς διατάξεις καθυποβάλλουσιν εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς». Ὅτι (τὸ πάλαι) «καὶ ἀφ' οὗ οἱ ἐπίσκοποι ἔσχον ἐπὶ τῶν πρεσβυτέρων ὑπεροχὴν, ἐνόμιζον τούτους πρεσβυτέρους κατὰ τὸν βαθμὸν (ἡγουν ὑπῆρχε καιρὸς, ὅτε οἱ ἐπίσκοποι οὐδόλως ὑπερεῖχον τοὺς πρεσβυτέρους κατὰ τὸν βαθμόν· διότι τοῦτο συνεισάγει ἐξ ἀνάγκης τό, «Ἀφ' οὗ οἱ ἐπίσκοποι κτλ.). Ὅτι «εἰς τῶν πατριαρχῶν ἐζήτησε παντοίοις τρόποις νὰ εἰσάξῃ εἰς τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν τὴν ἀπόλυτον Μοναρχίαν, ὡς τοῖς πᾶσι γνωστόν» (σελ. 157). Πῶς; τοῖς πᾶσι γνωστόν; ἄπαγε! μόνοι ταῦτα οἶδασιν οἱ περὶ τὴν Ἐπιτροπὴν, ἥτις (ἐξ ὧν ἐπισυνάπτει «καὶ ἐκ τούτου προῆλθεν οὐ μικρὰ βλάβη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν») φαίνεται νοοῦσα τὸν αἰοίδιμον πατριάρχην Μιχαὴλ τὸν Κηρουλάριον, ὅστις ἐξεκήρυξε, τέλος, τὴν πρὸ πολλοῦ (κατὰ δυστυχίαν) ἀποσχισθεῖσαν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν

(α) Σημειῶσαι, ἀναγνῶστα, τὸ «ὅπου ὑπάρχοντες κανόνες δὲν ἐφαρμόζονται τὴν σήμερον». Ποιοὶ τινες κανόνες, καὶ πόσοι, καὶ ποῦ καὶ διὰ τί οὐκ ἐφαρμόζονται τὴν σήμερον; Πάντα ταῦτα μένουσιν ἀδιόριστα· διορίσει δὲ καὶ περὶ τούτων ἡ πολιτικὴ πάλιν ἐξουσία, κρίνουσα τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κανόνων πρὸς τὰς πολιτικὰς αὐτῆς ἀρχὰς καὶ τὰς θεσμοθεσίας, καθ' ἃς διαπλάττονται πολλάκις τὰ ἥθη τῶν ὑπηκόων. Τοῦτ' αὐτὸ τὸ ἀξίωμα περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων πρεσβεύουσι καὶ οἱ Λουθηρωκαθολικοὶ «Οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον πάντας τοὺς νόμους τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν κληρικῶν τῆς νῦν παρούσης ἐκκλησίας φυλάττεσθαι» (Bingham Orig. Eccles. L. iv. c. 5. pag. 426). Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἄλλην καινουργὸν καθ' ἑαυτοὺς συστησάμενοι Ἐκκλησίαν κρινέτωσαν περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ὅ,τι ἂν αὐτοῖς δόξῃ· οἱ δὲ μίαν ἀγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν ὁμολογοῦντες ὀρθόδοξοι. Ἐκθέται ποῖαν ἔχουσι δεῖξαι παλαιὰν καὶ ποῖαν νεωτέραν Ἐκκλησίαν, εἰς ἣν οὐκ ἐφαρμόζονται οἱ κανόνες τῶν ἀγίων ἡμῶν Πατέρων; Σημ. Ἐκδ.

κυριαρχίας, ὅτι εἶχεν ἐξουσίαν νὰ μετακινή ᾤθην αὐτογνώμῳως τὴν τάξιν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ;

Ἐρωτῶμεν· Πῶς μέλῳς ὢν τῆς Μιᾶς, Ἀγίας καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ὁρθοδόξων, ἀφίνει ταύτην μόνον μὲ τὰ θεῖα τῆς Πίστεως Δόγματα· τοὺς δὲ περὶ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς διοίκησιν θεολογικῶς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς Ὁρους καὶ Κανόνας (τοὺς ὁποῖους καὶ αὐτὸς ἀποδέχεται σελ. 20), τοὺς θεωρεῖ ὡς μεταβαλλομένους πρὸς τοὺς καιροὺς καὶ τὰς περιστάσεις (σελ. 17); πῶς λοιπὸν ἑκατὸν ἐβδομήκοντα τῆς ς'. καὶ τριακόσιοι πεντήκοντα τῆς ζ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου θεοφόροι Πατέρες θεσπίζουσιν ὅτι, « ἀσπασίως τοὺς θεῖους Κανόνας ἐνστερνιζόμεθα, καὶ ὁ λ ὁ κ λ η ρ ο ν τ ἡ ν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν (τῆς Ζ'. καν. α.), καὶ μὴ δὲν ἐξεῖναι τοὺς προδηλωθέντας παραχαράττειν Κανόνας καὶ ἀθετεῖν (τῆς ς'. καν. β.). ὁ δὲ πατὴρ τῆς Διατριβῆς τοὺς μεταβάλλει καὶ τοὺς μετακινεῖ ὅπως θέλει; « Δὲν ἐθέσπισε (προσθέτει) ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τὰς κατὰ τὸ διοικητικὸν μεταβολὰς καὶ ὀροθεσίας, ἀλλ' ἀφῆκε τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς τὴν πολιτικὴν Ἀρχήν » ! Εὐμορφα καὶ ἴσα ἴσα τὸ ἐνχντίον πρὸς τὸν ἡ. κανόνα τῆς Γ. Οἰκουμενικῆς, ἥτις ἐθέσπισε « Σώζεσθαι ἱερὰ καὶ ἀβίαστα τὰ ἐν ἐκάστη Ἐπαρχίᾳ προσόντα δικάια » κτλ. « Εἰ δὲ τις (προστίθῃσι) μαχόμενον τύπον (Βασιλικὸν Διάταγμα) τοῖς νῦν ὠρισμένοις προκομίσει, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Πάσῃ καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ». Τὸ νοστιμώτερον εἶναι, ὅτι καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν ἴδιον ἑαυτὸν τοῦ ἀντιφάσκει ὁ πατὴρ τῆς Διατριβῆς. Ἡ δὲν εἶπεν εἰς τὸ πρῶτόν του κεφάλαιον (σελ. 5) ὅτι « τὸ ἀξίωμα τῆς Διοικητικῆς ὑπεροχῆς τοῦ Πατριάρχου (ἐπομένως δὲ καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ Μητροπολίτου) ὀρίζεται ὑπὸ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων, καὶ μόνον ἐπικυροῦται ὑπὸ τῆς ὑπερτάτης πολιτικῆς Ἀρχῆς »;

Ἐρωτῶμεν· Διὰ τί καταλαλεῖ τόσο πικρῶς τοὺς θεοφόρους Πατέρας; « Τινὲς (λέγει) ἐξ αὐτῶν παρατηροῦντες πόσα σκάνδαλα καὶ ταραχὰς ἐγέννησεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡ συγκέντρωσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως εἰς Μητροπολίτας καὶ Ἐξάρχους καὶ Πατριάρχας διὰ τὴν ἰδιοτέλειαν καὶ φιλοδοξίαν τινῶν, μέμφονται ταύτην ὡς αἰτίαν αὐτῶν τῶν σκανδάλων, καὶ ἤρχοντο, ποτὲ μὴ ἤθελε γένει τοιαύτη τάξις, ἡ ταραξάσα τὴν ἀρχαίαν ἀδελ-

τῶν ἐπαγγελίας καὶ ὁμοιον πρὸς τὰ τῶν ἀοιδίμων προμάχων τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνων, τοῦ Κυνορίας Διονυσίου καὶ Θεοδωρήτου τοῦ Σελλασίας καὶ τῶν ἄλλων ζηλωτῶν ἱεραρχῶν· ἀλλ' αὐτοὶ μὲν καὶ περ παρουσιάσαντες ἐν τῷ παμπληθεῖ ἀκροατηρίῳ τῆς Συνελεύσεως (!) καὶ συνειδότες τὰ γινόμενα, οὐδὲ μίαν καὶ γνώμην τοῖς πολιτευομένοις ὑπέθεντο, ἀλλὰ θαθεῖαν σιγὴν ἐσίγησαν. Λαῖκοι δέ τινες ἀμαρτωλοί, ὥς αὐτοὶ ἑαυτοὺς ὠνόμασαν (α), ἀνέλαβον τὴν θεραπείαν τῶν κακῶς κειμένων. Ἀλλὰ τούτων οἱ μὲν ἐμπεφορημένοι τῶν ναμάτων τῆς ὀθνείας καὶ μισορθοδόξου διδασκαλίας καὶ τὰ δόγματα τῆς Δύσεως περὶ πλείστου ποιούμενοι, ἀσυστόλως πᾶν πατροπαράδοτον ἀθετηθὲν πρῶην ἐξευτελίσαι καὶ ἐκφαυλίσαι προῦθυμοῦντο, ὥς σκότιον τοῦ μεσαίωνος τερατοτόκημα· οἱ δὲ τούτων ἀντίπαλοι ἐπάταξαν μὲν ἐρρώμένως τ' ἀνόσια τῆς ἀλλοδόξου Ἀντιδασιλείας καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτῆς τὰ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν κακουργήματα, κατὰ τοῦ αὐτοκεφάλου ὅμως τινὲς ἀεικῶς ἐκτοξεύοντες οὐ μόνον αὐτοὶ ἀπέτυχον, ἀλλὰ καὶ λαβὴν τοῖς ὑπεναντίοις παρέσχον, ὥστε «οὐδὲ λόγον ἠθέλησεν ἀκοῦσαι περὶ διορθώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἢ Συνέλευσις» (β), ἦν οἱ τῆς ἀναμορφώσεως κήρυκες τῷ τοῦ ἐθνισμοῦ, τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς προόδου δελέατι ἐκμαυλίσαντες παρέπεισαν ὥστε τοὺς τε ὀρθῶς περὶ Ἐκκλησίας εἰπόντας ἀπολακτίσαι καὶ ἄλλα πολλὰ παρατράγωδα καὶ ἥκιστα τῇ Ἑλληνικῇ εὐσεβείᾳ προσήκοντα πλημμελῆσαι. Καὶ οὕτω κατελείφθη πάλιν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δούλη τῆς πολιτείας. Λυπηρὸν δὲ ὅτι ὁ ἀοιδίμος συγγραφεὺς οὐ προήγαγεν εἰς πέρας καὶ τὴν ἀνασχευὴν τοῦ Ἀντιτόμου, τοῦ τοσοῦτων κακῶν αἰτίου γενομένου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ὅμως ἐξ ὧν ἔγραψεν ἐν τῷ παραρτήματι πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ πρώτου τμήματος τῆς Φαρμακιδείου ταύτης συγγραφῆς, συνιγάγοι ἅντις ἐπεικῶς ὅποια καὶ ἅπερ ἐφεξῆς ἐμελλεν ἐπαρήσειν βέλη κατὰ τῶν ἀσεβημάτων τοῦ ἱερομονάχου Φαρμακίδου, ὅστις ἀσυστόλως ἐχάλκευσε σιφίσματα καὶ ψεύδη πρὸς παρακάλυψιν καὶ ἐμπαιγμὸν τῆς ἀληθείας. Εἴθε δὲ καὶ ὅσα ἔγραψεν ὁ ἀοιδίμος συντελέσειε πρὸς φωτισμὸν τοῦ Πανελληνίου, ἵνα μὴ παρασύρηται τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τῶν τοιούτων σοφιστειῶν, ὥς περ καὶ οἱ τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατήγοροι ἐπαναλαμβάνουσι πρὸς χλευασμὸν καὶ κατατρο-

(α) Βλ. Ἐπίσημ. Ἑρμηνερ. τῆς Ἑθνοσυνελ. Τ. Ε. σελ. 303. 349.

(β) Βλ. Μ. Γ. Σχινᾶ Ἐπιστάσεις καὶ ἀνακεφαλ. σελ. 19. 67.

τοῦ αὐτοῦ Καταστατικοῦ εἰς ἀλλοτρίαν ἐνορίαν (ὡς μήπω τοῦ Πατριάρχου παραιτηθέντος) ἐπιβατικῶς διορισθείσης, καὶ λόγῳ μὲν ἱερᾶς, πάλιν δὲ κοσμικῆς, ἐπιτροπῆς κατασταθείσης Συνόδου, ἀλλ' ἢ ὑπὸ τῆς καθόλου ἐκκλησίας ἀναγνώρισις καὶ ἀνάδειξις αὐτοκέφαλου ἐκκλησίας, ἀρχηγὸν ἐχούσης καὶ κεφαλὴν τὸν ἕνα Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ μετὰ πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων ἀδελφῶν ἐκκλησιῶν ἐν τῇ ταυτότητι τῶν θείων δογμάτων καὶ μυστηρίων καὶ τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν θεσμῶν ἡνωμένης, καὶ ἡ ἐγκατάστασις Συνόδου ἱερᾶς κανονικῶς συνισταμένης καὶ διοικούσης τὰ τῆς ἐκκλησίας κατὰ τοὺς ἱεροὺς ὅρους καὶ κανόνας ἐλευθέρως ἀπὸ πάσης κοσμικῆς κυριαρχίας. Ταῦτα περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἐθέσπισε διὰ τοῦ Τόμου ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος κανονικῶς καὶ πατριαῖς διατάξεσιν ἐπομένη (α), καὶ ταῦτα ἦσαν καὶ οὐκ ἄλλα τὰ παρά τε τῆς Συντακτικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως εὐσεβῶς ὀρισμένα καὶ παρ' αὐτῆς δὲ τῆς βασιλικῆς Κυβερνήσεως (ἐν οἷς τὴν Συνταγματικὴν θεσμοθεσίαν ἀναφέρει) πρὸς τὴν Μεγ. Ἐκκλησίαν δι' ἐπιστολῆς προβέβλημένα αἰτήματα περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας.

§. μγ. Ταῦτα πρὸς τὴν τοῦ Ἀντιτόμου κατὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Συνόδου συκοφαντίαν, ὅτι δῆθεν ἄλλο μὲν ἠτήσατο παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἡ εὐσέβεια τῶν Ἑλλήνων, ἄλλο δὲ τούτοις δέδωκεν ἡ Ἐκκλησία. Ἀπαγε τοῦ ψεύδους! Οὐ λίθον, οὐδ' ὄφιν, ἀλλ' ἰχθὺν καὶ ἄρτον (Ματθ. ζ). ἄρτον πνευματικόν, τὸν στηρίζοντα καρδίαν πρὸς εὐσέβειαν, ἐπέδωκεν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τοῖς ὀρθοδόξοις αὐτῆς τέκνοις αἰτησαμένοις, τὸν Συνοδικὸν τῆς ἁγίας ἐνότητος Τόμον, χάριτι μὲν καὶ δυνάμει τοῦ παναγίου πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν συντεταγμένον καὶ καθιερωμένον, ὑπὸ πάσης δὲ τῆς καθόλου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὁμοψήφως πεπιστωμένον. Καὶ τοιοῦτο μὲν ὅσον ἐκ τῆς ἐκδόσεως τὸ

(α) Ἐπλήρωσεν ἡ Μεγ. Ἐκκλησία τὴν αἴτησιν τοῦ ἐν Ἑλλάδι χριστεπώνυμου πληρώματος ἐπομένη τῷ ε'. κανόνι τῆς Σαρδικῆς, θεσπίζοντι ἐπὶ καταστάσεως Μητροπολίτου παρὰ τοῦ λαοῦ κατὰ τὸ πρέπον ζητουμένου «τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους χρὴ γενέσθαι» (βλ. καὶ Ἑρμην. Ζωναρ. καὶ Βαλσαμ.). Οὕτω γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀντιοχείας Πέτρου οἰκονομία γέγονε συνοδική, ἐλευθέραν εἶναι καὶ αὐτοκέφαλον τὴν τῆς Ἰεραρχίας Ἐκκλησίας ὑποκειμένην τέως τῷ πατριάρχῃ Ἀντιοχείας (βλ. Βαλσαμ. ἑρμην. εἰς τὸν β'. τῆς Β).

διότι καὶ κεῖνος περιγράψας δι' ἧς ἔφερε ράβδου κύκλον περὶ τὸν Ἀντίοχον
 « ἐ ν τ α ὕ θ α , εἶ π ε ν , ἐ σ τ ὡ ς β ο ὕ λ ε υ σ α ι καὶ ἀ π ό κ ρ ι ν α ι » .
 Οὕτω καὶ οἱ προσκληθέντες Ἀρχιερεῖς περιωρίσθησαν εἰς τὸ γραφεῖον,
 ὅθεν ἐβουλευθήσαν καὶ ἀπεκρίθησαν, ἐντὸς οὐχὶ ἕξ ὥρων (ὡς λέγει τὸ
 Ἰπόμνημα καὶ τὸ Πρωτόκολλον), ἀλλ' οὐδὲ τριῶν ὁλοκλήρων· 4) Εἰς ταύ-
 την τὴν συνέλευσιν οὔτε πρακτικὸν βιβλίον κατεγράφετο κατὰ σειρὰν τῶν
 παρ' ἐνὸς ἐκάστου λεγομένων καὶ ἀμφισβητούμενων, οὔτ' ἄλλη τις τάξις
 ἐφυλάττετο Συνοδική· ἀλλ' ἐρρήτόρευον μὲν ὑπὲρ τῆς προτάσεως ἐκ
 προπαρασκευῆς προδεδιδαγμένοι ὅ,τε π ρ ὶ ῶ η ν Ἡλίουπόλεως Ἄνθιμος
 (εὐφραδέστατος ἀνὴρ!) καὶ ὁ π ρ ὶ ῶ η ν Λαρίσσης Κύριλλος (ὅστις εἶχε
 τὴν γνώμην καὶ ἄλλου π ρ ὶ ῶ η ν, τοῦ Μοσχονησίων Βαρθολομαίου, φυ-
 γάδος ἐπισκόπου τῆς Σμύρνης)· ἀμφότεροι οὗτοι ἦσαν τῆς ἀνεξαρτησίας
 οἱ πρόμαχοι (ἀπόζοντες εἰσέτι καὶ ἐρυγγανόντες ἀπὸ τοῦ χθесינוῦ παρὰ
 τῷ Μαυρέρῳ πολυτελεστάτου δείπνου)· συνεφώνει μετὰ τούτων καὶ ὁ
 μακαρίτης ὁ Κορίνθου Κύριλλος (ἥδη προεζωγρημένος καὶ αὐτὸς ὡς
 κητώδης ἰχθὺς διὰ τοῦ παχέος ἀγκίστρου τῆς ὑποσχεθείσης προεδρίας
 ἐπὶ τῆς διαρκοῦς Συνόδου)· συνεπέκρεκον δὲ καὶ ὁ π ρ ὶ ῶ η ν Ἐλαίας
 καὶ ὁ π ρ ὶ ῶ η ν Ἀρδαμερίων (ὡς συνεργάται τοῦ καλοῦ Σχεδίου, χρεῖαν
 ἔχοντες ἐπισκοπῶν). Ὁ δὲ γενναῖος τῶν Κανόνων ὑπέρμαχος Διονύσιος,
 ὁ τότε Ρέοντος καὶ νῦν Κυνουρίας, ἀντιλέγων κατὰ τοῦ βιαίου τῆς ἀ-
 νεξαρτησίας οὐκ εἰσηκούετο, οὐδ' ὁ Ρεθύμνης Ἰωαννίκος, οὐδ' εἴ τις ἄλλος
 ἀντεῖπεν ἐκ τῶν παρόντων· ἓνα δὲ τούτων τῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας
 ἀντιλεγόντων, τὸν αἰοιδιμον Κυρήνης Παρθένιον, καὶ ἐξέβαλον ἐκ τῆς
 Συνάξεως (ὅστις καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν τῆς Ναυπλίας Πρόνοιαν ἀπέθανεν
 ὑπὸ λύπης ἀποπληκτικός). Τὸν δὲ τότε Βρεσθένης καὶ νῦν Σελλασίας
 Θεοδώρητον, καὶ τὸν μακαρίτην Τήνου Γαβριήλ, καὶ εἴ τις ἄλλος ἐβόα
 προφανῶς κατὰ τῆς παρανομίας, τοὺς τοιούτους οὐδ' ἐκάλεσαν εἰς τὴν
 πρώτην ταύτην συνέλευσιν (ἀποταμιεύσαντες ἵνα ἀπαγάγῳσι ὕστερον
 εἰς ἀναντίρρητον τῶν ἤδη ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας κεκυρωμένων ὑπο-
 γραφῆν). Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν 22 σιωπῶντες, ἢ καταφάσκοντες καὶ ἀπο-
 φάσκοντες πρὸς πᾶσαν καταφατικὴν ἢ ἀποφατικὴν ἐρώτησιν, διῆγον τὴν
 ὥραν μὴτ' αὐτοὶ γνωρίζοντες τὸ πρακτέον, ἢ μὴ τολμῶντες ἀντεπεῖν.
 Τοιαύτης συζητήσεως ἔτι γινομένης, ἐπεισῆλθον καὶ οἱ περὶ τὸν Γραμμα-
 τέα, καὶ ἔγραψαν τὴν ἀπόκρισιν τῆς ὁμηγύρεως, ἣν ἤκουσαν παρὰ τῶν φί-
 λων προμάχων τῆς ἀνεξαρτησίας. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ρέοντος ἀπελπισθέντες
 ἐσιώπων δεδακρυσμένοι· καὶ ἔπειτα ἀπήλαυσαν προσήκοντα τῆς ἱερᾶς

κἂν τοῖς ἐφεξῆς). Πάλιν οἰκείας τοῖς Μητροπολίταις συνόδους λέγων ὁ Βαλσαμῶν ἐννοεῖ πάντως τοὺς καθ' ἐκάστην πολιτικὴν τῆς Μητροπόλεως ἐπαρχίαν ἐπισκόπους οὐχ ἓνα μόνον ἀλλὰ πλείονας ὄντας, ἐξ ὧν ἡ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος συνεκροτεῖτο (καθὰ προείπομεν). Σὺ δὲ τὴν ἐκάστης ἐπαρχίας Ἐκκλησίαν, μίαν μόνον εἰπὼν, ἓνα πάντως εἰσάγεις καὶ τὸν τῆς ἐπαρχίας ἐπίσκοπον ἐναντίον καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν ἐρμηνευτῶν. Αὐτίκα ὁ Ζωναρᾶς (εἰς τὸν λδ'. κανόνα τῶν Ἀποστόλων) αὐτὸν παρὼν (λέγει) κανὼν τοὺς ἐκάστης ἐπαρχίας πρώτους ἐπισκόπους, τοὺς τῶν μητροπόλεων δηλονότι ἀρχιερεῖς, κεφαλὴν ἡγεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας κελεύει. Τελευταῖον ἐκ τῶν λόγων τοῦ Βαλσαμῶνος περιέκοψας τὴν συνεχομένην ἀκολουθίαν τῶν ἐπομένων (εἴτε περιττὰ ταῦτα νομίσας, εἴτε καὶ ἀσύμφορα πρὸς ὃν προέθηκας σκοπόν). Ἴδου οἱ λόγοι τοῦ Βαλσαμῶνος «Σημείωσαι οὖν ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος (τοῦ Β'. τῆς Β'. Οἰκουμεν. κελεύοντος «τὸν μὲν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον...») αὖτις τὸ παλαιὸν πάντες οἱ τῶν ἐπαρχιῶν μητροπολίται αὐτοκέφαλοι ἦσαν καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων Συνόδων ἐχειροτονοῦντο. Μετετυπώθη δὲ τὰ περὶ τούτου ὑπὸ τοῦ κή, κανόνος τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου, διορισμένης τοὺς μητροπολίτας τῆς Ποντικῆς καὶ Ἀσιανῆς καὶ Θρακικῆς διοικήσεως, ἔτι δὲ καὶ ἑτέρους τινὰς τῷ αὐτῷ κανόνι περιεχομένους, ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως χειροτονεῖσθαι καὶ ὑποκεῖσθαι αὐτῷ.» Ταῦτα καθ' ὅλοκληρίαν λέγει ὁ Βαλσαμῶν διορίζων καὶ τοὺς μητροπολίτας ἐφ' οἷς μετετυπώθη καὶ ὁ Β' τῆς Β. κανὼν· ἀλλὰ τὰ ἔσχατα τούτων ἐξεκόπησαν ὡς διεξελέγχοντα τρανῶς τὸ σόφισμα τοῦ συγγραφέως, ἐφ' ᾧ παρήγαγε μάρτυρα καὶ ἄκοντα τὸν Βαλσαμῶνα· καὶ ἄλλως δὲ παρώξυνον τὴν κατὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀντιπάθειαν αὐτοῦ· διὸ καὶ ἀπεκόπησαν (οἷον μύκητες, ὡς ὠνόμασε προῖων (σελ. 190) τὸν Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχην). Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐπικρατείᾳ διοικήσεων καὶ τῶν κατ' αὐτάς ἐπαρχιῶν διαλήφεται πλατύτερον καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἤδη δ' ἀκούσωμεν καὶ ὅσα προστίθῃσι πρὸς τοῖς ἀνωτέρω.

§. λβ. «Καὶ τίς εἰσήγαγε τὴν τάξιν ταύτην (τῶν Μητροπολιτῶν) εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; Οὐδεὶς. Οὐδεμία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος! Ἀφ' ἐαυτῶν ἐγεννήθησαν αἱ μητροπόλεις, καὶ ἀφ' ἐαυτῶν κατεστάθησαν αὐτοκέφαλοι οἱ Μητροπολίται». Αὐτογέννητον οὗτος

βαθμηδὸν τὴν κοινοβιακὴν ζωὴν, ἥτις συνειθίζεται καὶ εἰς τὰ τοῦ Ἄθω μοναστήρια καὶ εἰς τὸ τῆς Σκιάθου.

5) Οἱ δὲ ἡγούμενοι συμφώνως μετὰ συμβουλίου τῶν πατέρων διοικῶσι τὰ μοναστηριακὰ κτήματα, λόγῳ πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας, συνεπικυρώσεως καὶ τῆς ὑπερτάτης Κυβερνήσεως.

Ταῦτα ἐγνωμοδότησεν ἡ ἁγία Σύνοδος.

Κατηγόρησάν τινες τὴν ἁγίαν Σύνοδον, καὶ ἴσως οὐχὶ παντάπασιν ἀλόγως (!), ὅτι προὔβαλεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν διάλυσιν τῶν τριμονάχων μοναστηρίων, ἐν ᾧ ἔπρεπεν ἵνα καὶ ταῦτα καθυποταχθῶσιν εἰς τὴν τῆς δεκάτης εἰσφοράν, ἥτις ἐμελλεν ὠφελεῖν τὸ ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον πολὺ πλειότερον, παρ' ὅσον ὠφελήθη ἀπὸ τῆς κρατήσεως τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων μετὰ τὴν διάλυσιν αὐτῶν. Ἀλλὰ τὴν Σύνοδον οὐκ ἐκίνησεν εἰς τὴν πρότασιν ταύτην κυρίως καὶ μόνος ὁ λόγος τῆς φορολογίας (!). ἄλλο κυριώτερον ἡ ἁγία Σύνοδος ἀπέβλεπε πρῶτιστα καὶ μάλιστα, τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν τῶν μοναχῶν (!)· καὶ μετὰ πολλῆς μερίμνης ἐσπούδαζεν, ἵνα καταπιστεύσῃ τὴν τούτων ἐπιστάσιαν εἰς τοὺς κατὰ τόπον ἐπισκόπους· ἡ δὲ τοιαύτη ἐπιστάσις, καθὼς ἐκ πείρας ἐγνώριζεν ἡ ἁγία Σύνοδος, ἀπέβαινε σχεδὸν ἀκατόρθωτος, ἐφ' ὅσον οἱ μοναχοὶ κατῴκουν ἀνὰ δύο καὶ τρεῖς διὰ μακρῶν ἀποστημάτων ἀπεσχοινισμένοι, καὶ ἐπομένως οὐκ ἠδύναντο μεταρρυθμίσει εἰς τὸν ἀληθῶς μοναχικὸν βίον, τὸν κοινοβιακόν, ὡς μηδόλως ἐξαρκούντων ἑνὸς ἢ δύο μοναχῶν εἰς ἀπάρτισιν συστήματος ἀλληλουχουμένου. Διὰ τοῦτο ἡ ἁγία Σύνοδος ἐτελείωσε τὰς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀνωτέρω προτάσεις αὐτῆς διὰ τοῦ ἐφεξῆς ἐπιδόχου. Ἡ Σύνοδος ἀνέβαλεν ἂν ἐπὶ πλέον τὴν περὶ τῶν Μοναστηρίων γνωμοδοσίαν, ἂν μὴ ὑπῆρχον ἀνάγκαι μεγάλαι καὶ κατεπείγουσαι, καὶ ἂν ἄλλοι προσέτι λόγοι σπουδαιότατοι μὴ ἐβίαζον αὐτὴν ἵνα ἐκφράσῃ τάχιστα τὴν περὶ τούτου γνώμην. — Οἱ δὲ λόγοι οὗτοι ἦσαν αἱ ἀνωτέρω μοναστηριακαὶ καταχρήσεις» (καλῶς ποιῶν ὁ Ἱπομνηματιστὴς ἐξήγησε τοὺς τῆς Συνόδου σπουδαιοτάτους λόγους, δι' οὓς τάχιστα ἐξέφρασε τὴν γνώμην· ἐπειδὴ, χωρὶς αὐτῆς τῆς ἐξηγήσεως, δικαίως ἂν ὑπωπτεύθησαν οἱ φιλύποπτοι, ὅτι οἱ τὴν γνώμην ταύτην ὑπαγορεύσαντες εἰς τὴν Σύνοδον ἠθέλησαν διὰ τῆς τοιαύτης ἀορίστου φράσεως ἵνα παροξύνωσι μᾶλλον τὴν Κυβέρνησιν πρὸς ταχυτέραν διάλυσιν τῶν μοναστηρίων, ὑπαινιττόμενοι καὶ τοὺς ταλαιπώρους μοναχοὺς καὶ μά-

Ἀρχιεπισκοπαὶ καὶ Μητροπόλεις τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐπικρατείας, καθ' ὅς εἰς ταύτας πάλιν αἱ Ἐπισκοπαί. Ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν ἐναντίαν καὶ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ γράμματος τῆς Καινῆς Διαθήκης, καὶ τῆς ἀρχαιοτάτης συνηθείας γενομένην διαίρεσιν, πολλαὶ ἐκκλησίαι ἔμειναν διόλου ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τὴν εἰρημένην, ἢ αὐτοκέφαλοι, καὶ ἄλλαι ἀπῆλauthαν τὸ προνόμιον τοῦτο κατόπιν, κατὰ θέλησιν Αὐτοκρατορικὴν». — Ἄν κατὰ τὸν γ, ἢ τὸν δ, αἰῶνα κατέστησαν ἅμα αἱ πέντε μεγάλαὶ διοικήσεις τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὑπὸ τίνος, καὶ ἐκ ποίων πολιτικῶν περιστάσεων, δείξουσιν αὐτοὶ πάλιν οἱ ἄνδρες ἐφεξῆς; ἤδη δὲ μόνον ὁμολογοῦσιν ὅτι, οὐ μόνον εἰς τὸν δ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν γ, αἰῶνα (200 — 300 μ. Χ.) ἦσαν αἱ λεγόμεναι (!) Ἀρχιεπισκοπαὶ καὶ Μητροπόλεις (αἵτινες ὑπετάγησαν εἰς τὰς μεγάλας διοικήσεις), τουτέστιν ἦσαν οἱ ἐν τοῖς Ἐπισκόποις πρῶτοι (οἱ Ἀρχιεπίσκοποι) καὶ ἐν ταῖς καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκοπαῖς ὑπῆρχον Μητροπόλεις, ὧν οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Μητροπολίται λεγόμενοι (οἱ αὐτοὶ καὶ Ἀρχιεπίσκοποι) ἦρχον, ὡς κεφαλαὶ προεδρεύοντες ἕκαστος τῶν λοιπῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐπισκόπων. Καὶ λοιπὸν «εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῆς συστάσεως τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, πᾶσα μερικὴ Ἐκκλησία ἢ ἐπισκοπή, δὲν ὑπῆρχε μίᾳ μικρᾷ ἀληθινῇ δημοκρατίᾳ». Ταῦτα καλῶς ἐμαρτύρησαν ἕως ὧδε· ἀλλ' ἐφεξῆς τί δὴ ποτε μαθόντες ἢ παθόντες ἐπισυνῆψαν καὶ ὅτι «καὶ εἰς ταύτας τὰς ἀρχιεπισκοπὰς καὶ μητροπόλεις ὑπετάγησαν αἱ ἐπισκοπαί»; Ἄν ὑπῆρχον Ἀρχιεπισκοπαί, τίνων λοιπὸν ἐπισκόπων ἦσαν ἀρχαί, εἰ μὴ τῶν εἰς αὐτὰς ἀνέκαθεν ὑποτεταγμένων; εἰ δὲ καὶ πᾶς τῆς πρώτης καθέδρας ἢ τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπος διὰ τοῦτο ὠνομάσθη Μητροπολίτης καὶ Ἀρχιεπίσκοπος, διότι προήδρευεν ὡς ἀρχηγέτης τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων, πῶς λοιπὸν ὕστερον ὑπετάγησαν εἰς τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς αἱ ἐπισκοπαί; Ἀλλ' ἡ σοφὴ Ἐπιτροπὴ εὐκόλως κατασκευάζει καὶ ἀρχιεπισκόπους χωρὶς ἐπισκόπων, καὶ ἀρχιερεῖς χωρὶς ἱερέων, καὶ ἀρχιστρατήγους, ἂν τύχη, χωρὶς στρατηγῶν! Οὕτω παραφρονοῦσι πάντες, ὅσοι τὴν θεόκτιστον καὶ θεόπνευστον τῆς Ἐκκλησίας κυβέρνησιν νομίζουσι καὶ γράφουσι (καὶ ταῦτα

ἁγιωτάτῳ Πατριάρχῃ, μὴ ἄλλως καταστρωννύειν τὸ παρ' οἰουδήτινος προκομιζόμενον πιττάκιον χάριν Προεδρίας τῆς οἰασοῦν Ἐκκλησίας, καὶ δὲ τὸν προεστώτα αὐτῆς τοῖς Ἀρχιεπισκόποις καὶ Μητροπολίταις συγκαταλέγεσθαι, εἰ μὴ ὁ Πατριάρχης περὶ τούτου ἀνενεγκὼν τῇ Βασιλικῇ ἐξουσίᾳ, καὶ τὰ περὶ τῶν θείων κανόνων ἀναδιδάξας, μάθῃ, ὡς κατὰ τὸ ἐφειμένον οἴκοθεν ὁ Βασιλεὺς ἐξ εὐλόγου προφάσεως τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν τιμὴν ἐχαρίσατο» (Λεουγκλ. σελ. 131—132).

Ἐρωτῶμεν· Διὰ τί, ἐν ᾧ μετέγραψεν ἐκ τοῦ Βουλγαρίας Δημητρίου τοῦ Χωματινοῦ τὴν ζωγραφίαν τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας, (σελ. 28), δὲν παρετήρησεν ὅτι, ἀφ' οὗ εἶπεν ὁ Χωματινὸς μὲ τὴν παραδοξολογίαν του ἐκείνην, ὅτι «ὁ Βασιλεὺς πλὴν μόνου τοῦ ἱερουργεῖν τὰ λοιπὰ ἀρχιερατικὰ προνόμια σαφῶς εἰκονίζει», ἐπρόσθεσεν εὐθύς, «ἐφ' οἷς πράττει νομίμως καὶ Κανονικῶς»; Ἄς πράττῃ λοιπὸν ὁ Βασιλεὺς νομίμως καὶ Κανονικῶς, καὶ ἅς εἰκονίζῃ, ὅσον θέλει (κατὰ τὸν Χωματινὸν), τὰ Ἀρχιερατικὰ προνόμια. Δὲν ἦτον ἄρά γε καλλήτερον νὰ μάθῃ ὁ φυλλαδιογράφος ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὁποίου ἀναφέρει Ἰσαακίου τὸ Διάταγμα, πῶς ἐπεστάτει ὁ Βασιλεὺς εἰς δίκας Ἐπισκόπων; «Συνάμα (λέγει) τῷ ἁγιωτάτῳ μου Δεσπότη καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ (μετακαλεσάμενης καὶ τοὺς ἑτέρους ἁγιωτάτους Πατριάρχας) ὡς καὶ τὴν τοῦ ἐπιστημονάρχου τάξιν λαχρύσης τῆς Βασιλείας μου παρὰ τοῦ ταύτην κρίσαντός τε καὶ βασιλεύσαντος, καὶ ἐφειμένον ἐχούσης διορθοῦσθαι τὰ παρὰ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς Κανόνας γινόμενα. — Καὶ μὴ θελούσης παραθραύεσθαι τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς θεσμούς, καὶ τὰς Ἀποστολικὰς καὶ Συνοδικὰς παραδόσεις καὶ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας αὐτῶν» κτλ. (Λεουγκλ. σελ. 169—174). Ἰδοὺ ποῦ ἐπεστηρίζετο ὅλη ἡ ἐξουσία τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐπιστασίας τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἐν σελ. 29. Εὐρίσκει λίαν «περίεργον τὴν Νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐν ᾗ νομοθετεῖ περὶ ἐκκλησιαστικῶν διαφορῶν κεφαλαίων, καὶ διατάττει πῶς νὰ γίνηται ἡ ἐκλογή τοῦ Ἐπισκόπου» κτλ. Καὶ λοιπὸν, ἐρωτῶμεν, πρὶν νομοθετήσῃ ταύτην τὴν διάταξιν ὁ Ἰουστινιανός, δι' ὧν πέντε αἰώνων δὲν εἶχε νόμους καὶ Κανόνας τεθεσπισμένους ἡ Ἐκκλησία, μήτε πῶς ἐκλέγονται, μήτε πῶς χειροτονοῦνται οἱ ἐπίσκοποι; Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ λίαν περίεργον. «Μεγάλην βέβαια ῥοπὴν (βοήθειαν) τοῖς Κανόσιν οἱ φιλευσεβεῖς ἐκπορί-

λέγει οὐχὶ τὸ τοῦ Πύθωνος, ὡς εἶπε προηγουμένως (σελ. 395), ἀλλ' ἔ-
τερον τι διάφορον («πολλὰ γὰρ παρ' αὐτῷ μορφαὶ τῶν δαι-
μονίων»), εἰκονίζον τὸ πρόσωπον δολίων τινῶν καὶ ἐπιβούλων ἐχ-
θρῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐκφράζεται κατωτέρω. Τίς δ' ὁ τοῦ πνεύματος
τοῦτοῦ κύριος σκοπός; «Διὰ τῆς ἀναγρεύσεως (λέγει) αὐτοκεφάλου
τῇ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ παρὰ ξένης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἐξυβρί-
ζετο μόνον καὶ ἐξηυτελίζετο ἡ Ἑλλάς. Καὶ ἦτο μὲν καὶ τοῦτο κακὸν καὶ
ὀλβιον· ἀλλὰ δι' αὐτοῦ μόνου δὲν ἐπετυγχάνετο ὁ κύριος σκοπὸς τῶν
εἰληκρινῶν καὶ ἀδόλων τῆς Ἑλλάδος φίλων! Ἡ ἐξύβρισις καὶ ὁ ἐξευτελι-
σμός ἐταπείνουν μὲν ΑΥΤΗΝ πολὺ· ἀλλὰ δὲν ἔφερον ΑΥΤΗΝ καὶ ὅπου
ἤθελον ἐκεῖνοι νὰ φέρωσιν ΑΥΤΗΝ. Ἄν ταῦτα ἐφόνευον ΑΥΤΗΝ ἠθικῶς,
δὲν ἐφόνευον ὅμως ΑΥΤΗΝ καὶ φυσικῶς. Πρὸς τοῦτο ἦτον χρεῖα
ἄλλου δραστηριωτέρου δηλητηρίου» (ἐγκαταστάσεως ὑπερτάτης ἐκκλ.
ἀρχῆς κτλ. σελ. 123). Ἐκ τῆς (ὡς εἰπεῖν) ταυταζούσης ταύτης
ἀκριβολογίας μανθάνεις, ἀναγνῶστα, παροδικῶς καὶ τινὰς γαλλίζοντας
ἐλληνισμούς· οἷον τὸ φονεῦειν (ἐπὶ χώρας, ἐπικρατείας ὅλης τεθει-
μένον) ἀντὶ τοῦ παρ' Ἑλλήσι φθεῖρειν, καθαιρεῖν, κατα-
στρέφειν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ἐν οἷς καὶ τὸ μάλιστα
πρὸς τὴν φράσιν αὐτοῦ προσφυὲς ἀπολλύειν, ὡς «πᾶσαν ἀπώ-
λεσας Ἑλλάδα» (Εὐριπ. Ὀρέστ.) καὶ τὸ ἠθικῶς, ἀντὶ τοῦ
(κατὰ τὴν) ὑπόληψιν, τιμῆν, εὐδοξίαν, καὶ τὸ (παραδο-
ξότατον) φυσικῶς ἀντὶ τοῦ πολιτικῶς (ὡς αὐτὸς οὗτος ἔ-
γραψεν ἄλλαχοῦ, σελ. 47) κατακτείνας πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ πολὺ
τραγικώτερον ἐν οἷς λέγει «ἘκτάνΑτΕ, ἐκτάνατε καὶ ἠθικῶς καὶ πολι-
τικῶς τὴν ἀγαπητὴν ἡμῶν Ἑλλάδα» (α). Ἐνταῦθα δ' ἔτρεψε τὸ πο-
λιτικῶς εἰς τὸ φυσικῶς, ὅπως συμφωνῇ πρὸς τὸ χαριέντως
(κατὰ τὸ Σωκράτους κώνειον) προστεθὲν δηλητήριον (ἐκ τοῦ δηλη-
τήρ, ὁ φαρμακός). Ἀλλὰ τὸ μὲν τὰ τοιαῦτα ἐξονυχίζειν ἄκαιρον καὶ
μικρολόγον· μενέτωσαν δὲ καὶ ταῦτα παρ' αὐτῷ μετὰ μυρίων καὶ ἄλ-
λων ξενοφωνούντων φρασειδίων, δι' ὧν καταμιαίνει τὴν Ἑλληνικὴν

(α) Οὕτω διέφθειρε κατὰ γράμμα καὶ κατὰ νόημα παρωδήσας τὰ χρυσᾶ τοῦ
Εὐριπίδου ἐκεῖνα «Ἐκάνετ', ἐκάνετε τὰν πάνσοφον, ὦ Δαναοί, τὰν οὐδὲν ἀλγύ-
νουςαν ἀηδόνα Μουσᾶν». (Εὐριπ. Λεῖψ.), ἐν οἷς ὁ ποιητὴς ὀνειδίζων τοὺς Ἑλλη-
νας διὰ τὸν φόνον τοῦ Παλαμήδου, ὑπαινίσσεται καὶ τὸν τοῦ Σωκράτους (βλ.
Λαέρτ. Β. Ε'. §. κγ)· κατὰ δὲ τὸν παρωδὸν ἑκτανον οἱ κτάναντες ὅλην
τὴν Ἑλλάδα αὐταῖς μούσαις Μουσάων τ' ἀηδόσι.

κατά τε τόπον καὶ χρόνον, αὐθημερόν καὶ ἐντὸς ὀλίγων ὥρων ἀπαιτῇ
θεῖσα τὴν ἀπόκρισιν (περὶ τούτου λέγομεν καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς). Πᾶσαν
δὲ γνώμην καὶ ψῆφον κατὰ τὴν ἀγκασμένην καὶ ἐξ ὑποβο-
λῆς καὶ κατὰ πρόκρισιν τῆς ἐξουσίας ἐκδεδο-
μένην ἀκυροῦσιν οἱ νόμοι, καὶ πολιτικοὶ καὶ ἐκκλησιαστικοί. Εἰς
τὴν κατὰ τοῦ αἰοδίου Φωτίου (τῷ 869) συσταθεῖσαν ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει Ψευδοσύνοδον ὑπέγραφον οἱ συνελθόντες Ἀρχιερεῖς τὰ παρὰ
τοῦ Πάπα καὶ τοῦ τότε Αὐτοκράτορος ἤδη προκεκριμένα· διὸ καὶ
κατηργήθη τὸ βεβιατμένον ἐκεῖνο Συνέδριον, ὡς παντάπασιν ἀνύπαρ-
κτον (α).—Δ) Διότι ἡ Συνέλευσις ἠπατήθη ἐξ ἀγνοίας, ὡς μὴ γνωρίζουσα
τοὺς εἰδικοὺς τῆς Κυβερνήσεως λόγους καὶ σκοποὺς, μηδ' αὐτὰ τὰ ἄρθρα
καὶ στοιχεῖα τοῦ προδιατεταγμένου διοργανισμοῦ τῶν δύο ζητημάτων,
περὶ ὧν ἔμελλε γνωμοδοτεῖν. Ἀπλῶς καὶ διὰ γενικῶν ἐκφράσεων οἱ περὶ
τὸν Γραμματέα (καθὼς λέγει τὸ Πρωτόκολλον) ἐκοινοποίησαν εἰς τὴν
Συνέλευσιν «ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔχει κατὰ νοῦν νὰ βελτιώσῃ καὶ
ὅλους τοὺς λόγους τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλη-
σίας· νὰ τὴν ἀσφαλίσῃ διὰ πάντα (!)· νὰ τὴν ἐπαναγάγῃ
εἰς τὴν ἀφεύκτως ἀναγκαίαν ἐξωτερικὴν ἀξιοπρέπειαν, τὴν ὅποι-
αν εἶχε κατὰ τοὺς πρὸ τῆς κατακτήσεως χρό-
νους (!) πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἰδίας θρησκείας!
Καὶ ὅτι τὰ κυριώτερα μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου τού-
του σκοποῦ εἶναι δύο, 1) ἡ ἐπίσημος καὶ ὀριστικὴ διακήρυ-
ξις τῆς πραγματικῆς ἡδὴ ὑπαρχούσης ἀνεξαρ-
τησίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ πάσης ξέ-
νης ἐξουσίας, καὶ 2) ἡ σύστασις Συνόδου διαρκοῦς,
διοριζομένης παρὰ τοῦ Βασιλέως, καὶ θεωρουμένης
ὡς ὑπερτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, κατὰ τὸ πα-
ράδειγμα τῆς Ῥωσικῆς ἐκκλησίας»! (βλ. Τμήμ. Β. Κερ.
Β. σελ. 166). Ταῦτα μόνον τὰ λιπαρὰ καὶ γλυκέα διεκοινώθησαν εἰς

(α) βλ. Πρακτ. τῆς ἐπὶ Φωτ. Συνόδ. τῷ 879. Πράξ. Β. πρβ. καὶ Μηνιάτ. Πέ-
τραν Σκανδάλου σελ. 27—44. Εἰς τὴν κακοσύνοδον ἐκείνην τὴν κατὰ τοῦ Φω-
τίου συνήδρευον εἰσαχθέντες ὡς δῆθεν τοποτηρηταὶ τῶν Ἀνατολικῶν Πατρι-
αρχῶν (τοῦ Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων) ἄνθρωποι, οἵτινες ἔτυχον ἀπε-
σταλμένοι πρότερον παρὰ τοῦ Ἀμηνᾶ τῆς Συρίας πρέσβεις εἰς τὴν Κωνσταν-
τινούπολιν (βλ. Πέτρ. σκανδ. σελ. 32). Ὅσῃν εἶχον χώραν ἐκεῖνοι εἰς τὴν
κατὰ τοῦ Φωτίου Σύνοδον, τόσῃν εἶχον καὶ εἰς τὴν κατὰ τῶν Πατριαρχι-
κῶν δικαίων συνελθοῦσαν Ὁμῆγυριν οἱ σχολάζοντες καὶ πρόσφυγες καὶ μὴ
κανονικοὶ τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιερεῖς.

καὶ μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον ἐφεξῆς μέχρι τῆς Ἀντιβασιλείας ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἢ καὶ ἀκαταστασίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ περὶ ταύτης διαλαμβάνουσι καὶ οἱ περὶ τὸν Μαύρερον, κατασκευάζοντες ἐκ τούτων τὴν ἀνάγκην τῆς ταχείας καταστάσεως καὶ διακηρύξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας, παραβάλλομεν καὶ τούτων τὰς διηγήσεις ἐπικρίνοντες ἂν λέγουσιν ἀλήθειαν· ἄρχονται δὲ πρῶτον ἀπὸ τοῦ Κυβερνήτου.

§. 6. «Ὅτε (λέγει ὁ Μαύρερος) ὁ Κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας ἐτάχθη κεφαλὴ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως (τῷ 1828 κατὰ τὸν Φεβρουάριον), τότε ὁ Πατριάρχης καὶ ἡ Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπειράθησαν ἀποκαταστήσαι πάλιν τὴν πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ἀρχαίαν σχέσιν (τῶν Ἑλλήνων). Καὶ δὴ πρὸς τοῦτο σκοποῦντες διεύθυναν ἐπιστολὴν ἀποτεινομένην πρὸς τε τὸν ἐλληνικὸν κλῆρον καὶ πρὸς τοὺς προὔχοντας καὶ τοὺς λοιποὺς χριστιανοὺς καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Καποδίστριαν. Ἐνεφανίσθη δὲ πρὸς τὸν Κόμητα καὶ τις ἀποστολὴ συγκειμένη ἐκ τριῶν ἐπισκόπων καὶ τοῦ τοποτηρητοῦ (Vicarius) τοῦ Πατριάρχου. Ἀλλὰ καὶ αὐτός, ἴσως βαδίζων ἔτι τότε τὸν δρόμον τὸν ἐθνικόν, ἀπέπεμψε ταύτην τὴν προτροπὴν λίαν ἐπιλέπτῳ (feine) χρησάμενος τρόπῳ, καὶ ἀληθῶς διπλωματικῷ. Ἡ παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατριάρχην καὶ τὴν Σύνοδον ἀπάντησις ὑπάρχει ἀξία παραδόσεως καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους κτλ. (α).

§. γ. Ἐν τούτοις ὁ σοφὸς Μαύρερος λανθάνεται πολυτρόπως. Παραλείπομεν ὅτι τοὺς τέσσαρας ἀποσταλέντας μητροπολίτας συνέστειλεν εἰς τρεῖς, τὸν δὲ μέγαν πρωτοσύγκελλον μετέβαλεν εἰς πληρεξούσιον τοποτηρητὴν τοῦ Πατριάρχου (βλ. Τμ. Α. Κεφ. δ. §. 6)· τοιαῦτα παρακούσματα καὶ παροράματα συγχωροῦνται ῥαδίως εἰς ξένον τῆς Ἑλλάδος ἱστορικὸν (ἔστω καὶ ἀντιβασιλεύς)· ἀλλὰ τὰ ἐφεξῆς φαίνονται ἀσυγχώρητα· α) Ὅ,τι δῆποτ' ἂν ἐφρόνει περὶ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος οὗτος ὁ Βαυαρός, οὐδόλως ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀντιβασιλικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἵνα δημοσίως ἐξυβρίζῃ εἰς ἐκείνου τὴν μνήμην, ἀσχημονῶν καὶ διορίζων τὸν χρόνον (καὶ τοῦτο μετ' ἀμφιβολίας λέγων, ἴσως) ἕως πότε ἐβάδιζεν ὁ Κυβερνήτης τὸν δρόμον τὸν ἐθνικόν. Ὁ δρόμος ἐκάστου καὶ ἄρχοντος καὶ ιδιώτου μαρ-

(α) Maurer 1 Bd. pag. 470—475, ὅπου καὶ τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν ἐν τῷ Γερμανικῷ αὐτοῦ συντάγματι καταχωρίζει μεθηρμηνευμένην Γαλλιστί.

ιδίας αὐτῶν μονὰς ἐπλανῶντο καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὸν κόσμον; ἄρά γε δι' ἀκρασίαν καὶ κακοήθειαν ἀρνούμενοι τὰς πρὸς Θεὸν ὑποσχέσεις, ἢ πολεμοῦντες (ἐξ ἀνάγκης) οἱ πλείστοι, καὶ ἀγωνιζόμενοι ἐν ψυχῇ καὶ γυμνότητι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἀπολάβωσι τὰ ἔπαθλα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν τεθλιμμένων αὐτῶν μονῶν ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς Ἀντιβασιλείας τοῦ φιλομονάχου Μαυρέρου; β) Πότε τάχα πλείονες ἠτάκτουν περιπλανώμενοι εἰς τὸν κόσμον, ἄρά γε ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ Κυβερνήτου καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον (ὁπότε καὶ ἀτακτοῦντες εἶχον πάλιν ἐλπίδας καὶ λιμένας σωτηρίας τὰ τότε σωζόμενα μοναστήρια, ἐπιστρέφοντες ὁπότ' ἤθελον), ἢ ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς Ἀντιβασιλείας, ὁπότε χίλιοι περίπου Μοναχοὶ ἐξήλάχθησαν ἐκ τῶν καταργηθέντων αὐτῶν καταγωγῶν, ἀφεθέντες ἄθλιοι φέρεσθαι καθ' ὅλας ὁλοῦ τοῦ κόσμου καὶ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς ἀνοδίας; γ) Πότε, τέλος, πιθκνότερον παρέβαινον τὰς πρὸς Θεὸν τοῦ μοναχικοῦ τάγματος εὐχάς, ἄρά γε πρὸ τῆς Ἀντιβασιλείας, ὁπότε διεφύλαττον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀκοίμητον ἔτι τὸν πρὸς Θεόν, ὃν ὤμοσαν, ὅρκον, καὶ τὰς εἰς τούτου φυλακὴν διαταγὰς τῶν θείων κανόνων, ἢ μετὰ τὴν καθίδρυσιν τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἣτις ὑποκύπτουσα καὶ ἄκουσα εἰς τὰς Μαυρερείους μάλιστα διαταγὰς ἔλυσεν ἀνοσίως καὶ παναθέσμως ἀπὸ τοῦ ὅρκου τοὺς Μοναχοὺς; — Τὸν δὲ πολὺν καὶ μέγαν ἀριθμὸν τῶν ἔξωθεν προσφύγων ἐπισκόπων εἶδομεν εἰς τὴν ἱστορίαν, μόνις 30 τῶν πάντων ἀριθμηθέντων ὀνομαστὶ (καὶ αὐτὸς δὲ μετ' ὀλίγον (§. θ) τοσούτους ἀριθμήσει) (α). Καὶ τὰ πλήθη καὶ τὰ στίφη τῶν (ὧν λέγει) πάσης τάξεως μοναχῶν (διότι φαίνεται καὶ ὁ σοφὸς οὗτος νομίζων ὅτι, καθὼς ἐν τῇ Δυτικῇ, παρομοίως καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ὑπάρχουσι ποικίλα τάγματα μοναχῶν), καὶ τούτων δὴ τὰ πλήθη μόνις ἀνέβησαν εἰς ἑκατὸν περίπου καὶ εἴκοσιν ἄνδρας, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἦσαν καὶ αὐτοὶ κάτοικοι τοῦ Κράτους τοῦ Ἑλληνικοῦ διασωθέντες εἰς Πελοπόννησον ἐκ τῶν κατὰ τὴν Ἡπειρον Ἑλλάδα μοναστηρίων, ὅσα καὶ πρὸ τοῦ Μαυρέρου Τοῦρκοι κατέ-

(α) Τριάκοντα τοὺς πρόσφυγας λέγει καὶ ἡ πρὸς τὴν Ἀντιβασιλείαν ἔχθεις τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τούτων οἱ περισσότεροι (λέγει) μετὰ τοῦ πρακτικοῦ (περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ) μέρους ἐνόνουν ἀποδεδεῖγμένως ἀνεπίληπτον καὶ σεβασμίαν διαγωγὴν». (Βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. α. §. ε. σελ. 138).

πωυμίας ταύτης καὶ παντάπασιν ἀνέυθυνον βασιλεῖα! οὐδὲ διεκήρυξεν (ὡς σὺ), ὅτι ἡ ὑπερτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία κεῖται πρὸ τῆς κυριαρχίας τοῦ βασιλέως! Ὁ αὐτογνώμων Σουλτάνος οὐχ ὑπέθηκεν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ἁγίας Συνόδου φερμάνιον (διάταγμα) τῆς πνευματικῆς αὐτῆς διοικήσεως νομοθετικόν, ὅποιον σὺ, ὡς ἄλλο νέον Δευτερονόμιον, ἐξετάννυσας ἐπὶ τῆς Συνοδικῆς τραπέζης, κανονίζον τῆς Συνόδου τὰ καθήκοντα ἐναντίον καὶ τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων! Οὐδὲ τὴν πρὸς τὰς λοιπὰς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας πνευματικὴν καὶ κανονικὴν κοινωνίαν τῶν ἱερῶν ποιμένων ἀπηγόρευσε, καθὼς σὺ, διασχίζων τὸ καλὸν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Οὐδὲ παρὰ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ καθίδρυσεν ἐγκάθετον Ἐπίτροπον τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ὅποιον σὺ κατέστησας, κελεύσας μὴ δεμίαν πράξιν τῆς Συνόδου μὴδέποτε κυρίαν εἶναι χωρὶς τῆς τούτου παρουσίας καὶ ὑπογραφῆς! Οὐδὲ καθυπέταξεν ὅλως, καθὼς σὺ, εἰς τὸ ἴδιον *placet* (ἐγκρίνεται) τὰς κανονικὰς τῶν ἁμαρτανόντων ποινάς, καὶ τὴν ὅλην οἰκονομίαν τοῦ κλήρου, καὶ αὐτῶν τῶν ἱερωτάτων τῆς πίστεως μυστηρίων (οἶον χειροτονιῶν καὶ γάμων) τὰς τελετάς. Οὐδ' ἐπὶ κεφαλίδος τῶν ἱερῶν τῆς Συνόδου γραμμάτων ἐκέλευσε χαράττεσθαι τὸ βασιλικὸν αὐτοῦ μονόγραμμα (τὸν *tourān*), καθὼς σὺ διέταξας ἵνα καὶ αὕτη τῶν καθισταμένων Ἀρχιερέων ἡ πράξις καὶ πᾶσαι αἱ ἐγκύκλιοι ἐπιστολαὶ καὶ πάντα τὰ περὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ποιμαντορίαν Συνοδικὰ λεγόμενα διατάγματα φέρωσι κατακόρυφον τὸ «Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος», πρὸς ἀπόδειξιν δηλονότι ὅτι ἡ Ἐκκλησία πνευματικῶς ὑπόκειται εἰς τὴν Βασιλείαν! Οὕτω μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν τύπων ἐβεβηλώθη ἡ καὶ ἄλλως κατὰ πάντα τρόπον ὡς μία τις ἀρχὴ πολιτικὴ ἢ ἀπλῇ Ἐπιτροπῇ κατασταθεῖσα κυβέρνησις τῆς Ἐκκλησίας (βλ. Καταστατικ. Ἄρθρ. 5). Ὁ Σουλτάνος οὐ κατέστρεψε, καθὼς σὺ, διὰ διατάγματος τετρακόσια ὑπήκοα μοναστήρια, διώξας τοὺς μοναχοὺς καὶ συλαγωγήσας τὰ εἰσάπαξ τῷ Θεῷ καθιερωμένα ἐπὶ λόγῳ συστάσεως ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου, καὶ τούτου πάλιν ὑποκειμένου εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν· οὐδὲ τὰς ἀπὸ τῶν ἐκτὸς τοῦ Κράτους ἱερῶν σκηνωμάτων ἐξηρητημένους καὶ ἰδιοκτῆτους ἀρχαίας ἐν τῷ κράτει κληροδοσίας βιαίως ἐσφετερίσθη· οὐδ' αὐτὰ τὰ ἐν τῷ Κράτει ὑπολειφθέντα μοναστήρια κατέστησε τοιαῦτα, ὥστε καὶ ταῦτα κινδυνεύειν μετὰ μικρὸν ἐξηρημωθῆναι, πρὸς παντελῆ τοῦ μοναχικοῦ τάγματος ἐξολόθρευσιν! Ὁ Σουλτάνος

τὸν τῆς Γ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ ἰε τῆς Πρώτης καὶ Δευτέρας διατάσσει τὰ ἐφεξῆς· «Τὰ ὀρισθέντα περὶ Πρεσβυτέρων καὶ Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ Πατριαρχῶν ἀρμόζει. Ὡστε εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ ἐπίσκοπος, ἢ Μητροπολίτης τολμήσῃ ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον Πατριάρχην κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, κατὰ τὸ ὠριμένον καὶ τεταγμένον, ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ ἀλλὰ πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς καὶ τελείας αὐτοῦ (τοῦ πατριαρχοῦ) κατακρίσεως (ὡς αἵρετικοῦ δηλονότι καὶ παρανόμου Συνοδικῶς κατακριθέντος), σχίσμα ποιήσῃ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθῇ τοῦτο παρανομήσας. Καὶ ταῦτα μὲν ἐσφράγισται τε καὶ ὥρισται περὶ τῶν, προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων, τῶν οἰκείων ἀφισταμένων προέδρων, καὶ σχίσμα ποιούντων, καὶ τὴν ἑνωσιν τῆς Ἐκκλησίας διασπώντων» κτλ. Οἱ δὲ τούτους τοὺς κανόνας ἀθετήσαντες διὰ ποίων λοιπὸν ἄλλων διεκδικήσουσι τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι συσταθεῖσαν ὑπερτάτην Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ἂν τινες κατὰ τύχην ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι ἀποστατήσωσιν ἀπ' αὐτῆς; Ἀποσιωπῶμεν ἄλλους ἱεροὺς θεσμούς, ἀκουσίως μὲν καὶ δυναστικῶς, ἀλλ' ὅμως ἀθετηθέντας! Τοῦτο μόνον συμπεραίνωμεν, ὅτι πᾶσα νεοσύστατος ἀρχὴ παραδεχόμενη ὡς κυρίους νόμους καὶ κανόνας ἐκείνους, ὧν ἡ παράβασις ἐγέννησε τὴν σύστασιν αὐτῆς, ἡ τοιαύτη ἀρχὴ ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν κανόνων ἀκυροῦται καὶ καταργεῖται. «Ἐν ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖται ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν». Καὶ ἡ ἐν τῇ Ἑλλάδι Σύνοδος ὀφείλει δυοῖν θάτερον ἐξ ἀνάγκης, ἢ καθυποβληθῆναι καὶ αὐτὴ εἰς οὗς διακρατεῖ κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ζητῆσαι παρὰ τῶν κυρίων Σχεδιογράφων ἄλλο νέον Κανόνων Πηδάλιον!

Γ) καὶ τελευταῖον. Αὐτὸ τὸ ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας (ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως) ἐκδοθὲν Καταστατικόν, ἀπὸ τοῦ παρανομωτάτου Σχεδίου ἀντιγραφέν, ἀναιρεῖ καὶ τὴν τῆς Συνόδου σύστασιν καὶ τὴν διακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας· διότι παρέβη τὴν ὑποσχεθεῖσαν διοίκησιν τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας (ὡς ἐγνωμοδότησαν οἱ ἐπίσκοποι κατὰ τὸ Πρωτόκολλον) καὶ κατὰ τὰ παρὰ πασῶν τῶν

γραφίαν, ὡς ἐξήλεγξεν αὐτοὺς ὁ Σωτήρ (α).—γ) Φαίνεται μεира-
κιώδης τὸ πλεῖστον μικρολογία, καὶ μᾶλλον ταραχὴ τῶν καθεστώτων
ἢ πραγματικῆς ὠφελείας πρόξενος. Ἐστὼ τὰ ξένα καὶ βάρβαρα ὀνό-
ματα παραχωρεῖτωσαν εἰς τὰ ἐλληνικά (ὅταν ὅπωςδὴ ποτ' ἐπιτυχά-
νωνται), καὶ καλείσθω καὶ ἡ Σαντορήνη Θήρα (β) καὶ ἡ Λιτζά
(ἢ τὸ Καρπενήσιον) Καλλιδρόμη, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο· ἀλ-
λὰ διὰ τί ἐξωστρακίσθη καὶ ἡ Μονεμβασία; διὰ τί καὶ ἡ Τρί-
πολις; διὰ τί καὶ τὰ Θερμία (ἢ Θερμά) μετετράπησαν εἰς Κύθνον;
διὰ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν! (ἐπειδὴ πᾶν ὅ,τι τῆς
Βυζαντινῆς ἐποχῆς μὴδ' ἀκούειν μὴδὲ προσβλέπειν ἀξιοῦσιν!). Ἀλλ' ὁ
καιρὸς ἀλλάσσει τὰς ὀνομασίας ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλας καίτινας ἐλλήνι-
κάς· καὶ ἡ συνήθεια ἰσχύει πολὺ πλεόν παρὰ τὰς ἀποδείξεις τῶν λογι-
ωτάτων. Οὕτως ἡ Κύθνος, φέρ' εἶπεῖν, ὀνομάζετο τὸ πάλαι καὶ Ὀφιοῦς-
σα καὶ Δρυοπίς, ὕστερον ἐπεκράτησε τὸ Κύθνος, εἶτα, τὸ ζωγραφικώτε-
ρον Θερμά. Οἱ δὲ φιλόφρονες ὀνοματοθέται μετονομάσαντες Κύθνον τὴν
νῆσον ἐξώρισαν καὶ τὴν ἀρχαιοτάτην Κέων ἢ Κίαν ἀπὸ τῆς περιοχῆς
τῆς ἐπισκοπῆς, Κύθνου μόνον ἐπιγράψαντες «τὸν Κίας (χυδ. Τζίας)
καὶ Θερμίων». Ἀλλὰ παραλείπομεν τὰς τοιαύτας μικρολόγους
θαυροπανουργίας, δι' ὧν ἀνεκαίνιζον τάχα τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἑλλάδος
δόξαν ἐν τισὶν ὀλίγαις χωρίων ὀνομασίαις, ἐν ᾧ πραγματικῶς διέφθειρον
καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ ἥθη καὶ τὸ φρόνημα καὶ τὴν
εὐσέβειαν καὶ ὅλον τὴν χαρακτῆρα τὸν ἐλληνικόν. δ) Ἡ μετονομασία
ἐξελέγχεται καὶ κακόβουλος, ὡς ἀποβλέπουσα καὶ αὕτη τὴν βεβήλωσιν
τῶν ἱερῶν καὶ παριστῶσα τὸ θεῖον ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου μὴδὲν δια-
φέρον παρὰ τὸ τοῦ κοσμικοῦ νομάρχου ἢ διοικητοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ

(α) Βλ. Σωτήρ. ἀριθμ. 45 τοῦ ἐτ. 1834. Ἰουν. 21. σελ. 184. «Ἀφ' οὗ (λέ-
γει ὁ ἀλλογενὴς συντάκτης τῆς διατριβῆς Ρ.) ἀφ' οὗ (περὶ τῶν νέων ὀνομασιῶν)
ἅπαξ ἀπεφασίσθη διοικητικῶς ὅ,τι ἔπρεπε νὰ ἀποφασισθῇ ἀρχαι-
ολογικῶς, ἀφίνομεν πᾶσαν ἄλλην παρατήρησιν» κτλ. Ἀλλ' ἂν ὁ συντάκτης
ὕπῃρχεν ἑλλήν, ἐξήλεγχεν ἂν ταῦτα τὰ διοικητικῶς ἀποφασισμένα
προστιθεὶς καὶ ὅτι προὔπῃρχον ἤδη πρὸ πάλαι αἰώνων καὶ ἐκκλησιαστικῶς
καὶ οὐχὶ παντάπασιν ἀναρχαίολογῆτως ἐψηφισμένα! (πρὸβλ. καὶ Σωτήρ.
ἀριθμ. 48. σελ. 198 καὶ πάλιν ἀριθ. 51. σελ. 214, 218).

(β) Οὕτω καὶ ἐπὶ Λέοντος (ἐνθα ἀνωτέρω) ἐκαλεῖτο ὁ Θήρας (ὅπου γράφε-
ται ἡμαρτημένως, Θηρασῶν ἰσ. ἀντὶ Θήρας νήσου ἢ Θηρασίας).
ὡσαύτως καὶ κατὰ τὴν ς, Σύνοδον Θήρας ὑπεγράφει ὁ ἐπίσκοπος. Βλ. Συνόδ.
Συλλογ. Τόμ. Β. σελ. 655.

Ἐκκλησιῶν, καὶ ὁ ταύτης πρόεδρος ἀπολαύη τῶν αὐτῶν καὶ ὁ τῆς πρεσβυτέρας ἀρχαίων προνομίων, καθότι καὶ αὕτη βασιλεία τε καὶ συγχλήτῳ τιμηθεῖσα (καὶ μάλιστα χριστιανικῇ), πλείονα παρῆχεν ἐπικουρίαν εἰς τὴν οἰκονομίαν τῶν ὧν ἐφορεύει ἐκκλησιῶν. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ Κανὼν συνῆψε παρευθὺς καὶ τὴν ἐπιχώρῳσιν τῆς προεδρίας τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἣν καὶ πρότερον εἶχεν ἐπὶ τῶν τριῶν Διοικήσεων (τῆς Θρακικῆς καὶ Ποντικῆς καὶ Ἀσιανῆς), ἵνα τοὺς ἐν αὐταῖς μητροπολίτας ὁ Κωνσταντινουπόλεως χειροτονῇ· οὗτος δὲ πάλιν τοὺς ἐπισκόπους, «καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρευται». Ταῦτα λέγει ὁ Κανὼν τῆς Δ. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ λς, τῆς Γ, Οἰκουμενικῆς, ἣτις ἐπικυροῦσα καὶ τοῦτον τῆς Δ. καὶ τὸν γ, τῆς Β, μόνον τὸ «ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς μεγαλύνεσθαι πράγμασι» μνημονεύει, τὴν δὲ ἐκ τῆς βασιλικῆς καθέδρας λαμπρότητα (ὡς μακρόθεν συντελοῦσαν εἰς τὸν κύριον καὶ πνευματικὸν τῶν προνομίων σκοπόν), παραλείπει. Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ δύο μάλιστα Μεγαλοπόλεις, ἡ τῶν Ἀλεξανδρέων καὶ ἡ Ἀντιόχεια, τῶν αὐτῶν ἀπήλαυσαν πρεσβείων (κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθνη), καὶ τοιμηδέποτε γενόμεναι καθέδραι τῶν Ῥωμαίων Ἀυτοκρατόρων. Τελευταῖον αὐτοὶ οἱ θεῖοι Πατέρες τῆς Δ, Οἰκουμενικῆς ἐν τῇ πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα ἐπιστολῇ διακηρύττουσιν ὅτι, «τὸ ἐκ πολλοῦ κρατήσαν ἔθνος, ὅπερ ἔσχεν ἡ Κωνσταντινουπολιτῶν ἀγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία εἰς τὸ χειροτονεῖν Μητροπολίτας τῶν διοικήσεων, τῆς τε Ἀσιανῆς καὶ τῆς Ποντικῆς καὶ Θρακικῆς, καὶ νῦν κατὰ Συνοδικὴν ἐκυρώσαμεν ψῆφον, οὐ τοσοῦτον τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τι παρέχοντες, ὅσον ταῖς Μητροπόλεσι τὴν εὐταξίαν πρυτανεύοντες· διὰ τὸ πολλοὺς πολλάκις, τελευτώντων τῶν ἐπισκόπων, ἀνακύπτειν θορύβους, ἀνηγεμονεύτων ὄντων τῶν ἐν αὐταῖς κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν συγχεόντων» κτλ. (α). Ἰδοὺ κυρίως οἱ λόγοι τῶν πρεσβείων τῆς βασιλευούσης (καὶ τῶν ἄλλων μεγαλοπόλεων), ἡ ὑπὸ μίαν ἀρχὴν συγκεντρώσεις τῶν κατὰ τὰς ὑποκειμένας διοικήσεις ἐκκλησιῶν· ἵνα μὴ ἀσύνδετοι καὶ ἀπ' ἀλλήλων μεμονωμένοι διάγωσιν οἱ κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἐπίσκοποι, ἀλλ' εἰς ἓνα πρόεδρον συγκεφαλαιούμενοι, καὶ τῆς παρ' αὐ-

(α) Βλ' Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Β. σελ. 24. πρὸς καὶ Ἀνατολίου Κωνσταντινουπ. ἐπιστολ. πρὸς τὸν Ῥώμης Λέοντα (αὐτόθι σελ. 26).

μένων τὸ κυριος δέδοται τῷ Μητροπολίτῃ (α). Μητροπολίτης δὲ ἀρχιερατικῆς συνελεύσεως προκαθήμενος ὑπετέθη αὐτὸς ἄρα ὁ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεὺς, οὐδ' οὗτος παρῆν! —

ΙΑ) Διότι καὶ πάντες οἱ συνελθόντες καὶ ψηφίσαντες ἐκ οὐσίως τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀπέστησαν ἀναιτίως ἀπὸ τοῦ οἰκείου αὐτῶν Πατριάρχου, ἰδίαν ποιήσαντες σύναξιν, καὶ θυσιαστήριον πήξαντες ἕτερον, τὴν δυναστικῶς χωρισθεῖσαν (καί τοι καθ' ἐαυτὴν ὀρθόδοξον) Ἐκκλησίαν (β). —

ΙΒ) Διότι πάντες καὶ κανονικοὶ καὶ πρόσφυγες ἀπέβησαν ἐπίορκοι, παραβάντες ἦν ἐν καιρῷ τῆς χειροτονίας, κρατοῦντες ἀνὰ χεῖρας καὶ τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον, ὡμολόγησαν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων τὴν ὅρκου παντὸς φρικτοτέραν ὁμολογίαν ἐκείνην. «Στέργω καὶ ἀποδέχομαι τὰς ἀγίας καὶ πανσέπτους ἐπτὰ οἰκουμενικὰς Συνόδους, κτλ. Προσέτι καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην ὁμολογῶ διαφυλάττειν καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἐναντία αὐτῇ φρονεῖν, διὰ βίου παντὸς ἐπόμενος κατὰ πάντα καὶ ὑποτασσόμενος αὐτῷ τῷ παναγιωτάτῳ καὶ σεβασμιωτάτῳ μοι αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ τῷ οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, προσεπαγγελλόμενος ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ θεοφιλεῖ γνώμῃ τὴν ἐγχειρισθεῖσάν μοι ἄνωθεν ποιμνὴν ἰθύνειν. — Ἐπὶ δὲ τούτοις ὑπόσχομαι καὶ ὅσα περ κέκτῃται προνόμια ὁ Πατριαρχικὸς θρόνος διαφυλάττειν πάντα ἀπαρεγχείρητα ἐν πάσῃ τῇ ἐνορίᾳ μου» (γ). Τοιαύτην Συνέλευσιν ἐπισκόπων συνήθροισεν ἡ περὶ τὸν Μαύρερον Ἀντιβασιλεία πρὸς διακήρυξιν τῆς ἐκ-

(α) Ἀποστ. καν. λδ. τῆς Α, δ. καὶ ς: τῆς Δ, κη: τῆς ς, λς: Ἀντιοχ. ιθ.

(β) Ἀποστολ. καν. λα. καὶ ΑΒ. ιδ, καὶ ιε. πρὸλ. καὶ τῆς Δ. ιη: τῆς ς. λδ. τῆς Ἀντιοχ. ε. [Ἵθ' ἐλεγε καὶ ὁ Κυπριανὸς ἱερομάρτυς (περὶ τοῦ σχίσματος τῶν Ναυατιανῶν), ὅτι τοῦτο γίνεται «κατὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς θεσμοθεσίας, κατὰ τοῦ νόμου τοῦ Εὐαγγελικοῦ, κατὰ τῆς ἐνότητος τῆς καθολικῆς διατάξεως. Ἐἴ τις ἄλλον (παρὰ τὸν κανονικόν) ἐπίσκοπον γενέσθαι συγκατανεύσει. Τοῦτο γάρ ἐστίν, ὅπερ οὔτε θέμις γενέσθαι, ἀλλ' οὔτε ἔξεστιν ἐκκλησίαν ἄλλην καθίστασθαι, τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ διασπᾶσθαι, τοῦ κυριακοῦ ποιμνίου τὸ ἐν πνεῦμα καὶ ἐν σῶμα διεσχισμένῳ ζήλῳ κατασπαράττεσθαι.» (S. Cyprian, Epist. XLVI, pag. 92. ἐκδ. Goldhorn). Σημ. Ἐκδ.]

(γ) Βλ. Ἀρχιερατικ. τὸ μέγα. Πρὸλ. καὶ Leunclav. Jus Graeco-roman, L. VI. p. 440.

λου, οἷς ἡδύνατο προσθεῖναι κάκεῖνα. «Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν κτλ. (Α. Ἰωάν. β. 10—11). Καὶ λοιπὸν ἡ μὲν πραγματικὴ κλεισίς τῶν θυρῶν τοῦ μεγάλου Συνοδικοῦ πραγματικὸν (κατ' αὐτὸν) ἐπήγαγε σκότος (εἶχον λέγει ἀνάγκην τοῦ ποιητοῦ σκότους), ἀλλ' οὐδ' ὑπῆρχεν ἐκεῖ οὔτε τις θυρίς, οὔτε φεγγίτις ὁπλή· ἀλλ' οὐδ' ὡς οἱ Ἀρχιερεῖς ἐβουλεύοντο σκότιοι διάγοντες, ἢ ὡς οἱ Κιμμέριοι, οὐδέποτε ἡλῖος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσι». Αὐτὸς δὲ τὸ σκότος ἀλληγορῶν καὶ πρὸς τὰ κρύφια βουλεύματα τῆς πονηρίας προσαρμόζει τὰ θεῖα ῥητά, μηδὲν ἔχοντα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν κοινόν. Ὅτι μὲν γὰρ ταῦτα ἐρρέθησαν πρὸς τοὺς ἀπίστους καὶ πρῶτιστα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς μὴ πιστεύοντας, «εἰς τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον» (Ἰωάν. α, 9. πρβλ. καὶ ιβ, 35), πρόδηλον ἐξ αὐτῶν ὧν ἐπέφερεν εὐαγγελικῶν ῥητῶν, ἀποκόψας τὴν ἀρχὴν («Ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι» κτλ.). Καὶ μένει ἄρα κατ' αὐτὸν φῶς μὲν τὸ Μαυρέρειον Καταστατικόν, σκότος δὲ ὁ κρυπτῶς συντεταγμένος Συνοδικὸς τόμος· οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς ἰσοστάσιοι τοῖς χριστοκτόνοις Ἰουδαίοις! Τοῦτο δὲ διαρρήδην ὁ φιλόφωτος Ἀντίτομος ἀνεκήρυξεν, ὅστις εὐθὺς μετὰ τὴν ἀσεβῆ ταύτην βεβήλωσιν τῆς ἐννοίας τῶν ῥημάτων τῶν Εὐαγγελικῶν ὑποσυνάπτει καὶ τὰ ἐξῆς· «Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων καὶ οἱ φαρισαῖοι ἐποίησαν συμβούλια κατὰ τοῦ Χριστοῦ· δὲν λέγει ὁμῶς ἡ θεία Γραφή καὶ ἂν κεκλεισμένων ἢ ἀναπεπταμένων τῶν θυρῶν ἐποίησαν τὰ συμβούλια ταῦτα· Ἀλλ' ἸΩΝΣ ὅτι δὲν λέγει ἡ Γραφή, λέγει ΑΓΡΑΦΟΣ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ, ὅτι δηλαδὴ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν ἐποίησαν τὰ κατὰ τοῦ Χριστοῦ συμβούλια οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων καὶ οἱ φαρισαῖοι· καὶ κατὰ μίμησιν αὐτῶν ἐγένοντο καὶ τὰ συμβούλια τῶν χριστιανῶν ἀρχιερέων ἐν Κωνσταντινουπόλει κεκλεισμένων τῶν θυρῶν· διότι καὶ ἐκείνων καὶ τούτων πονηρὰ ἦσαν τὰ συμβούλια». Οὕτως ὁ γραφικώτατος Ἀντίτομος χλευάζων τὰς ἀγράφους παραδόσεις, τὰς ἴσην τῷ εὐαγγελικῷ κηρύγματι δύναμιν εἰς πίσιν ἐχούσας» (κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον), ἐπλασε καὶ αὐτὸς δι' ἐνὸς καὶ μόνου ἸΩΝΣ ἰδίαν παράδοσιν, παρασημειῶν πρὸς τῷ θεοπνεύστῳ κειμένῳ τῆς ἁγίας Γραφῆς, καὶ ἐπὶ

γνησίως κανονικούς καὶ τοὺς ἀπλοῦς τοποτηρητὰς τοὺς ἔξωθεν προσφυγόντας, ἴσα πᾶσι δικαιώματα χορηγήσας, καὶ πάντας ἐπίσης ἐπὶ τῶν ἱερῶν Συνθρόνων ἐγκαθιδρύσας! Ἀλλὰ πῶς οὐδὲ τοῦτο καὶ ὁ θεσμοθέτης ἐγγύθεν ἐνεθυμήθη τὸ κοσμικόν, ὅτι παρὰ πολὺ τοῦ κυριάρχου διαφέρει ὁ ἐπίτροπος καὶ κηδεμών; Καὶ τᾶλλα δὲ πάντα παραδοξολογεῖ. Μάχας διεγείρει μεταξὺ κανονικῶν καὶ μὴ, πόλεμον ἐκτραγωδῶν ἀρχιερατικὸν ἐμφύλιον. Κορύσσων δὲ ποιητικώτερον τὸν ἱερὸν τοῦτον ἀλαλητὸν (ἵνα, καθὼς λέγει, πλήρης ἀποβῇ καὶ παντελὴς ἡ σύγχυσις!), διαιρεῖ τοὺς ἑνδεκα τοῖς προτέρους ἀπὸ τῶν εἴκοσι τῶν μετ' αὐτοὺς εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα κατὰ καιροὺς προσφυγόντων ἱεραρχῶν. Καὶ τούτους δὲ πάλιν εἰς δύο στίχας διχοτομεῖ, τοὺς μὲν τινες πρόσφυγας εἰς τὴν Ἑλλάδα διασωθέντας (ἀφ' ὧν ἔτι κατεῖχον ἔξω που τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπῶν), τοὺς δὲ καὶ πρότερον ἤδη γεγονότας ἐκπτώτους ἐκ τῶν ὧν προήδρευον Ἐκκλησιῶν, καὶ οὕτως ἐλευθέρους εἰσπηδήσαντας καὶ γυμνοὺς (οἷος ἦν δηλονότι ὁ πρῶην ποτὲ Λαρίσσης, καὶ ὁ πρῶην ποτὲ Τριπόλεως, καὶ εἴ τινες ἄλλοι, πολὺ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τὰς ἰδίας ἀποβεβληκότες μητροπόλεις, ἢ ἐπισκοπάς).— Ἀλλ', ὦ σοφὲ Μαύρερε, οὐδὲν αἰ ὑποδιαιρέσεις αὗται σὲ ὠφελοῦσι. Πάντες ὅσοι κατέφυγον ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, εἴτε διὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐξ ἀνάγκης, εἴτε καὶ πρότερον ἀπολέσαντες τὰς κανονικὰς αὐτῶν ἐπισκοπάς, ἅπαντες ἐπίσης ἀπέβησαν πρῶην! (πρότερον δηλονότι ποιμένες τῶν ἐφ' αἷς ἕκαστος ἐπεφωνήθησαν ἐν τῇ χειροτονίᾳ κανονικῶν ἐπισκοπῶν)· ἅπαντες ἐπίσης εἰσῆλθον μὴ κανονικοὶ τῶν ἀλλαχοῦ χηρευσουσῶν ἐπισκοπῶν τοποτηρηταί, ἅπαντες ἐπίσης οὐ βιαίως εἰσепήδησαν, ἀλλὰ γνώμη καὶ κυρώσει τῶν κατὰ καιροὺς κυβερνήσεων τῆς Ἑλλάδος, οἱ μὲν πρότερον οἱ δ' ὕστερον διωρίσθησαν εἰς τὰς κατὰ τόπους σχολαζούσας παροικίας, τρέφοντες μὲν διὰ τῆς ἀρχιερατικῆς προστασίας πνευματικῶς τοὺς λαοὺς, τρεφόμενοι δὲ παρ' αὐτῶν σωματικῶς. Σὺ δὲ τοὺς εἴκοσι τούτους (εἰ δὲ θέλεις, καὶ ὅλους τοὺς τριάκοντα) πολυπαθεστάτους πρόσφυγας εἰκονίζεις ὡς λύκων πεινώντων ἀγέλην, ἢ μεγάλην ληστῶν συμμορίαν, διατρέχοντας ἀκωλύτως τὴν χώραν, καὶ ζητοῦντας ἄρτον καὶ καθέδρας! Οὕτως ἄρα καὶ αὐτοὶ (κατὰ σέ)

« — — θώκων ἱερῶν πέρι δῆριν ἔχοντες,
Ἀντίχ κυμαίνοντες ἐπασσυτέροισι κακοῖσι,

λάδα· καὶ τὴν ἐπικαρπίαν αὐτῶν ἀντιποιούμενοι οἱ Ἀγιορεῖται καὶ Ἀγιοταφῖται καὶ Σιναῖται μοναχοί, τὰ μὲν νέμονται ἤδη, κατὰ παραχώρησιν γενομένην εἰς αὐτοὺς ἐπὶ Καποδιστρίου, τὰ δὲ τοὺς διαφιλονεικοῦνται δικαίῳ τῷ λόγῳ (!) ὑπὸ τῶν κοινοτήτων.»—Οὐδεμία τῆς Ἑλλάδος κοινότης ἐσφετερίσθη πώποτε κἀνέν τῶν καθιερωμένων τούτων χωρίων! καὶ ὁ αἰδιδίμος Κυβερνήτης, οὐχ' ἤττον εὐσεβῶς καὶ ἐσίως ἢ δικαίως προσφερόμενος καὶ συνετῶς, ἐπεκύρωσε τὴν ἱερὰν τῶν χωρίων τούτων κατοχὴν εἰς τοὺς νομίμους κτήτορας αὐτῶν, οὐχὶ δὲ (καθὼς λέγετε) παρεχώρησεν! (ὥς εἶπερ ἀνῆκον τὰ χωρία εἰς τὴν κυριαχίαν τοῦ Κράτους, ἢ ὥς ἂν ὑπῆρχον ὑπὸ τῶν προτέρων τῆς Ἑλλάδος κυβερνήσεων δεδημευμένα!). Εἰς μόνην τὴν πολιτικὴν τῆς Ἐπιτροπῆς συμβουλὴν καὶ τὴν Ἀντιβασιλικὴν ἐξουσίαν ἀπέκειτο καὶ τῶν ξένων τούτων ἀφιερωμάτων ἢ δήμευσις, ἀναρπασθέντων καὶ αὐτῶν εἰς τὸ ταμεῖον τὸ λεγόμενον ἐκκλησιαστικόν (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Δ. §. ιβ).

Σελ. 144. Μοναστήρια σταυροπήγια καὶ ἐνοριακά καὶ κτιτορικά.—Ἐπιτροχάδην ταῦτα διαγράφουσι· καὶ καταντῶντες εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ Κράτους, ἰστῶσι τὰ θήρατρα τοῦ ὀλέθρου, καὶ τὰς ἀψίδας τοῦ πανάγρου δικτύου πέριξ ἐκτείνουσιν, ὅπως μηδὲν (εἰ δυνατόν) διαφύγῃ. Τρία μόνον διαγράφουσι «πλοῦσιώτατα εἰς κτήματα καὶ κειμήλια» (ἄγρα παχεῖα!). Τῶν δ' ἄλλων τὰ μὲν πλείονα «δὲν ἔχουν (λέγουσι) τὴν σήμερον οὔτε ἓνα καλὸ γῆρον» (λεῖα Μυσῶν! πόσα δὲ ὑπῆρχον ἀληθῶς ἔρημα μοναχῶν, ὑπὲρ τῆς πατρίδος τῶν πλείστων πεσόντων· βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Γ. §. 5)· «πολλὰ ὀλίγα ἔχουν ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι» (τὰ δὲ κοινόδια ὀφείλουσι πάντως ἔχειν 30, κατὰ τὸ Σχέδιον ἀρθρ. 85.—Ὅθεν καὶ ταῦτα ὡς εἴκοσά νθρωπα μόνον, καταστρεπτέα). Καὶ εἰς τὰ ἄλλα δὲν εἶναι εἰμὴ δύο ἢ τρεῖς, καὶ οὗτοι καταφθείροντες τὰ κτήματα (πολὺ μᾶλλον ὀφείλουσιν οὗτοι ταφῆναι ζῶντες! ὡς ὀλίγοι καὶ φθορεῖς! Πλὴν ἡ Κυβέρνησις ἐψήφισε φιланθρωπότερα, δήμευσασα καθόλου μόνον τὰ ὀλιγωτέρους ἔχοντα τῶν ἐξ μοναχῶν. βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. γ. §. ζ). Οἱ ἡγούμενοι τῶν μοναστηρίων ζῶσιν ἀνυπότακτοι εἰς εὐθύνην, μηδὲν σκοπὸν ἔχοντες, εἰμὴ πῶς ἂν θησαυρίσωσιν αὐτοὶ καὶ οἱ περὶ

τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξῆρχε προεδρεύων μετὰ τῶν ἄλλων τῶν ἐν μεγίσταις πόλεσιν ἡγεμονευόντων ποιμεναρχῶν. Ἐκτοτε δὲ καὶ εἰς τὴν Θράκην ἐφώρευε (α), καὶ εἰς ἄλλας ἐφεξῆς διοικήσεις (β). Εἰ δὲ καὶ ἡ Α'. Σύνοδος οὐδὲν περὶ τῶν προνομίων τῆς κατὰ τὴν νεόδμητον τότε Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας ἐν τῷ ζ. κανόνι διεμνημόνευσεν, ἀλλ' αὕτη πρῶτον μὲν καὶ κυρίως ἐψηφίσατο περὶ τῶν ἀρχαίων πρεσβείων τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας, καταδικάζουσα τὴν Μελετίου προπέτειαν, κατὰ τῆς Ἀλεξανδρέων προεδρίας καταυθεντοῦντος καὶ παραδυναστεύοντος (γ), τῶν δὲ πρεσβείων τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Ἀντιοχείας, ὡς καὶ τούτων ἀρχαίων, παροδικῶς καὶ οἶον ἐν παραδείγματι μνημονεύσασα, τὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν ἐξέφρασε περιληπτικῶς καὶ συνεπτυγμένως (δ). Ἐν ταύταις ταῖς Ἐκκλησίαις ἡριθμεῖτο καὶ ἡ τῆς νεοπαγοῦς Κωνσταντινουπόλεως. Τῶν δὲ ταύτης προνομίων τὴν τάξιν οὐκ ἀνεκήρυξεν ἰδίως ἡ Α'. Σύνοδος, ὡς μήπω πολυπληθοῦς ὑπαρχούσης (κατὰ τὴν τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Ἀντιοχείας), ἀλλ' εἰσέτι τότε μεγεθυνομένης καὶ αὐξανούσης, ἀμεγίστου πλῆθους ἀνθρώπων εἰς αὐτὴν ἀνατιθεμένου, καθὼς αὐτὸς ὁ

(α) Βλ. κανόν. β. τῆς Β, οἰκουμεν. Συνόδου.

(β) Ἡ ἐν Χαλκηδόνι Δ. Σύνοδος (τῷ 451) ὀνομάζει «ἐκ πολλοῦ κρατῆσαν ἔθος, ὅπερ ἔσχεν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησία χειροτονεῖν μητροπολίτας τῆς Ἀσιανῆς καὶ Ποντικῆς καὶ Θρακικῆς διοικήσεως» (ὡς λέγομεν ἐφεξῆς). Τὴν αὐτὴν ἡγεμονίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας ἱστορεῖ καὶ ὁ ἱερὸς Θεοδώρητος ὑπάχουσαν ἔτι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ θείου Χρυσοστόμου, ὅστις ἐποιεῖτο τὴν προμήθειαν καὶ τῆς Θράκης ἀπάσης, καὶ τῆς Ἀσίας ὅλης, καὶ τὴν Ποντικὴν κατεκόσμη τοῖς νόμοις κτλ. (Θεοδώρ. Ἐκκλ. ἱστορ. ε. 28. πρβλ. καὶ τὰ Πρακτικ. Δ. Συνόδ. πράξ. ια. ἐν Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Β. σελ. 187). Ὁ δὲ Καισαρείας Γελάσιος ἐν τῇ περὶ τῆς Α. Συνόδου ἱστορίᾳ διαγράφων ὅπως τῶν ἐπισημοτάτων προέδρων ἕκαστος διεπέμψατο τὰ κατὰ τὴν Α. Σύνοδον κεκριμένα πρὸς τὰς ὑφ' ἑαυτὸν ἐκκλησίας, ἀποδίδωσιν εἰς τὸν τότε Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλέξανδρον τὰς Ἐκκλησίας «τὰς ἐν ταῖς νήσοις πάσαις ταῖς Κυκλάσι». Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Α. σελ. 195. πρβλ. Δοσιθ. Δωδεκάβιβλ. σελ. 117—128. Πηδάλ. σελ. 53.

(γ) Θεοδωρήτ. Ἐκκλ. ἱστορ. Α. η.

(δ) Ἴδου ὁ κανὼν «Τὰ ἀρχαῖα ἔθνη κρατεῖτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει ὥς τε τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν» ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις» κτλ. (Καν. ζ. ἐν δὲ τῷ ζ. καὶ τὴν ἀρχαίαν τιμὴν τοῦ Ἱεροσολύμων ἀνεκήρυξεν).

ἰσχυροτάτους. Συμπεραίνων δὲ τὴν ὡραίαν σύγκρισιν ἐπιφωνεῖ, «ἀλλὰ τί ἤθελε γράψῃ, καὶ τί ἤθελεν εἰπεῖν περὶ τούτου (τοῦ καθ' ἡμᾶς Τυπάλδου) ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος, ἃν ἔζη καὶ ἔβλεπε τὰς αὐτοῦ παρομοίας ἐκείνῳ πράξεις». Ἀλλὰ τί μὲν ἂν εἶπε κατὰ λέξιν ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος περὶ τοῦ Σταυρουπόλεως Τυπάλδου, ἡμεῖς μὲν ἀγνοοῦμεν, ἐν δὲ μῶνον πεπεῖσμεθα βεβαίως καὶ μετὰ πάσης ἠθικῆς πληροφορίας, ὅτι ὁ ἀειμνηστος ἐκεῖνος τῆς ἐκκλησίας ὑπέρμαχος, εἶπερ ἔζη καθ' ἡμᾶς, πάντως ἔμελλεν ἐπαινεῖν προσηκόντως τὸν ὑπὲρ τῆς ὁμονοίας τῶν ἐκκλησιῶν εἰλικρινῶς καὶ προθύμως μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἀγωνισθέντα, οὐδ' ἂν συνεταύτιζε τοῦτον, δραξάμενος (φεῦ!) τῆς ἐπωνυμίας, οὔτε πρὸς ἐκεῖνον τὸν δαίμονα Τυπαλδώνυμον, οὔτε πρὸς ἄλλους οἰουσδηποτωνύμους, ἐξεγερθέντας τέως (εἵπου τυχὸν συνέβαινε οὕτως), παρομοίους ἐκείνῳ προδότας ἄλλης τινὸς ἐκκλησίας. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸ τί δὲν ἤθελεν εἰπεῖν ὁ Εὐγένιος. Περὶ δὲ τοῦ πῶς ἤθελε γράψῃ θαυμάζομεν, πῶς παρεῖδεν ὁ συγγραφεὺς ὅσα κατ' αὐτὴν δὴ ταύτην τὴν περὶ τῆς Ἑνετίσιν Ἐκκλησίας ἱστορικωτάτην σημείωσιν ἔγραψεν ἐκεῖνος ὁ μελίφθογος γηραιός, τὰ μὲν ἰδίως εἰς ἐκείνην τὴν Ἐκκλησίαν ἀναφερόμενα, τὰ δὲ καὶ εἰς τὴν Μεγάλ. Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τινὰ δὲ τούτων ἐφαρμόζοντα καὶ εἰς τὴν τῆς Ἑλλάδος. Αὐτίκα διηγηθεὶς τὴν τῆς Συγκλήτου εὐμένειαν καὶ φιланθρωπίαν πρὸς τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἑνετίαν καταφυγόντας Ἕλληνας καὶ ὅπως οὗτοι ὠκοδόμησαν ἐκ θεμελίων (τῷ 1541) τὸν περίκλυτον τοῦ ἁγίου Γεωργίου ναόν, ὅπου μετὰ πάσης ἐλευθερίας ἐτέλουν τὰ τῆς ἰδίας θρησκείας ἔχοντες καὶ δύο ἡμερῶν ἱερεῖς, οὓς ἐψήφισαν αὐτοί, «μετὰ ταῦτα (λέγει, τῷ 1578) ἀδεία τῆς Συγκλήτου ἐψήφισαν καὶ ἀρχιερεῖα καὶ ἐπὶ τίτλῳ μητροπολίτου Φιλαδελφείας, καὶ πρῶτον Γαβριὴλ τὸν Σεβήρον μεθ' ὃν ἄλλοι τε ἐκ διαδοχῆς, καὶ οἱ Βλάχοι, καὶ οἱ Χορτάτζιοι μέχρι τοῦ τρισκαταράτου Τυπάλδου. Μέρος δὲν εἶχον ὅλως εἰς τὸν θρόνον ἐκεῖνον οἱ τῆς Ῥώμης ποντίφηκες (ὡς οὐδ' αὐτὴ ἡ Σύγκλητος), οὔτε εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ ψῆφον, οὔτε εἰς τὴν δοκιμασίαν καὶ χειροτονίαν, οὔτε εἰς τὴν Κανονικὴν διοίκησιν καὶ διατύπωσιν, οὔτε εἰς τὴν δογματικὴν ὁμολογίαν καὶ πίστιν. Ἡ ψῆφος τοῦ προδιβαζομένου ἐγίνετο ἐλευθέρως ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος, ἡ ἐπικύρω-

Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας. Εἰς ἐκεῖνον τὸν θρόνον συνήχθησαν αἱ ἑπτὰ Οἰκουμενικαὶ θεόπνευστοι Σύνοδοι· καὶ εἰς ἐκείνου τοῦ θρόνου τὴν ἐξαρ-
χίαν ἀνήκουσι καὶ ἡ Νίκαια καὶ Χαλκηδὼν καὶ ἡ Ἐφεσος, αἱ ἀείμνη-
σται Μητροπόλεις καὶ καθέδραι τῶν θεοπρόπων ἐκείνων καὶ οἰκουμε-
νικῶν ἀμφικτυόνων καὶ παμπρυτάνεων τῆς αἰωνίου ἀληθείας. Εἰς ἐκεῖνον
τὸν θρόνον, καὶ οὔτε εἰς τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην (ἐφ' ὅσον ηὐσέβει) οὔτ'
εἰς ἄλλην οὐδεμίαν ἐκ τῶν ἄλλων τριῶν εὐαγεστάτων Πατριαρχικῶν
ἐκκλησιῶν ἠθέλησε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἵνα καταγραφῶσιν αἱ ἀθανα-
τὰς πλάκες τῶν θεσμῶν καὶ διατάξεων τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἣν
ἀντιπροσωπεύει πανσεβάστως ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία. Ἐκεῖ,
τέλος, ἐκεῖ συνετρίβησαν καὶ συντριβήσονται δι' αἰῶνος τοσαῦται κάραι
καὶ σοφῶν καὶ ἰσχυρῶν πανταχόθεν προσβαλόντων κατὰ τῆς Ὀρθοδο-
ξίας ἐχθρῶν. Ζῆ Κύριος! καὶ ἡ βουλὴ αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα· αἱ δὲ
βουλαὶ τῶν ἀνθρώπων μάταιαι καὶ δύστηνοι καὶ καπνοῦ σκιᾶς οὐτιδα-
νώτεραι. Ἀλλὰ μὴ πλέον περὶ τούτου μακρολογῶμεν δυσαρεзоῦντες τὸν
ἀντοικουμενικὸν Ἱπομνηματογράφον, μεταβαίνωμεν δὲ εἰς τὴν δευτέ-
ραν τῶν δύο τῶν μεγίστων ἀληθειῶν.

Β) (λέγει) «Ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν προνομίων τῆς ἐκκλησια-
στικῆς αὐτονομίας οἴκοθεν ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἀπό τινος πραγματικῆς
ἀφορμῆς, πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν τετελειωμένης· ἔπειτα
δὲ λίαν ὀψὲ καὶ μετὰ πολὺν χρόνον ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τῶν
ἄλλων ἐκκλησιῶν ἢ πολιτικῶν διοικήσεων». Ἀπαν-
τῶμεν.

Ταύτην τὴν ἀλήθειαν λοξὰ μὲν κατεῖδε, λοξότερα δ' ἐξέφρασε καὶ
λίαν σκοτεινῶς ὁ Ἱπομνηματογράφος· διότι οὐδὲν ἐκ τῶν ἀνωτέρω
προμνημονευθέντων ὑπ' αὐτοῦ παραδειγμάτων ἐπικυροῖ τὴν ψευ-
δαλήθειαν ταύτην. Πλὴν ἀλλ' ὅμως ὑπῆρχεν ἀναγκαία καὶ ταύτης
ἡ θεωρία· διότι ἐξ αὐτῆς συνάγεται ὅτι, καθὼς τῶν ὀνειροπολη-
θέντων τούτων προνομίων τὸ πλεῖστον μέρος οἴκοθεν λαβόντα τὴν
πραγματικὴν ἀρχήν, ἔπειτα καὶ παρὰ πάντων ἐπεκυρώθησαν, οὐ-
τω καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἡ ἀνεξαρτησία αὐτόματος γεννη-
θεῖσα πρὸ χρόνων (ἂν καὶ μὴ πολλῶν, ἀλλ' ὅμως πονηρῶν) ἐκ πράξεως
ἤδη τετελειωμένης (τῆς ἀνωτέρω καταψευθείσης, ὡς ἐκ τοῦ πρώτου
δῆθεν τῆς ἐπαναστάσεως ἔτους πανδημεὶ καὶ παγκληρεὶ διεκήρυξαν
οἱ Ἕλληνες τελείαν ἀποστασίαν ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ Οἰκουμενικοῦ!),
χυρωθήσεται, τέλος, πανηγυρικῶς καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἢ ἐκκλησιῶν

σεβόμεθα καὶ παρ' ἐχθρῶν λεγομένους». — Γενναῖα ταῦτα καὶ σοφὰ καὶ
 λίαν ἐπεικῇ καὶ ἐπαινετά, καὶ μάλιστα τὸ ἐξῆς. — «Ἄν μόνον ὑβρι-
 σθῶμεν, δὲν θέλομεν ἀνθυβρίσει» (ὑπέρευγε! καὶ ἐγ-
 γυᾶται τὸ παρὰ πόδας ἀναφερόμενον). «Δὲν εἶναι ἔντιμον τὸ
 ἀντιλακτίζειν» (δηλονότι κατὰ τὸ «ἐὰν δέ με ὄνος ἐλά-
 κτισε»!). Οὕτω δὲ προασφαλίσας ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν βελῶν τῆς κα-
 χίας καὶ κακοηθείας, προσαπολογεῖται καὶ πρὸς τινὰς τῶν αὐτῷ συ-
 νήθων λέγων· «Ἡξεύρομεν καὶ ὅτι κρούομεν χορδήν, ἥτις δὲν
 θέλει ἡχήσει εὐαρέστως καὶ εἰς ἀκρὰς ἀνθρώπων, εἰς οὓς δὲν ἐπεθυ-
 μοῦμεν νὰ προξενήσωμεν δυσαρέσκειαν». (Ἔδει γὰρ ὡς ἐκίνησε τὸν
 ἀνάγυρον, οὕτω καὶ ὧδε κινῆσαι καὶ χορδὰς). «Τί ποιητέον; Ἢ δὲν
 πρέπει νὰ γράψωμεν, ἢ, ἂν ἦναι ἀνάγκη νὰ γράψωμεν, πρέπει νὰ εἴ-
 πωμεν παρρησίᾳ ὅλην τὴν ἀλήθειαν». — Καὶ τοῦτο παράδοξον' ἀφ'
 οὗ διὰ τοσούτων προαπέδειξε τὸ χρέος, τὸ καθήκον, τὴν ἀνάγκην τῆς
 συγγραφῆς καὶ συγγράφων ἤδη προχωρεῖ, ἔπειτα διαλογίζεται καὶ
 σκέπτεται καὶ ἀμφιβάλλει περὶ τοῦ τί ποιητέον, «ἂν πρέπει, ἢ
 ἂν δὲν πρέπει, καὶ ἂν εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γρά-
 ψῃ», ὡς μήπω ἀρξάμενος τοῦ ἔργου! Καὶ τέλος ἀποφάνεται. — «Ὅστις
 ἡμάρτησε, δίκαιον εἶναι νὰ ἐλεγχθῇ καὶ τιμωρηθῇ διὰ τὸ αὐτοῦ ἀμάρ-
 τημα. Τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ αὐστηρὰ δικαιοσύνη». — Ἀλλ' ὦ βέλτιστε, «μὴ
 γίνου δίκαιος παρὰ πολὺ, ἵνα μὴ ἀμαρτήσῃς», φησὶν ὁ Σοφός· «Πολλὰ
 γὰρ πταίομεν ἅπαντες». Ἐνταῦθα λήγει μὲν ἡ τοῦ συγγράμματος
 ἐμβατήριος εἰσθεσις, καταπαύομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὰς εἰς αὐτὴν σημειώ-
 σεις, ἃς καὶ ταύτας ἄκοντες ἐμηκύναμεν, οὐτ' ἀνάγυρον κινουν-
 τες, οὐτε χορδὰς κρούοντες, οὐτε τιμωροῦντες οὐ-
 δένα, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν κυριωτάτων λόγων τοῦ συγγραφέως, οὓς μετὰ
 πολλῆς ὑπομονῆς καὶ ἀκριβείας ἀντεγράψαμεν, ἀποδεικνύοντες ἐναργῶς,
 πῶς ποτε συλλογιζόμενος καὶ διατεθειμένος ἐπεχείρησεν ἤδη τῇ συγ-
 γραφῇ. Μεταβαίνει δ' ἀμέσως εἰς τὰ περὶ ὧν προείπομεν (σελ. 332)
 ἀνεπίγραφα Δ. μέρη· καὶ ἡμεῖς παρακολουθοῦμεν ἀντιγράφοντες ἐκ τοῦ
 Πίνακος τὰς ἐκάστου τούτων τῶν μερῶν ἐπιγραφάς.

ΜΕΡΟΣ Α.

Ἐν ᾧ α) περὶ ἀναδείξεως αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. β) τὰ κατὰ
 τὸν Φεβρουάριον καὶ τὸν Μάιον τοῦ αἰῶνος παρὰ τοῦ Ἰπουργικοῦ Συμβουλίου
 γεγονότα καὶ γ) τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει πραχθέντα (σελ. 4 — 49).

§. κδ. Ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τούτου τοῦ μέρους ἐξετάζει περιλη-

κὴν συνέλευσιν ἀναφορά, καὶ αὐτοῦ τοῦ αἰδιόμου Κυβερνήτου ἡ μετέπειτα πρὸς τὸν τότε Πατριάρχην Κωνστάντιον ἀλληλογραφία (βλ. Τμήμ. Α. Κεφ. Γ. §. α. §. ε)· καὶ (τὸ κυριώτατον) οὐδ' αὐτὸ τὸ Καστατικὸν οὔτε μέννηται οὔτε οἶδεν ὅλως· ὥστε τὸ ὅτι ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ ἔθνους αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος, καὶ ἐψηφίσθη τοιαύτη ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν συνελεύσεων συναινούτος καὶ τοῦ ἱεροῦ κλήρου, τοῦτο ἀνύπαρκτόν ἐστι καὶ μακρὰν τῆς ἀληθείας ἀπεσχοινισμένον· ἐπλάσθη δὲ μόλις κατὰ τὸ 1833 πρὸς ἀπόδογίαν τῶν περὶ τὴν ἐκκλησίαν αὐθιρέτως πραχθέντων ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς Ἀντιβασιλείας (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. σελ. 188). Ἡ δὲ ἐκλαμπροτάτη κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος (ἡ μᾶλλον ὁ συντάκτης τῆς ἐπιστολῆς) ἀφελῶς καὶ ἀταλαιπώρως παρεδέξατο καὶ ἔγραψε τὴν φήμην ἐν τῇ ἐπιστολῇ. Αὐτὸς ὁ Ἀντίτομος ὁμολογεῖ ὅτι ἐπὶ τῆς Ἀντιβασιλείας «ἀπεφάσισεν ἡ Ἑλλάς» (ἡγουν ἡ ἐξουσία) «τὴν ἀνάδειξιν τοῦ αὐτόκεφάλου τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν σύστασιν Συνόδου διαρκοῦς» (σελ. 138).

Β) Κατὰ δὲ τὸ 1833 ἀναβάντος τοῦ Μεγαλειστάτου Βασιλέως Ὁθωνος εἰς τὸν θεόθεν αὐτῷ προωρισμένον θρόνον τῆς Ἑλλάδος (ἀφήλικος ἔτι ὄντος καὶ δὴ καὶ ἀθώου καὶ ἀνευθύνου) ἐκυβέρνησα ἐν ὀνόματι αὐτοῦ τὸ βασιλείον κράτος ἡ Ἀντιβασιλεία. Αὕτη πρῶτον ἐπέβαλε χεῖρα εἰς πρᾶγμα ὅλως πνευματικὸν καὶ ἐκκλησιαστικόν, συλλαβοῦσα (κατ' εἰσήγησιν ἄλλων τινῶν, ἴσως, ἐσφαλμένην) σχέδιον ὅλως ἄτοπον καὶ παράλογον καὶ πρὸς τὴν τοῦ νεοπαγοῦς Κράτους εὐημερίαν ἄγαν ἐπιβλαβές, ὅπως ἀποσπάσῃ βιαίως ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου τὴν ἐν τῇ βασιλευούσῃ Ἑλλάδι ἐκκλησίαν, καὶ ταύτην (ἀντὶ τῆς Μεγάλ. Ἐκκλησίας) ἀναδείξῃ σεβαστὴν διδασκαλὴν τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, καὶ (ὡς ἐκ τῆς ἀνακτορικῆς λαμπρότητος) θελξικάρδιον καὶ ἠπιόδωρον μητέρα παντὸς τοῦ τε ἐκτὸς καὶ τοῦ ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας Ἑλληνικοῦ, πρὸς δυσμὰς ἀφορῶσαν, κανόνων μὲν ἱερῶν καὶ παραδόσεων καὶ ἐθίμων ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἄλλων δὴθεν δεισιδαιμονιῶν ἀρχαίων ἀπηλλαγμένην, ἀγομένην δὲ μᾶλλον διὰ νόμων πολιτικῶν πρὸς τὰς ἐλευθερωτέρας δοξασίας τοῦ δυτικωτέρου πολιτισμοῦ. Πρὸς τοῦτο δὲ τὸ σχέδιον εἰργάσθη καὶ ἡ συστάσα ἐπιτροπή, συνεκλήθησαν δὲ καὶ πάντες οἱ τότε διάγοντες παρεπίδημοι καὶ πρόσφυγες ἐν τῷ Κράτει Ἀρχιερεῖς, οἳ τε κανονικοὶ οἱ ἐντόπιοι, καὶ ὅσοι παρεπίδημοι καὶ πρόσφυγες μηδεμίαν

θουνσιν τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς» (δεῖνος). — Ἀλλὰ πῶς ἡμνημόνησαν οἱ ἱεροὶ οὗτοι ποιμένες τὴν θείαν ἐκείνην φωνήν, ἣν χειροτονούμενοι ἐπήκουσαν ἄνωθεν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς αὐτῶν κεφαλῆς ἐπιφω-
νουμένην, τὴν «Ἡ θεία χάρις προχειρίζεταιί σε ἐπί-
σκοπον τῆς δεῖνος ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς»; πῶς δὲ
πάλιν ἐλησμόνησαν καὶ τοὺς σεβασμίους ἐκείνους γηραιούς, οἵτινες
ψηφίζοντες αὐτοὺς εἴτε πρὸς χειροτονίαν εἴτε πρὸς μετάθεσιν ἐπισκο-
πῆς συνῆλθον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ προσευχόμενοι καὶ μέλποντες τοὺς
εὐαγεστάτους ἐκείνους ὕμνους «εὐλογητὸς εἶ Χριστὸς ὁ Θεὸς
ἡμῶν» κτλ.; Διὰ ποίου τότε Ἀνακτορικοῦ διατάγματος
ἀνέλαβον, ἢ αὐτοί, ἢ ἄλλοι τινες πῶποτε τὴν προστασίαν
τῆς ἐπισκοπῆς;— δ) Τοῦτον τὸν ἀνακτορικῶς διατάγμα-
τι καταστάντα ἐπίσκοπον ἀναγορεύουσι «κανονικὸν τῆς ἐπι-
σκοπῆς ἐκείνης ἀρχιερέα... μετὰ καὶ τῆς τοῦ ἱε-
ροῦ Συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως»! — Ἀλλ' οἱ θεῖοι κανό-
νες τὸν κανονικὸν ἐπίσκοπον καθιστῶσι διὰ Συνόδου, ἐπι-
κυροῦντος τοῦ Μητροπολίτου. Πάντα δὲ ἐπίσκοπον, «Εἴτις
σχολάζων ἐπὶ σχολάζουσιν ἐκκλησίαν ἐαυτὸν ἐ-
πιρρίψας ὑφαρπάξοι τὸν θρόνον δίχα Συνόδου τελείας,
(τελεία δ' ἐκείνη, ἣ συμπαρέσται καὶ ὁ τῆς Μητροπό-
λεως), τὸν τοιοῦτον ἐπίσκοπον ἀπόβλητον εἶναι κελεύουσι» (α).
Ὅταν δὲ πάλιν εἰς σχολάζουσαν (χηρεύουσαν) κανονικοῦ ποιμένος ἐ-
πισκοπὴν ἀποσταλῇ μεσίτης (τοποτηρητῆς) ἐπίσκοπος, τούτῳ ὥρι-
σαν οἱ κανόνες μὴ ἐξεῖναι τὴν καθέδραν κατέχειν (αὐτὸ
δηλαδὴ τὸ ἱερώτατον Σύνθρονον) (β), — ε) Τελευταῖον, ταύτην τὴν τρι-
αύτην πράξιν πῶς ἐτόλμησεν ἡ Σύνοδος ἀποστεῖλαι καὶ πρὸς τοὺς κα-
νονικοὺς ἀγίους Ἀρχιερεῖς τοὺς ἔχοντας καὶ διατηροῦντας ἀκραφνεῖς τάς,
ἐφ' ὧν κατὰ τοὺς θεῖους κανόνας ἐχειροτονήθησαν ἐπισκοπάς; Ἡ μήπως
διότι πρὸς τῆς κυβερνήσεως μετωνομάσθησαν καὶ ἐξεφαυλίσθησαν αἱ ἐκ-
κλησιασικαὶ παροικίαι, καὶ ἡ τῆς Κορίνθου (φέρ'εῖπεῖν) μητροπό-
λις ὠνομάσθη Κορινθίας ἐπισκοπή, καὶ ἡ πρῶην Ῥέοντος

(α) Ἀντιοχ. ις. πρβλ. καὶ Σχόλ. Πηδάλ. καὶ Ἀποστολ. ιδ. βλ. καὶ Leunclav. Jus Graeco-roman. vol. 1. pag 391.

(β) Καρθαγ. πβ. πρβλ. καὶ Σχόλ. Πηδάλ. πρβλ. καὶ Ἀντιοχ. ιγ. καὶ Σχόλ. βλ. Leunclav. Jus Graeco-roman. vol. 1. p. 240, 241 καὶ 427.

οντος σεβασμοῦ), καὶ τοὺς συντάκτας αὐτῶν ὡς ἀμαθεῖς τῆς
στορίας καὶ τῶν παλαιῶν ἐθνῶν καὶ κανόνων τῆς Ἐκκλησίας (αλοιδο-
εῖν γὰρ δεῖ μᾶλλον ἢ ἀναπνεῖν!). Ἀλλ' ἀκούσωμεν ἤδη καὶ τὰ αἰτή-
ματα ἐκ τῶν ἐγγράφων αὐτῶν. Ἡ μὲν Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλ-
λάδος (ἐν τῇ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον ἀπευθυνομένη πράξει αὐτῆς) λέγει·
Ἐπειδὴ διὰ τὰς παρεμπεσοῦσας ἀλλεπαλλήλους
συσχερεῖς περιστάσεις δὲν ἐγένετο μέχρι τοῦδε παρὰ
τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως ἡ περὶ τῆς συστάσεως αὐτῆς
τῆς Συνόδου) διακοίνωσις εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει
Μεγάλῃν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ θεωροῦσα τὴν τοιαύτην διακοί-
νωσιν ὡς κανονικὴν καὶ ἀναγκαίαν πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς πνευ-
ματικῆς καὶ δογματικῆς ἐνότητος τῆς ἐν Ἑλλάδι ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας
μετὰ τῆς καθολικῆς τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας, ἀποφαίνεται, ἵνα διὰ
τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπουργείου ἐξαιτησῇται παρὰ τῆς Βα-
σιλικῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐνεργήσῃ τὴν κανονικὴν ταύτην
διακοίνωσιν, καὶ ἐξαιτησῇται παρὰ τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας τὴν
ἐπιδοκιμασίαν τῆς θεσμοθεσίας ταύτης κτλ. (βλ.
τὴν πράξιν ἐν Τμήμ. Β. σελ. 535—537). Ταῦτα ἡ ἱερὰ Σύνοδος ὡς
πιστὸς διερμηνεὺς παντὸς τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἑλλάδος
ἐξαιτεῖται. Ἀλλὰ τοῦτο τῆς Συνόδου τὸ αἶτημα θεωρούμενον ὡς ἐκ τῆς,
πρὸς ἣν ἐμμέσως διευθύνετο, Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ὑπῆρχε παντάπα-
σιν ἀσύστατον καὶ ἀτέλεστον. Διακοίνωσιν αἰτεῖται τῆς συστάσεως
αὐτῆς, καὶ ἐπομένως ἐπιδοκιμασίαν τῆς εἰς σύστασιν αὐτῆς πολιτικῆς
θεσμοθεσίας· ἀλλὰ α) αὕτη ἡ σύστασις αὐτῆς ἐκκλησιαστικῶς ὑπῆρ-
χεν ἄκυρος καὶ ἀνυπόστατος, ὑπ' αὐτῶν τῶν θείων κανόνων καθαιρου-
μένη, διὸ καὶ δι' ὅλης τῆς δεκαεπταετίας διετέλεσεν ἀπαράδεκτος παρὰ
πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ὀρθοδόξων, πρὸς ἃς οὐδεμίαν εἶχε κοινω-
νίαν ἡ Σύνοδος. Ὄφειλε λοιπὸν ἐξαιτησασθαι τὴν κατὰ κανόνας σύστα-
σιν αὐτῆς, ἵνα καὶ ἡ διακοίνωσις ἐπὶ τῆς δοκιμασίας γένηται κανονικὴ·
β) Τὸ κανονικῶς ἀνύπαρκτον καὶ ἀπαράδεκτον τῆς συστάσεως αὐτῆς
συνειδυῖα καὶ αὕτη ἡ Σύνοδος ἀναφέρεται διὰ τοῦ Ὑπουργείου πρὸς τὴν
Βασιλικὴν Κυβέρνησιν περὶ τοῦ αἰτήματος, μὴ προστιθεῖσα κατ' ἰδίαν
πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἐπιστολὴν (ἥδει γὰρ μαθοῦσα ἐκ τῶν δύο τῶν
προσालεισῶν καὶ πάλιν ἐπιστραφεισῶν αὐτῆς ἐπιστολῶν, ὡς οὐδὲν αὐτῆς
ἐγγραφον παραδεκτὸν ὄν παρὰ τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ). γ) Καὶ αὕτη ἡ Βα-
σιλικὴ Κυβέρνησις ἐν τῇ πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἐπιστολῇ μνημο-

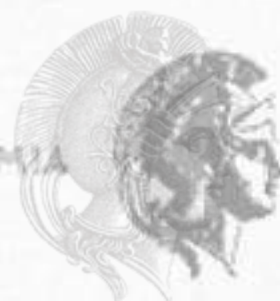
(καὶ πολὺ μᾶλλον εἰς ὑπερτάτην ἀρχὴν ἀντιπροσωποῦσαν τὴν ἐκ-
κλησίαν) ὑπὸ κοσμητικῶν ἀρχόντων ἐκλεγομένων ποινὴν (Ἀποσ.
Καθ. λ.). Οὕτω δὲ καταστάσα δι' ὑψηλοῦ βασιλικοῦ νόμου ἡ Ἱερὰ
Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος τί ἔπραττε; καὶ τίς ἦν ἡ οὐσία
καὶ ὑπόστασις αὐτῆς; Ἀκούσωμεν αὐτὸ τὸ Καταστατικὸν (Ἄρθρ. 2).
«Ἡ ὑπερτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία» (σημειώσαι ἀναγνώστα καὶ τὸ
καθολικὸν τῆς ἐκφράσεως· ἐν ἄρθρ. α. μόνον κατὰ τὸ διοικητικὸν μέ-
ρος ὠρίσθη ὁ βασιλεὺς ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας· ἐνταῦθα καθόλου ἡ
ὑπερτάτη ἐξουσία τῆς Ἐκκλησίας ὑποτελεῖ ὑπὸ τὴν βασιλικὴν κυριαρ-
χίαν, τουτέστι κυρίαρχος τῆς ἐξουσίας ταύτης ἐστὶν ὁ βασιλεὺς). «Ἡ
ὑπερτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ἐν ἀπόκειται» (δηλονότι κεῖται
ἀποτεθειμένη ὡς παρακαταθήκη κατὰ τὴν σημασίαν τοῦ ἐν ἀπό-
κειται) «ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως κυριαρχίαν εἰς χεῖρας Συνόδου διαρ-
κούσης, φερούσης τὸ ὄνομα Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλ-
λάδος» (σύμφωνον καὶ συνεπὲς πρὸς τὴν τεθεῖσαν ἀρχὴν καὶ τὸ
ὄνομα· ἡ ὑπερτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία εἰς τὴν κυριαρχίαν ἀνῆκε
τὴν βασιλικήν, τοῦ Βασιλείου λοιπὸν ὤφειλε καλεῖσθαι καὶ ἡ Ἱερὰ
Σύνοδος, ὡς καὶ αὕτη μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τὸν ὑπέρτατον ἀρχόντα
τοῦ Κράτους ἔχουσα κυρίαρχον). Οὕτω δ' ἐναποκειμένην εἰς χεῖρας
αὐτῆς κρατοῦσα τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν ἡ Σύνοδος οὐδὲν αὐτῇ
καθ' ἑαυτὴν ἐνεργήσει· ἀλλὰ τίς; ἄκουε· «Ὁ βασιλεὺς (προστίθῃσι
τὸ Καταστ. Ἄρθρ. 2) προσδιορίζει τὴν (ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν)
Γραμματείαν τῆς ἐπικρατείας, ἣτις θέλει ἐνεργεῖ τὰ
τῆς κυριαρχίας ταύτης, καὶ ὑπὸ τὴν ὁποίαν θέλει διατελεῖ κατὰ
τοῦτο ἡ Σύνοδος». Πρὸς δὲ τῇ Γραμματείᾳ ταύτῃ, ὑφ' ἣν ὑποκειμέ-
νη διατελεῖ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἔχει καὶ τρίτον ἐπόπτην «τὸν βασι-
λὶκὸν ἐπίτροπον, ὅστις παρεδρεύει εἰς ὅλας τὰς συνεδριάσεις τῆς Συν-
όδου καὶ ἀντιπροσωπεῖ παρ' αὐτῇ τὴν Κυβέρνησιν· πᾶσα δὲ πρᾶξις
τῆς Συνόδου γενομένη ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ εἶνε ἄκυρος» (Ἄρθρ. 7)· πρόσ-
θες καὶ τὴν ἐπὶ πάντων τῶν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐκτὸς (καὶ
τούτων ἐκκλησιαστικῶν) πραγμάτων κυριαρχικὴν ἐπέμβασιν αὐτῆς
καὶ τὴν σύμπραξιν (Ἄρθρ. 9 καὶ 10), καὶ τὰ περὶ τὴν δήμευσιν τῶν
εὐαγῶν μοναστηρίων καὶ τὴν τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου βεβήλωσιν
(ὡς πολιτικὸν συνάλλαγμα θεωρουμένου). Καὶ τὰ λοιπὰ σιωπήσομεν.
Καὶ ἐτάχθη ἄρα ἡ ὑπερτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ τοῦ Βασιλείου οἷόν
τις τετραγωνίστρια τοῦ δράματος, δυσὶν ἐγκοσμίσις κυρίως δουλικῶς

τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου. Πρόσθις, ἀναγνώστα, καὶ τὴν τῶν δι' οὗς ἐγένετο πάγκοινον συνομολογίαν καὶ συγκαταίνεσιν. Αὐτός τε γὰρ ὁ φιλόχριστος Βασιλεὺς ἐν τε τῷ πρὸς τὰς Βουλὰς συντακτηρίῳ αὐτοῦ λόγῳ καὶ πρότερον ἐν τῷ περὶ συγκαλέσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διατάγματι τὸν Τόμον ἀγαμένως ἀπεδέξατο, καὶ μετὰ τὴν βασιλικὴν ἀποδημίαν ἡ Ἀντιβασιλεύουσα Ἄνασσα διὰ τῆς αὐτοπροσώπου παρουσίας ἐπελάμπρυνε τὴν ἐπ' Ἐκκλησίας πανηγυρικὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Τόμου καὶ τῆς σὺν αὐτῷ Πατριαρχικῆς ἐγκυκλίου, συμπαραισταμένων Βουλευτῶν καὶ Γερουσιαστῶν καὶ πάντων τῶν ἐν τέλει τοῦ εὐσεβοῦς πολιτεύματος. Καὶ ἡ ἱερὰ δὲ Σύνοδος προεξάρχουσα τῆς τελετῆς καὶ πᾶς ὁ κλῆρος ὁλοψύχως συνωμολόγει, ἐν λαῷ βαρεῖ δοξολογοῦσα τὸν Κύριον συνεπάνηγύριζε δὲ καὶ τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ ὀρθοδόξων τὸ πλήρωμα, πανταχοῦ τοῦ Κράτους ἐκ βασιλικοῦ διατάγματος πανδήμῳ τῶν γραμμάτων ἀναγνωσθέντων. Μετὰ ταύτην τὴν τοῦ ἱεροῦ Τόμου ἀποδοχὴν πέμπει ἡ βασιλικὴ Κυβέρνησις πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν εὐχαριστήριον ἐπιστολήν· «διότι (φησὶν) εἶδομεν πεπληρωμένον τὸν θερμότατον πόθον παντὸς τοῦ ἡμετέρου κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ. Ὅθεν καὶ ἡ Α. Μ. ὁ σεβαστὸς ἡμῶν Κύριος καὶ Βασιλεὺς ὑπερήσθη, καὶ ἐπὶ τούτοις τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ εὐαρέσκειαν λόγῳ τε καὶ ἔργοις σαφῶς ἐδήλωσε». Πέμπει δὲ καὶ ἡ ἱερὰ Σύνοδος πρὸς τὴν Μεγ. Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας εὐχαριστηρίου ἐπιστολάς, ὁμολογοῦσα τὴν τούτου ἀποδοχὴν. Ἀκολούθως δὲ καὶ εἰς ἔμπρακτον ἐνέργειαν ὁ Συνοδικὸς Τόμος ἐτέθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Κατ' αὐτὸν καὶ ἡ ἱερὰ Σύνοδος συνεκλήθη (τῷ 1850) δι' ὑψηλοῦ διατάγματος. Καὶ ὁ πρῶν ἐπὶ τοῦ Καταστατικοῦ ἐπίσκοπος Ἀττικῆς εἰς Μητροπολίτην Ἀθηνῶν καὶ ἰσόβιον πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προὔβιδάσθη. Καὶ ταῦτα μὲν διηγεῖται ἡ ἱστορία (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. ΙΑ. σελ. 559. Κεφ. ΙΕ. §. α—ε καὶ ζ). Ἀκούσωμεν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἀντίτομον ἐπὶ τούτοις ὀδυρόμενον καὶ συνομολογούντα τὴν ἐν Ἑλλάδι πάγκοινον τοῦ Τόμου ἀποδοχὴν (σελ. 98-102). «Ὁ Συνοδικὸς Τόμος ὅχι μόνον ἐγένετο δεκτὸς ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐνηργήθη καὶ πρὸ τοῦ νῦν κατασταθῆ νόμος τῆς ἐπικρατείας». Ἀλλ' ὅσον κατὰ τοῦτο, μάτην ἀγανακτεῖ. Ὁ κατόπιν τοῦ Συντάγματος εὐθὺς ἐκδοθεὶς νόμος, ὁ πάντα τὰ τοῦ Συντάγματος ἄρθρα πάντας ἀπαρασαλεύτως διατηρεῖν νομοθετῶν (βλ. ὅπισθ. σελ. 408) ἀνήκει καὶ εἰς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ μετὰ ταῦτα ἐκδοθέντος, καὶ τὸ α, καὶ

τὸν λόγον ἀκατάλληλος· ἐπειδὴ λέγει μὲν καὶ ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ ἀρχιερεὺς μνημονεύων «τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (δεῖνος)», ἀλλ' ἔχει καὶ πραγματικῶς καὶ προσωπικῶς ἴδιον ἑαυτοῦ ἀρχιεπίσκοπον ἢ ἐπίσκοπον καὶ ἐν Χριστῷ κυριάρχην τὸν ἕνα τοῦτον, τὸν αὐτοῦ τε καὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν ἐκείνην προϊστάμενον ποιμένα. Ὅθεν καὶ συνήθως ἐκφραζόμενος λέγει κτητικῶς· «ὁ μητροπολίτης μου ἢ ὁ ἀρχιεπίσκοπός μου ἢ καὶ ὁ ἐπίσκοπός μου», ἀλλ' ἐπὶ τῆς περιληπτικῆς Συνόδου ἡ τοιαύτη φράσις ἐξελέγχεται γελοία καὶ ἀνάρμοστος· ἢ μὴ γὰρ δύναται κανεὶς καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας παρομοίως εἰπεῖν ἡ Σύνοδος μου; Καὶ τοῦτο μὲν θῶμεν ἀδιάφορον ἢ πάντῃ ἐκουσιῶδες. Ἀλλὰ τὸ ἐφεξῆς καὶ λίαν τολμηρῶς ἐκαινοτομήθη. Πάντες οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἑλλάδος μνημονεύοντες τὴν Σύνοδον ἀπέκοψαν καὶ τὸ ἐν αὐτῷ τῷ Καταστατικῷ διατασσόμενον «ἡν χάρισαι κτλ· ἐκφωνοῦσι δὲ τὸ μνημόσυνον οὕτως, «ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε, τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου, τῆς ὀρθοτομούσης τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας». Ἀλλ' ἂν ἀληθῶς ὀρθοτομῇ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, διὰ τί λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν θείαν μυσταγωγίαν σρεβλοτομεῖ καὶ κατατέμνει μέρος τοῦ λόγου τούτου τῆς ἀκραιφνείας, αὐτὴν δηλαδὴ τὴν ὑπὸ πάσης τῆς ἐκκλησίας ἀνέκαθεν ὀρθοτομηθεῖσαν ἐκφώνησιν; Εἰς μόνην τὴν ἀμέσως ἐπομένην εὐχὴν τῆς ἱερουργίας μνημονεύει μυστικῶς ὁ λειτουργὸς (ἱερεὺς ἢ ἀρχιερεὺς) τὸ «μνήσθητι πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων, τῆς ὀρθοτομούσης τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας», ἀορίστως, δηλαδή, πάσης τινὸς λαῶν ὀρθοδόξων ἐπισκοπῆς, ἥτις ἂν ὀρθοτομῇ· τοῦτ' ἐστὶ «μνήσθητι παντὸς ὀρθοδόξου ἐπισκόπου (τοῦτον γὰρ σημαίνει ἐξαιρέτως ἢ ἐπισκοπή), ὅστις ἂν ὀρθοτομῇ τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας (α).

(α) Ὅτι τὸ «Ἐπισκοπή» ἐνταῦθα μεταληπτικώτερον σημαίνει τὸν ἐπίσκοπον αὐτὸν (ὡς προϊστάμενον τῆς ἥς ἐπισκοπεῖ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας), ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἐκφώνως προηγουμένης μνημονεύσεως αὐτοῦ τοῦ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐκάστην ποιμένος (Ἐν πρώτοις μνήσθ. τοῦ ἀρχιεπισκόπου . . . δεῖνος). Μετὰ τούτου τὴν ἐξ ὀνόματος μνείαν μνημονεύει ἡ εὐχὴ καὶ πάντων τῶν καθ' ἐκάστην ἐκκλησίαν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων· οἷς δέδοται καὶ τὸ ὀρθοτομεῖν (ὀρθῶς διδάσκειν) τὸν λόγον (Ἀποστόλ. Διαταγ. η, 43).

νοβασίων Καλογηροτροφείων!). «Πολλὰ κατωκοῦντο μόλις ὑφ' ἐνός, ἢ δύο, ἢ τριῶν μοναχῶν. Τρία μόνον ἢ τέσσαρα μοναστήρια περιέχον πολυαρίθμους μοναχοὺς, μεταξύ πολλῶν ἄλλων ἀνὰ μίαν καὶ μόνην δεκάδα περιεχόντων! Συγχρόνως αἱ κατ' ἐπαρχίας πολιτικαὶ ἀρχαὶ (ποῦ ἐμυρίσθησαν τὸ προπαρασκευαζόμενον ἔψημα!) «ἔπεμπον πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐπανειλημμένας εἰδήσεις περὶ τῶν κατασπαταλῶν ἑνῶν ἀγαθῶν τῶν μοναστηρίων ἐκείνων, ὅσα οὐκ εἶχον οὐδένα, ἢ πλὴν ὀλίγους μοναχοὺς. Κατεσπαθῶντο δὲ μάλιστα καὶ μεγάλως ἐκινύμενον τὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησι λεγόμενα κατὰ λέξιν τεχνικὴν φθαρτὰ κτήματα, οἷον οἰκίαι, ποίμνια, κτλ. (καὶ ποίμνια; καὶ μηδενὸς ὄντος μοναχοῦ; τίς ἔβασκε τὰ ποίμνια ταῦτα; ἢ μήπως ἔνεμον αὐτὰ ἑαυτὰ μετασχόντα πρόωρα καὶ αὐτὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτονομίας;). Ἀπὸ τῶν ἐρήμων μοναστηρίων εἶχον ἐπίρροισαν λαϊκοὶ» (οἵτινες ὅμως οὐ κατέφθειρον τὰ κτήματα· διότι ἄλλως ταῦτα οὐκ ἐσώζοντο μέχρι τῶν λαμπρῶν τοῦ Μαυρέρου ἡμερῶν!). «Ἐπώλουν ἢ ἄλλως ἀπηλλοτριοῦν τὰ κτήματα μεταγράφοντες εἰς ὀνόματα τῶν συγγενῶν αὐτῶν· ἐσώρευον χρεὴ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μοναστηρίου· ἐδανείζοντο δέκα δραχμάς, καὶ ἔγραφον δολίως εἰς τὴν ὁμολογίαν ἑκατόν, καὶ ἄλλας τοικύτας ἔπραττον καταχρήσεις» (καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν ἔπρεπεν οὐχὶ ἵνα σωφρονισθῶσιν οἱ μοναχοί, ἀλλ' ἵνα κρημνισθῶσι τὰ μοναστήρια;). «Ταῦτα πάντα μαθοῦσα ἅμα ὡς καθιδρύθη ἡ ἁγία Σύνοδος, κινηθεῖσα δικαίως» (ὁ ζήλος βέβαια τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ κατέφαγεν αὐτήν!) «ἐπρόβαλεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τρόπους διορθώσεως τοὺς ἐφεξῆς.

1) Ἴνα ὅσον τάχιστα ληφθῶσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ ὠφέλειαν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου τὰ κτήματα α) τῶν ἐρήμων μοναστηρίων· β) τῶν ἐχόντων τρεῖς μοναχοὺς· (ἡ δὲ Κυβέρνησις ἐπέτεινε περὶ τὸν ἀριθμὸν μέχρι καὶ τῶν ἐχόντων πέντε καὶ μόνους μοναχοὺς).

2) Οἱ ἐν τούτοις εὑρεθέντες μοναχοὶ διανεμηθῶσιν εἰς τὰ περιέχοντα πλειότερους, ἅπερ ἔπρεπε καὶ διατηρηθῆναι.

3) Ταῦτα δὲ τὰ πλείους τῶν τριῶν ἔχοντα μοναχοὺς, ἀκέραια καὶ σῶα διατηρούμενα, συνεισφέρωσι δεκάτην εἰς τὸ ταμεῖον.

4) Προτραπῶσιν οἱ ἐπίσκοποι, ἵνα ἐπαγρυπνῶσιν ἕκαστος εἰς τὴν κατὰ τοὺς κανόνας (!) διαγωγὴν τῶν μοναχῶν, τῶν ἐν τοῖς μοναστηρίοις ἐκάστης ἐπισκοπῆς· καὶ σπουδάζωσιν ὅλοι εἰσαγαγεῖν εἰς ταῦτα

ἄρρεψαν, οἱ δὲ λοιποὶ φυγάδες ἐκ τοῦ πολλὰ καὶ δεινὰ δι' αὐτὴν τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν παθόντος ὅρου τοῦ Ἰθωνος. Συμπάντων δὲ καθόλου τῶν ἐξώθεν προσφύγων τούτων μοναχῶν, οἱ μὲν ἔζων ἐν ταῖς συγγενικαῖς αὐτῶν οἰκίαις, Πελοποννήτιοί τινες ὄντες, ἢ νησιῶται τὸ Ἰθωνος· οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ εἰργάζοντο, καὶ τινες ὠπλοφόρησαν ἐξ ἀνάγκης ἠρκατεύσαντες κατὰ τῶν ἐχθρῶν· οἱ δὲ ἐδίδασκον κατ' οἴκους ἢ δημοῖα (ὡς οἱ Ἰθωνῖται, Λεόντιος καὶ Βενέδικτος καὶ Προκόπιος, περὶ ὧν ὁροεῖπομεν)· οἱ δὲ τινες, τέλος, ἰσχύαζον ἐν τοῖς καθ' Ἑλλάδα μετοχίοις τῶν ἐκτὸς τοῦ Κράτους μοναστηρίων αὐτῶν (α). οἱ δὲ πάλιν πρότφυγες ἐπίσκοποι δουλεύοντες ἐν τοῖς ναοῖς (τῶν χηρευσσῶν ἐπισκοπῶν) ἐτρέφοντο καὶ ἀπὸ τῶν ναῶν, ὥστε ματαίως ὁ Μάγερρος ἤλγησεν ἐπὶ τῇ πενήσσει Ἑλλάδι πεφορτισμένη καὶ ξένους πρόσφυγας εἰς διατροφὴν! Ἄλλο μᾶλλον ὄφειλεν ὁ ἀνὴρ ὁμολογῆσαι εἰλικρινῶς, ὅτι ἡ δεινὴ ἀγωνιστὴς τότε καὶ πάμπτωχος Ἑλλάς ἔτρεφε πολὺ καὶ τοσοῦτον (ὡς λέγει) πλῆθος προσφύγων ἐπισκίπων καὶ μοναχῶν, καὶ τοι μηδὲν ἔχουσα ταμεῖον ἐκκλησιαστικόν. Ἀπὸ δὲ τῆς τούτου συστάσεως καὶ ἐφεξῆς οὐ μόνον ξένοι τινὲς καὶ πτωχοὶ κληρικοί, τυχόν, προσφυγόντες, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐγχωρίων οἱ πενόμενοι ἐκκλησιαστικοὶ λιμῶ ἀπόλλυνται! — Ἐρημον σχολαίων παρίστησι τὴν Ἑλλάδα ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ! Καὶ ὅμως ὅτι καὶ τοῦ ἀγῶνος ἀκ-

(α) Ὁ Μάγερρος (αὐτόθ. τόμ. α. §. 487) ἱστορεῖ, ὅτι τοὺς πολλοὺς δὴ τούτους Καλογήρους ἠθέλησεν ὁ Κυβερνήτης ἐξω τοῦ Κράτους ἀποπέμψαι, καθ' ὃν καιρὸν οἱ ἐκ τοῦ Σινᾶ καὶ τοῦ Ἰθωνος καὶ ἀλλαχόθεν προσεκάλουν τούτους τοὺς αὐτῶν συναδέλφους! «Ἄλλ' ὅμως (λέγει) τὰ πρὸς τοῦτο ληφθέντα παρὰ τοῦ Κυβερνήτου βουλευόμενα δὲν ἐξετελέσθησαν»! — Καὶ ταῦτα σαφεῖς παραλογισμοί! Οὐδέποτε ὁ Κυβερνήτης ἠθέλησεν ἀποπέμψαι τοὺς ὀλίγους Συναῖτας καὶ Ἀγιοταφίτας καὶ Ἀγιορείτας, ζῶντας καὶ τρεφομένους τοὺς πλείστους ἐν τοῖς μετοχίοις τῶν ἱερῶν αὐτῶν μοναστηρίων! Τοῦτο τὸ κατόρθωμα ἀπέκειτο εἰς τὴν τὰ ἀφιερώματα δημεύσαντες ὑψηλὴν Ἀντιβασιλείαν! Ἄν δ' ἐνέκυπτεν ὁ σοφὸς ἀνὴρ προσεκτικώτερον εἰς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὴν ἐφημερίδα, ἔβλεπε καὶ πόσον ἐντίμως ὁ Κυβερνήτης ἐξαπέστειλε τοὺς πρόσφυγας Ἰθωνίτας εἰς τὸν Ἰθωνα συνάμα μεθ' ὧν ἐπεφέροντο ἱερῶν κειμηλίων, καὶ πόσα ὀφείλει εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος ἢ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου πάμπολλα δαπανήσασα εἰς ὃν ἐκράτει στόλον γενναία κοινότης τῶν Ὑδραίων (βλ. Τμ. Α. Κεφ. ε. §. 19), ὥστε ὑπῆρχον καὶ τινες τῶν προσφύγων Μοναχῶν, οἵτινες οὐκ ἐξων δαπάνη τῆς πτωχευοῦσας Ἑλλάδος!

Ἄρθρ. 19. Ἀποκόπτει τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῶν λοιπῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐμποδίζον τὴν πρὸς πᾶσαν μὴ μόνον κοσμικήν, ἀλλὰ καὶ Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν δι' ἐπιστολῶν κοινωσίαν καὶ τῆς Συνόδου καὶ τοῦ Κλήρου παντός. Τὸ δὲ τῆς ἀνηκούσης Γραμματείας μέσον προβάλλεται μόνον ὡς εὐπρόσωπος ἐπικρυψίς τοῦ κυρίου σκοποῦ.

Ἄρθρ. 20. Τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν ὑπερασπίζεται ἡ κοσμική· πότε ὅμως καὶ πόσον; «καθ' ὅσον δὲν ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῶν καθηκόντων της»· ἤγουν ἐφ' ὅσον ἐκτελεῖ τῆς ἐπ' αὐτῇ δεσποζούσης κοσμικῆς ἐξουσίας τὰς ἐπιταγὰς.

Ἄρθρ. 21. Ἀνοίγει τὴν ὁδὸν εἰς πάντα Ἑλληνα (ὑπήκοον τῆς Ἑλλάδος ὅποιονδήποτε) ἐγκαλεῖν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν μὴ μόνον πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν ἄλλην διοικητικὴν ἀρχήν, καί τοι τῶν θείων κανόνων καὶ τῶν νόμων τῶν βασιλικῶν κελευόντων «μὴ ἀπλῶς καὶ ἀδοκιμάστως προσδέχεσθαι τοὺς τυχόντας εἰς κατηγορίαν ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν» (α). Ἡ δὲ πάλιν Γραμματεία καὶ χωρὶς τῆς γνώμης τῆς Συνόδου δύναται καὶ πᾶσαν (ἂν τις κατὰ τύχην ἐκδοθῇ) Συνοδικὴν διάταξιν ἐμποδίζειν, ὁσάκις τὰ πράγματα ἀπαιτοῦσι ταχύτητα! Τοιούτῳ τρόπῳ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία μᾶλλον καθυποζυγοῦται εἰς πᾶσαν διοικητικὴν ἀρχήν (νομάρχας, διοικητάς, ὑποδιοικητάς, κτλ.), ἐμποδίζονται δὲ καὶ ποιναί τινες Ἐκκλησιαστικαὶ (οἷον ἱερέων παρανομούντων ἀργίαι, δημοσίων ἀμαρτημάτων ἀποκηρύξεις κτλ.)

Ἄρθρ. 22. Ἡ βασιλικὴ ἐξουσία λαμβάνει τὸ δικαίωμα τοῦ συγκαλεῖν Συνόδους τοῦ Κράτους γενικάς. Ἰσως οἰκαιοποιεῖται καὶ τοῦτο τὸ δικαίωμα πρὸς τὸ παράδειγμα τῶν αὐοιδίμων Αὐτοκρατόρων. Ἀλλὰ πρῶτον ζητεῖται, ἂν εἰς ἑτερόδοξον βασιλικὴν ἐξουσίαν ἀρμόζει καταλλήλως τὸ δικαίωμα τοῦ συγκαλεῖν Συνόδους γενικάς, καὶ ταύτας περὶ δογμάτων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Δεύτερον οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες οὔτε προέδρους οὔτε γραμματεῖς ἰδίους ἀνεδείκνυσαν εἰς τὴν Σύνοδον, καθὼς τὸ ἄρθρον διορίζει· ἡ δὲ τοιαύτη ἀξίωσις δεικνύει σαφῶς τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν βουλομένην πάντα τὰ κατὰ τὴν Σύνοδον διοικεῖν πρὸς τὸ δοκοῦν, ἱσταμένην ἀφανῶς ἐξ ὀπισθεν τοῦ Προέδρου καὶ τῶν

(α) Β. Συνόδ. ς. Δ. Συν. κα. κτλ. Κώδ. Θεοδοσ. Βιβλ. ις. τίτλ. β. περὶ Ἐπισκόπ. νόμ. ιβ. Ἰουστινιαν. Νεκρ. ΠΓ. ι. κτλ.

ξίας. 3) Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ πολιτικώτεροι τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων νόμοι ἰσχύουσι καὶ νῦν ἐπὶ τῆς βασιλευούσης Ἑλλάδος εἰς πᾶσαν τὴν ἐν δικαστηρίοις τῶν πολιτικῶν πραγμάτων διεξαγωγὴν. Κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον καὶ τὰ Βασιλικά διεξήγετο καὶ δι' ὅλης τῆς ἐπαναστάσεως τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικόν.

Β) Τῶν δὲ Συνοδικῶν κανόνων πάλιν ποίους μὲν ἐννοοῦσιν ἀμέσως καὶ ποίους μὴ ἀμέσως ἀναγομένους εἰς τὴν θρησκείαν, πῶς δὲ διακρίνουσι τοὺς ἀφορῶντας τὰ πράγματα ξηρὰ χωρὶς τῶν δογμάτων καὶ τῶν τούτοις ἀνηκόντων, αὐτοὶ πάλιν γνωρίζουσιν οἱ Ἐπίτροποι, «οἱ διεστραμμένα λαλοῦντες ἐν ἀσαφείᾳ καὶ κλέπτοντες ἐν σκότει τὴν ἀλήθειαν». Τὰ δὲ κύρια καὶ βέβαια καὶ ἀληθῆ ὑπάρχουσι τὰ ἐφεξῆς. 1) αὐτὴ ἡ Ἐπιτροπὴ διέταξε τὴν Σύνοδον ἐπαγρυπνοῦσαν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἀνέκαθεν παραδεδεγμένων Ἐκκλησιαστικῶν κανόνων (Ἰθρ. 18), μηδεμίαν ἐν τούτοις ποιησαμένη διάκρισιν ἢ ἐξαίρεσιν καὶ διαστολήν. Ἔως δ' ἂν ἐξενεχθῶσι δημοσίως νέαι αἱ μέλλουσαι τῆς Συνόδου διαταγαὶ (περὶ ὧν ἐν τοῖς ἐφεξῆς μνημονεύουσι), καὶ διακριθῶσιν ἀπὸ τῶν κανόνων οἱ ἐφαρμοσέοι καὶ οἱ μὴ, μέχρι τότε χρεωστοῦσι (νομίζομεν) καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐπίτροποι τὸ κῦρος τῶν ἀνέκαθεν παραδεδεγμένων κανόνων ὁλοσχερῶς καὶ ἀνεξαιρέτως ὁμολογεῖν. Ἦδη δὲ καὶ εἰς αὐτὴν αὐτῶν τὴν Ἐκθεσιν προϊόντες οἱ ἄνδρες ἐπικυροῦσι τὰς ἐπιτροπικὰς αὐτῶν ἀποφάσεις διὰ κανόνων Συνοδικῶν (οἷον τοῦ ζ τῆς Δ, τοῦ ιβ καὶ ιθ τῆς Γ, τοῦ η τῶν Ἀποστόλων κτλ. βλ. τὴν Ἐκθεσιν Τμήμ. Β. σελ. 153, 155), καί, τέλος, διακηρύττουσιν ὅτι, «τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ἡ ἀκριβὴς τήρησις εἶναι ἐκ τῶν πρωτίστων καθηκόντων τοῦ Κλήρου (σελ. 155). 2) Πᾶσα ἡ Συνέλευσις τῶν συγκληθέντων καὶ προσκληθέντων Ἀρχιερέων, Μητροπολιτῶν, Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων τοῦ Κράτους, διεκήρυξε πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν συνδιαλέξεων Ἐπιτροπὴν, ὅτι γνωρίζει τὸν βασιλέα ἀρχηγὸν εἰς τὸ διοικητικὸν τῆς Ἐκκλησίας μέρος, καθ' ὅσα μὴ ἀντιβαίνουν εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας (βλ. Τμήμ. Β. σελ. 167). 3) Αὐτὴ ἡ καταστάσα ἱερὰ τοῦ Βασιλείου Σύνοδος διεμαρτυρήθη πρὸς τὴν Γραμματείαν, ταπεινῶς ἀποκλαιομένη περὶ τῆς ἐν τῷ Καταστατικῷ ἀποσιωπήσεως τούτου τοῦ διορισμοῦ (βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. §. γ. καὶ κ). καὶ μέχρι σήμερον (ἐφ' ὅσον δύναται καὶ συγχωρεῖται) διιθύνει τὰ τῆς Ἐκκλησίας «κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας». 4) Αὐτὸ τὸ περὶ

ἐπιγραφῇ. Ἀλλ' ἴδωμεν καὶ καθ' ἕκαστον τῶν κατὰ κεφάλαια διηρημένων ἀρθρῶν τούτου τοῦ συντάγματος!

Κεφ. Α. ἀρθρ. 1. «Οἱ χριστιανοὶ τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος.» Ἐκβάλλεται τὸ ὀρθόδοξος. Αὕτη ἡ θεσπεσία καὶ πατροπαράδοτος καὶ χαρακτηριστικωτάτη ἐπωνυμία τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀπεξέστη φιλοτίμως ἀπὸ πάντων σχεδὸν τῶν δημοσίων γραμμῶν τῆς Κυβερνήσεως εὐθὺς μετὰ τὴν ἄφιξιν τῆς Ἀντιβασιλείας. (Βλ. καὶ ἐμπροσθ. Κεφ. Δ. §. 6. σημ.). Καὶ τοῦτο πολλὴν πρέσχε τοῖς ταχυπότοις Ἕλλησιν ὑπόνοιαν. Ἐδοξε γὰρ τὸ πρᾶγμα γενόμενον ἐξεπίτηδες, τοῦτο μὲν, χάριν τῆς ἐτεροδόξου Ἀντιβασιλείας, τὸ δὲ κυριώτατον, ἵνα μὴ διακρίνηται ἡ ἐλληνικὴ Ἐκκλησία διαφέρουσα τῶν λοιπῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐτεροδόξων κοινωνιῶν, ὡς μόνη ὀρθῶς τὰ θεῖα δόγματα δοξάζουσα, καὶ ὀρθοτομοῦσα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας· ἀλλ' ἐπίσης καὶ αὕτη νομισθῇ καὶ πρὸς αὐτοῖς τοῖς ὀρθοδόξοις Ἕλλησι μία τις τῶν ἄλλων χριστιανικῶν αἱρέσεων, ισότιμος ἐκείνῃς καὶ ἰσοδύναμος, μέχρις ἂν, τέλος, κατὰ τὴν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς παρὰ τιτι παγκοσμίου (ἀντὶ καθολικῆς) δυσσεβολογηθείσης Ἐκκλησίας, καθ' ἣν τὰ ἐπώνυμα ἀνατολικὴ καὶ δυτικὴ καὶ διαμαρτυρομένη τῶν μόνων ἢ περιστατικῶν ἢ μορφῶν τινῶν ἐξωτερικῶν ἐπίθετα κρίνονται. Τοιούτῳ τρόπῳ ἐνόμισαν ὅτι συντρίβεται κατὰ μικρὸν τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων τὸ φρόνημα, καὶ συνεθίζουσιν εἰς τὰ κοσμικὰ καὶ ὕλικά τῆς λόγῳ μὲν ἀνεξιθρησκείας, πράγματι δὲ πανθρησκείας ἢ ἀθρησκείας ἀξιώματα, μηδὲν ἔτι φροντίζοντες περὶ τῶν θεῶν τῆς πετροπαραδότου πίστεως δικαιωμάτων. Μεταξὺ δὲ τῆς τοιαύτης ἀδιαφορίας εὐκόλως ἐπείτα τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἢ ἐμβραχιδεύουσαν ἐξουσίαν συνάβει χειραγωγοῦσα πρὸς ἣν ἂν κοινωνίαν ἀπικτῶσι τὰ δυσκοῦντα πολιτικὰ συμφέροντα! Διὰ τοῦτο καὶ οὐδὲ ἐπικρατοῦσαν εἰς τὸ Κράτος θρησκείαν τὴν τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὠνόματε· πῶποτε ἢ Ἀντιβασιλικὴ Κυβέρνησις (καθὼς ἐν ταῖς Ἐθνικαῖς Συνελεύσεσι τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος ὡμολόγηται καὶ ἐβήρυσται διὰ τοῦ συντάγματος), (α) ἀλλ' ἀπλῶς λέγει καὶ γράφει ἡ

(α) Βλ. Πρακτ. τῆς Α. ἐν Ἐπιδαύρ. Συνελ. κτλ. ἐν Μάμουκα Τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος. Τόμ. Β. σελ. 16.

τῆς Ἐκκλησίας διοίκησιν πνευματικῆς ἐξουσίας (μή ποτε προδῶσι τὰ τοῦ πολιτεύματος καθεστῶτα!), ἐκλεγομένους δὲ πρὸς χειροτονίαν οὐ κατὰ τοὺς θείους κανόνας, ἀλλ' ἀκράτως ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχόντων τῶν κοσμικῶν (καὶ τοῦτο κατὰ νόμον ῥητὸν εὐσχήμως τεθεσπισμένον), καὶ δὴ καὶ μισθουμένους ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἵνα μὴ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ποιμένες ᾧσιν, εἰσερχόμενοι διὰ τῆς θύρας, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μισθωτοί, δυσὶ δουλεύοντες κυρίοις ἐξ ἐπαγγέλματος, θωπεύοντες τοὺς μισθοδοτοῦντας καὶ τὸ παρὰ τούτων (ὡς ἐνόρκως καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι) πεπιστευμένον αὐτοῖς ποιμνιον ὁδηγοῦντες εἰς νομὰς ἀνηλίου! Τοιαύτας ἀθεμιστίας οὐδένες τῶν αὐτονόμων ὀρθοδόξων ἐθνῶν καὶ λαῶν οὐδέποτε παρανομήσουσιν, ἐξυβρίζοντες εἰς τε τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν (ἐν οἷς δουλαγωγοῦσιν ἀτιμάζοντες τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐκκλησίαν) καὶ εἰς πάσας τὰς ὑπ' οὐρανὸν (αὐτοκεφάλους τε καὶ ἐξηρτημένας) ἀγίας αὐτῆς ἀδελφάς. Διατηρήσουσι δὲ τὴν μετ' αὐτῶν ἐνότητα καὶ δογματικῶς καὶ κανονικῶς, ἣν εἶχον καὶ πρὶν ἀπὸ τῆς ξένης δυναστείας ἀπελευθερωθῶσι. Καὶ ταῦτα μὲν καθόλου (εἰ καὶ σχοινοτενέστερα ἐξ ἀνάγκης) περὶ τῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ ἐπικρατείᾳ ὀρθοδόξων ἐθνῶν. Ἡ δὲ ἑτέρα μερὶς τῶν (περὶ ὧν προείπομεν) ὑπὸ τὴν αὐτὴν δυναστείαν τελούντων ἑτεροδόξων χριστιανῶν ἐθνῶν, Ἀρμένιοι καὶ Συριοὶ καὶ Κόπται καὶ Ἀβυσσηνοὶ καὶ εἴτινες ἄλλαι κοινωνίαι (λείψανα τῶν Ἰακωβιτῶν καὶ Εὐτυχιανῶν καὶ τινὰ τῶν Νεστοριανῶν, καὶ εἴτινων ἄλλων ἀρχαίων αἵρετικῶν)· ὑπόκεινται δὲ καὶ τούτων τῶν ἐθνῶν ἕκαστον ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐκκλησίας τὸν πνευματικὸν ἀρχηγὸν (ὃν οἱ μὲν Καθολικόν, οἱ δὲ Πατριάρχην καλοῦσιν, οἱ δὲ μέγαν Πατέρα, Ἀβούναν)· ὅταν οὖν καὶ ταῦτα αὖριον ἀπελευθερωθῶσι, τὰ πάντα κατὰ τὸ γνωμάτευμα) μετὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν συνειδήσεως καὶ θρησκείας ἢ ἐκκλησίας καὶ τῶν ταύτης προέδρων ὁλόκληρα καὶ ἀμετάβλητα συναπελευθερωθήσονται, οὐδ' ἔξουσι χρεῖαν καὶ ἐκκλησιαστικῆς συνθήκης πρὸς τελείαν αὐτῶν ἀπελευθέρωσιν. Καὶ ἡμεῖς γε (ὅσον περὶ ταύτας τὰς αἵρέσεις) ἐλπίζομεν θεῶθεν ἐξαίρεσιν τινὰ τοῦ γνωματεύματος, πεποιθότες ὅτι, ὅταν ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐπιστρέψουσι καὶ ταῦτα τὰ χριστεπώνυμα ἔθνη μετὰ τῶν προέδρων αὐτῶν εἰς τὴν, ἐξ ἧς ἀπέπλανήθησαν, Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν (καί τινα δὲ τούτων ἴσως καὶ πρὶν ἢ πολιτικῶς ἐλευθερωθῶσιν ἀπαλλαγέντα Θεοῦ

κλῶν, Κ. Διονύσιος» ! καὶ πάλιν «Ἀκαρνάνιας» (ἔστω) «ὁ μέχρι τοῦδε Ναυπάκτου καὶ Μεσολογγίου Σ. Μητροπολίτης Κ. Πορφύριος» (α) κτλ. πῶς αὐτὸς οὗτος, λέγω, γράφει ἤδη καὶ διηγεῖται τοσοῦτον ἀντιφατικὰ καὶ παράδοξα ! ἀλλ' ἴσως ὁ ἄνθρωπος ἐσφάλη καὶ ἄκων βιασθεῖς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης. Πολλὴν μὲν εἰς τὸ ἔθνος, πολλὴν δὲ καὶ εἰς τοὺς ξένους αὐτοὺς ἐκίνησε κατακραυγὴν ἢ τυραννικὴ καὶ βίαιος καὶ παντοῖα μεταβολὴ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ἑλλάδος πραγμάτων, ἐφ' ὧν ἐξαιρέτως αὐτὸς ὁ Μαύρερος ἐπεστάτει· κρησφύγετον λοιπὸν ἀπολογίας ζητῶν ἐπλάσεν ὡς δῆθεν καὶ πρὸ τῆς Ἀντιβασιλείας ἤδη τετολμημένας νέας τινὰς ἐπισκοπὰς καὶ παρορισμοὺς καὶ μετωνυμίας, ἀπορρίπτων δηλαδὴ τὰς καινοτομίας εἰς τὰς προτέρας τὰς ἐλληνικὰς τῆς Ἑλλάδος κυβερνήσεις, καθὼς καὶ τὴν ὅλην ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν διέγραψεν ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος ἐψηφισμένην ! καὶ αὐτὴν δὲ τῶν μοναστηρίων τὴν κατάργησιν ἀποδείξει μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῆς ἐν Ἀργεὶ ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου νενομοθετημένην !

§. η. Ἐρεξῆς διαγράφει ποίους εὔρεν ἡ Ἀντιβασιλεία κανονικοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ποίους τοποτηρητὰς εἰς πάσας τὰς κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους καὶ τὴν ἡπειρον Ἑλλάδα, μητροπόλεις ἢ ἐπισκοπὰς· ἀπαριθμεῖ δὲ τούτους ἐμπαρόδως μὲν καὶ κατ' ἐπιτομὴν (οὐχὶ τοὺς πάντας, ἀλλὰ τοὺς πλείονας ὀνομάζων), ἀκριβῶς δὲ ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (καθὼς αὐτοὺς προΐστορήσαμεν), πλὴν ἂν ἐξαιρεθῶσί τινες καὶ τούτοις παραδρομαί· τούτων δὲ αἱ μὲν εἰσι περὶ τὰς φωνὰς (συγχωρητέαι πάντως εἰς ἄνθρωπον ἀλλόγλωσσον), ὡς ὅταν τὸν Παμφίλου γράφῃ Βαμφίλης (Bamphile), τὸν δὲ Σταγῶν, Ἀγῶν (Hagon)· ἄλλαι δὲ τινες φαίνονται περὶ τὰς τοποθεσίας (μικραὶ μὲν καὶ αὗται καθ' ἑαυτάς, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν Ἀντιβασ.λέα τῆς Ἑλλάδος λίαν ἀπρεπεῖς), ὡς ὅταν πάλιν τοὺς παρὰ τῇ Κορώνῃ Ναβαρίνους διακρίνῃ ὡς ἰδίᾳς τινὸς ἐπισκοπῆς κεφαλαιῶδες ὄνομα, λέγων «Ὁ τῆς Ἑλαίας Ἐπίσκοπος ἦν τοποτηρητὴς εἰς τὸν Ναβαρίνον». Τὴν δὲ Ναύπακτον ἄλλην νομίζει παρὰ τὴν Λέπαντον (ὡς παρετραύλισαν αὐτὴν τὴν Ναύπακτον οἱ Ἰταλοί), λέγων «Ἀρχιερεῖς (λέγει) ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ἔτι πρὸ τοῦ πολέμου διωρισμένοι εὕρισκοντο μόνον εἰς τὰς Μητροπόλεις τῶν Θηβῶν, τῆς Ναυπάκτου καὶ τοῦ Μεσολογγίου,

(α) Βλ. Προδοίκα καὶ Τμήμ. Α. Κεφ. α. §. θ. καὶ Τμήμ. Β. Κεφ. γ. § 6.

ται· ὁ γὰρ πολυέλεος Κύριος τέως συγχωρῶν τὰ σκάνδαλα γίγνεσθαι ἄχρι τοῦ φανερωθῆναι τοὺς δοκίμους, οὐκ ἔσθ' ὅπως ἔα πειρασθῆναι τοὺς ἐκλεκτοὺς ὑπὲρ δύναμιν, ἀλλὰ ταχὺ θερμοὺς τῆς εὐσεβείας ἐγείρων ἐργάτας καὶ γενναίους ἀθλητάς, καταρράσει ἄνομον κενοφωνίαν, καὶ ὑπερηφάνων ὕβριν, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ματαιότητος πανοτιοῦν ἀνόσιον ὕψωμα. Ἐν γοῦν τῷ ἱερῷ χορῷ τῶν γενναίων τοῦ Χριστοῦ στρατιωτῶν γενόμενος καὶ ὁ ὑμέτερος ἀοίδιμος καὶ ζηλωτὸς Πατήρ, ὡς ἄλλος Ἡλίου ὁ Θεοδίτης, ἕως θανάτου ζηλώσας Κυρίῳ παντοκράτορι, καὶ ἐζωσμένος τὴν τοῦ πνεύματος μάχαιραν, «ὃ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ», τὴν μὲν ἐθελόθησκον τερθρείαν ἀνθρώπων ψευδαδέλφων καὶ προδοτοσχημάτων ἀπελέγξας ἐφίμωσε, τὸ δὲ τῆς ὀρθοδοξίας λάβαρον ἐν θεωρίᾳ καὶ πράξει ἀκηλίδωτον καὶ νικηφόρον, τὸ ἐφ' ἑαυτόν, ἀπέδειξε. Καὶ γὰρ ἔσχε μὲν ἡ τοῦ Χριστοῦ καθολικὴ Ἐκκλησία ἐν ἐκείνῳ τῷ μακαρίῳ τὸν εὐγνώμονα αὐτῆς υἱόν, καὶ τὸν ἀτρόμητον καὶ στερέμνιον φύλακα. ἔσχε δὲ καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς φιλολογία, ἡ ἱερὰ καὶ ἡ θύραθεν, τὸν σοφὸν καὶ κλεινὸν αὐτῆς συγγραφέα. Οὐκοῦν ἐκείνη μὲν ἡ μακαρία καὶ εὐσεβεστάτη ψυχὴ ἀπολαυέτω ἐν τοῖς οὐρανοῖς τοῦ στεφάνου τῶν θεοφιλῶν αὐτῆς ἰδρώτων καὶ μόχθων, ὃν ὁ δίκαιος βραβευτὴς ἡτοίμασε πᾶσι τοῖς θερμῶς αὐτὸν ἠγαπηκόσι, καὶ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ νομίμως ἀθλήσασιν· τὴν δ' ὑμετέραν πατρώζουσαν φιλόθεον υἰότητα ἐνισχύοι καὶ τοῦ λοιποῦ ὁ ἰσχυρὸς Θεός, καὶ κατευοδοῖ ἐν πάσῃ εὐσεβεῖ ἐπιχειρήσει, πάντα μὲν τὰ ἀντεπεγειρόμενα τῆς ἀπειροκαλίας καὶ φαυλότητος κύματα καταστορεννύς, τὰ δὲ τελεώτερα καὶ καθύμια αὐτῇ χαριζόμενος, ὅσα τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον ψυχοσωτηρίως θεραπεύοντα, εἰς δόξαν φέρει τοῦ παναγίου ὀνόματος αὐτοῦ· οὐ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς φιλτάτης ἡμῖν αὐτῆς Ἐξοχότητος. Ἀωξέ. Νοεμβρ. α.

Τῆς περισπουδάστου ἡμῖν αὐτῆς Ἐξοχότητος

διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης καὶ ὅλως πρόθυμος

† Ὁ πρῶν Κωνσταντινουπόλεως ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

Καὶ ταῦτα μὲν ἔγραφεν ὁ ζηλωτὴς Πατριάρχης· ἡμεῖς δὲ καταπαύοντες τὸν λόγον ἐξαιτούμεθα ἐπιεικῇ τὴν κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν περὶ τε τῶν ἐνιαχοῦ ὑποβληθεισῶν σημειώσεων τοῦ ἐκδότου καὶ περὶ τῆς ἀστόχου ἰσως ἀναπληρώσεως ὧν ὁ ἀοίδιμος συγγραφεὺς κατέλιπε κενῶν, προσηκόντως παραδεδηλωμένης κατὰ χώραν, καὶ συγγνώμην ἐπὶ τοῖς ἀβλεψίᾳ ἢ ἄλλως πεπλημμελημένοις.

Ἐγραφον Ἀθήνησι τῇ 3 Δεκεμβρ. 1866.

νεύει, θεωρεῖ δὲ καὶ τὸν ὄρκον τῆς πίστεως, ὡς ἀνήκοντα ἰδίως εἰς τὸν Ἀρχιερέα καὶ δι' ἣν κατέλαβε θέσιν ἐπισκοπικὴν! καὶ τοῦτο φυσικῶς τῷ τρόπῳ (οὐσιωδῶς δηλαδὴ καὶ ἐμπεφυκώς!) «καθὼς ἐγένετο (λέγει) καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους» (ἴσως ἐννοεῖ τοὺς ἐπὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἢ καὶ τοὺς ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα καὶ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου, τῶν καθόλου μηδένα χριστιανὸν μηδ' ὁλως ὁμνύειν διὰ διατάγματος ἀπαγορευσάντων!). Ὡστε καὶ ὁ διοριζόμενος ἐπίσκοπος εἶχεν ἤδη πρότερον ὁμώσας τὸν τῆς πίστεως ὄρκον ὡς ἀπλοῦς ὑπήκοος, ὥφειλε (κατὰ τὸν Μαύρερον) ἵνα τὸν αὐτὸν καὶ δεύτερον ὀρκωμοτήσῃ, προσεπομόσῃ δὲ καὶ τὸν ὄρκον τὸν Ἐκκλησιαστικόν! (τοῦτο ἐκεῖνο «Ὁρκων παρ' ἡμῶν καὶ λαχάνων εὐθηνία!»). Θέλεις δὲ καὶ τὸν ὄρκον τὸν ἐκκλησιαστικόν; ἔχεις τὸν τύπον ἐν τῷ Διατάγματι (Βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Β. σελ. 220)· καὶ βλέπεις ἐξ αὐτοῦ ὅτι ὁ ἐπίσκοπος ὁμνύει «ἀκριβοῦς ἐκτέλεσιν τῶν ἐμπιστευθέντων αὐτῷ χρεῶν», (καθὼς δηλονότι καὶ πᾶς τις τῶν ὑπάλληλων ἐμπιστεύεται παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὰ χρέη τοῦ ὑπουργήματος!) «κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰς Διατάγας» (ὡς ταύτας δηλονότι τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπικρατεστέρας καὶ διορθωτικὰς, καὶ τῶν μὲν, ἂν τύχῃ, κυρωτικὰς, τῶν δὲ πλείστων καὶ μεγίστων καὶ παντάπασιν ἀκυρωτικὰς!). Ὁμνύει «καὶ ὑποταγὴν εἰς τὴν παρὰ τοῦ Βασιλέως διωρισμένην ἱερὰν Σύνοδον, ὡς ὑπερτάτην Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν τοῦ Βασιλείου! Πάντα καλὰ καὶ νόμιμα καὶ ἀποστολικά, καὶ ἐπισκόποις πρέποντα! Ἐν μόνον φαίνεται ἄπορρον· ἀφ' οὗ τοὺς ἐπισκόπους ἡ Κυβέρνησις ἀπέδειξεν ἐπιόρκους, συνελάσασα πρὸς ἀθέτησιν τῆς εἰς τὴν χειροτονήσαν αὐτοὺς ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν ἐνόρκου ὑποταγῆς, ποίαν πλέον ἐλπίζει καὶ ἀπαιτεῖ παρ' αὐτῶν εὐορκίαν ὑποταγῆς, εἰς ἣν αὐτὴ κατέστησεν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν; Καὶ ἄν, κατὰ τοὺς νόμους, ὁ ἅπαξ ἐπιόρκησας οὔτε μάρτυς γίνεται πιστὸς οὔτε δημοσίαν ἐμπιστεύεται ἀρχήν, πῶς ὁ νομικώτατος Μαύρερος καὶ ὥρκιζε καὶ κατεπίστευεν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους αὐτῷ γενομένους Ἀρχιερεῖς ἀρχὰς ἐπισκοπικάς; Ὅτι δὲ καὶ αὐτὴν τὴν, ἣν κατέστησεν ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, εἰς τὴν αὐτὴν κατέρῃαζεν ἐπιόρκίαν, προείπομεν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν. Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα.

ἐχειροτονήθη. Πρόσθεσ εἰς ταῦτα καὶ 5) ὅτι ἐκ πάντων τῶν Ἀρχιερέων τούτων τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα παρευρεθέντων, πεντήκοντα καὶ δύο συμπάντων ὄντων τὸν ἀριθμὸν, δεκαεξ ἦσαν ἐπίσκοποι δίχως ἐπισκοπῶν πρόσφυγες εἰς τὸ κράτος τὸ Ἑλληνικόν, ἐγκαταλιπόντες διὰ φόβον ἢ ἄλλας αἰτίας τὰς ἐν τῇ Τουρκίᾳ κανονικὰς αὐτῶν ἐπισκοπὰς (δύω μάλιστα τούτων ἐφημίζοντο καὶ ὡς ἀτομικῶς καθηρημένοι ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας)· οἱ δὲ τινες ἦσαν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀπλοὶ τιτουλάριοι. Κατὰ δὲ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τ ο π ι κ ῆ Σ ύ ν ο δ ο ς συνίσταται ἐκ μόνων τῶν κανονικῶν τῆς χώρας ἐπισκόπων (προεδρεύοντος καὶ τοῦ Μητροπολίτου). Καὶ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους συνεκρότουν Ἀρχιερεῖς ἔχοντες ἅπαντες ἐπισκοπὰς, ὡς φαίνεται σαφῶς ἐκ τῶν σωζομένων αὐτῶν ὑπογραφῶν. 6) καὶ τελευταῖον, εἰς σύστασιν τοιαύτης Συνόδου, ὡς ὑπερτάτης Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἐγκαθιδρυμένης, ἔπρεπεν ἵνα προσκληθῶσιν οὐ μόνον οἱ κανονικοὶ Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ καθηγούμενοι καὶ ἀρχιμανδριῖται τῶν εὐαγῶν Μοναστηρίων, καὶ οἱ πρωτοῖερεῖς τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἱεροδιακόνων οἱ ἐπισημότεροι, ἵνα παρουσιάξῃ ὅλος τῷ ὄντι ὁ κληρὸς τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν περὶ τοιούτου ἱεροῦ καὶ σπουδαιοτάτου πράγματος συζήτησιν.

Β) Ἡ σύστασις τῆς Διοικητικῆς Συνόδου ἐγένετο παρανόμως καὶ διὰ τὴν μήτε πλήρη, μήτε ἄλλως τακτικὴν καὶ σύμφωνον ὁμήγυριν τῶν Ἀρχιερέων, οἵτινες ὑπέγραψαν τὸ Πρωτόκολλον. Πᾶς νόμος καὶ ἱερὸς καὶ πολιτικὸς ἀκυροῖ πᾶσαν ἀπόφασιν γενομένην εἰς συνέλευσιν, ὅπου μὴ συναθροισθῶσι πληρέστατα πάντα τὰ κύρια τῆς ψήφου πρόσωπα, πρὸς τὴν ἀπαιτουμένην ἐλευθέραν σκέψιν καὶ συζήτησιν τῆς ὑποθέσεως. Ἡ δὲ τῶν τῆς Ἀντιβασιλείας σ υ γ κ λ η θ έ ν τ ω ν καὶ π ρ ο σ κ λ η θ έ ν τ ω ν Ἀρχιερέων Σύνοδος πῶς συνέστη; φαίνεται σαφῶς εἰς τὴν προδιαληφθεῖσαν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. Οἱ τὸ Πρωτόκολλον ὑπογράφαντες 36 ἀρχιερεῖς οὐ συνήχθησαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό, ἀλλὰ κατὰ συμμορίας διηρημένοι εἰς τέσσαρα κόμματα, ἅτινα τὸ Πρωτόκολλον (ἀγνοοῦμεν κατὰ ποίας γλώσσης συνήθειαν) ὀνομάζει **Συνεδριάσεις!** Μᾶλλον δὲ ἐκ τῶν 36 μόνον 22 συνῆλθον κυρίως εἰς τὴν πρώτην ὁμήγυριν, ὅπου τὸ πρῶτον ἤκουσαν παρὰ τοῦ Γραμματέως καὶ ὑπέγραψαν τὸ περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ περὶ Συνόδου πρόβλημα, καὶ διελύθη ἡ συνέλευσις· οἱ δὲ λοιποὶ συνήρχοντο ἄλλοι ἄλλοτε, καὶ μόνον ὑπέγραφον εἰς τὸ Πρωτόκολλον μανθάνοντες καὶ βλέποντες ἤδη τὸ πρᾶγμα προεψηφισμένον. Ἐν δὲ τῷ μεταξύ, πρὶν εἰσέτι

Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, καὶ κατὰ τὴν Τουρκικὴν δεσποτείαν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν θεοστήρικτον αὐτοῦ βασιλείαν ὁ Ἕλλην διαμένει πάλιν Ἕλληνας, καὶ φύτει καὶ πίστει ὀρθόδοξος, τὰ τε ἄλλα πάντα καὶ περὶ τὰς πατροπαραδότους ἐορτὰς καὶ νηστείας. Καὶ οὐτ' ἐψωμοζήτησε πώποτε ἐξ αἰτίας τῶν ἐορτῶν, βεβυθισμένος εἰς τὸν λήθαργον τῆς ἀργίας, οὔτε τὰς ἱερὰς νηστείας ἐφύλαττε διὰ στέρησιν ἐπιουσίου τροφῆς, λιμαγχονούμενος ὑπ' ἀνάγκης (καθὼς ὑμεῖς, ὦ ἀγαθοί, τραγωδεῖτε συκοφαντοῦντες καὶ αὐτὴν τοῦ Ἑλληνος τὴν προαίρεσιν). Διὰ τῶν ἀγίων ἐορτῶν παραμυθούμενος, καὶ εἰς τὰς ἱερὰς νηστείας παιδιόθεν ἐξησκημένος, ἴσχυτε καὶ πρὸς πείναν καὶ πρὸς δίψαν καὶ ποικίλην τῶν ἀναγκαίων ἔνδειαν καρτερῆσαι (πρὸς ἣν οὐδένες τῶν ἀνηστεύτων λαῶν οὐδ' ἓνα μῆνα γοῦν ἠδύναντο ἀντισχεῖν), λαχάνοισι τρεφόμενος, καὶ μάζαν (ὁπότε εἶχε) κριθίνην ξηροφαγῶν, καὶ ὕδροποτῶν, καὶ χαμαικοιτῶν αἶθριος. Οὕτω διὰ τοσούτων ἐνιαυτῶν πρὸς τὸν ἐχθρὸν ὁ πολύτλας Ἕλλην ἐπολέμει, περιποιούμενος εἰς ἑαυτὸν μὲν πολυαίματον τὴν ἐλευθερίαν, εἰς ὑμᾶς δ' ἀνίδρωτα τὰ βραβεῖα καὶ τὰς ὑψηλὰς καθέδρας! Καὶ νῦν ἤδη κάθησθε σφριγῶντες καὶ σοβαροὶ θεσμοθέται, μεγάλων ἀρχηγοὶ κακῶν, τεκταίνοντες ἐπὶ τῶν νότων αὐτοῦ δὴ τοῦ λιπαίνοντος ὑμᾶς ταλαιπώρου Ἑλληνος! Πλὴν ἀλλ' ἐν τούτοις ἀσμένως ἂν τις ὑμᾶς ἠρώτησεν Ἄνίσως ὁ Ἕλλην ὑπάρχει φύτει φιλέορτος καὶ καθ' ἑξὶν νηστευτικὸς (καθὼς λέγετε), διὰ τί λοιπὸν ὑμεῖς Ἕλληνες ὄντες ἀπέβητε τοσοῦτον μισονήστες καὶ μισέορτοι; πότερον ἄρα, περὶ τὸ ἥθος ἐψεύσθητε τοῦ Ἑλληνος, ἢ ψεύδεσθε τὸν Ἕλληνα;

Σελ. 141. Συνοικέσια μετὰ ξὺ ἑτεροδόξων. Ὁρθῶς ὁμολογοῦσι τὴν πρὸς τὰ μετ' ἄλλοδόξων συνοικέσια διηνεκῇ τῶν Ἑλλήνων ἀποστροφὴν. Ἐφαρμόζοντες δὲ ταύτην ἰδίως εἰς τὰς μετὰ δυτικῶν ἑτερογαμίας, θεωροῦσιν αὐτὴν ὡς κακίαν τοῦ κλήρου τοῦ

ὑπηκόους τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἵνα προσαγορεύωνται Ῥωμαῖοι, θεωροῦντες τὴν Ῥώμην ὡς πατρίδα κοινήν. Διέταξε δὲ τὸν νόμον τοῦτον Ἡλιογάβαλος, ἢ πρὸ τούτου ὁ Καρακάλλας, ἢ καὶ ἔτι πρότερον Ἀντωνῖνος ὁ φιλόσοφος ἢ ὁ εὐσεβής. Κατὰ δὲ τὸν θεῖον Χρυσόστομον ἔτι παλαιότερον ἀπὸ τῶν Ἀδριανοῦ χρόνων καὶ ἐφεξῆς (τῷ 117) ὅλοι οἱ τῆς Ῥώμης ὑπήκοοι λαοὶ ἐκαλοῦντο Ῥωμαῖοι. «Ἀπὸ Ἀδριανοῦ φασὶ πάντας Ῥωμαίους ὀνομασθῆναι, τὸ δὲ παλαιὸν οὐχ οὕτως ἦν» (εἰς τὰς Πράξεις Ὁμιλ. μη). Βλ. καὶ *Le Moyen Varia Sacr. T. 2. p. 64. Σημ. Ἐκδ.*

ὀρθόδοξων!!! Ἀλλ' ἂν διὰ τοῦτο ἐψάλη τῷ ὄντι τὸ τροπάριον τοῦτο, ἃς ὑπονοήσῃ τις ἐκ τούτου ὅ,τι θέλῃ» (σελ. 36). «Πονηρὸν (ἐρεῖς ἀναγνώστα τὸ Δημοσθένειον), πονηρὸν θηρίον ὁ σκυοφάντης». Ἀλλ' ἡ συκοφαντία ἐξυφάνθη καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀγροίας τοῦ συγγραφέως. Τὸ ἱερὸν τοῦτο τροπάριον, ὅπερ ἀνέκδοτον ὀνομάζει, ὑπάρχει ἐκδεδομένον μετ' ἄλλων τῆς Ἐκκλησίας κεκατονισμένων ὑμνωδιῶν, ψαλλόμενον εἰς τιμὴν τῆς πανευφήμου Μάρτυρος Εὐφημίας, ἧς τὸ μὲν μαρτυρικὸν λείψανον σώζεται τεθησαυρισμένον ἐν τῷ Πατριαρχικῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ναῷ, ὁ δὲ ἱερὸς αὐτῆς τάφος, ἔνθα τὸ πρῶτον ἔκειτο, ὑπῆρχεν ἐν τῷ κατὰ τὴν Χαλκηδὸνα ἐπωνύμῳ αὐτῆς ναῷ, ἐν ᾧ καὶ ἡ Δ. Οἰκουμενικὴ ἁγία Σύνοδος ἐπὶ Μαρκιανῷ τοῦ αὐτοκράτορος συνεκροτήθη. Κατ' ἐκείνην τὴν θεοσύλλεκτον Σύνοδον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐκείνης τῆς κακοδοξίας ἐλέγχους συγκατένευσαν οἱ ὀρθόδοξοι κατ' αἵτησιν τῶν αἰρετικῶν, ἵνα καὶ δικαστὴν τῆς ἀληθείας ἐκλέξωσι τὴν ἁγίαν Μάρτυρα Εὐφημίαν· καὶ δὴ συντάξαντες ἓνα μὲν οἱ ὀρθόδοξοι τόμον τὸν ὅρον τῆς ὀρθοδοξίας περιέχοντα, ἕτερον δὲ οἱ αἰρετικοὶ περιλαμβάνοντα τὰ κατ' αὐτούς, ἐνέθηκαν σφραγίσαντες ἕκαστος ἐν τῇ λάρνακι τοῦ μαρτυρικοῦ λειψάνου, σφραγῖσι καὶ ταύτην ἀσφαλίσαντες, καὶ τηροῦντες ἀνυστάκτως· εἶτα δὲ ἀνοίξαντες τὴν λάρνακα εὗρηκαν τὸν μὲν Τόμον τῶν ὀρθόδοξων κατεχόμενον ταῖς χερσὶ τῆς ἁγίας, τὸν δὲ τῶν αἰρετικῶν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς ὑπερῤῥιμένον. Καὶ τὸ μὲν θαῦμα τοιοῦτον ἱστόρηται (α). Ἡ δὲ Χαλκηδὼν εἰς τιμὴν τῆς ἁγίας Μάρτυρος, καὶ πρῶτιστα διὰ τὴν ἐν αὐτῇ συγκρότησιν τῆς Συνόδου, εἰς Μητρόπολιν προεβιβάσθη ὑπὸ τῆς Δ. Συνόδου, κατὰ πρότασιν τοῦ αἰοδίου Αυτοκράτορος (β). Ἐντεῦθεν οὖν καὶ τὸ εἰρημένον τροπάριον ἡρμολογήθη εἰς μνήμην τοῦ ὀνόματος, καὶ ψάλλεται συνήθως ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Ὅθεν πάλιν ᾄδει ὁ ὑμνωδὸς «Διὸ τόμον πεπίστευσαι ὑπὸ ἑξακοσίων τριάκοντα θεοφόρων Πατέρων—Ὅρον λαβοῦσα καὶ φυλάττουσα πανεύφημε» (Ἰουλ. ια. Σεπτεμ. ις). Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ἡ ἁγία Σύνοδος Τόμον συνέταξε συνενοῦντα τὰ διεστῶτα πρὸς χαρὰν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος καὶ καταισχύνῃ τῶν κακοδόξων ἐπιβούλων τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας (εἰς καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεύς, ὡς ὀψόμεθα,

(α) Βλ. Τὸ ὑπόμν. Μην. ια. Ἰουλ. — (β) Βλ. Δ. Συνόδ. Πραξ. ς ἐν Συνόδ. Συλ. Τόμ. Β. σελ. 465 (πρὸς καὶ ὀπισθ. σελ. 443).

τῶν Ὀρθοδόξων καὶ μεταστῆσαι δυναστικῶς καὶ βιαίως αὐτῶν αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες ἡμῶν»; Κατέπραξαν τὸν βιασμόν· ἀλλὰ πόσον μὲν ἀθέσμως καὶ ἀνοσίως ὡς πρὸς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα! πόσον δὲ ἐπιβλαβῶς καὶ ἐπιζημίως καὶ εἰς αὐτὸ τὸ θεοστήρικτον Κράτος τῶν Ἑλλήνων, ὅπερ ἀπέσπασαν ἀπὸ παντὸς τοῦ ἐκτὸς Ἑλληνικοῦ, διαρρήξαντες τοὺς συγκρατοῦντας ὅλον τὸ Ὀρθόδοξον ἔθνος κανονικοὺς τῆς πνευματικῆς ὁμονοίας δεσμούς! πόσον δὲ τέλος ἀναξίως καὶ ἀπρεπῶς καὶ εἰς αὐτήν, ἣν διίθυνεν ἡ τριανδρία, βασιλικὴν ἐξουσίαν! Μετὰ παντοδαπῶν σοφισμάτων καὶ σκευωριῶν καὶ φόβων καὶ ἐλπίδων συνήλασαν εἰς μίαν τῆς Ἑλλάδος γωνίαν τοὺς ἐν αὐτῇ παρατυχόντας ταλαιπώρους Ἐπισκόπους, καὶ κατορχούμενοι κατὰ τῆς αὐτῶν ἀσθενείας ἀνέδειξαν αὐτοὺς κοινωνοὺς τοῦ μεγάλου παρανομήματος! Καὶ ἔλαβον παρ' αὐτῶν, καὶ ἔδωκαν ἐκεῖνοι ὅ,τι οὐκ εἶχον εἰς τὴν ἑαυτῶν ἐξουσίαν ἐναντίον καὶ αὐτῆς τῆς ἱεραῆς αὐτῶν συνειδήσεως! Καὶ ἀνεκήρυξαν αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀνεξαρτήτους ἀπὸ τῆς, ὑφ' ἧς ἐχειροτονήθησαν, ἀγίας μητρὸς Ἐκκλησίας, καὶ καθυπέγραψαν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἄσχετον παντάπασιν καὶ ἀντιφωνοῦσαν πρὸς τὸ πλήρωμα τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀνταλλάξαντες ἀντὶ τοῦ Πηδάλιου τῶν θείων κανόνων τὸ Σύνταγμα τῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ καθυπαχθέντες εἰς δουλείαν κοσμικὴν ἐπὶ λόγῳ ἐκκλησιαστικῆς ἐλευθερίας! Ποῦ ποτε ἠκούσθη τοιαύτη καὶ τοιούτων ἐκκλησιαστικῶν πρεσβείων διακήρυξις, ἣν ἡ Ἐπιτροπὴ τοσοῦτον ὁσίαν τε καὶ κανονικὴν καὶ νόμιμον καὶ δογματικὴν στρογγυλοστομεῖ;

Σελ. 149. Ἐφεξῆς δὲ καταβαίνουσα διακυμβαλίζει καὶ κεῖνα τὰ χροτητὰ καὶ διάκενα ληρωδῆματα, συκοφαντοῦσα τὸν εὐσεβῆ τῆς Ἑλλάδος λαὸν ὡς δῆθεν κατεξαναστάντα κατὰ τῆς ἀγίας αὐτοῦ μητρὸς! Ἄκουε πόσον ὑπέροπλα καὶ ἀγέρωχα λαρυγγοφωνεῖ — «Ὅ,τι ἀποφασίζομεν ἡμεῖς τὴν σήμερον, τοῦτο εἶναι ἀποφασισμένον ἀπὸ τοῦ 1821». — Πρὸ δύο μόλις σελίδων ἐγνωμάτευεν, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας», καὶ ἤδη διατείνεται καὶ ἀποφασίζει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ νῦν Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος θεωρεῖται καὶ εἶναι πραγματικῶς ἀνεξάρτητος (ὡς ἀπεσπασμένη) ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος! Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐθεωρήθησαν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (Κεφ. Α. §. ι)· ἡ δὲ Ἐπιτροπὴ προσ-

καὶ εἰς τὴν τοῦ ἱεροῦ Τόμου ὑποδοχὴν, κατὰ τὸ παροιμιώδες, «Ἄμας ἀπῆλθον, οἱ δ' ἀπηνουῦντο σκάφας». Ἀλλ' ὅτι μὲν ἐγένετο συνθήκη περὶ τοῦ Τόμου, καὶ αὕτη ἱερὰ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεθ' ἱεροτελεστίας καὶ ὁμονοίας, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν πανδήμως ἀνωμολογημένη, κηρύττουσι τὰ πράγματα. Ἐξητήσατο παρὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μετὰ τοῦ κλήρου τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας καὶ τῆς Συνόδου, προβάλλουσα συνάμα τὸν τε πρῶτον ἀτόπως ἐκδοθέντα καταστατικὸν (τοῦ 1833) νόμον, καὶ τὸν τοῦτον καταργήσαντα διὰ τοῦ εὐσεβοῦς Συντάγματος θεσμόν. Ἐξέδωκεν ἡ Μ. Ἐκκλησία τὸν Τόμον κατὰ τὴν εὐσεβῆ περιοχὴν τοῦ β'. ἄρθρου τοῦ Συντάγματος, παρεάσασα τὸ Καταστατικὸν ὡς ἤδη κατηργημένον καὶ ἀντεκκλησιαστικόν. Καὶ πέμπουσα δὲ τοῦτον ἐλευθέραν ἀφῆκε τοῖς πρὸς οὓς ἐπέμπετο τὴν προαίρεσιν. «Πεπείσμεθα (λέγει ἐν τῇ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐπιστολῇ), Πεπείσμεθα ὅτι ἢ τε ὑμετέρα Ἐκλαμπρότης καὶ πᾶς ὁ ἱερὸς Κλῆρος καὶ σύμπας ὁ λαὸς τῆς ὀρθοδόξου Ἑλλάδος ἀσμένως (τὸν Τόμον) ἀσπάσεσθε» (βλ. ὀπισθ. σελ. 412). Καὶ οὗτοι λαβόντες τὸν Τόμον ἀνέγνωσαν, ἐπέγνωσαν, ἀσμένως ἠσπάσαντο, καὶ λαὸς καὶ Κλῆρος καὶ Βουλαι καὶ Κυβέρνησις ἐν ὕμνοις καὶ δοξολογίαις πανδήμως ἀνωμολόγησαν, καὶ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν ἰδίαις ὑπογραφαῖς ὅτε Κλῆρος καὶ ἡ Κυβέρνησις ἐβεβαίωσαν ἐν ταῖς πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἐπιστολαῖς. Ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ Ἀντίτομος ἀνωτέρω ὡμολόγησε. Ποῖον λοιπὸν ἄλλον ἤδη νόμον οὗτος ἀπαιτεῖ παρ' αὐτὸν τὸν θεμελιώδη θεσμόν, καθ' ὃν ὁ ἱερὸς ἐκδέδοται Τόμος, ἢ ποίαν ἄλλην τῶν νομοθετικῶν σωμάτων ἐπιψήφισιν; ἢ μήπως ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Γερουσία ὤφειλον καθίσεσθαι δικασταὶ τῆς ἀγίας μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας, ἀντινομοθετοῦντες καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Συντάγματος; Καὶ τιαύτη μὲν ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἐνωτικὴ τῆς ὀρθοδόξου Ἑλλάδος πρὸς τὴν Μεγ. καὶ τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν περὶ τοῦ Τόμου σύμβασις καὶ συνθήκη (α).

§. με. Ὁ δὲ πολὺς Ἀντίτομος καὶ ἄλλα προστίθῃσι περὶ τῶν αὐτῶν ταυτολογῶν, διλημματίζων, προσωποποιῶν, ἡθοποιίας ἀναπλάττων, ἀπέραντα ληρῶν ἀπνευστὶ καὶ ἀστακτί. Γελαῖ ὡς ὁ Διμόκριτος,

(α) Ἴδε καὶ Γ. Μαυροκορδάτου τὸ «Λί δύο ἐπιστολαί. Ἀθήνησιν 1853», ὅστις ἰδίως κατὰ νομικὴν θεωρίαν ἐξετάζων τὴν περὶ τοῦ Τόμου σύμβασιν ἀποδείκνυσιν ἰσχυρὰν καὶ ἀπαραβίαστον.

ταῖς αὐτῶν ἄνετοι καὶ ἐλεύθεροι, ὡς καὶ πρότερον. γ) Εὐ-
 αίσχεται καὶ τρίτων τινῶν ἑταιρεία, οἱ μήτε ὀρθόδοξοι, μήτε Δυτικοὶ
 οἱ Μεταρρύθμισται· οὗτοι ἐφάνησαν τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα μόλις
 περὶ τὰ μέσα τῆς ἐπαναστάσεως (οἱ περὶ τοὺς ἐξαποστόλους), οἷς προσ-
 τέθησαν ἔτι καὶ τινες ἐφεξῆς ἐλθόντες μετὰ τῆς Ἀντιδασιλείας. Οὗτοι
 ὤσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ παρ' αὐτοὺς τοὺς Δυτικοὺς ἐλευθερώτεροι
 περὶ τὰ ποικίλα αὐτῶν θρησκευματα. Οἱ Δυτικοὶ γνωρίζουσι τὸν Πάπαν
 ἐφαλῆν· ἔχουσι δὲ καὶ τοὺς ἰδίους ἐπισκόπους, ποιμένας καὶ ἐπι-
 τάτας· ἀλλ' οἱ Μεταρρύθμισται οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐν Ἑλλάδι ἀρχὴν
 ἐκκλησιαστικὴν· οὐδεμίαν εὐθύνην τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν πράξεων
 παρ' οὐδενὸς ἀπαιτοῦνται· εἰς οὐδεμίαν τῆς πολιτείας ἐπιστασίαν ὑπό-
 κεινται. Διδάσκουσιν ὅ,τι θέλουσιν ἐν τοῖς ἰδίῳ αὐτῶν σχολείοις· προσ-
 καλοῦσιν εἰς τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν συνάξεις καὶ κατηχοῦσιν ὅσους
 τῶν Ὀρθοδόξων δυνηθῶσι. Συνάπτουσιν ἱερολογοῦντες εἰς γάμου κοινω-
 νίαν πάντας τοὺς προσερχομένους Ὀρθοδόξους (ἐπὶ γάμοις κεκωλυμέ-
 νοις). Διανέμουσιν ἀκωλύτως πάντα καὶ παντοῖα συγγράμματα τῆς Ὀρ-
 θοδοξίας πολέμια, κτλ. κτλ. Ταῦτα καθόλου περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι δικαίας
 καὶ νομίμου καὶ κοινωφελοῦς ἀνεξίθρησκείας. Πρὸς αὐτὸν δέ, τελευ-
 ταῖον, τὸν τοσαῦτα καὶ περὶ αὐτῆς καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἥς κατέ-
 στησεν ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας μεγαληγοροῦντα Μαύρερον ἐπι-
 λέγομεν ἑλληνιστί, ὅ,τι περὶ αὐτοῦ διεκήρυξεν ὁ Σμίττος Γερμανιστί·
 «Τοῦτο (λέγει) πρῶτον ἤμαρτεν ἡ Ἀντιδασιλεία, ὅτι τὴν εἰς διακόσμη-
 σιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐπιστασίαν ἐπέθηκεν εἰς ἄνδρα (τὸν
 Μαύρερον), ὅστις καθὼ προτεστάντης (Διαμαρτυρητῆς) οὐδεμίαν εἶχεν
 ἀληθῆ ἰδέαν ἐκκλησίας ἐλευθέρας τε καὶ ἀνεξαρτήτου· ἀλλ' ὑπῆρχεν
 ὅλως ἀμαθὴς καὶ ἀμύητος τῶν περὶ τῆς ὄντως ἐλευθέρας ἐκκλησιαστι-
 κῆς διατάξεως ὑψηλῶν ἐννοιῶν. Ὁ δ' αὐτὸς καθὼ καὶ πραγμάτων ἀν-
 τιποιοῦμενος καὶ πολιτικός, ὑπῆρχε μεμυημένος ἐν ταῖς νεωτέροις,
 λίαν καὶ αὐτοῖς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἐκκλησίας ὁλεθρίοις, θεωρήμασι
 τοῦ κατὰ τοὺς Γερμανοὺς πολιτικοῦ δικαίου, ὡς καὶ τοῦτο πηγάσαν-
 τος ἐκ τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Τί καλὸν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐν
 Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἡδύνατό τις περιμένειν παρ' ἀνδρός, ὅστις φαντάζε-
 ται ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἰς οὐ-
 δὲν ἄλλο συνίσταται, εἰ μὴ εἰς τὴν ἀπὸ τῆς Πόρτας καὶ τοῦ
 παρ' αὐτῆς ἐξηρτημένου Πατριάρχου ἀπόσπασιν, καὶ
 ὅστις ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν οὐδένα τύπον ἄλλον ὑψηλό-

εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς, καὶ παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς (οἷον ὁ Καντουαρίας, ὁ Λονδίνου, κτλ.) καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς χριστιανικοῖς, οἵτινες ἀρκεῖν ἀπὸ τῶν πρωτευουσῶν πόλεων ἐπονομάζουσι τὰς ἐπισκοπὰς. Ὡστε ἡ ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν παρνομασία πασῶν τῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπῶν φαίνεται νεωτερισμὸς ἐναντίος εἰς τὸν ἀρχαιότατον καὶ διὰ πάντων αἰώνων καὶ τόπων ἐπικρατήσαντα τύπον τῆς Ἐκκλησίας (α). — β) Ἡ κλινοτομία ἐξελέγχεται πολλάκις καὶ πεπλανημένη περὶ τὰς ἀρχαίας ὀνομασίας. Οὔτε τὰ Κύνουρα (ἢ ἡ Κύνουρα), οὔτε ἡ Κύναιθα (ὅπερ ἀντεκατέστησαν ἀντὶ τοῦ οὐχ ἦττον Ἑλληνικοῦ καὶ λίαν σεμνοτέρου Καλάβρυτα), οὔτε ἡ Ἐπίδαυρος ἡ Λιμηρὰ (ὡς εἶπον τὴν Ἑλληνικὴν καὶ πολὺ μακρὴν ἀπέχουσιν Μονεμβασίαν), οὔτε ἡ Μαντίνεια καὶ Μεγαλόπολις (ὡς ἐδιπλοτιτλώθη μόνος τῶν ἄλλων ὁ Τριπόλεως) ὑπῆρχον τὸ πάλαι ὅπου νῦν αὐτὰς ἐτοποθέτησαν οἱ καινοὶ ὀνοματοθέται! Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν ἀρχαίων ὀνόματα μετωνόμασαν ψευδῶς, διαφθείραντες τὴν ἀρχαίαν Γεω-

λίαν (Συνόδ. Συλλ. Τόμ. Α. σελ. 268). Ἐπὶ δὲ τῶν νήτων ἰδίως ἐπικαλοῦνται αἱ Ἐκκλησίαι καὶ ἐκ τῆς ἐπωνυμίας τῶν νήσων αὐτῶν, ὡς ὁ τῆς αὐτοκεφάλου Κύπρου καὶ ὁ Σικελίας καὶ ὁ Κρήτης, κτλ. Τὸ μὲν ὅτι καὶ ἡ περὶ ῥύτος νῆσος θεωρεῖται ὡς ἐν ὅλον χωρίον ἰδιοσύστατον οἷον σύστημα ἐθνικόν· καί τοι καὶ εἰς αὐτὰς πάλιν προστίθεται τὸ ὄνομα τῆς Μητροπόλεως (ὡς φαίνεται πολλάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις), οἷον ὁ Κωνσταντίας καὶ πάσης Κύπρου, ὁ Συρακουσῶν καὶ πάσης Σικελίας κτλ. τὸ δὲ μέγιστον διότι ἡ τῆς νήσου μητρόπολις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀμωνυμεῖ τῇ νήσῳ, οἷον ὁ Κερκύρας, ὁ Μιτυλήνης, ὁ Χίου, ὁ Εὐρίπου, κτλ. Εὐρίσκεται δὲ πολλάκις καὶ ἀμφοτέρως ἐκφερόμενον (καὶ ἐκ τῆς νήσου, καὶ ἐκ τῆς μητροπόλεως), οἷον Ὁλύμπιος ἐπίσκοπος τῆς μητροπόλεως Κωνσταντίας· καὶ πάλιν, «Ὁλύμπιος ἐπίσκ. τῆς μητροπόλεως Κύπρου (ἐλλειπτ. Κωνσταντίας). Βλ. Πρακτ. Δ. Συνόδ. πράξ. γ. Συνόδ. Συλλογ. Τόμ. Β. σελ. 458, 464.

(α) Καὶ αὐτοὶ οἱ ὑπὸ τοῦ Πάπᾶ ἀποστελλόμενοι καὶ ἀλλαχοῦ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα ἐπίσκοποι (σφετεριζόμενοι δι' ὀλίγους κατοίκους κατολίκους ὅλην τὴν ὀρθόδοξον ἐπαρχίαν ἢ νήσον παπικῶ τῷ τρόπῳ) καλοῦνται οὐκ ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν τόπων ὅπου ἰδρεύουσιν, οἷον ὁ Σύρου, ὁ Νάξου καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀναισχυντίας. Καί τοι ἔδει λέγεσθαι αὐτοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐν Σύρῳ ἢ Νάξῳ κατολικῆς Ἐκκλησίας, ὅπερ καὶ ἀληθὲς καὶ δίκαιον καὶ πᾶσαν ἀναιροῦν σύγχυσιν αὐτῶν πρὸς τοὺς νομίμους τῆς ἐπικρατούσης Ἐκκλησίας ποιμένας. Σημ. Ἐκδ.

Τοῦ τῶν Ἰβήρων πολυπληθοῦς ἔθνους εἰς δύο βασιλείας, τὴν τῆς ἄνω καὶ τῆς κάτω Ἰβηρίας, διαιρουμένου, τῆς μὲν ἄνω Ἰβηρίας ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ τὸν Ἀντιοχείας πατριάρχην ἀνέκαθεν ὑπετέλει, καὶ κεῖθεν ἐλάμβανε τὸν μητροπολίτην, μέχρις οὗ κατὰ τὸν 11, αἰῶνα (ἐπὶ τοῦ Πονομάχου) αὐτοκέφαλος ὑπὸ τοῦ τότε πατριάρχου Ἀντιοχείας Πέτρου κατ' οἰκονομίαν συνοδικὴν ἀνηγορεύθη, καὶ ἀρχιεπίσκοπος Ἰβηρίας (ὃν συνήθως καλοῦσιν ἐκεῖνοι **Καθολικός**), ὁ πρῶτον Μητροπολίτης αὐτῆς ἐπωνομάσθη· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τῆς κάτω Ἰβηρίας τῶν αὐτῶν ἀπὴλαυσε προνομίων καὶ πρότερον (μετὰ τὸν 11 αἰῶνα, μεταξὺ τῶν τοῦ Ἡρακλείτου καὶ τοῦ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου χρόνων). Καὶ Σαρακηνῶν ἐκκλησία μνημονεύεται· ἔτι δὲ καὶ τῆς Λαζικῆς αὐτονόμου (πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ) τελοῦσης καὶ πάλιν αὐτονομηθείσης. Ἀλλὰ παρατρέχοντες τὰ μερικώτερα χωρήσωμεν ἐπὶ τὰ μείζω (α). 6. Δι' ὅλων ἑξ ἑκατονταετηρίδων ἡ μεγάρδοξος καὶ εὐσεβεστάτη Ῥωσσία ὑπέκειτο πνευματικῶς ὑπὸ τὸν Ἀποστολικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, παρ' αὐτοῦ τοὺς κατὰ καιρὸν Μητροπολίτας αὐτῆς δεχομένη, ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον ἐπίστευσεν εἰς Χριστὸν ὁ ἅγιος βασιλεὺς Βλαδίμηρος (τῷ 988) μέχρι καὶ τοῦ 1589 ἔτους, ὅτε πάλιν αὐτὸς ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης (Ἱερεμίας ὁ β') μετὰ καὶ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἀνηγόρευσεν αὐτοκέφαλον τὴν ἀγιωτάτην καὶ πολύγρονον ἄλλων ἐκκλησιῶν μητέρα, τὴν Ῥωσικὴν ἐκκλησίαν, Πατριαρχεῖον αὐτὴν ἀναδείξας. 7) Τελευταῖον αὐτὴ ἡ ὁμογενὴς Ἑπτάνησος, καὶ ἀφ' οὗ ἐκράτησεν ἐπ' αὐτῆς τὸ ἔθνος τῶν Ἑνετῶν, καὶ νῦν ἤδη ἐπὶ τῆς Ἰονικῆς αὐτῆς πολιτείας ἔμεινεν εὐχαρίσως, ὡς προὔπῃρχεν, ὑποτελὴς ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν πατριάρχην, παρ' αὐτοῦ λαμβάνουσα τὸ κῆρος καὶ τὴν ἐκδοσιν τῆς χειροτονίας ὡς κανονικῶς ἐκλέγει ἐπισκόπων. Οὕτω καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ πάνυ συμφερόντως **δύνανται** καὶ αὐτονόμων ἐθνῶν ἐκκλησίαι **ὑποκεῖσθαι** ὑπὸ ἄλλην.

§. κζ. Τὴν αὐτὴν βλέπομεν ἐκκλησιαστικὴν διάταξιν ἐπικρατήσαν κατὰ καιροὺς καὶ παρὰ τοῖς αὐτονόμοις ἔθνεσι τῆς δυτικωτέρας χριστιανικῆς Εὐρώπης καὶ πρότερον καὶ ὕστερον τῆς τοῦ μεγάλου λεγομένου Καρόλου ἐποχῆς, οἷον ἐν τῇ Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ καὶ κατ'

(α) Βλ. Βαλαμ. εἰς τὸν κη, τῆς Β. καὶ Χρυσάνθου Ἱεροσολύμ. Συναγμάτ. σελ. 93.

πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐσχάτῃ πολιορκίᾳ τῶν Ἱεροσολύμων ἐκμανέντας κατὰ τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως ὁμογενῶν καὶ μιαροὺς καὶ φονικωτάτους γενομένους ζηλωτὰς (ὡς ἑαυτοὺς ἐπωνόμαζον) Ἰουδαίους, περὶ ὧν ὁ Ἰώσηπος ἱστορεῖ (Ἰουδ. πολ. Δ. γ. §. 9). Ἄλλ' ἀκούσωμεν καὶ τῆς ἀπολογίας. — «Οὐδεμία (λέγει) ὑπάρχει ἐν οἷς ἐγράψαμεν ἀσεβεία. Δὲν γράφομεν περὶ πίσεως. Δὲν πραγματευόμεθα περὶ δογμάτων». — Ἄλλ' (ἵνα ἐξ αὐτῶν σου τούτων τῶν λόγων, ἄλλων πολλῶν παραλειπομένων, ἐξετασθῇς) ὅταν τις ὑβρίζων τοὺς εἰς Χριστὸν εὐσεβοφρόνως πιστεύοντας ἀπίστους εἰκῇ καὶ μάτην ἀποκαλῇ, ἄλλο τι ποιεῖ, ἢ περὶ τὴν πίστιν αὐτὴν ἀσεβεῖ; ἢ μήπως οὐχὶ κατὰ τῶν τοιούτων ὁ Κύριος ἀπεφήνατο «ἐνόχους εἶναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός; (Ματθ. ε, 22). — «Τὸ ὑποκείμενον τῆς ἡμετέρας πραγματείας εἶναι (λέγει) καθαρὸν ἱστορικόν». — Δῶμεν ὅτι ἐστὶν ἐν μέρει ἱστορικόν. Ὅτι δὲ καὶ καθαρόν, οὐ δῆπου, οὐ δώσομεν οὐθ' ἡμεῖς, οὔτε τῶν ἀπάντων οὐδεὶς· γέμει γὰρ ἡ πραγματεία ψευσμάτων καὶ παραλογισμῶν καὶ σοφισμάτων ἐπὶ καταλύσει τῆς κανονικῆς περὶ τὴν Ἐκκλησίαν διοικήσεως συμπεπιλημένων, οὗ χάριν ἐπιφέρονται καὶ τινὰ μοχθηρὰ παραδείγματα (καὶ ταῦτ' ἐνίοτε παρεξηγημένα) ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας πρὸς δῆθεν ἀπόδειξιν καὶ σύστασιν τοῦ παρανόμου βουλεύματος. Ἄλλ' ἡ τοῦ νόμου παράβασις (ὅστις ἂν ἦ ὁ παραβάτης) νόμον οὐ ποιεῖ, οὐδ' ἡ τῶν ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας κανόνων ἀθέμιτος καταπάτησις συνίστησιν ὡς ἐνθέσμους τὰς ἐναντίας πράξεις καὶ διατάξεις. Οὕτω γὰρ ἂν γένοιτο καὶ ἡ ἁμαρτία νόμος, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ῥημάτων τῶν ἀποστολικῶν (Ῥωμ. ζ, 7). Σὺ δὲ λέγε καὶ τί ἄλλο πρὸς τῇ καθαρότητι φέρει τὸ ἱστορικόν σου ὑποκείμενον. — «Τοῦτο (λέγει) ἀποβλέπει τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, ὅχι τὴν θρησκείαν»· (καὶ συμπραίνει) «Ἄρα δὲν ἀσεβοῦμεν, διότι γράφομεν κατὰ τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου.» — Ἄλλ' ἦν λέγεις θρησκείαν, τὴν πίστιν τὴν Ὀρθόδοξον, πόθεν, ὦ βέλτιστε, ἔχεις λαβὼν, εἰμὴ παρὰ τῆς μιᾶς, τῆς ἀγίας καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας; Αὕτη δὲ ἡ Ἐκκλησία, «ἥτις ἐστὶ στῦλος καὶ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας», πῶς ἄλλως συνέχει καὶ συγκρατεῖ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ τὴν ἐνότητα τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, εἰ μὴ διὰ τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν κανόνων καὶ θεσμῶν, καθ' οὓς διοικεῖ πνευματικῶς τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν,

τετυπωμένων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως βουλευμάτων, ἅπερ ἀπέβλεπον εἰς σύστασιν Ἐκκλησίας οὐ μόνον ἀπὸ τῆς πατριαρχικῆς προεδρίας ἀνεξαρτήτου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κανονικῶν δικαιωμάτων γεγυμνωμένης καὶ καθυποβεβλημένης εἰς τὰς διατάξεις τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς. Τοῦτο δείκνυται σαφῶς α) ἐκ τῆς Ἐκθέσεως καὶ τοῦ Σχεδίου τῆς ἐπιτροπῆς, καθ' ὃ συνετάχθη μάλιστα τὸ περὶ Συνόδου Καταστατικὸν διάταγμα· β) ἐκ τῶν προσώπων, ἐξ ὧν συνέστη ἡ ἐπιτροπή. Οὗτοι ἦσαν 1) τρεῖς ἐκκλησιαστικοὶ καὶ τέσσαρες κοσμικοί· καὶ ἡ πλειονοψηφία λοιπὸν ἀπεδόθη φανερώς εἰς τοὺς κοσμικοὺς· 2) τῶν δὲ πάλιν ἐκκλησιαστικῶν δύο μὲν ἦσαν ἀρχιερεῖς, α) ὃ, τε πρῶτον Ἀρδαμερίου Ἰγνάτιος, σεβάσμιος καὶ λόγιος ἀνὴρ, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν ἔξω προτανέχων σοφίαν (καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας), περὶ δὲ τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις ἀμελέτητος καὶ ὀλιγομαθῆς, καὶ ἄλλως δὲ τὸν τρόπον ἀπλοϊκός, καὶ περίφοβος πρὸς τὴν ἐξουσίαν, καὶ β) ὁ Ἐλαίας ἐπώνυμος ἐπίσκοπος Παΐσιος, ἐνάρετος καὶ οὗτος καὶ πρῶτατος τὸ ἦθος καὶ τὸν βίον ἱερατικός, ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικκλώματος ἄπερος, καὶ ἄλλως φύσει ἄτολμος· καὶ διὰ πολλὴν αἰδημοσύνην σιωπηλός, καὶ (τὸ μέγιστον) ἀμφοτέρω πενήτεσ καὶ πρόσφυγεσ καὶ μὴ κανονικοί· ὁ δὲ, τέλος, τρίτος τῶν ἐκκλησιαστικῶν Θεόκλητος ἦν ὁ Φαρμακίδης, ἱερομόναχος τῆς ἐν λόγοις μὲν παιδείας ἐγκρατής, καὶ τὴν θεολογίαν ἐν Γοτίγγῃ τῆς Γερμανίας ἐπὶ διετίαν σπουδάζας, ἀλλ' εἰς οὐδὲν ἀνήκων μοναστήριον ἢ ἐκκλησίαν οὐδεμιᾶς τοῦ Κράτους ἐπισκοπῆς· καὶ τᾶλλα δὲ γνωστὸς κατὰ τὴν Ἑλλάδα ὁ Φαρμακίδης (α) ὑπῆρχε δὲ καὶ φίλος ὁμόρρων τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματέως· 3) ἐκ δὲ τῶν κοσμικῶν, ὁ μὲν Π. Νοταρᾶς παρεκάθητο τὰ μὲν ἄλλα πάντα διὰ γῆρας πρόσωπον κωρόν, μόνον δ' ἀγήραστον ἔχων τὴν πρὸς ἐγκοσμίους τιμὰς μειρακιώδη πτόησιν, οἱ δὲ δύο λόγοι νεοί, Κωνσταντῖνος ὁ Σχινᾶς καὶ Σκαρλάτος ὁ Βυζάντιος, ἀμφοτέρω Βυζάντιοι τὴν πατρίδα, μέτοχοι δὲ καὶ παιδείας ἐκκλησιαστικῆς

(α) Βλ. Φίλον τοῦ Νόμου ἀριθ. 263, 267 καὶ 275. Ἐφημερ. Καθρέπτῃν ἀριθ. 24, καὶ τὸν Ἐθνικόν, ἀριθ. 2. Πρὸς καὶ Ἀθην. ἀριθ. 81. σελ. 504- [Pellion La Grèce et les Capodistrias pag. 122, 225, ἐνθα καταδικάζων ὁ ἀντικαποδιστριανὸς Γαλάτης τὴν ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου φυλάκισιν τοῦ Φαρμακίδου, σπουδάζει δικαιολογῆσαι καὶ αὐτὰς τὰς ὑπὸ τοῦ ταραξίου τούτου ἱερομονάχου τυρευομένας στάσεις. Βλ. καὶ Εὐαγ. Σάλπιγ. περιοδ. γ. σελ. 364].

των παρεχτροπῶν; — Δικαιολογεῖται ὅτι καὶ οἱ ἐξοικισθέντες μοναχοὶ «προσετάγησαν ἵνα μεταβῶσιν εἰς τὰ διατηρούμενα». Εὐκολον πρᾶγμα. Ἄλλ' ἡ προσταγὴ αὕτη πρῶτον ἀντιβαίνει εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας, οἵτινες ἀφρίζουσι καὶ τοὺς καταλιμπάνοντας τὴν ἰδίαν αὐτῶν μονὴν καὶ τοὺς ὅσοι δέχονται τοὺς τοιούτους εἰς ἄλλο μοναστήριον (α). Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ μοναχοὶ πρὸς Θεὸν ὑπέσχοντο καταμεῖναι μέχρι τελευτῆς εἰς τὸ ἱερὸν καταγώγιον, ὅπου τὸ πρῶτον ἕκαστος ἀφιερῶθη ἐθελοντής· ἐκεῖ τὸ πρῶτον ἐξεφώνησεν «*ἡ γὰ π η χ α τὸ ν Κυρίον μου*» καὶ ἐκεῖ «*δοῦλεύσει τῷ Θεῷ εἰς τὸν αἰῶνα*» (β). Ἐπειτα ἡ προσταγὴ ὑπάρχει καὶ παντελῶς ἀπ' ἀνθρώπου καὶ ὥμῃ. Ἐκβάλλονται οἱ μοναχοὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων αὐτῶν ἡθῶν καὶ συνθηκῶν, ὡς ἂν ἦσαν σκεύη τινὰ μετακομιστά, ἢ δένδρα μεταφυτευτά, ἢ σώματα ἀνδράποδα, μεταγγιζόμενοι ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, ἵνα μεταμάθωσιν ἄλλα ἥθη καὶ ἰδιώματα, ἄπλαστοι ἄνθρωποι καὶ ἀπλοῖκοί, ἐννεάσαντες ἤδη καὶ ἐνακμάσαντες, οἱ δὲ καὶ ἐγγεγηρακότες εἰς τὰς φίλας αὐτῶν ἐστίας, καὶ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ὑπηρετηκότες εἰς τὸ μοναστήριον, ὡς ἂν εἰς οἶκον πατρικόν (γ). — Τρεῖς μόνον μοναχοὺς ἐγνωμοδότησεν ἡ Σύνοδος ὡς ἔσχατον ὅρον τῶν διατηρηθησομένων μοναστηρίων· ἐξ αὐτοῦς διώριτεν ἡ Κυβέρνησις (ἵνα πλείονα ἐρημωθῶσι) καὶ ταύτην τῆς Συνόδου τὴν γνώμην ὁ Μάγιστρος σιωπᾷ (δ).

(α) Βλ. Καν. τῆς Ζ. Οἰκ. ιθ. καὶ τῆς ΑΒ. γ. Καρθαγ. πη. κτλ.

(β) Ἐξόδ. κα. ς, καὶ Θεοδώρητ. αὐτόθ.

(γ) Βλ. Ἀθην. ἀριθμ. 263. ἔτ. 1835. Αὐγ. 2. σελ. 1040.

(δ) Βλ. Τμήμ. Β. Κεφ. Γ. §. η. σελ. 235. Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἱερὰ Σύνοδος, ἣτις ἔγραψεν (ἢ ὑπέγραψε) τὴν γνωμοδοσίαν ἐκείνην, καθ' ἣν παρέδωκε καὶ αὕτη τὰ ἔρημα μοναστήρια «εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Κυβερνήσεως», προσέθηκε καὶ ὅτι «ἐγνωμοδότησε κατὰ μέτρα σύμφωνα κατὰ πάντα μετὰ τὸ ψήφισμα τῆς ἐν Ἀργεὶ Συνελεύσεως» (!). Καλὰ δὲ συμφωνοῦσι τὰ κατὰ διάμετρον ἑναντία καὶ πρὸς ἐκεῖνον καὶ πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας (τῆς Δ, κς. τῆς Ζ. ιβ. κτλ.) καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ διατάγματα τῶν ἀοιδίμων Αὐτοκρατόρων (Βλ. Leunclav. Jus Graeco-roman. pag. 443—448 πρὸς κτλ. καὶ pag. 205). Ἄλλ' ἂν ταῦτα πάντα οὐκ ἐνεθυμήθησαν οἱ ἱεροὶ ἐκεῖνοι Συνοδικοί, πῶς οὐκ ἔφριξαν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ τούτους συνελάσαντες πρὸς τὴν παράνομον γνωμοδοσίαν πολιτικοὶ τὰς φοβερὰς καὶ ἐκείνας καὶ δικαίας ἀράς; «Μίσρον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων φραγμοῦ ἐθέντος, ὃν οὐ παρελεύσεται εὐσεβής, ἄνθρωποι μὲν τοῖς ἡμετέροις χρησόμεθα, Θεὸς δὲ τὰ ἀνατεθέντα αὐτῷ ἔξει ἀκίνητα· καὶ πάντομος χεὶρ τούτων οὐχ ἄψεται. Καὶ εἴ τις, δέσποτα καὶ Θεέ, τὸ ἀπὸ τοῦδε χεῖρας τολ-

ἥς ὁ λόγος γνώμην ἀποφηνάμενος ἐξελάμβανε τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἐπὶ τῆς κυρίας καὶ μόνης αὐτοῦ σημασίας· ἄλλο δέ τι εἶχε κατὰ νοῦν (καὶ τοῦτο μοχθηρόν), ἐν ᾧ ἔγραφε τὴν παραλογωτάτην ἐνότητα καὶ ταυτότητα! Ἰσως ἤθελεν εἰπεῖν ὅτι ἡ πολιτεία ἐνοποιεῖ καὶ ταυτίζει τὴν ἐκκλησίαν πρὸς ἑαυτήν, ἥτοι πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῆς φρόνημα διατάττουσα καὶ νομοθετοῦσα τὴν περὶ τὰ θρησκευτικὰ δοξασίαν καὶ διοίκησιν, ὅπως ἂν δόξη καλὸν καὶ σύμφωνον τῇ συνειδήσει τῆς νομοθετικῆς τοῦ πολιτεύματος ἐξουσίας (εἶπε δὲ καὶ ἀνωτέρω ὅτι θρησκεία καὶ συνειδήσις ἐστὶν ἓν καὶ τὸ αὐτό). Ἀλλὰ περὶ τῆς τοιαύτης ἀθήσκου ἐθελοθρησκείας, καὶ τε πολιτεία καὶ τε σοφισταί τινες περιπαρῶσιν εἰς αὐτήν, διελάβομεν ἀνωτέρω (α). Ὁ δὲ συγγραφεὺς ἰσχυροποιῶν τὴν ἀνωτέρω γνώμην (ὅτι Ἐκκλησία καὶ πολιτεία ἐστὶν ἓν καὶ τὸ αὐτό), ἐπιφέρει κράζων παραθέρμως καὶ ἐνθουσιῶν, «οὔτε δόγμα, οὔτε κανὼν, οὔτε ἔθνος ἀρχαῖον, οὔτε νόμος θεῖος ἢ ἀνθρώπινος, λέγεται ἑναντίον». Λαμπρὰ καὶ παγκόσμιος ἡ μαρτυρία καὶ παρομοία σχεδὸν τῇ τοῦ ποιητοῦ.

Θεοὶ δ' ἐπιμάρτυροι ἔστων.

Ὅσοι τ' αἶαν ἔχουσι καὶ οὐρανὸν εὐρὺν ὑπερθεν,
Ἦδ' ὅσοι ἀτρυγέτοιο πολιῆς θ' ἀλὸς ὑγρὰ κέλευθα!

(α) Οὕτως ὁ Γαλάτης φιλόσοφος Ρουσσὼς ἐφρόνησεν, ὅτι «πᾶς τις κέκτηται τὸ δικαίωμα τοῦ πιστεύειν πᾶν τὸ ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως ὑπαγορευόμενον αὐτῷ» (*Contra social. καὶ la profession de la foi du Vicar etc.*). Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἐπὶ τῆς περιβοήτου Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐθνικῇ τῶν Γάλλων συνέλευσις ἐψηφίσατο, ὅτι «ἡ τοῦ ὀρθοῦ λόγου λατρεία ἐστὶ τῶν τευθεν ἡ θρησκεία τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους (*La Convention Nationale decrete, que le culte de la Raison sera désormais la Religion de la Nation Française*). Καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων δέ τινες παρομοίαν εἰς ὕψος ἀδικίαν λαλοῦντες ἐπρέσβευσαν, ὅτι *«eujus est Regio, ejus quoque Religio»*, τουτ. οὗτινος ἡ χώρα, τούτου καὶ ἡ θρησκεία, δηλονότι τὸ κατὰ χώραν κρατοῦν πολίτευμα κυρίαρχον καὶ τῆς ἐγχωρίου θρησκείας πρεσβεύοντες. Ταῦτα διεμνημόνευσεν ἐξελέγχας καὶ ὁ περὶ τε τὴν Νομικὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν περὶ τοὺς θείους κανόνας τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διδασκαλίαν πεπαιδευμένος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Γεώργιος ὁ Μαυροκορδάτος ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπιστολιμαίᾳ Διατριβῇ πρὸς Φαρμακίδην (ἐν Ἀθήναις, 1853).

γλώσσαν, καὶ τοῦτο ἴσως χάριν τῆς ἀγαπητῆς αὐτοῦ Ἑλλάδος! Ἐν δ' ἐν τούτοις σημειωτέον βλάσφημον ψεῦδος, καὶ οὐ τὸ τυχόν, ἀλλ' οἷον συνήθως γεννᾷ «ὁ τοῦ ψεύδους πατήρ». Εἰσάγει τὸ πνεῦμα τῆς πονηρίας τὴν ἁγίαν Σύνοδον ὁδηγοῦν! ἀλλ' εἶπερ ἤθελεν (ὡς μάλιστα φιλεῖ) ψεύδεσθαι κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ βίου καὶ βλάσφημεῖν, ὥφειλε τηρῆσαι καὶ τὴν χρονολογίαν, αὐτὴν συκοφαντῶν τὴν εὐσεβῆ τῶν Ἑλλήνων μᾶλλον Συνέλευσιν, ὡς ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς κατ' αὐτὸν πονηρίας ὁδηγουμένην, καθότι πρῶτον ἐκείνη μὲν ἐπταετία πρὸ τοῦ Τόμου διὰ τοῦ β'. Ἄρθρου τοῦ Συντάγματος ἐψήφισε διοικητικὴν κυριάρχου Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι Σύνοδον, οἷαν αὐτὴν καὶ ἡ ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος ὡς ὑπερτάτην Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν κανονικῶς ἀνηγόρευσεν, ὡς εἶπομεν, καὶ πάλιν ἐροῦμεν εὐθύς, προτάξαντες ὀλίγα τινὰ ἐκ τῆς τοῦ Ἀντιτόμου ἀκολουθίας. Σὺ δὲ ὑπόμεινον, ἀναγνώστα, καὶ τοῦτον τὸν παχὺν ὕθλον τῆς πρὸς ὕβρεις ἀκορέστως βουλιμιώσης ταύτολογίας τοῦ συγγραφέως. «Ἰππηγορεύθη (λέγει συνεχίζων σελ. 124) «ὑπηγορεύθη (ὑπὸ τοῦ προῤῥηθέντος πνεύματος τῆς πονηρίας) εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον ἡ ἀναγόρευσις καὶ κήρυξις αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας. Τοῦτο εἶναι μεγίστη αὐτῆς καταφρόνησις, τὸ ἀναγορεύειν καὶ κηρύττειν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον οὖσαν» (δηλονότι κατὰ τὸ Βαυαρικὸν Καταστατικόν). «Μικρὸς ἐμπαιγμὸς τῆς ἐθνικῆς τιμῆς τῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας εἶναι τοῦτο; Πλὴν αὐτὸ μόνον δὲν ἦτο ἱκανόν. Τί ἐπενοήθη; Ἡ ἐγκατάστασις ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἐν Ἑλλάδι! Καὶ ὁποίας ἀρχῆς; Ὅποια εἶναι ἱκανὴ νὰ φέρῃ τὸν παντελῆ τῆς Ἑλλάδος ὄλεθρον, ἐὰν ὁ Τόμος γένη δεκτός» (καὶ ὁμως ἀνωτέρω μετ' ὀδύνης ὡμολόγει ὅτι γέγονεν ἤδη δεκτός. Ὅθεν ἔκτοτε καὶ ἡ Ἑλλάς, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω, καὶ ἠθικῶς καὶ φυσικῶς ἀπεκτάνθη καὶ ἐφονεύθη· ἤδη δὲ μεταβαλλόμενος ἐπαπειλεῖ μόνον τὸν ὄλεθρον αὐτῆς· ἀλλ' ἀκούσωμεν καὶ τὰ λοιπά). «Ἴδου (λέγει) ἐπινόημα ἀληθῶς σατανικόν· ἴδου ἐπινόημα ἀληθῶς καταχθόνιον! καὶ ἡ Ἑλλάς δὲν ἀπολεσθῇ ἐν τέλει» (γενομένου τοῦ Τόμου δεκτοῦ), «τοῦτο θέλει εἶναι μέγα θαῦμα»!—«Ἡ ἁγία λοιπὸν καὶ μεγάλη Σύνοδος διὰ μὲν τῆς ἀναδείξεως αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καταργεῖ, ἀθετεῖ καὶ ἀκυροῖ ΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ» (πάντας!) «αὐτῆς, καὶ οὕτως ἐξυθρίζει καὶ ἐξευτελίζει αὐτὴν ἈΣΕΒΩΣ· διὰ δὲ τῆς ἐν αὐτῇ ἐγκαταστάσεως ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ὅχι μόνον τοὺς ΝΟΜΟΥΣ τῆς Ἑλλάδος

ἰσαγάγωσιν εἰς τὰ μοναστήρια τὸν μόνον ἀληθῆ
μοναχικὸν βίον, τὸν κοινοβιακόν! ὡς ἂν ὁ τῶν ἰδιορ-
ρυθμῶν ὑπῆρχε ψευδής! ἢ ὡς ἂν ἰδιόρρυθμα Μοναστήρια οὐχ ὑπῆρχον
καπαλαί εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, καὶ οὐδ' ὑπάρχουσι καὶ τὴν
σήμερον καὶ κατ' αὐτὸ τὸ μνημονευθὲν ὄρος τοῦ Ἄθωνος! Πῶς οὐκ
ἐκπλαζεν ὁ κάλαμος τοῦ Ἱπομνηματιστοῦ τερατογραφῶν περὶ Μονα-
στηρίων, ὡς ἂν ἐλάλει πρὸς Ὀττεντότου; τινὰς ἢ Ἀμερικανούς, οἵτινες
ἔγνωσιν τί ἐστὶ Μοναστήριον; Ἀλλὰ διὰ τοιούτων ἀσκητικῶν καὶ
ἄλλως εὐθέων λόγων ἤθελον οἱ εὐμορφολόγοι οὗτοι δισκορπίσαι ἐκπλα-
γέντας τοὺς ταλαιπώρους μοναχοὺς! καὶ ἐπὶ λόγῳ κοινοβίων κατα-
στῆσαι τὰ Μοναστήρια καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐρημότερα παρὰ τὰ κατὰ
τὴν Νιτρίαν καὶ τὸ Πηλούσιον ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἐρημωθέντα κοινοβία
τῆς ἀρχαιότητος! Πρὸς τοῦτο ἀπέδλεπε καὶ τῶν ἐν τοῖς διατηρητέοις
Μοναστηρίοις μοναχῶν ὁ ἔσχατος διορισθεὶς ὄρος· ἡ ἀγία Σύν-
οδος ὥρισε τρεῖς, ἡ δὲ ἀγρία Ἀντιβασιλεία πέντε! ὅπως ἐ-
ρημωθῶσι πλεονέστερα! Ἀλλὰ ποῖα; ἀπανθρωπία; ποίων ἰσχυρῶν καὶ
Κοπρωνύμων καὶ τῶν ἄλλων Μοναχολέθρων Εἰκονομάχων ἀπέμειναν
κατώτερα τὰ κατὰ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων τῆς Ἑλλάδος δραμα-
τουργηθέντα κακὰ; Τοῦρκοι καὶ Ἀλβανοὶ καὶ Φράγγοι δυνάσται ἐ-
σεβάσθησαν τὰ Μοναστήρια· κατέστρεψε δὲ ταῦτα ἡ βασιλικὴ καὶ Ἐκ-
κλησιαστικὴ ἐξουσία τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος! Πρώτην ἔστησαν αἰ-
τίαν τὸ ταμεῖον τὸ ἐκκλησιαστικόν. Δίκαιος ὁ λόγος! καὶ εἶχεν ἐξ
ἀρχῆς καὶ ἔχει καὶ τὴν σήμερον πολλαχοῦ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία
ταμεῖα καὶ κιβώτια ἐκκλησιαστικὰ ἐπὶ κριναῖς ἀγχιθοεργίας. Καὶ αὐτὰ
τὰ Μοναστήρια καὶ ἀλλαχοῦ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸ τῆς
ἐπαναστάσεως καὶ ὑπερὸν συνεισέφερον εἰς πᾶν ἔργον κοινωφελές. ὡς
καὶ αὐτὰ πολλάκις τὰ καρποφόρα κτήματα ἐπώλησαν εἰς ἐξαγοράν
Ὀρθόδοξων αἰχμαλώτων (ἰουστίν. Νεκρ. ρκ.)· ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦτο ἔ-
πρεπε σφετερισθῆναι ταῦτα δυναστικῶς καὶ ἐκριζῶσαι τὰ πλεῖστα
τὸ ταμεῖον τὸ ἐκκλησιαστικόν; Ποῖα λέγεις, ἄνθρωπε, ἔρημα Μο-
ναστήρια; ποῖα ἄλλα παρὰ τὰ κατὰ καιροῦς ὀλίγα τινὰ προτιθε-
μένα εἰς τὰς κατὰ τόπους ἐπισκοπὰς; (διότι ἂν ἐκ περιστάσεως ἀπέ-
μενέ τι μοναστηρίδιον δίχως μοναχῶν, τούτου τὴν φροντίδα ἐλάμ-
βανεν ἡ ἐπισκοπή, ἥτις καὶ ἱερομόναχον ἀπέστελλεν ἐκεῖ λειτουργοῦν-
τα καὶ φροντίζοντα τῶν κτημάτων τοῦ Μοναστηρίου· καὶ τοιαῦτα ἦ-
σαν ὀλιγώτατα· παντέρημον δὲ Μοναστήριον οὐχ ὑπῆρχεν οὐδὲ ἐν!)

εἰς ἐθνικὴν συνέλευσιν ἐν Ἀθήναις.—Οἵτινες μιᾷ φωνῇ καὶ μιᾷ ψήφῳ, ὡς ἀρχὴν τοῦ θεμελιώδους νόμου ἔθεντο τὴν καλὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, διακηρύξαντες πανδήμως διὰ τοῦ 2 ἄρθρου τοῦ Συντάγματος τὴν σταθερὰν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀδιάσπαστον ἐνότητα τῆς πίστεως, δι' ἧς ἐνοῦται δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ πάσης ἄλλης ὁμοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, διατηροῦσα ἀπαράλλακτως τοὺς ἱεροὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς Κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις. Ἦδη τοίνυν τῶν ἀλλεπαλλήλων δυσχερῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος ἐξομαλυνθέντων καὶ τοῦ καιροῦ ἐπιτρέψαντος, καθήκον ἡμῶν ἱερὸν ἡγησάμεθα — ὅπως ἀναγγεῖλωμεν πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ταῦτα, ἀξιοῦντες τὴν ὑμετέραν Παναγιότητα, ὡς πρῶτον ποιμενάρχην τῆς ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἱερὰν Σύνοδον, ἵνα ἐπιδοκιμάσαντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταύτην θεσμοθεσίαν καὶ τὴν δι' αὐτῆς συστάσαν ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἀναγνωρίσαντες, ἀποδέξησθε αὐτὴν ὡς ἐν Χριστῷ ἀδελφὴν, εὐλογοῦντες τὸ ἔργον τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ διακοινοῦντες ταῦτα καὶ τοῖς λοιποῖς Μακαριωτάτοις Πατριάρχεις» κτλ.

§. μβ. Αὕτη ἡ περικοπὴ τῆς πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἐπιστολῆς τῆς Ἑλλήν. Κυβερνήσεως τέσσαρά τινα σαφῶς καὶ ἐναργῶς περιέχει· α) τὴν ἐπὶ τοῦ 1821 ἐποχὴν· β) τὴν ἐπὶ τοῦ 1833· γ) τὴν ἐπὶ τοῦ 1843 (ἐπὶ τοῦ Συντάγματος), καὶ δ) τὰ δύο αἰτήματα τῆς Ἰψηλῆς Κυβερνήσεως. Τούτων ἕκαστον θεωροῦμεν κατὰ μέρος.

Α) Ὅτι κατὰ τὸ 1821, οὔτε ὅρια τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας ὑπῆρχον, οὔτε Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὠρισμένως ὑπάρχειν ἠδύνατο κατ' οὐδένα τρόπον, ἦσαν δὲ αἱ ἐκκλησίαι τῶν κατὰ τόπους ἐπισκοπῶν ὑποκείμεναι κανονικῶς ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, διὰ δὲ τὰς τοῦ ἐνναετοῦς πολέμου περιστάσεις ἀπελείφθησαν μὲν αὗται τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀλληλογραφίας καὶ σχέσεως μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἐξ οὗ ἐξήρτηντο θρόνου, οὐδέποτε ὁμῶς ἠρνήσαντο ἐπισήμως τὴν ἐν αὐταῖς κανονικὴν τοῦ Πατριαρχικοῦ τούτου θρόνου δικαιοδοσίαν, μαρτυρεῖ τρανῶς ἡ τε τῶν Ἀρχιερέων πρὸς τὴν Γ. ἐθνι-

Ο Μαύρερος ὀλίγον παρωμοίαζε τὴν ἀοίδιμον Αἰκατερίνην τὴν Β, ἥτις εἰς ἥν κατέστησεν ἐπιτροπὴν ἐπὶ σχεδὸν νέου Νομικοῦ Κώδικος, παρηγγείλεν ἵνα φεύγωσι τοὺς νόμους, ὅσοι μὴ συμφωνοῦσι πρὸς τὰ διατάγματα τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως» (α). Ὁ Βαυαρὺς νομοθέτης τῆς Ἑλλάδος συμφωρήσας ἐκ παντοίων τῆς Εὐρώπης νομογράφων (καὶ μάλιστα τῶν ἐλευθεροφρόνων) ὅλους νόμους ἔκρινε καλοὺς καὶ συμφώνους πρὸς τὰς ἰδίας αὐτοῦ δοξασίας καὶ προαιρέσεις, ἐπέστησε τούτους τροφούς καὶ σωφρονιστὰς καὶ παιδαγωγούς τοῦ ὀρθοδόξου τῶν Ἑλλήνων ἔθνους (β). Κατ' αὐτοὺς ὁ γάμος εἰσήχθη εἰς τὰ δικαστήρια ὡς ἀπλοῦν πολιτικὸν συνάλλαγμα, καὶ ἐντεῦθεν προῆλθον αἱ πολλαὶ ἀθεμιτογαμίαι· ἡ δὲ πάλιν ἱεροσυλία ἐθεωρήθη ὡς εἶδος κλοπῆς πραγμάτων κοσμικῶν. Διὰ δὲ τὴν κατὰ τῆς θρησκείας εἴτε διὰ λόγων εἴτε διὰ συγγραφῶν δημοσίαν διδασκαλίαν τί ἐνομοθέτησαν; ἄκουε τὸν νόμον αὐτόν· «Ὅστις διὰ δημοσίου ὁμιλίας, διδασκαλίας, ἢ συμβολικῆς παραστάσεως ἐκφράζει τοιούτας ἀρχάς, δόξας, ἢ φρονήματα, τὰ ὅποια ἀντιβαίνουν ἐν γένει εἰς τὰς βάσεις τῆς θρησκείας» (ποίας θρησκείας; καὶ ποίας βάσεις; μανθάνει; εὐθύς), «ἢ ἄλλως εἶναι κοινῶς ἐπιβλαβὴ εἰς τὴν θρησκείαν καὶ εἰς τὰ ἥθη· Ὅστις ἐκφράζεται εἰς πρόσκομμα ἄλλων μὲν τρόπον προσβάλλοντα τὸ σέβας τὸ ὀφειλόμενον πρὸς τὸ Ἰψιστον Ὄν» (ἰδὲ ποίαν θρησκείαν ὑπερασπίζουσιν οἱ νόμοι τῆς ὀρθοδόξου Ἑλλάδος, αὐτὴν δηλαδὴ τὴν ἐσχάτως ἀναφανείσαν τοῦ Καίρου!)· «καταδικάζεται εἰς φυλάκισιν τὸ πολὺ τριῶν μηνῶν καὶ ἐν ὑποτροπῇ τιμωρεῖται μὲν φυλάκισιν τὸ πολὺ ἑξ μηνῶν» (γ). Παραλείπομεν ἄλ-

(α) Βλ. Τὴν ὑπὸ τοῦ ἀοίδιμου Εὐγένιου ἐξελληνισθεῖσαν «Εἰσῆγησιν (Наказ) τῆς Αὐτοκρατορίσεως Αἰκατερίνας πρὸς τὴν ἐπιταχθεῖσαν ἐπιτροπίαν ἐπὶ τῇ ἐκθέσει τοῦ προβλήματος ἐνὸς νεαροῦ νομικοῦ κώδικος» §. 284. σελ. 127.

(β) Τίς οὐχ ὁμολογήσει τὸ ἐπίβουλον τῆς ὀθνείας τοῦ Βαυαροῦ νομοθεσίας, ὅπερ καὶ τὰ πράγματα, ὡς ὁ κερπὸς τὸ δένδρον, κατέδειξε καὶ ἡ ἐμφιλοχωροῦσα τοῖς πλείστοις ἀσάφεια καὶ ἐλαστικότης καταμαρτυρεῖ, ἐξ ὧν τσαῦται καὶ τηλικῶται στρεψοδικίαι καὶ προσωποληψίαι ἐκπηγάζουσιν πολλὴν ἐγχέρυσιν εἰς πάσας τῆς κοινωνίας τὰς τάξεις τὴν διαφθοράν καὶ ὀλοσχερῇ παρασκευάζουσι τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος τὴν πικραποίησιν; Περὶ τῶν Μαυρέρου νόμων βλ. Ἀθην. ἀριθ. 201, 208 καὶ 277, Σημ. Ἐκδ.

(γ) Ποιν. Δικονομ. ἀρθρ. 182.

εἰ μὴ διότι ἐπρόσταξεν ὁ Αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Μέγας». — Ἀλλ' ὁ μὲν τὸ πρὶν Ἐπίσκοπος τοῦ Βυζαντίου εὐθύς, ἀφ' οὗ κατὰ τὴν θείαν καὶ ἀπόρρητον πρόνοιαν τὰ σκήπτρα τῆς Ῥώμης μετεχομίσθησαν εἰς αὐτό, καὶ τὸ μικρὸν τοῦ Βύζαντος πολίχνιον μετεπλάσθη εἰς τὴν μεγαλάνυμον τοῦ Κωνσταντίνου πόλιν, μετωνομάσθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πρῶτος πάντων ὁ τότε τῷ Μ. Κωνσταντίνῳ συγχρόνως ἀρχιερατεύων κατ' ἐκείνην τὴν ἐκκλησίαν Μητροφάνης ὁ ἀγιώτατος, καὶ μετ' αὐτὸν εὐθύς Ἀλέξανδρος (ὁ καὶ τοποτηρητὴς αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ Α', οἰκουμενικὴν Σύνοδον γεγονώς) (α). Τοῦτο δὲ οὐ μόνον ὁ ἀοίδιμος Βαλαμών, ὡς προείπομεν (σελ. 93), ἀλλὰ καὶ ἄλλοι παρὰ τὴν Ἐπιτροπὴν ὁπωσοῦν ἀξιοπιστότεροι βεβαιοῦσιν. Οὕτως ὁ ἱερὸς Θεοδώρητος ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν μεγίστων ἡγεμονευσάντων πόλεων ἐπισκόπων πρῶτον Κωνσταντινουπόλεως ἀριθμεῖ τὸν, ὃν προείπομεν, τοποτηρητὴν Μητροφάνους καὶ διάδοχον Ἀλέξανδρον (β). Ὡσαύτως δὲ καὶ Γελάσιος ὁ τὰ κατὰ τὴν πρώτην Σύνοδον ἱστορήσας, καὶ Φώτιος ὁ Τύρου Ἐπίσκοπος (ὁ κατὰ τὴν Δ, Σύνοδον συνεδριάσας, ἐν συναγωγῇ τῶν

(α) «Τῆς δὲ γε βασιλευούσης πόλεως ὁ μὲν προεστὼς ὑπέρει διὰ γῆρας» πρεσβύτεροι δ' αὐτοῦ παρόντες τὴν αὐτοῦ τάξιν ἐπλήρουν» (Εὐσέβ. Βίῳ Κωνσταντ. Γ. ζ). Ὅτι δὲ δύο καὶ τρεῖς ἐπέμποντο τοῦ αὐτοῦ θρόνου τοποτηρηταί, φανερόν. Τῶν δὲ πρεσβυτέρων τοποτηρητῶν τοῦ Μητροφάνους προεῖχεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὃν ὁ ἱερὸς Θεοδώρητος ῥητῶς διορίζει, καὶ ὁ Γελάσιος (τῷ 476), οἷον ἐφερμηγεύων τὸν Εὐσέβιον, πρῶτον ὀνομάζει τὸν Ὅσιον (τὸν Κουδρούβης τῆς Ἰσπανίας) πέχοντα καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς μεγίστης Ῥώμης ἐπισκόπου Σιλβέστρου· ἔπειτα προστίθῃσιν εὐθύς, «τῆς δὲ βασιλευούσης πόλεως ὁ μὲν προεστὼς Μητροφάνης τὸννομα διὰ γῆρας ὑπέρει, πρεσβύτεροι δ' αὐτοῦ παρόντες τὴν αὐτοῦ τάξιν ἐτέλουν, ὧν εἰς Ἀλέξανδρος ἦν ὁ μετ' αὐτὸν ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς πόλεως γεγονώς (Γελάσιος. Ἱστορ. Β. κεφ. ε. ἐν Συνόδ. Συλλ. Τόμ. Α. σελ. 165. πρὸς καὶ σελ. 168). Ἐν δὲ κεφ. κη. καὶ λς. τῆς αὐτῆς ἱστορίας ἀναγινώσκονται καὶ αἱ ὑπογραφαὶ τῶν ἐπισημοτάτων τῆς Συνόδου πρεσβυτέρων, ἐν οἷς συναριθμεῖται καὶ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοποτηρητῆς Ἀλέξανδρος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Φώτιος ἐπικρίνων τὴν αὐτὴν τοῦ Γελασίου ἱστορίαν, γράφει τὴν ἐφεξῆς «Λέγει (ὁ Γελάσιος) τὸν μὲν Ὅσιον ἐκ προσώπου Σιλβέστρου τοῦ Ῥώμης παρεῖναι, Εὐστάθιον τὸν Ἀντιοχείας αὐτόν, Ἀλέξανδρον δὲ εἰς πρόσωπον τοῦ Κωνσταντίν. Μητροφάνους» (Ἀναγ. πη).

(β) Θεοδώρ. Ἐκκλ. ἱστορ. Ε. κεφ. λθ. καὶ Α. κεφ. β. καὶ γ. πρὸς Σωζόμεν. καὶ Σωκράτ. καὶ Νικηφόρ. Κάλλ. ἐν Συνόψει κτλ.

περιβάλλων εἰς ταύτην τῆς Ἐκκλησίας τὸ κῦρος! « ἵνα (καθὼς εἶπε περὶ τῶν τοιούτων ὁ θεῖος Γρηγόριος), ἵνα μὴ μόνον ἀνεύθυνον αὐτοῖς ᾗ τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ θεῖον λογίζεταιαι »!

Καὶ λοιπὸν ὁ Σχεδογράφος ὑπομνηματιστὴς πρῶτον μὲν εὔρηκε τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι πάντοτε τὴν μὲν διοίκησιν ἐκάστης κατὰ τόπους Ἐκκλησίας κατεπίστευσεν εἰς τὴν Σύνοδον τῶν ἐπισκόπων τῆς χώρας ἐκείνης· τὴν δὲ διάκρισιν τῶν δογματικῶν περὶ πίστεως διαφορῶν εἰς τὰς Συνόδους τὰς Οἰκουμενικάς. Τὰ δὲ πρεσβεῖα (λέγει), τούτεστι τὴν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἐπισκόπου πρωτοκαθεδρίαν πρὸ τούτων ἢ ἐκείνων τῶν ἐπισκόπων, καὶ τὰ εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἐπισκοπικὴν καθεδρὰν κεχαρισμένα τῆς ἀνεξαρτησίας προνομία, ταῦτα πάντα ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία πάντοτε ἐθεώρει ὡς πρᾶγμα καθαρὸν καὶ ἀκράτως πολιτικόν, ἐξηρητημένον συνήθως ἀπὸ τῆς παρούσης ἢ παρελθούσης λαμπρότητος τῆς, εἰς ἣν ἐχαρίζοντο πόλεως, ἢ καὶ ἐκ τῆς τῶν Αὐτοκρατόρων φιλοδορίας! — Ἰδοὺ εἰς μίαν περίοδον ἐκτεθειμένη περιληπτικώτατα πᾶσα διάταξις τοῦ Κανονικοῦ δικαίωματος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας! Καὶ λοιπὸν βλέπεις, ἀναγνώστα, καὶ συμπεραίνεις ἀσφαλῶς ὅτι κατὰ τοῦτον τὸν πάντοτε κρατοῦντα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως θεσμὸν ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης ἵνα καὶ κατὰ τὴν χώραν τῆς Ἑλλάδος συσταθῇ διοικητικὴ αὐτόνομος Σύνοδος ἐκ τῶν κατ' αὐτὴν ἐπισκόπων. Εἰ δὲ καὶ τοιαύτη ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις, οὐχ ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τῆς εὐδαίμονος ἀφίξεως τῆς τριανδρικῆς Ἀντιβασιλείας, τοῦτο οὐδὲν βλέπτει· ἡ σύστασις τῆς τοιαύτης ἐν Ἑλλάδι Συνόδου ὑπῆρχεν ἐκπάλαι προτετυπωμένη εἰς ταύτην δὴ τὴν πάντοτ' ἐπικρατοῦσαν ἐκκλησιαστικὴν θεσμοθεσίαν (ὡς καὶ ἡ τῆς Τροίας ἄλωσις ὑπῆρχεν ἐσκιαγραφημένη πολλοὺς πρότερον αἰῶνας εἰς τῆς Ἀήδας τὸ ὄν!). Εἰ δὲ καὶ ὁ θρόνος ὁ Οἰκουμενικὸς κατεσφετερίζετο τοῦτο τὸ δικαίωμα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἀπέχειτο εἰς τὴν φιλοδορίαν τῆς Ἀντιβασιλείας! ἵνα ἀποκαταστήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς τὴν Ἑλλάδα, εὐθὺς ἀφ' οὗ ἡλευθερώθη ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς δεσποτείας τοῦ Σουλτάνου, καὶ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας! Καὶ διοικεῖσθω λοιπὸν καὶ ἡ χώρα τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Συνόδου διαρκοῦς ἐκ τῶν ἐπισκόπων συνισταμένης. Ὅταν δὲ πούποτε τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀλλαχοῦ συμβῶσι δογματικαὶ περὶ πίστεως διαφοραί, τότε ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καθίστησι Σύνοδον Οἰκουμενικὴν! Καὶ ποία τις

τῆς ζωῆς των ἀσυγκρίτως εὐπαθέστερον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀβροδιαίων! Καὶ δύνουσι λοιπὸν εἰς τὸν τάφον οἱ χρυσοφόροι οὗτοι πλάνητες λιπαροὶ καὶ γεγανωμένοι καὶ διαρρέοντες ὑπὸ τῆς τρυφῆς, καὶ τοι ταύτης ὥς καὶ μόλις οἱ μάκαρες ἀπολαύουσι, ταμιεύσαντες τὴν μακαρίαν εἰς τοῦ βίου τὰς δυσμὰς! Αὐτὸς δὲ πάλιν ὁ τραχὺς καὶ μέλας Ἄθως ἔστηκεν ἄρα δευτέρα τις Σύβαρις Μακεδονική, ὁ ψοδαίδαλον ἄγαλμα τῆς πολυχρύσου χλιδῆς, ἐν ᾧ

«Ποταμοὶ μὲν ἀθάρας καὶ μέλανος ζωμοῦ πλέοι,

Διὰ τῶν στενωπῶν τονθορυγοῦντες ῥέουσι»·

πελαγίζουσι δὲ φακαί· ἐν δὲ καταχύτλοις κολλυβόζωμοι

«καὶ σκορόδων κεφαλῇ

Περὶ τὸ στόμα πέτοντ' ἀντιβολοῦσαι καταπιεῖν!»

καὶ πάντα τᾶλλα τὰ πρὸς τροφήν ἐν τοῖς ἐκεῖ μοναστηρίοις φύονται παντοδαπὰ καὶ μυρία καὶ πλουσιώτερα παρ' ὅσα κατὰ κόσμον ἀβρύνουσι τὰς λιπαράς τῶν ἀβροδιαίων τραπέζας! Ἄλλ' ἂν ἐν τούτοις ἐτερατολόγησεν ἡ Ἐπιτροπή, διωμολόγησεν ὅμως ἐτέρωθεν τὴν σκληραγωγίαν τοῦ βίου τῶν ἐν τῷ Ἀθωνικοῖνοβιατῶν, καὶ τῶν ἔτι παρ' αὐτοὺς ἀκοινωνητοτέρων ἀναχωρητῶν· πλὴν ἀλλὰ καὶ τούτους πάλιν ἅπαντας ἐξετάσασα μόλις εὕρισκει «προσεγγίζοντας εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ τάγματος τῶν, καὶ εἰς τοὺς κανόνας τοῦ νομοθέτου τῶν μοναστικῶν καταστημάτων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.» Οὕτω περιφρονητικῶς ἀπεσχυβάλισε καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ τάγμα, καὶ τὸν νομοθέτην τῆς μοναστικῆς πολιτείας! (Νομοθέτην δὲ νοοῦσιν ἴσως τὸν Μ. Βασίλειον (διὰ τὰ Ἀσκητικά), ὡς ἂν ὑπῆρχον ἢ παντελῶς ἀνομοθέτητα τὰ Μοναστικά κατὰ στήματα, ἢ οὐχ ὑπῆρχον ταῦτα παντελῶς πρὸ τοῦ Μ. Βασιλείου). Καὶ ἡ μὲν Θεία ἀγαλότης ἐφείσατο καὶ φείδεται πόλεων ὁλοκλήρων, ἂν εἰς αὐτὰς εὖρη δέκα μόνον τοὺς ἐναρέτους, «οὐδὲ συναπόλλυσι τὸν δίκαιον μετὰ τοῦ ἀσεβοῦς!» ἡ δ' ἀκριβοδίκαιος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐθελοθρησκεία συγκατέστρεψε πᾶσαν τὴν ἐν τοῖς Μοναστηρίοις τοῦ Ὄρους πληθὺν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ καὶ τῷ Χριστῷ συνεσταυρωμένων ἀγωνιστῶν τῆς ἀρετῆς, διότι εὕρισκονται καὶ ἐν αὐτοῖς τινες παραβάται τῶν ὅρων τῆς μοναδικῆς πολιτείας! Ἄλλ', ὦ σεμνὴ καὶ ἁγία τῶν Ἀγιορειτῶν τοῦ

σίαν, ὅς τις πρὸς Οἰδίπουν τὸν βασιλέα, ζητοῦντα παρ' αὐτοῦ πρᾶγμα βίαιον ἐναντίον τῶν χρησμῶν τῆς μαντικῆς, ἀπεκρίθη μεγαλοφρόνως

ἑστῶσα καὶ ἄνωθι ὑπὸ τῷ κρίκῳ διεσταυρωμένη κεραία, οἷς περιείλικται δάφνη, καὶ ἀριστερᾷ μὲν τῷ ὀρῶντι γέγραπται *Floreat*, δεξιᾷ δὲ *in aeternum*. ἔτι δ' ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ὑπὸ τὸ σύμβολον κεῖται «Χριστός μοι μόνος εἴη δόξα καὶ νίκη», ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ «Χάριν παράσχου Χριστέ τοῖς ἐμοῖς πόνοις, — Θεοῦ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος, καὶ μὴ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος»· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἐπικείται «Παῦλος πρὸς Ἐφεσίους δ, 25. Ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμέν ἀλλήλων μέλη». Τούτοις δὲ προσῆπται ἐν τέλει ὀγδοᾶς σελίδων διὰ λεπτοτέρων χαρακτήρων ἐκάστου τῶν πονημάτων τὰ τυπογραφικὰ πταίσματα καὶ τὰς ἐπανορθώσεις περιέχουσα ἰδίᾳ κατειλεγμένης· τὰ δ' οὖν τοῦ δευτέρου φέρουσι καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τήνδε· «Μετὰ τὸ ἐκδοθῆναι τὴν βίβλον ταύτην τοῦ Σχολαρίου ἐνετύχομεν ἄλλῃ χειρογράφῳ βίβλῳ· καὶ ταύτην ἐκείνῃ συγκρίναντες, εὗρομεν ταῦτα καὶ ἐξεθέμεθα. Μηδεὶς δὲ θαυμάζετω τὸ τῶν πταισμάτων πλήθος. Οὐ γὰρ τοῦ ἐργοπιστάτου (sic) ἀμάρτημα, ἀλλ' ἡ προτέρα χειρόγραφος βίβλος τοσοῦτον ἦν διεφθαρμένη, καὶ τοσαῦτα εἶχε τὰ χάσματα, ὥστε μόλις ἠδυνήθημεν ἀντιγράψαι. Διὰ τοῦτο σημειωτέον, ὧ ἀναγνώστα, τὰ ἀμαρτήματα ταῦτα· ἐν πολλοῖς γὰρ εὐρήσεις τὴν βίβλον ἐλλιπῆ». Καὶ τοιαῦτα μὲν δὴ τὰ κατὰ τὸ τεῦχος, ἵνα δ' ἐξ οὗ ὁ λόγος ἡμῖν ὠρμήθη εἰς τὸ ἕτερον ἐπανέλθωμεν τεῦχος, τὸ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Μελετίου περιέχον, σημειωτέον πρῶτον μὲν ὅτι ἐκεῖνο τοῖς αὐτοῖς τετύπεται χαρακτῆρσιν, οἷς ἡ τούτῳ προσημμένη ὀγδοᾶς τῶν σελίδων· ἔπειτα δέ, ὅτι προτέτακται τούτου δὴ τοῦ τεύχους προσφωνήσις τοῦ τυπογράφου «Τοῖς Ἀγιωτάτοις καὶ Μακαριωτάτοις τέσσαρσι Πατριάρχαῖς τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τῆς Ἀνατολικῆς καὶ φωταυγούς, Κυρίλλῳ Κωνσταντινουπόλεως, Γερασίμῳ Ἀλεξανδρείας, Ἀθηνασίῳ Ἀντιοχείας, Θεοφάνει Ἱεροσολύμων. Τοῖς τῶν Ἀποστόλων διαδόχοις καὶ τῆς ἀληθείας ὑπερμάχοις· τοῖς ὡς ἐκλεκτὰ σκεύη βαστάζουσι τὸ γλυκύτατον ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐναντίον ἐθνῶν καὶ τυράννων». Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ προσφωνήσῃ σὺν τοῖς ἄλλοις καλοῖς ὁ ζηλωτὴς τυπογράφος «Ἐγὼ μὲν οὖν, φησί, θεϊότατοί μοι δεσπότες, τὸ γ' εἰς ἐμὲ ἦκον ἤδη πεποίηκα, οὐ μόνον δαπάνης πόνου ἀφειδήσας, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν ἐπηρεημένων μοι κινδύνων ὀλίγον λόγον ποιοῦμαι· οἶδα γὰρ ὅτι εἰς τοῦτο ἐκτίσθην, ἵνα δοξασθῇ ὁ θεὸς ἐν ἐμοί· ὥστε καὶ τῷ χρεῶν δεήσει μοι λειτουργῆσαι, μάλα προθύμως τοῦθ' ὑποστήσομαι». Ἐν οἷς ἀναντιρρήτως ὑπαινίσσεται τὰς μυρίας τῶν Ἰησουμάχων Ἰησοῦιτῶν ἐνέδρας, ἃς καὶ κατ' αὐτῆς τοῦ Νικοδήμου τοῦ Μεταξᾶ ζωῆς ἐκακούργησαν, ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ τυπογραφεῖον ἰδρύσαντος (τῷ 1627), ἐν δὲ Λονδίῳ οὐδεὶς, οἶμαι, τότε τῷ ἀνδρὶ ἐπὶ κίνδυνος. Εἶτα δὲ ἐξαιτούμενος παρὰ τῶν Πατριαρχῶν τὴν ἐξάπλωσιν ὧν αὐτὸς ἐκτυποῖ βιβλίων, καταλέγει τὰ Νείλου καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεσσαλονίκης, τὸ Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου, τὸ τοῦ Βαρλαάμ καὶ τὴν ἀνωνύμου διάλεξιν, τὰς Μελετίου τοῦ Πηγᾶ ἐπιστολάς, τὸν τοῦ Μαργουίνου Διάλογον, τὰ τοῦ Φιλαδελφείας Γαβριὴλ τοῦ Σιβήρου καὶ τελευταῖον τὰ Γεωρ-

Πῶς ὑπῆρχε καὶ ὑφίστατο πραγματικῶς ἀπὸ τοῦ 1821 ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾧ οὐχ ὑπῆρχεν οὐδ' ὑφίστατο οὔτε πραγματικῶς οὔτε κατ' ἐπίνοιαν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εἰς ἓν σῶμα συνηνωμένη; Αὐτὸ τὸ Κράτος τῆς Ἑλλάδος οὐχ ὑφίστατο διωρισμένως (ἕως οὗ κατεγράφησαν τὰ ὅρια), καὶ αἱ κατὰ τόπους τῆς Ἑλλάδος διάφοροι ἐπισκοπαὶ ἀνεδείχθησαν ἔτι ἀπὸ τοῦ 1821 συνηνωμέναι εἰς μίαν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν; παράλογος ἀντίφασις! Ἐκκλησίαι ἢ ἐπισκοπαί, ἀσχετοὶ πρὸς ὃν ἀνέκαθεν ὑπᾶειντο πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ἀκοινώνητοι διὰ τὸν μεσολαβοῦντα πόλεμον, ὑπῆρχον εἰς ὅλην τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα· ἀλλὰ μήπως καὶ αὗται αἱ Ἐκκλησίαι κατεξανέστησαν κατὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν μητρὸς, καθὼς οἱ Ἕλληνες κατὰ τῆς τυραννίας τῆς τουρκικῆς; ἢ μήπως καὶ αὗται καθυπετάγησαν εἰς τὸν θρόνον τὸν οἰκουμενικὸν συγχρόνως καὶ κοσμικῶς, καθὼς ἡ χώρα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν δυναστείαν τοῦ Σουλτάνου, ὅθεν καὶ ἐν ᾧ συνέτριβον οἱ Ἕλληνες τὸν τούτου πολιτικὸν ζυγόν, διέρρησαν ἐν ταύτῳ καὶ τὸν μετὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πνευματικὸν καὶ σωτήριον σύνδεσμον;

2) Πότε, καὶ διὰ ποίου ψηφίσματος, καὶ εἰς ποίας τῶν ἐθνικῶν Συνελεύσεων ἀνεκήρυξε τὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθνος ταύτης δὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τὴν ἀνεξαρτησίαν; Μήπως αἱ ἐθνικαὶ Συνελεύσεις ἐγένοντο ἐν γωνίᾳ πρὸς καὶ παραβύστω, καὶ τοιοῦτο ψήφισμα ἔμεινεν ἄγνωστον καὶ ἀνήκουστον; ἢ μήπως αὐτὰ τὰ ἔθνη τῶν ὀρθοδόξων, καὶ οὐχὶ τῶν ἐθνῶν οἱ πνευματικοὶ ποιμένες, ἀνάγκης τυχούσης συνέρχονται καὶ διατάσσουσιν ἀκριβῶς κατὰ τοὺς θείους κανόνας τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν; Ἄλλ' ὁ σοφὸς ὑπομνηματογράφος θεωρῶν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν διάταξιν ὡς ἔργον ἐθνικῶν Συνελεύσεων (καὶ τούτων ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ἀναρχίας, ἢ πολυαρχίας, καὶ τοῦ ἔθνους περὶ τῶν ὅλων κινδυνεύοντος, ἀθροισμένων), εἶχεν (ὡς φαίνεται) κατὰ νοῦν οὐχὶ τὰς Συνελεύσεις τῶν ὑπὲρ Πίστεως καὶ πατρίδος ἀγωνιζομένων ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, ἀλλὰ τῆς Γαλλικῆς ἀποστασίας τὰς ἐθνικὰς συνελεύσεις, εἰς ἃς ἐθεσμοθετήθησαν δημοσίως τὰ ἄρρητα ἀσεβήματα.

3) Οὐ μόνον τοιοῦτο ψήφισμα οὐδέποτε ἐξέδωκεν οὐδαμοῦ οὐδεμία τῶν ἐθνικῶν Συνελεύσεων, ἢ τῶν κατὰ καιροῦ Κυβερνήσεων τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐναντίας ὁ αἰμίμηστος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος διὰ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ.

Ἐκδιδόντος

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ Κ. ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ.

Ἰατροῦ καὶ χειρουργοῦ, Συνέδρου τῆς Ἀθηνῶν Ἱατρικῆς Ἐταιρείας, ἑταίρου
τῆς ἐν Μαδρίτῃ Ἀκαδημίας τῶν Ἱατρῶν καὶ Χειρουργῶν, τῆς ἐν Ὁδησσῷ
ἐπὶ τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων Ἐταιρείας, κτλ.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΑΘΗΝΗΣ.
ΤΥΠΟΙΣ Φ. ΚΑΡΑΜΠΙΝΟΥ.

ΑΠΕΣ.

καὶ ἐπισκόπως οὐκ ἐβιάσθη ἢ ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου ἀπόστασις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας· διότι οὔσα αὐτοχόρδιστος μεταβάλλεται εὐκόλως ἀπὸ τοῦ αὐστηροῦ πρὸς τὸ χαλαρώτερον· γίνεται, ἂν τύχη, καὶ ἐξάχορδος ἀπὸ ἐπταχόρδου, καὶ ἄν τις Γραμματεὺς θελήσῃ, καὶ μονόχορδος! Ἀλλ' ἀκούσωμεν καὶ ἄλλα. « Τὸ αὐτὸ (λέγει) συνέβη καὶ περὶ τὰς ἐορτάς. Πολλαὶ καθ' Ἑλλάδα συνήχθησαν ἐορταὶ τοπικαὶ καὶ ὡχὶ κανονικαὶ » (πολλαὶ τοπικαί; ἄπορον ποίας ἐννοεῖ πολλὰς· ἴσως λέγει τὴν Θεῖαν Ἀνάληψιν, τὴν Μεταμόρφωσιν, τὴν Γέννησιν καὶ ἅ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου, τὴν Ἰψωσιν τοῦ Σταυροῦ, τὴν Γέννησιν καὶ τὴν Ἀποτομὴν τοῦ Προδρόμου, καὶ τινας ἄλλας ἁγίων ἐνδόξων καὶ μάλιστα ὡς πολιούχων τῆς Ἑλλάδος τιμωμένων ἀγνοτάτας καὶ δημοτελεῖς ἐορτάς, ἃς καθεῖλε διάταγμα τῆς Κυβερνήσεως, ἴσως ὡς μὴ κανονικάς, κατὰ τὸ μηνολόγιον τοῦ Μαυρέρου!). « Ὅλος ὁ κόσμος ἐφώναζεν, ὅτι πᾶσα ἀνάγκη ἵνα ἀκυρωθῶσι » (Ποῖος ἄρα κόσμος; ἄλλος τις βέβαια παρὰ τὸν Ὀρθόδοξον τῆς Ἑλλάδος λαόν· διότι οὗτος καὶ ἀφ' οὗ ἠκυρώθησαν διὰ πολιτικοῦ διατάγματος αἱ ἐορταί, αὐτὸς πάλιν ὁ ἀγροῖκος καὶ ἀπολίτιστος ἐορτάζει καὶ συντρέχει εἰς τὴν ἐκκλησίαν!). « Ἀλλ' ὁμως (λέγει) ἡ ἁγία Σύνοδος καὶ οἱ τότε δυνάμενοι (οἱ περὶ τὸν Γραμματέα) ἀντέστησαν λέγοντες, ὅτι καὶ ἡ μικροτέρα μεταρρύθμισις καὶ ἀναμόρφωσις ἐστὶν ἄκαιρος ». Φρόνιμα! ἔρχεται καὶ ἡ τελεία μεταμόρφωσις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βασιλείου ἐν καιρῷ τῷ δέοντι! « ὁ καιρὸς πωλεῖ τὰ σῦκα »! μόνον ἡ τῶν Μοναστηρίων καὶ ἄλλαι τινὲς μικραὶ καὶ ἀφανεῖς ἀναμορφώσεις ἔγειναν ἐγκαίρως! πλὴν καὶ περὶ τῶν ἐορτῶν ἔγεινέ τι· 16 μόνας ἐκράτησεν ἡ Κυβέρνησις διὰ τὸν λαὸν ἀκυρώσασα τὰς ἄλλας, ὡς προείπομεν· αὐτὴ δὲ διὰ τοὺς ἰδίους αὐτῆς ὑπηρέτας μηδὲ τὴν Κυριακὴν ἐκράτησε· διότι καὶ εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν ὅλα τὰ γραφεῖα τῶν ἀρχείων καὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης εἰσὶν ἀνοιχτὰ καὶ πλήρη ἐργασιῶν, τρυλάχιστον μέχρι μεσημβρίας! τὰ δὲ τελωνεῖα καὶ μέχρι νυκτός. Οὕτως οἱ μεταφυτεύσαντες εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ὅλα τῆς σοφῆς Εὐρώπης τὰ νεώτερα καλὰ, τιμῶσιν ὁμως ἐνίοτε καὶ τὴν πολιὰν ἀρχαιότητα, καὶ μάλιστα τῆς γηραιᾶς Αἰγύπτου, ἀφ' ἧς μετέφερον εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἐπίμοχλον φιλεργίαν τῆς Φαραωνίτιδος βουλῆς! Ἀλλ' ἀκούσωμεν καὶ ἄλλα θεσπεσιώτερα!

« Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον (τὸ μὴ ἔγκαιρον τῆς μεταρρύθμισεως) οὐ συνεχωρήθη (παρὰ τῶν δυναμένων) εἰς τοὺς ἐπισκόπους τοῦ Βασιλείου, οὐδὲ

ποιούς προεζωγράφησε), τούτων τὴν γνώμην ἡρώτα διὰ τῶν περὶ αὐ-
τὸν ὑπουργῶν, τὸ αὐτὸ ποιῶν, ὡς καὶ ἂν τις ἐξωθέν ποθεν ἐπιστάς εἰς
ἀμπελῶνος ἐργάτας, ὠνῆται παρ' αὐτῶν διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρε-
τῶν τὴν ξένην κληροδοσίαν! Αὐτοὶ δὲ πάλιν οἱ, δι' ὧν ἐποιεῖτο τὴν ἐ-
ρώτησιν, εἴτε κακῶς εἰδότες, εἴτε καὶ μηδὲ ὧς εἰδότες ὅ,τι ἤθελον,
ἤθελον ὁμῶς, καὶ ἐγνωμάτευον, καὶ κατέσπευδον τὴν καλὴν ἀνεξαρ-
τησίαν (καθὼς βλέπομεν ἐν τῇ Ἐκθέσει). Ὅθεν καὶ καλῶς ἐγνώριζον
ποιούς τῶν ἀρχιερέων ἐρωτήσουσι, καὶ πῶς! Ὅλους λέγει ὁ Μαύρερος
τοὺς ἀρχιερεῖς ἐρωτηθέντας, καὶ συμφώνως ὅλους κατανεύσαντας! Τοὺς
πλείονας, ἢ γοῦν τοὺς ἐπισημοτέρους μόνους ἐρωτη-
θέντας λέγει τὸ Γαλλικὸν 'Υπόμνημα. Ἀλλ' ἡ κοινὴ σχεδὸν τῶν, ὅσοι
ζῶσι μέχρι σήμερον, ἐπισκόπων ὁμολογία διακηρύττει, ὅτι μόνον ἐ-
πτὰ τινες ἀρχιερεῖς ἠρωτήθησαν, καὶ οὗτοι πάντες (πλὴν ἑνὸς, ἢ δύο,
καθὼς λέγουσι, τοῦ Κορίνθου καὶ τοῦ Μεσσηνίας) πάντες
ἄντες ἐκ τῶν προσφύγων, καὶ (τὸ χεῖριστον) οἱ πλεῖστοι θηρώμενοι παρ'
αὐτῶν τῶν ἐρωτῶντων ἄρτον καὶ καθέδρας (α). Ὁ δὲ Μαύρε-

(α) Τὸ 'Υπόμνημα ἔχει Γαλλικὴν μετάφρασιν ὁλοκλήρου χωρίου καὶ τῆς
παρὰ τοῦ τότε Ἀνδρου (Διονυσίου) ἀποκρίσεως. Εἰσάγεται δὲ ὁ Ἀνδρου ταῦτα
λέγων ἐπὶ λέξεως: «Ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία, ἐκ διαμέτρου πρὸς τὴν Δυτικὴν
ἀντικειμένη, οὐδέποτε ἐγνώριζεν τὴν ὑπεροχὴν ἑνὸς μόνου ἀρχιεροῦ· ἀλλ' ἀ-
νέκαθεν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρ-
τητοι καὶ αὐτόνομοι, τὰ ἴσα ἔχουσαι προνόμια καὶ δικαιώματα, καὶ ἐπίσης
διατηροῦσαι τὴν ἱεράν παρακαταθήκην, τὴν ἐνότητά τοῦ δόγματος». Καί, «Ὅτι ἡ βασιλικὴ Κυβέρνησις εὐδεμίαν πράξει καινοτομίαν, ἂν διακηρύξῃ
ὅ,τι συνετελέσθη μὲν ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστά-
σεως, ἐξεφράσθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἔθνους εἰς διαφόρους
συνελεύσεις. Συνάψει δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὸν κληρὸν εἰς μίαν ἀπα-
ραίτητον ἐνότητα, καταστήσασα κυριαρχίαν ἐκκλησιαστικὴν, ἐπαγρυ-
πνοῦσαν εἰς εὐταξίαν καὶ διατήρησιν τῶν κανόνων». — Οὕτως
ὁ γέρον καὶ νησιώτης ποιμὴν οὗτος (κατὰ τὸ 'Υπόμνημα) ἐζητεῖ νέαν
ἐνότητα κληροῦ περιφρονῶν τὴν ἀρχαίαν· ἐπόθει δὲ καὶ τὴν διατήρησιν
τῶν θείων κανόνων, πρῶτος αὐτός, ἐν οἷς ἔγραφεν, αὐτοὺς ἀθετῶν! Παράδοξον
δὲ καὶ ὅπως ἐγνώριζε τὰ μηδέποτε κατὰ τὰς ἐθνικὰς Συνελεύσεις ἐψηφισμένα,
(καὶ τοὶ μηδεμιᾶς τῶν συνελεύσεων αὐτὸς μετασχὼν μηδ' ἐκ τῆς Ἀνδρου πώποτε
προκύψας τὴν κεφαλὴν). Πῶς δὲ πάλιν ἐνόμιζε συνετελεσμένην ὑπὸ τῆς ἐλ-
ληνικῆς ἐπαναστάσεως τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν, ὡς
ἂν ὑπῆρχεν αὕτη τοῦ ἀγῶνος τὸ σκοπιμώτατον τέλος! Ἀλλ' (εἰ δεῖ τάληθες
εἰπεῖν) ἅτοπα ταῦτα φαίνονται τὰ παγοῦργα καὶ λίαν ἀνοίκεια πρὸς τὸν ἀπλοῖ-

πάντα ταῦτα ἦσαν ἀπρόσφορα καὶ ἀκατάλληλα· 1) Ἀντιβασιλεία ἐτεροθρησκος· 2) Σχεδιογράφοι ἀφ' ὧτι στοι· 3) ὑπουργοὶ λαϊκοί· 4) Ἀρχιερεῖς ὅλοι (μηδενὸς ἐξαιρουμένου) κεχειροτονημένοι ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἣτις ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτοὺς τὴν ποιμαντορίαν τῶν εἰς τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου τὴν ἐνορίαν ἀνηκουστῶν Ἐκκλησιῶν, ἀφ' οὗ πρῶτον ἕκαστος αὐτῶν κατὰ τὴν χειροτονίαν ἐξεφώνησε πανηγυρικῶς ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὸν ὄρκον τῆς ἀρχιερατικῆς ὁμολογίας, ἐν ἣ συμπεριέχεται καὶ τῶν θείων κανόνων ἡ ἀπαράβατος διατήρησις! Καὶ ἐνταῦθα δάκρυον ἐπέρχεται τοὺς ὀφθαλμούς μου! Πῶς οἱ ἱεροὶ οὗτοι ἄνδρες ὑπέγραψαν ἰδίαις χερσὶ τὴν ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου βιαίαν ἀπόσπασιν τῶν, ὧν παρ' αὐτοῦ παρέλαβον, Ἐκκλησιῶν; Πῶς ἐλησμόνησαν ἐκείνην τὴν ὥραν τοὺς θείους κανόνας, ὧν κρατοῦσι (καὶ σὺν θεῷ κρατήσουσιν ἐγκρατέστερον) τὸ πηδάλιον; Ἦ οὐκ ἐντέλλεται ὁ ΛΔ, Ἀποστολικὸς Κανὼν «τοὺς ἐπισκόπους ἐκαστοῦ ἔθνους εἰδέναι τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μὴ δέ ν τι περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης ποιεῖν»; Οὐκ ἐνομοθέτησεν ἡ Α, Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, «τὰ ἀρχαία πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς Ἐκκλησίαις»; Οὐκ ἀπεκήρυξεν ὁ Η, τῆς Γ, Οἰκουμενικῆς Συνόδου Κανὼν τὴν φίλαρχον τόλμην τοῦ Ἀντιοχείας, ὅστις ἐπεβούλευε τὴν ἀνέκαθεν κανονικὴν αὐτονομίαν τῆς Κύπρου; Τελευταῖον (ἵνα ἄλλα παραλίπωμεν) αὐτοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου τὰ πρεσβεῖα οὐχ ὑπερησπίσθη πᾶσα ἡ Δ. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἀντιβροντήσασα κατὰ τινων φιλαρχικῶν παρατηρήσεων τῶν Λεγάτων τοῦ παπικοῦ θρόνου; Τότε ὁ μὲν τις τῶν θεοπνεύστων ἐκείνων ἱεραρχῶν ἔλεγεν «Ἡδέως ἔχω ὑπὸ τοῦτον τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι· ὅτι αὐτός με ἐτίμησε, καὶ αὐτός με ἐχειροτόνησεν»· ὁ δὲ «ὅτι χρεωστῶ τῷ θρόνῳ τούτῳ, ὑφ' οὗ καὶ γὰρ ἐχειροτονήθην, καὶ πάσης προστασίας ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν τετύχηκεν»· ἄλλος δέ τις ἄλλα τοιαῦτα, καὶ ὁ μακάριος Νουνέχιος ὁ Λαοδικεῖας ὡς ἐξ ἀπάντων ἀνεβόησεν, «Ἡ δόξα τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως δόξα ἡμῶν ἐστὶ· τῆς γὰρ ἐντεῦθεν τιμῆς καὶ ἡμεῖς μετέχομεν, καὶ τὰς μερίμνας ἡμῶν ἀναδέχεται» (καὶ ποίας καὶ πόσας ἰδίως τῆς Ἑλλάδος μερίμνας, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἄλωσιν, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπανάστασιν!) κτλ. (βλ. τῆς Δ. Συνόδ. πράξ. ις. καὶ κανόν. κη). Ταῦτα λέγω καὶ τὰ τοιαῦτα πῶς ἐπελάθοντο οἱ τὴν ἀνεξαρτησίαν οὕτω προχείρως ὑπογράφαντες σεβάσμιοι Ἀρχιερεῖς; Οὐδαμῶς συγχέω μετὰ τῶν ὀλίγων τῶν